T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mûnis Harezmî ve Rızâ Âgehî

FİRDEVSÜ'L-İKBÂL

[300b-380a]

(Giriş, Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım)

DOKTORA TEZİ

ALPER BAYINDIR

ANABİLİM DALI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

PROGRAMI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Kocaeli - 2016

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mûnis Harezmî ve Rızâ Âgehî

FİRDEVSÜ'L-İKBÂL

[300b-380a]

(Giriş, Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım)

DOKTORA TEZİ

ALPER BAYINDIR

ANABİLİM DALI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
PROGRAMI : TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

DANIŞMAN : PROF. DR. ADNAN R. KARABEYOĞLU

Kocaeli - 2016

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Mûnis Harezmî ve Rızâ Âgehî

FİRDEVSÜ'L-İKBÂL

[300b-380a]

(Giriş, Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım)

DOKTORA TEZİ

Tezi Hazırlayan : Alper BAYINDIR

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 04.05.2016/9

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Vahit TÜRK

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Zikri TURAN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Münevver TEKCAN

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Adnan R. KARABEYOĞLU

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Kenan ACAR

Kocaeli, 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9
ÖZET 12
ABSTRACT 13
KISALTMA VE İŞARETLER 14
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 16
1. BÖLÜM: GİRİŞ 17
1.1. Hive Hanlığı 17
1.2. Hive Coğrafyası 19
1.3. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı 20
1.3.1. Klasik Öncesi Dönem 25
1.3.2. Klasik Dönem (1465-1600) 26
1.3.3. Klasik Sonrası Dönem (1600-1921) 30
1.3.4. Hive Hanlığı Döneminde Çağatay Edebiyatı 32
1.4. Hive Hanlığı Döneminde Tarih Yazıcılığı 33
1.5. Firdevsü'l-ikbâl'in Yazarları 37
1.5.1. Mûnis Mîrâb (1778-1829) 37
1.5.2. Muhammed Rızâ Âgehî (1809-1874) 41
1.6. Firdevsü'l-İkbâl 43
1.6.1. Eserin Nüshaları 47
1.6.1.1. Taşkent Nüshaları 47
1.6.1.2. Leningrad Nüshaları 48
1.6.1.3. Helsinki Nüshası 48
1.6.1.4. İstanbul Nüshası 48
1.6.2. Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar 49
1.6.3. Eserin 300b-380a Varakları Arasındaki Kısmının İçeriği 52
1.6.4. Eserin Dil ve Üslubu 57
1.7. Metnin Kuruluşu 66

2. BÖLÜM: METİN 69
3. BÖLÜM: İNCELEME 299
3.1. Yazım Özellikleri 299
3.1.1. Ünlülerin Yazımı 299
3.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazımı 299
3.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazımı 301
3.1.1.3. /é/ ünlüsünün yazımı 302
3.1.1.4. /ı/ ünlüsünün yazımı 302
3.1.1.5. /i/ ünlüsünün yazımı 303
3.1.1.6. /o/ ünlüsünün yazımı 303
3.1.1.7. /ö/ ünlüsünün yazımı 303
3.1.1.8. /u/ ünlüsünün yazımı 304
3.1.1.9. /ü/ ünlüsünün yazımı 305
3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı 305
3.1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazımı 305
3.1.2.2. /g/ ünsüzünün yazımı 306
3.1.2.3. /ġ/ ve /ķ/ ünsüzlerinin yazımı 306
3.1.2.4. /p/ ünsüzünün yazımı 306
3.1.2.5. /t/ ünsüzünün yazımı 307
3.1.2.6. /s/ ünsüzünün yazımı 307
3.1.2.7. /ŋ/ ünsüzünün yazımı 308
3.1.3. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanımı 308
3.1.3.1. Üstün 308
3.1.3.2. Esre 309
3.1.3.3. Ötre 309
3.1.3.4. Med 310
3.1.3.5. Hemze 310
3.1.3.6. Şedde 311

3.1.3.7. Tenvin 311
3.1.3.8. Cezm 311
3.1.3.9. İzafet Kesresinin Kullanımı 312
3.1.4. Çift Ünsüz Yazımı 312
3.1.5. Ayrı veya Bitişik Yazımlar 313
3.1.6. Eklerin Yazımı 313
3.1.6.1. Yapım Eklerinin Yazımı 313
3.1.6.2. Çekim Eklerinin Yazımı 315
3.1.6.2.1. İsim Çekim Eklerinin Yazımı 315
3.1.6.2.2. Fiil Çekim Eklerinin Yazımı 317
3.1.7. İkili Yazıma Sahip Kelimeler 318
3.1.8. Yanlış veya Eksik Yazım 319
3.2. Ses Özellikleri 325
3.2.1. Ünlüler 325
3.2.1.1. Ünlü Uyumu 325
3.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu 326
3.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu 327
3.2.1.2. Ünlü Olayları 332
3.2.1.2.1. Ünlü Değişmeleri 332
3.2.1.2.2. Ünlülerde Yuvarlaklaşma 334
3.2.1.2.3. Ünlülerde Düzleşme 335
3.2.1.2.4. Ünlü Düşmesi 335
3.2.1.2.5. Ünlü Birleşmesi 336
3.2.2. Ünsüzler 336
3.2.2.1. Ünsüz Uyumu 338
3.2.2.2. Ünsüz Olayları 341
3.2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri 341
3.2.2.2.2. Göçüşme (Yer değiştirme, Metatez) 344

3.2.2.2.3. Ünsüz düşmesi 344
3.2.2.2.4. Hece Düşmesi 346
3.2.2.2.5. Ünsüz Türemesi 346
3.2.2.2.6. Ünsüz İkizleşmesi 346
3.2.2.2.7. Zamir n'si 347
3.2.3. Oğuz ve Kıpçak Unsurları 347
3.3. Biçim Özellikleri 350
3.3.1. İsim (Ad) 350
3.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler 350
3.3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler 353
3.3.1.3. İsim çekimi 355
3.3.1.3.1. Çokluk Eki 356
3.3.1.3.2. İyelik Ekleri 356
3.3.1.3.3. Durum Ekleri 358
3.3.1.3.3.1. İlgi Durumu (Genitif) 358
3.3.1.3.3.2. Belirtme Durumu (Akkuzatif) 359
3.3.1.3.3.3. Yönelme Durumu (Datif) 359
3.3.1.3.3.4. Bulunma Durumu (Lokatif) 360
3.3.1.3.3.5. Ayrılma Durumu (Ablatif) 361
3.3.1.3.3.6. Vasıta Durumu (İnstrumental) 363
3.3.1.3.3.7. Eşitlik Durumu (Ekvatif) 363
3.3.1.3.3.8. Yön Durumu (Direktif) 364
3.3.2. Sıfat (Önad) 364
3.3.2.1. Niteleme Sıfatı 364
3.3.2.2. Belirtme Sıfatı 364
3.3.2.2.1. İşaret Sıfatı 365
3.3.2.2.2. Sayı Sıfatı 365
3.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatı 365

3.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatı 366
3.3.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatı 366
3.3.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatı 366
3.3.2.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatı 366
3.3.2.2.3. Soru Sıfatı 367
3.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatı 367
3.3.3. Zarf (Belirteç) 367
3.3.3.1. Yer Zarfı 367
3.3.3.2. Zaman Zarfı 367
3.3.3.3. Durum (Hâl) Zarfı 368
3.3.3.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfı 368
3.3.4. Zamir (Adıl) 368
3.3.4.1. Kişi (Şahıs) Zamiri 369
3.3.4.2. İşaret Zamiri 369
3.3.4.3. Soru Zamiri 370
3.3.4.4. Belirsizlik Zamiri 370
3.3.4.5. Dönüşlülük Zamiri 370
3.3.5. Edat (İlgeç) 370
3.3.5.1. Çekim Edatları 371
3.3.5.1.1. Yalın durum ve ilgi durumu isteyen edatlar 371
3.3.5.1.2. Yönelme durumu isteyen edatlar 373
3.3.5.1.3. Ayrılma durumu isteyen edatlar 373
3.3.5.2. Bağlama Edatları 375
3.3.5.3. Ünlem Edatları 378
3.3.6. Fiil (Eylem) 379
3.3.6.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler 379
3.3.6.2. İsimden Fiil Yapan Ekler 380
3.3.6.3. Fiil Çekimi 381

3.3.6.3.1. Şahıs Ekleri 381
3.3.6.3.1.1. Birinci Tipteki Şahıs Ekleri 381
3.3.6.3.1.2. İkinci Tipteki Şahıs Ekleri 382
3.3.6.3.1.3. Üçüncü Tipteki Şahıs Ekleri 382
3.3.6.3.1.4. Dördüncü Tipteki Şahıs Ekleri 383
3.3.6.3.2. Kip Ekleri 383
3.3.6.3.2.1. Basit Kipler 383
3.3.6.3.2.1.1. Bildirme (Haber) Kipleri 383
3.3.6.3.2.1.1.1. Geniş Zaman 383
3.3.6.3.2.1.1.2. Şimdiki Zaman 384
3.3.6.3.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman 385
3.3.6.3.2.1.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman 386
3.3.6.3.2.1.1.5. Gelecek Zaman 387
3.3.6.3.2.1.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri 388
3.3.6.3.2.1.2.1. Emir Kipi 388
3.3.6.3.2.1.2.2. Şart Kipi 389
3.3.6.3.2.1.2.3. İstek Kipi 390
3.3.6.3.2.1.2.4. Gereklilik Kipi 391
3.3.6.4. Fiillerde Olumsuzluk 391
3.3.6.5. Fiillerde Soru 391
3.3.6.3.2.2. Birleşik Kipler 392
3.3.6.3.2.2.1. Hikâye Birleşik Çekimi 392
3.3.6.3.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi 392
3.3.6.3.2.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi 392
3.3.6.3.2.2.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi 392
3.3.6.3.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi 393
3.3.6.3.2.2.1.5. Şartın Hikâyesi 393
3.3.6.3.2.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi 393

3.3.6.3.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti 393
3.3.6.3.2.2.3. Şart Birleşik Çekimi 393
3.3.6.3.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı 393
3.3.6.6. Ek-fiil (Yardımcı Fiil, Bildirme) 394
3.3.6.6.1. ér-/é- Yardımcı Fiili 394
3.3.6.6.1.1. Geniş Zaman 394
3.3.6.6.1.2. Görülen Geçmiş Zaman 395
3.3.6.6.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman 395
3.3.6.6.1.4. Şart 396
3.3.6.6.1.5. ér-/é- Ek-fiilinin Sıfat-fiil ve Zarf-fiil Kullanımları 396
3.3.6.6.2. durur/turur (-dur/-tur) Yardımcı Fiili 397
3.3.6.6.3. Ek-fiilde Olumsuzluk 397
3.3.6.6.4. Ek-fiilde Soru 398
3.3.7. Fiilimsi (Eylemsi) 398
3.3.7.1. İsim-fiil (Mastar) 398
3.3.7.2. Sıfat-fiil (Partisip) 399
3.3.7.2.1. Geniş Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri 399
3.3.7.2.2. Geçmiş Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri 400
3.3.7.2.3. Gelecek Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri 400
3.3.7.3. Zarf-fiil (Gerundium/Bağ-fiil) 401
3.3.8. Birleşik Fiiller 403
3.3.8.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller 403
3.3.8.2. Fiil ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller 404
3.3.8.2.1. Yeterlilik Fiili 404
3.3.8.2.2. Süreklilik Fiili 404
3.3.8.2.3. Tezlik Fiili 405
3.3.8.3. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller 405
4. BÖLÜM: DİZİN-SÖZLÜK 406

4.1. Genel Dizin 406
4.2. Kişi Adları Dizini 1016
4.3. Yer Adları Dizini 1037
4.4. Etnik Adlar Dizini 1049
4.5. Ayet, Hadis ve Dualar Dizini 1054
4.5.1. Ayetler Dizini 1054
4.5.2. Hadisler Dizini 1060
4.5.3. Dualar Dizini 1062
4.5.4. Diğer Arapça İbareler Dizini 1065
4.6. Farsça Manzumeler ve Türkçe Çevirileri 1071
4.7. Vezinler 1084
4.7.1. Hafif 1084
4.7.2. Hezec 1084
4.7.3. Muzâri 1085
4.7.4. Müctes 1085
4.7.5. Mütekârib 1085
4.7.6. Remel 1085
4.7.7. Seri‘ 1086
SONUÇ 1087
KAYNAKÇA 1104
5. BÖLÜM: TIPKIBASIM 1115
EKLER 1155
ÖZGEÇMİŞ 1158

ÖNSÖZ

Şüphesiz dil, yalnız dil ve edebiyat alanındaki eserlerin vücut bulmasında değil; tarih, coğrafya, matematik, tıp vb. tüm alanlardaki eserlerin ortaya konmasında da başat rol oynar, yansımasını bulur. Belirli dönemlerde verilen dil ve edebiyat eserleri, dönemin dil ve kültür özelliklerini tespit ve yorumlama açısından son derece önemlidir. Diğer yandan tarih, coğrafya, din, mühendislik, tıp gibi alanlarda meydana getirilen eserler de döneminin dil ve kültür özelliklerini yansıtması bakımından kıymetli bilgiler taşır.

19. yüzyılda ortaya konan *Firdevsü'l-ikbâl* de dil ve kültür bakımından zengin bir tarih eseridir. Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan bu eser; dönemin savaş, iktidar mücadelesi, göç, kıtlık, deprem gibi olayları hakkında önemli bilgiler verir. Son dönem Çağatay Türkçesiyle ortaya konmuş önemli bir tarih eseri olan *Firdevsü'l-ikbâl*, Mûnis ve Âgehî tarafından yazılmıştır. 19. yüzyılın başlarında İltüzer Han'ın emriyle eseri yazma işine koyulan Mûnis 1829 yılında ölünce, büyük bir kısmı yazılsa da, eser yarım kalır. Eser daha sonra Allahkulu Han döneminde, Mûnis'in yeğeni, aynı zamanda talebesi olan Âgehî tarafından tamamlanır.

Hive edebiyatında döneminin önemli, alanının ilk eserlerinden biri olması; eserin, Doğu Türkçesinin en önemli temsilcisi kabul edilen Çağatay Türkçesi ile (edebî yazı dili) kaleme alınması, bizim *Firdevsü'l-ikbâl*'e yönelmemizi sağlamıştır. Bu çalışma, *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserin 300b-380a varakları arasındaki bölümün incelenmesine dayanmaktadır.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır: Giriş bölümünde Hive Hanlığı, Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı, Hive Hanlığı Döneminde tarih yazıcılığı, *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserin yazarları, eser ve nüshaları ile eser üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde *Firdevs'ül-ikbâl'in* transkripsiyonlu metni verilmiştir. Metnin kuruluşunda *Firdevsü'l-ikbâl'in,* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan T82 numaralı nüsha esas alınmıştır. Esas alınan ve "İ" olarak adlandırılan bu nüsha ile, Bregel'in matbu nüshası (Leningrad'da bulunan C 571 ve E6-I nüshalarının karşılaştırılmasıyla oluşturulan metin) ve Taşkent'te bulunan 821/1 numaralı yazma nüshası karşılaştırılmış, farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir. Metnin kuruluşunda yapılan eklemeler, köşeli parantez ([ ]) içinde verilmiştir, yine yazımla ilgili hatalar, kimi harflerin yazımındaki nokta eksiklikleri vb. dipnotlarda belirtilmiştir. Ayrıca *Firdevsü'l-ikbâl* ile ilgili daha önce yapılan değerli çalışmalar vardır, bu çalışmalardaki okuma farklılıkları da dipnotlarda ifade edilmiştir.

Üçüncü bölümde eserin yazım ve dil özellikleri incelenmiş; metinde yer alan Oğuzca ve Kıpçakça unsurlar belirlenmiştir.

Dördüncü bölümde dizin ve sözlük bölümü yer almaktadır. Dizinde Reşit Rahmeti Arat'ın, *Kutadgu Bilig* adlı eserdeki gramatikal sırası esas alınmıştır. Metindeki özel adlar, söz varlığını kapsayan genel dizinden sonra Kişi Adları Dizini, Yer Adları Dizini, Etnik Adları Dizini şeklinde ayrıca sınıflandırılmıştır. Metinde geçen özel adların yazımında Yuri Bregel'in *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, *Shir Muhammad Mirab Munis Muhammad Rıza Mirab Agahi* adlı eserinden yararlanılmıştır. Ayet, hadis, dua vb. Arapça ibareler; Farsça manzumeler ayrı başlıklar altında gösterilmiş olup bunların Türkçe çevirileri de verilmiştir. Ayrıca metinde geçen nazım parçalarında kullanılan vezin kalıpları da çıkarılmıştır.

Beşinci bölümde, metnin 300b-380a arasındaki varakların tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Ekler bölümünde ise Hive Hanlığı'nın hüküm sürdüğü coğrafyayı gösteren haritalar bulunmaktadır.

Bu çalışmamız boyunca öncelikle her zaman yanımda olan kıymetli aileme, fikir alışverişi ve paylaşımlarından dolayı Dr. Serpil Yazıcı Şahin'e, Farsça bölümlerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Ali Güzelyüz'e, Farsça bölümlerin Türkçe çevirisini yapan Mojtaba Moradi ve Sait Türkoğlu'na, Arapça bölümlerin okunmasında ve Türkçe çevirisinin yapılmasında emeği geçen Dr. Yüksel Çayıroğlu'na, kimi kelimelerin okunmasında katkı sağlayan hocam Prof. Dr. Cihan Okuyucu'ya teşekkür ederim.

Firdevsü'l-ikbâl adlı eseri teklif eden, bilgi ve tecrübelerini paylaşan, zorlu çalışma sürecinde şevk veren hocam Prof. Dr. Münevver Tekcan'a; esere ve sahasının önemine dikkat çekerek bu çalışmaya yönlendiren, çalışmanın tüm aşamalarını titizlikle takip eden, kıymetli fikirleriyle yol gösteren, farklı bakış açıları sunan hocam ve danışmanım Prof. Dr. Adnan Rüştü Karabeyoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Alper Bayındır

Kocaeli, 2016

ÖZET

Bu tez, klasik Çağatay edebî dilinin son dönemine ait olan *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserin 300b-380a varaklarını kapsayan bir dil çalışmasıdır. Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan eseri Şîr Muhammed Mûnis Mîrâb ve kendi yetiştirdiği yeğeni Muhammed Rıza Âgehî kaleme almıştır. Metnin kuruluşunda, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde T82 numarada kayıtlı olup 523 varaktan oluşan nüsha esas alınmıştır. Ayrıca bu nüsha, Yuri Bregel'in Leningrad'da bulunan C 571 ve E6-I nüshalarını karşılaştırmak suretiyle oluşturduğu matbu neşir ve Taşkent'teki 821/1 numaralı yazma nüshayla karşılaştırılmıştır; farklılıklar dipnotta gösterilmiştir. İstanbul yazma nüshası İ, Yuri Bregel'in matbu neşri B, Taşkent yazma nüshası T olarak adlandırılmıştır.

Çalışma, beş bölümden oluşmaktadır: Giriş bölümünde Hive Hanlığı, Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı, Hive Hanlığı Döneminde tarih yazıcılığı konusunda bilgiler verilmiştir. Yine bu bölümde *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserin yazarları, eser ve nüshaları ile eser üzerine yapılan çalışmalar ele alınmıştır. İkinci bölümde *Firdevs'ül-ikbâl'* in transkripsiyonlu metni verilmiştir. Üçüncü bölümde eserin yazım ve dil özellikleri incelenmiş; metinde yer alan Oğuzca ve Kıpçakça unsurlar belirlenmiştir. Dördüncü bölümde metnin sözlük ve gramer dizini yer almaktadır. Dizinin hazırlanmasında, Reşit Rahmeti Arat'ın *Kutadgu Bilig* adlı eserdeki dilbilgisi sıralaması esas alınmıştır. Metindeki kişi ve yer adları, etnik adlar; âyet, hadis, dua vb. Arapça ibareler; Farsça manzumeler ayrı başlıklar altında gösterilmiş, Arapça ve Farsça ibarelerin Türkçe çevirileri de verilmiştir. Ayrıca metindeki manzum bölümlerde kullanılan vezin kalıpları da gösterilmiştir. Beşinci bölümde metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir. Ekler bölümünde ise Hive Hanlığı'na ait haritalar yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Firdevsü'l-İkbâl*, Hive Hanlığı tarihi, Çağatay Türkçesi, Mûnis, Âgehî.

ABSTRACT

This language study written as a PhD thesis contains the folios between 300b-380a of the work named *Firdevsü'l-İkbâl*, one of the products of Chagatay Turkish's last period. The work, describing the history of Khiva Khanate, was penned by Şîr Muhammed Mûnis Mîrâb and his nephew Muhammed Rıza Âgehî, who he himself taught. The copy registered with the number T82 in the İstanbul University Library, consists of 523 folios and was used as the base for the text. This copy has also been compared with the handwritten and printed copies C 571 and E6-I, which belong to Yuri Bregel in Leningrad, and the printed form with the number 821/1 in Taşkent; differences have been pointed out in the footnotes. The written copy in İstanbul was named İ and the printed copy of Yuri Bregel B and the written copy in Taşkent T.

The study consists of five parts. Background information on the Khiva Khanate, Chagatay Turkish and Literature, and historical writing during the Khiva Period is presented in the introductory section. The writers of the work *Firdevsü'l-ikbâl*, the work itself, copies and studies about the work are also being discussed in this section. The second part is a transcribed text of *Firdevsü'ül-ikbâl*. The third part analyzes the writing and language features of the work; elements of the Oghuz and Kipchak languages have been identified. The fourth part gives information about the vocabulary and grammar directory of the text. The grammar directory was based on the order of the grammatical structures in the work *Kutadgu Bilig*, which were identified by Reşit Rahmeti Arat. The names of people, places and ethnic groups, verses, hadiths, prayers, etc., Arabian expressions and Persian poems have been listed under separate headings and the translations of Arabian and Persian expressions have been provided. Prosodic devices used in verse sections of the text have also been shown. The fifth part contains information about the facsimile of the text. Attached are the maps belonging to the Khanate of Khiva.

Key Words: *Firdevsü'l-İkbâl*, Khanate of Khiva history, Chagatay Turkish, Mûnis, Âgehî.

KISALTMA VE İŞARETLER

a : Varakların birinci sayfası (ön yüz)

Ar. : Arapça

B : Bregel neşri (*Firdevsü'l-İkbâl*)

b : Varakların ikinci sayfası (arka yüz)

C. : Cilt

Çağ. : Çağatayca

Çev. : Çeviren

ET : Eski Türkçe

Far. : Farsça

Har. : Harezmce

Haz. : Hazırlayan

İ : İstanbul nüshası (*Firdevsü'l-İkbâl*)

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

mec. : mecaz

Moğ. : Moğolca

no : Numara

p. : page

S. : Sayı

s. : sayfa

Soğd. : Soğdca

Sür. : Süryanice

tas. : tasavvuf

T : Taşkent nüshası (*Firdevsü'l-İkbâl*)

T. : Türkçe

TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Uyg. : Uygurca

vb. : ve benzeri

vr. : varak

Yay. haz. : Yayına hazırlayan

Yun. : Yunanca

< : Kelimenin kökenini gösterir.

[ ] : Metinde, yapılan eklemeleri gösterir.

\+ : İsim tabanlarına getirilen eklerin başında kullanılır.

\- : Fiil tabanına getirilen eklerin başında kullanılır.

/ : Dizinde ve dil incelemesinde varak numaralarıyla satır numaraları arasında yer alır.

ø : Fiil çekimlerinde şahıs eki almayan fiilleri göstermede ya da bir nüshada var olan, diğerlerinde olmayan kelimeleri belirtmede kullanılır.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	a, ā, e
آ	a, ā
ی ، ای	é, ı, i, ī
او،و	o, ö, u, ü, ō, ū
ب	b, p
پ	p
ت،ة	t
ث	ṣ
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	ẕ
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s

ش	ş
ص	ṣ
ض	ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k, g
ل	l
م	m
ن	n
نك	ŋ
و	v
ه	h, e
ى	y
ء	’

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Hive Hanlığı

Hârizm bölgesinde 1512-1920 yılları arasında hüküm süren Müslüman Türk hanlığıdır. Hüküm sürdüğü bölgenin adından dolayı Hârizm Hanlığı şeklinde bilinse de 18. yüzyılla birlikte Rus ve Batı Avrupa kaynaklarında, yapılan çalışmalarda, hanlıktan Hive Hanlığı şeklinde söz edilir. Hanlığı, yönetimleri altındaki Özbek kabileleriyle birlikte Hârizm'i 1511'de ele geçiren Yâdigâr Han'ın oğulları İlbars ve Balbars Han kurar. Hanlığa Yâdigâroğulları, yanı sıra hanların soyu Cengiz Han'ın oğullarından olan Cuci'nin beşinci oğlu olan ve Özbek hanlarının atası kabul edilen Şiban Han nesline mensup Arabşah b. Pûlâd'a kadar dayandığından Arapşahlar da denir (Saray, 1998: s. 167). Buhara Özbek Hanlığı'yla da sınır komşusu olan bu yeni hanlığın merkezi Vezir şehri olur (Çelik, 2004: s. 20). Hârizm bölgesi, 1740 yılına kadar Yâdigâroğlulları sülalesi tarafından yönetilir. Hanlığın Hârizm'e hâkim olmasından sonra bölgeye Kongrat, Mangıt, Nayman, Kıpçak, Uygur, Kanlı, Kıyat ve Nöküz gibi pek çok Özbek kabilesi gelip yerleşir (Karadağ, 2006: s. 68).

Hârizm bölgesine hâkim olup bağımsız bir hanlık kuran İlbars'ın 1538'de ölümünden sonra ülkede iç karışıklıklar çıkar. Buna asıl Özbek Devleti'yle (Buhara Hanlığı) Hive Hanlığının ilişkilerinin bozulması da eklenir ve aynı yıl hanlık, Özbek Hanı Ubeydullah tarafından saldırıya uğrar, toprakları istila edilir fakat bu durum uzun sürmez, bir yıl sonra Ubeydullah Han'ın hâkimiyetine son verilir. Yine de karışıklıklar devam eder, hanlığın merkezi Ürgenç olur (Saray, 1998: s. 167). Öte yandan bölgenin can damarı olan Amu-Derya'nın 1576'da yatağını değiştirip Hazar Denizi yerine Aral Gölü'ne dökülmeye başlamasıyla birlikte kuraklık ortalığı kasıp kavurmuş, buna kara ticaretinin durması da eklenince Harezm ekonomik anlamda iyice sıkıntıya düşmüştür (Togan, 1997: s. 254). Bu nedenle ülkenin başkenti Arap Mehmed Han (1603-1613) tarafından Ürgenç'ten Hive'ye taşınmış, şehir halkı da

Ceyhun kıyılarına göç etmiştir (Alpargu, 2002: s. 581). 1600'lü yılların başında hanlığın Hive şehrine taşınması, Hive Hanlığı olarak anılmasında/tanınmasında etkili olmuştur (Saray, 1998: s. 167).

Hive Hanlığı, Buhara'daki Özbek Hanlığı'ndan farklı bir şekilde varlığını sürdürür. Hârizm bölgesini hâkimiyetleri altına alan Yâdigâroğulları, özellikle bölgedeki Türkmenlerle iç mücadeleye girişirler. Güvenliğin sağlanamaması, üretimle ilgili problemler Buhara'ya göre daha zayıf bir hanlığın ortaya çıkmasına neden olur. Bu zayıflık hem askerî hem siyasî alanda yansımasını bulur. Ebul-gazi Han ve Anuşa Han döneminde Hive Hanlığı, Buhara'ya karşı başarılar elde eder (Alpargu, 2007: s. 120). 1663 yılına kadar hüküm süren Ebulgazi Bahadır Han zamanında Hive Hanlığı Orta Asya'nın en güçlü devletlerinden biri olur (Saray, 1998: s. 167). Daha sonra da 1806-1825 yılları arasında tahtta oturan Muhammed Rahim Han ile ondan sonra yönetime geçip 1825-1842 yıllarında hüküm süren Allahkulı Han döneminde en geniş sınırlarına ulaşır (Özaydın, 1997: s. 219).

Hive Hanlığı, kuruluşundan itibaren iç ve dış unsurlarla birlikte hanların yönetim anlayışının da etkisiyle, sürekli iniş ve çıkış hâlindedir. Kendi içerisinde beylerle, Türkmenlerle, Kazaklarla, Buhara Özbek Hanlığıyla, İranlılar ve Ruslarla çeşitli zamanlarda mücadele eder.

Rusların yayılmacı politikasından Hive Hanlığı da etkilenir; Ruslar, 1839'un kışında Hârizm'e sefer düzenler ama bu sefer, başarısızlıkla sonuçlanır. 1847'de Hive ve Hokand'ı kontrol altında tutabilmek için Kazalinsk Kalesi'ni inşa ederler ve daha sonra 1873 yılında Hive coğrafyasını tamamıyla ele geçirirler (Özaydın, 1997: s. 219). Rusya, Hokand Hanlığı'nın varlığına 1876'da son vermelerine karşın Hive ve Buhara'nın küçük bir toprak parçası olarak kalmasına izin verir. Neticede 1920'de Hive Hanlığına son verilerek 1924'e kadar devam edecek olan Hârizm Halk

Cumhuriyeti kurulur (Alpargu, 2007: s. 121). 1924'te Hive Hanlığı'nın doğusundaki topraklar, bugünkü Özbekistan devletine, batı tarafındaki topraklar da Türkmenistan devletine bırakılır. Hârizm, günümüzde Özbekistan devletinin sınırları içinde kalmakta ve idarî birimlerinden birini oluşturmaktadır (Özaydın, 1997: s. 219).

1.2. Hive Coğrafyası

Hive Hanlığı, Amu Derya Deltası'nda hüküm sürmüştür. Hanlığın merkezi olan Hive, Buhara'nın batısında yer alır ve kuzeybatı istikametinde yaklaşık 200 millik bir alanı kapsar. Verimli topraklara sahip olmasına karşın hacim bakımından küçüktür. Ülkenin genişliği kuzeyden güneye 200 mil, doğudan batıya 100 mil civarındadır ve etrafı çöllerle çevrilidir. Hanlık, sonraki yıllarda sınırlarını Hazar'a kadar genişletir, Amu Derya'nın ve Merv'in güneyinde yaşayan Türkmen aşiretleri üzerinde hâkimiyet kurar. Hanlığın merkezi Hive, Amu Derya'dan yaklaşık 6 mil uzakta bulunmaktadır (Burnes, 1992: s. 382, Karadağ, 2006: s. 75).

Hive Hanlığı'nın hüküm sürdüğü Harezm, Amu Derya nehrinin döküldüğü Aral Gölü'nün güneyinde ve bu nehrin her iki kıyısında uzanan topraklara verilen addır. Geniş bozkırlar ve çöllerden oluşan Batı Türkistan'ın merkezinde yer alan bu bölge, sağından Kızılkum Çölü ve Kazak bozkırları, solundan Üstyurt düzlüğü ve Karakum Çölü tarafından çevrilir. Her ne kadar etrafı çöllerle çevrili olsa da Hive coğrafyası yani Harezm, insan topluluklarını kendine çeken âdeta bir vaha olur (Kafesoğlu, 1956: s. 30-31, Gündoğdu, 1995: s. 1). Kuşkusuz bunda en büyük pay, geçtiği bölgeyi verimli topraklardan oluşan bir delta hâline getiren Amu Derya nehrine aittir. Kırgız bozkırları ile Kızılkum çölünü sağında, Üstyurt düzlüğü ile Karakum çöllerini solunda bırakarak Aral gölüne doğru bir yelpaze şeklinde açılan Amuderya, bölge halkı için geniş kum denizleri arasında bir hayat kaynağı olmuştur (Özaydın, 1997: s. 217).

Firdevsü'l-ikbâl'de "arıġ" şeklinde ismi geçen su kanalları Hârezm bölgesinde önemli rol oynar. Amu Derya'dan ayrılan pek çok kanal, çöl topraklarını sulayıp verimli hâle getirir. Bu kanallar yalnız tarım arazilerinin sulanmasında değil, şehirlerin su ihtiyacının karşılanmasında da kullanılmıştır (Çelik, 2004: s. 8-10).

Hanlığa sırasıyla Vezir, Ürgenç ve Hive şehirleri başkentlik eder. Bunun yanında Şâhâbad, Kat, Hezâresp, Hânkâh, Gürlan, Kongrat da Hive Hanlığı'na bağlı olan diğer şehirlerdir.

Çalışmanın sonunda Hive Hanlığı'nın hâkim olduğu toprakları gösteren haritalara yer verilmiştir.

1.3. Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı

Çağatay dili, Türk dilleri ailesinin Orta Asya grubu içinde yer alan, 15. yüzyılın başından 20. yüzyılın başına kadar kullanılan edebî dilin adıdır. Karahanlılar veya Hakânîler (11-13. yüzyıllar) ve Harezm (14. yüzyıl) edebî dillerinin devamı olarak Timurlular (1405-1506) yönetimi altında gelişen Çağatay dili, özellikle Nevâyî'nin eserlerinde klasik şeklini alır ve böylece Çağataycanın yüzyıllar sürecek etkisi başlamış olur (Eckmann, 1988: s. VII).

"Çağatay" ismi, Cengiz'in oğlu Çağatay'a dayanır; Cengiz Han, ölümünden (1227) önce Moğol İmparatorluğunu çocukları arasında paylaştırır. İkinci oğlu Çağatay'a Mâverâünnehir'i de içine alan topraklar düşer. Moğollar arasında saygın bir yeri olan Çağatay 1241 veya 1242 yılında ölünce büyük oğlu Kara Hulâgû idaresinde babasının adını taşıyan Çağatay İmparatorluğu kurulur. "Çağatay" kelimesi, bu imparatorluğun resmî adı olarak özellikle Duva Han (1274-1306) zamanından itibaren kullanılmaya başlanır. Bunun yanında devletin askerî gücünü oluşturan Mâverâünnehir'deki Türk ve Türkleşmiş göçebelere de "Çağatay" denmiştir. 15. yüzyıl Çağatay yazarları tarafından kullanılan "Çaġatay éli, Çaġatay

ḫaylı, Çaġatay ḫalḳı" ifadeleri de "Timurlu Türk" veya "Timurlu İmparatorluğu'ndaki Türk halkı"na işaret etmektedir (Eckmann, 1988: s. VIII-IX). Bu durum kelimenin anlamının zaman içinde genişlediğini göstermektedir.

Önceleri Çağatay Han'ın sülalesi, bu sülale tarafından kurulan devletin adı olarak kullanılmasına karşın daha sonra Maveraünnehir'deki Türk unsurları, Timurlular zamanında gelişen edebî Türk dili ve bu dilde oluşturulan edebiyat için de "Çağatay" adı kullanılmaya başlanmıştır (Özkan, 2004: s. 84-85).

Sonuç itibarıyla Cengiz'in oğlu Çağatay'ın isiminden alınan bu kelime;

I. Çağatay'ın siyâsî hâkimiyeti altındaki Türk ve Moğol kabileleri topluluğunu, yani Çağatay ulusuna mensup olanları,

II. Çağatay ulusuna mensup olan Türklerin ve Türkleşmiş Moğolların konuşma dilleri olan Türk lehçesini,

III. Çağatay ve çocuklarının, daha sonra da Timurluların hüküm sürdüğü memleketlerde ortaya çıkan ve bir yönüyle de Çağatay ulusunun konuşma diline dayanan edebî Türk lehçesi

anlamlarını ifade eder. Türk dil ve tarihiyle ilgili eserler vermiş olan eski Doğu yazarları "Çağatay" terimiyle bu kavramlardan birini kastederler (Köprülü, 1989: s. 85).

İlk başta göçebe Türklerin dilinde, daha sonra ise Çağatay İmparatorluğu çatısı altında yaşayan bütün Türkler arasında kullanıldığı sanılan "Çaġatay tili" ve "Çaġatay türkîsi" terimleri, Timurlular zamanında gelişmiş bir dil kimliğine bürünür. Çağatay kelimesi bu anlamıyla 15-16. yüzyıl yazarlarının metinlerinde/eserlerinde kendine hemen hiç yer bulamaz. Söz konusu yazarlar, daha çok, Türk tili, Türk elfâẓı, türkî tili, Türkçe til, türkî, Türkçe gibi ifadeleri kullanırlar. İçlerinden sadece

Nevâyî kendi döneminin edebî dilini adlandırmak için "Çaġatay lafẓı (Çağatay dili) ifadesini kullanır (Eckmann, 1988: s. IX-X). Sonraki dönemlerde yetişen Türk ve Fars yazarları, Nevâ'î ve takipçilerinin dili hakkında "Türkçe, Moğalca, Nevâ'î dili" gibi ifadelerin yanı sıra "Çağatay Türkçesi" ve "Çağatayca" terimlerini de kullanmaya başlarlar. Ancak "Çağatay" ifadesi, Vambéry'nin 1867'de yayımlanan *Cagataische Sprachstudien* adlı eserinden sonra rağbet görür ve diğer Batılı araştırmacılar tarafından da kullanılır. Vambéry ve diğerleri (Macar ve Alman araştırmacılar) "Çağatay" kelimesiyle 14. yüzyıldan başlayarak kendi zamanlarına kadar devam eden Orta Asya edebî ürünlerinin yazıldığı lehçeyi ve lehçeleri kastetmişlerdir (Köprülü, 1989: s. 86-87). Tüm bunlar da göstermektedir ki ilk başta Cengiz'in oğlunun adı olan "Çağatay" kelimesi zaman içinde etnik bir anlam kazanarak Cengiz soyundan gelenleri de kapsamıştır. Kelime, Çağatay İmparatorluğunun kuruluşundan sonra imparatorluk çatısı altında yaşayan Türk ve Türkleşmiş unsurları karşılar hâle gelmiştir. Nihayetinde Çağatay İmparatorluğu döneminde Türk ve Türkleşmiş unsurların konuştuğu dil temelinde oluşan edebî dil ve bu dille oluşmuş edebiyat da "Çağatay" terimiyle ifade edilir olmuştur.

Ancak Çağatay edebî dilinin dayandığı temel konusunda ortak bir görüş söz konusu değildir. Radloff, Korş gibi Türkologlar Çağataycayı, Uygur dilinin Karahanlılar döneminden itibaren İslamî kültür altında gelişen bir devamı olarak kabul eder. Radloff meseleyi daha da ileri götürür; Çağataycayı canlı dille ilgisi olmayan, yapay bir yazı dili şeklinde nitelendirir. Bu görüşe karşı çıkan Borovkov ise Uygurcanın dinî ve resmî bir dil olarak dar bir sahada kullanıldığını, dolayısıyla İslam kültürünün etkilerine karşı koyamadığını, Çağataycayı da Uygurcanın devamı şeklinde düşünmenin yanlış olacağını ileri sürer. Borovkov, klasik Çağataycanın temelinin Orta Asya Türkçesi olduğuna inanır. Ona göre Çağataycayı klasik bir yazı dili hâline getiren de Ali Şîr Nevâî'dir, o, aynı zamanda Özbek yazı dilinin de kurucusudur (Eraslan, 1993: s. 168). Şive farklarını dikkate alan Samoyloviç,

"Çağatayca" terimiyle 15-20. yüzyıllarda kullanılan Orta Asya edebî dilini kasteder (Eckmann, 1988: s. XI). Samoyloviç'in Çağatayca dönemini 15. yüzyıldan başlatmasına karşı çıkan Köprülü ise başlangıcını 11. yüzyıla kadar götürdüğü Çağatay Türkçesini, Cengiz'in çocukları tarafından kurulan Çağatay, İlhanlı ve Altın-Ordu imparatorluklarının medenî merkezlerinde 13-14. yüzyıllarda gelişmeye başlayan ve Timurlular döneminde özellikle de 15. yüzyılda klasik bir nitelik kazanmak suretiyle zengin bir edebiyat meydana getiren edebî Orta Asya lehçesi olarak tanımlar (Köprülü, 1989: 82-90). Ata da Köprülü'yü destekleyen bir görüştedir; ona göre nasıl, 15. yüzyıla kadar batıdaki Türk yazı dili için Eski Anadolu Türkçesi, Klasik Osmanlı Türkçesinin başlangıç yani geçiş devresini oluşturuyorsa doğuda Harezm Türkçesi de Nevâyî ile başlayan Klasik Çağatay Türkçesine geçiş devresini oluşturur (Ata, 2014: s. 18). Ahmet Caferoğlu ise Çağatay Türkçesinin, "Orhun-Uygur Türkçesi" devresi ile Yusuf Has Hacib'in kalemiyle ortaya çıkmış "Müşterek Orta-Asya edebî Türkçesi"nin kaynaşması sonucu oluştuğunu, 15-16. yüzyıllarda Semerkant ve Herat'ta olgunluğa eriştiğini ve böylece edebî Özbekçenin temelinin atıldığını ileri sürmüştür (Caferoğlu, 1984: 207).

Türkologların, gerek İslamî Orta Asya edebî dilinin, gerek Çağatay Türkçesinin/edebiyatının evreleriyle ilgili de farklı görüşlere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili her ne kadar farklı görüşler olsa da Eckmann'ın sınıflandırmasının genel kabul gördüğü söylenebilir. Eckmann, Çağataycayı şu devirlere ayırır:

1. Klasik Öncesi Dönem (15. yüzyılın başlarından Nevâyî'nin ilk divanını tertip ettiği 1465'e kadar)

2. Klasik Dönem (1465-1600)

3. Klasik Sonrası Dönem (1600-1921)

Klasik Öncesi Dönem, birtakım Eski Türkçe özelliklerinin devam ettiği bir geçiş dönemidir (Eckmann, 1988: s. XIII). Nevâyî Öncesi olarak da anılan bu dönem Harezm-Altınordu Türkçesi ile Klasik Çağatay Türkçesi arasında bir geçiş vazifesi görür (Ölmez, 2007: s. 180).

Klasik Dönem, Çağatay Türkçesinin Ali Şir Nevâî, Hüseyin Baykara, Babür gibi temsilcilerinin eliyle özellikle Fars dil ve kültürünün etkisiyle zengin bir ifade kabiliyetine ulaştığı dönemdir. Çağataycanın edebî bir dil hâline gelmesinde Nevâî'nin gayretleri ortadadır. Köprülü, Nevâî'nin, Çağatay Türkçesini bilinçli ve planlı bir çabayla Farsçadan geri kalmayacak düzeyde bir kültür dili hâline getirdiğinden söz eder ki bu dil, Farsça ile benzer kalıplara göre hazırlanmış klasik şiir dilidir. Ünlü şair, en tanınmış Acem üstadlarıyla birlikte anılmasını sağlayan ünü sayesinde Çağatay Türkçesine yalnız Timurlular sahasında ve Çağataylılar arasında değil, Kaşgar'dan Kazan'a, Kırım'a, Tebriz'e ve İstanbul'a kadar bütün Türk edebiyat çevrelerinde önemli bir saygınlık kazandırır; Nevâî ile birlikte Çağatay Türkçesi yüksek bir kültür dili seviyesine ulaşır (Köprülü, 1989: s. 155).

Klasik Sonrası Dönem, hem Nevâyî dilinin kullanıldığı/taklit edildiği hem de Özbek unsurları etkilerinin görüldüğü dönemdir (Eckmann, 1988: s. XIV). 20. yüzyılın başında Çağatay Türkçesi, yerini Özbek Türkçesine bırakır.

Çağatay Türkçesiyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra Çağatay Edebiyatına da ayrı bir başlık açma zarureti ortaya çıkmıştır. Zira dil ile edebiyatı birbirinden ayırmanın, bağımsız olarak düşünmenin imkânı yoktur. Daha önce bahsedildiği üzere Çağatay Türkçesi; Hakaniye Türkçesi, Harezm ve Altın-Ordu Türkçesinin mirası/birikimi üzerinde yükselen/şekillenen bir dildir. Çağatay Edebiyatı da bu dille ortaya konan ürünlerle vücut bulur. Ne var ki Çağatay Edebiyatının ortaya çıkışını Özbek, Kıpçak, Oğuz, Uygur gibi yerel unsurlara bağlamak bir yönüyle eksik kalır.

Çağatay Edebiyatının gelişmesinde özellikle Farsçanın ve Fars kültürünün büyük etkisi vardır. Bu durumu Eraslan şöyle açıklar: Çağatay şair ve yazarlarında Fars edebiyatındaki örneklere benzer ürün verme isteği göz ardı edilemez. Fars edebiyatını örnek alan ve ona ulaşmayı gaye edinen Çağatay edebiyatının bilhassa üslupta geniş ölçüde onun tesiri altında kalacağı tabiidir. Nitekim Farsçanın resmî dil olarak Orta Asya Türk devletlerinde hüküm sürmesi, klasik Fars edebiyatının gelişmesinde Türk devletleri yöneticilerinin teşvik ve yardımları, Ali Şir Nevâî'nin *Muhakemetü'l-lugateyn*'de kendi devrindeki yazarların Türkçe yerine Farsça yazmalarından yakınması bu durumu açıkça ortaya koymaktadır (Eraslan, 1993: s. 168).

Çağatay Edebiyatının evreleri Eckmann'ın Çağatay Türkçesi sınıflamasında olduğu gibi üç dönemde incelenebilir:

1.3.1. Klasik Öncesi Dönem

15. yüzyılın başlarından Nevâyî'nin ilk divanını tertip ettiği 1465'e kadarki zaman dilimini kapsayan dönemdir (Eckmann, 1988: s. XIII). Timur'un 1405 yılında ölümünden sonra imparatorluk zayıflar, zaman içinde dağılma noktasına gelir. Ancak Herat, Semerkant gibi merkezler askerî ve siyasî karışıklıklardan uzak kaldığı için sanat ve edebiyatın geliştiği ortamlar olur (Ölmez, 2007: s. 180). Timurlular İmparatorluğu'nun hâkimiyetindeki Horasan ve Maverâünnehir'de güçlü edebî gelişmeler yaşanır; Farsçanın yanı sıra Çağatayca da klasik bir edebiyat meydana getirmeye başlar (Köprülü, 1989: s. 134).

Bu dönemde edebiyat halk arasında değil, Fars dilini ve edebiyatını iyi bilen, Farsça eser yazabilecek seviyede olan aristokrat zümre içinde gelişir. Bunların arasında millî dil ve edebiyatın rağbet bulması 14. yüzyılın ikinci yarısında başlar. Halk arasında ise özellikle Ahmed Yesevi'nin edebî ve tasavvufî geleneğini sürdüren

derviş-şairler, dinî-didaktik içerikte eserleriyle değişik halk tabakaları arasında etkili olurlar (Eraslan, 1993: s. 169). Ancak bu döneme genel itibarıyla bakıldığında İran edebiyatının açık etkileri görülür. Öyle ki 15. yüzyıl Çağatay Edebiyatını, İran Edebiyatından ayrı olarak incelemenin imkânı yoktur. Genellikle her iki dili de aynı seviyede kullanan şairler tarafından meydana getirilen bu edebiyat, yine aynı kültür çevrelerinde gelişimini takip eden İran edebiyatına büsbütün bağlı kalır. Gazel, kaside, mesnevi tarzında şiir yazma, cinaslara başvurma ve şiirde tasavvuf unsurlarına yer verme vb. özellikler Çağatay şiirine Fars şiirinin etkisiyle geçer (Köprülü, 1989: s. 135).

Bu dönem Çağatay Edebiyatının şairleri şunlardır: Sekkâkî, Lutfî, Atâ'î, Hocendî, Seyyid Ahmed Mîrzâ, Haydar Harezmî, Yusuf Emîrî, Yakînî, Gedâyî (Eckmann, 1988: s. XIII).

1.3.2. Klasik Dönem (1465-1600)

15. yüzyılın ikinci yarısından 17. yüzyılın başına kadar devam eden, Nevâyî dönemi olarak da bilinen Çağatay Edebiyatı dönemidir. Klasik Çağatay Edebiyatına geçmeden önce dönemin siyasi atmosferine bakmakta yarar var çünkü Çağatay Edebiyatını hazırlayan, bir yönüyle o dönemde yaşanan siyasî olaylardır.

Timur İmparatorluğu'nun başında bulunan Şâhruh'un 1447'de ölümüyle birlikte imparatorluk yeniden sancılı bir süreç içine girer; uzun zaman önce zayıflamaya başlayan iç bağlar büsbütün bozulur ve iktidar mücadeleleri sonucunda imparatorluk yıkılır. Bu siyasî ortamda Ebu'l-Kâsım Bâbür Horasan'da, Ebu Saîd de Mâverâünnehir'de güçlü birer idare kurmayı başarır ancak bu durum uzun sürmez; Bâbür ölür (1530) ve onun ölümünden sonra tekrar karışıklıklar baş gösterir. Bunun üzerine Ebu Saîd, Horasan ve İran'ın kuzey şehirlerini ele geçirir, Karakoyunlu hükümdarı Cihânşâh ve muhalif olan bazı Timurlu prenslerini mağlup ederek

Kaşgar'dan Irak ve Azerbaycan'a kadar uzanan bir imparatorluk kurar (Köprülü, 1989: s.137-138).

Ebu Saîd, Azerbaycan bölgesini de almak için Akkoyunlular'la savaşa girer ancak bu savaşta bozguna uğrar ve öldürülür (1469) (Eraslan, 1993: s. 172). Akkoyunlular'ın bu galibiyetinin ardından Timurluların Irak, Fars ve Azerbaycan'daki hâkimiyeti kesin olarak biter ve anılan bu yerler Akkoyunlular'ın yönetimine geçer (Köprülü, 1989: s. 138). Bu yaşananlardan sonra yeniden bir karışıklık ortamı oluşur, şehzadeler arasında taht mücadelesi başlar; bu mücadeleden başarıyla çıkan isim Hüseyin Baykara olur. Merkezi Herat olan, Horasan, Sicistan, Toharistan, Cürcan ve Esterabad'ı içine alan bir yönetim ortaya koyar. Böylece Baykara'nın 1469-1506 yılları arasında yaklaşık kırk yıl sürecek saltanatı başlar. Timurluların bu son parlak döneminde Herat, siyasî ve ticarî merkez olmanın yanı sıra Baykara'nın da özel gayretleriyle kültür ve sanatın da merkezi olur. Başta edebiyat olmak üzere çeşitli sanat dallarında eser veren Ali Şir Nevâî gibi üstün yetenekli bir sanatçı ile onun hâmisi ve en yakın arkadaşı Hüseyin Baykara'nın çabalarıyla Klasik Çağatay Edebiyatı devri vücut bulur; bundan dolayı klasik Çağatay edebiyatı devri Nevâî-Baykara devri olarak da anılır (Eraslan, 1993: s. 172).

Bu dönemde saraylarda resmî dil olarak Farsça kullanılır, bu durum doğal olarak dil, kültür ve edebiyat faaliyetlerinde de yansımasını bulur (Ölmez, 2007: s. 187). Fars dili ve kültürünün etkisi sadece saray çevrelerinde, Çağatay aristokratları arasında değil, şehirlerde ve kırsalda Acemlerle iç içe yaşayan Türk halkında bile görülür (Köprülü, 1989: s. 143-144). Ancak buna rağmen Hüseyin Baykara döneminde Türkçe şiir yazma eğilimi artar, Türkçe ile de önemli ve hacimli sanat eserleri ortaya konabileceği kanıtlanmış olur (Ölmez, 2007: s. 187).

Yüksek zümre arasında Farsçanın çok iyi bilinmesine, hatta bunların içinde bu dili başarıyla kullanan birçok şair ve yazar yetişmesine rağmen Hüseyin Baykara zamanında Farsçanın yanında Türkçe de değer kazanır, şairlerin bir kısmı şiirlerini Türkçeyle de yazmaya başlar. Çağatay edebiyatının sanat ve millî ruh bakımından en üst noktaya ulaştığı bu dönemde neredeyse eli kalem tutan her insan "Türkî" dilinden söz eder, İran edebiyatı hayranlığına karşı Türkçe savunulur, ön plana çıkarılır (Eraslan, 1993: s. 172).

Bu dönemin en önemli iki ismi daha önce de ifade edildiği üzere Hüseyin Baykara ve Ali Şir Nevâî'dir. Bunların yanında Hâmidî, Şeybânî, Ubeydî, Muhammed Sâlih, Meclisî, Bâbür, Bayram Han da klasik dönemin temsilcileri arasında kabul edilir (Eckmann, 1988 s. XIV). Hüseyin Baykara, Hüseynî mahlasıyla Farça şiirlerin yanı sıra Çağatayca şiirler de yazar. Ali Şir Nevâî gibi Çağatay dili ve edebiyatının klasik seviyeye ulaşmasında önemli rol oynayan Hüseyin Baykara'nın bu şiirleri devrinde şairlerin beğenisini kazanır. Nitekim Ali Şir Nevâî *Mecâlisü'n-nefâis* adlı biyografik eserinde Baykara'nın şair kişiliğini över (Algar ve Alparslan, 1998: s. 531). Eraslan, Hüseynî mahlasıyla şiirler yazan, lirik şiirlerden oluşan, bir de divanı bulunan Hüseyin Baykara'nın, her ne kadar *Mecâlisü'n-nefâis*'e konu olsa da şair kimliğiyle önemli bir varlık gösteremediğini ifade eder. Fakat yine de Baykara'yı klasik Çağatay şiirinin Nevâî'den sonra gelen ismi olarak anar. Zamanında ilim ve sanat adamlarını Herat sarayında toplaması, onlara değer vererek saygınlık kazandırması, özellikle de Ali Şir Nevâî'nin eserlerini Türk edebiyatına kazandırması Hüseyin Baykara'yı farklı ve özel kılmaktadır (Eraslan, 1993: s. 172). İşte Hüseyin Baykara'nın asıl önemi, Herat'ı bir sanat ve edebiyat merkezi yapmasında, Nevâî gibi sanatçıları himayesi altına alarak klasik Çağatay Edebiyatı döneminin oluşmasına sağladığı katkıda aranmalıdır.

Klasik Çağatay Edebiyatı denince anılması gereken ilk isim Ali Şir Nevâî'dir. Nevâî, bir bütünlük içinde yazdığı parlak ve görkemli eserleriyle Çağatay şiirini zirve noktaya ulaştırmakla kalmamış, Çağatay Türkçesinin yüksek bir kültür dili olabileceğini de ortaya koymuştur (Köprülü, 1989: s. 149). Farsçanın resmî dil olarak hüküm sürdüğü, Fars edebiyatının Abdurrahman-ı Câmî ile zirveye ulaştığı ve aydın zümrenin Farsça öğrenip bu dille yazmayı hüner saydıkları bir dönemde Nevâî'nin Türkçenin Farsçadan geride kalan bir dil olmadığını söylemesi, Türkçe ile de yüksek bir edebiyat meydana getirmenin mümkün olacağını eserleriyle ortaya koyması ve Türkçe yazmaları hususunda yeni nesilleri teşvik etmesi dikkate alındığında onun Türk dil ve kültürüne ne kadar büyük bir katkısının olduğu daha iyi anlaşılır (Eraslan, 1993: s. 173).

Henüz çocuk yaştayken edebiyata ilgi duyan ve şiirler yazan Ali Şir Nevâyî'nin divan, mesnevi, tezkire, tarih türlerinde verdiği eserlerin yanında musiki, aruz, dil ve dünya görüşü gibi konularda yazdığı yirmi dokuz eseri bulunmaktadır. İran'ın büyük mutasavvıflarından olan Abdurrahman-ı Câmî'nin de takdirini kazanmış ve İran edebiyatının önde gelen simalarının eserleriyle boy ölçüşecek eserler ortaya koymuştur. Şiir yazmaya Farsça ile başlamış, sonraları Türkçe birçok eser yazmıştır. Bu nedenle de *zü'l-lisaneyn* diye de tanınmıştır (Ölmez, 2007: s. 188). Türkçe ile Farsçayı karşılaştırarak değerlendirdiği *Muhakemetü'l-lugateyn* adlı eserinde kelime zenginliği ve mana inceliklerini ifade yeteneği bakımından, Türkçenin Farsçadan çok zengin bir dil olduğunu söylemesi, takdir edilmesi gereken bir durumdur. Bu açıdan Nevâî, şairleri, Türkçe yazmaya özendiren/teşvik eden bir bir sanatçı konumundadır. O, ilk Türkçe gazellerinden *Mahbûbu'l-kulûb* ve *Muhakemetü'l-lugateyn* gibi son eserlerine kadar devamlılık arz eden edebî faaliyetleriyle, Çağataycanın sadece bir klasik şiir dili değil, nazım ve nesrin her türünü, her şeklini ifade gücüne sahip ve Farsçayla her konuda rekabet edebilecek bir kültür dili olduğunu, başarılı örneklerle ortaya koyar (Köprülü, 1989: s. 146-147).

Klasik Çağatay döneminin Nevâyî'den sonra gelen en önemli ismi Bâbür'dür. Onun önemi, hükümdar kimliğinin yanı sıra nazım ve nesir yazarı olarak gösterdiği başarıyla yakından ilgilidir. Çağataycanın, 15. yüzyılda Kuzey Hindistan'la komşu bölgelerde edebî dil olarak önem kazanması ve 16. yüzyılda Bâbür'ün Hindistan Timurluları İmparatorluğu'nu kurması, Çağatay edebiyatının Babürlüler sarayında da rağbet görmesini sağlar. İşte bu noktada, Hindistan'daki Çağatay şairleri arasında akla gelen ilk isim Bâbür'dür. Onun kaleme aldığı *Bâbürname*, yalnız Çağatay edebiyatı nesrinin değil, aynı zamanda Türk edebiyatının anı türündeki en güzel örnekleri arasında yerini alır. Eser otobiyografik özellikler taşımanın yanı sıra, 15. yüzyıl sonu ile 16. yüzyıl başlarındaki Orta Asya, Afganistan ve Hindistan'la ilgili önemli bilgiler vermesi yönünden tarih metni niteliğini de taşır (Ölmez, 2007. s. 200-201).

İran'dan Çin sınırlarına, Hindistan'ın kuzey bölgelerine kadar uzanan geniş bir coğrafyada kullanılan Çağataycanın klasik dönemi, bir başka deyişle Klasik Çağatay Edebiyatı devri 16. yüzyılın sonlarına, 17. yüzyılın başlarına dek devam eder. Klasik dönemin etkileri sonraki zamanlarda bir süre daha devam eder fakat zaman ilerledikçe bu etki zayıflar ve en sonunda yok olur (Köprülü, 1989: s. 146-184, Eraslan, 1993: s. 173-175).

1.3.3. Klasik Sonrası Dönem (1600-1921)

Eckmann, klasik sonrası dönemle ilgili eldeki bilgilerin, klasik dönemdeki kadar yeterli olmadığını ifade eder. Ona göre, bu dönem Çağatay şair ve yazarlarının tam bir listesinin yapılmaması, kaynaklarda isimleri geçmesine rağmen eserlerin bilinmemesi veya eserler olduğu hâlde yazarların bilinmemesi ve bu döneme ait eserleri Sovyetler Birliği dışında elde etmenin kolay olmaması, klasik sonrası Çağatay Edebiyatı ile ilgili çalışmaları güçleştirmektedir. Ünlü Türkolog, bu tür

çalışmaların Özbek edebiyatı tarihçilerince yapılmasının kolay olacağını belirtirken İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu yolda yapılmaya başlanan araştırmalara ve Özbek araştırıcılarının başarılarına dikkat çekmektedir (Eckmann, 1963: s. 121).

Bu dönem, klasik Çağatay unsurlarıyla Özbek unsurlarının bir arada görüldüğü dönemdir. Ancak bu dönemde Klasik Çağatay Edebiyatının gerilediği, Özbek Edebiyatı ögelerinin ön plana çıkmaya başladığı da unutulmamalıdır. Ayrıca dönemin edebî verimlerinin önceki dönemde ortaya konan ürünlerden çok geride olduğu da muhakkaktır.

Özellikle 18. yüzyıldan sonra Çağatay Türkçesiyle yazan büyük şair ve yazarın olmaması dikkat çekicidir. Bu dönemde eski şair ve yazarları örnek alan bazı isimler bilinmekle beraber bunların hiçbiri önemli bir varlık gösterememiştir. Bu yüzyılda Farsça ve Çağatayca kaleme alınan dinî, edebî ve tarihî eserlerin, kültür seviyesinin her alanda gerilediğini gösteren basit taklit ve çevirilerden ibaret olduğu anlaşılmaktadır (Eraslan, s. 175). Bu dönemde yaşanan siyasi istikrarsızlığın ilim, sanat ve edebiyatı da olumsuz etkilediği bir gerçektir. Şeybânîlerin (Özbekler) hükümdarı Abdullah Han'ın 1598'de ölümüyle Orta Asya'daki siyasî birlik, 16. yüzyılın bitimine doğru sona erer. Şeybânî Hanlığı'ndan Hive, Hokand, Buhara Hanlıkları olmak üzere üç ayrı hanlık ortaya çıkar. Bu hanlıklar arasındaki siyasî ve askerî mücadeleler, kültür ve edebiyat alanındaki gelişmeleri olumsuz yönde etkiler (Ölmez, 2007: s. 204).

Bir başka açıdan bakıldığında Çağatay Edebiyatını hanlıklar bağlamında da değerlendirmek mümkündür. Metnimiz Hive Hanlığı'nın tarihiyle ilgili olduğundan burada Hive Hanlığı Edebiyatı üzerinde de durulacaktır.

1.3.4. Hive Hanlığı Döneminde Çağatay Edebiyatı

Son devirde Buhara ve çevresinde Çağatay edebiyatının gittikçe gerilemesine karşılık Hive ve Hokand çevrelerindeki siyasi gelişmelere paralel olarak canlı sayılabilecek bir edebî faaliyet göze çarpar (Eraslan, 1993: s. 175). Kendileri de şiirler yazan hanların çevresinde bir kısım şairler ortaya çıksa da bu şairler, özgün bir söyleyiş, kendine özgü bir edebiyat evreni oluşturamamış, Nevâî ve Fuzûlî gibi büyük şairleri taklitten öteye geçememişlerdir (Köprülü, 1989: s. 183).

Özbek hanlıkları içinde edebî hareketliliğin en yoğun olduğu hanlık, Hive (Harezm) Hanlığı'dır. Nevâyî geleneğini devam ettiren güçlü şairlerin yanı sıra, önemli tercüman ve vak'anüvisler de Harezm'de yetişmiştir (Tekin, 2011: s. 1783-1784). Buhara Hanlığı'nın merkezi olan Buhara'da Fars dil ve kültürüne yoğun bir ilgi gösterilirken Hive Hanlığı'nda Özbek ve Türkmenlerin yaşadığı Hârizm'de 17-19. yüzyıllarda Çağataycanın Farsçadan daha üstün tutulduğu anlaşılmaktadır (Köprülü, 1989: s. 180-181).

Hive Hanlığı'nda edebî hareketliliğin canlı kalmasında hanların tavrı da çok önemlidir, birçok hanın şair ve yazarları himaye ettikleri bilinmektedir. Örneğin II. Muhammed Rahim Han'ın sarayı Nevâî'yi taklit eden şairlerin ocağı olur hatta Rahim Han'ın kendisinin de Fîrûz mahlasıyla şiirler yazdığı görülmektedir (Eckmann, 1963: s. 128). Muhammed Rahim Han'ın saltanatı hemen her alanda olduğu gibi, Çağatay şiirinin gelişmesi konusunda da güzel sonuçlar doğurur. Şiir ve edebiyata yabancı kalmayan bu zeki ve aydın hükümdarın himayesi altında, Munşî mahlasını kullanan Molla Niyaz Muhammed ile Hive tarihini anlatan *Firdevsü'l-ikbâl* adlı Çağatayca eserin yazarı Mûnis'in ve isimleri bilinmeyen bazı başka şairlerin de Hive'de yaşadığı anlaşılmaktadır (Köprülü, 1989: s. 188).

Sonuç olarak Hive Hanlığı döneminde klasik dönemdeki kadar parlak olmasa da Çağatayca şiirler yazılır, eserler verilir. Nevâî yolunda ilerleyen şairlerin birçoğu bu dönemde Hive Hanlığı'nda toplanır. Bunlar arasında en önemli isimler Mûnis Harezmî, Âgehî ve Kâmil Harezmî'dir (Eckmann, 1963: s. 123). Şüphesiz bu dönemde başka isimler de vardır ancak özellikle Mûnis ve Âgehî yalnız Hive Edebiyatının değil, son dönem Çağatay Edebiyatının da en önemli iki ismidir.

1.4. Hive Hanlığı Döneminde Tarih Yazıcılığı

"Zamanı aya göre belirlemek, bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yılı, bunların rakamla yazılışını, bir şeyin gerçekleşme zamanını ve olaylar dizisini tespit etmek" gibi geniş manalara gelen, bugün "tarih yazıcılığı anlamında" kullanılan "târîh" (te'rîh), gerek Türk gerek Fars dil ve kültürüne Arapçadan geçmiştir. 7. yüzyılın ilk yarısından itibaren sahâbîler ve tâbiîlerin ilk nesli tarafından başlatılan siyer ve megâzî çalışmalarının ardından dünya tarihi, fütuhat, bölge ve şehir tarihleri, tabakat kitapları olmak üzere çeşitli konularda küçüklü büyüklü tarih çalışmaları yapılmıştır. Tefsir, hadis, fıkıh, Arap dili ve edebiyatı sahalarındaki telif eserlere paralel olarak tarih kitaplarının da rivayet usulüyle (olayların kahramanlarının veya olayı gören ve görenden dinleyen râvilerin verdikleri bilgiler ışığında) yazıya geçirildiği anlaşılmaktadır (Fayda, 2011: s. 30-32). Bunlar İslam kültüründe bir tarih yazma geleneğinin varlığını ortaya koymaktadır.

Bugün elde, Orta Asya Türk tarihinin İslam öncesi dönemine ait çok az yazılı kayıt/eser bulunmaktadır. Türk dilinin ele geçen ilk örnekleri Orhun âbidelerinin metinleridir (Ergin, 1986: s. 13). Gerek Orhun yazıtları bulununcaya kadar, gerekse daha sonraki dönemler için Orta-Asya Türk tarihi ile ilgili en önemli dış yazılı kaynaklar Çin kayıtlarıdır (Yolalıcı, 2008: s. 473). Barthold da Türk tarihini öğrenebilmek için gerekli olan ilk yazılı kaynakların Türkçe dışındaki dillerle yazıldığını, Orta Asya'nın doğusunda, özellikle Moğolistan'da yaşayan Türklerin

hayatıyla ilgili bilgilerin Çin kaynaklarında, Orta Asya'nın batısına göç eden ve İslam kültürünün etkisinde kalan Türklerin durumlarına ait bilgilerin de Arap ve daha çok da, Fars kaynaklarında yer aldığını ifade eder (Barthold, 2004: s. 9).

Tarih yazma geleneğinin Türklerde başlamasında, İslam kültürünün etkisinden söz edilebilir. Bir başka ifadeyle klasik anlamda bir tarih yazma geleneğinin İslamiyet'ten sonra oluşmaya başladığını söylemek mümkündür (Gerçek, 2012: s. 189). İslamiyet sonrası Türk tarihinin yerli kaynaklarında önemli artışlar görülmektedir. Türkler İslamiyete geçince, İslam ülkeleri ile temasları artmış, kâğıdın da kullanılmaya başlaması ile tarihe ışık tutacak yayınlar da çoğalmıştır. Yani Türklerin Batı'ya, İran'a, Anadolu'ya gelmeleri, onların kültürel bakımdan da gelişmelerini sağlamış, şehir hayatının yaygınlaşması ile bilimsel çalışmalar gözle görülür derecede artmıştır (Yolalıcı, 2008: s. 473). Orta zamanlarda Türkistan dahilinde tarihe ait eserler yazılmamış veya yazılmış olsalar bile kaybolmuştur. Mesela Orta Asya Moğol hanlarının, Timur, çocuk ve torunlarının tarihlerini de pek az istisna ile ancak İran sınırları içinde yazılan eserlerden öğrenebiliyoruz. Gerçekten de Türkistan'ın dahilinde meydana getirilen tarihî eserler ancak XVI. asırdan başlayarak asıl Özbekler devrinde çoğalmıştır (Barthold, 2004: s. 9-10).

Daha önceki dönemlerde, Gazneliler ve Büyük Selçuklular dönemlerinde Türklerde tarih yazıcılığının olduğu bilinmektedir. Ancak o dönem tarih yazıcılığına ait örnekler Farsça kaleme alınmıştır (Demir, 2007: s. 257). Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluşu, İran coğrafyasındaki bütün ilmî ve edebî faaliyetler gibi tarih yazıcılığını da olumlu yönde etkilemiş, Selçuklu sultanları ve devlet adamlarının gayretleri Farsça'nın edebî gelişiminin hızla devam etmesini sağlamış, tarih yazıcılığı da bu gelişmeden nasibini almıştır. Söz konusu tarih eserlerinin çoğunun günümüze kadar ulaşmaması da ayrı bir durumdur (Özgüdenli, 2011: s. 55). 14. yüzyılın başından 16. yüzyıl başlarına kadar Irak, İran, Türkistan ve Anadolu'da tarih

yazıcılığı genellikle İlhanlılar ve Timurluların himayesinde devam eder; özellikle İlhanlılar döneminde tarih alanında kıymetli sayılabilecek çalışmalar ortaya konur. Bu dönemde ortaya konan ürünler de Farsça kaleme alınmıştır (Demir, 2007: s. 264). Timurlular devrinde gelişimini sürdüren tarih yazıcılığı, Moğol-İlhanlı devleti sırasında en üst düzeye ulaşan ve Fars dili ve edebiyatı geleneğine dayanan resmî saray tarihçiliğinin temelleri üzerinde yükselir. Bu dönemde evrensel tarih, hanedan tarihi, yerel tarih, biyografi, hatıra vb. farklı türlerde yaratıcı tarih yazıcılığının model ve örnekleri çoğalmaya başlar (Gerçek, 2012: 191).

Orta Asya'da Türkler arasında İslam kültürünün etkisiyle başlayan klasik manada tarih yazıcılığının örnekleri 16. yüzyıl başlarına kadar Farsça kaleme alınmıştır. Türklerde yerel manada tarih yazıcılığı özellikle Özbeklerin hakimiyetinde olan Buhara, Harezm, Hive bölgelerinde gelişmeye başlar (Bregel, 1996: s. 8). Ayrıca Moğol hükümdarlarının kendi tarihlerine özel ilgi göstermeleriyle önem kazanan saray tarihçiliği, Orta Asya'da tarih yazımının gelişmesine büyük katkı sağlar (Gerçek, 2012: s. 195).

16. yüzyılda siyasi çekişmeler yüzünden Özbeklerin Buhara Hanlığı, Hive Hanlığı ve Hokand Hanlığı olmak üzere üç hanlığa ayrıldığı görülmektedir. Buhara Hanlığı'nda resmî ve edebî dil olarak Farsça, Hokand Hanlığı'nda kimi zaman Türkçe çoğu zaman Farsça, Hive Hanlığı'nda ise tümüyle Türkçe, Çağatay Türkçesi, kullanılmıştır (Barthold, 2004: s. 10). Çağatay Türkçesinin tercih edilmesi, millî unsurların öne çıkarılması vb. yönlerden Hive Hanlığı'nı ayrı bir yerde konumlandırmak gerekir. Hive Hanlığı'nın hüküm sürdüğü Harezm bölgesi, Çağatay Türkçesi ve edebiyatının gelişmesine zemin hazırlar, edebî alanda birçok eser verildiği gibi tarih alanında da eserler verilir. Ancak tarih eseri kaleme alan çok fazla yazar yoktur; tarih yazıcılığı görevini ya bizzat hükümdarlar üstlenmiştir ya da

hükümdarların himayesi altında başka yazarlar yerine getirmiştir (Çelik, 2014: s. 149).

Harezm'de Çağatayca yazılmış bilinen ilk tarih eseri, Ötemiş Hâcî'nin yazmış olduğu *Târih-i Dost Sultan*'dır (1550). Bu eser sadece "Coci Ulusu"nu anlatır, daha sonraki Harezm dönemlerine değinmez. Bir yüzyıl sonra tarih eseri yazan Ebulgazi Bahadır Han, Ötemiş Hâci'nin bu eserinden söz etmez. Bunun bilinçli bir tercih olup olmadığıyla ilgili elde bir bilgi olmadığından Ebulgazi'nin, Ötemiş Hâcî'nin eserinden habersiz olduğu söylenebilir. Bunlardan dolayı Hive tarih yazıcılığı Ebulgazi Bahadır Han'ın *Şecere-i Türk* adlı eseriyle başlatılabilir (Sılay, 1989: s. 389-390). Türkistan tarihi ile ilgili ilk eserler, 17. yüzyılda hükümdar olan ve aynı zamanda tarihçi kimliğiyle de tanınan Ebulgazi Bahadır Han tarafından verilir. Onun kaleme almış olduğu "Şecere-i Türkî " ve "Şecere-i Terâkime" tarih alanında önemli çalışmalar arasında yer alır (Tekin, 2008: s. 201). "Şecere-i Türkî", Şiban Özbek hanlarının yani Şibânilerin tarihini anlatan bir eserdir. Ebulgazi, Şibanîlerin tarihini 15. yüzyılın ikinci yarısından 1663'yılına kadar getirir, geri kalan kısmını ise oğlu Enüşe Bahadır tamamlar (Kafalı, 1994: s. 359-360). "Şecere-i Türkî" adlı eserinin önsözünde yazarın, "beş yaşındaki bir çocuğun bile anlayabileceği kadar sâde yazdığını" söylemesi de Türkçe ve Türk kültürü açısından ayrıca takdir edilmesi gereken bir husustur (Köprülü, 1989: s. 181). Ebulgazi Bahadır Han, diğer eseri "Şecere-i Terâkime"de Türkmenlerin şeceresini/soyağacını, tarihini, Türk illerini anlatır. Ebulgazi, eserini hem *Câmîü't-tevârih* adlı eserde yer alan Oğuz-nâme'den hem başka Oğuz-nâmelerden yararlanarak oluşturmuştur (Ölmez, 2007: s. 206). "Şecere-i Terâkime", yazarının akıcı ve zengin üslubuyla 17. yüzyıl Çağataycasının parlak bir örneği sayılır (Kafalı, 1994: s. 360).

Hive coğrafyasında Ebulgazi'den sonra 19. yüzyılın başına yani Mûnis'e dek başka tarih eseri kaleme alınmamıştır (Munirov, 1960: s. 12). Bu dönemden itibaren

Şir Muhammed Mûnis, Muhammed Rıza Âgehî, Muhammed Yusuf Beyanî adlı saray tarihçileri tarafından Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan eserler kaleme alınır. Anılan isimlerin kaleme aldıkları eserler, hanlık tarihini ayrıntılarıyla ortaya koyması bakımından önemlidir (Tekin, 2008: 201).

19. yüzyılın başlarında Hive Hanlığı'nda tarih yazıcılığının önemli ismi olarak karşımıza Mûnis çıkar. İltüzer Han tarafından 1805 yılında Konrat hanedanının tarihini yazmakla görevlendirilen Mûnis, *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserini yazmaya başlar ancak eseri bitiremeden yaşamını yitirir; eserin geri kalan kısmını ise Mûnis'in yeğeni Âgehî tamamlar.

Dönemin ikinci önemli ismi olan Âgehî "Firdevsü'l-ikbâl"i tamamladıktan sonra Hive tarihini anlatan eserler yazmaya devam eder. "Riyâzü'd-devle, Zübdetü't-tevârih, Câmiü'l-vâkıât-ı Sultânî, Gülşen-i Devlet, Şâhid-i İkbâl" bu eserler arasındadır (Gerçek, 2012: 14).

Hive dönemi tarih yazıcılığının bir başka önemli ismi Muhammed Yusuf Beyanî, 19. yüzyılın ikinci yarısında ve 20. yüzyılın başlarında yaşanan olayları "Şecere-i Harezmî" ve "Harezm Tarihi" adlı eserlerinde dile getirir (Munirov, 1960: s. 50).

1.5. Firdevsü'l-ikbâl'in Yazarları

1.5.1. Mûnis Mîrâb (1778-1829)

Mûnis, Şir Muhammed, Şir Muhammed Mûnis Mîrâb, Mûnis Harezmî gibi isimlerle anılan Mûnis Mîrâb, Hive Hanlığı'nın ilk tarihçileri arasında yer almakla birlikte Çağatay edebiyatının son dönem önemli ve tanınmış şairlerindendir. Mûnis'le ilgili bilgiler daha çok, *Firdevsü'l-ıkbâl* adlı eserinde yer almaktadır. Asıl adı, Şir Muhammed, mahlası/takma adı ise Mûnis'tir; şiirlerini Mûnis mahlasıyla yazar. Bu eserin bizim de esas aldığımız İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler

Kütüphanesi T82 numarada kayıtlı olan nüshasında, kendisinden *Şīr Muḥammedü'l-mülaḳḳab bi'l-Mūnis* (350a/11) şeklinde söz eder. Bregel onun tam adının, kendisinin belirttiği gibi, *Şîr Muhammed el-mulaḳḳab bi'l-Munis ibn Emîr 'Avaz Biy Mîrâb* olduğunu ifade eder. Çevirmeye başladığı *Ravzatu's-safâ* adlı eserde ise Mûnis, adını *Şir Muhammed el-mulaḳḳab bi'l-Munis el-Hıvaḳi* şeklinde verir (Bregel, 1999: s. xv).

Mûnis, Hive yakınındaki Kıyat köyünde dünyaya gelmiştir (Eckmann, 1963: s. 123). Ebulgazi Muhammed Rahim Bahadır Han'la aynı yıl olan 1778'in 19 Mart'ında Hive'de doğan Mûnis, hem Rahim Han'ın hem kendisinin dünyaya gelişini *Firdevsü'l-ıkbâl'*de Hicrî 1190 yılının olaylarını aktardığı bölümde şu şekilde dile getirir:

Muhammed Rahim Bahadır Han'la ilgili bölüm;

sene miŋ yüz toḳsanda Biçin yılı ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān ḥalīfetü'd-devrān … Ebü'l-ġāzī Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān halledallahu mülkehu … ve iḥsānehunıŋ vilādet-i hümāyūnı bile 'ālem şebistānı rūşen ve cihān ḥāristānı gülşen boldı (T82 81b/12-16)

Mûnis'in kendisiyle ilgili bölüm;

İt yılı āftāb-ı 'ālem-tāb Ḥamel burcıġa tahvīl ḳılġanda nevrūz küni penç-şenbih ṣubḥıda faḳīrniŋ vilādeti vuḳu' tapıp durur (T82 82a/12-13)

Mûnis, Özbeklerin Yüz adlı kabilesine mensuptur; *Firdevsü'l-ikbâl'*de babasının ölümünden söz ettiği kısımda soyuyla ilgili bilgiyi de verir:

faḳīrniŋ vālid-i büzürg-vārı 'Avaż Mīrāb ibn Şīr Muḥammed Mīrāb ibn İşim Biy Mīrāb ibn Ḥasan-ḳulı Atalıḳ ibn Oraż Muḥammed Bükevül ibn Devlet Biy ibn Keray Biy ibn Muḥammed Cān Ṣūfī Biy-i Yüz Ḥaḳ'nıŋ raḥmetiġa vāṣıl bolup durur (T82 156a/8-10)

Aristokrat bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Mûnis'in Babası Avaz Biy Mîrâb, Avaz İnak Han zamanında (1790-1804) mîrâblık yapmıştır. Dedesi İşim Bey, Şîr Gazi Han'ın önemli emîrlerindendir. Büyük dedesi Hasankulu ise Türkistan Türkleri'nde en yüksek rütbe olan "atabeklik" görevinde bulunmuştur (Yiğit, 2006: s. 147).

Mûnis, aynı zamanda "mîrâb"dır yani ülkenin sulama işlerinden sorumlu resmî bir görevlidir; bu görev ona atalarından devrolmuştur. Atalarının beş nesildir yerine getirdikleri mîrâblık görevi, babası Avaz Mîrâb'ın ölümü üzerine önce ağabeyi Muhammed Niyaz'a verilir. Ancak Muhammed Niyaz, İltüzer Han'a muhalefet eder, onunla girdiği mücadeleyi kaybeder (1806), bunun üzerine "mîrâb"lık görevine, kardeşinin yerine Mûnis getirilir (Bregel, 1999: s. xvi)

1805 yılında Hive hanı İltüzer Han tarafından hanedanın tarihini yazmakla görevlendirilen Mûnis, *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eseri yazmaya başlar ancak İltüzer Han'ın ölümü üzerine hanlık tarihini yazmaya kısa bir süre ara verir. Ardından Muhammed Rahim Bahadır Han başa gelir ve onun isteğiyle *Firdevsü'l-ıkbâl'i* yazmaya devam eder. Muhammed Rahim Han tarafından, 1819 yılında Mîrhând'ın *Ravzatu's-safâ* adlı tarih eserini Türkçeye çevirmekle görevlendirince *Firdevsü'l-ikbâl'in* yazımına bir kez daha ara verir. Rahim Han'ın 1825'te ölümünün ardından Allahkulı Han'ın emriyle *Firdevsü'l-ikbâl'i* yazmaya yeniden başlar. Eserini 1812 yılının Mart'ına kadar getiren Mûnis, Allahkulı Han'ın Horasan seferi dönüşünde 1829 yılında salgın hastalıktan dolayı eserini tamamlayamadan yaşamını yitirir (Yiğit, 2006: s. 147). Buradan anlaşılmaktadır ki Mûnis, tarih eserinin yazımı sırasında hanla birlikte seferlere katılmış; olayları, mekânları, kişileri vb. bizzat gözlemleyerek, yaşayarak kaleme almıştır.

Eğitim hayatıyla ilgili şu an elde yeterli bilgi bulunmayan Mûnis'in Hive medreselerinde eğitim aldığı, dinî ilimler okuduğu anlaşılmaktadır (Yiğit, 2006: s. 147). Hive Hanlığı'nın tarihini anlattığı *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserin dil ve üslubuna, söz varlığına bakıldığında Mûnis'in Arapça ve Farsçaya vâkıf olduğu rahatlıkla söylenebilir; bu, aynı zamanda iyi bir medrese eğitimi aldığının da bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Eckmann, Mûnis Harezmî'nin Hive'de medrese eğitimini tamamladıktan sonra babasının 1800 yılında ölümü üzerine Hive hanı Avaz İnak tarafından saraya alındığından ve bir süre saray hizmetinde bulunduğundan söz eder (Eckmann, 1963: s. 123). Bregel de Mûnis'in iki hocasının/üstadının adı bilinse de (Seyyid İşan Hoca ve Seyyid Muzaffer Hoca Mütevelli) onlardan ne tür bir eğitim aldığı konusunda bir şey söylemenin güç olduğuna dikkat çeker; yine de onun Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiğini, klasik manada âdâb eğitimi aldığını, gençliğinde edebiyat ve tarihe ilgi gösterdiğini belirtir (Bregel, 1999: xvi-xvii).

Son dönem Çağatay edebiyatının en büyük şairlerinden olan Mûnis'in *Mûnisü'l-'uşşāḳ* adlı bir divanı vardır. Kendisine üstad olarak kabul ettiği Nevâî'nin etkilerini şiirlerinde açıkça görmek mümkündür (Eckmann, 1963: s. 123). Elbette sadece Ali Şir Nevâî'den etkilenmemiştir; Nizamî-i Gencevî, Hüsrev-i Dihlevî, Hâfız-ı Şirâzî, Sadi-i Şirâzî gibi İran şairleri ile Lutfî, Meşreb, Babür gibi Orta Asya Türk şairlerinden etkilenir ancak şiirleri Nevâî'ye daha yakındır (Yiğit, 2006: s. 147).

Şairliğinin yanı sıra seçkin bir tarihçi olan Mûnis, İltüzer Han ve ondan sonra han olan kardeşi Muhammed Rahim Han'ın emriyle *Firdevsü'l-ikbâl* adlı tarih eserini yazar (Eckmann, 1963: s. 125). Eserini tamamlayamadan ölür ama eserin geri kalan kısmı yeğeni Âgehî tarafından tamamlanır. Son dönemlerinde Hive'de parlak bir dönem yaşayan Çağatay edebiyatının önemli ismi Mûnis, asıl ününü bir nevi, ölümünden sonra yeğeni ve talebesi şair Muhammed Rızâ Âgehî tarafından tamamlanan *Firdevsü'l-ikbâl*'e borçlu sayılır (Yiğit, 2006: s. 147).

Mûnis, Mîrhând'ın *Ravzatu's-safâ* adlı tarih eserini Çağatay Türkçesine çevirmeye başlamış ancak ölümünden dolayı eserin tümünü çevirememiştir. Eserin sadece birinci bölümünü ve ikinci bölümünün bir kısmını çevirebilmiştir (Eckmann, 1963: s. 125). Mûnis Mîrâb, Allahkulı Han'ın Horasan seferi dönüşünde kolera salgını sırasında 1829'un Haziran'ında (Zilhicce 1244) yaşamını yitirmiştir (Yiğit, 2006: s. 147).

1.5.2. Muhammed Rızâ Âgehî (1809-1874)

Hive Hanlığı dönemi Çağatay Edebiyatının Mûnis'ten sonraki en önemli temsilcisi olan Âgehî, 1809 yılında Hive yakınlarındaki Kıyat köyünde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Muhammed Rızâ olan Âgehî, küçük yaştayken babası Er Niyaz Bek'i kaybeder; amcası Mûnis Harezmî'nin himayesi altına girer, onun eğitim ve terbiyesinden geçer (Eckmann, 1963: s. 126).

1829'da amcası Mûnis'in ölmesi üzerine ondan boşalan mîrâblık (sulama nazırlığı) görevine Âgehî getirilir.[1] (DİA, 1988: s. 449) Hive medresesinde öğrenim gören Âgehî, Arapça ve Farsça öğrenir, İran ve Çağatay edebiyatının klasik şairlerini okuyarak klasik şiiri tamamen kavrar (Eckmann, 1963: s. 126). 1851'de hastalığı yüzünden mîrâblık görevinden ayrılır, kalan hayatını eser telif etmekle geçirir, 1874 yılında da hayatını kaybeder (DİA, 1988: s. 449).

Genç yaşta şiir yazmaya başlayan Âgehî'nin şiirlerinde amcası Mûnis'in şiirlerinde olduğu gibi Nevâî'nin etkileri görülür; yazdığı şiirleri *Tav'izü'l-'âşıkîn*

[1] Eckmann, *Çağatay Edebiyatının Son Devri* adlı makalesinde (s. 126) Âgehî'nin, amcası Mûnis'in 1829'da ölümünden az bir zaman sonra Muhammed Rahim Han tarafından mîrâblık görevine atandığından söz eder. Fakat Muhammed Rahim Han, 1825 yılında yaşamını yitirmiştir ve 1825'te mîrâblık makamında da amcası Mûnis bulunmaktadır. Bu durumda Âgehî, Muhammed Rahim Han tarafından değil, onun ölümünden sonra han olan oğlu Allahkulu Han tarafından mîrâblık görevine getirilmiş olmalıdır. Nitekim makalenin aynı sayfasında Allahkulu Han dönemi "1825-1843" olarak verilmiştir. Bunun yanında Alpargu ve Saray da, Muhammed Rahim Han döneminin bitiş yılının 1825 olduğunu, Allahkulu Han döneminin ise 1825-1842 olduğunu belirtir.

adlı divanda bir araya getirir. O, şair olmaktan çok, önemli bir tarihçidir, kendi dönemine ait önemli tarih eserleri yazar. Mûnis Harezmî'nin yarım bıraktığı *Firdevsü'l-ikbâl'i* Allahkulu Han'ın emriyle tamamlar. Söz konusu eserin 1813-1825 yıllarının olaylarını kapsayan bölüm tümüyle Âgehî tarafından yazılır (Eckmann, 1963: s. 126). Âgehî, Hive Hanlığı'nın, Rus işgaline uğradığı 1872 yılına kadarki dönemde kendisinin şahit olduğu olayları resmî vesikalardan, raporlardan da faydalanarak yazar ve âdeta değerli bir külliyat oluşturur (DİA, 1988: s. 449).

Hive hanlarının tarihini anlattığı beş eseri şunlardır:

Riyâzü'd-devle: Allahkulu Han döneminin (1825-1842) anlatıldığı eserdir. Aynı zamanda Allahkulu Han'ın ölümünden sonra tahta geçen oğlu Rahimkulu Han'ın ilk iki yılının anlatıldığı eser 1844'te tamamlanmıştır (Eckmann, 1963: s. 126, Bregel, 1999: s. xxiv).

Zübdetü't-tevârih: Rahimkulu Han saltanatının (1843-1846) anlatıldığı eserdir (Eckmann, 1963: s. 126).

Câmiü'l-vâkıât-ı Sultânî: Üç hanın saltanatını anlatan eser, Muhammed Emin Han dönemi (1846-1855), Abdullah Han dönemi (1855) ve Kutluk Murad Han dönemini (1855-1856) kapsar (Bregel, 1999: s. xxiv).

Gülşen-i Devlet: Seyyid Muhammed Han döneminin (1856-1864) anlatıldığı eserdir (Bregel, 1999: s. xxiv).

Şâhid-i İkbâl: II. Muhammed Rahim Han dönemini (1864-1872) kapsayan eserdir (Bregel, 1999: s. xxiv).

Buların yanında Âgehî, "Ravzatu's-safâ, Târîh-i Cihan-güşâ-yı Nâdirî, Gülistân, Dürre-i Nâdirî, Yûsuf u Züleyhâ, Zübdetü'l-Hikâyât, Kâbusnâme" gibi birçok Farsça eseri Çağatay Türkçesine kazandırmıştır (DİA, 1988: s. 449).

1.6. Firdevsü'l-İkbâl

Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan *Firdevsü'l-ikbâl* aynı zamanda 17.-19. yüzyıllar Orta Asya tarihi hakkında yazılan en önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilir (Yiğit, 2006: s. 147). Mûnis, İltüzer Han'ın isteği ve emri üzerine Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan *Firdevsü'l-ikbâl'i* büyük olasılıkla 1805'te yazmaya başlar (Bregel, 1999. s. xxvi). Mûnis, İltüzer Han'ın isteğini, dolayısıyla eseri yazma gerekçesini *Firdevsü'l-ikbâl'*de şu şekilde açıklar:

selāṭin-i māżī süneni ve şu'arā-yı selef da'bıġa muvāfıḳ bir kitāb-ı müzeyyen bolsa … bizniŋ neseb-i hümāyūnımızını söz dīvānıda kürsī-nişin ve ecdād-ı emcādımız esāmisin ta'rīḫ ḫātemide naḳş-ı nigīn ḳılsaŋ ve öz ḥālātımız ve ba'żı fütūḥātımız bile, kim ziynet-i efsāne ve nāsiḫ-i Şeh-nāme durur, naẓm rişteside dürr-i meknūn térseŋ ve neşr besāṭıġa gūn-ā-gūn ziynet bérseŋ tā bolġay kim devrān ṣaḥāyıfı fenā tünd-bādı bile perīşān bolup 'ālem ḳāşānesi 'adem seyli bile vīrān bolġunça evṣāf-ı ḥamīdemiz zamān evrāḳıda bāḳī ḳalġay ve ẕikr-i pesendīdemiz cihān mecāliside selāṭin bezmiġa şüriş salġay (T82 8b/6-14)

Metnin bu bölümünde İltüzer Han, *"Eski sultanların sünnetine, geçmişteki şairlerin şanına uygun bir güzel kitap olsa…"* diyerek söze başlar, ardından kitabın bir nevi özelliklerini ortaya koyar. Sonraki kısımlarda fiillerde teklik ikinci şahıs ekini kullanması, kitap isteğini Mûnis'e aktardığını ortaya koyan güçlü deliller olarak kabul edilebilir. Sonraki bölümde İltüzer Han şunları dile getirir: *"Bizim hanedanımızın şeceresini, söz makamında padişah ve şerefli atalarımızın isimlerini tarihin mühründe gizli bir nakış kılsan. Ayrıca kendi özel durumlarımız ve bazı fetihlerimizle, öyle ki bunlar efsanelerin süsü, Şehnâme'nin nasihatçisi gibidir, nazmın ipine dizilmiş incileri dersen ve nesrin düzlüğüne renk renk süs versen. Böylece zamanın sayfaları fânilik rüzgârıyla perişan olup cihanın sarayı yokluk seliyle yıkılınca övülmeye değer vasıflarımız zamanın sayfalarında baki kalacak,*

ölümsüzleşecek ve beğenilmiş sözlerimiz cihanın meclislerinde başka sultanların meclisine kargaşa salacak." İltüzer Han bunları söylerken aslında Mûnis'ten nasıl bir kitap istediğini de açıkça ifade etmektedir.

Firdevsü'l-ikbâl'i yazmaya başlayan Mûnis, 1806'da Buhara ordusuyla yapılan savaşta İltüzer Han'ın ölmesi üzerine eseri yazmaya bir anlamda zorunlu bir ara verir. İltüzer Han'ın ölmesiyle tahta kardeşi Muhammed Rahim Han geçer ve Rahim Han'ın emriyle, *Firdevsü'l-ikbâl'i* yazmaya devam eder (Yiğit, 2006: s. 147). Bir süre sonra Muhammed Rahim Han tarafından Mîrhând'ın *Ravzatu's-safâ* adlı eserini çevirmekle görevlendirilince *Firdevsü'l-ikbâl'i* yazmaya tekrar ara vermek zorunda kalır ve bir daha eseri tamamlama fırsatı bulamaz çünkü Mûnis'in ömrü buna yetmez (Eckmann, 1963: s. 125). Mûnis, Çağatay Türkçesine çevirmeye başladığı *Ravzatu's-safâ* adlı eserin önsözünde bu eseri çevirmeye 13 Şevval 1234/4 Ağustos 1819 tarihinde başladığından söz eder. Bu açıdan bakıldığında Mûnis'in büyük olasılıkla bu tarihten kısa bir süre önce *Firdevsü'l-ikbâl'i* yazmaya ara verdiği söylenebilir (Bregel, 1999: s. xxvii). Sonuçta Mûnis ne *Firdevsü'l-ikbâl'i* ne de *Ravzatu's-safâ*'yı tamamlayabilmiştir, her iki eser de kendi yetiştirdiği yeğeni Âgehî tarafından sonradan tamamlanacaktır.

Mûnis, kendi hesabına göre, *Firdevsü'l-ikbâl'i* Safer 1227/Mart 1812 olaylarına kadar getirir ancak eser, onun ölümünden sonra 1839-1840 yılına kadar olduğu gibi kalır. Muhammed Rahim Han'ın oğlu ve dönemin hanı Allahkulu Han'ın verdiği emirle Âgehî, *Firdevsü'l-ikbâl'in* kalan kısmını yazmaya başlar. Âgehî'nin eseri tamamlamasında Allahkulu Han'ın oğlu Rahimkulu Töre'nin cesaretlendirmesinin etkisi vardır. Yaklaşık yirmi yıl aradan sonra Âgehî eserin kalan kısmını yazmaya başlar ama Mûnis'in eseri bıraktığı yer, tam olarak belli değildir ve eserden geriye kalanın da iyi durumda olduğu pek söylenemez. Âgehî amcası Mûnis'in tamamlayamadığı eser için *bu perīşān evrāḳ* veya *bu evrāḳ-ı perişan*

ifadelerini kullanır, ayrıca eserden geriye muhtemelen ciltsiz, iki yerinin genel görünümü kötü, kaba bir nüsha kalır. Bregel bundan yola çıkarak Âgehî'nin, özellikle metnin bozuk yerlerini tekrar yazma veya metne eklemeler yapma ihtimalinin güçlü olduğunu ifade etmektedir. Eserin ne zaman bitirildiği kesin olarak bilinmemekle birlikte (1842'den önce bitirmiş olmalı.) beşte birlik bölümü Âgehî tarafından yazılmıştır (Bregel, 1999: s. xxvii- xxviii).

Bregel'in verdiği bir başka önemli bilgi eserin adıyla ilgilidir: Mûnis, eserine ilk önce *İkbâl-nâme* adını vermeyi düşünür ama daha sonra bundan vazgeçer ve eserine *Firdevsü'l-ikbâl* adını koyar (Bregel, 1999: s. xxviii). Eserin SSCB Fenler Akademisi Şarkşinaslık Enstitüsü Leningrad bölümünde yer alan 571a numarada kayıtlı nüshasının adı *İkbâl-nâme'*dir (Munirov, 1960: s. 41).

Firdevsü'l-ikbâl, Mûnis'in giriş kısmında da belirttiği üzere "mukaddime, bâb (beş bâb), hâtime" olmak üzere üç bölümden meydana gelir:

Mukaddime: Eserin, Hanlığın özelliklerinin de anlatıldığı giriş bölümüdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

muḳaddime ba'żı maḥṣūṣāt-ı a'lā-ḫāḳānī ẕikride kim āṣār-ı iḳbāl-i ṣāḥib-ḳırānī érdi (T82 9b/8-9)

Birinci bâb: Hz. Adem'den Hz. Nuh'a kadar geçen dönemin anlatıldığı bölümdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

Evvelġı bāb Ḥażret-i Ādem 'aleyhi's-selām icādıdın Nūḥ 'aleyhi's-selām evlādıġaça mezkûr bolur (T82 9b/9-10)

İkinci bâb: Hz. Nuh'un oğlu olup Türklerin atası kabul edilen Yafes'ten[2] Kongratlar'a kadar Moğol hanedanlarının anlatıldığı bölümdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de

[2] Ayrıntılı bilgi için bkn. "Yâfes" Diyanet Ansiklopedisi, (2013) c. 43, s. 174-175

bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

Ékinçi bāb Yāfeş ʻaleyhi's-selāmdın Ḳongrat şuʻbesiġaça Moġol pād-şāhlarınıŋ ẕikride (T82 9b/10-11)

Üçüncü bâb: Kuralas'ın oğullarından Yâdigâr Han'ın oğlu Ebulgazi Han'a kadar Cengiz soyunun anlatıldığı bölümdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

Üçünçi bāb Ḳuralas evlādıdın pād-şāhlıḳ merātibiġa yétkenler ẕikride kim soŋġı Ebu'l-ġāzī Ḫān ibn Yād-gār Ḫān durur (T82 9b/11-12)

Dördüncü bâb: İltüzer Han'a kadar Kongrat hanedanının anlatıldığı bölümdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

Törtünçi bāb ḥażret-i pād-şāh-ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ ecdād-ı kirām ve āba-yı ẕü'l-iḥtirāmınıŋ ẕikride (T82 9b/12-13)

Beşinci bâb: İltüzer Han ve Muhammed Rahim Han (yedinci yılına kadar) dönemlerinin anlatıldığı bölümdür. *Firdevsü'l-ikbâl'*de bu bölümle ilgili şu ifade yer alır:

Béşlençi bāb, ḥażret-i pād-şāh-ı ṣāḥıp-ḳırānnıŋ vilādet-i hümāyunıdın bu risāle-i saʻādet-maḳāle itmāmıġaça her vaḳāyiʻi kim āṣār-ı ṣāḥib-ḳırānīdin vuḳūʻ tapmış ve vuḳūʻ tapġusı durur (T82 9b/14-16)

Hâtime: İltüzer Han döneminde öne çıkan şahsiyetlerin anlatılacağı, eserin sonlandırılacağı bölümdür. Mûnis, *Firdevsü'l-ikbâl'in* girişinde hâtime bölümü için ise şu ifadelere yer verir:

Ḫātime evliyā-yı ʻiẓām ve ʻulemā-yı kirām ve umerā-yı ẕü'l-iḥtirām ve ṣāhib-i devlet békler ve ẕekkī-ṭabʻ ṣāʻirler ve dānişmend fāżıllar ve Felāṭun-fıṭrat hünermendler ve baʻżı umūr-ı ġarībe kim ḥażret-i pād-şāhnıŋ eyyām-ı meymenet-encāmıda vuḳūʻ tapıp durur. Alar ḥikāyātıġa maḥṣūs durur (T82 9b/16-17, 10a/1-2)

Mûnis, hâtime bölümünü İltüzer Han tarihi ve Muhammed Rahim Han tarihi olmak üzere iki fasılda anlatmayı düşünse de bu düşüncesini uygulamaya geçirememiştir; Âgehî de hâtime bölümünde Muhammed Rahim Han'ın ölümünü anlatarak eseri bitirmiştir (Bregel, 1999: s. xxix).

1.6.1. Eserin Nüshaları

Firdevsü'l-İkbal adlı eserin bilinen dokuz yazma nüshası vardır; bu nüshalardan beşi Taşkent'te, ikisi Leningrad'da, biri Helsinki'de, biri İstanbul'da bulunmaktadır (Bregel, 1988: s. 43).

1.6.1.1. Taşkent Nüshaları

a. 5364/I kayıtlı nüsha: Toplam 245 varaktan (1b-245b) oluşan nüsha, 1903-1904 yıllarında Muhammed Rahim Divan tarafından istinsah edilmiştir. Ana metin siyah, başlık ve bir kısım özel isimler kırmızı mürekkeple Hokand kâğıdına nestalikle yazılmıştır. Eser 29,5 x 43 cm ebadındadır (Munirov, 1960: s. 40-41).

b. 821/I kayıtlı nüsha: Toplam 259 varaktan (1b-259b) oluşan nüsha, 1851 yılında Muhammed Rahim Divan tarafından istinsah edilmiştir. Ana metin siyah, başlık ve bir kısım özel isimler kırmızı mürekkeple Hokand kâğıdına nestalikle yazılmıştır. Her sayfada 25 satır bulunan eser, 26,5 x 43,5 cm ebadındadır (Munirov, 1960: s. 41).

c. 5071 kayıtlı nüsha: Toplam 321 varaktan oluşan nüsha, 20. yüzyılın başında istinsah edilmiştir (Bregel, 1988: s. 44).

d. 275/I kayıtlı nüsha: Toplam 299 varaktan oluşan nüsha, 1910'da Hive'de istinsah edilmiştir. Eser, *Zübdetü'l-tevârih* ile aynı cilt içinde bulunmaktadır (Bregel, 1988: s. 44).

e. 1495 kayıtlı nüsha: Toplam 157 varaktan oluşan nüshanın ne zaman istinsah edildiği bilinmemektedir (Bregel, 1988: s. 44).

1.6.1.2. Leningrad Nüshaları

Nüshalar ÖzSSR Akademisi Şarkşinaslık Enstitüsü Leningrad Bölümü'nde yer almaktadır:

a. C 571 kayıtlı nüsha: Toplam 611 varaktan oluşan nüshanın ne zaman, kim tarafından istinsah edildiği bilinmemektedir. Ana metin siyah, başlık ve bir kısım özel isimler kırmızı mürekkeple Hokand kâğıdına nestalikle yazılmıştır. Eser 14 x 24 cm ebadındadır (Bregel, 1988: s. 41-49, Gerçek, 2012: s. 29).

b. E6-I kayıtlı nüsha: Toplam 263 varaktan oluşan nüsha, 1856-1857 yıllarında Mulla Nur Niyaz Halife ibn Mulla Muhammed Niyaz Hatib tarafından istinsah edilmiştir. Ana metin siyah, başlık ve bir kısım özel isimler kırmızı mürekkeple Hokand kâğıdına nestalikle yazılmıştır. Eser 27 x 48 cm ebadındadır (Munirov, 1960: s. 40-41).

1.6.1.3. Helsinki Nüshası

Helsinki Üniversitesi Kütüphanesi'nde *Or.46* kayıtlı nüshadır. Toplam 303 varaktan oluşan nüshanın ne zaman istinsah edildiği tam olarak belli olmamakla birlikte ön sayfada yer alan Rusça bir nottan 1873 yılından önce istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Leningrad'da bulunan E nüshasıyla benzerlikler taşımaktadır, özellikle Âgehî tarafından yazılan bölümleri E'dekiyle aynıdır. Ayrıca bu nüshada birçok yazım hatası bulunmaktadır ve bazı bölümleri zarar görmüştür (Bregel, 1988: s. 44-53).

1.6.1.4. İstanbul Nüshası

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde T82 kayıtlı nüshadır. *Firdevsü'l-ikbâl'in* bu nüshası, *Riyâzü'd-Devle* ve *Zübdetü't-Tevârih*'le birlikte aynı

cilt içinde yer almaktadır. Toplam 524 varaktan (1b-524a) oluşan İstanbul nüshası, 1878 yılında Hive'de istinsah edilmiştir. Ana metin siyah; başlıklar, bir kısım özel isimlerle ayet ve hadisler kırmızı mürekkeple nestalikle yazılmıştır. Eser 19,8 x 33,2 cm ebadındadır (Bregel, 1988: s. 44-53).

1.6.2. Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar

a. Kitaplar

1. 1868: Vambéry, Arminius, *Sketches of Central Asia: Additional Chapters on My Travels, Adventures and on the Ethnology of Central Asia*, Philadelphia, London, 1868.

2. 1938: Struve V. V., Borovkov A. K., Romaskevich A. A. and Ivanov P. P., *Materialı po İstorii Turkmen i Turkmenii*, T. II, Moscow/Leningrad: Izd-vo AN SSSR, 1938.

3. 1965: Lunin, B. V., *Sredniaia Aziia v Dorevoliutsionnom i Sovetskom vostokovedenii*, Tashkent, 1965.

4. 1988: Bregel, Yuri, *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm*, *Shir Muhammad Mirab Munis Muhammad Rıza Mirab Agahi*, E. J. Brill, Leiden, 1988.

5. 2011: Tanç, Mustafa, *Munis Ḫ̔ārezmî Firdevsü'l-iḳbāl*, Laçin Yayınları Nu: 230, Kayseri, 2011.

b. Tezler

1. 2004: Çelik, Muhammed Bilal, *Firdevsü'l-İkbal'e Göre Hive Hanlığı Tarihi ve Devlet Teşkilatı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Mehmet Alpargu, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

2. 2010 (Ocak): Kahraman, Ayşegül, *Firdevsü'l-İkbal* (1a-40b Varaklar) (İnceleme-Metin-Sözlük), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr.

Mustafa Tanç, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

3. 2010 (Şubat): Kaya, Hayrullah, *Mûnis ve Âgehî Firdevsü'l-ikbâl, (vr. 1b-156b) (Giriş, İnceleme, Metin, Dizin)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Mesut Şen, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

4. 2011 (Nisan): Gerçek, Şenel, Muhammed Rızâ Âgehî'nin Firdevsü'l-ikbâl'i [100b-200a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Münevver Tekcan, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

5. 2011 (Haziran): Altun, Ergün, *Firdevsü'l-iḳbāl [1b-100a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Münevver Tekcan, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

6. 2012 (Nisan): Kaman, Sevda, *Firdevsü'l-ikbāl Giriş-Transkripsiyonlu Metin (vr. 156b-336a)-İnceleme-Dizin*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Mesut Şen, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

7. 2012 (Nisan): Şişman, Rabia Şenay, *Firdevsü'l-ikbāl Giriş-Transkripsiyonlu Metin (vr. 336a-523a)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Mesut Şen, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

8. 2016 (Şubat): Yazıcı Şahin, Serpil, Mûnis Harezmî & Rızâ Âgehî *Firdevsü'l-iḳbāl [200b-300a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri,*

Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Prof. Dr. Münevver Tekcan, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

c. Makaleler

1. 1873: Khun, A., *Zametki o Khivinskom khanstve*, *in Turkestanskie vedomosti,* 1873, No. 40 (October 9), p. 158.

2. 1909: Necip Asım, "Firdevsü'l-ikbâl 1", Türk Derneği, S. 2, s. 68-7; "Firdevsü'l-ikbâl 2", Türk Derneği, S. 3, s. 81-85.

3. 1933: İnan, Abdülkadir, "XIX. Asır Türkistan Şair ve Tarihçilerinden Şir Mehmet Munis 1778-1828", Azerbaycan Yurt Bilgisi, C. 2 S. 13, s. 17-20.

4. 1945: Togan, Zeki Velidi, "Hârizm", İslam Ansiklopedisi, C. 5/1, s. 240-257, MEB Yayınları, Eskişehir, 1997.

5. 1945: Köprülü, Fuad, "Çağatay Edebiyatı", İslam Ansiklopedisi, C. 3, s. 270-323, MEB Yayınları, Eskişehir, 1997.

6. 1963: Eckmann, Janos, *Çağatay Edebiyatının Son Devri (1800-1920)*, TDAY-Belleten 1963, TDK Yay., Ankara, 1964, s. 121-156.

7. 1989: Sılay, Kemal, Türkolojide Yeni Bir Yayın: History of Khorezm, 1989, s. 389-393, TDAY Belleten.

8. 2003: Yılmaz, Salih, "Mûnis ve Agehi'nin 'Firdevs-ü'l-İkbâl' Adlı Eserlerinde Geçen Karakalpak Hive Hanlığı Münasebetlerine Dair Kayıtlar", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S. 145, 2003, s. 151-180.

9. 2012: Gerçek, Şenel, "Orta Asya Tarih Yazıcılığına Genel Bir Bakış", Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, S. 14, s. 189-197, 2012.

10. 2013: Kahya, Hayrullah, "Munis Harezmī'nin Firdevsü'l-İkbâl İsimli Eserinde 'Ölmek' Fiili ile 'Ölüm' Kavramı İçin Kullanılan Kelime ve İfadeler", Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, S. 1, 2013, s. 211-233.

11. 2014: Altun, Ergün, "Firdevsü'l-ikbal'de Kip ve Kiplik Kullanımları", Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 2014-1 (Ocak-Haziran), s. 209-234.

12. 2014: Kahya, Hayrullah, "19. Yüzyıl Türkistan Şair ve Tarihçilerinden Mûnis Harezmî (1778-1829) ve Eseri: Firdevsü'l-ikbâl", Cyprus International University, Folklor/Edebiyat, C. 20, S. 77, s. 221-236, 2014/1.

1.6.3. Eserin 300b-380a Varakları Arasındaki Kısmının İçeriği

Firdevsü'l-ikbâl'de Hive Hanlığı Dönemi'yle ilgili çok kıymetli bilgiler verilmiştir. Böylesine hacimli bir eserin içeriğini tüm ayrıntılarıyla vermeye imkân olmasa da genel hatlarıyla eserde anlatılanlardan söz etmek gerekir. Eserde genel olarak şunlardan söz edilmektedir:

a. Savaşlar, isyanlar, iç çekişmeler, iktidar mücadeleleri, baskınlar, talanlar vb.

b. Başka ülkelerle kurulan diplomatik ve ticari ilişkiler

c. Yerleşim yerleri, yerleşim yerlerinin adları, buralardaki kale, medrese, cami gibi mimari yapılar

d. Bölgenin etnik yapısı (Özbek, Türkmen, Karakalpak, Kıpçak vb. topluluklar)

e. Dönemin âlim, din adamı, ileri gelenleri vb. hakkında bilgiler

f. Çeşitli unvanlar, savaş ve askerlikle ilgili araç gereçler (Gerçek, 2011: s. 30-31)

g. Dağ, nehir, çöl (kum) vb. yerler

h. Kuraklık, şiddetli soğuk, nehrin yatağını değiştirmesi vb. coğrafi olaylar

1. Düğün, av, altın kabak vb. törenler

Eserin tarafımıza düşen kısmında Muhammed Rahim Han Dönemi olayları anlatılmaktadır. Metnin hemen başında zikredilen *sene-i hicriyye miŋ ékki yüz yégirme törtde receb ayınıŋ sekkizide cum'a küni* (300b/1-2) ifadesinden, 19 Ağustos 1809'dan sonraki olayların dile getirildiği anlaşılmaktadır.

Firdevsü'l-ikbâl'in, çalışmamızın temelini oluşturan 300b-380a varakları arasında, üzerinde durulan konular metinde ana başlıklar hâlinde verilmiştir. Bu ana başlıklar şunlardır:

1. ***Muḥammed Murād Bék maḳteliniŋ maḳālı ve İş Muḥammed Bék'niŋ me'āl-ı aḥvālı*** (302b/17-303a/1)
2. ***Çavdur çeriginiŋ vāḳı'ası durur*** (304a/17-304b/1)
3. ***Üçlençi çerigniŋ sāniḥası durur*** (305a/15-16)
4. ***Çavdur'nıŋ Aral'dın nehżat étmegi ve erkān-ı cem'iyyetiġa iḫtilāl yétmegi*** (306a/3)
5. ***Teke mu'ānidleriniŋ Hezāresp ser-ḥaddıġa şebāḫūn kéltürmegi ve Ḳalender Pervāneçi kéyindin barıp alarnı ḳatlġa yétkürmegi*** (306b/14-15)
6. ***Ḥażret-i a'lā-ḫaḳanīniŋ Yaŋı-deryā tesḫīriġa 'āzim bolmaġı bu ḫaber vuṣūlınıŋ zelzele-i tevehhüm salmaġı bile ol diyār ehlige bünyān-ı cem'iyyet buzulmaġı Orun Bay bile İş Cān' nıŋ iṭā'at yolıġa ḳadem-i istīmān urmaġı ve mu'ānedet nehridin 'ubūdiyyet baḥrıġa özlerin yétkürmaġı ve özge biylerniŋ temerrüd ışrārı bile muḫālefet āhengin tüzmegi ve téŋiz ṣavbıġa 'inād maṭāyāsın sürüp 'azīmet körgüzmegi*** (308b/2)
7. *Orun Bay ve İş Cān Biy'niŋ iṭā'at u ḳulluḳ ṭarīḳıġa iḫlāṣ ḳademin urup ḥükm-i 'ālī-şān mūcibi bile Kök-üzek'niŋ ṭarafıġa köç maṭāyāsın sürgenin ve özge biylerniŋ mütāba'at ribḳasıdın boyun tolġap téŋiz*

sevāḥiliġa baḳa müteveccih bolġanın der-gāh-ı ʿālem-penāh mülāzımlarınıŋ ʿarżıġa yétkürüp dururlar ***bu vāḳıʿa andaḳ durur érdi kim*** (316b/2-7)

8. *… Ḳoŋrat çapavulıdın baş ve esīr kéltürüp der-gāh-ı ʿālem-penāhġa tuḥfe yiberdiler* ***bu vāḳıʿanıŋ taṣrīḥi ol durur kim*** (318a/2-4)

   Bu muḫtaṣarnı oḳuġuçı maḫādīmniŋ (318b/13)

9. ***Ḥażret-i aʿlā-ḫaḳanī deryā-şükūhnıŋ İskender yaŋlıġ téŋiz tesḫīriniŋ irādesi bile ḳozġalmaḳı ve kevkebe-i vālā ʿubūrınıŋ şavleti bile téŋiz muzınıŋ erkān-ı irtibāṭıġa zelzele salmaḳı belkim bu deryā-yı ḫūn-ḫᵛārnıŋ şüriş ü telāṭumıdın ol baḥr-ı zeḫḫārnıŋ çayḳalmaḳı yaʿnī ʿasākir-i manṣūreniŋ külāk mehābetidin Ḳaraḳalpaḳıyye ḫaylınıŋ téŋiz suyı dék şür ve ıżṭırābda ḳalmaḳı ve ʿafv deryāsı mütelāṭım bolup ve ol ʿāṣīlerniŋ elvāṣ-ı cerāyimdin ayrılmaḳı ve ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ fīrūzmendlıġ gevheri bile téŋizdin çıḳıp dāruʾl-ḫilāfe-i Ḫᵛārezm-i İrem Bezm ṣavbıġa mürācaʿat ḳılmaġınıŋ vāḳıʿası durur*** (319a/15-17, 319b/1-6)

   Maʿlūm-ı ḫāṭır-eşref bolsun kim (320b/10)

   Erbāb-ı feṭānet ve aṣḥāb-ı dirāyetniŋ (321a/15)

   Téŋiz vaḳāyiʿiniŋ bedāyiʿi (325a/1-2)

10. ***Ḥażret-i aʿlā-ḫaḳan-ı gītī-sitānnıŋ cülūsınıŋ altılançı yılıdaġı vaḳāyiʿ-i keşīrüʾl-bedāyiʿiniŋ beyānı ol cümledin Salaḳ Serdār ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve Dōsım Bahādır ve Mollā İlyās kim her biri şīr-i bīşe-i veġā ve Rüstem-i maʿreke-i heycā dururlar alarnıŋ fermān-ı vācibüʾl-iẕʿān mūcibi bile Ḳoŋrat nāḥiyetini çapavul urġanınıŋ vāḳıʿası durur*** (328a/7-11)

11. ***Ḳoŋrat muʿānidleriniŋ Maḳaṭ Biy élige çapavul kéltürmegi ve Ḳaraḳalpaḳıyye mübārizleridin şikest tapıp hezīmet ṭarīḳıġa öz baḫtları dék yüzlerin évürmegi*** (330a/3-6)

12. *Ḳaḳa Serdār'nıŋ Ester-ābād mużāfātıġa çapavul yétkürmegi* (330b/17, 331a/1)
13. *Ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ Seyyid 'Ubeydullāh Ḫ̌āce'niŋ toyı üçün Hezāresp'ġa nehżat merkebin sürmegi ve ḫ̌āce-i meẕkūrnıŋ farḳ-ı iftiḫārın teşrīf ḫużūrı bile felek evciġa yétkürmegi* (331a/11-13)
14. *Ṣāliḥ Şeyḫ'niŋ Ḳoŋrat ḥavālīsiġa çapavul urmaġı* (332a/15)
15. *Fesād dīvānınıŋ mesned-nişīni 'inād eyvānınıŋ ārām-güzīni muḫālefet rumūzınıŋ ṣāḥib-vuḳūfı Töre Murād Ṣūfī'niŋ ba'żı ḳabāyiḥ-i ef'āl ve ẕemāyim-i a'mālıdın şemme-i beyān silkige kéyürmek ve ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ anıŋ ḳaṣdıġa yörüş irāde ḳılıp ḳaḥṭ istīlāsı cihetidin feth 'azīmetin ḳılmaḳnı mannaṣa-ı vużūḥġa yétkürmek* (332b/13-16)

    bu icmāl tafṣīli ol durur kim (333b/8)
16. *Ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ te'yīd-i iḳbāl bile törtünçi kerret kişver-i Aral'ġa sipāh-ı nuṣret-iştimāl tartmaġı ve ehl-i żalāl aḥvālıġa tengnā-yı muḥāṣarada mübārizler ḳıtālıdın iḫtilāl yétip żamāyir-i ḳasāvet māllarıġa bīm ü nekāl artmaġı ve Töre Murād Ṣūfī'niŋ āftāb-ı iḳbālı maġrib-zevālġa üfūl étip helāket-i zehr-i nā-güvārı bile peymāne-i 'umrı tolmaġı Ḳoŋrat ḳurġanınıŋ musaḫḫar bolmaġı* (336a/11-15)

    Vāḳı'āt u ḥādiṣātları kim eyyām-ı muḥāṣarada vuḳū' tapıp durur érdi ẕikr ḳılılġusı durur (342b/8-9)

    Ékinçi muḥārebe vuḳū'ınıŋ dāstānı kim beyne'l-ferīḳayn vāḳi' bolup durur ẕikr ḳılılġusı durur (344b/13-14)

    Bu icmāl tafṣīli ol durur kim (348a/11)

17. ***Ḥażret-i ḫilāfet-penāhnıŋ cenāb-ı velāyet-me'āb Ḥakīm Ata ve Seyyid Ata ḳuddise esrārehumānıŋ fāyiżü'l-envār mezārları ziyāretleriġa müşerref bolmaġı*** (349b /11-12)
18. ***Żiyāfet ta'rīżıda kim melāyik-i ṣāyimü'd-dehr anıŋ çāşnī-yi ẕevḳıdın ārzū-yı ifṭār ḳılur*** (350b/14-15)
19. *…hem ol kün ékki deryāda olturġan Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ ulusın Ḳazaḳ kélip muḥāṣara ḳılġan ḫaberleri yétip Aḳ-yaḳış ḥākimi Aydōst Biy ol cemā'a imdādıġa ve Ḳazaḳ'nıŋ te'dībiġa me'mūr boldı* ***bu sāniḥa tavżīḥi ol durur kim*** (359a/1-4)
20. *Süyün Biy ḫāk-būslıġ şerefiġa fāyiz bolup cerīde-i cerīmesiġa raḳam-ı 'afv çékildi* ***bu vāḳı'a keyfiyyeti ol durur kim*** (360b/5-6)
21. ***Ḳaṣīde-i Mīrzā Mesīhā bu durur kim tasṭīr tapar*** (361b/7)
22. ***Tārīḫ-i feṭḥ-i Aral*** (362b/9)
23. ***Ḳaṣīde-i Zīrek bu durur kim merḳūm bolġusı durur inşā'-allāhu te'ālā*** (362b/16)
24. *Ṣūfī ḳatlı üçün tört tārīḫ érdi naẓm silkige çékildi* ***evvelġı tārīḫ bu durur*** (364a/10-11)

    Ékilençi tārīḫ bu durur (364a/13)

    Üçlençi tārīḫ bu durur (364b/2)

    Törtünçi tārīḫ bu durur (364b/9-10)
25. *Feṭḥ üçün üç tārīḫ aytıldı* ***evvelġı tārīḫ bu durur*** (364b/13)

    Ékinçi tārīḫ ol durur kim (365a/3)

    Üçünçi tārīḫ bu durur kim tasṭīr tapġusı durur (365a/9)
26. ***Ol ḳaṣīde-i ġarrā bu durur kim tasṭīr tapġusı durur*** (365b/1)
27. ***Ṣādırātı kim müstaḳarr-ı ḫilāfetġa nüzūl ḳılġandın soŋra mannaṣa-ı vuḳū'da cilve-ārālıġ körgüzüp durur érdi güẕāriş tapar*** (368a/4-5)

28. *Bék Balta Mīrāb Nöküz ve Niyāz Muḥammed Dīvān-bégi kim emīr-zāde-i şehīd merḥūm Ḥasan Murād Bék nevvere merḳadehunıŋ mülāzımlarıdın durur érdi ḳuş salmaḳ hevāsı bile Saġça ḳuduḳınıŋ ḥavālīsiġa yekrān-ı ʻazīmet sürüp şikār-endāzlıġġa meşġūl durur érdiler nā-gāh alarnı Teke lüṣūṣı ḳażā-yı Rabbānī ve belā-yı āsmānī dék kemīn-gāhdın çıḳıp esīr-i ser-pençe-i taḳdīr ḳıldılar* **bu sāniḥa tebyīni ol durur kim** (368b/7-11)
29. ***Ḥażret-i server-i selāṭīn-i gerdūn-ḥaşmetniŋ ḫūrşīd-i sipihr ʻiffet-i muḥaddere-i sürādıḳ-ı ʻişmetġa zifāf ḳılmaġı*** (373a/8-9)
30. ***Deşt-i Ḳıpçaḳ'ġa yörüş esbābınıŋ beyānı ve ahālī-yi Ḳazaḳ'ġa tenbīh iltizāmınıŋ dāstānı durur kim tasṭīr tapġusı durur*** (373b/14-15)
    Bu vāḳıʻa beyānı ol durur kim (375b/14)
31. ***Ḥażret-i aʻlā-ḫaḳanīniŋ cülūs-ı meymenet-i meʼnūsınıŋ yetinçi yılınıŋ vaḳāyiʻ-i keşīrü'l-bedāyiʻi ol cümledin rāyāt-ı āftāb-ı işrāḳınıŋ Deşt-i Ḳıpçaḳ'ġa ḥareket ḳılmaḳı ve Ḳazaḳ muʻānidleriniŋ şīşe-i cemʻiyyetiġa seng-i tefriḳa yétmegi ʻasākir-i manṣūreniŋ maġānim-i keşīre taṣarrufıdın behre-i tamām almaġı ve kevkebe-i vālānıŋ ḳāyid-i iḳbāl ʻinān-keşligi bile mürācaʻat cānibi ḳozġalmaġı*** (376b/3-7)

    Bu sāniḥa beyānı ol kim (377a/9)

1.6.4. Eserin Dil ve Üslubu

a. *Firdevsü'l-ikbâl*, nesir ve nazım iç içe bir eserdir, eserde nesir kısmını âdeta sürekli nazım bölümü takip eder; nesir bölümünde anlatılanlar, nazımla, şiirin de verdiği anlatım olanaklarıyla desteklenir, pekiştirilir. Nesir bölümünde anlatılanlar, çoğu zaman nazım kısmında sanatlı bir üslupla resmedilir, betimlenir:

ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār Töre Murād Ṣūfī'niŋ teʼdīb ü gūşmālı üçün meẕkūr bolġan sipeh-dārlarnı béş yüz mübāriz bile kim her biri

ma‘reke-i kāruzārda naẓīr-i Rüstem-i fīl-efgen ve ‘adīl-i İsfendiyār-ı rūyīne-ten durur érdi **Naẓm**

Sipāhī ki her ferd efrād aŋa
Dil-āver-neheng-i biḥār-ı veġā
Şecā‘atda Rüstem kibi rezm-cūy
Celādetde Sührāb dék ceng-cūy
Maṣāff ehliġa ḳozġalan salġuçı
Cihān leşkerige ḳıran salġuçı (328a/12-17)

Yukarıda nesir bölümünde Muhammed Rahim Bahadır Han'ın, başlarında Töre Murad Sufi olan isyancıların üzerine asker göndermesinden söz edilmektedir. Nesir bölümünde Han'ın askerleri, İran mitolojisinin iki kahramanıyla benzerlik ilişkisi kurularak anlatılmıştır. Nazım bölümünde, askerlerin özellikleri yine İran mitolojisinden kahramanlar yardımıyla ve sanatlı bir dille aktarılmıştır.

b. Eserde genellikle Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun olduğu bir dil kullanılmıştır:

Her ṣāḥib-i devletī ki umūr-ı mülk ü millet ü mehāmmdın devlet merāyāsınıŋ taṣfiyesiġa rāy-ı rezīn ve endīşe-i metīn ṣayḳalı bile kūşiş ḳılıp ḫalḳillāh żamāyiriniŋ teshīride āṣār-ı naṣfet ü ‘adālet iẓhārıġa sa‘y körgüzse her-āyīne bu ḫıṣāl-ı ḥamīde ve ef‘āl-ı pesendīde şerefidin hemīşe anıŋ rā’yet-i iḳbāl ve livā-yı iclālı baḫt-ı bülend ve ṭāli‘-i ercümendniŋ resālıġı bile felek-fersā belki ‘arş-sā bolup dest-i ‘avārıż-ı zamān ve ḥavādiṯ-i devrān anıŋ gül-zār-ı hemīşe-bahār rūzgārınıŋ dāmen-i ṭarāvetidin kūtāh u nā-resādur eger kūre-i āteşġa Siyāhveş-vār ḳadem-i cür’et ursa bī-iḥtirāḳ ve eger deryā-yı ḫūn-ḫ‘ārġa İskender-miṣāl yekrān-ı ‘azīmet sürse bī-iġtirāḳ çıḳar ve tamāmet-i maḳāṣıd u maṭālibi muvāfıḳ-ı merām-ı vücūd tutar andaḳ kim ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ girdār-ı nedret-āṣārı delīlī durur bu da‘vānıŋ ṣübūtıġa ve şāhidī durur bu müdde‘ānıŋ ḥaḳīḳatıġa (325a/15-17, 325b/1-8)

Kimi bölümlerdeyse nispeten yalın sayılabilecek bir dil tercih edilmiştir. Buna göre kullanılan dilin bağlama göre değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür:

Ve Ḫocend deryāsı kim anı Seyḥūn ve Sir dérler aṇa ḳoyar Yaṇı-deryā ve Ḳuvaṇ suyı kim Seyḥūn'nıṇ şu'abātıdın durur alarnıṇ muṣībi dağı ol durur ve bu meẕkūr bolġan biḥārdın başḳa köp enhār-ı 'aẓīme Deşt-i Ḳıpçaḳ'dın kélip aṇa ḳoşulur ammā suyı be-ġāyet şūr durur munça süçük sulıḳ deryālar aṇa aḳmaḳ bile ṭa'mıġa hergīz tefāvüt yétmes ḥattā deryā ḳoyġan mevżi'din bir ḳadem ilgeriraḳdın su içip bolmas ġālibā bu cihetdin anı Açıġ Téṇiz dérler ve ekṣer mevāżi'iniṇ ḳa'rı ma'lūm érmes ve uluġ ve kiçik cezāyiri bolur kim Özbek alarnı töbek ve aral ve atav dérler 'acāyibāt anda kem tapılur ve yazda mecmū' murġābīlerniṇ mekān u āşyānı ol atavlarda bolur (322a/6-14)

c. Arapça ve Farsça tamlamalar sıkça kullanılmıştır:

vācibü'l-ḥaẕer (306a/12), *şeyḫü'l-İslām* (336a/2), *maḳṣadu'l-ekārim* (377a/1), *faḳīrü'l-ḥaḳīrü'r-rācī* (350a/11), *niẓāmü'l-mülk ve'l-milleti* (317b/8), *ṣāḥibü's-seyf ve'l-ḳalem* (325b/17) vb.

ḳaṭ'-ı menāzil (377a/16), *erkān-ı devlet* (351a/16), *kevkebe-i vālā* (345a/1), *maḥrem-i esrār-ı ṣāḥib-ḳırānī* (355b/8), *imām-ı ehl-i ṭarīḳat* (313b/15), *mażreb-i bār-gāh-ı felek-iştibāh* (327a/6), *ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār* (314b/2) vb.

dānişmend-i ṭālibü'l-'ilm (310b/9), *fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān* (328a/10), *dāru'l-ḫilāfe-i heykel-i insānī* (333a/3), *dāru's-salṭana-ı Ḫ'ārezm-i İrem Bezm'din* (337a/11), *sāye-i sulṭān-ı ẕü'l-celāl* (361b/13) vb.

d. "ve" bağlacıyla birbirine bağlanan Farsça tamlamalarda anlam ve kelime sayısı bakımından bir denklik gözetilmiştir. Ayrıca bu tamlamaların secili olmasına özen gösterilmiştir:

Her ikisi, iki kelimeden oluşan tamlamalar;

beşāşet-i tamām ve *meserret-i lā-kelām* (310a/9), *ġażab-ı sulṭānī* ve *saṭvet-i ḫaḳanīdin* (306b/2), *ẓulm-ı ṣarīḥ* ve *töhmet-i ḳabīḥ* (334a/15), *i'tiḳād-ı ṣādıḳ* ve *iḫlāṣ-ı vāṣıḳ* (337b/2) vb.

Her ikisi, üç kelimeden oluşan tamlamalar;

manẓūr-ı naẓar-ı ḫusrevāne ve *maḥṣūṣ-ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne* (311b/13), *maẖreb-i der-gāh-ı 'ālem-penāh* ve *maḳarr-ı sürādıḳ-ı felek-iştibāh* (312b/7-8), *behre-yāb-ı devlet-i ḫużūr* ve *cebhe-sā-yı süm-i sütūr* (343a/9) vb.

e. Nesir bölümlerinde sıklıkla, açıklayıcı nitelikte sözler (ara cümle, ara söz) kullanılmıştır. Açıklayıcı sözlerin, kimi zaman kişiler, kimi zaman mekânlar, kimi zaman da olaylar ve tarihler vb. ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu sözlerin genellikle "kim" bağlama edatıyla başladığı görülmektedir:

Aynıŋ üçünçi keçesi, ***kim cum'a aḳşamı durur érdi****, mevḳıf-ı celāletdin fermān-ı lāzımu'l-iẕ'ān-ı 'ızz ışdār taptı* (347b/9-10)

Ḳutluḳ Muḥammed Bék, ***kim kéme yolınıŋ iḥtiyāṭı üçün At-yolı'ġaça kéme bī-tereddüd barġu dékdür****, yek-şenbih küni işrāḳ vaḳtıda oġruḳ-ı hümāyūnnı kémeler bile Çumanay'dın At-yolı'ġa yiberip* (339a-16-17, 339b/1)

Ḳalpaḳ arasıdaġı sādātdın 'Ubeydullāh Ḫ'āce-i Dehbidī, ***kim şīr-i jiyān ve hizebr-i demān dék mu'ānidlerġa ḥamle yétkürüp nīrān-ı ḳıtāl īḳādıġa meşġūl durur érdi****, muḫālifler oḳı bile ayaḳıdın zaḫm-dār bolup çıḳtı* (344a/16-17, 344b/1-2) vb.

f. Eserde kelime tekrarına düşmemek için ortak fiil/yüklem kullanımı sıkça karşılaşılan bir durumdur:

cehd-i mevfūr ve sa'y-ı meşkūr ***taḳdīmġa yétkürüp*** (351a/3)

Ḫorāsān Terākimesi'ġa kim fesād-ı i'tiḳādda küfrni İslām'ġa rācih ve nifāḳnı vifāḳdın efżal ***bilürler*** (334b/6-7)

mūcib ve bā‘iṣ ***bolup durur érdi*** (301b/14)

dīde-i ümmīdlerimiz murād çerāġıdın rūşen ve ḫāṭır-ı maḥzūnlarımız behcet bahārıdın gül-şen ***ḳılılsa*** (353b/7-8)

anıŋ cām-ı ümīdin leb-rīz-i ṣahbā-yı murād ve ḳāmet-i ḳābiliyyetin mülebbes-i libās-ı ‘āṭıfet ***ḳılıp*** (370a/4-5)

ḳābiliyyet-i zirā‘atġa şāmil ammā su nā-yāblıġıdın ṣaḥrāyī ***durur*** (302a/16-17)

Töre Murād Ṣūfī’niŋ ḳamer-i devletin ḥadd-ı maḥāḳ ve aḫter-i şevketin şeref-i iḥtirāḳda ***körüp*** (306a/6-7)

anıŋ gevher-i ḳudretin mu‘āvenet āb u rengidin müberrā ve küll himmetin dest-yārlıġ reng-būyıdın mu‘arrā ***tapıp*** (309a/16-17)

g. Metin söz varlığı bakımından son derece zengindir. Bu, metindeki kelime kadrosunda görüldüğü gibi bir kelimeyi tekrar veya sıkça kullanmaktan kaçınmak için eş veya yakın anlamlısının tercih edilmesinden de anlaşılabilmektedir:

ol mevżi‘-i meẕkūr ḥażret-i ḫilāfet-mertebetniŋ mebānī-yi teveccüh ü iltifātı bile ***firdevs gülistānı dék ma‘mūr u ābādān*** *bolġay ve meyāmin-i teraḳḳub u ‘āṭıfeti bile* ***cennet bostānı yaŋlıġ tāze ve reyyān*** (302b/15-17)

Yukarıda “firdevs gülistānı dék (cennet bahçesi gibi)” sözüne karşılık “cennet bostānı yaŋlıġ (cennet bahçesi gibi)” sözlerinde sözcük tekrarını önlemek için eş anlamlı kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Bu sözlerin hemen ardından gelen “ma‘mūr u ābādān” ve “tāze ve reyyān” da yakın anlamlı kelimelerden oluşmaktadır.

Manḳıt dūdmānınıŋ ***serveri*** *Orun Bay Biy ve Tenge Ḫıtāy’nıŋ* ***ser-defteri*** *İş Cān Biy ve Béş-Sarıġ Ḫıtāy’nıŋ* ***ser-āmedi*** *Ḥasan Biy ve İsen-keldi Biy kim [Baraḳ] Bahādır’nıŋ inileri durur ve Ḳıpçaḳ urūġınıŋ* ***ḥākimi*** *Toḳta Pulad Biy ve Keneges cemā‘asıdın Oymavut éliniŋ* ***ulūġı*** *Maman Biy* (308b/9-12)

Farklı kabilelerin önde gelenlerinin anlatıldığı yukarıdaki metinde aynı kelime tekrar edilmemiş, her kabilenin önderi/ileri geleni için yakın anlamlı "server, ser-defter, ser-āmed, ḥākim, uluġ" kelimeleri kullanılmıştır.

bu ***nev‘ iẓhār-ı āyīn-i baḫşiş*** *ve bu* ***yaŋlıġ ifşā-yı ḳavānīn-i nevāziş*** *bile* (301b/8)

Yukarıda "bu nev‘ (bu tür)"e karşılık "bu yaŋlıġ (bu gibi)", tamlamadaki birinci unsur olan "iẓhār (ortaya çıkarma, gösterme)"a karşılık diğer tamlamadaki birinci unsur olan "ifşā (ortaya çıkarma)" kelimesi kullanılmıştır. Yine tamlamadaki ikinci kelime olan "āyīn (töre, âdet)"e karşılık, "ḳavānīn (yasalar)", tamlamada üçüncü kelime olan "baḫşiş (hediye)"e karşılık "nevāziş (iltifat)" kelimesi tercih edilmiştir.

h. Mitolojik unsurlara yer verilmiştir; mitolojik unsurların daha çok, İran kültürüne ait olduğu görülmüştür. Bu da Hive Hanlığı ve coğrafyasında Fars kültürünün etkili olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir:

Ferīdūn, *İskender* (308b/17), *Rüstem* (305b/17), *Cemşīd* (358b/12), *Dārā-şevket* (336b/4) vb.

ı. Eserde icraatlar, olaylar, durumlar vb. anlatılırken ayet, hadis gibi dinî unsurların tanıklığına başvurulmuştur. Bu durum, anlatılanları dinle irtibatlandırma isteğiyle açıklanabilir:

ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı İskender-vār ***ve men yetevekkel ‘alāllāhi fe huve ḥasbuh*** (Talak suresi, 3. ayet) *medlūlı bile ‘ināyet-i İlāhī ve te’yīd-i nā-mütenāhīġa tekye ḳılıp kevkebe-i vālā bile kim baḥrī durur mütelāṭım ve lücce durur müterākim muz üstidin téŋizġa tevekkül merkebin sürüp durur* (322b/2-5)

Yukarıda Muhammed Rahim Han (*ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār*), ordusu ile (*kevkebe-i vālā bile*) buz tutan denizin üzerinden Allah'a güvenerek, tevekkül ederek geçmişlerdir. Bu tevekküllerini de Talak suresinin, "Kim Allah'a tevekkül ederse O,

ona yeter." mealindeki üçüncü ayeti ile (ve men yetevekkel ʻalāllāhi fe huve ḥasbuh) ayetiyle ortaya koymuşlardır.

j. Söz sanatlarına sıkça başvurulmuştur; buna, daha çok, nazım bölümlerinde rastlanır:

Seci;

bāde-peymā-yı ḫum-ḫāne-i devlet ve neş'e-rübā-yı peymāne-i ṣervet ḳıldı (301b/9)

Yukarıda üç kelimeden oluşan tamlamaların "ve" bağlacıyla birbirine bağlandığı, tamlamları oluşturan kelimelerin secili olduğu anlaşılmaktadır. "bāde-peymā" ile "neş'e-rübā", "ḫum-ḫāne" ile "peymāne", "devlet" ile "ṣervet" arasında seci vardır.

Ḫilāfet eyvānınıŋ evreng-nişīni salṭanat dīvānınıŋ ṣāḥib-nigīni ṣāḥib-ḳırānī ve kām-rānlıġ diyārınıŋ tāc-dārı ḳahramanlıġ mızmārınıŋ şeh-suvārı efżal-ı selāṭīn-i muʻallā-ḥaşem aʻdel-i ḫavāḳīn-i ʻadālet-şiyem (311a/10-12)

Yukarıda "Ḫilāfet **eyvānınıŋ** evreng-nişīni" ile "salṭanat **dīvānınıŋ** sāḥib-nigīni" sözü, "kām-rānlıġ **diyārınıŋ** tāc-dārı" ile "ḳahramanlıġ **mızmārınıŋ** şeh-suvārı" sözü, "efżal-ı **selāṭīn**-i muʻallā-ḥaşem" ile "aʻdel-i **ḫavāḳīn**-i ʻadālet-şiyem" sözü kendi içinde secili kelimelerden oluşmaktadır.

Mecaz;

bu ḫaber beşāreti bile ol diyārdaġı aʻdā-yı devletniŋ çerāġ-ı ümīdin ḥasret sarṣarıdın uçurup dururlar (300b/15-16)

Yukarda "devlet düşmanlarının ümit ışığını üzüntü rüzgârıyla söndürmüş" anlamına gelen altı çizili sözde mecaz vardır.

ottuz neferni dūzaḫ gülistānı seyriġa revāne ḳıldılar (305a/3)

Yukarıda "cehennem bahçesini seyretmeye gönderdiler" anlamındaki altı çizili sözde mecaza başvurulmuştur.

Teşbih;

Muḥammed Niyāz Bék anıŋ izidin <u>berḳ-i ḫāṭıf dék</u> yétip (303b/11)

Yukarıda "Muhammed Niyaz Bek", "hızlı şimşek"e (berḳ-i ḫāṭıf) benzetilmiştir, "dék" benzetme edatıdır.

Bolup gürdler barça pūlād-pūş

Çékip rezm ara <u>ra'd yaŋlıġ</u> ḫurūş (345a/16-17)

Bu dizede "gök gürültüsü gibi" anlamına gelen "ra'd yaŋlıġ" sözüyle benzetme yapılmıştır.

İstiare;

Ten ü şāḫıġa <u>sīm</u> baġlap dıraḫt (316a/8)

"Ağaç, gövde ve dallarına sim bağlamış" anlamına gelen bu dizede "sīm" kelimesiyle istiare yapılmıştır. Burada kış mevsiminde ağacın gövde ve dallarındaki buzlar, "sīm"e (gümüş) benzetilmiştir ancak yalnızca kendisine benzetilen kullanıldığından istiare söz konusudur.

kevkebe-i vālā rā'yet-efrāz-ı nehżat bolup (339a/6)

Metinde Han'ın ordusunun "kevkebe-i vālā"ya (yüce yıldızlar) benzetildiği görülmüştür fakat sadece kendisine benzetilen unsur olan "kevkebe-i vālā" kullanıldığından istiare söz konusudur.

Tevriye;

cemā'a-ı meẕkūre ol <u>menşūr</u>-ı 'ināyetni tāc-ı tārek-i iftiḫār ve ser-māye-i iṭmīnān u istiẓhār ḳılıp Ṣūfī'niŋ ḳatlıġa kemer-i ictihād baġlap (353b/11-12)

Burada "menşūr" kelimesi "ferman" ve "prizma" anlamlarına gelmektedir ki yukarıda her iki anlama gelecek biçimde kullanılmış, dolayısıyla tevriye yapılmıştır: Adı geçen topluluğun, inayet fermanını güvence olarak kabul etmesi ve başlarına koydukları tacın prizması (ışınları geçiren, saydam üçgen madde) olarak görmesi söz

konusudur. Ayrıca fermanı baş üstüne bir tac gibi koyarak ona çok değer verdiği düşünüldüğünde mecaz anlam kastedildiğinden kinayeden de söz edilebilir.

Telmih;

Saçıp Belḳıs-ı devrān başıġa naḳd

Süleymān-ı zamānġa ḳıldılar ʻaḳd (373b/1-2)

Bu beyitte Hz. Süleyman peygamber ve Belkıs'a telmih vardır.

Ṣıdḳ u ṣafā ṭarīḳıda Ṣıddīḳ-ı menḳabet

ʻAdl u siyāset emride Fārūḳ-ı iḳtidā (366a/6-7)

Bu beyitte "Ṣıdḳ" ve "Ṣıddīḳ" kelimeleriyle birinci halife Hz. Ebubekir'e, "'Adl" ve "Fārūḳ" kelimeleriyle ikinci halife Hz. Ömer'e telmih vardır.

Mübalağa;

Ṭuġyān ḳılur ol ṣıfat ki ṭūfān

Ol çaġda ne tag u ne ṣaḥārī

Şek yoḳ ki bolur ġarīḳ barı

Her tolḳumı kim çıḳıp felekke

Ḳaytıp yene meyl éter semekke (321b/11-12)

Bu dizelerde denizden mübalağalı bir şekilde söz edilmektedir, bu öyle bir denizdir ki "dalgaları kabarmaya bağladığı zaman bütün dağ ve çöller, denizin içinde kaybolmakta, her dalgası gökyüzüne kadar çıkmakta, sonra balığın bulunduğu yere geri dönmekte"dir.

Tenasüp;

Gehī toldurup cām-ı kīn ü nifāḳ

Bolur baġī vü küfrān şarābıġa mest (334b/11)

Bu dizelerde "kīn, nifāḳ, baġī, küfrān" kelimeleri, "toldurup, cām, şarāb, mest" kelimeleri kendi arasında tenasüplüdür.

Saff-der ü saff-şiken ü fīl-efgen

Zūr-dest ü ḳavī vü rūyīn-ten (349a/10)

Bu beyitte güç ve kuvveti ifade eden altı çizili kelimelerle tenasüp yapılmıştır.

Nida;

Ey kim saŋadur mesned-i iḳbāl maḳarr (306a/13)

Yā Rab ét şehr-yārım iḳbālın

Pāy-dār u ziyāde iclālın (325b/13)

Yukarıdaki dizelerde altı çizili kelimelerle nidâ sanatına başvurulmuştur.

1.7. Metnin Kuruluşu

Çalışmamızda *Firdevsü'l-ikbâl'in* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunan T82 numaralı nüshası esas alınmıştır. Esas aldığımız İstanbul nüshası ile Yuri Bregel'in Leningrad'da bulunan, iki nüshayı karşılaştırarak oluşturduğu matbu nüsha ve Taşkent'te bulunan 821/1 numaralı yazma nüshasının karşılaştırılmasıyla kurulmuştur. İstanbul nüshası "İ", Taşkent nüshası "T" ve Yuri Bregel'in matbu nüshası "B" olarak adlandırılmıştır.

Metnin kuruluşuyla ilgili hususlar şunlardır:

a. Metnin yazımında Türk Dil Kurumu'nun imla kılavuzu esas alınmıştır.

b. Metnin aslına bağlı kalınarak noktalama işaretlerinden yalnızca kısa çizgi ve özel isimlere gelen çekim eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılmıştır.

c. Nüshalar arasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

d. Çalışmamız ile daha önce yapılan çalışmalar arasında kelimeleri okuma ve anlamlandırmaya yönelik bazı farklılıklar dipnotta belirtilmiştir.

e. Yazım hataları, bir kısım eksiklikler (harf, nokta vb. eksiği) dipnotta gösterilmiştir.

f. Arapça ve Farsça ibareler, ayetler, hadisler, dualar metin içinde çeviri yazıya aktarılmakla birlikte çalışmanın sonunda anlamlarıyla birlikte ayrıca verilmiştir.

g. Yer ve kişi adlarıyla etnik adların yazımında genellikle Bregel'in *Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm* adlı eserindeki özel adların imlasından yararlanılmıştır.

h. Türkçe kelimelerin yanı sıra Arapça ve Farsça kelimeler Türkçenin ses uyumları dikkate alınarak yazılmıştır.

ı. "Ve" bağlacı nazım bölümlerinde "u, ü, vü" şeklinde, nesir bölümlerinde daha çok "ve" şeklinde yazılmıştır. Nesir bölümünde söz konusu bağlacın eş veya zıt anlamlı kelimeleri bağladığı durumlarda "u, ü" tercih edilmiştir.

j. Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan birleşik sıfat ve adların arasına kısa çizgi (-) konmuştur.

k. Kelime sonuna gelen Farsça ekler kelimeye bitişik yazılırken, kelime başına gelen Farsça eklerin yazımında kısa çizgi (-) kullanılmıştır.

l. Okuma kolaylığı sağlaması bakımından nazım bölümleri ile nesir bölümleri arasında boşluk bırakılmıştır, ayrıca dizeler arasında da boşluk bulunmaktadır.

m. İzafet kesresi, metinde yazıldığı şekilde gösterilmiştir.

n. Nüshadaki kırmızı mürekkepli bölümler, koyu renkte gösterilmiştir.

Dizin-Sözlük bölümüyle ilgili hususiyetler şunlardır:

a. Metinde yer alan tüm kelimeler, anlamlarıyla birlikte verilmiştir. Ekler, Reşit Rahmeti Arat'ın *Kutadgu Bilig* dizinindeki dil bilgisel sıraya göre dizilmiştir.

b. Özel adlar; kişi adları, yer adları, etnik adlar şeklinde ayrı başlıklar altında verilmiştir.

c. Türkçe olmayan kelimelerin kökeni "<" işaretiyle birlikte verilmiştir; Türkçe kelimeleri belirtmek için herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

d. İkili yazıma sahip kelimelerde "→" işareti kullanılarak diğer kelimeye veya kelimenin geçtiği yere atıf yapılmıştır.

e. Kökteş kelimeler farklı madde başlarında verilmiştir.

f. Birleşik fiiller tespit edilerek gösterilmiştir.

2. BÖLÜM: METİN

… Aḳ-yaḳış'da olturġan Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ **[İ300b]** (1) ḥākimi Aydōst Biy'niŋ aḳrānıdın Soyrı Biy'niŋ inisi durur[3] çün sene-i (2) hicriyye miŋ ékki yüz yégirme törtde receb ayınıŋ sekkizide cum'a küni andaḳ (3) kim sābıḳan meẕkūr bolup durur[4] érdi İş Muḥammed Bék ve Süyün[5] Biy Ḳıyat Aḳ-yaḳış'ġa (4) çapavul urup Ḳurban Bék Biy bile Soyrı Biy'ni öltürgende anı aḥşāmı bile (5) köçürüp Ḳoŋrat'ġa éltip durur[6] érdiler ol żarūretdin Töre Murād (6) Ṣūfī ve İş Muḥammed Bék'ġa[7] iṭā'at u mülāzemet ḳılur érdi bu seferde mecbūrlıḳdın (7) İş Muḥammed Bék'niŋ mülāzemetide kélip durur[8] érdi şikest eṣnāsıda (8) Ḳoş-köprüklik Ḥasan Murād Atalıḳ'nıŋ oġlı Seyyid Bék'ġa[9] esīr bolupdur[10] érdi (9) ol anı cenāb-ı ḫilāfet-me'āb mülāzımlarıġa ḫāṭır-nişān ḳılıp anıŋ ıṭlāḳıġa (10) işāret-i lāzımu'l-beşāret ṣādır boldı ve Élçi Celāyir oġlı bile bir néççe kün mütevārī (11) bolup Şāh Niyāz Atalıḳ ve Ḳılıç İnaḳ'ġa tevessül ḳılıp 'afv u 'ināyetġa sezā-vār bolup durur[11] (12) ammā 'Abdükerīm Bék-i meẕkūr başlıġ yetti kişi atlıġ ve yayaḳ her kim yüz nev' meşaḳḳat (13) ve miŋ türlüg 'uḳūbet bile varṭa-ı helāketdin necāt tapıp Ḳoŋrat'ġa (14) bardılar ve Dōst Niyāz atlıġ Uyġur taġyīr-i libās ve tebdīl-i aḥvāl ḳılıp Buḫārā'ġa özin (15) yétkürüp bu ḫaber beşāreti bile ol diyārdaġı a'dā-yı devletniŋ çerāġ-ı ümīdin (16) ḥasret ṣarṣarıdın uçurup dururlar[12] bu meẕkūr **[B690]** bolġanlardın başḳa kélgen (17) müfsidlerdin müteneffisi ḳalmadı kim ḳatlġa[13] yétmemiş bolġay meger Mollā İlyās Uyġur kim İş Muḥammed Bék **[İ301a]** (1) Gürlan'ġa vārid bolġanda mu'ānidlerdin

---

[3] inisi durur: B inisidür
[4] durur: T ve B'de yok.
[5] Süyün (سويون): T Süyün (سيون) B Ḥüseyin
[6] durur: T ve B'de yok.
[7] Bék'ġa: T ve B Bék'ke
[8] durur: T ve B'de yok.
[9] Bék'ġa: T ve B Bék'ke
[10] bolupdur: T ve B bolup
[11] bolup durur: T ve B boldı
[12] uçurup dururlar: T ve B uçırdı
[13] ḳatlġa: T ḳatl

inisi bile mufāraḳat iḫtiyār ḳılıp (2) musā‘adet-i baḫt dest-yārlıġı bile der-bār-ı refī‘-medār[14] ‘atebe-būslıġıġa[15] müşerref (3) bolup durur[16] érdi lā-cerem ḫusrevāne nevāzişlerġa iḫtişāṣ tapıp yüzbaşılıġ (4) manṣıbıġa manṣūb bolup durur[17] **Ḳıṭ‘a**

Ḫusrevā ol ki seni ḳıldı memālik üze şāh
(5) Eyledi pāye-i iḳbālıŋ anıŋ dék ‘ālī

Ki ötüp ezmīne-i māżī ara köp (6) şehler
Bolmadı ḥālıŋa mānend birініŋ ḥālı

Kim ki düşmenlıḳ[18] ile (7) eyledi mülkiŋ sarı ‘azm
Tökülür ḳanı vü cismi bolur él pā-mālı

Kim ki ḳoydı (8) ḳapuŋa da‘vā-yı mihriŋ bile yüz
Devlet-i sermed ile artar anıŋ iḳbālı

(9) Çün aynıŋ yégirme altılançısıda[19] dū-şenbih künide ṣabāḥıdur érdi[20] kim Cemşīd-i (10) ḫūrşīd-i ‘ālem-ārāy **[T149a]** bu nīl-gūn serāyda mesned-pirāy bolup zer-pāşlıġ (11) merāsimi bile pençe-güşāylıġ körgüzüp durur[21] ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī[22] Süleymān-nişānī[23] (12) serīr-ārā-yı mekremet ü iḥsān bolup iş körgüzgen ve baş késken ve esīr tüşürgen (13) yigitlerge ḫıla‘-ı girān-māye ve teşrīfāt-ı ṭıllā-pīrāye

[14] refī‘-medār: B refī‘-miḳdār
[15] ‘atebe-būslıġıġa: T ve B ‘atebe-būslıḳıġa
[16] durur: T ve B’de yok.
[17] bolup durur: T ve B boldı
[18] düşmenlıḳ: B düşmenlıġ
[19] altılançısıda: T ve B altısıda
[20] künide ṣabāḥıdur érdi: T ve B ṣabāḥı
[21] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[22] a‘lā-ḫaḳanī: T ve B a‘lā-ḫaḳan
[23] Süleymān-nişānī: T ve B Süleymān-nişān

in‘āmıdın ser-efrāzlıġ baġışlap (14) ḫazīne-i keremidin ol meşābede genc-rīzlik körgüzüp durur[24] kim Ḥātem-i Ṭāyī iḥsānı- (15) nıŋ fesānesi naḳd-ı **[B691]** ḳalb dék bī-i‘tibār bolup durur[25] ve Ma‘n-ı Zāyide beẕliniŋ ẕikri (16) defter-i ebter yaŋlıġ ṭāḳ-ı nisyānda ḳoyulup durur[26] **Meşnevī**

Ḫıdīv-i cihān-gīr ü[27] (17) ferḫunde-fāl
Şehenşāh-ı kān-baḫş-ı deryā-nevāl

Serīr-i kerem üzre eylep ḳarār
[İ301b] (1) Açıp pençe-i beẕl-i ḫūrşīd-vār

Sipeh-dārlarġa bérip sīm ü zer
Mülemma‘ libās u muraṣṣa‘ (2) kemer

Bahādırları kim késip érdi baş
Tutup érdi a‘dānı eylep (3) telāş

Alarġa ‘ayān ḳıldı cūd özgeçe
Kerem birle yétkürdi sūd özgeçe

(4) Sipāh ehlige[28] ḳıldı dīnār-baḫş
Ser-ā-pā ser ü pāy-ı zer-kār-baḫş

Kişi ol (5) çerig ehlidin ḳalmadı

[24] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[25] bolup durur: T ve B boldı
[26] ḳoyulup durur: T ve B ḳoyuldı
[27] ü: T ve B’de yok.
[28] ehlige: T ve B ehliġa

Ki şeh baḫşişidin naṣīb almadı

Kirip ḫalḳ erk içre (6) nevbet bile
Çıḳıp līk āyīn-i devlet bile

Körünüp ḫıla‘ kéygen él bī-gümān
(7) Naẓarge çıḳar çaġda genc-i revān

[B692] Ḫıdīv-i bī-hemāl-ı hümāyūn-fāl[29]**-ı deryā-nevāl** ġurūb hengāmıġaça (8) bu nev‘ iẓhār-ı āyīn-i baḫşiş ve bu yanlıġ ifşā-yı ḳavānīn-i nevāziş bile çerig ve Gürlan (9) ehlin bāde-peymā-yı ḫum-ḫāne-i devlet ve neş’e-rübā-yı peymāne-i şervet ḳıldı ‘ale’l-ḫuṣūṣ (10) siyādet-penāh aṣālet-āgāh şücā‘ü’l-mülk ve’l-milleti Ḫˇāce Cān Ḫˇāce ve e‘āẓım-ı ‘ālem ve ekārim-i (11) benī ādem erkān-ı devlet-i sulṭānī a‘yān-ı ḥażret-i ḫaḳanī şerefü’d-dünyā ve’d-dīn (12) Allaş Biy ve Muḥammed Cān Bék ve Niyāz Muḥammed Bay ve Muḥammed-ḳulı Bék’ni kim ehl-i ‘udvān ve erbāb-ı (13) ṭuġyān ya‘nī leşker-i müfsideniŋ şikest ü hezīmetiġa alarnıŋ ḳuvvet-i şecā‘at (14) ve nīrū-yı celādeti mūcib ve bā‘iş bolup durur[30] érdi muġarraḳ-ı elbise-i ṭıllā ve mülebbes-i ḫıla‘-ı (15) girān-bahā ḳılıp vaẓāyif ü merātiblerin[31] derece-i efżālġa yétkürüp dururlar[32] **Beyt**

(16) Kirip altun içre ḳadem tā be-farḳ
Barı boldı deryā-yı zer içre ġarḳ

[29] hümāyūn-fāl: B’de yok.
[30] mūcib ve bā‘iş bolup durur: T ve B bā‘iş bolup
[31] merātiblerin: B merātiblerin ḥadd-ı kemāl ve
[32] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdi

Ve Muḥammed Ḳılıç Abdāl (17) kim İş Muḥammed Bék'ni tutup kéltürüp durur érdi[33] artuḳsı şefḳat u nevāziş [İ302a] (1) körgüzüp kemer-i muraṣṣa' ve ḫançer-i ābdār ve ḫil'at-ı mülemma' ve eşheb-i bād-reftār merḥamet ḳıldı ve anıŋ (2) rüfeḳā ve dest-yārlarıġa daġı ferāḫūr-ı aḥvāl merāḥim-i ḫusrevānesidin berūmendlıġ (3) baġışladı se-şenbih küni ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār merāsim-i siyāset-i a'dā ve ḳavānīn-i (4) nevāziş-i eḥibbā iştiġālıdın bi'l-küll ḫāṭır-cem' bolup yana[34] Astana ve Aḳ-mescid ḥudūdıġa şikār (5) 'azīmeti bile nehżat körgüzdi Meşnevī

Şikār ékki çaġda münāsib durur
Münāsib (6) démey belki vācib durur

[B693] Biri anda kim yétse ḫāṭırġa ġam
Cihān gerdişidin çékip yüz sitem

(7) Ki tā ṣayd işige ḳılıp iştiġāl
Tapa alġay ālāmdın i'tizāl

Biri anda kim bolsa (8) 'işretġa ḫāṣ
Bolup dehrniŋ külfetidin ḫalāṣ

Barı düşmen tapsa maḳhūrlıġ
Yétip (9) dōst ḫaylıġa mesrūrlıġ

Ki tā ṣayd üçün sürse ṣaḥrā sarı
Ḳılıp meyl ḫāṭır-ı temāşā (10) sarı

[33] kéltürüp durur érdi: T kéltürüp érdi B kéltürüp érdi aŋa
[34] yana: T yene

Besī tecrübe ḥāṣıl olġay aŋa

Feraḥ ġāyeti vāṣıl olġay aŋa

Şeh eylep bu yaŋlıġ (11) temāşāġa meyl

[T149b] Bahāne ḳılıp ṣayd [u][35] ṣaḥrāġa meyl

Ḳoyup her sarı yüz tecārüb üçün

Tecārüb (12) işiġa teḳārüb üçün

Temāşā ḳılıp Téŋri'niŋ ṣan'atın

Tapıp köŋlide özgeçe (13) behcetin

Şikār içre her yan ki ḳıldı ḫırām[36]

Aŋa boldı ḥāṣıl ticāret tamam

[B694] (14) Ol hengām-ı meymenet-encāmda ḥażret-i ẓıllullāhī teferrüc resmi bile Aḳ-mescid ḥudūdıġa 'ubūr (15) ḳılıp ol ḥażretniŋ naẓar-ı dūr-bīn ve 'aḳl-ı dāniş kemīniġa nāḥiyetī müşāhede ḳılıldı (16) isti'dād-ı 'imāretġa ḳābil ve sāḥtī mu'āyene köründi ḳābiliyyet-i zirā'atġa şāmil (17) ammā su nā-yābluġıdın ṣaḥrāyī durur[37] hevlnāk ve beyābānī durur[38] mücib-i helāk ma'lūm-ı ḫāṭır-eşref bolsun **[İ302b]** (1) kim ol nāḥiyet ezmīne-i sābıḳada[39] şehrī érmiş Ḫˇārezm-i İrem Bezm[40] tevābi'ātıdın

[35] [u]: T'de yok. B u

[36] ḫırām: Sevda Kaman [*Firdevsü'l-İkbāl Giriş-Transkripsiyonlu Metin (vr. 156b-336a)-İnceleme-Dizin*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Mesut Şen, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2012.)] tarafından "ḫarām" şeklinde okunmuştur ne var ki bunun bağlama uygun düşmediği görülmektedir, ayrıca "dinî ve ahlaki bakımdan yasak" anlamındaki "haram" kelimesi kastedilse bile bunun "ḥarām" şeklinde yazılması gerekirdi.

[37] ṣaḥrāyī durur: B ṣaḥrāyīdür

[38] beyābānī durur: B beyābānīdür

[39] sābıḳada: B sālifede

[40] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm

be-ġāyet (2) ma‘mūr u ābādān Çingiz Ḫān[41] istīlāsıdın soŋra[42] ḫarāb u vīrān bolup zamāne-i nā-sāz (3) leked-kūbıdın ve ḥavādiṯ-i fitne-perdāz āṣūbıdın **ce‘alne ‘āliye-hā sāfile-hā**[43] maṣdūḳası bile (4) dīvār-ı mi‘mār-ı letāfet-nümūdārı tofraḳġa hem-vār bolup rub‘-ı aṭlālıdın nişāne ḳalmamış (5) illā bir ḫān-ḳāh-ı refī‘-cāy-gāh numūnesi kim ḥażret-i ḳuṭbu’l-ebrār Şeyḫ Muḫtār ḳuddise sırrahu- (6) nıŋ ataları Ḳāżī ‘Umar’nıŋ ‘ibādet-gāhı érmiş durur[44] ve Aḳ-mescid’ġa mevsūm durur[45] (7) ġālibā bu cihetdin ol nevāḥīni Aḳ-mescid atarlar ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī himmet-i ‘ālī (8) nehmetin ol arāżī-yi mevte[46] iḥyāsıġa maṣrūf tutup ve teveccüh-i ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭırını[47] (9) anıŋ[48] aḳṣā ve esfelin seyr-i lāzımu’l-ḫayrı bile nezāhat-baḫş-ı gülistān-ı irem ḳıldı[49] ‘Avaż Muḥammed Kerki’ni (10) kim bayrı mülāzımlarıdın durur[50] Yaŋı-arıḳ’nıŋ[51] ayaḳıdın ol nāḥiyet cānibi bir uluġ (11) arıġ yardururġa ta‘yīn ḳılıp dururlar[52] me’mūr-ı meẕkūr ḥafr umūrıda cehd-i mevfūr ve sa‘y-ı (12) meşkūrnı[53] taḳdīmġa yétkürüp az fırṣatda ol arıġnı ḫāṭır-ḫˇāh-ı ḥażret ābād ḳıldı (13)

Naẓm

[B695] Ṭurfa nehri ‘arīż ü feyż-eṣer

Vaż‘ı merġūb öyle kim kevṣer

Līk ‘umḳı anıŋ dék ābādān

---

[41] Çingiz Ḫān: B Çingiz
[42] soŋra: T ve B soŋ
[43] Kur’an, 11/82; 15/74
[44] durur: T ve B’de yok.
[45] mevsūm durur: B mevsūmdur
[46] mevte: T ve B meyte
[47] deryā-maḳāṭırını: T ve B deryā-maḳāṭırın
[48] anıŋ: T ve B anıŋ ‘imāret ü ābādlıġıġa ma‘ṭūf ḳıldı lā-cerem ol nāḥiyetniŋ
[49] ḳıldı: T ve B ḳılıp
[50] mülāzımlarıdın durur: B mülāzımlarıdındur
[51] Yaŋı-arıḳ’nıŋ: T Yaŋı-arıḳ B Yaŋı-arıġ
[52] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[53] meşkūrnı: T ve B meşkūr

(14) Ki ḳalur ‘aḳl ḳa‘rıda ḥayrān

Her ḳıraġı ki kéldi ġayret-i bāġ
Érür élge maḥal-ı ‘ayş u[54] ferāġ

(15) Ümmīd-i ṣādıḳ ve recā-yı vāṣıḳ durur[55] kim ‘anḳarīb ol mevżi‘-i meẕkūr ḥażret-i ḫilāfet-mertebet- (16) niŋ mebānī-yi teveccüh ü iltifātı bile firdevs gülistānı dék[56] ma‘mūr u ābādān bolġay ve meyāmin-i (17) teraḳḳub u ‘āṭıfeti bile cennet bostānı yaŋlıġ tāze ve[57] reyyān **Muḥammed Murād Bék maḳtelініŋ maḳālı [İ303a]** (1) **ve İş Muḥammed Bék’niŋ me’āl-ı aḥvālı** çün Muḥammed Murād Bék ve Seyyid-ḳulı Bék ve Ḳalender Atalıḳ (2) ḳaraŋġu kéçeniŋ perde-dārlıġı bile ḳavġunçılarnıŋ çeng-i intiḳāmıdın ḳutulup dururlar[58] (3) yoldın ḫavāṭır tartıp bī-rāhe yörümek irādesi bile çölġa[59] çıḳtılar ve taŋ atġunça (4) ser-gerdānlıġ tartıp ṣubḥ vaḳtı ḥażret-i sulṭānu’l-‘ārifīn[60] bürhānu’s-sālikīn Seyyid (5) **Muḥammed Māh-rūy ḫalefü’ṣ-ṣıdḳ Seyyid Ata ḳaddesallāhu te‘ālā esrārehumā**nıŋ maḳbere-i müteberrikeleri (6) üstidin mürāca‘at körgüzüp çıḳtılar[61] **Ḳıṭ‘a**

Her kimge ecel yétüşse nā-gāh
Bolmasdur[62] aŋa (7) ḳutulmaḳ imkân

---

[54] u: T’de yok.
[55] vāṣıḳ durur: B vāṣıḳdur
[56] firdevs gülistānı dék: Kaman tarafından “fırdavs-ı gülistānī dék” şeklinde okunmuştur ancak kelimelerin tamlamalı şekilde okunmasının bağlama uygun düşmediği; “cennet bahçesi gibi” anlamındaki “firdevs gülistānı dék” ifadesinin ise bağlama tam uyduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki bir sonraki satırda geçen ve aynı bağlamda yer alan “cennet bostānı yaŋlıġ” ifadesi de yukarıda anılan ifadenin, tamlamasız (ve nispet î’si olmaksızın) okunması gerektiğini desteklemektedir.
[57] ve: T’de yok.
[58] ḳutulup dururlar: T ve B ḳutuldılar
[59] çölġa: T ve B çölge
[60] ‘ārifīn: B‘ārifīn ve
[61] mürāca‘at körgüzüp çıḳtılar: T ve B ḳaytıp çıḳtılar
[62] bolmasdur: B bolmastur

Her yan ḳadem ursa tapmayın yol

Gūr üzre çéker ḳażā-yı Yezdān

[B696] (8) Çün kördiler kim ṣubḥ alar aḥvālıġa riḳḳat peydā étip[63] ḫūrşīd pençesi girībānın (9) çāk étti[64] ol tīre-rūzgārlar tün hindūsı dék **[T150a]** közlerin kevkeb-efşān étip[65] (10) ġāyet-i dehşet ve nihāyet-i serāsīmelıḳdın ḥażret-i siyādet-penāhnıŋ civār-ı fāyiż- (11) ü'l-envārıdaġı ḫarābelerde muḫtefī bolup dururlar[66] ve 'aṣr çaġı ol nevāḥī çerā-gāhıdaġı (12) kelelerdin bir ḳoy oġurlap zād-ı rāḥile üçün meslūḫ étdiler[67] ve āftāb-ı cihān-tāb (13) üfūl ḳılġandın soŋra[68] téprep yolġa kirdiler tā kim özlerin Buḫārā'ġa yétkürgeyler (14) Muḥammed Niyāz Bék Maḥrembaşı kim ottuz dil-āver-i şīr-efgen bile alarnıŋ ḳaṣdıġa me'mūr bolup (15) durur[69] érdi ol kün tüş henggāmıda[70] Ḫān-ḳāh ma'beridin Ceyḥūn'nı 'ubūr étip[71] Dervāze (16) ḳumıġa yétkende alarnıŋ yaḳında ötken ḫaberin tapıp müsāra'at körgüzüp dururlar[72] (17) taŋ vaḳtı Bāzirgān mevżi'ide alarnı bir çuḳurda körüp dururlar[73] kim atların ḳoşup[74] olturup[75] **[İ303b]** (1) kebāb tenāvüliġa meşġūl dururlar[76] Muḥammed Niyāz Bék dil-āverler bile merākibiġa mihmīz bérip belā-yı (2) nā-gehānī yaŋlıġ alarġa özini[77]

---

[63] étip: B ḳılıp

[64] étti: T étdi

[65] étip: T ve B ḳılıp

[66] bolup dururlar: T ve B boldılar

[67] étdiler: T ve B ḳıldılar

[68] soŋra: T ve B soŋ

[69] durur: T ve B'de yok.

[70] henggāmıda: T ve B hengāmıda

[71] étip: T ve B ḳılıp

[72] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler

[73] körüp dururlar: T ve B kördiler

[74] atların ḳoşup: T atlardın tüşüp B atlarıdın tüşüp

[75] olturup: Mustafa Tanç [*Munis Ḫˇārezmî Firdevsü'l- İḳbāl: I Metin (İstanbul Üniversitesi Kitaplığı T 82 Nolu Nüsha 1a-524b Varakları Arası Âgehî'nin Tamamladığı Kısma Kadar)*, Laçin Yayınları, Kayseri, 2011.] tarafından "öltürüp" şeklinde okunmuştur. Bu kelimenin hemen ardından zikredilen kişilerin "kebap yeme işi"yle meşgul olduklarına değinilmiştir, dolayısıyla "öltürüp" kelimesinin değil, "olturup" kelimesinin bağlama uygun düştüğü anlaşılmaktadır.

[76] meşġūl dururlar: B meşġūldurlar

[77] özini: T ve B özin

yétkürdi ve[78] Muḥammed Murād Bék ve Seyyid-ḳulı Bék ékevi (3) ġāyet çābüklikdin atlanıp fırār ṭarīḳıġa hezīmet merkebin sürüp dururlar[79] (4) ve Ḳalender atlana almay Nūrullāh Pehlevān bile ba‘żı mübārizleriŋ ḳolıda esīr-i ser-pençe-i (5) taḳdīr bolup durur[80] ve Muḥammed Niyāz Bék ba‘żı dil-āverler bile te‘āḳub ḳılıp ol cümledin (6) Muḥammed Ya‘ḳūb As ilgerirak Muḥammed Murād Bék’niŋ izidin yétüşüp durur[81] ol dağı ḳaytıp (7) ḥamle ḳılıp birbiriġa nīze ve ḳılıç ḥavāle étip muḥārebe ve muḳātele[82] emriġa ḳıyām körgüzdiler (8) ol eṣnāda Muḥammed Niyāz Bék şīr-i ġurrende dék ṣalābet-i tamām bile yétip muḳābil bolup durur[83] (9) Muḥammed Murād Bék andın rūy-gerdān bolup fırār iḫtiyār ḳıldı Naẓm

[B697] Tehem-ten érür gerçi (10) pūlādmend
Velī Rüstem allıdadur mustmend

Néçe[84] şīr-i derrende pür-zūr érür
Hizebr allıda (11) öyle kim mūr érür

Muḥammed Niyāz Bék anıŋ izidin berḳ-i ḫāṭıf dék yétip éki şānesi (12) aralığıdın andaḳ[85] nīze urup durur[86] kim sīnesidin baş çıḳardı (13) ve sekerāt[87]-ı mevt bī-ḫodlığı bile atdın meẕellet tofraḳıġa ser-nigūn bolup[88] yıḳıldı (14) ve Seyyid Niyāz

[78] ve: B’de yok.
[79] sürüp dururlar: T ve B sürdiler
[80] bolup durur: T ve B boldı
[81] yétüşüp durur: T ve B yétti
[82] muḥārebe ve muḳātele: T ve B muḥārebe
[83] bolup durur: T ve B boldı
[84] néçe: B pençe
[85] andaḳ: B andaġ
[86] urup durur: T ve B urdı
[87] sekerāt: Kaman tarafından “sekret” şeklinde okunmuştur ne var ki kelime, metinde “سكرات” şeklinde yazılmıştır.
[88] bolup: T ve B’de yok.

Ala-bölük kim der-gāh-ı ʿālem-penāhnıŋ ḫāk-būslarıdın durur[89] anıŋ (15) sevdāyī başın ḫançer-i bürrān bile tenesidin cüdā ḳılıp fitrākiġa bend ḳıldı **Naẓm**[90]

(16) Ol ki édi başıda sevdā-yı ḫām
Tansuḳ fitnege[91] bérgey niẓām

Āḫır olup şūm (17) bu sevdā aŋa
Ḳılmayın eyyām-ı müdārā aŋa

Ḳoymadı tīġ-ı ecel alġunça dem
Tende başın başıda **[İ304a]** (1) sevdānı hem

Ve Seyyid-ḳulı Bék'ni dağı üsr[92] ḳaydıġa çékip mürāca'at körgüzüp dururlar[93] (2) bu vāḳı'a aynıŋ yégirme béşide dū-şenbih küni durur[94] érdi ve Muḥammed Niyāz Bék[95] feṭḥ ü fīrūzmendlik (3) bile Hezāresp tuşıdın deryādın[96] kéçip se-şenbih küni 'aṣr henggāmıda[97] (4) Astana ḥudūdıda şikār eşnāsıda der-bār-ı felek-miḳdārġa fāyiz bolup 'avāṭıf-ı (5) ḫusrevāneġa **[B698]** iḫtişāṣ taptı[98] Ḳalender Atalıḳ'nı ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār yarġu ve pür-sişdin (6) soŋra[99] yasaḳġa yétkürüp başın Muḥammed

[89] ḫāk-būslarıdın durur: B ḫāk-būslarıdındur
[90] naẓm: T ve B meşnevī
[91] fitnege: B fitneġa
[92] üsr (ötre kullanıldığı için): T ve B esr
[93] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[94] durur: T ve B'de yok.
[95] Bék: B'de yok.
[96] deryādın: T ve B deryānı
[97] henggāmıda: T ve B hengāmıda
[98] taptı: T tapdı
[99] soŋra: T ve B soŋ

Murād Bék'niŋ başı bile şehrge[100] yiberip (7) **'ibreten li'n-nāẓirīn** ġażab dārıġa āvīzān ḳıldurup durur[101] **Ḳıṭ'a**

Ḫusrevā alġalı (8) 'ālemni atıŋġa devlet
Nevbet-i şāhī urar günbeẕ-i devvār üzre

[T150b] Dōstıŋ (9) uyḳusı telḫ oldı velī 'işret ara
Düşmeniŋ başı büyük boldı velī dār üzre

(10) Ve Seyyid-ḳulı Bék'ni İş Muḥammed Bék'niŋ yanıda maḥbūs ḳılıp ġurre-i ramażānda durur[102] şenbih (11) kéçesi fermān-ı ḳażā-cereyān[103] mūcibi bile İş Muḥammed Bék'ni ve anı Oraż 'Alī İnaḳ şehīdniŋ ḳışāşı[104] (12) üçün ḳatlġa yétkürüp dururlar[105] **Naẓm**

Ḥakīm-i cihān-dīde-i hūşmend
Ferīdūn'ġa (13) bir kün dédi uşbu pend

Ki her kim érür düşmen-i cān saŋa
Oġul érse hem ḳılma ibḳā (14) aŋa

---

[100] şehrge: T ve B şehrġa
[101] ḳıldurup durur: T ve B ḳıldurdı
[102] durur: T ve B'de yok.
[103] ḳażā-cereyān: Kaman tarafından "ḳażā-ı carayān" şeklinde tamlamalı okunmuş, dizin bölümünde ise "ḳażā-carayān" şeklinde yazılmış ve anlam olarak da "cerayan eden hüküm" verilmiştir. Birincisi ferman için kullanılan bu ifadenin tamlamasız okunması gerekir, ikincisi kelimenin anlamı "uygulanması kaçınılmaz olan" şeklinde olmalıdır.
[104] ḳışāşı (قصاسی): T ḳışāşı (قصاسی) B ḳışāşı (قصاصی)
[105] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler

Oraż ‘Alī İnaḳ’nıŋ oġul ve inileri bile[106] barçasıġa[107] merḥamet ve dil-cūylıḳlar[108] körgüzüp (15) muraṣṣa‘ kemerler ve mülūkāne ḫil‘atlar in‘āmı bile ser-efrāzlıḳ[109] baġışladı Muḥammed Rıżā Atalıḳ’ġa (16) inaḳlıḳ[110] manṣıbın erzānī tutup Oraż ‘Alī İnaḳ’nıŋ oġlı Muḥammed Ṣafā[111] Bék’ni bā-vücūd (17) ṣıġar-sin kim yaşı on birde durur[112] érdi kim[113] Gürlan memālikide atalıḳ ḳıldı[114] **Çavdur çerigi- [İ304b]** (1) **niŋ vāḳı‘ası durur**[115] çün Çavdur’nıŋ[116] çerigi[117] **[B699]** Töre Murād Ṣūfī’niŋ fermānı bile kārvān- (2) nıŋ[118] ḳaṣdıġa ḥareket ḳıldılar sür‘at-ı merākibin mesāfet ḳaṭ‘ıġa deşt-peymāy étip[119] (3) Béş Tüşük Kütli’niŋ étekide kārvānġa yétip tilediler kim taġallüb resmi bile kārvānīlerġa (4) dest-i teṭāvül uzatup emvāl ve cihātın ḳabża-ı tārācġa kéyürgeyler kārvānīler ḥażret-i a‘lā- (5) ḫaḳanīniŋ şeref-i devlet ve eşer-i sa‘ādetidin ser-rişte-i cem‘iyyetini[120] ḳabża-ı ihtimāmıdın (6) bérmey tofraḳ ve yüklerdin eṭrāfıġa ḥişār yasap maṣāff emriġa āmāde ve müsta‘idd[121] bolup dururlar[122] (7) Çavdur dağı üç kün ḳatıġ ḳıbāb-ı cidāl u ḳıtāl merāsimide cehd-i mevfūr ve sa‘y-ı nā-maḳdūr taḳdīmġa (8) yétkürüp iş başḳara almadı bu eyyām-ı meẕkūr ve avān-ı mezbūrda[123] ḳaraḳçılardın tört béş kişini[124] (9) ḳatlġa yétkürüp

---

[106] oġul ve inileri bile: T ve B oġlı ve inileriġa
[107] barçasıġa: T ve B’de yok.
[108] dil-cūylıḳlar: B dil-cūylıġlar
[109] ser-efrāzlıḳ: T ve B ser-efrāzlıġ
[110] inaḳlıḳ: T ve B inaḳlıġ
[111] Ṣafā: B Rıżā
[112] durur: T ve B’de yok.
[113] kim: T ve B’de yok.
[114] ḳıldı: T’de yok.
[115] durur: T ve B’de yok.
[116] Çavdur’nıŋ: T ve B Çavdur
[117] çerigi: B çerigi Yarlıḳap Bék Aman Ḳılıç Çavdur Niyāz Kürt Buruncıḳ Muḥammed Niyāz Bahādır Abdāl Manḳışlaḳ
[118] kārvānnıŋ: T ve B kārvān
[119] étip: T ve B ḳılıp
[120] cem‘iyyetini: B cem‘iyyetin
[121] āmāde ve müsta‘idd: T ve B müsta‘idd ve āmāde
[122] bolup dururlar: T ve B boldılar
[123] bu eyyām-ı meẕkūr ve avān-ı mezbūrda: T ve B bu eyyām-ı mezkûrda
[124] kişini: T ve B kişi

dururlar ve[125] kārvānnıŋ[126] ehliġa zaḥmeti yétmedi belkim[127] ġalebe ḳılıp Çavdur taṣarrufıdın (10) sunı aldılar **Meşnevī**

Ḥafīẓ olsa her kimge Ḥayy [u][128] Ġafūr
‘Adūdın merāmıġa yétmes (11) fütūr

Kişini tutar érse Téŋri amān
Aŋa ḥādiṯ-i devrdin né ziyan

Birev kim (12) Ḫudā bolsa ḥāmī aŋa
Ḳaçan dest tapġay ḥarāmī aŋa

Ḫudā ḥıfẓıda bolsa her kārvān
(13) Hemīşe bolur rāh-zendin amān

Törtlençi kün müfsidler cem‘iyyet[129]-i cāhiliyyet ḥareketi bile piyāde bolup (14) ḳılıçların niyām-ı **[B700]** intiḳāmdın tartıp kārvānīlerġa tört ṭarafdın hücūm étip[130] yügürüp dururlar[131] (15) kārvānī hem ḳalaḳ u ıżṭırāb ḳılmay tevekkül ‘urvetü’l-vüṯḳāsıġa çeng-i i‘tiṣām urup müdāfa‘a ve muḳāteleġa (16) iştiġāl körgüzüp dururlar[132] ve kārvānīdin ba‘żı ‘aceze kim muḥārebe ve mücādeledin[133] ‘āciz durur[134] (17) érdiler pād-şāh-ı lā-yezāl der-gāhıġa cebhe-sā-yı tażarru‘ bolup istiġāṯe ḳıldılar

[125] ḳatlġa yétkürüp dururlar ve: T ve B maḳtūl bolup
[126] kārvānnıŋ: T ve B kārvān
[127] belkim: B belki
[128] [u]: T ve B u
[129] cem‘iyyet: B ḥamiyyet
[130] étip: T ve B ḳılıp
[131] yügürüp dururlar: T ve B yügürdiler
[132] körgüzüp dururlar: T körgüzdi B körgüzdiler
[133] muḥārebe ve mücādeledin: T ve B muḥārebedin
[134] durur: T ve B’de yok.

nā-gāh **emmen yucību'l-muẓṭarra [İ305a]** (1) **iẕā de'āhu**[135] mü'eddāsınıŋ muḳteżāsı bile alarnıŋ sihām-ı du'ā-yı icābet-encāmı hedef-i (2) merāmġa tégip nuṣret yéli[136] ihtizāzġa kirdi ve gulūle-i tüfeng bile müfsidlerdin (3) köp kişini zaḫm-dār ḳılıp ottuz neferni dūzaḫ gülistānı seyriġa revāne ḳıldılar[137] Çavdur'lar (4) sereḳa ve fesād şe'āmetidin belkim[138] ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ[139] eşer-i devletidin bir néççe ehl-i (5) kārvāndın kim alarnıŋ miŋi bir mübāriznıŋ[140] allıda 'āciz ü mużmaḥil érdi (6) bā-vücūd ol durur kim[141] tehevvür ve mübārezet şikest tapıp mecrūḥ **[T151a]** u menkūb boldı (7) **Rubā'ī**

Şāhā saŋa te'yīd-i Ḥaḳ olmış mensūb
Devriŋde érür żalālet ehli menkūb
(8) Budur eşer-i devlet-cāhıŋ ki bolur
Ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ kārvāndın maġlūb

Müfsidler (9) yana silk-i cem'iyyetin mün'aḳid ḳılıp béşlençi kün istişāre ve istiḫāredin soŋra[142] Muḥammed Bahādır Abdāl- (10) nıŋ tedbīri bile ṭarḥ-ı muṣālaḥa araġa salıp[143] tā kim ölgenlerige[144] bir néme kefen-bahā ala alġaylar (11) ol aḥvāl ḫalālıda İş Muḥammed Bék'niŋ şikest tapıp Aral 'askeriniŋ[145] Gürlan'da (12) ḳatl-i 'āmm bolġan ḫaberi **[B701]** yétişip[146] Çavdur'nıŋ silsile-i cem'iyyeti üzülüp durur[147]

---

[135] Kur'an, 27/62
[136] yéli: T yeli
[137] dūzaḫ gülistānı seyriġa revāne ḳıldılar: T ve B cehennem yolıġa 'āzim ḳıldılar
[138] belkim: T ve B belki
[139] ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ: T ve B ḫıdīv-i kām-kārnıŋ
[140] mübāriznıŋ: T ve B mübāriz
[141] ol durur kim: T ve B'de yok.
[142] soŋra: T ve B soŋ
[143] salıp: B saldılar
[144] ölgenlerige: T ve B ölgenleriġa
[145] 'askeriniŋ: T ve B çeriginiŋ
[146] yétişip: T ve B yétip
[147] üzülüp durur: T ve B üzüldi

ru‘b u hirās (13) tünd-bādı bile ġubār-ı tīre dék tefriḳa hevāsıda pür-efşānlıġ körgüzüp firār emrini[148] (14) iḫtiyār ḳıldılar ve kārvānīler tengnā-yı muḥāṣara ve külfet-kede-i muḫāṭaradın sālimen ve ġānimen[149] (15) çıḳıp emn ü ḫāṭır-cem‘lik[150] bile maḳṣad cānibiġa[151] ‘āzim bolup dururlar[152] **üçlençi çerigniŋ** (16) **sāniḥası durur**[153] bu çerigniŋ ekşeri Ḳaraḳalpaḳıyye durur érdi[154] Ḳoŋrat’dın (17) çıḳġandın soŋra[155] ékki üç kün yol azıḳıp béşlençi kün Aḳ-yaḳış ḥudūdıġa **[İ305b]** (1) vārid bolup İşim-arıġı’nıŋ ḥavālīside otlaḳ ve yaylaḳda yörügen mevāşīdin (2) bir pāde öküz ve sıġırnı kim Özbek’niŋ[156] ışṭılāḥıda aŋa[157] ḳaramal dép ayturlar[158] sürüp (3) mu‘āvedet körgüzüp dururlar[159] ammā Ḫˇācem-berdi Bék ve Ḳalender Kör ibn Niyāz Bék Yılım ve İş Muḥammed (4) Yüzbaşı kim üç yüz nefer mübāriz bile ol nāḥiyetniŋ[160] muḥāfaẓatı üçün muḳarrer bolup (5) ḥirāset[161] emriġa meşġūl durur[162] érdiler ol kün İş Muḥammed Bék’niŋ Gürlan’ġa (6) barıp kirgen ḫaberini[163] éşitip ġāyet-i ḫavfdın ser-rişte-i şebātnı ḳollarıdın (7) bérip sebük-pāy bolup ḫuşūşan Ḳalender Kör kim anıŋ şemme-i ṣıfatın ḳalem-i mu‘ciz-beyān raḳam (8) silkige mundaġ çéker **Naẓm**

Şūm-ı dīdār u müdbir-i bed-kār

---

[148] emrini: T ve B’de yok.
[149] sālimen ve ġānimen: B sālim ve ġānim
[150] ḫāṭır-cem‘lik: B ḫāṭır-cem‘
[151] cānibiġa: T ve B cānibi
[152] bolup dururlar: T ve B boldılar
[153] durur: T ve B’de yok.
[154] Ḳaraḳalpaḳıyye durur érdi: T Ḳaraḳalpaḳıyye érdi B Ḳaraḳalpaḳıyye érdi Sarımsaḳ Biy Ḳoldavlı İslemes Biy Balgalı Nurtay Biy ḳuş tamġalı ser-gerdesi érdi
[155] soŋra: T ve B soŋ
[156] Özbek’niŋ: B Özbek
[157] aŋa: T ve B’de yok.
[158] dép ayturlar: T ve B dérler
[159] körgüzüp dururlar: B körgüzdiler
[160] nāḥiyetniŋ: T ve B nāḥiyet
[161] ḥirāset: İ ve T’de “هراست” şeklinde yazılmıştır.
[162] durur: T ve B’de yok.
[163] barıp kirgen ḫaberini: T ve B kirgen ḫaberin

Ḫisset-endīş ü[164] māl-ı merdüm-ḫˇār

(9) Dūn u nā-merd ü süfle vü nākis
Bed-dil ü bed-sigāl ü bed-girdār

[B702] Ḳuvvet-i vāhime ġalebesidin ıżṭırāb (10) u ḳalaḳġa[165] tüşüp tevehhüm ü ḫavāṭır istīlāsıdın Ḫˇācem-berdi Bék'niŋ ru'b u hirāsın (11) ziyāderaḳ ḳılıp ékevi mużṭaribü'l-ḥāllıḳ bile Aydōst Biy'niŋ ṣavāb-dīdiġa kim ḫaber (12) müteḥaḳḳıḳ bolġunça tevaḳḳuf ḳılmaḳnı maṣlaḥat körüp durur[166] érdi baḳmay belkim[167] ḳulaḳ salmay (13) İş Muḥammed Yüzbaşı'nı ṭav'an ve kerhen özleridin ḳoymay Aḳ-yaḳış ḳal'asıdın çıḳıp firārī (14) bolup durur[168] érdiler **Beyt**

Sipeh-dār kim cübn aŋadur şi'ār
Érür ḫūb (15) andın zen-i bā-vaḳār

Bu cihetdin mu'ānidlerni te'āḳub ḳılurġa kişi tapılmadı ve[169] amān ḳutuldılar (16) lā-cerem ḥażret-i a'lā-ḫaḳanī Ḫˇācem-berdi Bék bile Ḳalender Kör'ni naẓar-ı 'āṭıfetidin uzaḳ[170] (17) salıp sipeh-dārlıġdın ma'zūl ḳılıp dururlar[171] ve manṣıbların şecā'at ma'rekesiniŋ Rüstem'i **[İ306a]** (1) ve necābet āsmānınıŋ neyyir-i a'ẓamı mübārizü'd-devle Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem veled-i emced Ḫudāy-berdi (2) İnaḳ ve zeynü'd-devle Ḳutluḳ[172] Muḥammed Bék ḫalef-i erşed Ḥasan Murād Atalıḳ Ḳıpçaḳ'ġa suyurġal (3) ḳıldı **Çavdur'nıŋ Aral'dın nehżat étmegi ve erkān-ı**

[164] ü: B'de yok.
[165] ıżṭırāb u ḳalaḳġa: T ve B ḳalaḳ u ıżṭırābġa
[166] durur: T ve B'de yok.
[167] belkim: B belki
[168] durur: T ve B'de yok.
[169] ve: B'de yok.
[170] uzaḳ: T ve B yıraḳ
[171] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[172] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ

cem‘iyyetiġa iḫtilāl yétmegi[173] (4) çün Çavdur[174] kārvān ehlidin şikest tapıp nekbet-i tamām ve meẕellet-i lā-kelām bile aḥşām (5) u mesākinlerige[175] kéldiler evveldin ḫod ḳaḥṭ u ġallā[176] şiddetidin celā iḫtiyār ḳılurġa (6) rāżī durur[177] érdiler bu sāniḥa-ı hāyile aŋa ‘ilāve bolup durur[178] ve yana[179] Töre Murād Ṣūfī’niŋ (7) ḳamer-i devletin ḥadd-ı maḥāḳ **[T151b]** ve aḫter-i şevketin şeref-i iḥtirāḳda körüp bu mażmūnġa müterennim boldılar (8) **Meşnevī**

[B703] Kim ki bī-devletdür andın bol yıraḳ
Ḳurbıdın bu‘dıdur anıŋ yaḫşıraḳ

(9) Şūm érür didārı birle ṣoḥbeti
Naḥs érür ehl-i cihānġa ḳurbeti

Ol ki bī-devletke (10) eyler yarlıġ
Vaḳf aŋadur ḫˇārlıġ [u][180] düşvārlıġ

Andın evvelīdür cüdālıḳ[181] (11) eylemek
Belki ḳaṭ‘-ı āşnālıḳ[182] eylemek

Nükte Bī-devletdin iḥtirāz ḫūb bed-baḫtdın (12) ictināb merġūb né üçün kim anıŋ dīdārı mutażammın żarardur[183] munıŋ ṣoḥbeti vācibü’l-ḥaẕer (13) **Rubā‘ī**

---

[173] yétmegi: T étmegi
[174] Çavdur: T’de yok.
[175] mesākinlerige: B mesākinleriġa
[176] ġallā: T ġalle
[177] durur: T ve B’de yok.
[178] bolup durur: T ve B boldı
[179] yana: T yene
[180] [u]: T’de yok. B u
[181] cüdālıḳ: T ve B cüdālıġ
[182] āşnālıḳ: T ve B āşnālıġ

Ey kim saŋadur mesned-i iḳbāl maḳarr

Bī-devlet ü bed-baḫtġa bolma yāver

Kim āḫır (14) alar şūmlıġı birle yéter

Bāl[184] u başıŋa ẕillet ü idbār u żarar

El-ġaraż cāzim bolup dururlar[185] (15) kim Ṣūfī'niŋ mülāzemetin terk tutup Aral'dın köterilgeyler ulaġ ve azuḳa (16) tehiyyesidin soŋra[186] ramażānu'l-mübārek ayınıŋ ortasıda[187] At-yolı'dın kéme ve sal bile (17) 'ubūr ḳılıp Aybügür'ge nüzūl éttiler[188] bu mevżi'de aralarıġa iḫtilāf tüşüp **[İ306b]** (1) Balta[189] Niyāz Ḳāżī kim ser-defter-i ehl-i fesād durur[190] érdi ba'żı Çavdur mu'ānidleri bile (2) kim köp cerāyim-i 'aẕīme alardın ẓuhūrġa yétip durur[191] **[B704]** érdi ġażab-ı sulṭānī ve saṭvet-i ḫaḳanīdin mütevehhim (3) bolup Manḳışlaḳ sarı kim alarġa vaṭan-ı aṣlī durur[192] érdi 'azīmet ḳıldılar ve Yarlıḳap Bék başlıġ (4) mecmū' Ḥasan-éli'niŋ[193] inḳıyād u bendelik iẓhārın körgüzüp[194] der-bār-ı felek-miḳdārġa élçi yiberip (5) ḫaber vuṣūlınıŋ intiẓārıda mütevaḳḳıf bolup dururlar[195] ol avānda Muḥammed Cān Bék ibn (6) Ḳutluḳ[196] Muḥammed İnaḳ Ḫᵛāce-éli ḥiṣārıda muḥāfaẓat emriġa meşġūl durur[197] érdi Çavdur'nıŋ Ay- (7) bügür'ġa[198] ötken ḫaberin[199] éşitip ḥazm u iḫtiyāṭ cihetidin öz

---

[183] żarardur: T żarar durur

[184] bāl: T'de "ب" harfinin noktası yok. B māl; Kaman tarafından kelime "māl" şeklinde okunmuştur ancak kelime metinde "بال" şeklinde yazılmıştır.

[185] bolup dururlar: T ve B boldılar

[186] soŋra: T ve B soŋ

[187] ayınıŋ ortasıda: T ve B evāsıṭıda

[188] éttiler: T étdiler

[189] Balta: B Baltu

[190] durur: T ve B'de yok.

[191] durur: T ve B'de yok.

[192] durur: T ve B'de yok.

[193] Ḥasan-éli'niŋ: T Ḥasan

[194] iẓhārın körgüzüp: T ve B iẓhārı bile

[195] bolup dururlar: T ve B boldılar

[196] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ

[197] durur: T ve B'de yok.

[198] Aybügür'ġa: T ve B Aybügür'ge

nökeri ve Ḫᵛāce-éli leşkeri bile (8) Aybügür ṣavbıġa rā'yet-efrāz-ı nehżat bolup dururlar[200] yolda Yarlıḳap Bék'niŋ élçisiġa (9) ba'żı leşkeriyye uçrap ġāfillıḳdın olturup durur ve[201] Muḥammed Cān Bék[202] Aybügür'ġa[203] barıp ol (10) élni memālik-i maḥrūsa cānibiġa[204] köçürüp özi Ḫᵛāce-éli'ge mu'āvedet körgüzdi ve Yarlıḳap Bék (11) Ḥasan-éli'niŋ ekābiri bile ḥażret-i a'lā-ḫaḳanīniŋ[205] dāmen-i 'afvıġa çeng-i istīmān urup 'atebe-būslıḳġa[206] (12) müteveccih bolup dururlar[207] lā-cerem 'ināyet-i ḫaḳanī alarnıŋ aḥvālıġa şāmil bolup her ḳaysıġa ferāḫūr-ı (13) ḥāl menāzil ve mezāri' merḥamet ü mekremet ü mürüvvet körgüzdi[208] **Teke mu'ānidleriniŋ Hezāresp** (14) **ser-ḥaddıġa şebāḫūn kéltürmegi ve Ḳalender Pervāneçi kéyindin barıp[209] alarnı** (15) **ḳatlġa yétkürmegi** bu vāḳı'a andaḳdur[210] érdi kim Muḥammed Niyāz Tarḫan kim Merv'de olturġan Teke (16) mu'ānidleriniŋ ser-defteri durur Īrān pād-şāhı Feṯḥ 'Alī şāhu'l-mulaḳḳāb Bal Baba Ḫān'nıŋ oġlı Şeh-zāde (17) Velī sene-i hicriyye miŋ daġı[211] ékki yüz yégirme ékkide Dīn Nāṣır Töre'ni Merv sükkānı bile Meşhed'ġa **[İ307a]** (1) köçürgendin beri Merv'ni öziġa me'men ḳılıp ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ[212] (2) ribḳa-ı iṭā'atıdın **[B705]** boyun tolġap Baḫşı uruġı ve ġayrühüniŋ ḥarāmīlerin eṭrāfıġa yıġnap (3) olturup durur[213] māh-ı şerīf-i mezbūrda Ḳara Aḥmed cemā'asıdın bir gürüh ehl-i

---

[199] ḫaberin: T'de yok.
[200] bolup dururlar: T ve B boldı
[201] olturup durur ve: T ve B olturdı
[202] Bék: B'de yok.
[203] Aybügür'ġa: T ve B Aybügür'ge
[204] cānibiġa: T ve B cānibi
[205] a'lā-ḫaḳanīniŋ: B a'lā-ḫaḳanī
[206] 'atebe-būslıḳġa: T 'atebe-būslıġġa
[207] bolup dururlar: T ve B boldılar
[208] merḥamet ü mekremet ü mürüvvet körgüzdi: T merḥamet körgüzüp durur B merḥamet körgüzdi
[209] kéyindin barıp: T ve B te'āḳub ḳılıp
[210] andaḳdur: T ve B andaḳ
[211] daġı: T ve B'de yok.
[212] ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ: T ve B ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ
[213] olturup durur: B olturupdur

żalāletni[214] kim maṣdūḳa-ı (4) **ẓalūmen cehūlen**[215] alarnıŋ ḥāllarıġa[216] şāmil durur[217] ḳubbetü'l-İslām Ḫᵛārezm-i İrem Bezm[218] ṣavbıġa irsāl (5) ḳıldı tā kim dest-bürdī körgüze alġaylar ol gürūh-ı żalālet-pejūh **[T152a]** ḳaṭ'-ı menāzil étip[219] (6) ramażānu'l-mübārek ayınıŋ on yettiside dū-şenbih kéçeside Hezāresp ḳaryeleridin (7) Kerük'niŋ ayaḳıġa ḳumdın çıḳıp vārid bolup dururlar[220] ve[221] Kerük ḫᵛāceleridin birevi- (8) niŋ ribāṭıġa tökülüp māl u 'ıyāl u eṭfālın tārāc ve esīr ḳılıp[222] mürāca'at körgüzüp dururlar[223] (9) köp fırṣatġaça yol tapa almay köllerde ser-gerdān bolup seḥer hengāmıda ḳumġa kirip (10) kétdiler ittifāḳā alar ḳumdın çıḳġan maḥalda Kerük ayaḳıdağı ékinçilerdin birev (11) ḫaber-dār bolup ḳal'ada 'Abdullāh İnaḳ'ġa ḫaber yétkürdi inaḳ ḥāżır çerig bile kim yüz élig (12) atlıġdın köprek durur[224] érdi rükūb ḳılıp Kerük'ke bardı ve ol ḳaryede olturġan fuḳarā (13) ve ḫᵛācelerdin seḥerlik üçün ḳoy ve burunç ve esbāb-ı ṭabḫnı müheyyā ḳıldurup ḳum étekiġa (14) çıḳıp Teke'lerniŋ tāze ötken izin[225] körüp nüzūl ḳıldı tā kim seḥerlik yép (15) atlanġay ṭa'ām bişürtürüp nehārī ḳılġunça ṣubḥ-ı sefīde demi ḫāver cānibidin nişān (16) körgüzdi **Ferd**

Süfre-i ṣubḥ açdı[226] be-nāgeh sipihr
Anda tebāşīrini körgüzdi mihr

---

[214] żalāletni: B żalālnı
[215] Kur'an, 33/72
[216] ḥāllarıġa: T ve B ḥālıġa
[217] şāmil durur: B şāmildür
[218] Ḫᵛārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫᵛārezm
[219] étip: T ve B ḳılıp
[220] bolup dururlar: T ve B boldılar
[221] ve: T'de yok.
[222] ḳılıp: İ'de "ق" harfinin noktaları yok.
[223] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[224] durur: T ve B'de yok.
[225] izin: T ve B izini
[226] açdı: B açtı

Namāz (17) edāsıdın soŋra[227] ol yerde maṣlaḥat-ı medīde ve meşveret-i ṭavīle bisāṭın basīṭ **[B706]** étip **Beyt**

[İ307b] (1) Ne ḳavmaḳġa a‘dānı cür’et ḳılıp
Ne ḳayturġa bī-veche himmet ḳılıp

Āftāb semt- (2) ü’r-re’sġa irtifā‘ tapġunça mütevaḳḳıf u mu‘aṭṭal[228] bolup durur[229] ‘āḳıbetü’l-emr[230] hevā ıssıġın (3) ve merākib tevsenlıġıdın[231] bahāne ḳılıp devlet-ḫānesiġa mu‘āvedet körgüzüp durur[232] **Naẓm**[233]

(4) Kişi ḳılmasa şevḳ ile cüst-cūy
Ḳaçan tapġay ol maṭlab u āb-rūy

Ér oldur ki[234] tā anda (5) bardur mecāl
Tilep nām u neng eylegey terk-i māl

Ol eyyām-ı sa‘ādet-fercāmda cenāb-ı (6) emāret-me’āb ‘umdetü’l-umerā ḳıdvetü’l-küberā ‘ızzu’l-enām mürevvicü’l-İslām **Meşnevī**

---

[227] soŋra: T ve B soŋ
[228] mütevaḳḳıf u mu‘aṭṭal: T mu‘aṭṭal u mütevaḳḳıf
[229] bolup durur: T ve B boldı
[230] ‘āḳıbetü’l-emr: T ve B āḫıru’l-emr
[231] tevsenlıġıdın: B tevsenlıġın
[232] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[233] naẓm: B şi‘ir
[234] Ér oldur ki: Tanç tarafından, “İrür oldın” şeklinde okunmuştur ancak bu, bağlama uygun düşmemektedir. Bu şekliyle okunduğunda söz konusu dizede, dolayısıyla beyitte özne açısından da sıkıntı oluşmaktadır zira öncesindeki beyitle birlikte düşünüldüğünde dizelerde yüklemin üçüncü şahıslarla çekimlendiği görülmektedir. Bu durumda özne, “o” olmalıdır, “İrür oldın” ifadesinde ise özne “sen”dir. Sonrasındaki “anda bardur mecāl” ifadesi “onda mecal vardır” anlamını içermektedir. Buradaki “anda” işaret zamiri de “Er odur ki” anlamındaki “Ér oldur ki” sözünü desteklemektedir.

Emīr-i ḫıredmend (7) ṣāḥib-livā
Cihān kişveri üzre fermān-revā

Edeb burcınıŋ māh-ı tābānı ol
(8) Kerem dürciniŋ dürr-i ġalṭānı ol

Şeref bostānıda serv-i bülend
Ḫıdīv-i cihānġa (9) āḫ-ı ercümend

[B707] Emīr-i kebīr celālu'd-devleti ve'd-dīn Ḳutluḳ[235] **Murād İnaḳ ebbede mülkehu** Darġan mużāfātıdın (10) Aḳ-ribāṭ ḥudūdıda şikārġa meşġūl durur[236] érdi ṣayd-efgenlik hengāmıda (11) bu ḫaber sem'-i şerīfiġa yétip emīr-i bī-naẓīr-i sa'ādet-peẕīr **Naẓm**

Evc-i sa'ādetde dıraḫşende mihr
(12) Līk celāletde mu'allā sipihr

Ṣıdḳ u ṣafā bābıda maḳbūl-ı şāh
Rāst-rev ü sāf- (13) dil ü nīk-ḫˇāh

A'nī **Ḳalender Pervāneçi'ni kim** ol cenāb-ı devlet-intisābnıŋ mülāzemetidin (14) bir laḥẓa sāye yaŋlıġ mufāraḳat iḫtiyār ḳılmas durur[237] érdi aŋa sa'ādet-kīş (15) ṣadāḳat-endīş İskender Ḫˇāce Békābādī ve Ḳoŋrat İl Aman Bahādır'nı maṣḥūb ḳılıp (16) ol cenāb öz nökerleridin yetmiş kimse[238] mu'ānidler te'āḳubıġa nām-zed ḳıldı alar

[235] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[236] durur: T ve B'de yok.
[237] durur: T ve B'de yok.
[238] kimse: T ve B kişi

fermān mūcibi (17) bile Aḳ-ribāṭ'dın ḳum ḳaṭ'ıġa 'azīmet yekrānın sürüp dururlar[239]

Naẓm

Tevekkül **[İ308a]** (1) ḳılıp sürdiler ḳumġa at

Uçup vehmdin līk her dem ḥayāt

Firāzıġa gāhī ki eylep 'urūc

(2) Ayaḳ astıda cilve eylep burūc

Nişībiġa gāhī sürüp bād-pā

Körünüp felek üzre (3) taḥte'ş-şerā[240]

[T152b] Isıġdın hevāsı kélip hevlnāk

Néçük kim semūm élni eylep helāk

[B708] (4) Susızlıḳdın[241] ol ḳum içide serāb

Ḳılıp teşneler ḥālıġa ıżṭırāb

Ne peydā (5) bolup anda yoldın eşer

Ne pāyānıdın kimse tapıp ḫaber

Ṣu'ūbet bile atlar eylep ḫırām

(6) Batıp tizġaça[242] her néçe ursa kām

---

[239] sürüp dururlar: T ve B sürdiler

[240] taḥte'ş-şerā (تحت الثرا): T ve B taḥte's-serā (تحت السرا)

[241] susızlıḳdın: B susızlıġdın

[242] tizġaça: T ve B tizgeçe

Bu ṭarīḳada üç kéçe ve[243] kündüz tīġ-ı müsāraʿat bile ḳaṭʿ-ı mesāfet (7) ḳılıp Şor-ḳuyı atlıġ ḳuduḳġa yéttiler ol ḳuduḳ nevāḥīside muʿānidlerniŋ (8) ötken izini taptılar[244] Pervāneçi ve İskender Ḫˇāce ve İl Aman Bahādır çerigdin otuz mübārizni (9) müntāḫab ḳılıp özgesin ḳuduḳ üstide ḳoyup Teke'niŋ izidin (10) müteveccih bolup dururlar[245] ve Ocarlı-ḳuduḳı'da kim Merv diyārıġa ékki menzillik mesāfeti bar durur[246] (11) Teke'niŋ kéyindin yétüşüp[247] bir ḥamle ṣadmeti bile alarnı vādī-yi ḫamūşānġa yiberdiler (12) māl ve esīrlerni kim baʿżı muʿānidler bile ilgeriraḳ yibergen érken dururlar[248] (13) alarnı dağı teʿāḳub ḳılıp Teke'lerni öltürüp māl ve esīrlerni alıp muʿānidleriŋ (14) başın késip mürācaʿat körgüzdiler ve Şor-ḳuyı'da ḳoyulġan çerigni alıp (15) toḳuz künde Fitnek nevāḥīside inaḳnıŋ mülāzemetiġa yétip ol cenābdın (16) nevāzişāt-ı kāmil taptılar[249] ve andın der-gāh-ı ʿālem-penāhġa müteveccih bolup ʿarefe küni (17) māh-ı meẕkūrnıŋ selḫide ḥażret-i server-i selāṭīn ve efżal-ı ḫavāḳīnniŋ der-bār-ı felek-miḳdārınıŋ **[İ308b]** (1) āstān-būslıġıġa[250] fāyiz bolup ʿināyāt-ı ḫusrevāne ve merāḥim-i bī-kerāneġa iḫtiṣāṣ taptılar[251] **[B709]** (2) **ḥażret-i aʿlā-ḫaḳanīniŋ Yanı-deryā tesḫīriġa ʿāzim bolmağı bu ḫaber vuṣūlınıŋ zelzele-i tevehhüm** (3) **salmağı bile ol diyār ehlige[252] bünyān-ı cemʿiyyet buzulmağı Orun Bay bile İş Cān-** (4) **nıŋ iṭāʿat yolıġa ḳadem-i istīmān[253] urmağı ve muʿānedet nehridin ʿubūdiyyet baḥrıġa** (5) **özlerin yétkürmağı ve özge biylerniŋ temerrüd ışrārı bile muḫālefet āhengin** (6) **tüzmegi ve téŋiz ṣavbıġa ʿinād maṭāyāsın sürüp ʿazīmet körgüzmegi** rivāyet (7) téŋiziniŋ timsāḥı ḥikāyet deryāsınıŋ mellāḥı aʿnī ḳalem-i

[243] ve: B'de yok.
[244] taptılar: T tapdılar
[245] bolup dururlar: T ve B boldılar
[246] bar durur: B bardur
[247] kéyindin yétüşüp: T ve B ʿaḳabıdın yétip
[248] érken dururlar: B ékendürler
[249] taptılar: T tapdılar
[250] āstān-būslıġıġa: T āstān-būslıḳıġa
[251] taptılar: T tapdılar B taptılar vallāhu'l-tevfīḳ
[252] ehlige: T ve B ehliġa
[253] ḳadem-i istīmān: T istīmān

müşgīn[254] raḳam-ı maʿānī baḥrıġa (8) munda[ġ][255] ġavṣ ḳılur kim sābıḳan taḳrīr sümuṭıġa ve taḥrīr silkige çékilip durur[256] érdi kim Yaŋı-deryā (9) Ḳaraḳalpaḳı'nıŋ ekābiridin Manḳıt dūdmānınıŋ serveri Orun Bay Biy ve Tenge Ḫıtāy- (10) nıŋ ser-defteri İş Cān Biy ve Béş-Sarıġ Ḫıtāy'nıŋ ser-āmedi Ḥasan Biy ve İsen-keldi Biy kim [Baraḳ][257] Bahādır'nıŋ (11) inileri durur[258] ve Ḳıpçaḳ urūġınıŋ ḥākimi Toḳta Pulad Biy ve Keneges cemāʿasıdın (12) Oymavut élíniŋ uluġı Maman Biy kim Cān Murād İnaḳ'nıŋ ḳatlıdın beri Yaŋı-deryā (13) diyārıda livā-yı muḫālefetni ber-pāy ḳılıp hīç pād-şāh ve emīrġa inḳıyād başın égmes (14) érdiler alarnıŋ te'dīb ü güşmālı üçün cenāb-ı emāret-me'āb eyālet-intisāb ʿumdetü'l-umerā (15) mürebbīü'l-fuḳarā melāẕu'l-enām ḥāmīü'l-İslām nāṣır-ı bilādu'l-āfāḳ cemālu'd-devleti ve'd-dīn **emīr-i kebīr Ḳutluḳ**[259] **Murād** (16) **İnaḳ** meddallāhu ẓılāle re'fetehu ʿalā mefārīḳu'l-enām ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār aʿlā-ḫaḳan-ı (17) gerdūn-tüvān ṣāḥib-ḳırān-ı vālā-mekān Ferīdūn-ı zamān İskender-i devrān **[T153a]** bāʿiṣü'l-emn ve'l-emān **[İ309a]** (1) māḥīü'ẓ-ẓulm ve'l-ʿudvān rāfiʿ-i aʿlāmu'd-dīn[260] ve'l-īmān ḳāmıʿ-ı bünyānu'ş-şirk ve'ṭ-ṭuġyān **[B710]** (2) el-müstanṣaru bi-nuṣreti'l-meliki'l-müsteʿān muʿızzu'd-devleti ve'l-ḫilāfeti ve'd-dīn **Ebū'l-ġāzī** (3) **Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān** ḥalledallāhu mülkehunıŋ fermān-ı vācibü'l-iẕʿān-ı lāzımu'l-imtinānı (4) bile ol nāḥiyetġa penāh éltip çapavul tünd-bādı bile alarnıŋ çerāġ-ı (5) emniyyetini uçurup ḳaytġandın soŋra[261] egerçi İş Cān Biy başlıġ baʿżı biyler der-gāh-ı (6) ʿālem-penāhnıŋ ḫāk-būslıġıġa[262] müşerref bolup gāhā iṭāʿat iẓhārı bile (7) rüsl ü resāyil yiberür érdiler ammā gāhā ser-keşlik körgüzüp temerrüd āġāz (8) ḳılur érdiler ḫuṣūṣan Orun Bay başlıġ ekşer muʿānidler ʿasākir-i manṣūreniŋ (9) türk-tāzıdın

[254] müşgīn: B fīrūzī
[255] munda[ġ]: T ve B mundaġ
[256] durur: T ve B'de yok.
[257] [Baraḳ]: B Baraḳ
[258] inileri durur: B inileridür
[259] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[260] rāfiʿ-i aʿlāmu'd-dīn: T rāfiʿü'l-aʿlāmu'd-dīn
[261] soŋra: T ve B soŋ
[262] ḫāk-būslıġıġa: T ve B ḫāk-būslıḳıġa

hirāsān u mütevehhim bolup Buḫār[ā][263] vālīsi Emīr Ḥaydar'ge[264] (10) mütāba'at körgüzüp anıŋ nevvābıdın Ḫudā-yār dégenni arasıġa kéltürüp (11) aŋa zekˇāt[265] u ḫarāc bérip Ḫˇārezm-i İrem Bezm[266] ve Ḳazaḳ kārvānıġa ta'addī yétkürürler érdi (12) bu cihetdin ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār sene miŋ éki yüz yégirme törtde ṣafer ayıda durur[267] (13) andaġ[268] kim sābıḳan[269] ẕikr tapıp durur[270] érdi alar gūşmālı üçün éki bölek çerig yiberip (14) çapdurup durur érdi[271] bu cihetdin Orun Bay istimdād üçün Buḫārā'ġa barıp müddet-i (15) medīd ve 'ahd-ı ba'īd Mīr Ḥaydar Pād-şāh'nıŋ āstān-ı mülāzemetin yastanıp (16) anıŋ gevher-i ḳudretin mu'āvenet āb u rengidin müberrā ve küll himmetin dest-yārlıġ reng-būyı- (17) dın[272] mu'arrā tapıp renciş-i tamām ve ta'arruż[273]-ı lā-kelām bile bī-neyl-i murād mu'āvedet körgüzüp Ḫudā-yār'nı **[İ309b]** (1) Buḫārā'ġa uzatdı[274] çün eşref-i sādāt-ı 'ālī-ṣıfāt ve efżal-ı ṣanādīd-i müte'ālī-derecāt (2) zübde-i ḫānedān murtażā-yı ḳıdve-i dūdmān Seyyid Ata Ḫˇāce Cān Ḫˇāce kim emīr-zāde-i şūr-baḫt (3) İş Muḥammed Bék'niŋ vāḳı'asıdın soŋra[275] ramażānu'l-mübārekniŋ[276] üçide Ḫˇācem-berdi Bék (4) ve Ḳalender Kör'niŋ ornıġa Nayman Muḥammed Ḳılıç Dürmen Baltaş Yüzbaşı bile Aḳ-yaḳış'nı[277] (5) muḥāfaẓatı ve ḥirāsetiġa[278] nām-zed **[B711]** bolup durur[279] meẕkūr māhnıŋ[280] sekkizide şenbih küni

---

[263] Buḫār[a]: T ve B Buḫāra
[264] Buḫār[a] vālīsi Emīr Ḥaydar'ge: B Buḫāra vālīsi Mīr Ḥaydar'ge
[265] zekˇāt (زكوات): B zekât (زكات)
[266] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[267] durur: T ve B'de yok.
[268] andaġ: T ve B andaḳ
[269] sābıḳan: T ve B'de yok.
[270] durur: T ve B'de yok.
[271] çapdurup durur érdi: T ve B çapturup érdi
[272] reng-būyıdın: B rengübūyıdın
[273] ta'arruż: İ'de "ض" harfinin noktası yok.
[274] uzatdı: B uzattı
[275] soŋra: T ve B soŋ
[276] ramażānu'l-mübārekniŋ: B ramażānu'l-mübārek
[277] Aḳ-yaḳış'nı: T Aḳ-yaḳış
[278] muḥāfaẓatı ve ḥirāsetiġa: T ve B muḥāfaẓatıġa; İ'de "ḥirāsetiġa" kelimesi "هراستيغه" şeklinde yazılmıştır. Ayrıca Kaman, bu ifadede "ve ḥirāsetiġa" kısmını "dahr astıġa" şeklinde okumuştur. İlgili yerde "Aḳ-yaḳış" beldesini koruma, muhafaza etme söz konusudur. Bu yüzden "koruma, savunma" anlamına gelen "ḥirāsetiġa" kelimesinin bağlama uygun düştüğü anlaşılmaktadır.

Kök- (6) üzek nehriniŋ ḳıraġı Taş-kéçü mevżi‘iġa vārid boldı ittifāḳāt-ı ḥasenedin (7) Uyġur mu‘ānidleridin Oraż ‘Alī Yarma ve Ḳaraḳalpaḳ Töre Bék Ḳıyat kim Töre (8) Murād Ṣūfī’niŋ mu‘temedün-‘aleyh kişileridin durur érdi[281] Ḳoŋrat’dın Buḫārā’ġa sefāret (9) resmi bile barıp Mīr Ḥaydar’nıŋ élçileri ve Ḳoŋrat’nıŋ sevdāgerleridin on (10) altı kimse[282] bile kélür érken durur[283] Oraż ‘Alī Yarma iḥtiyāṭ ṭarīḳası bile ilgeri (11) sürüp ‘asker[284] ehliġa uçrap serāsīme-vār ṣarf-ı ‘inān ḳılıp firārī bolup durur[285] (12) Ḫˇāce Cān Ḫˇāce anı bir ḥamlede atıdın[286] yıḳıp üsr[287] ḳaydıġa çékip isti‘lām aḥvālıdın soŋra[288] (13) ba‘żı[289] mu‘temed kişileriġa tapşurup ḥażret-i ḫilāfet-mertebetniŋ ḫizmet-i hümāyūnıġa (14) yiberip durur[290] çün ol bedbaḫt bed-ḫˇāhlıġ merāsimide ehl-i ‘inādnıŋ ser-āmedi durur[291] (15) érdi lā-cerem mevḳıf-ı siyāsetdin anıŋ ḳatlıġa fermān-ı ‘ālī ṣādır bolup cezāġa (16) yétip durur[292] ve Töre Bék kim hem-rāhları bile kéyindin[293] kélür érdiler[294] bu sāniḥa-ı **[T153b]** ġam-endūz ya‘nī (17) Oraż ‘Alī Yarma’nıŋ esīr bolġanıdın ıṭṭılā‘ tapıp aġır yüklerin[295] ve mālların **[İ310a]** (1) taşlap ḳaytıp Yanı-deryā ṣavbıġa firār körgüzüp dururlar[296] Ḫˇāce Cān Ḫˇāce alarnıŋ (2) māllarıġa[297] mutaṣarrıf bolup ‘aḳabıdın

---

[279] bolup durur: T ve B boldı
[280] meẕkūr māhnıŋ: T ve B māh-ı meẕkūrnıŋ
[281] mu‘temedün-‘aleyh kişileridin durur érdi: T mu‘temed kişileridin érdi B mu‘temedleridin érdi
[282] kimse: T ve B kişi
[283] durur: T ve B’de yok.
[284] ‘asker: T ve B çerig
[285] bolup durur: T ve B boldı
[286] atıdın: T ve B atdın
[287] üsr (ötre kullanıldığı için): T ve B esr
[288] soŋra: T ve B soŋ
[289] ba‘żı: B ba‘ż
[290] yiberip durur: T ve B yiberdi
[291] durur: T ve B’de yok.
[292] yétip durur: T ve B yétti
[293] kéyindin: T ve B soŋdın
[294] érdiler: T ve B érdi
[295] yüklerin: T ve B yük
[296] körgüzüp dururlar: T étdiler B éttiler
[297] māllarıġa: T’de yok. B mevālıġa

ḥażret-i ḳuṭbu'l-evliyā Çofan[298] Ata 'aleyhi'r-raḥmeniŋ aḥfād u[299] (3) evlādıdın Muḥammed Naẓar Şeyḫ'ni Ādine Murād Bahādır ve Tilev Mergen başlıġ on béş (4) kimse[300] bile alarnıŋ kéyindin[301] buyurup dururlar[302] kim her yerge barsalar (5) ḳavup ol mu'ānidlerni dest-gīr ü esīr[303] ḳılmaġunça mürāca'at körgüzmesünler[304] (6) bu cihetdin me'mūr-ı meẕkūrlar[305] Yaŋı-deryā'ġaça te'āḳub ḳıldılar Töre Bék refīḳları bile (7) Ḳıpçaḳ arasıġa barıp Toḳta Pulad Biy'niŋ benī a'māmıġa taşlap dururlar[306] ve Muḥammed Naẓar (8) Şeyḫ Orun Bay'nıŋ menziliġa nüzūl buyurup durur[307] Orun **[B712]** Bay Biy anıŋ ḳudūmı- (9) dın beşāşet-i tamām ve meserret-i lā-kelām ẓuhūrġa yétkürüp Töre Bék[308] ve yoldaşlarını (10) tutup ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ[309] mülāzemetiġa yibermekni ol ḥażret mülāzımlarıġa (11) ḳulluḳ ṭarḥın salıp cerāyim mevfūresidin ref'-i ḫacālet ḳılmaḳġa vāsıṭa-ı 'uẓmā ve vesīle-i (12) tamām bilip İş Cān Biy'niŋ muvāfaḳatı bile Ḳıpçaḳ'ġa[310] alarnı ṭaleb ḳılup[311] kişi yiberip durur kim[312] (13) ammā Ḳıpçaḳ cemā'ası Toḳta Pulad Biy'din bī-ḫaber alarnı burunraḳ Ḳoŋrat'ġa uzatup durur érdi[313] (14) ve[314] ol eşnāda Ḳazaḳıyye ṭabaḳātıdın Çömekey ṭāyifesiniŋ pād-şāhı Sulṭān Timur Ḫān (15) ibn Ér 'Alī Ḫān miŋ béş yüz kimse[315] bile kélip İş Cān Biy'niŋ éli Tenge Ḫıtāy'nı (16) ve Ḳıpçaḳ'nı

[298] Çofan: B Çopan
[299] aḥfād u: T ve B'de yok.
[300] kimse: T ve B kişi
[301] kéyindin: T ve B 'aḳabıdın
[302] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[303] ü esīr: T ve B'de yok.
[304] mürāca'at körgüzmesünler: T ve B ḳaytmaġaylar
[305] me'mūr-ı meẕkūrlar: T ve B me'mūrlar
[306] taşlap dururlar: T ve B taşladı
[307] buyurup durur: T ve B ḳıldı
[308] Bék: T'de yok.
[309] ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ: T ve B ḫıdīv-i kām-kārnıŋ
[310] Ḳıpçaḳ'ġa: İ'de "پ" harfinin noktası yok.
[311] ḳılup: B ḳılıp
[312] yiberip durur kim: T ve B yiberdi
[313] uzatup durur érdi: T ve B uzatıp érdi
[314] ve: T ve B'de yok.
[315] kimse: T ve B kişi

çapıp köp kimseni[316] öltürüp ġanāyim-i firāvān ve usār[317]-ı bī-pāyān bile mürāca‘at körgüzdi (17) Yaŋı-deryā biyleri dağı Ḳaraḳalpaḳ ‘askerin[318] alıp Ḳazaḳ’nı te‘āḳub ḳıldılar ve üç **[İ310b]** (1) menzillikde kéyindin yétüşüp[319] ḳatıġ uruş vuḳū‘ taptı[320] ol uruşda Ḳazaḳ’nıŋ (2) köpreki maḳtūl u me’sūr bolup[321] Sulṭān Timur Ḫān inhizām yolıġa ḳadem-i firār urdı Muḥammed Naẓar Şeyḫ (3) kim rüfeḳāsı bile anda ḥāżır durur érdiler[322] mübārezet emriġa mübāderet körgüzüp Ḳazaḳ (4) sipāhınıŋ şikestiġa alar sebeb boldı **Beyt**

Eger bir kişi tapsa nuṣretġa dest
Tapar (5) yüz tümen leşker andın şikest

Bu vāḳı‘adın soŋra[323] Ḳaraḳalpaḳ umerāsı Orun Bay (6) Biy ve İş Cān Biy’niŋ ihtimām u sa‘yı[324] bile ba‘żı ṣıdḳ yüzidin ve ba‘żı müdārā cihetidin (7) ḥażret-i a‘lā-ḫaḳan-ı gerdūn-tüvānnıŋ[325] der-gāh-ı ‘ālem-penāhıġa merāsim-i iṭā‘at (8) iẓhārı bile élçi yiberip durur[326] ol cümledin Orun Bay Biy’niŋ oġlı Mollā Devlet Naẓar kim (9) yaḫşıġına dānişmend-i ṭālibü’l-‘ilm durur érdi[327] ve **[B713]** İş Cān Biy’niŋ oġlı Bal Muḥammed ve İsen-keldi (10) Biy’niŋ[328] aḳası Ḥasan Biy’niŋ oġlı Mollā Sarı ve Toḳta Pulad Biy’niŋ oġlı Dorost-bergen Biy’ni[329] (11) Muḥammed Naẓar Şeyḫ’ġa

[316] kimseni: T ve B kişini
[317] usār: B userā
[318] ‘askerin: T ve B çerigin
[319] kéyindin yétüşüp: T ve B izidin yétip
[320] taptı: T tapdı
[321] bolup: T boldı ve
[322] durur érdiler: T ve B érdi
[323] soŋra: T ve B soŋ
[324] ihtimām u sa‘yı: T ve B sa‘y u ihtimāmı
[325] ḥażret-i a‘lā-ḫaḳan-ı gerdūn-tüvānnıŋ: T ve B ḥażret-i a‘lā-ḫaḳannıŋ
[326] yiberip durur: T ve B yiberdi
[327] ṭālibü’l-‘ilm durur érdi: B ṭālibü’l-‘ilmdür
[328] Biy’niŋ: T Biy
[329] Dorost-bergen Biy’ni: T ve B Dorost-bergen’ni

maṣḥūb ḳılıp sefāret resmi bile yiberip dururlar[330] élçiler Aḳ-yaḳış'nıŋ[331] (12) üstidin der-gāh-ı 'ālem-penāhġa müteveccih bolup aḥsen-i sā'āt ve es'ad-ı evḳātda şeref- (13) endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ bolup Yaŋı-deryā umerāsınıŋ 'arīża-dāştını 'arżġa yétkürüp dururlar[332] (14) ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār[333] alarnı manẓūr-ı naẓar-ı 'ināyet étip[334] merāḥim-i ḫusrevāne (15) ve mekremet-i mülūkānedin[335] behremend étti **Beyt**

Ne devletdür kişige baḫt olup yār
(16) Şeh elṭāfıdın olmaḳ behre-ber-dār

Ammā Yaŋı-deryā'nıŋ[336] biyleri oġlanların[337] (17) der-gāh-ı 'ālem-penāhların ārzūsı üçün[338] yibergendin soŋra[339] **[T154a]** Orun Bay **[İ311a]** (1) ve İş Cān'dın başḳası 'adāvet-i ḳadīmī ve şerāret-i cibillī ḥareketidin ḳadem-fersā-yı cādde-i mütāba'at (2) bolmaḳdın peşīmān bolup Ḳazaḳ ṭavāyifidin Çekli cemā'asınıŋ pād-şāhı 'Abdül'azīz Ḫān (3) ibn Ġāyib Ḫān'ġa kim burunraḳ Béş-Sarıġ Ḫıtāy'nıŋ sevdā-gerin talap köp māl ve kişilerin (4) dest-gīr ḳılıp érdi ol māl ve kişilerin tilemekni bahāne ḳılıp iṭā'at iẓhārı bile (5) élçi yüberdiler[340] bu ḫaber ba'żı reh-güẕerīleridin tevātür resmi bile südde-i ḫilāfet[341] mülāzımlarıġa yétti evvel- (6) din ḫod ḥażret-i a'lā-ḫaḳan sulṭān-ı gerdūn-tüvān pād-şāh-ı Keyvān-rif'āt şehenşāh-ı (7) Behrām-ṣavlet **Naẓm**

[330] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[331] Aḳ-yaḳış'nıŋ: T ve B Aḳ-yaḳış
[332] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[333] düşmen-şikār: T ve B'de yok.
[334] étip: T ve B ḳılıp
[335] merāḥim-i ḫusrevāne ve mekremet-i mülūkānedin: T ve B merāḥim-i ḫusrevānedin
[336] Yaŋı-deryā'nıŋ: T ve B Yaŋı-deryā
[337] oġlanların: İ'de "ن" harfinin noktası yok.
[338] 'ālem-penāhların ārzūsı üçün: T ve B 'ālem-penāhġa
[339] soŋra: T ve B soŋ
[340] yüberdiler (ötre kullanıldığı için): T ve B yiberdiler
[341] ḫilāfet: T'de yok.

Ber ü baḥr şāhı Sikender-ḥaşem

Süleymān- (8) şükūh u Ferīdūn-şiyem

[B714] Şerī‘at penāhı vü dīn ḫusrevi

Bolup püşt-i İslām andın (9) ḳavī

Felek-cāhlarnıŋ şehenşāhı ol

Şehenşāhlarnıŋ felek-cāhı ol

(10) Muraṣṣa‘ rikāb u mu‘allā cenāb

Cemī‘ ümem üzre mālik-riḳāb

Ḫilāfet eyvānınıŋ evreng- (11) nişīni salṭanat dīvānınıŋ ṣāḥib-nigīni ṣāḥib-ḳırānī[342] ve kām-rānlıġ[343] diyārınıŋ tāc-dārı ḳahramanlıġ (12) mızmārınıŋ şeh-suvārı efżal-ı selāṭīn-i mu‘allā-ḥaşem a‘del-i ḫavāḳīn-i ‘adālet-şiyem (13) el-muḫtaṣṣu bi-‘ināyeti’l-meliki’l-mennān mu‘ızzu’d-devleti ve’d-dīn **Ebū’l-ġāzī Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān ebbedallāhu** (14) **te‘ālā mülkehu ve mecrā ‘alā baḥru’s-salṭanati fülkehu**nıŋ żamīr-i ḫūrşīd naẓarıġa[344] kim maẓhar-ı envār-ı (15) ġaybī ve mevrid-i esrār-ı lā-reybī durur[345] bu vāḳı‘a-ı ġāmıża pertev-ẓuhūr salıp müteraṣṣıd-ı vuṣūl-ı ḫaber érdi (16) çün bu ḫaber taḥḳīḳi mannaṣa-ı ẓuhūrda cilve-ger boldı ṭāġīler gūşmālınıŋ ḳaṣdıġa Yaŋı-deryā ‘azīmeti taşmīm tapdı[346] (17) ve li-hāẕā şevvālu’l-mükerremeniŋ[347] yégirme biride sene-i mezbūrda[348] Ḫˇārezm-i İrem Bezm[349]

[342] ṣāḥib-ḳırānī: T ve B ṣāḥib-ḳırānlıġ
[343] ve kām-rānlıġ: T ve B’de yok.
[344] naẓarıġa: T ve B naẓīriġa
[345] lā-reybī durur: B lā-reybīdür
[346] tapdı: B taptı
[347] şevvālu’l-mükerremeniŋ: B şevvālu’l-mükerrem
[348] yégirme biride sene-i mezbūrda: B sene-i mezbūreniŋ yégirme biride
[349] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm

ḳavsınıŋ on yetiside **[İ311b]** (1) yek-şenbih küni çāşt-gāhda şikār resmi ve Yanı-deryā tesḫīriniŋ irādesi bile dāru’s-salṭana-ı (2) Ḫˇārezm-i İrem Bezm’din[350] rükūb ḳılıp kéçe Maylı Çungul mevżi‘ide öz ḳurretü’l-‘aynı şeh-zāde-i mükerrem mefḫar-ı (3) benī ādem salṭanat şeceresiniŋ şemeresi mekremet şemeresiniŋ şeceresi ḫilāfet tācınıŋ (4) gevheri celālet burcınıŋ aḫteri **Beyt**

[B715] Aṣālet burcınıŋ tābende māhı
Sa‘ādet (5) farḳınıŋ ferruḫ külahı

Muġīṯü’d-devleti ve’d-dīn **Allāh-ḳulı Töre zīde**[351] **‘umruhu ve celāluhu**nıŋ (6) ribāṭ-ı fāyiżü’n-neşşāṭınıŋ burūc-ı iftiḫārın nüzūl-ı meserret-vuṣūlı bile felekü’l-burūc (7) evcidin ötkerip durur[352] **Şi‘ir**

Ḳudūmıŋ feyżidin gerd-i muḥaḳḳar
Bolup rif‘at ara (8) gerdūnġa hem-ser

Nüzūlıŋġa müşerref bolsa menzil
Tapar nüzhet néçük kim ‘ālem-i dil

(9) Eger kāşānede tutsaŋ ārām
Bolur cennet kibi ferḫunde-fercām

Necābet-penāh diyānet- (10) āgāh iḫlāṣ-kīş ṣadāḳat-endīş ‘Abdi Bay ve Keday Niyāz kim ol mevżi‘-i cennet- (11) sān-ı nezāhat-nişānnıŋ müşerrefi durur[353] érdiler

[350] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’din: T ve B Ḫıvaḳ’dın
[351] zīde: B zeyyede
[352] ötkerip durur: T ve B ötkerdi
[353] durur: T ve B’de yok.

cevāhir-i cān ve le'ālī-yi revānların ol ḥażret (12) ḳudūmınıŋ şükrānesiġa īṯār ḳılıp taŋ atġunça ḫiẕemāt-ı şāyeste ve żiyāfāt-ı (13) bāyesteġa iştiġāl körgüzüp manẓūr-ı naẓar-ı ḫusrevāne ve maḥṣūṣ-ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne boldılar (14) çün āftāb-ı şarḳī[354]-intisāb şeh-suvārı felek meydānınıŋ 'azmıġa rükūb ḳıldı ḥażret[355]-i sulṭān-ı (15) ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitān[356] ḳadem-i şerāfet-i tev'emin sa'ādet rikābıġa ḳoyup kevkebe-i tamām bile (16) Taş-ḳal'a'nıŋ[357] ḥudūdıġa 'azīmet yekrānın **[T154b]** sürdi ve ol nāḥiyet ma'beri- (17) din kéme bile Āmūya'dın ötüp maġfūr-ı sulṭān[358] ve mebrūr-ı ḫaḳan[359] İltüzer **[B716]** Muḥammed Bahādır Ḫān **[İ312a]** (1) enārallāhu burhānehunıŋ ribāṭı allıdaġı atavda ḳuşlap bār-gāh-ı felek-iştibāhġa kim (2) anda deryānıŋ[360] ḳıraġıda ber-pā ḳılup durur[361] érdiler nüzūl-ı iclāl körgüzüp durur[362] (3) ve[363] ol kéçe ḫuften çaġı yer erkānıġa endek zülzile[364] vāḳi' boldı bu menzil-i şerīfde éki kün (4) tevaḳḳuf vāḳi' bolup evvelġı kün ḥażret-i sulṭān-ı yümnī **Üveys ibn 'Āmirü'l-Ḳaranī** (5) ḳaddesallāhu sırrahunıŋ ḳadem-gāhıġa kim Kūh-ı Çaġra'da vāḳi' durur[365] ḥālā ol taġnı (6) Şeyḫ Celīl Ata Taġı[366] dép dururlar[367] teşrīf éltip ziyāretġa müşerref boldı (7) ve ol ḥażretniŋ rūḥ-ı muḳaddesleridin meded ü isti'ānet tapıp ol āstāne- (8) niŋ[368] mücāvirlerin nüẕūrāt-ı vāfir ve iḥsānāt-ı mütekāṯir bile devlet sāġarı- (9) nıŋ bāde-peymāsı ḳıldı ve soŋġı kün Mollā İşim Bay'nı kim der-gāh

[354] şarḳī: T ve B maşrıḳī
[355] ḥażret: İ'de "ت" harfinin noktaları yok.
[356] gītī-sitān: T ve B'de yok.
[357] Taş-ḳal'a'nıŋ: T ve B Taş-ḳal'a
[358] maġfūr-ı sulṭān: T ve B sulṭān-ı maġfūr
[359] mebrūr-ı ḫaḳan: T ve B ḫaḳan-ı mebrūr
[360] deryānıŋ: T ve B deryā
[361] durur: T ve B'de yok.
[362] nüzūl-ı iclāl körgüzüp durur: T ve B nüzūl ḳıldı
[363] ve: T ve B'de yok.
[364] zülzile (ötre kullanıldığı için): T ve B zelzele
[365] vāḳi' durur: B vāḳi'dür
[366] Şeyḫ Celīl Ata Taġı: T ve B Şeyḫ Celīl Taġı
[367] dép dururlar: B dérler
[368] āstāneniŋ: T ve B āstāne

mülāzımları- (10) dın durur[369] Muḥammed Naẓar Şeyḫ bile Yaŋı-deryā élçileriġa ḳoşup biylerġa yarlıġ irsāl étti[370] (11) kim fermān-ı ʻālī-şān yétkeç bu ṭarafġa[371] köçüp memālik-i maḥrūsaġa müteveccih boluŋlar[372] (12) ve illā esbāb-ı muḥārebe ve mücādele[373] tehiyyesiġa iştiġāl körgüzüŋler[374] kim éŋ ʻasākir-i (13) manṣūre bādiye-peymā-yı ʻazīmet bolup durur[375] **Firdevsī**

Eger ne be-kām-ı men āyed cevāb
(14) Men ü Rüstem-i ceng Efrāsiyāb

Ve yana bu menzilde belāġat beydāsınıŋ yeke-tāzı (15) feṣāḥat inşāsınıŋ raḳam-perdāzı aʻnī cenāb-ı zübdetü'l-fużalā **Mīrzā Mesīḥā'ġa kim** (16) bu mübārek yörüşde mülāzım-ı rikāb[376]-ı hümāyūn durur[377] érdi bir topçaḳ-ı zerrīn- (17) ligām ṣarṣar-ḫırām kim **Naẓm**

Kélip sürʻatda raḫş-ı vehmdin tīz
Perī yaŋlıġ uçup **[İ312b]** (1) ger tapsa mihmīz

[B717] Ḫırāmı öyle rāḥat-baḫş u[378] hem-vār
Ki ḳılmas uyḳudın rākibni bī-dār

[369] mülāzımlarıdın durur: B mülāzımlarıdındur
[370] étti: T ve B ḳıldı
[371] ṭarafġa: T ve B ṭarafke
[372] boluŋlar: T ve B boluŋ
[373] ve mücādele: T ve B'de yok.
[374] körgüzüŋler: T ve B körgüzüŋ
[375] bolup durur: T ve B boldı
[376] rikāb: Tanç tarafından "rükūb" şeklinde okunmuştur ancak kelimenin, metinde "ركاب" şeklinde yazıldığı açık olarak görülmektedir.
[377] durur: T ve B'de yok.
[378] u: T'de yok.

(2) Zeyn-i girān-māye ve zekāb-ı ṭıllā-pīrāye bile merḥamet körgüzüp dururlar[379]

Rubā‘ī

Şāhī ki felek ḫaylı[380] (3) musaḫḫardur aŋa
Ferzīn-i cihān kemīne çākerdür aŋa
Allıda piyāde-i kih ḳoyġay ruḫ-ı ‘acz
(4) Atlıġ ḳılıp anı luṭfı yāverdür aŋa

Penç-şenbih küni ol menzildin livā-yı nehżatnı (5) cilveġa kirgüzüp şikār-endāzlıḳ[381] ve ṣayd-perdāzlıġ resmi bile Cemşīd-i ḫūrşīd (6) yaŋlıġ ḳaṭ‘-ı menāzil ḳılıp aynıŋ yégirme altılançısıda[382] cum‘a küni Ḳıpçaḳ- (7) ḳal‘ası’nıŋ muḳābeleside Ḳapḳaḳlı bīşeside deryā ḳıraġın mażreb-i der-gāh[383]-ı ‘ālem-penāh (8) ve maḳarr-ı sürādıḳ-ı felek-iştibāh ḳılıp deryānıŋ éki ṭarafıda şikār umūrıġa iştiġāl[384] (9) körgüzüp dururlar[385] **Meşnevī**

Tüzüp şāh ol nev‘ resm-i şikār
Ki Cemşīd olup allıda (10) şerm-sār

Yasap çerge āyīnini her ṭaraf
Yörürde berāber tüzüp ékki[386] ṣāf

Müdevver (11) tüzüp çerge eṭrāfını

---

[379] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[380] ḫaylı: B fīli
[381] şikār-endāzlıḳ: T ve B şikār-endāzlıġ
[382] altılançısıda: T ve B altısıda
[383] der-gāh: T ve B bār-gāh
[384] iştiġāl: B ḳıyām
[385] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[386] ékki: B anda

Ḳıbāb ortaġa ṣayd eṣnāfını

[B718] Ne gūr u ne céren tavuşḳan dağı

(12) Buġu vü maral pārs u ḳaplan dağı

Sémüz ḳırġavul burdaġan kebg-der

Biri (13) ḳahḳaha-zen biri cilve-ger

Yana[387] vaḥş u[388] ṭayr anda ḥaddın füzūn

Ded ü dām cinsi ‘aded- (14) din füzūn

Sürüp ortaġa şāh-ı vālā-tebār

Salıp ḳuş atıp (15) nāvek eylep şikār

Dem-ā-dem şikār içre salıp ḳıran

Aḳıtıp her ṭaraf ṣayd ḳanı revān

(16) Alıp yüz éki yüzni her şāh-bāz

İtelgü dağı ḳırmayın andın az

Urup [ṣayd][389] (17) şunḳar laçin dağı

Salıp élni ḥayretġa çüst[390] almağı[391]

Şikār eylep erkān-ı **[İ313a]** (1) devlet yana

[387] yana: T yene
[388] u: T’de yok.
[389] urup: B urup ṣayd
[390] çüst: İ’de “س” harfinin altında fazladan nokta yer almaktadır.
[391] almağı: uçmağı

Ḳılıp ṣayd a‘yān-ı ḥażret yana

Kişi ḳalmay anda şikār **[T155a]** étmegen

(2) Şikār emrini iḫtiyār étmegen

Şikār henggāmı[392] ve tevaḳḳuf eyyāmıda (3) ‘asākir-i manṣūre ve efvāc-ı ḳāhire eṭrāf u aḳṭār **[B719]** bilād u emṣārdın mevkib-i hümāyūnġa (4) müctemi‘ boldılar

Naẓm

Sipāhī ki her ferdi leşker-şiken

Tehem-ten-i neberd[393] dil-āver- (5) figen

Ḳavī heykel ü zūr-bāzū barı

Ġażanfer-fer ü bebr-i nīrū barı

Ve faḳīr kim bu ḥurūf-ı (6) menşūreniŋ nāẓımı ve bu suṭūr-ı menşūreniŋ rāḳımı durur-men[394] ba‘żı umūr-ı żarūriyye (7) cihetidin Gürlan’da kevkebe-i vālādın taḫallüf ḳılıp ḳalıp durur[395] érdüm[396] bu mevżi‘de (8) kélip der-gāh-ı ‘ālem-penāh mülāzemetiġa fāyiz boldum[397] ve aynıŋ selḫide (9) dū-şenbih küni Ḳapḳaḳlı’dın ḥareket ḳılıp Sırçalı-köli’niŋ cenūbıda deryā (10) kenārıġa sürādıḳāt-ı zerrīn-ṭınāb ve ḫıyām-ı meymenet-intisābnı naṣb ḳıldılar ol kün (11) ġurūb vaḳtıda kim ẕü’l-ḳa‘de hilālı maġrib ufḳıda şafaḳnıŋ tutuḳ gül-gūnıdın[398] (12) cilve-ger bolup[399] kevkebe-i

[392] henggāmı: T ve B hengāmı
[393] neberd: T ve B neberd ü; İ’de “ن” harfinin noktası yok.
[394] rāḳımı durur-men: T ve B rāḳımıdur-men
[395] durur: T ve B’de yok.
[396] érdüm: T érdim
[397] boldum: T boldım
[398] gül-gūnıdın: B gül-gūnıdın yaŋı
[399] bolup: T boldı ve

vālā nüzūlınıŋ ta‘ẓīmiġa ḳāmet-i naḥīf hey’etin (13) ḫam ḳılıp zelzele-i ‘aẓīm vāḳi‘ bolup durur[400] kim **ve zulzilū zilzālen şedīden**[401] maṣdūḳası (14) aŋa muḫbir-i ṣādıḳ durur[402] **inne zelzelete’s-sā‘ati şey’un ‘aẓīm**[403] medlūlesi aŋa delīl-i vāşıḳ **Beyt**

Çü şeh (15) leşkeri ṣavletin kördi ḫāk
Tüşüp zelzele tépredi sehmnāk

Éşitildi (16) kim bu zelzele şiddetidin Māverāü’n-nehr bilādıda ḫuṣūṣan Semerḳand beldeside (17) ekşer ‘imāret-ı ‘āliyye ḫarāb u münhedim bolmış durur[404] ẕü’l-ḳa‘de ayınıŋ[405] ékkiside çehār-şenbih **[B720]** küni **[İ313b]** (1) andın nehżat körgüzüp Arıḳ-balıḳ ve Béş-tüpe nevāḥīside ābādān ḳuşladı (2) ve peşīndin soŋra[406] Ḳuş-hāne’niŋ ḥadd-ı şimālıda deryā sāḥilin muḫayyem-i ḫıyām-ı iḳbāl ḳıldı bu (3) menzilde tört kün tevaḳḳuf vāḳi‘ bolup şikār-endāzlıġ merāsimide daḳīḳa-ı nā-mer‘ī (4) ḳalmadı ve[407] ol avān-ı meymenet-i tev’emānda re’sü’l-e‘āẓım faḫru’l-ekārim vezāret- (5) me’āb emāret-intisāb maḳbūl-ı ḫaḳanī muḳarreb-i sulṭānī **emīr-i kebīr**[408] **Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi** (6) **edāmellāhu iḳbālehu kim** memālik-i maḥrūsa sükkānınıŋ sanaġıġa meşġūl durur[409] érdi (7) ol şuġlnı ihtimām bile itmāmġa yétkürüp dest-būslıḳ[410] şerefiġa müşerref[411] boldı (8) ve ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī Ḫˇāce-éli sādātınıŋ uluġlarıdın[412] du‘ā-yı ḫayr[413] istid‘āsı (9) üçün tuḥaf-ı bisyār ve hedāyā-yı bī-şumār

[400] bolup durur: T ve B boldı
[401] Kur’an, 33/11
[402] muḫbir-i ṣādıḳ durur: B muḫbir-i ṣādıḳdur
[403] Kur’an, 22/1
[404] bolmış durur: B bolmışdur
[405] ẕü’l-ḳa‘de ayınıŋ: T ve B ẕü’l-ḳa‘deniŋ
[406] soŋra: T ve B soŋ
[407] ve: B’de yok.
[408] kebīr: T ve B’de yok.
[409] durur: T ve B’de yok.
[410] dest-būslıḳ: T dest-būslıġ
[411] müşerref: T ve B fāyiz
[412] uluġlarıdın: T ve B büzürgleridin
[413] ḫayr (خير): T ḥayr (حير)

bile zübde-i āl-ı Ḳoŋrat fihrist-i mecmūʿa-ı (10) kāyināt sülāle-i mekremet nev-bāde-i menzilet Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem veled-i emced Ḫudāy-berdi (11) İnaḳ'nı Ḫˇāce-éli'ġa[414] irsāl ḳıldı bék-i müşārün-ileyh bi-ḥasebi'l-ḥükm Mīrzā Mesīḥā bile (12) Ḫˇāce-éli'ge barıp[415] ḳuṭbu'l-aḳṭāb ḥaḳīḳat-intisāb ekmelü'l-kümmelā sulṭānu'l-ʿurefā (13) seyyid-i ʿālem[416] maḫẕūm-ı aʿẓam faḫru'l-milleti ve'd-dīn **Seyyid Pīrem Ḫˇāce Īşān** ve cenāb-ı ġavş- (14) u'l-aʿẓam ḳuṭbu'l-ʿālem senedü'l-evliyā seyyidü'l-etḳıyā şemsü'l-maʿānī **Seyyid Tursun Ḫˇāce Īşān** (15) ve ḥażret-i şeyḫü'ş-şüyūḫ mürşid-i erbābu'r-rüsūḫ imām-ı ehl-i ṭarīḳat sulṭān-ı mülk-i ḥaḳīḳat muʿızz- (16) u'l-milleti ve'd-dīn **Seyyid Keday Ḫˇāce Īşān** sellemehumullāhi teʿālā ilā-yevmi'l-ḳıyāmnıŋ mübārek (17) mülāzemetleriġa müşerref bolup her biriġa ʿalā-ḥide ḥażret-i ḫilāfet-me'ābnıŋ yibergen **[İ314a]** (1) tuḥfe ve hediyeleri bile iẓhār-ı niyāzmendlıġın ʿarżġa yétkürüp ḥażret ḥaḳḳıda duʿālar iltimās (2) ḳıldı ḥażerāt[417]-ı ʿaliyye ol mültemesni[418] icābetġa maḳrūn tutup ol ḥażretġa cevāhir-i naṣāyiḥ-ı (3) müfīde ve le'ālī-yi mevāʿiẓ-i nāfiʿa **[B721]** hedāyāsıdın soŋra[419] devlet gül-şeniniŋ ser-sebz **[T155b]** (4) ü ḫurremlıġı ve nuṣret çemeniniŋ tāze ve reyyānlıġı üçün daʿvāt-ı icābet-simāt (5) nesāyimin bahār-ı enfās-ı mübārekleridin ṣamīm-i ḳalb bile ihtizāzġa kirgüzüp (6) Muḥammed Niyāz Bék ve Mīrzā Mesīḥā'nıŋ daġı ġonçe-i ümīdlerin ol bahār nesāyimidin (7) şād-āb u ḫandān ḳıldılar **Ġazel**

Rāfiʿ-i aʿlām-ı devletdür velā-yı evliyā
Şāhlarġa şāh- (8) dur[420] andın gedā[421]-yı evliyā

[414] Ḫˇāce-éli'ġa: T ve B Ḫˇāce-éli'ge
[415] barıp: T ve B barıp ḥażret-i
[416] seyyid-i ʿālem: Kaman tarafından "Sayyıd ʿĀlim" şeklinde (özel isim olarak) okunmuştur ancak bunun, özel isim değil de sonrasında adı geçen din alimiyle birlikte düşünüldüğünde vasıflandırmada kullanılan bir söz olduğu anlaşılacaktır.
[417] ḥażerāt: T ḥażret
[418] mültemesni: T ve B mültemesni ʿızz-ı
[419] soŋra: T ve B soŋ
[420] şāhdur: B şehdür
[421] gedā: B āşnā

Ġonçe-i ümmīd faḳr ehli demidin açılur

Kim nesīm-i ṣubḥ-ı nuṣret- (9) dür du‘ā-yı evliyā

İsteseŋ bolmaḳ sa‘īd ur evliyā kūyıġa yüz

Kéldi iksīr-i sa‘ādet (10) ḫāk-ı pāy-ı evliyā

Ḫusrevī kim mülk açar tīġ-ı celādet[422] tartıban

Başı üzre sāye-güsterdür (11) livā-yı evliyā

Mümkin érmesdür kişi devletġa tapmaḳ dest-res

Tā özide (12) ḳılmasa ḥāṣıl rıżā-yı evliyā

Bī-vücūd-ı evliyā bolmas cihān ber-pālıġı

Ḥāmil-i ‘ālem durur püşt-i (13) dü-tā-yı evliyā

Bolma maġrūr-ı celālet faḳr élige ḳulluḳ ét

Aṭlas-ı şāhıdın evlādur ‘abā-yı (14) evliyā

[B722] Salma köz[423] dervīşler sarı haḳāret birle kim

Kéldi maḫzen-ḫīz taḫt-ı būriyā-yı evliyā

(15) Evliyā re’yi bile iş ḳıl eger kām isteseŋ

Ḫalḳ éter Ḥaḳ her nége évrülse re’y-i evliyā

(16) Şāhlıġdın asru hoşraḳdur[424] maŋa ol rütbe kim

[422] celādet: B siyāset

[423] köz: İ’de “ز” harfinin noktası yok.

[424] hoşraḳdur: B ‘ālādur

Baḫt olup Mūnis eger bolsam gedā-yı evliyā

(17) Muḥammed Niyāz Bék ve Mīrzā Mesīḥā ḥażret-i ʻaliyye ʻatebe-būslıġıdın[425] fütūḥāt-ı İlāhī eşeriġa şāmil ve füyūżāt-ı **[İ314b]** (1) nā-mütenāhī düreriġa ḥāmil bolup muʻasker-i hümāyūnġa ṣarf-ı ʻinān ḳıldılar Muḥammed Niyāz Bék (2) esʻad-ı sāʻātda kim ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār[426] nesīm-i ṣubḥ-ı ʻişret ihtizāzıdın (3) öz gül-şen-i iḳbālı dék güşāde-ḫāṭır bolup çerāġ-efrūz-ı meclis-i neşāṭ ve neş'e-endūz-ı bāde-i inbisāṭ (4) durur[427] érdi mülāzemet saʻādetiġa şeref-i iḫtiṣāṣ tapıp cevāhir-i girān-māye-i naṣāyiḥ u mevʻiẓe ve le'ālī-yi ḳıymet-bahā-yı (5) selām u edʻiyyeni kim cenāb-ı velāyet-intisāblardın kéltürüp durur[428] érdi ʻarżġa (6) yétkürüp durur[429] ol ḥażret bī-nihāyet müstebşir ü mübtehic bolup Bārī teʻālānıŋ[430] şükrin edā ḳıldı (7) bu mevżiʻde baʻżı leşkeriyye Ḫˇāce-éli ve Ḳaraḳalpaḳıyye fuḳarāsınıŋ urup ḳoyġan ʻalaf ve biçinleri- (8) din bī-iẕn-i ṣāḥib merākibiġa ʻalīḳ ve boġuz bérip érdi bu ẓulm ol ḥażretniŋ semʻ-i şerīfige[431] (9) yétkeç[432] **innallāhe ye'muru bi'l-'adli ve'l-iḥsān**[433] müfādı bile ṣāḥiblerin inʻām-ı ḫusrevānesidin rıżāmend (10) ḳılıp müteʻaddīlerġa bu fiʻl-i meẕmūmeleri[434] zecri üçün siyāset ḥükmin lāzım tutup burun ve ḳulaḳların[435] (11) téştürdi ve teşhīr üçün **[B723]** muʻasker-i hümāyūnnıŋ eṭrāfıdın aylanturup münādi ḳıldurdı (12) kim her kim fuḳarā eşyāsıġa bī-rıżā ṭamaʻ ḳolın uzatsa cezāġa yétküsi durur (13) **Ḳıṭʻa**

Pād-şāhım ki cām-ı ʻadl bile

[425] ʻatebe-būslıġıdın: T ʻatebe-būslıḳıdın
[426] düşmen-şikār: T ve B'de yok.
[427] durur: T ve B'de yok.
[428] durur: T ve B'de yok.
[429] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[430] teʻālānıŋ: T ve B teʻālā
[431] şerīfige: T ve B şerīfiġa
[432] yétkeç: T'de yok.
[433] Kur'an, 16/90
[434] meẕmūmeleri: T ve B meẕmūme
[435] ḳulaḳların: T ve B ḳulaḳlarını

Ḫasta maẓlūmlarnı eyler şād

Ehl-i bī-dādnıŋ siyāset ile
(14) Ḫırmen-i ‘ayşını ḳılur ber-bād

Nükte Ḥükemā dép dururlar[436] kim salṭanat nihāl meşābeside durur[437] (15) ammā[438] siyāset su menzileside durur[439] bes lāzım u lā-büddī durur[440] ol nihāl rīşesin bu su bile tāze (16) ve sīr-āb ḳılmaḳ tā bār-ı emn ve şemere-i emān ḥāṣıl bolġay démişler[441] **Ḳıṭ‘a**

Ḫoş ol şehr-yārī ki (17) dāniş yüzidin[442]
‘Adālet meżāmīnini eyler ezber

Dem-i tīġ ile salṭanat bostānın
Siyāset **[İ315a]** (1) suyıdın ḳılur tāze vü ter

Ḥikāyet Ṭamġaç Ḫān pād-şāhī érdi **[T156a]** büzürg- (2) meniş ve şehr-yārī durur[443] érdi ‘adālet-reviş siyāset mi‘mārı bile (3) memleket ‘arṣasın ma‘mūr ḳılġan ve celādet ḳılıçı bile bī-dād u sitem şaḫṣını (4) menkūb u maḳhūr étken **Ḳıṭ‘a**

Ḳaçıban bīm-i ḳahrıdın fitne
Yüz yaġaç (5) māverā-yı deşt-i ‘adem

[436] dép dururlar: B dépdürler
[437] mesābeside durur: B mesābesidedür
[438] ammā: T ve B’de yok.
[439] durur: T ve B’de yok.
[440] lā-büddī durur: B lā-büddīdür
[441] démişler: T ve B’de yok
[442] yüzidin: İ’de “ى” harfinden birinin noktaları yok.
[443] durur: T ve B’de yok.

Maḥv olup ṣayḳal-ı siyāsetidin

Dehr ruḫsārıdın (6) ġubār-ı sitem

[B724] Bir[444] kün rünūd u evbāşlar destesidin birev anıŋ ḫizmetiġa (7) bir gül-deste kéltürdi tā kim ġonçe-i ümmīdin reşeḥāt-ı seḥāb-ı in‘āmıdın şād-āb (8) ḳılġay pād-şāh anı alıp sorup durur[445] kim bu güllerni ḳaydın kéltürdiŋ (9) dédi gül-zārlardın térdüm[446] dép durur[447] ol gül-zārlar seniŋ mülkiŋ mü dedi [yoḳ dédi mülkidin][448] (10) iştirā ḳıldıŋ mu dédi bu kişver ü vilāyetde[449] gülniŋ bey‘ ü şirāsı bolmas durur[450] (11) be-ġāyet bī-bahā bolġusı durur[451] sulṭān lemḥa-ı te’emmül ḳılıp dép durur[452] her kişi kim (12) kişiniŋ[453] gül-zārıġa bī-iẕn ü ruḫṣat[454] kirip gül térer bes bolur kim bāġlarġa bī-ruḫṣat-ı (13) bāġ-bān cür’et ḳademin urup mīve ġāretiġa dest-i teṭāvül uzatġay ve bu ‘amel- (14) din özge ṣūretler daġı mutaṣavver durur[455] siyāset tīġı bile anıŋ élgin[456] késtürüp durur[457] (15) **Ḳıṭ‘a**

Kişi kim şāhlıġ taptı[458] érür farż

Aŋa él ḥālıdın āgāh bolmaḳ

(16) Re‘āyā mālını ẓālimdin asrap

---

[444] bir: İ’de “هر” şeklinde yazılmıştır.
[445] sorup durur: T ve B sordı
[446] térdüm: T ve B térdim
[447] dép durur: T ve B dédi
[448] [yoḳ dédi mülkidin]: T ve B yoḳ dédi mülkidin
[449] kişver ü vilāyetde: T ve B kişverde
[450] durur: T ve B’de yok.
[451] bolġusı durur: T ve B bolur
[452] dép durur: T ve B dédi
[453] kişiniŋ: T ve B kişi
[454] ü ruḫṣat: T ve B’de yok.
[455] mutaṣavver durur: B mutaṣavverdür ve
[456] élgin: T ve B ḳolın
[457] késtürüp durur: T ve B késtürdi
[458] taptı: T tapdı

Kérekdür élge devlet-ḫ̆āh bolmaḳ

Żarardur mülk ile şehġa (17) ḫalāyıḳ
Sitem tartıp enīs-i āh bolmaḳ

Siyāset tīġıdın bāzū-yı evbāş
[İ315b] (1) Be-ġāyet ḫoş durur kūtāh bolmaḳ

Şenbih kim aynıŋ béşlençisi durur[459] Ḫ̆ārezm-i İrem Bezm (2) ehliniŋ[460] ḥisābıda āftāb-ı cihān-gerdniŋ ḫadeng taḥvīli ḳavs şestidin çıḳıp cedy (3) ṣaydıġa tégdi hevā ‘āşıḳ-ı ġam-zede āhı **[B725]** dék serd ve cihān zāhid-i bī-derd yüzi yaŋlıġ kim[461] (4) menşe’-i berd boldı yek-şenbih küni[462] ol mevżi‘din téprep Kök-üzek nehriniŋ kenārıda (5) kim Āmūya şu‘abātıdın durur[463] Taş-kéçü’niŋ yoḳarı ḥaddını ḫıyām-ı meymenet- (6) nümūn naṣbıdın reşk-i şehristān-ı Çīn ḳıldı ve sürādıḳāt-ı gün-ā-gün żarbıdın (7) ġayret-i bostān-ı ḫuld-ı berīn étti[464] **Naẓm**

Şeh kevkebesi birle bolup deşt[465] gülistān
Her sarı açıp ḫayme nuḳūşı (8) gül-i ḫandān

Her nīze mübeyyen ḳılıban tāze nihālı[466]
Her rā’yet-i nuṣret aŋa bir serv-i ḫırāmān

---

[459] béşlençisi durur: T ve B béşinci küni érdi
[460] Ḫ̆ārezm-i İrem Bezm ehliniŋ: T ehl-i Ḫ̆ārezm B Ḫ̆ārezm
[461] kim: T ve B’de yok.
[462] küni: T kün B’de yok.
[463] şu‘abātıdın durur: B şu‘abātıdındur
[464] étti: T étdi
[465] deşt: İ ve T’de “دست” şeklinde yazılmıştır.
[466] nihālı: T nihānı

(9) Ārāste her kūçesi kim ṭab‘-güşādur
Zīnetde naẓarge körünür reste-i bostān

(10) Bel şehr-i ‘aẓīmi durur ārāste anda
Ḫar-gāh u sürādıḳlar érür günbeẕ-i eyvān[467]

Şeh (11) bār-gehi ẓāhir étip erk esāsın
Devride serā-perde ḳılıp ḳal‘a nümāyān

Ol kün sermā şiddeti (12) ve bürūdet ḥiddeti ol mertebeġa yétdi[468] kim Ceyḥūn suyı bā-vücūd ol kim[469] işti dād-ı ṭuġyān[470] ve iḫtidād-ı (13) cereyān ḥayret-zedeler közi dék muzdın āyīne-bend boldı belkim[471] fūlād-peyvend ve ekşer kémeler (14) deryā ortasıda muz bile ḳaytıp aḥmāl u eşḳālın sāḥilġa naḳl ḳıldılar **Meşnevī**

Ḳılıp Cedy (15) burcıġa taḥvīl mihr
Tapıp inḥirāfı mizāc-ı sipihr

[B726] Ḳuyaş tābıdın ref‘ boldı (16) eşer
Taġ eczāsıda maḥv boldı şerer

Bulutdın cihān boldı sincāb- (17) püş
Savuġdın[472] hevā ḳıldı her yan ḫurūş

[467] günbeẕ-i eyvān: B günbeẕ ü eyvān
[468] yétdi: T ve B yétti
[469] ol kim: T ve B’de yok.
[470] iştidād-ı ṭuġyān: İ’de iştidād u ṭuġyān şeklinde yer almaktadır.
[471] belkim: T ve belki
[472] savuġdın (ساووغدين): T savuḳdın (ساوقدين)

Debūr ésti dey şiddeti birle tīz

[İ316a] (1) Felek boldı yer üzre kāfūr-bīz

Zemīn kisvetin gerçi ṭārem kéyip

Velī taġ ile deşt (2) ḳāḳım kéyip

Yübūset ḳılıp kesb her ḫuşk [u][473] ter

Ruṭūbetġa mehcūr olup baḥr u ber

[T156b] (3) Ḳılıp āşkārā sipihr-i eşīr

Ser-ā-ser bürūdet bile zemherīr

Tutup yeryüzin (4) öyle berf ü deme

Bolup teng ü[474] ḥayvān u ādem heme

Témür-pūş[475] barça pest ü bülend

(5) Velī baḥrlar muzdın āyīne-bend

Toŋup birbiridin ḳatıġ yer ü su

Ki tapmaḳ[476] (6) kişi farḳ étip cüst-cū

Ḳatıġlıġda ḫārādın artuḳ kélip

Savuḳ şiddetidin (7) velī ayrılıp

[473] [u]: T ve B u

[474] ü: T ve B'de yok.

[475] témür-pūş B témür-pūş olup

[476] tapmaḳ: B tapmay

[B727] Ésip her ḳayan tünd savuḳ[477] şimāl

Tüze almayın nāle eylep (8) nihāl

Ten ü şāḫıġa sīm bağlap dıraḫt

Yél ésken sayı eyleben lerze-saḫt

(9) Tutuşmay savuḳ[478] şiddeti birle ot

Tüşüp cānġa ot ḥasreti birle ot

Bu yanlıġ (10) savuḳ[479] körmedi āşkār

Cihān içre tā évrülür[480] rūzgār

Bu menzilde tört kün (11) mütevaḳḳıf bolup tesliyye-i ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭır üçün céren şikārıġa iḳdām körgüzüp durur[481] (12) ve ekşer umerā ve béklerge ḳuşlar in‘ām ḳılıp köŋüllerin ṣayd étti[482] meger faḳīr kim (13) ḳābiliyyetim yoḳ durur[483] érdi

Naẓm

Ne tenhā bu yerde bu in‘ām olup

Barı yerde in‘ām (14) aŋa ‘āmm olup

Her in‘āmıda ‘aḳlı[484] ḥayrān ḳalıp

Démey ‘aḳl-ı Ḥātem perīşān (15) ḳalıp

---

[477] savuḳ: T savuġ

[478] savuḳ (ساووق): B savuḳ (ساوُق) T savuḳ (ساوق)

[479] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)

[480] évrülür: Kaman tarafından “ayrulur” şeklinde okunmuştur ne var ki bunun, bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır.

[481] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi

[482] étti: T étdi B ḳıldı

[483] durur: T ve B’de yok.

[484] ‘aḳlı: T ve B ‘aḳl

Barı ẕikride vehm ıṭṭınāb érür

Ḳalem bu cihetdin ‘inān-tāb (16) érür

Ol avānda ekṣer leşkeriyye kim deryānıŋ saŋ ve oburçılıġıdın ‘ubūr ḳıla (17) almaydur érdiler[485] muz üstidin ötüp ‘asākir-i manṣūreġa mülḥaḳ bolup dururlar[486] **[İ316b]** (1) ve **[B728]** penç-şenbih küni aynıŋ onıda Mollā İşim Bay Mollā Devlet Naẓar veled-i Orun Bay ve Bal Muḥammed (2) ḫalef-i İş Cān Biy bile Yaŋı-deryā’dın kélip şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ boldılar Orun Bay (3) ve İş Cān Biy’niŋ iṭā‘at u ḳulluḳ ṭarīḳıġa iḫlāṣ ḳademin[487] urup ḥükm-i ‘ālī-şān (4) mūcibi bile Kök-üzek’niŋ ṭarafıġa[488] köç maṭāyāsın sürgenin ve özge biylerniŋ (5) mütāba‘at ribḳasıdın boyun tolġap téŋiz sevāḥiliġa baḳa müteveccih bolġanın (6) der-gāh-ı ‘ālem-penāh mülāzımlarınıŋ ‘arżıġa yétkürüp dururlar[489] **bu vāḳı‘a andaḳ**[490] (7) **durur**[491] **érdi kim** Yaŋı-deryā umerāsınıŋ Ḳazaḳ’ġa yibergen élçileri ‘Abdül‘azīz (8) Ḫān’nıŋ mülāzemetiġa yétip biylerniŋ iṭā‘at-nāmesin ‘arż ḳılġandın (9) soŋra[492] ‘Abdül‘azīz Ḫān istiḥkām-ı muṣālaḥa üçün mu‘teber kişileridin Sa‘ādet (10) Kirāy’nı kim Ġāyib Ḫān’nıŋ eyyām-ı şebābıdın beri ol dūdmānġa sa‘ādet yaŋlıġ (11) mülāzım durur[493] érdi élçiler muṣāḥabetide Yaŋı-deryā’ġa yiberdi ol eṣnāda Mollā İşim Bay (12) ve Muḥammed Naẓar Şeyḫ Biy’lerniŋ oġlanları bile Yaŋı-deryā’ġa barıp Ḳaraḳalpaḳ[494] umerā ve ekābiriġa (13) ḥażret-i a‘lā-ḫaḳannıŋ ḥükm-i ‘ālī-şānın yétkürüp dururlar[495] Orun Bay Biy (14) ve İş Cān Biy **sem‘an ve ṭā‘aten** ḳabūl ḳılıp

[485] ḳıla almaydur érdiler: T ḳıla almay dururlar érdi B ḳıla almaydurlar érdi
[486] bolup dururlar: T ve B boldılar
[487] iḫlāṣ ḳademin: T ve B ḳadem-i iḫlāṣ
[488] Kök-üzek’niŋ ṭarafıġa: T ve B Kök-üzek cānibi
[489] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[490] andaḳ: B andaġ
[491] durur: T ve B’de yok.
[492] soŋra: T ve B soŋ
[493] durur: T ve B’de yok.
[494] Ḳaraḳalpaḳ: B Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ
[495] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler

béş miŋ öylük élät bile kim özleriġa müte‘allıḳ (15) durur[496] érdi köçüp memālik-i maḥrūsa cānibiġa[497] müteveccih bolupdurlar[498] ve Buḫārā élätıdın Kök-köz Biy (16) dégen ékki miŋ ḫāne-vār Ḳaraḳalpaḳ bile ol nāḥiyetġa kélip durur[499] érdi alar daġı (17) muvāfaḳat körgüzüp[500] köçti ve Ḳubaş-yolı bile Sulṭān Üveys ḳadem-gāhınıŋ üstidin **[İ317a]** (1) aşıp Baday’nıŋ[501] ḥudūdıda Āmūya kenārıġa tüşüp dururlar[502]

Beyt

Çü baḫt-ı (2) sa‘ddın fermān-ı ‘ālī-şānnı kördiler
Ḳadem başıdın éttiler[503] avuçlap cān yügürdiler

[B729] (3) Ammā İsen-keldi Biy ve Toḳta Pulad Biy ve Maman Biy muḫālefet ışrārı bile fermān-ı ‘ālīdin **[T157a]** ser-keşlik (4) körgüzüp Sa‘ādet Kirāy’ġa yana élçi ḳoşup ‘Abdül‘azīz Ḫān’ġa irsāl ḳıldılar kim (5) öz aḳa inileridin alarġa ḫān ve kömek yibergeyler[504] ve özleri ġāyet-i cehl (6) ü ṭuġyāndın a‘yān u etbā‘ı bile kim ḳarīb béş miŋ öylük durur[505] érdi (7) téŋiz sevāḥiliġa kim be-ġāyet ḥaşīn ü muḥkem yer durur[506] Muḥammed Naẓar Şeyḫ’ni (8) tutsaḳ[507] yosunluḳ alıp köçtiler[508] tā kim Ḳazaḳ’dın ḫān ve sipāh kélgünçe (9) efvāc-ı ḳāhire türk-tāzıdın emīn olturġaylar

Meşnevī

---

[496] durur: T ve B’de yok.
[497] cānibiġa: T ve B cānibi
[498] bolupdurlar: T ve B boldılar
[499] durur: T ve B’de yok.
[500] körgüzüp: T ve B ḳılıp
[501] Baday’nıŋ: T ve B Baday
[502] tüşüp dururlar: T ve B tüştiler
[503] éttiler: T étdiler
[504] yibergeyler: T ve B yibergey
[505] durur: T ve B’de yok.
[506] yer durur: B yerdür
[507] tutsaḳ: B tutsaġ
[508] köçtiler: T köçdiler

Zihī ḫayl u[509] nā-dān u[510] nā- (10) hūşmend

Salıp boynıġa cehl-i şaḫṣī kemend

Ḳutulmaḳ tiler leşkeridin (11) ki Ḥaḳ

Aŋa bérmiş öz ḳudretidin nesaḳ

Ẓafer Ḫıżr'ın étmiş mülāzım aŋa

(12) Müdām eylemiş feṯḥ-i lāzım aŋa

Orun Bay Biy ve İş Cān Biy öz oġlanları Mollā (13) Devlet Naẓar ve Bal Muḥammed'ni Mollā İşim Bay'ġa tüşüp[511] vaḳāyi'-i meẕkūreniŋ iḫbārı üçün der-bār-ı (14) felek-miḳdārġa mersūl tutup durur érdi[512] kélip ol sāniḥanı 'arżġa yétkürdiler[513] (15) bu ḫaber istimā'ıdın soŋ[514] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ nāyire-i ġażabı iltihāb tapıp ol (16) müdbir[515]-i muḫālif-kīşler ve ṭāgī-yi mu'ānedet-endīşler ya'nī İsen-kéldi[516] Biy ve Toḳta Pulad Biy (17) ve Maman Biy ve ġayrühümniŋ te'dīb ü gūşmālın lāzım u müteḥaṭṭim[517] bilip cum'a küni **[İ317b]** (1) Taş-kéçü'din sevāḥil tesḫīriniŋ irādesi bile rā'yet-efrāz-ı nehżat **[B730]** (2) bolup durur[518] reşeḥāt-ı bahār-vuṣūlı bile merāḥil-i ḫāristānın çemen-güster ve nefeḥāt-ı (3) nesīm-vürūdı bile menāzil-i domāġın mu'aṭṭar ḳılıp şenbih küni Ḳoçḳar Ata (4) 'aleyhi'r-raḥmeniŋ

[509] u: T ve B'de yok.
[510] u: T'de yok.
[511] tüşüp: T ve B ḳoşup
[512] mersūl tutup durur érdi: T ve B irsāl ḳılıp érdi
[513] kélip ol sāniḥanı 'arżġa yétkürdiler: B'de yok.
[514] soŋ: T ve B'de yok.
[515] müdbir: Tanç tarafından "müdebbir" şeklinde okunmuştur ancak "tedbirli" anlamını taşıyan söz konusu bu kelimenin bağlama uygun düşmediği görülmektedir. Söz konusu yerde "eşkıyalardan, asilerden" söz edilmektedir, "ve" bağlacından sonra gelen "ṭāgī" kelimesi de bunu desteklemektedir. Dolayısıyla kelimenin "bedbaht, talihsiz" anlamındaki "müdbir" şeklinde okunmasının bağlama daha uygun düştüğü anlaşılmaktadır.
[516] İsen-kéldi: T İsen-keldi
[517] müteḥaṭṭim: İ, T ve B'de "متحتم" şeklinde yazılmıştır.
[518] bolup durur: T ve B boldı

civār-ı feyż-āṣārıda Ḥasan-ḳulı-yarġan nehriniŋ (5) lebin feyż nüzūlı bile kevṣer ḳıraġı dék gül-şen belki[519] maḥbūblar lebi dék müzeyyen (6) ḳıldı **Beyt**

Her sarı güẕer ḳılsaŋ éter feyż ḳudūmıŋ
Gül-şen ḳara (7) tofraḳnı gül-ḫār ile ḥüsnni

Vezāret-penāh ṣadāḳat-āgāh destūr-ı aʿẓam (8) vezīr-i mükerrem niẓāmü'l-mülk ve'l-milleti **Muḥammed Yūsuf Mihter-i Āṣaf-siyer**[520] ve emīr-i rūşen-żamīr[521] ṣāḥib-i dīvān-ı (9) sulṭānī muḳarreb-i ḥażret-i ḫaḳanī ʿumdetü'l-mülk ve'd-dünyā **Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi-i Arisṭo-eṣer**[522] (10) fermān-ı hümāyūn mūcibi bile ol nehrġa kim ḥiddet-i cereyāndın muzı ḳalın toŋmaydur[523] (11) érdi cisr-i metīn baġlatdılar[524] tā kim ʿasākir-i manṣūre ve arabalar[525] āsānlıġ bilen (12) ötüp dururlar[526] bu menzilde Köçenek Biy kim Ḫıtāy'nıŋ[527] ekābiridin durur érdi[528] (13) téŋiz sevāḥiliġa köçken Ḫıtāy'ġa ḳarābet nisbeti bar durur[529] érdi der-gāh-ı ʿālem-penāhnıŋ[530] (14) mülāzımlarıġa ʿarż ḳılıp durur[531] kim bu iḫlāṣ-kīş ḳulġa iẕn ü[532] ruḫṣat bérseler (15) tā kim[533] ol żalālet bādiye-peymālarıġa pend ü[534] naṣīḥat ü tehdīd bile iṭāʿat (16) cāddesiġa reh-nümūnlıġ ḳılsam şāyed ki[535] bādiye-i żalāletdin

[519] belki: T belkim
[520] Āṣaf-siyer: T ve B'de yok.
[521] emīr-i rūşen-żamīr: B emīr-i bī-naẓīr-i rūşen-żamīr
[522] Arisṭo-eṣer: T ve B'de yok.
[523] toŋmaydur: T toŋmay durur
[524] baġlatdılar: B baġlattılar
[525] arabalar (ارابه لار): B ʿarabalar (عرابه لار)
[526] ötüp dururlar: T ve B öttiler
[527] Ḫıtāy'nıŋ: T ve B Ḫıtāy
[528] ekābiridin durur érdi: T ekābiridin durur B ekābiridindür
[529] durur: T ve B'de yok.
[530] der-gāh-ı ʿālem-penāhnıŋ: T ve B der-gāh
[531] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[532] iẕn ü: T ve B'de yok.
[533] kim: B kim barıp
[534] pend ü: T ve B'de yok.
[535] ki: T kim

müteḳā‘id bolġaylar (17) ol ḥażret **īcāben li’l-mültemisihi** anıŋ bu iltimāsın mebẕūl tutup anı Mollā İşim Bay [ve][536] **[İ318a]** (1) Mollā Devlet Naẓar bile nām-zed ḳıldı hem bu yerde Berdi Bahādır ve İlyās Yüzbaşı kim (2) Ḫˇāce Cān Ḫˇāce’niŋ ornıġa Aḳ-yaḳış’da ılġar yatıp érdiler Ḳoŋrat (3) çapavulıdın baş ve esīr kéltürüp der-gāh-ı ‘ālem-penāhġa tuḥfe yiberdiler (4) **bu vāḳı‘anıŋ[537] taṣrīḥi ol durur[538] kim** ol éki sipeh-dār-ı **[B731]** mezbūr ẕü’l-ḳa‘de-i (5) meẕkūrnıŋ yetilençiside[539] dū-şenbih küni durur érdi kim[540] éki yüz mübāriz-i kīne-güẕār-ı (6) düşmen-şikār bile Aḳ-yaḳış ḥiṣārıdın çıḳıp Ḳoŋrat türk-tāzınıŋ (7) ‘azmıġa müteveccih bolup dururlar[541] ve ḳaṭ‘-ı mesāfet ḳılıp çehār-şenbih küni Ḳoŋrat (8) sevādıġa vārid bolup dururlar[542] ve muz üstidin deryādın[543] kéçip Tallıḳ[544] (9) muẓāfātıġa çapavul yiberip dururlar[545] ve köp kişini mu‘ānidler[546] maḳtūl u me’sūr étip[547] (10) mürāca‘at ḳılurda[548] bā-vücūd ol[549] kim Ḳoŋrat **[T157b]** ḳurġanı[550] üstidin mürāca‘at körgüzüp dururlar[551] (11) Töre Murād Ṣūfī ve mu‘ānidler ḳurġandın çıḳıp ḳara körgüze almadılar[552] ve sipeh-dārlar (12) mesāfet-nevredlikde müsāra‘at körgüzüp feṭḥ ü fīrūzmendlik bile şenbih kéçesi (13) Aḳ-yaḳış mevżi‘iġa[553] kéldiler ve kéltürgen esīr ve başlarnı āstān-ı ‘ālī-şānġa (14) yiberip dururlar[554] **Beyt**

---

[536] [ve]: T ve B ve
[537] vāḳı‘anıŋ: T ve B vāḳı‘a
[538] durur: T ve B’de yok.
[539] yetilençiside: T ve B yetiside
[540] durur érdi kim: T ve B’de yok.
[541] bolup dururlar: T ve B boldılar
[542] bolup dururlar: T ve B boldılar
[543] deryādın: T ve B deryānı
[544] Tallıḳ: B Tallik
[545] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[546] mu‘ānidler: B mu‘ānidlerdin
[547] étip: T ve B ḳılıp
[548] mürāca‘at ḳılurda: T ve B ḳayturda
[549] bā-vücūd ol: T ve B bā-vücūdī
[550] ḳurġanı: B ḳurġanınıŋ
[551] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[552] almadılar: B almadı
[553] Aḳ-yaḳış mevżi‘iġa: T ve B Aḳ-yaḳış’ġa
[554] yiberip dururlar: T yiberdi B yiberdiler

Manṣūr-ı sipāh ḫūn-feşānıŋ[555]

Düşmen başı ḫāk-ı āstānıŋ

(15) Taŋlası yek-şenbih küni ol yerdin debdebe-i ḥayret-efzā ve kevkebe-i nuṣret-intimā bile ḥareket étip[556] (16) Aḳ-yaḳış'nıŋ bir fersaḫlıġ yeride[557] ḥażret-i Murād Şeyḫ 'aleyhi'r-raḥmeniŋ fāyiżü'l-envār[558] civārıġa (17) ḳarīb kim ol ḥavālīde Mollā İmām Muḥammed Īşān meddallāhu ẓılāle irşādihi 'alā mefāriḳi's-sālikīn [İ318b] (1) 'uzlet ü sükūnet iḫtiyār ḳılıp Ḳaraḳalpaḳıyye Ṭulla Biy'niŋ ifāde ve irşādıġa meşġūl durur (2) érdiler[559] alarnıŋ menziliġa yavuḳ[560] Kök-üzek'niŋ kenārın mażreb-i ḫıyām-ı iḳbāl (3) ve maḳarr-ı sürādiḳāt-ı iclāl ḳılıp dururlar[561] ol kün Aydōst Biy ve Aymīrzā Biy ve Berdi (4) Bahādır ve İlyās Yüzbaşı ve Aḳ-yaḳış mevżi'iniŋ[562] ahālī ve mevālīsi tansuḳāt-ı vāfir (5) ve tilekāt[563]-ı mütekāşir bile bār-gāh-ı sipihr-iştibāhnıŋ 'atebe-būslıġıġa [B732] fāyiz bolup dururlar[564] (6) ol ḥażret alarnıŋ ötkergen hediye ve[565] pīş-keşlerin erkān-ı devlet ve a'yān-ı ḥażretġa (7) her kimniŋ öz ḳadr ü menziletiġa yaraşa mürüvvet ü[566] merḥamet körgüzüp dururlar[567] bu (8) aḥvāl ḫalālıda[568] mevkib-i hümāyūn-ı nuṣret-füzūnġa[569] bir hefte mekş ü tevaḳḳuf vāḳi' bolup (9) ḥażret-i sulṭān-ı vālā-maḳām gerdūn-tüvān-ı Süleymān-nişān[570] ve umerā-yı vāḥibü'l-iḫtirām (10) şikār-endāzlıġ merāsimiġa ḳıyām körgüzüp vuḥūş u

[555] ḫūn-feşānıŋ: B ḫūn-çeşānıŋ
[556] étip: T ve B ḳılıp
[557] fersaḫlıġ yeride: T ve B fersaḫlıġıda
[558] fāyiżü'l-envār: T ve B'de yok.
[559] durur érdiler: T érdiler B dururlar
[560] yavuḳ: T ve B yaḳın
[561] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[562] Aḳ-yaḳış mevżi'iniŋ: T ve B Aḳ-yaḳış'nıŋ
[563] tilekāt: T ve B bilekāt (?)
[564] bolup dururlar: T ve B boldılar
[565] hediye ve: T ve B'de yok.
[566] mürüvvet ü: T ve B'de yok.
[567] körgüzüp dururlar: T ve B ḳıldı
[568] aḥvāl ḫalālıda: T aḥvālda B ḥavālīde
[569] hümayun-ı nuṣret-füzūnġa: T ve B hümāyūnġa
[570] gerdūn-tüvān-ı Süleymān-nişān: T ve B'de yok.

ṭuyūr eṣnāfıġa ḳıran saldılar (11) ve yek-şenbih küni aynıŋ yégirmeside ol nevāḥīdin nehżat körgüzüp (12) Aḳ-yaḳış ḥiṣārınıŋ allıdın ötüp Aḳ-mevżi‘in nüzūl-ı sa‘ādet-vuṣūlı bile mef ḫar-ı menāzil (13) ḳılıp durur[571] **bu muḫtaṣarnı oḳuġuçı maḫādīmniŋ** żamāyir-i deryā-naẓāyiriġa rūşen (14) ü hüveydā bolsun kim mevżi‘-i meẕkūr Tavḳara téŋiziġa dāḫil durur[572] Ḫācem Ḫān zamānıdın Muḥammed Emīn ‘İnaḳ[573] (15) merḥūmnıŋ devrānıġaça Tavḳara uluġ téŋiz érdi devresiniŋ mesāḥatı taḫmīnen otuz (16) ferseng bola alġay Kök-üzek’niŋ köprek suyı aŋa aḳar érdi Muḥammed Emīn İnaḳ- (17) nıŋ fermān-ı lāzımu’l-iẕ‘ānı[574] bile ol nevāḥīniŋ élātı ḫuṣūṣan Ḳaŋlı ve Ḳıpçaḳ ulusı aŋa **[İ319a]** (1) aḳa turġan sularnı bağlap durur érdiler[575] emīr-i kebīr **‘Avaż İnaḳ merḥūmnıŋ** (2) eyyām-ı meymenet-encāmıda ol téŋizniŋ suyı tükenip ḳābil-i zirā‘at boldı (3) el-ḥāl Aḳ-yaḳış ehliniŋ ekṣer zirā‘āt u maḥṣūlātı andın ḥāṣıl bolġusı durur[576] (4) **Naẓm**

Cihān berr ü baḥrıġa şād olma şād
Ki yoḳdur[577] ékiside hem i‘timād

Ḳayı[578] (5) yer ki deryā-yı ‘ummān olur
Hem az çağda susız beyābān olur[579]

[B733] Soŋġı kün kevkebe-i vālā (6) ol mevżi‘din ḥareket ḳılıp Yalaŋaç-ḳumı’nıŋ ḥavālīsiġa yétüşkende Orun Bay (7) ve İş Cān Biy kim Teŋ-yār-başı ve Ḳazalı’ġa

[571] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[572] dāḫil durur: B dāḫildür
[573] ‘İnaḳ (عناق): B İnaḳ (ايناق)
[574] lāzımu’l-iẕ‘ānı: T ve B’de yok.
[575] durur érdiler: T ve B érdi
[576] bolġusı durur: T ve B bolur
[577] yoḳdur: T ve B yoḳtur
[578] ḳayı: T ve B ḳayu
[579] olur: B bolur

kélip olturup érdiler ḥażret[580]-i ḫıdīv-i kām-kār- (8) nıŋ istiḳbālıġa çıḳıp rikāb-büslıḳ[581] şerefiġa istis‘ād tapdılar[582] ve bī-nihāyet (9) māl u mevāşī kim pīş-keş kéltürüp durur[583] érdiler ma‘raż-ı ḳabūlġa tüşüp nevāziş-i (10) ḫusrevāne bile ser-efrāz bolup dururlar[584] ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān şikār (11) ṭarīḳası bile ḳaṭ‘-ı mesāfet ḳılıp ‘aṣr henggāmıda[585] Teŋ-yār-başı’ġa kim ol dağı (12) Tavḳara **[T158a]** téŋizidin durur[586] nüzūl ḳılıp kiryās-ı bülend-esāsnıŋ ḳubbe ve mancūḳın (13) zīnet-baḫş-ı ‘ayyūḳ étti[587] ve taŋlası kim se-şenbih küni durur érdi[588] Orun Bay Biy ve İş Cān Biy- (14) niŋ ulusıġa Kéŋ-yantaḳ’dın Çılpuḳ’ġaça Kök-üzek ve deryā ḳıraġın ḳışlaḳ (15) ve yaylaḳ üçün merḥamet ü mürüvvet ü şefḳat körgüzüp dururlar[589] **ḥażret-i** (16) **a‘lā-ḥaḳanī**[590] **deryā-şükūhnıŋ İskender yaŋlıġ téŋiz tesḫīriniŋ irādesi** (17) **bile ḳozġalmaḳı ve kevkebe-i vālā ‘ubūrınıŋ ṣavleti bile téŋiz muzınıŋ**[591] **[İ319b]** (1) **erkān-ı irtibāṭıġa zelzele salmaḳı belkim**[592] **bu deryā-yı ḫūn-ḫˇārnıŋ şūriş ü telāṭumıdın ol** (2) **baḥr-ı zeḫḫārnıŋ çayḳalmaḳı ya‘nī ‘asākir-i manṣūreniŋ kūlāk mehābetidin Ḳaraḳalpaḳıyye** (3) **ḫaylınıŋ téŋiz suyı dék şūr ve ıżṭırābda ḳalmaḳı ve ‘afv deryāsı mütelāṭım bolup** (4) **ve**[593] **ol ‘āṣīlerniŋ elvāş-ı cerāyimdin ayrılmaḳı**[594] **ve ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ fīrūzmendlıġ**[595] (5) **gevheri bile téŋizdin çıḳıp dāru’l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm**[596] **ṣavbıġa mürāca‘at ḳılmaġı-** (6) **nıŋ vāḳı‘ası durur**[597] çün ol

[580] ḥażret: B’de yok.
[581] rikāb-büslıḳ: T rikāb-büslıġ
[582] tapdılar: B taptılar
[583] durur: T ve B’de yok.
[584] bolup dururlar: T ve B boldılar
[585] henggāmıda: T ve B hengāmıda
[586] téŋizidin durur: B téŋizidindür
[587] étti: T étdi
[588] küni durur érdi: T ve B érdi
[589] merḥamet ü mürüvvet ü şefḳat körgüzüp dururlar: T ve B şefḳat ḳıldı
[590] a‘lā-ḥaḳanī: T ve B a‘lā-ḥaḳan
[591] muzınıŋ: İ’de “ز” harfinin noktası yok.
[592] belkim: B belki
[593] ve: T ve B’de yok.
[594] ayrılmaḳı: T ve B ayrılmaġı
[595] fīrūzmendlıġ: T ve B fīrūzmendlik
[596] dāru’l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B dāru’l-ḫilāfe

umerā-yı bī-ser-encām-ı muḫālefet-niẓām ya‘nī İsen- (7) keldi Biy **[B734]** ve Toḫta[598] Pulad Biy ve Maman Biy muḫālefet emride özleriġa müttefiḳ él bile kim köpreki Ḫıtāy (8) ṭavāyifidin Béş-Sarıġ uruḳı[599] durur[600] érdi mevāṭın u mesākinlerin taşlap téŋiz sevāḥilide (9) bérk yerlerge raḫt-ı iḳāmet çéktiler meẕkūr bolġan savuḳ[601] şiddetidin téŋiz suyı (10) muzlap me’men taṣavvur ḳılġan yerleriniŋ eṭrāf u cevānibi kim sudur érdi[602] muzdın ‘arṣa-ı (11) musaṭṭaḥ bolup istiḥkāmıda i‘timād ḳalmadı

Beyt

Ḳayu yerni kim aŋlap érdi penāh
Aŋa (12) çarḫ eṭrāfdın açtı[603] rāh

Bu cihetdin ‘asākir-i manṣūre ol mevāżi‘ġa ‘ubūr ḳılmaḳ (13) iḫtimālıdın mütevehhim bolup téŋiz içiġa[604] kirip aral ve atavlarda ḫar-gāh-ı iḳāmet[605] ber-pāy (14) ḳıldılar bu maẓanne bile kim ol deryā-yı zeḫḫār içide ‘asākir-i manṣūre vürūdıdın emīn (15) ve ḫāṭır-cem‘lik bile muz üstidin Ḳazaḳ cānibiġa[606] müteveccih bolġaylar élçiler ol gürūh-ı (16) bī-şükūhnı téŋiz içide tapıp Köçenek Biy teblīġ-i risālet edāsıdın soŋra[607] alarġa ‘inād u ser-keşlik (17) veḳāḥatıdın tehdīd-i tamām ve taḥẕīr-i lā-kelām[608] bile mümāna‘at körgüzüp ṭā‘at-dārlıġ ve fermān-ber-dārlıġ ṣırāṭu’l-müstāḳīmiġa **[İ320a]** (1) da‘vet ü delālet ḳıldı biyler **ve lā**[609] **yenfa‘küm bi-**

---

[597] ḳılmaġınıŋ vāḳı‘ası durur: T ve B ḳılmaġı
[598] Toḫta: B Toḳta
[599] uruḳı: T ve B uruġı
[600] durur: T ve B’de yok.
[601] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)
[602] sudur érdi: T ve B su érdi
[603] açtı: T açdı
[604] içiġa: T içige
[605] iḳāmet: B iḳāmetni
[606] cānibiġa: T ve B cānibi
[607] soŋra: T ve B soŋ
[608] lā-kelām: T ve B mā-lā-kelām
[609] ve lā: İ ve T’de “ما” şeklinde bir yazım söz konusudur.

nuṣḫī[610] müfādı bile Köçenek Biy'niŋ naṣāyiḥ-ı müşfiḳānesin (2) kim 'ayn-ı dōstlıġ ve ḳarıntaşlıġdın[611] durur[612] érdi ḳulaḳġa almadılar ve maḥż-ı (3) ġafletdin [Ḳazaḳ][613] civārın ḥiṣār-ı emn ve penāh-ı 'āfiyet taṣavvur ḳılıp Deşt-i Ḳıpçaḳ 'azīmetiniŋ (4) irādesi bile téŋiz içidin Ḳazaḳ ṣavbıġa 'āzim bolup dururlar[614] **ol cümledin** Maŋlay (5) ve Buran kim Béş-Sarıġ uruġınıŋ ekābir-zādeleridin durur[615] érdi 'aḳl-ı kāmil (6) ve devlet-i şāmilniŋ **[B735]** reh-nümūnlıġı bile 'inād u żalālet ṭarīḳıdın 'inān-tāblıġ (7) ḳılıp özleriġa müte'allıḳ él ve uruḳ bile iṭā'at u ḳulluḳ meslekige[616] nāḳa-ı (8) teveccüh sürüp dururlar[617] bu cihetdin ekşer ulus aḥşām aḥşām ve ḳabīle ḳabīle biyler (9) mürāfaḳatıdın mufāraḳat körgüzüp mütāba'at ṭarīḳasıda Maŋlay ve Buran'ġa muvāfaḳat (10) ḳıldılar andaḳ durur[618] kim ékki miŋ béş yüz ḫāne-vārdın köprek (11) durur[619] érdi kim Maŋlay bile bu ṭarafġa[620] köçtiler[621] Köçenek Biy ve Mollā İşim Bay bu vāḳı'a (12) iḫbārı üçün Mollā Devlet Naẓar'ġa **[T158b]** oġlanların maṣḥūb ḳılıp kevkebe-i vālā cānibiġa[622] (13) rāhī ḳıldılar Mollā Devlet Naẓar tīġ-ı müsāra'at bile ḳaṭ'-ı mesāfet ḳılıp Teŋ-yār-başı'da (14) aynıŋ yégirme üçide çehār-şenbih kéçesi 'ışā vaḳtıda şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ bolup vaḳāyi'-i meẕkūreni (15) āyīn-i edeb bile 'arżġa yétkürüp durur[623] bu cihetdin ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭırıda (16) mu'ānidler gūşmālı üçün téŋiz tesḫīriniŋ irādesi muṣammem bolup tamāmet-i umerā ve sipeh-dārlarġa mevḳi'-

---

[610] Kur'an, 11/34
[611] ḳarıntaşlıġdın: T ḳarındaşlıġdın
[612] durur: T ve B'de yok.
[613] [Ḳazaḳ]: B Ḳazaḳ
[614] bolup dururlar: T ve B boldılar
[615] durur: T ve B'de yok.
[616] meslekige: B meslekiġa
[617] sürüp dururlar: T ve B sürdiler
[618] durur: T ve B'de yok.
[619] durur: T ve B'de yok.
[620] ṭarafġa: T ṭarafke
[621] köçtiler: T köçdiler
[622] cānibiġa: T ve B cānibi
[623] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi

i (17) celāletdin fermān-ı lāzımu'l-iẕ'ān-ı 'ızz ışdār tapdı[624] kim on künlük zād-ı rāḥile ve 'alīḳ-ı devābb tehiyyesiġa [İ320b] (1) iştiġāl körgüzsünler ve ṭalī'a-ı ṣubḥdın soŋra[625] üç miŋ mübāriz-i nām-dār-ı tīr-endāz (2) ve dil-āver-i düşmen-şikār-ı nīze-bāznı kim Meşnevī

Her biri Rüstem kibi ferḫāş-ḫar
Ṣaff-der ü leşker- (3) şiken ü kīne-ver

Ṣūret ara rūḥ kibi ercümend
Ḳuvvet ara şīr-veş ü dīv-bend

Yüzleridin (4) nuṣret olup dürr-pāş[626]
Cebheleridin ẓafer-āşārı fāş

[B736] Tīġları żāmin-i feṭḥ ü (5) ẓafer
Nīzeleri nuṣret ile cilve-ger

İntiḫāb ḳıldı büne ve oġruḳnı meẕkūr mevżi'de[627] ḳoyup (6) muḥāfaẓatı üçün emāret-me'āb necābet-intisāb Sulṭān Mīrāb ve Bék Balta[628] Mīrāb ve Ḳalender Pervāneçi (7) ve Muḥammed Biy ve İş Murād Bék veled-i Sulṭān Mīrāb'nı muḳarrer ḳıldı ve sipāh-ı münteḫab bile (8) ṣabāḥ hengāmıda rükūb ḳılıp téŋiz semtiġa rā'yet-efrāz-ı nehżat bolupdurlar[629] (9) ve uluġ çāşt-gāhda Böriçi-sengeri'niŋ künçıḳar

[624] tapdı: B taptı
[625] soŋra: T ve B soŋ
[626] dürr-pāş: T pāş B nūr-pāş
[627] meẕkūr mevżi'de: T ve B mevżi'-i meẕkūrda
[628] Balta: B Baltu
[629] bolupdurlar: T ve B boldı

ḥaddıdın ḳırġa çıḳıp (10) ḳumġa ‘azīmet tekāverin sürüp durur[630] **ma‘lūm-ı ḫāṭır-eşref bolsun kim** (11) bu ḳırnıŋ üsti ve ḥadd-ı şimālı ser-tā-ser ḳum durur[631] ve ‘arżı ekşer mevāżi‘de üç künlük ve köprek (12) mesāfet durur[632] ve ba‘żı mevżi‘i ékki fersaḫlıġ[633] érmiş ve ṭūlı maġribdin maşrıḳ sarı vāḳi‘ durur[634] (13) ve[635] ġarbī ḥaddı Kök-üzek’niŋ ayaḳıda müntehī bolup[636] ba‘żılar Ereng-ḳırı’n hem anıŋ (14) cüzvi dép dururlar[637] ve şarḳī ḥaddı Miŋ-bulaḳ ve Irdar’ġa barıp Türkistān nevāḥīsidin (15) hem öter érmiş durur[638] ve ekşer mevāżi‘i uluġ taġ[639] kiçik taġ bolur érmiş anıŋ her mevżi‘iniŋ (16) özge atı bar durur[640] ve ḳumı be-ġāyet nā-hem-vār ve nişīb ü fırāzı bī-şumār durur[641] **Meşnevī**

(17) Rimālıdur ‘aceb ḥadd u kerānsız
Cihān yaŋlıġ bülend ü pesti sansız

Bülendi çarḫ-gerdāŋġa berāber
[İ321a] (1) Bolup taḥte’ş-şerāġa[642] pesti hem-ser

[B737] Bi-nā ki kirse ol ḳum içre āhū
Batar her kām urarda tizge[643] (2) tégrü

---

[630] sürüp durur: T ve B sürdi
[631] ḳum durur: B ḳumdur
[632] mesāfet durur: B mesāfetdür
[633] fersaḫlıġ: T ve B fersaḫlıḳ
[634] vāḳi‘ durur: B vāḳi‘dür
[635] ve: B’de yok.
[636] bolup: B bolur
[637] dép dururlar: B dépdürler
[638] durur: T ve B’de yok.
[639] uluġ taġ: B uluġ ve
[640] bar durur: B bardur
[641] bī-şumār durur: B bī-şumārdur
[642] taḥte’ş-şerā (تحت الثرا): T ve B taḥte’s-serā (تحت السرا)
[643] tizge: B tizġa

Urar mevc-i serāb andın zebāne

Ki yoḳdur[644] ḳaṭre-i sudın nişāne

Ḳoyun (3) kim anda ser-gerdānlıġ eyler

Yolını güm ḳılıp ḥayrānlıġ eyler

Uşalġan (4) köhne süksükler nişānı

Adaşıp ölgen élniŋ üstüḫ̌ānı

Tikenler (5) kim kögermiş anda her yan

Tavuşḳan ḳanıdındur şāḫ-ı mercān

(6) Tapıp ol ḳum ara ser-geştelik ġūl

Érür hem-vāre öz sūgıġa meşġūl

İttifāḳāt-ı ḥasene- (7) din ol durur kim[645] savuḳ[646] tutar vaḳtda[647] yamġur yaġıp ḳum ḳatıp durur[648] érdi (8) **Rubā‘ī**

Şāhā saŋadur kemīne ḳul çarḫ-ı eṣīr

Re’yiŋġa müdām érür muvāfıḳ-ı taḳdīr

(9) Her sarı ‘azīmet eyleseŋ Téŋri ḳılur

Allıŋda ḳum u sunı reh-i ṭab‘-peẕīr

[644] yoḳdur: B yoḳtur
[645] ol durur kim: T ve B’de yok.
[646] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)
[647] vaḳtda: B fırṣatda
[648] durur: T ve B’de yok.

(10) Bu cihetdin ordu[649]-yı keyhān-pūy āsānlıġ bile andın **[T159a]** ‘ubūr étip[650] ġurūb vaḳtıda (11) téŋiz sāḥilin muḫayyem-i ḫıyām-ı meymenet-encām ve maḳarr-ı kevkebe-i nuṣret-iltiżām[651] ḳıldı ol **[B738]** mevżi‘de (12) Köçenek Biy ve Mollā İşim Bay Maŋlay ve Buran bile kim Yaŋı Téŋiz’din çıḳıp érdiler (13) ‘atebe-būslıḳ[652] şerefiġa müşerref[653] bolup nevāzişāt-ı ḫusrevānedin ve iltifāt-ı mülūkānedin[654] (14) ber-ḫūrdārlıḳ[655] tapıp dururlar[656] **erbāb-ı feṭānet ve aṣḥāb-ı dirāyetniŋ** żamāyir-i ẕī-baṣāyir-i deryā- (15) naẓāyiriġa kim aḫbār-ı ġarībe cevāhiriniŋ gencīnesi ve āṯār-ı ‘acībe le’ālīsiniŋ ḫazīnesi (16) durur[657] maḫfī ve muḫtecib ḳalmasun kim ol téŋiz baḥrī durur[658] ḫūn-ḫˇār muḥīṭ dék şūr- (17) engīzlikde ‘aḳl ġavvāṣın ḥayret ḳa‘rıda pinhān étküçi ve deryāyī durur[659] zeḫḫār ṭūfān yaŋlıġ **[İ321b]** (1) telāṭum-ḫīzlikde ḫayāl kémesin dehşet girdābıda ser-gerdān ḳılġuçı né endāzeside (2) kenāre[660] peydā ve né kenāreside endāze hüveydā ḥayret-efzā telāṭumınıŋ[661] ẓuhūrı (3) ol meṣābede durur kim[662] felek-i nīl-gūnnıŋ baḥr-ı aḫżarıġa laṭma-zen ve vaḥşet-nümā terākümi (4) sipihr-i būḳalemūnnıŋ muḥīṭ-i a‘ẓamıġa şūriş-efgen **Meşnevī**

Deryā-yı şigerf (5) şūriş-efzā
Kūlākı kélip sipihr-fersā

Her sarı ki ṭarḥ étip çü girdāb

---

[649] ordu: T ve B mevkib
[650] étip: T ve B ḳılıp
[651] iltiżām: B intiẓām
[652] ‘atebe-būslıḳ: T ve B ‘atebe-būslıġ
[653] müşerref: T ve B fāyiz
[654] ve iltifāt-ı mülūkānedin: T ve B’de yok.
[655] ber-ḫūrdārlıḳ: T ve B ber-ḫūrdārlıġ
[656] tapıp dururlar: T tapdılar B taptılar
[657] ḫazīnesi durur: B ḫazīnesidür
[658] baḥrī durur: B baḥrīdür
[659] deryāyī durur: B deryāyīdür
[660] kenāre: T kenār
[661] telāṭumınıŋ: T ve B telāṭumı
[662] ẓuhūrı ol meṣābede durur kim: T ve B’de yok.

(6) ʻĀlemni tutarġa körgüzüp tāb

Her dem ki yüziġa yel urup kāc
Çīn cebhesi üzre (7) salıp emvāc

Ḳaʻrıġa anıŋ ḫayāl yétmey
Pāyānını ʻaḳl derk étmey

Kök (8) cönki ki devr[663] ḳıldı pīşe
Girdābıda évrülür hemīşe

[B739] Ḫūrşīd ki devr éter cihānda
(9) Andın çıḳıban batar hem anda

Su astıda her neheng-i ḫūn-ḫˇār
Hey'et ara kūhdın (10) nümū-dār

Eylerde telāṭum anda ḫarçeng
Gerdūn Sereṭānıġa urar çeng

Nā-gāh şimālī (11) ésse ol yan
Ṭuġyān ḳılur ol ṣıfat ki ṭūfān

Ol çaġda ne taġ u[664] ne ṣaḥārī
(12) Şek yoḳ[665] ki bolur ġarīḳ barı

[663] devr: İ'de "دوز" şeklinde yazılmıştır.
[664] u: T'de yok.
[665] şek yoḳ: B yoḳ şek

Her tolḳumı kim çıḳıp felekke

Ḳaytıp yene[666] meyl éter semekke

(13) Bolsa aŋa her kéme mülāḳī

Yoḳtur[667] aŋa hīç necāt-ı bāḳī

Ve anı buḥayre-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm[668] atarlar Ravżat- (14) u'ṣ-ṣafā'nıŋ[669] ḫātimeside anıŋ mesāḥatını yüz ferseng bitip dururlar[670] el-ḥāl ékki yüz (15) fersengdin ziyāde durur[671] dérler ve Ḫˇārezm ḫafaẓahullāhu 'ani'l-āfāti ve'l-lezm ḫarāb bolmasdın (16) burun Āmūya kim Belḫ ve Ḫˇārezm deryāsıġa ve Ceyḥūn'ġa meşhūr durur[672] Ürgenç-i ḳadīmniŋ astıdın (17) ötüp Balḳan[673] Tağı'nıŋ şarḳī dāmenesiġa tégip cenūb ṭarafıdın ġarbıġa évrülüp Oġurca'dın **[İ322a]** (1) Māzenderān téŋiziġa ḳoya durur érdi[674] meger Nehr-i Ḫalīc kim Kök-üzek'ġa[675] meşhūr durur[676] (2) bu téŋizġa[677] **[B740]** aḳa durur[678] érdi tārīḫ[679]-i hicrī toḳuz yüz seksen altıda Ḫācem Ḫān- (3) nıŋ eyyām-ı devletide Āmūya suyı Ḫˇāst-mināra'sınıŋ yoḳarısıda Ḳara-aygır (4) toġayıdın[680] yol yasap Tök-ḳal'ası'nıŋ tübidin ötüp bu téŋizġa ḳoyup burunġı (5) rūd-ḫānesi bi'l-küll mesdūd boldı **Ferd**

---

[666] yene: B yana
[667] yoḳtur: T yoḳdur
[668] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[669] Ravżatu'ṣ-ṣafā'nıŋ: T ve B Ravżatu'ṣ-ṣafā
[670] dururlar: T ve B durur
[671] durur: T ve B'de yok.
[672] meşhūr durur: B meşhūrdur
[673] Balḳan: B Balḫan
[674] ḳoya durur érdi: T ve B ḳoyar érdi
[675] Kök-üzek'ġa: T ve B Kök-üzek'ke
[676] meşhūr durur: B meşhūrdur
[677] téŋizġa: B téŋizge
[678] aḳa durur: T ve B aḳar
[679] tārīḫ: İ'de "تأريخ" şeklinde yazılmıştır, metinde hemzesiz okunmuştur.
[680] toġayıdın: B toḳayıdın

Munça su kim aŋa tamām ḳoyar

Né taŋ (6) olsa burunġıdın efzūn

Ve Ḫocend deryāsı kim anı Seyḥūn ve Sir dérler (7) aŋa ḳoyar[681] Yaŋı-deryā ve Ḳuvaŋ suyı kim Seyḥūn'nıŋ şu'abātıdın durur[682] alarnıŋ (8) muṣībi dağı ol durur ve bu meẕkūr bolġan biḥārdın başḳa köp enhār-ı 'aẓīme Deşt-i (9) Ḳıpçaḳ'dın kélip aŋa ḳoşulur ammā suyı be-ġāyet şūr durur[683] munça süçük[684] sulıḳ[685] (10) deryālar aŋa aḳmaḳ bile ṭa'mıġa hergīz[686] tefāvüt yétmes ḥattā deryā ḳoyġan mevżi'din (11) bir ḳadem ilgeriraḳdın su içip bolmas ġālibā bu cihetdin anı Açıġ Téŋiz dérler (12) ve ekşer mevāżi'iniŋ ḳa'rı **[T159b]** ma'lūm érmes ve uluġ ve kiçik cezāyiri köp (13) bolur kim Özbek alarnı töbek ve aral ve atav dérler 'acāyibāt anda kem tapılur (14) ve yazda mecmū' murġābīlerniŋ mekān u[687] āşyānı ol atavlarda bolur ve Adaḳ bile Yaŋı- (15) şehr kim Ḫˇārezm-i İrem Bezm[688] bilādınıŋ mu'aẓẓamātıdın érdi ol téŋiz- (16) niŋ astıda durur[689] ḥālā ol şehrlerniŋ taşdın binā tapġan 'imāretleri (17) kéme ehliġa su astıda körünür érmiş çün āftāb[690]-ı İskenderī sipihr-i nīl-gūnnıŋ **[İ322b]** (1) deryā-yı aḫżarıġa keştī-yi nūr sürüp durur[691] bā-vücūdī kim téŋizniŋ muzı tört (2) barmaḳ ve yarım ḳarışdın ziyāde ḳalın[692] **[B741]** toŋmay durur[693] érdi ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı (3) İskender-vār **ve men yetevekkel 'alāllāhi fe huve ḥasbuh**[694] medlūlı bile 'ināyet-i İlāhī ve te'yīd-i nā-mütenāhīġa (4) tekye ḳılıp kevkebe-i vālā bile kim baḥrī

---

[681] ḳoyar: B aḳar
[682] şu'abātıdın durur: B şu'abātındur
[683] şūr durur: B şūrdur
[684] süçük: T ve B çüçük
[685] sulıḳ: T ve B sulıġ
[686] hergīz: B hergez
[687] u: T'de yok.
[688] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[689] astıda durur: B astıdadur
[690] āftāb: B āftāb-ı 'ālem-tāb
[691] sürüp durur: T ve B sürdi
[692] ḳalın: T'de yok.
[693] toŋmay durur: B tutmaydur
[694] Talak suresi, 3. Ayet

durur[695] mütelāṭım ve lücce durur[696] müterākim muz üstidin (5) téŋizġa tevekkül merkebin sürüp durur[697] **Meşnevī**[698]

Muz üstide efvāc-ı nuṣret-penāh
(6) Téŋiziniŋ yüzin eyleben cilve-gāh

Téŋiz üzre baḥr-ı ḫurūşān kibi
Ḳayu baḥr (7) kim belki ṭūfān kibi

Sürüp bī-teḥāşī gürūh-ā-gürūh
Şükūhıdın eylep téŋizni (8) sütūh

‘Aceb kör téŋiz üzre aḳmaḳ téŋiz
Biri sākin ü biri ārāmsız

(9) Ger ol ser-be-ser muzdın āhen kéyip
Bu pūlāddın līk cevşen kéyip

Ḳılup[699] (10) āşkārā hücūm-ı sinān
Téŋiz ortasıda ḳalın neyistān

Velī ol (11) neyistān ara her dilīr
Hizebr-i ḫurūşān u derrende şīr

[695] baḥrī durur: B baḥrīdür
[696] lücce durur: B lüccedür
[697] sürüp durur: T ve B sürdi
[698] meşnevī: B naẓm
[699] ḳılup: T ve B ḳılıp

Merākib sümi birle muz ḳaḳılıp

(12) Şererler çıḳıp kökke ot çaḳılıp

[B742] Velī muzġa tégmek bile her toyaḳ

(13) Çıḳıp ün téŋizdin ṭaraḳan ṭaraḳ

Dégil ol téŋiz érdi nīl-i felek

Çerig (14) ehli anda gürūh-ı melek

Melek érmes encüm sipāhı érür

Cihān üzre nūr-ı İlāhī (15) érür

Şeh-i baḥr u ber ḫusrev ü[700] mülk-gīr

Érür ol nücūm içre mihr-i münīr

Salıp pertevin (16) çarḫ-ı devvārġa

Cibāl ü ṣaḥārī vü emṣārġa

Çékipdür téŋiz içre andın ‘alem

Yarutġay (17) cemālı bile anı hem

Ammā sür‘at-ı tamām ve isti‘cāl-ı lā-kelām[701] bile merākib-i ṣarṣar-ḫırāmġa [İ323a] (1) mihmīz bérip téŋiz mesāfetin ḳaṭ‘ ḳılur érdi[702] żuḥā hengāmıda Maŋlay’ġa (2) muvāfaḳat körgüzüp bu yanġa köçken élniŋ evveli yoluḳtı[703] ve āftāb-ı ‘ālem-tāb (3)

[700] ü: B’de yok.
[701] lā-kelām: T ve B mā-lā-kelām
[702] érdi: B érdiler
[703] yoluḳtı: T yoluḳdı

semtü’r-re’sġa mürtefi‘ bolġanda Yaŋı-deryā’nıŋ ḳoyġan mevżi‘idin kim aŋa[704] (4) Ḳarabaylı hem dérler ötüldi ol yerde köçken élniŋ soŋġı[705] tükendi kim üç (5) kündin beri biylerdin ayrılıp köçüp durur[706] érdiler ol eşnāda hevā-yı (6) bürūdet-efzā ıssıġlıḳġa māyil bolup ḳuyaş ḥarāretiniŋ te’ŝīri muz üstiġa (7) tüşken ḳarnı éritip muzġa dağı sirāyet ḳıla başladı **Ferd**

[B743] Ḫunuk-rūylıġdın (8) sipihr étti[707] şerm
Cihān ehliġa mihrini ḳıldı germ

Peşīnde Maŋlay (9) bile biylerniŋ ayrılışġan cezīredin ötüldi ol mevżi‘de mu‘ānidlerdin (10) üç tört öylük él olturup[708] érdi alarnı efvāc-ı ḳāhire ġāret ḳılıp ötti[709] ve āḫır (11) peşīnde hevā muḫālif bolup ve āftāb-ı ‘ālem-tāb ve **tevārat**[710] **bi’l-ḥicāb**[711] maṣdūḳası bile (12) perde-i seḥābġa kirdi ve şudrun yaġıp muz erkānıġa taḫalḫul ve tezelzül yétkürdi (13) andaḳ durur[712] kim ekŝer mevāżi‘de müşāhede ḳılduḳ kim at ḳadem urġan sayı **[T160a]** (14) muz saṭḥı münḥanī ve muḳa‘ar bolup zelzele ḳılur érdi ḥażret-i ḫıdīv-i bī-hemāl tevekkül ve ‘azīmetiġa (15) iḫtilāl yétkürmey **ufevviżu emrī ilāllāh**[713] müfādı bile zimām emrin Ḳādir-i ẕü’l-celāl- (16) nıŋ ḳabża-ı ‘ināyetiġa tefvīż ḳılıp mu‘ānidler ṣavbıġa kemāl-ı isti‘cāl bile ḥareket

---

[704] aŋa: T ve B anı
[705] soŋġı: T ve B soŋı
[706] durur: T ve B’de yok.
[707] étti: T étdi
[708] olturup: Kaman tarafından “öltürüp” şeklinde okunmuştur ancak, hemen sonrasında söz konusu “él (topluluk)”in hücuma, yağmaya uğradığı dile getirilmektedir. Ayrıca söz konusu kelimeden önceki bölümde geçen “ol mevżi‘de” ifadesinden, “o bölgede oturan, yaşayan bir topluluk” olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan kelimenin “olturup” şeklinde okunmasının bağlama daha uygun düştüğü anlaşılmaktadır.
[709] ötti: T ötdi
[710] tevārat: İ ve T’de “تورات” şeklinde yazılmıştır.
[711] Kur’an, 38/32
[712] durur: T ve B’de yok.
[713] Kur’an, 40/44

étti[714] (17) bu ṭarīḳada altı menzillik mesāfetni bir künde ḳaṭ‘ ḳılıp ḳuyaş şehr-yārı maġrib **[İ323b]** (1) téŋiziġa üfūl ḳılur vaḳtda Ḳuvaŋ nehriniŋ ḳoyġan yeriġa (2) ḳarīb Şeyḫ Ata’nıŋ fāyiżü’l-envār[715] civārıdaġı cezāyirde mu‘ānidleriniŋ kéyindin[716] (3) yétildi ve ba‘żı dil-āverler kim muḳaddeme-i sipāh durur érdiler[717] alarnıŋ māl u mevāşīsidin (4) köp ġanāyim dest-gīr ḳıldılar ol ḥażret ‘ayn-ı ‘ināyet ve maḥż-ı şefḳatdın kim (5) ṭıynet-i pākide[718] muḫammer durur **ve’ş-şefeḳatu ‘alā ḫalḳillāh** muḳteżāsı[719] bile ġāret ḳılılġan (6) emvālnı leşkeriyyedin istirdād ḳılıp nehb ü türk-tāz merāsimidin mümāna‘at körgüzdi[720] (7) ve mu‘ānidler tüşken cezāyirġa[721] yaḳın bir cezīreni nüzūl-ı meserret-vuṣūlı bile özge cezāyir- (8) din mümtāz u ser-efrāz[722] ḳılıp mu‘ānidlerġa Aydōst Biy ve Orun Bay Biy’ni[723] istimālet (9) va‘desi bile[724] **[B744]** ve siyāset va‘īdi bile mersūl tutup dururlar[725] alar yétişken[726] hemān (10) umerā-yı bāġıyye ya‘nī İsen-kéldi Biy ve Toḳta Pulad Biy ve Maman Biy iẓhār-ı ḫacālet ve inkisār-ı (11) bī-nihāyet bile ‘ālem-penāh der-gāhġa[727] müteveccih bolup meẕellet tofraḳıġa kemāl-ı ‘acz bile (12) çehre-i ‘ubūdiyyet ḳoyup dururlar[728] ḥażret-i sulṭān-ı baḥr u ber ġāyet-i şefḳatdın ol mücrimler- (13) niŋ cerāyim-i ḳadīme ve aṣāyim-i cedīdesiġa perde-i aġmāż çékip **ve’l-‘afvu ‘inde’l-ḳudreti min** (14) **‘uluvvi’l-himmeti** medlūlı bile neş’e-endūz-ı ḫum-ḫāne-i ‘afv ḳıldı **Rubā‘ī**

[714] étti: T ve B ḳıldı
[715] fāyiżü’l-envār: T ve B’de yok.
[716] kéyindin: T ve B ‘aḳabıdın
[717] durur érdiler: T ve B’de érdi
[718] pākide: İ’de “پاكيمدا” şeklinde yazılmıştır.
[719] muḳteżāsı: İ’de “ت” harfinin noktaları yok.
[720] körgüzdi: T körgüzüp durur
[721] cezāyirġa: T cezāyirġa yavuḳ ve
[722] ü ser-efrāz: T ve B’de yok.
[723] Orun Bay Biy’ni: T Orun Bay’nı
[724] bile: T ve B’de yok.
[725] mersūl tutup dururlar: T irsāl ḳılmış dururlar ve B irsāl ḳıldı
[726] yétişken: B yétüşken
[727] ‘ālem-penāh der-gāhġa: T ve B der-gāh-ı ‘ālem-penāhġa
[728] ḳoyup dururlar: B ḳoydılar

Şāhā keremiŋ[729] baḥrıġa (15) yoḳ ḥadd u kenār

Ol baḥr-ı zülālıdın cihāndur ser-şār

Her mücrim-i ser-geşte ki (16) kéldi ḳapuŋa

Şek yoḳ ki bolur ‘afvıŋ ile ber-ḫūrdār

Temṯīl Bir kün İskender (17) aldıġa ṭāġīlerdin birevni kim ‘adāveti anıŋ nisbetide istimrār tapıp ‘ubūdiyyet **[İ324a]** (1) ribḳasın[730] ḳılāde-i iṭā‘atıdın çékip durur[731] érdi zincīr-i belāġa muḳayyed ḳılıp kéltürdiler (2) İskender anıŋ cerīmesiġa raḳam-ı ‘afv çékip ḳanın bağışladı ḥużżār-ı (3) meclisdin birev kemāl-ı ḳasāvet[732] ve ġāyet-i ġabāvetdin tiliġa kéltürüp durur[733] kim eger men (4) sen bolsam érdi her-āyīne anı öltürür érdüm[734] İskender dédi kim vaḳtī kim[735] (5) men sen émes-men ḳatl étmen[736] bu kelām-ı mu‘ciz-niẓām anıŋ hikmet-āyīn sözleridin durur[737] (6) **lev ‘alime’n-nās ḥubbī lil-‘afvi le-yaḳrebū illā bi’l-cerāyim Beyt**

Firū-destniŋ ger günehdür işi

(7) Uluġnıŋ érür ‘afv ārāyişi

[B745] Faḳīr bu vāḳı‘aġa ékki tārīḫ tapıp durur érdüm[738] naẓm silkige (8) çékdüm[739] biri bu durur[740] kim **Tārīḫ**

---

[729] keremiŋ: Kaman tarafından “ger miŋ” şeklinde okunmuştur fakat bunun, bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır. “Şāhā” hitabı dikkate alındığında dizeden “Ey şah senin kereminin denizinin sınırı, kenarı yoktur” şeklinde bir anlam çıkmaktadır.

[730] ribḳasın: B raḳabesin

[731] durur: T ve B’de yok.

[732] ḳasāvet: B fesādet

[733] kéltürüp durur: T ve B kéltürdi

[734] érdüm: T ve B érdim

[735] kim: T’de yok. B ki

[736] étmen: B étmen ve

[737] sözleridin durur: B sözleridindür

[738] durur érdüm: T érdim B’de yok.

[739] çékdüm: T ve B çékdim

[740] bu durur: B budur

Melik-i sipāh Muḥammed Raḥīm Ḫān ki zi-beẕl

Be-bezm-i dest-i ināyāt-ı (9) ū nişānd[741] genc

Nümūd feṯḥ-i sevād-ı buḥayre-i Ḫˇārezm

Zi-rūy-ı yaḫ şode ber-müfsidān sipāh-ı āhenc

Ṭaleb nümāyī (10) eger īn fütūḥ-rā tārīḫ

Be-gū hezār buved bā-düvīst[742] bist ü penc

Bu mıṣra‘da be-gū lafẓıdın başḳası (11) lafẓ yüzidin bir tārīḫ ve ma‘nā yüzidin bir tārīḫ bolur ve[743] yana biri bu durur[744] kim **Tārīḫ**

Muḥammed Raḥīm ān (12) şeh-i āsmān-taḫt

Ki ber-şest tīreş be-gūyed felek-zih

Der-āmed be-rūy-ı téŋiz çün Sikender

(13) Şode saṯḥ-ı yaḫ-rā be-leşker ḳadem-nih[745]

Girift āḫır-ı penç-şenbih zi-iḳbāl

Kevrān-hā-yı **[T160b]** ḳalpaḳ-rā bā-kih ü mih

(14) Çü tārīḫ-i īn feṯḥ cüstend ez-men

Be-goftem ki būd āḫır penç-şenbih

---

[741] nişānd: T ve B fişānd

[742] bā-düvīst: B bā-düvīst ü

[743] ve: T ve B’de yok.

[744] bu durur: B budur

[745] ḳadem-nih: T ḳadem

Ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī Aman (15) Bay Yüzbaşı’nı muḳarrer ḳıldı tā kim ol élge taŋ atġunça muḥāfaẓat körgüzüp alarnı (16) müsta‘idd köç ḳılġay bu vāḳı‘a aynıŋ yégirme béşide **[B746]** cum‘a kéçesi durur[746] érdi çün (17) sulṭān-ı şehr-i rūz ya‘nī āftāb-ı gītī-fürūz felek-i nīl-gün baḥrınıŋ tesḫīriġa **[İ324b]** (1) livā-yı ẓuhūrnı cilveger ḳılıp kevākib élātın ol baḥr saṭḥıdın bevādī-yi iḫtifāġa köçürdi (2) ḫıdīv-i kāmkār Allaş Bék ve Aman Bay Yüzbaşı ve Ḳutlı Bay Ḳalmaḳ’nı özleriġa müte‘allıḳ (3) nökeri bile Ḳaraḳalpaḳıyye’ni köçürürġa ta‘yīn ḳıldı me’mūrlar fermān mūcibi bile ol élni uluġ (4) çāşt-gāhġaça köçürüp revāne ḳıldılar ve[747] ol aḥvāl ḫalālıda pervīzen-sehāb (5) ḳardın kāfūr-bīzlik āġāz ḳıldı yoḳ yoḳ belki[748] ferrāş-ı sipihr ḥażret-i a‘lāḫaḳannıŋ (6) mürūrı üçün muznıŋ üstige[749] ferrāş kāfūrı töşedi ol ḥażret köç yönegendin (7) soŋra[750] kevkebe-i tamām ve debdebe-i lā-kelām[751] bile rükūb ḳılıp ‘inān-ı ‘azīmetin mürāca‘at ṭarīḳıġa mün‘aṭıf (8) ḳıldı ve deryā-neverdlikde müsāra‘at körgüzüp ‘aṣr çaġı Yaŋı-deryā’nıŋ ḳoyġan (9) mevżi‘iġa ḳarīb tüşüldi ol mevżi‘de Mollā İşim Bay’nı Ḳazaḳ pād-şāhı ‘Abdül‘azīz Ḫān’ġa (10) élçi ḳılıp feṭḥ-nāme bérip ve yana Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ māl ve esīrlerin ṭaleb étip yiberdi (11) ve taŋlası ṣubḥ ṭulū‘ıdın soŋra[752] andın nehżat körgüzüp kéç peşīnde téŋizdin (12) çıḳıp sāḥilni mażreb-i ḫıyām-ı iḳbāl ve maḳarr-ı kevkebe-i iclāl ḳıldı eşca‘u’ş-şüce‘ā efżalu’l-fużalā Ḫˇāce (13) Cān Ḫˇāce kim Aḳ-yaḳış’dın ḳaytıp kevkebe-i vālā Baday’nıŋ[753] ḥudūdıda érkende ol ḥażret- (14) niŋ mülāzemetiġa müşerref bolup işāret-i ‘ālī bile béş altı kün āsāyiş üçün (15) Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[754] ötüp durur[755] érdi[756] āsāyiş

[746] durur: T ve B’de yok.
[747] ve: T ve B’de yok.
[748] belki: T belkim
[749] muznıŋ üstige: T ve B muz üstiġa
[750] soŋra: T ve B soŋ
[751] lā-kelām: T ve B mā-lā-kelām
[752] soŋra: T ve B soŋ
[753] Baday’nıŋ: T ve B Baday
[754] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: B Ḫıvaḳ’ġa
[755] durur: B’de yok.
[756] āsāyiş üçün Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa ötüp durur érdi: T’de yok.

taḥṣīlidin soŋra[757] yana bādiye-peymā-yı (16) ‘azīmet bolup Ḳubaş[758]-yolı’dın Teŋ-yār-başı’ġa kélip anda tevaḳḳuf ḳılmay (17) ötüp ol kün kevkebe-i vālā téŋizdin çıḳmas burun mülāzemet şerefiġa **[İ325a]** (1) istis‘ād tapıp bī-nihāyet savrun u pīş-keş ötkerdi **téŋiz vaḳāyi‘iniŋ** (2) **bedāyi‘i [B747]** ol cümledin téŋiz muzınıŋ savuḳ şiddetidin şarḳdın ġarbġa ékki ḳıraḳġa (3) yétkünçe ṭūlānī ayrılıp yana ḳatġan şikāfları köp érdi ḳayturda müşāhede ḳılıldı (4) kim şudrun cihetidin alarnıŋ dāmen-i ittiṣālı girībān-ı infikāk bolup çākiniŋ ‘arżı bir ḳarış (5) belki ékki ḳarışdın ziyāderaḳ bolġan érken at ve ulaġlar ol yaruḳlarnıŋ (6) bir ḳıraġıġa kélse muz yarım gez suġa batıp yana[759] bir[760] kenārı büyük çıḳar at ségirip bu ḳıraġıġa özin (7) alsa yana[761] bu batıp ol bülend bolur mundaġ ḫaṭarnāk mevāżi‘de kişi ve at żāyi‘ bolmay çıḳıldı (8) meger béş at ve bir téve kim rākibiniŋ ġafleti cihetidin yaman yerlerde muzġa oyulup telef boldı (9) **yana[762] ol kim** téŋizdin çıḳar küni emāret-penāh Muḥammed Rıżā İnaḳ ve faḳīr ve yene[763] ṣanādīd-i leşkeriyyedin gürūhī (10) hey’et-i ictimā‘ bile kélür érdük nā-gāh ḫaber-dār bolduḳ kim atımız ayaḳınıŋ astıdaġı (11) muz taḫmīnen bir ṭınāb endāzesi bola alġay müẕebẕeb[764] bolup oyulup **[T161a]** bara durur[765] her kim bir ṭarafke (12) cān vehmidin kemāl-ı vaḥşet bile atımızġa[766] mihmīz bérip andın sālim çıḳduḳ (13) ammā inaḳnıŋ ve yana[767] ba‘żı yigitleriniŋ merākibiniŋ[768] kéyin ayaḳları tiziġaça[769] muzġa oyulup (14) atlarınıŋ[770] ġāyet-i ḳuvvet ve çābükligidin belki şeref-i iḳbāl-ı şāhī ve eşer-i te’yīd-i İlāhī bile ol (15) girdāb-ı belādın amān

[757] soŋra: T ve B soŋ
[758] Ḳubaş: İ’de “قوياش” şeklinde yazılmıştır.
[759] yana: T yene
[760] bir: İ’de “ب” harfinin noktası yok.
[761] yana: T yene
[762] yana: T yene
[763] yene: B yana
[764] müẕebẕeb B müẕebẕeb ve münfekk
[765] bara durur: B baradur
[766] atımızġa: B atıġa
[767] yana: T yene
[768] merākibiniŋ: T merākibi
[769] tiziġaça: T tizġaça
[770] atlarınıŋ: T ve B atlarnıŋ

çıḳtılar **Nükte** Her ṣāḥib-i devletī ki[771] umūr-ı mülk ü millet ü mehāmmdın[772] devlet (16) merāyāsınıŋ taṣfiyesiġa rāy-ı rezīn ve endīşe-i metīn ṣayḳalı bile kūşiş ḳılıp ḫalḳıllāh (17) żamāyiriniŋ tesḫīride āṣār-ı naṣfet ü ‘adālet iẓhārıġa sa‘y körgüzse her-āyīne bu ḫıṣāl-ı **[İ325b]** (1) ḥamīde ve ef‘āl-ı pesendīde **[B748]** şerefidin hemīşe anıŋ rā’yet-i iḳbāl ve livā-yı iclālı (2) baḫt-ı bülend ve ṭāli‘-i ercümendniŋ resālıġı bile felek-fersā belki[773] ‘arş-sā bolup dest-i (3) ‘avārıż-ı zamān ve ḥavādiṣ-i devrān anıŋ gül-zār-ı hemīşe-bahār rūzgārınıŋ dāmen-i (4) ṭarāvetidin kūtāh u nā-resādur[774] eger kūre-i āteşġa Siyāhveş-vār ḳadem-i cür’et (5) ursa bī-iḫtirāḳ ve eger deryā-yı ḫūn-ḫˇārġa İskender[775]-miṣāl yekrān-ı ‘azīmet sürse bī-iġtirāḳ (6) çıḳar ve tamāmet-i maḳāṣıd u maṭālibi muvāfıḳ-ı merām-ı vücūd tutar andaḳ kim ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār- (7) nıŋ girdār-ı nedret-āṣārı delīlī durur[776] bu da‘vānıŋ ṣübūtıġa ve şāhidī durur (8) bu müdde‘ānıŋ[777] ḥaḳīḳatıġa **Meṣnevī**

Ḫusrev-i kām-kār-ı deryā-dil
Kim aŋa Téŋri’dür[778] şāmil

(9) Ger tevekküldin ursa her sarı kām
Aŋa ḥāṣıl bolur ḥuṣūl-ı merām

Çün téŋizġa[779] (10) livā-firāz oldı
Aŋa nuṣret éşigi bāz oldı

---

[771] ki: T kim
[772] mehāmmdın: B mehāmmdın ve
[773] belki: T belkim
[774] nā-resādur: T nā-resā durur
[775] İskender: B Sikender
[776] delīli durur: B delīlidur
[777] müdde‘ānıŋ: T ve müdde‘ā
[778] Téŋri’dür: T ve B Téŋri ḥıfẓıdur
[779] téŋizġa: B téŋizge

Bolup ol baḥr-ı jerf ara (11) ġānim
Çıḳtı devlet bile yana[780] sālim

Dōstın ḳıldı şād nuṣret ile
Düşmenin dağı (12) ‘afv u şefḳat ile

Böyle işni be-ġayr ḥażret-i şāh
Ḳılmadı hīç şāh-ı ṣāḥib-i cāh

[B749] (13) Yā Rab ét şehr-yārım iḳbālın
Pāy-dār u ziyāde iclālın

Her yan atlansa fetḥ lāzımı (14) ḳıl
Ẓafer ü nuṣretiŋ mülāzımı ḳıl

Dōstın eyle luṭfıdın ḫurrem
Düşmenin ḳıldı (15) derd ü[781] miḥnet-i ġam[782]

Taŋlası yek-şenbih küni kim aynıŋ yégirme yétisi durur[783] érdi (16) emāret-penāh eyālet-dest-gāh maḳbūl-ı ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī[784] muḳarreb-i der-gāh-ı sulṭānī melāẕ-ı (17) ehlü’l-‘ālem ṣāḥibü’s-seyf ve’l-ḳalem **Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi**[785] ve ṣadāḳat-me’āb emāret-intisāb **Bék ‘Alī [İ326a]** (1) **Mīrāb**’nı ekṣer sipeh-dārlar bile Ḳaraḳalpaḳ köçiġa ta‘yīn ḳılıp özi ġāyet-i kām-rānlıġ (2) ve fīrūzmendlik bile

[780] yana: T yene
[781] ḳıldı derd ü: T ve B mübtelā-yı
[782] miḥnet-i ġam: T miḥnet ü ġam
[783] durur: T ve B’de yok.
[784] a‘lā-ḫaḳanī: T ve B ḫaḳanī
[785] Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi: B Emīr Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi

semend-i sa‘ādetġa rükūb étti[786] ve bādiye-peymālıġda ḳamer-i serī‘ü’s-seyr dék sür‘at (3) bile ḳaṭ‘-ı menāzil ḳılıp āḫır peşīnde Teŋ-yār-başı mevżi‘ide kim büne ve oġruḳ anda durur[787] (4) érdi pertev-i nüzūlı bile kiryās-ı bülend-esās pīş-gāhın münevver ḳıldı ve dū-şenbih (5) küni ṭalī‘a-ı ṣubḥdın soŋra[788] Laçin Ḳalmaḳ’nı fetḥ-nāme bile dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de[789] (6) ‘umdetü’l-umerā emīr-i kebīr celālu’d-devleti ve’d-dīn **Ḳutluḳ**[790] **Murād İnaḳ’ġa kim** ol ḥażretniŋ niyābetiġa[791] (7) meşġūl durur[792] érdi mersūl tutup durur[793] ve ol mevżi‘din nehżat körgüzüp Böriçi- (8) ḳırı’nıŋ étekide bār-gāh-ı iḳbāl ve sürādiḳāt-ı iclālnı ber-pāy ḳıldılar (9) anda Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ[794] köçi ötkünçe üç kün mütevaḳḳıf bolup eyyām-ı tevaḳḳufda Böriçi- (10) ḳırı ve Turna-taḳırı’nıŋ[795] nevāḥīside céren şikārıġa iştiġāl körgüzüp (11) şikār-ı Cemşīdī **[B750]** efsānesiġa ḫaṭṭ-ı nesḫ[796] çékdi[797] **Naẓm**

Ṣayd étkeli körgüzüp (12) tekāpū
Ḥayret ḳılıp anda çeşm-i āhū

[T161b] Ol avānda Aḳ-yaḳış ehlidin ve Aydōst Biy- (13) niŋ etbā‘ıdın yeti kişini kim téŋiz içide köç ehlidin bir gūsāle oġurlap (14) soyup éken dururlar[798] tutup kéltürüp

[786] étti: T étdi
[787] durur: T ve B’de yok.
[788] soŋra: T ve B soŋ
[789] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de: T ve B Ḫıvaḳ’da
[790] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[791] niyābetiġa: İ’de “ب” harfinin noktası yok. Tanç tarafından “niyyātıġa” şeklinde okunmuştur ancak bunun, bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır. Kelimenin geçtiği yerde kişi ismiyle birlikte “naiplik (niyābet)” görevinden söz edilmektedir.
[792] durur: T ve B’de yok.
[793] mersūl tutup durur: T ve B irsāl ḳıldı
[794] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[795] Turna-taḳırı’nıŋ: İ ve T’de “تورنا تاتیرى نیک ” şeklinde yazılmıştır.
[796] ḫaṭṭ-ı nesḫ: İ’de “ḫaṭṭ u nesḫ” şeklinde geçmektedir.
[797] çékdi: T çékti
[798] éken dururlar: B ékendürler

érdiler günāhları ṣābit[799] bolġandın (15) soŋra[800] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār siyāset yüzidin alarnıŋ ékevin **‘ibreten li’n-nāẓirīn** (16) ġażab dārıġa asturdı ve özgesiniŋ günāhını emīr-i rūşen-żamīr Şāh Niyāz Atalıḳ- (17) nıŋ şefā‘atı bile bağışladı hem ol mevżi‘de Ḳoş-bégi ve Bék ‘Alī Mīrāb ve sipeh-dārlar **[İ326b]** (1) köçni ötkerip mülāzemet şerefiġa istis‘ād taptılar[801] ve ẕü’l-ḥicce ayınıŋ (2) ġurreside kim penç-şenbih küni durur[802] érdi kevkebe-i tamām ve debdebe-i mā-lā-kelām bile nehżat (3) körgüzüp cum‘a küni Aḳ-yaḳış ḳal‘asınıŋ[803] cenūbıda muz üstidin Kök- (4) üzek’niŋ[804] nehridin ‘ubūr ḳılıp nehr-i meẕkūrnıŋ ġarbī kenārın muḫayyem-i ḫıyām-ı (5) meymenet-encām ḳılıp dururlar[805] ve[806] ol yerde Aydōst Biy ve Aymīrzā Biy başlıġ (6) Aḳ-yaḳış ehliniŋ ekābiriġa teşrīfāt-ı kerāmend in‘āmı bile berūmendlıġ yétkürdi (7) be-taḫṣīṣ Bay Dōst[807] Biy’ġa kim şikār-gāhlarda ve téŋiz yolıda ġacarçılıḳ emriġa (8) ḳıyām körgüzüp durur[808] érdi in‘āmāt-ı pād-şāhānedin ser-efrāzlıġlar[809] (9) bağışladı şenbih küni ḥareket körgüzüp[810] Ḳara-buḳa toġayınıŋ[811] şimālıġa (10) tüşüp dururlar[812] ve[813] bu menzilde Orun Bay Biy ve İş Cān Biy ve İsen-kéldi[814] Biy (11) ve Toḳta Pulad Biy ve Maŋlay’ġa öz éllériniŋ ḥükūmet ü eyāletin tefvīż (12) ḳılıp nişān-ı ‘ālī-şān **[B751]** merḥamet étti[815] ve ḳāmet-i ḳābiliyyetlerin biylik teşrīfātı (13) bile ārāste ḳılıp Orun Bay Biy’niŋ oġlı Mollā

[799] ṣābit: T ṣābit ḳadem
[800] soŋra: T ve B soŋ
[801] taptılar: T tapdılar
[802] durur: T ve B’de yok.
[803] ḳal‘asınıŋ: T ve B ḥiṣārınıŋ
[804] Kök-üzek’niŋ: T ve B Kök-üzek
[805] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[806] ve: B’de yok.
[807] Bay Dōst: B Aydōst
[808] durur: T ve B’de yok.
[809] ser-efrāzlıġlar: T ve B ser-efrāzlıḳ
[810] körgüzüp: B ḳılıp
[811] toġayınıŋ: B toḳayınıŋ
[812] tüşüp dururlar: T ve B tüşüldi
[813] ve: T ve B’de yok.
[814] İsen-kéldi: T İsen-keldi
[815] étti: T étdi B ḳıldı

Devlet Naẓar[816] ve Ḫıtāy ekābiridin (14) Ṭaylaḳ Bahādır'nı öz mülāzemetiġa maḫṣūṣ tutup Ḳaraḳalpaḳıyye'din her ḳaysıġa yüz kişi (15) nöker merḥamet ḳıldı[817] Maman Biy kim mādde-i muḫālefet ol durur[818] érdi anıŋ (16) nüsḫa-ı āmālıġa raḳam-ı 'azl çékti[819] ve Yaŋı-deryā ehliġa māl-ı emān üçün meblaġ-ı keşīr ḥavāle (17) ḳılıp Ḳoş-bégi'ni vezāret-me'āb niẓāmü'l-mülk ve'l-milleti Muḥammed[820] Yūsuf Mihter'niŋ inisi Niyāz Muḥammed Bay **[İ327a]** (1) ve Ḳoş-bégi'niŋ öz inisi Muḥammed-ḳulı Bék bile ol māl taḥṣīliġa muḳarrer ḳıldı (2) ve burunġı Ḳaraḳalpaḳ élātınıŋ te'ḫīẕ-i zekˇātın daġı anıŋ rāy-ı ṣavāb-nümā-yı 'ālem-ārāyıġa (3) rücū' ḳıldı aynıŋ béşide dū-şenbih küni andın nehżat ḳılıp āftāb-ı 'ālem-tāb yaŋlıġ (4) ṣa'ṣa'a-ı vürūdı bile menāzilni yarutup se-şenbih küni Şorça-ḳal'ası'nıŋ tuşıdın (5) kim Ḫˇāce-éli'niŋ künçıḳar arḳası durur[821] Āmūya'dın 'ubūr ḳılıp deryā ḳıraġın (6) mażreb-i bār-gāh-ı felek-iştibāh ḳıldı ve taŋlası kim çehār-şenbih künidür[822] érdi (7) 'arż-ı sipāh ḳılıp Sevgenli'ġa tüşüp dururlar[823] penç-şenbih küni andın rā'yet-efrāz-ı (8) nehżat bolup Atalıḳ-arnası'nıŋ ḳıraġıġa nüzūl-ı meserret-vuṣūlı bile (9) nezāhat bağışladı ol mevżi'de Süyek Kem başlıġ Yomut ḥarāmīlerin kim İş (10) Muḥammed Bék Gürlan'ġa kirgen fırṣatda 'asākir-i manṣūre téŋizde érkende alardın (11) şerāret-i cibillī ḥareketi bile nā-mülāyim emrler ve nā-şāyeste fi'ller ṣādır bolup durur[824] érdi (12) tutdurup cum'a küni peşīnde rükūb étip[825] ḫuftende Maylı Çungul mevżi'iġa[826] (13) nüzūl-ı iclāl körgüzüp[827] şenbih küni kim 'ıyd-ı ḳurbān durur[828] érdi (14) feṭḥ ü

[816] Mollā Devlet Naẓar: T Devlet Naẓar
[817] ḳıldı: B körgüzdi
[818] durur: T ve B'de yok.
[819] çékti: T çékdi
[820] Muḥammed: B'de yok.
[821] arḳası durur: B arḳasıdur
[822] künidür: T ve B'de yok.
[823] tüşüp dururlar: T ve B tüşüldi
[824] durur: T ve B'de yok.
[825] étip: T ve B ḳılıp
[826] Maylı Çungul mevżi'iġa: T ve B Maylı Çungul'ġa
[827] nüzūl-ı iclāl körgüzüp: B nüzūl ḳılıp
[828] durur: T ve B'de yok.

fīrūzmendlik bile dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[829] vārid bolup erīke-i ḫilāfetni (15) vücūd-ı ẕī-cūd-ı ‘āḳıbet-maḥmūdı bile müzeyyen ḳılıp visāde-i ‘izzet ü celāletde (16) ārām u ḳarār tutup dururlar[830] **[B752]** ve firḳat-zedeler köŋülin ḥużūr-ı fāyiż- (17) ü’n-nūr **[T162a]** kāmilü’s-sürūrı bile reşk-i gül-şen étip pertev-i dīdārıdın mehcūrlarnıŋ dīde-i **[İ327b]** (1) ümmīdini[831] yarutdı[832] ḳudūm-ı meserret-lüzūmı kim fi’l-ḥaḳīḳat ‘ıydī durur[833] (2) neşāṭ-efzā ‘ıyd-ı ḳurbān bile ḳırān ḳıldı bu ‘ıydeyn-i meymenet-intimānıŋ (3) şeref-i iḳtirānıdın dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’niŋ[834] sükkānıġa ‘işret-i bī-ġāyet- (4) niŋ[835] éşigin açtı[836] **Rubā‘ī**

Şāhā saŋadur nuṣret-i Yezdān yāver
Allıŋda (5) Ḫıtā ḫānı vü ḳayṣer çāker
‘Azmiŋ boluban mūcib-i iḳbāl ü ẓafer
Kélmekligiŋ ol[837] (6) élge durur[838] ‘ıyd-ı ekber

Ve[839] Mollā İşim Bay kim téŋizde Ḳazaḳ’nıŋ[840] pād-şāhı (7) ‘Abdül‘azīz Ḫān’ġa sefāret resmi bile irsāl ḳılılıp[841] durur[842] érdi andaḳ kim sābıḳan (8) beyān kilkiniŋ raḳam-zedesi bolmış durur[843] érdi béş künde téŋizdin çıḳıp (9) Çubar mevżi‘ide Şīr Ġāzī Sulṭān veled-i Ġāyib Ḫān’nıŋ menziliġa kim ‘Abdül‘azīz (10) Ḫān-ı mezbūrnıŋ

[829] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: T ve B Ḫıvaḳ’ġa
[830] ārām u ḳarār tutup dururlar: T ārām tutdı B ārām tuttı
[831] ümmīdini: T ve B ümīdin
[832] yarutdı: B yaruttı
[833] ‘ıydī durur: B ‘ıydīdür
[834] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’niŋ: T ve B’de yok.
[835] bī-ġāyetniŋ: T ve B bī-ġāyet
[836] éşigin açtı: B éşigi açıldı
[837] ol: B oldı
[838] durur: T ve B’de yok.
[839] ve: T’de yok.
[840] Ḳazaḳ’nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[841] ḳılılıp: B ḳılınıp
[842] durur: T ve B’de yok.
[843] bolmış durur: T ve B bolup

inisi durur[844] nüzūl-ı iclāl buyurup durur[845] ve andın (11) rükūb ḳılıp yana béş künde Aḳ-öyrek nehriniŋ kenārıda ʿAbdülʿazīz Ḫān- (12) nıŋ ordusıġa vārid bolup durur[846] maʿlūm-ı ḫāṭır-eşref bolsun kim (13) ol meẕkūr nehr[847] Seyḥūn'nıŋ ayaḳıdın ayrılġan şuʿabātıdın durur[848] Cānkent[849]-ḳalʿası anıŋ (14) kenārıda durur[850] érdi ḥālā ol ḳalʿa ḫarāb bolup burūc u bārūsı **ʿāliye-hā sāfile-hā**[851] maṣdūḳasıġa (15) ṣādıḳ durur[852] ol ḳalʿanıŋ[853] sükkānıdın gürūh-ı enbūh Ḫˇārezm-i İrem Bezm dāru's-salṭanasıġa[854] kélüp[855] **[B753]** (16) Hezāresp'de bir kint bolup olturup dururlar[856] kim ol kintni bu cihetdin Cānkent'iġa[857] (17) mevsūm ḳılıp dururlar[858] ʿAbdülʿazīz Ḫān Mollā İşim Bay'nıŋ taʿẓīm ü tevḳīride mesāʿī-yi meşkūre **[İ328a]** (1) taḳdīmġa yétkürüp fermān-ı ʿālī-şānnıŋ[859] mażmūnıġa ıṭṭılāʿ tapġaç bi'r-re's (2) ve'l-ʿayn ḳabūl ḳılıp dururlar[860] dōstlıġ ve yek-cihetlikdin dem-i muṣādaḳat urup (3) öz ḳardaşlarıdın Tevke Sulṭān'nı kim reşed ü sedādda ebnā-yı cinsidin mümtāz (4) durur[861] érdi Saʿādet Kirāy başlıḳ[862] baʿżı ekābir-i Ḳazaḳıyye bile Mollā İşim Bay'ġa ḳoşup muvāfaḳat (5) u muṭāvaʿat yüzidin der-gāh-ı ʿālem-penāhġa nām-zed étdiler[863] alar aḥsen-i sāʿāt (6) ve esʿad-ı evḳātda ʿatebe-i ʿāliyye taḳbīliniŋ şeref-endūzı bolup

---

[844] inisi durur: B inisidür
[845] nüzūl-ı iclāl buyurup durur: T ve B nüzūl ḳıldı
[846] bolup durur: T ve B boldı
[847] meẕkūr nehr: T ve B nehr-i meẕkūr
[848] şuʿabātıdın durur: B şuʿabātıdındur
[849] Cānkent: B Cānket
[850] durur: T ve B'de yok.
[851] Kur'an, 11/82; 15/74
[852] ṣādıḳ durur: B ṣādıḳdur
[853] ḳalʿanıŋ: T ve B ḳalʿa
[854] Ḫˇārezm-i İrem Bezm dāru's-salṭanasıġa: T ve B Ḫˇārezm'ġa
[855] kélüp: T ve B kélip
[856] olturup dururlar: B olturupturlar
[857] Cānkent'iġa: B Cānket'iġa
[858] ḳılıp dururlar: T ḳılıp durur B ḳılıpdurlar
[859] ʿālī-şānnıŋ: T ve B ʿālī-şān
[860] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[861] durur: T ve B'de yok.
[862] başlıḳ: T ve B başlıġ
[863] étdiler: T ve B ḳıldı

‘ināyāt-ı (7) ḫusrevāneġa meşmūl bolup dururlar[864] **ḥażret-i a‘lā-ḫaḳan-ı gītī-sitānnıŋ[865] cülūsı-** (8) **nıŋ altılançı[866] yılıdaġı vaḳāyi‘-i keşīrü’l-bedāyi‘iniŋ beyānı ol cümledin Salaḳ** (9) **Serdār ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve Dōsım Bahādır ve Mollā İlyās kim her biri şīr-i** (10) **bīşe-i veġā ve Rüstem-i ma‘reke-i heycā dururlar[867] alarnıŋ fermān-ı vācibü’l-iẕ‘ān mūcibi bile Ḳonrat** (11) **nāḥiyetini[868] çapavul urġanınıŋ vāḳı‘ası durur[869]** ḳalem-i bedī‘a-nigār bu nev‘ efsāne[870]- (12) güẕārlıġ körgüzür kim ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār Töre Murād Ṣūfī’niŋ (13) te’dīb ü gūşmālı üçün meẕkūr bolġan sipeh-dārlarnı béş yüz mübāriz bile kim her biri (14) ma‘reke-i kāruzārda[871] naẓīr-i Rüstem-i fīl-efgen ve ‘adīl-i İsfendiyār-ı rūyīne-ten durur[872] érdi (15) **Naẓm**

Sipāhī ki her ferd efrād aŋa
Dil-āver-neheng-i biḥār-ı veġā

[B754] Şecā‘atda Rüstem kibi (16) rezm-cūy
Celādetde Sührāb dék ceng-cūy[873]

Maṣāff ehliġa ḳozġalan[874] salġuçı
(17) Cihān leşkerige ḳıran salġuçı

[864] bolup dururlar: T ve B boldılar
[865] gītī-sitānnıŋ: T ve B’de yok.
[866] altılançı: B altınçı
[867] heycā dururlar: B heycādurlar
[868] nāḥiyetini: T ve B nāḥiyetiġa
[869] urġanınıŋ vaḳı‘ası durur: T ve B urmaġı
[870] efsāne: B fesāne
[871] kāruzārda: T ve B kār-zārda
[872] durur: T ve B’de yok.
[873] ceng-cūy: T ve B ceng-ḫūy
[874] ḳozġalan: T ḳozlan

Sene-i hicriyye miŋ ékki yüz yégirme altıda muḥarremniŋ **[İ328b]** (1) yégirme béşide dū-şenbih küni Aral'nıŋ cānibiġa[875] nām-zed ḳılıp dururlar[876] (2) me'mūrlar cenāḥ-ı isti'cāl bile mesāfet ḳaṭ'ıda müsāra'at körgüzüp ve Yılan-ḳırı'nıŋ (3) astıdın muznıŋ[877] üsti bile deryādın **[T162b]** 'ubūr ḳılıp aynıŋ yégirme (4) toḳḳuzıda cum'a küni Kéŋ-yantaḳ mevżi'ide Kök-üzek[878] kenārın menzil ḳıldılar (5) ve[879] ol menzilde büne ve oġruḳnı ḳoyup Ḳaraḳalpaḳ sādātıdın 'Ubeydullāh Ḫ̆āce'ni (6) Yumrı'nıŋ[880] ḥiṣārıdın beri alarġa mürāfaḳat körgüzüp durur[881] érdi ve yolġa (7) be-ġāyet[882] érdi ġacarçı ḳılıp Ḳoŋrat semtiġa livā-yı nehżatnı cilveġa kirgüzüp[883] (8) Aḳ-ḳal'a'ġa yétkende kim ol ḳal'anı Şīr Ġāzī Ḫ̆ān'nıŋ[884] zamānıda Şāh Timur (9) Ḫ̆ān bile Şīrdalı Biy bünyād ḳılıp durur érdiler[885] 'Ubeydullāh Ḫ̆āce çerigdin (10) ilgeriraḳ barur érdi naẓarıġa on üç kişi mükemmel ve müsallaḥ körindi kim atlarıdın (11) tüşüp ḳalyān u nās-keşlik bile ḫumār tarḳatıp çirkīn domāġların mu'aṭṭar ḳılıp (12) olturup dururlar[886] ḫ̆āce-i meẕkūr[887] alarnıŋ [ehl-i][888] 'inād u erbāb-ı fesād érkenlerin[889] müteḥaḳḳıḳ[890] bilip (13) mu'āvedet körgüzdi kim çerigge ḫaber yétkürgey ma'lūm bolsun kim ol gürūh-ı żalālet- (14) pejūh Töre Murād Ṣūfī'niŋ iṭā'atıdaġı Ḳoŋrat'da olturġan Ḳaraḳalpaḳıyye'din (15) érken ve Ṣūfī-yi güm-rāhnıŋ emri bile İş Cān Biy'niŋ éliġa kim **[B755]** Kéŋ-yantaḳ (16) ḥavālīside mütemekkin

[875] Aral'nıŋ cānibiġa: T ve B Aral ṣavbıġa
[876] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[877] muznıŋ: T ve B muz
[878] Kök-üzek: T ve B Kök
[879] ve: T ve B'de yok.
[880] Yumrı'nıŋ: T ve B Yumrı
[881] durur: T ve B'de yok.
[882] be-ġāyet B be-ġāyet beled
[883] kirgüzüp: B kirgüzdiler ve
[884] Ḫ̆ān'nıŋ: T ve B Ḫ̆ān
[885] durur érdiler: T ve B érdi
[886] olturup dururlar: B olturupdurlar
[887] meẕkūr: T ve B'de yok.
[888] [ehl-i]: T ve B ehl-i
[889] érkenlerin: T ve B érkenin
[890] müteḥaḳḳıḳ: İ'de "ت" ve ilk "ق" harflerinin noktaları yok.

durur[891] érdi ḳaraḳçılıḳ üçün kélip durur[892] érdiler ḫ̌āceni (17) alar hem körüp teʿāḳub ḳıldılar **Beyt**

Belī ger ecel yétse her ṣaydġa
Kélür öz ayaḳı **[İ329a]** (1) bile ḳaydġa

Nā-gāh çerigniŋ[893] ḳarasın müşāhede ḳılıp bildiler kim ne[894] sāniḥa vuḳūʿ (2) tapmış serāsīme ve müteḥayyir bolup fırārdın özge çāre tapmadılar **Beyt**

Ġāfil andın[895] (3) bolur kimse ki dūçār-ı ecel
Ḳaçan olġay aŋa ḳaçmaḳ bile imkān-ı necāt[896]

(4) Ḫ̌āce daġı alar aʿḳābıġa ʿinānın maʿṭūf ḳılıp[897] Berdi Bahādır kim çerig allıda (5) durur[898] érdi ḫ̌āceniŋ muvāfaḳatıġa baʿżı mübārizler bile sebḳat körgüzüp teʿāḳub (6) emride saʿy-ı meşkūr taḳdīmġa yétkürüp durur[899] ḫ̌āce barçadın burunraḳ muʿānidlerġa (7) yétüşüp[900] birisini sançıp yıḳtı ol meşaḳḳat-ı tamām bile[901] ḳalın bīşeġa kirip (8) necāt taptı[902] ve Berdi Bahādır üç kimseni mübārezet bile yıḳıp üsr[903] ḳaydıġa (9) çékip durur[904] ve Salaḳ Bahādır öz[905] nökerleri bile tört

[891] durur: T ve B'de yok.
[892] durur: T ve B'de yok.
[893] çerigniŋ: T ve B çerig
[894] ne (نه): B né (نی)
[895] andın: T ve B andın ki
[896] necāt: T ecel
[897] ḳılıp: B ḳılıp érdi
[898] durur: T ve B'de yok.
[899] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[900] yétüşüp: T ve B'de yétip
[901] bile: T'de yok.
[902] taptı: T tapdı
[903] üsr (ötre kullanıldığı için): B esr
[904] çékip durur: T ve B çékti
[905] öz: T'de yok.

kimseni[906] esīr étip[907] (10) Dōsım Bahādır'nıŋ etbā'ı üç kişi tutdılar[908] ve Muḥammed Niyāz Gerçek'niŋ yoldaşlarıdın[909] (11) Allāh Naẓar Bacaḳī bir kimseni[910] zincīr-i belāġa giriftār ḳılıp durur[911] ve[912] Aḳ-ḳal'a'dın Çuçḳa-baş (12) mevżi'iġaça ḳavup dururlar[913] kim taḫmīnen éki fersaḫlıġ[914] mesāfet durur[915] sekiz kimseni[916] (13) öltürüp üç esīrni kim Ḳurban Bék Biy'niŋ benī a'māmıdın durur[917] érdiler (14) der-gāh-ı 'ālem-penāhġa yiberip dururlar[918] ve kéçe Manḳıt- **[B756]** ḳal'ası'nıŋ ḥavālīside (15) Ḳarabaylı'nıŋ[919] kenārıda[920] nüzūl ḳıldılar andın seḥer evvelide köçüp[921] Aygır-arığı'ġa (16) yétkende ḳaravul ayırdılar ḳaravullar Ṣayyād-atavı'da tört kimse[922] ser-pençe-i taḳdīrġa (17) esīr ḳıldılar alar ḥażret-i Ḥakīm Ata 'aleyhi'r-raḥmeniŋ[923] maḳberesi[924] ḫādimleridin ékendürler[925] **[İ329b]** (1) āzād ve muṭlaḳu'l-'inān ḳıldılar ve Kübe-taġ'nıŋ ḥavālīside deryā ḳıraġıdın sekkiz (2) kişini[926] tutup ḳatlġa yétkürüp dururlar[927] ve Kübe-taġı'nıŋ[928] üstige[929] çıḳıp ba'żı (3)

[906] tört kimseni: T kişini B tört kişini
[907] étip: T ve B ḳılıp
[908] tutdılar: B tuttılar
[909] yoldaşlarıdın: T ve B muṣāḥibleridin
[910] kimseni: T ve B kişini
[911] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[912] ve: T ve B'de yok.
[913] ḳavup dururlar: T ve B ḳavdılar
[914] fersaḫlıġ: T ve B fersaḫlıḳ
[915] mesāfet durur: B mesāfetdür
[916] kimseni: T ve B kişini
[917] durur: T ve B'de yok.
[918] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[919] Ḳarabaylı'nıŋ: T ve B Ḳarabaylı
[920] kenārıda: B kenārıġa
[921] köçüp: T ve B rükūb ḳılıp
[922] kimse: T kişi B kişini
[923] raḥmeniŋ: B raḥme
[924] maḳberesi: B maḳberesiniŋ
[925] ékendürler: T éken dururlar
[926] kişini: B kişi
[927] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[928] Kübe-taġı'nıŋ: T ve B Kübe-taġı
[929] üstige: T ve B üstiġa

mübārizlerni Tallıḳ mużāfātınıŋ türk-tāzıġa buyurup dururlar[930] alar ol nāḥiyetġa (4) āteş-i nehb ü ġāret urup ġanāyim-i firāvān ve usār[931]-ı bī-pāyān bile mürāca‘at körgüzdiler[932] (5) ve Berdi Bahādır’nı ba‘żı bahādırlar bile taġ üstide ḳaravullıġġa[933] ḳoyup **[T163a]** mecmū‘ (6) sipeh-dār ve[934] sipāhnı éki bölüp deryānıŋ éki ṭarafını[935] peşīnġaça[936] (7) ġāret ü[937] tārāc ḳılıp bī-nihāyet māl ve esīr dest-gīr ḳıldılar ve barça userānı (8) tīġ-ı siyāset bile tengnā-yı ‘ademġa yiberip dururlar[938] ve[939] ol eşnāda Ḳoŋrat- (9) nıŋ leşkeri[940] çıḳıp sipāh-ı nuṣret-penāhġa muḳābil ü müte‘arrıż bola almay[941] yıraḳdın (10) ḳara körgüzüp dururlar[942] ve sipāh-ı nuṣret-penāh feṯḥ ü fīrūzmendlik bile (11) mu‘āvedet körgüzüp Ḳoŋrat’nıŋ Köhne-ḳal‘a’sı ḥavālīsidin (12) deryānı kéçip Ḳazaḳ deryāsınıŋ saḳḳāsıġa nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar[943] (13) ve ṭalī‘a-ı ṣubḥdın soŋra[944] bādiye-peymā-yı mürāca‘at bolup ṣafer ayınıŋ törtide (14) çehār-şenbih küni durur érdi[945] Kéŋ-yantaḳ’ġa tüşüp dururlar[946] ve andın ḥareket (15) ḳılıp meẕkūr[947] aynıŋ yetilençiside[948] dāru’l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[949] vārid bolup (16) der-bār-ı felek-miḳdārnıŋ ‘atebe-būslıġıġa[950] iḫtiṣāṣ tapıp

[930] buyurup dururlar: T ve B buyurdılar
[931] usār: B userā
[932] körgüzdiler: T ve B körgüzdi
[933] ḳaravullıġġa: T ve B ḳaravul
[934] sipeh-dār ve: T ve B’de yok.
[935] ṭarafını: T ve B ṭarafın
[936] peşīnġaça: B peşīngeçe
[937] ġāret ü: T ve B’de yok.
[938] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[939] ve: T ve B’de yok.
[940] Ḳoŋrat’nıŋ leşkeri: T ve B Ḳoŋrat çerigi
[941] almay: T almadı
[942] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[943] nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar: T ve B nüzūl ḳıldılar
[944] soŋra: T ve B soŋ
[945] durur érdi: T ve B’de yok.
[946] tüşüp dururlar: T ve B tüştiler
[947] meẕkūr: T ve B’de yok.
[948] yetilençiside: T ve B yetiside
[949] dāru’l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: T ve B dāru’l-ḫilāfeġa
[950] ‘atebe-būslıġıġa: T ve B ‘atebe-būslıḳıġa

dururlar[951] (17) ve her ḳaysısı[952] öz ḫizmetleriġa[953] köre ‘ināyāt-ı ḫusrevāneġa maḫṣūṣ bolup dururlar[954] **[İ330a]** (1) ve burunġı yiberilgen üç esīrni kim Ḳurban Bék Biy’niŋ benī a‘māmıdın (2) durur[955] érdi andaḳ durur[956] kim sābıḳan[957] meẕkūr bolmış durur[958] érdi ḥażret-i (3) ḫıdīv-i kām-kār Aydōst Biy’niŋ şefā‘atı bile āzād ḳıldı **[B757] Ḳoŋrat** (4) **mu‘ānidleriniŋ Maḳaṭ**[959] **Biy élige çapavul kéltürmegi ve Ḳaraḳalpaḳıyye** (5) **mübārizleridin şikest tapıp hezīmet ṭarīḳıġa öz baḫtları dék** (6) **yüzlerin**[960] **évürmegi** bu sāniḥa andaḳ durur[961] érdi kim Salaḳ Serdār rüfeḳāsı bile (7) Ḳoŋrat’nı pāy-māl-ı türk-tāz ḳılıp mürāca‘at körgüzgendin soŋra[962] Ṣūfī-yi bī-pīr-i (8) żalālet-taḫmīr tecellüd iẓhārı bile ḥareket-i meẕbūḥī ḳılıp Ḳoŋrat ve özge éller- (9) din kim anıŋ bile muḫālefet emride müttefiḳ bolup durur[963] érdiler (10) éki yüz kimse[964] yıġnap Ḳıyat müfsidleridin Süyün Biy’niŋ aḳası (11) Ḳurban Bék’ni ser- gerde ḳılıp Ḳaraḳalpaḳ élātın çapdurmaḳlıḳġa[965] (12) nām-zed ḳılıp dururlar[966] ve[967] ol uçurda Maḳaṭ[968] Biy ve Ḥasan Bay Biy ve Çon Ḳara Biy özleriġa (13) müte‘allıḳ ulus bile Ḳıran-ḳırı’nıŋ ḥavālīside otlaḳ cihetidin (14) mütemekkin durur[969] érdiler[970] mu‘ānidler ġāyet-i cehd ü ihtimām bile mesāfet ḳaṭ‘ıda (15) müsāra‘at körgüzüp

[951] tapıp dururlar: T tapdılar B taptılar
[952] ḳaysısı: T ve B ḳaysı
[953] ḫizmetleriġa: T ve B ḫizmetiġa
[954] bolup dururlar: T ve B boldılar
[955] durur: T ve B’de yok.
[956] durur: T ve B’de yok.
[957] sābıḳan: T ve B’de yok.
[958] bolmış durur: T ve B bolup
[959] Maḳaṭ: B Maḳ‘ad
[960] yüzlerin: T ve B yüz
[961] durur: T ve B’de yok.
[962] soŋra: T ve soŋ
[963] durur: T ve B’de yok.
[964] kimse: T ve B kişi
[965] çapdurmaḳlıḳġa: T ve B çapturmaḳġa
[966] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[967] ve: T ve B’de yok.
[968] Maḳaṭ: B Maḳ‘ad
[969] durur: T ve B’de yok.
[970] érdiler: T érdi

meẕkūr māhnıŋ[971] onıda se-şenbih küni Maḳaṭ[972] Biy'niŋ (16) ḳabīlesiniŋ bir ṭarafıdın çıḳıp çapavul urup dururlar[973] aġnām u en'ām (17) ġāretiġa dest-i teṭāvül uzatıp ġanāyim-i ḳalīle ḥayṭa-ı taṣarrufıġa kéyürüp dururlar[974] **[İ330b]** (1) ve istīlā-yı hirāsdın **rec'ü'l-ḳahḳarī** meşābeside kélgen yolıġa mürāca'at körgüzdiler[975] (2) **Ferd**

Kéldiler ḥırṣ-ı bī-ḳıyās bile
Yandılar yüz tümen hirās bile

Meẕkūr bolġan (3) biyler Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ[976] mübārizleri bile ol gürūh-ı bī-şükūhnı (4) te'āḳub ḳılıp kéyindin[977] yétdiler[978] ve tesviye-i ṣufūf ferāġıdın (5) soŋra[979] dil-āverler dest-i celādetni āstīn-i mübārezetdin çıḳarıp sitīz (6) ü āvīzġa iştiġāl körgüzüp dururlar[980] ve[981] ol eşnāda **[B758] el-ḥaḳḳu ya'lū velā yu'lā**[982] (7) muḳteżāsı bile nesīm-i nuṣret biyler cānibi ihtizāzġa kirip a'dā-yı devletġa (8) ġālib bolup dururlar[983] ve Ḳuş Yéter Ḳalmaḳ'nı kim Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ[984] mu'temedleridin (9) durur[985] érdi ve mübārezetde Aral sipāhınıŋ rükn-i a'ẓamı durur[986] érdi (10) ḳatlġa yétkürüp dururlar[987] ve[988] mu'ānidler bu vāḳı'a-ı hāyile müşāhedesidin (11) ser-rişte-i cem'iyyetin ḳoldın bérip hezīmet bādiyeside müteferriḳ boldılar (12)

[971] meẕkūr māhnıŋ: T ve B māh-ı mezbūrnıŋ
[972] Maḳaṭ: B Maḳ'ad
[973] urup dururlar: T ve B urdılar
[974] kéyürüp dururlar: T ve B kéyürdiler
[975] körgüzdiler: T körgüzüp dururlar
[976] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[977] kéyindin: T ve B 'aḳabıdın
[978] yétdiler: T ve B yéttiler
[979] soŋra: T ve B soŋ
[980] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[981] ve: T ve B'de yok.
[982] Hadis
[983] bolup dururlar: T ve B boldılar
[984] Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ: T ve B Ṣūfī'niŋ
[985] durur: T ve B'de yok.
[986] durur: T ve B'de yok.
[987] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[988] ve: T ve B'de yok.

Ḳaraḳalpaḳ mübārizleri celādet ḳılıçın cilveġa kirgüzüp muʻānidlerdin **[T163b]** köp (13) kimseni[989] esfelü's-sāfilīnġa yiberip dururlar[990] ve ġanāyim-i vāfirġa mutaṣarrıf bolup ḫums-ı ġanāyim- (14) din toḳuz at bile aʻdā-yı devletniŋ başlarıdın tört başnı (15) Ḳādir-bergen Biy'ġa tapşurup ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ der-gāh-ı ʻālem-penāhıġa (16) irsāl ḳıldılar Ḳādir-bergen Biy aynıŋ on üçide şenbih küni şeref- (17) endūz-ı taḳbīl-i āstān bolup merāḥim-i ḫusrevāneġa iḫtiṣāṣ tapıp dururlar[991] **Ḳaḳa Serdār'nıŋ [İ331a]** (1) **Ester-ābād mużāfātıġa çapavul yétkürmegi** çün naṣṣ-ı Ḳur'ān ġazv u cihād emride (2) kim ve cāḥidū fī sebīlillāh[992] bolġay vuḳūʻ tapıp ehl-i İslām'ġa her yıl (3) cihād ḳılıçın küffārġa çékmek vācib durur[993] érdi lā-cerem ḥażret-i ḫıdīv-i (4) kām-kār bu emr muḳteżāsı bile ol farżnı edā ḳılmaḳ üçün hem ol[994] yıl (5) ṣafer ayınıŋ altısıda cumʻa küni muvāfıḳ-ı Yılan yılı Yomut ekābiridin (6) Uşaḳ Ḳaḳa Serdār'nı yüz mübāriz-i kīne-güzār bile kim Yomut ḫaylınıŋ ḫulāṣası (7) durur[995] érdiler Ḫorāsān Ḳızılbaşı'n çapturmaḳġa nām-zed ḳıldı ve māh-ı meẕkūr- (8) nıŋ on ékiside penç-şenbih küni Ḥıżır Serdār'nı élig bahādır bile ol emrġa (9) me'mūr ḳılıp dururlar[996] me'mūrlar **[B759]** Gürgen nevāḥīside ḳoşulup Ester-ābād (10) mużāfātıdın baʻżı ḳalʻacātnı çapıp ġanāyim-i mevfūre bile mürācaʻat körgüzdiler (11) **ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ Seyyid 'Ubeydullāh Ḫˇāce'niŋ toyı üçün Hezāresp'ġa** (12) **nehżat merkebin sürmegi ve ḫˇāce-i meẕkūrnıŋ farḳ-ı iftiḫārın teşrīf ḫużūrı** (13) **bile felek evciġa yétkürmegi** zübde-i dūdmān-ı Muṣṭafavī ḳıdve-i ḫānedān-ı Murtażavī (14) siyādet-penāh saʻādet-dest-gāh şerefü'l-milleti ve'd-dīn Seyyid 'Ubeydullāh Ḫˇāce Īşān (15) veled-i emced Seyyid Bāḳir Ḫˇāce Īşān Seyyid

[989] kimseni: T ve B kişini
[990] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[991] tapıp dururlar: T tapdı B taptı
[992] Kur'an, 2/218
[993] durur: T ve B'de yok.
[994] hem ol: İ, T ve B'de "همول" şeklinde yazılmıştır.
[995] durur: T ve B'de yok.
[996] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı

Ātāyī kim ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān- (16) nıŋ ḳayınatası durur[997] evlādıġa ḫatne sünnetin icrā ḳılurġa toy ḳılıp ol (17) toyġa ḥażret-i ḫilāfet-mertebetniŋ ḥużūr-ı kāmilü's-sürūrın istid'ā ḳıldı **[İ331b]** (1) bu cihetdin ol ḥażret ṣafer ayınıŋ on sekizide çehār-şenbih küni dāru'l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm'din[998] (2) rükūb ḳılıp Ḫıtāy ḳaryeside öz devlet-ḫānesin[999] nüzūl-ı meserret-vuṣūlı bile reşk-i gülistān-ı (3) irem ḳıldı ve éki kün ol nevāḥīdaġı köllerde ḳaz ve ördek ve ḳaşḳaldaḳ- (4) nıŋ[1000] şikārıġa iştiġāl körgüzüp şenbih küni Hezāresp'de öz ḥavlısın mażreb-i (5) bār-gāh-ı iḳbāl ḳıldı ve Ḳılıç Aḳḳaş kim ol ḥavlınıŋ müşerrefi durur[1001] érdi (6) żiyāfet edāsıda cehd-i mevfūr ve mesā'ī-yi meşkūrnı[1002] taḳdīmġa yétkürüp durur[1003] ve kéçe (7) ṭalī'a-ı ṣubḥġa tégrü ḥavlı-ı mezbūr ṣaḥnıda çerāġānlıġ ḳıldurup Ḫˇārezm-i İrem (8) Bezm[1004] ve Hezāresp pehlevānları[1005] fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān mūcibi bile küreş (9) ma'rekesin ḳāyim ḳıldılar ol ḥażret ol ma'rekeniŋ[1006] kenārıda ḫar-gāh-ı (10) 'ālī ber-pā[1007] ḳıldurup temāşā üçün ol ḫar-gāhnı teşrīf ḥużūrı bile felekniŋ[1008] (11) ḫar-gāhıġa hem-ser ḳıldı ve yıḳġan pehlevānlarnı 'ināyāt-ı bī-kerāne ve merāḥim-i ḫusrevāne **[B760]** bile (12) ebnā-yı cinsidin mümtāz u ser-bülend ü ercümend ḳılıp dururlar[1009] ve taŋlası yek-şenbih küni (13) kim mezbūr māhnıŋ[1010] yégirme ékisi durur[1011] érdi toy-ḫāneni şeref-i ḳudūm-ı sa'ādet- (14) lüzūmı bile 'işret-serāy-ı

---

[997] ḳayınatası durur: B ḳayınatasıdur
[998] Ḫˇārezm'din: T ve B Ḫıvaḳ'dın
[999] devlet-ḫānesin: T devlet-ḫānesin ve
[1000] ḳaşḳaldaḳnıŋ: T ve B ḳaşḳaldaḳ
[1001] durur: T ve B'de yok.
[1002] meşkūrnı: T ve B meşkūr
[1003] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[1004] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫıvaḳ
[1005] pehlevānları: İ'de "پ" harfinin noktaları yok.
[1006] ma'rekeniŋ: T ve B ma'reke
[1007] ber-pā: B ber-pāy
[1008] felekniŋ: T ve B felek
[1009] mümtāz u ser-bülend ü ercümend ḳılıp dururlar: T ve B mümtāz ḳıldı
[1010] mezbūr māhnıŋ: T ve B māh-ı mezbūrnıŋ
[1011] durur: T ve B'de yok.

firdevs-i berīn étip[1012] toy ehliġa sürür vuṣūlı bile özgeçe (15) sür bağışladı ve Seyyid ‘Ubeydullāh Ḫˇāce İşān’nıŋ gül-şen-i ümīdi bu devlet bahārı- (16) nıŋ nesīm-i feyż tensīmi bile **[T164a]** ser-sebz-i neşāṭ bolup kūs-ı iftiḫārın felekü’l-burūcda ṣadāġa (17) kirgüzüp durur[1013] faḫru’l-milleti ve’d-dīn Seyyid Yūsuf Ḫˇāce Naḳīb ve emāret-me’āb Sulṭān Mīrāb kim **[İ332a]** (1) burunraḳ ol ḥażretniŋ[1014] fermān-ı vācibü’l-iẕ‘ānı[1015] bile toy üstide muḳarrer (2) bolup ceşn mehāmmınıŋ intiẓāmıġa meşġūl durur[1016] érdiler seyyid-i müşārün-ileyhniŋ iltimāsı (3) bile ḫiẕmet emriġa ḳıyām körgüzüp ḫiẕemāt-ı pesendīde taḳdīmġa yétkürdiler (4) ve seyyid-i meẕkūr pād-şāhlıḳġa lāyıḳ pīş-keşler çékip ol ḥażretniŋ merāḥim-i (5) bī-kerānesiġa iḫtiṣāṣ tapıp dururlar[1017] ol ḥażret ceşn edāsıdın soŋra[1018] (6) kām-rānlıġ bile devlet yekrānıġa[1019] rükūb ḳılıp altun ḳabaḳ temāşāsıdın soŋra[1020] (7) at çapturup ve küreş tutdurup[1021] atı ötkenlerni ve öz[1022] ḥarīfin yıḳġan (8) pehlevānlarnı in‘ām-ı vāfir ve iḥsān-ı mütekāṣiridin behre-ver ḳıldı[1023] ve emīr-i ṣāyib- (9) tedbīr Sulṭān Mīrāb ve faḳīr ve Bék ‘Alī Mīrāb’nı Tüŋlükli’ġa Ḫıvenik-arıġı- (10) nıŋ saḳḳāsıda ḳazu işi bar yā yoḳ érkenidin ḫaber aldurmaḳġa buyurdı (11) ve özi debdebe-i tamām bile Ḫıtāy’ġa nüzūl körgüzdi[1024] dū-şenbih küni arıġnıŋ saḳḳāsını (12) tā Ḳulum Ḥācī’ġaça kim Ḫıvenik’din Ġāzi-ābād-arıġı’ġa ḳoya durġan yarmış durur[1025] (13) iḫtiyāṭ ḳılıp Ḫıtāy’da ḫāk-būslıḳġa fāyiz bolduḳ ve çehār-şenbih küni (14) aynıŋ

[1012] étip: T ve B ḳılıp
[1013] kirgüzüp durur: T ve B kirgüzdi
[1014] ḥażretniŋ: T ve B ḥażret
[1015] vācibü’l-iẕ‘ānı: T ve B’de yok.
[1016] durur: T ve B’de yok.
[1017] tapıp dururlar: T tapdı B taptı
[1018] soŋra: T ve B soŋ
[1019] devlet yekrānıġa: T ve B yekrān-ı devletġa
[1020] soŋra: T ve B soŋ
[1021] tutdurup: B tutturup
[1022] öz: T ve B’de yok.
[1023] ḳıldı: B ḳıldı andaḳ kim ol toynıŋ ekşer ḫarācāt u me’unātı Ḳılıç Aḳḳaş’ġa kim Hezāresp müşerrefi érdi ḥavāle boldı
[1024] körgüzdi: T ḳıldı
[1025] yarmış durur: B yarmışdur

yégirme béşide dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[1026] nüzūl ḳıldı **[B761]** (15) **Ṣāliḥ Şeyḫ’niŋ Ḳoŋrat ḥavālīsiġa çapavul urmaġı** ol kün ḥażret-i ḫıdīv-i (16) kām-kārnıŋ fermān-ı vācibü’l-iẕ‘ānı bile cenāb-ı emāret-me’āb u celālet[1027]-intisāb ‘umde-i (17) umerā-yı āfāḳ celālu’d-devleti ve’d-dīn Ḳutluḳ Murād İnaḳ meddāllāhu ẓılāle iḳbālihi öz nökerleridin **[İ332b]** (1) Ṣāliḥ Şeyḫ Çofanī[1028] ve ‘Abdurraḥman Ās veled-i Penāh Nāyib’ni yüz[1029] güzīde bahādır bile (2) Ḳoŋrat çapavulıġa buyurup durur[1030] alar az fırṣatda ṭayy-ı menāzil ve ḳaṭ‘-ı (3) merāḥil ḳılıp Çaŋlı-basu ve Çumanay’nı Say-kéçüy’din[1031] kéçüp[1032] Top-ayaḳ tüpesiġa (4) tūġ ber-pāy étip[1033] Yeŋiçke suyınıŋ ḥavālīsiġa çapavul urup dururlar[1034] (5) on sekiz kimseni[1035] Aral meşāhīridin ḳatlġa yétkürüp bir kişini[1036] esīr (6) ḳılıp ġanāyim-i vāfir bile[1037] mürāca‘at körgüzüp dururlar[1038] Töre Murād Ṣūfī bu ḫaber-i vaḥşet- (7) eşerdin müte’eşşir bolup bā-vücūd ol durur kim[1039] ḫiẕlān u idbār Aral sipāhı bile nigāhīş[1040] (8) ḳılıp sipāh-ı ẓafer-penāhnıŋ gerdiġa yéte almay Tumarlı’dın öte almay menkūb (9) ve maḫẕūl-vār mu‘āvedet körgüzüp durur[1041] Ṣāliḥ Şeyḫ ve ‘Abdurraḥman Ās sālimen[1042] ġānimen (10) rebī‘ü’l-evvel ayınıŋ üçide yek-şenbih küni kélip dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de[1043] (11) der-gāh-ı ‘ālem-penāh ḫāk-büslıġıġa[1044]

[1026] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: T ve B Ḫıvaḳ’ġa
[1027] celālet: B celādet
[1028] Çofanī: B Çopanī
[1029] yüz: B yüz kişi
[1030] buyurup durur: T ve B buyurdı
[1031] Say-kéçüy’din: T ve B Say-kéçü’din
[1032] kéçüp: T ve B kéçip
[1033] étip: T ve B ḳılıp
[1034] urup dururlar: T urup durur B urdılar
[1035] kimseni: T ve B kişini
[1036] kişini: T kişi
[1037] bile (بيله): B bile (بيلا)
[1038] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[1039] ol durur kim: T ve B’de yok.
[1040] nigāhīş: B’de “**نكاميش**” şeklinde yazılmıştır.
[1041] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[1042] sālimen: T ve B sālimen ve
[1043] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de: T ve B Ḫıvaḳ’da
[1044] ḫāk-büslıġıġa: T ḫāk-büslıḳıġa B ḫāk-püslıġıġa

müşerref bolup a‘ṭāf-ı sulṭānī ve elṭāf-ı (12) ḫaḳanī bile ser-efrāz bolup dururlar[1045] ve[1046] bu seferniŋ imtidādı on üç kündür[1047] (13) érdi **fesād dīvānınıŋ mesned-nişīni ‘inād eyvānınıŋ ārām-güzīni muḫālefet rumūzınıŋ** (14) **ṣāḥib-vuḳūfı Töre Murād Ṣūfī’niŋ ba‘żı ḳabāyiḥ-i ef‘āl ve ẕemāyim-i a‘mālıdın şemme-i beyān silkige** (15) **kéyürmek ve ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ anıŋ [B762] ḳaṣdıġa yörüş irāde ḳılıp** (16) **ḳaḥṭ istīlāsı cihetidin feṭḥ ‘azīmetin[1048] ḳılmaḳnı[1049] mannaṣa-ı vużūḥġa yétkürmek** çün emr-i İlāhī kim cemī‘ (17) eşyānıŋ pedīd-ārende ve nigāh-dārendesi andın özge érmes durur[1050] bir durur[1051] kim **[İ333a]** (1) **ve mā emrunā illā vāḥidetün ke-lemḥin bi’l-baṣar**[1052] anıŋ ġalebe-i ḥükm-i eḥadiyyeti **[T164b]** her keşretniŋ ṣalāḥ ḥālın bir vaḥdetġa (2) vābeste ḳılmış durur[1053] kim ol[1054] keşretniŋ ‘aḳd-ı cem‘iyyeti munsız hīç vech bile (3) intiẓām tapmas ol cümledin dāru’l-ḫilāfe-i heykel-i insānī kim ‘ālem-i ṣaġīr durur[1055] anıŋ naẓm-ı aḥvālı (4) nefsī vāḥid-i tedbīriġa müte‘allıḳ durur[1056] kim anıŋ pertev-i iltifātıdın ayru aṣlā żiyā’t-ı (5) ıṣlāḥ andın tapılmas bu vetīrede ‘ālem-i kebīr ictimā‘ātınıŋ şebāt u ḳarārı (6) pād-şāh-ı ‘adīmü’l-miŝālınıŋ temekkün ve istiḳlālıġa mürtebiṭ durur[1057] kim bī-ḥüsn-i siyāset- (7) mülūk memleket niẓāmıġa ḫalel-i fāḥiş yétip elbette fesādġa ‘āyid bolur ve li-hāẕā (8) ‘uẓemā-yı ḥükemā buyurup dururlar[1058] kim **nisbetü’l-meliki ile’l-medīneti ke-nisbeti’n-nefsi ile’l-beden** (9) ve ẓāhir durur[1059] kim çün tedbīr-i nefs ve ef‘āl-ı

[1045] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1046] ve: T ve B’de yok.
[1047] kündür: T ve B kün
[1048] ‘azīmetin: T ve B ‘azīmet
[1049] ḳılmaḳnı: T ve B étmegin
[1050] durur: T ve B’de yok.
[1051] bir durur: T ve B birdür
[1052] Kamer 54/50
[1053] durur: T ve B’de yok.
[1054] ol: B evvel
[1055] ṣaġīr durur: B ṣaġīrdür
[1056] müte‘allıḳ durur: B müte‘allıḳdur
[1057] mürtebiṭ durur: B mürtebiṭdür
[1058] buyurup dururlar: B buyurupturlar
[1059] ẓāhir durur: B ẓāhirdür

ḳuvā-yı ṭabī‘ī-yi ḥayvānī senīn-[1060]i sīne-i seviyyet (10) ü ‘adāletde bolsa beden ṣaḥīḥ ü sālim bolur ve aḥvāl-ı nefs selāmet ü istiḳāmetde (11) öter ve eger ol tedbīr ve a‘māl ḳānūn-ı naṣfet ve ḥadd-ı i‘tidālda bolmasa ṣıḥḥat u ‘āfiyet (12) ḥilyesidin ‘āṭıl ḳalur ve me’ālı fesād u zevālġa tartar bu ḳıyās bile durur[1061] (13) eger memleket pād-şāhı veyā vilāyet vālīsi ‘adl u rāstlıġ ṣırāṭ-ı müstaḳīmidin ‘udūl ḳılsa ve dīv-i (14) ġurūr ve şeytān-ı ṭuġyānnıŋ vesvesesi bile ‘inād ve ‘udvān ṭarīḳıġa ḳadem-i (15) cesāret ursa her-āyīne aḫter-i devleti ḥadd-ı vebālġa rūy-ı zevāl évürür ve ahālī-yi memleket aḥvālı (16) iḫtilāl tapıp şe’āmet-i girdār-ı nā-ṣavābıdın mülk ü vilāyet muṣīb-i belā ve fiten bolur **Naẓm**

[B763] (17) Sitem-kārlıġ[1062] memleketni buzar
‘Adālet buzuḳ mülklerni tüzer

Tapar ẓālim öz ẓulmıdın **[İ333b]** (1) şūmlıġ
Ḥaḳ [u][1063] ḫalḳ allıda mercūmlıġ

Bu kelām-ı hikmet-encām[1064] naẓāyiridin durur[1065] Aral (2) vālīsi Töre Murād Ṣūfī’niŋ teşebbüs ḥālı kim ol bā-vücūd ışrār-ı muḫālefet ü ‘işyān (3) kim anıŋ ẕāt-ı şerāret-simātıda muḫammer durur[1066] érdi ba‘żı ef‘āl-ı ḳabīḥa (4) ve a‘māl-ı vaḳīhaġa iḳdām körgüzüp durur[1067] lā-cerem nāyire-i ġażab-ı sulṭānī mervaḥa-ı ḳahr-ı (5) Yezdānī taḥrīki bile işti‘āl tapıp Aral diyārı mevākib-i keyhān-pūy merākibiniŋ

[1060] senīn: B’de “سنن” şeklinde yazılmıştır.
[1061] bile durur: B biledür
[1062] sitem-kārlıġ: T sitem-kārlıḳ
[1063] [u]: B u
[1064] hikmet-encām: T ve B hikmet-niẓām
[1065] naẓāyiridin durur: B naẓāyiridindür
[1066] durur: T ve B’de yok.
[1067] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi

(6) pā-mālı bolup durur[1068] bu cihetdin besī żarar u noḳṣān ol nāḥiyet mezāri‘iġa yétdi[1069] belki (7) ol müdbir-i bed-girdārnıŋ şem‘-i devlet ve meş‘ale-i ḥayātı ṣarṣar-ı zevāl ve debūr-ı memāt ihtizāzıdın (8) uçtı **bu icmāl tafṣīli ol durur**[1070] **kim** Aral diyārınıŋ ḥākimi Töre (9) Murād Ṣūfī on sekiz yıldın beri fesād u ‘inād ṭarīḳasın kim mūcib-i zevāl-ı devlet ve iḫtilāl-ı (10) mülk ü millet durur[1071] ġāyet-i cehālet ve nihāyet-i żalāletdin öz şe’nide sebeb-i mezīd-i (11) iḳbāl ve irtifā‘[1072]-yı merātib-i iclāl bilip muḫālefet ü mu‘ānedet ısrārı bile rūzgār (12) kéçürür érdi evāḫir-i devletide muḫālefet ü mu‘ānedetġa ḳāni‘ bolmay ba‘żı umūr-ı nā-şāyeste (13) ve a‘māl-ı nā-bāyesteġa kim ne dīn-i İslām şerāyi‘i bile mübāḥ ve ne küfr-i ẓalām merāsimi bile ḥelāl durur[1073] (14) iḳdām körgüzmekde sa‘y-ı nā-resā ve ictihād-ı noḳṣān-efzāsın kemālġa yétkürüp durur[1074] **Ḳıṭ‘a**

Zihī (15) mu‘ānid-i bed-kār kim ḫasāret ile
Rüsūm-ı baġī vü temerrüd üze telāş eyler

[B764] Ḳanā‘at eylemey āḫır ‘inād u (16) küfrāniġa
Yana merāsim-i ẓulm u nifāḳ fāş eyler

Ol cümledin İsen Aman Atalıḳ Bögeceli (17) ve Ötef-berdi Atalıḳ Kök-üzekli Ḳoŋrat ma‘ārifiniŋ eşrāfıdın durur[1075] érdiler ve ol **[İ334a]** (1) müdbir-i bed-baḫtnıŋ ef‘āl-ı ḳabāḥat-āṣār ve a‘māl-ı veḳāḥat-medārıdın müteneffir bolup[1076] ḥażret-i (2) ḫıdīv-i

[1068] bolup durur: T ve B boldı
[1069] yétdi: T ve B yétti
[1070] durur: T ve B’de yok.
[1071] millet durur: B milletdür
[1072] irtifā‘: İ’de “ارتفا” şeklinde yazılmıştır.
[1073] ḥelāl durur: B ḥelāldur
[1074] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[1075] durur: T ve B’de yok.
[1076] bolup: B bolup iḥyāna (?)

kām-kār mülāzımları- **[T165a]** nıŋ dōstlıġıda dem-i muṣādaḳat urar érdiler ordu[1077]-yı keyhān-pūy (3) Mollā Ḫoraz élin köçürüp Aral'dın mu'āvedet körgüzgendin soŋra[1078] cemāẕiye'l[1079]-āḫır evāḫiride (4) ol ékki atalıḳ-ı mezbūrnı ẓulmen tutdurup ini ve oġlanları ve etbā'ıdın on bir kişi bile (5) bī-günāh ḳatlġa yétkürüp emvālın ġāret ḳıldı eṭfāl u 'ıyālların yetīmlik ve bīvelik (6) kūçeside der-be-der ḳılıp ba'żınıŋ ḫatunların 'iddetin ötkermey ve ḳızların (7) atalarınıŋ mātemin tutdurmay öz éşigidaġı[1080] mechūlu'n[1081]-neseblerniŋ 'aḳd-ı nikāḥıġa (8) kéyürdi ve yana her fuḳarā ve 'aceze kim anıŋ ḫubṣ-ı ṭıynet ve sū'-i niyyetidin hirāsān ve ḳaḥṭ (9) belāsınıŋ istīlāsıdın perīşān bolup celā-yı vaṭan iḫtiyār étip fırārī bolsa (10) érdiler izidin kişi buyurup ecel yétkenlerni tutup kéltürüp ḫˇāh ér ve ḫˇāh (11) ḫatun ta'ẕīb-i tamām bile boġuz ve émçekidin asıp öltürür érdi ve ol bī-çārelerniŋ (12) ḳalġanlarıġa 'uḳūbet ḳılıp ba'żını maḳtūl ve ba'żını maḥbūs ḳıldurup ve[1082] ba'żını (13) ġażab bile érġa[1083] bérip ve[1084] ba'żını rıḳḳıyyet ṭarīḳası bile Terākime'ġa satar érdiler[1085] ve yana her (14) kişini[1086] mütemevvil ve ṣāḥib-i biżā'at gümān ḳılsa érdi şedīd muḥaṣṣıllar ve ġalīẓ yasavlar **[B765]** buyurup (15) ol bī-çāreni ḳatıġ müşādereġa tutdurup ẓulm-ı ṣarīḥ ve töhmet-i ḳabīḥ bile barça emvāl ve biżā'atın (16) alur érdiler[1087] **Ḳıṭ'a**

Zihī emīr-i vera'-pīşe vü[1088] 'adālet-kīş
Körüŋ diyānet ile şer' tutmaġın anıŋ

[1077] ordu: T ve B mevkib
[1078] soŋra: T ve B soŋ
[1079] cemāẕiye'l: İ, T ve B'de "ذ" harfinin noktası yok.
[1080] éşigidaġı: T ve B éşigidegi
[1081] mechūlu'n: B mechūl
[1082] ve: T ve B'de yok.
[1083] érġa: T ve B érge
[1084] ve: T ve B'de yok.
[1085] érdiler: T ve B érdi
[1086] kişini: T ve B kişini kim
[1087] érdiler: T ve B érdi
[1088] vü: T'de yok.

(17) Ki fısḳ u ẓulm u ḫıyānet bile ḳılıp ifsād

Esāsıġa saladur raḫne şer‘-i ġarrānıŋ

Binā-yı ḫāṭır-şūmını **[İ334b]** (1) ḳılġalı ābād

Ḫarāblıġ saladur köŋliġa berāyānıŋ

Ve yana[1089] ba‘żı Müsülmānlarnıŋ eṭfāl u ‘ıyāllarını (2) kim Aral mu‘ānidleri memālik-i maḥrūsa ḥudūdıdın oġrılıḳ ve ḳaraḳçılıḳ ṭarīḳası bile esr ḳaydıġa (3) çékip durur[1090] érdiler eşrār u evbāşġa berde ve yetīmlik[1091] yosunıda sata başladılar[1092] (4) **ol cümledin** Ḳurban Bék Biy’niŋ ḳızın kim āftābī durur[1093] érdi ufḳ-ı ‘işmetdin ṭulū‘ (5) étken ve muḫaddere érdi perde-i ‘iffetde kemālġa yétken ḳırḳ perī-çehre ḳız bile kim Aḳ-yaḳış’nıŋ[1094] (6) Ḳaraḳalpaḳı’dın esīr bolup durur[1095] érdiler andaḳ durur[1096] kim sābıḳan[1097] güẕāriş tapıp durur[1098] érdi Ḫorāsān (7) Terākimesi’ġa kim fesād-ı i‘tiḳādda küfrni İslām’ġa rāciḥ ve nifāḳnı vifāḳdın efżal bilürler (8) bir meclisde on bir atġa muvāżа‘a ve mübāya‘a ḳılıp Ḫorāsān’ġa uzattı[1099] tā kim ol userānı (9) Ḳalmaḳ atap Ḳızılbaş’ġa ötkergeyler egerçi bu vāḳı‘a soŋraḳ vuḳū‘ tapıp durur[1100] érdi (10) bu mevrde[1101] münāsib köründi **Ḳıṭ‘a**

[B766] Besī la‘net ol nev‘ ḥākimġa kim

[1089] yana: T yene
[1090] durur: T ve B’de yok.
[1091] yetīmlik: B bendelik
[1092] başladılar: T ve B başladı
[1093] durur: T ve B’de yok.
[1094] Aḳ-yaḳış’nıŋ: T ve B Aḳ-yaḳış
[1095] durur: T ve B’de yok.
[1096] durur: T ve B’de yok.
[1097] sābıḳan: T ve B yoḳarı
[1098] durur: T ve B’de yok.
[1099] uzattı: T uzatdı
[1100] durur: T ve B’de yok.
[1101] mevrde: T ve B mevridde

Tapar ḥükmi birle şerī‘at şikest

(11) Gehī toldurup cām-ı kīn ü nifāḳ
Bolur bagġī vü küfrān şarābıġa mest

Gehī ḳolıdın ẓulm tābiş[1102] (12) ḳılur
Bolup fi‘lidin ‘işmet āyīni pest

Bu sevāniḥ-i keşīrü’l-ḳabāyiḥ ḫaberi tevātür resmi bile[1103] (13) ḫıdīv-i bī-hemāl-ı hümāyūn-fālnıŋ[1104] sem‘-i şerīfiġa yétip ġayret-i sulṭānī ve ḥamiyyet-i ḫaḳanī (14) revā körmedi kim ol ẓālim-i sitem-kār ve ṭāġī-yi bed-girdārnıŋ bu nev‘ ẓulm-ı ṣarīḥ ve ef‘āl-ı ḳabīḥi fuḳarā (15) ve re‘āyāġa[1105] istimrār ṭarīḳası bile cāri bolġay lā-cerem anıŋ **[T165b]** te’dīb ü güşmālın (16) belkim[1106] ḳal‘ u istīṣālın ẕimme-i himmetiġa lāzım u müteḥaṭṭim[1107] bilip bā-vücūdī kim téŋiz seferidin soŋra[1108] henūz (17) sipāh-ı nuṣret-penāh bi’l-küll bister-i ferāġatġa pehlū-yı istirāḥat ḳoymay ulaġ ve merākib-i ṭavīle āsāyişġa **[İ335a]** (1) bağlanmay Aral yörüşiniŋ ‘azīmetin veche-i himmet ḳıldı ve sene-i meẕkūre ya‘nī tārīḫ-i hicrī (2) miŋ ékki yüz yégirme altıda rebī‘ü’l-evvel evāyilide eṣnāf-ı leşker tertībiġa (3) ve esbāb-ı sefer techīziġa pertev-i iltifāt salıp umerā-yı ẕī-şevket ve erkān-ı devlet ve sipeh-dārlarġa (4) ḥavṣala-ı taḫmīndin ziyāde ‘aṭiyyāt-ı bī-kerāne ve nevāzişāt-ı ḫusrevāne bile ser-efrāzlıġ bağışlap (5) Behrām-ṣavlet bahādırlar ve Merrīḫ-saṭvet ṣāḥib-i tehevvürlerni bār-gāh-ı sipihr-iştibāh āstāneside (6) bār-yāb-ı devlet-i ḫużūr ḳılıp ‘ulūfe ve mersūmātların her yıldağı ḳarār-ı vāḳi‘din artuḳ (7) ‘aṭā ḳıldı **Meşnevī**

[1102] tābiş: B baş
[1103] bile B bile ḥażret-i
[1104] hümāyūn-fālnıŋ: B ferḫunde-fālnıŋ
[1105] re‘āyāġa: T ve B berāyāġa
[1106] belkim: B belki
[1107] müteḥaṭṭim: İ, T ve B’de “متحتم” şeklinde yazılmıştır.
[1108] soŋra: T ve B soŋ

[B767] Meftūḥ ḳılıp der-i ḫazāne
Zer-pāşlıġ étti[1109] bī-kerāne

İn‘āmıdın aldı (8) ehl-i leşker
Mersūmı nī-vehmdin füzūn-ter

Yörüş yaraġınıŋ ser-encāmı (9) mersūmāt ‘aṭāyāsınıŋ itmāmıdın soŋra[1110] māh-ı meẕkūrnıŋ onıda yek-şenbih küni oġrıḳ-ı (10) hümāyūn ve bār-gāh-ı sipihr-nümūnnı pīş-ḫāne-i ḫāṣṣa ve ḳurġane[1111]-i ḫulāṣa bile Aḳ-ḳum mevżi‘iġa (11) yiberip deryānıŋ[1112] ḳıraġıda kiryās-ı bülend-esās mancūḳın ẕirve-i ‘ayyūḳġa hem-ser (12) ḳıldurdı bu aḥvāl ḫalālıda ḳażā-yı Rabbānī ve muḳteżā-yı taḳdīr-i Sübḥānī bile ġalle- (13) niŋ[1113] narḫıġa ḳatıġ girānlıġ yétip belā-yı ḳaḥṭ ve istīlā-yı cū‘ ve ‘usret-i menāfi‘ cemī‘ memālik (14) Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de[1114] belki tamāmet Māverāü’n-nehr ve Ḫorāsān ve Kābil ve Ḳandahar’da şuyū‘ tapıp ekşer (15) fuḳarā ve ‘aceze şiddet-i mecā‘etdin ḥadd-ı ıżṭırār ve ḥālet-i maḫmaṣaġa yétti **Rubā‘ī**

Ol nev‘ muḥīṭ-i ḳaḥṭ urdı (16) kūlāk
Boldı fuḳarā mesġabe ḳa‘rıda helāk
Her müna‘am kim nāz ile yér érdi ḫūrāk
Çü ḥasreti (17) köksin étti buġday kibi çāk

[1109] étti: T étdi
[1110] soŋra: T ve B soŋ
[1111] ḳurġane: T ve B ḳūr-ḫāne
[1112] deryānıŋ: T ve B deryā
[1113] ġalleniŋ: T ve B ġalle
[1114] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’de: T ve B Ḫˇārezm’de

Çün ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ[1115] kim ṭıynet-i **[İ335b]** (1) ṣafā-taḫmīri **ve'ş-şefeḳatu 'alā ḫalḳillāh** zülālı bile muḫammer ve sīret-i cilā-peẕīri **vallāhu yaḥtaṣṣu bi-raḥmetihi**[1116] (2) lema'ātı bile münevver durur[1117] érdi fuḳarā ve mesākīnniŋ tanẓīm-i umūr ve terfiye-i aḥvālın (3) andaḳ avān-ı 'usret-nişānda irāde-i **[B768]** sefer ḳılmaḳdın kim ġāyet-i meşaḳḳatdın (4) **es-seferi**[1118] **ḳıṭ'atün mine's-saḳardur**[1119] evlā ve ehemm bilip nehżat 'alemin ta'vīḳ meydānıġa (5) ve 'azīmet ḳademin te'ḫīr dāmeniġa çékti ve ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭırın berāyā muṣāliḥiniŋ (6) ihtimāmıġa meş'ūf ve himmet-i 'ālī nehmetin ḫalḳillāh aḥvālınıŋ intiẓāmıġa maṣrūf (7) tuttı[1120] her ġalle ve unnı kim zevāde-i sefer üçün müheyyā ve ser-encām bérip durur[1121] érdi denānīr-i (8) bisyār ve derāhim-i bī-şumār bile medāris ü mesācidniŋ[1122] sükkānıġa şefḳat ḳılıp ṭullāb[1123] (9) ve 'ubbād ve 'ulemā ve zuhhādnıŋ żamāyiriġa izdiyād-ı vaẓāyif bile ḥużūr-ı tamām ve sürūr-ı mā-lā-kelām (10) yétkürüp durur[1124] **Naẓm**

Çü ẓāhir ḳılıp şāh iḥsān-ı ḫāṣ
Bolup ehl-i 'ilm ü 'ibādet (11) ḫalāṣ

Ġam-ı rūzī-yi çāşt u şāmdın
Küdürāt-ı ta'sīr-i eyyāmdın

[1115] ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ: T ve B ṣāḥib-ḳırānnıŋ; Söz konusu ifadenin Kaman tarafından da T ve B'de olduğu gibi "ṣāḥib-ḳırānnıŋ" şeklinde okunduğu anlaşılmaktadır.
[1116] Kur'an, 2/105
[1117] durur: T ve B'de yok.
[1118] es-seferi: T ve B'de yok.
[1119] mine's-saḳardur: T mine's-saḳar durur
[1120] tuttı: T ve B tutdı
[1121] bérip durur: T bérip B bolup
[1122] mesācidniŋ: T ve B mesācid
[1123] ṭullāb: İ ve T'de "صُلّاب" şeklinde yazılmıştır.
[1124] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi

Ḳoyup yüz (12) köŋüllerge[1125] ẕevḳ-ı sürūr
Yétip özgeçe her ṭarafdın ḥużūr

Ḳılıp ẓāhir āyīn[1126]-i (13) ṣıdḳ u ṣafā[1127]
‘Ayān ḳıldılar şehġa mundaḳ[1128] du‘ā

Ki tā ‘ilm [ü][1129] ṭā‘at cihān içre bar[1130]
(14) Vücūduŋnı[1131] Ḥaḳ eylesün pāy-dār

Kemāl-ı merḥamet ve faḳīr-nevāzlıḳ[1132] yüzidin kūr u şell ve ‘aceze vü ‘acūze (15) ve yetīm ve bīvelerni kim taḥṣīl-i rūzīdin ‘āciz érdiler memālik **[T166a]** ü mużāfātdın āstān-ı (16) devlet- **[B769]** āşyānġa car bile ündep ḳaḥṭ ber-ṭaraf bolġunça bir[1133] kün ḫazīne-i iḥsān (17) ve maṭbaḫ-ḫāne-i şilenidin cem‘-i keşīrni berūmend ü ber-ḫūrdār ḳıldı ma‘a-heẕā ḳıdvetü’s-sālikīn **[İ336a]** (1) zübdetü’l-kāmilīn ġıyāṣü’l-milleti ve’d-dīn **Şeyḫ Muḥammed Laṭīf İşān** edāmallāhu irşādehuġa (2) kim ḥażret-i velāyet-penāh ḥaḳīḳat-āgāh şeyḫü’l-İslām İslām Şeyḫ-i şehīd ‘aleyhi’r-raḥme- (3) niŋ mürīdleridin durur[1134] her kün ḫazāne-i ‘āmire ve ġalle-ḫāne-i ḫāṣṣadın mebāliġ-ı vāfire (4) ve ġallāt-ı mütekāṣire ta‘yīn ḳıldı tā ol cenāb-ı işāre-i ‘āliyye-i ḫaḳanī bile Ata Dervāzesi- (5) daġı ḳalender-ḫānede gün-ā-gün

[1125] köŋüllerge: B köŋüllerġa
[1126] āyīn: T āyīn ü
[1127] āyīn-i ṣıdḳ u ṣafā: İ’de “āyīn ü ṣıdḳ u ṣafā” şeklinde geçmektedir.
[1128] mundaḳ: B mundaġ
[1129] [ü]: T ve B ü
[1130] bar: T ba[r]
[1131] vücūduŋnı: B vücūdıŋnı
[1132] faḳīr-nevāzlıḳ: T faḳīr-nevāzlıġ
[1133] bir: T ve B her
[1134] mürīdleridin durur: B mürīdleridindür

eṭ‘ime-i leẕīẕ müheyyā ḳıldurup ṣalā-yı tamām[1135] ve da‘vet-i tamām[1136] (6) bile dergāh-ı felek-iştibāhġa yéte almaġan fuḳarā ve açlarnı toydurur érdi **Meşnevī**

(7) Ḫ̆ān iḥsānıdın toyup fuḳarā
Ḳalmadı kimse aç ‘ālem ara

Bā-vücūdī ki ḳaḥṭ édi (8) şāyi‘
Bolmadı cū‘dın kişi żāyi‘

Yā Rab ol şāh baḫ̆tın eyle bülend
Aŋa şehlerni (9) eyle ḥācetmend

Çék felek üzre devletī ‘alemin[1137]
Fuḳarā üzre sāye-i keremin

(10) Ḫaşmı dék öyle ḳaḥṭnı nā-būd
Ḳaḥṭ dék düşmenini nā-mevcūd

Ḫ̆ān in‘āmın açuḳ eyle müdām
(11) Behre tapsun barı ḫavāṣ u ‘avām

[B770] Ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ[1138] te’yīd-i (12) **iḳbāl bile törtünçi[1139] kerret kişver-i Aral’ġa sipāh-ı nuṣret-iştimāl tartmaġı ve ehl-i**

[1135] tamām: T ve B ‘āmm
[1136] tamām: B tām
[1137] ‘alemin: Kaman tarafından “‘ılmın” şeklinde okunmuşur ancak söz konusu dizede “devletlik alemini/bayrağını feleğin üzerine çekmek yani devleti yüceltmek” anlamı vardır. Dolayısıyla “‘alemin” kelimesinin bağlama daha uygun düştüğü anlaşılmaktadır.
[1138] kām-kār-ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ: T ve B bī-hemāl-ı hümāyūn-fālnıŋ

(13) **żalāl aḥvālıġa tengnā-yı muḥāṣarada mübārizler ḳıtālıdın iḫtilāl yétip żamāyir-i ḳasāvet**[1140] **māllarıġa** (14) **bī̇m ü nekāl artmaġı ve**[1141] **Töre Murād Ṣūfī̇'niŋ āftāb-ı iḳbālı maġrib-zevālġa üfūl étip**[1142] (15) **helāket-i zehr-i nā-güvārı bile peymāne-i 'umrı tolmaġı Ḳoŋrat ḳurġanınıŋ musaḫḫar bolmaġı [Meşnevī̇]**[1143]

Söz iḳlī̇mi- (16) niŋ salṭanat bisteri[1144]
Ma'ānī̇ cihānınıŋ İskenderi

Varaḳ 'arṣası üzre çékken 'alem
Raḳam (17) mülkiniŋ şāhı ya'nī̇ ḳalem

Ṣaḥī̇fe diyārıġa tartıp livā
Bu yaŋlıġ bolur sözge fermān-revā

[İ336b] (1) Çün buġday ve ba'żı ékin alınġandın soŋra[1145] kim 'ināyet-i İlāhī̇ ve kerem-i nā-mütenāhī̇ (2) bile narḫ-girānlıġı taḫfī̇f tapıp ḳaḥṭ u cū' beliyyesi memālik-i maḥrūsadın raḫt köterdi (3) ve[1146] ḥażret-i ḫıdī̇v-i kām-kār-ı düşmen-şikār sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı vālā-tebār[1147] şehr-yār-ı fī̇rūz- (4) baḫt tāc-dār-ı fī̇rūze-taḫt Dārā-yı İskender-ḫaşmet İskender-i Dārā-şevket ḫusrev-i (5) Süleymān-mekān şehenşāh-ı Ferī̇dūn-nişān a'del-i selāṭī̇n-i 'ālem efżal-ı ḫavāḳī̇n-i (6) a'ẓam bā'iṣü'l-

---

[1139] törtünçi: T törtlençi B törtinçi
[1140] ḳasāvet: T fesādet
[1141] ve: B'de yok.
[1142] étip: B ḳılıp
[1143] [meşnevī̇]: B meşnevī̇
[1144] bisteri: T ve B güsteri
[1145] soŋra: T ve B soŋ
[1146] ve: B'de yok.
[1147] vālā-tebār: Tanç tarafından "ve'l-ibtisār" şeklinde okunmuştur ne var ki bunun, bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır ayrıca bu okuyuş, fazladan bir "س" harfi de istemektedir.

emn ve'l-emān māḥīü'l-fesād ve'ṭ-ṭuġyān ebū'l-muẓaffer ve'l-manṣūr[1148] bi-nuṣreti'l-melik- (7) i'l-mennān mu'ızzu'd-devleti ve'd-dīn ebū'l-muẓaffer ve'l-manṣūr **Ebū'l-ġāzī Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān** meddāllāhu **[B771]** (8) ẓılāle ḫilāfetihi 'ale'l-eyyāmi ilā ḳıyāmi's-sā'ati ve sā'ati'l-ḳıyāmi Aral tesḫīrin ve Ṣūfī'niŋ (9) ḳal' u tedmīrin müceddeden pīş-nihād-ı ḫāṭır-ı 'āṭır[1149] ḳılıp esbāb-ı sefer tehiyyesiġa iltifāt (10) pertevin saldı ve[1150] ol avānda İş-ḳulı urugı kim Ḳoŋrat'nıŋ mu'teber ḳabāyilidin (11) bolur Tumar-köl mevżi'ide kim At-yolı'nıŋ ġarbī ḥaddıda vāḳi' durur[1151] otlaḳ (12) ve yaylaḳ cihetidin çıḳıp olturup durur[1152] érdiler ol cemā'a ekābiridin Ḫāl Muḥammed (13) Ḫān ve Ḫudāy-ḳulı Atalıḳ ve Muḥammed Raḥīm ibn Muḥammed Murād Atalıḳ der-gāh-ı 'ālem-penāh mülāzımları- (14) nıŋ dōstlıġıda müttefiḳ bolup Ṣūfī'niŋ muḫālefetin maṣlaḥat kördi ittifāḳā ḳażā-yı Rabbānī (15) muḳteżāsı bile birev ol rāzdın Töre Murād Ṣūfī'ni ḫaber-dār ḳıldı **[T166b]** Ṣūfī alarnıŋ (16) üstiġa bī-ḫaber kişi buyurup Ḫāl Muḥammed Ḫān ve Ḫudāy-ḳulı Atalıḳ'nı tutdurup oġlanları[1153] bile (17) şehādetġa yétkürüp durur[1154] ve Muḥammed Raḥīm'ni éli bile köçürüp ḳal'aġa kirgüzdi Ḫāl Muḥammed Ḫān- **[İ337a]** (1) nıŋ inisi Allāh Naẓar Mergen başlıġ ölgenleriŋ ini ve oġullarıdın (2) tört béş kimse[1155] fırār dest-yārlıġı bile varṭa-ı helāketdin necāt tapıp der-bār-ı (3) felek-miḳdār ḫāk-būslıġıġa[1156] fāyiz bolup Ṣūfī-yi ẓālimniŋ ẓulmıdın (4) dād-ḫˇāhlıġ ḳıldılar bu sāniḥa yörüş ta'cīliġa 'ilāve bolup ḥażret-i (5) ḫıdīv-i kām-kār 'asākir-i manṣūre istiḥżārı üçün memālik-i maḥrūsa eṭrāfıġa (6) Behrām-ṣavlet yasavullar ve Merrīḫ-ṣalābet sürdevüller yiberip dururlar[1157] ve mülk (7)

[1148] ve'ṭ-ṭuġyān ebū'l-muẓaffer ve'l-manṣūr: T ve B ve'ṭ-ṭuġyānu'l-manṣūr
[1149] 'āṭır: B'de yok.
[1150] ve: T ve B'de yok.
[1151] vāḳi' durur: B vāḳi'dür
[1152] durur: T ve B'de yok.
[1153] oġlanları: T oġlan
[1154] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[1155] kimse: T ve B kişi
[1156] ḫāk-būslıġıġa: T ve B ḫāk-būslıḳıġa
[1157] yiberip dururlar: T ve B yiberdi

muḥāfaẓatı üçün ‘umdetü’l-ekābir maḳṣadu’l-aṣāġir merci‘ü’l-umerā mürebbīü’l-fuḳarā celālu’d-devleti ve’d-dīn (8) **Ḳutluḳ Murād İnaḳ** meddāllāhu ẓıllehu’l-‘ālī ‘alā rü’ūsi’l-fuḳarā-yı bi’t-tevālīni şehrde niyābet (9) emriġa muḳarrer ḳılıp ṣa‘bānu’l-mu‘aẓẓamnıŋ üçide penç-şenbih küni kim āftāb-ı ‘ālem-tāb Sünbüle (10) burcıda durur[1158] érdi ḥıfẓ-ı İlāhīde sa‘ādet-i nā-mütenāhīniŋ hem-‘inānlıġı bile (11) dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’din[1159] rükūb ḳıldı **[B772]** ve altı kün Anbar ve Maylı Çungul ḥudūdıda (12) şikār ḳıldı **Beyt**

Şikār eyleben şāh-ı Cemşīd-şān
Şikār içre saldı ser-ā-ser ḳıran

(13) Çehār-şenbih küni aynıŋ onıda Ḳıpçaḳ’da deryā ḳıraġın mażreb-ı ḫıyām-ı iḳbāl ve maḳarr-ı sürādiḳāt-ı (14) iclāl ḳılıp ékki kün tevaḳḳuf iḫtiyār étti[1160] bu mevżi‘de ‘asākir-i manṣūre ve efvāc-ı ḳāhire (15) her ṭarafdın ‘asker[1161]-i hümāyūnġa merkeb-i teveccüh sürüp rā’yet-i ẓafer[1162]-āyet kölegesige[1163] (16) müctemi‘ bolup dururlar[1164] yek-şenbih küni aynıŋ on üçide Ḳıpçaḳ’dın rükūb ḳılıp Béş- (17) tüpe muḳābeleside Ḫān-kéçüy’ġa tüşülüp durur[1165] çün hemīşe ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī- **[İ337b]** (1) niŋ sünnet-i seniyye ve ‘ādet-i marżiyyesi ol durur[1166] érdi kim her diyārda (2) ehlullāh ve dervīş bolsa érdi alarġa i‘tiḳād-ı ṣādıḳ ve iḫlāṣ-ı vāṣıḳ bile nüẕūrāt-ı kāmil (3) irsāl ḳılıp du‘ā alur érdi ve her büzürg-vārdın ve[1167] mürşid-i rāh-ı

[1158] durur: T ve B’de yok.
[1159] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’din: T ve B Ḫıvaḳ’dın
[1160] étti: T étdi
[1161] ‘asker: T ve B mu‘asker
[1162] ẓafer: B nuṣret
[1163] kölegesige: T ve B kölegesiġa
[1164] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1165] tüşülüp durur: T ve B tüşüldi
[1166] durur: T ve B’de yok.
[1167] ve: T’de yok.

yaḳīn kim gül-şen-i bāḳīde gül-çīn-i (4) gül-i raḥmet dururlar[1168] alarnıŋ mezār-ı muḳaddeseleriġa neẕr[1169] resmi bile meblaġ-ı kerāmend yiberip (5) ol āstāne-i ḳuds-ı āşyānedaġı ḫādim ve çārūb-keş ve misāfirlerġa āş u ṭa‘ām (6) bérip ervāḥ-ı ṭayyibeleriġa kelāmullāh ḫatm ḳıldurur érdi bu yosunda Rüzūm Pehlevān’nı (7) kim şeh-zāde-i ‘ālīcenāb Allāh-berdi Töre veled-i ḫān[1170]-ı maġfūr İltüzer Muḥammed Bahādır[1171] Ḫān- (8) nıŋ nökerleridin durur[1172] érdi neẕr niyyeti bile mebāliġ-ı keşīre bérip Ḫᵛāce-éli’ge yiberdi (9) kim tā ḥażret-i ma‘ālīcenāb velāyet-intisāb[1173] ḳuṭbu’l-aḳṭāb **[B773]** fi’l-‘ālem mefḫaru’l-‘Arab ve’l-‘Acem (10) şemsü’l-milleti ve’d-dīn[1174] **Pīr Muḥammed Ḫᵛāce el-ma‘rūf Pīrim Ḫᵛāce Īşān** nevverallāhu merḳadehu kim ḥażret-i (11) ḫilāfet-mertebetġa ferzendlik lafẓı bile ḫiṭāb ḳılur érdi ve bu yörüşdin béş ay (12) burun rebī‘ü’l-evvelniŋ yégirmeside dū-şenbih küni ‘ālem-i fānīdin (13) nehżat livāsın ḥareketġa kirgüzüp cihān-ı cāvidānī tesḫīriġa kūs-ı rıḫlet urup (14) **fī-maḳ‘adi ṣıdḳın ‘inde melīkin muḳtedirin**[1175] civārıda ārām tutup durur[1176] érdiler **[T167a]** yoḳ yoḳ belki[1177] (15) intisāb-ı ta‘alluḳ-ı cismānīni rūḥ-ı muḳaddesidin bi’l-küll selb ḳılıp ḥarem-gāh-ı viṣāl-ı nā-mütenāhīde (16) müstaġraḳ-ı neş’e-i vaḥdet-i İlāhī bolup durur[1178] érdiler ol ẕāt-ı ḫuceste-ṣıfāt-ı (17) müte‘ālīderecātnıŋ maḳbere-i münevverelerініŋ üstide fuḳarā ve mesākīnġa āş bérip **[İ338a]**

[1168] raḥmet dururlar: B raḥmetdürler

[1169] neẕr: Rabia Şenay Şişman [*Firdevsü’l-İkbal, Giriş-Transkripsiyonlu Metin (Vr. 336a-523a) Firdevsü’l-İkbāl*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danışman: Doç. Dr. Mesut Şen, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2012.] tarafından “naẕīr” şeklinde ve tamlamaya dahil edilerek okunmuş ve anlam olarak da dizin bölümünde “Doğru yola getirmek için Allah’ın vereceği cezaları bildirip korkutan.” verilmiştir. Verilen anlam, bağlama uygun düşmediği gibi, kelime metinde “نذر” şeklinde geçmektedir; “neẕr” kelimesi bağlama uygundur ve “neẕr resmi” ifadesi, “adak töreni” anlamındadır.

[1170] ḫān: B ḫaḳan

[1171] Bahādır: B’de yok.

[1172] durur: T ve B’de yok.

[1173] velāyet-intisāb: B velāyet-intisāb ḳıdve-i āl-ı ṭāhā ve yāsin ve semere-i şecere-i ve-mā-ersalnāke illā raḥmeten lil-‘ālemīn

[1174] ve’d-dīn: B ve’d-dīn Seyyid

[1175] Kur’an, 54/55

[1176] durur: T ve B’de yok.

[1177] belki: T belkim

[1178] durur: T ve B’de yok.

(1) rūḥ-ı muḳaddesleriġa ḫatm-ı kelāmullāh[1179] ḳıldurġay ve hākeẕā ḳuṭb-ı ṭarīḳat mürşid-i ḥaḳīḳat (2) zübdetü'l-aṣfiyā ḳıdvetü'l-etḳıyā **Seyyid Tursun Ḫˇāce Īşān ve Keday Ḫˇāce Īşān** (3) meddāllāhu ẓılāle irşādihimā 'alā mefāriḳi's-sālikīn başlıġ sādāt-ı 'iẓām ve fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı (4) iḥtişāmġa kim ḥālā cihān gülistānı alarnıŋ[1180] vücūdı bile ser-sebz ü reyyān durur[1181] nüẕūrāt-ı (5) vāfir ve fütūḥāt[1182]-ı mütekāşir irsāl ḳıldı Rüzūm Pehlevān ḥasbe'l-emr Ḫˇāce- (6) éli'ġa[1183] vārid bolup sādāt-ı mümā-ileyhümniŋ ḥażretleriġa nüẕūrāt-ı mürseleni īşār (7) ḳılıp ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ ḥaḳḳıda du'ā ve alḳış alġandın soŋra[1184] ḥażret-i (8) Pīrim Ḫˇāce Īşān'nıŋ ḥavlılarıġa tüşüp ol ḥażretniŋ ḫalef-i reşīdi ḥamīde- (9) ḫıṣāl u[1185] pesendīde-ef'āl sālik-i ṭarīḳ-ı hidāyet ḫūrşīd-i āsmān-ı sa'ādet ebū'l-ma'ānī[1186] (10) **Seyyid Aṣġar Ḫˇāce'niŋ** i'ānet ve[1187] dest-yārlıġı bile ḥażret-i īşān-ı müşārün-ileyhniŋ (11) maḳberelериniŋ üstide fuḳarā ve **[B774]** mesākīn iṭ'āmıġa mesā'ī-yi meşkūre taḳdīmġa (12) yétkürüp rūḥ-ı pür-fütūḥlarıġa ḫatemāt-ı kelām-ı Rabbānī ṣevābın tuḥfe étdiler[1188] ve se-şenbih (13) kéçesi nıṣfu'l-leylde aynıŋ cirmi perde-i ḫusūfda pinhān bolup müddet-i ḫusūf bir yarım (14) sā'at ve béş daḳīḳaġa çékdi[1189] ve yene daḳīḳa-şināslarnıŋ żamāyir-i ẕī-baṣāyiriġa (15) ma'lūm u rūşen bolsun kim bu sefer-i mübārekġa rükūb ḳılurdın yetti kün burun ḳuṭb-ı şimālıġa (16) muḳārin ufḳdın bir kevkeb-i dıraḫşende-i dāmene-vār kim dāmenesi ṭāvūs-çetr urġan (17) ṣūretide yoḳarı ve basīṭ érdi ṭulū' ḳıldı ammā ṭulū'ı ékki aygaça her kéçe éki ḳatla tekrār **[İ338b]** (1) tapdı[1190] andaḳ durur[1191] kim kéçeniŋ[1192] evvelide ṭāli' bolup ékki üç

[1179] kelāmullāh: T kelām
[1180] alarnıŋ: B alarnıŋ bahār
[1181] reyyān durur: B reyyāndur
[1182] fütūḥāt: T ve B tansuḳāt
[1183] Ḫˇāce-éliġa: T ve B Ḫˇāce-éli'ge
[1184] soŋra: T ve B soŋ
[1185] u: T ve B'de yok.
[1186] ma'ānī: B ma'ālī
[1187] ve: B'de yok.
[1188] étdiler: T ve B ḳıldılar
[1189] çékdi: T ve B çékti
[1190] tapdı: B taptı

sā‘atdın soŋra[1193] ġurūb étip[1194] (2) yene seḥerde ṭulū‘ ḳılur érdi ékki aydın soŋra[1195] tedrīc bile mürtefi‘ bola bola béş ay[1196] müddetide (3) ḫaṭṭ-ı istivāġa ḳarīb yétti andın soŋra[1197] ṭulū‘ ḳılmadı ḥükemā ve ehl-i nücūm bu bābda (4) iḫtilāf ḳılıp hīç ḥükmġa[1198] ḳarār bére almadılar **Ḳıṭ‘a**

Ḥakīm-i ‘azze ve celle kār-ḫānesi (5) içre
Kélür ẓuhūrġa her dem besī ġarīb ṣuver

Bolur naẓarda barı şekl-i muḫtelif bile fāş
(6) Ki birbirisiġa bolmay şebīh ser-tā-ser

Ne sırrıdın ḥükemā ‘aḳlı intibāh tapıp
(7) Ne künhidin tapar[1199] ehl-i nücūm fikri ḫaber

[B775] Bu işde dağı nebīler ‘uḳūlıdur ḥayrān
(8) Hidāyet étmese Perver-digār-ı ‘ālem eger

Ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār se-şenbih küni Ḫān-kéçüy’din nehżat (9) ḳılıp Ḳırḳ-ḳayır’ın nüzūl-ı meserret-şümūlı bile reşk-i gülistān-ı irem ḳıldı ve Ḳıpçaḳ (10) ekābir-zādeleridin Ḳutluḳ[1200] Muḥammed Bék Hezāresbī’ġa fermān-ı cihān-muṭā‘-ı ‘ızz ışdār tapıp durur[1201] kim (11) yüz nefer şemḫālçı ḳādir-endāz öziġa maṣḥūb[1202] ḳılıp

---

[1191] durur: T ve B’de yok.
[1192] kéçeniŋ: T ve B kéçe
[1193] soŋra: T ve B soŋ
[1194] étip: T ve B ḳılıp
[1195] soŋra: T ve B soŋ
[1196] ay: T’de yok.
[1197] soŋra: T ve B soŋ
[1198] ḥükmġa: B ḥükmge
[1199] tapar: B tapa
[1200] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1201] tapıp durur: T tapdı B taptı

kéme bile Çumanay'ġa kirip At-yolı güẕeriġaça (12) kéme yörür yollarnı iḥtiyāṭ ḳılıp Çumanay'da mülāzemetġa yétsün bu mevżi'de **[T167b]** ol ḥażret- (13) niŋ[1203] mülkī ṣıfātıġa kim mülk selāmeti ve fuḳarā refāhiyyeti anıŋ ṣıḥḥat u sālimlıġıġa vābeste durur[1204] (14) endek 'ārıża-ı ḥādiṯ bolup nā-ḫōşlıġ ṭārī boldı ve éki künde dāru'ş-şifā-yı **ve iẕā mariżtu fe huve** (15) **yeşfīn**[1205]din dārū-yı şifā yétip bir néme taḫfīf taptı[1206] **Ḳıṭ'a**

Ḫusrevā ẕāt-ı hümāyūn[1207] ki mülk ara (16) érür
Derddin hergīz aŋa āṯār-ı zaḥmet yétmesün

Bolmasun bir dem mizācıŋ telḫ-kām (17) cām-ı ża'f
Ḫāṭırıŋ āyīnesiġa zeng-i külfet yétmesün

Muḥammed Niyāz Maḥrem ve Muḥammed Niyāz Gerçek **[İ339a]** (1) ve Berdi Bahādır kim béş yüz nöker bile Ḫᵛāce-éli ḥişārıda ılġar yosunlıġ[1208] yatıp érdiler (2) alar fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān[1209] mūcibi bile Ḫᵛāce-éli'din tört yüz bīl-dār alıp (3) yolġa su tüşüp palçıġ bolġan yerlerni ve Cabat- **[B776]** köli'din deryāġa su kire durġan rūdçalarnı (4) kim sipāh-ı nuṣret-penāh 'ubūrı ol mevāżi'din lāy keşreti cihetidin müte'aẕẕir érdi (5) çöp ve tofraḳ bile hem-vār ḳılıp yol açtılar[1210] ve[1211]

[1202] maṣḥūb: Tanç tarafından "maḥṣūb" şeklinde okunmuştur, "hesap edilmiş, sayılmış" anlamını taşıyan "maḥṣūb"un bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır. İlgili yerde "beraber götürülen, birlikte alınan" anlamındaki "maṣḥūb" kelimesinin bağlama uygun düştüğü görülmektedir. Kaldı ki kelime, metinde "مصحوب" şeklinde geçmektedir.
[1203] ḥażretniŋ: B ḥażretniŋ ẕāt-ı
[1204] vābeste durur: B vābestedür
[1205] Kur'an, 26/80; yeşfīn: İ"de "بشفين" şeklinde yazılmıştır.
[1206] taptı: T tapdı
[1207] hümāyūn: B hümāyūnıŋ
[1208] yosunlıġ: T yosunlıḳ
[1209] vācibü'l-iẕ'ān: T ve B'de yok.
[1210] açtılar: T açdılar
[1211] ve: T ve B'de yok.

aynıŋ on sekizide cum‘a küni (6) kevkebe-i vālā rā’yet-efrāz-ı nehżat bolup meẕkūr ay[1212] yégirmeġa[1213] yétkende ḥażret-i (7) ḫıdīv-i kām-kār kesel-i mezbūrnıŋ ṣıḳl u zaḥmetidin atda ferāġat oltura almay (8) tüş vaḳtıda içki maḥremler bile kémeġa kirip deryā yüzidin ‘āzim-i maḳṣad (9) bolup durur[1214] **Beyt**

Şehr-yārım kim minip zevraḳ kézer Ceyḥūn üze
Aḫter-i sa‘dī (10) yaŋı ay içredür gerdūn üze

Ẓuhr vaḳtıda Çumanay saḳḳāsıda kémedin çıḳıp (11) şimālī kenārıda bār-gāh-ı gerdūn-iştibāh mancūḳın ẕirve-i ‘ayyūḳdın ötkerdi ékki kün (12) ‘asākir-i manṣūre kéme ve sal ve şināh bile Çaŋlı-basu ve Çumanay’dın ‘ubūr ḳıldılar (13) **Meṣnevī**

Sipāhī ki bar anda her pehlevān
Tenūmend andaḳ ki fīl-i demān

Ḳoruġluḳda[1215] (14) barça dil-āver peleng
Ve-līkin téŋizde şināver neheng

Mesāfet ṭayy eyler çaġı tünd [ü][1216] (15) tīz
Ḳayan yüz évürse salıp rüsteḫīz

Né kim kūh u baḥr[1217] u beyābān érür
Alar allıda barça yek-sān érür

[1212] meẕkūr ay: T ve B’de yok.
[1213] yégirmeġa: T ve B égirmiġa
[1214] bolup durur: T ve B boldı
[1215] ḳoruġluḳda: B ḳoruġlıġda
[1216] [ü]: T ve B ü
[1217] kūh u baḥr: T ve B baḥr u kūh

[B777] (16) Ḳutluḳ[1218] Muḥammed Bék kim kéme yolınıŋ iḥtiyāṭı üçün At-yolı'ġaça[1219] kéme bī-tereddüd barġu dékdür (17) yek-şenbih küni işrāḳ vaḳtıda oġruḳ-ı hümāyūnnı kémeler bile Çumanay'dın At-yolı'ġa **[İ339b]** (1) yiberip kevkebe-i vālā deryā ḳıraġı bile ḥareketġa kirip Tumarlı'nı şeref nüzūlı bile (2) mefḫar-ı menāzil ḳıldı namāz-ı şāmda emāret-penāh Kerīm-berdi Atalıḳ'ġa Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem (3) ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve Dōsım Bahādır'nı Özbek ve Ḳaraḳalpaḳ'dın[1220] ve Terākime (4) sipāhıdın gürūh-ı enbūh bile ḳoşup muḳaddeme-i sipāh ḳılıp ḥükm-i vālā nefāẕ[1221] taptı[1222] (5) kim şeb-gīr ḳılıp ṭalī'a-ı ṣubḥ ṭulū'ıdın soŋra[1223] ḳal'a eṭrāfıġa çapavul ursunlar atalıḳ (6) fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān[1224] mūcibi bile taŋ vaḳtıda[1225] Ḳoŋrat ḳurġanınıŋ (7) eṭrāfıdaġı élni pāy-māl-ı çapavul ve dest-fersūd-ı teṭāvül ḳıldı ve özi Özbek çerigi (8) bile ḳal'anıŋ ġarbiyye dervāzesiniŋ muḳābeleside ṣaff-ārālıġ étip[1226] (9) Türkmen ve Ḳaraḳalpaḳ sipāhın Buġra Ḫān ve Tallıḳ ṭarafıġa buyurup dururlar[1227] (10) alar Buġra Ḫān ya'nī şehr-i Ḫāvend'din beri **[T168a]** olturġan ulusnı çapıp vāfir-i (11) ġanāyim bile sālim ü ġānim mürāca'at körgüzüp atalıḳġa ḳoşuldılar ve ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār (12) hem ol kün kim dū-şenbih küni durur[1228] érdi namāz-ı bāmdādnı oḳup āftāb-ı 'ālem-tāb-ı cihān- (13) gīrīniŋ muraṣṣa'[1229] livāsı henūz 'arṣa-ı ẓuhūrda ber-pāy bolmayın devlet ü sa'ādet bile (14) ḫūrşīd-vār rā'yet-i nehżatnı ḥareketġa kirgüzüp tīġ-ı müsāra'at bile ḳaṭ'-ı mesāfet (15) ḳılıp uluġ çāşt-gāhda Ḳoŋrat ḳurġanınıŋ hevāsın mevkib-i hümāyūn ġubārı bile (16) 'anber-ālūd ḳıldı umerā-yı

[1218] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1219] At-yolı'ġaça: T ve B At-yolı'ġa me'mūr bolup érdi kélip 'arżġa yétkürdi kim
[1220] Ḳaraḳalpaḳ'dın: B Ḳaraḳalpaḳ
[1221] nefāẕ: T ve B nüfūẕ; İ'de "ذ" harfinin noktası yok.
[1222] taptı: T tapdı
[1223] soŋra: T ve B soŋ
[1224] vācibü'l-iẕ'ān: T ve B'de yok.
[1225] vaḳtıda: T ve B vaḳtı
[1226] ṣaff-ārālıġ étip: T ve B ṣaff-ārā bolup
[1227] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[1228] küni durur: T ve B'de yok.
[1229] muraṣṣa': T'de yok.

nām-dār ve şüce‘ā-yı düşmen-şikār bile ḳurġan eṭrāfıġa süren salıp (17) Top-atġan tüpeside ṣufūf-ı nuṣret-vuḳūfnı ārāste ḳılıp[1230] Kerīm-berdi Atalıḳ kim **[İ340a]** (1) ġarbī dervāze muḳābeleside durur[1231] érdi öz çerigin ḳoyup **[B778]** rikāb-būslıḳġa[1232] fāyiz bolup (2) userā ve ġanāyimni kim taṣarrufıda durur[1233] érdi pīş-keş ḳıldı ol ḥażret aŋa merāḥim-i (3) ḫusrevāne edāsıdın[1234] soŋra[1235] kéltürgen ġanāyimni mürüvvet ü mekremet[1236] ḳılıp öz murçalıġa (4) ḳaytardı ve userānı nevāle-i iḥsānıdın behremend étip muṭlaḳu’l-‘inān ḳıldı ve ba‘żı şüce‘ā (5) ve abṭāl kim ‘arṣa-ı rezmni ma‘reke-i bezm taṣavvur ḳılur érdi yarlıġ[1237]-ı ‘ālem-muṭā‘ imtiṯālı bile (6) ḳal‘anıŋ künbatar ḳıbleside ḫandaḳ kenārıġa yaḳın barıp meydān-dārlıġ (7) āyīniġa iştiġāl körgüzüp dururlar[1238] ve[1239] ol ṭaraf dın Süyün Biy Aral mübārizleri bile (8) ḳal‘adın çıḳıp dāmān-ı muḳātele[1240] ve girībān-ı müdāfa‘aġa[1241] çeng-i ḳabāḥat urup āyīn-i telāş ve ḳavānīn[1242]-i (9) ferḫāş ẓuhūrġa yétkürüp dururlar[1243] çün hemīşe ‘asākir-i nuṣret-me‘āṯir te’yīd-i Yezdānī ve te’ṯīr-i iḳbāl-ı (10) ḫaḳanīdin **ve yenṣurekallāhu**[1244] **naṣran ‘azīzen**[1245] beşāreti bile ḳavī ve müstaẓhir érdi mu‘ānidlerni (11) ṣadme-i evvelde maġlūb u menkūb ḳıldı **Meṯnevī**[1246]

Tapıp ḫayl-ı manṣūr nuṣretġa (12) dest

[1230] ḳılıp: B ḳıldı
[1231] durur: T ve B’de yok.
[1232] rikāb-būslıḳġa: T rikāb-būslıġġa
[1233] durur: T ve B’de yok.
[1234] edāsıdın: B iẓhārıdın
[1235] soŋra: T ve B soŋ
[1236] mürüvvet ü mekremet: T ve B merḥamet
[1237] yarlıġ (يارلیغ): T ve B yarlıġ (یرلیغ)
[1238] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[1239] ve: T ve B’de yok.
[1240] muḳātele: T ve B müdāfa‘a
[1241] müdāfa‘aġa: T ve B muḳāteleġa
[1242] ḳavānīn: T [ḳa]vānīn
[1243] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1244] yenṣurekallāhu: İ ve T’de “ینصرکم الله” şeklinde yazılmıştır.
[1245] Kur’an, 48/3
[1246] meṯnevī: B naẓm

Yétüşdi[1247] sipāh u ‘adūġa şikest

Çékip yéller[1248] a‘dāġa tīġ u sinān
(13) ‘Adū ḳanıdın boldı yer gülistān

Belī kimge kim Téŋri yāver bolur
Anıŋ düşmeni (14) zār u muẓṭar bolur

Ol[1249] sipāhī[1250] ‘acz u ıżṭırār ḳademin ṭarīḳ-ı fırārda üstüvār ḳılıp gürīz (15) dest-yārlıġı bile meydān-ı kāruzārdın cānların ḳutḳarıp ḥiṣār dīvārın özleriġa (16) penāh ḳıldılar ve[1251] ol eşnāda Berdi Bahādır’nıŋ ba‘żı aḳrabāsı Töre Ṣūfī’din rūy-gerdān (17) bolup ḫāk-būslıḳ[1252] **[B779]** şerefiġa istis‘ād tapıp ‘avāṭıf-ı ḫusrevāne bile mümtāz bolup dururlar[1253] bu **[İ340b]** (1) vāḳı‘adın soŋra[1254] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār ḳurġannıŋ[1255] cenūbıġa deryā[1256] ḳıraġı sarıġa[1257] ‘aṭf-ı ‘inān (2) ḳıldı ve Töre Ṣūfī’niŋ pālīziġa kim be-ġāyet ‘arīż ü vesī‘ durur[1258] érdi ve ḳal‘aġa (3) yaḳın durur[1259] érdi andaḳ durur[1260] kim ḳal‘adın atılġan oḳ ekşer mevāżi‘ġa yétip belkim[1261] öter érdi (4) vürūd-ı sa‘ādet-nümūdı bile şeref-i iḫtiṣāṣ baġışladı ve[1262]

[1247] yétüşdi: T ve B yétüşti
[1248] yéller : T ve B’de “يل لار” şeklinde yazılmıştır.
[1249] ol: T ve B Aral
[1250] sipāhī: T ve B sipāhı
[1251] ve: T ve B’de yok.
[1252] ḫāk-būslıḳ: T ḫāk-būslıġ
[1253] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1254] soŋra: T ve B soŋ
[1255] ḳurġannıŋ: T ve B ḳurġan
[1256] deryā: T der[yā]
[1257] sarıġa: T ve B sarı
[1258] durur: T ve B’de yok.
[1259] durur: T ve B’de yok.
[1260] durur: T ve B’de yok.
[1261] belkim: B belki
[1262] ve: T ve B’de yok.

müşāhede ḳılıldı kim ḳavun (5) bī-nihāyet pişip bir[1263] néçe yerlerde āsūde bolmaḳlıḳ[1264] üçün ḫar-vār ḳılġan[1265] érken dururlar[1266] (6) **Naẓm**[1267]

Pişip her ṭaraf yüz tümen ḫarbüze
Bérip ṭa‘m ara ḳand yaŋlıġ meze

Kélip barça (7) tünük-şekerdin nişān
Késerde bolup şehdi şekker-feşān

‘Asākir-i manṣūreġa fermān-ı (8) vācibü’l-iẕ‘ān ṣādır bolup durur[1268] kim **zecren li’l-müfsidīn** ḳavun ġāretidin dest-i teṭāvülni (9) dirīġ tutmasunlar[1269] lā-cerem sipāh-ı nuṣret-penāh[1270] peşīnġaça **[T168b]** pişken ḳavunlarnı[1271] ġāret ü tārāc[1272] ḳılıp (10) ḳalġan[1273] ḫāmların pāy-māl-ı merākib étdiler[1274] ḥażret-i ḫilāfet-mertebet Keyvān-[ri]f‘at ḫūrşīd-menzilet (11) debdebe-i tamām ve[1275] kevkebe-i mā-lā-kelām[1276] bile ḳal‘anıŋ[1277] üstidin ‘inān-tāb-ı mu‘āvedet bolup At-yolı (12) dehenesin mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar[1278] ol mevżi‘ be-ġāyet kölāt ve zī-dār ve hem ḳal‘a-

[1263] bir: B’de yok.
[1264] bolmaḳlıḳ: T ve B bolmaḳ
[1265] ḳılġan: B ḳılılġan
[1266] érken dururlar: B érdi
[1267] naẓm: B meşnevī
[1268] bolup durur: T ve B boldı
[1269] tutmasunlar: B ḳılmasunlar
[1270] sipāh-ı nuṣret-penāh: T sipāh B ehl-i sipāh
[1271] ḳavunlarnı: T ḳavun
[1272] ü tārāc: T ve B’de yok.
[1273] ḳalġan: T ve B’de yok.
[1274] étdiler: B éttiler
[1275] Keyvān-[ri]f‘at ḫūrşīd-menzilet debdebe-i tamām ve: T ve B’de yok.
[1276] mā-lā-kelām: T ve B vālā
[1277] ḳal‘anıŋ: T ve B ḳal‘a
[1278] nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar: T ve B nüzūl ḳıldı

(13) dın bir néme uzaḳraḳ[1279] durur[1280] érdi bu cihetdin taŋlası kim se-şenbih küni ve aynıŋ yégirme ékisi (14) durur[1281] érdi Ḫˇāceş Maḥrem'niŋ atası Allāh Naẓar At Çapar'nı kim[1282] a'yān-ı ḥażretdin durur[1283] érdi bir (15) néçe mu'temed kişiler bile Börili-köl'niŋ kenārıġa kim **[B780]** Küncüd-yarma ayrıtınıŋ muṣī̇bi durur[1284] ve ḳal'aġa éki (16) mī̇l mesāfeti bar durur[1285] ordu-yı keyhān-pūynı köçürürġa me'mūr ḳılıp ḳal'a üzre[1286] debdebe-i tamām ve kevkebe-i mā-lā-kelām (17) bile müteveccih boldılar[1287] ve dervāze-i ġarbiyye teḳābülide ṣaff-ārā bolup Devlet Murād Bék Umbay'nı kim Ḳoçḳar Nāyib ibn **[İ341a]** (1) Ér Niyāz Ḫān'nıŋ oġlı durur[1288] 'umdetü'l-umerā mürebbī̇ü'l-fuḳarā celālu'd-devleti ve'd-dī̇n **Ḳutluḳ**[1289] **Murād İnaḳ zī̇de iḳbāluhu-** (2) nıŋ mecmū' nökeri bile ḳal'anıŋ cenūbıġa ve Kerī̇m-berdi Atalıḳ ve Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem ve Muḥammed Cān (3) Bék veled-i Ḳutluḳ[1290] Muḥammed İnaḳ ve Tenek Bahādır ve ġayrühümni cünūd-ı nā-ma'dūd bile ḳal'a- (4) nıŋ arḳasıġa buyurup dururlar[1291] me'mūrlar öz bulcarlarıda yasav yasap (5) müsta'idd-i bī̇-kār ve āmāde-i kār-zār bolup turup dururlar[1292] ve ḳal'anıŋ şimālī̇ astıda (6) mezrū'ātdın civārī̇ ékini taḫmī̇nen éki yüz cerī̇b yer durur[1293] ḫūb yétilip durur[1294] (7) érdi Kerī̇m-berdi Atalıḳ ol civārī̇niŋ[1295] arasıda yasal ārāste ḳılıp

[1279] uzaḳraḳ: T ve B yıraḳraḳ; Şişman, söz konusu kelimeyi "[yıra]ḳraḳ" şeklinde okumuştur ancak kelimenin İ'de "اوزاقراق" şeklinde yazıldığı açık şekilde görülmektedir.
[1280] durur: T ve B'de yok.
[1281] durur: T ve B'de yok.
[1282] kim: T'de yok.
[1283] durur: T ve B'de yok.
[1284] muṣī̇bi durur: B muṣī̇bidür
[1285] bar durur: B bardur
[1286] üzre: T ve B üstiġa
[1287] boldılar: T ve B boldı
[1288] oġlı durur: B oġlıdur
[1289] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1290] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1291] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[1292] turup dururlar: T ve B turdılar
[1293] yer durur: B yerdür
[1294] durur: T ve B'de yok.
[1295] civārī̇niŋ: T ve B civārī̇

meẕkūr[1296] (8) civārīni ḳaṭ‘ ve pāy-māl ḳıldurup dururlar[1297] ammā Töre Murād Ṣūfī etbā‘ı bile (9) ġalebe-i ḫavf ve istīlā-yı hirāsdın şaġāl ve tilkü gürūhı şīr-i ġurrende ve peleng-i (10) derrende hirāsıdın meġāk tübide ḳarār tutġan dék ḳal‘ada müteḥaṣṣın bolup (11) sipāh-ı nuṣret-penāhġa tüfeng-endāzlıḳdın özge cevāb aytmaḳlıḳ[1298] (12) çāresin tapmadılar Meşnevī[1299]

Egerçi şaġāl körgüzür hāy hūy
Ḳaçan (13) şīrlerġa bolur rū-be-rūy

Ḳayu yerde bolsa hizebr āşkār
Meġāk astıda tilkü (14) eyler ḳarār

Ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī ḳal‘anıŋ[1300] arḳasıġa meyl körgüzüp (15) ḳal‘anıŋ eṭrāf u cevānibiġa naẓar-ı iḥtiyāṭ salur érdi tā kim kemend-i tedbīr (16) āsānlıġ bile ḳaysı[1301] küngüre [B781] teshīriġa muḥkem bolġay ol eşnāda ‘asākir-i manṣūre- (17) din ba‘żı yigitler tehevvürlıḳ[1302] daġdaġası bile kim şecā‘at ifrāṭı ve cünün şu‘besi durur[1303] [İ341b] (1) neberd ḫārḫārı bile ḳal‘a[1304] astıġa barıp ḫandaḳ kenārıda cür’et yekrānın cevelānġa (2) kirgüzüp nāvek-i dil-dūz ve ṭa‘ne-i düşnām-endūz bile ḳal‘a ehliniŋ köŋül (3) ve sīnelerin mecrūḥ ḳılur érdiler alardın ba‘żı yigit ḳal‘adın (4) atılġan oḳ bile zaḫm-dār boldı ol cümledin Taş-ayaḳlıġ[1305] ‘Abdurraḥman (5) Yüzbaşı ve emīr-zāde-i ‘ālī-şān Muḥammed Naẓar Bék’niŋ nökerleridin ve Ḳara- (6) ḳalpaḳıyye’din

[1296] meẕkūr: T ve B’de yok.
[1297] ḳıldurup dururlar: T ve B ḳıldurdı
[1298] aytmaḳlıḳ: T ve B aytmaḳ
[1299] meşnevī: B naẓm
[1300] ḳal‘anıŋ: T ve B ḳal‘a
[1301] ḳaysı: B ḳaysı ṭarafdın
[1302] tehevvürlıḳ: T ve B tehevvür
[1303] şu‘besi durur: B şu‘besidür
[1304] ḳal‘a: T ve B ḥiṣār; Şişman tarafından T ve B’de olduğu gibi “ḥiṣār” şeklinde okunmuştur ancak kelime, metinde “قلعه” şeklinde geçmektedir.
[1305] Taş-ayaḳlıġ: T Taş-ayaḳlıḳ

bir kişi ve Müstaḳīm Dīvāne Noġay kim ḥażretniŋ dīvāneleridin (7) u‘cūbe-i zamān ve nādire-i devrān durur[1306] érdi aġır cerāḥat köterdiler ammā Dīvāne bile (8) Ḳaraḳalpaḳ soŋġı kün vefāt tapıp Dīvāne’ni ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanīniŋ[1307] mūcib-i (9) işāret-i lāzımu’l-beşāreti[1308] bile Ḫˇāce-éli’ġa **[T169a]** éltip Mizdehḳan’da Şem‘ūn ‘Ābid- (10) niŋ fāyiżü’l-envār[1309] civārıda defn ḳıldılar ve Muḥammed Niyāz Gerçek’niŋ nökerleridin (11) bir yigit Ḳoŋrat’nıŋ[1310] ekābiridin Cān Murād Bay’nı öltürüp başın kéltürdi (12) ol kün ḳal‘adın köp kişi ḳaçıp çıḳtılar[1311] ol cümledin sulṭān ekābir- (13) zādeleridin Sefer[1312] Bay’nıŋ oġlı Ḳurbān Bahādır Kök-üzekli cemā‘asıdın (14) Ötef-berdi Atalıḳ’nıŋ oġlı ve aḳasınıŋ oġlı durur[1313] érdi ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī (15) alarġa ‘ināyet ü merḥamet ḳılıp Muḥammed Niyāz Gerçek ve[1314] Berdi Bahādır’ġa muṣāḥib ḳıldı (16) ve ıżrār üçün ḳal‘a astıdaġı mezāri‘ni pāy-māl u ḫarāb ḳıldurup Küncüdli- (17) yarma’da mu‘asker-i hümāyūnġa devlet ü nuṣret bile nüzūl ḳıldı ol kün **[İ342a]** (1) büne ve oġruḳ kémeler bile Çumanay’dın kélip kevkebe-i vālāġa ḳoşulup durur[1315] hem ol kéçe (2) Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve Dōsım Bahādır ve İş Niyāz Atalıḳ ve inisi Memiş Bék (3) veledān-ı Ādine-ḳulı Atalıḳ Vezīri ve Tenek **[B782]** Bahādır’nı cüyūş-ı vāfir ü cünūd-ı mütekāṯir (4) bile ḳal‘a eṭrāfınıŋ muḥāresetiġa buyurup dururlar[1316] tā kim müdāḫil ü muḫāric (5) ḳal‘a ehliġa mesdūd bolup tün ḳaraŋġusıda eṭrāfdaġı mezrū‘āt- (6) dın menfa‘at almaġaylar me’mūrlar kéçe pās-dārlıḳ bile ḥirāset emridin (7) daḳīḳa-ı

[1306] durur: T ve B’de yok.
[1307] ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanīniŋ: T ve B ḥażretniŋ
[1308] lāzımu’l-beşāreti: T ve B’de yok.
[1309] fāyiżü’l-envār: T ve B’de yok.
[1310] Ḳoŋrat’nıŋ: T ve B Ḳoŋrat
[1311] çıḳtılar: T çıḳdılar
[1312] Sefer: T Şefer
[1313] durur: T ve B’de yok.
[1314] ve: T’de yok.
[1315] ḳoşulup durur: T ve B ḳoşuldı
[1316] buyurup dururlar: T ve B buyurdı

mühmel ve nā-merʻī ḳoymay ṭulūʻ-ı ṣubḥ henggāmıda[1317] ḳalʻanıŋ tört (8) ṭarafıdın yügürüp dervāzelerni baltalap[1318] mürācaʻat körgüzüp dururlar[1319] **Şiʻir**

(9) Taŋ atġunça yéller[1320] bolup naʻra-senc
Ḳılıp ḳalʻa ehlin esīr-i şikenc

(10) Ṭalāye kibi ḳalʻa devrin kézip
Mehābet bile ḫaşm baġrın ézip

Ḥirāsetġa[1321] (11) ḳıldılar andaḳ şuġūl
Ki baġlandı yavġa ḫurūc u duḫūl

Bu yosunda kündüzlerde (12) ekşer eyyām ḥażret öz nefs-i nefīsleri bile ḳalʻa üstiġa[1322] taṣdīʻ çékip (13) özleri barġan[1323] kün Ḳılıç İnaḳ ve Bék ʻAlī Mīrāb ve Muḥammed Cān Bék ve ʻĀdil (14) Bék veled-i Tācī Biyʼni[1324] kim inisi Allaş Biyʼniŋ ornıġa kélip durur[1325] érdi (15) ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādırʼnı efvāc-ı ḳāhiredin gürūh-ı enbūh bile ve kéçelerde (16) baʻżı sipeh-

[1317] henggāmıda: T ve B hengāmıda
[1318] baltalap: B baltulap
[1319] mürācaʻat körgüzüp dururlar: T ve B ḳayttılar
[1320] yéller: T ve B'de "يل لار" şeklinde yazılmıştır. Söz konusu kelime Şişman tarafından "yıllar" şeklinde okunmuş ve dizinde "sene, sal" olarak anlamlandırılmıştır. Nazımdan önceki nesir bölümünde anlatılanlardan ve "cünūd-ı mütekāşir" ifadesinden, zikredilen kalenin çok sayıda asker tarafından kuşaltıdığı anlaşılmaktadır. Nazım bölümünde anlatılanlar da nesir bölümünü destekleyici niteliktedir. Ayrıca "yıllar" kelimesi, geçtiği beyitte özne konumundadır; buna göre beyit şu şekilde açıklanabilir: "Yıllar, tan attığında nara atmış, kalenin içinde yaşayan insanları hilenin esiri kılmış." Tüm bunlar düşünüldüğünde "sene, yıl" anlamındaki "yıl" kelimesinin bağlama uygun düşmediği görülmektedir. Bu kelime, "kahraman, yiğit" anlamındaki "yél" olmalıdır.
[1321] ḥirāsetġa: İ'de "هراستغه", T'de "هراست غه" şeklinde yazılmıştır.
[1322] üstiġa: T üstige
[1323] barġan: T ve B barmaġan
[1324] Biyʼni: B Biy
[1325] durur: T ve B'de yok.

dārlarnı nevbet bile buyurup on béş küngaça[1326] ḳatıġ (17) muḥāṣara ḳıldılar andaḳ durur[1327] kim ḳal‘a içide ḳaḥṭlıġ[1328] ve ġallān-cūy[1329] iştidād **[İ342b]** (1) taptı[1330] kim żu‘afā ve ‘aceze cū‘ belāsı ve bī-ḳuvvetlıġ ibtilāsıdın kūçelerde öle (2) başladılar[1331] ve **[B783]** her kün cem‘ī keşīr farṭ-ı mecā‘et ve şiddet-i bī-nevālıġdın bī-ṭāḳat (3) bolup burc-ı bārūdın özlerin yerge taşlap mu‘asker-i fīrūzī-eşerge vārid (4) bolur érdiler ışṭınā‘-ı iḥsān-ı ḫaḳanī ve ḫᵛān-sālār-ı fütūḥāt[1332]-ı ṣāḥib-ḳırānī (5) cānibidin sīr-çeşm-i mevāyid-i in‘ām bolup[1333] ordu[1334]-yı hümāyūnda muṭlaḳu’l-‘inān (6) bolup[1335] kézer érdiler ve ekşeri sefāyin-i ḫulāṣa bile At-yolı’nıŋ[1336] ma‘beridin[1337] (7) ‘ubūr körgüzüp[1338] ṭaleb-i ḳuvvet üçün memālik-i maḥrūsaġa münteşir bolur érdiler (8) **vāḳı‘āt u ḥādişātları**[1339] **kim eyyām-ı muḥāṣarada vuḳū‘ tapıp durur**[1340] **érdi** (9) **zikr ḳılılġusı durur**[1341] andaḳ durur érdi kim[1342] ol cümledin eyālet-penāh celālet- (10) dest-gāh ṣāḥib-i dīvān-ı a‘lā emīr-i muġīşü’d-devle[1343] Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi kim (11) kevkebe-i vālā Aral teşḫīriġa nehżat[1344] ḳılurda kim Ḫıvenik’niŋ[1345]

[1326] küngaça: T ve B küngeçe
[1327] durur: T ve B’de yok.
[1328] ḳaḥṭlıġ: T ve B ḳaḥṭ
[1329] ġallān-cūy: T’de “غله نجوی”, B’de “غلابنحوی” şeklinde yazılmıştır.
[1330] taptı: T tapdı
[1331] başladılar: T ve B başladı
[1332] fütūḥāt: T ve B fütüvvet
[1333] bolup: B bolup érdi
[1334] ordu (اوردو): B ordu (اردو)
[1335] bolup: T ve B’de yok.
[1336] At-yolı’nıŋ: T ve B At-yolı
[1337] ma‘beridin: Şişman tarafından “mu‘abbarıdın” şeklinde okunmuştur fakat bunun, bağlama uygun düşmediği anlaşılmaktadır. Kelimenin anlamı dizin bölümünde her ne kadar “Geçit, geçit yeri.” şeklinde verilse de bu, “mu‘abbar (mu‘abber)”in anlamı değil, “ma‘ber” kelimesinin anlamıdır; “mu‘abbar (mu‘abber)” kelimesinin anlamı ise “tabir edilmiş, yorumlanmış (rüya)”dır.
[1338] körgüzüp: T ḳılıp B ḳıldı
[1339] vāḳı‘āt u ḥādişātları: T ve B vāḳı‘ātı
[1340] durur: T ve B’de yok.
[1341] ḳılılġusı durur: T ve B ḳılılur
[1342] andaḳ durur érdi kim: T ve B’de yok.
[1343] devle: T devleti ve’d-dīn B devleti
[1344] nehżat: İ’de “ض” harfinin noktası yok.
[1345] Ḫıvenik’niŋ: T ve B Ḫıvenik

arıġıdın Ḳulan- (12) ḳarabaġ'da deryāġa ve Ġazi-ābād rūdıġa [T169b] ḳaçusı[1346] yıḳıp durur[1347] érdi ol ḳaçularnı (13) baġlaturġa me'mūr bolup durur[1348] érdi az fırṣatda te'yīd-i iḳbāl-ı ḫaḳanī bile (14) be-vech-i dil-ḫᵛāh baġlatıp ḳalġan çerigni alıp mülāzemet ḳaṣdı bile ordu-yı keyhān- (15) pūy 'aḳabıdın 'āzim bolup penç-şenbih küni aynıŋ yégirme törtide At-yolı (16) güẕeridin kéme bile ötüp şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ boldılar[1349] tuḥafāt-ı lāyıḳ (17) ve tansuḳāt-ı rāyiḳ pīş-keş ḳılıp 'umdetü'l-umerā zübdetü'l-küberā efżal-ı ehl-i āfāḳ ṣāḥib-i [İ343a] (1) mekārim-aḫlaḳ[1350] emīr-i kebīr celālu'd-devleti ve'd-dīn **Ḳutluḳ**[1351] **Murād İnaḳ** başlıġ ḥarem-i ḫilāfet (2) ta'alluḳātınıŋ[1352] ve 'āfiyetmendligin 'arżġa yétkürüp durur[1353] ol kün Ya'ḳūbçı'nı[1354] (3) cemā'asıdın Ḫudāy-berdi Atalıḳ kim Gusāle'ġa mülaḳḳab durur[1355] ve Gürlan (4) ekābiridin durur[1356] érdi Muḥammed Rıżā Bék'ġa[1357] baş ḳoşup bék-i mezbūr tutulġanda (5) ékki oġlı bile Gürlan'dın ḳaçıp Ḳoŋrat'ġa [B784] barıp durur[1358] érdi Töre Murād (6) Ṣūfī'niŋ ba'żı ef'āl-ı nā-şāyestesidin rencīde-ḫāṭır bolup belki[1359] ol (7) şūr-baḫtnıŋ nişāne-i bī-devletlıġın[1360] āṣār-ı idbārıdın istidlāl (8) ḳılıp Ḳoŋrat'dın ḳaçıp çıḳtı ve umerā ve maḥremlerniŋ vesīlesi bile (9) behre-yāb-ı devlet-i ḥużūr ve cebhe-sā-yı süm-i sütūr boldı ol ḥażret anıŋ (10)

[1346] ḳaçusı: T ve B ḳaçu
[1347] durur: T ve B'de yok.
[1348] durur: T ve B'de yok.
[1349] boldılar: T ve B boldı
[1350] mekārim-aḫlaḳ: B mekārimü'l-aḫlaḳ
[1351] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1352] ta'alluḳātınıŋ: T ta'alluḳātınıŋ selāmet B müte'allıḳātınıŋ selāmet
[1353] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[1354] Ya'ḳūbçı'nı: T ve B Ya'ḳūbçı
[1355] mülaḳḳab durur: B mülaḳḳabdur
[1356] durur: T ve B'de yok.
[1357] Bék'ġa: T Bék'ge
[1358] durur: T ve B'de yok.
[1359] belki: T belkim
[1360] bī-devletlıġın: T ve B bī-devletligin

ṣaḥīfe-i günāhıġa[1361] raḳam-ı ‘afv çékip ḫılā‘-ı kerāmend bile anı ve oġlanlarını pīrāye- (11) pūş-ı ‘āṭıfet ḳıldı **Meşnevī**[1362]

Ne ḫoş-ḫūylıḳdur ki ehl-i günāh
Ḥużūrıġa kélgeç (12) bolup ‘uẕr-ḫˇāh

Kerem eylep anıŋ günāhın ötüp
Nevāziş bile cām-ı şefḳat (13) tutup

Ḳılıp ‘afv ‘uẕrın ḳabūl eylemek
Cezā yétkürürdin nükūl eylemek

(14) Aynıŋ yégirme altısıda şenbih küni ḥażret-i server-i selāṭīn ve ‘umdetü’l-ḫavāḳīn (15) her kündeki resm-i ma‘hūd bile ḳal‘anıŋ[1363] üstige[1364] rükūb ḳılıp a‘dā-yı bī-devlet ve müfsidīn-i (16) bī-sa‘ādetniŋ ażrārı üçün kim sünnet-i seniyye-i selāṭīn ve ṭarīḳ-ı (17) ṣāyibe-i ḫavāḳīn durur[1365] Maçan-köli’ġa kim Aral ahālīsiniŋ ekşer zirā‘at ve evfer **[İ343b]** (1) dihḳaneti andın ḥāṣıl bolġusı durur[1366] ‘aṭf-ı ‘inān ḳıldı ve efvāc-ı ḳāhireni (2) gürüh gürüh kişt-zār-ı müteferriḳa ve mezāri‘-i müte‘addideġa nām-zed ḳılıp her kim öz (3) müdde‘āsıça ġalleni kötergendin soŋra[1367] ḳalġan ékinlerni pāy-māl-ı merākib ve leked-kūb-ı (4) mevākib ḳıldı[1368] ve[1369] mu‘asker-i hümāyūnġa **[B785]** mürāca‘at körgüzdi bu aḥvāl ḫalālıda Ḳılıç (5)

[1361] ṣaḥīfe-i günāhıġa: Şişman tarafından “ṣaḫīfa kenārıġa” şeklinde okunmuştur fakat “kenārıġa” şeklinde okunan kelime metinde “كناهيغه” şeklinde geçmektedir.
[1362] meşnevī: T ve B naẓm
[1363] ḳal‘anıŋ: T ve B ḳal‘a
[1364] üstige: T üstiġa
[1365] ḫavāḳīn durur: B ḫavāḳīndür
[1366] bolġusı durur: T ve B bolur
[1367] soŋra: T ve B soŋ
[1368] ḳıldı: T ve B ḳıldurup
[1369] ve: T ve B’de yok.

İnaḳ ve Bék ‘Alī Mīrāb ve Muḥammed Cān Bék ve ġayrühüm ki be-destūr-ı sābıḳ muḥāṣaraġa meşġūl (6) érdiler peşīndin soŋra[1370] ekşer nökerleri ‘alīḳ-ı devābb üçün ‘alaf ṭalebiġa her (7) ṭarafġa[1371] tarḳap alarnıŋ ḳaşıda az kişi ḳalıp durur[1372] érdi (8) mu‘ānidler bu ma‘nānı idrāk ḳılıp ḫayāl-ı ḫām[1373] ve sevdā-yı bī-ser-encām bile kim[1374] şāyed dām-ı (9) murādlarıġa ṣayd-ı maḳṣad-ı muḳayyed bola alġay izdiḥām-ı tamām bile ḳal‘adın çıḳıp Ḳılıç İnaḳ’ġa (10) hücūm-āver bolup meydān-ı veḳāḥatda muḳābele ve muḳātele emriġa cesāret[1375] (11) körgüzüp dururlar[1376] Ḳılıç İnaḳ ḥāżır nökerler bile kim mecmū‘ı yüz nefer yoḳ érdi te’yīd-i (12) Sübḥānī ve iḳbāl-ı ṣāḥib-ḳırānīġa tekye ḳılıp **mütevekkilen ‘ale’llāh [T170a]** meydān-dārlıḳġa[1377] teveccüh (13) yüzin évürüp ‘arṣa-ı şebātda rā’yet-i istiḳāmetni cilveġa kirgüzüp dururlar[1378] (14) Muḥammed Cān Bék ve ‘Ādil Bék ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ba‘żı mübārizler bile kim her (15) biri tehem-ten-i rūzgār ve şīr-efgen-i bīşe-i kār-zār durur érdiler[1379] ma‘reke-i mübārezetġa yekrān-ı (16) cür’et sürüp ḥamle-i sehmnāk tünd-bādı bile nīrān-ı ḳıtālnı müşta‘il ve tīġ-ı āb-dār bile (17) ol ḫāk-sārlardın köp kişini maḳtūl u mużmaḥil ḳıldılar ḫurūş-ı gīrūdār ve ġavġā-yı **[İ344a]** (1) kār-zār sipihr-i devvārġa yétip ol ġulġule istimā‘ıdın mu‘asker-i hümāyūnda ḳalġan (2) ve ‘alīḳ-ı devābb üçün eṭrāfġa müteferriḳ bolġan nökerler Ḳılıç İnaḳ’nıŋ (3) ẓıll-ı rā’yetiġa müctemi‘ boldılar bahādırlar müceddeden ḳuvvet tapıp ḥamalāt-ı müte‘āḳıb ve ṣademāt-ı (4) mütevālī bile nihāl-ı sinān ve tīġ-ı cān-sitānnı mu‘ānidler ḳanıdın (5) suġardılar sipāh-ı nuṣret-penāh bā-vücūd[1380] ol

[1370] soŋra: T ve B soŋ
[1371] ṭarafġa: T ve B ṭaraf
[1372] durur: T ve B’de yok.
[1373] ḫām: B’de yok.
[1374] kim: T’de yok.
[1375] cesāret: B ḥasāret
[1376] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[1377] meydān-dārlıḳġa: B meydān-dārlıġġa
[1378] kirgüzüp dururlar: T kirgüzüp durur B kirgüzdi
[1379] durur érdiler: T ve B érdi
[1380] bā-vücūd: T ve B bā-vücūdī

durur[1381] kim soŋġı ḳoşulġanlar bile[1382] (6) üç yüzge yétmes dururlar érdiler[1383] Aral'nıŋ[1384] çerigiġa kim atlıġ ve yayaḳ (7) altı miŋdin ziyāde durur[1385] érdi **kem min fi'etin ḳalīletin ġalebet fi'eten keşīraten bi-iẕnillāh**[1386] (8) maṣdūḳası bile ġālib ve manṣūr **[B786]** bolup Aral çerigi āheste āheste ḳadem oġurlap (9) ḫandaḳdın ötüp ḥiṣār astıda ṣaff-ārālıġ[1387] körgüzüp müdāfa'aġa meşġūl boldılar (10) ol uruşda Aral ekābiridin Töre Murād Biy'niŋ 'am-zādesi Muḥammed Ṣafā Bék (11) veled-i 'Abdi Ṣūfī veled-i Ḳul Murād İnaḳ kim a'dā-yı devletniŋ dīde-i ümīdin[1388] (12) andın rūşen ḳılur[1389] érdi ḳatlġa yétip aṣḥāb-ı 'inād[1390] ve erbāb-ı fesāddın (13) köp kişi maḳtūl u zaḫm-dār boldılar **Meşnevī**

Bahādırlar āyīn-i temkīn bile
Ḳoyup (14) yüz e'ādī sarı kīn bile

Çékip tīġ-ı ḳahr u[1391] sinān-ı sitīz[1392]
'Adū ḫaylıġa saldılar (15) rüsteḫīz

E'ādī giriftār-ı ḫiẕlān bolup
Öz iḳbālı dék rūy-gerdān bolup

(16) Bolup sürḫ-rū līk ḫaşm[1393] ḳanı bile

[1381] ol durur: T ve B'de yok.
[1382] bile: T'de yok.
[1383] dururlar érdiler: T érdiler B érdi
[1384] Aral'nıŋ: T ve B Aral
[1385] durur: T ve B'de yok.
[1386] Kur'an, 2/249
[1387] ṣaff-ārālıġ: T ṣaff-ārālıḳ
[1388] ümīdin: T ümīdi
[1389] ḳılur: T ve B'de yok.
[1390] aṣḥāb-ı 'inād: İ'de "aṣḥāb u 'inād" şeklinde geçmektedir.
[1391] u: T'de yok.
[1392] sinān-ı sitiz: İ'de "sinān u sitiz" şeklinde geçmektedir.

Telāş eyleben lī̈k cānı bile

Ḳalpaḳ (17) arasıdaġı sādātdın ‘Ubeydullāh Ḫˇāce-i Dehbidī kim şīr-i jiyān ve hizebr-i **[İ344b]** (1) demān dék mu‘ānidlerġa ḥamle yétkürüp nīrān-ı ḳıtāl īḳādıġa meşġūl durur[1394] érdi (2) muḫālifler oḳı bile ayaḳıdın zaḫm-dār bolup çıḳtı ve Yomutiyye’din birev şehādet (3) tapdı[1395] ol eṣnāda kevkebe-i vālā Maçan-köli’din ḳaytıp mu‘asker-i hümāyūn kenārıġa (4) ḳarīb yétip durur[1396] érdi bu sāniḥa ḫaberini[1397] rikāb-ı meymenet-me’āb mülāzımlarınıŋ (5) sem‘[1398]-i şerīfiġa yétkürüp dururlar[1399] ḥażret-i ḫıdīv-i bī-hemāl bilā-tevaḳḳuf u bī-ihmāl (6) ‘inān-ı ‘azīmetin ḳal‘a cānibiġa[1400] ma‘ṭūf ḳıldı çün **[B787]** ṭalī‘a-ı ṣubḥ dék[1401] kevkebe-i vālā rezm-gāh (7) kenārıdın nümāyān bolup durur[1402] **cā’e’l-ḥaḳḳu ve zeheḳa**[1403]**’l-bāṭıl**[1404] müfādı bile ḫayl-ı eşrārınıŋ (8) silsile-i cem‘iyyeti üzülüp ḳal‘aġa müteḥaṣṣın bolup dururlar[1405] ol ḥażret ḳal‘a üstidin (9) mürāca‘at körgüzüp feṭḥ ü nuṣret bile mu‘asker-i hümāyūnġa nüzūl ḳılıp dururlar[1406] Ḳılıç (10) İnaḳ başlıġ ol muḥārebede iş körgüzgen bahādırlarġa[1407] ‘avāṭıf-ı bī-kerāne-i (11) ḫaḳanīdin behremendlıġ yétkürüp durur[1408] **Rubā‘ī**

[1393] ḫaṣm: T ve B’de yok.
[1394] durur: T ve B’de yok.
[1395] tapdı: B taptı
[1396] durur: T ve B’de yok.
[1397] ḫaberini: T ve B ḫaberin
[1398] sem‘: İ’de “شمع” şeklinde yazılmıştır.
[1399] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1400] cānibiġa: T ve B cānibi
[1401] ṣubḥ dék: B’de yok.
[1402] bolup durur: T ve B boldı
[1403] zeheḳa: İ’de “ذهق” şeklinde yazılmıştır.
[1404] Kur’an, 17/81
[1405] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1406] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[1407] bahādırlarġa: B mübārizler
[1408] behremendlıġ yétkürüp durur: T behremendlıġ yétkürdi B behre-yāb boldılar

Şāhā sipehiŋ (12) hemīşe bolsun manṣūr

Düşmen çerigi hezīmetī vü maḳhūr

Her laḥẓa ḳılıp cilve saŋa şāhid-i feṯḥ

(13) Köŋlüŋġa[1409] yétüşsün feraḥ-ı nā-maḳdūr

Ékinçi muḥārebe vuḳū‘ınıŋ dāstānı kim beyn- (14) **e’l-ferīḳayn vāḳi‘ bolup durur**[1410] **ẕikr ḳılılġusı durur**[1411] sāniḥa-ı meẕkūrdın üç kün- (15) din soŋra[1412] se-şenbih küni **[T170b]** kim selḫ-i şa‘bān durur[1413] érdi ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān (16) irāde ḳılıp durur[1414] kim mu‘ānidlerġa gūşmāl-ı ‘aẓīm ve tenbīh-i belīġ yétkürse tā kim ol (17) gürūh-ı żalālet-pejūh tengnā-yı muḥāṣaranı muġtenem bilip girībān-ı cür’etdin ziyāde ser-keşlik **[İ345a]** (1) başın çıḳara almaġay bu tedbīr[1415] bile emīr-i şehāmet-intimā Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi’ni kevkebe-i vālā bile[1416] (2) Ḳal‘a-ı Ḫavend ya‘nī Buġra Ḫān eṭrāfıdaġı ékinni aldurmaḳġa peşīndin soŋra[1417] Ḳara- (3) ḳalpaḳ’nıŋ[1418] mübārizleridin ḳırḳ élig kimseni[1419] çapavul yosunlıġ ḳal‘a üstige[1420] (4) nām-zed[1421] ḳıldı anıŋ üçün[1422] mu‘ānidler tā kişini az körmese ḳal‘adın çıḳarġa ḥaddları (5) yoḳ durur[1423] érdi bu tedbīr bile Aral’nıŋ[1424] çerigin **[B788]** ḳal‘adın çıḳarıp dervāze-i (6)

[1409] köŋlüŋġa: B köŋliŋġa
[1410] bolup durur: T ve B boldı
[1411] ẕikr ḳılılġusı durur: T ve B’de yok.
[1412] üç kündin soŋra: T ve B üç kün soŋ
[1413] durur: T ve B’de yok.
[1414] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[1415] tedbīr: B temhīd
[1416] bile: T de yok.
[1417] soŋra: T ve B soŋ
[1418] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1419] kimseni: T ve B kişini
[1420] üstige: T ve B üstiġa
[1421] nām-zed: Şişman tarafından “nā-mard” şeklinde okunmuştur. İlgili yerde “kırk elli kişinin bir kalenin yağmalanması hususunda görevlendirilmesi”nden söz edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ve “ḳıl-” yardımcı fiiliyle birlikte düşünüldüğünde “nām-zed” kelimesinin bağlama uygun düştüğü anlaşılmaktadır.
[1422] üçün: B üçün kim
[1423] durur: T ve B’de yok.
[1424] Aral’nıŋ: T ve B Aral

ġarbiyye pīş-gāhıda muḥārebeġa meşġūl ḳıldılar ol eṣnāda Ḳutluḳ[1425] Muḥammed Bék kim ekṣer (7) sipeh-dārlar ve yüzbaşılar bile Ḳaraḳalpaḳ'ġa müte'āḳıb me'mūr bolup durur[1426] érdi (8) kemīn-gāhdın çıḳıp Aral çerigige tīġ-ı celādet ve sinān-ı ṣarāmet çékip[1427] (9) ḥamle yétkürüp dururlar[1428] bā-vücūd[1429] ol durur[1430] kim muntaṣıf[1431]-ı mīzān ve evāyil-i (10) ḫazān durur[1432] érdi arāżī-yi rezm-gāhnı şemşīr-i ṣā'iḳa-bār demidin ebr-i nīsānnıŋ[1433] (11) yamġurı dék ḫūn-rīzlik körgüzüp müfsidler ḳanıdın gülistān ḳılıp dururlar[1434] (12) ve ḳavāyim-i merākib çevgān-bāzlıġıdın[1435] ser-keşlerniŋ[1436] başın 'arṣa-ı neberdde gūy yaŋlıġ (13) ġalṭān étdiler[1437] ve cezāyirçiler gulūle-i cezāyirni a'dā-yı bād-peymāy ḳaṣdıġa ḥavāle ḳılıp (14) **ve ce'alnāhā rucūmen li'ş-şeyāṭīn**[1438] mażmūnın ehl-i 'ālemġa rūşen étdiler[1439] ve şemḫālçılar şeleng-i (15) şemḫāldın muḫāliflerniŋ[1440] başıġa ra'd-endāzlıġ körgüzüp **fe etbe'ahu şihābun ṣāḳıb**[1441] (16) maṣdūḳasın benī ādemġa müzeyyen ve mücellā ve[1442] müberhen ḳıldılar[1443] **Naẓm**

Bolup gürdler barça pūlād- (17) pūş
Çékip rezm ara ra'd yaŋlıġ ḫurūş

[1425] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1426] durur: T ve B'de yok.
[1427] çékip: İ'de "ى" harflerinin noktaları yok.
[1428] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1429] bā-vücūd: T ve B bā-vücūdī
[1430] ol durur: T ve B'de yok.
[1431] muntaṣıf: İ'de "ت" harfinin noktaları yok.
[1432] durur: T ve B'de yok.
[1433] nīsānnıŋ: T ve B nīsān
[1434] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldılar
[1435] çevgān-bāzlıġıdın: B çevgān-bāzlıḳıdın
[1436] ser-keşlerniŋ: T ve B ser-keşler
[1437] étdiler: B éttiler
[1438] Kur'an, 67/5
[1439] étdiler: B éttiler
[1440] muḫāliflerniŋ: T ve B muḫālifler
[1441] Kur'an, 37/10
[1442] müzeyyen ve mücellā ve: T ve B'de yok.
[1443] ḳıldılar: T ḳıldı

Kemer bağlaban kīn ü ferḫāşġa

[İ345b] (1) Ḳıyāmet-i ʻayān eylep evbāşġa

Ḳılıçlar demidin revān ḳan aḳıp

Velī ḳandın (2) ol yerde ʻummān aḳıp

Cezāyirler ejder dék aġzın açıp

Mehīb ün çékip (3) aġzıdın ot saçıp

[B789] Oḳı kim ol ot birle perrān bolup

ʻAdū ḫaylıġa (4) āfet-i cān bolup

Ammā ol uruşda sipeh-dārlardın siyādet-penāh şecāʻat- (5) dest-gāh[1444] Ḫˇāce Cān Ḫˇāce ve Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve Dōsım Bahādır ve Béki (6) Yüzbaşı ve[1445] baʻżı mübārizler bile meydān-ı şecāʻatġa yekrān-ı tehevvür ü ṣarāmet (7) sürüp zaḫm-ı sinān ve żarb-ı tīġ-ı ḫūn-feşān ve gulūle-i tüfeng ve ḫadeng-i bī-direng (8) bile düşmen sipāhın menkūb u maḳhūr ḳıldılar muʻānidler gürīzān (9) u müteferriḳ bolup dervāzeġa kire almay ḳalʻanıŋ cenūbıġa semend-i hezīmetni[1446] (10) sürüp dururlar[1447] Töre Murād Ṣūfī cehd-i tamām ve saʻy-ı mā-lā-kelām bile müceddeden alarnıŋ (11) silsile-i cemʻiyyetin münʻaḳid ḳılıp durur[1448] ʻayn[1449]-ı cehālet ü maḫż-ı żalāletdin deryā ḳıraġıda (12) sipāh taʻbiyesi ve yasav tesviyesiġa mübāderet körgüzüp dururlar[1450] ve ʻasākir-i (13) manṣūre teʻāḳub[1451] yétip Ḳılıç

[1444] şecāʻat-dest-gāh: T ve B şecāʻat-āgāh
[1445] ve: T ve B'de yok.
[1446] hezīmetni: T ve B hezīmet
[1447] sürüp dururlar: T ve B sürdiler
[1448] durur: T ve B'de yok.
[1449] ʻayn: İ'de "من"e benzer bir yazım söz konusudur. T ve B'de kelimenin "عين" şeklinde yazılması İ'de "ع" harfinin herhangi bir sebeple yazılmadığına işaret sayılabilir.
[1450] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi

İnaḳ ve Ḳutluḳ[1452] Muḥammed Bék dağı ṣufūf-ı nuṣret-vuḳūfnı (14) ārāste ḳılıp[1453] meymene-i meymūn ve meysere-i meysūr[1454] umerā-yı nām-dār ve şüceʻā-yı kīne-güẕār (15) vücūdı bile müzeyyen bolup durur[1455] tesviye-i ṣufūfdın soŋra[1456] düşmen-şikār mübārizler ve celādet- (16) şiʻār bahādırlar éki ṭarafdın maʻreke-i kār-zārġa **[T171a]** kümeyt-i şecāʻat sürüp ṣıyālet (17) ve mübārezet emriġa ḳıyām körgüzdiler ve hengāme-i kār-zār germ bolup éki sipāh-ı ḫūn-ḫˇār **[İ346a]** (1) yoḳ yoḳ kim ékki deryā-yı gīrūdār birbiriġa aralaşıp **merace'l-baḥreyni yelteḳıyān**[1457] (2) maṣdūḳasın ʻālem-i berūzda cilve-ger ḳıldılar **Naẓm**

Salıp ḫayl-ı aʻdāġa (3) yeller ḳıran
Su ornıġa Ceyḥūn ara aḳtı ḳan

[B790] Ḳatıştı éki ceyş-i deryā-ḫurūş
(4) Uruşdın ecel ḳulzümi urdı cūş

Ve[1458] ol uruşda Ḳaraḳalpaḳ- (5) nıŋ[1459] mübārizleridin Ṭaylaḳ Bahādır ve Köçenek Biy'niŋ oġlı İş-bol (6) Bahādır tīġ-ı ḫūn-āşām niyāmdın[1460] tartıp aʻdā-yı şūm-fercāmġa ḳıran saldılar (7) Töre Murād Ṣūfī'niŋ uluġ oġlı Dōsāt Bék kim télbe itler dék her ṭarafġa (8) ḥamle ḳılıp muḥārebe emriġa meşġūl durur[1461] érdi Ṭaylaḳ Bahādır anıŋ teḳābüli- (9) din çıḳıp ṣadme-i vaḥşet-engīz ve ḥamle-i mehābet-āmīzdin anı münhezim ü firārī ḳıldı (10) ve izidin yétip atdın yıḳtı Dōsāt Bék cān

---

[1451] teʻāḳub: B müteʻāḳıb
[1452] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[1453] ḳılıp: T'de yok.
[1454] meysūr: B hümāyūn
[1455] bolup durur: T ve B boldı
[1456] soŋra: T ve B soŋ
[1457] Kur'an, 55/19
[1458] ve: T ve B'de yok.
[1459] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1460] niyāmdın: B niyām-ı intiḳāmdın
[1461] durur: T ve B'de yok.

ḫavfıdın özin deryāġa (11) salıp şināh dest-yārlıġı bile varṭa-ı helāketdin necāt tapdı[1462] (12) ve Ṭaylaḳ Bahādır anıŋ atıġa mutaṣarrıf bolup durur[1463] ve İş-bol Bahādır muḥārebe (13) eṣnāsıda zaḫm-dār bolup çıḳtı ve Ḫˇāce Cān Ḫˇāce daġı yaḫşıġına dest-bürdler (14) körgüzüp durur[1464] ve anıŋ öz tilidin éşitildi kim Aral mübārizleridin (15) bir kişini ṭabānça oḳı bile yıḳdum[1465] ve anıŋ inisi Manṣūr Ḫˇāce ibn ‘Umar Ḫˇāce-i (16) Naḳīb[1466] kim aḳasınıŋ nökerleridin Muḥammed Naẓar Şeyḫ Çofanī[1467] bile berḳ-tāz-ı meydān-ı mübārezet (17) bolup nīrān-ı ḳıtāl işti‘ālıdın ‘inād ehliniŋ ḫırmen-i ṣebātıġa āteş-i ḳahr salıp köp **[İ346b]** (1) kişini mecrūḥ-ı tīġ-ı kīn ḳılıp dururlar[1468] ve Ḫˇāce-éli’niŋ[1469] ma‘ārifidin Muḥammed Kerīm Ḳoyçı Atalıḳ kim (2) şecā‘at u celādet meyāmini bile der-gāh[1470]-ı ḫilāfet-sāye güzīnleriniŋ silkige münḫarıṭ durur[1471] kiçik oġlı (3) Muḥammed Naẓar ve ba‘żı bahādırlarnıŋ meşveret ü[1472] ittifāḳı bile deryā-yı muḳāteleġa keştī-yi muḥārebe sürüp (4) tīġ-ı tīz ve sinān-ı ḫūn-rīz bile andaḳ ser-efşānlıġ ve sīne-şikāflıġ körgüzüp durur[1473] kim (5) Behrām-ı ḫūn-āşām ve simāk-ı rāmiḥ manẓara-ı gerdūndın anıŋ farḳıġa cevāhir-i āferīndin (6) saçıġ saçtılar[1474] ve **[B791]** te’yīd-i bāhire ve devlet-i ḳāhire ḳuvvetidin Aral sipāhıġa şikest ü hezīmet (7) bérip ḫandaḳdın ötkünçe te‘āḳub ḳıldı ve oġlı bile ḫandaḳ güẕer-gāhın mesdūd ḳılıp köp (8) kişini ḫandaḳ suyıda girdāb-ı fenāġa ġarīḳ ḳıldı **Şi‘ir**

[1462] tapdı: B taptı
[1463] bolup durur: T ve B boldı
[1464] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[1465] yıḳdum: T ve B yıḳdım
[1466] Naḳīb: İ’de “ق” harfinin noktaları yok.
[1467] Çofanī: İ’de “چوقانى” şeklinde yazılmıştır.
[1468] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldılar
[1469] Ḫˇāce-éli’niŋ: T ve B Ḫˇāce-éli
[1470] der-gāh: B bār-gāh
[1471] münḫarıṭ durur: B münḫarıṭdur
[1472] meşveret ü: T ve B’de yok.
[1473] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[1474] saçtılar: T saçdılar

Efvāc-ı ẓafer-şi‘ār [u][1475] manṣūr

Eylep (9) sipeh-i ‘adūnı maḳhūr

Ol ḫayl-ı ẓafer-livāda[1476] her ferd

Bir leşker ile bolur hem-āverd

(10) Līkin bu kemāl-ı ḳudret-kār

Érmes be-cüz iltifāt-ı Dādār[1477]

‘Asākir-i manṣūre (11) egerçi bu henggāmede[1478] ḳal‘a tesḫīriġa dağı ḳādir durur[1479] érdiler ammā[1480] me’ẕūn érmes (12) durur[1481] érdiler bu ḳadar nuṣret ü ẓaferġa iktifā ve iḳtinā‘ körgüzüp ordu-yı (13) vālāġa işāre-i a‘lā bile ‘aṭf-ı ‘inān ḳıldılar şecā‘at u mübārezet dādın (14) bérgen sipeh-dārlar ve mübārizler mevḳıf-ı ḫilāfetdin pīrāye-pūş-ı ḫılā‘-ı (15) ḫūrşīd-şu‘ā‘ ve behre-yāb-ı iḥsān u ışṭınā‘ bolup dururlar[1482]

Beyt[1483]

Ey tüşüp (16) şefḳatıŋ muḥīṭiġa cūş

Étdiŋ ehl-i sipāhnı zer-pūş

Min (17) **nevādiri’l-ḫavārıḳ** çün taŋlası kim **[T171b]** çehār-şenbih küni ġurre-i ramażānu’l-mübārek érdi **[İ347a]** (1) ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī öz nefs-i nefīsi bile

[1475] [u]: B u
[1476] ẓafer-livāda: T ẓaferde
[1477] Dādār: B Dāver
[1478] henggāmede: T ve B hengāmede
[1479] durur: T ve B’de yok.
[1480] ammā: B ammā çün
[1481] durur: T ve B’de yok.
[1482] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1483] beyt: B naẓm

muḥāṣara emriġa mutaṣaddī bolup her néçe **[B792]** rezm ṭaleb (2) bolup durur[1484] mu‘ānidlerniŋ ḳal‘adın çıḳarġa zehre ve yarası yoḳ durur[1485] érdi (3) ol ḥażret deryā ḳıraġıġa ‘inān-ı ‘āṭıfetin munṣarif ḳılıp Ceyḥūn’nıŋ şarḳıġa (4) kişi ötkerdi tā kim ol ṭarafda a‘dā-yı devletdin kişi bolsa cezāġa (5) yétkürgeyler ötkenler ḳaytıp kélgendin soŋra[1486] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ[1487] (6) bahādırları Köçenek Biy başlıġ kélip[1488] mevḳıf-ı ‘arżġa yétkürüp dururlar[1489] kim (7) eger ruḫṣat-ı vālā ṣādır bolsa te’yīd-i Sübḥānī ve devlet-i ṣāḥib-ḳırānīniŋ ḳuvveti bile tevekkül (8) ‘urvetü’l-vüṯḳāsıġa çeng-i i‘tiṣām urup ḳal‘a-güşāylıḳ[1490] irādesi bile ḥiṣārġa (9) yügürür-miz recā-yı vāṣıḳ durur[1491] kim bu ‘azīmet-i ṣādıḳ yümnidin bāb-ı fetḥ çehre-i (10) murādımızġa açılıp ḳal‘a tesḫīriġa dest tapġay-miz çün her şehr ü vilāyetī kim (11) ḳahren ü ḳasren meftūḥ bolsa ẓāhir durur[1492] kim cānibindin köp kimse[1493] żāyi‘ bolup (12) sefk-i dimā’ vuḳū‘ tapmaġı żarūrī durur[1494] ol ḥażret ġāyet-i şefḳat ve kemāl-ı mürüvvet- (13) din belkim[1495] ilhām-ı sürūş-ı devlet ve işāre-i ervāḥ-ı ḳudsī-menziletdin (14) ol işġa[1496] rıżā bérmeyin bu cevāhir-i zevāhir-i girān-bahā bile mu‘ciz-beyān tilin gevher-efşān (15) ḳıldı kim egerçi aḫter-i ḥuṣūl-ı murād ve kevkeb-i vüsūl-ı südād irādet-i ṣādıḳ maşrıḳıdın ve ‘azīmet-i (16) muvāfıḳ ufḳıdın ṭulū‘ ḳılmaġı erbāb-ı ‘aḳl ve temeyyüz allıda aẓher-i mine’ş-şems ve ebyen-i mine’l-ems (17) durur ve-līkin bu emr ta‘cīlide fāyide-i müterettib[1497] érmes durur[1498] kim **el-umūru merhūnetün [İ347b]** (1) **bi-**

[1484] bolup durur: T ve B boldı
[1485] durur: T ve B’de yok.
[1486] soŋra: T ve B soŋ
[1487] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1488] kélip: T’de yok.
[1489] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1490] ḳal‘a-güşāylıḳ: T ḳal‘a-güşāylıġ
[1491] vāṣıḳ durur: B vāṣıḳdur
[1492] ẓāhir durur: B ẓāhirdür
[1493] kimse: T ve B kişi
[1494] żarūrī durur: B żarūrīdür
[1495] belkim: B belki
[1496] işġa: T ve B işke
[1497] müterettib: B mürettib
[1498] durur: T ve B’de yok.

evḳātihā müfādı bile vaḳtıġa mevḳūf durur[1499] inşā'-allāh ḳarīb durur[1500] kim (2) be-dūn-ı taṣdī' ve bī-vuḳū'-ı tereddüd bahār-ı 'ināyet-i İlāhī ve nesīm-i fażl-ı nā-mütenāhīniŋ feyżidin (3) gül-şen-i kām ve çemen-i merām ḥişār feṯiniŋ gül-i hemīşe-bahārı bile reng-būy-ı tāze ve neżāret-i bī- (4) endāze tapġusı durur[1501] **erbāb-ı düvel-i mülhemūn** muḳteżāsı bile ol ḥażretniŋ (5) bu kelām-ı ilhām niẓāmı kim fi'l-ḥaḳīḳa nesīm-i bahār-ı kerāmet ve **[B793]** gevher-i biḥār-ı sa'ādet durur[1502] érdi (6) taḳdīrġa muvāfıḳ kélip 'arūs-ı feṯḥ mannaṣa-ı ẓuhūrda cilve-ger bolup durur[1503] (7) andaḳ durur[1504] kim 'anḳarīb ḳalem-i bedāyi'-nigārnıŋ raḳam-zedesi bolġusı durur[1505] (8) **Meşnevī**

Kelāmī kim sürer erbāb-ı devlet
Ḥaḳīḳatda érür 'ayn-ı kerāmet

(9) Muvāfıḳdur alar rāy[1506]-ı ḳażāġa
Muḳayyed işleri fażl-ı Ḫudā'ġa

Aynıŋ üçünçi kéçesi kim (10) cum'a aḳşāmı durur[1507] érdi mevḳıf-ı celāletdin fermān-ı lāzımu'l-iẕ'ān-ı 'ızz ışdār taptı[1508] kim (11) Ḫāl Muḥammed Ḫān'nıŋ inisi Allāh Naẓar Mergen ba'żı mütecennide bile ḳurġan cānibiġa[1509] (12) 'āzim bolup kéçe ḳaraŋġulıġıda kim perde-dār **ve ce'alne'l-leyle libāsen**[1510] durur[1511] ḳal'anıŋ[1512]

[1499] mevḳūf durur: B mevḳūfdur
[1500] ḳarīb durur: B ḳarībdür
[1501] tapġusı durur: B tapġusıdur
[1502] durur: T ve B'de yok.
[1503] bolup durur: T ve B boldı
[1504] durur: T ve B'de yok.
[1505] bolġusı durur: B bolġusıdur
[1506] rāy: B re'y
[1507] durur: T ve B'de yok.
[1508] taptı: T tapdı
[1509] cānibiġa: T ve B cānibi
[1510] Kur'an, 78/10

ehliġa (13) dest-bürdī yétkürgey kim ahālī-yi Aral ḫ̌āb-ı ġafletdin séskenip devlet-i ḳāhire (14) ḳuvveti ve ‘asākir-i manṣūre[1513] cür’etiniŋ ṣadmetidin mütenebbih ve özleriniŋ sevdā-yı muḥāl (15) ṭarīḳıda güm-rāh érkenidin muṭṭali‘ ve[1514] āgāh bolġaylar lā-cerem me’mūrlar fermān imtiṣālı bile (16) ḳal‘a[1515] dīvārınıŋ astıġa özlerin yétkürüp dururlar[1516] ol cemā‘adın (17) Ér Niyāz Kel atlıġ bir yigit kim tehem-ten-i dilīr ve çālāk-ı bī-naẓīr durur[1517] érdi bir néçe mütehevvir **[İ348a]** (1) yigitler bile ḥiṣārġa kirip burūc u bārū müstaḥfıẓlarıdın yetti sekiz kişini[1518] tīġ-ı kec reh-nümālıġı (2) bile ‘adem şehristānınıŋ toġrı yolıġa yiberip dururlar[1519] **[T172a]** ve ba‘żınıŋ[1520] (3) raḫt ve libāsların pāy-ı müzd alıp ve bārū astıda ġulġule-i tekbīrdin mu‘ānidler- (4) niŋ[1521] arasıġa şūriş salıp ḳal‘adın tüşüp[1522] ordu-yı hümāyūnġa mürāca‘at **[B794]** (5) körgüzüp dururlar[1523] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār alarnı ḫılā‘-ı girān-māye ve nevāzişāt-ı bilā- (6) nihāye bile ebnā-yı zamāndın mümtāz ḳıldı **Ḳıṭ‘a**

Ḫiẕmet-i şāyeste ḳıl kim (7) ḫiẕmet-i şāyestedin
Köp muḥaḳḳar ḳullar oldı şeh ḳaşıda mu‘teber

Çün ki merdüm ḫiẕmetin (8) ḳıldı yügürüp her ṭaraf
Bu cihetdin eyledi köz üstide menzil-i naẓar

[1511] libāsen durur: B libāsendür
[1512] ḳal‘anıŋ: T ve B ḥiṣār
[1513] manṣūre: B’de yok.
[1514] muṭṭali‘ ve: T ve B’de yok.
[1515] ḳal‘a: T ve B ḥiṣār
[1516] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1517] durur: T ve B’de yok.
[1518] kişini: B kişi
[1519] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[1520] ba‘żınıŋ: T ba‘żı
[1521] mu‘ānidleriniŋ: T ve B mu‘ānidler
[1522] tüşüp: B tüşüp érdi
[1523] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler

(9) **Ol kün** Gürgen Yomutı'nıŋ Ṣūfī imdādıġa kélip At-güẕeri'ġa yétkende muḥāṣaranıŋ[1524] (10) ḫaberin éşitip ḳaytġan ḫaberi yétişip[1525] Ḳandım Serdār alarnıŋ te'dīb ü gūşmālı (11) üçün[1526] me'mūr bolup durur[1527] **bu icmāl tafṣīli ol durur**[1528] **kim** sābıḳan güẕāriş tapıp durur[1529] érdi (12) kim Ḫorāsān Terākimesi'din Gürgen Yomutı kim Çoni Şeref ve Ḳara-çoḳa dérler ol (13) cemā'adın bir néçe kişi sevdā ve ṭaleb üçün Aral'ġa kélip Töre Ṣūfī alar[1530] on bir at- (14) nıŋ bedelide Ḳurban Bék Biy'niŋ ḳızın ḳırḳ ḳız bile satıp Gürgen'ġa[1531] uzaturda (15) sipāriş ḳılıp durur[1532] érdi kim her kişi imdād ve nökerlik ṭarīḳası bile munda (16) kélse ékki ḳız bérür-men çün ol müdbir-i bed-kīşler ḳızlarnı Ḫorāsān'ġa éltip Ṣūfī- (17) niŋ sipāriş ve va'desin Terākime arasıda şāyi' ḳıldılar Gürgen Yomutı'dın **[İ348b]** (1) ba'żı erāẕil ü evbāş kim taḫmīnen ékki yüz neferdin ziyāde durur[1533] érdi ol va'deniŋ[1534] (2) ümīdi ve sevdā bih-būdı üçün téveġa buġday ve burunç yüklep ve Ṣūfī'niŋ ḫiẕmetiġa (3) kemer-i ictihād baġlap Aral seferiġa 'āzim bolup dururlar[1535] ve deştdin çıḳıp At- (4) yolı güẕeriniŋ ḳıble aġzıġa nüzūl ḳıldılar ittifāḳā burunraḳ emīr-zāde-i (5) a'ẓam **[B795]** mefḫar-ı benī ādem **Muḥammed Naẓar Bék** zīde devletuhunıŋ ba'żı ḳuşçıları emīr-zāde (6) Muḥammed Yūsuf Bék veled-i Fāżıl Biy'niŋ ḳuşçıları bile şehrdin kélip ol mevżi'de tüşüp érdiler (7) Yomut'ġa ṣayd bolup dururlar[1536] ol ḫāk-sār-ı bād-peymālar ḳuşçılardın kevkebe-i vālānıŋ (8) a'dā-yı żalālet-intimā muḥāṣarasıġa meşġūl érkenin éşitip ol ḫaber-i vaḥşet-eṣer ṣarṣarıdın (9) çerāġ-ı ümīdleri uçtı[1537] ve

[1524] muḥāṣaranıŋ: T ve B muḥāṣara
[1525] yétişip: T ve B yétüşüp
[1526] te'dīb ü gūşmālı üçün: T ve B te'dībiġa
[1527] bolup durur: T ve B boldı
[1528] durur: T ve B'de yok.
[1529] durur: T ve B'de yok.
[1530] alar: B alarġa
[1531] Gürgen'ġa: T Gürgen'ge
[1532] durur: T ve B'de yok.
[1533] durur: T ve B'de yok.
[1534] va'deniŋ: T ve B va'de
[1535] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1536] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1537] uçtı: T uçdı

dehşet tünd-bādı bile ḫırmen-i şebāt u ḳarārları ber-bād bolup kéltürgen (10) aḥmāl u eşḳālın kim buġday ve burunç durur[1538] érdi Ereng'ni[1539] ḳırıda töküp ṭarīḳ-ı firārġa (11) ḳadem-i ıżṭırār urup dururlar[1540] leşkeriyyedin éki yigit Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ[1541] aḥşāmıġa (12) ba'żı umūr-ı żarūriyye üçün müteveccih bolup At-yolı'dın 'ubūr ḳılurda ḳır üstide (13) Terākime'ni körüp mürāca'at körgüzüp der-bār-ı felek-miḳdār mülāzımlarıġa ḫaber yétkürüp dururlar[1542] (14) mevḳıf-ı celāldın fermān-ı vācibü'l-imtiṣāl ṣādır bolup Ḳaraḳalpaḳıyye mübārizleri (15) ol ḫaberniŋ[1543] taḫḳīḳi üçün At-güẕeri'ġa zevraḳ-ı 'azīmet sürüp yolda ḫaber taptılar[1544] kim (16) Ḫıvaḳ'ġa bara turġan[1545] Manḳışlaḳ kārvānı érmiş alar bu ḫaber-i nī-müteḥaḳḳıḳ[1546] bile mürāca'at (17) körgüzdiler taŋlası kim aynıŋ üçlençi[1547] küni cum'a durur[1548] érdi ḫaber müteḥaḳḳıḳ bolup Ḳandım **[İ349a]** (1) Serdār'nı fevci bile kim her ferdi bir deste güzīdesi durur[1549] érdi Yomutiyye nigāhīş[1550] (2) ḳılurġa buyurup dururlar[1551] ol eşnāda[1552] me'mūrlar At-yolı'dın 'ubūr ḳılġan- (3) dın soŋra[1553] alarnı nigāhīş[1554] ve te'ākub étip kemāl-ı isti'cāl ve ġāyet-i **[T172b]** (4) müsāra'at bile tört künde Éltepçe-ḳuduḳı'da[1555] mu'ānidleriniŋ kéyindin[1556] (5) yétüşti cānibindin ṣaff-ārālıġ

[1538] durur: T ve B'de yok.
[1539] Ereng'ni: T Ereng
[1540] urup dururlar: T ve B urdılar
[1541] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1542] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1543] ḫaberniŋ: T ve B ḫaber
[1544] taptılar: T tapdılar
[1545] bara turġan: B bara durġan
[1546] müteḥaḳḳıḳ: T ve B nā-müteḥaḳḳıḳ
[1547] üçlençi: B üçinçi
[1548] durur: T ve B'de yok.
[1549] durur: T ve B'de yok.
[1550] nigāhīş: T ve B nekāmīş
[1551] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[1552] ol eşnāda: T ve B'de yok.
[1553] soŋra: T ve B soŋ
[1554] nigāhīş: B nekāmīş
[1555] ḳuduḳı'da: B ḳuduġı'da
[1556] kéyindin: T ve B 'aḳabıdın

merāsiminiŋ iḳāmetidin soŋra[1557] Ḳandım Serdār tedbīr-i (6) pīrāne ve rāy[1558]-ı dilīrāne muḳteżāsı bile ba‘żı kār-dīde ve rezm-azmāy yigitlerni (7) baydaḳ muḥāfaẓatıġa ta‘yīn ve ārām-güzīn-i ṭarīḳ-ı temkīn ḳıldı **Beyt**

[B796] Kérekdür (8) uruş çaġı pīrāne rāy
Ṣaff-ārālıġ içre dilīrāne rāy

Ve özi bahādırlar (9) ve ehl-i tehevvürler bile kim **Meşnevī**

Her biri Rüstem-fīrūz-ı neberd
Her biri ma‘reke-i rezmde (10) ferd

Ṣaff-der ü ṣaff-şiken ü fīl-efgen
Zūr-dest ü ḳavī vü rūyīn-ten

Dīv-i çengāl ü (11) melāyik-i ḳudret
Kūh-ı temkīn [ü][1559] ġażanfer-i ḳuvvet

Érdi rū-yı irādet ü niyāz ḥażret-i kerīm-i (12) kār-sāznıŋ ‘ayn-ı ‘ināyet ve maḥż-ı merḥametiġa évürüp celādet yekrānın ṣarāmet meydānıġa (13) sürüp durur[1560] ve āteş-i sūzān ḫāristān-ı muġaylānġa tüşken dék a‘dā sipāhıġa (14) aralaşup[1561] tīġ-ı bī-dirīġ ser-efşānlıġı ve tüfeng-i ra‘d-āheng cān-sitānlıġı bile Terākime’din (15) köp kişini mecrūḥ u maḳtūl ḳılıp barça téve ve ulaġların dest-gīr ü ġāret (16) étdiler[1562]

[1557] soŋra: T ve B soŋ
[1558] ve rāy: B derāy
[1559] [ü]: B ü
[1560] sürüp durur: T ve B sürdi
[1561] aralaşup: T ve B aralaşıp
[1562] étdiler: B éttiler

müfsidler ḳuduḳnıŋ[1563] üstide yaŋıdın silsile-i cem‘iyyetini[1564] mün‘aḳid étip[1565] (17) çöp ve tofraḳdın eṭrāfıġa ḥiṣār évürüp dururlar[1566] çün ḳuduḳ Terākime taṣarrufıda durur[1567] érdi **[İ349b]** (1) ve sipāh-ı nuṣret-penāhda su az ve ‘alīḳ-ı devābb[1568] nā-yāb ve deşt be-ġāyet hevlnāk durur[1569] érdi (2) bu vücūh bile tevaḳḳuf ḳılmaḳlıḳda[1570] ta‘aẕẕür-i tamām ve ta‘assür-i lā-kelām bile[1571] vāḳi‘ durur[1572] érdi (3) binā’en-‘aleyh munça[1573] dest-bürdġa iktifā ḳılıp mürāca‘at körgüzüp dururlar[1574] ve şenbih kéçesi (4) aynıŋ törtide münhīler südde-i **[B797]** ḫilāfetniŋ[1575] mülāzımlarıġa ḫaber yétkürüp (5) dururlar[1576] kim Aral’nıŋ ba‘żı evbāş u erāẕil-i bed-ma‘āşı[1577] kéçeler (6) kéme bile Tallıḳ rūdıġa kirip ol nāḥiyet mezāri‘idin ġalle ve ‘alaf kéltürür érmiş bu (7) cihetdin Muḥammed Niyāz Gerçek ve Berdi Bahādır ve ‘Ubeydullāh Ḫˇāce ba‘żı mübārizler (8) bile Aral evbāşlarınıŋ ḳaṣdıġa me’mūr bolup dururlar[1578] me’mūrlar kéçe Tallıġ’da[1579] (9) kemīn étip[1580] mezāri‘ġa barġanlardın deyyārı ḳoymay maḳtūl u me’sūr ḳılıp mu‘asker-i hümāyūnġa (10) mürāca‘at körgüzüp libās-ı fāḫir ve nevāzişāt-ı mütekāşir[1581] bile ser-efrāz u ser-bülend[1582] bolup

---

[1563] ḳuduḳnıŋ: T ve B ḳuduḳ
[1564] cem‘iyyetini: T ve B cem‘iyyetin
[1565] étip: T ve B ḳılıp
[1566] évürüp dururlar: T ve B évürdiler
[1567] durur: T ve B’de yok.
[1568] devābb: B merākib; Şişman tarafından B’de olduğu gibi “merākib” şeklinde okunmuştur fakat kelime, metinde “دواب” şeklinde geçmektedir.
[1569] durur: T ve B’de yok.
[1570] ḳılmaḳlıḳda: T ve B ḳılmaḳda
[1571] bile: T ve B’de yok.
[1572] durur: T ve B’de yok.
[1573] munça: T munça ve B munça fütūḥ ve
[1574] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[1575] ḫilāfetniŋ: T ve B ḫilāfet
[1576] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[1577] erāẕil-i bed-ma‘āşī: T ve B erāẕili
[1578] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1579] Tallıġ’da: T Tallıḳ’da
[1580] étip: T ve B ḳılıp
[1581] mütekāşir: T ve B’de yok.
[1582] u ser-bülend: T ve B’de yok.

dururlar[1583] (11) **ḥażret-i ḫilāfet-penāhnıŋ cenāb-ı velāyet-me'āb Ḥakīm Ata ve Seyyid Ata ḳuddise esrāruhumā-** (12) **nıŋ**[1584] **fāyiżü'l-envār mezārları**[1585] **ziyāretleriġa müşerref bolmaġı** çün hemīşe ḥażret-i a'lā-ḫaḳanīġa (13) sünnet-i seniyye ve 'ādet-i marżiyye ol durur[1586] érdi kim her diyār u memleketke[1587] ḫ˘āh resm-i seyr ve[1588] ḫ˘āh (14) irāde-i tesḫīr bile vārid bolsa ol nevāḥīdaġı büzürg-vārlarnıŋ maḳābir ü ḳadem-gāhlarıġa kim ḳıble-i (15) erbāb-ı sa'ādet ve Ka'be-i aṣḥāb-ı irādet durur[1589] **men zāre'l-meḳābira fe ke-ennemā zāre'l-enbiyā** müfādınıŋ (16) iḥrāzı bile kemāl-ı iḫlāṣdın[1590] şeref-i iḫtiṣāṣ tapıp ziyāretġa müşerref bolup dururlar[1591] érdi (17) bu resm-i ma'hūd muḳteżāsı bile yek-şenbih küni ḥażret-i ḳıdvetü'l-evliyā zübdetü'l-etḳıyā sulṭān-ı kişver 'irfān-sālār-ı **[İ350a]** (1) leşker-i īḳān kim[1592] Ḥakīm Ata Süleymān ve cenāb-ı siyādet-me'āb velāyet-intisāb efżalu'l-nücebā ekmelü'l-'urefā (2) ḥażret-i Seyyid Aḥmed'ül-meşhūr bi-Seyyid Ata ḳuddise[1593] esrāruhumānıŋ iḥrāz-ı ziyāretleriġa mübāderet[1594] körgüzüp (3) Baḳırġan sümuṭıġa iḫlāṣ-ı **[T173a]** ṣādıḳ ve i'tiḳād-ı vāṣıḳ bile rā'yet-efrāz-ı nehżat boldı aḥsen-i evḳātda[1595] (4) ve es'ad-ı sā'ātda ḳadīm-i ṭa'ẓīm bile ḥażret-i velāyet-mertebetlerniŋ ḥaẓīre-i münīreleriġa vārid (5) bolup dururlar[1596] merḳadeyn-i şerīfeyn ziyāretiġa istis'ād **[B798]** tapıp ervāḥ-ı fāyiżü'l-felāḥlarıdın (6) istimdād-ı himmet ḳılıp dururlar[1597] ve

[1583] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1584] esrāruhumānıŋ: T ve B esrāruhumā
[1585] fāyiżü'l-envār mezārları: T ve B'de yok.
[1586] durur: T ve B'de yok.
[1587] memleketke: T ve B memleketġa
[1588] ve: T ve B'de yok.
[1589] irādet durur: B irādetdür
[1590] iḫlāṣdın: İ'de "خلاص دين" şeklinde yazılmıştır.
[1591] bolup dururlar: T ve B bolur
[1592] kim: T ve B'de yok.
[1593] ḳuddise: T ve B ḳaddesallāhu
[1594] mübāderet: İ'de "ت" harfinin noktaları yok.
[1595] evḳātda: T ve B evḳāt
[1596] bolup dururlar: T ve B boldı
[1597] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı

henggām[1598]-ı ziyāretde gül-şen-i ḳudsdın nesīm-i feyż ihtizāzġa (7) kirip gül-bün-i fütūḥāt ġonçe-güşāylıġı bile ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı kām-kārnıŋ mübārek köŋli (8) çemenistān-ı riḳḳat bolup durur[1599] ve dīde-i cihān-bīni ṣadef közi dék ḳaṭarāt-ı ʻaberātdın (9) lü'lü-yi āb-dār ol āstāne-i ḳudsī-āṣārġa īṣār ḳıldı lā-cerem ebvāb-ı (10) ḳabūl ol ḥażretniŋ çehre-i iḫlāṣıġa açılıp ḥażretlerniŋ rūḥ-ı pür-fütūḥlarıdın (11) teşrīf-i istiʻānet bile ser-efrāzlıġ taptı[1600] faḳīrü'l-ḥaḳīrü'r-rācī ilā şefāʻatu'l-Aḥmed Şīr Muḥammed (12) ü'l-mülaḳḳab bi'l-Mūnis kim bu ḥurūf rāḳımı durur-men[1601] ol mevżiʻ-i şerīfde maḳām-ı ḫużūʻ (13) ve tażarruʻda ḥāżır durur érdüm[1602] müşāhede ḳıldum[1603] kim ekṣer ekābir ü eʻāẓım kim ol (14) meclis-i ḳudsī-nişānġa müşerref bolup der-gāh-ı niyāzġa cebhe-sā-yı iḫlāṣ durur[1604] érdiler (15) alardın hīç kişi yoḳ durur[1605] érdi kim müstaġraḳ-ı deryā-yı ġaybet bolup cevāhir-i (16) ḫużūr bile ḫazīne-i bāṭını tolmaġan bolġay faḳīrü'l-ḥaḳīr keṣīrü'l-taḳṣīr[1606] buġına ḳıṭʻanı naẓm silkige (17) çékip durur érdüm[1607] **Ḳıṭʻa**

Ey muʻallā-āstānıŋ ḳıble-i ehl-i yaḳīn
Sürtedürler dergehiŋġa **[İ350b]** (1) şāhlar rūy-ı niyāz

Kim ki ḫāk-ı āstānıŋ öpti[1608] taptı[1609] āb-rūy
Belki teşrīf-i saʻādet birle (2) boldı ser-firāz

[1598] henggām: T ve B hengām
[1599] bolup durur: T ve B boldı
[1600] taptı: T tapdı
[1601] rāḳımı durur-men: T ve B rāḳımı-men
[1602] durur érdüm: T ve B érdim
[1603] ḳıldum: T ve B ḳıldım
[1604] durur: T ve B'de yok.
[1605] durur: T ve B'de yok.
[1606] faḳīrü'l-ḥaḳīr keṣīrü'l-taḳṣīr: T ve B faḳīr
[1607] durur érdüm: T ve B érdim
[1608] öpti: T öpdi
[1609] taptı: T tapdı

Her kişi kim ser-ḫōş-ı cām ḳabūlıŋdur müdām
Ol durur mey-ḫāne-i (3) vaḥdet ara ‘işret-ṭırāz

Çāre istep kélmişem āşufte köŋlüm derdiġa
Çāre ḳıl çün ki (4) derd ehliġadur sen çāre-sāz

[B799] Kéldi yüz ümmīd ile Mūnis cenābıŋ ṭavfıġa
(5) Ḳıl nevāzişler aŋa ey server-i miskīn-nevāz

Ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār ol āstāne-i feyż- (6) āṣār ve ‘atebe-i fāyiżü’l-envārnıŋ[1610] ḫāk-rūb ve ḫiẕmet-kārların nüẕūrāt-ı bisyār ve taṣadduḳāt-ı (7) bī-şumār bile ser-şār-ı devlet-i pāy-dār ḳılıp cenāb-ı velāyet-intisāblarnıŋ vaḳfiyyātıdaġı[1611] mezāri‘ni (8) baġışladı ve teşrīf-i kerāmetdin mümtāz ve iklīl-i ‘ināyetdin ser-efrāz bolup (9) ḥużūr-ı mevfūru’s-sürūr bile mu‘āvedet körgüzüp kiryās-ı bülend-esāsġa nüzūl-ı iclāl étti[1612] (10) ol kün ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī ziyāretniŋ[1613] eṣnāsıda ‘Ubeydullāh Ḫˇāce ve Tölegen Bahādır (11) ve Ṭaylaḳ Bahādır ve Mollā İşim Bay’nıŋ oġlı Cān Muḥammed ve Ḳarabaş Bahādır Ḳaraḳalpaḳ- (12) nıŋ[1614] çerigi bile deryādın ‘ubūr ḳılıp Aral’nıŋ otçı ve ékinçileridin on on (13) béş kişini öltürüp köp kişini esīr-i serpençe-i taḳdīr ḳıldılar ve ol nevāḥīni (14) pāy-māl-ı çapavul ve dest-fersūd-ı teṭāvül ḳılıp ḳayttılar[1615] **żiyāfet ta‘rīżıda**[1616] **kim melāyik-i** (15) **ṣāyimü’d-dehr anıŋ çāşnī-yi ẕevḳıdın ārzū-yı ifṭār ḳılur** resm-i ma‘hūd ve destūr-ı sābıḳ bile (16) aynıŋ yetiside çehār-şenbih küni mevḳıf-ı ‘ızz u celāldın fermān-ı lāzımu’l-imtiṣāl (17) ṣāḥib-i zamān Āṣaf-ı devrān vezīr-i a‘ẓam destūr-ı mükerrem niẓāmü’l-mülk ve’l-milleti

[1610] feyż-āṣār ve ‘atebe-i fāyiżü’l-envārnıŋ: B fāyiżü’l-envār ve ‘atebe-i ḳudsī-āṣārnıŋ
[1611] vaḳfiyyātıdaġı: T vaḳfiyyāt
[1612] nüzūl-ı iclāl étti: T ve B nüzūl ḳıldı
[1613] ziyāretniŋ: T ve B ziyāret
[1614] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1615] ḳayttılar: T ḳaytdılar
[1616] ta‘rīżıda: B ta‘rīfide

Muḥammed Yūsuf Mihter'ġa **[İ351a]** (1) nüfūẕ taptı[1617] kim żiyāfet esbābınıŋ **[T173b]** tehiyyesiġa iştiġāl körgüzüp namāz-ı (2) şāmda kim vaḳt-ı ifṭār durur[1618] müheyyā ve āmāde ḳılsun lā-cerem cenāb-ı vezāret- (3) me'āb ol emr iştiġālıda cehd-i mevfūr ve sa'y-ı meşkūr taḳdīmġa yétkürüp (4) emīr-i devlet-me'āb[1619] vezīr-i Āṣaf-cenāb niẓāmu'd-devlet Muḥammed Rıżā **[B800]** Ḳoş-bégi ve maḥrem-i (5) esrār-ı ḫaḳanī muḳarreb-i ḥażret-i sulṭānī Ḫˇāceş Maḥrem'niŋ ihtimāmı bile żiyāfeti (6) tertīb bérip durur[1620] kim selāṭīn-i nām-dār ve ḫavāḳīn-i 'ālī-miḳdār anıŋ çāşnī-yi (7) temennāsıdın şīrīn-kām bolurlar ve kerrūbīler kim ṭabaḳāt-ı āsmānda ṣāyim- (8) ü'd-dehr dururlar[1621] anıŋ şerbet ārzūsıdın ifṭār ḳılġalı (9) iştihā ġalebesidin bī-ārām u bī-ḳarār[1622] bolġusı dururlar[1623] leẕẕet-medār (10) ṭabbāḫlar eṭ'ime-i gūn-a-gūn ve eşribe-i mütenevvi'a-ı leẕẕet-āmūn iḫtirā' ḳıldılar (11) ve şīrīn-kār ḳannādlar reng-ā-reng ḳand-ālāt u ḥelvā ve ma'ācīn-i ḳandīn tertīb bérdiler (12) ve fevākih-i leẕīẕ eṣnāfıdın kim muḥāsib-i 'aḳl ta'dādıdın taşḳarı durur[1624] (13) érdi sīmīn şīreler ve zerrīn būşḳāblarġa térdiler **Rubā'ī**

Ferḫunde (14) żiyāfeti ki yüz gūne ṭa'ām
Her ḫˇān zer-endūd üze tapıp ārām
Her loḳması yüz (15) leẕẕet ile perverde
Her leẕẕeti yüz cānnı ḳılıp şīrīn-kām

Namāz-ı 'aṣr edāsıdın (16) soŋ 'ulemā-yı 'aẓīmü'ş-şān ve umerā-yı gerdūn-tüvān erkān-ı devlet ve a'yān-ı ḥażret (17) ve meşāhīr-i sipāh ve cemāhīr-i devlet-penāh

[1617] taptı: T tapdı
[1618] ifṭār durur: B ifṭārdur
[1619] devlet-me'āb: B devlet-me'āb u
[1620] bérip durur: T ve B bérdi
[1621] dehr dururlar: B dehrdürler
[1622] u bī-ḳarār: T ve B'de yok.
[1623] bolġusı dururlar: T ve B bolurlar
[1624] durur: T ve B'de yok.

der-gāh-ı gerdūn-iştibāhġa teveccüh **[İ351b]** (1) ḳılıp[1625] serā-perde-i ‘izzet ve bār-gāh-ı devletde kim **Meşnevī**[1626]

Ḳayu bār-gāh[1627]-ı mu‘allā-esās
(2) Ki mancūḳı érdi Zuḥalġa[1628] mümās

Kélip vüs‘at içre cihāndın vesī‘
Büyüklikde (3) kök ḫaymesidin refī‘

[B801] Anıŋ her ḳanatıda andaḳ nigār
Ki ‘anḳā ḳanatın (4) ḳılıp şerm-sār

Ḳuyaş cirmi zerrīn ḳıbābı[1629] anıŋ
Şuhub tārı sīmīn ṭınābı (5) anıŋ

Né kim anda gül-mīḫ-i mismār olup
Kevākib kibi barça zer-kār olup

(6) Kélip her sütūn miḥver-i āsmān
Ru‘ūnetde ḳāmet kibi dil-sitān

Velī zer bile (7) naḳşın üstād-kār
Ḫatāyī vü İslīmī étmiş nigār

[1625] ḳılıp: T körgüzüp
[1626] meşnevī: B naẓm
[1627] bār-gāh: T bār-gāh kim
[1628] Zuḥalġa: B Zuḥalge
[1629] ḳıbābı: T ḥubābı

Firāş u bisāṭı letāfet ara

(8) Ḳılıp Gürgen élniŋ közi né ḳara

Her kişi öz ḳadr ü menziletiġa yaraşa mesned-nişīn-i (9) temkīn[1630] bolup dururlar[1631] ve şām namāzıdın ferāġ ḥāṣıl bolġandın soŋra[1632] çābük-dest (10) şerbet-dārlar ifṭār üçün gün-ā-gün şerbet-i leẕīẕ kéltürüp barçanı maḥẓūẓ u şīrīn- (11) kām ḳıldılar ve niʿmet-perest ḫˇān-sālār[1633] simāṭ-ı zer-dūz ve mevāyid-i zīnet-endūz ḫāṣ (12) u ʿāmmnıŋ[1634] aldıġa yayıp envāʿ-ı eṭʿime-i şīrīn ve eṣnāf-ı ḳand-ālāt u maʿācīn ve gün-ā-gün (13) ḥelvā-yı şehd-perver ve reng-ā-reng fevākih-i leẕẕet-güsterdin ṣaḥn-ı bār-gāhnı[1635] feżā-yı ḫuld-ı berīn (14) yaŋlıġ memlū ve meşḥūn ḳıldılar

Meşnevī

[B802] Eṭʿime ḥāżır bolup imkānıça

Leẕẕet ara ḫalḳ (15) çüçük cānıça

Ġayr-ı mükerrer néçe türlüg ṭaʿām

Behre alıp barça ḫavāṣ u ʿavām

Rūze éli (16) ẕevḳ ile ifṭār étip

Eklde ḥırṣ u şereh iẓhār étip

Hīç kişi ḳalmadı behr almaġan

(17) Dāmeniġa nāz u niʿam salmaġan

[1630] temkīn: B temekkün

[1631] bolup dururlar: T ve B boldılar

[1632] soŋra: B soŋ

[1633] ḫˇān-sālār: B ḫˇān-sālārlar

[1634] ʿāmmnıŋ: T ve B ʿāmm

[1635] bār-gāhnı: T bār-gāh-ı gerdūn-iştibāhnı

Ekl ü şürb edāsı ve żayf inḳıżāsıdın soŋra[1636] ol kéçe **[İ352a]** (1) Yār Muḥammed Bék Ḳoş-köprükī dāru's-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm'din[1637] kélip Buḫārā süferāsı- (2) nıŋ nāmesin kéltürüp durur[1638] bu vaḳāyi'ni oḳur maḫādīmniŋ (3) żamāyir-i ẕī-baṣāyiriġa rūşen ü[1639] ma'lūm bolsun kim köp müddetdin beri (4) Buḫārā vālīsi Emīr[1640] Ḥaydar Pād-şāh bile ḥażret-i ḫilāfet-mertebet mülāzımları- (5) nıŋ arasıdın rüsl ü resāyil reft ü[1641] āmedi **[T174a]** bi'l-küll münḳaṭı' bolup durur[1642] érdi (6) çün ḥażret-i a'lā-ḫaḳanīniŋ āftāb-ı iḳbālı kim hemīşe sipihr-i celālda pertev-efgen-i (7) evc-i kemāl bolsun kün-be-kün[1643] irtifā' taptı[1644] Mīr Ḫaydar Pād-şāh muḫālefet (8) u mu'ānedet iẓhārıdın ḫacel ü peşīmān bolup bahāne tiley durur[1645] érdi kim ol bahāne (9) vesīlesi bile mābeyn-i devleteyndin küdüret mürtefi' bolġay bu temhīd bile ol uçurda (10) oġlı üçün toy-ı 'aẓīm tertīb bérip ol toyġa da'vet ḳılmaḳ bahānesin (11) vesīle ḳılıp umerāsıdın Manḳıt Uraḳ Bay Çura Aḳası ve 'Avaż Muḥammed (12) Yasavulbaşı'nı sefāret resmi bile iḫlāṣ-nāme tapşurup revāne-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm[1646] (13) ḳıldı alar ramażān ayınıŋ[1647] evāyilide dāru'l-ḫilāfe-i Ḫıvaḳ'ġa dāḫil[1648] bolup **[B803]** cenāb-ı emāret- (14) me'āb niyābet-intisāb 'umdetü'l-umerā zübdetü'l-'uẓemā emīr-i kebīr **Ḳutluḳ**[1649] **Murād İnaḳ** alarnı (15) şehrde mevḳūf ḳılıp öz mülāzımlarıdın Yār Muḥammed Bék-i meẕkūrnı Mīr Ḥaydar'nıŋ (16) yibergen nāmesi bile der-bār-ı felek-miḳdārġa irsāl ḳıldı bék-i mūmā-ileyh (17) meẕkūr bolġan kéçe şeref-endūz-ı taḳbīl-i āstān bolup ol nāmeni

---

[1636] soŋra: B soŋ
[1637] Ḫˇārezm-i İrem Bezm'din: T ve B Ḫıvaḳ'dın
[1638] kéltürüp durur: T ve B kéltürdi
[1639] rūşen ü: T ve B'de yok.
[1640] Emīr: B Mīr
[1641] ü: B'de yok.
[1642] durur: T ve B'de yok.
[1643] kün-be-kün: B kün kündin
[1644] taptı: T tapdı
[1645] tiley durur: T ve B tiler
[1646] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[1647] ayınıŋ: T ve B'de yok.
[1648] dāḫil: B vārid
[1649] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ

maḥremler vesīlesi bile **[İ352b]** (1) ‘arżġa yétkürüp dururlar[1650] ol nāme iẓhār-ı iḫlāṣ ve muvāfaḳatġa müş‘ir durur[1651] érdi ve cihān-gerdlerdin (2) Ḥaydar Seyyid atlıġ bir yigit Yār Muḥammed Bék muṣāḥabetide kélip faḳīrniŋ aḳası Muḥammed Niyāz (3) Mīrāb ve Ādine-ḳulı Atalıḳ ve Muḥammed Niyāz Serdār ve Şeyḫ Naẓar Ḫalīfe ve yene ékki kimse[1652] kim barçası (4) ḫān[1653]-ı maġfūr **İltüzer Muḥammed Bahādır Ḫān**’nıŋ[1654] vāḳı‘a-ı hāyileside mefḳūd bolup (5) ḥayāt u memātlarıdın aṣlā nişānı tapılmay durur[1655] érdi alarnıŋ Orta Yüz (6) Ḳazaḳ’ıdın Uyşun ve Bahrın ulusıda esīr ü bendelik ḫaberin kéltürüp (7) ‘arīża-dāştların mevḳıf-ı ‘arżġa yétkürdiler[1656] émdi ‘ālī ḥażretniŋ ‘avāṭıf-ı ḫusrevāne (8) ve merāḥim-i pād-şāhānesidin ümīdimiz bu durur[1657] kim ol avvāre-i bī-ḫānmān (9) ve bī-çāre-i ser-gerdānlarnı ‘āciz-nevāzlıḳ ve bende-perverlik yüzidin yoḳlasalar şāyed (10) kim devlet-i rūz-efzūn meyāminidin alarnıŋ ḥużūr-ı pür-sürūrı bile (11) müte‘allıḳlarınıŋ dīde-i intiẓārı[1658] rūşen bolġay ve bahār-vuṣūlı bile evlād u aḥfād[1659] (12) u ḳarıntaşlarını[ŋ][1660] ḫāṭır-ı bī-ḳarārı[1661] gül-şen bolġay **Naẓm**

Şehā şehr-yārā kerem- (13) perverā
Ḫilāfet serīri üze dāverā

[B804] Keremlik uluġ devletiŋdin müdām

[1650] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdi
[1651] durur: T ve B’de yok.
[1652] kimse: T ve B kişi
[1653] ḫān: B ḫaḳan
[1654] İltüzer Muḥammed Bahādır Ḫān’nıŋ: T İltüzer Ḫān’nıŋ B İltüzer Muḥammed Ḫān’nıŋ
[1655] tapılmay durur: B tapılmaydur
[1656] yétkürdiler: T ve B yétkürdi
[1657] durur: T ve B’de yok.
[1658] intiẓārı: B intiẓārları
[1659] u aḥfād: T ve B’de yok.
[1660] ḳarıntaşlarını[ŋ]: T ve B ḳarındaşlarınıŋ
[1661] bī-ḳarārı: B bī-ḳarārları

(14) Budur bizniŋ ümmīdimiz ṣubḥ u[1662] şām

Ki ḳılsaŋ keremdin müheyyā yaraġ
Esīr-i (15) cefālarnı ḳılsaŋ soraġ

Yibersen cihān-dīdeler her ṭaraf
Sorup ḳullarıŋ- (16) dın ḫaber her[1663] ṭaraf

Nédür yoḳlamaḳ iḫtiyār eyleseŋ
Yoḳ olġan kişimizni (17) bar eyleseŋ

Cezā ġaybdın Ḥaḳ yétürsün saŋa
Né kim ḫāṭırıŋ körgüzür meyl **[İ353a]** (1) aŋa

Cihān mülki bolsun müsellem tamām
Kirip taḥt-ı ḥükmüŋġa ʻālem tamām

Cihān-bānlar (2) olsun ḳapuŋ bendesi
Selāṭīn cenābıŋ ser-efgendesi

Taŋlası kim (3) penç-şenbih küni durur[1664] érdi çāşt-gāhda Küncüd-yarma'nıŋ[1665] sengeridin köçüp (4) Yeŋiçke saḳḳāsıda deryānıŋ[1666] ḳıraġın kim mesāfeti ḳurġanġa[1667] bir mīl durur[1668] senger (5) ḳılıp ḫıyām-ı iḳbāl ve sürādiḳāt-ı iclālnı

[1662] u: T ve B'de yok.
[1663] her: T'de yok.
[1664] küni durur: T ve B'de yok.
[1665] Küncüd-yarma'nıŋ: T ve B Küncüd-yarma
[1666] deryānıŋ: T ve B deryā
[1667] ḳurġanġa: B ḳurġanġa taḫmīnen

günbeẕ-i devvārġa hem-ser ḳıldı tā kim mu‘ānidlerġa (6) maẕīḳ-ı muḥāṣara tengraḳ bolġay **[T174b]** ol kün ahālī-yi Aral’ġa ru‘b u hirās-ı istīlā-yı (7) tamām tapıp Açamaylı ve Kök-üzekli kim Ḳoŋrat’nıŋ mu‘aẓẓam ḳabāyilidin durur[1669] ol (8) ékki uruḳnıŋ[1670] ba‘żı ekābiri südde-i ḫilāfet mülāzımlarıġa yaşurun kişi yiberdiler **[B805]** (9) bu mażmūn bile kim bu bir néççe bende-i ḫāk-sār ve mücrim-i tebeh-kār egerçi ḳażā-yı Rabbānī ve iḳtiżā-yı (10) gerdiş-i āsmānī bile müddet-i medīd ve ‘ahd-ı ba‘īd ol éki Ṣūfī-yi nā-bekār ya‘nī Ḫˇāce Murād Biy (11) ve Töre Murād Ṣūfī’niŋ fermān-ı żalālet-nişānıġa żarūreten mütāba‘at körgüzüp ḳadem- (12) fersā-yı ṭarīḳ-ı ‘inād ve deşt-peymā-yı bevādī-yi fesād bolduḳ ve-līkin bu eyyām-ı ḫuceste-fercāmda (13) kim li’llāhi’l-ḥamdu[1671] ve’l-minne ‘ālī-ḥażret-i ḫilāfet-menḳabetniŋ kevkebe-i hümāyūnı ve[1672] devlet-i rūz-efzūn (14) ḳāyidiniŋ ‘inān-keşlıġı[1673] bile bu diyārnıŋ[1674] hevāsın ġubār-ı vürūdıdın ‘anber- (15) ālūd ḳılıp elviye-i ẓafer-ta‘biye perçemi mefārıḳ-ı aḥvālımızġa sāye-efgen durur[1675] **Beyt**

Ol sāye (16) fi’l-ḥaḳīḳat érür sāye-i hümāy
Devletdür anıŋ astıda her kimse tutsa cāy

Bu devlet-i (17) ‘uẓmānı ḫıred-i dūr-bīnniŋ delālet ü hidāyeti bile muġtenem bilip żalālet u cehālet ṭarīḳıdın **[İ353b]** (1) müteḳā‘id bolduḳ ve ḳılġan cerāyimdin tevbe ḳılıp ‘afv dāmeniġa dest-i tażarru‘ ve ‘ināyet (2) āstānıġa cebhe-i taḫaşşu‘ urup durur-miz[1676] eger ṣaḥīfe-i ‘işyān ve cerīde-i ḫiẕlānımızġa (3) raḳam-ı ‘afv çékilip

---

[1668] mīl durur: B mīldür
[1669] durur: B’de yok.
[1670] uruḳnıŋ: T ve B uruġnıŋ
[1671] li’llāhi’l-ḥamdu: B el-ḥamdu li’llāh
[1672] ve: T ve B’de yok.
[1673] ‘inān-keşlıġı: T ve B ‘inān-keşligi
[1674] diyārnıŋ: T ve B diyār
[1675] sāye-efgen durur: B sāye-efgendür
[1676] urup durur-miz: T ve B urup-miz

āftāb-ı ‘ināyet rūzgār-ı tīremizġa[1677] pertev-efgen-i şefḳat bolsa ümīd-i ṣādıḳ (4) ve recā-yı vāṣıḳ durur kim günāhımıznıŋ[1678] kefāreti üçün devlet-i ḳāhire ve nuṣret-i bāhire müẓāhereti (5) bile Ṣūfī-yi nā-bekārnı kim ḥāmil-i ism-i bī-müsemmā durur[1679] libās-ı ḥayātdın ‘uryān ḳılıp emvāt silkige (6) çékkey-miz ammā kerem-i ḫaḳanīdin ilticā ve iltimāsımız bu durur[1680] kim bir ‘ināyet-nāme irsālı (7) bile dīde-i ümmīdlerimiz murād çerāġıdın rūşen ve ḫāṭır-ı maḥzūnlarımız behcet bahārıdın (8) gül-şen ḳılılsa çün ḥażret-i ṣāḥib-ḳırānnıŋ **[B806]** vücūd-ı ẕī’l-cūdı ma‘den-i ‘afv ve fıṭrat-ı mes‘ūdı (9) maḫzen-i şefḳat durur[1681] érdi lā-cerem ol cemā‘anıŋ cerāyim-i cedīde ve aṣāyim-i ḳadīmesidin (10) aġmāż ḳılıp **īcāben li’l-mültemisihi** istimālet körgüzüp ‘ināyet-nāme merḥamet ḳıldı (11) cemā‘a-ı meẕkūre ol menşūr-ı ‘ināyetni tāc-ı tārek-i iftiḫār ve ser-māye-i iṭmīnān u istiẓhār ḳılıp (12) Ṣūfī’niŋ ḳatlıġa kemer-i ictihād baġlap fırṣat intihāzıġa muntaẓır bolup dururlar[1682] (13) **ittifāḳāt-ı ḥasenedin** muḥāṣara eyyāmıda Töre Murād Ṣūfī kim ġalebe-i ḥasret ü ḥaseddin (14) ḥaşmet-i ḫaḳanī ve şevket-i ṣāḥib-ḳırānīni köre almas durur[1683] érdi **iẕā cā’e’l-ḳażā a‘miye** (15) **’l-baṣar** muḳteżāsı bile ol kūr-nemek kāfir-ni‘metniŋ köziġa ġubār-ı baṭālet tüşüp (16) ḳuvvet-i bāṣırasıġa iḫtilāl yétip durur[1684] érdi bu cihetdin ekṣer evḳāt taşḳarı (17) çıḳa almay ‘uzlet-güzīn-i zāviye-i ḫumūl ve güşe-nişīn-i ḥāviye-i ẕübūl durur[1685] érdi aynıŋ **[İ354a]** (1) onıda şenbih küni kim ol nā-bekār-ı bī-baṣarnıŋ āftāb-ı ḥayātınıŋ vaḳt-ı (2) üfūlı durur[1686] érdi Kerīm-berdi Atalıḳ[1687] ‘Abdullāh İnaḳ’ġa mevḳıf-ı celāldın fermān-ı vācib- (3) ü’l-iẕ‘ān-ı ‘ızz ıṣdār tapıp durur[1688] kim ḳal‘anıŋ

[1677] tīremizġa: T tīremizge
[1678] günāhımıznıŋ: T ve B günāhımız
[1679] bī-müsemmā durur: B bī-müsemmādur
[1680] durur: T ve B’de yok.
[1681] durur: T ve B’de yok.
[1682] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1683] durur: T ve B’de yok.
[1684] durur: T ve B’de yok.
[1685] durur: T ve B’de yok.
[1686] durur: T ve B’de yok.
[1687] Atalıḳ: T ve B Atalıḳ ve
[1688] tapıp durur: T tapdı B taptı

üstige[1689] barıp muḥāṣara (4) ḳılıp muḫāric ü müdāḫil muḥāfaẓatıġa ḳıyām körgüzsünler **[T175a]** me'mūrlar ḳal'a üstige[1690] (5) barıp Kerīm-berdi Atalıḳ Uyġur çerigi bile ḳal'anıŋ[1691] ġarbī ve şimālī ṭarafın bulcar ḳılıp (6) ṭuruḳ u memerrleriniŋ muḥāfaẓatıġa mutaṣaddī boldı ve Emīr 'Abdullāh İnaḳ ve 'Abdurraḥman Bék Hezāresp (7) sipāhı bile ḳurġannıŋ cenūbın bulcar ḳılıp deryā ḳıraġıda pālīzde ṣaff- (8) ārālıġ körgüzüp dururlar[1692] bu cihetdin ol müfsid-i bed-kār ġalebe-i ru'b u ıżṭırārdın (9) ḫandaḳnıŋ vīrān mevżi'lerin ḳazdururġa bā-vücūd iḫtilāl-ı baṣar Aral ahālīsi bile (10) ḳal'adın çıḳıp belki[1693] ḳāyid-i ecel keş-ā-keşi bile ḳatl-ġāhıġa 'āzim bolup 'Abdullāh İnaḳ- (11) nıŋ muḳābeleside ḫandaḳ lebiġa kim deryāġa muttaṣıl durur[1694] érdi nüzūl ḳıldı (12) ve ḫandaḳnıŋ **[B807]** ol mevżi'in kim ötken uruşda Muḥammed Kerīm Ḳoyçı mübārizler bile ol yer- (13) din ötüp durur[1695] érdi andaḳ durur[1696] kim sābıḳan ẕikr tapmış durur[1697] ḥafr ḳıldururġa (14) ḥāżır piyādelerni meşġūl ḳıldı ve İş-ḳulı Sübḥān-berdi Cārçı'nı kim anıŋ oġlı (15) Muḥammed Niyāz ve Dōsāt Bék'niŋ at ve yaraġın alıp der-gāh-ı 'ālem-penāh mülāzemetiġa (16) fāyiz bolup durur[1698] érdi bu cihetdin ol bī-çāreni ta'ẕīb-i tamām bile maḥbūs ḳıldurup (17) durur[1699] érdi ḥużūrıġa kéltürtüp 'Abdullāh İnaḳ'nıŋ naẓar-gāhıda tīġ-ı bī-dād bile **[İ354b]** (1) şehīd ḳıldurdı tā kim ahālī-yi Aral'nıŋ yarım köŋüllikleriġa (2) żābıṭa ve siyāsetin[1700] 'asākir-i manṣūreġa cür'et ü celādetin körgüzgey ġāfil durur[1701] (3) andın kim ol bī-günāhnıŋ ḳanı tutup **men ḳatele ḳutile** feḥvāsı bile sū'-i 'amel

[1689] ḳal'anıŋ üstige: T ve B ḳal'a üstiġa
[1690] üstige: T ve B üstiġa
[1691] ḳal'anıŋ: T'de yok.
[1692] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[1693] belkim: T ve B belki
[1694] durur: T ve B'de yok.
[1695] durur: T ve B'de yok.
[1696] durur: T ve B'de yok.
[1697] tapmış durur: T tapdı B taptı
[1698] durur: T ve B'de yok.
[1699] durur: T ve B'de yok.
[1700] siyāsetin: T ve B siyāsetin ve
[1701] durur: T ve B'de yok.

cezāsın körgüsi (4) durur[1702] ol eşnāda ġarbiyye dervāzede Kerīm-berdi Atalıḳ'nıŋ ṭarafıdın āvāz-ı tüfeng (5) ve ṣadā-yı ṭabl-ı ceng kélip Tavḳara Bék'ni kim ékkilençi[1703] oġlı durur[1704] érdi Süyün Biy (6) başlıġ ḥużūrıdaġı mu'temedün-'aleyh[1705] kişileri bile ġarbiyye dervāzeġa mersūl tutup durur[1706] (7) henūz alar dervāzeġa yétmeyin Açamaylı ve Kök-üzekli ekābiri fırṣatnı (8) ġanīmet bilip Ḫudāy-berdi Bācbān kim Töre Murād Ṣūfī'niŋ[1707] mu'temedün-'aleyh mülāzımları-(9) dın durur[1708] érdi ve bu emrde ekābirġa hem-dāstān durur[1709] érdi çüst-destlik (10) ḳılıp barçadın burun Ṣūfī'niŋ pehlūsıġa nīze bile[1710] urup durur[1711] ve 'Alī (11) Bék Atalıḳ Kök-üzekli kim anıŋ yanıda olturup durur[1712] érdi (12) ḳolıdaġı multuḳ bile başıġa żarbe yétkürdi Kök-üzekli Bégim Atalıḳ Ḫudāy-berdi (13) Bācbān'nıŋ oġlı Tācī Murād bile anıŋ başın késip der-gāh-ı 'ālem-penāhġa[1713] (14) müteveccih bolup dururlar[1714] **Ḳıṭ'a**

Ol ki ser-keşlik ḳılıp çevgān dék égmes érdi baş
(15) 'Āḳıbet-i devrān anıŋ başın késip gūy eyledi

[B808] Tīre-dillik ḥāṣıl étmiş érdi (16) küfrān birle ol
Gerd-i żilletdin felek dağı siyeh-rūy eyledi

[1702] körgüsi durur: B körgüsidür
[1703] ékkilençi: B ékkinçi
[1704] durur: T ve B'de yok.
[1705] mu'temedün-'aleyh: T ve B mu'temed
[1706] mersūl tutup durur: T ve B irsāl ḳıldı
[1707] Töre Murād Ṣūfī'niŋ: T ve Töre Ṣūfī'niŋ
[1708] durur: T ve B'de yok.
[1709] durur: T ve B'de yok.
[1710] bile: T ve B'de yok.
[1711] urup durur: T ve B urdı
[1712] durur: T ve B'de yok.
[1713] 'ālem-penāhġa: T 'ālem-penāh
[1714] bolup dururlar: T boldı B boldılar

‘Abdullāh İnaḳ (17) ḳal‘aġa vārid bolup Ḳılıç İnaḳ hem kim şikārġa atlanıp ol ṭarafġa[1715] güẕeri tüşüp érdi **[İ355a]** (1) bu ma‘nādın muṭṭali‘ ve[1716] āgāhlıġ tapıp ‘Abdullāh İnaḳ’ġa lāḥıḳ boldı ve ittifāḳ bile içkeri (2) ḳal‘anıŋ dervāzeside tevaḳḳuf ‘alemin ber-pāy ḳıldılar tā kim ḥażret-i (3) sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ yarlıġ[1717]-ı ‘ālem-muṭā‘ları[1718] ḳaysı işke ṣādır bolġusı durur[1719] (4) ammā Kerīm-berdi Atalıḳ bu vāḳı‘a-ı behcet-efzādın bī-ḫaber ṣaff-ārālıġġa meşġūl durur[1720] (5) érdi ol ḥālda Ṣūfī’niŋ **[T175b]** mülāzımlarıdın Cum‘a Niyāz Dürmen kim Ṣūfī’niŋ (6) henggām[1721]-ı ḳatlıda anıŋ uluġ oġlı Dōsāt Bék bile ḳal‘anıŋ arḳasıġa fırārī (7) bolup durur[1722] érdi ve[1723] Dōsāt Bék’niŋ bir mülāzımını[1724] öltürüp başın kéltürüp (8) Kerīm-berdi Atalıḳ’ġa Ṣūfī’niŋ ḫaberin yétkürüp dururlar[1725] atalıḳ-ı mezbūr (9) ġarbiyye dervāzedin öz[1726] sipāhı bile dervāzedin[1727] ḳal‘aġa duḫūl ḳılıp durur[1728] (10) öz çerigin ve Aral’nıŋ[1729] fuḳarā ve[1730] re‘āyāsın bed-ḫˇāh-ı fesād-endīşlerni kim Ṣūfī-yi bī-pīr- (11) niŋ[1731] mu‘āvin ü hem-destleri durur[1732] érdi alarnı[1733] tutdurmaḳġa buyurup dururlar[1734] (12) bu cihetdin ġavġā-yı ‘āmm vāḳi‘ bolup hem[1735] ol ġavġāda Ẓāhir Ḫān atlıġ Buḫārā élçisi kim (13) burunġı[1736] kéçe Töre Bék

[1715] ṭarafġa: T ṭaraf
[1716] muṭṭali‘ ve: T ve B’de yok.
[1717] yarlıġ (يارلیغ): T ve B yarlıġ (یرلیغ)
[1718] ‘ālem-muṭā‘ları: T ve B ‘ālem-muṭā‘ı
[1719] bolġusı durur: B bolġusıdur
[1720] durur: T ve B’de yok.
[1721] henggām: T ve B hengām
[1722] durur: T ve B’de yok.
[1723] ve: T ve B’de yok.
[1724] mülāzımını: T ve B mülāzımın
[1725] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdi
[1726] öz: T ve B’de yok.
[1727] dervāzedin: T ve B’de yok.
[1728] durur: T ve B’de yok.
[1729] Aral’nıŋ: T ve B Aral
[1730] fuḳarā ve: T ve B’de yok.
[1731] Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ: T ve B Ṣūfī’niŋ
[1732] durur: T ve B’de yok.
[1733] alarnı: T ve B’de yok.
[1734] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[1735] hem: T ve B’de yok.

Ḳıyat bile Buḫārā'dın kélip ḳal'aġa vārid bolup durur[1737] érdi erbāb-ı (14) fesād ve aṣḥāb-ı 'ināddın[1738] tört béş kimse[1739] bile ḳatlġa yétdiler[1740] Ṣūfī'niŋ başı (15) dergāh-ı felek-iştibāhnıŋ[1741] mülāzımlarıġa 'arża-dāşt[1742] ḳılılġandın soŋra[1743] (16) ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār evvel inisi emīr-zāde-i a'ẓam ẓahīrü'd-devle **Muḥammed Naẓar Bék'ni** (17) ḳal'anıŋ[1744] muḥāfaẓatıġa me'mūr étip durur ve[1745] izidin özi kevkebe-i tamām[1746] bile devlet semendi üzre[1747] **[İ355b]** (1) rükūb körgüzüp[1748] ḳal'anıŋ ḳıbleside ḫandaḳġa yaḳın[1749] deryānıŋ[1750] **[B809]** ḳıraġın (2) nesīm-i bahār-vuṣūlı bile bostān-ı iḳbāl ve çemenistān-ı devlet ü celāl ḳılıp rā'yet- (3) efrāz-ı tevaḳḳuf bolmış durur[1751] 'asākir-i manṣūre ve efvāc-ı ḳāhire fevc fevc her (4) dervāzedin ḳal'aġa dāḫil bolup Töre Murād[1752] Ṣūfī'niŋ ribāṭıġa hem-sāye fuḳarānıŋ (5) yaḫşı yamanınıŋ hānumānın āteş-i nehb ve seyl-i tārāc bile ḫarāb u vīrān ḳılur érdiler (6) bu sāniḥa ma'rūż-ı re'y-i enver bolup vezāret-penāh Āṣaf-dest-gāh[1753] niẓāmu'd-devle (7) **Muḥammed Yūsuf Mihter** ve emāret-me'āb celālet-intisāb emīr-i ṣāyib-tedbīr muġīṯü'd-devleti ve'd-dünyā[1754] (8) **Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi** ve maḳbūl-ı ḥażret-i ḫaḳanī[1755] maḥrem-i esrār-ı ṣāḥib-ḳırānī (9) Yār Muḥammed Dīvān-bégi ve Ḫˇāceş Maḥrem'ni cem'-i mu'temed ü mütedeyyin kişiler bile 'asākir-

---

[1736] burunġı: T ve B burnaġı
[1737] durur: T ve B'de yok.
[1738] erbāb-ı fesād ve aṣḥāb-ı 'ināddın: T ve B erbāb-ı fesāddın
[1739] kimse: T ve B kişi
[1740] yétdiler: T yétti B yétdi
[1741] felek-iştibāhnıŋ: T ve B felek-iştibāh
[1742] 'arża-dāşt: T ve B 'arża
[1743] soŋra: T ve B soŋ
[1744] ḳal'anıŋ: T ve B ḳal'a
[1745] étip durur ve: T étdi ve B ḳılıp
[1746] kevkebe-i tamām: T ve B kevkebe-i tamām ve debdebe-i mā-lā-kelām
[1747] devlet semendi üzre: T ve B'de yok.
[1748] körgüzüp: T ve B ḳıldı ve
[1749] yaḳın: T ve B ḳarīb
[1750] deryānıŋ: T ve B deryā
[1751] bolmış durur: T ve B boldı
[1752] Töre Murād: T ve B'de yok.
[1753] Āṣaf-dest-gāh: T ve B Āṣaf-cāy-gāh
[1754] ve'd-dünyā: T ve'dīn
[1755] ḫaḳanī: B ḫaḳanī ve

i (10) manṣūreni tārāc u teṭāvüldin men‘ ve fuḳarānıŋ emvāl ve ḫānedānın nehb ü ġāretdin (11) ṣıyānet ve Töre Murād[1756] Ṣūfī’niŋ ḥarem ve emvāl ve ḫazīnesin żabṭ ḳılurġa (12) buyurup emīr-zāde-i a‘ẓam mefḫar-ı ehl-i ‘ālem ẓahīrü’d-devleti ve’d-dīn **Muḥammed Naẓar Bék’ke** (13) yarlıġ-ı cihān-muṭā‘ nüfūẕ tapıp durur[1757] kim me’mūrlarġa baş bolup ḥükm-i (14) hümāyūnnı imżāġa yétkürsünler[1758] lā-cerem emīr-zāde-i müşārün-ileyh me’mūrlar bile (15) ‘asākir-i manṣūreni[1759] ve efvāc-ı ḳāhireni nehb ü tārācdın memnū‘ ḳılıp ‘afv u ‘ināyet (16) beşāreti bile Aral ve Ḳoŋrat’nıŋ ba‘żı ekābir ve[1760] ahālī ve fuḳarāsın muṭma‘in ve müstaẓhir étdiler[1761] (17) ve Ṣūfī’niŋ emvāl u ḫazīnesin żabṭ ḳılıp mevḳıf-ı ‘arżġa yétkürüp dururlar[1762] Ḳoŋrat’nıŋ ba‘żı **[İ356a]** (1) ekābir ve ma‘ārifin kim Töre Murād Ṣūfī’niŋ devlet-ḫˇāhlıġıda ṣābit-ḳadem ü rāsiḫ-dem ve bu devlet-i (2) rūz-efzūnnıŋ ‘adāvetide ma‘rūf u meşhūr[1763] ve engüşt-nümāy durur[1764] érdiler (3) siyāset-gāhġa kéltürüp dururlar[1765] ol cümledin Ötef Bay kim Ṣūfī- (4) din soŋra[1766] Ḳoŋrat’nıŋ[1767] ekābiriniŋ merci‘i ol durur[1768] érdi evvelġı kün ḥażret-i ḫıdīv-i (5) kām-kār aŋa ġāyet-i mürüvvet ü[1769] şefḳat ve kemāl-ı merḥametdin bir bék-i nīk-pey bile **[B810]** istimālet- (6) nāme yiberip ol şürīde-baḫt ġalebe-i żalālet ü cehāletdin ol veşīḳa-ı istimāletni (7) kim fi’l-ḥaḳīḳat menşūr-ı devlet ve nişān-ı sa‘ādet durur[1770] érdi redd

[1756] Töre Murād: T ve B’de yok.
[1757] tapıp durur: T tapdı B taptı
[1758] yétkürsünler: T ve B yétkürsün
[1759] manṣūreni: B manṣūre
[1760] ba‘żı ekābir ve: T ve B’de yok.
[1761] étdiler: B éttiler
[1762] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler ve
[1763] u meşhūr: T ve B’de yok.
[1764] durur: T ve B’de yok.
[1765] kéltürüp dururlar: T ve B kéltürdiler
[1766] soŋra: T ve B soŋ
[1767] Ḳoŋrat’nıŋ: T ve B Ḳoŋrat
[1768] durur: T ve B’de yok.
[1769] mürüvvet ü: T ve B’de yok.
[1770] durur: T ve B’de yok.

ḳılıp békni[1771] (8) Ṣūfī'niŋ ḥużūrıġa éltip ol bī-çāreni **[T176a]** şehādet derecesiġa yétkürüp durur érdiler[1772] (9) ḥażret-i a'lā-ḫaḳanī kerem-i cibillī ve şefḳat-ı 'azīzī vesīlesi bile **aḥsenü'l-'afvi** (10) **'inde'l-iḳtidār ve'l-'afvü zekātu'l-ẓafer**[1773] mażmūnın 'amelġa kéyürüp Emīr Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi- (11) niŋ ri'āye-i ḳarābeti ve Şāh Niyāz Atalıḳ'nıŋ vāsıṭa-ı şefā'atıdın cerāyimin 'afv ḳılıp amānlıġ (12) yarlıġın mekremet ḳıldı bu yosunda özge mücrimlerni dağı peymāne-i 'afv u 'ināyetidin (13) behre-yāb-ı bāde-i iṭmīnān ḳıldı **Ḳıṭ'a**

Zihī 'ināyetiŋ ehl-i günāh başı üze
Salur ḳuyaş[1774] (14) kibi her dem şu'ā'-ı 'afv u kerem

Merāḥimiŋ bile şād oldı zümre-i Ḳoŋrat
Néçük ki şāh-ı rüsl (15) şefḳatıdın ehl-i ḥarem

Ve yasaḳçılar Ṣūfī'niŋ zindānın buzup bendīlerni kim bir[1775] néççe (16) yıldın[1776] beri giriftār-ı aġlāl-ı belā ve muḳayyed-i selāsil-i 'anā érdiler ḫalāṣ ḳılıp kéltürdiler (17) ḥażret-i a'lā-ḫaḳanī kerem-i bī-kerānıdın ol maẓlūmlarnı behremend-i 'āṭıfet ḳılıp ve teşrīfāt-ı **[İ356b]** (1) 'ināyātıdın ser-efrāz étip **ve yenḳalibu ilā ehlihi mesrūran**[1777] feḥvāsı bile mevāṭın u mesākiniġa (2) merḥale-peymā-yı behcet ḳıldı ol cümledin Muḥammed Penāh Bay kim Yumrı-ḳal'ası'nıŋ (3) ekābiridin durur[1778] yeti yıl durur[1779] érdi kim ol ẓālim-i bed-girdārġa[1780] esīr bolup zindān güşe- (4) nişīni

[1771] békni: İ'de (ب) ve (ى) harflerinin noktaları yok.
[1772] şehādet derecesiġa yétkürüp durur érdiler: T ve B şehīd ḳıldurup érdi
[1773] ẓafer: İ'de "فطر" şeklinde yazılmıştır.
[1774] ḳuyaş (قویاش): B kuyaş (کویاش)
[1775] bir: T ve B'de yok.
[1776] yıldın: T ve B yıllardın
[1777] Kur'an, 84/9
[1778] ekābiridin durur: B ekābiridindür
[1779] durur: T ve B'de yok.
[1780] bed-girdārġa: B bed-kārġa

durur[1781] érdi ve Çoŋ Ḳara[1782] Biy Keneges'niŋ ékki oġlı kim béş yıldın beri (5) maġlūl **[B811]** u maḥbūs durur[1783] érdi ve Ḥasan Bay Biy'niŋ éki inisi ve ḫatunı üç yıldın (6) beri ol belāġa mübtelā durur[1784] érdiler[1785] bu ṭarīḳada Ḫudāy-berdi Bék şehīdniŋ ḥarem-i (7) muḥteremi bā-vücūdī kim aŋa ḳarābet nisbeti bar durur[1786] érdi ve[1787] yene[1788] ża'īfeler bile boyunlarıda (8) ġull ve ayaḳlarıda kişen zindān-ı miḥnetde maḥbūs durur[1789] érdi barça[1790] (9) ḳayd u ḥabs belāsıdın ḫalāṣ bolup[1791] 'avāṭıf-ı ḫusrevāneġa iḫtiṣāṣ tapıp öz (10) ḳarıntaşlarıġa[1792] tapşurup dururlar[1793]

Naẓm

Żu'afā kim esīr ü bendī édi
Ḳayd-ı ālām (11) müstemendī édi

Körgüzüp şāh iltifāt āḫır
Taptılar[1794] ḳayddın necāt āḫır

(12) Ve Ṣūfī'niŋ henggām[1795]-ı ḳatlıda ba'żı a'dā-yı devlet kim günāhı köprek durur[1796] érdi (13) istīlā-yı ru'b u hirāsdın **men necā bi-re'sihi fe-ḳad rebiḥ** ḳażiyyesin

[1781] durur: T ve B'de yok.
[1782] Çoŋ Ḳara (چونكقره): B Çon Kara (چونكره)
[1783] durur: T ve B'de yok.
[1784] durur: T ve B'de yok.
[1785] érdiler: B érdi
[1786] durur: T ve B'de yok.
[1787] ve: B'de yok.
[1788] yene: B yene néçe
[1789] durur: T ve B'de yok.
[1790] barça: B barçası
[1791] bolup: T ve B bolup ve
[1792] ḳarıntaşlarıġa: T ḳarındaşlarıġa
[1793] tapşurup dururlar: T ve B tapşuruldı
[1794] taptılar: T tapdılar
[1795] henggām: T ve B hengām
[1796] durur: T ve B'de yok.

ġanīmet bilip (14) firār ṭarīḳası bile **ke[enne-hum]**[1797] **cerādu'l-münteşir**[1798] eṭrāfġa müteferriḳ bolup ol cümledin (15) Dōsāt Bék veled-i Töre Murād Ṣūfī tört[1799] kişi bile ve Sulṭān Murād Bék ve[1800] Süyün Biy ve Tavḳara Bék veled-i Töre Murād (16) Ṣūfī'ler[1801] başlıġ Canek Kör ve Ḫudāy-berdi ve Aman ve Allāh-ḳulı kim bu üçevi Yomutiyye müfsidleridin (17) durur[1802] érdi Ṣūfī'niŋ tört béş mülāzımı bile üç bölek ḳaçıp durur[1803] érdiler **[İ357a]** (1) alarnıŋ nigāhīşiġa[1804] sipāh-ı nuṣret-penāhdın cem'ī keşīrni buyurup dururlar[1805] kim[1806] (2) ḳal'a dervāzeleriniŋ muḥāfaẓatın Kerīm-berdi Atalıḳ ve Ḫudāy Naẓar Atalıḳ ve Ḳılıç İnaḳ ve Muḥammed Rıżā (3) İnaḳ ve 'Abdullāh İnaḳ ve umerā-yı 'iẓāmġa tefvīż **[B812]** ḳılıp mu'asker-i hümāyūnda kiryās-ı (4) gerdūn-esāsġa nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar[1807] ve Ṣūfī'niŋ başın feṭḥ-nāme bile (5) Ḳaŋlı Cihān-gīr Bék ibn Ḥasan Murād Pervāneçi ve Ḫudāy-berdi Bācbān'nıŋ oġlıġa (6) tapşurup dāru's-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm'ġa[1808] mersūl tutup dururlar[1809] ve Nayman 'Abdükerīm (7) Bék kim İş Muḥammed Bék'niŋ[1810] vāḳı'asıda dām-gāh-ı eceldin firār dest-yārlıġı (8) bile necāt tapıp durur[1811] érdi anı yene bir **[T176b]** inisi bile dest-gīr ḳılıp kéltürüp (9) durur[1812] érdiler Oraż 'Alī İnaḳ'nıŋ ḳanı üçün Ḫudāy Naẓar Bék veled-i Küçük İnaḳ'ġa (10) bérip dururlar[1813] bék-i müşārün-ileyh ol ékevni aḳasınıŋ ḳışāşıġa tīġ-ı intiḳām bile

---

[1797] [enne-hum]: İ, T ve B'de ayetin içinde yer alan bu ifadenin yazılmadığı görülmüştür.
[1798] Kur'an, 54/7
[1799] tört: T ve B üç
[1800] Sulṭān Murād Bék ve: T ve B'de yok.
[1801] Töre Murād Ṣūfī'ler: T ve B Töre Ṣūfī tört kişi bile ve Sulṭān Murād Bék
[1802] durur: T ve B'de yok.
[1803] durur: T ve B'de yok.
[1804] nigāhīşiġa: B nekāmīşiġa
[1805] buyurup dururlar: T ve B buyurdı
[1806] kim: T ve B ve
[1807] nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar: T ve B nüzūl ḳıldı
[1808] Ḫˇārezm-i İrem Bezm'ġa: T ve B Ḫıvaḳ'ġa
[1809] mersūl tutup dururlar: T ve B irsāl ḳıldı
[1810] Bék'niŋ: B Bék
[1811] durur: T ve B'de yok.
[1812] durur: T ve B'de yok.
[1813] bérip dururlar: T ve B bérdiler

helāk (11) ḳılmış dururlar[1814] **ve lekum fi'l-ḳışāşi ḥayātun yā uli'l-el-bābi**[1815] medlūlı bile ḥayāt-ı tāze (12) tapıp durur[1816] ve yek-şenbih küni Ḳoŋrat'nıŋ[1817] ekābiridin Ötef Bay ve İş Muḥammed (13) Āḫūnd başlıġ altmış kişini kim Ṣūfī'niŋ devlet-ḫᵕāhı durur[1818] érdiler (14) ve Süyün Biy'niŋ aḳası Ḳurban Bék'ni Süyün Biy'niŋ müte'allıḳāt u aḳrabāsı bilen[1819] (15) belde-i maḥrūsa-ı Ḫᵕārezm-i İrem Bezm'ġa[1820] köçürüp dururlar[1821] bu yosunda ba'żı bahādırlar kim (16) Aral eṭrāfıdın Ṣūfī-yi bī-pīrġa[1822] mülāzım u ḫiẓmet-kār durur[1823] érdiler miṣl-i Sulṭān Keneges ve Töre Bék (17) Ḳıyat ve Ḫudāy-berdi Ḳıyıḳ Ḫᵕāce-éli ve Cum'a Niyāz Dürmen ve ġayrühüm bu cemā'anıŋ özlerin **[İ357b]** (1) mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn ḳılıp müte'allıḳātın şehrge[1824] köçürüp dururlar ve[1825] ol kün firārīler te'āḳubıġa (2) buyurulġan sipāhdın Şāh Niyāz Ḳaraḳalpaḳ yeti kimse[1826] bile Sulṭān Murād Bék'niŋ kéyindin[1827] (3) yétüşüp[1828] ékki Yomut'nı hem-rāhları bile öltürüp alarnıŋ başın ve Sulṭān Murād Bék bile Allāh- (4) ḳulı Yomut'nı tirig tutup kéltürüp dururlar[1829] ve Ḳalender Bék ve[1830] Yaḫşılıḳ Biy Berdi Bahādır- (5) nıŋ ba'żı nökerleri bile Tavḳara Bék ve Süyün Biy'niŋ kéyindin[1831] yétip alar cān- (6) nıŋ[1832] vehmidin kölġa kirip ḳamış arasıda

[1814] helāk ḳılmış dururlar: T ve B öltürüp
[1815] Kur'an, 2/179
[1816] tapıp durur: T tapdı B taptı
[1817] Ḳoŋrat'nıŋ: T ve B Ḳoŋrat
[1818] durur: T ve B'de yok.
[1819] bilen: T ve B bile
[1820] Ḫᵕārezm-i İrem Bezm'ġa: T ve B Ḫıvaḳ'ġa
[1821] köçürüp dururlar: T ve B köçürdiler
[1822] Ṣūfī-yi bī-pīrġa: T ve B Ṣūfī'ġa
[1823] u ḫiẓmet-kār durur: T ve B'de yok.
[1824] şehrge: B şehrġa
[1825] köçürüp dururlar ve: T ve B köçürdi
[1826] kimse: T ve B kişi
[1827] kéyindin: T ve B izidin
[1828] yétüşüp: T ve B yétip
[1829] tutup kéltürüp dururlar: T ve B kéltürdiler
[1830] ve: B veled-i
[1831] kéyindin: T ve B 'aḳabıdın
[1832] cānnıŋ: T ve B cān

mütevārī bolup dururlar[1833] bahādırlar alar- (7) nıŋ at ve yaraġların kim taşlap ḳaçıp durur[1834] érdiler alıp kéldiler ammā Dōsāt (8) Bék **[B813]** Tallıḳ ve deryādın ötüp Ḳazaḳ deryāsıġa barıp andın Kök-üzek cānibi[1835] ‘aṭf-ı (9) ‘inān ḳılıp Taş-güẕeri’din ‘ubūr étip[1836] Buḫārā’ġa barıp durur ve[1837] dū-şenbih küni aynıŋ (10) on ékkiside fermān-ı lāzımu’l-imtiṣāl mūcibi[1838] bile zerrīn-ḳalem debīrler ve çābük-raḳam (11) münşīler feṭḥ-nāmeler yazıp[1839] süferā-yı serī‘ü’s-seyr bile eṭrāf-ı memālikke[1840] mersūl tutdılar[1841] ve[1842] ol cümledin (12) Çavdur’nıŋ[1843] ekābiridin Ḳuvanç Bék’ni Manḳışlaḳ’ġa ve Mollā İşim Bay’nı Deşt-i Ḳıpçaḳ’da (13) Ḳazaḳ éliniŋ dest-rāstı Tabın uruḳınıŋ[1844] pād-şāhı Ḳaratay Ḫān veled-i Nūr ‘Alī (14) Ḫān’ġa ve Allāh-berdi Ḫˇāce’ni Mollā İşim Bay’nıŋ oġlı Cān Muḥammed bile Sir’niŋ[1845] kenārıda olturġan[1846] (15) Çekli ulusınıŋ pād-şāhı ‘Abdül‘azīz Ḫān ḫalef-i Ġāyib Ḫān ve Cān Naẓar Biy ve[1847] Ḳuban ḳıraġıda (16) Çömekey éliniŋ fermān-fermāsı Sulṭān Timur Ḫān’ġa yiberip durur[1848] ammā (17) bu ékki[1849] élde Ḫˇārezm-i İrem Bezm[1850] tevābi‘ātıdın köp esīr bar durur[1851] érdi ol esīrlerni dağı **[İ358a]** (1) ṭaleb ḳıldı hem ol kün emāret-penāh Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi’ni ḳal‘a taḫrībiġa (2) me’mūr ḳılıp

[1833] bolup dururlar: T ve B boldılar
[1834] durur: T ve B’de yok.
[1835] cānibi: B cānibiġa
[1836] étip: B ḳılıp
[1837] barıp durur ve: T ve B bardı
[1838] fermān-ı lāzımu’l-imtiṣāl mūcibi: T ve B fermān mūcibi
[1839] yazıp: T ve B bitip
[1840] memālikke: B memālikġa
[1841] mersūl tutdılar: T ve B irsāl ḳıldı
[1842] ve: T ve B’de yok.
[1843] Çavdur’nıŋ: T ve B Çavdur
[1844] uruḳınıŋ: T ve B uruġınıŋ
[1845] Sir’niŋ: T ve B Sir
[1846] olturġan: B’de yok.
[1847] ve: T’de yok.
[1848] yiberip durur: T ve B yiberdi
[1849] ékki: B’de yok.
[1850] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[1851] durur: T ve B’de yok.

dururlar[1852] ‘aḳıbetü’l-emr nā-‘ilāc[1853] ol cenāb Aral’nıŋ[1854] re‘āyāsıġa (3) ḳal‘a erkānın maḳsūm [ḳılıp][1855] cehd-i mevfūr ve sa‘y-ı meşkūrnı[1856] taḳdīmġa yétkürüp üç kün üzre[1857] (4) anıŋ dék ḳal‘anı kim vüs‘atda yégirme miŋ öylük él[1858] aŋa güncāyiş ḳılur érdi[1859] (5) ḫarāb u vīrān ḳılıp anıŋ ṣūret-i ḥālın **‘āliye-hā sāfile-hā**[1860] mażmūnıġa muvāfıḳ (6) ḳıldı ittifāḳāt-ı ḥasenedin Tavḳara Bék kim Töre Ṣūfī’niŋ emced ü eşref[1861] (7) evlādı durur[1862] érdi at ve yaraḳdın[1863] ayrılġandın soŋra[1864] ḳamış arasıdın (8) çıḳıp hem-rāhları bile bir néçe[1865] ser-gerdānlıġ çékip ‘āḳıbetü’l-emr[1866] ġalebe-i vaḥşetdin **[T177a]** (9) yoldaşlarıdın başḳa tüşüp hīç ṭarafġa yol başḳara almay ḳażā **[B814]** ḳāyidi- (10) niŋ ‘inān-keşlıġı[1867] bile yolların[1868] étürüp ḳal‘anıŋ astıdın çıḳtı[1869] (11) ġāyet-i ru‘b u hirās u[1870] ıżṭırārdın ḫulāṣa-ı dūdmān-ı Seyyid Ata Seyyid Ca‘fer Ḫˇāce- (12) niŋ menzil-gāhın öziġa penāh-ı ‘āfiyet ḳıldı cenāb-ı siyādet-me’āb bu vāḳı‘adın (13) ‘Abdullāh İnaḳ’nı ḫaber-dār ḳılıp inaḳ anı ḫˇāceniŋ öyidin tutdurup[1871] der-gāh-ı ‘ālem- (14) penāh[1872] mülāzımları ḥużūrıġa[1873] yiberip dururlar[1874] bu vāḳı‘a se-şenbih kéçesi durur[1875] érdi (15) ġażab-ı sulṭānī anıŋ

[1852] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[1853] ‘aḳıbetü’l-emr nā-‘ilāc: T ve B lā-cerem
[1854] Aral’nıŋ: T ve B Aral
[1855] [ḳılıp]: T ḳılıp B ḳılıp ve
[1856] sa‘y-ı meşkūrnı: T sa‘y-ı meşkūr B mesā‘ī-yi meşkūr
[1857] kün üzre: T ve B künde
[1858] él: T’de yok.
[1859] ḳılur érdi: B ḳılur érdi ve rif‘atda felekü’l-burūcġa dem-i müsāvāt urar érdi
[1860] Kur’an, 11/82; 15/74
[1861] ü eşref: T ve B’de yok.
[1862] durur: T ve B’de yok.
[1863] yaraḳdın: B yaraġdın
[1864] soŋra: T ve B soŋ
[1865] néçe: B néçe kün
[1866] ‘āḳıbetü’l-emr: T ve B āḫıru’l-emr
[1867] ‘inān-keşlıġı: T ve B ‘inān-keşligi
[1868] yolların: T ve B yolın
[1869] çıḳtı: T ve B çıḳtı ve
[1870] hirās u: T ve B’de yok.
[1871] tutdurup: B tutturup
[1872] penāh: T ve B penāhġa
[1873] mülāzımları ḥużūrıġa: T ve B’de yok.
[1874] yiberip dururlar: T ve B yiberdi

bünyān-ı ‘umrınıŋ inhidāmıġa cāzim bolup anı ve Sulṭān (16) Murād Bék’ni Ér Niyāz Bék’niŋ ḳıṣāṣı[1876] üçün kim ol Ḫˇāce Murād Biy’niŋ ḳatlıdın (17) soŋra[1877] ḥażret-i ḫilāfet-mertebet bī‘atınıŋ da‘veti üçün Ḳoŋrat beldesiġa[1878] barıp **[İ358b]** (1) Töre Murād Ṣūfī’niŋ zindānıġa giriftār bolup bir yıldın soŋra[1879] ḥayāt vedī‘atın ḳābıżu’l-ervāḥġa (2) tapşurup durur[1880] érdi anıŋ birāder-zādesi Baltaş Bék veled-i Bay Naẕar Biy’ġa[1881] bérip durur[1882] meẕkūr bék[1883] (3) tīġ-ı āb-dārınıŋ āteş-feşānlıġı[1884] bile alarnıŋ ḫırmen-i ḥayātın kül ḳılıp vücūdları (4) ḫākın[1885] fenā yéliġa[1886] savurup dururlar[1887] bu ṭarīḳada Muḥammed Ṣafā Bék’niŋ kiçik inisi (5) Rıżā Bék ve Ḥasan Murād Bék’niŋ oġlı Cum‘a Niyāz Bék ve Sarıġ Çavdur ve Manḳıt Biy ve Ḫudāy-berdi (6) Biy[1888] ve Allāh-ḳulı Yomut’nı alarnıŋ izidin ‘āzim-i ṣaḥrā-yı ‘adem ḳılıp dururlar[1889] **Şi‘ir**

(7) Ne ḫoşdur[1890] bed-endīşler bolsa ḫˇār
Ḫuṣūṣan ġażab tīġıdın olsa zār

Ki a‘dā hemīşe (8) ser-efgende ḫūb
Başı münḳaṭı‘ cismi medfende ḫūb

[1875] durur: T ve B’de yok.
[1876] ḳıṣāṣı: T ḳıṣāsı
[1877] soŋra: T ve B soŋ
[1878] Ḳoŋrat beldesiġa: T ve B Ḳoŋrat’ġa
[1879] soŋra: T ve B soŋ
[1880] durur: T ve B’de yok.
[1881] Biy’ġa: B Biy’ge
[1882] bérip durur: T ve B bérdi
[1883] meẕkūr bék: T ve B bék-i mezbūr
[1884] āteş-feşānlıġı: B āteş-efeşānlıġı
[1885] vücūdları ḫākın: T ve B ḫāk-ı vücūdların
[1886] yéliġa: T ve B yélige
[1887] savurup dururlar: T ve B savurdı
[1888] Biy: B Biy’ni
[1889] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldılar
[1890] ḫoşdur: T ḫoştur

Ve taŋlası se-şenbih küni[1891] Cemşīd-i ḫūrşīd (9) felek şikār-gāhıġa yekrān-ı ‘azīmet **[B815]** sürüp dururlar[1892] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār[1893] (10) umerā-yı ẕi’l-iḳtidār bile şikār ‘azmi bile[1894] deryādın ötüp Ḳoŋrat ḳal‘asınıŋ (11) şarḳıda şikār-endāzlıġ ve ṣayd-perdāzlıġ emriġa ḳıyām körgüzüp dururlar[1895] **Naẓm**

(12) Ḫusrev-i Cemşīd feter[1896] ü kām-kār
Avlaġalı köŋlini ḳıldı şikār[1897]

Ẓuhr vaḳtıda[1898] şikār-gāh- (13) dın mürāca‘at körgüzüp ve[1899] Ceyḥūn’dın ‘ubūr ḳılıp kiryās-ı devlet-esāsnıŋ ḳubbe-i iftiḫārın (14) meymenet-vuṣūl nüzūlı[1900] bile günbeẕ-i devvār evcidin ötkerdi ve Ḳandım Serdār (15) kim Yomut’nıŋ[1901] müfsidleriġa dest-bürd-i ‘aẓīm yétkürüp ḥuṣūl-ı kām ve vuṣūl-ı merām bile (16) mürāca‘at körgüzüp durur[1902] érdi ol kün kélip ‘atebe-būslıġ[1903] şerefiġa istis‘ād (17) tapıp dururlar[1904] ve kéltürgen ġanāyimleridin[1905] tansuḳāt[1906]-ı lāyıḳ ve pīş-keş[1907]-i

[1891] küni B küni çün
[1892] sürüp dururlar: T ve B sürdi
[1893] düşmen-şikār: T ve B’de yok.
[1894] ‘azmi bile: T ve B ‘azmiġa
[1895] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[1896] feter: T ve B fer; Söz konusu kelime, Şişman tarafından “ḳarr” şeklinde okunmuş ve öncesindeki tamlama yapısının içine dahil edilmiştir (Ḫusrav-ı Camşīd-ı ḳarr). Kelime dizinde “gönlü rahat içi ferah olma, sevinme” şeklinde anlamlandırılmıştır, bu şekliyle kelimenin isim olarak düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Verilen anlam her ne kadar bağlama uygun düşse de kelime tamlamayla birlikte düşünüldüğünde, yanı başındaki “u” bağlacının “kām-kār” sıfatıyla anlam ve görevce eşdeğer bir kelimeyi bağlaması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda kelimenin “ḳarr” değil, “feter” olması bağlama daha uygun düşmektedir ve kelime, tamlamalı değil, “feter ü kām-kār” şeklinde okunmalıdır. Ayrıca kelime, İ’de “فتر” şeklinde yazılmıştır.
[1897] B’de bu mısradan sonra bir beyit daha yer almaktadır: Ṣayddın aḳızdılar ol nev‘-ḫūn / Boldı hem ol deşt yüzi lāle-gūn
[1898] vaḳtıda: T ve B vaḳtı
[1899] ve: T ve B’de yok.
[1900] meymenet-vuṣūl nüzūlı: T ve B nüzūl-ı meymenet-vuṣūlı
[1901] Yomut’nıŋ: T ve B Yomut
[1902] durur: T ve B’de yok.
[1903] ‘atebe-būslıġ: B ‘atebe-būslıḳ
[1904] tapıp dururlar: T tapdı B taptı
[1905] ġanāyimleridin: T ve B ġanāyimdin

muvāfıḳ ‘arżġa yétkürüp **[İ359a]** (1) ‘ināyāt-ı ḫusrevāne ve nevāzişāt-ı bī-kerāneġa maḫṣūṣ bolup dururlar[1908] hem ol kün ékki[1909] (2) deryāda olturġan Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ[1910] ulusın Ḳazaḳ kélip muḥāṣara ḳılġan ḫaberleri[1911] (3) yétip Aḳ-yaḳış ḥākimi Aydōst Biy ol cemā‘a imdādıġa ve Ḳazaḳ’nıŋ[1912] te’dībiġa me’mūr boldı (4) **bu sāniḥa tavżīḥi ol durur[1913] kim** sābıḳan güẕāriş tapıp durur[1914] érdi kim (5) Yaŋı-deryā meftūḥ bolġandın soŋra[1915] ol diyārdaġı Ḳaraḳalpaḳıyye fermān mūcibi bile (6) köçüp Kök-üzek ve Āmūya’nıŋ[1916] sevāḥilide ārām-güzīn érdi ol cemā‘adın (7) ba‘żı él Ḫıtāy Aman Cān Biy başlıġ bahār bolġandın soŋra[1917] otlaḳ ve yaylaḳ (8) cihetidin Yaŋı-deryā’ġa köçüp **[B816]** Ḥasan Bay’nıŋ[1918] ḳal‘asınıŋ ḥavālīside mütemekkin bolup durur[1919] (9) érdi bu ḫaber Ḳazaḳ’da **[T177b]** Çömekey ḫalḳıġa kim Yaŋı-deryā ahālīsiġa düşmen-i ḳadīm érdiler (10) yétüşüp Sulṭān Timur Ḫān ve Bürküt Bay Biy Ḳazaḳ’dın cünūd-ı nā-ma‘dūd ferāhem (11) ḳılıp mīzān evāyilide Yaŋı-deryā’ġa yiberip dururlar[1920] Ḳazaḳ çerigi Yaŋı-deryā (12) nevāḥīsiġa vārid bolup yaylaḳda olturġan élġa[1921] çapavul urup köp bī-çāreler[1922] (13) şehīd ve esīr bolup dururlar[1923] ve ḳalġan él Ḥasan-ḳal‘ası’ġa müteḥaṣṣın bolup eṭrāfıġa (14) ḫandaḳ ḳazıp ḳal‘a-dārlıḳġa iştiġāl körgüzüp dururlar[1924] Ḳazaḳ’nıŋ[1925] (15) sipāhı

[1906] tansuḳāt: B pīş-keş
[1907] pīş-keş: B tansuḳāt
[1908] bolup dururlar: T ve B boldı
[1909] ékki: T ve B yaŋı
[1910] Ḳaraḳalpaḳ’nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1911] ḫaberleri: T ve B ḫaberi
[1912] Ḳazaḳ’nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[1913] durur: T ve B’de yok.
[1914] durur: T ve B’de yok.
[1915] soŋra: T ve B soŋ
[1916] Āmūya’nıŋ: T ve B Āmūya
[1917] soŋra: T ve B soŋ
[1918] Bay’nıŋ: T ve B’de yok.
[1919] durur: T ve B’de yok.
[1920] yiberip dururlar: T ve B yiberdiler
[1921] élġa: T élge
[1922] bī-çāreler: T ve B bī-çāreni
[1923] bolup dururlar: T ve B ḳıldılar
[1924] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler

alarnı bir néçe kün tengnā-yı muḥāṣaraġa tutup her kün éki ḳatla muḥārebe ḳıldılar (16) ol eşnāda bir kün Ḳaraḳalpaḳ taḳdīm-i meşveretdin soŋra[1926] bir yügürük at tapıp bir (17) celd yigitni aŋa mindürüp der-bār-ı gerdūn-medārġa ḫaber irsālı üçün Aḳ-yaḳış ṭarafıġa **[İ359b]** (1) rāhī ḳılıp dururlar[1927] ve[1928] ol yigit **mütevekkilen ‘ale’llāh** ḳal‘adın çıḳıp atıġa mihmīz bérip[1929] (2) Ḳazaḳ’nıŋ[1930] çeriginiŋ arasıdın **ke’l-berḳi’l-ḫāṭıf ve’r-rīḥi’l-‘āṣıf** ötüp yolġa ‘āzim boldı (3) Ḳazaḳ anı Kök-tüpe’ġaça[1931] kim Teŋ-yār’nıŋ başıġa bir yarım menzillik yol durur[1932] (4) nigāhīş[1933] ḳılıp kéyindin[1934] yétüşe almayın[1935] mu‘āvedet körgüzüp dururlar[1936] (5) ve[1937] ol yigit taŋlası ṣubḥnıŋ[1938] ṭulū‘ıdın burun Aḳ-yaḳış’ġa vārid bolup (6) Aydōst Biy’ge ḫaberni yétkürüp durur[1939] ve[1940] Aydōst Biy ol sāniḥanı Ökübay bilen[1941] (7) südde-i ḫilāfet mülāzımlarıġa i‘lām étip[1942] mevḳıf-ı celāldın ol mühim fayṣalınıŋ (8) itmāmıġa me’mūr bolup durur[1943] lā-cerem[1944] Aydōst Biy fermān-ı cihān-muṭā‘ muḳteżāsı bile (9) Aḳ-yaḳış’dın béş yüz nefer mübāriz-i kīne-güẕārnı[1945] alıp Yaŋı-deryā’ġa rā’yet- (10) efrāz-ı nehżat bolup dururlar[1946] ammā Ḳazaḳ’nıŋ[1947] çerigi

---

[1925] Ḳazaḳ’nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[1926] soŋra: T ve B soŋ
[1927] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldılar
[1928] ve: T ve B’de yok.
[1929] bérip: B bérdi
[1930] Ḳazaḳ’nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[1931] Kök-tüpe’ġaça: T ve B Kök-tüpe’geçe
[1932] yol durur: B yoldur
[1933] nigāhīş: B nekāmīş
[1934] kéyindin: T ve B’de yok.
[1935] yétüşe almayın: T ve B yéte almayın
[1936] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[1937] ve: T ve B’de yok.
[1938] ṣubḥnıŋ: T ve B ṣubḥ
[1939] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[1940] ve: T ve B’de yok.
[1941] bilen: T ve B bile
[1942] étip: T ve B ḳılıp
[1943] bolup durur: B boldı
[1944] lā-cerem: T cerem
[1945] kīne-güẕārnı: T ve B kīne-güẕār
[1946] bolup dururlar: T ve B boldı
[1947] Ḳazaḳ’nıŋ: T ve B Ḳazaḳ

cenāb-ı ḫaḳanīġa ḫaber (11) yétkendin soŋra[1948] vehmnāk bolup muṣālaḥa sözin ortaġa[1949] salıp dururlar ve[1950] aŋa (12) ḳarār bérip dururlar[1951] kim Ḳazaḳ'dın éki yüz öylük **[B817]** alarnıŋ ortalarıda[1952] ārām- (13) güzīn bolsalar[1953] ve alardın dağı éki yüz ḫāne-vār Ḳazaḳ ulusıġa ḳoşulsalar[1954] tā kim bu muṣālaḥa (14) bināsı ol nev' iḫtilāṭ bile istiḥkām tapġay Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ[1955] sāde-dilleri bu ṣulḥ-ı (15) ḥīle-āmīzġa firīfte bolup ékki yüz öylük élni arasıdın çıḳarıp Ḳazaḳ'ġa (16) bérip dururlar[1956] Ḳazaḳ'nıŋ[1957] çerigi binā-yı muṣālaḥanı seyl-āb-ı muḫālefet bile vīrān u ḫarāb étip[1958] (17) ol bī-çārelerni ġāret ü[1959] tārāc u esīr étip cenāḥ-ı isti'cāl bile öz yurtıġa mu'āvedet körgüzdiler **[İ360a]** (1) Aydōst Biy bu vāḳı'adın soŋra éki kün müddetide[1960] Yaŋı-deryā'ġa barıp Ḳazaḳ'nıŋ[1961] izidin (2) ılġar yiberip dururlar[1962] ılġar Ḳuvaŋ'ġaça barıp Ḳazaḳ'ġa yetüşe almay[1963] mürāca'at körgüzüp durur[1964] (3) Aydōst Biy ol élni köçürüp Aḳ-yaḳış ḥavālīside alarġa süknā ta'yīn ḳıldı (4) çün Īzid-i müte'āl[1965] ve Kerīm-i ẕü'l-celālnıŋ 'ināyet-i bī-ġāyetidin Ḳoŋrat[1966] südde-i (5) ḫilāfet mülāzımlarınıŋ taṣarrufıġa **inne'l-arża yerişuhā 'ibādiye'ṣ-ṣāliḥūn**[1967]

[1948] soŋra: T ve B soŋ
[1949] ortaġa: T ve B araġa
[1950] dururlar ve: T ve B'de yok.
[1951] bérip dururlar: T ve B bérdiler
[1952] alarnıŋ ortalarıda: T ve B alar arasıda
[1953] bolsalar: T ve B bolsa
[1954] ḳoşulsalar: T ḳoşup B ḳoşulsa
[1955] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[1956] bérip dururlar: T ve B bérdiler
[1957] Ḳazaḳ'nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[1958] vīrān u ḫarāb étip: T ve B vīrān ḳılıp
[1959] ġāret ü: T ve B'de yok.
[1960] soŋra éki kün müddetide: T ve B éki kün soŋ
[1961] Ḳazaḳ'nıŋ: T ve B Ḳazaḳ
[1962] yiberip dururlar: T ve B yiberdi
[1963] yetüşe almay: T ve B yéte almay
[1964] mürāca'at körgüzüp durur: T ḳaytdı B ḳayttı
[1965] Īzid-i müte'āl: Tanç tarafından "īz ü müte'āl" şeklinde okunmuştur ancak bunun bağlama uygun düşmediği görülmektedir. "müte'āl" kelimesinden ve sonrasında gelen "Kerīm-i ẕü'l-celāl" ifadesinden "īz" yerinde Allah'ın isimlerinden birinin olması gerektiği anlaşılmaktadır, bu da "Īzid" olmalıdır. Kaldı ki söz konusu kelime, metinde "ایزد" şeklinde yazılmıştır.
[1966] Ḳoŋrat: B Ḳoŋrat ḳal'ası
[1967] Kur'an, 21/105

medlūlı bile (6) ta‘alluḳ tapıp Aral mühimmātınıŋ żabṭ u ihtimāmıdın bi’l-cümle ferāġ ḥāṣıl bolup durur[1968] (7) ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār ve ṣāḥib-ḳırān-ı ‘ālī-miḳdār rikāb-ı hümāyūn mülāzımlarıdın Muḥammed Niyāz (8) Gerçek Bahādır ve Berdi Bahādır’nı kim Açamaylı ve Kök-üzekli cemā‘asıdın durur[1969] (9) érdiler Ḫˇāce Murād Biy’niŋ mülāzemetide Aral’dın kélip biy-i mezbūrnıŋ ḳatlıdın soŋra[1970] (10) ‘avāṭıf-ı ḫusrevāne bile ḥażīż-i meẕelletdin evc-i ‘izzetġa **[T178a]** teraḳḳī ḳılıp[1971] sipeh-dārlıġ manṣıbıġa (11) fāyiz bolup dururlar[1972] ‘avāṭıf-ı ṣāḥib-ḳırānī alarġa yaŋıdın şāmil[1973] bolup Aral’nıŋ[1974] (12) ḥükūmetiġa müşāreketen naṣb étip biylik manṣıbı bile ser-efrāz ḳılıp dururlar[1975] (13) ve Ḫudāy-berdi Bācbān’nı kim ḫiẕmet-i şāyesteni[1976] taḳdīmġa yétkürüp Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ ġubār-ı (14) vücūdın āyīne-i rūzgārdın ref‘ ḳılıp durur[1977] érdi daḫl u ḫurūcda[1978] alarġa sehīm (15) ü şerīk ḳılıp Ḳoŋrat ekābirin ḫılā‘-ı ḫūrşīd-şu‘ā‘ **[B818]** ve envā‘-ı iḥsān u[1979] ışṭınā‘ bile (16) ser-bülend ü behremend étdi **Ḳıṭ‘a**

Ey selāṭīn būse-gāhı āstānıŋ tofrāġı
(17) Āstān-būsıŋġa yétkenler cihān-bānlıġ tapar

Sāye salsa ger gedāyıġa hümā-yı şefḳatıŋ
[İ360b] (1) Ol gedā evreng-i devlet üzre sulṭānlıġ tapar

[1968] bolup durur: T ve B boldı
[1969] durur: B’de yok.
[1970] soŋra: B soŋ
[1971] ḳılıp: T ve B tapıp
[1972] dururlar: T ve B érdiler
[1973] şāmil: B şāmil-i ḥāl
[1974] Aral’nıŋ: T ve B Aral
[1975] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[1976] şāyesteni: T ve B şāyeste
[1977] durur: T ve B’de yok.
[1978] ḫurūcda (خروجدا): T ḫurucda (خرجدا)
[1979] u: T’de yok.

Ve māh-ı mübārekniŋ on törtlençiside[1980] (2) çehār-şenbih küni durur érdi[1981] ḥimāyet-i Yezdānī kenefide kemāl-ı devlet ü kām-rānlıġ bile Ḳoŋrat- (3) dın rā'yet-efrāz-ı nehżat bolup 'inān-ı 'āṭıfetin mürāca'at ṭarīḳıġa ma'ṭūf ḳıldı (4) ve peşīndin soŋra[1982] Tumarlı mevżi'in nüzūl-ı meserret-vuṣūlı bile mefḫar-ı menāzil ḳıldı bu (5) mevżi'de Süyün Biy ḫāk-būslıġ şerefiġa fāyiz bolup cerīde-i cerīmesiġa raḳam-ı 'afv çékildi (6) **bu vāḳı'a keyfiyyeti ol durur**[1983] **kim** Süyün Biy at ve yaraḳdın[1984] ayrılġandın soŋra[1985] (7) Töre Bék'din cüdā tüşüp hīç ṭarafġa[1986] yol başḳara almayın serāsīme ve müteḥayyir bolup (8) bir ḫarābeġa özini[1987] yétkürüp muḫtefī bolup durur[1988] ol eşnāda āşnālarıdın (9) birev ser vaḳtıġa yétip Süyün Biy anı istişfā' iẓhārı bile Ḳılıç İnaḳ'nıŋ (10) mülāzemetiġa yiberip dururlar[1989] Ḳılıç İnaḳ anıŋ ḫaberini[1990] éşitkendin soŋra[1991] (11) uruġdaşlıḳ ri'āyesin mer'ī tutup der-gāh-ı 'ālem-penāhdın anıŋ günāhın (12) tilep istimālet-nāmeler[1992] ḥāṣıl étip[1993] anı kéltürürġa[1994] mu'temedün-'aleyh[1995] kişileridin[1996] (13) yiberip dururlar[1997] ittifāḳātdın[1998] alar yétmesdin burun Soyrı Biy'niŋ inileri (14) kim alar dağı ḳavġunçılıḳġa me'mūr bolup durur[1999] érdiler Süyün Biy'ġa[2000] yoluḳup (15) anı

[1980] törtlençiside: T ve B törtide
[1981] durur érdi: T ve B'de yok.
[1982] soŋra: T ve B soŋ
[1983] durur: T ve B'de yok.
[1984] yaraḳdın: T ve B yaraġdın
[1985] soŋra: T ve B soŋ
[1986] ṭarafġa: T ṭarafke
[1987] özini: T ve B özin
[1988] bolup durur: T ve B boldı
[1989] yiberip dururlar: T ve B yiberdi
[1990] ḫaberini: T ve B ḫaberin
[1991] soŋra: T ve B soŋ
[1992] istimālet-nāmeler: T ve B istimālet-nāme
[1993] étip: T ve B ḳılıp
[1994] kéltürürġa: T kéltürürge
[1995] mu'temedün-'aleyh: T ve B mu'temed
[1996] kişileridin: T ve B kişiler
[1997] yiberip dururlar: T ve B yiberdi
[1998] ittifāḳātdın: B ittifāḳā
[1999] bolup durur: T ve B'de yok.
[2000] Biy'ġa: T ve B Biy'ge

muḳayyed ḳıldılar ve ḳoşığa kéltürüp emīr-i rūşen-żamīr Şāh Niyāz Atalıḳ'dın (16) isticāze ḳıldılar kim anı Soyrı Biy'niŋ ḳışāşı **[B819]** üçün öltürgeyler atalıḳ (17) alarnı ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ aŋa istimālet-nāme yibergenidin mütenebbih étip[2001] ḳışāş **[İ361a]** (1) u[2002] intiḳāmdın mümāna'at körgüzüp durur[2003] ve anı alarnıŋ ḳolıdın alıp Ḳılıç (2) İnaḳ'nıŋ mülāzemetiġa yiberip durur[2004] Ḳılıç İnaḳ anı birāder-zādesi (3) şücā'ü'd-devle Muḥammed Cān Bék'niŋ muṣāḥabetide der-gāh-ı ḫilāfet-penāhġa yiberip ḥażret-i (4) a'lā-ḫaḳanī anı manẓūr-ı naẓar-ı 'uṭūfet ḳılıp cerāyimin bağışladı hem bu mevżi'de (5) Muḥammed Niyāz Gerçek Biy ve Berdi Bahādır Biy'ni merāsim-i 'adl u dād ve ḳavānīn-i def'-i fesād iḳāmetiġa (6) emr ḳılıp Ḳoŋrat'ġa ḳaytarıp durur[2005] ve alarnıŋ nökerlerin Muḥammed Kerīm Ḳoyçı (7) Atalıḳ'ġa kim ḥurūb-ı meẕkūrda cān-sipārlıġ körgüzüp durur[2006] érdi merḥamet étip[2007] (8) sipeh-dārlıġ manṣıbın erzānī tuttı[2008] ve Aral Ḳıyatı'nıŋ ekābir-zādeleridin Oraż (9) Bahādır kim köp müddetdin beri Ṣūfī'din rūy-gerdān bolup südde-i ḫilāfet ḫāk- (10) būslıġıġa[2009] fāyiz bolup durur[2010] érdi anı dağı merāḥim-i pād-şāhāne[2011] ve 'avāṭıf-ı ḫusrevānedin[2012] behremend (11) ḳılıp[2013] Süyün Biy'niŋ ornıġa biylik manṣıbıġa naṣb ḳılıp Aral'ġa ḳaytardı ve taŋlası (12) kim penç-şenbih küni durur[2014] érdi Tumarlı'dın köçüp İzid-i müte'āl- **[T178b]** nıŋ çetr-i ḥimāyeti- (13) niŋ sāyeside béş kün sür'at-ı tamām bile ḳamer[2015]-i serī'ü's-seyr dék ḳaṭ'-ı menāzil ḳılıp dū-

[2001] étip: T ve B ḳılıp
[2002] u: T'de yok.
[2003] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[2004] yiberip durur: T ve B yiberdi
[2005] ḳaytarıp durur: T ve B ḳaytardı
[2006] durur: T ve B'de yok.
[2007] étip: T ve B ḳılıp
[2008] tuttı: T tutdı
[2009] ḫāk-büslıġıġa: T ḫāk-büslıḳıġa
[2010] durur: T ve B'de yok.
[2011] pād-şāhāne: T ve B pād-şāhānedin
[2012] ve 'avāṭıf-ı ḫusrevānedin: T ve B'de yok.
[2013] ḳılıp: B étip
[2014] küni durur: T ve B'de yok.
[2015] ḳamer: B'de yok.

şenbih (14) küni aynıŋ yégirmeside müstaḳarr-ı ḫilāfetġa nüzūl ḳılıp dāru’s-salṭana ahālīsiniŋ (15) dīde-i intiẓārların ṣa‘ṣa‘a-ı āftāb-vuṣūlı bile münevver ḳıldı āvāz-ı tehniyet ve ġulġule-i mübārek-bād (16) ṣavāmi‘-i mele’ü’l-a‘lā mu‘tekifleriniŋ ḳulaġın aġır ḳıldı **Rubā‘ī**

Yüz şükr ki şāh ḳıldı[2016] (17) nuṣret bile bat
Ḳoydı maḳarr[2017]-ı devletiġa pā-yı şebāt
[B820] Dīdārı bahārı memleket gül-şenide
[İ361b] (1) ‘İşret çemenin her sarı açtı heyhāt

Fużalā-yı nām-dār ve şu‘arā-yı belāġat-şi‘ār bu vaḳāyi‘-i (2) keşīrü’l-bedāyi‘ üçün ḳaṣāyid-i ġarrā ve tevārīḫ-i letāfet-intimā ve tehniyet-nāmeler naẓm silkige tartıp (3) belāġat u feṣāḥat iẓhārıda yed-i beyżā körgüzüp mevḳıf-ı ḫilāfetdin ṣalāt-ı kerāmend (4) ve in‘āmāt-ı ḫāṭır-pesend bile berūmendlıġ tapıp dururlar[2018] ol cümledin (5) Mīrzā Mesīḥā-yı Buḫārī’niŋ ḳaṣīde[si][2019] bile bir tārīḫin ve Mollā Veys Niyāz Zīrek’niŋ (6) ḳaṣīdesin kim bu feṭḥ tehniyetide inşā ḳılıp durur[2020] érdiler bu mevridde ṣebt ḳılmaḳ (7) münāsib ü lāzım[2021] körünüp durur[2022] **ḳaṣīde-i Mīrzā Mesīhā bu durur kim tasṭīr tapar**[2023]

(8) Ey dil hezār şükr ki şāh-ı nikū-ḫıṣāl
Dārā-yı taḫt-gīr ü şehenşāh-ı ẕü’l-kemāl

[2016] ḳıldı: T ve B kéldi
[2017] maḳarr: T’de yok.
[2018] tapıp dururlar: T tapdılar B taptılar
[2019] ḳaṣīde[si]: B ḳaṣīdesi
[2020] durur: T ve B’de yok.
[2021] ü lāzım: T ve B’de yok.
[2022] körünüp durur: T ve B köründi
[2023] bu durur kim tasṭīr tapar: T ve B’de yok.

Tā zed ḳadem (9) çü mihr ber-evreng-i serverī

Rūşen nümūd burc-ı şeref ez-meh-i cemāl

Ḫūrşīd-miknetī ki felek pīş-i ḳadr-i ū

(10) Ḫam kerde ḳāmet ez-pey-i taʿẓīm çün hilāl

Şimşīr-i ū be-rūz-ı veġā baḥr-ı āb-rūy

Rumḥeş-i be-bāġ-ı (11) fetḥ buved dil-güşā nihāl

Mihr-i sipihr-nuṣret-i[2024] āb-ruḫ-ı ẓafer

Şemʿ-i ṭırāz-ı maḥfil-i iḳbāl bī-zevāl

(12) Ḳuvvet-verī ki rūz-ı heycā ez-nehīb-i ū

Żayġam-dilān remīde zi-mābeyn çün ġazāl

[B821] Şāh-ı felek (13) cenāb-ı Muḥammed Raḥīm Ḫān

Ber-farḳ-ı ḫalḳ sāye-i sulṭān-ı ẕü'l-celāl

Herkes be-ẕeyl-i mekremeteş (14) sāḫt iʿtiṣām

Gerdīd sū-yı devlet-i bī-müntehāş dāl

Ez-dest-i redd-i himmet-i inṣāf-pervereş

(15) Ez-cām-ı dehr rīḫt heme bāde-i vebāl

Bünyād-ı memleket zi-ʿadālet-esās yāft[2025]

Ber-günbed-i penç[2026] ẓulm (16) zi-nīrū-yı bī-hemāl

[2024] sipihr-nuṣret-i: B sipihr-nuṣret ü

[2025] yāft: B dād

Tā şod güher-feşān kef-i dest-i ʻināyeteş

Gom kerde sāyilān heme endīşe-i (17) suʼāl

Ḫalḳ-ı cihān be-sāye-i çetr-i ḥimāyeteş

Āsūde-ter çü āb-ı der-āyīne ez-melāl

Ez-ḫavf-ı **[İ362a]** (1) tīġ-ı cürʼet-i ū gürg-i tīz-ḫaşm

Der-pīş-i mīş beste be-ḫizmet-gerī devāl

Ḫizmet-güzār-ı (2) devlet-i uyend rūz u[2027] şeb

Ser-geşte-i muḥabbet-i uyend māh u sāl

Tīġ-ı siyāseteş pey-i ḥıfẓ-ı (3) ḥudūd-ı mülk

Ber-müfsidān u fitne-gerān dāde gūşmāl

Ān fitne-cū ki ez-eşer-i baḫt-ı nā-resā

(4) Pīçīd ber-ġurūr çü dūr[2028] ez-dem-i şimāl

[B822] Ber-ḳalʻa-ı Aral ki mekān-ı refīʻ būd

Ān-cā nişest best[2029] be-ḫod rāh-ı iḥtimāl

(5) Ber-tāft gerden ez-reh-i fermān-ı ʻāliyeş

Ser-kerd fitne-kārī ez-endīşe-i muḥāl

[2026] penç: İʼde “پ” harfinin bir noktası yok.
[2027] u: T ve Bʼde yok.
[2028] dūr: T ve B dūd
[2029] nişest best: T ve B nişest ü best

Ḫār-ı fesād (6) rīḫte ber-reh-güẕār-ı ḫalḳ
Be’nşānd her ṭaraf zi-sitem-perverī nihāl

Ġāfil ez-īn ki sāye eger ser-keşed (7) be-çarḫ
Der-pīş-i āftāb velī hest pāy-māl

Sāzed meges be-ḫˇīş çü da‘vā-yı bāl u per
(8) Bāşed be-pīş-i saṭvet-i ‘anḳā şikeste-bāl

Gunceşk eger ber-evc-i felek āşyān nehed
(9) Ne’bved be-bāz-ı hem-seriyeş hīç iḥtimāl

[T179a] Her çend ḫˇānd şāh be-rāh-ı iṭā‘ateş
Tā der-dehed zi-māyide-i (10) luṭf-ı ḫod-nevāl

Līk ān mu‘ānid ez-ser-i ṭuġyān-ı nefs-i ḫˇīş
İ‘rāż kerd ez-reh-i (11) ḥükm-i ḳażā-miş̱āl

Çün rişte-i muḫālefeteş imtidād yāft
Vācib nümūd ḳaṭ‘-ı (12) vey ez-merkez-i celāl

Ḫūrş̱īd-vār şāh be-nīrū-yı āb-rūy
‘Aṭf-ı ‘inān nümūd sū-yı (13) ān tebāh-ḥāl

[B823] Çün cilve-gāh-ı eşheb-i şeh geşt ān mekān
Düşmen sū-yı ḥişār-ı hezm (14) yāft intiḳāl

Medrūs sāḫt berzaḫeş ebvāb-ı ṣulḥ-rā

Bü’gşād şeş-cihet der-ceng ez-reh-i (15) cidāl

Nā-geh zemāne ez-pey-i ḫiẕmet-güẕāriyeş

Ber-kend tīġ-ı kīn zi-pey-i def‘-i infi‘āl

Ān ser ki būd (16) menşe-i ṣad-fitne-i ġurūr

Bü’brid ü tuḥfe ger[2030] be-ḫuddām-ı nīk-fāl

Ez-pā nişest āteş-i ān fitne āşnā

(17) Teskīn girift sūziş[2031]-i ān baḥr-ı iḫtilāl

Āḫır naṣīb kerd be-ḫuddām-ı dergeheş

Ḥaḳ taḫt-gāh-ı leşker[2032]-i [İ362b] (1) ān merd-i bed-sigāl

Çün żabṭ dād şeş-cihet ez-ḥüsn-i ihtimām

Āsūde kerd ḫalḳ hemān ḳal‘a (2) ez-nikāl

Ber-geşt ez-ān mekān be-ṣad iḳbāl-ı āb-rū[2033]

Cā kerd bāz taḫt-ı şeref merkez-i celāl[2034]

Ez- (3) devlet-i müşāhedeeş ṣad-heẕār şükr

Çeşm-i zemān zi-nūr feraḥ kerd iktiḥāl

[2030] ger: T ve B gerd

[2031] sūziş: T ve B şūriş

[2032] taḫt-gāh-ı leşker: T ve B taḫt-gāh u leşker

[2033] iḳbāl-ı āb-rū: B iḳbāl u āb-rū

[2034] merkez-i celāl: B mesned-i celāl

Gül-zār-ı mülk[2035] (4) gül-şen-i dīn yāft ḫurremī

Ez-müjde-i bahār-ı vuṣūleş belā zevāl

[B824] Yā Rab hemīşe ez-kerem-i bī-nihāyetet

(5) Kon hem-dem ü muʿāvineş erbāb-ı ehl-i ḥāl

Bādā ḥasūd-ı devlet-i ū ḳūr tā ebed

Bed-ḫˇāh-ı ū be-her du-serā (6) geşte güng ü lāl

Bādā mey-i murād heme vaḳf-ı sāġareş

Der-cām-ı dehr tā buved ez-bāde-i (7) maḳāl

Būdem be-fikr dūş be-tārīḫ-i īn fütūḥ

Tā bā-kudām[2036] lafẓ dehem zīb-i ḫaṭṭ u ḫāl

(8) Pīr-i ḫıred zi-rū-yı işāret edā nümūd

Ey herze tā zi-vehm ber-ā ez-diger ḫayāl

Kīn feṭḥ-rā netīce-i (9) tārīḫ behr-i şāh

ʿUmr-ı muḥalled āmede iḳbāl-ı bī-zevāl

Tārīḫ-i feṭḥ-i Aral

Şāhenşehī ki ez-pey-i iẓhār-ı maʿdelet

(10) Ber-ẕirve-i sipihr-i celālet ḳadem nihād

[2035] mülk: T ve B mülk ü

[2036] bā-kudām: B ez-kudām

Her cā ki būd fitne-gerī ẓulm-ittiṣāf

Ber-def‘-i ū keşīd (11) sipāh-ı ẓafer-nihād

Serdār-ı müfsidān Töre Ṣūfī-yi bed-sirişt

Būd ū hemīşe der-ṣaded-i (12) fitne vü fesād

[B825] Çün def‘ kerd tīġ-ı ḳażā nā-geh ān ‘anīd

Gom geşt nām-ı şūriş-i āvāze-i ‘inād

(13) Bi’grifte şāh-ı kişver ü sāmān u[2037] leşkereş

Ber-sedd-i ẓulm-ı ān sitem āyīn güşād dād

(14) Tārīḫ-i īn fütūḥ raḳam zed ḫıred çunīn

Ṣubḥ-ı ümmīd-i ḫande[2038] ez-maṭla‘-ı murād

Bu tārīḫde[2039] bir ziyāde (15) durur[2040] ve Zīrek’niŋ ḳaṣīdesi ḥażret-i Nevāyī ‘aleyhi’r-raḥmeniŋ[2041] ḳaṣīdesiġa tetebbu‘ durur[2042] (16) **ḳaṣīde-i Zīrek bu durur kim merḳūm bolġusı durur inşā’-allāhu te‘ālā**[2043]

Ṣubḥ-dem kim (17) cilve bérdi mihr ü[2044] raḫşān rā’yetin

Ḳayṣer-i Rūm eyledi tārāc Hindū milketin

[2037] u: B’de yok.
[2038] ḫande: T ve B ḫande-zed
[2039] tārīḫde: T tārīḫ
[2040] ziyāde durur: B ziyādedür
[2041] Nevāyī ‘aleyhi’r-raḥmeniŋ: T Nevāyī’niŋ B Nevāyī
[2042] tetebbu‘ durur: B tetebbu‘dur
[2043] bu durur kim merḳūm bolġusı durur inşa’-allāhu te‘ālā: T ve B’de yok.
[2044] ü: B’de yok.

Leşker-i Etrak her [İ363a] (1) sarı çapıp bī-vehm ü bāk
Eyledi iẓhār zeng ehliġa ṭarz-ı cür'etin

Ḫayl-ı encüm kélmiş (2) érdi[2045] şāmdın ḳaçtı[2046] ḳoyup
Ay sipeh-sālārını körgeç muḫālif żarbetin

(3) Tün emīriniŋ ki dāyim tīrelik érdi işi
Tökdiler ḳanın şafaḳdın sāḳıṭ aŋlap (4) diyyetin

Ḳıldılar ifşā ṭarīḳ-ı sünnet-i nūr u ṣafā
Urdılar ber-hem rüsūm-ı zeng[2047]-i (5) ẓulmet bid'atın

[B826] Ḳayṣer-i ḫūrşīd-rā'yet ḫusrev-i encüm-sipāh
Kim ṣabāḥ-ı 'ıyd eylep (6) medḥ-i ferruḫ ṭal'atın

Yer tübide dirhem-i māhī démekdür māhnı
Pāye-i taḫtıġa ḳılmaḳ āsmān- (7) nıŋ nisbetin

Mihr yaŋlıġ aldı ser-tā-ser köŋüller mülkini
Ḫüsn-i aḫlaḳı (8) bülend étkeç livā-yı nuṣretin

[T179b] Déme kevṣer kim bahār-ı cennet oldı maḥż-ı āb
(9) Feyż[2048]-i 'adlıdın ḳılıp ẓāhir kemāl-ı ḫacletin

[2045] érdi: T érdim
[2046] ḳaçtı: T ḳaçdı
[2047] zeng: B zeng ü
[2048] feyż: B reng

Sındurup āyīneniŋ şe’nin (10) ṣafā-yı ḫāṭırı
Eyleben nā-çīz tedbīri Sikender ḥikmetin

Şādlıġ devride ol ġāyetde (11) kim bolmış muḥāl
Ḫāme-i naḳḳāş çékmek çeşm-i giryān ṣūretin

Ol ṣıfat kim mihr-i (12) ‘ālem-tābdın nūrını māh
İktisāb eylep yüzidin Müşterī ḫāṣṣiyetin

Baş çıḳara (13) almaġay ḳaytıp ḥiṣār-ı çarḫdın
İş küni Behrām eger körse ḳılıçı ḥiddetin

Maḥv ḳılmış (14) ḫāṭırıdın fitne āhengin Zuḥal
Tā ‘Uṭārid ḫuṭbe-ḫˇāndur ẕikr étip yaḫşı atın

Meyl (15) étip kökdin inerġa[2049] Zühre her tün şevḳdın
Éşitip dil-keş nevā-yı sāz [u][2050] bezm-i ‘işretin

[B827] (16) Ḥaḳ hidāyet eyleben ‘ayn-ı ‘ināyetdin aŋa
Ḳıldı maṣrūf revācdın tamāmī himmetin

(17) Ḳoymayın bir ẕerre nā-mer‘ī Ḫudā fermānını
Bir ser-mū bérmeyin ḳoldın nebīniŋ sünnetin

[İ363b] (1) Eylep istiḳbāl aŋa her yan ḳadem ḳoysa güşād
Baḫt ile iḳbāl étip taḫt üzre (2) bolsa ḫiẕmetin

[2049] inerġa: T inerge
[2050] [u]: B u

Ḳadrı artıp kim sa‘ādet dék aŋa bolsa muṭī‘

Kim ki ser-keşlik (3) ḳılıp tartıp şeḳāvet ẕilletin

Kör ki cem‘ī kim çıḳardı baş ḫaṭṭ-ı fermānıdın

(4) Her biri şīr-i felekke ġālib aŋlap ḳudretin

Öz ayaġıdın[2051] kélip dāmıġa pā-best oldılar

(5) Barçanıŋ başlap ḳażā ölmekke rāh-ı vaḥşetin

Müfsidī kim ‘umrlar érdi işi (6) ḳaṭ‘-ı ṭarīḳ

Hem töküp ḳan yoḳ ki yalġuz māl bérmey ḳıymetin

Ḳatlını ḳılsa temāşā (7) élgini tişlep ecel

Kāfir-i Ḫayber ḳalıp ḥayrān éşitse ġāretin

Uḳtulū’l-mūẕiyāt (8) emrini eylep istimā‘

Ḥażret-i şeh lāzım aŋlap def‘in étmek sür‘atın

Devlet-i (9) iḳbāl birle ḳıldı āheng[2052] süvār

Körse reşkīn ḳılġu dék Dārā-yı ekber ḥaşmetin

[B828] (10) Başını késttürdi ol müfsidniŋ öz ḫuddāmıġa

Eylegeç tīġı nümāyān (11) berḳ yaŋlıġ ṣavletin

Hem gülistān içre açtı[2053] şehr sükkānıġa gül

[2051] ayaġıdın: T ayaḳıdın

[2052] İ’de mısra bitimini gösteren işaret “āheng” kelimesinden sonra konmuştur ancak anlam ve vezin dikkate alındığında işaretin “süvār” kelimesinden sonra konması gerekir.

Hem arıtdı[2054] (12) deştdin tüccār-ı ḫār-ı miḥnetin

Rūze ḫuşk étmiş édi cām-ı hilāl-ı ‘ıyddın

(13) Él domāġı taptı[2055] gūyā rāh-ı ‘işret nükhetin

Ṣānī̇-yi Fārūḳ Şeh Muḥammed Raḥī̇m ol kim bu kün

Pençe-i İslām (14) bāzūsıdın alıp ḳuvvetin

Ay ḳılıçıŋ körgüzüp bayram hilālı şeklini

(15) Eyledi öz ḳanıdın gül-reng düşmen ḫil‘atın

Yoḳ hilāl ebrū-yı cānāndur ki körmeydür (16) kişi

Hī̇ç hilāl-ı ‘ıyddın bu nev‘ ‘ālem zī̇netin

Yā ḫam-ı miḥrāb ṭāḳ-ı Kā‘be’dür kim eylemiş

(17) ‘Arşdın a‘lā binā-yı ḫāne-i dī̇n-i rif‘atın

Yā körünüp ebrdin ḳavs-ı ḳuzaḥnıŋ[2056] **[İ364a]** (1) gūşesi

Sākin étti[2057] fitneniŋ bārān [u][2058] berḳi şiddetin

Yā érür su üzre[2059] bir keştī̇ ki (2) seyridin necāt

Yétkürüp çékkenge ṭūfān-ı beliyyet zaḥmetin

[2053] açtı: T açdı

[2054] arıtdı: T ve B arıttı

[2055] taptı: T tapdı

[2056] ḳavs-ı ḳuzaḥnıŋ: Tanç tarafından “ḳavs-ı ferruḫnıŋ” şeklinde okunmuştur ne var ki “ḳuzaḥnıŋ” kelimesinin metinde yazımı açıktır, ayrıca “gökkuşağı” anlamındaki “ḳavs-ı ḳuzaḥ” ifadesinin bağlama uygun düştüğü anlaşılmaktadır.

[2057] étti: T étdi

[2058] [u]: T ve B u

[2059] üzre: B içre

Ḥabbeẕā ‘aṣr-ı hümāyūn u (3) zihī eyyām-ı ḫūb
Kim Ḫudā ḳılsun ebed birle berāber müddetin

[B829] Şarṭ-ı inṣāf ol durur kim (4) ġayr-ı aṣḥāb-ı rusul
Nevbetiġa bolmaġay démek birevniŋ nevbetin

Bolsa yüz til (5) mümkin érmes vaṣfını ḳılmaḳ edā
Sözni ḫatm ét zīrge eylep du‘ā-yı devletin

(6) Tā mey-i ‘ayş içkey él cām-ı hilāl-ı ‘ıyddın
Ḳoyma yā Rab devrdin bir (7) laḥẓa cām-ı ‘işretin

Ḫ‘ān-ı iḥsānıŋnı şāmil eyleben rūz-ı cezā
Ḳıl aŋa rūzī (8) ceybiŋdin şefā‘at ni‘metin

Zīrek bu ḳaṣīdeni ‘ıyd kéçesi ‘arżġa (9) yétkürüp ḫil‘at-ı zer-nigār ‘ıydı bile ser-efrāz bolup durur[2060] [T180a] faḳīr daġı alarġa[2061] (10) tetebbu‘ körgüzüp bir néçe ḫazef-rīzeni naẓm silkige çékdüm[2062] ol cümledin Ṣūfī[2063] (11) ḳatlı üçün tört tārīḫ érdi[2064] naẓm silkige çékildi[2065] **evvelġı tārīḫ bu durur**[2066]

Ān (12) Ṣūfīkī ki şāh-rā yaġı şod
Ṭuġyān be’nmūd müfsid ü bāġī şod

[2060] bolup durur: T ve B boldı
[2061] alarġa: T alar
[2062] çékdüm: T ve B çékdim
[2063] Ṣūfī: T ve B Ṣūfī’niŋ
[2064] érdi: T ve B’de yok.
[2065] naẓm silkige çékildi: T ve B manẓūm boldı
[2066] bu durur: B budur

Çün ez-dem-i tīġ-ı (13) kīn cezāyeş-rā yāft

Tārīḫ-i hemeş Ṣūfīk-i ṭāġī şod

Ékilençi tārīḫ bu durur[2067]

(14) Töre Biy ṣūfī-yi fesād-endīş

Buved der-emr-i ser-keşī cāhid

[B830] Ber-iṭā‘at ki ‘ayn-ı ḫayriyet est

(15) Ẕāt-ı ū būd ez-şerāret żıdd

Vey zi-iḳbāl-ı Ḫusrev-i Ġāzī

Ki ez-ū şer‘-rā ḳavī est (16) ‘ażud

Der-hezār düvīst ü bist şeşüm

Geşt maḳtūl-ı nīze-i ḳāṣıd

Behr-i tārīḫ (17) ḳatl-ı ū Mūnis

Şod raḳam küşte şod bī-müfsid

Ki[2068] be-yefzāyī īn ‘aded-rā yek

[İ364b] (1) Mīşeved vey be-rāstī şāhid

Bāz-gū şod ser-i ġanīm be-gūr

Tā ki gerded be-ref‘-i şīhe mumed

[2067] bu durur: B’de yok.

[2068] ki: B ger

(2) **Üçlençi tārīḫ bu durur**[2069]

Bar érdi Aral ara emīri
Ṭāġī édi vü şerāret[2070]-engīz

Hem-vāre (3) fesād édi şi‘ārı
Girdārı édi żalālet-āmīz

Reh-zenlik işide érdi cābir
(4) Tüccārġa tīġ-ı ẓulm étip tīz

[B831] Mü’min ṣıfatı be-dūn-ı İslām
Ṣūfī laḳabı be-ġayr-ı perhīz

(5) Né şehġa égip ser-i iṭā‘at
Né Téŋri ‘ibādetiġa şeb-ḫīz

Küfrān feresiġa bérmiş (6) érdi
Meydān-ı ‘inād içre mihmīz

Nā-gāh şeh-i yegāne anıŋ
Ḳaṣdıġa çékip sipāh-ı (7) ḫūn-rīz

İḳbāl-ı şeh eyleben ḳavīlıġ
İdbār olup aŋa ḥādiṣe-bīz

[2069] bu durur: B’de yok.
[2070] şerāret: T şarāb

Māh-ı ramażānnıŋ (8) onı içre

Şenbih küni boldı ḳatl[2071] nā-çīz

Tārīḫini Mūnis süḫan-senc

Dédi bu ṣıfat (9) bolup şeker-rīz

Ṣūfī-yi Töre Murād müfsid

Bī-bīş ü kem eyle anı[2072] temyīz

Törtünçi[2073] **tārīḫ bu** (10) **durur**[2074]

Töre Biy müdbir ṭāġī ki yıllar

Żalālet emride ışrār ḳıldı

[B832] Fesādı vechi birle her sarı- (11) dın

Ulusġa fitne ebvābı açıldı

Anıŋ bir çākeri nā-geh[2075] çékip tīġ

Başın (12) késti vü şeh aldıġa kéldi

Çü tārīḫini sordum[2076] dédi hātif

Ki re’s-i müdbir ṭāġī késildi

[2071] ḳatl: B ḳatl u
[2072] eyle anı: T ve B anı eyle
[2073] törtünçi: T törtlençi
[2074] bu durur: B’de yok.
[2075] çākeri nā-geh: T çākerini ki
[2076] sordum: T sordım

(13) Fetḥ üçün üç tārīḫ aytıldı **evvelġı tārīḫ bu durur**[2077]

Ḫusrev-i āfāḳ Muḥammed Raḥīm

K’efser-i ū tāc-ı (14) celāl āmede

Fıṭrat-ı ferruḫ eşereş ez-ezel

Kāmil [ü][2078] ferḫunde-ḫıṣāl āmede

Gāh-ı ‘aṭā pençe-i der-bār-ı ū

(15) Ebr-i kerem baḫr-ı nevāl āmede

Ber-ser-i ḫayl u fuḳarā ẕāt-ı ū

Sāye-i Ḥayy-ı müte‘āl āmede

Behr-i żiyā baḫşī-yi mülk-i (16) cihān

Ma‘deleteş mihr-miṣāl āmede

Rüstem-destān be-der-i devleteş

Ez-ser-i ta‘ẓīm çü Zāl āmede

[B833] Ān şeh-i (17) ferruḫ-siyer-i şīr-dil

Z’ehl-i temerrüd be-melāl āmede

Leşkerī āverd be-ḳaṣd-ı Aral

Çarḫ zi-sehmeş be-nekāl āmede

[2077] bu durur: B’de yok.

[2078] [ü]: T ve B ü

[İ365a] (1) Fetḥ şod ān mülk be-te’yīd-i Ḥaḳ

Devlet-i Ṣūfī be-zevāl āmede

Mūnis ez-ān vech pey-i sāl-ı (2) fetḥ[2079]

Der-ḥarem-i fikr ü ḫayāl āmede

Goft ki tārīḫ vey ez-kilk-i men

Fetḥ şod (3) aḳṣā-yı Aral āmede

Ékinçi tārīḫ ol durur kim[2080]

Ḳoy yılı şehr-i ṣıyām içre şeh-i ṣāḥib-ḳırān

(4) Kim érür Ḫˇārezm mülki ‘adlıdın cennet-miṣāl

Fātiḥ-i şehr-i Aral oldı Ḫudā te’yīdidin

(5) Né ‘aceb tārīḫ bolsa fātiḥ-i şehr-i Aral

Ammā bu tārīḫ ẓuhūrınıŋ āftābı Ḳoŋrat fetḥ bolġan (6) küni faḳīrü’l-ḥaḳīrniŋ[2081] ufḳ-ı ḫayālıdın ṭāli‘ bolup érdi nevādir-i ittifāḳātdın (7) fetḥ-nāme dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[2082] yétken küni eşrefü’l-enāmī üstād-ı kirāmī nuṣret- (8) ü’d-dīn Seyyid Muẓaffer Ḫˇāce Mütevellī’niŋ ḥālıġa dağı bu tārīḫ pertev-ẓuhūr salmış durur[2083] (9) **üçünçi tārīḫ bu durur kim tasṭīr tapġusı durur**[2084]

[2079] Devlet-i Ṣūfī be-zevāl āmede / Mūnis ez-ān vech pey-i sāl-ı fetḥ: T’de yok.
[2080] ékinçi tārīḫ ol durur kim: T ékilençi tārīḫ bu durur B ékinçi tārīḫ
[2081] faḳīrü’l-ḥaḳīrniŋ: T faḳīrniŋ B’de yok.
[2082] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: T ve B Ḫıvaḳ’ġa
[2083] durur: T ve B’de yok.
[2084] üçünçi tārīḫ bu durur kim tasṭīr tapġusı durur: T üçlençi tārīḫ bu durur B üçünçi tārīḫ

[B834] ʿĀşir-i şehr-i ṣıyām içre şehim

(10) Çün Aral feṯḥidin oldı şād-kām

Feṯḥ tārīḫini erbāb-ı ḫıred

Dédiler vey (11) ʿāşir-i şehr-i ṣıyām

Bu tevārīḫ-i mesṭūreni **[T180b]** bir ḳaṣīde-i ġarrā bile kim muḳaddeme-i şürūʿı ʿıydnıŋ[2085] (12) taʿrīfiġa müştemil durur[2086] ʿıyd kéçesi ʿatebe-būslıḳ[2087] şerefiġa istisʿād tapıp (13) mevḳıf-ı ʿarżġa yétkürdüm[2088] baḫt-ı bülend ve ṭāliʿ-i ercümendniŋ meyāmini bile ḥażret mülāzımları- (14) nıŋ ḫāṭır-eşref ve żamīr-elṭaflarıġa maḳbūl tüşüp faḳīrni nevāzişāt-ı ḫusrevāne ve merāḥim-i (15) pād-şāhānedin mümtāz u müsteṯnā ḳılıp ékki nefer berde-i selīmü'l-aʿżā-yı girān-bahā kim ér ve ḫatun (16) érdiler merḥamet körgüzüp durur[2089] **Ḳıṭʿa**

Zihī şehenşeh-i deryā-nevāl Ḥātem-i beẕl

Saḫā vü (17) mekremeti élge cāvidāne érür

Bérür bahānesiz ehl-i cihāngża liklik-i zer

Eger bahāne tapar şefḳatı ḫazāne bérür

[İ365b] (1) **Ol ḳaṣīde-i ġarrā bu durur kim tasṭīr tapġusı durur**[2090]

ʿIyd oldı kirdi devrġa (2) cām-ı ṭarab-fezā

[2085] ʿıydnıŋ: T ve B ʿıyd

[2086] müştemil durur: B müştemildür

[2087] ʿatebe-būslıḳ: B ʿatebe-būslıġ

[2088] yétkürdüm: T ve B yétkürdim

[2089] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi

[2090] ol ḳaṣīde-i ġarrā bu durur kim tasṭīr tapġusı durur: T ol ḳaṣīde bu durur kim tasṭīr tapar B ol ḳaṣīde budur kim tasṭīr tapar

Esbāb-ı inbisāṭ ile bezm oldı dil-güşā

Aḳdāḥ-ı ‘ıyd her sarı boldı hilāl- (3) vār
Ġarḳ-ı muḥīṭ-i rāḥ-ı şafaḳ-gūn-ı ġam-zidā

[B835] Zīnet-fezālıġ ile cihān içre boldı ‘ām
(4) Baḳsaŋ ḳayan naẓarġa[2091] kirer mevce-i ḥınā

Eyvān u ḳaṣrlar bézelip ol meşābede
Kim lāle-rengi (5) taptı[2092] dürr-i[2093] bām tā be-nā

Maḥfiller oldı ravża ṣanemler ḥużūrıdın
Reyḥān [u][2094] nesterīni yüz ü (6) ḫaṭṭ-ı müşk-sā

‘Iyd ehli birle zīb tapıp ṣaḥn-ı ‘ıyd-gāh
Ol nev‘ kim nücūm hücūmı bile (7) semā

Yétti bahār-ı ‘ayş u[2095] açıldı gül-i neşāṭ
Maḥzūn köŋüller oldı feraḥdın irem-nümā

(8) Gül-çehreler çemen kibi her sarı cilve-ger
Bülbül-miṣāl şīfteler dāstān-serā

Leb-rīz-i (9) feyż boldı cihān cām-ı ‘ıyd dék

[2091] naẓarġa: T ve B naẓarge
[2092] taptı: T tapdı
[2093] dürr: T ve B dürr ü
[2094] [u]: T ve B u
[2095] u: B’de yok.

‘İşret élige ḳulḳul-ı mīnā urup ṣalā

Boldı (10) küdūret-i ġam-ı devrān kenāre-gīr

‘Ālemġa ḳoydı şaḫṣ-ı meserret ruḫ-ı ṣafā

Kéldi sürūr-ı ceyşi vü def‘ (11) oldı ḫayl-ı ġam

Tīġ-ı neşāṭ birle késildi ser-i ‘anā

Ḫurremlıḳ[2096] oldı ġālib ü ġam (12) taptı[2097] inhizām

Müstevlī oldı rāḥat [u][2098] müste’ṣal ibtilā

[B836] Sāḳī-yi behcet ehl-i mecālisġa tuttı (13) mey

Ḫīnā-ger-i ṭarab tüzüben rāmiş-i ġınā

Ḳānūn-ı ‘ayş körgüzüp āheng-i ibtihāc

(14) Tapdı[2099] ḥazīn köŋüller ol āhengdin nevā

Kūtāh-destler tutuban dāmen-i ṭarab

Yétti neşāṭ (15) menziliġa her şikeste-pā

Taptı[2100] sürūr neş’esidin kām-yāblıġ

Her néçe kim ṭabāyi‘-i ḫalḳ étti[2101] (16) iḳtiżā

[2096] Ḫurremlıḳ: T Ḫurremlıġ
[2097] taptı: T tapdı
[2098] [u]: B u
[2099] tapdı: B taptı
[2100] taptı: T tapdı
[2101] étti: T étdi

‘İşret ‘arūsıġa fuḳarā daġı tapdı[2102] dest

Yalġuz ne ‘ayş şāhidini ḳuçdı[2103] aġniyā

(17) Fāriġ neşāṭdın ne ṣaḥārī vü ne bilād

Ḫālī sürūrdın ne nevāhīyy ü ne ḳurā

‘Iyd oldı ḫāṣṣa feṭḥ-i [İ366a] (1) mübārek beşāreti

‘Ayş étti[2104] ḥāṣıl olup her ne müdde‘ā

‘Iydī ki ‘ıyd-ı devlet sulṭān-ı (2) kām-kār

‘Ayşī ki ‘ayş-ı naṣfet şāh-ı cihān-güşā

Şāh-ı ḳamer-rikāb ḫıdīv-i felek- (3) cenāb

Sulṭān-ı ‘adl-perver ü[2105] ḫaḳan-ı nīk-rā

Ḫūrşīd-tāc [u][2106] çarḫ-serīr ü (4) Cem-iḳtidār

Deryā-dil ü güşāde-żamīr ü melek-liḳā

[B837] Naṣfet-me’āb u ‘afv-şi‘ār u kerem-penāh

(5) Re’fet-diṣār u ‘adl-fenn ü şefḳat-intimā

Revnaḳ-fezā-yı millet-i İslām [u][2107] resm-i dīn

(6) Muḥyī-yi sünnet-i nebī vü şer‘-i Muṣṭafā

[2102] tapdı: B taptı
[2103] ḳuçdı: T ḳuçtı
[2104] étti: T étdi maḳṣad B étti ḫalḳ
[2105] ü: T’de yok.
[2106] [u]: T ve B u
[2107] [u]: T ve B u

Ṣıdḳ u ṣafā ṭarīḳıda Ṣıddīḳ-ı menḳabet

‘Adl u siyāset (7) emride Fārūḳ-ı iḳtidā

Ḥilm ü ḥayā serīride ‘Oṣmān’ġa cā-nişīn

‘İlm ü edeb maḳāmıda (8) ṣānī-yi Murtażā

Şāh-ı felek-şükūh Muḥammed Raḥīm Ḫān

Ferḫunde ismi zerġa[2108] bolup mücib-i bahā

(9) Şāhenşehī ki barça selāṭīn-i nām-dār

Der-gāh-ı çarḫ menziletide érür gedā

Fermān-dihī ki (10) ḥükm-i hümāyūnı ser-be-ser

[T181a] ‘Ālim éliġa[2109] nāfiẕ érür öyle kim ḳażā[2110]

Ey devletiŋ ḥarīmide (11) iḳbāl-pāsbān

Vey şevketiŋ cenābıda iclāl-cebhe-sā

Çāvūş-ı dergehiŋ felek-i ser-bülend (12) érür

Nāçaḫ durur nişān yaŋı ay şeklidin aŋa

Sen-sen mülūk serveri ‘ızz u celāl ile

(13) Ol nev‘ kim Muḥammed érür şāh-ı enbiyā

[B838] Eylep serīr-i mülk-i mübāhāt maḳdemiŋ

[2108] zerġa: T ve B zerge
[2109] éliġa: T ve B élige
[2110] ḳażā: T ḳażā ḳaṣīde

Evc-i sipihrġa (14) yétürür pāye-i ‘ulā

Çetr-i celāletiŋdedür ol ḳadar tapılur

Ẓıll-ı ẕelīlidin şeref-i sāye-i (15) hümā

İklīl-i salṭanat şeref-i tārekiŋ bile

Ḫūrşīd tācıdın oturur farḳ-ı i‘tilā

(16) Her tün ki bezm-i ḫāṣ tüzer-sen neşāṭ üçün

Ay meş‘alını çarḫ yaḳar meclisiŋ ara

(17) Gerdūn üze ‘Uṭārid[2111] zerrīn-ḳalem müdām

Dīvānıŋ ārzūsıda devr-i ḥasret āşnā

[İ366b] (1) Çün ḳıldıŋ irtikāb-ı menāhīdin élni men‘

Gīsūsın üzdi Zühre vü çeng oldı bī-nevā

(2) Yāḳūt-ı āftābġa ḥakkāk-ı āsmān

Ḳazdı şerīf atıŋnı nigīniŋde ḳıldı cā

Behrām dergehiŋde (3) kemīn çākeriŋ durur

A‘dā-yı devletiŋġa bolup sāfikü’d-dimā

Elḳāb-ı ferruḫıŋġa (4) oḳup ḫuṭbe Müşterī

Nüh-pāye minber üzre sipāsıŋ ḳılur edā

[2111] ‘Uṭārid: Kelime, Tanç tarafından “‘aṭṭār” şeklinde okunmuştur ancak sonrasında gelen “zerrīn-ḳalem” ifadesiyle birlikte ele alındığında “‘Uṭārid” kelimesinin bağlama uygun düştüğü anlaşılmaktadır.

Ger ḳılsa érdi ḫāk-ı cenābıŋnı (5) büse-gāh
Keyvānġa yétkey érdi sa‘ādetdin incilā

[B839] ‘Īsā sipihr ḫān-ḳahı içre her seḥer
(6) Peyveste devletiŋni ḳılur ṣıdḳdın du‘ā

Encüm yoluŋ[2112] ġubārını köziġa kuḥl éter
(7) Sürseŋ ‘azīmet étkeli her sarı bād-pā

Tā ḫiẕmetiŋni ṭav‘ bile ḳıldı iḫtiyār
(8) Gerdūn bélide mınṭaḳadur ḫaṭṭ-ı istivā

Rūşen-gerī érür eşer-i ‘adl-ı re’fetiŋ
(9) Āyīne-i zamāneġa her dem bérür cilā

Nūşīrevān désem seni bar-men muḥıḳḳ ki bar
İnṣāf [u][2113] ‘adl (10) rūḥ-fezāyıŋ éki güvā

Yoḳ yoḳ ḫaṭā dédim ki Enūşīrvān ḳaçan
İẓhār-ı ‘adl u dād ḳılurda (11) yéter saŋa

Sen eylediŋ ‘adālet ile şer‘ni ḳavī
Āyīn-i şer‘ birle bérip ‘adlġa (12) ḳuvā

Ol maḥż-ı ‘adl ḳıldı be-dūn-ı revāc-ı şer‘
Eylep ẓalām [u][2114] küfr rüsūmıġa iḳtidā

[2112] yoluŋ: T ve B yolıŋ
[2113] [u]: T ve B u

‘Adlıŋnı (13) élġa[2115] mürşid-i kāmil dése bolur

Kim körgüzür sitem éliġa meslek-i hüdā

Ref‘ eyleben siyāsetiŋ (14) āyīn-i iẖtilāf

Bir yerde yer[2116] şaġāl bile şīr-i nā-şitā

[B840] Él rāḥatıda ḥāṣıl olup rāḥatıŋ (15) seniŋ

Bī-çāreler rıżāsıġa baġlıġ saŋa rıżā

Her kim ki ẓulmdın édi mecrūḥ eylediŋ

(16) Dāru’ş-şifā-yı merḥametiŋdin aŋa devā

Āṣār-ı emn olup şerefiŋdin cihānda fāş

‘Adlıŋ (17) memālik ehliġadur raḥmet-i Ḫudā

Rūşen-żamīr-sen[2117] ki ḳuyaş dék müdām érür

Mir’āt-ı [İ367a] (1) ḫāṭırıŋda ‘ayān-ı ṣūret-i ṣafā

Ṣūretde şāhlar şehi-sen līk sīretiŋ

Dervīşlikde maẖzen-i (2) esrār-ı kibriyā

Farḳıŋda tāc-ı ‘ızz u başıŋda hevā-yı faḳr

Köŋlüŋde[2118] ẕevḳ[2119]-ı vaḥdet ü égniŋde kemẖā

[2114] [u]: B u

[2115] élġa: T ve B élge

[2116] yer: B bir

[2117] Rūşen-żamīr-sen: İ’de “-sen”in yazımında “س” harfi üzerinde fazladan üç nokta vardır.

[2118] köŋlüŋde: B köŋliŋde

[2119] ẕevḳ: B ẕevḳ u

(3) Manẓūrıŋ oldı taḫt ḳıbābı yoḳ érse yoḳ

Aldıŋda éski şālça yoḳ[2120] aṭlas u[2121] ṭılā

Ṭab‘ıŋ (4) érür ‘ulūmda ḥallāl-ı müşkilāt

Fikriŋ durur rumūzda keşşāf her ḫafā

Re’yiŋġa ḥaṣr barça ḳażāyā-yı (5) mülk[2122]-i dīn

Ḥācet émes żamīriŋe cām-ı cihān-nümā

Ḥātem-i semāḥatıŋ ḳaşıda ḳaldı şerm-sār

(6) Tā açdı[2123] dest-i mekremetiŋ pençe-i ‘aṭā

[B841] Deryāġa tüşdi[2124] şūriş [ü][2125] ma‘denġa kāvişi

Açdıŋ (7) güher-feşānlıġ üçün çün[2126] kef-i saḫā

[T181b] İḳbāl-ı devletiŋġa ki bolsun beḳā-peẕīr

Ol nev‘ (8) Ḥaḳ ‘ināyetidin yétmiş irtiḳā’

Kim dem-be-dem ḥuṣūl tapıp kām [u][2127] maḳṣadıŋ

Her ne[2128] murādıŋ (9) olsa felekdin bolur revā

Her kim saŋa muḫālefeti ẓāhir eylese

[2120] yoḳ: B ḫod
[2121] u: B’de yok.
[2122] mülk: B mülk ü
[2123] açdı: T ve B açtı
[2124] tüşdi: T ve B tüşti
[2125] [ü]: B ü
[2126] çün: B çoḳ
[2127] [u]: B u
[2128] ne (نه): T ve B né (نی)

Devrān anıŋ başıġa yéter (10) yétkürüp cezā

Ḳılsaŋ rükūb cevher-i nuṣret bolur niṣār

Étseŋ nüzūl şaḫṣ-ı sa‘ādet (11) bolur fedā

Nuṣret nesīmi vü[2129] perçem-i tūġıŋ[2130] sarı éser

Her yerge tartsaŋ sipeh-i nuṣret-iltivā

(12) Eylep téŋizni fetḥ Sikender dék eylediŋ

Baḥr ehlini mesākin [ü][2131] me’vāsıdın celā

Çün eylep (13) iltifāt cihān-gīrlik sarı

Ḳıldıŋ rükūb zelzele saldıŋ cihān ara

Her yan sipāh (14) çékseŋ olup gerd-i rāhıdın

Ehl-i ‘inād köziġa rūşen-i cihān ḳara[2132]

Düşmenleriŋni öyle ẕelīl (15) eyledi cihān

Kim i‘tibār tapmaġı mümkin émes yana

[B842] Ba‘żını öz ayaḳı bile[2133] kéltürüp ecel

[2129] vü: T ve B’de yok.

[2130] tūġıŋ (تو غينك): B ṭūġıŋ (طو غينك)

[2131] [ü]: T ve B ü

[2132] Bu dize, Şişman tarafından “Ahl-ı ‘ınād közıġa roşan cahān-ı ḳara” şeklinde okunmuştur; bu şekliyle dizeden “İnat ehlinin gözüne, kara cihan aydınlıktır” anlamı çıkmaktadır ki bu, bağlama pek uygun düşmemektedir. Çünkü “inatçılar” için “aydınlık, görme” değil, tam tersi olan “karanlık, görmeme” söz konusu olabilir zira “inat” onların gözünü kör eder, doğruları görmesini engeller. Bu açıdan dize “İnat ehlinin gözüne cihanın aydınlığı karadır.” anlamında “Ehl-i ‘inād köziġa rūşen-i cihān ḳara” şeklinde okunmalıdır.

[2133] bile: B’de yok.

(16) Bérdi siyāsetiŋ ḳılıçı żarbıdın cezā

Ba‘żını tengnā-yı ḥiṣār içre ḫ̌ār étip
(17) Öz çākeri ḳolıda başın eyledi cüdā

Ya‘nī cihān-ı kīn Töre Ṣūfī-yi kec-nihād
Kim ‘umrlar [İ367b] (1) emīr édi mülk-i Aral ara

Nefs-i ḥarūn ġurūrı bile ḥaddıdın aşıp
Çékti mu‘ānedet (2) yaḳasıdın ser-hevā

Der-gāh-ı çarḫ-pāye sücūdıġa égmedi
İblīs dék başını ‘ayān eyleben ibā

(3) Ḳozġap fesād birle memālikde fitneler
Kéltürdi dem-be-dem fuḳarā başıġa belā

Bu vechdin arada[2134] besī (4) ḳan bolup heder
Köp başlar oldı dehr leked-kūbıdın hebā

Müste’ṣal étkeli anı mülk-i (5) Aral sarı
Çékdiŋ çü ḳahr birle sipāh-ı ẓafer-livā

Bir néçe kün felek müteḥaṣṣın ḳılıp anı
(6) Öz menzilide eyledi zindānġa mübtelā

[2134] arada (ارادا): T arada (ارادہ)

Taṣdī‘ çékmeyin sipehiŋ ḳatl [u][2135] nehbġa[2136]

[B843] (7) Boldı ḳatīl ‘āḳıbet ol re’s-i eşḳıyā

Şepper[2137] ki āftābġa boldı sitīze-kār

Boldı (8) hem ol sitīzesi oḳ başıġa belā

Ref‘ eylediŋ ḫalel tikenin mülk bāġıdın

Açdıŋ bu (9) bāġda çemen-i behcet ü bahā

Ḳıldıŋ ‘adāletiŋ bile ‘ālemni ‘ıyd-gāh

Tapıp ṣıyām şiddeti dék (10) fitne intifā

Her kim ki çékdi[2138] dōstlıġıŋ ḫaṭṭıdın ḳadem

Dehr anı ḳıldı germ-rev-i vādī-yi (11) fenā

Aḥbābıŋ oldı kām-revā ‘ayş sürıdın

Düşmenleriŋ naṣībi bolup külfet [ü][2139] ‘azā

(12) Vaṣfıŋnı şerḥ eyleme kim ol ṣıfat érür

Kim dérler āftāb durur maṣdar-ı żiyā

[2135] [u]: B u

[2136] B’de Bu mısradan sonra bir beyit daha yer almaktadır: B İḳbālıŋ anıŋ aḫter-i baḫtın ḳılıp fezā / Ḥükmiŋdin öz mülāzımınıŋ żarb-ı destidin

[2137] şepper: Şişman tarafından kelimenin anlamı, dizin bölümünde “Süryanice. Mükemmel, iyi, güzel.” şeklinde verilmiştir. Ne var ki kelimenin Süryanice değil, Farsça olduğu (şepper < şeb-pere) ve “yarasa” anlamını taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca “mükemmel, iyi, güzel” anlamı bağlama uygun düşmediği görülmektedir. Zira “şepper” öznedir ve dizedeki “āftābġa boldı sitīze-kār (güneşle kavgacı oldı)” ifadesi “şepper (yarasa)”le ilgili olmalıdır.

[2138] çékdi: B çékti

[2139] [ü]: B ü

(13) Yüz yıl érür[2140] ger[2141] medīḥiŋe bolsam güher-feşān
Bardur henūz evvel temhīd-i ibtidā

Şāhā hemīşe Mūnis-i (14) mehcūr ‘acz ile
İḳbāl u devletiŋni bu[2142] yaŋlıġ ḳılur[2143] du‘ā

Tā ḫāk ‘arṣasıda érür nefs[2144]-i i‘tibār
(15) Tā çarḫ ṣafḥasıda érür ṣūret-i beḳā

[B844] Bolsun refī‘ devletiŋ eyvānı ile kim
Bolġay ‘urūcıdın (16) ḫıred ü ‘aḳl nā-resā

Her bir küniŋ neşāṭ ile ‘ıyd olsun eyleben
Devlet-i şarāb-ı (17) kām ile bezmiŋni dil-güşā

Ekābir-i Aral ve bahādırlar kim mūcib-i fermān bile köçüp mülāzım-ı rikāb-ı **[İ368a]** (1) hümāyūn bolup durur[2145] érdiler[2146] alarnıŋ her ḳaysıġa arāżī-yi ḫāṣṣa-ı sulṭānī- (2) din mezra‘a-ı vesī‘ merḥamet körgüzdi tā ol cemā‘a ol mevāżi‘-i nezhde ma‘- (3) ta‘alluḳāt ferāġ-ı ḫāṭır bile süknā ḳılıp rūzgār teşvīşātıdın müreffehü’l-ḥāl **[T182a]** ve fāriġ- (4) u’l-bāl zindegānlıġ ḳılġaylar **ṣādırātı kim müstaḳarr-ı ḫilāfetġa nüzūl ḳılġandın** (5) **soŋra**[2147] **mannaṣa-ı vuḳū‘da cilve-ārālıġ**[2148] **körgüzüp durur érdi**[2149]

[2140] érür: T ve B’de yok.
[2141] ger: T ve B eger
[2142] bu: İ’de “ب” harfinin noktası yok.
[2143] ḳılur: İ’de “ق” harfinin noktaları yok.
[2144] nefs: B naḳş
[2145] durur: T ve B’de yok.
[2146] érdiler: B érdi
[2147] soŋra: T ve B soŋ
[2148] cilve-ārālıġ: T cilve-ārālıḳ
[2149] körgüzüp durur érdi: T ve B körgüzdi

güẕāriş tapar (6) çün ḫıdīv-i ḫūrşīd-miknet ve şehenşāh-ı gerdūn-menzilet nīrū-yı iḳbāl ve te'yīdāt-ı (7) Īzid-i müte'āldın Aral tesḫīri müyesser bolup şeref-i nüzūlıdın müstaḳarr-ı celāletni (8) reşk-i taḫt-gāh-ı ḫuld-ı berīn ḳıldı evvel vāḳı'a kim meclis-i berūzda şem'-efrūz vuḳū' (9) boldı bu érdi kim Ṣūfī'niŋ 'am-zādesi Ḥubbī Niyāz Bék veled-i Seyyid Naẓar Biy kim (10) Ṣūfī'niŋ vāḳı'a-ı ḳatlıda zevāyā-yı iḫtifāda mütevārī bolup durur[2150] érdi mevākib-i (11) keyhān-pūy izidin leṭāyifü'l-ḥiyel bile özin Ḫᵛāce-éli'ġa[2151] yétkürüp ḳuṭbu'l-aḳṭāb (12) ġavṯu'l-a'ẓam şemsü'l-milleti ve'd-dīn **Seyyid Tursun Ḫᵛāce Īşān**'nıŋ (13) āstān-būslıġıġa[2152] müşerref bolup durur[2153] ol ḥażret anıŋ istişfā'ı üçün (14) müstaḳarr-ı ḫilāfetġa taṣdī' çékip māh-ı mübārekniŋ yégirme sekizide çehār-şenbih kéçesi (15) ḥażret-i ḫilāfet-mertebet ol ḥażret bile[2154] ṣoḥbet-i mün'aḳid ḳılıp cevāhir-i mevā'iẓ ü naṣāyiḥidin dürc-i (16) sāmi'a-ı hümāyūnı memlū bolup durur[2155] ve **[B845]** ol ḥażretniŋ şefā'atı bile Ḥubbī Niyāz Bék'niŋ cerīde-i (17) cerīmesiġa raḳam-ı 'afv çékip ma'-'ıyāl u eṭfāl anı mevrid-i emn ü emān ḳılıp maṭmūre-i żamīrin **[İ368b]** (1) vehm ü hirās leşkeriniŋ leked-kūbıdın emīn ḳıldı ol taḳrīb bile Mollā Devlet Naẓar kim (2) atası Orun Bay Biy daġdaġa-ı vehm[2156] ü hirāsdın Buḫārā'ġa ḳaçıp ol bī-çāre bu sebebdin (3) zindān-ı beliyyetde maḥbūs durur[2157] érdi anıŋ günāhın Ḫᵛāce-i müşārün-ileyhġa[2158] bağışlap (4) nevāziş-i ḫusrevāneġa maḫṣūṣ ḳıldı bu ṭarīḳada ol ḥażretniŋ istid'āsı bile (5) barça zindānīler kim irtikāb-ı ef'āl-ı nā-şāyeste cihetidin çāh-ı ġażab-ı sulṭānīde (6) muḳayyed-i selāsil-i belā durur[2159] érdiler āzād ve muṭlaḳu'l-'inān bolup

[2150] durur: T ve B'de yok.
[2151] Ḫᵛāce-éli'ġa: T ve B Ḫᵛāce-éli'ge
[2152] āstān-būslıġıġa: T āstān-būslıḳıġa
[2153] bolup durur: T ve B boldı
[2154] bile: B bile ḫulūṣ-ı niyyet ve ṣafā-yı 'aḳīdetdin
[2155] bolup durur: T ve B boldı
[2156] vehm: T ve B ḫavf
[2157] durur: T ve B'de yok.
[2158] müşārün-ileyhġa: T müşārün-ileyhke
[2159] durur: T ve B'de yok.

dururlar[2160] **yana ol kim** ‘ıyd küni (7) umerā-yı ‘ālī-şāndın Bék Balta Mīrāb Nöküz ve Niyāz Muḥammed Dīvān-bégi kim emīr-zāde-i şehīd (8) merḥūm Ḥasan Murād Bék nevvere merḳadehunıŋ mülāzımlarıdın durur[2161] érdi ḳuş salmaḳ (9) hevāsı bile Saġça ḳuduḳınıŋ[2162] ḥavālīsiġa yekrān-ı ‘azīmet sürüp şikār-endāzlıġġa (10) meşġūl durur[2163] érdiler nā-gāh alarnı Teke lüṣūṣı ḳażā-yı Rabbānī ve belā-yı āsmānī dék kemīn-gāhdın (11) çıḳıp esīr-i ser-pençe-i taḳdīr ḳıldılar **bu sāniḥa tebyīni ol durur**[2164] **kim** Teke cemā‘ası- (12) nıŋ ehl-i ‘inād ve erbāb-ı fesādları[2165] kim Merv’ni ārām-gāh ḳılıp olturmış durur[2166] (13) érdiler ol éldin ba‘żı ḥarāmīler Ḳurbān Niyāz Pallaçı’nıŋ terġīb u taḥrīṣi bile Ḫˇārezm-i İrem Bezm[2167] (14) sümuṭıġa reh-zenlik niyyetidin rā’yet-efrāz-ı ‘azīmet bolup durur[2168] érdiler Saġça ḥudūdıda (15) ol şikārġa çıḳġanla[r]nı[2169] şikārī-vār ṣayd ḳılıp cenāḥ-ı isti‘cāl bile mürāca‘at körgüzüp tā Merv diyārıġa (16) vārid bolmaġunça hīç yerde tevaḳḳuf ḳılmadılar ve[2170] bu ḥādiṣe ḫaberi ‘ıyddın üç kündin soŋra[2171] müteḥaḳḳıḳ boldı (17) çün bu ḥādiṣe sünūḥıdın béş kün ara öyin aşup[2172] te‘āḳubıġa kişi buyurmaḳġa[2173] fāyide-i müterettib érmes **[İ369a]** (1) érdi bu cihetdin kişi buyurulmay durur érdi[2174] **[B846]** çün Niyāz Muḥammed Dīvān-bégi’niŋ aṣl (2) u tamurıda bir néme küdüret vāḳi‘ durur[2175] érdi ba‘żı fużalā ẓarāfet yüzidin anıŋ (3) esīr bolġan vāḳı‘asıġa bed-reg

[2160] bolup dururlar: T boldılar B boldılar ve
[2161] durur: T ve B’de yok.
[2162] ḳuduḳınıŋ: B ḳuduġınıŋ
[2163] durur: T ve B’de yok.
[2164] durur: T ve B’de yok.
[2165] fesādları: T ve B fesādı
[2166] durur: T ve B’de yok.
[2167] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2168] durur: T ve B’de yok.
[2169] çıḳġanla[r]nı: T ve B çıḳġanlarnı
[2170] ve: T ve B’de yok.
[2171] kündin soŋra: T ve B kün soŋ
[2172] öyin aşup: T ve B aşıp
[2173] buyurmaḳġa: B buyurmaḳda
[2174] buyurulmay durur érdi: T ve B buyurulmadı
[2175] durur: T ve B’de yok.

esīr-i Teke şod tārīḫ tapıp dururlar **ve yana ol durur**[2176] **kim** ḥażret-i (4) ḫaḳan-ı **[T182b]** gerdūn-cenāb ‘ıyd körnüşide Buḫārā élçileri Uraḳ Bay Mīrāḫūr ve ‘Avaż Muḥammed (5) Yasavulbaşı’nı şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ ḳılıp her ḳaysıġa ḫılā‘-ı girān-māye ve kemer-i ṭılā-pīrāyeler[2177] (6) mürüvvet ü merḥamet[2178] körgüzüp dururlar[2179] ve Emīr[2180] Ḥaydar Pād-şāh toyınıŋ[2181] tehniyeti üçün Ḥasan Murād Atalıḳ’nı (7) ve fetḥ beşāretiġa[2182] Ḳandım Serdār’nı fetḥ-nāme ve tehniyet-nāme[2183] bile meẕkūr[2184] élçilerġa maṣḥūb ḳılıp Buḫārā’ġa (8) mersūl tutup dururlar[2185] ve ‘ıyd inḳıżāsıdın soŋra[2186] Aḫal ve ‘Aşḳ-ābād ve Ḳızıl- (9) ribāṭ’daġı Teke’ġa kim müteḳallid-i ḳılāde-i iṭā‘at durur[2187] érdiler Abdāl Ḫˇāce-i Bégābādī’ni élçi (10) ḳılıp fetḥ-nāmeler[2188] irsāl ḳıldı ve Ṭıjen ve Merġat ve Seraḫs’nıŋ[2189] nevāḥīside olturġan Terākime’ġa (11) kim[2190] dīv-i ġurūr vesvesesi bile herze-gerdlik ayaḳın edeb dāmenidin çıḳarıp (12) ribḳa-ı iṭā‘atdın ser-keşlik[2191] hevāsı bile baş çékmiş durur[2192] érdiler bu ser-keşler ortasıda (13) Salur ve Saruḳ ḫalḳı bar dururlar ve Merv Tekesi daġı hem-dāstān dururlar érdiler[2193] alarnıŋ (14) te’dīb ü[2194] tenbīhi üçün Seyyid Civān-merd Ḫˇāce’ni kim ḥażret-i Seyyid Ata[2195] ‘aleyhi’r-raḥmeniŋ[2196] evlādları-

---

[2176] ol durur: T ve B’de yok.
[2177] ṭılā-pīrāyeler: T ve B ṭılā-pīrāye
[2178] mürüvvet ü merḥamet: T ve B merḥamet
[2179] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdi
[2180] Emīr: T ve B Mīr
[2181] toyınıŋ (تویی نینک): B ṭoyınıŋ (طویی نیک)
[2182] beşāretiġa: T ve B beşāreti üçün
[2183] fetḥ-nāme ve tehniyet-nāme: B tehniyet-nāme ve fetḥ-nāme
[2184] meẕkūr: T ve B’de yok.
[2185] mersūl tutup dururlar: T uzatdı B uzattı
[2186] soŋra: T ve B soŋ
[2187] durur: T ve B’de yok.
[2188] fetḥ-nāmeler: T ve B fetḥ-nāme
[2189] Seraḫs’nıŋ: T ve B Seraḫs
[2190] kim: T ve B kim Teke ve Saruḳ ve Salur ḫalḳı érdiler ḫuṣūṣen Merv Tekesi’ġa kim
[2191] ser-keşlik: B ser-keş
[2192] durur: T ve B’de yok.
[2193] bu ser-keşler ortasıda Salur ve Saruḳ ḫalḳı bar dururlar ve Merv Tekesi daġı hem-dāstān dururlar érdiler: T ve B’de yok.
[2194] te’dīb ü: T ve B’de yok.
[2195] Ata: T ve B Ata’nıŋ

(15) dın durur érdiler[2197] élçi ḳılıp fetḥ-nāme ve siyāset-nāmeler[2198] irsāl ḳılıp dururlar[2199] tā bu vesīle bile (16) eger çākerlik raḳabesin iṭā‘at u fermān-berlik ribḳası bile müzeyyen ḳılsalar **febihā ve illā men ya‘mel**[2200] **sū’en** (17) **yucze bihi**[2201] maẕmūnı bile alarnıŋ tedārik-i fesādıġa ḳıyām körgüzülgey **Ḳıṭ‘a**

Ol ki ser-keşlik étti[2202] evvel aŋa
[İ369b] (1) Pend ile da‘vet-i iṭā‘at ḳıl

[B847] Anda ger ḳılmas érse terk-i ḫilāf
Def‘ ḳılmaḳda (2) anı sür‘at ḳıl

Ve yana ol durur kim[2203] süferā irsālıdın ferāġatlıḳ[2204] ḥāṣıl bolġandın soŋra[2205] (3) şevvālu’l-mu‘aẓẓam ayınıŋ[2206] evāyilide ‘umdetü’l-umerā zübdetü’l-uẓemā mefḫar-ı ümem merci‘-i benī ādem server-i (4) ehl-i āfāḳ emīr-i kebīr celālu’d-devleti ve’d-dīn **Ḳutluḳ Murād İnaḳ** medde[2207] ẓıllehu’l-‘ālī ‘alā rü’ūsi’l-fuḳarā’ (5) ve’t-tevālī[2208] ba‘żı umūr-ı mülkiyye intiẓāmı üçün ve emāret-penāh Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi (6) zekˇāt[2209] u māl-ı emān taḥṣīli üçün Aral’ġa me’mūr bolup dururlar[2210] az fırṣatda her ḳaysı (7) öz işin be-vech-i dil-ḫˇāh bütkerip müstaḳarr-ı ḫilāfetġa mürāca‘at

---

[2196] ‘aleyhi’r-raḥmeniŋ: T ve B’de yok.
[2197] evlādlarıdın durur érdiler: T evlādıdın durur B evlādlarıdındur
[2198] siyāset-nāmeler: T ve B siyāset-nāme
[2199] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[2200] ya‘mel: İ ve T’de “عمل” şeklinde yazılmıştır.
[2201] Kur’an, 4/123
[2202] étti: T étdi
[2203] ve yana ol durur kim: T yene ol kim B yana ol kim
[2204] ferāġatlıḳ: T ve B ferāġ
[2205] ḥāṣıl bolġandın soŋra: T ve B tapġandın soŋ
[2206] ayınıŋ: T ve B’de yok.
[2207] medde: B meddallāhu
[2208] ve’t-tevālī: T ve B bi’t-tevālī
[2209] zekˇāt (زكوات): T ve B zekât (زكات)
[2210] bolup dururlar: T ve B boldı

körgüzüp dururlar[2211] (8) ve[2212] mülāzemetġa fāyiz bolup dururlar[2213] **ve yana ol durur kim**[2214] çün ḥażret-i ḫilāfet-mertebet-i (9) ḫūrşīd-ḥaşmet kim peyveste ol ḥażretniŋ mi‘mār-ı himmet-i ‘ālī-nehmetiniŋ teveccühi menāzil-i (10) münhedime ta‘mīri ve mebānī-yi mün‘adime teşyīdiġa maṣrūf durur[2215] Atalıḳ-arnası’nıŋ kenārıda (11) Manḳıt-ḳal‘ası’n kim emīr-i cennet-mekān ‘Avaż İnaḳ merḥūmīniŋ evāḫir eyyāmıda (12) sene miŋ ékki yüz on béşde Oraż ‘Alī Supaḳ’nıŋ bulġaġıdın[2216] beri kim on bir (13) yıl durur[2217] ġarībler żamīri dék vīrān u mehcūrlar beytü’l-aḥzānı dék maḳmū‘u’l-bünyān belkim[2218] menzil-i (14) ded ü dām ve mevṭın-ı ġūl-ı beyābān bolup durur[2219] érdi ābād ḳılurġa mültefit bolup (15) Aral feṭḥ bolġanda Manḳıt ahālīsini kim ol diyārda tengnā-yı ġurbetde (16) istiḳāmet ḳılıp vaṭannıŋ[2220] temennāsıda **ḥubbu’l-vaṭan mine’l-īmān** müfādı bile (17) étek étek sirişk-i lāle-gūn töküp belā-yı kürbetġa ḳanā‘at ḳılmış durur[2221] érdiler **[İ370a]** (1) öz ḳal‘asıġa köçürüp ol cemā‘a behcet-i tamām ve ferḥat-ı mā-lā-kelām[2222] bile vaṭan-ı me’lūflarıġa[2223] (2) müteveccih bolup durur[2224] érdiler māh-ı **[B848]** meẕkūrnıŋ on béşide penç-şenbih küni **[T183a]** Dōsım Bahādır’nı (3) kim Manḳıt ber-güzīdeleridin bu āstāne-i devlet-āşyāne nisbetide ḫiẕemāt[2225]-ı pesendīde (4) ḥuḳūḳın taḳdīmġa yétkürmiş érdi anıŋ cām-ı ümīdin leb-rīz-i ṣahbā-yı (5) murād ve ḳāmet-i

[2211] dururlar: T ve B’de yok.
[2212] ve: T ve B’de yok.
[2213] bolup dururlar: T ve B boldılar
[2214] ve yana ol durur kim: T yana ol kim B ve yana ol kim
[2215] maṣrūf durur: B maṣrūfdur
[2216] bulġaġıdın: B bolġanıdın
[2217] yıl durur: B yıldur
[2218] belkim: B belki
[2219] durur: T ve B’de yok.
[2220] vaṭannıŋ: T ve B vaṭan
[2221] durur: T ve B’de yok.
[2222] mā-lā-kelām: T ve B lā-kelām
[2223] me’lūflarıġa: T ve B me’lūfıġa
[2224] durur: T ve B’de yok.
[2225] ḫiẕemāt: İ’de “ڎ” harfinin noktası yok.

ḳābiliyyetin mülebbes-i libās-ı ‘āṭıfet ḳılıp Manḳıt ulusınıŋ eyāleti nigīnin[2226] (6) ḳabża-ı dirāyetiġa salıp dururlar ve[2227] aḳrān u eşbāhıdın mümtāz u ser-efrāz[2228] (7) ḳılıp dururlar[2229] bu yosunda Aral Nöküzi kim ḥavādiṯ-i zamān ve inḳılāb-ı devrānnıŋ[2230] (8) leked-kūbıdın memālik-i maḥrūsanıŋ[2231] eṭrāfıġa münteşir ve müteferriḳ bolup dururlar[2232] ve[2233] alarnı cem‘ ḳılurġa (9) Sarımay nehriniŋ kenārıda yurt ta‘yīn ḳılıp Ḥakīm Niyāz Bahādır’nı kim müddet-i (10) medīd[2234] ve ‘ahd-ı ba‘īddin[2235] béri Ṣūfī’niŋ ta‘addīsidin celā-yı vaṭan iḫtiyār (11) ḳılıp der-gāh-ı ‘ālem-penāhnıŋ[2236] ḫāk-būslıġıġa[2237] yétip érdi aŋa ḥażīż-i (12) meẕelletdin evc-i ‘izzetġa teraḳḳī bérip ol él ḥükūmeti bile biylik yarlıġın tefvīż (13) ḳıldı ve Aral Naymanı kim Sevgenli ḥavālīside Küyük-ḳal‘a’da mütemekkindür[2238] érdiler yıllar (14) Töre Murād Ṣūfī’niŋ taġallübi cihetidin taṣārīf-i eyyām ve tebādīl-i a‘vām muḳteżāsı bile (15) bilād u emṣārda ser-geştelik tartıp ékki yıldın béri az az yıġnalıp cem‘-i keṯīr (16) bolup durur[2239] érdiler[2240] ol élniŋ eyāletin Nayman Taşım Bahādır’ġa kim ol dağı Ṣūfī- (17) niŋ mülāzemetidin baş çékip ḫāk-būslıḳ[2241] şerefiġa iḫtiṣāṣ tapıp durur[2242] érdi **[İ370b]** (1) merḥamet ü mürüvvet[2243] ḳılıp biylik ḫiṭābı bile ser-efrāz étdi[2244] lā-cerem iḳbāl-ı ḫusrevī yümni (2) bile bu üç yurt ve él

[2226] eyāleti nigīnin: T nigīn-i eyāletin B nigīn-i eyālet ü ḥükūmetin
[2227] dururlar ve: T ve B’de yok.
[2228] u ser-efrāz: T ve B’de yok.
[2229] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[2230] devrānnıŋ: T ve B devrān
[2231] maḥrūsanıŋ: T ve B maḥrūsa
[2232] dururlar: T ve B érdi
[2233] ve: B’de yok.
[2234] medīd: T ve B medīddin
[2235] ve ‘ahd-ı ba‘īddin: T ve B’de yok.
[2236] ‘ālem-penāhnıŋ: T ve B ‘ālem-penāh
[2237] ḫāk-būslıġıġa: T ve B ḫāk-būslıḳıġa
[2238] mütemekkindür: T ve B mütemekkin
[2239] durur: T ve B’de yok.
[2240] érdiler: T érdi
[2241] ḫāk-būslıḳ: B ḫāk-būslıġ
[2242] durur: T ve B’de yok.
[2243] ü mürüvvet: T ve B’de yok.
[2244] étdi: T ve B ḳıldı

kim meẕkūr bolup durur érdi[2245] az fırṣatda ābādlıġ feyżidin (3) revnaḳ-efzā-yı bostān-ı irem bolup refāhiyyet-i tamām tapdılar[2246] **Naẓm**

Zihī ḫusrev-i mekremet-dest-gāh
(4) Şeh-i memleket-baḫş-ı kişver-penāh

[B849] Ki ger ḳılsa ‘adlıŋ teveccüh ḳayan
Açar feyżidin ser-be-ser (5) gülistān

Ve yana ol durur kim[2247] çün hemīşe[2248] ḥażret[2249]-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ ḫāṭır-ı (6) sa‘ādet me’āṣiri[2250] umūr-ı şer‘ī ve meṣāliḥ-i dīnī tedbīriniŋ iḳāmetiġa meş‘ūf durur[2251] érdi (7) lā-cerem hem ol ay-ı meẕkūrda[2252] ba‘żı ehl-i ‘ilm ü fetvānı kim mezīd-i vera‘ ve taḳvāġa mevsūm érdi (8) iḫtiyār étip[2253] menāṣıb-ı ercümend-i şer‘iyye bile ser-bülend ḳılıp her birin memālik aḳṭārı- (9) nıŋ bir ḳuṭrıġa nām-zed ḳılıp durur[2254] tā kim ol cānibde icrā-yı şerī‘at-ı ġarrā ve irtiḳā’-ı (10) millet-i beyżāġa kemā ḥaḳḳahu mesā‘ī-yi meşkūre taḳdīmġa yétkürüp esās-ı münkerāt (11) ve menāhī[2255]-yi inhidāmıġa kemā yenbaġī sa‘y u[2256] kūşişler[2257] körgüzgeyler bu cihet[2258] ‘āmme-i berāyā ve kāffe-i (12) re‘āyā kim vedāyi‘-i āferide-gār durur[2259] fāriġu’l-bāl ve müreffehü’l-ḥāl zindegānlıġ kéçürgeyler[2260] **Ḳıṭ‘a**

[2245] bolup durur érdi: T ve B boldı
[2246] tapdılar: B taptılar
[2247] ve yana ol durur kim: T ve B yana ol kim
[2248] hemīşe: B’de yok.
[2249] ḥażret: T’de yok.
[2250] me’āṣiri B me’āṣiri hemīşe
[2251] durur: T ve B’de yok.
[2252] ay-ı meẕkūrda: T ve B ayda
[2253] étip: T ve B ḳılıp
[2254] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[2255] menāhī: B melāhī
[2256] sa‘y u: T ve B’de yok.
[2257] kūşişler: T ve B kūşiş
[2258] cihet: B cihetdin

(13) Érür vedāyi‘-i Yezdān ra‘iyyet ü fuḳarā

Alar başıġa şehā sāye-i ‘adālet sal

Yoḳ érse ḳabża-ı ḥükmüŋdin[2261] (14) ol vedāyi‘ni

Alurġa ḳādir émesdür[2262] mü Ī̈zid-i müte‘āl

Ol cümledin feżāyil-me’āb kemālāt- (15) intisāb[2263] Seyyid Şemseddīn Ḫˇāce’ni kim Ḫˇāce-éli’niŋ[2264] sādātıdın Ḳızıl Ḫˇāce’niŋ[2265] nebīresi (16) durur[2266] Hezāresp riyāsetidin mu‘āf tutup dururlar ve[2267] Ḫˇāce-éli’niŋ[2268] müftīlıġın aŋa merḥamet (17) ḳılıp muġīṯü’l-milleti ve’d-dīn Seyyid Aṣġar Ḫˇāce ferzend-i ercümend ḥażret-i ḳuṭbu’l-aḳṭāb **[İ371a]** (1) Pīrim Ḫˇāce Īşān’nıŋ medresesiġa kim hem ol yıl atasınıŋ ser-mezār-ı fāyiżü’l-envārıda binā (2) ḳılıp durur[2269] érdi müderris ḳıldı ve anıŋ **[B850]** ornıġa faẓīlet-şi‘ār Baba Maḫẕūm’nı kim (3) ḥażret-i ġavṯu’l-a‘ẓam ‘Iyd Muḥammed Īşān ‘aleyhi’r-raḥmeniŋ **[T183b]** nebīresi durur[2270] Hezāresp’niŋ[2271] (4) riyāsetiġa manṣūb ḳıldı ve Damolla Muḥammed Naẓar Ḳoŋrat Ḳoş-köprükī kim Béş-arıḳ[2272] (5) dāru’l-ḳażāsı ma‘a’r-riyāsetniŋ[2273] vücūdı bile müzeyyen durur[2274] érdi anı Ḳoŋrat riyāseti bile mümtāz (6) u[2275] ser-efrāz étip Ḫˇāce-éli Yār Muḥammed

---

[2259] āferide-gār durur: B āferide-gārdur
[2260] kéçürgeyler: T ve B ḳılġaylar
[2261] ḥükmüŋdin: T ve B ḥükmiŋdin
[2262] émesdür: T ve B émestür
[2263] intisāb: B iktisāb
[2264] Ḫˇāce-éli’niŋ: T ve B Ḫˇāce-éli
[2265] Ḳızıl Ḫˇāce’niŋ: T ve B Ḳızıl Ḫˇāce
[2266] nebīresi durur: B nebīresidür
[2267] dururlar ve: T ve B’de yok.
[2268] Ḫˇāce-éli’niŋ: T ve B Ḫˇāce-éli
[2269] durur: T ve B’de yok.
[2270] nebīresi durur: B nebīresidür
[2271] Hezāresp’niŋ: T ve B Hezāresp
[2272] Béş-arıḳ: T ve B Béş-arıġ
[2273] ma‘a’r-riyāsetniŋ: T ve B ma‘a’r-riyāset anıŋ
[2274] durur: T ve B’de yok.
[2275] mümtāz u: T ve B’de yok.

Āḫūnd'nı kim Şāh-ābād beldeside iḥtisāb emriġa (7) meşġūl durur[2276] érdi Aral dāru'l-ḳażāsıġa nām-zed ḳılıp dururlar[2277] ve alar orunlarıġa[2278] (8) Damolla Yūsuf Ḳataġan'nı[2279] Béş-arıḳ[2280] nevāḥīsiniŋ manṣıb-ı ḳażā ve riyāseti bile ser-bülend étip[2281] Şāh-ābād (9) riyāseti bile Damolla Muḥammed Şerīf Hezāresbī bile[2282] ser-efrāzlıġ bağışladı belde-i maḥrūsa-ı (10) Ürgenç ve Ḫān-ḳāh re'īsleri Sa'deddīn Maḫẕūm ibn Muḥammed Zāhid Āḫūnd merḥūmī ve Damolla Niyāz Muḥammed (11) Ḫıvaḳī kim fuḳarā alarnıŋ mu'āmelesidin nā-ḫōşnūd durur[2283] érdiler[2284] binā'en-'aleyh (12) manṣıblarıdın ma'zūl bolup alarnıŋ 'ivażıġa diyānet-şi'ār Muḥammed Ġafūr Āḫūnd Ürgencī (13) Ürgenç riyāseti bile ve belāġat-dişār Damolla 'Abdullāh Yezdī Ḫān-ḳāhī Ḫān-ḳāh riyāseti bile mu'azzez (14) bolup dururlar[2285] ve Manḳıt 'Ubeydullāh Āḫūnd kim ḥādī-yi ma'ḳūl ve menḳūl durur[2286] anı Manḳıt (15) ulusıġa ḳāżī ve re'īs ḳıldılar[2287] çün 'ilm-i ḳırā'at-ı Ḳur'ān kim ferāyiż-i 'ayniyye ve żarūriyyāt-ı (16) dīniyyedin durur[2288] néyüçün kim itmām-ı ṣalavāt kim Müsülmānlıġ bināsınıŋ rükn-i a'ẓamı (17) durur[2289] munsız ṣūret-i taḥaḳḳuḳ tapmas durur[2290] ve bu zamānda ekşer 'āmm u ḫāṣ ḳırā'at-ı 'acemīġa iktifā **[İ371b]** (1) ḳılıp hīç kim tecvīd iktisābıġa raġbet körgüzmes durur[2291] érdi ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ (2) teveccüh-i żamīr-i enveri bu 'ilm-i şerīf tervīciġa meş'ūf bolup feżāyil-me'āb kemālāt-iktisāb (3) cāmi'-i 'ulūm-ı mütenevvi'a ḥādī-yi fünūn-ı müteferri'a şerefü'd-dünyā ve'd-dīn

[2276] durur: T ve B'de yok.
[2277] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[2278] orunlarıġa: T ve B'de ornıġa
[2279] Ḳataġan'nı: İ'de "ن" harfinden birinin noktası yok.
[2280] Béş-arıḳ: B Béş-arıġ
[2281] étip: T ve B ḳılıp
[2282] Hezāresbī bile: T ve B Hezāresbī'ġa
[2283] durur: T ve B'de yok.
[2284] érdiler: T ve B érdi
[2285] bolup dururlar: T ve B boldılar
[2286] menḳūl durur: B menḳūldur
[2287] ḳıldılar: T ve B ḳıldı
[2288] dīniyyedin durur: B dīniyyedindür
[2289] a'ẓamı durur: B a'ẓamıdur
[2290] durur: T ve B'de yok.
[2291] durur: T ve B'de yok.

ebū’l-ma‘ānī Muḥammed Şerīf Ḳārī’ni (4) kim ‘ilm-i tecvīdde ferīd-i dehr ve yegāne-i ‘aṣr durur[2292] érdi belde-i Ürgenç’din kim mesken-i me’lūfı durur[2293] (5) kéltürüp dāru’s-salṭana-ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm’niŋ[2294] mescid-i cāmi‘iniŋ **[B851]** muṣadderligiġa manṣūb (6) étip emr ḳıldı tā ol ‘azīz her kün kelām-ı Rabbānī tilāvetidin soŋra[2295] bu ‘ilm-i şerīf (7) ḳavā‘idiniŋ ta‘līmiġa iştiġāl körgüzüp ḥüsn-i edā-yı maḫāricdin ṭullābnı (8) behremend étkey ve yana Furḳān-ı mecīd ḥāfıẓlarıdın gürūh-ı dāniş-pejūhnı muḳarreb-i der-gāh-ı (9) Vedūd ḥażret-i Pehlevān Maḥmūd ḳaddesallāhu sırrahunıŋ ser-mezār-ı fāyiżü’l-envārıda kim ol ḥażret- (10) niŋ ḥaṭīre-i muḳaddeseside ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanī öz emvāl-ı ḫāṣṣasıdın ziyāret-gāh ve medrese (11) ve ḫān-ḳāh-ı ‘ālī iḥdāṣ ḳılıp hem ol uçurda itmāmġa yétip durur[2296] érdi ta‘yīn ḳıldı tā (12) ol cemā‘a ol mevżi‘-i mübārekde kelām-ı Rabbānīniŋ[2297] tilāvetiġa ḳıyām körgüzüp anıŋ meşūbātıdın (13) cenāb-ı velāyet-me’ābnıŋ rūḥ-ı pür-fütūḥların şād-kām ḳılġaylar ve alarnıŋ ḥavāyic (14) ve żarūriyyātın bī-teşvīş ü taṣdī‘ anbār-ḫāne-i ḫāṣṣadın muḳarrer ḳıldılar[2298] ve ḳıdvet- (15) ü’l-efāżil[2299] cāmi‘ü’l-feżāyil maḳṣadu’l-ḳurrā efżalu’l-‘urefā şehābu’d-dīn **Ḥācī Muḥammed Ḳārī’ni kim** (16) ‘ilm-i tecvīd ve ḳavā‘id-i ḳırā’atda ḳāyim-maḳām İmām ‘Āṣım ve nāyib-menāb ḥażret-i Nāfi‘ raḥimehumullāh érdi (17) ammā bā-vücūd meflūclıġ ḥavādiş-i eyyāmdın kemāl-ı nā-kāmlıġ bile rūzgār kéçürür érdi **Meşnevī**

[İ372a] (1) Dirīġā ki devrān-ı nā-pāy-dār
[T184a] Ḳılur dāyim ehl-i faẓīletni ḫˇār

[2292] durur: T ve B’de yok.
[2293] me’lūfı durur: B me’lūfıdur
[2294] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’niŋ: T ve B Ḫıvaḳ
[2295] soŋra: T ve B soŋ
[2296] durur: T ve B’de yok.
[2297] Rabbānīniŋ: T ve B Rabbānī
[2298] ḳıldılar: T ve B ḳıldı
[2299] ḳıdvetü’l-efāżil B ḳıdvetü’l-efāżil ve

Ḳılıp yār yüz nev‘-i külfetġa dehr

(2) Ḳoyar dem-be-dem kāmıġa cām-ı zehr

Musā‘adet-i baḫt ve mu‘āvenet-i ṭāli‘din manẓūr-ı naẓar-ı ‘ināyet-i (3) ḫaḳanī mevrid-i pertev-i ‘āṭıfet-i ṣāḥib-ḳırānī ḳılıp ma‘-etbā‘ ve evlād-ı cemī‘ żarūriyyāt-ı dünyevīdin (4) bī-niyāz étti[2300] kemāl-ı **[B852]** merḥamet[2301] ve ġāyet-i mekremetdin[2302] erk ḥışārıda ordu-yı hümāyūn (5) ḥücrātıdın hücre-i dā kim mescid-i şerīf civārıda vāḳi‘ durur[2303] menzil ü[2304] süknā ta‘yīn ḳılıp (6) z̲ü’l-ḳa‘de ayınıŋ[2305] ékkiside[2306] çehār-şenbih küni[2307] ol ḥażret öz nefs-i nefīsi bile ol (7) cenābnıŋ allıda[2308] tecvīd iktisābıġa iştiġāl körgüzüp az fırṣatda ol ‘ilm-i şerīfni (8) nihāyet-i kemālġa yétkürüp durur[2309] ve tamāmet-i ḥurūfnı ḥüsn-i edā bile öz maḫāricidin (9) çıḳarurda ḳurrā-yı seb‘aġa engüşt-i taḥayyür tişletti[2310] bu cihetdin **en-nāsu ‘alā dīni mülūkihim** (10) mü’eddāsı bile cemī‘ şeh-zādeler ve umerā-yı ‘ālī-cāh ve ḫuddām-ı der-gāh ve vażī‘ u şerīf raġbet-i (11) tamām[2311] ve ḥüsn-i ihtimām bile bu ‘ilm taḥṣīliġa ḳıyām körgüzüp dururlar[2312] ol ḥayşiyyetde kim (12) ol[2313] menāzil ü mesākin mesācid ü[2314] medāris dék tilāvet-i kelām-ı mecīd ḳavā‘idiniŋ (13) tekrārıdın leb-rīz-i feyż bolup durur[2315] şehr ve ṣaḥrāda ḳavā‘id-i tecvīd mükālemesiniŋ ġulġulesi mele’ü’l-a‘lāġa (14) yétip Mescidü’l-Aḳṣā müsebbiḥleriġa

[2300] étti: T étdi
[2301] merḥamet: B mekremet
[2302] mekremetdin: B merḥametdin
[2303] vāḳi‘ durur: B vāḳi‘dür
[2304] ü: B’de yok.
[2305] z̲ü’l-ḳa‘de ayınıŋ: B z̲ü’l-ḳa‘deniŋ
[2306] ékkiside: B on ékkiside
[2307] şenbih küni: B şenbih küni 1226
[2308] allıda: B allıda ‘ilm-i
[2309] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[2310] tişletti: T tişletip durur
[2311] tamām: B tām
[2312] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[2313] ol: T ve B barça
[2314] ü: T’de yok.
[2315] bolup durur: T ve B boldı

ḥalāvet bağışladı şerī‘at-penāh taḳvā-dest-gāh (15) feżāyil-me’āb kemālāt-iktisāb Damolla Muḥammed Ṣafā kim tedrīs-i Medrese-i Çūbīn ve manṣıb-ı iḥtisām-ı dāru’l-ḫilāfe (16) aŋa müte‘allıḳ durur[2316] ḥasbe’l-emr-i hümāyūn maḥallāt ve kintlerde mesācid ve ḫavānıḳġa ṣāḥib- (17) vuḳūf ḳārīler ta‘yīn ḳılıp kāffe-i berāyā ve ‘āmme-i re‘āyānı kim bu‘d-ı mesāfet ve mevāni‘-i rūzgār **[İ372b]** (1) cihetidin ḳırā’at iktisābıġa fāyiż bola almas durur[2317] érdiler ve[2318] ‘ilm-i şerīf taḥṣīliġa (2) meşġūllıḳ[2319] ḳılur érdi[2320] çün ḥażret-i ḫilāfet-mertebet bu ‘ilmni itmāmġa yétkürüp dururlar[2321] (3) kerem deryāsın mütelāṭım étip[2322] ḥażret-i ḳārīni ḫılā‘[2323]-ı zer-nigār ve derāhim-i bī-şumār ve menāzil-i (4) ḫūb ve mezāri‘-i merġūb ve ḫuddām-ı girān-bahā ve cevārī-yi ḫūrşīd-liḳā in‘āmı bile aḳrān (5) u eşbāhıdın mümtāz u müsteŋnā ḳıldı ve cemī‘ etbā‘ ve **[B853]** aḳrabāsıġa Tarḫānlıġ (6) yarlıġın[2324] merḥamet ü mürüvvet[2325] étip al tamġa bile zīnet bağışladı **Meŋnevī**

Şükrüllāh ki (7) Ḫusrev Ġāzī
Efser-i salṭanat ser-efrāzı

Bérdi āyīn-i şer‘ġa tervīc
Şer‘de aṣl u (8) fer‘ġa tervīc

Rāyic eylep ‘ulūm-ı Rabbānī
Cehl resmini eyledi fānī

[2316] müte‘allıḳ durur: B müte‘allıḳdur
[2317] durur: T ve B’de yok.
[2318] ve: T ve B bu
[2319] meşġūllıḳ: T ve B meşġūl
[2320] ḳılur érdi: T ve B ḳıldı
[2321] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdi
[2322] étip: T ve B ḳılıp
[2323] ḫılā‘: İ’de “خُلاع” şeklinde yazılmıştır.
[2324] yarlıġın (يارليغين): T yarlıġın (يرليغين)
[2325] ü mürüvvet: T ve B’de yok.

Ḫāṣṣa ‘ilm-i ḳırā’at-ı Ḳur’ān

(9) Kim revācı tapıp édi noḳṣān

Yaŋıdın sa‘y birle bérdi revāc

Yana şöhret başıġa (10) eyledi [tāc][2326]

Yā Rab anı kelām ḥürmetidin

‘İlm ü āyīn-i şer‘ ‘izzetidin

Salṭanat içre pāy-dār (11) eyle

Devlet ü cāhın üstüvār eyle

Ve yana ol durur kim[2327] Oraż ‘Alī Supaḳ (12) kim emīr-i kebīr ḳuṭbu’d-devle ‘Avaż Biy ‘İnaḳ merḥūmnıŋ evāḫir-i eyyāmıda durur[2328] andaḳ (13) kim güẕāriş tapıp durur[2329] érdi muḫālefet emriġa ḳıyām körgüzüp Mesev Biy’ni öltürüp (14) Manḳıt ulusınıŋ buzulup perākendelıġıġa sebeb bolup durur[2330] érdi köp müddetler[2331] (15) Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ[2332] mülāzemetide rūzgārın ṣarf ḳılıp ‘āḳıbetü’l-emr şe’āmet girdārı öziġa (16) ‘āyid bolup Ṣūfī’niŋ naẓar terbiyetidin **[T184b]** uzaḳġa[2333] tüşüp durur[2334] bir néçe kün **[B854]** iflās u felāket (17) ṭarīḳasıda herze-gerdlik ḳılıp kevkebe-i vālā Ḳoŋrat tesḫīriġa ḥareket ḳılmasdın burunraḳ **[İ373a]** (1) Ḳoŋrat’dın Buḫārā’ġa ḳaçıp yolı Aḳ-yaḳış kenārıdın tüşüp Aydōst Biy anı öz mülāzemetide (2) saḳladı çün ẕü’l-ḳa‘de evāsıṭıda kim Aydōst Biy Aḳ-yaḳış ekābiri (3) bile der-gāh-ı ‘ālem-penāh

[2326] [tāc]: T ve B tāc
[2327] ve yana ol durur kim: T ve B yana ol kim
[2328] durur: T ve B’de yok.
[2329] durur: T ve B’de yok.
[2330] durur: T ve B’de yok.
[2331] köp müddetler: T ve B ‘umrlar
[2332] Ṣūfī-yi bī-pīrniŋ: T ve B Ṣūfī’niŋ
[2333] uzaḳġa: T ve B yıraḳ
[2334] tüşüp durur: T ve B tüşti

‘atebe-būslıḳıġa fāyiz boldı anı dağı öz muṣāḥabetide kéltürmiş érdi (4) Aydōst Biy ḳaytġanda Manḳıt’da Dōsım Biy’niŋ yanıda ḳaldı ‘ıyd-ı ḳurbān (5) inḳıżāsıdın soŋ Dōsım Biy ḳurbān[2335] mūcibi bile anı éki oġlı bile ḳurbān (6) ḳılıp Mesev Biy’niŋ ḫūn-ḫˇāreleriġa[2336] bir oġlın bérip intiḳāmġa yétkürdi[2337] **Beyt**

(7) Her kim ki eyledi saŋa bed-ḫˇāhlıġ şi‘ār
Kör kim néler[2338] kétürmedi başıġa rūzgār

(8) **Ḥażret-i server-i selāṭīn-i gerdūn-ḥaşmetniŋ ḫūrşīd-i sipihr ‘iffet-i muḫaddere-i sürādıḳ-ı** (9) **‘işmetġa zifāf ḳılmaġı** çün si‘at-ı raḥmet-i İlāhī ta‘addüd-i enkiḥā ve cem‘-i ezvāc-ı müte‘addide (10) cevāzın ṣīġa-ı emr bile kerāmet ḳıldı **kemā ḳālellāhu tebāreke ve te‘ālā fe’nkiḥū mā tābe lekum mine’n-nisā’i**[2339] (11) ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı civān-baḫt-ı āsmān-taḫtnıŋ dāmen-i himmetin **tenākeḥū tekşurū** emriniŋ (12) dā‘ıye-i imtişālı tutup hümāy raġbeti Töre Murād Biy’niŋ baġçe-i iḳbālınıŋ devḥa-ı sa‘ādet-intimāsı ve ḥoḳḳa-ı (13) ‘işmetiniŋ gevher-i girān-bahāsı kim ḥacle-nişīn-i ḥarem-i ‘işmet ve muḫaddere-i sürādıḳ-ı ‘iffet érdi (14) anıŋ tārek-i sa‘ādetiġa sāye-i devlet saldı ve işāre-i vālā bile der-gāh-ı (15) devlet-penāh mülāzımları esbāb-ı toy[2340] tertībiġa ve merāsim-i sūr iḳāmetiġa ḳıyām körgüzdiler (16) **Naẓm**

[B855] Müretteb ḳıldılar ceşnī-yi mu‘allā
Barı esbāb-ı ‘ayş anda müheyyā

Melik ḳılsa (17) naẓar ol ceşn sarı

[2335] ḳurbān: T ve B fermān
[2336] ḫūn-ḫˇāreleriġa: B ḫūn-ḫˇā[r]eleriġa
[2337] yétkürdi: T yétkürüp durur
[2338] néler: İ’de “تيلار” şeklinde yazılmıştır, “ن” harfinin noktasının biraz uzun çekildiği söylenebilir.
[2339] Kur’an, 4/3
[2340] toy (توى): B ṭoy (طوى)

Tüşer gerdūndın él[l]erge nehārī

Küni kim ṭāli‘ érdi ferruḫ-āṣār

[İ373b] (1) Naẓarlar ‘aḳd ḳılmaḳġa sezā-vār

Saçıp Belḳıs-ı devrān başıġa naḳd

Süleymān-ı zamānġa (2) ḳıldılar ‘aḳd

Züleyḫā kirdi Yūsuf ḫalvetiġa

Müşerref boldı kün ay ṣoḥbetiġa

Zamāne behcet (3) tilin tehniyetġa açıp felek-niṣār resmi üçün étekiġa zevāhir-i cevāhir térdi ḫˇān-sālār (4) devlet-ḫˇān-ı inbisāṭnı mebsūṭ étip[2341] sāḳī-yi sa‘ādet ḫavāṣ u ‘avāmġa cām-ı ‘işret bérdi (5) **Beyt**[2342]

Āsmān cāmını toldurmış[2343] kevākib dürridin

Tā bu ‘ālī-bezmde güher-feşānlıġ (6) eylegey

‘Ayş u kām-rānlıġ esbābıdın her néme kim ḥavṣala-ı ḫayālda güncāyiş tapar (7) köŋülniŋ[2344] murādıġa muvāfıḳ āmāde ve[2345] müheyyā durur[2346] érdi lu‘b u şu‘bede āyīnidin her naḳş kim ‘arṣa-ı (8) imkānda vāḳi‘ bolġusı durur[2347] naẓar-ı merāmıġa muṭābıḳ vaḳf-ı temāşā her ṭarafġa dīde-i ārzū (9) naẓar ḫamyāzesin açsa **Beyt**

[2341] étip: T ve B ḳılıp
[2342] beyt: B ferd
[2343] toldurmış: T ve B tolturmış
[2344] köŋülniŋ: T ve B köŋül
[2345] āmāde ve: T ve B’de yok.
[2346] durur: T ve B’de yok.
[2347] bolġusı durur: T ve B bolur

[B856] Sāḳī-yi semen-ber ü gül-endām

Gül-çehre perī-veş ü[2348] dil-ārām

Sāġar-ı zer-nigār (10) şarāb-ı yāḳūt-fāmdın toldurup[2349] kef-i sīm-gūn bile ayaḳ tutar érdi ve her cānibġa hūş ḳulaḳı tutulsa (11) **Beyt**

Muṭrıb-ı ḫoş-lehce-i dil-keş-edā

Zühre-cebīn-i meh-veş-i şīrīn-liḳā

Ḳānūn-ı ‘işret bile (12) terennüm-sāz étip[2350] bu sürūd nevāsın āġāz éter érdi kim **Naẓm**

Şāh-ı gerdūn-serīr şād olsun

Ser-ḫōş-ı (13) bāde-i murād olsun

Kirsün āġūşıġa ‘arūs-ı ẓafer

Bāb-ı nuṣret aŋa güşād olsun

[T185a] Āmīn (14) bi-hürmeti’n-nebiyyi ve ālihi’l-ecma‘īn **Deşt-i Ḳıpçaḳ’ġa yörüş esbābınıŋ beyānı ve ahālī-yi Ḳazaḳ’ġa tenbīh** (15) **iltizāmınıŋ dāstānı durur kim tasṭīr tapġusı durur**[2351] ḫāme-i ‘anber-şemāme ṣaḥīfe-i (16) kāfūrī üzre mundaḳ[2352] müşk-eşfānlıġ körgüzür kim Ḳazaḳıyye ṭavāyifidin Çömekey éli kim ‘iddet (17) ü keşretde ḳaṭarāt-ı emṭār ve evrāḳ-ı eşcārdın efzūn durur[2353] yazda Yayıḳ ve Atıl suyınıŋ

[2348] ü: T’de yok.
[2349] toldurup: B tolturup
[2350] étip: T ve B ḳılıp
[2351] durur kim tasṭīr tapġusı durur: T ve B’de yok.
[2352] mundaḳ: T ve B mundaġ
[2353] efzūn durur: B efzūndur

kenārın **[İ374a]** (1) yaylap ve ḳışda Sir ve Ḳuvaŋ sevāḥilin ḳışlar érdi ol él Muḥammed Emīn İnaḳ'nıŋ (2) evāyil-i devletide Ebū'l-ḫayr Ḫān'nıŋ oġlı Ér 'Alī Ḫān'nı pād-şāh köterip anıŋ sāye-i (3) ḥimāyetide müreffeh ü āsūde-ḫāṭır érdiler Ér 'Alī Ḫān'nıŋ vefātıdın soŋ **[B857]** anıŋ evlādıġa nevbet bile (4) pād-şāhlıġ yétip alarnıŋ eyyām-ı salṭanatıda ol cemā'anıŋ devlet ü şerveti artıp (5) **inne'l-insāne le-yaṭġā en-reāhu's- taġnā**[2354] muḳteżāsı bile beşeriyyet ḥaddıdın ötüp (6) temerrüd ü 'iṣyān āġāz ḳıldılar ol avānda Sulṭān Timur Töre'ni kim Ér 'Alī (7) Ḫān'nıŋ oġlı ve Bölekey Ḫān'nıŋ inisi durur[2355] āyīn-i şerāret ve ḳavānīn-i żalāletde (8) ol élġa[2356] hem-dāstān belkim[2357] ḫamīr-i māye-i 'iṣyān érdi ḫānlıġ mesnedide ārām-güzīn (9) ḳılıp müddet-i medīd ve 'ahd-ı ba'īd alarnıŋ fesādı eṭrāfda ve cānib-i deştde[2358] istimrār taptı[2359] (10) andaḳ durur[2360] kim Yaŋı-ḳal'a'nıŋ[2361] yolın ve Irdar mesālikin ḳuṭṭa'u'ṭ-ṭarīḳlıḳ bilen[2362] (11) mesdūd ḳılıp Māverāü'n-nehr ve Ḫˇārezm-i İrem Bezm[2363] ve Urus kārvānın mükerreren ġāret (12) ü tārāc[2364] étip köp bī-günāhlarnı esīr ü ḳatl[2365] ḳılıp dururlar[2366] ḫuṣūṣan tārīḫ-i hicrī miŋ (13) daġı[2367] ékki yüz yégirme üçdin soŋra[2368] kim üç yılġaça eṭrāf-ı 'ālem ve ṭavāyif-i ümemniŋ[2369] (14) arasıda ḳaḥṭ u ġallā şüyū' tapıp fuḳarā ve 'aceze her ṭarafġa taḥṣīl-i rūzī üçün (15) tereddüd āġāz ḳılıp celā-yı vaṭan iḫtiyār éttiler[2370] Çömekey ve Çekli arasıda bu

---

[2354] Kur'an, 96/6-7
[2355] inisi durur: B inisidür
[2356] élġa: T ve B élge
[2357] belkim: B belki
[2358] eṭrāfda ve cānib-i deştde: T ve B eṭrāf-ı deştde
[2359] taptı: T tapdı
[2360] durur: T ve B'de yok.
[2361] Yaŋı-ḳal'a'nıŋ: T ve B Yaŋı-ḳal'a
[2362] bilen: T ve B bile
[2363] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2364] ü tārāc: T ve B'de yok.
[2365] esīr ü ḳatl: T ve B ḳatl u esīr
[2366] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldılar
[2367] daġı: T ve B'de yok.
[2368] soŋra: T ve B soŋ
[2369] ümemniŋ: T ve B ümem
[2370] éttiler: T étdiler

ḥādiṣe-i (16) cān-gāh ḫaberi intişār tapıp durur ve[2371] ol éllerniŋ lüṣūṣ u ḥarāmīleri her yılda[2372] (17) üç tört mertebe[2373] Üç-uçaḳ ve Téve-boyun ve Ḫāl-ata'nıŋ civārıda ḳaṭ'-ı ṭarīḳ **[İ374b]** (1) ḳılıp Ḫˇārezm-i İrem Bezm[2374] ve Buḫārā'nıŋ 'aceze ve fuḳarāsıdın kim rızḳnıŋ[2375] taḥṣīli üçün tereddüd-i (2) reft ü āmed[2376] ḳılurlar érdi köp Müsülmānlarnı üsr[2377] ḳaydıġa çékip bendelik ḳılādesiġa (3) müteḳallid ḳılıp dururlar ve[2378] bularġa dağı ḳanā'at ḳılmay Ḫˇārezm-i İrem Bezm[2379] memālikiniŋ eṭrāfıda (4) olturġan élġa dāḫil ve mezāḥim bola başladılar ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār Yaŋı-deryā'nı (5) tesḫīr[2380] ḳılıp ol nevāḥīniŋ[2381] ahālīsin köçürüp kéltürgendin soŋra[2382] Sulṭān Timur Ḫān (6) ve Kette Bay Biy ve Bürküt Bay Biy ve ġayrühüm Çömekey erāẕilidin[2383] gürūh-ı enbūhnı (7) ifsād **[B858]** ṭarīḳası bile Ḫˇārezm-i İrem Bezm[2384] cānibiġa[2385] nām-zed ḳıldı ol cemā'a Yaŋı-deryā'nıŋ[2386] (8) üstidin ötüp Tavḳara nevāḥīside ba'żı Yaŋı-deryālıġ[2387] élni çapıp köp māl ve esīr alıp (9) mürāca'at körgüzüp dururlar[2388] ve Ḳoŋrat tesḫīriniŋ henggāmıda[2389] Yaŋı-deryā'ġa (10) barıp olturġan Ḳaraḳalpaḳıyye'ġa ḳılġan mu'āmelesi ḫod yoḳarıda[2390] meẕkūr bolup durur érdi[2391] (11) tekrār ḳılmaḳ ḥācet érmes durur[2392] Aydōst Biy ol élni

---

[2371] durur ve: T ve B'de yok.
[2372] yılda: T ve B yıl
[2373] mertebe: T ve B ḳatla
[2374] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2375] rızḳnıŋ: T ve B rızḳ
[2376] tereddüd-i reft ü āmed: B tereddüd ü reft-âmed
[2377] üsr (ötre kullanıldığı için): T ve B esr
[2378] ḳılıp dururlar ve: T ve B ḳıldılar
[2379] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2380] tesḫīr: B musaḫḫar
[2381] nevāḥīniŋ: T ve B nevāḥī
[2382] soŋra: T ve B soŋ
[2383] erāẕilidin: İ'de "ارازليدين" şeklinde yazılmıştır.
[2384] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2385] cānibiġa: T ve B cānibi
[2386] Yaŋı-deryā'nıŋ: T ve B Yaŋı-deryā
[2387] Yaŋı-deryālıġ: T Yaŋı-deryālıḳ
[2388] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[2389] henggāmıda: T ve B hengāmıda
[2390] yoḳarıda: T yoḳarı
[2391] bolup durur érdi: T ve B boldı

köçürüp ḳaytġandın (12) soŋra[2393] Ḳazaḳ rā'yet-i istibdād u istiḳlālnı tekebbür ü tecebbür resmi bile ḥareketġa kirgüzüp (13) Yaŋı-deryā nevāḥīsin kim memālik-i maḥrūsa żamāyimidin durur[2394] érdi ḳışlaḳ ve nişīmen-gāh (14) ḳılıp dururlar[2395]

Naẓm[2396]

[T185b] Érür ġarīb[2397] bu ḳadīmdin eşher
Çıḳar toŋuz tüpeġa[2398] (15) él yıraḳ bolsa eger

Ol cemā'a-ı ḫāk-sār-ı tīre-rūzgār[2399]-ı sitīze-kārnıŋ işi[2400] ṭab'-ı sa'ādet- (16) yārıġa nā-mülāyim tüşüp anıŋ[2401] tenbīh ü te'dībi üçün Deşt-i Ḳıpçaḳ yörüşin ḫāṭır-ı (17) 'aḳdeside muṣammem ḳılıp durur[2402] érdi ol avānda Merv Terākimesi'din Teke ḥarāmīleri **[İ375a]** (1) öz ḥaddıdın mütecāviz işler ẓuhūrġa yétkürüp ba'żı ef'āl-ı nā-şāyesteġa iḳdām (2) körgüzdiler kim ol cemā'anıŋ güşmālı Ḳazaḳ te'dībidin ehemm ü enseb köründi (3) bu cihetdin Merv yörüşiġa cāzim bolup 'asākir-i nuṣret-me'āşirġa fermān nüfūẕ taptı[2403] (4) kim sefer yaraġınıŋ tehiyyesiġa iştiġāl körgüzgeyler bu eşnāda Ḥasan Murād Atalıḳ (5) ve Ḳandım Serdār kim sefāret resmi bile Buḫārā'ġa barıp durur[2404] érdiler andaġ[2405] kim (6) sābıḳan beyān kilkiniŋ raḳam-zedesi bolup durur[2406] érdi Mīr Ḥaydar Pād-şāh'nıŋ élçileri (7) Manḳıt

---

[2392] durur: T ve B'de yok.
[2393] soŋra: T ve B soŋ
[2394] durur: T ve B'de yok.
[2395] ḳılıp dururlar: T étdi B ḳıldı
[2396] naẓm: T ve B beyt
[2397] ġarīb: B ġarīb meşel
[2398] tüpeġa: T tüpege
[2399] tīre-i rūzgār: B'de yok.
[2400] işi: T ve B mundaġ nā-hem-vārlıġı ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ
[2401] anıŋ: B alarnıŋ
[2402] durur: T ve B'de yok.
[2403] taptı: T tapdı
[2404] durur: T ve B'de yok.
[2405] andaġ: T ve B andaḳ
[2406] durur: T ve B'de yok.

Ya‘ḳūb Ḳurçı Bégi ve Kel Yasavul bile Buḫārā’dın kélip der-gāh-ı ‘ālem-penāh (8) **[B859]** taḳbīliġa müşerref boldılar ve élçi-i meẕkūrlar pād-şāh-ı müşārün-ileyhniŋ iẓhār-ı iḫlāṣ ve ittiḥādmendlıġını[2407] (9) kim ḥażret-i a‘lā-ḫaḳannı aḳa ve özini ini oḳup érdi ol cenābdın kélgen pīş-keş (10) ü[2408] tansuḳāt-ı girān-māye ve ḫılā‘-ı ṭıllā-pīrāyeni hediye ve tuḥfe yosunıda çéktiler[2409] çün ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib- (11) ḳırān meddallāhu ẓıllehuġa emreyn-i meẕkūreyn ya‘nī evvel Ḳazaḳ te’dībi ve soŋra[2410] Teke’niŋ[2411] güşmālı (12) żamīr-i enveriġa meknūn bolup durur érdi[2412] ṣafā-yı ṭaviyyetdin yek-cihetlik istikmālı üçün (13) ol emrler şürū‘ıda **ve şāvirhum fi’l-emr**[2413] mü’eddāsı[2414] bile meşveret iltimās ḳılıp érdiler (14) li-hāẕā[2415] Berdi Bék veled-i Ḫudāy-berdi İnaḳ’nı kim atasınıŋ[2416] ornıġa Çaġatay inaḳlıġı (15) ḫiṭābı bile ser-efrāz bolup durur[2417] érdi élçi-i meẕkūrlarġa[2418] maṣḥūb ḳılıp Buḫārā şehriġa[2419] (16) irsāl étti[2420] Berdi İnaḳ élçiler bile Mīr Ḥaydar Pād-şāh’nıŋ der-bār-ı ‘ālīsiġa yétkendin soŋra[2421] (17) ol cenāb Berdi İnaḳ’nıŋ ta‘ẓīm ü tekrīmide mesā‘ī-yi meşkūreni[2422] taḳdīmġa yétkürüp meşveret **[İ375b]** (1) iltimāsı ḳılılġan cihetdin ‘imāme-i iftiḫārın mübāhāt hevāsıġa atıp Teke güşmālınıŋ meniyyetin (2) öz ẕimmesiġa köterip mütekeffil bolup durur[2423] kim Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm dāru’s-

[2407] ittiḥādmendlıġını: T ve B ittiḥādmendligin
[2408] pīş-keş ü: T ve B’de yok.
[2409] hediye ve tuḥfe yosunıda çéktiler: T ve B pīş-keş ḳıldılar
[2410] soŋra: B soŋ
[2411] Teke’niŋ: T ve B Teke
[2412] żamīr-i enveriġa meknūn bolup durur érdi: T ve B meknūn-ı żamīr-i enveriġa bolup érdi
[2413] Kur’an, 3/159
[2414] mü’eddāsı: T ve B müfādı
[2415] érdiler li-hāẕā: T ve B’de yok.
[2416] atasınıŋ: T ve B atası
[2417] durur: T ve B’de yok.
[2418] meẕkūrlarġa: T meẕkūrġa
[2419] Buḫārā şehriġa: T ve B Buḫārā’ġa
[2420] étti: T étdi
[2421] soŋra: T ve B soŋ
[2422] meşkūreni: T ve B meşkūre
[2423] bolup durur: T ve B boldı

salṭanası[2424] tevābi‘idin (3) her māl ve esīrler kim Teke mu‘ānidleriniŋ taṣarrufıda durur[2425] istirdād ḳılıp der-gāh-ı ‘ālem-penāhġa (4) irsāl ḳılġaylar[2426] bu mażmūnġa müş‘ir ṣadāḳat-nāme ḳayd-ı kitābetġa çekip ḥażret-i bī-hemāl (5) muḳarreb-i der-gāh-ı ẕü’l-celāl Mīr Külāl ḳaddesallāhu sırrahunıŋ dūdmān-ı sa‘ādet-nişānıdın (6) Seyyid Musā Ḫˇāce Uraḳ Mīr Külālī kim Buḫārā meşāhīridin ṣadāret manṣıbıda mütemekkin durur[2427] (7) ve Manḳıt Bay Muḥammed Çura Aġası’nı kim ol dağı mu‘temedün-‘aleyh kişi durur[2428] érdi Berdi İnaḳ’ġa (8) maṣḥūb ḳılıp alarnı dāru’l-ḫilāfe-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa[2429] irsāl ḳıldı alar ‘ıyd-ı aẓḥāda körnüş-i (9) hümāyūnda şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ bolup vālī-yi Buḫārā’nıŋ iẓhār-ı ittiḥād u yek-cihetlıġın[2430] (10) ṣadāḳat-nāme bile ‘arżġa yétkürüp dururlar[2431] **[B860]** ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār bu cihetdin Buḫārā (11) pād-şāhınıŋ iltimāsın ri‘āye ḳılıp Teke gūşmālınıŋ ṣaḥīfe-i ‘azīmetiġa raḳam-ı fesḫ tartıp[2432] (12) Ḳazaḳ te’dībini pīş-nihād-ı ḫāṭır ḳıldı ol eşnāda Cān Muḥammed veled-i Mollā İşim Bay Ḳazaḳ (13) élçileri bile **[T186a]** kélip Sulṭān Timur Ḫān’nıŋ nā-hencārlıġın ‘arżġa yétkürgey érdi[2433] (14) **bu vāḳı‘a beyānı ol durur**[2434] **kim** sābıḳan güẕāriş tapıp durur[2435] érdi kim Cān Muḥammed meẕkūr fesḫ-nāme bile Ḫˇārezm-i (15) İrem Bezm[2436] userāsınıŋ ṭalebi üçün sefāret resmi bile Deşt-i Ḳıpçaḳ’ġa ‘āzim bolup érdi (16) Çömekey élini Ḳuvaŋ ve Yaŋı-deryā sevāḥilide tapıp Sulṭān Timur Ḫān başlıġ Çömekey éliniŋ (17) töre ve biyleriġa fermān-ı ‘ālī-şānnı yétkürüp dururlar[2437] Sulṭān Ḫān[2438] ve Bölekey

[2424] Ḫˇārezm-i İrem Bezm dāru’s-salṭanası: T ve B Ḫˇārezm
[2425] Teke mu‘ānidleriniŋ taṣarrufıda durur: B Teke mu‘ānidleri taṣarrufıdadur
[2426] ḳılġaylar: T ve B ḳılġay
[2427] mütemekkin durur: B mütemekkindür
[2428] durur: T ve B’de yok.
[2429] Ḫˇārezm-i İrem Bezm’ġa: T ve B Ḫıvaḳ’ġa
[2430] yek-cihetlıġın: T ve B yek-cihetligin
[2431] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[2432] tartıp: T ve B çékip
[2433] yétkürgey érdi: T ve B yétkürdi
[2434] durur: T ve B’de yok.
[2435] durur: T ve B’de yok.
[2436] Ḫˇārezm-i İrem Bezm: T ve B Ḫˇārezm
[2437] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdi

Ḫān’nıŋ oġlanları **[İ376a]** (1) bā-vücūd ol[2439] kim alarnıŋ siŋil ḳarıntaşı[2440] ḥażret-i ḫilāfet-mertebetniŋ ḥarem-i muḥteremide muḫadderāt-ı (2) sürādıḳ-ı ‘afāf silkige[2441] muntaẓam durur érdi ve[2442] bu nev‘ muvāṣalat nisbeti[2443] ḥuḳūḳıdın köz yumup şerāret-i (3) Ḳazaḳıyyet ‘ırḳınıŋ[2444] ḥareketi bile ḥükm-i hümāyūn imtiṣālıdın baş çéktiler ve öz ḥaddı- (4) dın taşḳarı ḳadem-i cür’et ḳoyup ba‘żı nā-münāsib ve nā-hencār sözlerġa[2445] tilleri mütekellim (5) bolup élçiniŋ ta‘ẓīm ü tebcīlide istiḫfāf körgüzüp dururlar[2446] ve Allāh-berdi (6) Ḫˇāce kim Cān Muḥammed’niŋ yoldaş ve hem-rāhı durur érdi[2447] anı Orta Yüz Ḳazaḳ’ıġa yiberdiler (7) tā kim ol él eger ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanġa inḳıyād körgüzseler[2448] biz[2449] daġı iṭā‘at ḳılur-miz (8) ve illā felā Ḳuran Bahādır ve Bürküt Bay Bahādır[2450] kim Çömekey éliniŋ ‘aẓīmü’ş-şān biyleri (9) durur érdiler[2451] özleriġa ta‘alluḳ éller bile Yaŋı-deryā’ġa kélip Ḫasan Bay ḳal‘asınıŋ[2452] ḥavālīside (10) ḳışlaḳ ḳılıp durur[2453] érdiler alar Sulṭān Timur Ḫān’nıŋ mundaḳ[2454] nā-hencārlıġıġa (11) rıżā bérmey munı **[B861]** maṣlaḥat körüp dururlar[2455] kim ṣulḥ-güne yüzidin bu élçiġa élçi ḳoşup (12) yibereli tā élçi kélgünçe élniŋ ḳıraġıda badalġa isti‘dādın ser-encām ḳılıp ferāġ-ı tamām[2456] (13) her ne iş

[2438] Sulṭān Ḫān: B Sulṭān Timur Ḫān
[2439] bā-vücūd ol: T ve B bā-vücūdī
[2440] ḳarıntaşı: T ve B ḳarındaşı
[2441] silkige: B silkiġa
[2442] durur érdi ve: T ve B érdi
[2443] muvāṣalat nisbeti: T ve B nisbet-i muvāṣalat
[2444] ‘ırḳınıŋ: B‘örfiniŋ
[2445] sözlerġa: T ve B sözlerge
[2446] körgüzüp dururlar: T ve B körgüzdiler
[2447] yoldaş ve hem-rāhı durur érdi: T ve B hem-rāhı érdi
[2448] körgüzseler: B körgüzse
[2449] biz: B bizler
[2450] Bahādır: T ve B’de yok.
[2451] biyleri durur érdiler: T biyleri durur B biyleridür
[2452] Ḫasan Bay ḳal‘asınıŋ: T ve B Ḫasan ḳal‘asınıŋ
[2453] durur: T ve B’de yok.
[2454] mundaḳ: T ve B mundaġ
[2455] körüp dururlar: T ve B kördiler
[2456] tamām: B tamām bile

ḳılsaŋız ḳılıŋ bu re’y ḫānġa muvāfıḳ tüşmey ve soŋra mutābıḳ-ı mizāc[2457] tüşüp (14) biylerniŋ ṣavāb-dīdi bile Bürküt Bay Biy’niŋ oġlını ba‘żı ked-ḫudālar bile Cān Muḥammed’ġa (15) ḳoşup der-gāh-ı ‘ālem-penāhġa irsāl ḳıldılar élçiler kélgendin soŋra[2458] Cān Muḥammed ötken (16) vaḳāyi‘ni ‘arżġa yétkürüp durur[2459] bu cihetdin ġażab-ı sulṭānī mużā‘af bolup élçilerni (17) tutdurup tengnā-yı zindānda mihmān ḳıldılar[2460] **Beyt**

Kişi kim kéldi der-gāhıŋġa nā-ṣāf

[İ376b] (1) Ḳılur bend içre zindān-ı belā ṣāf

Ve fermān-ı lāzımu’l-iẕ‘ān ‘asākir-i ẓafer-me‘āṣirġa ṣādır boldı (2) kim her éki ve üç kişi bir téve ve bir tal alsun ve her téveġa ékki méşik ve éki aylıḳ azuḳı bile (3) Ḳıpçaḳ ḥavālīsiġa yıġnalsunlar **ḥażret-i a‘lā-ḫaḳanīniŋ cülūs-ı meymenet-i me’nūsınıŋ (4) yetinçi**[2461] **yılınıŋ vaḳāyi‘-i keşīrü’l-bedāyi‘i ol cümledin rāyāt-ı āftāb-ı işrāḳınıŋ Deşt-i Ḳıpçaḳ’ġa** (5) **ḥareket ḳılmaḳı**[2462] **ve Ḳazaḳ mu‘ānidleriniŋ şīşe-i cem‘iyyetiġa seng-i tefriḳa yétmegi** (6) **‘asākir-i manṣūreniŋ maġānim-i keşīre taṣarrufıdın behre-i tamām almaġı ve kevkebe-i vālānıŋ ḳāyid-i** (7) **iḳbāl ‘inān-keşligi bile mürāca‘at cānibi ḳozġalmaġı** söz mıżmārınıŋ türk-tāzı (8) varaḳ beydāsınıŋ **[B862]** cilve-sāzı ḳalem-i vāḳı‘a-perdāz bu nev‘ efsāne-ṭırāzlıġ[2463] (9) körgüzür kim çün esbāb-ı sefer tehiyyesidin ferāġ ḥāṣıl bolupdur[2464] ḥażret-i server-i selāṭīn-‘iẓām (10) ‘umde-i ḫavāḳīn-i ẕü’l-iḥtirām sulṭān-ı Süleymān-iḥtişām ṣāḥib-ḳırān-ı ẓafer-intiẓām **Naẓm**

[2457] muvāfıḳ tüşmey ve soŋra mutābıḳ-ı mizāc: T ve B muvāfıḳ-ı mizāc
[2458] soŋra: T ve B soŋ
[2459] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[2460] ḳıldılar: T ve B ḳıldı
[2461] yetinçi: T yetilençi
[2462] ḳılmaḳı: T ve B étmegi
[2463] efsāne-ṭırāzlıġ: B fesāne-ṭırāzlıġ
[2464] bolupdur: T ve B boldı

(11) Mü’eyyed şehenşāh-ı gerdūn-cenāb

[T186b] Cihān-gīr-i fīrūz-ı mālik-riḳāb

Mu‘ayyen-mesākīn muḥīṭ-i (12) kerem

Mu‘ızzu’l-verā ser-firāz-ı ümem

Serīr-i ḫilāfetde tācu’l-mülūk

Ṭarīḳ-ı ‘adāletde ṣāḥib-i (13) sülük

Bāsıṭ-ı bisāṭu’l-emn ve’l-emān ḳāmı‘-ı bünyānu’ẓ-ẓulm ve’ṭ-ṭuġyān el-muḫtaṣṣu (14) bi-ġāyet-i meliki’l-mennān mu‘ızzu’d-devleti ve’l-ḫilāfeti ve’d-dīn ebū’l-muẓaffer ve’l-manṣūr Ebū’l-ġāzī[2465] (15) **Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān** ḫalledallāhu mülkehu ebeden memālik-i maḥrūsa muḥāreseti üçün cenāb-ı emāret-me’āb eyālet- (16) intisāb merkez-i muḥīṭ-i celālet ḳuṭb-ı dāyire-i aṣālet **Şi‘ir**

‘Izz u celāl ṭāreminiŋ mihr-i enveri

(17) İḳbāl u cāh efseriniŋ zīb ü zīveri

Dünyā vü dīn ‘imāretiniŋ rükn-i a‘ẓamı

Ya‘nī **[İ377a]** (1) ḫıdīv-i kām-revānıŋ biraderi

‘Umdetü’l-umerā ḳıdvetü’l-‘uẓemā merci‘ü’l-e‘āẓım maḳṣadu’l-ekārim nev-bāde-i (2) bostān salṭanat-ı ḫulāṣa-ı dūdmān mekremet-i emīr-i kebīr celālu’d-devleti ve’d-dīn **Ḳutluḳ**[2466] **Murād** (3) **İnaḳ** meddallāhu ẓılāle **[B863]** celālihi ‘alā mefāriḳi’l-enāmnı niyābet mesnedide mütemekkin étip[2467] tārīḫ-i (4) hicrī miŋ ékki yüz

[2465] ve’l-manṣūr Ebū’l-ġāzī: T ve B’de yok.
[2466] Ḳutluḳ: B Ḳutluġ
[2467] étip: T ve B ḳılıp

yégirme yettide muḥarremü'l-ḥarāmnıŋ[2468] on ékkiside dū-şenbih küni (5) durur érdi[2469] kim Ḳoy yılınıŋ evāḫiride Ḫˇārezm-i İrem Bezm'niŋ[2470] Ḥūtınıŋ evveli (6) durur[2471] érdi müstaḳarr-ı ḫilāfetdin rükūb ḳılıp Maylı Çungul'nı şeref nüzūlı bile ġayret-i (7) behişt-i berīn ḳıldı çün taŋlası se-şenbih küni kim Atalıḳ-arnası'nıŋ (8) ḥavālīsiġa sāye-i vuṣūl saldı Ḳaraḳalpaḳ bahādırları Gürgen Terākimesi kim[2472] çapġunçıları- (9) dın kişi öltürüp bir baş kéltürüp dururlar[2473] **bu sāniḥa beyānı ol kim** çün Gürgen (10) Terākime'siniŋ evbāş u erāẕili kim Éltepçe-ḳuduḳı'nıŋ[2474] üstide Ḳandım Serdār'dın (11) dest-bürd-i 'aẓīm ve gūşmāl-ı belīġ körüp ulaġ ve azuḳasıdın ayrıldılar meşaḳḳat-ı tamām (12) ve ṣu'ūbet-i lā-kelām bile yolda ba'żı raḫt-ı ḥayātın ser-ḥadd-ı helāketġa çékip ḳalġanları[2475] (13) yarım cān bile öz mesākiniġa yétüşüp dururlar ve[2476] ol cemā'anıŋ ba'żı ḥarām-zādeleri[2477] (14) ḫammār-şikenlik temennāsı bile ḫīre-serlik başın nāḫun-ı fesād bile ḳaşıp memālik-i maḥrūsa-ı (15) Ḫˇārezm-i İrem Bezm dāru's-salṭanasıġa[2478] rā'yet-efrāz-ı teveccüh bolup dururlar[2479] tā kim bir ṭarafdın (16) dest-bürd körgüzüp mürāca'at ḳılġaylar[2480] bu temhīd bile ḳaṭ'-ı menāzil[2481] ḳılıp Ḫˇāce- (17) éli ḥavālīsidaġı Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ[2482] éliġa çapavul yétkürüp dururlar[2483] Ḳara- **[İ377b]** (1) ḳalpaḳ'nıŋ[2484] mübārizleri daġı

[2468] muḥarremü'l-ḥarāmnıŋ: T ve B muḥarremniŋ
[2469] durur érdi: T ve B'de yok.
[2470] Ḫˇārezm-i İrem Bezm'niŋ: T ve B Ḫˇārezm
[2471] durur: T ve B'de yok.
[2472] Terākimesi kim: T ve B Terākimesi'niŋ
[2473] kéltürüp dururlar: T ve B kéltürdiler
[2474] Éltepçe-ḳuduḳı'nıŋ: B Éltepçe-ḳuduġı'nıŋ
[2475] ḳalġanları: T ve B ḳalġanı
[2476] yétüşüp dururlar ve: T yétüşdiler B yétüştiler
[2477] ḥarām-zādeleri: T ve B ḥarāmī-zādeleri
[2478] Ḫˇārezm-i İrem Bezm dāru's-salṭanasıġa: T ve B Ḫˇārezm'ġa
[2479] bolup dururlar: T ve B boldılar
[2480] mürāca'at ḳılġaylar: T ve B yanġaylar
[2481] ḳaṭ'-ı menāzil: B ṭayy-ı menāzil
[2482] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ
[2483] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[2484] Ḳaraḳalpaḳ'nıŋ: T ve B Ḳaraḳalpaḳ

tuş tuşdın atlanup[2485] Yomutiyye'ni maġlūb (2) u münhezim ḳılıp gūşmāl-ı belīġ yétkürüp dururlar[2486] ve der-gāh-ı 'ālem-penāh ḫuddāmıġa nişāne üçün (3) bir baş kéltürüp mevḳıf-ı ḫilāfetdin 'avāṭıf-ı bī-kerāne bile ser-efrāz boldılar (4) ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār çehār-şenbih küni arnadın devletġa hem-'inān-ı rükūb ḳılıp Ḳıpçaḳ'nı (5) mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl étdi[2487] niẓāmu'l-mülk **Muḥammed Yūsuf Mihter**[2488] ve şücā'ü'd-devleti ve'd-dīn[2489] (6) **Ḳoş-bégi'ge**[2490] mevḳıf-ı ḫilāfetdin fermān-ı lāzımu'l-imtişāl[2491] ṣādır bolup durur[2492] kim (7) gerdūn-miṣāl sefīneler bile kim **Ferd**

[B864] Tapıp vaż'da barça şekl-i hilāl
Velī kéŋlik içre (8) felekdin miṣāl

Burunraḳ yarlıġ-ı cihān-muṭā' bile Āmūya'nıŋ yoḳarı ve nişībidin Ḳıpçaḳ (9) ma'beriġa cem' bolup durur[2493] érdi kélgen sipāh-ı nuṣret-penāhnı mu'aṭṭal ḳılmay (10) deryādın ötkere bérsünler cum'a küni muḥarremü'l-ḥarāmnıŋ[2494] on altısıda ol ḥażret Téŋri (11) tebāreke ve te'ālānıŋ ḥıfẓıda deryādın 'ubūr ḳılıp Çılpuḳ'nıŋ şarḳī astıda deryā- (12) nıŋ[2495] ḳıraġın muḫayyem-i ḫıyām-ı iḳbāl ve maḳarr-ı sürādıḳāt-ı cāh u celāl ḳıldı bu mevżi'de **[T187a]** (13) 'asākir-i manṣūre ve efvāc-ı ḳāhire deryādın ötkünçe tört kün tevaḳḳuf ḳılıp ḳuş (14) salmaḳ ve şikār ḳılmaḳ bile vuḥūş u ṭuyūrġa ḳıran saldı **Meşnevī**

[2485] atlanup: T ve B atlanıp
[2486] yétkürüp dururlar: T ve B yétkürdiler
[2487] étdi: B étti
[2488] Muḥammed Yūsuf Mihter: B Yūsuf Mihter
[2489] ve'd-dīn: T ve B'de yok.
[2490] Ḳoş-bégi'ge: T ve B Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi'ge
[2491] fermān-ı lāzımu'l-imtişāl: T ḥükm B ḥükm-i hümāyūn
[2492] bolup durur: T ve B boldı
[2493] durur: T ve B'de yok.
[2494] muḥarremü'l-ḥarāmnıŋ: T ve B muḥarremniŋ
[2495] deryānıŋ: T ve B deryā

(15) Şāhım [ki][2496] şikār olur şi‘ārı

Kök üzre bolur ḥaml-ı şikārī

Ḳılġaç ḳuşını hevāda sāyir

(16) Bolur aŋa ṣayd nesr-i ṭāyir

Eyyām-ı tevaḳḳufda Orta Yüz Ḳazaḳ’dın Aman Bay Biy kim ol (17) ulusġa emīr-i ṣāḥib-fermān ve nevīn-i pād-şāh-nişān durur[2497] érdi anıŋ inisi Ḳapan **[İ378a]** (1) Bay Bahādır aḳasınıŋ allıdın[2498] Allāh-berdi Ḫˇāce’niŋ muṣāḥabetide sefāret resmi bile (2) kélip kiryās-ı devlet-esāsnıŋ ‘atebe-būslıġıġa[2499] fāyiz bolup bir şunḳar-ı (3) tīz-pervāz bile toḳḳuz at pīş-keş ötkerdi ve aḳasınıŋ iẓhār-ı inḳıyād ve ḳulluḳ ‘arīża-dāştın (4) ma‘rūż-ı rāy-ı ‘ālem-ārāy ḳılıp ser-şār-ı bāde-i ‘āṭıfet bolup dururlar[2500] ve işāret-i ḫaḳanī bile (5) aŋa İltüzer **[B865]** Muḥammed Bahādır Ḫān-ı maġfūrnıŋ ribāṭıda menzil ta‘yīn ḳılıp ser-kār-ı ḫilāfetdin (6) vaẓīfe ve ‘ulūfesin muḳarrer ḳıldı ve yana[2501] Bölekey Ḫān’nıŋ üçünçi[2502] oġlı Sulṭān Ḥüseyin (7) Töre kim Çoŋ Sulṭān’ġa meşhūr durur[2503] érdi ḳarıntaşın[2504] körmek bahānesi bile Timur (8) Sulṭān Ḫān’nıŋ[2505] allıdın[2506] kéldi[2507] tā kim ‘ālī-ḥażret-i ḫilāfet-mertebet eger mesned-i ferāġatda (9) mütemekkin bolup intiḳām ‘azmin ḥayyiz-i ḳuvvetdin mannaṣa-ı fi‘lġa kéltürmegen bolsa fe-huve’l-murād ve illā ḫaber irsālıda (10) tesāhül cāyiz tutmaġay çün Çoŋ Sulṭān Ḳazılı-yolı’dın çıḳıp Çılpuḳ nevāḥīsiġa vārid boldı (11) bildi kim ne

[2496] [ki]: B ki
[2497] durur: T ve B’de yok.
[2498] allıdın: B aldıdın
[2499] ‘atebe-būslıġıġa: B ‘atebe-būslıḳıġa
[2500] bolup dururlar: T ve B boldı
[2501] yana: T ve B yene
[2502] üçünçi: T üçlençi
[2503] durur: T ve B’de yok.
[2504] ḳarıntaşın: T ve B ḳarındaşın
[2505] Timur Sulṭān Ḫān’nıŋ: T ve Sulṭān Timur Ḫān’nıŋ
[2506] allıdın: T ve B aldıdın
[2507] kéldi: T’de yok.

ḥādiṣe rūy bérmiş durur[2508] fi'l-ḥāl mülāzımlarıdın éki kimseni[2509] Sulṭān Timur (12) Ḫān'ġa iḫbār üçün mürāca'at ḳıldurup[2510] özi der-gāh-ı gerdūn-iştibāh ḫāk-būslıġıġa[2511] (13) müşerref bolmış durur[2512] münhīler anıŋ Ḳazaḳ'ġa iḫbār üçün kişi ḳaytarġanın 'arżġa (14) yétkürüp mevḳıf-ı celāletdin nigāhīşġa[2513] kişi buyurulup durur[2514] me'mūrlar Çoŋ Sulṭān- (15) nıŋ yibergen kişilerin yoldın tutup kéltürüp dururlar[2515] ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār (16) Çoŋ Sulṭān'nı ḫiṭāb u 'itābdın soŋra[2516] mülāzım u muṣāḥibleri bile şehrġa[2517] yiberip anıŋ muḥāfaẓatıġa (17) kişi ta'yīn ḳıldı aynıŋ yégirmeside şenbih[2518] seḥeri emīr-i ṣadāḳat-intimā şücā'ü'd-devle **[İ378b]** (1) Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi'ni muḳaddeme-i sipāh ve harāvul-ı leşker-i ẓafer-penāh ḳılıp Töre Bék Ḳıyat (2) ve Mollā Devlet Naẓar ve Ṭaylaḳ Bahādır'nı aŋa ġacarçı[2519] étip Ḳazılı-yolı'ġa buyurup dururlar[2520] izi- (3) din kevkebe-i vālā rā'yet-i 'azīmetni ḥareketġa kirgüzüp kéç pīşīnde Ḳatıġ-aġaç ḳumıġa (4) nüzūl-ı meymenet-vuṣūlı bile neżāret bağışladı taŋlası seḥerde 'asākir-i nuṣret-me'āşir nehżat (5) körgüzgendin soŋra[2521] seḥāb-ı ḳīr-gūn mevkib-i keyhān-pūy ġubārı **[B866]** dék hevā yüzin tutup (6) ay ve yulduz lu'betleri ve tevārat[2522] bi'l-ḥicāb[2523]

[2508] durur: T ve B'de yok.
[2509] kimseni: T ve B kişini
[2510] mürāca'at ḳıldurup: T ve B ḳaytarıp
[2511] ḫāk-būslıġıġa: T ve B ḫāk-būslıḳıġa
[2512] bolmış durur: T ve B boldı
[2513] nigāhīşġa: B nekāmīşġa
[2514] buyurulup durur: T [bu]yuruldı B buyuruldı
[2515] kéltürüp dururlar: T ve B kéltürdiler
[2516] soŋra: T ve B soŋ
[2517] şehrġa: T ve B şehrge
[2518] şenbih: B se-şenbih
[2519] ġacarçı: B ġaçarçı
[2520] buyurup dururlar: T buyurdı B buyurdı ve
[2521] soŋra: T ve B soŋ
[2522] tevārat: İ ve T'de "تورات" şeklinde yazılmıştır.
[2523] Kur'an, 38/32

perdesiġa rū-yı iḫtifā çékip bulut-ı pervīzni (7) kāfūr-bīzlik āġāz ḳıldı ve zemherīr çapġunı her ṭarafke[2524] tek ü tāz körgüzüp durur[2525] **Naẓm**

(8) Hevāda bulut körgüzüp rüsteḫīz
Cihān saṭḥıġa boldı kāfūr-bīz

Ġaraż kim şehenşāh ḳılġaç (9) ḫırām
Aḳ étkey yolın körgüzüp ihtimām

Kevkebe-i vālā Ḳubaş[2526]-yolı bile Ḳazalı (10) Teŋ-yār-başı'nıŋ güẕeridin ötüp aynıŋ **[T187b]** yégirme üçide cum'a küni Ḳaḳma Süksevül (11) yolınıŋ aġzıġa tüşüldi ol kün Ḳaraḳalpaḳ userāsıdın bir Keneges yigit (12) Ḳazaḳ'dın ḳaçıp kéldi ve Ḳazaḳ'nıŋ kevkebe-i vālānıŋ teveccühidin henūz bī-ḫaberlıġı (13) andın vużūḥġa yétdi[2527] bu mevżi'de Aydōst Biy Ḳaraḳalpaḳıyye'din béş yüz dil-āver-i kīne-güẕār bile (14) mevkib-i hümāyūnġa mülḥaḳ bolup der-bār-ı felek-miḳdār ḫāk-būslıġıġa[2528] şeref-i iḫtişāṣ tapıp dururlar[2529] (15) ve toḳḳuz[2530] toḳuz pīş-keş çékip 'ızz-ı ḳabūl bile ser-efrāz bolup dururlar[2531] şenbih küni çāşt-gāh- (16) dın soŋra[2532] felek-i nīlī çehr-i serd-mihrlik āġāz ḳılıp hevā mevci bürūdet şiddetidin (17) gevher suyı dék girih-bend boldı ve deryā suyı savuḳ[2533] ḥiddetidin ẓalma köŋli dék pūlād-peyvend **[İ379a]** (1) ve şimāl ihtizāzı sermā zūr-bāzūsı bile 'ālem yüziġa ṭabānça urdı ve debūr türk-tāzı zemherīr (2) temevvücidin cihān başıġa tīġ yaġdurdı **Meşnevī**

[2524] ṭarafke: B ṭarafġa
[2525] körgüzüp durur: T ve B körgüzdi
[2526] Ḳubaş: İ'de "قوياش" şeklinde yazılmıştır, "ب" harfinin noktasının biraz uzun çekildiği söylenebilir.
[2527] yétdi: T ve B yétti
[2528] ḫāk-būslıġıġa: T ve B ḫāk-būslıḳıġa
[2529] tapıp dururlar: T tapdı B taptı
[2530] toḳḳuz: T ve B toḳuz
[2531] bolup dururlar: T ve B boldı
[2532] soŋra: T ve B soŋ
[2533] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)

Savuḳ[2534] boldı anıŋ dék hūş- (3) fersūd

Çıḳardı ot ġamı él aġzıdın dūd

[B867] Bürūdet ol ṣıfat körgüzdi te’ṣīr

(4) Nefes zincīr dék boldı gülū-gīr

Eṣer ḳaṭ‘ oldı[2535] beyżā micmeridin

Ḥarāret maḥv encüm (5) aḫgeridin

Savuḳdın[2536] boldı ot taġ içre nā-yāb

Ḳara taşdın çékip üstiġa (6) sincāb

Aġızdın çün nefes çıḳmaḳnı çaġlap

Saḳal üstide çıḳġaç (7) şūşe baġlap

Açıġ yéldin ulusġa ḥālet oldur

Töker közyaşlarıdın yerġa[2537] (8) möldür

Néçe ḳardın ki yer ḳāḳımġa kirdi

Savuḳ[2538] eczāsını her yan ayırdı

(9) Bulaġ boldı témür kānıġa mānend

Téŋiz hem ser-be-ser pūlād-peyvend

[2534] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)
[2535] oldı: T’de yok.
[2536] savuḳdın (ساووقدين): T ve B savuḳdın (ساوقدين)
[2537] yerġa: T ve B yerge
[2538] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)

Hevā kim pençe-i taḥrīk açtı

(10) Kefidin ‘ālem içre zehr saçtı

Yılanlar boldı yer astıda bī-cān

Ḳaçıp rūbāh (11) öyiġa şīr-i ġarrān

Hevāġa ḳuşlar açġaç nā-gehān per

Ḳanat yapmaḳ yene[2539] bolmay müyesser

(12) Yek-şenbih küni bā-vücūdī kim şiddet-i sermā burunġı kündin ziyāde durur[2540] érdi (13) ḥażret-i [B868] ḫıdīv-i kām-kār nehżat ‘alemin cilveġa kirgüzüp durur[2541] çün Ḳaḳma (14) Süksevül bīşesidin ötdi[2542] beyābānīġa vārid bolup durur[2543] kim vüs‘atda felek (15) ‘arṣasıdın kéŋ ve hem-vārlıġda āyīne saṭḥıġa téng **Naẓm**

‘Aceb pehn-i deşt kerān-tā- (16) kerān

Musaṭṭaḥ édi rūy-ı āyīne-sān

Témür levḥ yaŋlıġ yeri asru saḫt

Kögermey (17) aŋa hīç giyāh u dıraḫt

Semārūg ol yanıdın ursa ser

Körer bu kenārıdın ehl-i naẓar

[2539] yene: B yana
[2540] durur: T ve B’de yok.
[2541] kirgüzüp durur: T ve B kirgüzdi
[2542] ötdi: B ötti
[2543] bolup durur: T ve B boldı

[İ379b] (1) Ol deşt Aḳ-taban taḳırıġa meşhūr durur érdi[2544] baru[r]da sol ḳol ṭarafıda kim cānib-i (2) ġarbī durur[2545] bir bülend ḳol tüşüp durur[2546] kim ol mevżi‘[2547] Aḳ-ḳır’ġa mevsūm durur[2548] (3) ve ayaḳı Böriçi’niŋ[2549] sengeriġa vābeste durur ve[2550] ol deştde laġzış-ı pā ve şiddet-i sermā- (4) dın köp at ve téve telef bolup durur[2551] ve nihāyet bürūdetdin ekşer ehl-i leşkerniŋ ḳol (5) ve ayaḳın burun ve ḳulaḳın[2552] savuḳ[2553] alıp durur[2554] ‘ālī-ḥażret-i ẖilāfet-mertebetniŋ (6) dağı mübārek bir burunları[2555] bile bir ḳulaḳlarınıŋ uçıġa bir néme sirāyet ḳıldı ve éşitildi kim (7) bu deştde ol kün ékki kişi sermādın helāket varṭasıġa kétti ve[2556] namāz-ı ‘aṣrdın burun (8) Kök-tüpe ḳumıġa kim deşt-i meẕkūr yüzide ẖāl yaŋlıġ vāḳi‘ durur[2557] nüzūl (9) ḳılıp kiryās-ı bülend-esās mancūḳın ol ḳumnıŋ ḳıble astıda ḳubbe-i ‘ayyūḳġa (10) hem-ser ḳıldı ve andın köçüp Çertekli üsti bile **[T188a]** éki kün savuḳ[2558] cihetidin (11) az az ḳaṭ‘-ı **[B869]** menāzil ḳılıp se-şenbih künide[2559] ‘aṣr henggāmıda[2560] Çaġıllı mevżi‘iġa[2561] (12) sāye-i vuṣūl salıp dururlar[2562] taŋlası çehār-şenbih küni durur érdi kim[2563] (13) kevkebe-i vālā debdebe-i tamām ve ṣavlet-i mā-lā-kelām bile[2564] andın ḥareket ḳılıp durur[2565] ol kün (14) bürūdet şiddeti bir néçe[2566] taẖfīf

---

[2544] meşhūr durur érdi: T meşhūr durur B meşhūrdur
[2545] ġarbī durur: B ġarbīdür
[2546] tüşüp durur: B tüşüpdür
[2547] ol mevżi‘: T ve B’de yok.
[2548] mevsūm durur: B mevsūmdur
[2549] Böriçi’niŋ: T ve B Böriçi
[2550] vābeste durur ve: T vābeste durur B vābestedür
[2551] bolup durur: T ve B boldı
[2552] ḳulaḳın: B ḳulaġın
[2553] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)
[2554] alıp durur: T ve B aldı
[2555] burunları: T ve B yüzi
[2556] varṭasıġa kétti ve: T ve B ser-ḥaddıġa yétmiş
[2557] vāḳi‘ durur: B vāḳi‘dür
[2558] savuḳ (ساووق): T ve B savuḳ (ساوق)
[2559] künide: T ve B küni
[2560] ‘aṣr henggāmıda: T ve B ‘aṣrda
[2561] Çaġıllı mevżi‘iġa: T ve B Çaġıllı’ġa
[2562] salıp dururlar: T ve B saldı
[2563] durur érdi kim: T ve B’de yok.
[2564] debdebe-i tamām ve ṣavlet-i mā-lā-kelām bile: T ve B’de yok.

taptı[2567] ve āḫır pīşīnde meẕkūr[2568] ḳumdın çıḳıp muznıŋ[2569] (15) üsti bile Yaŋı-deryā'dın 'ubūr körgüzüp[2570] Yaḫşı-ḳaşḳa tüpesiniŋ astıġa tüşdiler[2571] (16) çün Cemşīd-i ḫūrşīd ḫalvet-kede-i maġribde ārām tutdı[2572]

Beyt

Alıp maġrib (17) diyārın şāh-ı ḫāver
Çü butraşdı[2573] felekke ḫayl-ı aḫter

Şeh-i ḫūrşīd-tāc u **[İ380a]** (1) āsmān-taḫt
Ḫıdīv-i māh-çehr ü Müşterī-baḫt

Tertīb-i sipāh ve ta'yīn-i ṭalāye (2) ḳılıp ḫaber-gīrlik üçün Ḳandım Serdār ve Penāh Bahādır Ḳoŋrat ve Devlet (3) Naẓar Yüzbaşı veled-i Orun Bay Biy[2574] ve Sulṭān Keneges ve Töre Bék Ḳıyat'nı on kimse[2575] bile (4) Ḥasan-ḳal'ası'nıŋ ṭarafıġa irsāl ḳılıp dururlar[2576] me'mūrlar Yaman-ḳaşḳa (5) ḥavālīsidin ékki ādem[2577] tutup miŋdin köpraḳ[2578] yılḳı alıp yarım kéçedin (6) burun ḳaytıp kélip durur érdiler[2579] ve tutulġan kişilerdin Ḳazaḳ'nıŋ (7) yaḳında érkeni ve 'asākir-i manṣūre teveccühidin bī-

[2565] ḳılıp durur: T ve B ḳıldı
[2566] néçe: T ve B néme
[2567] taptı: T tapdı
[2568] meẕkūr: T ve B'de yok.
[2569] muznıŋ: T ve B muz
[2570] körgüzüp: T ve B ḳılıp
[2571] tüşdiler: T tüşdi B tüşti
[2572] tutdı: B tuttı
[2573] butraşdı: T ve B butraştı
[2574] Biy: B'de yok.
[2575] kimse: T ve B kişi
[2576] ḳılıp dururlar: T ve B ḳıldı
[2577] ādem: T ve B kişi
[2578] köpraḳ: T ve B köprek
[2579] kélip durur érdiler: T ve B kéldiler

ḫaberlıġı ma‘lūm bolup durur[2580] (8) ammā tutulġan kişilerniŋ bir yoldaşı ḳolġa tüşmey ḳaçıp ḳutulup érdi (9) nışfu’l-leylde élġa[2581] ḫaber yétkürüp durur[2582] Ḳazaḳ’nıŋ ḫırmen-i şebātı bu ḫaber-i vaḥşet- (10) eşer bārıḳası bile ḫākister bolup küren küren ḳabīle ḳabīle firār ṭarīḳıġa (11) ‘āzim bolup dururlar[2583] ol kéçe seḥer henggāmıda[2584] faḳīr tüş kördüm[2585] kim ‘asākir-i nuṣret- (12) me‘āşirniŋ barça ulaġ ve merākibi otun yüklenġan[2586] **[B870]** ḳıbleġa müteveccih dururlar[2587] ve ḥażret-i (13) ḫilāfet-mertebet bir semend-i gerdūn-mānendġa rākib bolup ‘asākir-i manṣūre żabṭıġa (14) iştiġāl körgüze durur[2588] ol eşnāda naẓarımge müşāhede ḳılıldı kim bir seng-i (15) āsiyā kim yolnıŋ[2589] üstide vāḳi‘ durur[2590] érdi öz özidin pāre pāre bolup (16) uşalıp barça bī-taṣdī‘ ötüp dururlar[2591] taŋ atġandın soŋra[2592] bu tüşni (17) ba‘żı dānişmendlerġa kim faḳīrniŋ ḳoşıġa yaḳın tüşmiş durur[2593] érdiler

[2580] bolup durur: T ve B boldı
[2581] élġa: T ve B élge
[2582] yétkürüp durur: T ve B yétkürdi
[2583] bolup dururlar: T ve B boldılar
[2584] henggāmıda: T ve B hengāmıda
[2585] kördüm: T kördim
[2586] yüklenġan: T ve B yüklengen
[2587] müteveccih dururlar: B müteveccihdürler
[2588] körgüze durur: B körgüzedür
[2589] yolnıŋ: T ve B yol
[2590] durur: T ve B’de yok.
[2591] ötüp dururlar: T ötdiler B öttiler
[2592] soŋra: T ve B soŋ
[2593] durur: T ve B’de yok.

3. BÖLÜM: İNCELEME

3.1. Yazım Özellikleri

Metin, talik hatla kaleme alınmıştır ve oldukça okunaklıdır. Hem Uygur imla geleneğinin hem de Arap-Fars imla geleneğinin yansımalarının görüldüğü metinde, genellikle hareke kullanılmamıştır. Hareke, bazı Arapça ve Farsça ibarelerde ya da yazımı aynı, anlamları farklı kimi kelimelerde kullanılmıştır. Metnin yazımında bazı yerlerde noktalı harflerin noktasının unutulduğu veya sehven fazladan nokta konduğu anlaşılmaktadır. Kimi zaman noktaların yerlerinin değişmesi de dikkat çeken yazım özelliklerindendir. Bazı kelime ve eklerin yazımında bir düzensizlik görülmektedir, kimi kelimelerin ise yanlış yazıldığı tespit edilmiştir. Bunlar ileride ilgili yerlerde örneklendirilecektir.

Metinde bir olayın anlatımının bitip başka bir olayın anlatılacağı yerlerde yani bir nevi konu başlıklarında; nazım bölümlerinde mısra aralarındaki üç nokta işaretlerinde; kimi özel isimlerin yazımında; ayet, hadis gibi Arapça ibarelerin yazımında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Metinde varak sonlarına, bir sonraki varağın ilk kelimesinin kolayca tespit edilmesi için reddâde koyma yöntemi benimsenmiştir.

3.1.1. Ünlülerin Yazımı

Türkçe kelimelerin yazımında "a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü" olmak üzere dokuz ünlü tespit edilmiştir.

3.1.1.1. /a/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında genellikle medli elif (آ) kullanılmıştır:

anı آنی (300b/4), *alġay* آلغای (302a/7), *aldıġa* آلدیغه (323b/17), *ayaḳı* آیاقی (328b/17), *artuḳ* آرتوق (335a/6), *altı* آلتی (337a/11), *andaḳ* آنداق (342a/11), *az* آز (345a/4), *arasıda* آراسیدا (357b/6), *alar* آلار (376a/10)

Kelime başında zaman zaman elif (ا) kullanılmıştır:

ara ارا (301a/5, 311b/7), *Aḳ-mescid'ġa* اقمسجدغه (302b/6), *arasıġa* اراسیغه (310a/7), *allıda* اللّیدا (312b/3, 312b/9)

Kelime içinde genellikle elif (ا) kullanılmıştır:

başḳa باشقه (300b/16), *yaŋlıġ* یانکلیغ (320b/17), *salıp* سالیب (322b/15), *yanġa* یانغه (323a/2), *barça* بارچه (334a/15), *tapdılar* تاپدی لار (370b/3), *ayaḳ* آیاق (373b/10)

Kelime içinde kimi zaman elifin (ا) kullanılmadığı örnekler de vardır:

ḳaraŋġu قرانکغو (303a/2), *yaḫşıraḳ* یخشیراق (306a/8), *yaḳın* یقین (355b/1), *yaḳasıdın* یقاسیدین (367b/2)

Kelime sonunda bazen elif (ا) bazen de hâ-yı resmiye (ه) kullanılmıştır:

Elif (ا) ile gösterilenler:

ara ارا (304a/9), *soŋra* سونکرا (316b/9), *ḳara* قرا (317b/6), *aḳa* آقا (375a/9)

Hâ-yı resmiye (ه) ile gösterilenler:

azuḳa آزوقه (306a/15), *başḳa* باشقه (358a/9), *munça* مونچه (322a/9), *baḳa* باقه (316b/5)

Bazen elif (ا), bazen hâ-yı resmiye (ه) ile gösterilenler:

yana نایا (302a/4), *yene* ینه (356b/7); *ḳılmasa* قیلماسا (314a/12), *ḳılmasa* قیلماسه (307b/4)

Yönelme durumu ekinde /a/ ünlüsü daha çok, hâ-yı resmiyle (ه), zaman zaman da elifle (ا) yazılmıştır:

ḳuduḳġa قودوقغه (308a/7), *ḳulaḳġa* قولاق غه (320a/2), *muzġa* موزغه (322b/12), *ḳoşıġa* قوشیغه (360b/15); biylerġa بی لارغه (312a/10), *téŋizġa* تینکیزغه (322a/4), *öziġa* اوزیغه (338b/11), *öyiġa* اوییغه (379a/11); *suġa* سوغا (325a/6), *tüpeġa* توپه غا (374b/14), *téveġa* تیوه غا (376b/2), *yardururġa* یاردورورغا (302b/11)

Yönelme durumu ekinin aynı kelimede metnin farklı yerlerinde, hatta bazen aynı satırda, hem elifle (ا) hem hâ-yı resmiyle (ه) gösterildiği örnekler de vardır:

ḳıraġıġa قيراغى غا (325a/6), *ḳıraġıġa* قيراغىغه (325a/6); *alarġa* آلارغا (317a/5), *alarġa* آلارغه (301b/3); *ortaġa* اورتاغا (312b/14), *ortaġa* اورتاغه (312b/11); *Ḳazaḳ'ġa* غا قزاق (359b/15), *Ḳazaḳ'ġa* قزاقغه (360a/2)

Bulunma durumu ekinde /a/ ünlüsü daima elifle (ا) gösterilmiştir:

anda آندا (313a/1), *ayaḳıda* آياقيدا (320b/13), *yazda* يازدا (322a/14), *yosunda* يوسوندا (337b/6), *atda* آت دا (339a/7), *uruşda* اوروش دا (345b/4)

3.1.1.2. /e/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif (ا) kullanılmıştır:

erk ارك (301b/5), *eyler* ايلار (333b/16)

Kelime içinde genellikle elif (ا) kullanılmıştır:

köprek كوپراك (307a/12), *ilgerirak* ايلكارى راق (328b/10), *yétkende* ييتكان دا (329a/16), *özgeçe* اوزكاچه (331b/14), *bérmeyin* بيرمايين (347a/14)

Ancak ünsüzle başlayan bazı kelimelerde ilk hecedeki /e/ ünlüsü gösterilmemiştir:

beri برى (307a/1), *yene* ينه (321b/12), *yer* ير (340a/13)

Kelime sonunda daha çok, hâ-yı resmiye (ه) ile, kimi zaman da elif (ا) ile yazılmıştır:

Hâ-yı resmiye (ه) ile gösterilenler:

içre (312b/15), *bile* بيله (322b/3), *eyle* ايله (336a/10), *kéme* كيمه (338b/12), *birle* بيرله (345b/3), *kéçe* كيچه (349b/8), *néme* نيمه (369a/2), *téve* تيوه (376b/2)

Elif (ا) ile gösterilenler:

üze اوزا (301a/4), *üzre* اوزرا (307b/7), *eyle* ايلا (336a/9)

Kelime sonunda /e/ ünlüsü, bulunma durumu ekinde, daima elif (ا) ile yazılmıştır:

törtde تورت دا (300b/2), *yörüşde* يوروش دا (312a/16), *künde* كوندا (323a/17), *üstide* اوستيدا (377a/10), *yüzide* يوزى دا (379b/8)

Yönelme durumu ekinde /e/ ünlüsü daima elifle (ا) gösterilmiştir:

kimge كيمكا (303a/6), *élige* ايليكا (314a/13), *béklerge* بيك لاركا (316a/12), *kökge* كوككا (322b/12), *işke* ايش كا (355a/3), *ölmekke* اواماك كا (363b/5)

3.1.1.3. /é/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında daima elif-yâ (ای) kullanılmıştır:

él ايل (301b/6), *étdiler* ايتديلار (328a/5), *ékin* ايكين (336b/1), *ékki* ايكّى (346a/1), *émes* ايماس (367a/15)

Kelime içinde kök hecede daima yâ (ى) ile yazılmıştır ve kelimenin ilk hecesindeki ünsüzden sonra yer almaktadır:

kéçe كيچه (338a/17), *kélip* كيليب (340b/6), *bérip* بيريب (346b/7), *néme* نيمه (369a/2), *dék* ديك (379a/4)

3.1.1.4. /ı/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif-yâ (ای) ile yazılmıştır:

ısıġdın ايسيغ دين (308a/3), *ılġar* ايلغار (318a/2)

Kelime içinde yâ (ى) ile yazılmıştır:

aġır آغير (309b/17), *oġrılıḳ* اوغريليق (334b/2), *ḳatıġ* قاتيغ (335a/13), *çıḳarıp* چيقاريب (345a/5), *ḳıldılar* قيلدى لار (355a/2)

Kelime sonunda yâ (ى) ile yazılmıştır:

oġlı اوغلى (310b/8), *sarı* سارى (315b/7), *ḳıldı* قيلدى (345a/4), *yaḫşı* يخشى (355b/5), *ḳaysı* قايسى (369b/6)

3.1.1.5. /i/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif-yâ (ای) ile yazılmıştır:

ilgeri ایلکاری (309b/10), *istesең* ایستاسانك (314a/15), *içre* ایچرا (316a/10), *ini* اینی (334a/4), *işde* ایش دا (338b/7), *izidin* ایزیدین (360a/1)

Kelime içinde yâ (ی) ile yazılmıştır:

kirip کیریب (315a/12), *tiler* تیلار (317a/10), *bildiler* بیلدیلار (329a/1), *tilkü* تیلکو (341a/9), *bile* بیله (342a/1), *öyidin* اوییدین (358a/13)

Kelime sonunda yâ (ی) ile yazılmıştır:

élçi ایلچی (306b/4), *köründi* کوروندی (334b/10), *ini* ینی (337a/1), *üçünçi* اوچونجی (347b/9), *içkeri* ایچکاری (355a/1), *ékki* ایکّی (380a/5)

3.1.1.6. /o/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif ve vâv (او) ile yazılmıştır:

oġul اوغول (304a/14), *oḳ* اوق (322a/14), *on* اون (339a/5), *olturġan* اولتورغان (339b/10), *ot* اوت (379a/5)

Kelime başında bir alıntı kelimede ötreli elif (اُ) ile yazılmıştır. Aynı kelimenin elif ve vâv (او) ile yazılmış örneği de vardır:

oġruḳnı اُغروق نی (320b/5); *oġrıḳ* اوغرق (335a/9)

Kelime içinde vâv (و) ile yazılmıştır:

boyun بویون (307a/2), *tolġap* تولغاب (316b/5), *soyup* سویوب (326a/14), *soŋra* سونکرا (330b/5), *toy* توی (331a/16)

İlk hecede aşağıdaki kelimede ötreli sin (سُ) ile gösterilmiştir:

soraġ سُراغ (352b/15)

3.1.1.7. /ö/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif ve vâv (او) ile yazılmıştır:

özge اوزكا (315a/14), *ölgen* اولكان (321a/4), *ördek* اورداك (331b/3), *öter* اوتار (340b/3), *öpti* اوپتى (350b/1)

Kelime başında ötreli elif (اُ) ile gösterilen örneğe de rastlanmıştır:

öyle اُيلا (302b/13, 312b/1)

Kelime içinde, genellikle kök hecede, vâv (و) ile yazılmıştır:

köç كوچ (316b/4), *köprek* كوپراك (320b/11), *tört* تورت (356b/17), *söz* سوز (376b/7), *böyle* بويلا (325b/12), *köŋül* كونكول (341b/2)

3.1.1.8. /u/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif ve vâv ile (او) yazılmıştır:

uçrap اوچراب (306b/9), *urugı* اوروغى (307a/2), *ulug* اولوغ (322a/12), *uruş* اوروش (349a/8), *uşalıp* اوشاليب (380a/16)

Kelime başında bazı alıntı kelimelerde ötreli elif ile (اُ) yazılmıştır:

ufḳıda اُفقى دا (313a/11), *ʻubūr* عُبور (319b/12)

Kelime içinde vâv (و) ile yazılmıştır:

savuḳ ساووق (316a/9), *boyun* بويون (316b/5), *oyulup* اويولوب (325a/13), *muz* موز (326b/3), *toldurup* تولدوروب (373b/10), *ḳutulup* قوتولوب (380a/8)

Kelime içinde vâv (و) kullanılmayıp ötreli kaf (قُ) ile gösterilen bir örneğe de rastlanmıştır. Aynı kelime, genellikle vâv (و) ile yazılmıştır:

ḳum قُم (308a/4), ḳumı قُمى (320b/16); ḳumdın قومدين (307a/7-10), *ḳumġa* قوم غه (320b/10)

Kelime sonunda vâv (و) ile yazılmıştır:

yarġu يرغو (304a/5), *ayru* آيرو (333a/4), *barġu* بارغو (339a/16), *bu* بو (340a/17), *ḳayu* قايو (351b/1)

3.1.1.9. /ü/ ünlüsünün yazımı

Kelime başında elif ve vâv (او) ile yazılmıştır:

üze اوزا (301a/4), *ündep* اونداب (335b/16), *üzülüp* اوزولوب (344b/8), *üç* اوچ (356b/5), *üstide* اوستیدا (377a/10)

Kelime içinde vâv (و) ile yazılmıştır:

kündüz کوندوز (308a/6), *sürdi* سوردی (311b/16), *yétkürmek* بیتکورماك (332b/16), *évürür* ایورور (333a/15), *tüşülüp* توشولوب (337a/17)

Kelime içinde vâv (و) kullanılmayan örneğe de rastlanmıştır:

suyurġal سیور غال (306a/2)

Kelime sonunda vâv (و) ile yazılmıştır:

itelgü ایتالکو (312b/16), *tilkü* تیلکو (341a/13)

3.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

3.1.2.1. /ç/ ünsüzünün yazımı

Metinde /ç/ ünsüzü Türkçe kelimelerde daha çok, çim (چ) ile yazılmıştır:

çerig چریك (301b/5), *élçi* ایلچی (310b/8), *açar* آچار (314a/10), *ḳılıçı* قیلیچی (315a/3), *köçürdi* کوچوردی (324b/1), *çékmek* چیکماك (331a/3), *çapturup* چاپتوروب (332a/7), *üçün* اوچون (357a/9)

Cim (ج) ile yazılan örneklere de rastlanmıştır:

tapġaç تاپغاج (328a/1), *ékinçi* ایکینجی (344b/13)

Sıra sayısı belirten *+(ı/u)nçı, +(i/ü)nçi* eki cim (ج) ile yazılmıştır:

törtünçi تورتونجی (336a/12), *üçünçi* اوچونجی (347b/9), *ékkilençi* ایکّی لانجی (354b/5), *üçlençi* اوچلانجی (348b/17), *altılançısıda* آلتیلانجی سیدا (312b/6)

3.1.2.2. /g/ ünsüzünün yazımı

Kelime başında, kelime içinde ve kelime sonunda kef (ك) ile yazılmıştır. Kelime başında görülen örnekler özel isimdir:

Muḥammed Niyāz Gerçek كرچك... (338b/17), *Gürlan* كورلان (343a/3); *ilgeriraḳ* ايلكاريراق (303b/6), *bérgey* بيركاى (303b/16); *özge* اوزكا (329a/2), *yügürüp* يوكوروب (348a/8), *tégdi* تيكدى (315b/3), *yégirme* ييكيرمه (320a/14), *élig* ايليك (331a/8)

3.1.2.3. /ġ/ ve /ḳ/ ünsüzlerinin yazımı

Kimi Türkçe kelimelerde, /ġ/ ve /ḳ/ ünsüzlerinin yazımı hususunda düzensizlik söz konusudur:

mundaġ موندﺍغ (325/7), *mundaḳ* موندﺍق (376a/10); *yaraġ* يراغ (352b/14), *yaraḳdın* ياراقدين (360b/6); *ḳulaġın* قولاغين (361/16), *ḳulaḳın* قولاقين (379b/5); *ayaġıdın* آياغيدين (363b/4), *ayaḳıdın* آياقيدين (344b/2)

3.1.2.4. /p/ ünsüzünün yazımı

Kelime başında pe (پ) ile yazılmıştır:

pişip پشيب (340b/5), *pişken* پشكان (340b/9)

Kelime içinde ve sonunda genellikle pe (پ) ile yazılmıştır:

öpti اوپتى (350b/1), *tapdı* تاپدى (346a/11), *çapturmaḳġa* چاپتورماقغه (331a/7), *tüpeġa* توپه غا (374b/14), *köprek* كوپراك (356b/12)

Kelime sonunda /p/ ünsüzü, *köp* kelimesinde metnin tarafımıza düşen kısmındaki bütün örneklerinde be (ب) ile gösterilmiştir:

köp كوب (306b/2, 307a/9, 318a/9…)

-(I)p, -(U)p zarf-fiil eki daima be (ب) ile yazılmıştır:

yasap ياساب (341a/4), *salıp* ساليب (305a/10), *kélip* كيليب (300b/7), *atlanup* آتلانوب (377b/1), *sürüp* سوروب (322b/5)

3.1.2.5. /t/ ünsüzünün yazımı

Kelime başında her zaman te (ت) ile yazılmıştır:

toḳuz توقوز (308a/15), *taşlap* تاشلاب (319b/8), *toy* توی (331a/16), *turup* توروب (341a/5) *téve* تیوه (349a/15)

Kelime içinde her zaman te (ت) ile yazılmıştır:

olturġan اولتورغان (306b/15), *köterdi* کوتاردی (336b/2), *kéltürür* کیلتورور (349b/6), *étip* ایتیب (355a/17)

Kelime sonunda her zaman te (ت) ile yazılmıştır:

at آت (325a/5), *yigit* ییکیت (341b/3)

Görülen geçmiş zaman ekinin yazımında düzensizlik vardır:

étti ایتّی (335a/17), *kétti* کیتی (379b/7), *aḳtı* اقتی (346a/3), *uçtı* اوچتی (348b/9), *çéktiler* چیکتی لار (375a/10), *taptılar* تاپتی لار (308a/8); *étdi* ایتدی (360a/16), *çékdüm* چیکدوم (364a/10), *çıḳduḳ* چیقدوق (325a/12), *açdıŋ* آچدینك (367a/6)

Bildirme ekinin yazımında bir kelimede farklılığa rastlanmıştır:

yoḳtur یوقتور (321b/13), *yoḳdur* یوقدور (319a/4)

3.1.2.6. /s/ ünsüzünün yazımı

Kelime başında her zaman sin (س) ile yazılmıştır:

soŋra سونکرا (330a/7), *sançıp* سانچیپ (329a/7), *saldı* سالدی (337a/12), *sürdi* سوردی (311b/16), *séskenip* سیسکانیب (347b/13)

Kelime içinde her zaman sin (س) ile yazılmıştır:

késtürdi کیستوردی (363b/10), *asturdı* آستوردی (326a/16), *astıdın* آستیدین (321b/16), *üstide* اوستیدا (337b/17), *inisi* اینی سی (374a/7)

Kelime sonunda her zaman sin (س) ile yazılmıştır:

ulus اولوس (330a/13), *yétmes* ییتماس (304b/10)

3.1.2.7. /ŋ/ ünsüzünün yazımı

Doğu Türkçesi yazı geleneğine bağlı olarak Türkçe kelimelerin yazımında kelime içinde, her zaman nun ve kef (نك) ile yazılmıştır:

téŋiz تينكيز (316b/5), *köŋül* كونكول (341b/2), *aŋlap* آنكلاب (363b/4), *yaŋlıġ* يانكليغ (379b/8)

Yine Doğu Türkçesi yazı geleneğine bağlı olarak Türkçe kelimelerin yazımında, kelime sonunda, daima nun ve kef (نك) ile yazılmıştır:

taŋ تانك (303a/3), *miŋ* مينك (310a/15), *soŋ* سونك (351a/16)

/ŋ/ ünsüzü teklik kişi zamirlerinin yönelme durumu eki almış biçiminde, ilgi durumu ekinde, ikinci teklik ve çokluk iyelik ekinde, görülen geçmiş zaman ve dilek-koşul kiplerinin teklik ve çokluk ikinci kişi eklerinde, emir kipinin çokluk ikinci kişi ekinde kullanılmıştır:

maŋa منكا (314a/16), *saŋa* سنكا (352b/17), *aŋa* آنكا (303a/6); *aynıŋ* آى نينك (301a/9), *kéçeniŋ* كيچه نينك (338b/1), *alarnıŋ* آلارنينك (322a/7); *ḳılıçıŋ* قيليچينك (363b/14), *başıŋa* باشينكا (306a/14), *köŋlüŋġa* كونكلونك غا (344b/13); *kéltürdiŋ* كيلتورديڭ (315a/8), *ḳıldıŋ* قيلدينك (366b/1), *eyleseŋ* ايلا سا نك (352b/17), *ḳılsaŋız* قيلسانكيز (376a/13); *körüŋ* كورونك (334a/16), *körgüzüŋler* كوركوزونك لار (312a/12)

3.1.3. Hareke ve Yazı İşaretlerinin Kullanımı

Genel itibarıyla harekesiz olmasına karşın metinde zaman zaman hareke kullanılmıştır. Hareke kullanımında belli bir düzen bulunmamaktadır. Hareke kullanımına daha çok, Arapça ve Farsça kelimelerde, kimi zaman da Türkçe kelimelerde, genellikle özel isimlerde, rastlanmaktadır.

3.1.3.1. Üstün

Metinde genellikle alıntı kelimelerde üstün kullanılmıştır:

ḥarāmī حَرَامی (304b/12), *melek* مَلَك (322b/14), *velāyet-intisāb* وَلَايت انتساب (350a/1), *ṣadef* صَدَف (350a/8), *mütedeyyin* مُتَدَيِّنْ (355b/9), *saḫā* سَخَا (367a/7), *ḥareketi* حَرَكتی (376a/3), *çapavul* چَپَاوول (377a/17)

3.1.3.2. Esre

Metinde esrenin, kelimenin okunmasına yönelik kullanımına dair çok az örnek yer almaktadır. Esrenin daha çok, izafet kesresi göreviyle kullanıldığı görülmektedir:

ʿadālet-reviş عدالت رَوِش (315a/2), *ıṣdār* اِصْدار (320a/17); *ṣalābet-i tamam* تمام صلابتِ (303b/8), *ʿinān-ı ʿazīmetin* عنانِ عزيمتين (324b/7), *pertev-i iltifātıdın* پرتوِ التفاتيدين (333a/4), *devlet-i kāhire* دولتِ قاهره (353b/4)

3.1.3.3. Ötre

Metinde ötre, yuvarlak ünlülü ve genellikle alıntı kelimeleri belirtmek için gösterilmiştir; Türkçe kelimelerde az da olsa kullanılmıştır:

pür-zūr پُرزور (303b/10) *mülāzemet* مُلازمت (314b/4), *nuṣret* نُصرت (315b/8), *südād* سُداد (347a/15) *ümīdimiz* اُميديميز (352b/8); *öyle* اُيلا (316a/4), *ḳum* قُم (308a/4), *yüberdiler* يُبرديلار (311a/5), *tutuḳ* تُتق (313a/11)

Ötre, başka kelimelerle karışabilme ihtimali olan kelimeleri göstermek için kullanılmıştır:

mülk مُلك (333b/10), *ḥükm* حُكم (376a/3), *ḥüsn* حُسن (372a/11), *öyle* اُيلا (366a/10)

Ötre, bazen özel isimlerin yazımında da kullanılmıştır:

Buḫārā بُخارا (316b/15), *Sührāb* سُهراب (328a/16), *Muḥammed…* مُحمّد (338b/17), *Süleymān-mekān* سُليمان مكان (336b/5)

Yer yer "ve" bağlama edatını belirtmek için de ötre kullanılmıştır:

ʻilm ü ʻibādet علمُ عبادت (335b/10), *reft ü āmedī* رفتُ آمدی (352a/5), *esīr ü bendī* اسیرُ بندی (356b/10)

3.1.3.4. Med

Metinde med, genellikle kelime başındaki eliflerde kullanılmıştır. Ne var ki elifin medli yazımında tam bir düzen söz konusu olmadığından bu işaretle gösterilen ünlülerin uzun ya da kısa okunmasıyla ilgili kesin bir sonuca varmak, pek mümkün görünmemektedir:

az آز (302b/12), *ayaḳ* آیاق (308a/2), *anda* آندا (321b/9), *aytmaḳlıḳ* آیتماق لیق (341a/11), *aynıŋ* آی نینك (361a/14)

Med, özel isimlerin yazımında (kelime başında) kullanılmıştır:

Aḳ-yaḳış آقیاقیش (318a/6), *Aral* آرال (342b/11), *Aydōst* آیدوست (300b/1)

Alıntı kelimelerde de med kullanımına rastlanmaktadır:

āyīn آیین (301b/6), *āh* آه (315a/17), *hücūm-āver* هجوم آور (343b/10), *ṣaff-ārā* آرا صف (340b/17)

3.1.3.5. Hemze

Hemze, alıntı kelimelerde kullanılmıştır:

teʼyīd تأیید (305a/7), *meʼmen* مأمن (307a/1), *meʼmūr* مأمور (310a/6), *teʼemmül* تأمّل (315a/11)

Metinde alıntı kelimelerin son hecesindeki hemze, genellikle gösterilmemiştir. Bu tür kelimelerde (ء) > (y) değişimi görülmektedir:

vaẓāyif وظایف (301b/15), *ʻacāyibāt* عجایبات (322a/13), *żamāyiriġa* ضمایریغه (335b/9), *ẕī-baṣāyiriġa* ذی بصایریغه (338a/14)

Sonunda hâ-yı resmiye (ه) bulunan kelimelerde hemze, izafet kesresi işlevinde kullanılmıştır:

ḫazīne-i keremidin خزينهٔ كرميدين (301a/14), *derece-i efżālġa* غه افضال درجهٔ (301b/15), *sene-i hicriyye* سنهٔ هجريه (328a/17), *kevkebe-i vālā* كوكبهٔ والا (339a/6)

3.1.3.6. Şedde

Şedde (ّ), genellikle alıntı kelimelerde kullanılmıştır:

eyyām ايّام (304b/8), *ammā* امّا (359b/10), *keşşāf* كشّاف (367a/4), *ḳuvvetdin* قوّتدين (378a/9), *tehiyyesiġa* تهيّه سيغه (375a/4)

Şedde (ّ), bazı Türkçe kelimelerin yazımında da kullanılmıştır:

ékki ايكّى (300b/1), *ottuz* اوتّوز (305a/3), *sekkiz* سكّيز (329b/1), *toḳḳuz* توقّوز (378a/3)

Aşağıdaki kelimede hem çift ünsüz hem de şedde (ّ) kullanılmıştır:

allıda اللّيدا (303b/10, 312b/9, 333b/1)

Şeddenin kullanımında bir düzen yoktur, kimi alıntı kelimelerde de Türkçe kelimelerde de hem şeddeli hem şeddesiz yazıma rastlanmaktadır:

ammā امّا (314b/15, 338a/17…), *ammā* اما (302a/17); *Muḥammed…* مُحمّد (303b/2), *Muḥammed* محمد (366a/13); *néççe* نيچّه (300b/10), *néçe* نيچه (308a/6); *étti* ايتّى (303a/9), *étti* ايتى (312a/10); *sekkiz* سكّيز (329b/1), سكيز *sekiz* (333b/9); *toḳḳuz* توقّوز (378b/15), *toḳuz* توقوز (308a/15); *kétti* كيتى (379b/7)

3.1.3.7. Tenvin

Tenvin, alıntı kelimelerde kullanılmıştır:

sālimen سالماً (305a/14), *ġānimen* غانماً (305a/14), *sābıḳan* سابقاً (354a/13), *ḳahren* قهراً (347a/11), *ḳasren* قسراً (347a/11)

3.1.3.8. Cezm

Çoğunlukla alıntı kelimelerde kullanılan cezm (ْ), nadiren Türkçe kelimelerde de kullanılmıştır:

bey‘ بَيْع (315a/10), *ışdār* اِصْدار (320a/17), *mütedeyyin* مُتَدَيِّنْ (355b/9), *‘ıydeyn* عيديْن (327b/2); *tapdı* تاپْدى (320a/17)

3.1.3.9. İzafet Kesresinin Kullanımı

İzafet kesresi, sonunda hâ-yı resmiye (ه) bulunan kelimelerde hemze ve esre ile (ءِ) gösterilmiştir:

şemme-i şıfatın شمهٔ صفتين (304b/7), *bāde-i inbisāṭ* بادهٔ انبساط (314b/3), *nādire-i devrān* نادرهٔ دوران (341b/7), *sāye-i hümāy* سايهٔ همای (353a/16)

Sonunda elif (ا) ve vav (و) bulunan kelimelerde ise yâ (ى) ile gösterilmiştir:

deryā-yı zer دريای زر (301b/16), *ḳażā-yı Yezdān* قضای يزدان (303a/7), *hevā-yı faḳr* هوای فقر (367a/2); *bāzū-yı evbāş* بازوی اوباش (315a/17), *dārū-yı şifā* داروی شفا (338b/15), *ārzū-yı ifṭār* آرزوی افطار (350b/15), *nīrū-yı iḳbāl* نيروی اقبال (368a/6)

Ünsüzle biten kelimelerde ise esre ile gösterilmiştir. Ancak esrenin, izafet kesresi işlevinde kullanımında tam bir düzen yoktur:

ṣalābet-i tamām صلابتِ تمام (303b/8), *żamāyir-i ẕī-baṣāyiriġa* ضمايرِذى بصايريغه (352a/3), *‘adl-ı re’fetiŋ* عدلِ رأفتينك (366b/8), *dest-i mekremetiŋ* دستِ مكرمتينك (367a/6)

3.1.4. Çift Ünsüz Yazımı

Gerek alıntı gerek Türkçe kelimelerde çift ünsüzlerin yazımında sıklıkla şedde (ّ) kullanılmıştır ne var ki bazı kelimelerde şedde (ّ) yerine aynı türden iki ünsüz tercih edilmiştir:

müterennim مترنّم (306a/7), *ġalle* غلّه (349b/6), *evvel* اوّل (367b/13), *müyesser* ميسّر (368a/7); *étti* ايتّى (310b/15), *sekkiz* سكّيز (329b/1), *yétti* يتّى (338b/3)

Ayrıca bir kelimenin yazımında hem şedde hem çift ünsüz kullanıldığı tespit edilmiştir:

allıda اللّيدا (303b/10)

3.1.5. Ayrı veya Bitişik Yazımlar

Metinde iki farklı kelimenin bitişik yazıldığı örneklere rastlanmaktadır. Ne var ki bu yazım tercihinde bir düzen söz konusu değildir. Farklı kelimelerin kimi zaman bitişik kimi zaman ayrı yazılması müstensih tercihi gibi görünmektedir:

Ayrı yazıma örnekler;

bolup durur بولوب دورور (301a/3), *körüp dururlar* كوروب دورورلار (376a/11), *kim ki* كيم كه (373a/7), *ol kün* اول كون (324b/17), *anıŋ dék* آنينك ديك (301a/5); *Aḳ-mescid* آق مسجد (302a/4), *Ḥasan Murād* حسن مراد (357a/5)

Bitişik yazıma örnekler;

bolup durur بولوبدورور (300b/11), *körüp dururlar* كوروبدورورلار (303a/17), *kim ki* كيمكه (350b/1), *ol kün* اولكون (359a/1), *anıŋ dék* آنينكديك (379a/2), *Aḳ-mescid'ġa* اقمسجدغه (302b/6), *Ḥasan Murād* حسنمراد (368b/8), *rūşen-żamīr* روشنضمير (317b/8), *ḫilāfet-mertebet* خلافتمرتبت (352a/4)

3.1.6. Eklerin Yazımı

Klasik Çağatay imlasının en önemli özelliklerinden biri, Uygur yazım geleneğinin de etkisiyle hem yapım hem çekim eklerinin genel olarak ayrı yazılmasıdır (Tekcan, 2007: s. 38). Metnin tarafımıza düşen kısmında, yapım ve çekim eklerinin ayrı ve bitişik yazıldığı örneklere rastlanmaktadır.

3.1.6.1. Yapım Eklerinin Yazımı

+çI eki, kelimelere çoğunlukla bitişik yazılmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

élçi ايلچى (310b/8), *ḳarakçılıḳ* قراقچى ليق (328b/16), *şemḫālçı* شمخالچى (338b/11), *ḳuşçıları* قوشچى لارى (348b/5), *otçı* اوتچى (350b/12); *Muḥammed Kerīm Ḳoyçı* قويچى… (354a/12)

Ayrı yazıma örnekler;

ékinçileridin ایکین چی لاریدین (350b/12) *Muḥammed Kerīm Ḳoyçı* قوی چی... (361a/6)

+lAnçI eki, metnin tarafımıza düşen kısmında genellikle bitişik yazılmıştır:

altılançısıda آلتیلانجی سی دا (301a/9), *törtlençi* تورتلانجی (304b/13), *béşlençi* بیشلانجی (305a/9), *üçlençi* اوچلانجی (348b/17); *ékkilençi* ایکّی لانجی (354b/5), *yetilençiside* یتی لانجی سی دا (318a/5)

+lIG, +lUG, +lIK, +lUK ekinin, metinde hem kelimelere bitişik hem kelimelerden ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

zer-pāşlıġ زرپاشلیغ (301a/10), *ser-gerdānlıġ* سرکردانلیغ (303a/4), *urıġdaşlıḳ* اوروغ داشلیق (360b/11)

Ayrı yazıma örnekler;

āsānlıġ آسان لیغ (317b/11), *fersaḫlıġ* فرسخ لیغ (329a/12), *aylıḳ* آی لیق (376b/2)

+sIz eki, çoğunlukla kelimelerden ayrı yazılmıştır:

Bitişik yazıma örnek;

munsız مونسیز (333a/2)

Ayrı yazıma örnekler;

munsız مون سیز (371a/17), *sansız* سان سیز (320b/17)

-mAK eki, kelimelere daima bitişik yazılmıştır:

olmaḳ اولماق (310b/16), *ḳılmaḳ* قیلماق (319b/12), *tégmek* تیکماك (322b/12), *çékmek* چیکماك (331a/3), *étmek* ایتماك (363b/8), *salmaḳ* سالماق (368b/8), *yapmaḳ* یاپماق (379a/11)

+rAK ekinin, hem kelimelere bitişik hem kelimelerden ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

ilgeriraḳ ایلکاریراق (303b/6), *burunraḳ* بورونراق (310a/13), *soŋraḳ* سونکراق (334b/9), *köprek* کوپراك (356b/12)

Ayrı yazıma örnekler;

ilgeriraḳ ایلکاری راق (328b/10), *tengraḳ* تنك راق (353a/6), *burunraḳ* بورون راق (377b/8), *köpraḳ* کوپ راق (380a/5)

3.1.6.2. Çekim Eklerinin Yazımı

Metinde hem isim hem fiil çekim eklerinin ayrı ve bitişik yazıldığı örneklere rastlanmıştır:

3.1.6.2.1. İsim Çekim Eklerinin Yazımı

+nIŋ ilgi durumu eki, metnin tarafımıza düşen kısmında daima ayrı yazılmıştır:

aynıŋ آی نینك (312b/6), *gülniŋ* کل نینك (315a/10), *élniŋ* ایل نینك (321a/4), *ḳuduḳnıŋ* قودوق نینك (349a/16), *köŋülniŋ* کونکول نینك (373b/7)

+nI belirtme durumu ekinin, hem bitişik hem ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

arıġnı آریغنی (302b/12), *tilemekni* تیلاماکنی (311a/4), *tofraḳnı* توفراقنی (317b/7), *köçni* کوچنی (326b/1), *emvālnı* اموالنی (323b/6)

Ayrı yazıma örnekler;

iclālnı اجلال نی (326a/8), *rezmni* رزم نی (340a/5), *izini* ایزی نی (308a/8), *sipāhnı* سپاه نی (329b/6), *ulusnı* اولوس نی (339b/10)

+GA, +KA yönelme durumu ekinin, hem kelimeye bitişik hem kelimeden ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

ḳatlġa قتلغه (300b/17), *çölġa* چولغه (303a/3), *kökke* كوككا (322b/12), *taḳdīmġa* تقديمغه (351a/3), *hezīmetiġa* هزيمتيغه (301b/13)

Ayrı yazıma örnekler;

ḳatlġa قتل غا (304b/9), *ṭarafke* طرف كا (325a/11), *ulusġa* اولوس غا (377b/17), *ḳıraḳġa* قراق غه (325a/2), *ehliġa* اهلى غا (342a/5), *dāmeniġa* دامنى غه (351b/17)

+dA bulunma durumu ekinin, hem kelimeye bitişik hem kelimeden ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

anda آندا (313a/1), *çaġda* چاغدا (319a/5), *ḫāṭırıŋda* خاطرينكدا (367a/1), *eyyāmıda* ايّاميدا (372b/12)

Ayrı yazıma örnekler;

evvelde اوّل دا (340a/11), *yaḳında* يقين دا (380a/7), *hengāmıda* هنكامى دا (320b/8), *yoḳarısıda* يوقارى سى دا (322a/3)

+dIn ayrılma durumu ekinin yazımında bir düzen yoktur; bu ekin, kelimeye bitişik ve kelimeden ayrı yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

helāketdin هلاكتدين (300b/13), *andın* آندين (311a/8), *yaraḳdın* ياراقدين (360b/6), *izidin* ايزيدين (360a/1)

Ayrı yazıma örnekler;

ālāmdın آلام دين (302a/7), *müddetdin* مُدّت دين (361a/9), *eyyāmdın* ايّام دين (371b/17), *ayaḳıdın* آياقى دين (302b/10)

+çA eşitlik durumu ekinin, kelimeden ayrı ve kelimeye bitişik yazılan örneklerine rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnek;

munça مونچه (322a/5)

Ayrı yazıma örnekler;

müdde'āsıça مُدّعاسی چه (343b/3), *hengāmıġaça* هنکامیغه چه (301b/7), *yılġaça* چه بیلغه (374a/13)

+lAr çokluk ekinin, hem kelimeye bitişik hem kelimeden ayrı yazılan örneklerine rastlanmakla birlikte ayrı yazılanlar çoğunluktadır:

Bitişik yazıma örnekler;

atlar آتلار (308a/5), *ḳullar* قللار (348a/7), *bolġanlardın* بولغانلاردین (300b/16)

Ayrı yazıma örnekler;

şehler شه لار (301a/6), *biyler* بی لار (309a/5), *dervīşler* درویش لار (314a/14), *ḳuşlar* قوش لار (316a/12), *tikenler* تیکان لار (321a/4), *ulaġlar* اولاغ لار (325a/5), *ṭabbāḫlar* طبّاخ لار (351a/10), *başlar* باش لار (367b/4), *ser-keşler* سرکش لار (369a/12)

3.1.6.2.2. Fiil Çekim Eklerinin Yazımı

Fiillere gelen çekim ekleri hem İ nüshasında hem T ve B nüshalarında genellikle bitişik yazılmıştır. Zaman zaman ayrı yazılan örneklere de rastlanmıştır:

Bitişik yazıma örnekler;

tökülür توکولور (301a/7), *bolur* بولور (320b/15), *ḳıldı* قیلدی (307a/5), *éşitildi* ایشیتیلدی (313a/15), *olmış* اولمیش (305a/7), *kélmiş* کیلمیش (363a/1), *köterilgeyler* کوتاریلکایلار (306a/15), *atlanġay* آتلانغای (307a/15), *tutsa* توتسه (353a/16), *ḳılıŋ* قیلینك (376a/13); *dédim* دیدیم (366b/10), *çékdiŋ* چیکدینك (367b/5), *tapġay-miz* تاپغایمیز (347a/10), *tapsun* تاپسون (336a/11)

Ayrı yazıma örnekler;

tökdiler توکدی لار (363a/3), *yıġnalsunlar* ییغنال سون لار (376b/3)

3.1.7. İkili Yazıma Sahip Kelimeler

Metinde kimi kelimelerin farklı yazımlarına rastlanmaktadır. Bunlar bazen kelimeye eklenen ek kaynaklı olsa da çoğu zaman kelimenin kök veya gövdesinde görülmektedir. Bu farklı yazımların müstensihten mi kaynaklandığı, ağız özellikleriyle mi olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Metinde,

a. Kelime veya ekin yazımında bazen elif (ا), bazen hâ-yı resmiye (ه) kullanılması

b. Kelime veya ekin yazımında kimi zaman kaf (ق), kimi zaman gayn (غ) kullanılması

c. Kelimenin yazımında ünlülerin bazen gösterilip bazen gösterilmemesi vb.

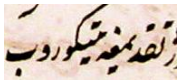
nedenlerle kelimelerin farklı şekillerde yazıldığı, böylece ikili yazımın ortaya çıktığı söylenebilir. Metinde karşılaşılan, ikili yazıma sahip kelimeler şunlardır:

alarġa (317a/5) آلارغا	*alarġa* (303b/2) آلارغه	*savuġdın* (315b/17) ساووغدین	*savuḳ* (316a/6) ساووق
andaḳ (300b/2) آنداق	*andaġ* (375a/5) آنداغ	*te'yīd* (305a/7) تأیید	*te'yīd* (346b/6) تایید
ġallā (306a/5) غلّا	*ġalle* (335b/7) غلّه	*yaḳın* (380a/17) یاقین	*yaḳın* (340a/6) یقین
gülşen (317b/5) کلشن	*gülşen* (337b/3) گُلشن	*yana* (312b/13) یانا	*yene* (357a/8) ینه
ḳaraŋġusıda (342a/5) قارانکغوسیدا	*ḳaraŋġu* (303a/2) قرانکغو	*yétişip* (305a/12) ییتشیب	*yétüşüp* (329a/7) ییتوشوب
kār-zār (341a/5) کارزار	*kāruzārda* (328a/14) کاروزار	*yiberür* (309a/7) ییرور	*yüberdiler* (311a/5) یُبردی لار

ḳılmasa (314a/12) قيلماسا	*ḳılmasa* (307b/4) قيلماسه	*ziyāderaḳ* (305b/11) زياده راق	*ziyāderaḳ* (325a/5) زياداراق
ḳullarıŋdın (352b/15) قوللارينك دين *ḳulġa* (317b/14) قُلغه	*ḳullar* (348a/7) قللار	*esr* (334b/2) ا سر	*üsr* (329a/8) اُسر
ḳum (308a/4) قُم	*ḳumdın* (307a/7) قوم دين	*…İnaḳ* (306a/2) ايناق	*… ʻİnaḳ* (318b/14) عناق

3.1.8. Yanlış veya Eksik Yazım

Metinde kimi zaman yanlış ya da eksik yazılan kelimelere, unsurlara rastlanmıştır. Bu hatalı yazımların, genellikle harflerin noktalarının unutulması, fazladan bir nokta konması, bir harfin yazılmaması veya fazladan yazılması gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Özellikle yâ (ى) harfinin noktalarının birçok yerde kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, yâ (ى) harfinin birden çok olduğu veya art arda geldiği kelimelerde görülmektedir. Buradan yazarın, aynı kelimede birden çok yâ (ى) harfi için tek bir nokta kullanması, noktanın ortak kullanıldığı izlenimini vermektedir. Bu durumun metin boyunca devam etmesi, yazarın bilinçli bir tercihi gibi görünmektedir. Özellikle aynı kelimede yâ (ى) harfinin birden çok bulunup yalnızca biri için nokta kullanılması, metne özgü ve yaygın olduğu için bunları dipnotlarda gösterme yoluna gidilmemiştir:

yétkürüp (302b/12), *taʻyīn* (326a/1), *çékip* (344a/14), *pençe-güşāylıġ* (301a/11)

Bunun dışındaki eksik yazımlar (te, kaf, şın vb. harflerdeki nokta eksikliği), dipnotta belirtilmiş, diğer yanlış yazımlar ise hem dipnotta belirtilmiş hem ilerleyen bölümde tablolarda gösterilmiştir. Eksik yazılan unsurlar ise B ile T nüshalarından

yararlanılarak ve bağlam dikkate alınarak [ ] ile gösterilmek suretiyle tamir edilmiştir:

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
ḳışāṣı	**İ nüshası**	*ḳışāsı* قصاسی (304a/11)
	T nüshası	*ḳışāsı* قصاسی (150b/3)
	Bregel	*ḳışāṣı* قصاصی (698)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
bir	**İ nüshası**	*her* هر (İ315a)
	T nüshası	*bir* بیر (T156a/3)
	Bregel	*bir* بیر (724)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
deşt	**İ nüshası**	*dest* دست (315b/7)
	T nüshası	*dest* دست (156a/16)
	Bregel	*deşt* دشت (725)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
müteḥaṭṭim	**İ nüshası**	*müteḥattim* متحتم (317a/17), متحتّم (334b/16)
	T nüshası	*müteḥattim* متحتم (157a/10, 165b/1)
	Bregel	*müteḥattim* متحتم (729, 766)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
devr	**İ nüshası**	*dūz* دوز (321b/8)
	T nüshası	*devr* دَوْر (159a/10)
	Bregel	*devr* دَوْر (738)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
tevārat	**İ nüshası**	*tevarāt* تورات (323a/11, 378b/6)
	T nüshası	*tevarāt* تورات (159b/24, 187a/22)
	Bregel	*tevārat* تَوَارت (743), توارت (866)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
Ḳubaş	**İ nüshası**	*Ḳuyaş* قوياش (324b/16, 378b/9)
	T nüshası	*Ḳubaş* قوباش (160b/15, 187a/25)
	Bregel	*Ḳubaş* قوباش (746,) قُوْباش (866)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
Turna-taḳırı'nıŋ	**İ nüshası**	*Turna-tatırı'nıŋ* تورنا تاتیری نیک (326a/10)
	T nüshası	*Turna-tatırı'nıŋ* تورنا تاتیری نیک (161a/24)
	Bregel	*Turna-taḳırı'nıŋ* تورنا تاقیری نینك (749)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
yeşfīn	**İ nüshası**	*bişefīn* بشفين (338b/15)
	T nüshası	*bişefīn* بشفين (167b/2)
	Bregel	*yeşfīn* يشفين (775)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
sem'	**İ nüshası**	*şem'* شمع (344b/5)
	T nüshası	*sem'* سمع (170a/19)
	Bregel	*sem'* سمع (786)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
zeheḳa	**İ nüshası**	*ẕeheḳa* ذهق (344b/7)
	T nüshası	*ẕeheḳa* ذهق (170a/21)
	Bregel	*zeheḳa* ز هق (786)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
Çofanī	**İ nüshası**	*Çoḳanī* چوقانی (346a/16)
	T nüshası	*Çofanī* چوفانی (171a/12)
	Bregel	*Çofanī* چوفانی (790)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
iḫlāṣdın	**İ nüshası**	*ḫalāṣdın* خلاص دين (349b/16)
	T nüshası	*iḫlāṣdın* اخلاص دين (172b/22)
	Bregel	*iḫlāṣdın* اخلاص دين (797)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
ẓafer	**İ nüshası**	*fıṭr* (356a/10)
	T nüshası	*ẓafer* ظفر (176a/2)
	Bregel	*ẓafer* ظفر (810)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
ya'mel	**İ nüshası**	*'amile* عمل (369a)
	T nüshası	*'amile* عمل (182b/10)
	Bregel	*'amile* عمل (846)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
erāẕilidin	**İ nüshası**	*erāzilidin* ارازليدين (374b/6)
	T nüshası	*erāẕilidin* اراذليدين (185a/20)
	Bregel	*erāẕilidin* اراذليدين (857)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
munda[ġ]	**İ nüshası**	*munda* موندا (308b/8)
	T nüshası	*mundaġ* موندﻍ (153b/17)
	Bregel	*mundaġ* موندﻍ (709)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
[Baraḳ] Bahādır'nıŋ	**İ nüshası**	*Bahādır'nıŋ* نينك بهادر (308b/10)
	T nüshası	*Bahādır'nıŋ* نينك بهادر (152b/20)
	Bregel	*Baraḳ Bahādır'nıŋ* نينك بهادر براق (709)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
Buḫār[ā]	**İ nüshası**	*Buḫār* بخار (309a/9)
	T nüshası	*Buḫārā* بخارا (153a/7)
	Bregel	*Buḫārā* بخارا (710)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
[Ḳazaḳ] civārın	**İ nüshası**	*civārın* جوارين (320a/3)
	T nüshası	*civārın* جوارين (158a/19)
	Bregel	*Ḳazaḳ civārın* قزاق جوارين (734)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
[ehl-i] ʻinād	**İ nüshası**	*ʻinād* عناد (328b/12)
	T nüshası	*ehl-i ʻinād* اهل عناد (162b/6)
	Bregel	*ehl-i ʻinād* اهل عناد (754)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
[Meşnevī]	**İ nüshası**	Ø (336a/15)
	T nüshası	Ø (166a/13)
	Bregel	*Meşnevī* مثنوى (770)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
Keyvān-[ri]fʻat	**İ nüshası**	*Keyvān-fʻat* كيوان فعت (340b/10)
	T nüshası	Ø
	Bregel	Ø

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
ḳarıntaşlarını[ŋ]	**İ nüshası**	*ḳarıntaşlarını* نى ڭ ر ي ڈ ت شلار (352b/12)
	T nüshası	*ḳarındaşlarınıŋ* ڭ ي ڈ ى ر ا ش ل ا ڈ ا ر ي ڤ (T174a/17)
	Bregel	*ḳarıntaşlarınıŋ* ڭ ي ڈ ش ا ڈ ا ر ي ڤ (803)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
maḳsūm [ḳılıp]	**İ nüshası**	*maḳsūm* مقسوم (358a/3)
	T nüshası	*maḳsūm ḳılıp* مقسوم قيليب (176b/22)
	Bregel	*maḳsūm ḳılıp* مقسوم قيليب (812)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
ḳaṣīde[sı]	**İ nüshası**	*ḳaṣīde* قصیده(361b/5)
	T nüshası	*ḳaṣīde* قصیده (178b/8)
	Bregel	*ḳaṣīdesi* سی قصیده (820)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
çıḳġanla[r]nı	**İ nüshası**	*çıḳġanlanı* چیقغانلانی (368b/15)
	T nüshası	*çıḳġanlarnı* چیقغانلارنی (182a)
	Bregel	*çıḳġanlarnı* چیقغان لارنی (845)

Düzeltilmiş Şekli	Nüshalar	Metindeki Şekli
eyledi [tāc]	**İ nüshası**	*eyledi* ایلادی (372b/10)
	T nüshası	*eyledi tāc* ایلادی تاج (184a/21)
	Bregel	*eyledi tāc* ایلادی تاج (803)

3.2. Ses Özellikleri

3.2.1. Ünlüler

Çağataycada *a, e, é, ı, i, o, ö, u, ü* olmak üzere dokuz ünlü yer almaktadır. Uzun vokallerden *â, î, û* Arapça ve Farsçanın her ikisinden, *ô* ise yalnızca Farsçadan alınmış kelimelerde bulunur (Eckmann, 1988: s. 10). Metinde adı geçen ünlülerin tümü yer almaktadır.

3.2.1.1. Ünlü Uyumu

Ünlü uyumu, kalınlık-incelik uyumu ve düzlük-yuvarlaklık uyumu olmak üzere ikiye ayrılır:

3.2.1.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Büyük ünlü uyumu olarak da bilinen kalınlık-incelik (ön-arka) uyumu Türkçenin en temel özelliklerinden biridir ve bu özellik, Türkçenin akrabası dillerde de görülür. (Karaağaç, 2012: s. 148). Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik uyumu ilk yazılı metinlerden itibaren vardır (Ata, 2014: s. 63). Çağataycanın aslî kelimelerindeki kalınlık-incelik uyumu, tamamen muhâfaza edilmiştir (Eckmann, 1988: s. 10). Bu metinde de kalınlık-incelik uyumuna ekseriyetle riayet edilmiştir:

çuḳurda (303a/17), *üstide* (337b/17); *atavlarda* (319b/13), *kişiler* (340b/15); *arıġnıŋ* (332a/11), *çerigniŋ* (329a/1); *ḳıldılar* (339a/12), *kéltürdiler* (324a/1); *barur* (328b/10), *évürür* (333a/15); *atılġan* (341b/4), *kéltürgen* (358b/17)

Ne var ki bazı kelimeler *ġ / ḳ* veya *g / k* ünsüzlerini içeren ekler aldığında bu ünlü uyumunun bozulduğu görülmektedir. Bu uyumsuzluğun, metinde düzen ve süreklilik arz etmediğini belirtmek gerekir; metinde aynı kelimenin, kalınlık-incelik uyumuna uyan ve uymayan yazımlarına rastlamak mümkündür. Öte yandan metinde bu uyuma aykırı olan bir kelimenin, diğer nüshalarda uyduğu örneklere de rastlanmaktadır. Bu, söz konusu yazım farklılıklarının müstensihten kaynaklandığı ihtimalini güçlendirmektedir:

tiliġa (324a/3), *köŋliġa* (334b/1), *çölġa*[2594] (303a/3), *élige* (365b/9), *éliġa* (366b/13), *işige* (302a/7), *işiġa* (302a/12), *köprek* (356b/12), *köpraḳ*[2595] (380a/5) *yétkürmegi* (306b/15), *yétkürmaġı* (308b/5)

Metinde alıntı kelimelerde düzenli bir kalınlık-incelik uyumundan söz etmek mümkün değildir. Alıntı kelimelere sıklıkla kalın ünlülü ekler getirildiği söylenebilir:

devletġa (314a/11), tehniyetġa (373b/3), *peşīnġaça* (340b/9), *tehevvürlıḳ* (341a/17), *behremendlıġ* (344b/11), *yek-cihetlıġın* (375b/9); *naẓarge* (315b/9), *ṭarafke* (325a/11)

[2594] T ve B nüshasında *çölge* şeklinde geçmektedir.
[2595] T ve B nüshasında *köprek* şeklinde geçmektedir.

Sonunda i, ī ünlüsü bulunan veya 3. teklik/çokluk iyelik eki almış Arapça ve Farsça kelimelerin genellikle kalın ünlülü ekler aldığı görülmüştür:

ṣāḥib-ḳırānīġa (343b/12), *ḳavīlıġ* (364b/7), *müftīlıġın* (370b/16), *ʻacemīġa* (371a/17); *ehliġa* (309b/11), *taḥṣīlıġa* (327a/1), *tertībiġa* (335a/2), *tehiyyesiġa* (375a/4), *sengeriġa* (379b/3), *münīreleriġa* (350a/4), *müfsidleriġa* (358b/15)

Son hecesinde ince ünlü bulunan Arapça ve Farsça kelimelerin genellikle kalın ünlülü ekler aldığı görülmüştür:

ruṭūbetġa (316a/2), *ḥażretġa* (318b/6), *mesākīnġa* (337b/17), *serāsīmelıḳdın* (303a/10), *fīrūzmendlıġ* (319b/4), *ʻinān-keşlıġı* (358a/10), *perākendelıġıġa* (372b/14), *ziyāderaḳ* (305b/11)

3.2.1.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık (Dudak) Uyumu

Türkçede bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü düz ünlülerden biri (a, e, ı, i) ise, ondan sonraki hecelerin ve o kelimeye ulanacak eklerin ve *de*, *mi* edatlarının ünlüleri de düz ünlü olur. Türkçe'de bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü yuvarlak ünlülerden biri (o, ö, u, ü) ise, ondan sonraki hecelerin, o kelimeye ulanacak eklerin ünlüleri ya düz-geniş (a, e) ya da dar-yuvarlak ünlü (u, ü) olur; *de*, *mi* edatlarının ünlüleri de bu kurala bağlıdırlar (Ediskun, 2010: s. 80). Türkiye Türkçesine gelinceye kadar tarihî Türk lehçelerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktur (Argunşah, 2013: s. 83). Türkçede köklerde olsun, köklerle ekler arasında olsun, bir kelimede vokaller arasında umumiyetle düzlük-yuvarlaklık bakımından bir uygunluk olduğu göze çarpar. Umumiyetle diyoruz, çünkü bu uyum Türkçenin her devrinde her sahada kelime bünyesinde kuvvetle hakim olan bir uyum değildir. Bu uyum ancak bugünkü Türkiye Türkçesinde kuvvetli bir şekilde kendisini hissettirmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde böyle bir uyum mevcut değildi. Eski Türkçede de bugünkü şekilde bir düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktu. Diğer Türk şivelerinde de bu uyum sağlam bir duruma sahip değildir. Kazakça, Kırgızca gibi vokalleri yuvarlaklaştıran Türk

şivelerinin bugün böyle bir uyumla hiçbir ilgileri yoktur (Ergin, 1986: s. 72). Eckmann da Çağatay Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumunun tam olarak gelişmediğini ifade eder (Eckmann, 1988: s. 15). Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan örneklere sıkça rastlanmaktadır. Bu da düzlük-yuvarlaklık uyumunun, kalınlık-incelik uyumu kadar gelişmediğini göstermektedir.

Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna aykırılığı iki gruba ayırmak mümkündür: Kelime kök veya gövdesindeki aykırılıklar, eklerden kaynaklanan aykırılıklar.

Kök veya gövde hâlindeki kimi kelimelerin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymadığı görülmektedir:

altun (332a/6), *toġrı* (348a/2), *savuḳ* (321a/7), *yarutġay* (322b/16), *yaruḳlarnıŋ* (325a/5)

Eklerde ise durum şu şekildedir: Metinde kelimelere bazı eklerin sadece düz ünlülü, bazı eklerin sadece yuvarlak ünlülü, kimi eklerin ise hem düz hem yuvarlak ünlülü olarak geldiği gözlemlenmiştir.

a. Sadece düz ünlülü olan ekler:

İlgi eki (+nIŋ): *alarnıŋ* (325a/4), *çeriginiŋ* (359b/2); *gülniŋ* (315a/10), *köŋülniŋ* (373b/7), *yolnıŋ* (380a/15), *meẕkūrnıŋ* (308a/17)

Belirtme durumu eki (+nI): *kimseni* (329a/8), *ba'żını* (334a/12); *köçni* (326b/1), *oġruḳnı* (328b/5) *ulusnı* (339b/10), *Yomut'nı* (357b/3)

Ayrılma durumu eki (+dIn): *yıraḳdın* (329b/9), *cihetidin* (332b/16); *yoldın* (303a/3), *savuġdın* (315b/17), *tevekküldin* (325b/9), *ḳoldın* (363a/17)

Aitlik eki (+GI): *ayaḳıdaġı* (307a/10), *astıdaġı* (325a/10), *evvelġı* (364a/11); *burunġı* (327a/2), *soŋġı* (344a/5)

Üçüncü teklik şahıs iyelik eki (+(s)I): *ayaḳı* (328b/17), *kéçesi* (338a/13), *atası* (340b/14); *közi* (350a/8), *urugı* (336b/10), *uyḳusı* (304a/9), *öyiġa* (379a/11)

Çokluk birinci şahıs iyelik eki (+(I)mIz): *atımız* (325a/10), *ümmīdimiz* (352b/14), *iltimāsımız* (353b/6), *kişimizni* (352b/16)

Görülen geçmiş zaman teklik ve çokluk üçüncü şahıs ekleri (-DI, -DIlAr): *çıḳardı* (363b/3), *kéldi* (376a/17), *açtılar* (339a/5), *bildiler* (329a/1); *yétkürdi* (303b/2), *téştürdi* (314b/11), *boldı* (355a/1), *ḳutuldılar* (305b/15), *körgüzdiler* (348b/17)

Öğrenilen geçmiş zaman eki (-mIş): *ḳılmış* (369b/17), *érmiş* (320b/15); *bolmış* (327b/8), *olturmış* (368b/12), *toldurmış* (373b/5), *yétkürmiş* (370a/4)

İkinci teklik şahıs emir eki (-GIl): Metinde yalnızca bir örneğe rastlanmıştır: *dégil* (322b/13)

+çI: *élçi* (324b/10), *ġacarçı* (328b/7); *otçı* (350b/12), …*Ḳoyçı* (361a/6), *ḳuşçıları* (348b/5), *ḳavġunçılıḳġa* (360b/14), *çapġunçılarıdın* (377a/8)

+GInA: *yaḫşıġına* (310b/9); *buġına* (350a/16)

+(I)nçI, +(U)nçU: *yetinçi* (376b/4); *törtünçi* (336a/12), *üçünçi* (347b/9)

+sIz: *sansız* (320b/17), *kerānsız* (320b/17); *susız* (319a/5), *munsız* (371a/17)

b. Sadece yuvarlak ünlülü olan ekler:

Bildirme eki (-dUr): *allıdadur* (303b/10), *saŋadur* (321a/8); *devletdür* (314a/7), *nédür* (352b/16), *mümkin érmesdür* (314a/11)

Soru eki (mU): *mülkiŋ mü* (315a/9), *ḳıldıŋ mu* (315a/10), *ḳādir émesdür mü* (370b/14)

Görülen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs eki (-DUK): *bolduḳ* (325a/10), *ḳılduḳ* (323a/13), *çıḳduḳ* (325a/12), *érdük* (325a/10)

Teklik ve çokluk üçüncü şahıs şahıs emir ekleri (-sUn/-sUnlAr): *bolsun* (320b/10), *ḳalmasun* (321a/16), *tapsun* (336a/11), *yétsün* (338b/12); *ursunlar* (339b/5), *körgüzmesünler* (310a/5), *yétkürsünler* (355b/14), *yıġnalsunlar* (376b/3)

-GU: *barġu* (339a/16), *ḳılġu* (363b/9)

-GU(n)çA: *bolġunça* (305b/12); *tapġunça* (307b/2), *atġunça* (342a/9), *kélgünçe* (376a/12)

-GUn: *çapġunı* (378b/7)

-UK: *tutuḳ* (313a/11), *buzuḳ* (333a/17); *artuḳ* (316a/6), *açuḳ* (336a/10), *yügürük* (359a/16)

-DUr-: *tutdurmay* (334a/7), *toldurmış* (373b/5), *olturup* (307a/3); *yardururġa* (302b/11), *çapdurup* (309a/14), *ḳıldurdı* (354b/1), *mindürüp* (359a/17), *aylanturup* (314b/11), *asturdı* (326a/16)

-gUz-: *körgüzdi* (328b/13), *kirgüzüp* (341b/2)

c. Bazen düz, bazen yuvarlak ünlülü olan ekler:

Teklik ve çokluk ikinci şahıs iyelik ekinden önceki yardımcı ünlüler (+(I)ŋ, +(U)ŋ / +(I)ŋIz, +(U)ŋUz): *iḳbālıŋ* (301a/5), *ḳudūmıŋ* (311b/7), *ḫātırıŋ* (338b/17) *devletiŋġa* (367a/7), *dōstlıġıŋ* (367b/10); *ḳapuŋa* (301a/8), *yoluŋ* (366b/6), *köŋlüŋġa* (344b/13), *ḥükmüŋġa* (353a/1)

Bu eklerin hem düz hem yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmakla birlikte düz ünlülü şekilleri daha çok kullanılmıştır. Ayrıca İ'de ekin yuvarlak ünlülü

kullanıldığı *yoluŋ* (366b/6) kelimesinin, T ve B nüshasında düz ünlülü yani *yolıŋ* (T181a/11, B839) şeklinde geçtiği tespit edilmiştir; *köŋlüŋġa* (344b/13) kelimesi de B'de *köŋliŋġa* (B787) biçiminde yazılmıştır.

Metinde ikinci çokluk şahıs iyelik ekine rastlanmamıştır.

Teklik birinci şahıs iyelik eki (-Im, -Um): *ḳābiliyyetim* (316a/13), *şehr-yārım* (325b/13), *naẓarımge* (380a/14); *köŋlüm* (350b/3)

Görülen geçmiş zaman teklik birinci şahıs eki (-DIm, -DUm): *dédim* (366b/10); *boldum* (313a/8), *térdüm* (315a/8), *çékdüm* (324a/8), *yıḳdum* (346a/15), *ḳıldum* (350a/13)

Bu ekin yazımında nüshalar arasında da farklılıklar vardır: İ nüshasındaki *boldum* (313a/8) kelimesi, T nüshasında *boldım* (T155a/5) şeklindedir. Yine İ nüshasındaki *térdüm* (315a/9) kelimesi, T ve B nüshasında *térdim* (T156/5, B724) şeklinde yazılmıştır.

Görülen geçmiş zaman teklik ikinci şahıs eki (-DIŋ, -DUŋ): *ḳıldıŋ* (315a/10), *eyledіŋ* (367a/12), *saldıŋ* (367a/13); *kéltürdіŋ* (315a/8)

Geniş zaman eki (-Ur): Metnimizde bu ekin yalnızca yuvarlak ünlülü şekillerine rastlanmıştır: *évrülür* (321b/8), *kélür* (325a/10), *salur* (356a/13), *ayturlar* (305b/2), *bilürler* (334b/7); *oturur* (366a/15), *toydurur* (336a/6), *tökülür* (301a/7), *öltürür* (334a/11), *yügürür-miz* (347a/9)

Zarf-fiil eki -p'den önce gelen yardımcı ünlüler (-(I)p, -(U)p): *ḳılıp* (302a/15), *azıḳıp* (304a/17), *éşitip* (348a/10), *yétişip* (305a/12), *kéçip* (329b/12); *köçürüp* (300b/5), *olturup* (307a/3), *tapşurup* (330b/15), *öltürüp* (341b/11)

Bu zarf-fiil ekinin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayan örneklerine de rastlanmıştır: *uzatup* (310a/13), *kélüp* (327b/15)

Nüshalar arasında da farklılıklar vardır: *kélüp* (327b/15), T ve B nüshalarında düz ünlülü olarak yazılmıştır (T162a/11, B752). *yétüşüp* (310b/1) kelimesi, T ve B nüshalarında *yétip* (T153b/14, B712) şeklinde geçmektedir. *kéçüp* (332b/3) kelimesi, T ve B de düz ünlülü olarak yazılmıştır (T164/15, B761).

3.2.1.2. Ünlü Olayları

3.2.1.2.1. Ünlü Değişmeleri

Metinde çeşitli ses olaylarına bağlı olarak ortaya çıkan ünlü değişimleri şunlardır:

a. */e/ > /é/ değişimi:

Karahanlıcada ilk hecede yer alan */e/* sesi, Harezm Türkçesinde 14. yüzyılın ortalarına kadar genellikle korunmuştur. Ne var ki sonraki dönemlerde ى veya *Nehcü'l-Ferâdis* (1360) gibi harekeli metinlerde ى ile işaretlenen bir sese dönüşmeye başlamıştır. Bu işaretin tam olarak neyi ifade ettiği kesin bir şekilde kanıtlanamaz, */e/* ve */i/* sesinin her ikisinden farklı, yarı açık bir */é/* sesini temsil ettiği söylenebilir (Eckmann, 1988: s. 18). Bu konuda *Nehcü'l-Ferâdis* önemli bir tanık olmakla birlikte eserde bu sesin hem /e/ hem /i/ şeklinde yazılması, üstün ve kesre ile harekelenmesi bu konuyu aydınlatmaya katkı sağlamamaktadır (Ata, 2014: s. 60).

Ali Şir Nevâî, *Muhakemetü'l-lugateyn* adlı eserinde Türkçenin ünlü fonemlerinin varlığını, kendi dil alanının ağızlarını da içine alan bir genişlikte açık örnekleriyle birlikte vermiştir. Nevâi'nin "yayî" ünlüler olarak açıkladığı /é, i, ī/ ünlüleri için verdiği örneklerden hangi sesleri kasdettiği imlâdan anlaşılamamaktadır. Ancak verilen örneklerin Genel Türkçe açısından değerlendirilmesi yapıldığında, bunların /é, i, ī/ ünlülerini gösterdiği söylenebilir. Nevâî, "bu nev' alfāẓ köp üç ḥareket bile vaż' ḳılupdurlar ki ḥālā şāyidur" diyerek yazı dilinde olmasa bile, söz konusu üç sesin hâlâ duyulduğunu söyleyerek, en azından ağızlarda bu ünlülerin varlığına işaret etmektedir (Barutçu: 1996: s. 27-28).

Türkçede dokuzuncu ünlü olarak nitelendirilen bu sesin varlığı öteden beri tartışılagelen bir konu olmuştur. Uzun yıllardır tartışılsa da bu konudaki yaygın görüş, bazı tek heceli kelimelerde ya da kimi kelimelerin ilk hecesinde yer alan bu sesin Eski Türkçede */e/* şeklinde karşımıza çıktığı ve Çağatay Türkçesi metinlerinde */é/* şekline dönüştüğüdür. Metnin okunuşunda Çağatay Türkçesine uygun olarak */é/* sesi tercih edilmiştir:

ET *er- > ér-* (300b/3), ET *kel- > kél-* (318a/13), ET *keç- > kéç-* (304a/3), ET *teg- > tég-* (322b/12), Uyg. *tepre- > tépre-* (315b/4), ET *beg > bék* (313b/11), *né* (351b/8), *yét-* (378b/13), *éşit-* (348a/10), *béri* (370a/15)

Aynı kelimenin ikili yazımlarına da rastlanmıştır:

né (351b/5), *ne* (329a/1); *béri* (370a/15), *beri* (328b/6)

b. */ı/ > /a/* değişimi:

ET *ıġaç* > Çağ. *> yıġaç > yaġaç* (315a/4)

c. /ı/ > /i/ değişimi:

ET *bıŋ > miŋ* (300b/13), ET *tıl > til* (364a/4)

d. /i/ > /é/ değişimi:

ET *ti- > dé-* (302a/6), ET *kemi > kéme* (339a/16), ET *yigirmi > yégirme* (301a/9)

e. /i/ > /ı/ değişimi:

ET *isig > ısıġ* (308a/3)

f. /o/ > /ö/ değişimi:

ET yorı- > yörü- (338b/12)

g. +AGU > +Av:

ET *biregü > birev* (360b/9)

3.2.1.2.2. Ünlülerde Yuvarlaklaşma

Türkçede bir kelimedeki düz ünlü, zaman içinde aynı kelimedeki başka bir yuvarlak ünlünün ya da ünsüzün (dudak ve diş-dudak ünsüzü) etkisiyle yuvarlak bir ünlüye dönüşür (Ergin, 1986: s. 54). Çağatay Türkçesinde diğer tarihî lehçelere göre daha çok yuvarlaklaşma meydana gelmektedir (Argunşah, 2013: s. 84). Ünlülerde yuvarlaklaşma, metnimizde de tespit edilmiştir:

a. */ı/ > /u/*

ET *boyın > boyun* (316b/5), ET *oḳı- > oḳu-* (375a/9), ET *ḳapıġ > ḳapu* (353a/2), ET *tabışġan > tavuşḳan* (312b/11), ET *soġıḳ* > Har. *sawuḳ > savuḳ* (319b/9)

b. */ı/ > /ü/*

ET *yorı- > yörü-* (303a/3)

c. */i/ > /ü/*

ET *kiçik > küçük* (357a/9), ET *yetiş- > yétüş-* (349a/5), *yiber- > yüber-*[2596] (311a/5)

d. */i/ > /o/*

Ar. dimāġ > domāġ (328b/11)

e. */e/ > /ö/, /ü/*

ET *eb* > Har. *ew > öy* (358a/13), Ar. *esr > üsr*[2597] (329a/8)

f. */a/ > /u/*

Moğ. *orda > ordu*

[2596] Metnin tarafımıza düşen kısmında yalnızca bir örnekte görülmüştür.
[2597] Kelime, T ve B nüshalarında *esr* şeklinde geçmektedir.

3.2.1.2.3. Ünlülerde Düzleşme

Çağatay Türkçesinde yuvarlak ünlülerin düzleşmesi, sıkça görülen bir durumdur. Düzleşme hadisesi kimi zaman kelimelerin kökünde kimi zaman da gövdesinde görülür. Bu ses olayında bir düzen olmadığından metinlerde kelimelerin ikili biçimlerine rastlanmaktadır (Argunşah, 2013: 85). Metnin tarafımıza düşen kısmında yuvarlak ünlülerin düzleşmesiyle ilgili örnekler şunlardır:

a. */o/ > /a/*

ET *ḳov- > ḳav-* (310a/5), ET *olar > alar* (348b/16), ET *soġıḳ* > Har. *sawuḳ > savuḳ* (379b/5)

b. */u/ > /a/*

ET *ortu > orta* (359b/11), ET *baltu > Balta*[2598] (306b/1)

c. */u/ > /ı/*

taşġaru > taşḳarı (376a/4), *yoḳaru > yoḳarı* (338a/17)

d. */ü/ > /e/*

ET *bölük > bölek* (309a/13), ET *kötür- > köter-* (336b/2), *bitkür-*, *bitgür- > bütker-* (369b/7)

e. */ü/ > /i/*

ET *berü > beri* (339b/10), ET *ilgerü > ilgeri* (309b/10)

3.2.1.2.4. Ünlü Düşmesi

a. Kelime başında ünlü düşmesi:

Metnin tarafımıza düşen kısmında bir kelimede görülmüştür:

ıdu bér- > iyiber- > yiber- (324b/10)

[2598] Metinde "Balta Niyāz Ḳāżī" şeklinde özel isim içinde geçmektedir. B'de "Baltu Niyāz Ḳāżī" şeklindedir.

b. Kelime ortasında ünlü düşmesi:

Türkçede vurgusuz orta hece ünlüsü genellikle düşer. Bu ses olayı daha çok, vurgusu orta hece ünlüsü barındıran kelimelere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde meydana gelir. Genellikle organ isimlerinde görülmekle birlikte başka kelimelerde de ortaya çıkar:

élig-in > élgin (315a/14), *aġız-ın > aġzın* (345b/2), *boyun-ıġa > boynıġa* (317a/10) *égin-iŋde > égniŋde* (367a/2), *köŋül-i > köŋli* (350a/7), *oġul-ı > oġlı* (310b/8), *orun-ıġa > ornıġa* (346a/3), *évür-ülür > évrülür* (321b/8), *tégir-ü > tégrü* (331b/7), *yaḳış-ı > yaḫşı* (355b/5)

c. Kelime sonunda ünlü düşmesi:

+AGU ekinin sonundaki ünlü düşmüş ve ünsüz de */v/* ye dönüşmüştür:

bir-egü > birev (336b/15)

3.2.1.2.5. Ünlü Birleşmesi

Sonunda ünlü bulunan bir kelime ünlü ile başlayan başka bir kelimeyle birleştiğinde iki ünlüden biri düşer ve geriye tek ünlü kalır. Kimi zaman bu ses olayı neticesinde ünlülerde darlaşma da görülebilir. Buna ünlü birleşmesi denir. Metnimizde ünlü birleşmesine örnek gösterilebilecek kullanımlar yer almaktadır:

né-çe ök > néçük (311b/8), *bu öyle > böyle* (325b/12)

3.2.2. Ünsüzler

Ünsüzler sadalı ve sadasız olmak üzere iki gruba ayrılır. Sadalı ünsüzler, ses tellerinin titreşmesi sonucu çıkarılır, sadasız konsonantlarda bu titreşim yoktur. Ayrıca ünsüzler, telaffuz yerlerine ve telaffuz tarzlarına göre de sınıflandırılır (Eckmann, 1988: s. 21). Çağatay Türkçesinde ünsüzlerle ilgili dikkat çeken birtakım hususlar şunlardır:

Türkçe kökenli kelimelerde kalın ve ince sıradan bütün /s/ ünsüzleri (س) ile yazılır.

Türkçe kökenli kelimelerde kalın ve ince sıradan bütün /t/ ünsüzleri (ت) ile yazılır.

Geniz /n/'si (ڭ) şeklinde gösterilir (Argunşah, 2013: s. 88). Metnin tarafımıza düşen kısmında bu ses, /ŋ/ şeklinde gösterilmiştir.

Çağatay Türkçesinde kelime başındaki */b/* ünsüzü çoğunlukla muhafaza edilmiştir. Bunun örnekleri metnimizde de yer almaktadır:

bar (307b/5), *bar-* (328b/10), *bér-* (372b/9), *bol-* (341b/4), *barmaḳ* (322b/2)

Çağatay Türkçesinde kelime başındaki */k/* ünsüzü çoğunlukla muhafaza edilmiştir:

kéçe (308a/6), *kérek* (315a/16), *kibi* (320b/2), *kél-* (364b/12), *két-* (379b/7)

Çağatay Türkçesinde kelime başındaki */t/* ünsüzü çoğunlukla muhafaza edilmiştir:

téve (325a/8), *tég-* (305a/2), *téŋiz* (308b/6), *til* (346a/14), *témür* (379a/9)

Ancak kimi kelimelerde Oğuzcanın da etkisiyle kelime başında */t/ > /d/* değişikliğinin olduğu görülmüştür:

dağı (302a/2), *dék* (336a/10), *dé-* (365a/10)

Öte yandan *dur-* yardımcı fiili, metnin tarafımıza düşen kısmında büyük bir çoğunlukla */d/* ünsüzüyle başlamıştır, sadece birkaç örnekte */t/* ünsüzü vardır:

bolup turup dururlar (341a/5), *aḳa turġan* (319a/1), *bara turġan*[2599] (348b/16)

[2599] B nüshasında *bara durġan* şeklindedir.

3.2.2.1. Ünsüz Uyumu

Klasik Çağatay Türkçesinde tam bir ünsüz uyumundan söz etmek mümkün değildir. Birçok kelime ve ekin hem uyuma giren hem de uyum dışı yazımlarına rastlanır. Kimi eklerin bu uyumu bozduğu görülür. Dolayısıyla ünsüz uyumu konusunda bir tutarlılık yoktur (Argunşah, 2013: s. 88). Bunu metinde görmek mümkündür ancak ünsüz uyumu konusunda gelişmelerin olduğu da rahatlıkla söylenebilir.

Yönelme hâli eki (+GA, +KA): Çağatay Türkçesinde genel itibarıyla ünsüz uyumuna uyan bu ekin, metnimizde ünsüz uyumuna uymayan birçok örneğine rastlanmıştır. Tonsuz ünsüzle biten ve kalın sıradan ünlü barındıran kelimelere genellikle +ġa şeklinde eklenmiştir:

felekke (321b/12), *işke* (355a/3); *ḳulaḳġa* (320a/2), *işġa* (347a/14), *Yomut'ġa* (348b/7), *ulusġa* (364b/11), *vużūḫġa* (378b/13)

Bulunma hâli eki (+dA): Klasik Çağatay Türkçesinde genellikle ünsüz uyumuna uyar. Ancak metnimizde bu ekin, ünsüz uyumuna uyan yazımına rastlanmamıştır:

uruşda (310b/1), *yaylaḳda* (359a/12), *fırṣatda* (332b/2), *yörüşde* (312a/16), *meclisde* (334b/8), *büyüklikde* (351b/2)

Ayrılma hâli eki (+dIn): Metnin tarafımıza düşen kısmında bu ek, uyum dışıdır:

atdın (303b/13), *ḳarışdın* (322b/2), *ḳılmasdın* (372b/17), *cihetdin* (320a/15), *üçdin* (374a/13), *vechdin* (367b/3)

Bildirme eki (+DUr): Metinde bu ekin, ünsüz uyumuna uymadığı görülmektedir:

ḫoşdur (358b/7), *çékipdür* (322b/16), *dékdür* (339a/16)

Ek bir örnekte ünsüz uyumuna uymaktadır: *yoḳtur* (321b/13). Bu kelime, B nüshasında da (739) bu şekilde yazılmıştır. T nüshasında ise *yoḳdur* (159a/14) şeklindedir.

Görülen geçmiş zaman eki (-DI, -DU): Görülen geçmiş zaman ekinde ünsüz uyumuna uyma eğilimi vardır:

çıḳtılar (341b/12), *köçtiler* (317a/8), *étti* (364a/1), *yıḳtı* (346a/10), *saçtılar* (346b/6)

Metnin tarafımıza düşen kısmında ünsüz uyumuna uymayan örneklere daha çok rastlanmıştır:

bağlatdılar (317b/11), *uzatdı* (309b/1), *açdı* (367a/6), *ḳuçdı* (365b/16) *kétdiler* (307a/10), *çékdi* (326a/11)

Aynı kelimenin ünsüz uyumuna uyan ve aykırı yazımlarına da rastlanmıştır:

taptı (329a/8), *tapdı* (344b/3); *çékti* (335b/5), *çékdi* (367b/10); *açtı* (379a/9), *açdı* (307a/16); *étti* (315b/7), *étdi* (360a/16); *éttiler* (374a/15) *étdiler* (345a/14)

Nüshalar arasında da birçok farklı yazım örneği bulunmaktadır:

çékdi (367b/10): B nüshasında *çékti* şeklindedir.

açdı (367a/6): T ve B nüshasında *açtı* şeklindedir.

étdiler (340b/10): B nüshasında *éttiler* şeklindedir.

köçtiler (320a/11): T nüshasında *köçdiler* şeklindedir.

Gelecek zaman eki (-GAy, -KAy): Klasik Çağatay Türkçesinde çoğunlukla ünsüz uyumuna uyan bu gelecek zaman ekinin, metnin tarafımıza düşen kısmında ünsüz uyumuna uymayan örneklerine rastlanmıştır. Ek, kalın sıradan ünlülü, tonsuz ünsüzle biten fiillere daima *-ġay* şeklinde gelmektedir:

étkey (371b/8), *çékkey-miz* (353b/6); *tapġay* (304b/12), *uzatġay* (315a/13), *yarutġay* (322b/16)

Teklik ikinci şahıs emir eki (-GIl): Metnimizde bu ekin bir örneğine rastlanmıştır, o da ünsüz uyumu konusunda bize bir fikir vermemektedir:

dégil (322b/13)

-GU eki: Ünsüz uyumuna aykırı bir örneğine rastlanan bu ekin, metnimizde daha çok, tonlu ünsüzlerden sonra gelen örneğine rastlanmıştır:

tapġusı (347b/4); *körgüsi* (354b/3), *ḳılġu* (363b/9)

-GAn, -KAn sıfat-fiil eki: Metinde bu ekin ünsüz uyumuna uyan ve uymayan örneklerine rastlanmıştır. Ayrıca bu sıfat-fiil ekinin, tonsuz ünsüzlerle biten kalın sıradan ünlülü fiillere daima -*ġan* şeklinde geldiği görülmüştür:

késken (301a/12), *çékken* (336a/16); *çıḳġan* (307a/10), *tapġan* (322a/16), *ayrılışġan* (323a/9), *ḳaytġan* (348a/10)

-GUçI sıfat-fiil eki: Metnin tarafımıza düşen kısmında ekin, tonsuz ünsüzlerden sonra gelen sadece bir örneğine rastlanmıştır:

étküçi (321a/17)

-GAç, -KAç zarf-fiil eki: Ekin ünsüz uyumuna uyan ve uymayan örneklerine rastlanmıştır. Bu zarf-fiil ekinin, tonsuz ünsüzlerle biten kalın sıradan ünlülü fiillere daima -*ġaç* şeklinde geldiği anlaşılmıştır:

yétkeç (314b/9), *étkeç* (363a/8); *tapġaç* (328a/1), *çıḳġaç* (379a/6), *açġaç* (379a/11)

-GAlI, -KAlI zarf-fiil eki: Klasik Çağatay Türkçesi döneminde ünsüz uyumuna genellikle uyan bu ekin, metinde tonsuz ünsüzlerden sonra gelen bir örneğine rastlanmıştır:

étkeli (366b/7)

-GAndA, -KAndA zarf-fiil eki: Metnin tarafımıza düşen kısmında ekin, tonsuz ünsüzle biten ince sıradan ünlülü fiillerde ünsüz uyumuna uyduğu

görülmektedir. Ekin, tonsuz ünsüzle biten kalın sıradan ünlülü yalnız bir fiile geldiği anlaşılmıştır; o da ünsüz uyumuna uymamaktadır:

yétkende (303a/16), *yétüşkende* (319a/6); *ḳaytġanda* (373a/4)

-GUnçA, -KUnçA zarf-fiil eki: Ekin, metnin tarafımıza düşen kısmında tonsuz ünsüzle biten ince sıradan ünlülü fiillerde ünsüz uyumuna uyduğu görülmektedir. Ek, kalın sıradan ünlülü ve tonsuz ünsüzle biten fiillere gelen örneklerde ise ünsüz uyumuna uymamaktadır. Bu ekin, kalın sıradan ünlülü fiillere daima -*ġunça* şeklinde geldiği görülmüştür:

yétkünçe (325a/3), *ötkünçe* (326a/9); *atġunça* (303a/3), *tapġunça* (307b/2)

-DUr- eki: Ettirgenlik işleviyle kullanılan bu ekin, ünsüz uyumuna genellikle uyduğu anlaşılmaktadır:

astur- (326a/16), *çaptur-* (331a/7), *késtür-* (363b/10), *téştür-* (314b/11), *kéltür-* (315a/7); *ḳıldur-* (314b/11), *ḳazdur-* (354a/9)

3.2.2.2. Ünsüz Olayları

3.2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

a. */b/ > /m/ değişmesi:

Kelime başındaki */b/* ünsüzü, genellikle */n/*, */ŋ/* gibi bir geniz ünsüzünden önce bazı kelimelerde /m/'ye dönüşür:

bin- > min- (339a/9), *ben > men* (324a/5), *biŋ > miŋ* (328a/17), *bunça > munça* (349b/3), *bundaḳ > mundaġ* (305b/8)

Bu değişiklik, geniz ünsüzünün yer almadığı bazı başka kelimelerde de görülmüştür:

buz > muz (319b/15)

b. */b/ > /w/ > /v/* değişmesi:

Eski Türkçede kök sonunda veya kelime ortasında iki ünlü arasındaki */b/* ünsüzünün Karahanlı ve Harezm Türkçesinde */w/*'ye, Çağataycada ise */v/*'ye dönüştüğü görülmüştür:

ET *tabışġan > tavuşḳan* (312b/11), ET *tebe* > Har. *tewe > téve* (349a/15), ET *ebir- >* Har. *éwür- > évür-* (339a/15)

Bir kelimenin sonunda ise */b/* ünsüzü kaybolmuştur:

ET *sub* > Har. *suw > su* (339a/3)

Bir kelimede */b/* ünsüzünün korunduğu görülmüştür:

Uyg. *tilfe, tilwe* > Har. *telwe > télbe* (346a/7)

c. */b/ > /w/ > /y/* değişmesi:

Bu değişiklik metnin tarafımıza düşen kısmında bir kelimede görülmüştür:

ET *eb* > Har. *ew > öy* (358a/13)

d. */b/ > /f/* değişimesi:

Bu değişiklik, Farsça bir kelimede görülmüştür:

Far. *çūbān > Çofan*[2600] (310a/2)

e. */p/ > /f/* değişmesi:

Hem Türkçe hem alıntı kelimelerde görülebilen bir ünsüz değişikliğidir. Metinde aşağıdaki kelimede görülmüştür:

topraḳ > tofraḳ (317b/7)

f. */d/ > /ḍ/ > /y/* değişmesi:

Eski Türkçede kelime ortası ve sonundaki */d/* sesi, Karahanlı ve Harezm Türkçelerine */ḍ/* olarak geçmiş, sonra da Çağatay Türkçesinde /y/'ye dönüşmüştür:

[2600] Metinde "Çofan Ata" şeklinde özel isim olarak geçmektedir.

ET *adaḳ* > Har. *aḍaḳ* > *ayaḳ* (308a/2), ET *ḳod-* > Har. *ḳoḍ-* > *ḳoy-* (301a/7), E.T. *bedük* > Hak. Har. *beḍük* > Çağ. *béyik* > *büyük* (325a/6), ET *kidin* > Hak. Har. *kiḍin*, *kédin* > *kéyin* (325a/13), ET *udı-ġu* > *uyḳu* (312b/1)

Ancak kimi kelimelerde bu değişiklik görülmez:

ḳuduḳ (308a/7)

g. */g, ġ/ > /ḳ/* değişmesi:

anı tég > *andaġ* > *andaḳ* (300b/2), *munı tég* > *mundaḳ* (373b/16), *uruġ* > *uruḳ+ı* (319b/8)

Bu kelimelerin /*ġ*/ ile yazılmış örnekleri de vardır:

andaġ[2601] (309a/13), *mundaġ* (325a/7), *uruġ+ı* (336b/10)

h. */ḳ/ > /ġ/* değişmesi:

ET *taḳı* > *daġı* (312b/17), ET *soġıḳ* > *Har. sawuḳ* > *savuġ+dın* (315b/17)

ı. */ḳ/ > /ḫ/* değişmesi:

yaḳşı > *yaḫşı* (355b/5), *Toḳta* > *Toḫta*[2602] (319b/7)

j. */ḳ, ġ/ > /w/ > /v/* değişmesi:

Eski Türkçe, Uygurca ve Karahanlı Türkçesindeki */ḳ, ġ/,* Harezm Türkçesinde */w/* olan ses, */v/'*ye dönüşür (Eckmann, 1988: s. 27):

ET. *soġıḳ* > Har. *sawuḳ* > *savuḳ* (316a/10), ET *yaġuḳ* > Har. *yawuḳ* > *yavuḳ* (318b/2)

k. */-AGU/ ses öbeğinin de /-Av/'*a dönüştüğü görülmüştür:

ET *biregü* > *birev* (344b/2)

l. */ŋ/ > /ġ/* değişmesi:

[2601] T ve B nüshalarında "andaḳ" şeklinde yazılmıştır.

[2602] Metinde "Toḫta Pulad Biy" şeklinde özel isim olarak geçmektedir.

Bu ses değişikliği aşağıdaki örnekte görülür:

ET *yalıŋuz > yalġuz* (363b/6)

m. */t/ > /d/* değişmesi:

ET *teg > dék* (346a/7), ET *taḳı > dagı* (308a/13), ET *ti- > dé-* (366b/10)

n. *hemze > /y/* değişmesi:

Metinde alıntı kelimelerde, hece sonunda yer alan hemzelerin yerine genellikle */y/* kullanıldığı görülür:

Ar. *evā'il > evāyil* (335a/2), Ar. *mevā'id > mevāyid* (342b/5), Ar. *fā'ide > fāyide* (347a/17), Ar. *melā'ik > melāyik* (349a/11), Ar. *cā'iz > cāyiz* (378a/10)

3.2.2.2.2. Göçüşme (Yer değiştirme, Metatez)

Bir kelimenin içinde art arda gelen iki ayrı ünsüzün yer değiştirmesidir. Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki kelimede göçüşme vardır:

yaġmur > yamġur (321a/7)

3.2.2.2.3. Ünsüz düşmesi

Çağatay Türkçesinde hem kelime kökünde hem eklerde ünsüz düşmesi görülür. Metnin tarafımıza düşen kısmında da ünsüz düşmesinin örnekleri bulunmaktadır:

a. */b/* ünsüzü:

ET *sub* > Har. *suw > su* (304b/10), *bol- > ol-* (358b/7)

b. */g/, /ġ/* ünsüzleri:

Bazı kelimelerde, hece başlarındaki */g/, /ġ/* ünsüzlerinin düştüğü görülür. Bu ses olayı Çağatay Türkçesi döneminden önce gerçekleşir (Eckmann, 1988: s. 28). Metnin tarafımıza düşen kısmında bunu örneklendiren kullanımlar şunlardır:

ḳulġaḳ > ḳulaḳ (305b/12), (349a/17), ET *kapıġ > ḳapu+ŋ* (353a/2)

Teklik birinci ve ikinci şahıs iyelik eklerinden sonra yönelme durumu ekinin *+A* şeklinde geldiği örnekler vardır. Metnin tarafımıza düşen kısmında teklik ikinci şahıs iyelik ekinden sonra gelen sınırlı sayıda örneğine rastlanmıştır. Burada Oğuzcanın etkisiyle Çağatay Türkçesindeki *+GA* yönelme durumu ekinde bir ünsüz erimesinden/düşmesinden söz edilebilir:

żamīriŋe (367a/5), *medīḥiŋe* (367b/13); *ḥālıŋa* (301a/6), *başıŋa* (306a/14)

Metinde bu erimenin/düşmenin olmadığı örnekler çoğunluktadır:

atıŋġa (304a/8), *dergehiŋġa* (350a/17), *devletiŋġa* (366b/3), *ferruḫıŋġa* (366b/3), *re'yiŋġa* (367a/4), *nüzūlıŋġa* (311b/8)

-GAlI zarf-fiil ekinde aşağıdaki örnekte /g/ ünsüzünün eridiği/düştüğü görülür:

yibergeli > yıbereli (376a/12)

Bu ünsüz erimesi/düşmesi, metnin incelediğimiz bölümünde sıfat yapan *+lIG* ekinde de görülmektedir. Bu hadisenin, metinde daha çok, yer adlarında veya etnik kimliği ifade eden kelimelerde meydana geldiği görülmektedir:

Tüŋlüklig > Tüŋlükli'ġa (332a/9), *Kök-üzeklig > Kök-üzekli (333b/17), Çeklig > Çekli* (311a/2)

c. /l/ ünsüzü

kéltür- > kétür-[2603] (363a/7), *oltur- > otur-*[2604] (366a/15)

d. /r/ ünsüzü:

Kimi kelimelerde /r/ ünsüzünün düştüğü görülür. Bu kelimelerden bazılarının ise /r/ ünsüzünü koruduğu tespit edilmiştir:

[2603] Metnin tarafımıza düşen kısmında sadece bir yerde geçmektedir, diğerlerinin tamamı *kéltür-* şeklindedir.

[2604] Metnin tarafımıza düşen kısmında sadece bir yerde geçmektedir, diğerlerinin tamamı *oltur-* şeklindedir.

birle > bile (341b/1), *ḳurtġar- > ḳutḳar-* (340a/15), *ér- > é-* (364b/3); *birle* (345b/3), *ér-* (351b/2)

3.2.2.2.4. Hece Düşmesi

dur- yardımcı fiili metnin tarafımıza düşen kısmında ekseriyetle *durur* şeklinde kullanılmıştır. Ancak bazen az sayıda da olsa kimi örneklerde fiilin son hecesinin düştüğü/düşürüldüğü ve kelimenin ekleşerek *-DUr* şeklinde kullanıldığı tespit edilmiştir:

ṣabāḥıdur (301a/9), *muvāfıḳdur* (347b/9) *almaydur* (316a/17), *yāverdür* (312b/4), *çékipdür* (322b/16)

Öte yandan aynı kelimelerde hecenin korunduğu ve düştüğü örneklere de rastlanmıştır:

budur (305a/8), *bu durur* (361b/7); *oldur* (307b/4), *ol durur* (305a/6); *andaḳdur* (306b/15), *andaḳ durur* (338b/1)

3.2.2.2.5. Ünsüz Türemesi

Az sayıda da olsa bazı kelimlerde */y/* ünsüzünün türediği görülür:

ET *ıraḳ > yıraḳ* (306a/8), E.T. *ıġaç >* Çağ. *yıġaç > yaġaç* (315a/4)

Bir kelimede iki kelimenin birleşmesi sırasında araya /y/ ünsüzünün girdiği görülür:

né üçün > néyüçün (371a/16)

3.2.2.2.6. Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi genellikle sayı bildiren kelimelerde görülür:

ottuz (303a/14), *ékki* (306b/17), *sekkiz* (329b/1) *toḳḳuz* (378a/3); *ıssıġ+ı+n* (307b/2), *all+ı+da* (312b/9), *néççe* (353a/9)

3.2.2.2.7. Zamir n'si

Üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik ekleriyle hâl ekleri arasına giren zamir n'si Çağatay Türkçesinde görülmemektedir. Metinde de zamir n'si genel itibarıyla kullanılmamıştır:

ḳolıda (303b/4), *girdābıda* (321b/1), *şerefidin* (325b/1), *cenūbıġa* (341a/2); *boyunlarıda* (356b/7), *nökerleridin* (346a/16), *biyleriġa* (375b/17)

Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki kelimede zamir n'sinin kullanıldığı anlaşılmaktadır:

cānibindin (347a/11, 349a/5)

3.2.3. Oğuz ve Kıpçak Unsurları

Metinde kimi yerlerde Oğuz ve Kıpçak unsurlarına da rastlanmıştır, bu unsurlar şunlardır:

a. bol-/ol-: Çağatay Türkçesi Türk lehçeleri içerisinde *bol-* fiilini tercih eden tarihî yazı dilidir. Gerek esas alınan İ nüshasında gerek T ve B nüshalarında büyük çoğunlukla *bol-* fiilinin kullanıldığı görülmektedir:

müte'eşşir bolup (332b/7), *ṣādır bolsa* (347a/7), *müşerref boldılar* (375a/8), *ḫaber-dār bolduḳ* (325a/10), *ber-pāy bolmayın* (339b/13), *zaḫm-dār boldı* (341b/3), *meẕkūr bolġanlardın* (300b/16), *fetḥ bolġanda* (369b/15)

Ne var ki Oğuzcanın tesiriyle zaman zaman *ol-* fiilinin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Metnin incelediğimiz kısmında *ol-* fiilinin neredeyse tamamına yakınının nazım bölümlerinde kullanıldığı gözlemlenmiştir:

Ḫiẕmet-i şāyeste ḳıl kim ḫiẕmet-i şāyestedin
Köp muḥaḳḳar ḳullar oldı şeh ḳaşıda mu'teber (348a/6-7)

Āḫır olup şūm bu sevdā aŋa
Ḳılmayın eyyām-ı müdārā aŋa (303b/16-17)

Besī tecrübe ḥāṣıl olġay aŋa

Feraḥ ġāyeti vāṣıl olġay aŋa (302a/10)

Dōstıŋ uyḳusı telḫ oldı velī ‘işret ara

Düşmeniŋ başı büyük boldı velī dār üzre (304a/8-9)

b. *t- > d- değişikliği:* Çağatay Türkçesinde, Eski Türkçede olduğu gibi her ne kadar, kelimelerin *t-*'li şekilleri kullanılsa da Oğuzcanın etkisiyle zaman zaman *d-*'li şekillere de rastlanır. Bu tür kullanımlar, metnin incelediğimiz bölümünde de tespit edilmiştir:

tégrü (331b/7), *téştürdi* (314b/11), *térdüm* (315a/9), *tégdi* (315b/3), *tişletti* (372a/9), *taġ* (379a/5), *toġrı* (348a/2), *aḳa turġan* (319a/1), *ḳoya durur érdi*[2605] (322a/1)

dé- fiilinin t-'li şekline metnin tarafımıza düşen kısmında rastlanmamıştır:

dé-di (315a/9), *dé-p* (312a/6), *dé-mey* (316a/14), *dé-miş-ler*[2606] (314b/16)… *dék* (379a/2), *dağı* (345b/13)

c. *+lI, +lU < +lIG, +lUG, +lIK, +lUK değişikliği:* Eski Türkçede sıfat türeten bu ekin sonundaki ünsüz Batı Türkçesinde düşmüş, ünlüsü de yuvarlaklaşmıştır. Bu ekin son ünsüzünün düşmesi hadisesi Kıpçak Türkçesinde de rastlanan bir durumdur fakat söz konusu ekin son ünsüzünün korunduğu örnekler de bulunmaktadır. Bu konuda Kıpçak Türkçesinin Batı Türkçesinden ayrılan yanı, ekteki son ünsüzün düştüğü örneklerde bile ünlünün aslını koruması yani yuvarlaklaşmamasıdır. Metnin nüshalarında ekin daha çok, *+lIG, +lUG, +lIK, +lUK* şeklinde kullanıldığı görülmektedir; *-lI, -lU*'lı şekilleri ise sadece bazı özel adlarda rastlanır:

Ḳapḳaḳ+lı (312b/7), *Ḳarabay+lı* (323a/4), *Kök-üzek+li* (360a/8), *Çağıl+lı* (379b/11), *Sevgen+li* (370a/13)

[2605] Kelime, T ve B nüshalarında *ḳoyar érdi* şeklindedir.

[2606] Kelime, T ve B nüshalarında kullanılmamıştır.

d. *Yuvarlaklaşma:* Harezm, Altınordu ve Eski Anadolu Türkçelerinde -(I)p, -(U)p zarf-fiil eki ve birinci şahıs iyelik eklerindeki yardımcı ünlülerde rastlanan yuvarlaklaşma eğilimi, klasik Çağatayca Türkçesinde görülmez. Ne var ki metinde zikredilen eklerdeki yardımcı ünlülerin kimi kelimelerde yuvarlaklaştığı görülür. Yuvarlaklaşma eğilimi İ nüshasında vardır, T ve B nüshalarında bu zarf-fiil ekinin genellikle düz ünlülü şekli kullanılmıştır. Ayrıca İ nüshasında bu hususta bir düzen yoktur, aynı zarf-fiilin yuvarlak ünlülü ve düz ünlülü yazımlarına rastlanır:

aş-up (368b/17), *aş-ıp* (317a/1); *uzat-up* (310a/13), *uzat-ıp* (330a/17); *aralaş-up* (349a/14), *aralaş-ıp* (346a/1); *kéç-üp* (332b/3), *kéç-ip* (318a/8); *kél-üp* (327b/15), *kél-ip* (347b/6), *atlan-up* (377b/1), *atlan-ıp* (303b/3)

Eski Anadolu Türkçesinde, görülen geçmiş zaman ekinin teklik birinci ve ikinci kişi çekiminde meydana gelen yuvarlaklaşmanın, metinde de örnekleri tespit edilmiştir. Metnin tarafımıza düşen kısmında söz konusu ekin teklik birinci şahıs çekimdeki yuvarlaklaşma örneklerine rastlanmıştır:

ḳıl-du-m (350a/13), *yıḳ-du-m* (346a/15), *çék-dü-m* (364a/10), *tér-dü-m* (315a/9), *ér-dü-m* (350a/13)

e. *ḳ > ḫ değişikliği:* Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki örnekte görülmüştür:

yaḫşı (< yaḳşı) (355b/5)

f. Zamir n'si: Teklik üçüncü şahıs iyelik eki ve durum eki alan bir kelimede Oğuz Türkçesinin etkisiyle zamir n'sinin kullanıldığı anlaşılmıştır:

cānib+i+n+din (347a/11, 349a/5)

3.3. Biçim Özellikleri

3.3.1. İsim (Ad)

İsimler, canlı ve cansız bütün varlıkları, kavramları tek tek ya da cins cins karşılayan kelimelerdir (Ergin, 1986: s. 218). İsimler kök hâlinde kullanılacağı gibi yapım ekleri de alabilir, yapım ekleri sayesinde yeni isimler ortaya çıkar. İsim türeten yapım ekleri şunladır:

3.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+Aç, +ç: Seyrek kullanılan bu ek küçültme bildirir: *Yalaŋ+aç*[2607]

+AK: Küçültme bildiren bir ektir: *ḳır+aḳ+ġa* (325a/2), *ḳır+aġ+ı* (309b/6)

+An: Eski Türkçede çokluk eki olan bu ek, Çağatay Türkçesinde kalıplaşmış ve yapım eki işlevinde kullanılmıştır (Argunşah, 2013: s. 101). Metinde bir kelimede görülmüştür: *oġ(u)l+an+lar+ı* (375b/17)

+Av: Sayılara gelerek "birlikte" anlamı katan bir ektir: *bir+ev* (336b/15), *éki+ev > ékev+i* (305b/11)

+çA: Küçültme bildiren bir ektir: *şāl+ça* (367a/3), *rūd+ça+lar+nı* (339a/3)

+çI: Türkçenin çok eskiden beri kullanılagelen işlek eklerinden biridir. Ekin temel işlevi, meslek ve uğraşı isimleri yapmaktır. Hemen her türlü ismin sonuna gelir: *ġacar+çı* (328b/7), *şemḫāl+çı* (338b/11), *ot+çı* (350b/12), *él+çi* (311a/5), *ékin+çi+ler+i+din* (350b/12)

+DAş: Eklendiği kelimeye "eşlik ve birlik" anlamı kazandıran bir yapım ekidir: *yol+daş* (376a/6), *urıġ+daş+lıḳ* (360b/11), *ḳarın+taş+ı*[2608] (376a/1)

[2607] Metnin tarafımıza düşen kısmında özel isim olarak *Yalaŋaç-ḳumı* şeklinde geçmektedir.

[2608] T ve B nüshasında, *ḳarındaşı* şeklinde geçmektedir. Metnin farklı yerlerinde de geçen bu kelimede ekin diğer nüshalarda daha çok *-daş* olarak kullanıldığı görülmektedir.

+GA: Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki kelimelerde görülmüştür: *öz+ge* (308b/5), *baş+ḳa* (358a/9)

+GI: Aitlik ifade eden bir ektir ve genellikle sıfat yapar. Birden çok yerde geçen bu kelimelerde ek, tümüyle tonlu şekildedir: *evvel+ġı* (364a/11), *burun+ġı* (379a/12);

Kimi zaman bulunma durumu ekinden sonra *+daġı* şeklinde kullanıldığı görülür: *ayak+ı+daġı* (307a/10), *civar+ı+daġı* (323b/2), *ara+sı+daġı* (344a/17)

+GInA: Küçültme bildiren bir ektir. Metnin tarafımıza düşen kısmında ekin yalnızca *+ġına* şekli vardır: *bu+ġına* (350a/16), *yaḫşı+ġına* (310b/9)

+lAnçI: Sıra ve sayı bildiren bir ektir. *+lA* ekinin üzerine sıra ve sayı bildiren *+nÇI* ekinin gelmesiyle oluşmuştur: *altı+lançı* (328a/8), *béş+lençi* (305a/17), *üç+lençi* (348b/17)

+lIG, +lUG, +lIK, +lUK: Türkçenin en işlek ekleri arasında yer alır. Eklendiği kelimeye meslek, yer vb. anlamlar katan bu ek, soyut isimler de türetir. Aslında ḳ/k ünsüzü bulunan ekte ġ/g ünsüzüne de sıkça rastlanmaktadır. Metinde ekin, hem ḳ/k hem ġ/g ünsüzlerinin bulunduğu örneklere de rastlamak mümkündür. Bu durum aynı kelimelerde bile görülür: *yüzbaşı+lıġ* (301a/3), *'atebe-būs+lıġ* (358b/16), *sipeh-dār+lıġ* (361a/8), *rikāb-būslıḳ*[2609] (319a/8), *ḳaraḳçı+lıḳ* (328b/16), *oġrı+lıḳ* (334b/2), *ḳavġunçı+lıḳ+ġa* (360b/14); *ḳahraman+lıġ* (311a/11), *ber-ḫūrdār+lıḳ*[2610] (321a/14), *dōst+lıġ* (328a/2), *kün+lük* (320b/11), *seḥer+lik* (307a/14), *aytmaḳ+lıḳ* (341a/11); *ser-efrāz+lıḳ*[2611] (304a/15), *ser-efrāz+lıġ* (350a/11); *pād-şāh+lıḳ+ġa* (332a/4), *pād-*

[2609] T nüshasında *rikāb-būslıġ* şeklinde geçmektedir.
[2610] T ve B nüshasında *ber-ḫūrdārlıġ* şeklinde geçmektedir.
[2611] T ve B nüshasında *ser-efrāzlıġ* şeklinde geçmektedir.

şāh+lıġ (374a/4); *ḫurrem+lıḳ*[2612] (365b/11), *ḫurrem+lıġ+ı* (314a/4); *ʿatebe-būs+lıḳ*[2613] (321a/13), *ʿatebe-būs+lıġ*[2614] (358b/16)

+lIG, +lUG, +lIK, +lUK: Bulunma, sahiplik, bağlılık ifade eden yapım ekidir (+lI, +lU). Asıl işlevi, sıfat türetmektir: *at+lıġ* "adlı, isimli" (300b/14), *at+lıġ* "atlı, ata binmiş" (344a/6), *su+lıḳ* "sulu" (322a/9), *tür+lüg* "türlü, çeşitli" (351b/15), *yarım köŋül+lik+ler+i+ġa* "yarım gönüllü, isteksiz" (354b/1), *Taş-ayaḳlıġ*[2615] "Taş-ayaklı" (341b/4), *Ḳoş-köprüklik*[2616] "Koş-köprülü" (300b/8)

+lI, +lU: Asıl işlevi, sıfat türetmek olan ve bulunma, sahiplik, bağlılık ifade eden bu yapım eki, metinde yalnızca özel isimlerde görülmüştür: *Ḳapḳaḳ+lı* (312b/7), *Ḳarabay+lı* (323a/4), *Kök-üzek+li* (333b/17), *Açamay+lı* (354b/7), *Sevgen+li* (370a/13)

+(I)nçI, +(U)nçU: Sıra ve sayı bildiren bir ektir: *éki+nçi* (365a/3), *tört+ünçi* (364b/9), *üçünçi* (378a/6)

+mAn: İşlek olmayan bir ektir. Sınırlı sayıda kelimede görülür: *Türk+men* (339b/9)

+rA: Yön bildiren bu ek kalıplaşmak suretiyle kalıcı isimler türetir, işlek bir ek değildir: *iç+re* (367a/16)

+rAK: Küçültme anlamı katan bir ektir: *ilgeri+raḳ* (308a/12), *ziyade+raḳ* (325a/5), *soŋ+raḳ* (334b/9), *burun+raḳ* (348b/4), *köp+rek* (356b/12)

+sIz: Bu ek, sıfat yapan *+lIG, +lUG, +lIK, +lUK* ve *+lI, +lU* eklerinin olumsuz karşılığıdır/şeklidir. +sIz eki, bir varlıkta ya da kavramda bir şeyin

---

[2612] T nüshasında *ḫurremlıġ* şeklinde geçmektedir.
[2613] T ve B nüshasında *ʿatebe-būslıġ* şeklinde geçmektedir.
[2614] B nüshasında *ʿatebe-būslıḳ* şeklinde geçmektedir.
[2615] Metnin tarafımıza düşen kısmında *Taş-ayaḳlıġ ʿAbdurraḥman Yüzbaşı* şeklinde geçmektedir.
[2616] Metnin tarafımıza düşen kısmında *Ḳoş-köprüklik Ḥasan Murād Atalıḳ* şeklinde geçmektedir.

bulunmadığını ifade eder. Bu yönüyle yokluk bildiren bir ektir: *su+sız* (319a/5), *san+sız* (320b/17), *ārām+sız* (322b/8), *bahāne+siz* (365a/17)

+sIK, +sUK: İşlek olmayan bu ek, metinde aşağıdaki kelimede görülmüştür: *tan+suḳ* (303b/16)

+sI: İşlek olmayan bir ektir, sınırlı sayıda kelimede görülür: *artuḳ+sı* (301b/17)

3.3.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

-A: Metnin incelediğimiz bölümünde birkaç örnekte görülmüştür. Bu örneklerde de zarf-fiil ekinin kalıplaşarak yapım eki işlevini üstlenmesi söz konusudur: *kör-e* (329b/17), *yaraş-a* (351b/8), *baḳ-a* (316b/5)

-AnAk: Metnin tarafımıza düşen kısmında kalın ünlülü şekline rastlanmamıştır: *Köç-enek*[2617] (320a/1)

-ç: Genellikle soyut isimler türetir. Metnin incelediğimiz kısmında şu örnekte görülmüştür: *Ḳuvan-ç*[2618] (357b/12)

-çEK: Nesne isimlerinin yanı sıra soyut isimler de türetir: *ém-çek+i+din* (334a/11)

-G, -K, -IG, -UG, -IK, -UK: İş ve hareket bildiren isimler, genellikle de çeşitli sıfatlar türetir: *sora-ġ* (352b/15), *saç-ıġ* (346b/6), *yar-uḳ+lar+nıŋ* (325a/5), *tile-k+āt* (318b/5); *tir-ig* (357b/4), *art-uḳ* (316a/6), *buz-uḳ* (333a/17), *aç-uḳ* (336a/10), *yaġu-ḳ > yavu-ḳ* (318b/2), *tut-uḳ* (313a/11)

[2617] Metnin tarafımıza düşen kısmında *Köçenek Biy* şeklinde özel isim olarak geçmektedir.
[2618] Metnin tarafımıza düşen kısmında *Ḳuvanç Bék* şeklinde özel isim olarak geçmektedir.

-GU, -KU: Genellikle alet ve nesne isimleri türetmekle birlikte soyut isimler de türetir: *yar-ġu* (304a/5), *uy(u)-ḳu-dın* (312b/1), *bar-ġu* (339a/16), *yét-kü-si* (314b/12)

-GUçI: Eylemi gerçekleştireni ifade eden isimler türeten bir yapım ekidir: *oḳu-ġuçı* (318b/13), *ḳıl-ġuçı* (321b/1), *sal-ġuçı* (328a/16), *ét-küçi* (321a/17)

-GUn, -KUn: İş ve meslek bildiren yapım ekidir. Metnin tarafımıza düşen kısmında sınırlı sayıda örneği vardır ve ince sıradan ünlülü örneğine rastlanmamıştır: *çap-ġun-ı* (378b/7), *ḳav-ġun-çı-lıḳ-ġa* (360b/14), *çap-ġun-çı-lar-ı-dın* (377a/8)

-I, -U: Metnin incelenen kısmında sınırlı sayıda kelimede görülür. Bunlar zarf-fiil ekinin kalıplaşmak suretiyle yapım eki işlevi kazandığı örneklerdir: *tégir-ü > tégrü* (331b/7), *yaḳış-ı > yaḫşı* (355b/5)

-l: Metnin tarafımıza düşen kısmında sınırlı sayıda kelimede görülmüştür: *suyurġa-l* (306a/2), *yasa-l* (341a/7)

-m, -Im, -Um: Genellikle bir iş veya hareketi, bunun sonucunu ifade eden soyut isimler, kimi zaman da ölçü bildiren sözcükler türetir: *yar-ım* (359b/3)

-mA: Fiillerin bildirdiği işin, hareketin veya durumun adlarını türeten ektir. Kimi zaman kalıcı isimler de türetir. Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki örnekte görülmüştür: *Ḳaḳ-ma*[2619] (379a/13)

-mAK: Fiillerin bildirdiği işin, hareketin veya durumun adlarını türetir: *tap-maḳ* (314a/11), *ḳutul-maḳ* (317a/10), *yoḳla-maḳ* (352b/16), *yétkür-mek* (332b/16), *körgüz-mek+de* (333b/14), *dé-mek* (364a/4)

[2619] Metnin tarafımıza düşen kısmında *Ḳaḳma Süksevül* şeklinde özel isim içinde geçmektedir.

-mAK yapım ekinden sonra kimi zaman +lIG, +lIK yapım ekinin geldiği görülür. Bu durumda anlamda bir değişiklik olmaz: *bol-maḳ+lıḳ* (340b/5*), ḳıl-maḳ+lıḳ+da* (349b/2), *kél-mek+lig+iŋ* (327b/5)

Yine *-mAK* yapım eki*, -mAKçI bol-* şeklinde de kullanılır. Bu kalıplaşmış yapı "bir şeye niyet etmek, karar verme aşamasında olmak" anlamındadır. Metnin tarafımıza düşen kısmında bu yapıya rastlanmamıştır.

-mur: Sadece şu örnekte görülür: *yaġ-mur+ı > yamġur+ı* (345a/11), *tam-mur > tamur* (369a/2)

-n, -In, -Un: Fiilin bildirdiği hareketi yapanı, genellikle de hareketin sonucunu ifade eder: *ék-in+ler+ni* (343b/3), *biç-in+ler+i+din* (314b/7)

-ş, -Iş, -Uş: Fiilin bildirdiği hareketi veya hareketin sonucunu ifade eden isimler türetir: *yörü-ş* (373b/14), *ur-uş* (310b/1), *kör(ü)n-üş-i-de* (369a/4), *ay(ı)r-ıl-ış-ġan* (323a/9)

-v, -Av: İşlek olmayan bir ektir: *yasa-v* (345b/12)

-vul/-avul: Moğalca kökenli olan bu ekin, kimi zaman Türkçe kelimelere geldiği de görülür: *ḳara-vul* (329a/16) *çap-avul* (328a/11)

-z: Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki örnekte görülmüştür; ek, bu örnekte organ ismi türetmiştir: *boġu-z* (334a/11)

3.3.1.3. İsim Çekimi

İsimler dilde kök, gövde veya çekimli şekilleri ile kullanılır (Ergin, 1986: s. 220). Çekimli şekle girebilmeleri için de bazı ekleri almaları gerekir. İsimlerin çekiminde, çokluk, iyelik ve durum ekleri kullanılır (Eckmann, 1988: s. 53).

3.3.1.3.1. Çokluk Eki

+lAr: Gerek Türkçe gerek alıntı kelimelere gelerek isimleri çokluk şekline sokar: *at+lar* (308a/5), *deryā+lar* (322a/10), *araba+lar* (317b/11), *esīr+ler* (375b/3), *ḫarābe+ler+de* (303a/11), *piyāde+ler+ni* (354a/14)

Metnin tarafımıza düşen kısmında *+lAr* çokluk ekinin yanı sıra Arapça ve Farsça unsurlarla da isimlerde çokluk yapıldığı görülür: Arapça *+īn* ve *+āt* ekleriyle yapılan çokluklar: *sālikīn* (303a/4), *kāmilīn* (336a/2); *te'yīdāt* (368a/6), *derecāt* (309b/1), *münkerāt* (370b/10)

Farsça *+ān* ekiyle yapılan çokluklar: *devrān* (367a/9)

Arapça kalıplarla çokluk yapılmış birçok kelimeye, metnin incelediğimiz kısmında rastlanmıştır. Hatta bu yolla çokluk yapılmış Türkçe kelime de bulunmaktadır: *eṭrāf* (374a/13), *eṭfāl* (368a/17), *eyyām* (372b/12), *enbiyā* (366a/13), *evliyā* (314a/9), *ezmīne* (302b/1), *fevākih* (351a/12); *ḫavāḳīn* "hakanlar" (376b/10)

Arapça ve Farsça çokluk yapısındaki bazı kelimeler tekrar Türkçe *+lAr* çokluk ekini almıştır: *mersūmāt+lar+ı+n* (335a/6), *ḫādiṣāt+lar+ı* (342b/8)

Metnin tarafımıza düşen kısmında bazı Türkçe kelimelerin, Arapça *+āt* ekiyle çokluk yapıldığı anlaşılmıştır: *tilek+āt* (318b/5), *él+āt* (316b/14), *tansuḳ+āt* (358b/17)

3.3.1.3.2. İyelik Ekleri

İsmin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya başka bir nesneye ait olduğunu bildiren eklerdir (Ergin, 1986: s. 221-222). İsimler, iyelik ekleri yardımıyla, diğer isim çekim eklerinden farklı olarak altı şahsa göre çekimlenir. Bu açıdan iyelik ekleri varlıkların veya kavramların *ben, sen, o; biz, siz onlar* şahıslarına ait olduğunu ifade etmek için söz konusu varlık veya kavramları karşılayan isimlerin sonuna getirilir. İyelik ekleri, çokluk ekinden sonra, durum eklerinden önce gelir.

İyelik ekleri:

		Ünlülerden sonra	Ünsüzlerden sonra
Teklik	1. şahıs	*-m*	*-ım, -im, -um, -üm*
	2. şahıs	*-ŋ*	*-ıŋ, -iŋ, -uŋ, -üŋ*
	3. şahıs	*-sı, -si*	*-ı, -i*
Çokluk	1. şahıs	*-mız, -miz*	*-ımız, -imiz, -umız, -ümiz*
	2. şahıs	*-ŋız, -ŋiz*	*-ıŋız, -iŋiz, -uŋız, -üŋiz*
	3. şahıs	*-ları, -leri*	*-ları, -leri*

Metnin tarafımıza düşen kısmında iyelik eklerine örnekler şunlardır:

Teklik birinci şahıs iyelik eki +(I)m, +(U)m: *ḳābiliyyet+im* (316a/13), *köŋ(ü)l-üm* (350b/3), *pād-şāh+ım* (314b/13), *şehr-yār+ım* (339a/9)

Teklik ikinci şahıs iyelik eki +(I)ŋ, +(U)ŋ: *ḳılıç+ıŋ* (363b/14), *at+ıŋ+nı* (366b/2), *fikr+iŋ* (367a/4), *kélmeklig+iŋ* (327b/5), *yol+uŋ* (366b/6), *ḥükm+üŋ+ġa* (353a/1)

Teklik üçüncü şahıs iyelik eki +I, +sI: *ḳan+ı* (301a/7), *laḳab+ı* (364b/4), *iç+i+ġa* (319b/13), *öy+i+n* (368b/17), *yara+sı* (347a/2), *bahāne+si* (378a/7), *sitīze+si* (367b/8)

Çokluk birinci şahıs iyelik eki +(I)mIz, +(U)mIz: *kişi+mizni* (352b/16), *tīre+mizġa* (353b/3), *at+ımız* (325a/10), *günāh+ımız+nıŋ* (353b/4), *iltimās+ımız* (353b/6)

Çokluk ikinci şahıs iyelik eki +(I)ŋIz, +(U)ŋIz: Metnin tarafımıza düşen kısmında çokluk ikinci şahıs iyelik ekine rastlanmamıştır.

Çokluk üçüncü şahıs iyelik eki +lArI: *orun+ları+ġa* (371a/7), *ḳılıç+ları+n* (304b/14), *oġlan+ları* (316b/12), *öz+leri+ġa* (376a/9), *sīne+leri+n* (341b/3), *nöker+leri+din* (341b/5)

3.3.1.3.3. Durum Ekleri

İsimler, sözcük öbekleri ve cümleler içinde edatlarla, fiillerle ve kendi türünden sözcüklerle ilintili duruma gelir. Bu ilinti sırasında isimler çeşitli hâllerde bulunur. İsimleri, diğer sözcüklerle kurduğu ilişki bağlamında çeşitli hâllere sokan eklere de durum ekleri denir (Ergin, 1986: s. 226). Durum ekleri şunlardır:

3.3.1.3.3.1. İlgi Durumu (Genitif)

Çağatay Türkçesinde ilgi durumu eki, *-nIŋ*'dır, yuvarlak bir ünlüden sonra bazen *-nUŋ* eki de kullanılmıştır (Eckmann, 1988: s. 57). Metnin tarafımıza düşen kısmında ise daima *-nIŋ* eki kullanılmıştır: *kārvān+nıŋ ehliġa* (304b/9), *ḳum+nıŋ ḳıble astıda* (379b/9), *akası+nıŋ oġlı* (341b/14), *téŋiz+niŋ suyı* (319a/2), *biz+niŋ ümmīdimiz* (352b/14), *şehrler+niŋ taşdın binā tapġan 'imāretleri* (322a/16)

Ayrıca aynı kelimenin İ nüshasında *-nIŋ* ilgi durumu ekini alırken T ve B nüshasında bu eki almadığı görülmüştür. Buna dayanılarak T ve B nüshalarında ilgi durumu ekinin tercih edilmediği veya düştüğü söylenebilir: *muz+nıŋ*[2620] *üsti* (328b/3), *deryā+nıŋ*[2621] *ḳıraġıda* (335a/11), *Ḳoŋrat+nıŋ*[2622] *ekābiridin* (341b/11), *günāhımız+nıŋ*[2623] *kefāreti* (353b/4)

Metnin tarafımıza düşen kısmında *-nIŋ* ilgi durumu ekinin kullanılmadığı örnekler de vardır. Bu durum, genellikle iyelik eklerinden sonra ilgi durumu eki geldiği zaman görülür: *mezārları ziyāretleriġa* "mezarlarının ziyaretlerine" (349b/12)

[2620] T ve B nüshasında *muz* şeklinde geçmektedir.
[2621] T ve B nüshasında *deryā* şeklinde geçmektedir.
[2622] T ve B nüshasında *Ḳoŋrat* şeklinde geçmektedir.
[2623] T ve B nüshasında *günāhımız* şeklinde geçmektedir.

İlgi durumu ekinin, bazen *-Iŋ* şekli de kullanılır; bu kullanım, genellikle kişi zamirlerinden sonra görülür: *sen+iŋ mülkiŋ* (315a/9); *düşmen+iŋ başı* (304a/9)

Metnin tarafımıza düşen kısmında eksiz ilgi durumu örnekleri de vardır. Bu durumda ilgi durumu eki *-nIŋ* kullanılmaz:

ḫaber beşāreti (300b/15), *Çingiz Ḫān istīlāsıdın* (302b/2), *Aḳ-ribāṭ ḥudūdıda* (307b/10), *der-gāh-ı ʻālem-penāh mülāzemetiġa* (313a/8)

3.3.1.3.3.2. Belirtme Durumu (Akkuzatif)

Sözcük öbeklerinde ve cümlelerde fiilin doğrudan etkilediği isimler belirtme hâlindedir (Ergin, 1986: s. 231). Bu durum ekini alan ad, fiilden doğrudan doğruya etkilendiğinden nesne görevini üstlenir (Banguoğlu, 2011: s. 327). Çağatay Türkçesinde belirtme durumu eki olarak ekseriyetle *-nI* eki kullanılır: *arıġ+nı* (302b/12), *ḳalʻa+nı* (328b/8), *ṭullāb+nı* (371b/7), *birev+ni* (323b/17), *nāme+ni* (352a/17), *tilemek+ni* (311a/4)

Üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra ise genellikle *-n* eki gelir. Ancak üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra az da olsa *-nI* ekinin geldiği örnekler de görülmüştür: *ayaḳ+ı+n* (369a/11), *iz+i+n* (307a/14), *ḫaber+i+n* (306b/7), *ʻarīża-dāşt+ı+n* (378a/3); *oġlan+ları+n* (310b/16), *cān+ları+n* (340a/15), *köŋül+leri+n* (316a/12); *ḫaber+i+ni* (305b/6), *ʻarīża-dāşt+ı+nı* (310b/13), *ḳuş+ı+nı* (377b/15)

Belirtme durumu eki şu örnekte -I şeklindedir: *seni* (301a/3)

3.3.1.3.3.3. Yönelme Durumu (Datif)

Fiilin kendine doğru yaklaştığını, yöneldiğini ifade etmek için isimlerin girdiği durumdur (Ediskun, 2010. s. 111). Çağatay Türkçesinde ünlüler ve tonlu ünsüzlerden sonra *+GA* eki kullanılır: *orta+ġa* (312b/11), *muḳātele+ġa* (304b/15), *su+ġa* (325a/6), *daḳīḳa+ġa* (338a/14), *fitne+ge* (303b/16); *toy+ġa* (352a/10),

cānib+ġa (373b/10), *yol+ġa* (303a/13), *murad+ımız+ġa* (347a/10), *kim+ge* (303a/6), *naẓar+ge (*301b/7), *söz+ge* (336a/17)

Tonsuz ünsüzlerden sonra ise *+KA* şeklinde gelir ve ünsüz uyumuna genellikle uyar ancak uyum dışı örnekleri de bulunur (Argunşah, 2013: s. 121). Metnin tarafımıza düşen kısmında kalın ünlülü ve sadasız ünsüzle biten kelimelerde uyum dışı olduğu görülmüştür. Ayrıca metnin tarafımıza düşen kısmında yönelme durumu ekinin *+ḳa* şekline rastlanmamıştır: *memleket+ke* (349b/13), *iş+ke* (355a/3), *ṭaraf+ke* (378b/7); *ṭaraf+ġa* (312a/11), *yasaḳ+ġa* (304a/6), *ferāġat+ġa* (334b/17), *āteş+ġa* (325b/4), *ʿālem-penāhġa* (328a/5)

Metnin tarafımıza düşen kısmında üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra genellikle yönelme durumu ekinin *+ġa* şekli gelmiştir, ekin *-ge* şekli daha az kullanılmıştır: *şarāb+ı+ġa* (334b/11), *taṣarruf+ı+ġa* (360a/5), *der-gāh+ı+ġa* (304b/17), *derd+i+ġa* (350b/3), *evc+i+ġa* (331a/13), *merākib+i+ġa* (314b/8), *ara+ları+ġa* (305a/17); *silk+i+ge* (305b/8), *üst+i+ge* (324b/6), *ehl+i+ge* (308b/3), *öz+leri+ġa* (316b/14)

Bir de yönelme durumunun *+A* şekli vardır. Ekin bu şekli, teklik birinci ve ikinci şahıs iyelik eklerinden sonra gelir. Metnin tarafımıza düşen kısmında bununla ilgili sınırlı sayıda örneğe rastlanmıştır: *ḳapu+ŋ+a* (323b/16), *baş+ıŋ+a* (306a/14), *ḥāl+ıŋ+a* (301a/6), *medīḥ+iŋ+e* (367b/13), *żamīr+iŋ+e* (367a/5)

Yönelme durumu eki, teklik kişi zamirlerinde şu şekildedir: *maŋa* (314a/16), *saŋa* (367a/9), *aŋa* (325b/10)

3.3.1.3.3.4. Bulunma Durumu (Lokatif)

Fiilin kendi üzerinde, içinde gerçekleştiğini ifade etmek için ismin girdiği durumdur (Ediskun, 2010. s. 112). Bulunma durumu ekini alan isimler, fiilin gerçekleştiği yeri göstermekle birlikte bulunma ifade ederler (Ergin, 1986: s. 234).

Çağatay Türkçesinde bulunma durumu eki olarak genellikle *+dA* kullanılır. Tonsuz ünsüzlerden sonra ek *+tA* şeklinde de gelmektedir. Ancak eldeki örnekler, bunun ünsüz uyumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşacak kadar tutarlı ve yeterli değildir (Ata, 2014: s. 76-77). Metinde bulunma durumu eki tümüyle *+dA* şeklinde kullanılmıştır: *muḥāṣara+da* (336a/13), *ḳal'a+da* (341a/10), *ḳarye+de* (307a/12), *kāşāne+de* (311b/9); *nisyān+da* (301a/16), *atav+lar+da* (319b/13), *yol+da* (348b/15), *bāb+da* (338b/3), *menzil+de* (313b/3), *tecvīd+de* (371b/4), *ten+de* (303b/17); *ṭaraf+da* (347a/4), *nuṣret-penāh+da* (349b/1), *uruş+da* (310b/1), *yaylaḳ+da* (305b/1), *ḳılmaḳlıḳ+da* (349b/2), *vilāyet+de* (315a/10), *'adālet+de* (376b/12), *nezh+de* (368a/2)

Metnin tarafımıza düşen kısmında üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen örneklerinde araya zamir n'sinin girdiği örneğe rastlanmamıştır: *cıvār+ı+da (*337b/14), *ḳaraŋġulıġ+ı+da* (347b/12), *teḳābül+ide* (340b/17), *sevāḥil+i+de* (319b/8), *ṭarīḳa+sı+da* (320a/9), *bulcar+ları+da* (341a/4)

Bulunma durumu eki *+dA*, çeşitli zaman ifadelerinde de kullanılmış, böylece zaman ilgisi kurmuştur: *yaz+da* (373b/17), *ḳış+da* (374a/1), *çāşt-gāh+da* (311b/1), *béş kün+de* (327b/8), *sene-i mezbūr+da* (311a/17)

3.3.1.3.3.5. Ayrılma Durumu (Ablatif)

Fiilin kendisinden ayrıldığını, uzaklaştığını ifade etmek için ismin girdiği durumdur (Ediskun, 2010: s. 112). Ayrılma durumu, genel manada uzaklaşma, ayrılma bildirmenin yanında birlikte kullanıldığı fiilin anlamına göre farklı işlevler üstlenir; "yer, menşe, vasıta, zaman, sebep, karşılaştırma, tarz, ölçü vb." bunlardan bazılarıdır. Ayrılma durumu ekinin, birlikte kullanıldığı fiile bağlı olarak başka özel işlevler yüklendiği de söylenebilir (Ergin, 1986: s. 235). Çağatay Türkçesinde ayrılma durumu eki *-dIn*'dır. Ekin, metnin tarafımıza düşen kısmında ünsüz uyumuna uymadığı görülür: *ḳal'a+dın* (340a/8), *Āmūya+dın* (311b/17), *vāḳı'a+dın*

(360a/1), *mücādele+din* (304b/16), *pād-şāhāne+din* (365a/15); *yol-dın* (303a/3), *ḳum-dın* (307a/10), *ġayb+dın* (352b/17), *maġrib+din* (320b/12), *téŋiz+din* (319b/5), *taḫmīn+din* (335a/4); *at-dın* (303b/13), *eṭrāf-dın* (319b/12), *şarḳ+dın* (325a/2), *kök-din* (363a/15), *mübārezet+din* (330b/5), *meclis+din* (324a/3), *yörüş+din* (337b/11), *Töre Bék+din* (360b/7), *Aḳ-yaḳış+dın* (324b/13), *Aḳ-ribāṭ+dın* (307b/17)

Metnin tarafımıza düşen kısmında bir örnekte, üçüncü teklik şahıs iyelik eki ile ayrılma durumu eki *-dIn* arasına zamir n'si girmiştir: *cānib+i+n+din* (347a/11, 349a/5)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, metnin incelediğimiz bölümünde sık sık sebep bildirmek için kullanılmıştır: *mecbūrlıḳdın* (300b/6), *ġāfillıḳ+dın* (306b/9), *susızlıḳ+dın* (308a/4), *savuḳ+dın* (379a/5), *ḥiddet+i+din* (378b/17), *hirās+dın* (356b/13), *bu cihet+din* (369a/1), *siyāset yüz+i+din* (326a/15)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, bir nesnenin yapıldığı malzemeye işaret etmek için kullanılmıştır: *tofraḳ+dın* (349a/17), *yük+ler+din* (304b/6)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, karşılaştırma ilgisiyle kullanılmıştır: *ḳurb+ı+dın* (306a/8), *aṭlas-ı şāh+ı+dın* (314a/13), *şāhlıġ+dın* (314a/16), *ḫārā+dın* (316a/6), *burunġı+dın* (322a/6), *vifāḳ+dın* (334b7)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, kimi zaman vasıta durumu (ile, birle, bilen) işlevinde kullanılmıştır: *ṣarṣar+ı+dın* "rüzgârıyla" (300b/16), *ḳan+ı+dın* "kanıyla" (344a/4), *su+y+ı+dın* "suyuyla" (315a/1), *bahar+ı+dın* "baharıyla" (353b/7)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, bütüne ait olan parçayı belirtmek için de kullanılmıştır: *ékinçi+ler+din birev* (307a/10), *Ḳoŋrat'nıŋ ekābir+i+din Cān Murād Bay'nı* (341b/11), *ḫāk-sār+lar+dın köp kişini* (343b/17), *mülāzım+lar+ı+dın durur* (368b/8), *ḳarakçı+lar+dın tört béş kişini* (304b/8)

Ayrılma durumu eki *-dIn*, son çekim edatlarıyla birlikte sıklıkla kullanılmıştır: *vāḳı'a+dın soŋra* (310b/5), *vefat+ı+dın soŋ* (374a/3), *béş yıl+dın beri* (356b/4), *yoldaş+lar+ı+dın başḳa* (358a/9), *firār+dın özge* (329a/2)

3.3.1.3.3.6. Vasıta Durumu (İnstrumental)

Sözcük öbeklerinde ve cümlelerde fiilin kendisinin aracılığıyla/vasıtasıyla gerçekleştiğini ifade etmek için isimler vasıta durumuna sokulur. Vasıta durumu eki, zaman ve tarz da ifade eder. Eski Türkçede yaygın bir ektir (Ergin, 1986: s. 237). Çağatay Türkçesinde vasıta durumu eki *+(I)n, +(U)n*'dur. Metnin tarafımıza düşen kısmında birkaç örnekte görülmüştür: *bile+n* (317b/11), *yaşur+un* (353a/8)

+lA da vasıta durumu ekidir. Metnin tarafımıza düşen kısmında aşağıdaki örnekte görülmüştür. Ekin eklendiği aşağıdaki kelime, metinde sıklıkla geçmektedir: *taŋ+la+sı* (318a/15)

Metinde vasıta durumunun "bile, bilen, birle, ile" sözcükleriyle sağlandığı görülmüştür. Şunu da ifade etmek gerekir ki "ile" sözcüğü, tümüyle nazım bölümlerinde kullanılmıştır: *devlet bile* (325b/11), *feṯḥ-nāme bile* (326a/5), *āsānlıġ bilen* (317b/11), *Ökübay bilen* (359b/6), *ḳahr birle* (367b/5), *ḥükmi birle* (334b/10), *baḫt ile* (363b/1), *leşker ile* (346b/9)

3.3.1.3.3.7. Eşitlik Durumu (Ekvatif)

Fiilin nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini, bir başka deyişle fiilin gerçekleşme tarzını belirtmek için isimler, eşitlik durumuna sokulur. Eşitlik durumu eki, "eşitlik, gibilik, benzerlik" bildirir, ayrıca "görelik, kadarlık" da ifade eder. Ancak ekin asıl işlevinin benzerlik olduğu unutulmamalıdır. Eşitlik durumu eki, isimleri sadece fiile bağladığından bu eki alan kelimeler zarf görevinde kullanılır (Ergin, 1986: s. 239). Çağatay Türkçesinde eşitlik durumu eki *+çA*'dır: *bar+ça* (316a/4), *müdde'ā+sı+ça* (343b/3), *şāl+ça* (367a/3), *munça* (349b/3)

Yönelme durumu eki *+GA*'dan sonra zaman zaman *-çA* eşitlik eki gelerek sınırlandırma ilgisi kuran "+A kadar" anlamını veren *+GAçA* eki oluşur: *ay+ġaça* (338a/17), *çāşt-gāh+ġaça* (324b/4), *kün+ġaça* (342a/16), *Ḳuvaŋ+ġaça* (360a/2)

3.3.1.3.3.8. Yön Durumu (Direktif)

Sözcük öbeklerinde ve cümlelerde fiilin kendi yönünde/tarafında gerçekleştiğini belirtmek için isimler, yön durumuna sokulur. Yön durumu eki, fiilin gerçekleştiği yönü gösterir (Ergin, 1986: s. 241). *-rA, -GArI, -KArI* Çağatay Türkçesindeki yön ekleridir: *iç-re* (365b/3), *soŋ+ra* (375a/11), *il+geri* (309b/10), *yoḳ+ġaru > yoḳarı* (377b/8), *iç+gerü > içkeri* (355/1), *taş+ġaru > taşḳarı* (353b/16)

3.3.2. Sıfat (Önad)

Sıfatlar, varlıkları ve kavramları çeşitli yönlerden niteleyen veya belirten sözcüklerdir. Varlık ve kavramların farklı nitelikleri, belirtileri vardır; işte sıfatlar bu nitelik ve belirtileri karşılayan kelimelerdir (Ergin, 1986: s. 244). Genel manada sıfatlar, niteleme sıfatları ve belirtme sıfatları biçiminde ikiye ayrılır:

3.3.2.1. Niteleme Sıfatı

Varlık ve kavramların özelliklerini, nasıl oldukların ortaya koyan sıfatlardır. Metnin tarafımıza düşen kısmına bakıldığında sıfatların genel Türkçeden pek de farklı olmadığı anlaşılmaktadır: *uluġ* téŋiz (318b/15), *açıġ* yéldin (379a/7), *yaḫşı* atın (363a/14), *mu'teber* kişileridin (316b/9), *kiçik* taġ (320b/15), *ḳaraŋġu* kéçeniŋ (303a/2), *aġır* yüklerin (309b/17), *ḳatıġ* müṣādereġa (334a/15), *reng-ā-reng* ḳand-ālāt u ḥelvā (351a/11)

3.3.2.2. Belirtme Sıfatı

Varlık veya kavramları işaret, soru, belirsizlik yoluyla belirten veya sayısını gösteren sıfatlardır. Belirtme sıfatları şunlardır:

3.3.2.2.1. İşaret Sıfatı

Varlıkları ve kavramları işaret etmek suretiyle belirten sıfatlardır. İşaret sıfatları, varlık ve kavramların yerlerini belirtir. Metnin tarafımıza düşen kısmında yer alan işaret sıfatlar şunlardır: *bu* ḫaber (311a/5), *bu* kişver ü vilāyetde (315a/10), *bu* ma'nādın (355a/1); *ol* belāġa (356b/6), *ol* kün (379b/7), *ol* nāḥiyetġa (309a/4); *uşbu* pend (304a/13); *hem ol* kün (359a/1)

3.3.2.2.2. Sayı Sıfatı

Varlıkların sayısını belirten sıfatlardır. Sayı sıfatları şu gruplara ayrılır:

3.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatı

Metnin tarafımıza düşen kısmında yer alan asıl sayı sıfatlarından bazıları şunlardır: *bir* ḳoy (303a/12), *ékki* ṣāf (312b/10), *üç* kéçe ve kündüz (308a/6), *tört* kişi (356b/15), *béş* at (325a/8), *altı* menzillik mesāfetni (323a/17), *yetti* kişi (300b/12), *sekkiz* kişini (329b/1), *toḳuz* at (330b/14), *on* künlük zād-ı rāḥile (320a/16), *ottuz* dil-āver-i şīr-efgen (303a/14), *ḳırḳ* perī-çehre ḳız (334b/5), *yetmiş* kimse (307b/16), *yüz* tümen leşker (310b/5), *on bir* atġa (334b/8), *on béş* kimse (310a/3), *miŋ béş yüz* kimse (310a/15)

Metinde sayıların bir ismi belirtmenin dışında çekim eki aldığı örnekler de vardır. Ayrıca sayıların sayı grubu şeklinde de kullanıldığı görülmüştür. Sayı grupları daha çok, zaman bildiren ifadelerle birlikte kullanılmıştır: *ṣafer ayınıŋ altısıda* (331a/5), ramażānu'l-mübārekniŋ *üçide* (309b/3); aynıŋ *yégirme törtide* (342b/15), *miŋ ékki yüz yégirme altıda (*328a/17), *miŋ ékki yüz yégirme törtde* (300b/1), *miŋ ékki yüz on béşde* (369b/12), *miŋ daġı*[2624] *ékki yüz yégirme ékkide* (306b/17)

Metinde belirsizlik sayı sıfatı da kullanılmıştır. İki sayının arka arkaya getirilmesiyle oluşan bu sayı sıfatında kesinlik anlamı yoktur, belirsizik anlamı

[2624] T ve B nüshasında *daġı* kullanılmamıştır. Sayı gruplarında kimi zaman *daġı* kullanılabilmektedir.

vardır; bunlar, sayıyı yaklaşık olarak ifade eder: *ékki üç kün* (305a/17), *tört béş* kişini (304b/8), *béş altı* kün (324b/14), *üç tört* öylük (323a/10)

3.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatı

Metnin tarafımıza düşen kısmında ve diğer nüshalarda sıra sayı sıfatları *+(I)nçI* ve *+lAnçI* ekleriyle oluşturulmuştur: *üç+ünçi tārīḫ (365a/9), tört+ünçi kerret* (336a/12), *éki+nçi muḥārebe* (344b/13); *altı+lançı yılıdaġı* (328a/8), *tört+lençi kün* (304b/13), *üç+lençi çerigniŋ* (305a/15)

Kimi sıra sayılarının bir ismi belirtmenin dışında çekim eki aldığı örnekler de vardır. Ayrıca sayı grubu şeklinde sıra sayılar da görülmüştür: *yeti+lençi+si+de* (318a/5), *yégirme altı+lançı+sı+da* (312b/6), *on tört+lençi+si+de* (360b/1)

3.3.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatı

Çağatay Türkçesinde üleştirme sayı sıfatları *+Ar*, *+şAr* ekleriyle oluşturulmaktadır. Metnin incelediğimiz kısmında bu ekleri alan örneğe rastlanmamıştır. Ancak yineleme yöntemiyle üleştirme anlamının verildiği bir örnek vardır: *toḳḳuz toḳuz* "dokuzar" (378b/15)

3.3.2.2.2.4. Kesir Sayı Sıfatı

Metnin tarafımıza düşen kısmında kesir sayı sıfatı olabilecek şu örneğe rastlanmıştır: *yarım* ḳarışdın (322b/2), *yarım* menzillik yol (359b/3), *yarım* kéçedin (380a/5)

3.3.2.2.2.5. Topluluk Sayı Sıfatı

Topluluk sayı sıfatları +Av (< +AGU) ekiyle oluşturulmaktadır. Metinde birkaç örneğe rastlanmıştır, bunlar bir ismi belirtmenin dışında çekim ekiyle birlikte kullanılmıştır: *éki+ev > ékev+i* (305b/11), *üç+ev+i* (356b/16)

3.3.2.2.3. Soru Sıfatı

Metnin tarafımıza düşen kısmında kullanılan soru sıfatı örnekleri şunlardır: *ḳaysı* işke (355a/3), *ḳayu* baḥr (322b/6), *ḳayu* yerde (341a/13), *ne* ḥādiṣe (378a/11)

3.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatı

Varlıkları belirsiz olarak belirten bu sıfatlarda özellikle sayı bakımından bir belirsizlik söz konusudur. Metinde karşılaşılan belirsizlik sıfatları şunlardır: *bir kün* (323b/16), *barça* dil-āver (339a/14), *barı* düşmen (302a/8), *az* fırṣatda (370b/2), *bir* néççe kün (300b/10), *köp* māl ve kişilerin (311a/3), *her* diyārda (337b/11), *ba'żı* yigitlerniŋ (325a/13), *hīç* kişi (350a/15), *özge* éllerdin (330a/8)

3.3.3. Zarf (Belirteç)

Zarflar; fiillerden, sıfatlardan, fiilimsilerden ve kendi türündeki sözcüklerden (zarf) önce gelerek onları yer, zaman, durum, miktar vb. yönlerden etkileyen kelimelerdir (Korkmaz, 2014: s. 427). Bu açıdan bakıldığında zarflar yalnızca fiilleri çeşitli anlam ilgileriyle etkilemez; söz öbekleri içinde sıfatları, fiilimsileri yine kendi türünden sözcükler olan zarfları da etkiler. Zarflar şu gruplara ayrılır:

3.3.3.1. Yer Zarfı

Fiilleri yer bakımından etkileyen zarflardır. Bu zarflar aynı zaman da yön de bildirir, bu yüzden yer yön zarfı olarak da anılır. Birçoğu yön durumu ekiyle oluşturulan yer zarfları, sınırlı sayıdadır. Metnin tarafımıza düşen kısmındaki yer zarfları şunlardır: *ilgeri* (ileri) sürüp (309b/10), *taşḳarı* (dışarı) durur (351a/12), *andın* (oradan) ḥāṣıl bolġusı durur (319a/3), *ilgerirāḳ* (daha ileri) barur érdi (328b/10), *kéyindin* (arkadan, geriden) yétdiler (330b/4), *munda* (burada) kélse (348a/15)

3.3.3.2. Zaman Zarfı

Fiillerin gerçekleşme zamanını bildiren zarflardır. Metnin tarafımıza düşen kısmındaki zaman zarflarına örnekler şunlardır: barçadın *burun* (önce) … urup durur

(354b/10), *burunraḳ* (daha önce) … uzatup durur érdi (310a/13), *ol kéçe* (o gece) *ḫuften çaġı* (uyuma zamanı) … vāḳi‘ boldı (312a/3), *kündüzlerde* (gündüz vakitlerinde) … taṣdī‘ çékip (342a/11), *émdi* (şimdi) … bu durur (352b/7), *taŋlası* (ertesi gün) … vārid bolup (359b/5), *yana* (tekrar) élçi ḳoşup (317a/4), *soŋra* (sonra) mutābıḳ-ı mizāc tüşüp (376a/13), *ol kün* (o gün) … ḳaçıp çıḳtılar (341b/12), *kün-be-kün* (gün geçtikçe) irtifā‘ taptı (352a/7), ḳanā‘at eylemey *āḫır* (ahir, sonra) (333b/15), ser-keşlik étti *evvel* (önce) (369a/17), *çāşt-gāhda* (kuşluk vakti) … köçüp (353a/3), *ṣubḥ* (sabahleyin) … peydā étip (303a/8), *tüş vaḳtıda* (öğleyin) … kirip (339a/8), *‘ışā* vaḳtıda (akşamleyin) şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ bolup (320a/14)

3.3.3.3. Durum (Hâl) Zarfı

Fiilin nasıl gerçekleştiğini bildiren zarflardır, metinde durum zarflarına örnekler şunlardır: *tirig* (diri, canlı) tutup (357b/4), *mundaġ* (böyle) çéker (305b/8), *büyük* boldı (304a/9), *ḳabīle ḳabīle* … mufāraḳat körgüzüp (320a/8), *perī yaŋlıġ* (peri gibi) uçup (312a/17), *beraber* (birlikte) tüzüp (312b/10), *debdebe-i tamām bile* (tam bir gösterişle) … nüzūl körgüzdi (332a/11), *her-āyīne* (her hâlde, mutlaka) … rūy-ı zevāl évürür (333a/15), *ẕevḳ ile (zevkle)* ifṭār étip (351b/16), *yıraḳ* (uzak) bolsa (374b/15)

3.3.3.4. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfı

Fiillerin miktarını bildiren zarflardır, metnin tarafımıza düşen kısmında durum zarflarına örnekler şunlardır: *az körmese* (345a/4), *asru (çok) hoşraḳdur* (314a/16), *andaḳ (o kadar) nīze urup durur* (303b/12), *artuḳ (fazla) kélip* (316a/6), *be-ġāyet (son derece) ḫoş durur* (315b/1), *bir néme (biraz) sirāyet ḳıldı* (379b/6)

3.3.4. Zamir (Adıl)

Varlık ve kavramların dildeki gerçek karşılıkları olmayan, gerektiği zaman onların yerine geçen, onları temsil eden kelimelerdir. Zamirler, isimlere benzer; onlar

gibi çoklulanır, isim çekimine girer ve ad takımları içinde kullanılır (Banguoğlu, 2011: s. 356). Zamirler şu gruplara ayrılır:

3.3.4.1. Kişi (Şahıs) Zamiri

Varlıkları şahıslar olarak karşılayan zamirlerdir. Konuşan, dinleyen, adı geçen şeklinde teklik ve çokluk olarak sınıflandılabilen şahıslar, kişi zamirleriyle temsil edilir (Ergin, 1986: s. 265). Metnin tarafımıza düşen kısmında yer alan şahıs zamirleri ve durum ekli biçimleri şunlardır:

Teklik birinci kişi zamiri (men): *men* (324a/3), *maŋa* (314a/16)

Teklik ikinci kişi zamiri (sen): *sen* (350b/4), *seni* (366b/9), *saŋa* (373a/7)

Teklik üçüncü kişi zamiri (ol): *ol* (311a/9); ad durumu eklerini aldığında, *anıŋ* (346b/5), *anı* (358a/13), *aŋa* (377b/16), *anda* (307b/4), *andın* (306a/8)

Çokluk birinci kişi zamiri (biz, bizler): *biz* (376a/7), *biz+niŋ* (352b/14)

Çokluk ikinci kişi zamiri (siz, sizler): Menin tarafımıza düşen kısmında çokluk ikinci kişi zamirine rastlanmamıştır.

Çokluk üçüncü kişi zamiri (alar): *alar* (354b/7), *alar+nıŋ* (301b/13), *alar+nı* (355a/11), *alar+ġa* (341b/15), *alar+dın* (327a/10)

3.3.4.2. İşaret Zamiri

Varlıkları ve kavramları işaret ederek, göstererek temsil eden zamirlerdir. Asıl işaret zamirleri *bu*, *ol* kelimeleridir, diğerleri bu iki kelimenin ek almış şekilleridir. Metnin tarafımıza düşen kısmında işaret zamirine örnekler şunlardır:

Teklik işaret zamirleri: *bu* (324a/11); ad durumu eklerini aldığı örnekler: *munıŋ* (306a/12), *munı* (376a/11), *munda* (348a/15), *munça* (322a/9); *ol* (322a/8), *anıŋ* (320b/13)

Çokluk işaret zamirleri: *bular+ġa* (374b/3), *alar+nı* (322a/13)

3.3.4.3. Soru Zamiri

Varlıkları ve kavramları soru şeklinde temsil eden zamirlerdir. Soru zamirleri varlık ve kavramların yerine soru hâlinde geçer. Metnin tarafımıza düşen kısmında soru zamirine örnekler şunlardır: *kim+ge* (303a/6), *né+dür* (352b/16)

Ayrıca *ḳa+* köküne çeşitli ekler getirilmek suretiyle oluşturulmuş soru zamirleri de vardır: *ḳaydın* "nereden" (315a/8), *ḳaysı+ġa* "hangisine" (368a/1), *ḳayan* "nereyes" (365b/4)

3.3.4.4. Belirsizlik Zamiri

Varlıkları ve kavramları belirsizlik anlamıyla temsil eden zamirlerdir. Belirsizlik zamirlerinin sayısı sınırlıdır. Metnin tarafımıza düşen kısmında belirsizlik zamirine örnekler şunlardır: *barı* "hepsi" (301b/16), *kimse* "kimse" (352b/3), *kimse+ni* "kimseyi" (310a/16), *barça+nıŋ* "hepsinin" (363b/5), *başḳa+sı* "başkası" (311a/1), *hīç kim* "hiç kimse" (371b/1), *biri* (302a/6), *ba'żı+lar* "bazıları" (320b/13), *ba'żı+nı* "bazısını" (334a/12), *her ḳaysı+ġa* "herhangi birine" (368a/1), *her néme* "her şey" (373b/6)

3.3.4.5. Dönüşlülük Zamiri

Çağatay Türkçesinde dönüşlülük zamiri "öz" kelimesidir. "Kendi" anlamına gelen bu zamir, kişi vurgusu bakımından şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam içerir. Dönüşlülük zamiri, yalın hâlde kullanılmakla birlikte genellikle iyelik ekleri alır ve şahısları ifade eder. Metnin tarafımıza düşen kısmında dönüşlülük zamirine örnekler şunlardır: *öz oġlanları* (317a/12), *öz yurtıġa* (359b/17), *öz çerigin* (355a/10), *öz+i* (339b/7), *öz+i+n* (300b/14), *öz+leri+ġa* (340a/15), *öz+leri+niŋ* (347b/14)

3.3.5. Edat (İlgeç)

Tek başlarına bir anlamı olmayıp birlikte kullanıldığı söz öbekleri veya cümlelerde bağlama göre anlam ilgisi kuran kelimelerdir. Şu hâlde edatların işlevi,

söz öbeklerinde ve cümlelerde başka sözcüklerle birlikte benzetme, amaç, zaman, miktar, yön vb. anlam ilgileri oluşturmaktır. Çağatay Türkçesinde, çoğu Türkçe kökenli olmakla birlikte özellikle Arapça ve Farsçadan alınan edatlar da kullanılmaktadır.

3.3.5.1. Çekim Edatları

Yalın durumdaki veya yönelme, ayrılma durum eklerini almış kelimelerden sonra gelen edatlardır. Çekim edatları, genellikle birlikte anlam ilgisi kurduğu kelimelerden sonra kullanılır ki bunlara son çekim edatı da denir. Son çekim edatları durum ekleriyle ifade edilemeyen anlamları bildirmek için kullanılır. Çağataycada yer alan son çekim edatları yalın kelimelerdir. Kimi son çekim edatları durum ve iyelik eklerini almaktadır. Bazıları zaman zaman tek başlarına zarf şeklinde de kullanılmaktadır (Eckmann, 1988: s. 89). Metnin tarafımıza düşen kısmında çekim edatları şunlardır:

3.3.5.1.1. Yalın durum ve ilgi durumu isteyen edatlar

Bunlar, "ara, bile/bilen/birle/ile, dék, içre, kibi, sarı, sayı, tapa, üçün, üze/ üzre, yaŋlıġ, yosunluḳ" kelimeleridir. Bu edatlar çoğunlukla isimlerin yalın durumuyla kullanılır, bazen de daha çok, ilgi durumu eki almış zamirlerden sonra gelir:

Ara: Bulunma durumu işlevinde bir edattır: *ṣūret ara* (320b/3), *ḳuvvet ara* (320b/3), *ezmīne-i māżī ara* (301a/5)

Bile, bilen, birle, ile: Vasıta ilgisi kurar. Genellikle yalın durumda isimlerle kullanılmıştır. Kimi zaman iyelik veya çokluk eki almış isimlerden sonra da gelmiştir: *çerig bile* (307a/11), *devlet bile* (325b/11); *āsānlıġ bilen* (317b/11), *ḳuṭṭa'u'ṭ-ṭarīḳlıḳ bilen* (374a/10); *ḳahr birle* (367b/5), *sa'y birle* (372b/9); *diyānet ile*

(334a/16), *leşker ile* (346b/9); *ʿazm+i bile* (358b/10), *bahadır+lar bile* (329b/5), *ḥasret+i birle* (316a/9), *ʿafv+ıŋ ile* (323b/16)

Dék: Benzetme edatı olan bu kelime, bazen ilgi durumu, çokluk veya iyelik eki almış isimlerden sonra da gelmiştir: *çevgān dék* (354b/14), *İblīs dék* (367b/2), *ḳuyaş dék* (366b/17); *anıŋ dék* (301a/5), *it+ler dék* (346a/7), *āh+ı dék* (315b/3)

İçre: "İç, içinde" anlamında bir edattır, bir yönüyle bulunma durumu işlevindedir: *ʿālem içre* (379a/10), *gülistān içre* (363b/11), *téŋiz içre* (322b/16)

Ḳadar: "Ölçüsünde, derecesinde, gibi" şeklinde anlamlar ifade eder: *bu ḳadar* (346b/12), *ol ḳadar* (366a/14)

Kibi: Benzetme edatıdır: *buġday kıbi* (335a/17), *Rüstem kibi* (320b/2), *kevākıb kibi* (351b/5)

Sarı: "Doğru, yönünde, karşı" anlam ilgisini kurar. Bazen *sarıġa* şeklinde de kullanılır: *her sarı* (302a/11), *ṣaḥrā sarı* (302a/9), *Manḳışlaḳ sarı* (306b/3); *ḳıraġı sarıġa* (340b/1)

Sayı: Zaman ilgisi kuran bu kelime, *-GAn* sıfat-fiil ekini almış kelimelerden sonra gelir. Kelime Eski Türkçedeki "her, hep" anlamına gelen "sayu"dan gelmektedir: yél ésken *sayı* (316a/8), ḳadem urġan *sayı* (323a/13)

Tapa: "-A doğru, -A kadar" şeklinde yer ve yön ilgisi kuran bir edattır. Metnin tarafımıza düşen kısmında kullanılmamıştır.

Üçün: Sebep veya amaç ilgisi kuran bir edattır. İyelik eki almış kelimelerden sonra da kullanılmıştır: *neşāṭ üçün* (366a/16), *ṣayd üçün* (302a/9), *edā ḳılmaḳ üçün* (331a/4); *anıŋ üçün* (345a/4), *ḳan+ı üçün* (357a/9)

Üze, üzre: "Üst, üstünde" anlamındadır, bir yönüyle bulunma durumu işlevindedir: *gerdūn üze* (339a/10), *Ceyḥūn üze* (339a/9); *yer üzre* (316a/1), *fuḳarā üzre* (336a/9)

Yaŋlıġ: "Gibi" anlamındadır, benzetme ilgisi kurar; metinde sıkça geçmektedir: *bu yaŋlıġ* (301b/8*), İskender yaŋlıġ* (319a/16), *perī yaŋlıġ* (312a/17)

Yosunluḳ: "Gibi" anlamındadır, benzetme ilgisi kurar: *tutsaḳ yosunluḳ* (317a/8), *çapavul yosunlıġ* (345a/3)

3.3.5.1.2. Yönelme durumu isteyen edatlar

Metinde yönelme durumu isteyen edat olarak "baḳa, köre, tégrü, yaraşa" kelimeleri kullanılmıştır:

Baḳa: "Görelik, görecelik" bildiren bir edattır, "baḳ-" fiilinden türemiştir. Metnin tarafımıza düşen kısmında bir yerde geçmektedir: *sevāḥili+ġa baḳa* (316b/5)

Köre: "Görelik, görecelik" bildiren bir edattır, "kör-" fiilinden türemiştir. Metnin tarafımıza düşen kısmında bir yerde kullanılmıştır: *ḫiẕmetleri+ġa köre* (329b/17)

Tégrü: "Kadar, değin, tâ ki" anlamında olan bu edat, yer ve yön, miktar, zaman ilgisi kurar: *tizge tégrü* (321a/2), *ṭalī'a-ı ṣubḥġa tégrü* (331b/7)

Yaraşa: "Görelik, görecelik" bildirir. Metinde iki yerde aynı söz öbeğinin içinde geçmektedir: *ḳadr ü menziletiġa yaraşa* (318b/7, 351b/8)

3.3.5.1.3. Ayrılma durumu isteyen edatlar

Bunlar, "başḳa, béri, burun, özge, soŋ/soŋra, taşḳarı, yoḳarı" kelimeleridir:

Başḳa: "Ayrı, özge" şeklinde anlam ilgisi kuran bir edattır: *yoldaşları+dın başḳa* (358a/9), *meẕkūr bolġanlar+dın başḳa* (300b/16)

Béri, beri: Süreç bildiren bir edattır, zaman ilgisi kurar. Kimi zaman yer bildirmek için de kullanılır: *ʻahd-ı baʻīd+din béri* (370a/10), *on sekiz yıl+dın beri* (333b/9), *şehr-i Ḫāvend+din beri* (339b/10)

Burun, burunraḳ: "Önce, daha önce" anlamında zaman ilgisi kurar: *barça+dın burun* (354b/10), *kéçe+din burun* (380a/6), *namāz-ı ʻaṣr+dın burun* (379b/7), *barça+dın burunraḳ* (329a/6)

Özge: "Ayrı, başka" şeklinde anlam ilgisi kuran bir edattır: *andın özge* (332b/17), *firār+dın özge* (329a/2)

Soŋ, soŋra: Zaman ilgisi kurar: *Ér ʻAlī Ḫān'nıŋ vefātıdın soŋ* (374a/4), *ṣubḥ ṭulūʻıdın soŋra* (324b/11), *istiʻlām aḥvālıdın soŋra* (309b/12)

Taşḳarı: "Dış, dışarı" şeklinde anlam ilgisi kuran bir edattır: *muḥāsib-i ʻaḳl taʻdād+ı+dın taşḳarı* (351a/12)

Bunların dışında Eckmann'ın sahte son çekim edatları olarak nitelediği bazı kelimeler vardır. Farklı kelimeler olmakla birlikte burada metinde sıkça kullanılan "cihetdin/cihetidin, yüzdin/yüzidin" kelimeleri üzerinde durulacaktır (Eckmann, 1988: 95-99) Edat işlevindeki bu kelimeler, ayrılma durumu ekini almış kelimelerle birlikte kullanılır:

Cihet: "Yüzünden, sebebiyle" şeklinde sebep bildirir ve ayrılma durumu ekiyle birlikte kullanılır. Genellikle "bu cihetdin" şeklinde kullanılmıştır: *bu cihet+din* (309a/14), *bu cıhet+din* (333b/6), *şudrun cihet+i+din* (325a/4), *otlaḳ cihet+i+din* (330a/13), *irtikāb-ı efʻāl-ı nā-şāyeste cıhet+i+din* (368b/5)

Yüz: "Sebebiyle, dolayısıyla" şeklinde sebep bildirir ve ayrılma durumu ekiyle birlikte kullanılır: *ẓarāfet yüz+i+din* (369a/2), *ʻāciz-nevāzlıḳ ve bende-perverlik yüz+i+din* (352b/9), *ṣulḥ-güne yüz+i+din* (376a/11)

3.3.5.2. Bağlama Edatları

Aralarında anlam ilgisi bulunan kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlayan edatlardır. Bağlama edatları eş görevli kelime ve kelime gruplarını birbirine bağlar. Bağlama edatlarının büyük bölümünün, Türkçeye yabancı dillerden (özellikle Arapça ve Farsça) geçtiği anlaşılmaktadır. Metnin tarafımıza düşen kısmındaki bağlama edatları şunlardır:

Ammā: Zıtlık bildiren bir bağlaçtır. Cümleleri karşıtlık ilgisiyle birbirine bağlar: *…ḳādir durur érdiler ammā me'ẕūn érmes durur* (346b/11), *…ḳābiliyyet-i zirā'atġa şāmil ammā su nā-yāblıġıdın ṣaḥrāyī durur* (302a/17), *…rüsl ü resāyil yiberür érdiler ammā gāhā ser-keşlik körgüzüp temerrüd āġāz ḳılur érdiler* (309a/7)

Andaḳ kim: "Öyle ki" anlamında cümleleri birbirine bağlayan ve açıklama bildiren bir bağlaçtır: *…andaḳ kim sābıḳan beyān kilkiniŋ raḳam-zedesi bolmış durur érdi* (327b/7), *…andaḳ kim ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ girdār-ı nedret-āṣārı delīlī durur* (325b/6)

Bile, ile: Eş görevli kelime ve kelime gruplarını birbirine bağlar: *tağ ile deşt* (316a/1), *Ḫ'ācem-berdi Bék bile Ḳalender Kör'ni* (305b/16)

Çü, çün: Sebep ve zaman bildiren bağlaçlardır. Cümle içinde "çünkü, için, vaktâ ki" gibi anlamlar yüklenir. Cümlenin başında da ortasında da bulunabilir: *Çékdiŋ çü ḳahr birle sipāh-ı ẓafer-livā* (367b/5), *Çü ẓāhir ḳılıp şāh iḥsān-ı ḫāṣ* (335b/10); *Çāre ḳıl çün ki derd ehliġadur sen çāre-sāz* (350b/3), *Çün kördiler…* (303a/8)

Dağı: "*+DA*, dahi, bile, bir de" anlamlarında bir bağlaçtır. Oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Seyrek de olsa sayı gruplarının içinde kullanıldığı örnekler de vardır: *alar dağı* (316b/16), *Ḳutluḳ Muḥammed Bék dağı* (345b/13), *pārs u ḳaplan dağı* (312b/12), *faḳīr dağı* (364a/9), *miŋ dağı ékki yüz yégirme ékkide* (306b/17)

Ger, eger: "Eğer, şayet" anlamını içerirler. Şart anlamını güçlendirmek için koşul anlamı içeren cümlelerin başında kullanılır: *Ger tevekküldin ursa her sarı kām / Aŋa ḥāṣıl bolur ḥuṣūl-ı merām* (325b/9), *Belī ger ecel yétse her ṣaydġa / Kélür öz ayaḳı bile ḳaydġa* (328b/17); *Eger kāşānede tutsaŋ ārām / Bolur cennet kibi ferḫunde-fercām* (311b/9); *eger men sen bolsam érdi her-āyīne anı öltürür érdüm* (324a/3)

Gerçi, egerçi: Cümle içinde "her ne kadar, …ise de, vakıa" anlamlarını yüklenen bağlaçlardır: *Zemīn kisvetin gerçi ṭārem kéyip* (316a/1), *Tehem-ten érür gerçi pūlādmend* (303b/9); *egerçi bu vāḳı'a soŋraḳ vuḳū' tapıp durur érdi bu mevrde münāsib köründi* (334b/9), *Egerçi şaġāl körgüzür hāy hūy…* (341a/12)

Ḫ'āh … ḫ'āh: "İster … ister, veya, ya da" anlamında tercih bildiren bir bağlaçtır, genellikle ikili şekilde kullanılır: *ḫ'āh ér ve ḫ'āh ḫatun* (334a/10)

Ḥattā: "Üstelik, bundan başka, bile, dahi" anlamında bir bağlaçtır, genellikle anlamı güçlendirmek için kullanılır: *munça süçük sulıḳ deryālar aŋa aḳmaḳ bile ṭa'mıġa hergīz tefāvüt yétmes ḥattā deryā ḳoyġan mevżi'din bir ḳadem ilgeriraḳdın su içip bolmas* (322a/9-11)

Hem: Bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için kullanılan, "üstelik, bir de, özellikle, zaten, şurası da var ki" anlamlarındaki bağlaçtır: *kārvānī hem ḳalaḳ u ıżṭırāb ḳılmay…* (304b/15), *hem ol kün* (339b/12), *…ḫān-ḳāh-ı 'ālī iḥdāṣ ḳılıp hem ol uçurda itmāmġa yétip durur érdi* (371b/11)

Ki, kim: Cümleleri birbirine bağlamanın yanı sıra açıklama bildiren, anlamı güçlendirmek için kullanılan bağlaçtır. Yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Metinde de sıkça kullanılmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki "ki" bağlama edatı metnin tarafımıza düşen kısmında bir yer dışında tümüyle nazım bölümlerinde kullanılmıştır. "Kim" ise hem nazım hem nesir bölümlerinde yer almaktadır: *Şek yoḳ*

ki bolur ʻafvıŋ ile ber-ḫūrdār (323b/16), *Sipāhī ki her ferdi leşker-şiken* (313a/4), *Her kim ki eyledi saŋa bed-ḫ ʻāhlıġ şiʻār / Kör kim néler kétürmedi başıġa rūzgār* (373a/7); *Āmūya kim Belḫ ve Ḫʻārezm deryāsıġa ve Ceyḥūn'ġa meşhūr durur* (321b/16), *ḥāżır nökerler bile kim mecmūʻı yüz nefer yoḳ érdi* (343b/11)

Līk, līkin, ve-līkin: "Ama, fakat, lakin" anlamında olup zıtlık bildiren bağlaçlardır. Cümleleri karşıtlık ilgisiyle birbirine bağlarlar: *Bolup sürḫ-rū līk ḫaşm ḳanı bile / Telāş eyleben līk cānı bile* (344a/16); *Līkin bu kemāl-ı ḳudret-kār…* (346b/10); *Ve-līkin téŋizde şināver neheng* (339a/14), *…ve-līkin bu eyyām-ı ḫuceste-fercāmda…* (353a/12)

Meger: "Oysa, oysaki" anlamındaki bu bağlaç, genellikle bilinmeyen veya farkında olunmayan durumlar için kullanılır: *…meger Nehr-i Ḫalīc kim Kök-üzek'ġa meşhūr durur* (322a/1), *…meger béş at ve bir téve … muzġa oyulup telef boldı* (325a/8), *…meger faḳīr kim…* (316a/12)

Ne … ne, né … né,: Eş görevli kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlar. Genellikle cümlelere olumsuzluk anlamı katar ve ikili şekilde kullanılır: *ne dīn-i İslām şerāyiʻi bile mübāḥ ve ne küfr-i ẓalām merāsimi bile ḥelāl durur* (333b/13), *Fārigˇ neşāṭdın ne ṣaḥārī vü ne bilād / Ḫālī sürürdın ne nevāhīyy ü ne ḳurā* (365b/17); *Né şehġa égip ser-i iṭāʻat / Né Téŋri ʻibādetiġa şeb-ḫīz* (364b/5)

U, ü, vü: "Ve" anlamında daha çok, eş görevli kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlamada kullanılır, bunların arasında bir ilgi olduğunu ifade eder. Metnin tarafımıza düşen kısmında söz konusu bağlaçların bağladığı bu kelimelerin genellikle eş, yakın veya zıt anlamlı olduğu görülmüştür: *eyvān u ḳaṣrlar* (365b/4), *maġlūb u menkūb ḳıldı* (340a/11); *esīr ü bendelik* (352b/6), *pest ü bülend* (316a/4); *cibāl ü ṣaḥārī vü emṣārġa* (322b/16); *Ḫatāyī vü İslīmī* (351b/7), *Tökülür ḳanı vü cismi bolur él pā-mālı* (301a/7)

Ve: Eş görevli kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri birbirine bağlar, bunların arasında bir ilgi olduğunu ifade eder. Çok yaygın olarak kullanılan bir bağlaçtır: *sevdā ve ṭaleb üçün* (348a/13), *ér ve ḫatun érdiler* (365a/15), *Ādine-ḳulı Atalıḳ ve Muḥammed Niyāz Serdār ve Şeyḫ Naẓar Ḫalīfe ve yene ékki kimse* (352b/3), *töbek ve aral ve atav* (322a/13), *at ve ulaġlar* (325a/5)

Veyā: "Veya, ya da" anlamında tercih bildiren bir bağlaçtır. Metnin tarafımıza düşen kısmındaki örneği şudur: *memleket pād-şāhı veyā vilāyet vālīsi* (333a/13)

Yā, yā … yā: "Veya, ya da" anlamlarında tercih bildiren bir bağlaçtır: *ḳazu işi bar yā yoḳ érkenidin* (332a/10), *Yā körünüp ebrdin ḳavs-ı ḳuzaḥnıŋ gūşesi … Yā körünüp ebrdin ḳavs-ı ḳuzaḥnıŋ gūşesi* (363b/17, 364a/1)

Ya'nī, a'nī: "Demek ki, demek oluyor ki" anlamında açıklama bildiren bir bağlaçtır. Cümle başında da cümle ortasında da kullanılabilir: …*emreyn-i meẕkūreyn ya'nī evvel Ḳazaḳ te'dībi ve soŋra Teke'niŋ gūşmālı…* (375a/11), *…ol éki Ṣūfī-yi nā-bekār ya'nī Ḫˇāce Murād Biy ve Töre Murād Ṣūfī'niŋ…* (353a/10); *…ḥikāyet deryāsınıŋ mellāḥı a'nī ḳalem-i müşgīn…* (308b/7), *…feṣāḥat inşāsınıŋ raḳam-perdāzı a'nī cenāb-ı zübdetü'l-fużalā Mīrzā Mesīḥā'ġa…* (312a/15)

3.3.5.3. Ünlem Edatları

Mutluluk, üzüntü, korku, nefret gibi duyguları, ruhsal durumları vb. ifade eden kelimelerdir. Bu kelimeler, çoğunlukla doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşmuştur. Metnin tarafımıza çıkan kısmında yer alan ünlemler şunlardır:

Dirīġā: "Yazık, eyvahlar olsun" anlamında Farsça kökenli bir ünlemdir: *Dirīġā ki devrān-ı nā-pāy-dār* (372a/1)

Ey: Seslenme, hitap bildiren bir ünlemdir: *Ey kim saŋadur mesned-i iḳbāl maḳar* (306a/13), *Ey selāṭīn būse-gāhı āstānıŋ tofraġı* (360a/16), *Ey devletiŋ ḥarīmide iḳbāl-pāsbān* (366a/10)

Vey: "Ey" anlamında, seslenme, hitap bildiren bir ünlemdir. Arapça "ve" ile Farsça "ey" kelimesinin birleşiminden doğmuştur: *Vey şevketiŋ cenābıda ıclāl-cebhe-sā* (366a/11)

Yā: "Ey" anlamında, seslenme, hitap bildiren bir ünlemdir. Metnin tarafımıza düşen kısmında "yā Rab" şeklinde kullanımı söz konusudur: *Yā Rab ét şehr-yārım iḳbālın* (325b/13), *Yā Rab ol şāh baḫtın eyle bülend* (336a/8), *Yā Rab anı kelām ḥürmetidin* (372b/10)

3.3.6. Fiil (Eylem)

Varlıkların zaman ve mekân içinde her türlü yapma, olma ve durmalarını karşılayan kelimelere fiil adı verilir (Ergin, 1986: s. 280). Bir başka ifadeyle fiiller, zaman ve mekân kapsamı içinde ifade ettikleri hareketler ile nesne ve kavramların her çeşit oluş, kılış, kılınış ve durumlarını ortaya koyarlar (Korkmaz, 2014: s. 487). Bu bölümde fiillerle ilgili ele alınacak hususlar şunlardır:

3.3.6.1. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-Ar-, -Ir-, -Ur-, -r-: Yaygın bir kullanıma olan bu ek, ettirgenlik işlevine sahiptir. Ünlüyle biten fiillere doğrudan gelirken ünsüzle biten fiillere gelirken araya yardımcı ünlü girer: *çıḳ-ar-ıp* (330b/5), *ḳayt-ar-dı* (361a/11), *biş-ür-tür-üp* (307a/15), *yét-ür-ür* (366a/14), *köç-ür-di* (324b/1) *tap(ı)ş-ur-up* (309b/13)

-DUr-: Çok işlek olan bu ek, ettirgenlik işlevine sahiptir: *ḳıl-dur-dı* (314b/11), *al-dur-maḳ-ġa* (332a/10), *tut-dur-up* (358a/13), *çap-dur-up* (309a/14), *min-dür-üp* (359a/17), *as-tur-dı* (326a/16), *kél-tür-üp* (334a/10)

-ġa-: İşlek olmayan bu ek tek heceli ve ünsüzle biten fiillere gelerek daha çok, geçişli fiiller türetir (Öztürk, 2005: s. 28): *tol-ġa-p* (316b/5), *ḳoz-ġa-p* (367b/3)

-GAr-, -KAr-; -GUr-, -KUr-: Ettirgenlik işlevine sahip bir ektir. Metnin tarafımıza düşen kısmında kalın ünlülü şekline rastlanmamıştır: *öt-ker-di* (325a/1), *büt-ker-ip* (369b/7), *yét-kür-üp* (367a/10)

-GUz-: Ettirgenlik işlevine sahip bir ektir. Metnin tarafımıza düşen kısmında kalın ünlülü şekline rastlanmamıştır: *kir-güz-di* (336b/17), *kör-güz-di* (368a/2)

-Il-, -Ul-, -l-: Çok yaygın olarak kullanılan bu ek, edilgenlik bildirir. Dönüşlülük ifade eden örnekleri de vardır: *ḳıl-ıl-ıp* (327b/7), *köter-il-gey-ler* (306a/15), *ayt-ıl-dı* (364b/13), *kés-il-di* (365b/11), *éşit-il-di* (379b/6), *tüş-ül-üp* (337a/17), *öt-ül-di* (323a/9); *ay(ı)r-ıl-dı-lar* (377a/11)

-In-, -Un-, -n-: Dönüşlülük veya edilgenlik bildiren bu ek, çok yaygın olarak kullanılır: *tüke-n-di* (323a/4), *séske-n-ip* (347b/13), *kör-in-di* (328b/10), *kör-ün-üp* (361b/7), *baġ+la-n-dı* (342a/11)

-Iş-, -Uş-, -ş-: İşteşlik bildiren bir ektir: *arala-ş-up* (349a/14), *yét-üş-üp* (329a/7), *ay(ı)r-ıl-ış-ġan* (323a/9), *tut-uş-may* (316a/9), *ḳat-ış-tı* (346a/3)

-It-, -Ut-, -t-: Yaygın bir kullanım alanına sahip olan bu ek, ettirgenlik bildirir: *ay-t-ur-lar* (305b/2), *uza-t-dı* (309b/1), *tişle-t-ti* (372a/9), *kél-tür-t-üp* (354a/17), *yaru-t-dı* (327b/1)

3.3.6.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir: *at+a-r-lar* (302b/7), *yıġ(ı)n+a-p* (307a/2), *tıl+e-y* (352a/8), *uç(u)r+a-p* (309b/11)

+Ar-/+r-: Genellikle geçişsiz fiiller türetir: *kök+er-miş* (321a/5)

+DA-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir. Klasik Çağatay Türkçesi döneminde daha çok tonsuz şekli kullanılan bu ekin, metinde tonlu örneği de vardır: *ün+de-p* (335b/16), *iz+de- > is+te-se-ŋ* (314a/15)

+GAr-, +KAr: Genellikle geçişli fiiller türetir: *su+ġar-dı-lar* (344a/5), *ḳut+ḳar-ıp* (340a/15), *baş+ḳar-a* (360b/7)

+K-, +IK-, UK-: Geçişsiz fiiller türetir: *yol+uḳ-tı* (323a/2)

+lA-: İsmin içerdiği anlamla ilgili hareketi ifade etmek için hemen her türlü isme gelen bir ektir: *bağış+la-dı* (304a/15), *baş+la-dı* (323a/7), *yoḳ+la-sa-lar* (352b/9), *av+la-ġalı* (358b/12)

3.3.6.3. Fiil Çekimi

Fiiller, yalın olarak bir hareketi, oluşu veya durumu ifade ederler. Cümle içinde başka kelimelerle anlam ilişkisi içinde olacakları zaman çeşitli kalıplara girerler. Bu gramer kalıplarının oluşabilmesi için sırayla üç şeye ihtiyaç vardır: Kök veya gövde hâlinde fiil, kip eki ve şahıs eki. Demek ki bir fiilin çekime girebilmesi için kip ve şahıs eklerini alması gerekmektedir.

3.3.6.3.1. Şahıs Ekleri

Fiilin ifade ettiği hareketi gerçekleştiren veya yine fiilin ifade ettiği oluşa konu olan şahsı bildiren eklere şahıs ekleri adı verilir. Şahıs ekleri fiil tabanlarına kip eklerinden (şekil ve zaman ekleri) sonra gelir. Emir kipinde ise diğer kiplerde olduğu gibi ayrıca kip eki kullanılmaz; kip anlamı şahıs ekleriyle karşılanır. Çağatay Türkçesinde kullanılan şahıs ekleri şunlardır:

3.3.6.3.1.1. Birinci Tipteki Şahıs Ekleri

Zamir kökenli şahıs ekleridir:

Teklik	1. şahıs	*-men, -mén*
	2. şahıs	*-sen, -sén*
	3. şahıs	∅ *-dur, -tur / durur, turur*
Çokluk	1. şahıs	*-miz*
	2. şahıs	*-siz*
	3. şahıs	*-lAr* veya *-dUrlAr, -tUrlAr*

3.3.6.3.1.2. İkinci Tipteki Şahıs Ekleri

İyelik eki kökenli şahıs ekleridir, geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılır:

Teklik	1. şahıs	*-m*
	2. şahıs	*-ŋ*
	3. şahıs	∅
Çokluk	1. şahıs	*-k*
	2. şahıs	*-ŋIz, -ŋlAr*
	3. şahıs	*-lAr*

3.3.6.3.1.3. Üçüncü Tipteki Şahıs Ekleri

Emir çekiminde kullanılan eklerdir:

Teklik	1. şahıs	*-AyIn*
	2. şahıs	*-GIl, -KIl, -GIn*
	3. şahıs	*-sun*
Çokluk	1. şahıs	*-AlIŋ*
	2. şahıs	*-ŋ(lAr), -ŋIz(lAr)*
	3. şahıs	*-sUnlAr*

3.3.6.3.1.4. Dördüncü Tipteki Şahıs Ekleri

Bunlar, mutlak gelecek zaman çekiminde kullanılan iyelik ekleridir:

Teklik	1. şahıs	*-m*
	2. şahıs	*-ŋ*
	3. şahıs	*-sI*
Çokluk	1. şahıs	*-mIz*
	2. şahıs	*-ŋIz*
	3. şahıs	*-lAr* veya *-dUrlAr/-tUrlAr*

3.3.6.3.2. Kip Ekleri

Fiilin ifade ettiği hareketin, oluşun veya kılışın; konuşan, dinleyen veya kendisinden söz edilen kişi açısından ne tarzda yansıtıldığını ortaya koyan gramer kalıbına kip adı verilir. Bu açıdan fiillerin, şekil, zaman ve şahsa bağlı bir yargıya dönüşebilmeleri için girdikleri anlatım kalıbına kip, bu gramer yapısına zemin hazırlayan eklere de kip eki denir (Korkmaz, 2014: s. 517). Çağatay Türkçesinde çekimli fiiller, fiil tabanlarına ya doğrudan kip ekleri getirilerek ya sıfat-fillerden ya da zarf-fiillerden oluşur (Eckmann, 1988: s. 100). Metnin tarafımıza düşen kısmında kullanılan fiil kipleri şunlardır:

3.3.6.3.2.1. Basit Kipler

Fiillere tek başına gelen kiplerdir, bu açıdan basit kipli fiillerin bünyesinde şekil veya zaman bildiren yalnız bir kip vardır. Basit kipler şunlardır:

3.3.6.3.2.1.1. Bildirme (Haber) Kipleri

Fiillerin gerçekleşme zamanını ifade eden kiplerdir. Haber kipleri şunlardır:

3.3.6.3.2.1.1.1. Geniş Zaman

Çağatay Türkçesinde geniş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

Fiil tabanı + -Ar, -Ur, -r + zamir kökenli şahıs ekleri

Metnin incelediğimiz kısmında geniş zamanla çekimlenmiş fiil örnekleri şunlardır:

Teklik birinci şahıs: *bér-ür-men* (348a/16)

Teklik ikinci şahıs: *tüz-er-sen* (366a/16)

Teklik üçüncü şahıs: *kél-ür* (328b/17), *körün-ür* (315b/9), *sal-ur* (356a/13), *açıl-ur* (314a/8)

Çokluk birinci şahıs: *iṭā'at ḳıl-ur-miz* (376a/7)

Çokluk ikinci şahıs: Metnin tarafımıza düşen kısmında örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk üçüncü şahıs: *ayt-ur-lar* (305b/2), *bol-ur-lar* (351a/7), *bil-ür-ler* (334b/7)

Çağatay Türkçesinde geniş zaman çekiminin olumsuzu, fiil tabanına *-mAs* eki getirilerek yapılır ve bu ekten sonra zamir kökenli şahıs ekleri getirilir. Metnin tarafımıza düşen kısmında teklik üçüncü şahıs çekimlerine rastlanmıştır: *tapıl-mas* (333a/5), *ḳıl-mas* (312b/1), *yét-mes* (322a/10)

3.3.6.3.2.1.1.2. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman çekimi Çağatay Türkçesinde zarf-fiil ekleri ve *dur-/tur-* yardımcı fiilleriyle yapılır:

Fiil tabanı + -A, -y + dur-(ur)/tur-(ur) + zamir kökenli şahıs ekleri

Metnin tarafımıza düşen kısmında, şimdiki zaman kipinin teklik üçüncü şahısla çekimlenen örneklerine rastlanmıştır:

Teklik üçüncü şahıs (-A, -y durur): *bar-a dur-ur* (325a/11), *iştiġāl körgüz-e dur-ur* (380a/14)

3.3.6.3.2.1.1.3. Görülen Geçmiş Zaman

Çağatay Türkçesinde görülen geçmiş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

Fiil tabanı + -DI, -DU + iyelik kökenli şahıs ekleri

Metnin tarafımıza düşen kısmında şimdiki zamanla çekimlenmiş fiil örnekleri şunlardır:

Teklik birinci şahıs: *sor-du-m* (364b/12), *yıḳ-du-m* (346a/15), *tér-dü-m* (315a/9), *yétkür-dü-m* (365a/13), *dé-di-m* (366b/10)

Teklik ikinci şahıs: *ḳıl-dı-ŋ* (366b/1), *çék-di-ŋ* (367b/5), *kéltür-di-ŋ* (315a/8)

Teklik üçüncü şahıs: *aç-dı* (307a/16), *butraş-dı* (379b/17), *ḳaz-dı* (366b/2), *tépre-di* (313a/15), *üz-di* (366b/1), *saç-tı* (379a/10), *köç-ti* (316b/17), *öp-ti* (350b/1)

Çokluk birinci şahıs: *çık-du-ḳ* (325a/12), *ḳıl-du-ḳ* (323a/13), *bol-du-ḳ* (353b/1)

Çokluk ikinci şahıs: Metnin tarafımıza düşen kısmında örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk üçüncü şahıs: *ḳutul-dı-lar* (305b/15), *suġar-dı-lar* (344a/5), *yan-dı-lar* (330b/2), *yiber-di-ler* (318a/3), *kél-di-ler* (306a/5), *köç-ti-ler* (317a/8)

Metinde görülen geçmiş zaman kipinin teklik ve çokluk üçüncü şahıs çekimlerinin diğer şahıs çekimlerinden çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Görülen geçmiş zamanın olumsuzu kip ekinden önce *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılır. Metnin incelediğimiz bölümünde yalnızca teklik ve çokluk üçüncü şahıs çekimlerine rastlanmıştır: *ḳoy-ma-dı* (303b/17), *bol-ma-dı* (336a/8),

kétür-me-di (373a/7), *ég-me-di* (367b/2); *al-ma-dı-lar* (320a/2), *tap-ma-dı-lar* (329a/2)

3.3.6.3.2.1.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Anlatılan geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman olarak da isimlendirilen bu kip, metinde klasik Çağatay Türkçesindeki gibi iki şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Birincisi;

Fiil tabanı + -mIş + zamir kökenli şahıs ekleri

Metnin tarafımıza düşen kısmında, öğrenilen geçmiş zaman kipinin aşağıdaki şahıslarla çekimlenmiş örneklerine rastlanmıştır:

Teklik birinci şahıs: *kél-miş+em* (350b/3)

Teklik üçüncü şahıs: *toldur-mış* (373b/5), *bér-miş* (317a/11), *bol-mış* (363a/11)

Çokluk üçüncü şahıs: *dé-miş-ler* (314b/16)

Öğrenilen geçmiş zamanın *-mIş* ekli şeklinin olumsuzu *-mA* olumsuzluk ekiyle yapılır, kip ekinden önce olumsuzluk eki gelir. Metnin tarafımıza düşen kısmında çok az örneği vardır: *ḳal-ma-mış* (302b/4), *yét-me-miş* (300b/17)

İkincisi;

Fiil tabanı + -Ip/Up durur, -dUr + zamir kökenli şahıs ekleri

Metinde aşağıdaki şahıslarla çekimlenmiş örneklerine rastlanmıştır:

Teklik üçüncü şahıs: *al-ıp dur-ur* (379b/5), *bar-ıp dur-ur* (357b/9), *ḳaytar-ıp dur-ur* (361a/6), *ötker-ip dur-ur* (311b/7)

Çokluk birinci şahıs: *ur-up dur-ur-miz* (353b/2)

Çokluk üçüncü şahıs: *ḳıl-ıp dur-ur-lar* (302b/11), *sal-ıp dur-ur-lar* (359b/11), *bér-ip dur-ur-lar* (357a/10), *dé-p durur-lar* (312a/6), *bol-updurlar* (316b/15)

Öğrenilen geçmiş zamanın *-Ip/-Up durur* ekli şeklinin olumsuzu *-mAy durur/-dUr* olumsuzluk ekiyle yapılır. Metnin tarafımıza düşen kısmında bu yapının örneğine daha çok, birleşik çekimde rastlanmıştır: *kör-meydür* (363b/15), *toŋ-maydur érdi* (317b/10), *buyurul-may durur érdi* (369a/1)

3.3.6.3.2.1.1.5. Gelecek Zaman

Gelecek zaman, fiilin bildirdiği kılış veya oluşun içinde bulunulan zamanda değil, daha sonraki bir zaman diliminde gerçekleşeceğini bildirir. Kimi zaman da istek anlamı taşır. Gelecek zaman çekimi Çağatay Türkçesinde şu şekilde yapılır:

Fiil tabanı + -GAy, -KAy + zamir kökenli şahıs ekleri

Metinde, gelecek zaman kipinin aşağıdaki şahıslarla çekimlenen örneklerine rastlanmıştır:

Teklik üçüncü şahıs: *bol-ġay* (352b/11), *uzat-ġay* (315a/13), *atlan-ġay* (307a/15), *körgüzül-gey* (369a/17), *eyle-gey* (307b/5), *iç-key* (364a/6)

Çokluk birinci şahıs: *tap-ġay-miz* (347a/10), *çék-key-miz* (353b/6)

Çokluk üçüncü şahıs: *bol-ġay-lar* (319b/15), *ḳıl-ġay-lar* (375b/4), *kéçür-gey-ler* (370b/12), *körgüz-gey-ler* (370b/11), *köteril-gey-ler* (306a/15)

Gelecek zamanın olumsuzu kip ekinden önce *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılır. Metinde gelecek zamanın olumsuz çekimine yönelik çok az örneğe rastlanmıştır: *al-ma-ġay* (363a/13), *bol-ma-ġay* (364a/4), *al-ma-ġay-lar* (342a/6

Çağatay Türkçesinde gelecek zaman çekimini sağlayan bir yapı daha vardır. Gelecek zaman çekiminin bu şeklinde sıfat-fiil eki ve yardımcı fiil kullanılır. Gelecek zaman çekiminin bu şekli, fiilin bildirdiği kılış veya oluşun kesin gerçekleşeceği anlamını verir. Eckmann, gelecek zamanın bu şeklini "mutlak gelecek zaman" şeklinde isimlendirmektedir (Eckmann, 1988: 134).

Mutlak gelecek zamanın çekimi şu şekilde yapılmaktadır:

Fiil tabanı + -GU + iyelik ekleri + -dur/durur/turur

Metinde, aşağıdaki şahıslarla çekimlenen örneklerine rastlanmıştır:

Teklik üçüncü şahıs: *bol-ġu-sı durur* (315a/11), *ḳıl-ġu-sı durur* (342b/9), *tap-ġu-sı durur* (347b/4), *kör-gü-si durur* (354b/3), *yét-kü-si durur* (314b/12)

Çokluk üçüncü şahıs: *bol-ġu-sı durur-lar* (351a/9)

3.3.6.3.2.1.2. Tasarlama (Dilek) Kipleri

Tasarlama kiplerinde herhangi bir zaman ifadesi yoktur. Tasarlama kipleri şunlardır:

3.3.6.3.2.1.2.1. Emir Kipi

Emir kipi, fiilin bildirdiği kılış veya oluşun emirle yapılmasına işaret ederler. Emir kipi, fiillerin öteki çekimlerinden farklıdır, her şahıs ayrı bir emir eki alır. Bu ekler hem emir anlamını ifade eder hem de şahıs bildirir (Ergin, 1986: s. 304). Emir ekleri şunlardır:

Teklik	1. şahıs	*-Ay, -AyIn*
	2. şahıs	*-GIl, -KIl, -GIn*

	3. şahıs	*-sun*
Çokluk	1. şahıs	*-AlIŋ*
	2. şahıs	*-ŋ(lAr), -ŋIz(lAr)*
	3. şahıs	*-sUnlAr*

Emir kipinin olumsuz şekli, emir eklerinden önce *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılır. Metinde fiillerin emir çekimlerinin olumlu ve olumsuz örnekleri aşağıdaki şahıslarda rastlanmıştır:

Teklik ikinci şahıs: *dé-gil* (322b/13)

Teklik üçüncü şahıs: *al-sun* (376b/2), *bol-sun* (367a/7), *ol-sun* (373b/13), *tap-sun* (336a/11), *kir-sün* (373b/13), *ḳal-ma-sun* (321a/16)

Çokluk ikinci şahıs: *ḳıl-ıŋ* (376a/13), *bol-uŋlar* (312a/11)

Çokluk üçüncü şahıs: *ur-sunlar* (339b/5), *yıġnal-sunlar* (376b/3), *yétkür-sünler* (355b/14), *körgüz-sünler* (354a/4), *tut-ma-sunlar* (340b/9), *körgüz-me-sünler* (310a/5)

3.3.6.3.2.1.2.2. Şart Kipi

Şart kipi, şart anlamının yanında dilek, istek, temenni vb. anlamlar da ifade eder. Çağatay Türkçesinde şart çekimi şu şekilde yapılır:

Fiil tabanı + -sA + iyelik kökenli şahıs ekleri

Teklik birinci şahıs: *bol-sa-m* (314a/16), *ḳıl-sa-m* (317b/16), *dé-se-m* (366b/9)

Teklik ikinci şahıs: *baḳ-sa-ŋ* (365b/4), *tart-sa-ŋ* (367a/11), *iste-se-ŋ* (314a/15), *sür-se-ŋ* (366b/7)

Teklik üçüncü şahıs: *atlan-sa* (325b/13), *ur-sa* (303a/7), *kél-se* (325a/6), *sür-se* (302a/9)

Çokluk birinci şahıs: Metnin tarafımıza düşen kısmında örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk ikinci şahıs: *ḳıl-sa-ŋız* (376a/13)

Çokluk üçüncü şahıs: *bar-sa-lar* (310a/4), *ḳoşul-sa-lar* (359b/13), *bér-se-ler* (317b/14), *körgüz-se-ler* (376a/7)

Şart kipinin olumsuzu kip ekinden önce *-mA* olumsuzluk ekinin getirilmesiyle yapılır: *bol-ma-sa* (333a/11), *ḳıl-ma-sa* (314a/12), *ét-me-se* (338b/8), *kör-me-se* (345a/4)

3.3.6.3.2.1.2.3. İstek Kipi

İstek kipi, fiilin bildirdiği kılışı ve oluşu yapma isteğini/teklifini bildirmek için kullanılır. Çağatay Türkçesinde istek kipi konusunda farklı görüşler mevcuttur:

Ata, dilek-istek olarak isimlendirdiği bu kipin ekinin *-GAy* ekindeki /G/nin düşmesi sonucu meydana geldiğini ancak ekin işlevinin gelecek zamandan ziyade istek ve emir anlamı taşıdığını ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında istek çekimi, fiil tabanlarına önce *-y, -Ay* kip eklerinin, ardından zamir kökenli şahıs eklerinin gelmesiyle yapılmaktadır (Ata, 2014: 96). Eckmann ise istek kipinin, sadece birinci şahıslarda çekimlendiğini belirtmektedir ve ona göre istek çekimi şu şekilde yapılmaktadır (Eckmann, 1988: 119):

Teklik birinci şahıs:

Fiil tabanı + -(A)y, -(A)yın, -(A)yım, -(A)y-mén/-men

Çokluk birinci şahıs:

Fiil tabanı + -(A)lI, -(A)lIŋ, -(A)lIm

Metnin tarafımıza düşen kısmında istek çekimiyle ilgili örneklere rastlanmamıştır.

3.3.6.3.2.1.2.4. Gereklilik Kipi

Çağatay Türkçesinde gereklilik kipinin ayrıca bir eki bulunmamaktadır. Gereklilik çekiminde "kérek" kelimesinden yararlanılır (Öztürk, 2005: s. 64). Bu kelime yalın hâlde kullanıldığı gibi *-sA kérek, -mAK kérek, kérek …-sA* şeklinde birleşik yapılar içinde de kullanılmaktadır. Gereklilik çekiminde "lazım" kelimesinden de yararlanılmaktadır.

Gereklilik çekiminin, metnin incelediğimiz kısmındaki örneklerinden biri yalın hâlde, diğeri *-mAK kérek* yapısındadır*: kérek-dür … pīrāne rāy* (349a/7); *kérek-dür … devlet-ḫᵛāh bolmaḳ* (315a/16)

3.3.6.4. Fiillerde Olumsuzluk

Çağatay Türkçesinde fiiller, *-mA* olumsuzluk ekiyle olumsuz yapılır. Geniş zaman çekiminde ise fiiller *-mAs* ekiyle olumsuz şekle sokulmaktadır. Daha önce kipler kısmında örneklendirilse de burada da fiillerin olumsuz şekline örnek vermek uygun bulunmuştur. Metnin tarafımıza düşen kısmında olumsuz fiillere bazı örnekler şunlardır: *tapıl-ma-dı* (305b/15), *sal-ma* (314a/14), *tut-ma-ġay* (378a/10), *ḳal-ma-mış* (302b/4); *tapıl-mas* (333a/5), *körgüz-mes durur érdi* (371b/1)

3.3.6.5. Fiillerde Soru

Fiillerde soru *-mU* ekiyle/soru edatıyla yapılır. Metnin incelenen kısmında şu örneğine rastlanmıştır: *ḳıldıŋ mu* (315a/10)

3.3.6.3.2.2. Birleşik Kipler

Birleşik kipler, fiillere birden fazla kip ekinin, genellikle iki kip ekinin, gelmesiyle oluşur. Metinde karşılaşılan birleşik kipler şunlardır:

3.3.6.3.2.2.1. Hikâye Birleşik Çekimi

Çağatay Türkçesinde hikâye birleşik çekimi, basit kipli fiillere *érdi/édi* yardımcı fiillerinin getirilmesiyle yapılır. Metinde karşılaşılan hikâye birleşik çekimleri şunlardır:

3.3.6.3.2.2.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

Metnin tarafımıza düşen kısmında geniş zamanın hikâyesi çekimine örnekler şunlardır: *öltür-ür ér-dü-m* (324a/4), *bar-ur ér-di* (328b/10), *sal-ur ér-di* (341a/15), *toydur-ur ér-di* (336a/6), *öltür-ür ér-di* (334a/11), *kél-ür ér-dü-k* (325a/10)

Geniş zamanın hikâyesi çokluk üçüncü şahıs çekiminde şahıs eki genellikle *ér-/é-* yardımcı fiillerine gelmekle birlikte bazen asıl fiile eklenmektedir: *al-ur ér-di-ler* (334a/16), *kél-ür ér-di-ler* (309b/16), *ḳıl-ur ér-di-ler* (341b/3), *ur-ar ér-di-ler* (334a/2); *ḳıl-ur-lar ér-di* (374b/2)

3.3.6.3.2.2.1.2. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Metnin incelediğimiz kısmında şimdiki zamanın hikâyesiyle ilgili şu örneğe rastlanmıştır: *ḳoy-a dur-ur ér-di* (322a/1)

3.3.6.3.2.2.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Metinde *-mIş* ekiyle yapılan hikâye birleşik çekim örnekleri şunlardır: ḥāṣıl *ét-miş ér-di* (354b/15), *yétkür-miş ér-di* (370a/4), *kéltür-miş ér-di* (373a/3)

Metinde *-Ip/Up durur/-dUr* kalıbıyla yapılan hikâye birleşik çekim örnekleri şunlardır: *çék-ip durur ér-dü-m* (350a/17), *kéltür-üp durur ér-di* (314b/5), *çapdur-up durur ér-di* (309a/14), *uzat-up durur ér-di* (310a/13), *körgüz-üp durur ér-di* (368a/5),

bağla-p durur ér-di-ler (319a/1), *buyurul-may durur ér-di* (369a/1); *tüş-üp ér-di* (354b/17), *kés-ip ér-di* (301b/2), *oltur-up ér-di-ler* (319a/7)

3.3.6.3.2.2.1.4. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Metnin tarafımıza düşen kısmında gelecek zamanın hikâyesi çekiminin çok az örneği vardır: *yét-key ér-di* (366b/5), *yétkür-gey érdi* (375b/13)

3.3.6.3.2.2.1.5. Şartın Hikâyesi

Metnin tarafımıza düşen kısmında şartın hikâyesi çekimine örnekler şunlardır: *bol-sa-m ér-di* (324a/4), *bol-sa ér-di* (337b/2), *ḳıl-sa ér-di* (334a/14), *bol-sa ér-di-ler* (334a/9)

3.3.6.3.2.2.2. Rivayet Birleşik Çekimi

Rivayet birleşik çekimi, basit kipli fiillere *érmiş/émiş* yardımcı fiillerinin getirilmesiyle yapılır. Metinde bu birleşik çekimin şu örneklerine rastlanmıştır:

3.3.6.3.2.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

Metnin tarafımıza düşen kısmında geniş zamanın rivayetiyle çekimlenmiş az sayıda fiil vardır: *bol-ur ér-miş* (320b/15), *körün-ür ér-miş* (322a/17), *öt-er ér-miş durur* (320b/15), *kéltür-ür ér-miş* (349b/6)

3.3.6.3.2.2.3. Şart Birleşik Çekimi

Şart birleşik çekimi, basit kipli fiillere *érse/ése* yardımcı fiillerinin getirilmesiyle yapılır. Metinde bu birleşik çekimin şu biçimine rastlanmıştır:

3.3.6.3.2.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı

Metnin tarafımıza düşen kısmında şu örneklere rastlanmıştır: *tut-ar ér-se* (304b/11), *ḳıl-mas ér-se* (369b/1)

3.3.6.6. Ek-fiil (Yardımcı Fiil, Bildirme)

Ek-fiilin iki görevi vardır: Basit çekimli fiillere gelerek onları birleşik çekimli yapmak ve isimleri yüklem yaparak yargı bildirir hâle getirmek. Ek-fiilin birinci görevine daha önce birleşik kipler bölümünde değinildiğinden burada isimleri yüklem yapma işlevi ele alınacaktır.

3.3.6.6.1. ér-/é- Yardımcı Fiili

Çağatay Türkçesinde ek-fiil *ér-/é-* fiilidir. Eski Türkçede her ne kadar "olmak" anlamında kullanılsa da zaman içinde ekleşerek yardımcı bir unsur hâline gelmiştir. *ér-/é-* ek-fiili yardımcı fiili asıl fiillerde olduğu gibi yapım eki getirilerek sözcük türetmeye elverişli değildir (Korkmaz, 2014: s. 620). Metinde ek-fiil çok büyük oranda *ér-* şeklinde, bazen de *é-* biçiminde kullanılmıştır.

Ek-fiilin geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart olmak üzere dört çekimi vardır:

3.3.6.6.1.1. Geniş Zaman

Ek-fiilin geniş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

Teklik	1. şahıs	*ér-ür-mén(men)*
	2. şahıs	*ér-ür-sén(sen)*
	3. şahıs	*ér-ür*
Çokluk	1. şahıs	*ér-ür-miz(biz)*
	2. şahıs	*ér-ür-siz*
	3. şahıs	*ér-ür-ler*

Metnin tarafımıza düşen kısmında ek-fiilin geniş zaman çekiminin yalnızca teklik üçüncü şahıs örnekleri vardır: *mūr ér-ür* (303b/11), *gedā ér-ür* (366a/9), *kūh u beyābān ér-ür* (339a/15), *cāvidāne ér-ür* (365a/17), *felek-i ser-bülend ér-ür* (366a/11)

3.3.6.6.1.2. Görülen Geçmiş Zaman

Ek-fiilin görülen geçmiş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

Teklik	1. şahıs	*é(r)-di-m*
	2. şahıs	*é(r)-di-ŋ*
	3. şahıs	*é(r)-di*
Çokluk	1. şahıs	*é(r)-dü-k*
	2. şahıs	*é(r)-di-ŋiz / é(r)-di-ŋler*
	3. şahıs	*é(r)-di-ler*

Metnin tarafımıza düşen kısmında ek-fiilin görülen geçmiş zaman çekimine örnekler genellikle üçüncü şahısla çekimlenmiştir: *köp ér-di* (325a/3), *ʻāciz ü mużmaḥil ér-di* (305a/5), *müteraṣṣıd-ı vuṣūl-ı ḫaber ér-di* (311a/15), *uluġ téŋiz ér-di* (318b/15), *ġurre-i ramażānu'l-mübārek ér-di* (346b/17), *ʻāciz ér-di-ler* (335b/15), *meşġūl ér-di-ler* (343b/6), *düşmen-i ḳadīm ér-di-ler* (359a/9); *musaṭṭaḥ é-di* (379a/16), *esīr ü bendī é-di* (356b/10)

3.3.6.6.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Ek-fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi şu şekilde yapılır:

Teklik	1. şahıs	*é(r)-miş-mén(men)*
	2. şahıs	*é(r)-miş-sén(sen)*
	3. şahıs	*é(r)-miş*
Çokluk	1. şahıs	*é(r)-miş-miz(biz)*
	2. şahıs	*é(r)-miş-siz*
	3. şahıs	*é(r)-miş-ler*

Metnin tarafımıza düşen kısmında ek-fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekiminin çok az örneği vardır, bunlar da teklik üçüncü şahısla çekimlenmiştir: *şehrī*

érmiş (302b/1), *ékki fersaḫlıġ érmiş* (320b/12), *Manḳışlaḳ kārvānı érmiş* (348b/16); *ʻibādet-gāhı érmiş durur* (302b/6)

3.3.6.6.1.4. Şart

Ek-fiilin şart çekimi şu şekilde yapılır:

Teklik	1. şahıs	*é(r)-se-m*
	2. şahıs	*é(r)-se-ŋ*
	3. şahıs	*é(r)-se*
Çokluk	1. şahıs	*é(r)-se-k*
	2. şahıs	*é(r)-se-ŋiz*
	3. şahıs	*é(r)-se-ler*

Metnin tarafımıza düşen kısmında ek-fiilin şart çekiminin (olumlu) teklik üçüncü şahısla çekimlenmiş örnekleri vardır: *oġul ér-se* (304a/13), *yoḳ ér-se* (370b/13), *yoḳ ér-se yoḳ* (367a/3)

3.3.6.6.1.5. ér-/é- Ek-fiilinin Sıfat-fiil ve Zarf-fiil Kullanımları

ér-/é- ek-fiilinin sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerini aldığı örneklere de rastlanmıştır:

-ken **sıfat-fiil ekini alır:** *erbāb-ı fesād ér-ken+leri+n* (328b/12), *güm-rāh ér-ken+i+din* (347b/15), *meşġūl ér-ken-i-n* (348b/8), *Ḳazaḳ'nıŋ yaḳında ér-ken+i* (380a/7), *ḫādimleridin é-ken-dürler* (329a/17)

-ken, -kende **zarf-fiil eklerini alır:** *Ḳaraḳalpaḳıyye'din ér-ken* (328b/14); *ḥudūdıda ér-kende* (324b/13), *téŋizde ér-kende* (327a/10)

3.3.6.6.2. durur/turur (-dur/-tur) Yardımcı Fiili

Çağatay Türkçesinde *dur-/tur-* fiilinin geniş zaman çekimi ek-fiil işlevinde kullanılır; *durur/turur* yardımcı fiilleri, isimleri yüklem yapar yani Türkçede isimlere gelen *-DUr* eki gibi bildirme vazifesini görür (Argunşah, 2013: s. 176). Metnin tarafımıza düşen kısmında bu yardımcı fiilin *turur* şekline (isimleri yüklem yapma işlevinde) rastlanmamıştır. Metinde bu yardımcı fiillerin, kimi zaman isimlere *-DUr* şeklinde ekleşerek geldiği de tespit edilmiştir.

Metinde bu yardımcı fiillerle ilgili örnekler şunlardır: *Soyrı Biy'niŋ inisi durur* (300b/1), *vācib durur* (302a/6), *ol durur* (360b/6), *āftāb durur* (367b/12), *vāḳı' durur* (336b/11), *efzūn durur* (373b/17), *bar dururlar* (369a/13), *meşġūl dururlar* (303b/1)

Bu yardımcı fiillerin ekleşmiş hâlleriyle ilgili örnekler şunlardır: *all+ı+da+dur* (303b/10), *ol+dur* (307b/4), *bu+dur* (352b/14), *bar+dur* (367b/13), *saŋa+dur* (321a/8), *ḫoş-ḫūylıḳ+dur* (343a/11), *devlet+dür* (353a/16), *çāker+dür* (312b/3), *güneh+dür* (324a/6)

Metinde *durur/-DUr* yardımcı fiilinden ve onun ekleşmiş şeklinden sonra *ér-* ek-fiilinin geldiği birleşik yapılar da vardır: *ḥāżır durur ér-dü-m* (350a/13), *andaḳ durur érdi* (330a/6), *meşhūr durur ér-di* (378a/7), *muḳaddeme-i sipāh durur ér-di-ler* (323b/3); *su+dur ér-di* (319b/10), *ṣabāḥ+ı+dur ér-di* (301a/9)

3.3.6.6.3. Ek-fiilde Olumsuzluk

ér-/é- ek-fiilinin olumsuz yapısı daha çok geniş zaman çekiminde kullanılır. Ek-fiilin geniş zaman olumsuzu, ek-fiile *-mes* eki getirilerek yapılır; bu durumda ek-fiil *ér-mes/é-mes* şeklinde kullanılır. Ek-fiilin olumsuzu "değil" anlamındadır.

Metnin tarafımıza düşen kısmında *ér-/é-* ek-fiilinin olumsuz çekimine örnekler şunlardır: *ma'lūm ér-mes* (322a/12), *mümkin ér-mes-dür* (314a/11), *özge ér-*

mes durur (332b/17), *ḥācet ér-mes durur* (374b/11); *me'ẕūn ér-mes durur érdiler* (346b/12); *sen é-mes-men* (324a/5), *ḥācet é-mes* (367a/5)

3.3.6.6.4. Ek-fiilde Soru

Ek-fiilde soru, fiil çekimlerinde olduğu gibi *-mU* soru ekiyle yapılır. Metnin tarafımıza düşen kısmında sadece şu örneğine rastlanmıştır: *ḳādir émesdür mü* (370b/14)

3.3.7. Fiilimsi (Eylemsi)

İsim çekim eklerini alması ve isim, sıfat, zarf görevinde kullanılması bakımından isim özelliği; bir kılışı veya oluşu ifade etmesi, olumlu ve olumsuz biçimlerinin yapılabilmesi bakımından fiil özelliği taşıyan kelimelere fiilimsi adı verilir. Kendilerine has ekler alan fiilimsiler, fiiller gibi çekime girip yüklem olmaz; isim, sıfat, zarf görevini yüklenmesi bakımından cümlede nesne, tümleç hatta özne görevinde kullanılabilir. Fiillerin aldığı fiilimsi ekleri, diğer yapım ekleri gibi, yeni bir kavram ya da varlık türetmekten uzaktır; bu ekler fiillerin isim, sıfat ve zarf görevinde kullanılmasına imkân tanısa da fiilimsilerin fiillerle anlam bağı devam eder (Korkmaz, 2014: s. 747).

3.3.7.1. İsim-fiil (Mastar)

Fiilimsi ekleri alarak isim görevinde kullanılan fiilimsilerdir. İsim-fiiller, fiilin bildirdiği kılış ve oluşun isimleridir. Nasıl varlıkların, nesnelerin bir adı varsa fiillerin de bir adı vardır ve fiillerin adları da, isim-fiil ekleriyle oluşturulur.

Türkçede isim-fiil ekleri olarak *-mAK, -mA* ve *-Iş* kullanılır. Ancak Çağatay Türkçesinde sadece *-mAK* eki kullanılmaktadır, *-mA* ve *-Iş* eki ise daha çok, yapım eki işlevindedir (Argunşah, 2013: s. 147).

Metnin tarafımıza düşen kısmında *-mAK* isim-fiil ekinden sonra *+lIG, +lIK* isimden isim yapma ekinin geldiği kullanışlar da vardır. *-mAKlIG, -mAKlIK,*

şeklindeki bu ek, kalıplaşmış bir görünüm arz etmekle birlikte yine fiille anlamsal bağını devam ettirip fiilimsi özelliği taşımaktadır: *ḳutul-maḳ* (317a/10), *tap-maḳ* (314a/11), *aḳ-maḳ* (322b/8), *tég-mek* (322b/12), *dé-mek* (364a/4), *kör-mek* (378a/7); *bol-maḳ+dın* (311a/2), *ḳozġal-maḳ+ı* (319a/17), *ḳozġal-maġ+ı* (376b/7), *al-maġ+ı* (312b/17), *tüz-meg+i* (308b/6); *ayt-maḳlıḳ* (341a/11), *çapdur-maḳlıḳ+ġa* (330a/11)

3.3.7.2. Sıfat-fiil (Partisip)

Sıfat görevinde kullanılan fiilmisilerdir. Bu tarz kelimeler anlam bakımından fiille bağını sürdürür, görev bakımından ise sıfattır. Sıfat-fiiller, fiil tabanlarına sıfat-fiil ekleri getirilmek suretiyle oluşturulur. Bu tür fiilimsiler, fiille bağını devam ettirmeleri yönüyle kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını karşıladıkları sıfata aktararak varlıkları hareket ve zaman özellikleriyle geçici olarak vasıflandırırlar (Korkmaz, 2014: s. 784). Sıfat-fiiller, cümlede özne olarak kullanılabilir; durum veya iyelik ekleri alarak nesne, tümleç görevini üstlenebilir (Ata, 2014 s. 103). Yapılarında zaman kavramı bulunduğu için sıfat-fiil ekleri, şu şekilde sınıflandırılabilir:

3.3.7.2.1. Geniş Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri

-Ar, -Ur, -r: *üfūl ḳıl-ur vaḳtda* (323b/1), *kéme yörü-r yollarnı* (338b/12), *künçıḳ-ar ḥaddıdın* (320b/9), *savuḳ tut-ar vaḳtda* (321a/7)

-mAs: Bu ek, *-Ar, -Ur, -r* geniş zaman sıfat-fiil ekinin olumsuzudur. Metnin tarafımıza düşen kısmında kullanımı son derece sınırlıdır. Bunlar da aslında zarf-fiil işlevi yüklenmiş örneklerdir: *téŋizdin çıḳ-mas burun* (324b/17), *ḫarāb bol-mas+dın burun* (321b/16)

-GAn, -KAn: Genellikle geniş zaman ifade eder: *Merv'de oltur-ġan Teke mu'ānidleriniŋ* (306b/15), *aḳa tur-ġan sularnı* (319a/1), *yıḳ-ġan pehlevānlarnı* (331b/11), *der-gāh-ı felek-iştibāhġa yéte alma-ġan fuḳarā ve açlarnı* (336a/6), *muz*

üstiġa tüş-ken ḳarnı (323a/7), *perde-i ‘iffetde kemālġa yét-ken ḳırḳ perī-çehre ḳız bile* (334b/5), *iş körgüz-gen ve baş kés-ken ve esīr tüşür-gen yigitlerge* (301a/13); *ḳoşul-ġan+lar* (344a/5), *öl-gen+ler+niŋ ini ve oġullarıdın* (337a/1)

-GUçI: Bu sıfat-fiil eki *-IcI ile -An* eki işlev ve anlamındadır. *bu muḫtaṣarnı oḳu-ġuçı maḫādīmniŋ* “bu özeti okuyan oğulların, mahdumların” (318b/13), *ḳıran sal-ġuçı* “çok büyük zarar verici, çok büyük zarar veren” (328a/17), *ser-gerdān ḳıl-ġuçı* “başıboş kılıcı, başıboş kılan” (321b/1), *pinhān ét-küçi* “gizleyici, gizleyen” (321a/17)

3.3.7.2.2. Geçmiş Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri

-DUK: Oğuz Türkçesinin etkisiyle Çağatay Türkçesinde görülen (nadir olarak) ve geçmiş zaman ifade eden bir sıfat-fiil ekidir (Argunşah, 2013: s. 149). Metnin tarafımıza düşen kısmında örneğine rastlanmamıştır.

-mIş: Geçmiş zaman ifade eden bu sıfat-fiil eki, Çağatay Türkçesinde yaygın değildir. Bu sıfat-fiil ekinin metindeki örneği şudur: *ḳatlġa yétme-miş bolġay* (300b/17)

-GAn, -KAn: Genellikle geniş zaman ifade eden bu ek, kimi zaman geçmiş zamanı karşılayacak şekilde de kullanılmıştır: *alar ḳumdın çıḳ-ġan maḥalda* “kumdan çıktıkları yerde” (307a/10), *biylerniŋ ayrılış-ġan cezīredin* “beylerin birlikte ayrıldıkları adadan” (323a/9), *yiber-gen nāmesi bile* “gönderdiği mektubuyla” (352a/16), *kéltürme-gen* bolsa “getirmemiş olsa” (378a/9), *ḳıl-ġan cerāyimdin* “işlediğimiz suçlardan” (353b/1)

3.3.7.2.3. Gelecek Zaman İfade Eden Sıfat-fiil Ekleri

-GU, -KU: Bu ek, özellikle mutlak gelecek zaman çekiminde teklik üçüncü şahıs iyelik ekiyle birlikte kullanılmaktadır: *ḳılıl-ġu-sı* (342b/9), *tap-ġu-sı* (347b/4), *yét-kü-si* (314b/12) *ḳıl-ġu dék* (363b/9), *bar-ġu dékdür* (339a/16)

3.3.7.3. Zarf-fiil (Gerundium/Bağ-fiil)

Zarf olarak kullanılan fiilimsilerdir. Zarf-fiiller, belirli ekler alır ve kullanıldığı cümlede fiilin durum ve tarzını, zamanını bildirir. Zarf-fiil ekleri bazen birleşik fiillerin kurulmasında da kullanılır (Korkmaz, 2014: s. 841). Fiille anlam bağını devam ettirdiğinden kendi içinde özne, nesne, tümleç alabilir. Zarf-fiil ekleri, eklendiği fiili, asıl fiile (yüklem) bağladığından bu fiilimsilere bağ-fiil de denmiştir. Ayrıca asıl zarf-fiil eklerinin yanı sıra partisipten sonra bazı çekim eklerinin gelmesiyle oluşan zarf-fil ekleri de vardır. Metnin tarafımıza düşen kısmında kullanılan zarf-fiil ekleri şunlardır:

-A, -y: Durum ve tarz bildirir (aynı eki alan kelimenin yinelenmesiyle); ayrıca birleşik fiillerin kurulmasında tasvir yardımcı fiilinden önce asıl fiile gelir: *bol-a bol-a* (338b/2), *körgüz-e alġaylar* (307a/5), *sat-a başladılar* (334b/3), *tüz-e almayın* (316a/7), *çıḳ-a almay* (353b/17), *bér-e almadılar* (338b/4), *tile-y durur érdi* (352a/8)

-ban, IbAn, -UbAn: Sonunda ünlü bulunan fiiller bu zarf-fiil ekini doğrudan alır, durum ve tarz bildirir: *bağla-ban* (345a/17), *çıḳ-ıban* (321b/9), *tart-ıban* (314a/10), *tut-uban* (365b/14), *tüz-üben* (365b/13)

-GAç, -KAç: Zaman bildiren *-IncA* ekinin anlamını veren bir zarf-fiil ekidir: *aç-ġaç* (379a/11), *çıḳ-ġaç* (379a/6), *kél-geç* (343a/11), *yét-keç* (312a/11)

-GAlI, -KAlI: Zaman, amaç veya sebep bildiren bir zarf-fiil ekidir. Genellikle bağlı olduğu asıl fiilin başlama noktasını belirtmek için kullanılır (Eckmann, 1988: s. 111): *al-ġalı* (304a/7), *avla-ġalı* (358b/12), *ét-keli* (326a/11)

Bir örnekte ekin başıngaki /g/ ünsüzünün eridiği/düştüğü görülmektedir: *yiber-eli* (376a/12)

-GAndA, -KAndA: Sıfat-fiil ekinden sonra bulunma durum ekinin gelmesiyle oluşmuş bir zarf-fiil ekidir. *-IncA* anlamında zaman bildirir: *ḳayt-ġanda* (373a/4), *tutul-ġanda* (343a/4), *öltür-gende* (300b/4), *yétüş-kende* (319a/6), *ér-kende* (327a/10)

-GUnçA, -KUnçA: Zaman bildiren bir zarf-fiil ekidir. Asıl fiilin bildirdiği kılış veya oluşla aynı zamanda veya kılış ve oluşun sonunda gerçekleşen bir olayı belirtmede kullanılır (Eckmann, 1988: s. 112): *al-ġunça* (303b/17), *at-ġunça* (303a/3), *tap-ġunça* (307b/2), *kél-günçe* (376a/12), *öt-künçe* (326a/9)

-ken: Zaman ifade eden bu zarf-fiil eki, sadece *ér-/é-* ek-fiilinden sonra gelir: *bolġan ér-ken* (325a/5), *Ḳaraḳalpaḳıyye'din ér-ken* (328b/14), *kélür ér-ken durur* (309b/10), *soyup é-ken dururlar* (326a/14)

-mAy, -mAyIn: Olumsuzluk anlamı taşıyan (*-mAdAn* anlamında) zarf-fiil ekidir. *-A, -y, -p* zarf-fiil eklerinin olumsuz karşılığı niteliğindedir (Eckmann, 1988: s. 116). Metinde bu zarf-fiil ekiyle ilgili örnekler şunlardır: *baḳ-may* (305b/12), *żāyi' bol-may* (325a/7), *atlana al-may* (303b/4), *ötker-mey* (334a/6); *ḳır-mayın* (312b/16), *yét-meyin* (354b/7), *tüze al-mayın* (316a/7), *ber-pāy bol-mayın* (339b/13)

-p, -Ip, -Up: Sonunda ünlü bulunan fiillere doğrudan gelir. Bazen *-ArAK* anlamında tarz bildirir. Özellikle aynı kip ve şahısla çekimlenmiş iki veya daha fazla fiili birleştirmede kullanılır. Söz konusu eki alan zarf-fiilin geçtiği cümlelerde genellikle zarf-fiilin bildirdiği kılış ve oluş, asıl fiilin ifade ettiği kılış ve oluştan önce gerçekleşir (Eckmann, 1988: s. 114). Metinde bu zarf-fiil ekinin sıkça kullanıldığı görülmüştür: *yükle-p* (348b/2), *aŋla-p* (363a/3), *bağışla-p* (368b/3), *ḳaç-ıp* (341b/12), *bat-ıp* (308a/6), *érit-ip* (323a/7), *kir-ip* (301b/5), *ḳoş-up* (303a/17), *tapşur-up* (309b/13), *tökül-üp* (307a/8), *üzül-üp* (344b/8); *al-ıp kéldiler* (357b/7), *iç-ip bolmas* (322a/11)

-rdA, -IrdA, -UrdA: Geniş zaman sıfat-fiiliyle bulunma durum ekinin birleşmesi sonucu oluşan bu ek, *-IncA, -DIğIndA* şeklinde zaman bildirir: *kām ur-arda* (321a/1), *ḳayt-urda* (325a/3), *uzat-urda* (348a/14), *çıkar-urda* (372a/9), *yörü-rde* (312b/10)

-UrGA: Sıfat-fiil ekiyle yönelme durum ekinin birleşmesi neticesinde oluşmuş bu zarf-fiil eki "-mAyA, -mAK için" şeklinde amaç ilgisi kurar: *yardur-urġa* (302b/11), *ḳayt-urġa* (307b/1), *ḳazdur-urġa* (354a/9), *baġlat-urġa* (342b/13)

3.3.8. Birleşik Fiiller

Herhangi bir isimle yardımcı fiilin veya bir fiille başka bir fiilin meydana getirdiği söz grubuna birleşik fiil denir. Birleşik fiilde isim veya asıl fiil unsuru önce, yardımcı fiil ise sonra gelir (Ergin, 1986: 386). Birleşik fiilleri şu şekilde incelemek mümkündür:

3.3.8.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller

Bir ad veya sıfat ile *et-, eyle-, yap-, kıl-, ol-* ve *bulun-* yardımcı fiillerinin birleşmesinden oluşan birleşik fiillerdir. Bu tür birleşik fiillerde, yardımcı fiilin görevi, ad veya sıfatı fiil durumuna getirmektir, dolayısıyla asıl anlam isim veya sıfat üzerindedir (Korkmaz, 2014: s. 693). Çağatay Türkçesinde de *bol-/ol-, ét-, ḳıl-, eyle-* yardımcı fiilleri, isimlerle birleşmek suretiyle birleşik fiiller oluşturur. *Firdevsü'l-ikbâl* adlı eserde isimlerle yardımcı fillerden oluşan birleşik fiillere bazı örnekler şunlardır:

***bol-/ol-* yardımcı fiiliyle yapılanlar:** *telef bol-dı* (325a/89, *fāyiz bol-du-m* (313a/8), *muṭṭali' ve āgāh bol-ġay-lar* (347b/15); *bāz ol-dı* (325b/10), *beyābān ol-ur* (319a/5)

***ét-* yardımcı fiiliyle yapılanlar:** *ḥāṣıl ét-miş* (354b/15), *behremend ét-key* (371b/8), *nüzūl ét-ti-ler* (306a/17), *ḳaṭ'-ı menāzil ét-ip* (307a/5)

***eyle-* yardımcı fiiliyle yapılanlar:** *ʻazīmet eyle-se-ŋ* (321a/9), *şikār eyle-ben* (337a/12), *cilve eyle-p* (308a/2), *ḳanāʻat eyle-mey* (333b/15)

***ḳıl-* yardımcı fiiliyle yapılanlar:** *taṣavvur ḳıl-ur* (340a/5), *müzeyyen kıl-sa-lar* (369a/16), *emr ḳıl-dı* (371b/6), *maʻmūr ḳıl-ġan* (315a/3)

3.3.8.2. Fiil ve Yardımcı Fiilden Oluşan Birleşik Fiiller

Bir fiille *bil-, ver-, gel-, gör-, dur-, kal-, yaz-, koy-* yardımcı fiillerinin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir (Ergin, 1986: 387). Birinci fiil asıl fiil, ikinci fiil yardımcı fiildir. Asıl fiil ile yardımcı fiil birbirlerine daima bir zarf-fiil ekinin yardımıyla bağlanır (Argunşah, 2013: 177). Asıl mana, zarf-fiil eki alan birinci fiilin üzerindedir; yardımcı fiiller ise manaları ile değil, sadece yardımcı fiil işleviyle çekim unsuru olarak görev yüklenir (Ergin, 1986: 387). Yardımcı fiiller, yeterlilik, süreklilik, tezlik, yaklaşma vb. ifade eder. Çağatay Türkçesinde fiili birleşik fiil yapan *al-, başla-, bér-, dur-, ḳoy-* yardımcı fiilleridir. Metinde karşılaşılan bu tür fiiller şunlardır:

3.3.8.2.1. Yeterlilik Fiili

Çağatay Türkçesinde yeterlilik fiili asıl fiil ile *al-* veya *bil-* yardımcı fiilleriyle yapılır. Olumsuzunda yardımcı fiile *-mA* olumsuzluk eki getirilir: *al-a al-ġaylar* (305a/10), *kör-e al-mas durur érdi* (353b/14), *fāyiz bol-a al-mas durur érdiler* (372b/1); *müşāhede ḳıl-ıp bil-diler* (329a/1)

3.3.8.2.2. Süreklilik Fiili

Süreklilik ifade eden birleşik fiiller, metinde *dur-/tur-* yardımcı fiilleriyle oluşturulmuştur: *bar-a dur-ur* (325a/11), *ḳoy-a dur-ur érdi* (322a/1), *aḳ-a dur-ur érdi* (322a/2), *iştiġāl körgüz-e dur-ur* (380a/14), *bar-a turġan* (348b/16)

3.3.8.2.3. Tezlik Fiili

Çabukluk ifade eden bu birleşik fiil, *bér-* yardımcı fiiliyle oluşturulur: *ötker-e bér-sünler* (377b/10)

3.3.8.3. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller

Bir de deyimleşmiş birleşik fiiller vardır; bu fiiller bir fiille başka sözlerin anlamca kaynaşıp kalıplaşmasıyla oluşmuştur. *Firdevsü'l-ikbâl* de bu tür deyimler açısından son derece zengin sayılır. Özellikle *öl-* fiili, çok farklı deyimleşmiş birleşik fillerle ifade edilmiştir: *köŋlini avla-ġalı* (358b/12), *muvāfıḳ tüş-mey* (376a/13), *iştidād tap-tı* (342b/1), *inḳıyād körgüz-seler* (376a/7), *yol azıḳ-ıp* (305a/17), *ḳadem-i firār ur-dı* (310b/2); *helāket varṭasıġa két-ti* (379b/7), *vādī-yi ḫamūşānġa yiber-diler* (308a/11), *şehādet derecesiġa yétkür-üp* (356a/8)

4. BÖLÜM: DİZİN-SÖZLÜK

4.1. Genel Dizin

A/Ā

āb < *Far.* Su; güzellik

ā. (maḫż-ı ā.) 363a/8

ā. u rengidin 309a/16

āb-dār < *Far.* Parlak

ā. (ḫançer-i ā.) 302a/1

ā. (lü'lü-yi ā.) 350a/9

ā. bile (tīġ-ı ā.) 343b/16

ā. +ınıŋ (tīġ-ı ā.) 358b/3

āb-rūy < *Far.* Şeref, onur, saygınlık, itibar

ā. (maṭlab u ā.) 307b/4

ā. taptı 350b/1

'abā < *Ar.* Kaba yün kumaş, yünden yapılmış bol elbise, aba

'a. -yı evliyā 314a/13

ābād < *Far.* Bayındır, mamur, bakımlı, şen

ā. ḳıldı 302b/12

ā. ḳılġalı 334b/1

ā. ḳılurġa 369b/14

ābādān < *Far.* 1. Bayındır, mamur, güzel

ā. 313b/1

ā. (ma'mūr u ā.) 302b/2

ā. bolġay (ma'mūr u ā.) 302b/16

2. Çok, çok fazla (Zarf)

ā. 302b/13

ābādlıġ < *Far.+T.* Bayındır olma, mamur olma, huzura kavuşma

ā. 370b/2

'aberāt < *Ar.* Gözyaşları

'a. +dın (ḳaṭarāt-ı 'a.) 350a/8

abṭāl < *Ar.* Kahramanlar, yiğitler, cesur savaşçılar

a. (şüce'ā ve a.) 340a/5

'acāyibāt < *Ar.* Şaşırtıcı, ilginç şeyler; garip yaratıklar

'a. 322a/13

'aceb < *Ar.* Acaba, hayret, tuhaf, tuhaflık

'a. 320b/17, 322b/8, 365a/5, 379a/15

'acemī < *Ar.* Bir işi layıkıyla yerine getirme ustalığından yoksun, bir alanın inceliklerini henüz öğrenmemiş

‘a. +ġa (ḳırā’at-ı ‘a.) 371a/17

‘aceze < *Ar.* Yardıma muhtaç kişiler, düşkünler, acizler

‘a. 304b/16, 335a/15, 342b/1, 374a/14, 374b/1

‘a. (fuḳarā ve ‘a.) 334a/8

‘a. vü ‘acūze 335b/14

‘acībe < *Ar.* Acayip, tuhaf, ilginç, şaşırtıcı

‘a. (āṣār-ı ‘a.) 321a/15

‘āciz < *Ar.* Çaresiz

‘ā. durur érdiler 304b/16

‘ā. érdiler 335b/15

‘ā. ü mużmaḥil érdi 305a/5

‘āciz-nevāzlıḳ < *Ar.+Far.+T.* Yardıma muhtaç kişilerin gönlünü hoş tutma durumu

‘ā. 352b/9

‘acūze < *Ar.* İhtiyar kadın

‘a. (‘aceze vü ‘a.) 335b/14

‘acz < *Ar.* Acizlik, çaresizlik, bir şey yapamama durumu

‘a. ḳoyġay (ruḫ-ı ‘a.) 312b/3

‘a. bile (kemāl-ı ‘a.) 323b/11

‘a. ile 367b/14

‘a. u ıżṭırār 340a/14

aç Yemek yeme ihtiyacı olan, tok karşıtı

a. 336a/7

a. +larnı (fuḳarā ve a.) 336a/6

aç- 1. Açmak, bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek

a. -ar 314a/10

a. -dıŋ 367a/6

a. -dı 307a/16, 367a/6

a. -tı 319b/12, 327b/4

a. -tı (pençe-i taḥrīk a.) 379a/9

a. -tılar (yol a.) 339a/5

a. -sa (naẓar ḫamyāzesin a.) 373b/9

a. -ıp 301b/1, 315b/7, 345b/2, 373b/3

a. -ġaç 379a/11

2. Çiçek açmak, çiçeklenmek, görünür duruma gelmek, ortaya çıkmak

a. -ar 370b/4

a. -dıŋ 367b/8

a. -tı 361b/1, 363b/11

açıġ Acı, keskin, şiddetli, sert

a. 379a/7

açıl- 1. Açma işine konu olmak, bir şeyin kapalı durumdan açık

duruma getirilmesi
a. -dı 364b/11
a. -ıp 347a/10, 350a/10
2. Çiçek açmak, çiçeklenmek; görünür duruma gelmek, ortaya çıkmak
a. -ur 314a/8
a. -dı 365b/7
açuḳ Açık, ortada
a. eyle 336a/10
a‘dā < *Ar.* Düşmanlar
a. 349a/13, 358b/7
a. (merāsim-i siyāset-i a.) 302a/3
a. -yı bād-peymāy 345a/13
a. -yı bī-devlet 343a/15
a. -yı devlet 356b/12
a. -yı devletdin 347a/4
a. -yı devletġa 330b/7
a. -yı devletiŋġa 366b/3
a. -yı devletniŋ 300b/15, 330b/14, 344a/11
a. -yı şūm-fercāmġa 346a/6
a. -yı żalālet-intimā 348b/8
a. +nı 301b/2, 307b/1
a. +ġa 340a/12
a. +ġa (ḫayl-ı a.) 346a/2
‘adālet < *Ar.* Hak ve hukuka uygunluk, hakkı ve hakikati gözetme, zulm etmeme, herkese hak ettiği şekilde muamele etme
‘a. 314b/17, 333a/17
‘a. (āṣār-ı naṣfet ü ‘a.) 325a/17
‘a. ile 366b/11
‘a. sal (sāye-i ‘a.) 370b/13
‘a. +de (ṭarīḳ-ı ‘a.) 376b/12
‘a. +de bolsa (senīn-i sīne-i seviyyet ü ‘a.) 333a/10
‘a. +iŋ bile 367b/9
‘adālet-kīş < *Ar.+Far.* Mesleği adalet olan, adaletli
‘a. 334a/16
‘adālet-reviş < *Ar.+Far.* Adalet yolunu tutan, adaletli
‘a. 315a/2
‘adālet-şiyem < *Ar.* Tabiatı adalet olan, adaletli
‘a. (a‘del-i ḫavāḳīn-i ‘a.) 311a/12
adaş- Yolunu kaybetmek, şaşırmak
a. -ıp 321a/4
‘adāvet < *Ar.* Düşmanlık, husumet, kin, buğz
‘a. -i ḳadīmī 311a/1

‘a. +i 323b/17

‘a. +ide 356a/2

‘aded < *Ar.* Adet, sayı; çokluk

‘a. +din 312b/13

a‘del < *Ar.* En adaletli, en doğru

a. -i ḫavāḳīn-i ‘adālet-şiyem 311a/12

a. -i selāṭīn-i ‘ālem 336b/5

‘adem < *Ar.* Yokluk, olmama

‘a. 348a/2

‘a. (māverā-yı deşt-i ‘a.) 315a/5

‘a. ḳılıp dururlar (‘āzim-i ṣaḥrā-yı ‘a.) 358b/6

‘a. +ġa (tengnā-yı ‘a.) 329b/8

ādem < *Ar.* İnsan, adam

ā. bolup (teng ü ḥayvān u ā.) 316a/4

ā. tutup 380a/5

‘ādet < *Ar.* Âdet, alışkanlık

‘ā. -i marżiyye 349b/13

‘ā. -i marżiyyesi 337b/1

‘adīl < *Ar.* Adaletli

‘a. -i İsfendiyār-ı rūyīne-ten durur érdi 328a/14

‘adīmü’l-miṣāl < *Ar.* Eşsiz, benzersiz, eşi benzeri yok

‘a. +ınıŋ (pād-şāh-ı ‘a.) 333a/6

‘adl < *Ar.* Adalet, hakkaniyet, doğruluk

‘a. 366b/9

‘a. -ı re’fetiŋ (eşer-i ‘a.) 366b/8

‘a. u dād (merāsim-i ‘a.) 361a/5

‘a. u dād ḳılurda (iẓhār-ı ‘a.) 366b/10

‘a. u rāstlıġ 333a/13

‘a. u siyāset 366a/6

‘a. bile (cām-ı ‘a.) 314b/13

‘a. ḳıldı (maḥż-ı ‘a.) 366b/12

‘a. +ġa 366b/11

‘a. +ıŋ 366b/16, 370b/4

‘a. +ıŋnı 366b/12

‘a. +ıdın 365a/4

‘a. +ıdın (feyż-i ‘a.) 363a/9

‘adl-fenn < *Ar.* Sanatı, mesleği adalet olan, adaletli

‘a. ü şefḳat-intimā (re’fet-dişār u ‘a.) 366a/5

‘adl-perver < *Ar.+Far.* Adaletli, adil

‘a. (sulṭān-ı ‘a.) 366a/3

‘adū < *Ar.* Düşman

‘a. 340a/13, 344a/14, 345b/3

‘a. +nı (sipeh-i ‘a.) 346b/9

‘a. +ġa 340a/12

‘a. +dın 304b/10

‘afāf < *Ar.* Temizlik, temiz olma; masumiyet
‘a. (muḫadderāt-ı sürādıḳ-ı ‘a.) 376a/2
āfāḳ < *Ar.* Ufuklar; etraf, cihetler; taşra, uzak yerler
ā. (‘umde-i umerā-yı ā.) 332a/17
ā. (efżal-ı ehl-i ā.) 342b/17
ā. (server-i ehl-i ā.) 369b/4
āferide-gār < *Far.* Yaratan, yaratıcı
ā. durur (vedāyi‘-i ā.) 370b/12
āferīn < *Far.* Beğenme, takdir etme vb. anlamlarında kullanılır.
ā. +din (cevāhir-i ā.) 346b/5
āfet < *Ar.* Bela, felaket, musibet
ā. -i cān bolup 345b/4
‘āfiyet < *Ar.* Esenlik, sağlık
‘ā. (penāh-ı ‘ā.) 320a/3
‘ā. (ṣıḥḥat u ‘ā.) 333a/11
‘ā. ḳıldı (penāh-ı ‘ā.) 358a/12
‘āfiyetmendlig < *Ar.+Far.+T.* Esenlik ve sağlık içinde olma
‘ā. +in 343a/2
āftāb < *Far.* Güneş
ā. 307b/1
ā. -ı ‘ālem-tāb 323a/11, 323a/2, 337a/9
ā. -ı ‘ālem-tāb yaŋlıġ 327a/3
ā. -ı ‘ālem-tāb-ı cihān-gīrīniŋ 339b/12
ā. -ı gītī-fürūz 324a/17
ā. -ı cihān-gerdniŋ 315b/2
ā. -ı cihān-tāb 303a/12
ā. -ı ḥayātınıŋ 354a/1
ā. -ı iḳbālı 336a/14, 352a/6
ā. -ı ‘ināyet 353b/3
ā. -ı İskenderī 322a/17
ā. -ı işrāḳınıŋ (rāyāt-ı ā.) 376b/4
ā. -ı şarḳī-intisāb 311b/14
ā. durur 367b/12
ā. +ġa 367b/7
ā. +ġa (yāḳūt-ı ā.) 366b/2
ā. +ı 365a/5
āftābī < *Far.* Güneş gibi, çok güzel
ā. durur érdi 334b/4
āftāb-vuṣūl < *Far.+Ar.* Doğan güneş, güneşin doğuşu
ā. +ı bile (şa‘şa‘a-ı ā.) 361a/15
‘afv < *Ar.* Af, bağışlama
‘a. 319b/3, 353b/1
‘a. (ma‘den-i ‘a.) 353b/8
‘a. ārāyişi érür 324a/7
‘a. u ‘ināyet 355b/15

‘a. u ‘ināyetġa 300b/11
‘a. u ‘ināyetidin (peymāne-i ‘a.) 356a/12
‘a. u kerem salur (şu‘ā‘-ı ‘a.) 356a/14
‘a. u şefḳat ile 325b/12
‘a. çékildi (raḳam-ı ‘a.) 360b/5
‘a. çékilip (raḳam-ı ‘a.) 353b/3
‘a. çékip (raḳam-ı ‘a.) 324a/2, 343a/10, 368a/17
‘a. ḳıldı (neş’e-endūz-ı ḫum-ḫāne-i ‘a.) 323b/14
‘a. ḳılıp 343a/13, 356a/11
‘a. +ıŋ ile 323b/16
‘a. +ıġa (dāmen-i ‘a.) 306b/11

‘afv-şi‘ār < *Ar.* Affedici, affeden, merhametli
‘a. u kerem-penāh (naṣfet-me’āb u ‘a.) 366a/4

āgāh < *Far.* Haberdar, bir konuda bilgi sahibi olan
ā. bolġaylar (muṭṭali‘ ve ā.) 347b/15
ā. bolmaḳ 315a/15

āgāhlıġ < *Far.+T.* Haberdar olma, bir konu hakkında bilgi sahibi olma
ā. tapıp (muṭṭali‘ ve ā.) 355a/1

āġāz < *Far.* Başlama
ā. éter érdi 373b/12
ā. ḳıldı 324b/5, 378b/7
ā. ḳıldılar 374a/6
ā. ḳılıp 374a/15, 378b/16
ā. ḳılur érdiler 309a/7

aġır 1. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı
a. 309b/17
2. Derin, ciddi
a. 341b/7
3. Kulağı yavaş duymak, iyi işitmemek
a. ḳıldı (ḳulaġın a.) 361a/16

aġlāl < *Ar.* Boyna geçirilen zincirler; prangalar; kelepçeler
a. -ı belā (giriftār-ı a.) 356a/16

aġmāż < *Ar.* Göz kırpmalar, göz yummalar
a. çékip (perde-i a.) 323b/13
a. ḳılıp 353b/10

aġnām < *Ar.* Koyunlar
a. u en‘ām 330a/16

aġniyā < *Ar.* Zenginler, varlıklı kişiler, ganiler
a. 365b/16

aġ(ı)z 1. Ağız, yüzde avurtlarla çene

arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan, besinlerin sindirilmeye başlandığı organ

a. +ın 345b/2

a. +dın 379a/6

a. +ıdın 345b/3, 379a/3

2. Bir yolun başlangıcı

a. +ıġa 348b/4, 378b/11

āġūş < *Far.* Kucak

ā. +ıġa 373b/13

āh < *Far.* Feryat, feryat etme, ilenme

ā. bolmaḳ (enīs-i ā.) 315a/17

ā. +ı dék 315b/3

āḫ < *Ar.* Kardeş, dost, arkadaş

ā. -ı ercümend 307b/9

ahālī < *Ar.* Halk, insan topluluğu, bir memlekette yaşayanlar

a. 355b/16

a. ve mevālīsi 318b/4

a. -yi Ḳazaḳ'ġa 373b/14

a. -yi memleket 333a/15

a. -yi Aral 347b/13

a. -yi Aral'ġa 353a/6

a. -yi Aral'nıŋ 354b/1

a. +si bile 354a/9

a. +siniŋ 343a/17, 361a/14

a. +sini 369b/15

a. +sin 374b/5

a. +siġa 359a/9

aḥbāb < *Ar.* Dostlar, kişinin sevdikleri

a. +ıŋ 367b/11

aḫbār < *Ar.* Haberler, söylentiler

a. -ı ġarībe 321a/15

'ahd < *Ar.* Zaman, devir, müddet, süre

'a. -ı ba'īd 309a/15, 353a/10, 374a/9

'a. -ı ba'īddin béri 370a/10

āhen < *Far.* Demir

ā. 322b/9

āheng < *Far.* Uyum, düzen

ā. -i ibtihāc 365b/13

ā. ḳıldı 363b/9

ā. +in 363a/14

ā. +in tüzmegi 308b/5

ā. +din 365b/14

āheste < *Far.* Yavaş, ağır

ā. 344a/8

aḫger < *Far.* Kor ateş, ateş koru

a. +idin 379a/5

aḥfād < *Ar.* Torunlar

a. u evlādıdın 310a/2

a. u ḳarıntaşlarını (evlād u a.) 352b/11

āḫır < Ar. Son, en son

ā. 303b/16, 306a/13, 323a/10, 326a/3, 333b/15, 356b/11, 379b/14

aḫlaḳ < *Ar.* Huy, tabiat, kişinin davanış tarzı

a. +ı (ḥüsn-i a.) 363a/7

aḥmāl < *Ar.* Yükler, ağır şeyler; eşya, ağırlık

a. u eşḳālın 315b/14, 348b/10

aḥsen < *Ar.* En güzel

a. -i evḳātda 350a/3

a. -i sā‘āt 310b/12, 328a/5

aḥşām < *Ar.* Maiyet, taraftarlar, önemli bir kademedeki kişinin yakınları

a. 320a/8

a. u mesākinlerige 306a/4

a. +ı bile 300b/4

a. +ıġa 348b/11

aḫter < *Far.* Yıldız

a. (ḫayl-ı a.) 379b/17

a. -i devleti 333a/15

a. -i ḥuṣūl-ı murād 347a/15

a. -i sa‘dī 339a/9

a. -i şevketin 306a/7

a. +i 311b/4

āhū < *Far.* Ceylan

ā. 321a/1

ā. (çeşm-i ā.) 326a/12

aḥvāl < *Ar.* Durumlar, hâller, işler, uğraşılar

a. 305a/11, 318b/8, 324b/4, 335a/12, 343b/4

a. (ferāḫūr-ı a.) 302a/2

a. -ı nefs 333a/10

a. ḳılıp (tebdīl-i a.) 300b/14

a. +ı 333a/15

a. +ı (me’āl-ı a.) 303a/1

a. +ı (naẓm-ı a.) 333a/3

a. +ınıŋ 335b/6

a. +ın (terfiye-i a.) 335b/2

a. +ıġa 303a/8, 306b/12, 336a/13

a. +ıdın soŋra 309b/12

a. +ımızġa (mefārıḳ-ı a.) 353a/15

aḫżar < *Ar.* Yeşil

a. +ıġa (baḥr-ı a.) 321b/3

a. +ıġa (deryā-yı a.) 322b/1

aḳ Sıkıntısız, rahat

a. étkey 378b/9

aḳ- (Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler için) Bir yerden

başka bir yere doğru gitmek, hareket etmek
a. -tı 346a/3
a. -a turġan 319a/1
a. -ıp 345b/1, 345b/2
a. -a durur érdi 322a/2
a. -ar érdi 318b/16
aḳa < *Moğ.* Ağabey, büyük kardeş
a. 317a/5, 375a/9
a. +sı 310b/10, 330a/10, 352b/2, 357a/14
a. +sınıŋ 341b/14, 346a/16, 357a/10, 378a/1, 378a/3
‘aḳab < *Ar.* Arka, art, sonra
‘a. +ıdın 310a/2, 342b/15
a‘ḳāb < *Ar.* Arkalar, artlar
a. +ıġa 329a/4
‘aḳd < Ar. Sözleşme, kararlaştırma, nikah, kurma
‘a. -ı cem‘iyyeti 333a/2
‘a. -ı nikāḥıġa kéyürdi 334a/7
‘a. ḳıldılar 373b/2
‘a. ḳılmaḳġa 373b/1
aḳdāḥ < Ar. Kadehler
a. -ı ‘ıyd 365b/2
‘aḳdes < Ar. En kutsal
‘a. +ide (ḫāṭır-ı ‘a.) 374b/17
‘āḳıbet < Ar. Son, sonunda
‘ā. 367b/7
‘ā. -i devrān 354b/15
‘āḳıbet-maḥmūd < Akıbeti övülmüş, istikbali övgüye değer
‘ā. +ı bile (vücūd-ı ẕī-cūd-ı ‘ā.) 327a/15
‘āḳıbetü’l-emr < *Ar.* Son, nihayet, sonunda
‘ā. 307b/2, 358a/2, 358a/8, 372b/15
akıt- Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek
a. -ıp 312b/15
‘aḳl < *Ar.* Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us
‘a. 302b/14, 321a/17, 321b/7, 367b/16
‘a. (erbāb-ı ‘a.) 347a/16
‘a. (muḥāsib-i ‘a.) 351a/12
‘a. -ı dāniş 302a/15
‘a. -ı kāmil 320a/5
‘a. -ı Ḥātem 316a/14
‘a. +ı 316a/14, 338b/6
aḳmaḳ (Sıvı maddeler veya çok ince taneli katı maddeler için) Bir yerden başka bir yere doğru

gitme, hareket etme

a. 322b/8

a. bile 322a/10

aḳrabā < *Ar.* Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimseler, yakınlar

a. +sı 340a/16

a. +sı bilen (müte'allıḳāt u a.) 357a/14

a. +sıġa 372b/5

aḳrān < *Ar.* Yaşıtlar

a. u eşbāhıdın 370a/6, 372b/4

a. +ıdın 300b/1

aḳṣā < *Ar.* Son, en son, uzak

a. ve esfelin 302b/9

aḳşam Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar süren vakit, akşam vakti

a. +ı durur érdi 347b/10

aḳṭār < *Ar.* Taraflar, yanlar, yöreler

a. (eṭrāf u a.) 313a/3

a. +ınıŋ 370b/8

al Kırmızı, kızıl, kan rengi

a. 372b/6

āl < *Ar.* Sülale, soy, hanedan

ā. -ı Ḳoŋrat (zübde-i ā.) 313b/9

al- 1. Bir şeyi ya da birini bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak, çekmek

a. -ıp 312b/16

2. Birlikte götürmek, yanında götürmek

a. -sun 376b/2

a. -ıp 308a/14, 310a/17, 317a/8, 339a/2, 342b/14, 359b/9, 361a/1

3. Kazanmak, sağlamak, elde etmek, temin etmek

a. -dı 335a/7

a. -dılar 304b/10

a. -ıp (behre a.) 351b/15

a. -ıp (ḳuvvetin a.) 363b/14

a. -ıp (pāy-ı müzd a.) 348a/3

a. -ġandın soŋra (du'ā ve alḳış a.) 338a/7

a. -urġa 370b/14

a. -maġan (behr a.) 351b/16

a. -ur érdi (du'ā a.) 337b/3

a. -madı (naṣīb a.) 301b/5

a. -maġaylar (menfa'at a.) 342a/6

4. Tehlikeli, zararlı bir şeye uğramak

a. -ıp durur 379b/5

5. Kaplamak, sarmak, bürümek

a. -dı 363a/7

a. -ıp 379b/16

6. Yerini değiştirmek, bir yana çekmek

a. -sa 325a/7

7. Yanına çağırmak, (içeri) buyur etmek

a. -ıp 315a/8

8. Bir yeri savaşla ele geçirmek, fethetmek

a. -ġalı 304a/7

9. Gasp etmek, ele geçirmek, yakalamak

a. -ur érdiler 334a/16

a. -ıp 308a/13, 354a/15, 357b/7, 374b/8, 380a/5

10. (Yeterlik yardımcı fiili) Muktedir olmak, gücü yetmek

a. -ġay (endāzesi bola a.) 325a/11

a. -ġay (ferseng bola a.) 318b/16

a. -ġay (ṣayd-ı maḳṣad-ı muḳayyed bola a.) 343b/9

a. -ġay (i‘tizāl tapa a.) 302a/7

a. -ġaylar (ala a.) 305a/10

a. -ġaylar (dest-bürdī körgüze a.) 307a/5

a. -a alġaylar 305a/10

a. -ġunça (dem a.) 303b/17

a. -maġan (yéte a.) 336a/6

a. -madı (iş başḳara a.) 304b/8

a. -madılar (ḳarār bére a.) 338b/4

a. -madılar (körgüze a.) 318a/11

a. -madılar (ḳulaḳġa a.) 320a/2

a. -maġay (baş çıḳara a.) 363a/13

a. -maġay (başın çıḳara a.) 345a/1

a. -may (atlana a.) 303b/4

a. -may (kire a.) 345b/9

a. -may (muḳābil ü müte‘arrıż bola a.) 329b/9

a. -may (oltura a.) 339a/7

a. -may (öte a.) 332b/8

a. -may (taşḳarı çıḳa a.) 353b/17

a. -may (yéte a.) 332b/8

a. -may (yetüşe a.) 360a/2

a. -may (yol başḳara a.) 358a/9

a. -may (yol tapa a.) 307a/9

a. -mayın (tüze a.) 316a/7

a. -mayın (yétüşe a.) 359b/4
a. -mayın (yol başḳara a.) 360b/7
a. -mas durur érdi (köre a.) 353b/14
a. -mas durur érdiler (fāyiz bola a.) 372b/1
a. -maydur érdiler (‘ubūr ḳıla a.) 316a/17
a‘lā < *Ar.* En yüce, en yüksek, pek yüksek
a. eylemiş 363b/17
a. (ṣāḥib-i dīvān-ı a.) 342b/10
a. bile (işāre-i a.) 346b/13
a‘lā-ḫaḳan < *Ar.+T.* Yüce hakan, büyük hükümdar
a. (ḥażret-i a.) 311a/6
a. -ı gerdūn-tüvān 308b/16
a. -ı gerdūn-tüvānnıŋ (ḥażret-i a.) 310b/7
a. -ı gītī-sitānnıŋ (ḥażret-i a.) 328a/7
a. +nıŋ (ḥażret-i a.) 316b/13, 324b/5
a. +nı (ḥażret-i a.) 375a/9
a. +ġa (ḥażret-i a.) 376a/7
a‘lā-ḫaḳanī < *Ar.+T.* Yüce hakanlık, büyük hükümdarlık
a. (ḥażret-i a.) 301a/11, 302b/7, 305b/16, 313b/8, 319a/16, 324a/14, 341a/14, 341b/14, 347a/1, 350b/10, 356a/17, 356a/9, 361a/4, 371b/10
a. (maḳbūl-ı ḥażret-i a.) 325b/16
a. +niŋ (ḥażret-i a.) 304b/4, 306b/11, 308b/2, 337a/17, 341b/8, 352a/6, 376b/3
a. +ġa (ḥażret-i a.) 349b/12
‘alā-ḥide < *Ar.* Tek başına, başlı başına, ayrıca
‘a. 313b/17
a‘lām < *Ar.* Bayraklar, sancaklar, nişanlar
a. -ı devletdür (rāfi‘-i a.) 314a/7
ālām < *Ar.* Elemler, acılar, üzüntüler
ā. (ḳayd-ı ā.) 356b/10
ā. +dın 302a/7
alar Onlar
a. 303a/8, 306a/14, 307a/10, 307b/16, 309a/13, 310b/4, 323b/9, 328a/5, 328b/17, 329a/17, 329a/4, 329b/3, 332b/2, 339a/15, 339a/2,

339b/10, 347b/9, 348a/13, 348b/16, 352a/13, 354b/7, 357b/5, 360b/13, 370b/13, 371a/7, 375b/8, 376a/10

a. dağı 316b/16, 360b/14

a. +nıŋ 301b/13, 303a/14, 303a/16, 305a/1, 305a/5, 306b/12, 307a/4, 308b/14, 309a/4, 310a/1, 310a/4, 318b/2, 318b/6, 322a/7, 323b/3, 325a/4, 326a/15, 328a/10, 328b/12, 336b/15, 337b/4, 338a/4, 343b/7, 345b/10, 348a/10, 352b/10, 352b/5, 357a/1, 357b/3, 357b/6, 358b/3, 358b/6, 359b/12, 361a/1, 361a/6, 368a/1, 369a/13, 69a/17, 371a/11, 371a/12, 371b/13, 374a/4, 374a/9, 376a/1

a. +nı 303a/17, 306b/14, 308a/11, 310a/12, 310a/13, 310b/14, 322a/13, 323a/10, 324a/15, 348a/5, 349a/3, 352a/14, 355a/11, 359a/15, 360b/17, 368b/10, 370a/8, 375b/8

a. +nı dağı 308a/13

a. +ġa 301b/3, 303b/2, 306b/3, 317a/5, 319b/16, 328b/6, 337b/2, 341b/15, 360a/11, 360a/14, 360a/3, 364a/9

a. +dın 306b/2, 327a/10, 341b/3, 350a/15

a. +dın dağı 359b/13

ald Ön, ön kısım, huzur

a. +ıŋda 367a/3

a. +ıġa 323b/17, 351b/12, 364b/12

aldurmaḳ Aldırmak, getirtmek

a. +ġa 345a/2

a. +ġa (ḫaber a.) 332a/10

‘ale’l-ḫuṣūṣ < *Ar.* Özellikle

‘a. 301b/9

‘alaf < *Ar. ‘alef* Ot, saman, mısır vb. hayvan yiyeceği, hayvan yemi

‘a. 343b/6, 349b/6

‘a. ve biçinleridin 314b/7

‘alem < *Ar.* Bayrak, sancak, nişan

‘a. 322b/16, 336a/16

‘a. +in 335b/4, 336a/9, 379a/13

‘a. +in 355a/2

‘ālem < *Ar.* Dünya, cihan, evren

‘ā. 353a/1, 363b/16

ʻā. yüziġa ṭabānça urdı 379a/1
ʻā. (aʻdel-i selāṭīn-i ʻā.) 336b/5
ʻā. (eʻāẓım-ı ʻā.) 301b/10
ʻā. (eṭrāf-ı ʻā.) 374a/13
ʻā. (mefḫar-ı ehl-i ʻā.) 355b/12
ʻā. (Perver-digār-ı ʻā.) 338b/8
ʻā. (seyyid-i ʻā.) 313b/13
ʻā. -i berūzda 346a/2
ʻā. -i dil 311b/8
ʻā. -i fānīdin 337b/12
ʻā. -i kebīr 333a/5
ʻā. -i ṣaġīr durur 333a/3
ʻā. ara 336a/7
ʻā. içre 379a/10
ʻā. durur (ḥāmil-i ʻā.) 314a/12
ʻā. +ni 304a/8, 321b/6, 367b/9
ʻā. +ġa 365b/10
ʻā. +ġa (ehl-i ʻā.) 345a/14
ʻālem-ārāy < *Ar.+Far.* Alemi, cihanı süsleyen
ʻā. (Cemşīd-i ḫūrşīd-i ʻā.) 301a/10
ʻā. ḳılıp (maʻrūż-ı rāy-ı ʻā.) 378a/4
ʻā. +ıġa (rāy-ı ṣavāb-nümā-yı ʻā.) 327a/2
ʻālem-muṭāʻ < *Ar.* Alemin itaat ettiği, cihanın emrine uyduğu
ʻā. (yarlıġ-ı ʻā.) 340a/5
ʻā. +ları (yarlıġ-ı ʻā.) 355a/3
ʻālem-penāh < *Ar.+Far.* Cihanın sığınağı
ʻā. 323b/11
ʻā. (der-gāh-ı ʻā.) 313a/8, 316b/6, 332b/11, 336b/13, 354a/15, 358a/13, 373a/3, 375a/7, 377b/2
ʻā. (mażreb-i der-gāh-ı ʻā.) 312b/7
ʻā. +nıŋ (der-gāh-ı ʻā.) 303b/14, 309a/6, 317b/13, 370a/11
ʻā. +ġa (der-gāh-ı) 308a/16, 310b/12, 318a/3, 328a/5, 329a/14, 354b/13, 375b/3, 376a/15
ʻā. +dın (der-gāh-ı ʻā.) 360b/11
ʻā. +ıġa (der-gāh-ı ʻā.) 310b/7, 330b/15
ʻā. +ların (der-gāh-ı ʻā.) 310b/17
ʻālem-tāb < *Ar.+Far.* Cihanı, dünyayı aydınlatan
ʻā. (āftāb-ı ʻā.) 323a/11, 323a/2, 337a/9

‘ā. -ı cihān-gīrīniŋ (āftāb-ı ‘ā.) 339b/12
‘ā. yaŋlıġ (āftāb-ı ‘ā.) 327a/3
‘ā. +dın (mihr-i ‘ā.) 363a/12
alın- Alma işi yapılmak
a. -ġandın soŋra 336b/1
‘ālī < *Ar.* Yüce, ulu, yüksek
‘ā. 301a/5, 352b/7
‘ā. (fermān-ı ‘ā.) 309b/15
‘ā. (ḫān-ḳāh-ı ‘ā.) 371b/11
‘ā. (himmet-i ‘ā.) 302b/7, 335b/6
‘ā. (ḫar-gāh-ı ‘ā.) 331b/10
‘ā. bile (işāret-i ‘ā.) 324b/14
‘ā. eyledi 301a/5
‘ā. +din (fermān-ı ‘ā.) 317a/3
‘ā. +siġa (der-bār-ı ‘ā.) 375a/16
‘ālī-bezm < *Ar.+Far.* Yüce meclis
‘ā. +de 373b/5
‘ālī-cāh < *Ar.+Far.* Makamı yüksek, yüksek rütbeli
‘ā. (umerā-yı ‘ā.) 372a/10
‘ālī-cenāb < *Ar.* Yüsek ahlaklı, haysiyetli, şerefli, cömert
‘ā. (şeh-zāde-i ‘ā.) 337b/7
‘ālī-ḥażret < *Ar.* Makamı yüce, mertebesi yüksek
‘ā. -i ḫilāfet-menḳabetniŋ 353a/13
‘ā. -i ḫilāfet-mertebet 378a/8
‘ā. -i ḫilāfet-mertebetniŋ dağı 379b/5
‘ālī-miḳdār < *Ar.* Kıymeti yüce, derecesi yüksek
‘ā. (ḫavāḳīn-i ‘ā.) 351a/6
‘ā. (ṣāḥib-ḳırān-ı ‘ā.) 360a/7
‘ālī-nehmet < *Ar.* Yüce himmetli, himmeti yüksek
‘ā. +iniŋ (mi‘mār-ı himmet-i ‘ā.) 369b/9
‘ālī-ṣıfāt < *Ar.* Sıfatı yüce, mertebesi yüksek
‘ā. (eşref-i sādāt-ı ‘ā.) 309b/1
‘ālī-şān < *Ar.* Şanı yüce, pek kıymetli
‘ā. (emīr-zāde-i ‘ā.) 341b/5
‘ā. (fermān-ı ‘ā.) 312a/11
‘ā. (ḥükm-i ‘ā.) 316b/3
‘ā. (nişān-ı ‘ā.) 326b/12
‘ā. +nıŋ (fermān-ı ‘ā.) 328a/1
‘ā. +nı (fermān-ı ‘ā.) 317a/2, 375b/17
‘ā. +ın (ḥükm-i ‘ā.) 316b/13
‘ā. +ġa (āstān-ı ‘ā.) 318a/13
‘ā. +dın (umerā-yı ‘ā.) 368b/7

‘alīḳ < *Ar.* Hayvana bir defada verilen yem

‘a. -ı devābb 320a/17, 349b/1

‘a. -ı devābb üçün 343b/6, 344a/2

‘a. ve boġuz 314b/8

‘ālim < *Ar.* İlim sahibi, bilgili, çok bilen, bilgin

‘ā. 366a/10

‘aliyye < *Ar.* Yüksek, büyük, soylu, meşhur

‘a. (ḥażret-i ‘a.) 314a/17

‘a. (ḥażerāt-ı ‘a.) 314a/2

‘āliyye < *Ar.* Yüce, ulu, yüksek

‘ā. (‘atebe-i ‘ā.) 328a/6

‘ā. (‘imāret-i ‘ā.) 313a/17

‘ā. -i ḫaḳanī bile (cenāb-ı işāre-i ‘ā.) 336a/4

alḳış Takdir, beğeni; dua, sena, yüksek sesle yapılan dua

a. alġandın soŋra (du‘ā ve a.) 338a/7

all Ön, huzur, kabul

a. +ıŋda 321a/9, 327b/4

a. +ıda 303b/10, 305a/5, 312b/3, 312b/9, 333b/1, 339a/15, 347a/16, 372a/7

a. +ıda durur érdi 329a/4

a. +ıdadur 303b/10

a. +ıdaġı 312a/1

a. +ıdın 318b/12, 378a/1, 378a/8

almaġ Almak, kazanmak, elde etmek

a. +ı 312b/17

a. +ı (behre-i tamām a.) 376b/6

altı Altı

a. 323a/17, 337a/11

a. +sıda 331a/5

altılançı Altıncı

a. 328a/8

altı miŋ Altı bin

a. +din 344a/7

altmış Altmış

a. 357a/13

altun Altın

a. içre 301b/16

altun ḳabaḳ Uzun bir sırığın tepesine geçirilen, içi parayla doldurulmuş altın renkli bir kabaktan oluşan hedef, bu hedefin okçular tarafından vurulması için düzenlenen tören (Hedefe bu ismin verilmesinde muhtemelen

kabağın varaklarla kaplanarak parlak hâle getirilmesi etkili olmuştur.)

a. 332a/6

āmāde < *Far.* Hazır, hazırlanmış; emir bekleyen, emre hazır

ā. -i kār-zār bolup turup dururlar 341a/5

ā. ve müheyyā durur érdi 373b/7

ā. ve müsta'idd bolup dururlar 304b/6

ā. ḳılsun (müheyyā ve ā.) 351a/2

a'māl < *Ar.* İşler, ameller, davranışlar

a. 333a/11

a. -ı nā-bāyesteġa 333b/13

a. -ı vaḳīhaġa 333b/4

a. -ı veḳāḥat-medārıdın 334a/1

a. +ıdın (ẕemāyim-i a.) 332b/14

āmāl < *Ar.* Emeller, ümitler

ā. +ıġa (nüsḫa-ı ā.) 326b/16

amān < *Ar.* Emniyet, güvence, korkusuzluk; bağış bağışlama

a. 305b/15, 325a/15

a. bolur 304b/13

a. tutar érse 304b/11

amānlıġ < *Ar.+T.* Emniyet ve güven içinde olma, korkusuzluk; bir savaşta üstün durumda olan tarafın, karşı tarafa teslim olması hâlinde canına ve malına dokunulmayacağına dair verdiği güvenceyi içeren belge

a. 356a/11

āmed < *Far.* Gelme, geliş

ā. ḳılurlar érdi (tereddüd-i reft ü ā.) 374b/2

ā. +i (reft ü ā.) 352a/5

'amel < *Ar.* İş, fiil; niyet

'a. (sū'-i 'a.) 354b/3

'a. +ġa kéyürüp 356a/10

'a. +din 315a/13

āmīn < *Ar.* "Ya Rabbi öyle olsun, kabul eyle!" manasında duaların sonunda söylenen söz

ā. 373b/13

'āmire < *Ar.* Devlete ait

'ā. (ḫazāne-i 'ā.) 336a/3

'ām < *Ar.* Halk, umum, herkes, ahali; genel, herkese ait → **'āmm**

'ā. boldı 365b/3

'āmm < *Ar.* Halk, umum, herkes,

ahali; genel, herkese ait → **‘ām**

‘ā. (ġavġā-yı ‘ā.) 355a/12

‘ā. u ḫāṣ 371a/17

‘ā. bolġan (ḳatl-i ‘ā.) 305a/12

‘ā. olup 316a/14

‘ā. +nıŋ (ḫāṣ u ‘ā.) 351b/12

ammā < *Ar.* Ama, fakat

a. 300b/12, 302a/17, 305b/3, 309a/7, 310a/13, 310b/16, 314b/15, 317a/3, 322a/9, 322b/17, 325a/13, 338a/17, 341a/8, 341b/7, 345b/4, 346b/11, 353b/6, 355a/4, 357b/7, 357b/16, 359b/10, 365a/5, 371b/17, 380a/8

‘āmme < *Ar.* Umumî, genel, herkese ait

‘ā. -i berāyā 370b/11

‘ā. -i re‘āyānı 372a/17

‘am-zāde < *Ar.+Far.* Amcaoğlu, amca çocuğu

‘a. +si 344a/10, 368a/9

‘anā < *Ar.* Güçlük, zahmet, meşakkat

‘a. (ser-i ‘a.) 365b/11

‘a. érdiler (muḳayyed-i selāsil-i ‘a.) 356a/16

anbār-ḫāne < *Far. enbār-ḫāne* Çeşitli eşya, erzak vb. koymak için kullanılan bina veya binanın bir bölümü

e. -i ḫāṣṣadın 371b/14

‘anber-ālūd < *Ar.+Far.* Amber gibi güzel kokulu

‘a. ḳıldı 339b/16

‘a. ḳılıp 353a/14

‘anber-şemāme < *Ar.+Far.* Amber kokulu

‘a. (ḫāme-i ‘a.) 373b/15

anda Onda, orada, o zaman

a. 302a/6, 302a/7, 307a/16, 307b/4, 308a/5, 310b/3, 312a/2, 312b/13, 313a/1, 315b/10, 321a/3, 321a/5, 321b/10, 321b/9, 322a/13, 322b/14, 324b/16, 326a/12, 326a/9, 339a/13, 351b/5, 369b/1, 373a/16

a. durur érdi 326a/3

andaġ Onun gibi, öyle, o şekilde, o kadar; bunun gibi, böyle, bu şekilde → **andaḳ**

a. 309a/13, 375a/5

andaḳ Onun gibi, öyle, o şekilde, o kadar; bunun gibi, böyle, bu

şekilde → **andağ**

a. 300b/2, 303b/12, 325b/6, 327b/7, 335b/3, 339a/13, 342a/11, 346b/4, 351b/3, 372b/12

a. durur 320a/10, 323a/13, 330a/2, 334b/6, 338b/1, 340b/3, 342a/17, 347b/7, 354a/13, 374a/10

a. durur érdi 316b/6, 330a/6, 342b/9

a. +dur érdi 306b/15

andın Ondan, o yüzden, onun için; oradan

a. 303b/9, 305b/15, 306a/8, 306a/10, 308a/16, 310b/5, 311a/8, 312b/16, 313b/1, 314a/8, 319a/3, 321a/10, 321a/2, 321b/9, 322b/16, 324b/11, 325a/12, 327a/3, 327a/7, 327b/10, 329a/2, 329a/15, 329b/14, 332b/17, 333a/5, 343b/1, 344a/12, 354b/3, 357b/8, 378b/13, 379b/10, 379b/13

a. soŋra 338b/3

anı Onu

a. 300b/4, 300b/9, 304a/11, 309b/12, 312b/4, 315a/8, 317b/17, 321b/13, 322a/11, 322a/6, 322b/17, 324a/4, 343a/10, 346a/9, 357a/8, 358a/13, 358a/15, 359b/3, 360b/12, 360b/15, 360b/16, 360b/9, 361a/1, 361a/2, 361a/4, 364b/9, 367b/10, 367b/4, 367b/5, 368a/17, 369b/2, 371a/14, 371a/5, 372b/10, 373a/1, 373a/5, 376a/6

a. dağı 361a/10, 373a/3

anıŋ Onun

a. 300b/9, 301a/8, 302a/1, 302b/9, 303b/11, 303b/14, 305b/7, 306a/12, 306a/8, 309a/10, 309a/16, 309b/15, 310a/8, 315a/14, 315a/6, 317b/17, 320b/13, 320b/15, 321b/14, 321b/7, 323b/17, 324a/2, 324a/5, 325b/1, 325b/3, 326b/15, 327a/2, 327b/13, 332b/15, 333a/1, 333a/3, 333a/4, 333b/3, 334a/16, 334a/8, 334b/15, 338b/13, 340a/13, 343a/12,

343a/9, 346a/12, 346a/14, 346a/15, 346a/8, 346b/5, 350b/15, 351a/6, 351a/8, 351b/3, 351b/4, 351b/5, 353a/16, 354a/14, 354b/11, 354b/13, 354b/15, 355a/6, 358a/15, 358a/5, 358b/2, 360b/10, 360b/11, 364b/6, 364b/11, 367a/9, 368a/13, 368b/3, 369a/2, 370a/4, 371a/2, 371b/12, 373a/14, 374a/2, 374a/3, 374b/16, 377b/17, 378a/13, 378a/16

a. bile 330a/9

a. dék 301a/5, 302b/13, 358a/4, 379a/2

a. üçün 345a/4

a‘nī < *Ar.* Yani

a. 307b/13, 308b/7, 312a/15

‘anḳā < *Ar.* Edebiyat, sanat ve tasavvufta adı geçen ancak gerçekte var olmayan efsanevi kuş, simurg, zümrüdüanka

‘a. 351b/3

‘anḳarīb < *Ar.* Yakında, çok zaman geçmeden

‘a. 302b/15, 347b/7

aŋa Ona

a. 302a/10, 302a/13, 303a/6, 303b/17, 304a/14, 304b/11, 304b/12, 305b/2, 306a/6, 307b/14, 309a/11, 312b/3, 312b/4, 313a/14, 315a/15, 315b/8, 316a/14, 317a/11, 317a/12, 318b/16, 318b/17, 319b/11, 321b/13, 322a/10, 322a/5, 322a/7, 322a/9, 323a/3, 325b/10, 325b/8, 325b/9, 328a/15, 329a/3, 336a/8, 338b/16, 340a/2, 350b/5, 353a/1, 356a/5, 356b/7, 358a/4, 359a/17, 359b/11, 360b/17, 363a/16, 363b/1, 363b/2, 364a/7, 364b/7, 366a/12, 366b/16, 369a/17, 370a/11, 370b/16, 372a/16, 373b/13, 377b/16, 378a/5, 378b/2, 379a/17

a. +dur 305b/14, 306a/10

aŋla- Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak; düşünmek; fark etmek

a. -p 363a/3, 363b/4, 363b/8

a. -p érdi 319b/11

ara 1. İçinde, +da/+de
a. (‘ālem a.) 336a/7
a. (Aral a.) 364b/2
a. (baḥr-ı jerf a.) 325b/10
a. (Ceyḥūn a.) 346a/3
a. (cihān a.) 367a/13
a. (ezmīne-i māżī a.) 301a/5
a. (hey’et a.) 321b/9
a. (‘işret a.) 304a/9
a. (ḳum a.) 321a/6
a. (ḳuvvet a.) 320b/3
a. (kün a.) 368b/17
a. (letāfet a.) 351b/7
a. (leẕẕet a.) 351b/14
a. (meclisiŋ a.) 366a/16
a. (mey-ḫāne-i vaḥdet a.) 350b/3
a. (mülk-i Aral a.) 367b/1
a. (neyistān a.) 322b/11
a. (rezm a.) 345a/17
a. (rif‘at a.) 311b/7
a. (ṣūret a.) 320b/3
a. (ṭa‘m a.) 340b/6
a. érür (mülk a.) 338b/15
2. İç, dahil, ara, arasında; orta
a. +ġa salıp 305a/10
a. +sıġa 309a/10, 310a/7, 348a/4
a. +sıda 341a/7, 348a/17, 357b/6, 374a/14, 374a/15
a. +sıdaġı 344a/17
a. +sıdın 352a/5, 358a/7, 359b/15, 359b/2
a. +larıġa 306a/17
3. Bu ara, bazı zaman, bazen
a. +da 367b/3
araba Vasıta, araç, kara taşıtı
a. +lar 317b/11
aral Ada
a. ve atav (töbek ve a.) 322a/13
a. ve atavlarda 319b/13
aralaş- Karışmak, girişmek, birbiri içine girmek, kendini ortaya atmak
a. -ıp 346a/1
a. -up 349a/14
aralıġ İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk, mesafe, ara
a. +ıdın 303b/12
ārām < *Far.* Bir yerde durma, dinlenme, eğlenme; yerleşme, istirahat etme; karar kılma
ā. tapıp 351a/14
ā. tutdı 379b/16

ā. tutsaŋ 311b/9

ā. tutup durur érdiler 337b/14

ā. u ḳarār tutup dururlar 327a/16

ārām-gāh < *Far.* Dinlenme yeri, dinlenecek yer

ā. ḳılıp 368b/12

ārām-güzīn < *Far.* Oturan, dinlenen

ā. -i ṭarīḳ-ı temkīn ḳıldı 349a/7

ā. bolsalar 359b/12

ā. érdi 359a/6

ā. ḳılıp 374a/8

ā. +i 332b/13

ārāmsız < *Far.+T.* Hareketli, coşkulu

ā. 322b/8

ārāste < *Far.* Süslenmiş, süslü, bezenmiş

ā. 315b/10, 315b/9

ā. ḳılıp 326b/13, 339b/17, 341a/7, 345b/14

ārāyiş < *Far.* Süs, zinet, bezek

ā. +i érür (‘afv ā.) 324a/7

arāżī < *Ar.* Yerler, topraklar

a. -yi ḫāṣṣa-ı sulṭānīdin 368a/1

a. -yi mevte 302b/8

a. -yi rezm-gāhnı 345a/10

‘arefe < *Ar.* Bayramdan bir önceki gün; belirli bir günden bir önceki gün

‘a. 308a/16

arıġ İçinden su akıtmak için toprak kazılarak yapılan açık oluk, ark, su yolu

a. 302b/11

a. +nıŋ 332a/11

a. +nı 302b/12

a. +ıdın 342b/11

arıt- Temizlemek, temiz hâle getirmek; olumsuz unsurlardan arındırmak

a. -dı 363b/11

‘ārıża < *Ar.* Aksaklık, bozukluk, pürüz

‘ā. -ı ḥādiṯ bolup 338b/14

Arisṭo-eṯer *Yun.+Ar.* Aristo gibi, Aristo’ya benzer

A. (Muḥammed Rıżā Ḳoşbégi-i A.) 317b/9

‘arīż < *Ar.* Geniş, enli, genişlemesine

‘a. ü feyż-eṯer 302b/13

‘a. ü vesī‘ durur érdi 340b/2

‘arīża-dāşt < *Ar.+Far.* Yüksek bir makama sunulan yazı, mektup, dilekçe → **‘arża-dāşt**

‘a. +ını 310b/13

‘a. +ın 378a/3

‘a. +ların 352b/7

arḳa Bir şeyin temel tutulan yüzünün tam ters yanı, sırt, ön karşıtı

a. +sı durur 327a/5

a. +sıġa 341a/14, 341a/4, 355a/6

arna Nehirden ayrılan kol, su kolu

a. +dın 377b/4

‘arṣa < *Ar.* Yer, toprak, meydan, alan

‘a. -ı imkānda 373b/7

‘a. -ı musaṭṭaḥ bolup 319b/10

‘a. -ı neberdde 345a/12

‘a. -ı rezmni 340a/5

‘a. -ı ṣebātda 343b/13

‘a. -ı ẓuhūrda 339b/13

‘a. +sı üzre 336a/16

‘a. +sın 315a/3

‘a. +sıda érür 367b/14

‘a. +sıdın 379a/15

‘arş < *Ar.* Dokuzuncu ve en sonuncu gök tabakası, göğün en yüksek katı

‘a. +dın 363b/17

‘arş-sā < *Ar.+Far.* Arş gibi

‘a. bolup 325b/2

art- Çoğalmak, ziyadeleşmek

a. -ar 301a/8

a. -ıp 363b/2, 374a/4

artmaġ Çoğalma, ziyadeleşme

a. +ı 336a/14

artuḳ Çok, fazla

a. 335a/6

a. kélip 316a/6

a. +sı 301b/17

‘arūs < *Far.* Şölen, kutlama, düğün

‘a. -ı feṯḥ 347b/6

‘a. -ı ẓafer 373b/13

‘a. +ıġa 365b/16

‘arż < *Ar.* 1. Sunma, takdim etme, bildirme; söyleme, ifade etme

‘a. ḳılġandın soŋra 316b/8

‘a. ḳılıp durur 317b/14

‘a. -ı sipāh ḳılıp 327a/7

‘a. +ġa yétkürdiler 317a/14

‘a. +ġa yétkürdiler (mevḳıf-ı ‘a.) 352b/7

‘a. +ġa yétkürdüm (mevḳıf-ı ‘a.) 365a/13

‘a. +ġa yétkürgey érdi 375b/13

‘a. +ġa yétkürüp 314a/1, 358b/17, 364a/8, 378a/13

‘a. +ġa yétkürüp durur 314b/5, 320a/15, 343a/2, 376a/16

‘a. +ġa yétkürüp dururlar 310b/13, 352b/1, 375b/10

‘a. +ġa yétkürüp dururlar (mevḳıf-ı ‘a.) 347a/6, 355b/17

‘a. +ıġa yétkürüp dururlar 316b/6

2. Genişlik, en

‘a. +ı 320b/11, 325a/4

‘arża-dāşt < *Ar.+Far.* Yüksek bir makama sunulan yazı, mektup, dilekçe → **‘arīża-dāşt**

‘a. ḳılılġandın soŋra 355a/15

ārzū < *Far.* İstek, dilek, heves

ā. (dīde-i ā.) 373b/8

ā. -yı ifṭār ḳılur 350b/15

ā. +sı üçün 310b/17

ā. +sıda 366a/17

ā. +sıdın 351a/8

as- İdam etmek, öldürmek

a. -ıp 334a/11

Āṣaf < *Ar.* Vezir, Hz. Süleyman peygamberin veziri (Metinde “Muḥammed Yūsuf Mihter” için kullanılmıştır.)

Ā. -ı devrān 350b/17

Āṣaf-cenāb < *Ar.* Asaf gibi yüce

Ā. (vezīr-i Ā.) 351a/4

Āṣaf-dest-gāh < *Ar.+Far.* Asaf gibi kudretli

Ā. 355b/6

Āṣaf-siyer < *Ar.* Asaf gibi üstün vasıflı

Ā. (Muḥammed Yūsuf Mihter-i Ā.) 317b/8

‘asākir < *Ar.* Askerler, erler

‘a. -i manṣūre 312a/12, 313a/3, 317b/11, 319b/12, 319b/14, 327a/10, 337a/14, 337a/5, 339a/12, 345b/12, 346b/10, 347b/14, 355b/3, 377b/13, 380a/13, 380a/7

‘a. -i manṣūredin 341a/16

‘a. -i manṣūreġa 316a/17, 340b/7, 354b/2

‘a. -i manṣūreni 355b/15, 355b/9

‘a. -i manṣūreniŋ 309a/8, 319b/2, 376b/6

‘a. -i nuṣret-me‘āṣir 340a/9, 378b/4

‘a. -i nuṣret-me‘āṣirġa 375a/3

‘a. -i nuṣret-me‘āṣirniŋ 380a/11

‘a. -i ẓafer-me‘āṣirġa 376b/1

aṣālet < *Ar.* Soyluluk, asillik

a. 311b/4

a. (ḳuṭb-ı dāyire-i a.) 376b/16

aṣālet-āgāh < *Ar.+Far.* Asil, soylu, asilliği bilen

a. 301b/10

āsānlıġ < *Far.+T.* Kolaylık

ā. bile 321a/10, 341a/16

ā. bilen 317b/11

āṯār < *Ar.* İzler, işaretler, eserler, nişanlar

ā. -ı ‘acībe 321a/15

ā. -ı emn 366b/16

ā. -ı idbārıdın 343a/7

ā. -ı naṣfet ü ‘adālet 325a/17

ā. -ı zaḥmet yétmesün 338b/16

aṯāyim < *Ar.* Suçlar, günahlar, kabahatler

e. -i cedīdesiġa 323b/13

e. -i ḳadīmesidin 353b/9

āsāyiş < *Far.* Huzur, rahat; emniyet, güvenlik

ā. 324b/15

ā. üçün 324b/14

ā. +ġa bağlanmay 334b/17

aṣḥāb < *Ar.* Sahipler, arkadaşlar, dostlar

a. -ı ‘inād 344a/12

a. -ı ‘ināddın 355a/14

a. -ı dirāyetniŋ 321a/14

a. -ı irādet durur (Kâ‘be-i a.) 349b/15

a. -ı rusul (ġayr-ı a.) 364a/4

‘āṣī < *Ar.* İsyancı, başkaldıran

‘ā. +lerniŋ 319b/4

āsiyā < *Far.* Değirmen

ā. (seng-i ā.) 380a/15

‘asker < *Ar.* Bir orduda görev yapan rütbeli rütbesiz herkes, leşker, çeri, sipah

‘a. 309b/11

‘a. -i hümāyūnġa 337a/15

‘a. +iniŋ 305a/11

‘a. +in 310a/17

aṣl < *Ar.* Asıl, kök, temel

a. u fer‘ġa 372b/7

a. u tamurıda 369a/1

aṣlā < *Ar.* Hiçbir zaman, hiçbir şekilde

a. 333a/4, 352b/5

aṣlī < *Ar.* Asıl, gerçek, esas

a. durur érdi (vaṭan-ı a.) 306b/3

āsmān < *Far.* Gökyüzü

ā. 373b/5

ā. (ḫakkāk-ı ā.) 366b/2

ā. (miḫver-i ā.) 351b/6

ā. -ı sa‘ādet (ḫūrşīd-i ā.) 338a/9
ā. +nıŋ 363a/6
ā. +da (ṭabaḳāt-ı ā.) 351a/7
ā. +ınıŋ 306a/1
āsmān-taḫt < *Far.* Gökyüzü gibi yüce makam sahibi
ā. (şeh-i ḫūrşīd-tāc u ā.) 380a/1
ā. +nıŋ (ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı civān-baḫt-ı ā.) 373a/11
āsmānī < *Far.* Göğe mensup, gökyüzüyle ilgili, İlahî
ā. bile (iḳtiżā-yı gerdiş-i ā.) 353a/10
ā. dék (belā-yı ā.) 368b/10
‘aṣr < *Ar.* 1. Yüzyıl, çağ
‘a. -ı hümāyūn 364a/2
‘a. durur érdi (yegāne-i ‘a.) 371b/4
2. İkindi vakti
‘a. 303a/11, 304a/3, 319a/11, 324b/8, 379b/11
‘a. (namāz-ı ‘a.) 351a/15
‘a. +dın burun (namāz-ı ‘a.) 379b/7
asra- < *Moğ.* Korumak, kollamak, saklamak, kayırmak
a. -p 315a/16
asru Çok, fazla, pek çok
a. 314a/16, 379a/16
ast Alt, aşağı
a. +ıġa 341b/1, 347b/16, 379b/15
a. +ıda 308a/2, 321b/9, 322a/17, 341a/13, 341a/5, 344a/9, 348a/3, 353a/16, 377b/11, 379a/10, 379b/9
a. +ıda durur 322a/16
a. +ıdaġı 325a/10, 341b/16
a. +ıdın 321b/16, 328b/3, 358a/10
āstān < *Far.* Eşik
ā. -ı ‘ālī-şānġa 318a/13
ā. -ı devlet-āşyānġa 335b/15
ā. -ı mülāzemetin 309a/15
ā. bolup (şeref-endūz-ı taḳbīl-i ā.) 330b/17, 352a/17
ā. +ıŋ 360a/16
ā. +ıŋ (ḫāk-ı ā.) 318a/14, 350b/1
ā. +ıġa 353b/2
āstān-būs < *Far.* Eşik öpme, eşiğe yüz sürme
ā. +ıŋġa 360a/17
āstān-būslıġ < *Far.+T.* Eşik öpme,

eşiğe yüz sürme işi

ā. +ıġa 308b/1, 368a/13

āstāne < *Far.* Eşik, dergâh, büyük tekke

ā. -i devlet-āşyāne 370a/3

ā. -i feyż-āṣār 350b/5

ā. -i ḳuds-ı āşyānedaġı 337b/5

ā. -i ḳudsī-āṣārġa 350a/9

ā. +niŋ 312a/7

ā. +side 335a/5

āstīn < *Far.* Elbise kolu, yen

ā. -i mübārezetdin 330b/5

astur- İdam ettirmek

a. -dı 326a/16

āsūde < *Far.* Rahat, huzurlu

ā. bolmaḳlıḳ üçün 340b/5

āsūde-ḫāṭır < *Far.+Ar.* Gönlü rahat, başı dinç, sıkıntıdan uzak

ā. érdiler (müreffeh ü ā.) 374a/3

aş- 1. Bir yerin veya bir şeyin öte yanına geçmek

a. -ıp 317a/1

a. -up 368b/17

2. Ölçüyü kaçırmak, aşırı gitmek

a. -ıp (ḥaddıdın a.) 367b/1

aş Yemek, aş

a. 337b/17

a. u ṭa‘ām bérip 337b/5

‘āşıḳ < *Ar.* Çok aşırı seven, şiddetli muhabbet besleyen, birine, bir şeye tutkun

‘ā. -ı ġam-zede 315b/3

‘āşir < *Ar.* Onuncu

‘ā. -i şehr-i ṣıyām 365a/11

‘ā. -i şehr-i ṣıyām içre 365a/9

āşkār < *Far. āşikār* Açık, belli, ortada

ā. 316a/10

ā. bolsa 341a/13

āşkārā < *Far. āşikārā* Apaçık, belli, ortada

ā. ḳılıp 316a/3

ā. ḳılup 322b/10

āşnā < *Far. āşinā* Tanıdık, bildik, aşina

ā. 366a/17

ā. +larıdın 360b/8

āşnālıḳ < *Far.+T. āşinālık* Tanışıklık, yakınlık, arkadaşlık

ā. eylemek (ḳaṭ‘-ı ā.) 306a/11

āşūb < *Far.* Karışıklık, kargaşa

ā. +ıdın 302b/3

āşufte < *Far.* Çıldırırcasına seven ve bu yüzden perişan hâlde olan

ā. 350b/3

āşyān < *Far. āşiyān* Kuş yuvası

ā. +ı (mekān u ā.) 322a/14

āşyāne < *Far. āşiyāne* Mesken, ev, yuva

ā. +daġı (āstāne-i ḳuds-ı ā.) 337b/5

at- 1. Atmak, bir cismi bir yöne doğru fırlatmak

a. -ıp (nāvek a.) 312b/14

2. Kurşun, gülle, ok vb. şeyleri bir hedefe fırlatmak

a. -ıp 375b/1

3. Işımak, sökmek

a. -ġunça (taŋ a.) 303a/3, 311b/12, 324a/15, 342a/9

a. -ġandın soŋra (taŋ a.) 380a/16

at (I) İsim, ad

a. +ıŋnı 366b/2

a. +ıŋġa 304a/8

a. +ın 363a/14

at (II) Binek hayvanı, at

a. 323a/13, 325a/5, 325a/6, 325a/7, 325a/8, 354a/15, 357b/7, 358a/7, 359a/16, 360b/6, 378a/3, 379b/4

a. bile 330b/14

a. çapturup 332a/7

a. sürdiler 308a/1

a. +nıŋ 348a/13

a. +ġa 334b/8

a. +da 339a/7

a. +dın 303b/13, 346a/10

a. +ı 320b/16, 332a/7

a. +ıġa 346a/12, 359b/1

a. +ıdın 309b/12

a. +ımız 325a/10

a. +ımızġa 325a/12

a. +larınıŋ 325a/14

a. +ların 303a/17

a. +larıdın 328b/10

a. +lar 308a/5

ata Baba, ata, ced

a. +sı 340b/14, 368b/2

a. +sınıŋ 371a/1, 375a/14

a. +ları 302b/6

a. +larınıŋ 334a/7

ʻaṭā < *Ar.* Bağış, ihsan, lütuf, bahşiş

ʻa. (pençe-i ʻa.) 367a/6

ʻa. ḳıldı 335a/7

ata- Ad vermek, adlandırmak

a. -rlar 302b/7, 321b/13

a. -p 334b/9

a‘ṭāf < *Ar.* Merhametler, iyilikler, ihsanlar, lütuflar

a. -ı sulṭānī 332b/11

atalıḳ Padişahın tuttuğu ve babası gibi güvendiği kişi, Türkistan’da bir rütbe (Metnin tarafımıza düşen kısmında özel isimleri işaret edecek şekilde kullanılmıştır.)

a. (“Kerīm-berdi Atalıḳ” kastedilmiştir.) 339b/5

a. (“Şāh Niyāz Atalıḳ” kastedilmiştir.) 360b/16

a. -ı mezbūr (“Kerīm-berdi Atalıḳ” kastedilmiştir.) 355a/8

a. -ı mezbūrnı (“İsen Aman Atalıḳ Bögeceli” ve “Ötef-berdi Atalıḳ Kök-üzekli” kastedilmiştir.) 334a/4

a. ḳıldı (“Muḥammed Ṣafā Bék” kastedilmiştir.) 304a/17

a. +ġa (“Kerīm-berdi Atalıḳ” kastedilmiştir.) 339b/11

atav Deniz ve göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası, ada

a. (töbek ve aral ve a.) 322a/13

a. +da 312a/1

a. +larda 322a/14

a. +larda (aral ve a.) 319b/13

‘aṭāyā < *Ar.* Hediyeler, bağışlar, ihsanlar, iyilikler

‘a. +sınıŋ 335a/9

‘atebe < *Ar.* Eşik, basamak

‘a. -i ‘āliyye 328a/6

‘a. -i fāyiżü’l-envārnıŋ 350b/6

‘atebe-būslıġ < *Ar.+Far.+T.* Eşik öpme → **‘atebe-būslıḳ**

‘a. 358b/16

‘a. +ıġa 301a/2, 318b/5, 329b/16, 378a/2

‘a. +ıdın 314a/17

‘atebe-būslıḳ < *Ar.+Far.+T.* Eşik öpme → **‘atebe-būslıġ**

‘a. 321a/13, 365a/12

‘a. +ġa 306b/11

‘a. +ıġa 373a/3

āteş < *Far.* Ateş; kızgınlık, öfke

ā. -i ḳahr salıp 346a/17

ā. -i nehb 355b/5

ā. -i nehb ü ġāret urup 329b/4

ā. -i sūzān 349a/13

ā. +ġa (kūre-i ā.) 325b/4

āteş-feşānlıġ < *Far.+T.* Ateş saçma, yakıcılık

ā. +ı bile 358b/3

‘aṭf < *Ar.* Çevirme, döndürme, yöneltme, meylettirme, eğme, bağlama

‘a. -ı ‘inān ḳıldı 340b/1, 343b/1

‘a. -ı ‘inān ḳıldılar 346b/13

‘a. -ı ‘inān ḳılıp 357b/8

‘āṭıfet < *Ar.* Yönelme, bir tarafa meyletme; şefkat gösterme, iyilik, cömerlik, kerem

‘ā. -i ṣāḥib-ḳırānī ḳılıp (mevrid-i pertev-i ‘ā.) 372a/3

‘ā. bolup dururlar (ser-şār-ı bāde-i ‘ā.) 378a/4

‘ā. ḳıldı (pīrāye-pūş-ı ‘ā.) 343a/11

‘ā. ḳılıp (behremend-i ‘ā.) 356a/17

‘ā. ḳılıp (mülebbes-i libās-ı ‘ā.) 370a/5

‘ā. +i bile (meyāmin-i teraḳḳub u ‘ā.) 302b/17

‘ā. +in (‘inān-ı ‘ā.) 347a/3, 360b/3

‘ā. +idin (naẓar-ı ‘ā.) 305b/16

atıl- (Kurşun, gülle, ok vb. şeyler için) Bir hedefe fırlatılmak

a. -ġan 340b/3, 341b/4

‘āṭıl < *Ar.* Boş, faydasız, işlemez

‘ā. ḳalur 333a/12

‘āṭır < *Ar.* Itırlı, güzel kokulu

‘ā. ḳılıp (pīş-nihād-ı ḫāṭır-ı ‘ā.) 336b/9

‘aṭiyyāt < *Ar.* Hediyeler, bağışlar, ihsanlar

‘a. -ı bī-kerāne 335a/4

aṭlāl < *Ar.* Yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapılar, harabeler, örenler

a. +ıdın (rub‘-ı a.) 302b/4

atlan- Ata binmek, yola koyulmak, sefere çıkmak

a. -ġay 307a/15

a. -sa 325b/13

a. -a almay 303b/4

a. -ıp 303b/3, 354b/17

a. -up 377b/1

aṭlas < *Ar.* Yüzü parlak, sık dokunmuş bir ipekli kumaş türü, atlas

a. u ṭılā 367a/3

a. -ı şāhıdın 314a/13

atlıġ Adlı, isimli, “…” adını taşıyan

a. 300b/14, 308a/7, 347b/17, 352b/2, 355a/12

atlıġ Atlı, ata binmiş kimse, süvari, atlı

asker
a. 300b/12, 344a/6
a. ḳılıp 312b/4
a. +dın 307a/12
‘avām < *Ar.* Halk tabakası, kültürlü ve yüksek tabakadan olmayan, sıradan insanlar
‘a. (ḫavāṣ u ‘a.) 336a/11, 351b/15
‘a. +ġa (ḫavāṣ u ‘a.) 373b/4
a‘vām < *Ar.* Yıllar, seneler
a. (tebādīl-i a.) 370a/14
avān < *Far.* Zaman, vakit
a. -ı ‘usret-nişānda 335b/3
a. -ı meymenet-i tev’emānda 313b/4
a. -ı mezbūrda 304b/8
a. +da 306b/5, 316a/16, 326a/12, 336b/10, 374a/6, 374b/17
‘avārıż < *Ar.* Kazalar, belalar, sıkıntılar, engeller
‘a. -ı zamān (dest-i ‘a.) 325b/3
‘avāṭıf < *Ar.* Şefkatler, merhametler, lütuflar, iyilikseverlikler
‘a. -ı bī-kerāne bile 377b/3
‘a. -ı bī-kerāne boldılar (maḥṣūṣ-ı ‘a.) 311b/13
‘a. -ı bī-kerāne-i ḫaḳanīdin 344b/10
‘a. -ı ḫusrevāne bile 340a/17, 360a/10
‘a. -ı ḫusrevāne 352b/7
‘a. -ı ḫusrevānedin 361a/10
‘a. -ı ḫusrevāneġa 304a/4, 356b/9
‘a. -ı ṣāḥib-ḳırānī 360a/11
āvāz < *Far.* Ses, seda, yüksek ses
ā. -ı tehniyet 361a/15
ā. -ı tüfeng 354b/4
āvīz < *Far.* Asılan, asılı bulunan
ā. +ġa (sitīz ü ā.) 330b/6
āvīzān < *Far.* Asılı, asılmış
ā. ḳıldurup durur 304a/7
avla- Olumlu davranışta bulunarak birinin ilgisini kazanmak
a. -ġalı (köŋlini a.) 358b/12
avuçla- Avuçla almak, avuçla kavramak
a. -p 317a/2
avvāre < *Far. avāre* Serseri, başıboş, aylak
a. -i bī-ḫānmān 352b/8
ay Dünya’nın uydusu olan gök cismi,

kamer, mah
a. 363a/2, 363b/14, 366a/16, 373b/2
a. ve yulduz 378b/6
a. +nıŋ 338a/13
ay Yaklaşık otuz gün olarak kabul edilen zaman dilimi, yılın on iki bölümünden her biri
a. 338b/2, 339a/6
a. -ı meẕkūrda 370b/7
a. burun 337b/11
a. +nıŋ 301a/9, 304a/2, 312b/6, 313a/8, 315b/1, 316b/1, 318b/11, 320a/14, 324a/16, 325b/15, 327a/3, 328b/3, 329b/15, 330b/16, 332a/14, 337a/13, 337a/16, 339a/5, 340b/13, 342b/15, 343a/14, 347b/9, 348b/17, 349b/4, 350b/16, 353b/17, 357b/9, 361a/14, 378a/17, 378b/10
a. +ġaça 338a/17
a. +dın soŋra 338b/2
a. +ınıŋ 300b/2, 306a/16, 307a/6, 313a/17, 326b/1, 329b/13, 331a/5, 331b/1, 332b/10, 352a/13, 369b/3, 372a/6
a. +ıda durur 309a/12
ayaġ Bacakların bilekten aşağıdaki, yere basan bölümü, ayak
→ **ayaḳ**
a. +ıdın 363b/4
ayaḳ 1. Bacakların bilekten aşağıdaki, yere basan bölümü, ayak
→ **ayaġ**
a. 308a/2
a. +ı bile 328b/17, 367a/15
a. +ınıŋ 325a/10
a. +ın 369a/11, 379b/5
a. +ıdın 344b/2
a. +ları 325a/13
a. +larıda 356b/8
2. Bir nehre karışan küçük akarsu, bir akarsunun kolu
a. +ı 379b/3
a. +ıġa 307a/7
a. +ıda 320b/13
a. +ıdaġı 307a/10
a. +ıdın 302b/10, 327b/13
3. Kadeh, kâse, çanak
a. tutar érdi 373b/10
ʻayān < *Ar.* Açık, belli, aşikâr, meydanda

‘a. 335b/13

‘a. -ı ṣūret-i ṣafā 367a/1

‘a. eyleben 367b/2

‘a. eylep (ḳıyāmet-i ‘a.) 345b/1

‘a. ḳıldı 301b/3

a‘yān < *Ar.* Bir memleketin ileri gelenleri, bir şehrin büyükleri, meclis üyeleri

a. 317a/6

a. -ı ḥażret 313a/1, 351a/16

a. -ı ḥażret-i ḫaḳanī 301b/11

a. -ı ḥażretdin durur érdi 340b/14

a. -ı ḥażretġa 318b/6

ayır- 1. Bir bütüne ait parçalar kopmak, düşmek

a. -dı 379a/8

2. Seçmek, tahsis etmek

a. -dılar 329a/16

‘āyid < *Ar. ‘ā’id* Bir kimse veya şeyle ilgili olan, ilgili, ilişkin, dolayı

‘ā. bolup 372b/16

‘ā. bolur 333a/7

āyīn < *Far.* Tören, merasim; töre, usul, düzen, kural

ā. -i baḫşiş (iẓhār-ı ā.) 301b/8

ā. -i devlet bile 301b/6

ā. -i edeb bile 320a/15

ā. -i iḫtilāf 366b/14

ā. -i ṣıdḳ u ṣafā ḳılıp 335b/12

ā. -i şer‘ (‘ilm ü) 372b/10

ā. -i şer‘ birle 366b/11

ā. -i şer‘ġa 372b/7

ā. -i şerāret 374a/7

ā. -i telāş 340a/8

ā. -i temkīn bile 344a/13

ā. +i 334b/12

ā. +ini 312b/10

ā. +iġa 340a/7

ā. +idin 373b/7

āyīne < *Far.* Ayna

ā. 379a/15

ā. -i rūzgārdın 360a/14

ā. -i zamāneġa 366b/9

ā. +niŋ 363a/9

ā. +siġa 338b/17

āyīne-bend < *Far.* Ayna gibi, ayna bağlamış

ā. 316a/5

ā. boldı 315b/13

āyīne-sān < *Far.* Ayna gibi, ayna misali

ā. (rūy-ı ā.) 379a/16

aylantur- Döndürmek, dolaştırmak

a. -up 314b/11

aylıḳ Bir ayı kapsayan süre, bir ay için

a. 376b/2

‘ayn < *Ar.* Bir şeyin aslı, (ta) kendisi, tıpkısı; belirlenmiş, tayin edilmiş → **‘ayniyye**

‘a. -ı cehālet 345b/11

‘a. -ı dōstlıġ ve ḳarıntaşlıġdın durur érdi 320a/2

‘a. -ı ‘ināyet 323b/4, 349a/12

‘a. -ı ‘ināyetdin 363a/16

‘a. -ı kerāmet 347b/8

‘ayniyye < *Ar.* Bir şeyin aslı, (ta) kendisi, tıpkısı; belirlenmiş, tayin edilmiş → **‘ayn**

‘a. (ferāyiż-i ‘a.) 371a/15

ayrıl- 1. Bölünmek, parçalara ayrılmak, ayrılmak

a. -ıp 316a/7, 325a/3

a. -ġan 327b/13

2. Birinden, bir şeyden veya bir yerden uzaklaşmak

a. -dılar 377a/11

a. -ıp 323a/5

a. -ġandın soŋra 358a/7, 360b/6

ayrılış- Birinden, bir şeyden veya bir yerden uzaklaşmak, ayrılmak

a. -ġan 323a/9

ayrılmaḳ Birinden, bir şeyden veya bir yerden uzaklaşmak

a. +ı 319b/4

ayrıt Ayrılma yeri, kavşak

a. +ınıŋ 340b/15

ayru Ayrı, başka

a. 333a/4

‘ayş < *Ar.* Hayatın tadını çıkararak yaşama, zevk sürme, safa

‘a. 365b/16, 367b/11

‘a. (bahār-ı ‘a.) 365b/7

‘a. (esbāb-ı ‘a.) 373a/16

‘a. (ḳānūn-ı ‘a.) 365b/13

‘a. (mey-i ‘a.) 364a/6

‘a. ‘ayş u ferāġ érür (maḥal-ı ‘a.) 302b/14

‘a. -ı naṣfet 366a/2

‘a. étti 366a/1

‘a. u kāmrānlıġ 373b/6

‘a. +ını (ḫırmen-i ‘a.) 314b/14

‘ayşī < *Ar.* Bir safa, bir zevk sürme

‘a. 366a/2

ayt- Söylemek, demek

a. -urlar 305b/2

aytıl- Söylenmek, denmek

a. -dı 364b/13

aytmaḳlıḳ Söyleme, deme

a. (cevāb a.) 341a/11

‘ayyūḳ < *Ar.* Göğün en yüksek yeri, göğün kuzey yarım küresinde bulunan bir takım yıldızının en parlak yıldızı

‘a. étti (zīnet-baḫş-ı ‘a.) 319a/13

‘a. +ġa (ḳubbe-i ‘a.) 379b/9

‘a. +ġa (ẕirve-i ‘a.) 335a/11

‘a. +dın (ẕirve-i ‘a.) 339a/11

az Nicelik, nitelik, süre vb. yönden eksik, çok karşıtı; umulandan veya gerekenden eksik

a. 302b/12, 312b/16, 319a/5, 332b/2, 342b/13, 343b/7, 349b/1, 369b/6, 370b/2, 372a/7

a. körmese 345a/4

az az Azar azar, yavaş yavaş

a. 370a/15, 379b/11

‘azā < *Ar.* Yas, başa gelen musibete veya belaya sabretme, sabır

‘a. 367b/11

āzād < *Far.* Özgür, serbest, kurtulmuş

ā. 368b/6

ā. ḳıldı 330a/3

ā. ve muṭlaḳu’l-‘inān ḳıldılar 329b/1

a‘ẓam < *Ar.* Çok büyük, en büyük

a. (destūr-ı a.) 317b/7

a. (efżal-ı ḫavāḳīn-i a.) 336b/6

a. (emīr-zāde-i a.) 348b/5, 355a/16, 355b/12

a. (maḫẕūm-ı a.) 313b/13

a. (vezīr-i a.) 350b/17

a. +ı (neyyir-i a.) 306a/1

a. +ı (rükn-i a.) 376b/17

a. +ı (rükn-i a.) durur 371a/16

a. +ı (rükn-i a.) durur érdi 330b/9

a. +ıġa (muḥīṭ-i a.) 321b/4

ażḥā < *Ar.* Kurban

a. +da (‘ıyd-ı a.) 375b/8

aẓher < *Ar.* Apaçık, besbelli, aşikâr, meydanda

a. -i mine’ş-şems 347a/16

azıḳ- Yolunu kaybetmek, şaşırmak, yoldan çıkmak

a. -ıp (yol a.) 305a/17

‘āzim < *Ar.* Kararlı, azimli, niyetli

‘ā. -i maḳṣad bolup durur 339a/8

‘ā. -i ṣaḥrā-yı ‘adem ḳılıp dururlar 358b/6

‘ā. boldı 359b/2
‘ā. bolmaġı 308b/2
‘ā. bolup 342b/15, 347b/12, 354a/10
‘ā. bolup dururlar 305a/15, 320a/4, 348b/3, 380a/11
‘ā. bolup érdi 375b/15
‘aẓīm < *Ar.* Büyük, yüce, ulu
‘a. (dest-bürd-i ‘a.) 377a/11
‘a. (gūşmāl-ı ‘a.) 344b/16
‘a. (toy-ı ‘a.) 352a/10
‘a. (zelzele-i ‘a.) 313a/13
‘a. yétkürüp (dest-bürd-i ‘a.) 358b/15
‘a. +i durur (şehr-i ‘a.) 315b/10
‘aẓīme < *Ar.* Büyük, yüce, ulu
‘a. (cerāyim-i ‘a.) 306b/2
‘a. (enhār-ı ‘a.) 322a/8
‘azīmet < *Ar.* Gitme, gidiş, hareket etme, yola çıkma
‘a. 307b/17, 311b/16, 320b/10, 335b/5
‘a. -i muvāfıḳ 347a/15
‘a. -i ṣādıḳ 347a/9
‘a. bolup (bādiye-peymā-yı ‘a.) 324b/16
‘a. bolup durur (bādiye-peymā-yı ‘a.) 312a/13
‘a. bolup durur érdiler (rā’yet-efrāz-ı ‘a.) 368b/14
‘a. étkeli 366b/7
‘a. eylesen̡ 321a/9
‘a. ḳıldılar 306b/3
‘a. körgüzmegi 308b/6
‘a. sürse (yekrān-ı ‘a.) 325b/5
‘a. sürüp (yekrān-ı ‘a.) 368b/9
‘a. sürüp (zevraḳ-ı ‘a.) 348b/15
‘a. sürüp dururlar (yekrān-ı ‘a.) 358b/9
‘a. +ni (rā’yet-i ‘a.) 378b/3
‘a. +i 311a/16
‘a. +i bile 302a/5
‘a. +iniŋ 320a/3
‘a. +in 335a/1
‘a. +in (‘inān-ı ‘a.) 324b/7, 344b/6
‘a. +in ḳılmaḳnı 332b/16
‘a. +iġa 323a/14
‘a. +iġa (ṣaḥīfe-i ‘a.) 375b/11
‘aẓīmü’ş-şān < *Ar.* Şanı yüce
‘a. 376a/8
‘a. (‘ulemā-yı ‘a.) 351a/16
‘azīz < *Ar.* Kıymetli, yüce, mukaddes, saygın

‘a. 371b/6

‘azīzī < *Ar.* Yücelik, büyüklük

‘a. (şefḳat-ı ‘a.) 356a/9

‘azl < *Ar.* Görevden alma, birisini işinden veya makamından ayırma

‘a. çékti (raḳam-ı ‘a.) 326b/16

‘azm < *Ar.* Azim, niyet, karar

‘a. eyledi 301a/7

‘a. +iŋ 327b/5

‘a. +i bile 358b/10

‘a. +in 378a/9

‘a. +ıġa 311b/14, 318a/7

aẕrār < *Ar.* Zararlar, kayıplar

a. +ı üçün 343a/16

azuḳ Gerekli yiyecek ve içecekler, azık, nevale → **azuḳa**

a. +ı bile 376b/2

azuḳa Gerekli yiyecek ve içecek, azık, nevale → **azuḳ**

a. (ulaġ ve a.) 306a/15

a. +sıdın (ulaġ ve a.) 377a/11

‘azze ve celle < *Ar.* Aziz ve celil olan (Allah)

‘a. (Ḥakīm-i ‘a.) 338b/4

B

bā-vaḳār < *Far.* Vakarlı, ciddi, ağırbaşlı

b. (zen-i b.) 305b/15

bā-vücūd < *Far.+Ar.* Bununla beraber, böylece

b. 304a/16, 305a/6, 315b/12, 318a/10, 332b/7, 333b/2, 344a/5, 345a/9, 354a/9, 371b/17, 376a/1

bā-vücūdī < *Far.+Ar.* Bununla beraber, böylece

b. 322b/1, 334b/16, 336a/7, 356b/7, 379a/12

bāb < *Ar.* 1. Kapı

b. -ı feṯḥ 347a/9

b. -ı nuṣret 373b/13

2. Konu, bahis

b. +da 338b/3

b. +ıda 307b/12

bād-pā < *Far.* Ayağı çabuk olan, süratli, tez (at vb. için)

b. sürseŋ 366b/7

b. sürüp 308a/2

bād-peymā < *Far.* Avare, aylak, serseri → **bād-peymāy**

b. +lar (ḫāk-sār-ı b.) 348b/7

bād-peymāy < *Far.* Avare, aylak, serseri → **bād-peymā**

b. (a‘dā-yı b.) 345a/13

bād-reftār < *Far.* Rüzgâr gibi hızlı giden, çabuk ve hızlı koşan

b. (eşheb-i b.) 302a/1

bāde < *Far.* Şarap, içki; kadeh, tas

b. -i ‘āṭıfet bolup dururlar (ser-şār-ı b.) 378a/4

b. -i inbisāṭ durur érdi (neş’e-endūz-ı b.) 314b/3

b. -i iṭmi̇nān ḳıldı (behre-yāb-ı b.) 356a/13

b. -i murād olsun (ser-ḫōş-ı b.) 373b/13

bāde-peymā < *Far.* Şarap ölçen, sarhoş

b. -yı ḫum-ḫāne-i devlet 301b/9

b. +sı ḳıldı 312a/9

bādiye < *Ar.* Çöl, sahra

b. -i żalāletdin 317b/16

b. +side 330b/11

bādiye-peymā < *Ar.+Far.* Çölde dolaşan, çölde gezen

b. -yı ‘azi̇met bolup 324b/15

b. -yı ‘azi̇met bolup durur 312a/13

b. -yı mürāca‘at bolup 329b/13

b. +larıġa 317b/15

bādiye-peymālıġ < *Far.+T.* Çölde dolaşma, çölde gezme

b. +da 326a/2

bāġ < *Far.* Bağ, büyük bahçe, bostan

b. (ġayret-i b.) 302b/14

b. +da 367b/9

b. +ıdın 367b/8

b. +larġa 315a/12

bāġ-bān < *Far.* Bahçıvan

b. (bi̇-ruḫṣat-ı b.) 315a/13

bağçe < *Far.+T.* Bahçe; sebze, meyve, çiçek ve ağaç yetiştirilen yer

b. -i iḳbālınıŋ 373a/12

bağışla- 1. Bağışlamak, affetmek

b. -dı 326a/17

b. -dı (cerāyimin b.) 361a/4

b. -dı (ḳanın b.) 324a/2

b. -p 368b/3

2. Bir şeyi karşılıksız olarak vermek, ihsan etmek, iyilikte bulunmak

b. -dı 350b/8

b. -dı (berūmendlıġ b.) 302a/3

b. -dı (ḥalāvet b.) 372a/14

b. -dı (neżāret b.) 378b/4

b. -dı (ser-efrāzlıġ b.) 371a/9

b. -dı (ser-efrāzlıġlar b.) 326b/9

b. -dı (ser-efrāzlıḳ b.) 304a/15

b. -dı (sūr b.) 331b/15

b. -dı (şeref-i iḫtiṣāṣ b.) 340b/4

b. -dı (zīnet b.) 372b/6

b. -dı (nezāhat b.) 327a/9

b. -p (ser-efrāzlıġ b.) 301a/13, 335a/4

bāġıyye < *Ar.* Asi, azgın, serkeş

b. (umerā-yı b.) 323b/10

baġī < *Ar.* Asilik, azgınlık, serkeşlik

b. (rüsūm-ı b.) 333b/15

b. vü küfrān 334b/11

baġla- 1. Bir şeyi bir yere veya başka bir şeye tutturmak, bağlamak

b. -ban (kemer b.) 345a/17

b. -p 316a/8

b. -p (kemer-i ictihād b.) 348b/3, 353b/12

2. Geçişi engellemek, önünü kesmek

b. -p durur érdiler 319a/1

3. Oluşmak, meydana gelmek

b. -p (şūşe b.) 379a/7

baġlan- Yönetimi veya emri altına verilmek, aralarında yönetim bakımından bir ilişki bulunmak

b. -dı 342a/11

b. -may (āsāyişġa b.) 335a/1

baġlat- Bağlama işini yaptırmak, bağlatmak

b. -dılar 317b/11

b. -ıp 342b/14

b. -urġa 342b/13

baġlıġ Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren, vabeste, bağlı

b. 366b/15

baġ(ı)r Bağır, göğüs

b. +ın 342a/10

bahā < *Far.* 1. Değer, kıymet, paha

b. bolup (mūcib-i b.) 366a/8

2. Güzellik, zariflik

b. (çemen-i behcet ü b.) 367b/9

bahādır Yiğit, cesur, kahraman, asker, savaşçı

b. bile 331a/8, 332b/1

b. +ları 301b/2, 347a/6, 377a/8

b. +lar 335a/5, 344a/13, 344a/3, 345b/16, 349a/8, 357a/15, 357b/6, 367b/17

b. +lar bile 329b/5

b. +larnıŋ 346b/3

b. +larġa 344b/10

bahāne < *Far.* Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep, bahane

b. 352a/8
b. ḳılıp 302a/11, 307b/3, 311a/4
b. tapar 365a/17
b. tiley durur érdi 352a/8
b. +si bile 378a/7
b. +sin 352a/10
bahānesiz < *Far.+T.* Bahanesi olmayan
b. 365a/17
bahār (I) < *Far.* Bahar, ilkbahar, mevsim
b. 314a/6,
b. -ı ʻayş 365b/7
b. -ı ʻināyet-i İlāhī 347b/2
b. -ı cennet oldı 363a/8
b. -ı kerāmet (nesīm-i b.) 347b/5
b. bolġandın soŋra 359a/7
b. +ı 361a/17
b. +ınıŋ 331b/15
b. +ıdın 353b/7
bahār (II) < *Far.* Güzellik, güzel, hoş, güzel kokulu
b. -ı enfās-ı mübārekleridin 314a/5
bahār-vuṣūl < *Far.+Ar.* Baharla gelen, bahar getiren
b. +ı bile 352b/11
b. +ı bile (nesīm-i b.) 355b/2
b. +ı bile (reşeḥāt-ı b.) 317b/2
bāhire < *Ar.* Belli, açık, apaçık, gün gibi ortada
b. (nuṣret-i b.) 353b/4
b. (te'yīd-i b.) 346b/6
baḥr < *Ar.* Deniz
b. 322b/6, 324b/1, 367a/12
b. (ber ü b.) 311a/7
b. -ı aḫżarıġa 321b/3
b. -ı jerf ara 325b/10
b. -ı ḫurūşān kibi 322b/6
b. -ı zeḫḫārnıŋ 319b/2
b. -ı zülālıdın 323b/15
b. u ber 316a/2
b. u ber (ḥażret-i sulṭān-ı b.) 323b/12
b. u ber (şeh-i b.) 322b/15
b. u beyābān érür (kūh u b.) 339a/15
b. +ınıŋ 324a/17
b. +ıġa 308b/4, 308b/7, 323b/14
b. +ıġa (berr ü b.) 319a/4
b. +lar 316a/5
baḥrī < *Ar.* Deniz gibi

b. durur 321a/16, 322b/4

baḫşiş < *Far.* Bağış, hediye, bahşiş

b. (iẓhār-ı āyīn-i b.) 301b/8

b. +idin 301b/5

baḫt < *Far.* Baht, talih, kısmet, kader

b. 310b/15

b. (musā'adet-i b.) 301a/2, 372a/2

b. -ı bülend 325b/2, 365a/13

b. -ı sa'ddın 317a/1

b. ile 363b/1

b. olup 314a/16

b. +ın 336a/8

b. +ları dék 330a/5

ba'īd < *Ar.* Uzak, ırak

b. ('ahd-ı b.) 309a/15, 353a/10, 374a/9

b. +din béri ('ahd-ı b.) 370a/10

bā'iṣ < *Ar.* Sebep, sebep olan, yol açan, sağlayan

b. bolup durur érdi (mūcib ve b.) 301b/14

baḳ- 1. Bakışı bir şey üzerine çevirmek, görmek

b. -saŋ 365b/4

2. İlgilenmek

b. -may 305b/12

bāk < *Far.* Korku, kaygı, çekinme, sakınma

b. (bī-vehm ü b.) 363a/1

baḳa -e doğru (Son çekim edatı)

b. (sevāḥiliġa b.) 316b/5

bāḳī < *Ar.* Ebedî, sonsuz, ölümsüz

b. (necāt-ı b.) 321b/13

b. +de (gül-şen-i b.) 337b/3

bāl < *Far.* Kanat, kol

b. u başıŋa 306a/14

baltala- Balta ile vurarak kırıp parçalamak

b. -p 342a/8

bām < *Far.* Kubbe, dam, çatı

b. (dürr-i b.) 365b/5

bāmdād < *Far.* Sabah, sabahleyin

b. +nı oḳup (namāz-ı b.) 339b/12

bar Var, mevcut

b. 332a/10, 335b/13, 339a/13, 366b/9

b. durur 308a/10, 320b/16, 340b/16

b. dururlar 369a/13

b. durur érdi 317b/13, 356b/7, 357b/17

b. érdi 364b/2

b. eyleseŋ 352b/17

b. +men 366b/9

b. +dur 307b/5, 367b/13

bār < *Far.* Meyve

b. -ı emn 314b/16

bar- Varmak, gitmek, ulaşmak

b. -ıp durur 357b/9

b. -dı 307a/12

b. -dılar 300b/14

b. -salar 310a/4

b. -a durur 325a/11

b. -a turġan 348b/16

b. -ıp 305b/6, 306b/9, 306b/14, 309a/14, 309b/9, 310a/7, 313b/12, 316b/12, 320b/14, 340a/6, 341b/1, 354a/3, 354a/5, 357b/8, 358a/17, 360a/1, 360a/2, 374b/10

b. -urda 379b/1

b. -ġan 342a/13

b. -ġanlardın 349b/9

b. -ġu dékdür 339a/16

b. -ur érdi 328b/10

b. -ıp durur érdi 343a/5

b. -ıp durur érdiler 375a/5

bār-gāh < *Far.* Saray divanı, otağ, padişahın huzuru → **bār-geh**

b. -ı devletde 351b/1

b. -ı felek-iştibāh ḳıldı (mażreb-i b.) 327a/6

b. -ı felek-iştibāhġa 312a/1

b. -ı gerdūn-iştibāh 339a/11

b. -ı iḳbāl ḳıldı (mażreb-i b.) 331b/5

b. -ı iḳbāl 326a/8

b. -ı mu'allā-esās 351b/1

b. -ı nüzūl étdi (mażreb-i b.) 377b/5

b. -ı nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar (mażreb-i b.) 340b/12

b. -ı sipihr-iştibāh 335a/5

b. -ı sipihr-iştibāhnıŋ 318b/5

b. -ı sipihr-nümūnnı 335a/10

b. +nı (ṣaḥn-ı b.) 351b/13

bār-geh < *Far.* Saray divanı, otağ, padişahın huzuru → **bār-gāh**

b. +i 315b/11

bār-yāb < *Far.* Padişahın huzuru

b. -ı devlet-i ḥużūr ḳılıp 335a/6

bārān < *Far.* Yağmur

b. 364a/1

barça Bütün, hep, hepsi

b. 316a/4, 329b/7, 334a/15, 339a/14, 339a/15, 340b/6,

345a/16, 349a/15, 351b/15, 351b/5, 356b/8, 366a/9, 367a/4, 368b/5, 377b/7, 380a/12, 380a/16

b. +nıŋ 363b/5

b. +nı 351b/10

b. +dın burun 354b/10

b. +dın burunraḳ 329a/6

b. +sı 352b/3

b. +sıġa 304a/14

barı Bütün, hep, tamamen

b. 301b/16, 302a/8, 313a/5, 316a/13, 316a/15, 321b/12, 336a/11, 338b/5, 373a/16

Bārī < *Ar.* "Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan, varlıklara şekil veren" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden

B. 314b/6

bārıḳa < *Ar.* Şimşek

b. +sı bile 380a/10

barmaḳ Parmak

b. 322b/2

bārū < *Far.* Kale duvarı, hisar burcu, sur

b. 348a/3

b. (burūc u b.) 348a/1

b. +dın (burc-ı b.) 342b/3

b. +sı (burūc u b.) 327b/14

baṣar < *Ar.* Anlayış, idrak, basiret

b. (iḫtilāl-ı b.) 354a/9

bāṣıra < *Ar.* Görme duyusu, görüş

b. +sıġa (ḳuvvet-i b.) 353b/16

bāsıṭ < *Ar.* Yayan, yayıcı

b. -ı bisāṭu'l-emn ve'l-emān 376b/13

basīṭ < *Ar.* Sade, düz; yayılmış

b. érdi (yoḳarı ve b.) 338a/17

b. étip 307a/17

baş Baş, kafa; lider, amir, komutan, baş kişi; akarsuyun kaynağı veya yanı

b. 318a/3, 363b/3, 377a/9, 377b/3

b. bolup 355b/13

b. çékip 370a/17

b. çékmiş durur érdiler 369a/12

b. çéktiler 376a/3

b. çıḳara almaġay 363a/12

b. çıḳardı 303b/12

b. égmes érdi 354b/14

b. késken 301a/12

b. ḳoşup 343a/4

b. tutup érdi 301b/2
b. +nı 330b/14
b. +ıŋa (bāl u b.) 306a/14
b. +ıŋda 367a/2
b. +ı 304a/9, 318a/14, 355a/14, 358b/8
b. +ı bile 304a/6
b. +ı üze 356a/13
b. +ı üzre 314a/10
b. +ını 363b/10
b. +ını égmedi 367b/2
b. +ın 303b/15, 303b/17, 304a/6, 308a/14, 341b/11, 345a/12, 354b/13, 354b/15, 355a/7, 357a/4, 357b/3, 364b/11, 377a/14
b. +ın çıḳara almaġay 345a/1
b. +ın égmes érdiler 308b/13
b. +ın cüdā eyledi 367a/17
b. +ıġa 345a/15, 354b/12, 359b/3, 367a/9, 367b/3, 367b/8, 370b/13, 372b/9, 373a/7, 373b/1, 379a/2
b. +ıda 303b/17
b. +ıda édi 303b/16
b. +ıdın éttiler 317a/2
b. +larıdın 330b/14
b. +lar 367b/4
b. +larnı 318a/13

başḳa Bilinenin dışında, diğer, ayrı, farklı
b. 300b/16, 322a/8
b. tüşüp 358a/9
b. +sı 311a/1, 324a/10

başḳar- Başarmak, sonunu getirmek; yol göstermek
b. -a almadı (iş b.) 304b/8
b. -a almay (yol b.) 358a/9
b. -a almayın (yol b.) 360b/7

başla- Başlamak, bir işe girişmek, harekete geçmek
b. -dı (sirāyet ḳıla b.) 323a/7
b. -dılar (dāḫil ve mezāḥim bola b.) 374b/4
b. -dılar (öle b.) 342b/2
b. -dılar (sata b.) 334b/3
b. -p 363b/5

başlıġ Reis, kumandan, önder; başlı, adlı → **başlıḳ**
b. 300b/12, 306b/3, 309a/5, 309a/8, 310a/3, 326b/5, 327a/9, 337a/1, 338a/3, 343a/1, 344b/10, 347a/6, 354b/6, 356b/16, 357a/13, 359a/7,

375b/16

başlıḳ Reis, kumandan, önder; başlı, adlı → **başlıġ**

b. 328a/4

bat Hemen, derhal, çabuk

b. ḳıldı 361a/17

bat- Batmak, içine girmek

b. -ar 321a/1, 321b/9

b. -ıp 308a/6, 325a/6, 325a/7

baṭālet < *Ar.* Aylaklık, tembellik

b. tüşüp (köziġa ġubār-ı b.) 353b/15

bāṭın < *Ar.* İç, gizli

b. +ı (ḫazīne-i b.) 350a/16

baydaḳ Bayrak, sancak

b. 349a/7

bāyeste < *Far.* Lüzumlu, gerekli

b. +ġa (żiyāfāt-ı b.) 311b/13

bayram Millî veya dinî bakımdan önemli olan, milletçe kutlanan özel gün

b. 363b/14

bayrı Eski, emektar, uzun süre hizmet etmiş

b. 302b/10

bāz < *Far.* Açık

b. oldı 325b/10

ba‘żı < *Ar.* Bir kısmı, birazı, bazı

b. 303b/4, 303b/5, 304b/16, 306b/1, 306b/9, 308a/12, 309a/5, 309b/13, 310b/6, 311a/5, 313a/6, 314b/7, 320b/12, 323b/3, 325a/13, 328a/4, 329a/5, 329b/2, 329b/5, 331a/10, 332b/14, 333b/12, 333b/3, 334b/1, 336b/1, 340a/16, 340a/4, 341a/17, 341b/3, 342a/16, 343a/6, 343b/14, 345b/6, 346b/3, 347b/11, 348b/1, 348b/12, 348b/5, 349a/6, 349b/5, 349b/7, 353a/8, 355b/16, 355b/17, 356b/12, 357a/15, 357b/5, 359a/7, 368b/13, 369a/2, 369b/5, 370b/7, 374b/8, 375a/1, 376a/14, 376a/4, 377a/12, 377a/13, 380a/17

b. +nıŋ 334a/6, 348a/2

b. +nı 334a/12, 334a/13, 367a/15, 367a/16

b. +lar 320b/13

bāzū < *Far.* Kolun omuz ile dirsek arasında bulunan şişkince kas,

pazı; (mec.) güç, kuvvet

b. -yı evbāş 315a/17

b. +sıdın 363b/14

be-cüz < *Far.+Ar.* Bununla birlikte, üstelik, ayrıca

b. érmes 346b/10

be-destūr < *Far.* Âdet olduğu üzere, âdete göre

b. -ı sābıḳ 343b/5

be-dūn < *Far.* Dışında, hariç, -sız/-siz, -maksızın/-meksizin

b. -ı İslām 364b/4

b. -ı revāc-ı şer' 366b/12

b. -ı taṣdīḳ 347b/2

be-farḳ < *Far.+Ar.* -den başa kadar

b. 301b/16

be-ġāyet < *Far.+Ar.* Pek çok, son derece, çok aşırı

b. 302b/1, 315a/11, 315b/1, 317a/7, 320b/16, 322a/9, 340b/12, 340b/2, 349b/1, 376b/14

b. érdi 328b/7

be-ġayr < *Far.+Ar.* Hariç, dışında, başka

b. 325b/12

b. -ı perhīz 364b/4

be-nā < *Far.* Yere kadar, zemine kadar

b. 365b/5

be-nāgeh < *Far.* Birdenbire, ansızın

b. 307a/16

be-taḫṣīṣ < *Far.+Ar.* Özellikle, hele

b. 326b/7

be-vech < *Far.+Ar.* Tarzında, biçimiyle, yoluyla

b. -i dil-ḫᵛāh 342b/14, 369b/7

bebr < *Far.* Hindistan ve Afrika'da yaşayıp kaplana benzeyen, saldırdığı zaman derisindeki tüyleri kabarıp korkunç bir görünüme bürünen hayvan

b. -i nīrū 313a/5

bed-baḫt < *Far.* Bahtsız, talihsiz, kara bahtlı

b. 309b/14

b. +nıŋ (müdbir-i b.) 334a/1

b. +ġa (bī-devlet ü b.) 306a/13

b. +dın 306a/11

bed-dil < *Far.* Yüreksiz, korkak

b. ü bed-sigāl ü bed-girdār 305b/9

bed-endīş < *Far.* Kötülük düşünen

b. +ler 358b/7

bed-girdār < *Far.* İşi, hareketi kötü,

günahkâr

b. (bed-dil ü bed-sigāl ü b.) 305b/9

b. +nıŋ (müdbir-i b.) 333b/7

b. +nıŋ (ṭāġī-yi b.) 334b/14

b. +ġa (ẓālim-i b.) 356b/3

bed-ḫˇāh < *Far.* Başkasının kötülüğünü isteyen, kötü niyetli

b. -ı fesād-endīşlerni 355a/10

bed-ḫˇāhlıġ < *Far.*+*T.* Başkasının kötülüğünü isteme, kötü niyetlilik

b. 309b/14, 373a/7

bed-kār < *Far.* İşi, hareketi kötü, günahkâr

b. (mu'ānid-i b.) 333b/15

b. (müdbir-i b.) 305b/8

b. (müfsid-i b.) 354a/8

bed-kīş < *Far.* Acımasız, zalim

b. +ler (müdbir-i b.) 348a/16

bed-ma'āş < *Far.+Ar.* Yaşayışı, davranışı kötü olan

b. +ı (evbāş u erāẕil-i b.) 349b/5

bed-sigāl < *Far.* Kötü düşünceli, herkes hakkında kötü söz söyleyen

b. ü bed-girdār (bed-dil ü b.) 305b/9

badalġa Kılavuz

b. 376a/12

bedāyi' < *Ar.* Yeni ve güzel şeyler, eşi benzeri olmayan şeyler

b. +i 325a/2

bedāyi'-nigār < *Ar.+Far.* Güzel resimler

b. +nıŋ (ḳalem-i b.) 347b/7

bedel < *Ar.* Bir şeyin yerini tutabilen karşılık

b. +ide 348a/14

beden < *Ar.* Vücut, gövde

b. 333a/10

bedī'a-nigār < *Ar.+Far.* Güzel resim

b. (ḳalem-i b.) 328a/11

behcet < *Ar.* Sevinç; güzellik

b. 353b/7, 373b/2

b. (sāḳī-yi b.) 365b/12

b. -i tamām 370a/1

b. ü bahā (çemen-i b.) 367b/9

b. ḳıldı (merḥale-peymā-yı b.) 356b/2

b. +in tapıp 302a/13

behcet-efzā < *Ar.+Far.* Sevinç artıran, mululuk verici

b. +dın (vāḳı‘a-ı b.) 355a/4

behişt < *Far.* Cennet

b. -i berīn ḳıldı (ġayret-i b.) 377a/7

behr < *Ar.* Pay, hisse

b. almaġan 351b/16

Behrām < *Far.* İran hükümdarı (Yaban eşeği avına çok düşkün olduğundan Behrâm-ı Gûr olarak da anılmaktadır.); Merih yıldızı

B. 363a/13, 366b/2

B. -ı ḫūn-āşām 346b/5

Behrām-ṣavlet < *Far.+Ar.* Behram gibi saldırgan, kuvvetli

B. 335a/5, 337a/6

B. (şehenşāh-ı B.) 311a/7

behre < *Far.* Pay, hisse

b. -i tamām almaġı 376b/6

b. alıp 351b/15

b. tapsun 336a/11

behre-ber-dār < *Far.* Nasipli, kısmetli

b. olmaḳ 310b/16

behre-ver < *Far.* Hissesini, payını almış

b. ḳıldı 332a/8

behre-yāb < *Far.* Hisse ve nasibi olan

b. -ı bāde-i iṭmīnān ḳıldı 356a/13

b. -ı devlet-i ḥużūr 343a/9

b. -ı iḥsān u ıṣṭınā‘ bolup dururlar 346b/15

behremend < *Far.* Nasipli, kısmetli

b. -i ‘āṭıfet ḳılıp 356a/17

b. étdi (ser-bülend ü b.) 360a/16

b. étip 340a/4

b. étkey 371b/8

b. étti 310b/15

b. ḳılıp 361a/10

behremendlıġ < *Far.+T.* Nasipli ve kısmetli olma

b. yétkürüp durur 344b/11

beḳā < *Ar.* Ebedilik, ölümsüzlük

b. (ṣūret-i b.) 367b/15

beḳā-peẕīr < *Ar.+Far.* Bekâ bulan, ölümsüzlüğe ulaşan

b. bolsun 367a/7

bel Belki

b. 315b/10

belā < *Ar.* İçinden çıkılması güç durum, musibet

b. 367b/3, 367b/8

b. (giriftār-ı aġlāl-ı b.) 356a/16

b. (zindān-ı b.) 376b/1
b. -yı āsmānī dék 368b/10
b. -yı ḳaḥṭ 335a/13
b. -yı kürbetġa 369b/17
b. -yı nā-gehānī yaŋlıġ 303b/1
b. durur érdiler (muḳayyed-i selāsil-i b.) 368b/6
b. ve fiten bolur (muṣībi-b.) 333a/16
b. +ġa 356b/6
b. +ġa (zencīr-i b.) 324a/1, 329a/11
b. +dın (girdāb-ı b.) 325a/15
b. +sı 342b/1
b. +sınıŋ 334a/9
b. +sıdın 356b/9

belāġat < *Ar.* Güzel ve pürüzsüz söz söyleme; sözün düzgün, kusursuz, yerinde ve muhataba göre söylenmesini öğreten ilim
b. 312a/14
b. u feṣāḥat 361b/3

belāġat-dişār < *Ar.* Çok güzel konuşan, beliğ
b. 371a/13

belāġat-şi'ār < *Ar.* Mesleği belagat olan, güzel konuşan
b. (şu'arā-yı b.) 361b/1

belde < *Ar.* Memleket, diyar, kent
b. -i maḥrūsa-ı Ḫ̔ārezm-i İrem Bezm'ġa 357a/15
b. -i maḥrūsa-ı Ürgenç 371a/9
b. -i Ürgenç'din 371b/4
b. +siġa 358a/17
b. +side 313a/16, 371a/6

belī < *Ar.* Evet
b. 328b/17, 340a/13

belīġ < *Ar.* Belagat sahibi, düzgün ve güzel konuşan, beliğ
b. (güşmāl-ı b.) 377a/11
b. yétkürse (tenbīh-i b.) 344b/16
b. yétkürüp dururlar (güşmāl-ı b.) 377b/2

beliyye < *Ar.* Bela, musibet, sıkıntı, eziyet
b. +si 336b/2

beliyyet < *Ar.* Bela, musibet, sıkıntı, eziyet
b. (ṭūfān-ı b.) 364a/2
b. +de (zindān-ı b.) 368b/3

Belḳıs Hz. Süleyman'a tâbi olan Sebe melikesi
B. -ı devrān 373b/1

belki < *Far.* Belki → **belkim**

b. 302a/6, 306a/11, 317b/5, 322b/7, 324b/5, 325a/14, 325a/5, 325b/2, 333b/6, 335a/14, 337b/14, 343a/6, 350b/1, 354a/10

belkim < *Far.* Belki → **belki**

b. 304b/9, 305a/4, 305b/12, 315b/13, 319b/1, 334b/16, 340b/3, 347a/13, 369b/13, 374a/8

bend < *Far.* Bağ; set

b. içre 376b/1

b. ḳıldı 303b/15

bende < *Far.* Kul, köle

b. -i ḫāk-sār 353a/9

b. +si olsun (ḳapuŋ b.) 353a/2

bende-perverlik < *Far.+T.* Kölesine iyi muamelede bulunma, emri altındakileri gözetme

b. 352b/9

bendelik < *Far.+T.* Kulluk, kölelik

b. 374b/2

b. (esīr ü b.) 352b/6

b. (inḳıyād u b.) 306b/4

bendī < *Far.* Tutsak, köle

b. édi (esīr ü b.) 356b/10

b. +lerni 356a/15

benī ādem < *Ar.* İnsanoğlu, insanlar

b. (ekārim-i b.) 301b/11

b. (mefḫar-ı b.) 311b/3, 348b/5

b. (merci‘-i b.) 369b/3

ā. +ġa 345a/16

benī a‘mām < *Ar.* Amcaoğlu

a. +ıdın durur érdi 330a/1

a. +ıdın durur érdiler 329a/13

a. +ıġa 310a/7

ber < *Ar.* Kara, kara toprak, kıta parçası → **berr**

b. (baḥr u b.) 316a/2

b. (ḥażret-i sulṭān-ı baḥr u b.) 323b/12

b. (şeh-i baḥr u b.) 322b/15

b. ü baḥr 311a/7

berde < *Far.* Esir, tutsak, köle

b. -i selīmü’l-a‘żā-yı girān-bahā 365a/15

b. ve yetīmlik 334b/3

ber-bād < *Far.* Perişan, harap, kötü

b. ḳılur 314b/14

b. bolup 348b/9

ber-güzīde < *Far.* Seçilmiş, seçme, seçkin

b. +leridin (Manḳıt b.) 370a/3

ber-hem < *Far.* Karışık, dağınık

b. urdılar 363a/4

ber-ḫūrdār < *Far.* Mutlu, nasibini almış

b. bolur 323b/16

b. ḳıldı (berümend ü b.) 335b/17

ber-ḫūrdārlıḳ < *Far.+T.* Mutlu olma

b. tapıp dururlar 321a/14

ber-pā < *Far.* Ayakta, yıkılmamış

→ **ber-pāy**

b. ḳıldurup 331b/10

b. ḳılup durur érdiler 312a/2

ber-pālıġ < *Far.+T.* Ayakta kalma

b. +ı bolmas (cihān b.) 314a/12

ber-pāy < *Far.* Ayakta, yıkılmamış

→ **ber-pā**

b. bolmayın 339b/13

b. étip 332b/4

b. ḳıldılar 319b/13, 326a/8, 355a/2

b. ḳılıp 308b/13

ber-ṭaraf < *Far.* Giderme, ortadan kaldırma

b. bolġunça 335b/16

berāber < *Far.* Birlikte, beraber

b. 312b/10, 320b/17

b. ḳılsun 364a/3

berāyā < *Ar.* Halk, insanlar, avam; vergi vermeyen ve kılıç ehli denen Müslüman halk

b. 335b/5

b. (‘āmme-i b.) 370b/11

b. (kāffe-i b.) 372a/17

b. +nıŋ 334b/1

berd < *Ar.* Soğuk

b. boldı (menşe’-i b.) 315b/4

berf < *Far.* Kar

b. ü deme tutup 316a/4

beri -den bu yana, beri → **béri**

b. (bulġaġıdın b.) 369b/12

b. (eyyām-ı şebābıdın b.) 316b/10

b. (ḥişārıdın b.) 328b/6

b. (ḳatlıdın b.) 308b/12

b. (köçürgendin b.) 307a/1

b. (kündin b.) 323a/5

b. (müddetdin b.) 352a/3, 361a/9

b. (şehr-i Ḫāvend’din b.) 339b/10

b. (yıldın b.) 333b/9, 356a/16, 356b/4, 356b/6

berīn < *Far.* En yüksek, en yüce

b. yaŋlıġ (feżā-yı ḫuld-ı b.)

351b/13
b. étip (‘işret-serāy-ı firdevs-i b.) 331b/14
b. étti (ġayret-i bostān-ı ḫuld-ı b.) 315b/7
b. ḳıldı (ġayret-i behişt-i b.) 377a/7
b. ḳıldı (reşk-i taḫt-gāh-ı ḫuld-ı b.) 368a/8
berḳ < *Ar.* Şimşek
b. -i ḫāṭıf dék 303b/11
b. yaŋlıġ 363b/11
b. +i 364a/1
berḳ-tāz < *Ar.+Far.* Şimşek gibi hızlı, şimşek gibi koşan
b. -ı meydān-ı mübārezet bolup 346a/16
berr < *Ar.* Kara, kara toprak, kıta parçası → **ber**
b. ü baḥrıġa 319a/4
berūmend < *Far.* Hisseli, nasipli, isteğine ulaşan
b. ü ber-ḫūrdār ḳıldı 335b/17
berūmendlıġ < *Far.+T.* Hisseli, nasipli olma, isteğine ulaşma
b. bağışladı 302a/2
b. tapıp dururlar 361b/4
b. yétkürdi 326b/6
berūz < *Far.* Savaş, kavga
b. +da (‘ālem-i b.) 346a/2
b. +da (meclis-i b.) 368a/8
bes < *Far.* Yeter, yetişir, kâfi
b. 314b/15
b. bolur 315a/12
besī < *Far.* Birçok, pek çok, çokluk
b. 302a/10, 333b/6, 334b/10, 338b/5, 367b/3
beşāret < *Ar.* Müjde, muştu, güzel haber
b. +i 366a/1
b. +i bile 300b/15, 340a/10, 355b/16
b. +iġa 369a/7
beşāşet < *Ar.* Güleryüzlülük
b. -i tamām 310a/9
beşeriyyet < *Ar.* İnsanlık
b. 374a/5
bevādī < *Ar.* Sahralar, çöller, kırlar
b. -yi fesād bolduḳ (deşt-peymā-yı b.) 353a/12
b. -yi iḫtifāġa 324b/1
bey‘ < *Ar.* Satma, satış, satılma
b. ü şirāsı bolmas durur 315a/10

beyābān < *Far.* Çöl, sahra, kır

b. bolup durur érdi (mevṭın-ı ġūl-ı b.) 369b/14

b. érür (kūh u baḥr u b.) 339a/15

b. olur 319a/5

beyābānī < *Far.* Çöl gibi; bir çöl, bir sahra

b. durur (hevlnāk ve b.) 302a/17

b. +ġa 379a/14

beyān < *Ar.* Anlatma, açık söyleme; belagat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih gibi bahislerini öğreten kısmı

b. 327b/8, 375a/6

b. (şemme-i b.) 332b/14

b. +ı 328a/8, 373b/14, 375b/14, 377a/9

beydā < *Ar.* Tehlikeli yer; çöl

b. +sınıŋ 312a/14, 376b/8

beyt < *Ar.* İki mısralık nazım birimi, beyit

b. 301b/15, 305b/14, 307a/17, 310b/15, 310b/4, 311b/4, 313a/14, 317a/1, 317b/6, 318a/14, 319b/11, 324a/6, 328b/17, 329a/2, 337a/12, 339a/9, 346b/15, 349a/7, 353a/15, 373a/6, 373b/11, 373b/5, 373b/9, 376a/17, 379b/16

beytü'l-aḥzān < *Ar.* Hüzünler evi; Yakup Peygamber'in oğlu Yusuf'un hasretine dayanamayıp oba dışında ağlamak için çekildiği çardak veya ev

b. +ı dék 369b/13

beyżā < *Ar.* Çok beyaz, bembeyaz

b. 379a/4

b. körgüzüp (yed-i b.) 361b/3

b. +ġa (irtiḳā'-ı millet-i b.) 370b/10

beẕl < *Ar.* Bol bol verme, saçma, dağıtma, cömertlik

b. (Ḥātem-i b.) 365a/16

b. -i ḫūrşīd-vār (pençe-i b.) 301b/1

b. +iniŋ 301a/15

bezm < *Far.* İçkili, eğlenceli meclis

b. 365b/2

b. (ma'reke-i b.) 340a/5

b. -i 'işretin 363a/15

b. -i ḫāṣ tüzersen 366a/16

b. +iŋni 367b/17

bék Bey, büyük, amir (unvan)

b. 358b/2

b. -i mezbūr 343a/4

b. -i mūmā-ileyh 352a/16

b. -i müşārün-ileyh 357a/10

b. -i müşārün-ileyh 313b/11

b. -i nīk-pey bile 356a/5

b. +ni 356a/7

b. +lerge 316a/12

bél Bel

b. +ide 366b/8

bér- Vermek

b. -ür-men 348a/16

b. -ür 365a/17, 366b/9

b. -ür (ḫazāne b.) 365a/17

b. -miş 317a/11

b. -miş durur (rūy b.) 378a/11

b. -ip durur 358b/2

b. -ip durur (tertīb b.) 351a/6

b. -ip dururlar 357a/10, 359b/16

b. -ip dururlar (ḳarār b.) 359b/12

b. -di 367a/16, 372b/7, 372b/9, 373b/4

b. -di (cilve b.) 362b/17

b. -diler (tertīb b.) 351a/11

b. -gey 303b/16

b. -sünler (ötkere b.) 377b/10

b. -seler (iẕn ü ruḫṣat b.) 317b/14

b. -e almadılar (ḳarār b.) 338b/4

b. -ip 301b/1, 305b/7, 324b/10, 330b/11, 337b/17, 337b/8, 340b/6, 366b/11, 373a/6

b. -ip (aş u ṭa‘ām b.) 337b/6

b. -ip (érġa b.) 334a/13

b. -ip (mihmīz b.) 303b/1, 323a/1, 325a/12, 359b/1

b. -ip (şikest ü hezīmet b.) 346b/7

b. -ip (teraḳḳī b.) 370a/12

b. -ip (tertīb b.) 352a/10

b. -ip (zekˇāt u ḫarāc b.) 309a/11

b. -mey 304b/6, 363b/6

b. -mey (rıżā b.) 376a/11

b. -meyin 363a/17

b. -meyin (rıżā b.) 347a/14

b. -gen 346b/14

b. -miş érdi 364b/5

b. -ip durur érdi (ser-encām b.)

335b/7

b. -ip érdi 314b/8

béri -den bu yana, beri → **beri**

b. (‘ahd-ı ba‘īddin b.) 370a/10

b. (yıldın b.) 370a/15

bérk Sağlam, katı, sert

b. 319b/9

béş Beş

b. 325a/8, 327b/11, 327b/8, 337b/11, 338a/14, 338b/2, 356b/4, 361a/13, 368b/17

b. +ide 327a/3

béş altı Beş altı

b. 324b/14

béşlençi Beşinci

b. 305a/17, 305a/9

b. +si durur 315b/1

béş miŋ Beş bin

b. 316b/14, 317a/6

béş yüz Beş yüz

b. 328a/13, 339a/1, 359b/9, 378b/13

bézel- Süslenmek, donatılmak

b. -ip 365b/4

bi-nā < *Ar.* Su için

b. 321a/1

bī-ārām < *Far.* Huzursuz, rahatsız

b. u bī-ḳarār bolġusı dururlar 351a/9

bī-bahā < *Far.* Paha biçilemeyecek kadar değerli

b. bolġusı durur 315a/11

bī-baṣar < *Far.+Ar.* Basiretsiz, anlayışsız, kör

b. +nıŋ (nā-bekār-ı b.) 354a/1

bī-bīş < *Far.* Fazla olmayan, az

b. ü kem 364b/9

bī-cān < *Far.* Cansız

b. boldı 379a/10

bī-çāre < *Far.* Çaresiz, zavallı

b. 368b/2

b. -i ser-gerdānlarnı 352b/9

b. +ni 334a/15, 354a/16, 356a/8

b. +ler 359a/12, 366b/15

b. +lerniŋ 334a/11

b. +lerni 359b/17

bī-dād < *Far.* Zulüm, işkence

b. 315a/3

b. bile (tīġ-ı b.) 354a/17

b. +nıŋ (ehl-i b.) 314b/13

bī-dār < *Far.* Uyanık, uyumayan

b. ḳılmas 312b/1

bī-derd < *Far.* Dertsiz, kedersiz

b. (zāhid-i b.) 315b/3

bī-devlet < *Far.+Ar.* Talihsiz, mutsuz, devletsiz

b. (a‘dā-yı b.) 343a/15

b. ü bed-baḫtġa 306a/13

b. +ke 306a/9

b. +din 306a/11

b. +dür 306a/8

bī-devletlıġ < *Far.+Ar.+T.* Talihsizlik, mutsuzluk

b. +ın (nişāne-i b.) 343a/7

bī-direng < *Far.* Durmayan, oyalanmayan, çabuk

b. bile (ḫadeng-i b.) 345b/7

bī-dirīġ < *Far.* Elinden geleni tam olarak yapan, acımasız, merhametsiz

b. (tīġ-ı b.) 349a/14

bī-endāze < *Far.* Ölçüsüz, aşırı

b. (neżāret-i b.) 347b/3

bī-ġāyet < *Far.+Ar.* Nihayetsiz, sonsuz

b. +niŋ (‘işret-i b.) 327b/3

b. +idin (‘ināyet-i b.) 360a/4

bī-gümān < *Far.* Şüphesiz

b. 301b/6

bī-günāh < *Far.* Günahsız, suçsuz

b. 334a/5

b. +nıŋ 354b/3

b. +larnı 374a/12

bī-ḫaber < *Far.+Ar.* Habersiz, bilgisi olmayan

b. 310a/13, 336b/16, 355a/4

bī-ḫaberlıġ < *Far.+Ar.+T.* Haberi olmama, bilgisi olmama

b. +ı 378b/12, 380a/7

bī-ḫānmān < *Far.* Yersiz yurtsuz, çoluksuz çocuksuz

b. (avvāre-i b.) 352b/8

bī-hemāl < *Far.* Eşsiz, benzersiz

b. (ḥażret-i b.) 375b/4

b. (ḥażret-i ḫıdīv-i b.) 323a/14, 344b/5

b. -ı hümāyūn-fāl-ı deryā-nevāl (ḫıdīv-i b.) 301b/7

b. -ı hümāyūn-fālnıŋ (ḫıdīv-i b.) 334b/13

bī-ḫodlıġ < *Far.+T.* Kendinden geçme, baygınlık

b. +ı bile 303b/13

bī-ḥüsn < *Far.+Ar.* Güzel olmayan, çirkin, sevimsiz

b. -i siyāset-mülūk 333a/6

bī-iġtirāḳ < *Far.+Ar.* Gark olmadan, boğulmadan

b. 325b/5

bī-iḥtirāḳ < *Far.+Ar.* Yanıp kül olmadan

b. 325b/5

bī-ihmāl < *Far.+Ar.* İhmal etmeden, savsaklamadan, titizlikle

b. 344b/5

bī-i‘tibār < *Far.+Ar.* İtibarsız, değersiz, saygınlığını yitirmiş

b. bolup durur 301a/15

bī-iẕn < *Far.+Ar.* İzinsiz

b. ü ruḫṣat 315a/12

b. -i ṣāḥib 314b/8

bī-kār < *Far.* İşsiz, avare, derbeder

b. (müsta‘idd-i b.) 341a/5

bī-ḳarār < *Far.* Kararsız, yerinde duramayan

b. bolġusı dururlar (bī-ārām u b.) 351a/9

b. +ı (ḫātır-ı b.) 352b/12

bī-kerān < *Far.* Sınırsız, sonsuz, uçsuz bucaksız

b. +ıdın (kerem-i b.) 356a/17

bī-kerāne < *Far.* Sınırsız, sonsuz, uçsuz bucaksız

b. 335a/7

b. (‘aṭiyyāt-ı b.) 335a/4

b. (‘ināyāt-ı b.) 331b/11

b. bile (‘avāṭıf-ı b.) 377b/3

b. boldılar (maḥṣūṣ-ı ‘avāṭıf-ı b.) 311b/13

b. -i ḫaḳanīdin (avāṭıf-ı b.) 344b/10

b. +ġa (merāḥim-i b.) 308b/1

b. +ġa (nevāzişāt-ı b.) 359a/1

b. +siġa (merāḥim-i b.) 332a/5

bī-ḳıyās < *Far.+Ar.* Kıyas kabul etmez, ölçüsüz, çok

b. bile (ḥırṣ-ı b.) 330b/2

bī-ḳuvvetlıġ < *Far.+Ar.+T.* Güçsüzlük, kuvvetsizlik

b. 342b/1

bī-müsemmā < *Far.+Ar.* İsimsiz, bir isim verilmeyen

b. durur (ḥāmil-i ism-i b.) 353b/5

bī-naẓīr < *Far.+Ar.* Eşi benzeri olmayan

b. -i sa‘ādet-peẕīr (emīr-i b.) 307b/11

b. durur érdi (çālāk-ı b.) 347b/17

bī-nevā < *Far.* Nasipsiz, zavallı, çaresiz, mahrum

b. oldı 366b/1

bī-nevālıġ < *Far.* Nasipsizlik, mahrumluk

b. +dın (şiddet-i b.) 342b/2

bī-neyl < *Far.* Erişmeyen, ulaşmayan

b. -i murād 309a/17

bī-nihāyet < *Far.+Ar.* Nihayetsiz, sonsuz

b. 314b/6, 319a/8, 325a/1, 329b/7, 340b/5

b. bile (inkisār-ı b.) 323b/11

bī-niyāz < *Far.* Hiç kimseden bir şey istemeyen, kimseye ihtiyacı olmayan, müstağni, gözü gönlü tok

b. étti 372a/4

bī-pāyān < *Far.* Sonsuz, tükenmez

b. bile (usār-ı b.) 310a/16, 329b/4

bī-pīr < *Far.* Pirsiz, manevi bir rehberi olmayan, kötü ahlaklı

b. -i żalālet-taḫmīr (Ṣūfī-yi b.) 330a/7

b. +niŋ (Ṣūfī-yi b.) 330b/8, 355a/10, 360a/13, 372b/15

b. +ġa (Ṣūfī-yi b.) 357a/16

bī-rāhe < *Far.* Yolu olmayan sapa yer

b. 303a/3

bī-rıżā < *Far.+Ar.* Rızası olmaksızın, gönülsüz

b. 314b/12

bī-ruḫṣat < *Far.+Ar.* Ruhsatsız, izinsiz

b. -ı bāġ-bān 315a/12

bī-sa'ādet < *Far.+Ar.* Mutsuz

b. +niŋ (müfsidīn-i b.) 343a/16

bī-ser-encām < *Far.* Akıbeti olmayan, sonu belli olmayan

b. bile (sevdā-yı b.) 343b/8

b. -ı muḫālefet-niẓām (umerā-yı b.) 319b/6

bī-şükūh < *Far.* Korkusuz

b. +nı (gürūh-ı b.) 319b/16, 330b/3

bī-şumār < *Far.* Sayısız, pek çok

b. (derāhim-i b.) 372b/3

b. bile (derāhim-i b.) 335b/8

b. bile (hedāyā-yı b.) 313b/9

b. bile (taṣadduḳāt-ı b.) 350b/7

b. durur 320b/16

bī-ṭāḳat < *Far.+Ar.* Güçsüz, kuvvetsiz

b. bolup 342b/2

bī-taṣdī' < *Far.+Ar.* Can sıkmadan, rahatsız etmeden

b. 380a/16

bī-teḥāşī < *Far.+Ar.* Çekinmeden, sakınmadan

b. 322b/7

bī-tereddüd < *Far.+Ar.* Tereddütsüz, duraksamadan, hemen karar vermek suretiyle

b. 339a/16

bī-teşvīş < *Far.+Ar.* Karışık olmayan, düzenli

b. ü taṣdī‘ 371b/14

bī-veche < *Far.+Ar.* Sebepsiz

b. 307b/1

bī-vehm < *Far.+Ar.* Korkusuz

b. ü bāk 363a/1

bī-vuḳū‘ < *Far.+Ar.* Meydana gelmeksizin, olmaksızın

b. -ı tereddüd 347b/2

bī-vücūd < *Far.+Ar.* Varlığı olmayan, vücutsuz, bedensiz

b. -ı evliyā 314a/12

bi’l-cümle < *Ar.* Tamamen, hep, bütün

b. 360a/6

bi’l-küll < *Ar.* Tamamıyla, büsbütün, bütün

b. 302a/4, 322a/5, 334b/17, 337b/15, 352a/5

bī‘at < *Ar.* Birisinin hükümdarlığını kabul etmek, birisine bağlığını bildirmek

b. +ınıŋ 358a/17

biçin Ekin

b. +leridin (‘alaf ve b.) 314b/7

bid‘at < *Ar.* Peygamber zamanından sonra dinde ortaya çıkan şeyler, sonradan türeyen şey, yeni âdet

b. +ın 363a/5

biḥār < *Ar.* Denizler

b. -ı sa‘ādet durur érdi (gevher-i b.) 347b/5

b. -ı veġā (dil-āver-neheng-i b.) 328a/15

b. +dın 322a/8

bih-būd < *Far.* İyi, sağlam, sağlıklı

b. +ı üçün 348b/2

bil- 1. Bir şeyi anlamış veya kavramış bulunmak

b. -ürler 334b/7

b. -di 378a/11

2. Tanımak, hatırlamak

b. -diler 329a/1

3. Sanmak, varsaymak, kabul etmek

b. -ip 310a/12, 317a/17, 328b/12, 333b/11, 334b/16,

335b/4

b. -ip (fırṣatnı ġānīmet b.) 354b/8

b. -ip (ġanīmet b.) 356b/13

b. -ip (muġtenem b.) 344b/17, 353a/17

bīl-dār < *Far.* Amele, yol işçisi

b. 339a/2

bilā-nihāye < *Ar.* Nihayetsiz, sonsuz, sınırsız

b. bile (nevāzişāt-ı b.) 348a/5

bilā-tevaḳḳuf < *Ar.* Durmadan

b. 344b/5

bilād < Ar. Beldeler, memleketler, şehirler, kasabalar

b. 365b/17

b. u emṣārda 370a/15

b. u emṣārdın 313a/3

b. +ınıŋ 322a/15

b. +ıda 313a/16

bilādu'l-āfāḳ < *Ar.* Uzak yerler, sınırdaki şehirler

b. (nāṣır-ı b.) 308b/15

bile İle, birlikte → **bilen, birle, ile**

b. (Adaḳ b.) 322a/14

b. (ʻadāletiŋ b.) 367b/9

b. (aḥşāmı b.) 300b/4

b. (ahālīsi b.) 354a/9

b. (aḳmaḳ b.) 322a/10

b. (anıŋ b.) 330a/9

b. (āsānlıġ b.) 321a/10, 341a/16

b. (at b.) 330b/14

b. (āteş-feşānlıġı b.) 358b/3

b. (ʻavāṭıf-ı bī-kerāne b.) 377b/3

b. (ʻavāṭıf-ı ḫusrevāne b.) 340a/17, 360a/10

b. (ayaḳı b.) 329a/1, 367a/15

b. (aʻyān u etbāʻı b.) 317a/6

b. (āyīn-i devlet b.) 301b/6

b. (āyīn-i edeb b.) 320a/15

b. (āyīn-i temkīn b.) 344a/13

b. (ʻazīmeti b.) 302a/5

b. (ʻazmi b.) 358b/10

b. (azuḳı b.) 376b/2

b. (bahādır b.) 331a/8, 332b/1

b. (bahādırlar b.) 329b/5

b. (bahānesi b.) 378a/7

b. (bahār-vuṣūlı b.) 352b/11

b. (bāriḳası b.) 380a/10

b. (başı b.) 304a/6

b. (beşāreti b.) 300b/15, 340a/10, 355b/16

b. (bék-i nīk-pey b.) 356a/5

b. (bī-ḫodlıġı b.) 303b/13

b. (Buran b.) 321a/12

b. (burunları b.) 379b/6

b. (bürūdet b.) 316a/3

b. (cām-ı ʻadl b.) 314b/13

b. (cān b.) 377a/13

b. (Cān Muḥammed b.) 357b/14

b. (cānı b.) 344a/16

b. (cān-sitānlıġı b.) 349a/14

b. (cār b.) 335b/16

b. (cemālı b.) 322b/17

b. (cenāb-ı işāre-i ʻāliyye-i ḫaḳanī b.) 336a/4

b. (cenāḥ-ı istiʻcāl b.) 328b/2, 359b/17, 368b/15

b. (cevāhir-i ḫużūr b.) 350a/16

b. (cevāhir-i zevāhir-i girān-bahā b.) 347a/14

b. (cünūd-ı mütekāṣir b.) 342a/4

b. (cünūd-ı nā-maʻdūd b.) 341a/3

b. (çerig b.) 307a/11

b. (çerigi b.) 339b/8, 350b/12, 354a/5

b. (dağdağası b.) 341a/17

b. (Damolla Muḥammed Şerīf Hezāresbī b.) 371a/9

b. (daʻvā-yı mihriŋ b.) 301a/8

b. (daʻvet-i tamām b.) 336a/6

b. (debdebe-i lā-kelām b.) 324b/7

b. (debdebe-i mā-lā-kelām b.) 326b/2

b. (debdebe-i tamām b.) 332a/11

b. (delālet ü hidāyeti b.) 353a/17

b. (derāhim-i bī-şumār b.) 335b/8

b. (destūr-ı sābıḳ b.) 350b/15

b. (dest-yārlıġı b.) 301a/2, 337a/2, 338a/10, 340a/15, 346a/11, 357a/8

b. (devlet b.) 325b/11

b. (devlet ü nuṣret b.) 341b/17

b. (devlet ü saʻādet b.) 339b/13

b. (dil-āver-i kīne-güẕār b.) 378b/13

b. (dil-āver-i şīr-efgen b.) 303a/14

b. (dil-āverler b.) 303b/1, 303b/5

b. (Dīvāne b.) 341b/7

b. (Dōsāt Bék b.) 355a/6

b. (Dürmen Baltaş Yüzbaşı b.) 309b/4

b. (ehl-i tehevvürler b.) 349a/9

b. (ekābir-i Ḳazaḳıyye b.) 328a/4

b. (ekābiri b.) 306b/11, 373a/3

b. (elṭāf-ı ḫaḳanī b.) 332b/12

b. (Emīr Ḥaydar Pād-şāh b.) 352a/4

b. (emn ü ḫāṭır-cem‘lik b.) 305a/15

b. (emri b.) 328b/15

b. (envā‘-ı iḥsān u ıṣṭınā‘ b.) 360a/15

b. (eṣer-i te’yīd-i İlāhī b.) 325a/14

b. (etbā‘ı b.) 341a/8

b. (él b.) 319b/7

b. (él ve uruḳ b.) 320a/7

b. (élāt b.) 316b/14

b. (élçiler b.) 375a/16

b. (élçileri b.) 375b/13

b. (éli b.) 336b/17

b. (éller b.) 376a/9

b. (feḥvāsı b.) 354b/3, 356b/1

b. (ferāġ-ı ḫāṭır b.) 368a/3

b. (ferḥat-ı mā-lā-kelām b.) 370a/1

b. (fermān-ı lāzımu’l-iẕ‘ānı b.) 318b/17

b. (fermān-ı vācibü’l-iẕ‘ān-ı lāzımu’l-imtinānı b.) 309a/4

b. (fermān-ı vācibü’l-iẕ‘ānı b.) 332a/1, 332a/16

b. (fermānı b.) 304b/1

b. (fesḫ-nāme b.) 375b/14

b. (feṭḥ ü fīrūzmendlik b.) 304a/3, 318a/12, 327a/14, 329b/10

b. (feṭḥ ü nuṣret b.) 344b/9

b. (feṭḥ-nāme b.) 326a/5, 357a/4

b. (fevci b.) 349a/1

b. (fısḳ u ẓulm u ḫıyānet b.) 334a/17

b. (fīrūzmendlik b.) 326a/2

b. (ġanāyim-i mevfūre b.) 331a/10

b. (ġanāyim-i vāfir b.) 332b/6

b. (ġāyet-i cehd ü ihtimām b.) 330a/14

b. (ġāyet-i müsāra‘at b.) 349a/4

b. (ġażab b.) 334a/13

b. (gevheri b.) 319b/5

b. (ġonçe-güşāylıġı b.) 350a/7

b. (ġubārı b.) 339b/15

b. (ġurūrı b.) 367b/1

b. (gül-i hemīşe-bahārı b.) 347b/3

b. (gulūle-i tüfeng b.) 305a/2

b. (gürūh-ı enbūh b.) 339b/4, 342a/15

b. (ḫaber-i nī-müteḥaḳḳıḳ b.) 348b/16

b. (Ḫˇācem-berdi Bék b.) 305b/16

b. (ḫadeng-i bī-direng b.) 345b/8

b. (ḫalef-i İş Cān Biy b.) 316b/2

b. (ḫançer-i bürrān b.) 303b/15

b. (ḥareketi b.) 304b/13, 327a/11, 376a/3

b. (ḫārḫārı b.) 341b/1

b. (ḫāṭır-cem‘lik b.) 319b/15

b. (ḥażret b.) 368a/15

b. (hedāyā-yı bī-şumār b.) 313b/9

b. (hediyeleri b.) 314a/1

b. (helāket-i zehr-i nā-güvārı b.) 336a/15

b. (hem-‘inānlıġı b.) 337a/10

b. (hem-rāhları b.) 309b/16, 357b/3, 358a/8

b. (hevāsı b.) 368b/9, 369a/12

b. (hey’et-i ictimā‘ b.) 325a/10

b. (ḫılā‘-ı kerāmend b.) 343a/10

b. (ḥırṣ-ı bī-ḳıyās b.) 330b/2

b. (hirās b.) 330b/2

b. (ḫiṭābı b.) 370b/1, 375a/15

b. (ḥużūr-ı mevfūru’s-sürūr b.) 350b/9

b. (ḥużūr-ı pür-sürūrı b.) 352b/10

b. (ḥużūrı b.) 331a/13, 331b/10

b. (hücūmı b.) 365b/6

b. (ḥükūmeti b.) 370a/12

b. (ḥüsn-i edā b.) 372a/8

b. (ḥüsn-i ihtimām b.) 372a/11

b. (ışrārı b.) 308b/5, 317a/3, 333b/11

b. (‘ıyd-ı ḳurbān b.) 327b/2

b. (‘ıydı b.) 364a/9

b. (‘ızz-ı ḳabūl b.) 378b/15

b. (i‘tiḳād-ı vāṣıḳ b) 350a/3

b. (ifşā-yı ḳavānīn-i nevāziş b.)

301b/8

b. (iḥrāzı b.) 349b/16

b. (iḥsānāt-ı mütekāṣir b.) 312a/8

b. (iḫlāṣ-ı vāṣıḳ b.) 337b/2

b. (iḫtilāṭ b.) 359b/14

b. (ihtimām b.) 313b/7

b. (ihtimām u sa‘yı b.) 310b/6

b. (ihtimāmı b.) 351a/5

b. (iḳtiżā-yı gerdiş-i āsmānī b.) 353a/10

b. (iltimāsı b.) 332a/3

b. (imtiṣālı b.) 340a/5, 347b/15

b. (in‘āmāt-ı ḫāṭır-pesend b.) 361b/4

b. (in‘āmı b.) 304a/15, 326b/6, 372b/4

b. (‘inān-keşlıġı b) 353a/14, 358a/10

b. (‘inān-keşligi b.) 376b/7

b. (inileri b.) 304a/14

b. (inisi b.) 301a/1, 357a/8

b. (inkisār-ı bī-nihāyet b.) 323b/11

b. (irāde-i teshīr b.) 349b/14

b. (irādesi b.) 303a/3, 311b/1, 317b/1, 319a/17, 320a/4, 347a/8

b. (irsālı b.) 353b/7

b. (isti‘cāl-ı lā-kelām b.) 322b/17

b. (istid‘āsı b.) 368b/4

b. (işāre-i a‘lā b.) 346b/13

b. (işāre-i vālā b.) 373a/14

b. (işāret-i ‘alī b.) 324b/14

b. (işāret-i ḫaḳanī b.) 378a/4

b. (ittifāḳ b.) 355a/1

b. (izdiḥām-ı tamām b.) 343b/9

b. (izdiyād-ı vaẓāyif b.) 335b/9

b. (iẓhārı b.) 309a/6, 310b/8, 311a/4, 330a/8, 360b/9

b. (ḳaçmaḳ b.) 329a/3

b. (ḳadīm-i ta‘ẓīm b.) 350a/4

b. (ḳalyān u nās-keşlik b.) 328b/11

b. (kāmilü’s-sürūrı b.) 327a/17

b. (kāmrānlıġ b.) 332a/6

b. (ḳanı b.) 344a/16

b. (ḳānūn-ı ‘işret b.) 373b/11

b. (Ḳaraḳalpaḳ b.) 316b/16

b. (ḳaṣdı b.) 342b/14

b. (ḳaṣīde-i ġarrā b.) 365a/11

b. (ked-ḫudālar b.) 376a/14

b. (keff-i sīm-gūn b.) 373b/10

b. (Kel Yasavul b.) 375a/7

b. (kemāl-ı ‘acz b.) 323b/11

b. (kemāl-ı devlet ü kāmrānlıġ b.) 360b/2

b. (kemāl-ı isti‘cāl b.) 323a/16

b. (kemāl-ı nā-kāmlıġ b.) 371b/17

b. (kemāl-ı vaḥşet b.) 325a/12

b. (kerem-i nā-mütenāhī b.) 336b/2

b. (keş-ā-keşi b.) 354a/10

b. (kevkebe-i mā-lā-kelām b.) 340b/11, 340b/17

b. (kevkebe-i nuṣret-intimā b.) 318a/15

b. (kevkebe-i tamām b.) 311b/15, 355a/17

b. (kevkebe-i vālā b.) 322b/4, 345a/1

b. (kéme b.) 311b/17, 338b/11, 342b/16, 349b/6

b. (kéme ve sal b.) 306a/16

b. (kémeler b.) 339a/17, 342a/1

b. (ḳılıçı b.) 315a/3

b. (ḳıraġı b.) 339b/1

b. (ḳız b.) 334b/5, 348a/14

b. (kimse b.) 309b/10, 310a/15, 310a/4, 355a/14, 357b/2, 380a/3

b. (kīn b.) 344a/14

b. (kişi b.) 334a/4, 356b/15

b. (kişiler b.) 340b/15, 355b/9

b. (kişileri b.) 354b/6

b. (ḳoşulġanlar b.) 344a/5

b. (Ḳubaş-yolı b.) 316b/17, 378b/9

b. (Ḳurban Bék Biy b.) 300b/4

b. (ḳurġane-i ḫulāṣa b.) 335a/10

b. (ḳuşçıları b.) 348b/6

b. (ḳuvveti b.) 347a/7

b. (lafẓı b.) 337b/11

b. (lema‘ātı b.) 335b/2

b. (leṭāyifü’l-ḥiyel b.) 368a/11

b. (leşkeri b.) 306b/7

b. (maḥremler b.) 339a/8

b. (Maŋlay b.) 320a/11, 323a/9

b. (manṣıbı b.) 360a/12

b. (maṣdūḳası b.) 302b/3, 323a/11, 344a/8

b. (maẓanne b.) 319b/14

b. (mażmūn b.) 353a/9

b. (mażmūnı b.) 369a/17

b. (me’mūrlar b.) 355b/14

b. (mebānī-yi teveccüh ü iltifātı

b.) 302b/16

b. (medlūlı b.) 322b/3, 323b/14, 357a/11, 360a/5

b. (mehābet b.) 342a/10

b. (menāṣıb-ı ercümend-i şer‘iyye b.) 370b/8

b. (merāḥim-i ḫusrevāne b.) 331b/11

b. (merāḥimiŋ b.) 356a/14

b. (merāsimi b.) 301a/11, 333b/13

b. (meşaḳḳat-ı tamām b.) 329a/7

b. (meşveret ü ittifāḳı b.) 346b/3

b. (meyāmin-i teraḳḳub u ‘āṭıfeti b.) 302b/17

b. (meyāmini b.) 346b/2, 365a/13

b. (meẕellet-i lā-kelām b.) 306a/4

b. (mi‘mārı b.) 315a/2

b. (Mīrzā Mesīḥā b.) 313b/11

b. (Mīrzā Mesīḥā-yı Buḫārī’niŋ ḳaṣīde b.) 361b/5

b. (Mollā Devlet Naẓar b.) 318a/1

b. (mu‘ānidler b.) 308a/12

b. (mu‘ānidleri b.) 306b/1

b. (mūcib-i fermān b.) 367b/17

b. (mūcib-i işāret-i lāzımu’l-beşāreti b.) 341b/9

b. (mūcibi b.) 304a/11, 307b/17, 316b/4, 317b/10, 324b/3, 328a/10, 331b/8, 339a/2, 339b/6, 357b/10, 359a/5, 373a/5

b. (Muḥammed-ḳulı Bék b.) 327a/1

b. (Muḥammed Naẓar Şeyḫ b.) 312a/10

b. (Muḥammed Naẓar Şeyḫ Çofanī b.) 346a/16

b. (muḳteżā-yı taḳdīr-i Sübḥānī b.) 335a/12

b. (muḳteżāsı b.) 305a/1, 323b/5, 330b/7, 331a/4, 336b/15, 347b/4, 349a/6, 349b/17, 353b/15, 359b/8, 370a/14, 374a/5

b. (multuḳ b.) 354b/12

b. (muvāfaḳatı b.) 310a/12

b. (muz b.) 315b/14

b. (mużṭaribü'l-ḥāllıḳ b.) 305b/11
b. (mü'eddāsı b.) 372a/10, 375a/13
b. (mübārezet b.) 329a/8
b. (mübāriz b.) 305b/4, 328a/13
b. (mübāriz-i kīne-güẕār b.) 331a/6
b. (mübāriz-i kīne-güẕār-ı düşmen-şikār b.) 318a/6
b. (mübārizler b.) 329a/5, 343b/14, 345b/6, 349b/8, 354a/12
b. (mübārizleri b.) 330b/3, 340a/7
b. (müfādı b.) 314b/9, 320a/1, 323a/15, 344b/7, 347b/1, 369b/16
b. (mülāzım u muṣāḥibleri b.) 378a/16
b. (mülāzımı b.) 356b/17
b. (mütecennide b.) 347b/11
b. (müẕāhereti b.) 353b/5
b. (nāmesi b.) 352a/16
b. (nefeḥāt-ı nesīm-vürūdı b.) 317b/3
b. (nefs-i nefīsi b.) 347a/1, 372a/6
b. (nefs-i nefīsleri b.) 342a/12
b. (nesīm-i bahār-vuṣūlı b.) 355b/2
b. (nevāziş b.) 343a/12
b. (nevāziş-i ḫusrevāne b.) 319a/10
b. (nevāzişāt-ı bilā-nihāye b.) 348a/6
b. (nevāzişāt-ı ḫusrevāne b.) 335a/4
b. (nevāzişāt-ı mütekāşir b.) 349b/10
b. (nevbet b.) 301b/6, 342a/16, 374a/3
b. (niyyeti b.) 337b/8
b. (nöker b.) 339a/1
b. (nökeri b.) 324b/3, 341a/2
b. (nökerler b.) 343b/11
b. (nökerleri b.) 329a/9, 357b/5
b. (Nūrullāh Pehlevān b.) 303b/4
b. (nuṣret b.) 361a/17
b. (nüzūl-ı meserret-şümūlı b.) 338b/9
b. (nüzūl-ı meserret-vuṣūlı b.) 311b/6, 323b/7, 327a/8,

331b/2, 360b/4

b. (nüzūl-ı meymenet-vuṣūlı b.) 378b/4

b. (nüzūl-ı sa‘ādet-vuṣūlı b.) 318b/12

b. (nüzūlı b.) 317b/5, 339b/1, 358b/14, 377a/6

b. (oġlanları b.) 316b/12, 336b/16

b. (oġlı b.) 300b/10, 343a/5, 346b/7, 373a/5

b. (oḳ b.) 341b/4

b. (oḳı b.) 344b/2, 346a/15

b. (Orun Bay b.) 308b/3

b. (pās-dārlıḳ b.) 342a/6

b. (pend ü naṣīḥat ü tehdīd b.) 317b/15

b. (perde-dārlıġı b.) 303a/2

b. (pertev-i nüzūlı b.) 326a/4

b. (re’yi b.) 314a/15

b. (refīḳları b.) 310a/6

b. (reh-nümālıġı b.) 348a/2

b. (reh-nümūnlıġı b.) 320a/6

b. (resālıġı b.) 325b/2

b. (resm-i ma‘hūd b.) 343a/15

b. (resmi b.) 302a/14, 304b/3, 309b/9, 310b/11, 311a/5, 312b/5, 327b/7, 334b/12, 337b/4, 352a/12, 374b/12, 375a/5, 375b/15, 378a/1

b. (reşeḥāt-ı bahār-vuṣūlı b.) 317b/2

b. (ribḳası b.) 369a/16

b. (riyāseti b.) 371a/13, 371a/5, 371a/8, 371a/9

b. (rüfeḳāsı b.) 310b/3, 330a/6

b. (ṣadāḳat-nāme b.) 375b/10

b. (ṣademāt-ı mütevālī b.) 344a/4

b. (ṣadmeti b.) 308a/11

b. (ṣalābet-i tamām b.) 303b/8

b. (ṣamīm-i ḳalb b.) 314a/5

b. (ṣavāb-dīdi b.) 376a/14

b. (ṣavlet-i mā-lā-kelām b.) 379b/13

b. (ṣavleti b.) 319a/17

b. (sa‘y-ı mā-lā-kelām b.) 345b/10

b. (ṣayḳalı b.) 325a/16

b. (sefāyin-i ḫulāṣa b.) 342b/6

b. (sefineler b.) 377b/7

b. (sevdā-yı bī-ser-encām b.) 343b/8

b. (seyl-i tārāc b.) 355b/5

b. (seylāb-ı muḫālefet b.) 359b/16
b. (ṣīġa-ı emr b.) 373a/10
b. (sinān-ı ḫūn-rīz b.) 346b/4
b. (sipāh-ı münteḫab b.) 320b/7
b. (sipāhı b.) 332b/7, 354a/7, 355a/9
b. (sipeh-dārlar b.) 326a/1
b. (seyr-i lāzımu'l-ḫayrı b.) 302b/9
b. (su b.) 314b/15
b. (Sulṭān Murād Bék b.) 357b/3
b. (ṣu'ūbet b.) 308a/5
b. (ṣu'ūbet-i lā-kelām b.) 377a/12
b. (süferā-yı serī'ü's-seyr b.) 357b/11
b. (sükkānı b.) 306b/17
b. (sür'at b.) 326a/3
b. (sür'at-ı tamām b.) 361a/13
b. (Şāh Timur Ḫān b.) 328b/9
b. (şaġāl b.) 366b/14
b. (şa'şa'a-ı āftāb-vuṣūlı b.) 361a/15
b. (şa'şa'a-ı vürūdı b.) 327a/4
b. (şefā'atı b.) 326a/17, 330a/3, 368a/16
b. (şekl-i muḫtelif b.) 338b/5
b. (şerāyi'i b.) 333b/13
b. (şeref-i ḳudūm-ı sa'ādet-lüzūmı b.) 331b/14
b. (şeref-i tārekiŋ b.) 366a/15
b. (şikār ḳılmaḳ b.) 377b/14
b. (şināh b.) 339a/12
b. (şunḳar-ı tīz-pervāz b.) 378a/3
b. (şüce'ā-yı düşmen-şikār b.) 339b/16
b. (ta'arruż-ı lā-kelām b.) 309a/17
b. (ta'assür-i lā-kelām b.) 349b/2
b. (Tācī Murād b.) 354b/13
b. (taḥrīki b.) 333b/5
b. (taḥẕīr-i lā-kelām b.) 319b/17
b. (taḳrīb b.) 368b/1
b. (tamġa b.) 372b/6
b. (ṭa'ne-i düşnām-endūz b.) 341b/2
b. (ṭarīḳası b.) 309b/10, 319a/11, 334a/13, 334b/15, 334b/2, 348a/15, 356b/14,

374b/7

b. (taṣadduḳāt-ı bī-şumār b.) 350b/7

b. (ṭav‘ b.) 366b/7

b. (ta‘ẕīb-i tamām b.) 334a/11, 354a/16

b. (te’yīd-i iḳbāl b.) 336a/12

b. (te’yīd-i iḳbāl-ı ḫaḳanī b.) 342b/13

b. (tedbīr b.) 345a/1, 345a/5

b. (tedbīri b.) 305a/10

b. (tedrīc b.) 338b/2

b. (tehniyet-nāme b.) 369a/7

b. (temennāsı b.) 377a/14

b. (temhīd b.) 352a/9, 377a/16

b. (tensīmi b.) 331b/16

b. (terġīb u taḥrīṣi b.) 368b/13

b. (teşrīf-i isti‘ānet b.) 350a/11

b. (teşrīfātı b.) 326b/13

b. (tégmek b.) 322b/12

b. (tīġ-ı āb-dār b.) 343b/16

b. (tīġ-ı bī-dād b.) 354a/17

b. (tīġ-ı intiḳām b.) 357a/10

b. (tīġ-ı müsāra‘at b.) 308a/6, 320a/13, 339b/14

b. (tīġ-ı siyāset b.) 329b/8

b. (tīġı b.) 315a/14

b. (tilekāt-ı mütekāşir b.) 318b/5

b. (tofraḳ b.) 339a/5

b. (töhmet-i ḳabīḥ b.) 334a/15

b. (Töre Bék Ḳıyat b.) 355a/13

b. (tünd-bādı b.) 305a/13, 309a/4, 343b/16, 348b/9

b. (‘uḳūbet b.) 300b/13

b. (ulus b.) 330a/13

b. (umerā-yı ẕī’l-iḳtidār b.) 358b/10

b. (usār-ı bī-pāyān b.) 310a/16, 329b/4

b. (üsti b.) 328b/3, 379b/10, 379b/15

b. (va‘desi b.) 323b/9

b. (va‘īdi b.) 323b/9

b. (vāfir-i ġanāyim b.) 339b/11

b. (vech b.) 333a/2

b. (vesīle b.) 369a/15

b. (vesīlesi b.) 343a/8, 352a/17, 352a/9, 356a/9

b. (vesvesesi b.) 333a/14, 369a/11

b. (vuṣūl-ı merām b.) 358b/15

b. (vuṣūlı b.) 331b/14

b. (vücūd-ı ẕī-cūd-ı ‘āḳıbet-

maḥmūdı b.) 327a/15

b. (vücūdı b.) 338a/4, 345b/15, 371a/5

b. (vücūh b.) 349b/2

b. (vürūd-ı sa‘ādet-nümūdı b.) 340b/4

b. (yarlıġ-ı cihān-muṭā‘ b.) 377b/8

b. (yigitler b.) 348a/1

b. (yümni b.) 370b/2

b. (yüzbaşılar b.) 345a/7

b. (ża‘īfeler b.) 356b/7

b. (zekāb-ı ṭıllā-pīrāye b.) 312b/2

b. (zelzele-i tevehhüm salmaġı b.) 308b/3

b. (zer b.) 351b/6

b. (zūr-bāzūsı b.) 379a/1

b. (zülālı b.) 335b/1

b. durur (ḳıyās b.) 333a/12

b. ḳaşıp (nāḫun-ı fesād b.) 377a/14

b. urup durur (nīze b.) 354b/10

bilen İle, birlikte → **bile, birle, ile**

b. (āsānlıġ b.) 317b/11

b. (ḳuṭṭa‘u’ṭ-ṭarīḳlıḳ b.) 374a/10

b. (müte‘allıḳāt u aḳrabāsı b.) 357a/14

b. (Ökübay b.) 359b/6

bīm < *Far.* Korku

b. -i ḳahrıdın 315a/4

b. ü nekāl 336a/14

binā < *Ar.* Yapı, mimari eser

b. -yı ḫāne-i dīn-i rif‘atın 363b/17

b. -yı ḫāṭır-şūmını 334a/17

b. -yı muṣālaḥanı 359b/16

b. ḳılıp durur érdi 371a/1

b. tapġan 322a/16

b. +sı 359b/14

b. +sınıŋ 371a/16

binā’en-‘aleyh < *Ar.* Bunun üzerine, bundan dolayı

b. 349b/3, 371a/11

bir 1. Bir

b. 300b/10, 302b/5, 302b/10, 303a/12, 303a/17, 304a/13, 305a/4, 305a/5, 305a/10, 305b/2, 307a/3, 307b/14, 308a/11, 309b/12, 310b/4, 312a/16, 315a/6, 315a/7, 315b/8, 318a/16, 318b/8, 322a/11, 323a/17, 323b/7,

323b/16, 324a/11, 325a/4, 325a/6 (2 defa), 325a/8, 325a/11 (2 defa), 326a/13, 327b/16, 329a/11, 330a/16, 332b/5, 333a/1, 334b/8, 335b/16, 338a/13, 338a/16, 338b/15, 338b/16, 340b/5, 340b/13, 340b/14, 341b/6, 341b/11, 346a/15, 346b/9, 347b/17 (2 defa), 348a/13, 349a/1, 352b/2, 353a/4, 353a/9, 353b/6, 355a/7, 356a/5, 356a/15, 357a/8, 358a/8, 358b/1, 359a/15, 359a/16 (3 defa), 359b/3, 360b/8, 361b/5, 362b/14, 363a/17 (2 defa), 364a/1, 364a/6, 364a/10, 364b/11, 365a/11, 366b/14, 367b/5, 367b/16, 369a/2, 370b/9, 372b/16, 373a/6, 376b/2 (2 defa), 377a/9, 377a/15, 377b/3, 378a/2, 378b/11, 379b/2, 379b/6 (3 defa), 379b/14, 380a/8, 380a/13, 380a/14

2. Aynı

b. durur 332b/17

birāder < *Far.* Erkek kardeş, kardeş

b. +i 377a/1

birāder-zāde < *Far.* Kardeş çocuğu, yeğen

b. +si 358b/2, 361a/2

birbiri Karşılıklı olarak bir diğeri, birbiri

b. +ġa 303b/7, 346a/1

b. +din 316a/5

b. +siġa 338b/6

birev Biri, her biri

b. 304b/11, 307a/10, 315a/6, 324a/3, 336b/15, 344b/2, 360b/9

b. +niŋ 364a/4

b. +ni 323b/17

b. +iniŋ 307a/7

biri Bir tanesi; bir kimse → **birisi**

b. 302a/6, 302a/7, 312b/12, 312b/13, 320b/2, 322b/8, 324a/11, 324a/8, 328a/13, 328a/9, 343b/15, 349a/9, 363b/4

b. +niŋ 301a/6

b. +n 370b/8

b. +ġa 313b/17

birisi Bir tanesi; bir kimse → **biri**

b. +ni 329a/7

birle İle, birlikte → **bile, bilen, ile**

b. (āyīn-i şer‘ b.) 366b/11

b. (devlet-i iḳbāl b.) 363b/9

b. (dīdārı b.) 306a/9

b. (ebed b.) 364a/3

b. (ehli b.) 365b/6

b. (fesād b.) 367b/3

b. (ḥasreti b.) 316a/9

b. (ḥükmi b.) 334b/10

b. (haḳāret b.) 314a/14

b. (ḳahr b.) 367b/5

b. (kerem b.) 301b/3

b. (kevkebesi b.) 315b/7

b. (küfrān b.) 354b/16

b. (ot b.) 345b/3

b. (sa‘y b.) 372b/9

b. (sümi b.) 322b/11

b. (şiddeti b.) 315b/17, 316a/9

b. (şūmlığı b.) 306a/14

b. (teşrīf-i sa‘ādet b.) 350b/1

b. (tīġ-ı neşāṭ b.) 365b/11

b. (vechi b.) 364b/10

bisāṭ < *Ar.* Kilim, minder, döşek vb. yaygılar

b. boldılar (şeref-endūz-ı taḳbīl-i b.) 316b/2, 342b/16

b. bolup (şeref-endūz-ı taḳbīl-i b.) 310b/13, 320a/14, 375b/9

b. ḳılıp (şeref-endūz-ı taḳbīl-i b.) 369a/5

b. +ı (firāş u b.) 351b/7

b. +ın 307a/17

bister < *Far.* Yatak, döşek

b. -i ferāġatġa 334b/17

b. +i 336a/16

bisyār < *Far.* Çok

b. (denānīr-i b.) 335b/8

b. (nüẕūrāt-ı b.) 350b/6

b. (tuḥaf-ı b.) 313b/9

bīşe < *Far.* Orman, meşelik, sazlık

b. -i kār-zār durur érdiler (şīr-efgen-i b.) 343b/15

b. -i veġā (şīr-i b.) 328a/10

b. +ġa 329a/7

b. +side 312b/7

b. +sidin 379a/14

bişürtür- Pişirtmek

b. -üp 307a/15

biti- Yazmak, kaydetmek

b. -p dururlar 321b/14

bīve < *Far.* Kocasız kadın, dul

b. +lerni (yetīm ve b.) 335b/15

bīvelik < *Far.+T.* Kocasız olma, dulluk

b. (yetīmlik ve b.) 334a/5

biy Bey, büyük, ulu, bir tür unvan (Metnin tarafımıza düşen kısmında özel isim yerine de kullanılmıştır.)

b. -i mezbūrnıŋ (Ḫˇāce Murād Biy kastedilmiştir.) 360a/9

b. +leri 310b/16

b. +leri durur érdiler 376a/8

b. +leriġa 375b/17

b. +leri dağı 310a/17

b. +ler 309a/5, 320a/1, 320a/8, 330b/3, 330b/7

b. +lerniŋ 308b/5, 316b/4, 316b/8, 323a/9, 376a/14

b. +lerġa 312a/10

b. +lerdin 323a/5

biylik Beylik

b. 326b/12, 360a/12, 361a/11, 370a/12, 370b/1

biz Biz (Birinci çokluk kişi zamiri)

b. dağı 376a/7

b. +niŋ 352b/14

biżā‘at < *Ar.* Mal, sermaye

b. (ṣāḥib-i b.) 334a/14

b. +ın (emvāl ve b.) 334a/15

boġuz Boğaz

b. 334a/11

b. (‘alīḳ ve b.) 314b/8

bol- Olmak, gerçekleşmek → **ol-**

b. -ur 322a/14, 366b/13

b. -ur (amān b.) 304b/13

b. -ur (‘āyid b.) 333a/7

b. -ur (ber-ḫūrdār b.) 323b/16

b. -ur (bes b.) 315a/12

b. -ur (bu yaŋlıġ b.) 336a/17

b. -ur (bülend b.) 325a/7

b. -ur (dūçār-ı ecel b.) 329a/3

b. -ur (él pā-mālı b.) 301a/7

b. -ur (fāş b.) 338b/5

b. -ur (fedā b.) 367a/11

b. -ur (ferḫunde-fercām b.) 311b/9

b. -ur (ġarīḳ b) 321b/12

b. -ur (ḥāṣıl b.) 325b/9

b. -ur (hem-āverd b.) 346b/9

b. -ur (ḳabāyilidin b.) 336b/11

b. -ur (kök üzre b.) 377b/15

b. -ur (köp b.) 322a/13

b. -ur (maġlūb b.) 305a/8

b. -ur (mest b.) 334b/11

b. -ur (muṣīb-i belā ve fiten b.) 333a/16

b. -ur (nişār b.) 367a/10

b. -ur (revā b.) 367a/9

b. -ur (rū-be-rūy b.) 341a/13

b. -ur (ṣaḥīḥ ü sālim b.) 333a/10

b. -ur (ṣayd b.) 377b/16

b. -ur (tārīḫ b.) 324a/11

b. -ur (yāver b.) 340a/13

b. -ur (zār u muẓṭar b.) 340a/14

b. -urlar (şīrīn-kām b.) 351a/7

b. -mış (muḥāl b.) 363a/11

b. -mış durur (ḫarāb u münhedim b.) 313a/17

b. -mış durur (müşerref b.) 378a/13

b. -mış durur (rā'yet-efrāz-ı tevaḳḳuf b.) 355b/3

b. -up durur ('āzim-i maḳṣad b.) 339a/9

b. -up durur (bādiye-peymā-yı 'azīmet b.) 312a/13

b. -up durur (bī-i'tibār b.) 301a/15

b. -up durur (cilve-ger b.) 347b/6

b. -up durur (çemenistān-ı riḳḳat b.) 350a/8

b. -up durur (esīr-i ser-pençe-i taḳdīr b.) 303b/5

b. -up durur (firārī b.) 309b/11

b. -up durur (ḥāṣıl b.) 360a/6

b. -up durur ('ilāve b.) 306a/6

b. -up durur (leb-rīz-i feyż b.) 372a/13

b. -up durur (ma'lūm b.) 380a/7

b. -up durur (manṣūb b.) 301a/4

b. -up durur (memlū b.) 368a/16

b. -up durur (me'mūr b.) 348a/11, 359b/8

b. -up durur (muḫtefī b.) 360b/8

b. -up durur (muḳābil b.) 303b/8

b. -up durur (mutaṣarrıf b.) 346a/12

b. -up durur (müşerref b.) 368a/13

b. -up durur (mütekeffil b.) 375b/2

b. -up durur (mütevaḳḳıf u mu'aṭṭal b.) 307b/2

b. -up durur (müzeyyen b.) 345b/15

b. -up durur (nām-zed b.)

309b/5

b. -up durur (nümāyān b.)

344b/7

b. -up durur (pā-mālı b.) 333b/6

b. -up durur (rā'yet-efrāz-ı nehżat b.) 317b/2

b. -up durur (ṣādır b.) 340b/8, 377b/6

b. -up durur (ser-efrāz b.)

364a/9

b. -up durur (sezā-vār b.)

300b/11

b. -up durur (ṭaleb b.) 347a/2

b. -up durur (telef b.) 379b/4

b. -up durur (vāḳi' b.) 313a/13, 344b/14

b. -up durur (vārid b.) 327b/12, 379a/14

b. -up dururlar (āmāde ve müsta'idd b.) 304b/6

b. -up dururlar ('āzim b.)

305a/15, 320a/4, 348b/3, 380a/11

b. -up dururlar (behre-yāb-ı iḥsān u ıṣṭınā' b.) 346b/15

b. -up dururlar (cāzim b.)

306a/14

b. -up dururlar (fāyiz b.)

318b/5, 360a/11, 369b/8

b. -up dururlar (müteḥaṣṣın b.)

344b/8

b. -up dururlar (mütevaḳḳıf)

306b/5

b. -up dururlar (ṣayd b.) 348b/7

b. -up dururlar (ġālib b.) 330b/8

b. -up dururlar (maḫṣūṣ b.)

329b/17, 359a/1

b. -up dururlar (me'mūr b.)

349b/8, 369b/6

b. -up dururlar (mesned-nişīn-i temkīn b.) 351b/9

b. -up dururlar (meşmūl b.)

328a/7

b. -up dururlar (mu'azzez b.)

371a/14

b. -up dururlar (muḫtefī b.)

303a/11

b. -up dururlar (muntaẓır b.)

353b/12

b. -up dururlar (muṭlaḳu'l-'inān b.) 368b/6

b. -up dururlar (müctemi' b.)

337a/16

b. -up dururlar (mülḥaḳ b.)

316a/17

b. -up dururlar (mümtāz b.) 340a/17

b. -up dururlar (münteşir ve müteferriḳ b.) 370a/8

b. -up dururlar (mütevārī b.) 357b/6

b. -up dururlar (müteveccih b.) 306b/12, 308a/10, 318a/7, 354b/14

b. -up dururlar (rā'yet-efrāz-ı nehżat b.) 306b/8, 359b/10

b. -up dururlar (rā'yet-efrāz-ı teveccüh b.) 377a/15

b. -up dururlar (ser-efrāz b.) 319a/10, 332b/12, 378b/15

b. -up dururlar (ser-efrāz u ser-bülend b.) 349b/10

b. -up dururlar (ser-şār-ı bāde-i 'āṭıfet b.) 378a/4

b. -up dururlar (şehīd ve esīr b.) 359a/13

b. -up dururlar (vārid b.) 307a/7, 318a/8, 350a/5

b. -updur (ḥāṣıl b.) 376b/9

b. -updurlar (müteveccih b.) 316b/15

b. -updurlar (rā'yet-efrāz-ı nehżat b.) 320b/8

b. -up turup dururlar (āmāde-i kār-zār b.) 341a/5

b. -dum (fāyiz b.) 313a/8

b. -dı ('ām boldı) 365b/3

b. -dı (āyīne-bend b.) 315b/13

b. -dı ('āzim b.) 359b/2

b. -dı (bī-cān b.) 379a/10

b. -dı (büyük b.) 304a/9

b. -dı (cebhe-sā-yı süm-i sütūr b.) 343a/9

b. -dı (cilve-ger b.) 311a/16

b. -dı (fāyiz b.) 373a/3

b. -dı (ġarḳ b.) 301b/16

b. -dı (girih-bend b.) 378b/17

b. -dı (gülistān boldı) 340a/13

b. -dı (gülū-gīr b.) 379a/4

b. -dı (helāk b.) 335a/16

b. -dı (hilāl-vār b.) 365b/2

b. -dı (hūş-fersūd b.) 379a/2

b. -dı (ḳābil-i zirā'at b.) 319a/2

b. -dı (kāfūr-bīz b.) 316a/1, 378b/8

b. -dı (ḳatīl b.) 367b/7

b. -dı (ḳatl boldı) 364b/8

b. -dı (kenāre-gīr b.)365b/9

b. -dı (lāḥıḳ b.) 355a/1

b. -dı (leb-rīz-i feyż b.) 365b/9

b. -dı (maḥv b.) 315b/16

b. -dı (mānend b.) 379a/9

b. -dı (me'mūr b.) 359a/3

b. -dı (mecrūḥ u menkūb b.) 305a/6

b. -dı (menşe'-i berd b.) 315b/4

b. -dı (mesdūd b.) 322a/5

b. -dı (mutaṣaddī b.) 354a/6

b. -dı (müşerref b.) 312a/6, 313b/7, 373b/2

b. -dı (nā-yāb b.) 379a/5

b. -dı (müteḥaḳḳıḳ b.) 368b/16

b. -dı (rā'yet-efrāz-ı nehżat b.) 350a/3

b. -dı (ref' b.) 315b/15

b. -dı (ṣādır b.) 300b/10, 376b/1

b. -dı (sebeb b.) 310b/4

b. -dı (ser-firāz b.) 350b/2

b. -dı (sincāb-pūş b.) 315b/16

b. -dı (sitīze-kār b.) 367b/7

b. -dı (tamām b.) 302a/13

b. -dı (ṭārī b.) 338b/14

b. -dı (telef b.) 325a/8

b. -dı (vāḳi' b.) 312a/3

b. -dı (vārid b.) 309b/6, 378a/10

b. -dı (vuḳū' b.) 368a/9

b. -dı (zaḫm-dār b.) 341b/4

b. -duḳ (deşt-peymā-yı bevādī-yi fesād b.) 353a/12

b. -duḳ (fāyiz b.) 332a/13

b. -duḳ (ḫaber-dār b.) 325a/10

b. -duḳ (müteḳā'id b.) 353b/1

b. -dılar (maḥṣūṣ-ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne b.) 311b/13

b. -dılar (maḳtūl u zaḫm-dār b.) 344a/13

b. -dılar (meşġūl b.) 344a/9

b. -dılar (müctemi' b.) 313a/4, 344a/3

b. -dılar (müşerref b.) 375a/8

b. -dılar (müteferriḳ b.) 330b/11

b. -dılar (müterennim b.) 306a/7

b. -dılar (müteveccih b.) 340b/17

b. -dılar (ser-efrāz b.) 377b/3

b. -dılar (şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ b.) 316b/2, 342b/16

b. -ġay (cāḥidū fī sebīlillāh b.) 331a/2

b. -ġay (cāri b.) 334b/15

b. -ġay (gül-şen b.) 352b/12

b. -ġay (ḥāṣıl b.) 314b/16

b. -ġay (ḳatlġa yétmemiş b.) 300b/17

b. -ġay (ma‘mūr u ābādān b.) 302b/16

b. -ġay (muḥkem b.) 341a/16

b. -ġay (mürtefi‘ b.) 352a/9

b. -ġay (nā-resā b.) 367b/15

b. -ġay (rūşen b.) 352b/11

b. -ġay (tengraḳ b.) 353a/6

b. -ġay (tolmaġan b.) 350a/16

b. -ġaylar (müteveccih b.) 319b/15

b. -ġaylar (müteḳā‘id b.) 317b/16

b. -ġaylar (muṭṭali‘ ve āgāh b.) 347b/15

b. (yıraḳ b.) 306a/8

b. -sun (beḳā-peẕīr b.) 367a/7

b. -sun (manṣūr b.) 344b/12

b. -sun (ma‘lūm b.) 328b/13

b. -sun (ma‘lūm u rūşen b.) 338a/15

b. -sun (ma‘lūm-ı ḫāṭır-eşref b.) 302a/17, 320b/10, 327b/12

b. -sun (müsellem b.) 353a/1

b. -sun (pertev-efgen-i evc-i kemāl) 352a/7

b. -sun (rūşen ü hüveydā b.) 318b/14

b. -sun (rūşen ü ma‘lūm b.) 352a/3

b. -sun (refī‘ bolsun) 367b/15

b. -uŋlar (müteveccih b.) 312a/11

b. -sam (gedā-yı evliyā b.) 314a/16

b. -sam (güher-feşān b.) 367b/13

b. -sa 347a/4, 364a/4

b. -sa (āşkār b.) 341a/13

b. -sa (ḥāmī b.) 304b/12

b. -sa (ḫˇār b.) 358b/7

b. -sa (ḫāṣ b.) 302a/7

b. -sa (ḥıfẓıda b.) 304b/12

b. -sa (kéltürmegen b.) 378a/9

b. -sa (meftūḥ b.) 347a/11

b. -sa (muṭī‘ b.) 363b/2

b. -sa (müşerref b.) 311b/8

b. -sa (pertev-efgen-i şefḳat b.) 353b/3

b. -sa (ṣādır b.) 347a/7

b. -sa (senīn-i sīne-i seviyyet ü

‘adāletde b.) 333a/10

b. -sa (taḫt üzre b.) 363b/2

b. -sa (tārīḫ b.) 365a/5

b. -sa (vārid b.) 349b/14

b. -sa (yıraḳ b.) 374b/15

b. -sa mülāḳī 321b/13

b. -salar (ārām-güzīn b.) 359b/13

b. -a alġay (endāzesi b.) 325a/11

b. -a alġay (ferseng b.) 318b/16

b. -a alġay (ṣayd-ı maḳṣad-ı muḳayyed b.) 343b/9

b. -a almas durur érdiler (fāyiz b.) 372b/1

b. -a almay (muḳābil ü müte‘arrıż b.) 329b/9

b. -a başladılar (dāḫil ve mezāḥim b.) 374b/4

b. -up (āfet-i cān b.) 345b/4

b. -up (‘ārıża-ı ḥādiṯ b.) 338b/14

b. -up (‘arṣa-ı musaṭṭaḥ b.) 319b/11

b. -up (‘arş-sā b.) 325b/2

b. -up (‘āyid b.) 372b/16

b. -up (‘āzim b.) 342b/15, 347b/12, 354a/10

b. -up (‘ilāve b.) 337a/4

b. -up (‘inān-tāb-ı mu‘āvedet b.) 340b/11

b. -up (sāfikü’d-dimā b.) 366b/3

b. -up (bādiye-peymā-yı ‘azīmet) 324b/16

b. -up (bādiye-peymā-yı mürāca‘at b.) 329b/13

b. -up (baş b.) 355b/13

b. -up (ber-bād b.) 348b/9

b. -up (teng ü ḥayvān u ādem) 316a/4

b. -up (berḳ-tāz-ı meydān-ı mübārezet b.) 346a/17

b. -up (bī-ṭāḳat b.) 342b/3

b. -up (cāzim b.) 358a/15, 375a/3

b. -up (cebhe-sā-yı tażarru‘ b.) 304b/17

b. -up (cilve-ger b.) 313a/12

b. -up (dāḫil b.) 352a/13, 355b/4

b. -up (esīr b.) 356b/3

b. -up (fāyiz b.) 304a/4,

308b/1, 337a/3, 340a/1, 360b/5, 378a/2

b. -up (firīfte b.) 359b/15

b. -up (ġālib ve manṣūr b.) 344a/8

b. -up (ġānim b.) 325b/10

b. -up (ḥāmil b.) 314b/1

b. -up (ḥāżır b.) 351b/14

b. -up (hem-ser b.) 311b/7, 321a/1

b. -up (germ b.) 345b/17

b. -up (girībān-ı infikāk b.) 325a/4

b. -up (giriftār b.) 358b/1

b. -up (giriftār-ı ḫiẕlān b.) 344a/15

b. -up (gürīzān u müteferriḳ b.) 345b/9

b. -up (güşāde-ḫāṭır b.) 314b/3

b. -up (ḫaber-dār b.) 307a/11

b. -up (ḫacel ü peşīmān b.) 352a/8

b. -up (ḫākister b.) 380a/10

b. -up (ḫalāṣ b.) 302a/8, 335b/10, 356b/9

b. -up (ḫarāb b.) 327b/14

b. -up (ḫarāb u vīrān b.) 302b/2

b. -up (ḫāṭır-cem‘ b.) 302a/4

b. -up (hem-vār b.) 302b/4

b. -up (hirāsān u mütevehhim b.) 309a/9

b. -up (ḳavī b.) 311a/8

b. -up (hücūm-āver b.) 343b/10

b. -up (heder b.) 367b/4

b. -up (‘uẕr-ḫˇāh b.) 343a/12

b. -up (şekker-feşān b.) 340b/7

b. -up (gülistān b.) 315b/7

b. -up (kint b.) 327b/16

b. -up (ma‘rūż-ı re’y-i enver b.) 355b/6

b. -up (ma‘zūl b.) 371a/12

b. -up (maḳtūl u me’sūr b.) 310b/2

b. -up (māyil b.) 323a/6

b. -up (mefḳūd b.) 352b/4

b. -up (mesdūd b.) 342a/5

b. -up (mesned-pirāy b.) 301a/10

b. -up (meş‘ūf b.) 371b/2

b. -up (mūcib-i bahā b.) 366a/8

b. -up (muḫālif b.) 323a/11

b. -up (muḳarrer b.) 305b/4, 332a/2

b. -up (muṣammem b.) 320a/16

b. -up (muṭlaḳu'l-'inān b.) 342b/6
b. -up (mutaṣaddī b.) 347a/1
b. -up (mutaṣarrıf b.) 310a/2, 330b/13
b. -up (mużā'af b.) 376a/16
b. -up (mülḥaḳ b.) 378b/14
b. -up (mültefit b.) 369b/14
b. -up (münḥanī ve muḳa'ar b.) 323a/14
b. -up (müntehī b.) 320b/13
b. -up (müstaġraḳ-ı deryā-yı ġaybet b.) 350a/15
b. -up (müstebşir ü mübtehic b.) 314b/6
b. -up (müşerref b.) 309a/6, 313b/17, 321a/13, 324b/14, 332b/11, 350a/14
b. -up (müte'essir b.) 332b/7
b. -up (müteferriḳ b.) 356b/14
b. -up (müteḥaḳḳıḳ b.) 348b/17
b. -up (müteḥaṣṣın b.) 341a/10, 359a/13
b. -up (mütekellim b.) 376a/5
b. -up (mütelāṭım b.) 319b/3
b. -up (mütemekkin b.) 378a/9
b. -up (müteneffir b.) 334a/1
b. -up (mütevaḳḳıf b.) 316a/11, 326a/9
b. -up (mütevārī b.) 300b/11
b. -up (müteveccih b.) 308a/16, 310b/12, 323b/11, 348b/12
b. -up (mütevehhim b.) 306b/3, 319b/13
b. -up (müttefiḳ b.) 336b/14
b. -up (müyesser b.) 368a/7
b. -up (müzebzeb b.) 325a/11
b. -up (na'ra-senc b.) 342a/9
b. -up (naṣībi b.) 367b/11
b. -up (pāre pāre b.) 380a/15
b. -up (perīşān b.) 334a/9
b. -up (perrān b.) 345b/3
b. -up (pest b.) 334b/12
b. -up (peşīmān b.) 311a/2
b. -up (peydā b.) 308a/5
b. -up (pinhān b.) 338a/13
b. -up (piyāde b.) 304b/13
b. -up (pūlād-pūş b.) 345a/16
b. -up (rākib b.) 380a/13
b. -up (rā'yet-efrāz-ı nehżat b.) 327a/8, 339a/6, 360b/3
b. -up (rencīde-ḫāṭır b.) 343a/6
b. -up (revnaḳ-efzā-yı bostān-ı irem b.) 370b/3

b. -up (rūy-gerdān b.) 303b/9, 340a/17, 344a/15, 361a/9
b. -up (ṣādır b.) 309b/15, 348b/14
b. -up (ṣaff-ārā b.) 340b/17
b. -up (sebük-pāy b.) 305b/7
b. -up (serāsīme ve müteḥayyir b.) 329a/2, 360b/7
b. -up (ser-efrāz b.) 350b/8
b. -up (ser-gerdān b.) 307a/9
b. -up (serīr-ārā-yı mekremet ü iḥsān b.) 301a/12
b. -up (ser-nigūn b.) 303b/13
b. -up (ser-sebz-i neşāṭ b.) 331b/16
b. -up (sīr-çeşm-i mevāyid-i in‘ām b.) 342b/5
b. -up (sürḫ-rū b.) 344a/16
b. -up (şāmil b.) 306b/12, 360a/11
b. -up (şeker-rīz b.) 364b/9
b. -up (şeref-endūz-ı taḳbīl-i āstān b.) 330b/17, 352a/17
b. -up (şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ b.) 310b/13, 320a/14, 375b/9
b. -up (şeref-endūzı b.) 328a/6
b. -up (ṭāli‘ b.) 338b/1
b. -up (vāḳi‘ b.) 312a/4, 313b/3, 318b/8, 355a/12
b. -up (vārid b.) 305b/1, 327a/14, 329b/15, 338a/6, 354b/17, 359a/12, 359b/5
b. -up (vehmnāk b.) 359b/11
b. -up (zaḫm-dār b.) 344b/2, 346a/13
b. -up (żāyi‘ b.) 347a/11
b. -uban (mūcib-i iḳbāl ü ẓafer b.) 327b/5
b. -ġunça (müteḥaḳḳıḳ b.) 305b/12
b. -ġunça (ber-ṭaraf b.) 335b/16
b. -ġanda (feṭḥ b.) 369b/15
b. -ġanda (mürtefi‘ b.) 323a/3
b. -ġanda (vārid b.) 301a/1
b. -ġandın soŋra (meftūḥ b.) 359a/5
b. -ġandın soŋra (bahār b.) 359a/7
b. -ġandın soŋra (ḥāṣıl b.) 351b/9, 369b/2
b. -ġandın soŋra (ṣābit b.) 326a/14

b. -ġan (palçıġ b.) 339a/3

b. -ġan (esīr b.) 369a/3

b. -ġan (feṯḥ b.) 365a/5

b. -ġan (ḳatl-i ʻāmm b.) 305a/12

b. -ġan (meẕkūr b.) 319b/9, 322a/8, 328a/13, 330b/2, 352a/17

b. -ġan (müteferriḳ b.) 344a/2

b. -ġan érken (ziyāderaḳ b.) 325a/5

b. -ġanıdın (esīr b.) 309b/17

b. -ġanın (müteveccih b.) 316b/5

b. -ġanlardın (meẕkūr b.) 300b/16

b. -ġusı durur (bī-bahā b.) 315a/11

b. -ġusı durur (ḥāṣıl b.) 319a/3, 343b/1

b. -ġusı durur (merḳūm b.) 362b/16

b. -ġusı durur (raḳam-zedesi b.) 347b/7

b. -ġusı durur (ṣādır b.) 355a/3

b. -ġusı durur (vāḳiʻ b.) 373b/8

b. -ġusı dururlar (bī-ārām u bī-ḳarār b.) 351a/9

b. -ur érmiş (taġ b.) 320b/15

b. -ur érdiler (münteşir b.) 342b/7

b. -ur érdiler (vārid b.) 342b/4

b. -mış durur érdi (meẕkūr b.) 330a/2

b. -mış durur érdi (raḳam-zedesi b.) 327b/8

b. -up durur érdi (cemʻ b.) 377b/9

b. -up durur érdi (fāyiz b.) 354a/16, 361a/10

b. -up durur érdi (firārī b.) 355a/7

b. -up durur érdi (meʼmūr b.) 303a/14, 342b/13, 345a/7

b. -up durur érdi (meknūn b.) 375a/12

b. -up durur érdi (mevṭın-ı ġūl-ı beyābān b.) 369b/14

b. -up durur érdi (meẕkūr b.) 300b/3, 370b/2, 374b/10

b. -up durur érdi (mūcib ve bāʻiṯ b.) 301b/14

b. -up durur érdi (münḳaṭıʻ b.) 352a/5

b. -up durur érdi (müşerref b.)

301a/3

b. -up durur érdi (mütemekkin b.) 359a/8

b. -up durur érdi (mütevārī b.) 368a/10

b. -up durur érdi (raḳam-zedesi b.) 375a/6

b. -up durur érdi (ṣādır b.) 327a/11

b. -up durur érdi (sebeb b.) 372b/14

b. -up durur érdi (ser-efrāz b.) 375a/15

b. -up durur érdi (vārid b.) 355a/13

b. -up durur érdiler (cem‘-i keşīr b.) 370a/16

b. -up durur érdiler (esīr b.) 334b/6

b. -up durur érdiler (firārī b.) 305b/14

b. -up durur érdiler (me’mūr b.) 360b/14

b. -up durur érdiler (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn b.) 368a/1

b. -up durur érdiler (müstaġraḳ-ı neş’e-i vaḥdet-i İlāhī b.) 337b/16

b. -up durur érdiler (müteveccih b.) 370a/2

b. -up durur érdiler (müttefiḳ b.) 330a/9

b. -up durur érdiler (rā’yet-efrāz-ı ‘azīmet b.) 368b/14

b. -up dururlar érdi (müşerref b.) 349b/16

b. -up érdi (‘āzim b.) 375b/15

b. -up érdi (ṭāli‘ b.) 365a/6

b. -updur érdi (esīr b.) 300b/8

b. -sam érdi (sen b.) 324a/4

b. -sa érdi (ehlullāh ve dervīş b.) 337b/2

b. -sa érdiler (firārī b.) 334a/9

b. -maġunça (vārid b.) 368b/16

b. -masdın burun (ḫarāb b.) 321b/15

b. -may (şebīh b.) 338b/6

b. -may (ḳāni‘ b.) 333b/12

b. -may (müyesser b.) 379a/11

b. -may (żāyi‘ b.) 325a/7

b. -mayın (ber-pāy b.) 339b/13

b. -mas (cihān ber-pālığı b.) 314a/12

b. -mas (içip b.) 322a/11

b. -mas durur (bey‘ ü şirāsı b.) 315a/10
b. -masdur (imkān b.) 303a/6
b. -madı (żāyi‘ b.) 336a/8
b. -madı (mānend b.) 301a/6
b. -maġay (nevbetiġa b.) 364a/4
b. -ma (yāver b.) 306a/13
b. -ma (maġrūr-ı celālet b.) 314a/13
b. -masun (telḫ-kām b.) 338b/16
b. -masa (ḥadd-ı i‘tidālda b.) 333a/11
bola bola Ola ola, olarak
b. (mürtefi‘ b.) 338b/2
bolmaġ Olmak → **bolmaḳ**
b. +ı (‘āzim b.) 308b/2
b. +ı (musaḫḫar b.) 336a/15
b. +ı (müşerref b.) 349b/12
bolmaḳ Olmak → **bolmaġ**
b. (sa‘īd b.) 314a/9
b. (āgāh b.) 315a/15
b. (devlet-ḫᵛāh b.) 315a/16
b. (enīs-i āh b.) 315a/17
b. (kūtāh b.) 315b/1
b. +dın (ḳadem-fersā-yı cādde-i mütāba‘at b.) 311a/2
bolmaḳlıḳ Olma
b. üçün (āsūde b.) 340b/5
bostān < *Far.* Bahçe, sebze bahçesi
b. (nev-bāde-i b.) 377a/2
b. (reste-i b.) 315b/9
b. -ı ḫuld-ı berīn étti (ġayret-i b.) 315b/7
b. -ı iḳbāl 355b/2
b. -ı irem bolup (revnaḳ-efzā-yı b.) 370b/3
b. +ı yaŋlıġ 302b/17
b. +ın 314b/17
b. +ıda 307b/8
būşḳāb < *Far.* Tabak
b. +larġa 351a/13
boy(u)n Boyun
b. tolġap 307a/2, 316b/5
b. +ıġa 317a/10
b. +larıda 356b/7
böl- İkiye ayırmak, taksim etmek
b. -üp 329b/6
bölek Hisse, pay; bölüm, alay
b. 309a/13, 356b/17
böyle Böyle, bunun gibi, buna benzer
b. 325b/12
bu 1. İşaret zamiri
b. 325a/7, 353a/9, 374b/14,

b. ḳadar 346b/12
b. yaŋlıġ 301b/8, 302a/10, 316a/9, 367b/14
b. yaŋlıġ bolur 336a/17
b. durur 324a/11, 324a/8, 352b/8, 353b/6, 361b/7, 362b/16, 364a/11, 364a/13, 364b/2, 364b/13, 364b/9, 365a/9, 365b/1
b. érdi 368a/9
b. +larġa dağı 374b/3
b. +ġına 350a/16
b. +dur 305a/8, 352b/14
2. İşaret sıfatı
b. 300b/15, 300b/16, 300b/6, 301a/10, 301b/8, 302b/7, 303b/17, 304a/2, 304b/8, 305a/16, 305b/15, 306a/17, 306a/6, 306a/7, 306b/15, 307b/11, 308a/6, 308b/2, 309a/12, 309a/14, 309b/16, 310a/6, 310b/5, 311a/15, 311a/16, 311a/5, 312a/11, 312a/14, 312a/16, 312a/3, 313a/16, 313a/5, 313a/6, 313a/7, 313b/2, 314b/10, 314b/15, 314b/7, 314b/8, 315a/10, 315a/13, 315a/8, 316a/10, 316a/13, 316a/15, 316b/6, 317a/15, 317b/12, 317b/14, 317b/17, 318a/1, 318a/4, 318b/13, 318b/7, 319b/1, 319b/12, 319b/14, 320a/11, 320a/15, 320a/8, 320b/11, 321a/10, 322a/11, 322a/2, 322a/4, 322a/8, 322b/9, 323a/17, 323a/2, 324a/10, 324a/16, 324a/5, 324a/7, 325a/6, 325a/17, 325b/7, 325b/8, 326b/10, 327b/16, 327b/2, 328a/11, 330a/6, 330b/10, 331a/4, 331b/1, 331b/15, 332b/12, 332b/6, 333a/12, 333a/5, 333b/1, 333b/6, 333b/8, 334b/10, 334b/12, 334b/14, 334b/9, 335a/12, 337a/14, 337a/4, 337b/11, 337b/6, 338a/15, 338b/12, 338b/3, 338b/7, 340a/17, 340b/13, 342a/11, 343b/4, 343b/8, 344b/4, 345a/1, 345a/5, 346b/10, 346b/11, 347a/14, 347a/17, 347a/9, 347b/5, 348a/11,

348a/8, 348b/16, 349b/17, 349b/2, 349b/6, 350a/12, 352a/2, 352a/9, 353a/9, 353a/12, 353a/14, 353a/16, 353a/9, 353b/16, 354a/16, 354a/8, 354b/9, 355a/1, 355a/12, 355a/4, 355b/6, 356a/1, 356a/12, 356b/16, 356b/6, 357a/15, 357a/17, 357b/17, 358a/12, 358a/14, 358b/4, 359a/4, 359a/9, 359b/13, 359b/14, 360a/1, 360b/4, 360b/6, 361a/4, 361b/1, 361b/6, 362b/14, 363b/13, 363b/16, 364a/8, 364b/8, 365a/11, 365a/5, 365a/8, 367b/3, 367b/8, 368b/11, 368b/16, 368b/17, 368b/2, 368b/4, 369a/1, 369a/12, 369a/15, 370a/3, 370a/7, 370b/11, 370b/2, 371a/17, 371b/2, 371b/6, 372a/11, 372a/9, 372b/2, 373b/12, 373b/5, 374a/15, 375a/3, 375a/4, 375b/10, 375b/14, 375b/4, 376a/11, 376a/13, 376a/16, 376a/2, 376b/8, 377a/16, 377a/9, 377b/12, 378b/13, 379a/17, 379b/7, 380a/16, 380a/9

bu‘d < *Ar.* Uzaklık, menzil, aralık

b. -ı mesāfet 372a/17

b. +ıdur 306a/8

buġday Buğday

b. 336b/1, 348b/2

b. kibi 335a/17

b. ve burunç durur érdi 348b/10

buġu Geyik

b. vü maral 312b/12

buḥayre < *Ar.* Göl, küçük deniz

b. -i Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm 321b/13

būḳalemūn < *Far.* Renk değiştirmesi ile ünlü bir tür sürüngen, bukalemun

b. +nıŋ (sipihr-i b.) 321b/4

bulaġ Pınar, kaynak, çeşme

b. 379a/9

bulcar < *Moğ.* Askerin ya da ordunun toplanma yeri, ordu kampı, mevki

b. ḳılıp 354a/5, 354a/7

b. +larıda 341a/4

bulġaġ Karışık, karışıklık; fitne, fesad

b. +ıdın beri 369b/12

bulut Bulut

b. 378b/8

b. -ı pervīzni 378b/6

b. +dın 315b/16

burç < *Ar.* 1. Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı

b. -ı bārūdın 342b/3

2. Güneşin ayrıldığı on iki kısımdan her biri, burç

b. +ınıŋ 307b/7, 311b/4

burda- Şişmanlamak, semiz hâle gelmek

b. -ġan 312b/12

būriyā < *Far.* Hasır

b. -yı evliyā (taḫt-ı b.) 314a/14

burūc < *Ar.* Burçlar

b. 308a/2

b. -ı iftiḫārın 311b/6

b. u bārū 348a/1

b. u bārūsı 327b/14

burun (I) Koklama ve solunum organı, burun

b. 314b/10, 379b/5

b.+ ları bile () 379b/6

burun (II) Önce, önceki, ilk

b. (ay b.) 337b/12

b. (barçadın b.) 354b/10

b. (çıḳmas b.) 324b/17

b. (ḫarāb bolmasdın b.) 321b/16

b. (kéçedin b.) 380a/6

b. (kün b.) 338a/15

b. (namāz-ı ʻaṣrdın b.) 379b/7

b. (ṭulūʻıdın b.) 359b/5

b. (yétmesdin b.) 360b/13

burunç Pirinç

b. 307a/13, 348b/2

b. durur érdi (buġday ve b.) 348b/10

burunġı Önceki, evvelki

b. 322a/4, 327a/2, 330a/1, 355a/13, 379a/12

b. +dın 322a/6

burunraḳ Daha önce

b. 310a/13, 311a/3, 332a/1, 348b/4, 377b/8

b. (barçadın b.) 329a/6

b. (ḫareket ḳılmasdın b.) 372b/17

būse-gāh < *Far.* Öpülecek yer, padişahın huzuru, makamı

b. ḳılsa érdi 366b/5

b. +ı 360a/16

butraş- Dağılmak, saçılmak, perişan olmak

b. -dı 379b/17

buyur- 1. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek

b. -up 334a/14,

2. Göndermek

b. -up durur 332b/2

b. -up durur (nüzūl b.) 310a/8

b. -up durur (nüzūl-ı iclāl b.) 327b/10

b. -up dururlar 310a/4, 329b/3, 333a/8, 339b/9, 341a/4, 342a/4, 349a/2, 355a/11, 357a/1, 378b/2

b. -dı 332a/10

b. -up 342a/16, 355b/12

b. -up (kişi b.) 334a/10, 336b/16

buyurmaḳ Göndermek

b. +ġa (kişi b.) 368b/17

buyurul- Gönderilmek

b. -up durur (kişi b.) 378a/14

b. -ġan 357b/2

b. -may durur érdi (kişi b.) 369a/1

buz- Bozmak, yıkmak, tahrip etmek

b. -ar 333a/17

b. -up 356a/15

buzuḳ Bozulmuş olan, bozuk

b. 333a/17

buzul- Bozulmak

b. -up 372b/14

buzulmaġ Bozma işine konu olmak, bozulmak

b. +ı 308b/3

bülbül-miṣāl < *Ar.* Bülbül gibi

b. 365b/8

bülend < *Ar.* Yüksek, yüce, uzun

b. 379b/2

b. eyle 336a/8

b. (baḫt-ı b.) 325b/2, 365a/13

b. (pest ü b.) 316a/4

b. (serv-i b.) 307b/8

b. bolur 325a/7

b. étkeç 363a/8

b. ü pesti 320b/17

b. +i 320b/17

bülend-esās < *Far.+Ar.* Temeli yüce

b. (kiryās-ı b.) 326a/4, 335a/11, 379b/9

b. +nıŋ (kiryās-ı b.) 319a/12

b. +ġa (kiryās-ı b.) 350b/9

büne < *Far.* Ordu teçhizatı, yolculuk eşyaları
b. ve oġruḳ 326a/3, 342a/1
b. ve oġruḳnı 320b/5, 328b/5
bünyād < *Ar.* Bina, yapı
b. ḳılıp durur érdiler 328b/9
bünyān < *Ar.* Bina, yapı
b. -ı ʻumrınıŋ 358a/15
b. -ı cemʻiyyet 308b/3
bürhānu's-sālikīn < *Ar.* Tarikat yolunda gidenlerin delili, din büyüklerinin önem ve değerini ifade etmek için kullanılan üstünlük sıfatı
b. 303a/4
bürrān < *Far.* Kesici, keskin
b. bile (ḫançer-i b.) 303b/15
bürūdet < *Ar.* Soğukluk
b. 315b/12, 378b/16, 379a/3, 379b/14
b. bile 316a/3
b. +din 379b/4
bürūdet-efzā < *Ar.+Far.* Soğukluğu artıran, soğuğu şiddetlendiren
b. (hevā-yı b.) 323a/6
bütker- Bitirmek, tamamlamak, sonunu getirmek
b. -ip 369b/7
büyük Boyutları benzerlerinden daha fazla olan, küçük karşıtı
b. 325a/6
b. boldı 304a/9
büyüklik Büyük olma durumu
b. +de 351b/2
büzürg-meniş < *Far.* Yüksek fikirli
b. ve şehr-yārī durur érdi 315a/1
büzürg-vār < *Far.* Büyük, ulu, saygıdeğer (kimse)
b. +dın 337b/3
b. +larnıŋ 349b/14

C

cā < *Far.* Yer, mekân, mevki, makam
c. ḳıldı 366b/2
cā-nişin < *Far.* Birinin yerine geçen, birinin yerine oturan, vekil
c. 366a/7
cābir < *Ar.* Cebreden, zorlayan
c. érdi 364b/3
cādde < *Ar.* Geniş, işlek, büyük yol, ana yol
c. -i mütāba'at bolmaḳdın (ḳadem-fersā-yı c.) 311a/1
c. +siġa 317b/16

cāh < *Ar.* Makam, mevki, itibar

c. (iḳbāl u c.) 376b/17

c. ḳılmadı (şāh-ı ṣāḥib-i c.) 325b/12

c. u celāl ḳıldı (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı c.) 377b/12

c. +ın (devlet ü c.) 372b/11

cāhiliyyet < *Ar.* Cahillik, bilgisizlik

c. (cem'iyyet-i c.) 304b/13

cām < *Far.* Kadeh, bardak

c. (ser-ḫōş-ı c.) 350b/2

c. -ı 'adl bile 314b/13

c. -ı cihān-nümā 367a/5

c. -ı hilāl-ı 'ıyddın 363b/12, 364a/6

c. -ı 'ıyd dék 365b/9

c. -ı 'işret 373b/4

c. -ı 'işretin 364a/7

c. -ı kīn ü nifāḳ 334b/11

c. -ı şefḳat tutup 343a/12

c. -ı ṭarab-fezā 365b/2

c. -ı ümīdin 370a/4

c. -ı ża'f 338b/17

c. -ı zehr 372a/2

c. +ını 373b/5

cāmi' < *Ar.* Kapsayan, içine alan, içinde bulunduran; tamamı, hepsi

c. -i 'ulūm-ı mütenevvi'a 371b/3

c. +iniŋ (mescid-i c.) 371b/5

cāmi'ü'l-feżāyil < *Ar.* Tüm güzel vasıfları bir araya getiren, faziletleri üzerinde taşıyan

c. 371b/15

cān < *Far.* Can, ruh; gönül

c. 325a/12, 346a/10

c. (cevāhir-i c.) 311b/11

c. érür (düşmen-i c.) 304a/13

c. bile 377a/13

c. bolup (āfet-i c.) 345b/4

c. yügürdiler 317a/2

c. +nıŋ 357b/5

c. +nı 351a/15

c. +ġa 316a/9

c. +ı bile 344a/16

c. +ıça 351b/15

c. +ların ḳutḳarıp 340a/15

cān-gāh < *Far.* Can evinden vuran, derinden etkileyen, yıkıcı

c. (ḥādiṣe-i c.) 374a/16

cān-sipārlıġ < *Far.* Canını feda etme, fedailik

c. körgüzüp durur érdi 361a/7

cān-sitān < *Far.* Can alan, öldürücü

c. +nı (tīġ-ı c.) 344a/4

cān-sitānlıġ < *Far.* Can alıcılık, öldürme

c. +ı bile 349a/14

cānān < *Far.* Sevgili

c. +dur (ebrū-yı c.) 363b/15

cānib < *Ar.* Taraf, yan, cihet

c. -i deştde 374a/9

c. -i ġarbī durur 379b/1

c. +ġa 373b/10

c. +de 370b/9

c. +i 302b/10, 330b/7, 357b/8, 376b/7

c. +iġa 305a/15, 306b/10, 316b/15, 319b/15, 320a/12, 328b/1, 344b/6, 347b/11, 374b/7

c. +idin 307a/15, 342b/5

c. +indin 347a/11, 349a/5

car < *Moğ.* Çağrı, davet, ilan

c. bile 335b/16

cāri < *Ar.* Akan, geçen, yürüyen

c. bolġay 334b/15

cāvidāne < *Far.* Ebedîcesine, sonsuz gibi

c. érür 365a/17

cāvidānī < *Far.* Ebedî, sonsuz

c. (cihān-ı c.) 337b/13

cāy < *Far.* Yer, mevki, makam

c. tutsa 353a/16

cāyiz < *Ar. cā'iz* Din, yasa, töre vb. bakımından işlenmesinde, yapılmasıda sakınca olmayan, yapılıp işlenmesine izin verilen

c. tutmaġay 378a/10

cāzim < *Ar.* Kesin karar veren, kestirip atan, kararlı

c. bolup 358a/15, 375a/3

c. bolup dururlar 306a/14

cebhe < *Ar.* 1. Alın

c. +leridin 320b/4

2. Taraf, yön

c. -i taḫaşşu' urup durur-miz 353b/2

c. +si üzre 321b/6

cebhe-sā < *Ar. +Far.* Alın sürücü, birinin karşısında alnını yere koyan

c. -yı iḫlāṣ durur érdiler 350a/14

c. -yı süm-i sütür boldı 343a/9

c. -yı tażarru' bolup 304b/17

cedīde < *Ar.* Yeni

c. (cerāyim-i c.) 353b/9

c. +siġa (aṣāyim-i c.) 323b/13

cedy < *Ar.* Oğlak, oğlak burcu

c. 315b/2

Cedy burcı < *Ar.* Oğlak burcu

c. +ġa 315b/14

cefā < *Ar.* Zulüm, eziyet, sıkıntı

c. +larnı (esīr-i c.) 352b/15

cehālet < *Ar.* Cahillik, bilgisizlik

c. (‘ayn c.) 345b/11

c. (ġāyet-i c.) 333b/10

c. (żalālet u c.) 353a/17

c. +din (ġalebe-i żalālet ü c.) 356a/6

cehd < *Ar.* Çaba, çalışma, gayret

c. -i mevfūr 302b/11, 304b/7, 331b/6, 351a/3, 358a/3

c. -i tamām 345b/10

c. ü ihtimām bile (ġāyet-i c.) 330a/14

cehl < *Ar.* Bilgisizlik, cahillik

c. 372b/8

c. -i şaḫṣī 317a/10

c. ü ṭuġyāndın (ġāyet-i c.) 317a/5

celā < *Ar. celā’* Ayrılık, göç etme

c. 306a/5

c. -yı vaṭan 334a/9, 370a/10, 374a/15

c. **eylediŋ** 367a/12

celādet < *Ar.* Kahramanlık, yiğitlik

c. 315a/3, 330b/12

c. yekrānın sürüp durur 349a/12

c. (şecā‘at u c.) 346b/2

c. (tīġ-ı c.) 314a/10, 345a/8

c. +ni (dest-i c.) 330b/5

c. +de 328a/16

c. +i (nīrū-yı c.) 301b/14

c. +in körgüzgey (cür’et ü c.) 354b/2

celādet-şi‘ār < *Ar.* Kahraman, yiğit mizaçlı, alameti kahramanlık olan

c. 345b/15

celāl < *Ar.* Büyüklük, ululuk, azamet

c. (‘ızz u c.) 376b/16

c. ile (‘ızz u c.) 366a/12

c. ḳıldı (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı cāh u c.) 377b/12

c. ḳılıp (çemenistān-ı devlet ü c.) 355b/2

c. +da (sipihr-i c.) 352a/6

c. +dın (mevḳıf-ı c.) 348b/14, 354a/2, 359b/7

c. +dın (mevḳıf-ı ʻızz u c.) 350b/16

celālet < *Ar.* Büyüklük, ululuk, azamet

c. 311b/4

c. bolma (maġrūr-ı c.) 314a/13

c. (merkez-i muḥīṭ-i c.) 376b/16

c. +ni (müstaḳarr-ı c.) 368a/7

c. +de 307b/12

c. +de (visāde-i ʻizzet ü c.) 327a/15

c. +din (mevḳıf-ı c.) 347b/10, 378a/14

c. +din (mevḳi‘-i c.) 320a/17

c. +iŋdedür (çetr-i c.) 366a/14

celālet-dest-gāh < *Ar.+Far.* Haşmetli, büyük, yüce

c. 342b/9

celālet-intisāb < *Ar.* Haşmetli, büyük, ulu, yüce

c. 332a/16, 355b/7

celd < *Far.* Çabuk, tez, atik

c. 359a/17

cem‘ < *Ar.* Toplama, bir araya getirme, toplam

c. -i keşīr bolup durur érdiler 370a/15

c. -i keşīrni 335b/17

c. -i mu‘temed ü mütedeyyin 355b/9

c. bolup durur érdi 377b/9

c. ḳılurġa 370a/8

Cem-iḳtidār < *Far.+Ar.* Efsanevî bir İran hükümdarı gibi iktidar sahibi, kudreti Cem gibi olan

C. -iḳtidār (çarḫ-serīr ü C.) 366a/4

cemā‘a < *Ar.* Cemaat, topluluk, bir yere toplanmış insan kalabalığı

c. 336b/12, 359a/3, 368a/2, 370a/1, 371b/12, 374b/7

c. -ı ḫāk-sār-ı tīre-rūzgār-ı sitīze-kārnıŋ 374b/15

c. -ı meẕkūre 353b/11

c. +nıŋ 353b/9, 357a/17, 374a/4, 375a/2, 377a/13

c. +dın 347b/16, 348a/13, 359a/6

c. +sı 310a/13

c. +sınıŋ 311a/2, 368b/11

c. +sıdın 307a/3, 308b/11, 341b/13, 343a/3

c. +sıdın durur érdiler 360a/8

cemāhīr < *Ar.* Halklar, uluslar, topluluklar

c. -i devlet-penāh 351a/17

cemāl < *Ar.* Güzellik, yüz güzelliği

c. +ı bile 322b/17

cemāẕiye'l-āḫır < *Ar.* Kamerî ayların altıncısı

c. 334a/3

cemī' < *Ar.* Hep, bütün

c. 311a/10, 332b/16, 335a/13, 372a/10, 372b/5

c. (evlād-ı c.) 372a/3

cem'ī < *Ar.* Toplulukla ilgili, bütüne ait

c. 342b/2, 357a/1, 363b/3

cem'iyyet < *Ar.* Topluluk

c. (bünyān-ı c.) 308b/3

c. -i cāhiliyyet 304b/13

c. +i ('aḳd-ı c.) 333a/2

c. +i (silsile-i c.) 305a/12, 344b/8

c. +ini (ser-rişte-i c.) 304b/5

c. +ini (silsile-i c.) 349a/16

c. +in (ser-rişte-i c.) 330b/11

c. +in (silk-i c.) 305a/9

c. +in (silsile-i c.) 345b/11

c. +iġa (erkān-ı c.) 306a/3

c. +iġa (şīşe-i c.) 376b/5

Cemşīd < *Ar.* Klasik Fars ve Türk edebiyatlarında sıkça anılan efsanevî İran hükümdarı (İran mitolojisine göre insanlar ilk defa Cemşid döneminde askerler, sanatkârlar ve çiftçiler şeklinde üç bölüme ayrılmış, birçok meslek yine onun devrinde ortaya çıkmıştır.)

C. 312b/9

C. (ḫusrev-i C.) 358b/12

C. -i ḫūrşīd 358b/8, 379b/16

C. -i ḫūrşīd-i 'ālem-ārāy 301a/9

C. -i ḫūrşīd yaŋlıġ 312b/5

Cemşīd-şān < *Far.* Hükümdar Cemşid gibi şan sahibi olan

C. (şāh-ı C.) 337a/12

Cemşīdī < *Far.* Hükümdar Cemşid'e ait, Cemşid'le ilgili

C. (şikār-ı C.) 326a/11

cenāb < *Ar.* Huzur, kat, makam; birini yüceltmek amacıyla söylenen "hazret, saygıdeğer vb." anlamında saygı sözü

c. 307b/16, 311a/10, 358a/2,

375a/17
c. -ı devlet-intisābnıŋ 307b/13
c. -ı emaret-me'āb 307b/5, 308b/14, 332a/16, 352a/13, 376b/15
c. -ı ġavşu'l-a'ẓam 313b/13
c. -ı ḫaḳanīġa 359b/10
c. -ı ḫilāfet-me'āb 300b/9
c. -ı işāre-i 'āliyye-i ḫaḳanī bile 336a/4
c. -ı siyādet-me'āb 350a/1, 358a/12
c. -ı velāyet-intisāblardın 314b/5
c. -ı velāyet-intisāblarnıŋ 350b/7
c. -ı velāyet-me'āb 349b/11
c. -ı velāyet-me'ābnıŋ 371b/13
c. -ı vezāret-me'āb 351a/2
c. -ı zübdetü'lfużalā 312a/15
c. +nıŋ 372a/7
c. +dın 308a/15, 375a/9
c. +ıŋ 350b/4, 353a/2
c. +ıŋnı (ḫāk-ı c.) 366b/4
c. +ıda 366a/11

cenāḥ < *Ar.* Kanat
c. -ı isti'cāl bile 328b/2, 359b/17, 368b/15

ceng < *Far.* Savaş, harp, vuruşma
c. (ṣadā-yı ṭabl-ı c.) 354b/5

ceng-cūy < *Far.* Savaşçı, dövüşçü
c. 328a/16

cennet < *Ar.* Dinî inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapmış kişilerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak
c. 302b/17
c. kibi 311b/9
c. oldı (bahār-ı c.) 363a/8

cennet-mekān < *Ar.* "Mekânı cennet olsun." anlamında, ölmüş kimselerin ardından söylenen iyi dilek sözü
c. (emīr-i c.) 369b/11

cennet-miṣāl < *Ar.* Cennet gibi
c. érür 365a/4

cennet-sān < *Ar.+Far.* Cennet gibi
c. -ı nezāhat-nişānnıŋ (mevżi'-i c.) 311b/10

cenūb < *Ar.* Güney
c. 321b/17
c. +ın 354a/7

c. +ıġa 340b/1, 341a/2, 345b/9

c. +ıda 313a/9, 326b/3

cerāḥat < *Ar.* Yara

c. köterdiler 341b/7

cerāyim < *Ar. cerā'im* Cürümler, suçlar, cinayetler

c. 310a/11

c. -i ʻaẕīme 306b/2

c. -i cedīde 353b/9

c. -i ḳadīme 323b/13

c. +din 353b/1

c. +din (elvāş-ı c.) 319b/4

c. +in 356a/11

c. +in bağışladı 361a/4

cereyān < *Ar.* Bir yöne doğru akma, akış, akıntı, akım, gidiş

c. (iḥtidād-ı c.) 315b/13

c. +dın (ḥiddet-i c.) 317b/10

cerīb < *Ar.* Yaklaşık bir dönüme karşılık gelen arazi ölçü birimi, dönüm

c. 341a/6

cerīde < *Ar.* Bir tür kayıt defteri, tutanak

c. -i cerīmesiġa 360b/5, 368a/16

c. -i ḫiẕlānımızġa 353b/2

cerīme < *Ar.* Suç, günah

c. +siġa 324a/2

c. +siġa (cerīde-i c.) 360b/5, 368a/17

cesāret < *Ar.* Yiğitlik, yüreklilik, cesurluk

c. körgüzüp dururlar 343b/10

c. ursa (ḳadem-i c.) 333a/15

ceşn < *Far.* Ziyafet, şölen, büyük eğlence

c. 332a/2, 332a/5

c. sarı 373a/17

ceşnī < *Far.* Bir ziyafet, bir büyük eğlence

c. -yi muʻallā 373a/16

cevāb < *Ar.* Bir soruya, isteğe, söz veya yazıya verilen karşılık, yanıt

c. aytmaḳlıḳ 341a/11

cevāhir < *Ar.* Elmas, zümrüt, yakut gibi değerli taşlar, mücevher

c. (zevāhir-i c.) 373b/3

c. -i āferīndin 346b/5

c. -i cān 311b/11

c. -i girān-māye-i naṣāyiḥ u mevʻiẓe 314b/4

c. -i ḥużūr bile 350a/15

c. -i mevā'iẓ ü naṣāyiḥidin 368a/15

c. -i naṣāyiḥ-ı müfīde 314a/2

c. -i zevāhir-i girān-bahā bile 347a/14

c. +iniŋ 321a/15

cevānib < *Ar.* Taraflar, yanlar

c. +i (eṭrāf u c.) 319b/10

c. +iġa (eṭrāf u c.) 341a/15

cevārī < *Ar.* Halayıklar, cariyeler

c. -yi ḫūrşīd-liḳā 372b/4

cevāz < *Ar.* İzin, ruhsat

c. +ın 373a/10

cevelān < *Ar.* Dolaşma, gezinme, gezinti

c. +ġa kirgüzüp 341b/1

cevher < *Ar.* Bir şeyin özü, esası, mayası; değerli taş, mücevher

c. -i nuṣret 367a/10

cevşen < *Ar.* Ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen savaş elbisesi, zırh

c. 322b/9

ceyb < *Ar.* Cep, kese

c. +iŋdin 364a/8

ceyş < *Ar.* Ordu, asker; ses, seda

c. -i deryā-ḫurūş 346a/3

c. +i (sürür-ı c.) 365b/10

cezā < *Ar.* Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan sıkıntı ve acı verici işlem veya yaptırım, karşılık, ceza

c. 352b/17, 367a/16

c. (rūz-ı c.) 364a/7

c. yétkürüp 367a/10

c. yétkürürdin 343a/13

c. +ġa yétip durur 309b/15

c. +ġa yétkürgeyler 347a/4

c. +ġa yétküsi durur 314b/12

c. +sın 354b/3

cezāyir (I) < *Ar. cezā'ir* Adalar

c. +ġa 323b/7

c. +de 323b/2

c. +din 323b/7

c. +i 322a/12

cezāyir (II) < *Ar. cezā'ir* Gülle atmada kullanılan büyük, ateşli silah; bir tür fitilli tüfek

c. +ni (gulūle-i c.) 345a/13

c. +ler 345b/2

cezāyirçi < *Ar.+T. cezā'irçi* Gülle atmada kullanılan büyük silahı kullanan kimse; fitilli tüfekle ateş eden kişi

c. +ler 345a/13

cezīre < *Ar.* Ada

c. +ni 323b/7

c. +din 323a/9

céren Ceylan, ahu

c. 312b/11, 316a/11, 326a/10

cibāl < *Ar.* Dağlar, tepeler

c. ü ṣaḥārī vü emṣārġa 322b/16

cibillī < *Ar.* Yaratılıştan, doğuştan gelen, fıtrî

c. (kerem-i c.) 356a/9

c. (şerāret-i c.) 311a/1, 327a/11

cidāl < *Ar.* Kavga, mücadele, savaş

c. u ḳıtāl (ḳıbāb-ı c.) 304b/7

cihād < *Ar.* Mücadele, savaş; İslam davası uğruna İslam dinini yeryüzünde hakim kılmak veya savunmak için yapılan savaş

c. 331a/3

c. (ġazv u c.) 331a/1

cihān < *Far.* Dünya, alem

c. 302a/6, 307b/7, 315b/3, 315b/16, 319a/4, 323a/8, 328a/17, 338a/4, 353a/1, 365b/9, 367a/15, 378b/8, 379a/2

c. (ferzīn-i c.) 312b/3

c. (rūşen-i c.) 367a/14

c. -ı cāvidānī 337b/13

c. -ı kīn 367a/17

c. ara 367a/13

c. ber-pālıġı bolmas 314a/12

c. içre 316a/10, 335b/13, 365b/3

c. üzre 322b/14

c. yaŋlıġ 320b/17

c. +ġa (ehl-i c.) 306a/9, 365a/17

c. +ġa (ḫıdīv-i c.) 307b/8

c. +da 321b/8, 366b/16

c. +dın 351b/2

c. +ınıŋ 336a/16

c. +dur 323b/15

cihān-bān < *Far.* Cihanın koruyucusu, hükümdar

c. +lar 353a/1

cihān-bānlıġ < *Far.+T.* Cihanı koruma, hükümdarlık

c. tapar 360a/17

cihān-bīn < *Far.* Cihanı gören; idraki geniş, geniş bir düşünme yeteneği olan

c. +i (dīde-i c.) 350a/8

cihān-dīde < *Far.* Çok gezmiş, çok

görmüş, çok tecrübeli

c. -i hūşmend (ḥakīm-i c.) 304a/12

c. +ler 352b/15

cihān-gerd < *Far.* Dünyayı dolaşan

c. +niŋ (āftāb-ı c.) 315b/2

c. +lerdin 352b/1

cihān-gīr < *Far.* Dünyayı hükmü altına alan, hükümdar, imparator

c. -i fīrūz-ı mālik-riḳāb 376b/11

c. ü ferḫunde-fāl (ḫıdīv-i c.) 301a/16

cihān-gīrī < *Far.* Hükümdarlık, imparatorluk

c. +niŋ (āftāb-ı ʻālem-tāb-ı c.) 339b/12

cihān-gīrlik < *Far.+T.* Hükümdarlık, imparatorluk

c. sarı 367a/13

cihān-güşā < *Far.* Dünyayı açan, fatih

c. (şāh-ı c.) 366a/2

cihān-muṭāʻ < *Far.+Ar.* Cihanın kendisine itaat ettiği, emrine dünyanın boyun eğdiği

c. (fermān-ı c.) 359b/8

c. (yarlıġ-ı c.) 355b/13

c. -ı ʻızz (fermān-ı c.) 338b/10

c. bile (yarlıġ-ı c.) 377b/8

cihān-nümā < *Far.* Cihanı, dünyayı gösteren; ayna

c. (cām-ı c.) 367a/5

cihān-tāb < *Far.* Cihanı, dünyayı aydınlatan

c. (āftāb-ı c.) 303a/12

cihāt < *Ar.* Mallar, gelirler

c. +ın 304b/4

cihet < *Ar.* Yan, taraf, yön; sebep, vesile, bahane

c. 370b/11

c. +din 302b/7, 305b/15, 309a/12, 309a/14, 310a/6, 316a/15, 319b/12, 320a/15, 320a/8, 321a/10, 322a/11, 327b/16, 331b/1, 333b/6, 340b/13, 348a/8, 349b/7, 353b/16, 354a/8, 354a/16, 355a/12, 369a/1, 372a/9, 375a/3, 375b/1, 375b/10, 376a/16

c. +idin 306b/7, 310b/6, 313a/7, 325a/4, 325a/8, 330a/13, 332b/16, 336b/12, 339a/4, 359a/8, 368b/5,

370a/14, 372b/1, 379b/10

cilā < *Ar. cilā'* Parlaklık, parıltı

c. 366b/9

cilā-peẕīr < *Ar.+Far.* Parlak olan, parlayan, aydınlık

c. +i (sīret-i c.) 335b/1

cilve < *Far.* Görünme, ortaya çıkma, tecelli

c. bérdi 362b/17

c. eylep 308a/2

c. ḳılıp 344b/12

c. +ġa kirgüzüp 312b/5, 328b/7, 330b/12

c. +ġa kirgüzüp durur 379a/13

c. +ġa kirgüzüp dururlar 343b/13

cilve-ārālıġ < *Far.+T.* Göz alıcı şekilde süsleme durumu

c. körgüzüp durur érdi 368a/5

cilve-gāh < *Far.* Bir şeyin tecelli ettiği, göründüğü yer; cilve edilen yer

c. eyleben 322b/6

cilve-ger < *Far.* Cilveli; görünen, ortaya çıkan, tecelli eden

c. 312b/13, 320b/5, 365b/8

c. boldı 311a/16

c. bolup 313a/12

c. bolup durur 347b/6

c. ḳıldılar 346a/2

c. ḳılıp 324b/1

cilve-sāz < *Far.* Cilve eden, cilveli, işveli

c. +ı 376b/8

cins < *Ar.* Tür, çeşit

c. +i 312b/13

c. +idin (ebnā-yı c.) 328a/3, 331b/12

cirm < *Ar.* Cisim, hacim, oylum

c. +i 338a/13, 351b/4

cism < *Ar.* Gövde, beden, vücut

c. +i 358b/8

c. +i 301a/7

cismānī < *Ar.* Cisimle ilgili, bedene ait

c. +ni (intisāb-ı ta'alluḳ-ı c.) 337b/15

cisr < *Ar.* Köprü

c. -i metīn 317b/11

civān-baḫt < *Far.* Talihli, bahtiyar, mutlu

c. -ı āsmān-taḫtnıŋ (ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı c.) 373a/11

civār < *Ar.* Bir yerin yakını, çevresi; çevre, dolay, yöre

c. -ı fāyiżü'l-envārdaġı

303a/10

c. -ı feyż-āṣārıda 317b/4

c. +ın 320a/3

c. +ıġa 318a/16

c. +ıda 337b/14, 341b/10, 372a/5, 374a/17

c. +ıdaġı 323b/2

civārī < *Ar.* Çevredeki, çevreye ait

c. 341a/6

c. +niŋ 341a/7

c. +ni 341a/8

cönk < *Far.* Büyük, yelkenli gemi

c. +i 321b/8

cū' < *Ar.* Açlık, aç kalma

c. 342b/1

c. (istīlā-yı c.) 335a/13

c. (ḳaḥṭ u c.) 336b/2

c. +dın 336a/8

cūd < *Ar.* Cömertlik

c. 301b/3

cum'a < *Ar.* Müslümanların kutsal günü, cuma günü

c. 300b/2, 312b/6, 317a/17, 324a/16, 326b/3, 327a/12, 328b/4, 331a/5, 339a/5, 347b/10, 377b/10, 378b/10

c. durur érdi 348b/17

cūş < *Far.* Coşma, coşkunluk

c. tüşüp 346b/16

c. urdı 346a/4

cübn < *Ar.* Korkaklık, ödleklik

c. 305b/14

cüdā < *Far.* Ayrı düşmüş, ayrılmış, uzak düşmüş

c. eyledi (başın c.) 367a/17

c. ḳılıp 303b/15

c. tüşüp 360b/7

cüdālıḳ < *Far.+T.* Ayrılık

c. eylemek 306a/10

cülūs < *Ar.* Oturma, tahta çıkma, başkanlık makamına oturma

c. -ı meymenet-i me'nūsınıŋ 376b/3

c. +ınıŋ 328a/7

cümle < *Ar.* Bütün, hep, hepsi

c. +din 303b/5, 310b/8, 320a/4, 325a/2, 328a/8, 333a/3, 333b/16, 334b/4, 341b/12, 341b/4, 342b/9, 356a/3, 356b/14, 356b/2, 357b/11, 361b/4, 364a/10, 370b/14, 376b/4

cünūd < *Ar.* Askerler, ordular

c. -ı mütekāşir bile 342a/3

c. -ı nā-ma‘dūd 359a/10

c. -ı nā-ma‘dūd bile 341a/3

cünūn < *Ar.* Delilik, cinnet, çıldırma

c. 341a/17

cür’et < *Ar.* Cesaret, yiğitlik, korkusuzluk

c. 315a/13, 341b/1

c. ḳılıp 307b/1

c. ḳoyup (ḳadem-i c.) 376a/4

c. sürüp (yekrān-ı c.) 343b/16

c. ursa (ḳadem-i c.) 325b/4

c. ü celādetin körgüzgey 354b/2

c. +din (girībān-ı c.) 344b/17

c. +in (ṭarz-ı c.) 363a/1

c. +iniŋ 347b/14

cüst-cū < *Far.* Arayıp sorma, araştırma, sıkı sıkıya arama

→ cüst-cüy

c. 316a/6

cüst-cüy < *Far.* Arayıp sorma, araştırma, sıkı sıkıya arama

→ cüst-cū

c. ḳılmasa 307b/4

cüyūş < *Ar.* Ordular, askerler

c. -ı vāfir 342a/3

cüzv < *Ar.* Kısım, parça, bölük

c. +i 320b/14

Ç

çābük-dest < *Far.* Eline çabuk, becerikli

ç. 351b/9

çābük-raḳam < *Far.+Ar.* Çabuk yazan, hızlı yazan

ç. 357b/10

çābüklik < *Far.+T.* Çabukluk, hızlılık

ç. +din 303b/3

ç. +idin 325a/14

çaġ Çağ, zaman, devir

ç. +da 301b/7, 302a/5, 319a/5, 321b/11

ç. +ı 303a/11, 312a/3, 324b/8, 339a/14, 349a/8

çaġla- (Nefes için) ağızdan güçlü bir şekilde çıkmak; düşünmek, tasavvur etmek, farz etmek

ç. -p 379a/6

çāh < *Far.* Kuyu, çukur

ç. -ı ġażab-ı sulṭānīde 368b/5

çāk < *Far.* Yarık, yırtık

ç. étti 303a/9, 335a/17

ç. +iniŋ 325a/4

çāker < *Far.* Kul, köle, hizmetçi

ç. 327b/5

ç. +i 364b/11, 367a/17

ç. +iŋ durur 366b/3
ç. +dür 312b/3
çākerlik < *Far.+T.* Kulluk, hizmetçilik
ç. 369a/16
çaḳıl- Parıldamak, ışık vermek
ç. -ıp 322b/12
çālāk < *Far.* Çevik, kıvrak, hızlı (kimse)
ç. -ı bī-naẓīr durur érdi 347b/17
çap- Yağmalamak, akın yapmak
ç. -ıp 310a/16, 331a/10, 339b/10, 363a/1, 374b/8
çapavul < *Moğ.* Yağma, çapul, baskın
ç. 309a/4, 318a/9
ç. (pāy-māl-ı ç.) 339b/7, 350b/14
ç. kéltürmegi 330a/4
ç. urġanınıŋ 328a/11
ç. urmaġı 332a/15
ç. ursunlar 339b/5
ç. urup dururlar 330a/16, 332b/4
ç. urup 300b/4, 359a/12
ç. yétkürmegi 331a/1
ç. yétkürüp dururlar 377a/17
ç. yosunlıġ 345a/3
ç. +ıġa 332b/2
ç. +ıdın 318a/3
çapdur- Akın ettirmek, yağmalatmak
→ çaptur-
ç. -up durur érdi 309a/14
çapdurmaḳlıḳ Akın ettirme, yağmalatma
ç. +ġa 330a/11
çapġun Akın, yağma, talan
ç. +ı 378b/7
çapġunçı Akıncı, yağmacı
ç. +larıdın 377a/8
çaptur- Akın ettirmek, yağmalatmak
→ çapdur-
ç. -up (at ç.) 332a/7
çapturmaḳ Akın ettirme, yağmalatma
ç. +ġa 331a/7
çāre < *Far.* Bir engeli, güçlüğü aşmak, bir sorunu çözmek için tutulan yol ve yöntem, çözüm, çare
ç. istep 350b/3
ç. ḳıl 350b/3
ç. tapmadılar 329a/2
ç. +sin tapmadılar 341a/12
çāre-sāz < *Far.* Çözüm bulan, sorunları hâlleden
ç. 350b/4

çarḫ < *Far.* Felek, gök

ç. 319b/12, 321a/8, 366a/16, 367b/15

ç. (der-gāh-ı ç.) 366a/9

ç. -ı devvārġa 322b/16

ç. +dın (ḥişār-ı ç.) 363a/13

çarḫ-gerdān < *Far.* Dönüp dolaşan felek

ç. +ġa 320b/17

çarḫ-pāye < *Far.* Derecesi felek gibi yüksek olan, makamı yüce

ç. (der-gāh-ı ç.) 367b/2

çarḫ-serīr < *Far.+Ar.* Tahtı felek gibi yüksek olan, makamı yüce

ç. ü Cem-iḳtidār 366a/3

çārūb-keş < *Far.* Yerleri süpüren; Tekke şeyhi

ç. 337b/5

çāşnī < *Far.* Lezzet, tat, çeşni

ç. -yi temennāsıdın 351a/6

ç. -yi ẕevḳıdın 350b/15

çāşt < *Far.* Sabah ile öğle arasındaki vakit, kuşluk vakti → **çāşt-gāh**

ç. u şāmdın (ġam-ı rūzī-yi ç.) 335b/11

çāşt-gāh < *Far.* Sabah ile öğle arasındaki vakit, kuşluk vakti → **çāşt**

ç. +da 311b/1, 320b/9, 339b/15, 353a/3

ç. +dın soŋra 378b/15

ç. +ġaça 324b/4

Çāvūş Hizmetçi, bekçi, düzeni sağlayan

Ç. 366a/11

çayḳalmaḳ Çalkalanmak, sallanmak, harekete geçmek

ç. +ı 319b/2

çehār-şenbih < *Far.* Çarşamba

ç. 313a/17, 318a/7, 320a/14, 327a/6, 329b/14, 331b/1, 332a/13, 337a/13, 346b/17, 350b/16, 360b/2, 368a/14, 372a/6, 377b/4, 379b/12

çehr < *Far. çihr* Yüz, çehre → **çehre**

ç. -i serd-mihrlik 378b/16

çehre < *Far.* Yüz, sima, surat → **çehr**

ç. -i ‘ubūdiyyet ḳoyup dururlar 323b/12

ç. -i iḫlāṣıġa 350a/10

ç. -i murādımızġa 347a/9

çemen < *Far.* Çimen, yeşillik, çayır

ç. -i behcet ü bahā 367b/9

ç. -i merām 347b/3

ç. kibi 365b/8

ç. +iniŋ 314a/4

ç. +in 361b/1

çemen-güster < *Far.* Çimen yayan, çimen döşeyen, yeşillendiren

ç. 317b/2

çemenistān < *Far.* Çimenlik, çayır, yeşil otların bittiği yer

ç. -ı devlet ü celāl ḳılıp 355b/2

ç. -ı riḳḳat bolup durur 350a/8

çeng (I) < *Far.* Pençe

ç. -i i'tiṣām urup 304b/15, 347a/8

ç. -i intiḳāmıdın 303a/2

ç. -i istīmān urup 306b/11

ç. -i ḳabāḥat urup 340a/8

ç. urar 321b/10

çeng (II) < *Far.* Kanuna benzeyen dik tutularak çalınan bir tür saz

ç. 366b/1

çengāl < *Far.* Çengel, pençe

ç. (dīv-i ç.) 349a/10

çerāġ < *Far.* Işık, kandil, mum, çıra

ç. -ı emniyyetini 309a/4

ç. -ı ümīdin 300b/15

ç. -ı ümīdleri 348b/9

ç. +ıdın 353b/7

çerāġ-efrūz < *Far.* Işık yayan, aydınlatan

ç. -ı meclis-i neşāṭ 314b/3

çerā-gāh < *Far.* Çayır, mera, otlak

ç. +ıdaġı 303a/11

çerāġānlıġ < *Far.+T.* Aydınlatma, ışıkla donatma

ç. ḳıldurup 331b/7

çerge < *Moğ.* Küçük, kara kıl çadır; sürek avı

ç. 312b/10, 312b/11

çerig Asker, ordu

ç. 301b/5, 301b/8, 309a/13, 322b/13, 329a/4

ç. bile 307a/11

ç. +niŋ 305a/15, 305a/16, 329a/1

ç. +ni 308a/14, 342b/14

ç. +ge 328b/13

ç. +din 308a/8, 328b/9

ç. +i 304b/1, 344a/8, 344b/12, 359a/11, 359b/10, 359b/16

ç. +i bile 339b/7, 350b/12, 354a/5

ç. +iniŋ 304a/17, 359b/2

ç. +in 340a/1, 345a/5, 355a/10

ç. +iġa 344a/6

ç. +ige 345a/8

çeşm < *Far.* Göz

ç. -i āhū 326a/12

ç. -i giryān 363a/11

çetr < *Far.* Çadır, gölgelik

ç. -i celāletiŋdedür 366a/14

ç. -i ḥimāyetiniŋ 361a/12

çevgān < *Far.* Cirit oyununda kullanılan değnek, ucu eğri değnek

ç. dék 354b/14

çevgān-bāzlıġ < *Far.* Cirit oyunu oynama, çevgan oyununu oynama durumu

ç. +ıdın 345a/12

çék- Çekmek; sürmek

ç. -er 303a/7, 305b/8

ç. -ip durur (üsr ḳaydıġa ç.) 329a/9

ç. -ipdür 322b/16

ç. -düm (naẓm silkige ç.) 324a/8, 364a/10

ç. -diŋ 367b/5

ç. -di 338a/14, 367b/10

ç. -di (ḫaṭṭ-ı nesḫ ç.) 326a/11

ç. -ti 367b/1

ç. -ti (dāmeniġa ç.) 335b/5

ç. -ti (raḳam-ı ‘azl ç.) 326b/16

ç. -tiler 375a/10

ç. -tiler (baş ç.) 376a/3

ç. -tiler (raḫt-ı iḳāmet ç.) 319b/9

ç. -key-miz 353b/6

ç. 336a/9

ç. -seŋ (sipāh ç.) 367a/14

ç. -ip 302a/6, 332a/4, 340a/12, 344a/14, 345a/17, 364b/11, 364b/6, 379a/5

ç. -ip (baş ç.) 370a/17

ç. -ip (ḳayd-ı kitābetġa ç.) 375b/4

ç. -ip (üsr ḳaydıġa ç.) 304a/1, 309b/12, 374b/2

ç. -ip (perde-i aġmāż ç.) 323b/13

ç. -ip (pīş-keş ç.) 378b/15

ç. -ip (raḳam-ı ‘afv ç.) 324a/2, 343a/10, 368a/17

ç. -ip (rū-yı iḫtifā ç.) 378b/6

ç. -ip (ser-ḥadd-ı helāketġa ç.) 377a/12

ç. -ip (ser-gerdānlıġ ç.) 358a/8

ç. -ip (sinān-ı ṣarāmet ç.) 345a/8

ç. -ip (taṣdīḳ ç.) 342a/12, 368a/14
ç. -ip (ün ç.) 345b/2
ç. -ken 336a/16
ç. -kenge 364a/2
ç. -miş durur érdiler (baş ç.) 369a/12
ç. -ip durur érdüm (naẓm silkige ç.) 350a/17
ç. -ip durur érdi 324a/1
ç. -ip durur érdiler (esr ḳaydıġa ç.) 334b/3
ç. -meyin (taṣdīḳ ç.) 367b/6
ç. -mek 331a/3

çékil- Çekilmek
ç. -di (raḳam-ı ʻafv ç.) 360b/5
ç. -di (naẓm silkige ç.) 364a/11
ç. -ip (raḳam-ı ʻafv ç.) 353b/3
ç. -ip durur érdi (silkige ç.) 308b/8

çékmek Çekme
ç. (ḫāme-i naḳḳāş ç.) 363a/11

çıḳ- Çıkmak
ç. -ar 301b/7, 325a/6, 325a/9, 325b/6, 374b/14
ç. -tı 325b/11, 343a/8, 344b/2, 346a/13, 358a/10
ç. -duḳ 325a/12
ç. -tılar 303a/3, 303a/6, 325a/15, 341b/12
ç. -a almay (taşḳarı ç.) 353b/17
ç. -ıp 301b/6, 305a/15, 305b/13, 307a/14, 307a/7, 315b/2, 318a/11, 318a/6, 319a/8, 319b/5, 320b/9, 321b/12, 322b/12, 322b/13, 324b/12, 327b/8, 329b/2, 329b/9, 330a/16, 336b/12, 339a/10, 340a/8, 343b/9, 345a/8, 346a/9, 348b/3, 354a/10, 358a/8, 359b/1, 368b/11, 378a/10, 379b/14
ç. -ıban 321b/9
ç. -ġaç 379a/6
ç. -arġa 345a/4, 347a/2
ç. -ġan 307a/10
ç. -ġandın soŋra 305a/17
ç. -ġanlarnı (şikārġa ç.) 368b/15
ç. -ıp érdiler 321a/12
ç. -mas burun 324b/17

çıḳar- Çıkarmak
ç. -dı 363b/3, 379a/3
ç. -dı (baş ç.) 303b/12
ç. -a almaġay (baş ç.) 363a/12

ç. -a almağay (başın ç.) 345a/1

ç. -ıp 330b/5, 345a/5, 359b/15, 369a/11

ç. -urda 372a/9

çıḳıl- Çıkılmak

ç. -dı 325a/7

çıḳmaḳ Çıkmak

ç. +nı 379a/6

çirkīn < *Far.* Güzel olmayan, göze ve kulağa hoş gelmeyen

ç. 328b/11

çöl Sahra, kumluk, susuz geniş arazi

ç. +ġa 303a/3

çöp Saman inceliğinde dal, sap veya tahta parçası

ç. 339a/5, 349a/17

çuḳur Toprakta kazmak suretiyle meydana getirilen oyuk, çukur

ç. +da 303a/17

çü < *Far.* Gibi; için, çünkü, mademki

→ **çün**

ç. 313a/14, 317a/1, 321b/5, 335a/16, 335b/10, 364b/12, 367b/5, 379b/17

çüçük Tatlı, lezzetli, hoş

ç. 351b/15

çün < *Far.* Gibi; için, çünkü, mademki

→ **çü**

ç. 300b/1, 301a/9, 303a/1, 303a/8, 304b/1, 306a/4, 309b/1, 309b/14, 311a/16, 311b/14, 319b/6, 322a/17, 324a/16, 325b/9, 331a/1, 332b/16, 333a/9, 335a/17, 336b/1, 337a/17, 340a/9, 344b/6, 346b/17, 347a/10, 348a/7, 348a/16, 349a/17, 349b/12, 350b/3, 352a/6, 353b/8, 360a/4, 365a/10, 366b/1, 367a/7, 367a/12, 368a/6, 368b/17, 369a/1, 369b/8, 370b/5, 371a/15, 372b/2, 373a/2, 373a/9, 375a/10, 376b/9, 377a/7, 377a/9, 378a/10, 379a/13, 379a/6, 379b/16

çüst < *Far.* Çevik, kıvrak, çabuk

ç. 312b/17

çüst-destlik < *Far.* Çeviklik, çabukluk

ç. ḳılıp 354b/9

D

dā < *Ar. dā'* Hastalık, dert, illet, maraz

d. (hücre-i d.) 372a/5

dād < *Far.* Adalet, doğruluk, hak

d. (merāsim-i ‘adl u d.) 361a/5

d. +ın 346b/13

d. ḳılurda (iẓhār-ı ‘adl u d.) 366b/10

dād-ḫᵛāhlıġ < *Far.+T.* Hak ve adalet isteme, şikayetçilik

d. ḳıldılar 337a/4

Dādār < *Far.* Mutlak adalet sahibi Allah

D. (iltifāt-ı D.) 346b/10

dağdağa < *Ar.* Gürültü, patırtı, telaş

d. -ı vehm ü hirāsdın 368b/2

d. +sı bile 341a/17

dağı Dahi, bile, da/de

d. (alar d.) 316b/16, 360b/14

d. (alardın d.) 359b/13

d. (alarnı d.) 308a/13

d. (‘ālī-ḥażret-i ḫilāfet-mertebetniŋ d.) 379b/6

d. (anı d.) 361a/10, 373a/3

d. (biyleri d.) 310a/17

d. (biz d.) 376a/7

d. (bularġa d.) 374b/3

d. (düşmenin d.) 325b/11

d. (esīrlerni d.) 357b/17

d. (Çavdur d.) 304b/7

d. (faḳīr d.) 364a/9

d. (felek d.) 354b/16

d. (fuḳarā d.) 365b/16

d. (ḫᵛāce d.) 329a/4

d. (Ḫᵛāce Cān Ḫᵛāce d.) 346a/13

d. (ḥālıġa d.) 365a/8

d. (işde d.) 338b/7

d. (itelgü d.) 312b/16

d. (Ḳutluḳ Muḥammed Bék d.) 345b/13

d. (laçin d.) 312b/17

d. (Merv Tekesi d.) 369a/13

d. (Mīrzā Mesīḥā’nıŋ d.) 314a/6

d. (muṣībi d.) 322a/8

d. (muzġa d.) 323a/7

d. (mübārizleri d.) 377b/1

d. (mücrimlerni d.) 356a/12

d. (ol d.) 303b/6, 319a/11, 370a/16, 375b/7

d. (pārs u ḳaplan d.) 312b/12

d. (rüfeḳā ve dest-yārlarıġa d.) 302a/2

d. (Seyyid-ḳulı Bék’ni d.) 304a/1

d. (ṣūretler d.) 315a/14

d. (tavuşḳan d.) 312b/11

d. (te'ẖīẕ-i zekˇātın d.) 327a/2

d. (tesẖīriġa d.) 346b/11

dāẖil < *Ar.* İç, içeri; mensup

d. bolup 352a/13, 355b/4

d. durur 318b/14

d. ve mezāḥim bola başladılar 374b/4

daẖl < *Ar.* Giriş, geliş; etki, tesir

d. u ẖurūcda 360a/14

dā'ıye < *Ar.* İçten gelen duygu, istek, meram, vesile, sebep

d. -i imtiṣālı 373a/12

daḳīḳa < *Ar.* Saatin altmışta biri olan zaman parçası, dakika, an

d. -ı mühmel ve nā-mer'ī ḳoymay 342a/7

d. -ı nā-mer'ī 313b/3

d. +ġa 338a/14

daḳīḳa-şinās < *Ar.+Far.* İnce işleri, güç şeyleri, nükteleri anlayan

d. +larnıŋ 338a/14

dām < *Far.* Tuzak, pusu, ağ

d. -ı murādlarıġa 343b/8

d. +ıġa 363b/4

dām-gāh < *Far.* Tuzak kurulan yer

d. -ı eceldin 357a/7

dāmān < *Far.* Etek, kenar → **dāmen**

d. -ı muḳātele 340a/8

dāmen < *Far.* Etek, kenar → **dāmān**

d. -i 'afvıġa 306b/11

d. -i himmetin 373a/11

d. -i ittisalı 325a/4

d. -i ṭarab 365b/14

d. -i ṭarāvetidin 325b/3

d. +iġa 351b/17, 353b/1

d. +iġa çékti 335b/5

d. +idin 369a/11

dāmene < *Far.* Dağ eteği, çevresi

d. +si 338a/16

d. +siġa 321b/17

dāmene-vār < *Far.* Etek gibi

d. (kevkeb-i dıraẖşende-i d.) 338a/16

dāniş < *Far.* Bilgi, bilim, ilim

d. 314b/17

d. ('aḳl-ı d.) 302a/15

dānişmend < *Far.* Bilgili, bilgin, alim

d. -i ṭālibü'l-'ilm durur érdi 310b/9

d. +lerġa 380a/17

dāniş-pejūh < *Far.* Bilen, bilgili

d. +nı (gürūh-ı d.) 371b/8

dār < *Far.* İdam cezası verilen kişileri asmak için dikilen direk,

darağacı

d. üzre 304a/9

d. +ıġa 304a/7, 326a/16

Dārā < *Far.* Yönetimdeki gücüyle ünlü, mitolojik İran hükümdarı

D. -yı ekber 363b/9

D. -yı İskender-ḫaşmet 336b/4

Dārā-şevket < *Far.+Ar.* Dârâ gibi yüce, heybetli

D. (İskender-i D.) 336b/4

dārū < *Far.* İlaç, çare, ecza

d. -yı şifā yétip 338b/15

dāru'l-ḫilāfe < *Ar.* Hilafet merkezi, başkent

d. -i Ḫ̌ārezm'din 331b/1

d. (manṣıb-ı iḫtisām-ı d.) 372a/15

d. -i heykel-i insānī 333a/3

d. -i Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm 319b/5

d. -i Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm'ġa 329b/15, 375b/8

d. -i Ḫıvaḳ'ġa 352a/13

dāru'l-ḳażā < *Ar.* Yargı evi, mahkeme, kadılık makamı

d. +sı 371a/5

d. +sıġa 371a/7

dāru's-salṭana < *Ar.* Saltanat merkezi, başkent

d. 361a/14

d. -ı Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm'de 326a/5, 332b/10

d. -ı Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm'din 311b/1, 337a/11, 352a/1

d. -ı Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm'ġa 327a/14, 332a/14, 357a/6, 365a/7

d. -ı Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm'niŋ 327b/3, 371b/5

d. +sı 375b/2

d. +sıġa 327b/15, 377a/15

dāru'ş-şifā < *Ar.* Hastaların şifa bulduğu yer, hastane

d. -yı merḥametiŋdin 366b/16

d. -yı ve iẕā mariżtu fe huve yeşfīn 338b/14

dāstān < *Far.* Destan, hikâye

d. +ı 344b/13

d. +ı durur 373b/15

dāstān-serā < *Far.* Destan söyleyen, hikâye anlatan

d. 365b/8

da'vā < *Ar.* Dava; mesele, konu

d. -yı mihriŋ bile 301a/8

d. +nıŋ 325b/7

da‘vāt < *Ar.* Davetler, çağrılar

d. -ı icābet-simāt 314a/4

dāverā < *Far.* Ey doğru ve adil hükümdar

d. 352b/13

da‘vet < *Ar.* Davet, çağrı

d. -i iṭā‘at ḳıl 369b/1

d. -i tamām bile 336a/5

d. ḳılmaḳ 352a/10

d. ü delālet ḳıldı 320a/1

d. +i üçün 358a/17

dāyim < *Ar. dā’im* Devamlı, sürekli

d. 363a/3, 372a/1

dāyire < *Ar. dā’ire* Daire, bir teşkilatta belirli bir işin yapılması için ayrılmış bölüm

d. -i aṣālet (ḳuṭb-ı d.) 376b/16

debdebe < *Far.* Gösteriş, şatafat, şaşaa; gürültü, patırtı

d. -i ḥayret-efzā 318a/15

d. -i lā-kelām bile 324b/7

d. -i mā-lā-kelām bile 326b/2

d. -i tamām 340b/11, 340b/16, 379b/13

d. -i tamām bile 332a/11

debīr < *Far.* Kâtip, yazıcı

d. +ler 357b/10

debūr < *Far.* Batı rüzgârı, batıdan esen rüzgâr

d. 315b/17, 379a/1

d. -ı memāt 333b/7

ded ü dām < *Far.* Yabanî hayvanlar

d. 312b/13

d. (menzil-i d.) 369b/14

def‘ < *Ar.* Bir şeyi veya bir kimseyi yanından uzaklaştırma, kovma, savma, savuşturma

d. -i fesād (ḳavānīn-i d.) 361a/5

d. ḳılmaḳda 369b/1

d. oldı 365b/10

d. +in étmek 363b/8

defn < *Ar.* Ölüyü toprağa gömme

d. ḳıldılar 341b/10

defter < *Ar.* Yazmak için birbirine tutturulmuş yapraklar, defter

d. -i ebter yaŋlıġ 301a/16

dehene < *Far.* Bir yolun başlangıcı, giriş yeri

d. +sin 340b/12

dihḳanet < *Far.* Tarım, çiftçilik, rençberlik

d. +i 343b/1

dehr < *Ar.* Dünya; zaman, devir

d. 315a/5, 367b/10, 367b/4, 372a/1
d. (ferīd-i d.) 371b/4
d. +niŋ 302a/8
dehşet < *Ar.* Korku, ürküntü
d. 321b/1, 348b/9
d. (ġāyet-i d.) 303a/10
delālet < *Ar.* Kılavuzluk, yol gösterme
d. ḳıldı (da'vet ü d.) 320a/1
d. ü hidāyeti bile 353a/17
delīl < *Ar.* İspat edici belge, kanıt, delil
d. -i vāşıḳ 313a/14
delīlī < *Ar.* Bir delil
d. durur 325b/7
dem < *Far.* Zaman, an, vakit
d. 308a/1, 321b/6, 338b/16, 338b/5, 356a/14, 366b/9
d. -i muṣādaḳat urar érdiler 334a/2
d. -i muṣādaḳat urup 328a/2
d. -i tīġ ile 314b/17
d. alġunça 303b/17
d. +i 307a/15
d. +idin 314a/8, 345a/10, 345b/1
dem-ā-dem < *Far.* Zaman zaman, vakit geçtikçe; sık sık
d. 312b/15
dem-be-dem < *Far.* Zaman zaman, vakit geçtikçe; sık sık
d. 367a/8, 367b/3, 372a/2
demān < *Far.* Kükremiş, hiddetli, heybetli
d. (fīl-i d.) 339a/13
d. dék (hizebr-i d.) 344b/1
deme < *Far.* Körük, ateş körüğü
d. tutup (berf ü d.) 316a/4
denānīr < *Far.* Altınlar, dinarlar
d. -i bisyār 335b/7
der-bār < *Far.* Saray; kapı, büyük bir zatın, insanların ricasını ifade ettikleri eşiği, kapısının önü
d. -ı 'ālīsiġa 375a/16
d. -ı felek-miḳdār 337a/2, 348b/13, 378b/14
d. -ı felek-miḳdārġa 304a/4, 306b/4, 317a/13, 352a/16
d. -ı felek-miḳdārınıŋ 308a/17
d. -ı felek-miḳdārnıŋ 329b/16
d. -ı gerdūn-medārġa 359a/17
d. -ı refī'-medār 301a/2
der-be-der < *Far.* Yaşayışı ve davranışı düzensiz kimse, avare, aylak

d. ḳılıp 334a/6

der-gāh < *Far.* Dergah, kapı, saray, huzur, makam → **dergeh**

d. 312a/9

d. (ḫuddām-ı d.) 372a/10

d. -ı ʻālem-penāh 313a/8, 316b/6, 332b/11, 336b/13, 354a/15, 358a/13, 373a/3, 375a/7, 377b/2

d. -ı ʻālem-penāh (mażreb-i d.) 312b/7

d. -ı ʻālem-penāhdın 360b/11

d. -ı ʻālem-penāhġa 308a/16, 310b/12, 318a/3, 328a/5, 329a/14, 354b/13, 375b/3, 376a/15

d. -ı ʻālem-penāhıġa 310b/7, 330b/15

d. -ı ʻālem-penāhların 310b/17

d. -ı ʻālem-penāhnıŋ 303b/14, 309a/5, 317b/13, 370a/11

d. -ı çarḫ 366a/9

d. -ı çarḫ-pāye 367b/2

d. -ı devlet-penāh 373a/14

d. -ı felek-iştibāhġa 336a/6

d. -ı felek-iştibāhnıŋ 355a/15

d. -ı gerdūn-iştibāh 378a/12

d. -ı gerdūn-iştibāhġa 351a/17

d. -ı ḫilāfet-penāhġa 361a/3

d. -ı ḫilāfet-sāye 346b/2

d. -ı niyāzġa 350a/14

d. -ı sulṭānī (muḳarreb-i d.) 325b/16

d. -ı Vedūd (muḳarreb-i d.) 371b/8

d. -ı ẕü'l-celāl (muḳarreb-i d.) 375b/5

d. +ġa 323b/11

d. +ıŋġa 376a/17

d. +ıġa 304b/17

der < *Far.* Kapı

d. -i ḫazāne 335a/7

derāhim < *Ar.* Dirhemler, paralar

d. -i bī-şumār 372b/3

d. -i bī-şumār bile 335b/8

derd < *Far.* Derin üzüntü, keder, tasa

d. 350b/4

d. ü miḥnet-i ġam ḳıldı 325b/15

d. +din 338b/16

d. +iġa 350b/3

derece < *Ar.* Mertebe, rütbe, basamak

d. -i efżālġa yétkürüp dururlar 301b/15

d. +siġa yétkürüp durur érdiler

(şehādet d.) 356a/8

dergeh < *Far.* Dergah, kapı, saray, huzur, makam → **der-gāh**

d. +iŋ 366a/11

d. +iŋġa 350a/17

d. +iŋde 366b/2

derk < *Ar.* Anlama, kavrama

d. étmey 321b/7

derrende < *Far. derende* Yırtıcı, yırtan

d. (hizebr-i ḫurūşān u d.) 322b/11

d. (peleng-i d.) 341a/10

d. (şīr-i d.) 303b/10

dervāze < *Far.* Kapı, kale kapısı; şehir kapısı

d. 340a/1

d. -i ġarbiyye 340b/17, 345a/5

d. +ġa 345b/9, 354b/6, 354b/7

d. +de 354b/4

d. +din 355a/9, 355b/4

d. +siniŋ 339b/8

d. +side 355a/2

d. +leriniŋ 357a/2

d. +lerni 342a/8

dervīş < *Far.* Bir tarikata giren ve onun kurallarına bağlanan kimse, derviş

d. bolsa érdi (ehlullāh ve d.) 337b/2

d. +ler sarı 314a/14

dervīşlik < *Far.+T.* Dervişlik, derviş olma durumu

d. +de 367a/1

deryā < *Far.* Deniz

d. 312b/7, 313a/9, 313b/2, 315b/14, 319a/14, 322a/10, 327a/5, 329b/1, 337a/13, 339a/8, 339b/1, 340b/1, 345b/11, 347a/3, 354a/7, 378b/17

d. -yı aḫżarıġa 322b/1

d. -yı ġaybet bolup (müstaġraḳ-ı d.) 350a/15

d. -yı gīrūdār 346a/1

d. -yı ḫūn-ḫˇārġa 325b/5

d. -yı ḫūn-ḫˇārnıŋ 319b/1

d. -yı muḳāteleġa 346b/3

d. -yı şigerf 321b/4

d. -yı ‘ummān olur 319a/5

d. -yı zeḫḫār 319b/14

d. -yı zer içre 301b/16

d. +nıŋ 312a/2, 312b/8, 316a/16, 329b/6, 335a/11, 353a/4, 355b/1, 377b/11

d. +nı 329b/12
d. +ġa 339a/3, 342b/12, 346a/10, 354a/11, 367a/6
d. +da 359a/2
d. +dın 304a/3, 318a/8, 328b/3, 350b/12, 357b/8, 358b/10, 377b/10, 377b/11, 377b/13
d. +sı 319b/3
d. +sı (Ḫocend d.) 322a/6
d. +sıġa (Ḫ̔ārezm d.) 321b/16
d. +sın 372b/3
d. +sınıŋ 308b/7
d. +lar 322a/10

deryā-dil < *Far.* Gönlü deniz kadar geniş olan, çok hoşgörülü
d. (ḫusrev-i kām-kār-ı d.) 325b/8
d. ü güşāde-żamīr ü melek-liḳā 366a/4

deryā-ḫurūş < *Far.* Coşkun deniz
d. (ceyş-i d.) 346a/3

deryā-maḳāṭır < *Far.+Ar.* Denizin damlaları kadar çok, engin
d. üçün (tesliyye-i ḫāṭır-ı d.) 316a/11
d. +ın (ḫāṭır-ı d.) 335b/5
d. +ıda (ḫāṭır-ı d.) 320a/15
d. +ını (teveccüh-i ḫāṭır-ı d.) 302b/8

deryā-naẓāyir < *Far.+Ar.* Deniz gibi, deniz misali geniş
d. +iġa (żamāyir-i d.) 318b/13
d. +iġa (żamāyir-i ẕī-basāyir-i d.) 321a/14

deryā-nevāl < *Far.+Ar.* İhsanı deniz gibi geniş olan, bol bağışta bulunan, çok cömert
d. (ḫıdīv-i bī-hemāl-ı hümāyūn-fāl-ı d.) 301b/7
d. (şehenşāh-ı kān-baḫş-ı d.) 301a/17
d. (şehenşeh-i d.) 365a/16

deryā-neverdlik < *Far.+T.* Deniz aşma, denizleri dolaşma
d. +de 324b/8

deryā-şükūh < *Far.* Deniz gibi büyük, heybetli, azametli, yüce
d. +nıŋ 319a/16

deryāyī < *Far.* Derya gibi, deniz gibi
d. durur 321a/17

dest < *Far.* El
d. -i ʻavārıż-ı zamān 325b/2
d. -i celādetni 330b/5
d. -i mekremetiŋ 367a/6

d. -i taẕarru‘ 353b/1

d. -i teṭāvül uzatġay 315a/13

d. -i teṭāvül uzatıp 330a/17

d. -i teṭāvül uzatup 304b/4

d. -i teṭāvülni 340b/8

d. tapdı 365b/16

d. tapıp 340a/12

d. tapġay 304b/12

d. tapġay-miz 347a/10

d. tapsa 310b/4

dest-būslıḳ < *Far.* El öpme

d. 313b/7

dest-bürd < *Far.* Kuvvet, üstünlük, zafer

d. körgüzüp 377a/16

d. -i ‘aẕīm yétkürüp 358b/15

d. -i ‘aẕīm 377a/11

d. +ġa 349b/3

d. +ler körgüzüp durur 346a/13

dest-bürdī < *Far.* Kuvvetli olma, üstünlük, zafer

d. körgüze alġaylar 307a/5

d. yétkürgey 347b/13

dest-fersūd < *Far.* Eskimiş, yıpranmış el, bir işi yapmada ustalaşmış el

d. -ı teṭāvül ḳıldı 339b/7

d. -ı teṭāvül ḳılıp 350b/14

dest-gīr < *Far.* Elinden tutan, yardımcı

d. ḳıldılar 323b/4, 329b/7

d. ḳılıp 357a/8

d. ḳılıp érdi 311a/4

d. ü esīr ḳılmaġunça 310a/5

d. ü ġāret étdiler 349a/15

dest-rāst < *Far.* Doğru, dürüst, güvenilir

d. +ı 357b/13

dest-res < *Far.* Kuvvet ve zenginlik

d. tapmaḳ 314a/11

dest-yār < *Far.* Yardımcı, destek olan, arka çıkan

d. +larıġa dağı (rüfeḳā ve d.) 302a/2

dest-yārlıġ < *Far.+T.* Yardımcılık, yardım etme, destek

d. 309a/16

d. +ı bile 301a/2, 337a/2, 338a/10, 340a/15, 346a/11, 357a/7

deste < *Far.* Tutam, demet, deste

d. 349a/1

d. +sidin 315a/6

destūr < *Far.* 1. İzin, ruhsat

d. -ı sābıḳ bile 350b/15

2. Lider, komutan

d. -ı aʿẓam 317b/7

d. -ı mükerrem 350b/17

deşt < *Far.* Çöl, bozkır

d. 315b/7, 316a/1, 349b/1, 379b/1

d. (pehn-i d.) 379a/15

d. -i ʿadem (māverā-yı d.) 315a/5

d. -i meẕkūr 379b/8

d. +de 379b/3, 379b/7

d. +de (cānib-i d.) 374a/9

d. +din 348b/3, 363b/12

deşt-peymā < *Far.* Çölde dolaşan, perişan → **deşt-peymāy**

d. -yı bevādī-yi fesād bolduḳ 353a/12

deşt-peymāy < *Far.* Çölde dolaşan, perişan → **deşt-peymā**

d. étip 304b/2

devā < *Far.* İlaç, çare

d. eyleḍiŋ 366b/16

devābb < *Ar.* Yük veya binek hayvanları

d. (ʿalīḳ-ı d.) 320a/17, 349b/1

d. üçün (ʿalīḳ-ı d.) 343b/6, 344a/2

devḥa < *Ar.* Büyük ağaç, ulu ağaç

d. -ı saʿādet-intimāsı 373a/12

devlet < *Ar.* Bir iktidar tarafından yönetilen toplumların sınırları belli bir toprağa yerleşmesi sonucu oluşturdukları siyasi varlık; talih; mutluluk; zenginlik; yüksek mevki, makam

d. 304a/8, 312a/8, 314a/3, 325a/15, 331b/15, 332a/6, 355a/17

d. (aʿdā-yı d.) 356b/12

d. (bāde-peymā-yı ḫum-ḫāne-i d.) 301b/9

d. (erbāb-ı d.) 347b/8

d. (erkān-ı d.) 313a/1, 318b/6, 335a/3, 351a/16

d. (ʿıyd-ı d.) 366a/1

d. (ilhām-ı sürūş-ı d.) 347a/13

d. (menşūr-ı d.) 356a/7

d. (mūcib-i zevāl-ı d.) 333b/9

d. (şemʿ-i d.) 333b/7

d. (şeref-i d.) 304b/5

d. -i ḥużūr ḳılıp (bār-yāb-ı d.) 335a/6

d. -i ḥużūr (behre-yāb-ı d.)

343a/9

d. -i iḳbāl birle 363b/8

d. -i ḳāhire 346b/6, 347b/13, 353b/4

d. -i pāy-dār ḳılıp (ser-şār-ı d.) 350b/7

d. -i rūz-efzūn 352b/10, 353a/13

d. -i rūz-efzūnnıŋ 356a/1

d. -i ṣāḥib-ḳırānīniŋ 347a/7

d. -i sermed ile 301a/8

d. -i sulṭānī (erkān-ı d.) 301b/11

d. -i şāmilniŋ 320a/6

d. -i şarāb-ı kām ile 367b/16

d. -i ʻuẓmānı 353a/16

d. bile 325b/11

d. bile (āyīn-i d.) 301b/6

d. saldı (sāye-i d.) 373a/14

d. ü cāhın 372b/11

d. ü celāl ḳılıp (çemenistān-ı d.) 355b/2

d. ü kāmrānlıġ bile (kemāl-ı d.) 360b/2

d. ü nuṣret bile 341b/17

d. ü saʻādet bile 339b/13

d. ü şerveti 374a/4

d. üzre (evreng-i d.) 360b/1

d. +niŋ (aʻdā-yı d.) 300b/15, 330b/14, 344a/11

d. +ġa 314a/11, 377b/4

d. +ġa (aʻdā-yı d.) 330b/7

d. +de (bār-gāh-ı d.) 351b/1

d. +din (aʻdā-yı d.) 347a/4

d. +iŋ 366a/10, 367b/15

d. +iŋni 366b/6

d. +iŋni (iḳbāl u d.) 367b/14

d. +iŋġa (aʻdā-yı d.) 366b/3

d. +iŋġa (iḳbāl-ı d.) 367a/7

d. +iŋdin 352b/13

d. +i (aḫter-i d.) 333a/15

d. +in (ḳamer-i d.) 306a/7

d. +in eylep (duʻā-yı d.) 364a/5

d. +iġa (maḳarr-ı d.) 361a/17

d. +ide (evāḫir-i d.) 333b/12

d. +ide (evāyil-i d.) 374a/2

d. +ide (eyyām-ı d.) 322a/3

d. +idin (eṣer-i d.) 305a/4

d. +dür 310b/15, 353a/16

d. +dür (rāfiʻ-i aʻlām-ı d.) 314a/7

devlet-āşyān < *Ar.+Far.* Meskeni mutluluk olan, mutlu, talihli

d. +ġa (āstān-ı d.) 335b/16

devlet-āşyāne < *Ar.+Far.* Meskeni mutluluk olan, mutlu, talihli

d. (āstāne-i d.) 370a/3

devlet-cāh < *Ar.+Far.* Makamı büyük, rütbesi yüksek, kıymetli

d. +ıŋ (eşer-i d.) 305a/8

devlet-esās < *Ar.* Temeli yüce, temeli kutlu

d. +nıŋ (kiryās-ı d.) 358b/13, 378a/2

devlet-ḫ̆āh < *Ar.+Far.* Zegingilik ve makam isteyen, servet ve makam düşkünü

d. bolmaḳ 315a/16

d. +ı durur érdiler 357a/13

devlet-ḫ̆āhlıġ < *Ar.+Far.+T.* Servet ve makam düşkünü olma durumu

d. +ıda 356a/1

devlet-ḫ̆ān < *Ar.+Far.* Devlet sofrası, büyük sofra

d. -ı inbisāṭnı 373b/4

devlet-ḫāne < *Ar.+Far.* Ev, konak, köşk

d. +siġa 307b/3

d. +sin 331b/2

devlet-intisāb < *Ar.* Devletin bağlı bulunduğu; saadetli, kutlu

d. +nıŋ (cenāb-ı d.) 307b/13

devlet-me'āb < *Ar.* Devletin sığınağı, hükümdar

d. (emīr-i d.) 351a/4

devlet-penāh < *Ar.+Far.* Devletin sığınağı, koruyucusu, hükümdar

d. (cemāhīr-i d.) 351a/17

d. (der-gāh-ı d.) 373a/15

devletī < *Ar.* Talihlilik, mutluluk

d. 336a/9

d. (ṣāḥib-i d.) 325a/15

devleteyn < *Ar.* İki devlet

d. +din (mābeyn-i d.) 352a/9

devr < *Ar.* Zaman, çağ, devir, dönem; dönme, bir şeyin etrafında dolaşma

d. éter 321b/8

d. ḳıldı 321b/8

d. -i ḥasret 366a/17

d. +ġa 365b/1

d. +din 364a/6

d. +din (ḥādiṯ-i d.) 304b/11

d. +in 342a/10

d. +iŋde 305a/7

d. +ide 315b/11, 363a/10

devrān < *Ar.* Dünya, felek, zaman,

talih; devir
d. 367a/9
d. (ʻāḳıbet-i d.) 354b/15
d. (Āṣaf-ı d.) 350b/17
d. (Belḳıs-ı d.) 373b/1
d. (ḫavādiş-i d.) 325b/3
d. (İskender-i d.) 308b/17
d. (küdüret-i ġam-ı d.) 365b/10
d. -ı nā-pāy-dār () 372a/1
d. durur érdi (nādire-i d.) 341b/7
d. +nıŋ (inḳılāb-ı d.) 370a/7
d. +ıġaça 318b/15
devre < *Ar.* Çevre, etraf
d. +siniŋ 318b/15
devvār < *Ar.* Devreden, çok dönen
d. (günbeẕ-i d.) 358b/14
d. +ġa (çarḫ-ı d.) 322b/16
d. +ġa (günbeẕ-i d.) 353a/5
d. +ġa (sipihr-i d.) 344a/1
d. üzre (günbeẕ-i d.) 304a/8
dey < *Far.* Kış
d. 315b/17
deyyār < *Ar.* Bir kişi, bir fert; hiç kimse
d. +ı 349b/9
dé- Demek, söylemek, ifade etmek
d. -rler 321b/15, 322a/11, 322a/13, 322a/6, 323a/4, 348a/12, 367b/12
d. -mişler 314b/16
d. -p durur 315a/9, 315a/11
d. -p dururlar 312a/6, 314b/14, 320b/14
d. -dim 366b/10
d. -di 304a/13, 315a/10, 315a/9, 324a/4, 364b/12, 364b/8
d. -diler 365a/10
d. -gil 322b/13
d. -sem 366b/9
d. -se 366b/13
d. -p 305b/2
d. -gen 316b/16
d. -genni 309a/10
d. -mey 302a/6, 316a/14
d. -me 363a/8
dék Gibi, benzer, eş
d. (āhı d.) 315b/3
d. (anıŋ d.) 301a/5, 302b/13, 358a/4, 379a/2
d. (baḫtları d.) 330a/5
d. (belā-yı āsmānī d.) 368b/10
d. (berḳ-i ḫāṭıf d.) 303b/11

d. (beytü'l-aḥzānı d.) 369b/13
d. (cām-ı 'ıyd d.) 365b/9
d. (çevgān d.) 354b/14
d. (ejder d.) 345b/2
d. (ġubār-ı tīre d.) 305a/13
d. (ġubārı d.) 378b/5
d. (gülistānı d.) 302b/16
d. (gül-şen-i iḳbālı d.) 314b/3
d. (ḫaşmı d.) 336a/10
d. (hindūsı d.) 303a/9
d. (hizebr-i demān d.) 344b/1
d. (İblīs d.) 367b/2
d. (iḳbālı d.) 344a/15
d. (itler d.) 346a/7
d. (ḳaḥt d.) 336a/10
d. (ḳamer-i serī'ü's-seyr d.) 326a/2, 361a/13
d. (ḳarār tutġan d.) 341a/10
d. (ḳıraġı d.) 317b/5
d. (köŋli d.) 378b/17
d. (közi d.) 315b/13, 350a/8
d. (ḳuyaş d.) 366b/17
d. (lebi d.) 317b/5
d. (mesācid ü medāris d.) 372a/12
d. (muḥīṭ d.) 321a/16
d. (naḳd-ı ḳalb d.) 301a/15
d. (reşkīn ḳılġu d.) 363b/9
d. (sa'ādet d.) 363b/2
d. (Sikender d.) 367a/12
d. (suyı d.) 319b/3, 378b/17
d. (Sührāb d.) 328a/16
d. (şiddeti d.) 367b/9
d. (şīr-i ġurrende d.) 303b/8
d. (ṭalī'a-ı ṣubḥ d.) 344b/6
d. (tüşken d.) 349a/13
d. (yamġurı d.) 345a/11
d. (żamīri d.) 369b/13
d. (zencīr d.) 379a/4
d. +dür (barġu d.) 339a/16

démek Deme, söyleme, ifade etme
d. 364a/4
d. +dür 363a/6

dıraḫşende < *Far.* Işıldayan, parıldayan, ışıklı, nurlu
d. 307b/11
d. -i dāmene-vār (kevkeb-i d.) 338a/16

dıraḫt < *Far.* Ağaç
d. 316a/8
d. (giyāh u d.) 379a/17

dīdār < *Far.* Yüz, çehre; görünme, görünüş
d. (şūm-ı d.) 305b/8

d. +ı 306a/12, 361a/17

d. +ı birle 306a/9

d. +ıdın (pertev-i d.) 327a/17

dīde < *Far.* Göz, gözbebeği; bakış

d. -i ārzū 373b/8

d. -i cihān-bīni 350a/8

d. -i intiẓārı 352b/11

d. -i intiẓārların 361a/15

d. -i ümīdin 344a/11

d. -i ümmīdini 327a/17

d. -i ümmīdlerimiz 353b/7

dil < *Far.* Gönül

d. (ʿālem-i d.) 311b/8

dil-ārām < *Far.* Gönlü dinlendiren, gönle huzur veren

d. (perī-veş ü d.) 373b/9

dil-āver < *Far.* Yiğit, cesur

d. 339a/14

d. -i düşmen-şikār-ı nīze-bāznı 320b/2

d. -i kīne-güẕār bile 378b/13

d. -i şīr-efgen bile 303a/14

d. +ler 323b/3, 330b/5

d. +ler bile 303b/1, 303b/5

dil-āver-figen < *Far.* Yiğit yıkan, yiğit yenen

d. 313a/4

dil-āver-neheng < *Far.* Cesur, yiğit, timsah gibi cesur kahraman

d. -i biḥār-ı veġā 328a/15

dil-cūylıḳ < *Far.+T.* Çekicili, caziplik

d. +lar körgüzüp (merḥamet ve d.) 304a/14

dil-dūz < *Far.* Gönül delen, yaralayan

d. (nāvek-i d.) 341b/2

dil-güşā < *Far.* Gönül açan, ferahlatıcı, hoş

d. eyleben 367b/17

d. oldı 365b/2

dil-ḫᵛāh < *Far.* Gönlün istediği, gönül dileği

d. (be-vech-i d.) 342b/14, 369b/7

dil-keş < *Far.* Gönül çekici, cazibeli

d. 363a/15

d. (muṭrıb-ı ḫoş-lehce-i d.) 373b/11

dil-keş-edā < *Far.* Edası gönül çeken, gönül çekici tavırlı

d. 373b/11

dil-sitān < *Far.* Gönül alan, kendine bağlanan, çekici

d. 351b/6

dilīr < *Far.* Yürekli, korkusuz, cesur,

yiğit

d. 322b/11

d. (tehem-ten-i d.) 347b/17

dilīrāne < *Far.* Korkusuzca, cesurca

d. 349a/8

d. (rāy-ı d.) 349a/6

dimā' < *Ar.* Kan, kanlar

d. (sefk-i d.) 347a/12

dīn < *Ar.* İnsanların kendi iradesiyle dünya ve ahiret hayatında doğruya ve mutluluğa ulaşmaları amacıyla Allah tarafından konulan ve gönderdiği elçileri vasıtasıyla akıl sahiplerine tebliğ edilen yaşama ve inanç sistemi, din

d. 311a/8

d. (dünyā vü d.) 376b/17

d. (ḳażāyā-yı mülk-i d.) 367a/5

d. (resm-i d.) 366a/5

d. -i İslām 333b/13

d. -i rif'atın (binā-yı ḫāne-i d.) 363b/17

dīnār-baḫş < *Far.* Dinar bağışlayan

d. ḳıldı 301b/4

dīnī < *Ar.* Dine ait, dinle ilgili

d. (meṣāliḥ-i d.) 370b/6

dīniyye < *Ar.* Dinle ilgili olan

d. +din durur (żarūriyyāt-ı d.) 371a/16

dirāyet < *Ar.* Zeka, bilgi, kavrayış

d. +iġa salıp dururlar (ḳabża-ı d.) 370a/6

d. +niŋ (aṣḥāb-ı d.) 321a/14

dirhem < *Ar.* Para, gümüş para

d. -i māhī 363a/6

dirīġ < *Far.* Esirgeme, yasaklama

d. tutmasunlar 340b/9

dirīġā < *Far.* Yazık, eyvahlar olsun

d. 372a/1

dīv < *Far.* Dev, şeytan, cin

d. -i çengāl 349a/10

d. -i ġurūr 333a/13, 369a/11

dīv-bend < *Far.* Dev bağlayan

d. (şīr-veş ü d.) 320b/3

dīvān < *Far.* Büyük meclis, toplanılan yer

d. -ı a'lā (ṣāḥib-i d.) 342b/10

d. -ı sulṭānī (ṣāḥib-i d.) 317b/8

d. +ıŋ 366a/17

d. +ınıŋ 311a/11, 332b/13

dīvāne < *Far.* Divane, deli, çılgın

d. +leridin 341b/6

dīvār < *Far.* Duvar

d. -ı mi‘mār-ı letāfet-nümū-dārı 302b/4

d. +ınıŋ 347b/16

d. +ın 340a/15

diyānet < *Ar.* Din, dindarlık

d. ile 334a/16

diyānet-āgāh < *Ar.+Far.* Dini bilen, dinî konularda bilgi sahibi, dindar

d. 311b/9

diyānet-şi‘ār < *Ar.* Yolu din olan, dindar

d. 371a/12

diyār < *Ar.* Memleket, ülke

d. 308b/3

d. u memleketke 349b/13

d. +nıŋ 353a/14

d. +da 337b/1, 369b/15

d. +dağı 300b/15, 359a/5

d. +ı 333b/5

d. +ınıŋ 311a/11, 333b/8

d. +ın 379b/17

d. +ıġa 308a/10, 336a/17, 368b/15

d. +ıda 308b/13

diyyet < *Ar.* Kan pahası, kefaret

d. +in 363a/4

domāġ < *Ar. dimāġ* Beyin, akıl, şuur, idrak

d. +ı 363b/13

d. +ın (menāzil-i d.) 317b/3

d. +ların 328b/11

dōst < *Far.* Dost, arkadaş

d. 302a/9

d. +ıŋ 304a/8

d. +ın 325b/11, 325b/14

dōstlıġ < *Far.+T.* Dostluk, arkadaşlık, dost olma

d. 328a/2

d. ve ḳarıntaşlıġdın durur érdi (‘ayn-ı d.) 320a/2

d. +ıŋ 367b/10

d. +ıda 334a/2, 336b/14

du‘ā < *Ar.* Dua, Allah’a yakarış, niyaz

d. -yı devletin eylep 364a/5

d. -yı evliyā 314a/9

d. -yı ḫayr 313b/8

d. -yı icābet-encāmı (sihām-ı d.) 305a/1

d. alur érdi 337b/3

d. ḳıldılar 335b/13

d. ḳılur 366b/6, 367b/14

d. ve alḳış alġandın soŋra 338a/7

d. +lar 314a/1

dūçār < *Far.* Uğramış, yakalanmış, maruz, esir

d. -ı ecel bolur 329a/3

dūd < *Far.* Duman

d. 379a/3

dūdmān < *Far.* Kabile, aşiret, sülale, soy

d. -ı Seyyid Ata (ḫulāṣa-ı d.) 358a/11

d. (murtażā-yı ḳıdve-i d.) 309b/2

d. (salṭanat-ı ḫulāṣa-ı d.) 377a/2

d. -ı Muṣṭafavī (zübde-i d. -ı Muṣṭafavī) 331a/13

d. -ı sa'ādet-nişānıdın 375b/5

d. +ġa 316b/10

d. +ınıŋ 308b/9

duḫūl < *Ar.* İç, dahil, içeri, içeri girme

d. (ḫurūc u d.) 342a/11

d. ḳılıp durur 355a/9

dūn < *Ar.* Aşağı, aşağılık, alçak, adi

d. u nā-merd ü süfle vü nākis 305b/9

dur- Durmak 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra)

d. -ur-men (rāḳımı d.) 313a/6, 350a/12

d. -ur (āftāb d.) 367b/12

d. -ur ('ālem-i ṣaġīr d.) 333a/3

d. -ur (andaḳ d.) 320a/10, 323a/13, 330a/2, 334b/6, 338b/1, 340b/3, 342a/17, 347b/7, 354a/13, 374a/10

d. -ur (arḳası d.) 327a/5

d. -ur (astıda d.) 322a/16

d. -ur (ayıda d.) 309a/12

d. -ur (bar d.) 308a/10, 320b/16, 340b/16

d. -ur (baḥrī d.) 321a/16, 322b/4

d. -ur (béşlençisi d.) 315b/1

d. -ur (bī-bahā bolġusı d.) 315a/11

d. -ur (bī-şumār d.) 320b/16

d. -ur (bir d.) 332b/17

d. -ur (bu d.) 324a/11, 324a/8, 352b/8, 353b/6, 361b/7, 362b/16, 364a/11, 364a/13, 364b/2, 364b/10, 364b/13, 365a/9, 365b/1

d. -ur (cānib-i ġarbī d.) 379b/2

d. -ur (cezāġa yétküsi d.) 314b/12

d. -ur (çākeriŋ d.) 366b/3

d. -ur (dāḫil d.) 318b/14

d. -ur (dāstānı d.) 373b/15

d. -ur (delīlī d.) 325b/7

d. -ur (deryāyī d.) 321a/17

d. -ur (ebyen-i mine'l-ems d.) 347a/17

d. -ur (efzūn d.) 373b/17

d. -ur (ekābiridin d.) 356b/3

d. -ur (evāḫir-i eyyāmıda d.) 372b/12

d. -ur (fāyide-i müterettib érmes d.) 347a/17

d. -ur (fikriŋ d.) 367a/4

d. -ur (ġāfil d.) 354b/2

d. -ur (ġurre-i ramażānda d.) 304a/10

d. -ur (ḥācet érmes d.) 374b/11

d. -ur (ḥādī-yi ma'ḳūl ve menḳūl d.) 371a/14

d. -ur (ḫāk-būslarıdın d.) 303b/14

d. -ur (ḥelāl d.) 333b/13

d. -ur (ḥāmil-i 'ālem d.) 314a/12

d. -ur (ḥāmil-i ism-i bī-müsemmā d.) 353b/5

d. -ur (ḥāṣıl bolġusı d.) 319a/3, 343b/1

d. -ur (ḫazīnesi d.) 321a/16

d. -ur (hevlnāk ve beyābānī d.) 302a/17

d. -ur (ḫoş d.) 315b/1

d. -ur ('ıyd-ı ekber d.) 327b/6

d. -ur ('ıydī d.) 327b/1

d. -ur ('ibādet-gāhı érmiş d.) 302b/6

d. -ur (iḫtilāl-ı mülk ü millet d.) 333b/10

d. -ur (inileri d.) 308b/11

d. -ur (inisi d.) 300b/1, 327b/10, 374a/7

d. -ur (ḳabāyilidin d.) 353a/7

d. -ur (Kâ'be-i aṣḥāb-ı irādet d.) 349b/15

d. -ur (ḳarīb d.) 347b/1

d. -ur (ḳayınatası d.) 331a/16

d. -ur (kélür érken d.) 309b/10

d. -ur (ḳıyās bile d.) 333a/12

d. -ur (körgüsi d.) 354b/4

d. -ur (Kūh-ı Çaġra'da vāḳi' d.) 312a/5

d. -ur (ḳum d.) 320b/11

d. -ur (lāzım u lā-büddī d.)

314b/15

d. -ur (maṣrūf d.) 369b/10

d. -ur (menzileside d.) 314b/15

d. -ur (merḳūm bolġusı d.) 362b/16

d. -ur (meşābede d.) 321b/3

d. -ur (meşābeside d.) 314b/14

d. -ur (mesāfet d.) 320b/12, 329a/12

d. -ur (mesken-i me'lūfı d.) 371b/4

d. -ur (meşhūr d.) 321b/16, 322a/1

d. -ur (mevḳūf d.) 347b/1

d. -ur (mevrid-i esrār-ı lā-reybī d.) 311a/15

d. -ur (mevsūm d.) 302b/6, 379b/2

d. -ur (mīl d.) 353a/4

d. -ur (muḫammer d.) 323b/5

d. -ur (muḫbir-i ṣādıḳ d.) 313a/14

d. -ur (muṣībi d.) 340b/15

d. -ur (mutaṣavver d.) 315a/14

d. -ur (mülaḳḳab d.) 343a/3

d. -ur (mülāzımlarıdın d.) 302b/10, 312a/10

d. -ur (münāsib d.) 302a/5

d. -ur (münḫarıṭ d.) 346b/2

d. -ur (mürīdleridin d.) 336a/3

d. -ur (mürtebiṭ d.) 333a/6

d. -ur (müştemil d.) 365a/12

d. -ur (müte'allıḳ d.) 333a/4, 372a/16

d. -ur (mütelāṭım ve lücce d.) 322b/4

d. -ur (mütemekkin d.) 375b/6

d. -ur (nāçaḫ d.) 366a/12

d. -ur (naẓāyiridin d.) 333b/1

d. -ur (nebīresi d.) 370b/16, 371a/3

d. -ur (oġlı d.) 341a/1

d. -ur (ol d.) 305a/6, 318a/4, 321a/7, 322a/8, 332b/7, 333b/8, 344a/5, 345a/9, 348a/11, 350b/2, 359a/4, 360b/6, 364a/3, 365a/3, 368b/11, 369a/3, 369b/2, 369b/8, 370b/5, 372b/11, 375b/14

d. -ur (özge érmes d.) 332b/17

d. -ur (raḳam-zedesi bolġusı d.) 347b/7

d. -ur (recā-yı vāṣıḳ d.)

302b/15, 347a/9, 353b/4

d. -ur (rükn-i a‘ẓamı d.) 371a/17

d. -ur (ṣādıḳ d.) 327b/15

d. -ur (ṣādır bolġusı d.) 355a/3

d. -ur (ṣaḥrāyī d.) 302a/17

d. -ur (sāniḥası d.) 305a/16

d. -ur (sāye-efgen d.) 353a/15

d. -ur (ser-defteri d.) 306b/16

d. -ur (ser-sebz ü reyyān d.) 338a/4

d. -ur (sözleridin d.) 324a/5

d. -ur (şāhidī d.) 325b/7

d. -ur (şāmil d.) 307a/4

d. -ur (şehr-i ‘aẓīmi d.) 315b/10

d. -ur (şu‘abātıdın d.) 315b/5, 322a/7, 327b/13

d. -ur (şu‘besi d.) 341a/17

d. -ur (şūr d.) 322a/9

d. -ur (tapġusı d.) 347b/4

d. -ur (ṭarīḳ-ı ṣāyibe-i ḫavāḳīn d.) 343a/17

d. -ur (taṣarrufıda d.) 375b/3

d. -ur (tasṭīr tapġusı d.) 365a/9, 365b/1, 373b/15

d. -ur (Tavḳara téŋizidin d.) 319a/12

d. -ur (tetebbu‘ d.) 362b/15

d. -ur (vābeste d.) 338b/13, 379b/3

d. -ur (vācib d.) 302a/6

d. -ur (vāḳı‘ası d.) 304b/1, 319b/6, 328a/11

d. -ur (vāḳi‘ bolġusı d.) 373b/8

d. -ur (vāḳi‘ d.) 320b/12, 336b/11, 372a/5, 379b/8

d. -ur (vaḳt-ı ifṭār d.) 351a/2

d. -ur (vedāyi‘-i āferide-gār d.) 370b/12

d. -ur (ve ce‘alne’l-leyle libāsen d.) 347b/12

d. -ur (yer d.) 317a/7, 341a/6

d. -ur (yıl d.) 369b/13

d. -ur (yol d.) 359b/3

d. -ur (ẓāhir d.) 333a/9, 347a/11

d. -ur (żarūrī d.) 347a/12

d. -ur (żarūriyyāt-ı dīniyyedin d.) 371a/16

d. -ur (ẕikr ḳılılġusı d.) 342b/9, 344b/14

d. -ur (ziyāde d.) 321b/15, 362b/15

d. -urlar (bar d.) 369a/13

d. -urlar (bī-ārām u bī-ḳarār

bolġusı d.) 351a/9

d. -urlar (gül-çīn-i gül-i raḥmet d.) 337b/4

d. -urlar (ḫar-vār ḳılġan érken d.) 340b/5

d. -urlar (meşġūl d.) 303b/1

d. -urlar (müteveccih d.) 380a/12

d. -urlar (Rüstem-i ma‘reke-i heycā d.) 328a/10

d. -urlar (sāyimü’d-dehr d.) 351a/8

d. -urlar (yibergen érken d.) 308a/12

d. -urlar (soyup éken d.) 326a/14

d. -ur érdüm (ḥāżır d.) 350a/13

d. -ur érdi (‘adīl-i İsfendiyār-ı rūyīne-ten d.) 328a/14

d. -ur érdi (āftābī d.) 334b/4

d. -ur érdi (aḳşamı d.) 347b/10

d. -ur érdi (allıda d.) 329a/5

d. -ur érdi (āmāde ve müheyyā d.) 373b/7

d. -ur érdi (anda d.) 326a/3

d. -ur érdi (andaḳ d.) 316b/7, 330a/6, 342b/9

d. -ur érdi (‘arīż ü vesī‘ d.) 340b/2

d. -ur érdi (a‘yān-ı ḥażretdin d.) 340b/14

d. -ur érdi (‘ayn-ı dōstlıġ ve ḳarıntaşlıġdın d.) 320a/2

d. -ur érdi (bar d.) 317b/13, 356b/7, 357b/17

d. -ur érdi (benī a‘māmıdın d.) 330a/2

d. -ur érdi (buġday ve burunç d.) 348b/10

d. -ur érdi (büzürg-meniş ve şehr-yārī d.) 315a/2

d. -ur érdi (cum‘a d.) 348b/17

d. -ur érdi (çālāk-ı bī-naẓīr d.) 347b/17

d. -ur érdi (dānişmend-i ṭālibü’l-‘ilm d.) 310b/9

d. -ur érdi (ekābiridin d.) 317b/12, 343a/4

d. -ur érdi (ekābir-zādeleridin d.) 320a/5

d. -ur érdi (evāyil-i ḫazān d.) 345a/10

d. -ur érdi (evlādı d.) 358a/7

d. -ur érdi (evveli d.) 377a/6

d. -ur érdi (gevher-i biḥār-ı sa‘ādet d.) 347b/5

d. -ur érdi (gūşe-nişīn-i ḥāviye-i ẕübūl d.) 353b/17

d. -ur érdi (gūşe-nişīni d.) 356b/4

d. -ur érdi (güzīdesi d.) 349a/1

d. -ur érdi (hem-dāstān d.) 354b/9

d. -ur érdi (hevlnāk d.) 349b/1

d. -ur érdi (‘ıyd-ı ḳurbān d.) 327a/13

d. -ur érdi (Ḳaraḳalpaḳıyye d.) 305a/16

d. -ur érdi (kenārıda d.) 327b/14

d. -ur érdi (kéçesi d.) 324a/16, 358a/14

d. -ur érdi (kişi d.) 375b/7

d. -ur érdi (kişileridin d.) 309b/8

d. -ur érdi (köprek d.) 307a/12, 320a/11, 356b/12

d. -ur érdi (küni) 304a/2, 318a/5, 319a/13, 326b/2, 329b/14, 339b/12, 353a/3, 360b/2, 361a/12, 377a/5, 379b/12

d. -ur érdi (maḥbūs d.) 356b/8, 368b/3

d. -ur érdi (maġlūl u maḥbūs d.) 356b/5

d. -ur érdi (maḫzen-i şefḳat d.) 353b/9

d. -ur érdi (meşġūl d.) 306b/6, 307b/10, 313b/6, 326a/7, 344b/1, 346a/8, 355a/4, 371a/7

d. -ur érdi (meşhūr d.) 378a/7, 379b/1

d. -ur érdi (meş‘ūf d.) 370b/6

d. -ur érdi (mu‘āvin ü hem-destleri d.) 355a/11

d. -ur érdi (mu‘temedleridin d.) 330b/9

d. -ur érdi (muḫammer d.) 333b/3

d. -ur érdi (muḳābeleside d.) 340a/1

d. -ur érdi (muntaẓam d.) 376a/2

d. -ur érdi (muttaṣıl d.) 354a/11

d. -ur érdi (müfsidleridin d.) 356b/17

d. -ur érdi (mülāzım d.) 316b/11

d. -ur érdi (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn d.) 312a/16
d. -ur érdi (mülāzımlarıdın d.) 354b/9, 368b/8
d. -ur érdi (mümtāz d.) 328a/4
d. -ur érdi (münevver d.) 335b/2
d. -ur érdi (müş‘ir d.) 352b/1
d. -ur érdi (müşerrefi d.) 331b/5
d. -ur érdi (müte‘allıḳ d.) 316b/15
d. -ur érdi (mütemekkin d.) 328b/16
d. -ur érdi (müzeyyen d.) 371a/5
d. -ur érdi (nādire-i devrān d.) 341b/7
d. -ur érdi (neş’e-endūz-ı bāde-i inbisāṭ d.) 314b/4
d. -ur érdi (nevīn-i pād-şāh-nişān d.) 377b/17
d. -ur érdi (nişān-ı sa‘ādet d.) 356a/7
d. -ur érdi (nökerleridin d.) 337b/8
d. -ur érdi (oġlı d.) 341b/14, 354b/5
d. -ur érdi (ol d.) 326b/15, 337b/1, 349b/13, 356a/4
d. -ur érdi (on birde d.) 304a/17
d. -ur érdi (öylük d.) 317a/6
d. -ur érdi (rükn-i a‘ẓamı d.) 330b/9
d. -ur érdi (selḫ-i şa‘bān d.) 344b/15
d. -ur érdi (ser-āmedi d.) 309b/14
d. -ur érdi (ser-defter-i ehl-i fesād d.) 306b/1
d. -ur érdi (Sünbüle burcıda d.) 337a/10
d. -ur érdi (taṣarrufıda d.) 340a/2, 349a/17
d. -ur érdi (taşḳarı d.) 351a/12
d. -ur érdi (uruḳı d.) 319b/8
d. -ur érdi (uzaḳraḳ d.) 340b/13
d. -ur érdi (vācib d.) 331a/3
d. -ur érdi (vāḳi‘ d.) 349b/2, 369a/2, 380a/15
d. -ur érdi (vaḳt-ı üfūlı d.) 354a/2
d. -ur érdi (vaṭan-ı aṣlī d) 306b/3
d. -ur érdi (yaḳın d.) 340b/3

d. -ur érdi (yegāne-i ʻaṣr d.) 371b/4

d. -ur érdi (yégirme ékisi d.) 331b/13, 340b/14

d. -ur érdi (yégirme yétisi d.) 325b/15

d. -ur érdi (yıl d.) 356b/3

d. -ur érdi (yoḳ d.) 316a/13, 345a/5, 347a/2, 350a/15

d. -ur érdi (yoldaş ve hem-rāhı d.) 376a/6

d. -ur érdi (żamāyimidin d.) 374b/13

d. -ur érdi (ziyāde d.) 344a/7, 348b/1, 379a/12

d. -ur érdiler (ʻāciz d.) 304b/16

d. -ur érdiler (benī aʻmāmıdın d.) 329a/13

d. -ur érdiler (biyleri d.) 376a/9

d. -ur érdiler (cebhe-sā-yı iḫlāṣ d.) 350a/14

d. -ur érdiler (cemāʻasıdın d.) 360a/8

d. -ur érdiler (devlet-ḫˇāhı d.) 357a/13

d. -ur érdiler (eşrāfıdın d.) 333b/17

d. -ur érdiler (evlādlarıdın d.) 369a/15

d. -ur érdiler (ḥāżır d.) 310b/3

d. -ur érdiler (ḫulāṣası d.) 331a/7

d. -ur érdiler (ḳādir d.) 346b/11

d. -ur érdiler (maʻrūf u meşhūr ve engüşt-nümāy d.) 356a/2

d. -ur érdiler (me'ẕūn érmes d.) 346b/12

d. -ur érdiler (meşġūl d.) 305b/5, 318b/1, 332a/2, 368b/10

d. -ur érdiler (muḳaddeme-i sipāh d.) 323b/3

d. -ur érdiler (muḳayyed-i selāsil-i belā d.) 368b/6

d. -ur érdiler (mübtelā d.) 356b/6

d. -ur érdiler (mülāzım u ḫiẕmet-kār d.) 357a/16

d. -ur érdiler (müşerrefi d.) 311b/11

d. -ur érdiler (müteḳallid-i ḳılāde-i iṭāʻat d.) 369a/9

d. -ur érdiler (mütemekkin d.) 330a/14

d. -ur érdiler (nā-ḫōşnūd d.) 371a/11

d. -ur érdiler (rāżī d.) 306a/6

d. -ur érdiler (şīr-efgen-i bīşe-i kār-zār d.) 343b/15

d. -urlar érdiler (hem-dāstān d.) 369a/13

dur- Durmak 2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra)

d. -ur (alıp d.) 379b/5

d. -ur (‘arż ḳılıp d.) 317b/14

d. -ur (‘arżġa yétkürüp d.) 314b/6, 320a/15, 343a/2, 376a/16

d. -ur (‘āzim-i maḳṣad bolup d.) 339a/9

d. -ur (āvīzān ḳıldurup d.) 304a/7

d. -ur (bādiye-peymā-yı ‘azīmet bolup d.) 312a/13

d. -ur (bara d.) 325a/11

d. -ur (barıp d.) 357b/9

d. -ur (behremendlıġ yétkürüp d.) 344b/11

d. -ur (bey‘ ü şirāsı bolmas d.) 315a/10

d. -ur (bérip d.) 358b/2

d. -ur (bī-i‘tibār bolup d.) 301a/15

d. -ur (buyurup d.) 332b/2

d. -ur (celādet yekrānın sürüp d.) 349a/13

d. -ur (cezāġa yétip d.) 309b/16

d. -ur (cilveġa kirgüzüp d.) 379a/13

d. -ur (cilve-ger bolup d.) 347b/6

d. -ur (çemenistān-ı riḳḳat bolup d.) 350a/8

d. -ur (dest-bürdler körgüzüp d.) 346a/14

d. -ur (dép d.) 315a/9, 315a/11

d. -ur (duḫūl ḳılıp d.) 355a/9

d. -ur (esīr-i ser-pençe-i taḳdīr bolup d.) 303b/5

d. -ur (firārī bolup d.) 309b/11

d. -ur (genç-rīzlik körgüzüp d.) 301a/14

d. -ur (giriftār ḳılıp d.) 329a/11

d. -ur (ḫaber yétkürüp d.) 380a/9

d. -ur (ḫaberni yétkürüp d.) 359b/6

d. -ur (ḫarāb u münhedim

bolmış d.) 313a/17

d. -ur (ḥareket ḳılıp d.) 379b/13

d. -ur (ḥāṣıl bolup d.) 360a/6

d. -ur (ḥayāt-ı tāze tapıp d.) 357a/12

d. -ur (ışdār tapıp d.) 338b/10, 354a/3

d. -ur (iḳdām körgüzüp d.) 316a/11, 333b/4

d. -ur (‘ilāve bolup d.) 306a/6

d. -ur (intişār tapıp d.) 374a/16

d. -ur (irāde ḳılıp d.) 344b/16

d. -ur (iştiġāl körgüze d.) 380a/14

d. -ur (ḳaydıġa çékip d.) 329a/9

d. -ur (ḳaytarıp d.) 361a/6

d. -ur (kemālġa yétkürüp d.) 333b/14

d. -ur (keştī-yi nūr sürüp d.) 322b/1

d. -ur (kéltürüp d.) 324a/3, 352a/2

d. -ur (késttürüp d.) 315a/14

d. -ur (kişi buyurulup d.) 378a/14

d. -ur (ḳoşulup d.) 342a/1

d. -ur (ḳoyulup d.) 301a/16

d. -ur (leb-rīz-i feyż bolup d.) 372a/13

d. -ur (ma‘lūm bolup d.) 380a/7

d. -ur (manṣūb bolup d.) 301a/4

d. -ur (me’mūr bolup d.) 348a/11, 359b/8

d. -ur (me’mūr étip d.) 355a/17

d. -ur (mefḫar-ı menāzil ḳılıp d.) 318b/13

d. -ur (memlū bolup d.) 368a/16

d. -ur (merḥamet körgüzüp d.) 365a/16

d. -ur (merkebin sürüp d.) 322b/5

d. -ur (mersūl tutup d.) 326a/7, 354b/6

d. -ur (mu‘āvedet körgüzüp d.) 307b/3, 332b/9

d. -ur (muḫtefī bolup d.) 360b/8

d. -ur (muḳābil bolup d.) 303b/8

d. -ur (mutaṣarrıf bolup d.) 346a/12

d. -ur (mümāna‘at körgüzüp d.) 361a/1

d. -ur (mün‘aḳid ḳılıp d.)

345b/11

d. -ur (münāsib ü lāzım körünüp d.) 361b/7

d. -ur (mürāca‘at körgüzüp d.) 360a/2

d. -ur (müşerref bolmış d.) 378a/13

d. -ur (müşerref bolup d.) 368a/13

d. -ur (mütekeffil bolup d.) 375b/2

d. -ur (mütevaḳḳıf u mu‘aṭṭal bolup d.) 307b/2

d. -ur (müzeyyen bolup d.) 345b/15

d. -ur (nām-zed bolup d.) 309b/5

d. -ur (nām-zed ḳılıp d.) 370b/9

d. -ur (nihāyet-i kemālġa yétkürüp d.) 372a/8

d. -ur (nīze urup d.) 303b/12

d. -ur (nīze bile urup d.) 354b/10

d. -ur (nüfūẕ tapıp d.) 355b/13

d. -ur (nümāyān bolup d.) 344b/7

d. -ur (nüzūl buyurup d.) 310a/8

d. -ur (nüzūl-ı iclāl buyurup d.) 327b/10

d. -ur (nüzūl-ı iclāl körgüzüp d.) 312a/2

d. -ur (olturup d.) 306b/9, 307a/3

d. -ur (öter érmiş d.) 320b/15

d. -ur (ötkerip d.) 311b/7

d. -ur (pā-mālı bolup d.) 333b/6

d. -ur (pençe-güşāylıġ körgüzüp d.) 301a/11

d. -ur (pertev-ẓuhūr salmış d.) 365a/8

d. -ur (rā’yet-efrāz-ı nehżat bolup d.) 317b/2

d. -ur (rā’yet-efrāz-ı tevaḳḳuf bolmış d.) 355b/3

d. -ur (rūy bérmiş d.) 378a/11

d. -ur (ṣadāġa kirgüzüp d.) 331b/17

d. -ur (ṣādır bolup d.) 340b/8, 377b/6

d. -ur (ser-efrāz bolup d.) 364a/9

d. -ur (sezā-vār bolup d.) 300b/11

d. -ur (sīne-şikāflıġ körgüzüp

d.) 346b/4

d. -ur (sorup d.) 315a/8

d. -ur (ṣūret-i taḥaḳḳuḳ tapmas d.) 371a/17

d. -ur (sürür-ı mā-lā-kelām yétkürüp d.) 335b/10

d. -ur (şehādetġa yétkürüp d.) 336b/17

d. -ur (ṭaleb bolup d.) 347a/2

d. -ur (taḳdīmġa yétkürüp d.) 329a/6, 331b/6

d. -ur (tek ü tāz körgüzüp d.) 378b/7

d. -ur (tekāverin sürüp d.) 320b/10

d. -ur (telef bolup d.) 379b/4

d. -ur (tertīb bérip d.) 351a/6

d. -ur (tüşülüp d.) 337a/17

d. -ur (tüşüp d.) 379b/2

d. -ur (uzaḳġa tüşüp d.) 372b/16

d. -ur (üzülüp d.) 305a/12

d. -ur (vābeste ḳılmış d.) 333a/2

d. -ur (vāḳi‘ bolup d.) 313a/13, 344b/14

d. -ur (vārid bolup d.) 327b/12, 379a/14

d. -ur (yarmış d.) 332a/12

d. -ur (yétüşüp d.) 303b/6

d. -ur (yiberip d.) 309b/14, 310a/12, 310b/8, 357b/16, 361a/2

d. -ur (ẕikr tapmış d.) 354a/13

d. -ur-miz (cebhe-i taḫaşşu‘ urup d.) 353b/2

d. -urlar (āmāde ve müsta‘idd bolup d.) 304b/6

d. -urlar (āmāde-i kār-zār bolup turup d.) 341a/5

d. -urlar (ārām u ḳarār tutup d.) 327a/16

d. -urlar (‘arżġa yétkürüp d.) 310b/13, 352b/1, 375b/10

d. -urlar (‘arżıġa yétkürüp d.) 316b/6

d. -urlar (‘āzim bolup d.) 305a/15, 320a/4, 348b/3, 380a/11

d. -urlar (‘āzim-i ṣaḥrā-yı ‘adem ḳılıp d.) 358b/6

d. -urlar (behre-yāb-ı iḥsān u ıṣṭınā‘ bolup d.) 346b/15

d. -urlar (ber-ḫūrdārlıḳ tapıp d.) 321a/14

d. -urlar (berūmendlıġ tapıp d.)

361b/4

d. -urlar (bérip d.) 357a/10, 359b/16

d. -urlar (bitip d.) 321b/14

d. -urlar (buyurup d.) 310a/4, 329b/3, 333a/8, 339b/9, 341a/4, 342a/4, 349a/2, 355a/11, 357a/1, 378b/2

d. -urlar (cāzim bolup d.) 306a/14

d. -urlar (cesāret körgüzüp d.) 343b/11

d. -urlar (cilveġa kirgüzüp d.) 343b/13

d. -urlar (çapavul urup d.) 330a/16, 332b/4

d. -urlar (çapavul yétkürüp d.) 377a/17

d. -urlar (çehre-i ʻubūdiyyet ḳoyup d.) 323b/12

d. -urlar (derece-i efżālġa yétkürüp d.) 301b/15

d. -urlar (dép d.) 312a/6, 314b/14, 320b/14

d. -urlar (esīr ü ḳatl ḳılıp d.) 374a/12

d. -urlar (évürüp d.) 349a/17

d. -urlar (fāyiz bolup d.) 318b/5, 360a/11, 369b/8

d. -urlar (firār körgüzüp d.) 310a/1

d. -urlar (ġālib bolup d.) 330b/8

d. -urlar (gūşmāl-ı belīġ yétkürüp d.) 377b/2

d. -urlar (gülistān ḳılıp d.) 345a/11

d. -urlar (ḫaber yétkürüp d.) 348b/13, 349b/5

d. -urlar (ḫaberin yétkürüp d.) 355a/8

d. -urlar (ḫākın fenā yéliġa savurup d.) 358b/4

d. -urlar (ḥamle yétkürüp d.) 345a/9

d. -urlar (ḥayṭa-ı taṣarrufıġa kéyürüp d.) 330a/17

d. -urlar (helāk ḳılmış d.) 357a/11

d. -urlar (iḫtiṣāṣ tapıp d.) 329b/16, 330b/17, 332a/5

d. -urlar (irsāl ḳılıp d.) 369a/15, 380a/4

d. -urlar (istiḫfāf körgüzüp d.) 376a/5

d. -urlar (istimdād-ı himmet ḳılıp d.) 350a/6
d. -urlar (istis'ād tapıp d.) 358b/17
d. -urlar (iştiġāl körgüzüp d.) 304b/16, 312b/9, 330b/6, 340a/7, 359a/14
d. -urlar (itmāmġa yétkürüp d.) 372b/2
d. -urlar (ḳabūl ḳılıp d.) 328a/2
d. -urlar (ḳabża-ı dirāyetiġa salıp d.) 370a/6
d. -urlar (ḳadem-i ızṭırār urup d.) 348b/11
d. -urlar (ḳarār bérip d.) 359b/12
d. -urlar (ḳaṭ' u pāy-māl ḳıldurup d.) 341a/8
d. -urlar (ḳatlġa yétkürüp d.) 304a/12, 304b/9, 329b/2, 330b/10
d. -urlar (ḳavup d.) 329a/12
d. -urlar (kéltürüp d.) 357b/4, 377a/9, 378a/15
d. -urlar (ḳışlaḳ ve nişīmen-gāh ḳılıp d.) 374b/14
d. -urlar (ḳıyām körgüzüp d.) 358b/11, 372a/11
d. -urlar (köçürüp d.) 357a/15, 357b/1
d. -urlar (körgüzüp d.) 329b/10
d. -urlar (körüp d.) 303a/17
d. -urlar (ḳutulup d.) 303a/2
d. -urlar (maḫṣūṣ bolup d.) 329b/17, 359a/1
d. -urlar (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı iclāl ḳılıp d.) 318b/3
d. -urlar (maṣlaḥat körüp d.) 376a/11
d. -urlar (mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl-ı iclāl ḳılıp d.) 340b/12
d. -urlar (ma'zūl ḳılıp d.) 305b/17
d. -urlar (me'mūr bolup d.) 349b/8, 369b/6
d. -urlar (me'mūr ḳılıp d.) 331a/9, 358a/2
d. -urlar (mecrūḥ-ı tīġ-ı kīn ḳılıp d.) 346b/1
d. -urlar (merḥamet körgüzüp d.) 312b/2
d. -urlar (merḥamet ü mürüvvet ü şefḳat körgüzüp d.) 319a/15
d. -urlar (merkebin sürüp d.)

303b/3

d. -urlar (mersūl tutup d.)

323b/9, 357a/6, 369a/8

d. -urlar (mesned-nişīn-i temkīn bolup d.) 351b/9

d. -urlar (meşmūl bolup d.)

328a/7

d. -urlar (mevḳıf-ı ʻarżġa yétkürüp d.) 347a/6, 355b/17

d. -urlar (mevsūm ḳılıp d.)

327b/17

d. -urlar (muʻāf tutup d.)

370b/16

d. -urlar (muʻāvedet körgüzüp d.) 305b/3, 359b/4

d. -urlar (muʻazzez bolup d.)

371a/14

d. -urlar (muḫayyem-i ḫıyām-ı meymenet-encām ḳılıp d.)

326b/5

d. -urlar (muḫtefī bolup d.)

303a/11

d. -urlar (muntaẓır bolup d.)

353b/12

d. -urlar (muṭlaḳu'l-ʻinān bolup d.) 368b/6

d. -urlar (mübāderet körgüzüp d.) 345b/12

d. -urlar (müctemiʻ bolup d.)

337a/16

d. -urlar (mülḥaḳ bolup d.)

316a/17

d. -urlar (mümtāz bolup d.)

340a/17

d. -urlar (mümtāz u ser-bülend ü ercümend ḳılıp d.) 331b/12

d. -urlar (mümtāz u ser-efrāz ḳılıp d.) 370a/7

d. -urlar (münteşir ve müteferriḳ bolup d.) 370a/8

d. -urlar (mürācaʻat körgüzüp d.) 304a/1, 307a/8, 318a/10, 332b/6, 342a/8, 348a/5, 349b/3, 369b/7, 374b/9

d. -urlar (mürüvvet ü merḥamet körgüzüp d.) 318b/7, 369a/6

d. -urlar (müsāraʻat körgüzüp d.) 303a/16

d. -urlar (müteḥaṣṣın bolup d.)

344b/8

d. -urlar (müteḳallid ḳılıp d.)

374b/3

d. -urlar (mütevaḳḳıf bolup d.)

306b/5

d. -urlar (mütevārī bolup d.) 357b/6
d. -urlar (müteveccih bolup d.) 306b/12, 308a/10, 318a/7, 354b/14
d. -urlar (nāḳa-ı teveccüh sürüp d.) 320a/8
d. -urlar (nām-zed ḳılıp d.) 328b/1, 330a/12, 371a/7
d. -urlar (nüzūl ḳılıp d.) 344b/9
d. -urlar (nüzūl-ı iclāl ḳılıp d.) 329b/12, 357a/4
d. -urlar (olturup d.) 327b/16, 328b/12
d. -urlar (ortaġa salıp d.) 359b/11
d. -urlar (ötüp d.) 317b/12, 380a/16
d. -urlar (rāhī ḳılıp d.) 359b/1
d. -urlar (rā'yet-efrāz-ı nehżat bolup d.) 306b/8, 359b/10
d. -urlar (rā'yet-efrāz-ı teveccüh bolup d.) 377a/15
d. -urlar (ṣaff-ārālıġ körgüzüp d.) 354a/8
d. -urlar (ṣayd bolup d.) 348b/7
d. -urlar (sāye-i vuṣūl salıp d.) 379b/12
d. -urlar (sem'-i şerīfiġa yétkürüp d.) 344b/5
d. -urlar (semend-i hezīmetni sürüp d.) 345b/10
d. -urlar (ser-efrāz bolup d.) 319a/10, 332b/12, 378b/15
d. -urlar (ser-efrāz ḳılıp d.) 360a/12
d. -urlar (ser-efrāz u ser-bülend bolup d.) 349b/10
d. -urlar (ser-şār-ı bāde-i 'āṭıfet bolup d.) 378a/4
d. -urlar (siyāset-gāhġa kéltürüp d.) 356a/3
d. -urlar (şehīd ve esīr bolup d.) 359a/13
d. -urlar (şeref-i iḫtiṣāṣ tapıp d.) 378b/14
d. -urlar (ta'yīn ḳılıp d.) 302b/11
d. -urlar (tapşurup d.) 356b/10
d. -urlar (tārīḫ tapıp d.) 369a/3
d. -urlar (taşlap d.) 310a/7
d. -urlar (tüşüp d.) 317a/1, 326b/10, 327a/7, 329b/14
d. -urlar (uçurup d.) 300b/16

d. -urlar (vārid bolup d.) 307a/7, 318a/8, 350a/5

d. -urlar (yekrān-ı ‘azīmet sürüp d.) 358b/9

d. -urlar (yekrānın sürüp d.) 307b/17

d. -urlar (yétkürüp d.) 316b/13, 347b/16, 375b/17

d. -urlar (yétüşüp d.) 377a/13

d. -urlar (yiberip d.) 310b/11, 318a/14, 318a/9, 329a/14, 329b/8, 330b/13, 337a/6, 348a/2, 358a/14, 359a/11, 360a/2, 360b/10, 360b/13

d. -urlar (yügürüp d.) 304b/14

d. -urlar (ẓuhūrġa yétkürüp d.) 340a/9

d. -ur érdüm (ḳalıp d.) 313a/7

d. -ur érdüm (naẓm silkige çékip d.) 350a/17

d. -ur érdüm (tārīḫ tapıp d.) 324a/7

d. -ur érdi (aḳa d.) 322a/2

d. -ur érdi (bahāne tiley d.) 352a/8

d. -ur érdi (barıp d.) 343a/5

d. -ur érdi (bérip d.) 335b/7

d. -ur érdi (binā ḳılıp d.) 371a/2

d. -ur érdi (cān-sipārlıġ körgüzüp d.) 361a/7

d. -ur érdi (cem‘ bolup d.) 377b/9

d. -ur érdi (cilve-ārālıġ körgüzüp d.) 368a/5

d. -ur érdi (çapdurup d.) 309a/14

d. -ur érdi (çékip d.) 324a/1

d. -ur érdi (fāyiz bolup d.) 354a/16, 361a/10

d. -ur érdi (firārī bolup d.) 355a/7

d. -ur érdi (güẕāriş tapıp d.) 334b/6, 348a/11, 359a/4, 372b/13, 375b/14

d. -ur érdi (ḫūb yétilip d.) 341a/6

d. -ur érdi (iḫtilāl yétip d.) 353b/16

d. -ur érdi (iḫtişāṣ tapıp d.) 370a/17

d. -ur érdi (iḫtiyār ḳılmas d.) 307b/14

d. -ur érdi (irsāl ḳılılıp d.) 327b/7

d. -ur érdi (itmāmġa yétip d.) 371b/11

d. -ur érdi (ḳābıżu'l-ervāḥġa tapşurup d.) 358b/2

d. -ur érdi (ḳalıp d.) 343b/7

d. -ur érdi (ḳarīb yétip d.) 344b/4

d. -ur érdi (ḳatıp d.) 321a/7

d. -ur érdi (kélip d.) 300b/7, 316b/16, 342a/14

d. -ur érdi (kéltürüp d.) 301b/17, 314b/5

d. -ur érdi (ḳıyām körgüzüp d.) 326b/8

d. -ur érdi (kişi buyurulmay d.) 369a/1

d. -ur érdi (ḳoya d.) 322a/1

d. -ur érdi (köre almas d.) 353b/14

d. -ur érdi (maḥbūs ḳıldurup d.) 354a/17

d. -ur érdi (maṣlaḥat körüp d.) 305b/12

d. -ur érdi (me'mūr bolup d.) 303a/15, 342b/13, 345a/7

d. -ur érdi (meknūn bolup d.) 375a/12

d. -ur érdi (mersūl tutup d.) 317a/14

d. -ur érdi (mevṭın-ı ġūl-ı beyābān bolup d.) 369b/14

d. -ur érdi (meẕkūr bolmış d.) 330a/2

d. -ur érdi (meẕkūr bolup d.) 300b/3, 370b/2, 374b/10

d. -ur érdi (mūcib ve bā'iṯ bolup d.) 301b/14

d. -ur érdi (muṣammem ḳılıp d.) 374b/17

d. -ur érdi (münḳaṭı' bolup d.) 352a/5

d. -ur érdi (mürāca'at körgüzüp d.) 358b/16

d. -ur érdi (mürāfaḳat körgüzüp d.) 328b/6

d. -ur érdi (müşerref bolup d.) 301a/3

d. -ur érdi (mütemekkin bolup d.) 359a/8

d. -ur érdi (mütevārī bolup d.) 368a/10

d. -ur érdi (necāt tapıp d.) 357a/8

d. -ur érdi (olturup d.) 354b/11

d. -ur érdi (ötüp d.) 324b/15, 354a/13

d. -ur érdi (raġbet körgüzmes d.) 371b/1

d. -ur érdi (raḳam-zedesi bolmış d.) 327b/8

d. -ur érdi (raḳam-zedesi bolup d.) 375a/6

d. -ur érdi (ref‘ ḳılıp d.) 360a/14

d. -ur érdi (ṣādır bolup d.) 327a/11

d. -ur érdi (sebeb bolup d.) 372b/14

d. -ur érdi (ser-efrāz bolup d.) 375a/15

d. -ur érdi (silkige çékilip d.) 308b/8

d. -ur érdi (sipāriş ḳılıp d.) 348a/15

d. -ur érdi (tapılmay d.) 352b/5

d. -ur érdi (toŋmay d.) 322b/2

d. -ur érdi (uzatup d.) 310a/13

d. -ur érdi (vārid bolup d.) 355a/13

d. -ur érdi (vuḳū‘ tapıp d.) 334b/9, 342b/8

d. -ur érdi (yıḳıp d.) 342b/12

d. -ur érdi (ẕikr tapıp d.) 309a/13

d. -ur érdi (ẓuhūrġa yétip d.) 306b/2

d. -ur érdiler (ārām tutup d.) 337b/14

d. -ur érdiler (bağlap d.) 319a/1

d. -ur érdiler (barıp d.) 375a/5

d. -ur érdiler (baş çékmiş d.) 369a/12

d. -ur érdiler (ber-pā ḳılup d.) 312a/2

d. -ur érdiler (bünyād ḳılıp d.) 328b/9

d. -ur érdiler (cem‘-i keşīr bolup d.) 370a/16

d. -ur érdiler (şehādet derecesiġa yétkürüp d.) 356a/8

d. -ur érdiler (esīr bolup d.) 334b/6

d. -ur érdiler (éltip d.) 300b/5

d. -ur érdiler (fāyiz bola almas d.) 372b/1

d. -ur érdiler (firārī bolup d.) 305b/14

d. -ur érdiler (inşā ḳılıp d.)

361b/6

d. -ur érdiler (ḳaçıp d.) 356b/17, 357b/7

d. -ur érdiler (ḳanā‘at ḳılmış d.) 369b/17

d. -ur érdiler (esr ḳaydıġa çékip d.) 334b/3

d. -ur érdiler (kélip d.) 328b/16, 380a/6

d. -ur érdiler (kéltürüp d.) 319a/9, 357a/9

d. -ur érdiler (ḳışlaḳ ḳılıp d.) 376a/10

d. -ur érdiler (köçüp d.) 323a/5

d. -ur érdiler (me’mūr bolup d.) 360b/14

d. -ur érdiler (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn bolup d.) 368a/1

d. -ur érdiler (müstaġraḳ-ı neş’e-i vaḥdet-i İlāhī bolup d.) 337b/16

d. -ur érdiler (müteveccih bolup d.) 370a/2

d. -ur érdiler (müttefiḳ bolup d.) 330a/9

d. -ur érdiler (olturmış d.) 368b/12

d. -ur érdiler (olturup d.) 336b/12

d. -ur érdiler (rā’yet-efrāz-ı ‘azīmet bolup d.) 368b/14

d. -ur érdiler (yaḳın tüşmiş d.) 380a/17

d. -urlar érdi (müşerref bolup d.) 349b/16

d. -urlar érdiler (yétmes d.) 344a/6

d. -ġan (kire d.) 339a/3

d. -ġan (ḳoya d.) 332a/12

dūr-bīn < *Far.* Uzağı gören, ileri görüşlü

d. (naẓar-ı d.) 302a/15

d. +niŋ (ḫıred-i d.) 353a/17

dū-şenbih < *Far.* Pazartesi

d. 301a/9, 304a/2, 307a/6, 313a/9, 318a/5, 326a/4, 327a/3, 328b/1, 332a/11, 337b/12, 339b/12, 357b/9, 361a/13, 377a/4

dū-tā < *Far.* İki kat, bükülmüş, eğilmiş

d. -yı evliyā (püşt-i d.) 314a/13

dūzaḫ < *Far.* Cehennem

d. 305a/3

dünyā < *Ar.* Dünya, yeryüzü, yer

yuvarlığı

d. vü dīn 376b/17

dünyevī < *Ar.* Dünyaya ait, dünyayla ilgili

d. +din (żarūriyyāt-ı d.) 372a/3

dürc < *Ar.* Kutu; mücevher kutusu

d. -i sāmi'a-ı hümāyūnı 368a/15

d. +iniŋ 307b/8

dürer < *Ar.* Büyük inci taneleri

d. +iġa 314b/1

dürr < *Ar.* İnci

d. -i bām 365b/5

d. -i ġalṭānı 307b/8

d. +idin 373b/5

dürr-pāş < *Ar.+Far.* İnci saçan, inci dağıtan

d. olup 320b/4

düşmen < *Far.* Düşman, hasım

d. 302a/8, 318a/14, 344b/12, 345b/8, 363b/15

d. -i cān érür 304a/13

d. -i ḳadīm érdiler 359a/9

d. +iŋ 304a/9

d. +i 340a/13

d. +ini 336a/10

d. +in 325b/14

d. +in dağı 325b/11

d. +leriŋ 367b/11

d. +leriŋni 367a/14

düşmen-şikār < *Far.* Düşman avlayan

d. 345b/15

d. (ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı d.) 308b/16, 310b/14, 314b/2, 328a/12, 336b/3, 358b/9

d. (ḫıdīv-i kām-kār-ı d.) 302a/3

d. -ı nīze-bāznı (dil-āver-i d.) 320b/2

d. -ı Süleymān-eṭvārnıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı d.) 336a/11

d. bile (mübāriz-i kīne-güẕār-ı d.) 318a/6

d. bile (şüce'ā-yı d.) 339b/16

d. +nıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı d.) 332b/15

d. +nıŋ (ḫıdīv-i kām-kār-ı d.) 305a/4, 310a/10

düşmenlıḳ < *Far.+T.* Düşmanlık, hasımlık, adavet

d. ile 301a/6

düşnām-endūz < *Far.* Küfürle dolu, kötü sözlü

d. bile (ṭa'ne-i d.) 341b/2

düşvārlıġ < *Far.+T.* Zorluk, güçlük

d. 306a/10

düvel < *Ar.* Devletler

d. -i mülhemūn (erbāb-ı d.) 347b/4

E/É

e‘ādī < *Ar.* Düşmanlar

e. 344a/15

e. sarı 344a/14

e‘āẓım < *Ar.* Büyükler, ileri gelenler

e. (ekābir ü e.) 350a/13

e. -ı ‘ālem 301b/10

ebed < *Ar.* Ebediyen, sonsuza dek

e. birle 364a/3

ebnā < *Ar.* Oğullar, insanlar

e. -yı cinsidin 328a/3, 331b/12

e. -yı zamāndın 348a/6

ebr < *Far.* Bulut

e. -i nīsānnıŋ 345a/10

e. +din 363b/17

ebrū < *Far.* Kirpik

e. -yı cānāndur 363b/15

ebter < *Ar.* Eksik, tamamlanmamış, güdük

e. yaŋlıġ (defter-i e.) 301a/16

ebū’l-ġāzī < *Ar.* Gazi babası, gazi (Metnin tarafımıza düşen kısmında Muhammed Rahim Han’ı övmek amacıyla bir tür unvan sıfatı olarak kullanılmıştır.)

e. 309a/2, 311a/13, 336b/7, 376b/14

ebū’l-ma‘ānī < *Ar.* Manaların babası, bilge (Metinde âlim kimseleri övmek amacıyla bir tür unvan sıfatı olarak kullanılmıştır.)

e. 338a/9, 371b/3

ebvāb < *Ar.* Kapılar

e. -ı ḳabūl 350a/9

e. +ı 364b/11

ebyen < *Ar.* Çok açık, gün gibi ortada

e. -i mine’l-ems durur 347a/16

ecel < *Ar.* Hayatın sonu, ömrün son demleri, ölüm

e. 303a/6, 328b/17, 346a/4, 363b/7, 367a/15

e. bolur (dūçār-ı e.) 329a/3

e. (ḳāyid-i e.) 354a/10

e. (tīġ-ı e.) 303b/17

e. yétkenlerni 334a/10

e. +din (dām-gāh-ı e.) 357a/7

eczā < *Ar. eczā’* Parçalar, kısımlar

e. +sını 379a/8

e. +sıda 315b/16

edā < *Ar. edā’* Yerine getirme, ifa

etme
e. 364a/5
e. -yı maḫāricdin (ḥüsn-i e.) 371b/7
e. bile (ḥüsn-i e.) 372a/8
e. ḳıldı 314b/6
e. ḳılmaḳ üçün 331a/4
e. ḳılur 366b/4
e. +sı 351b/17
e. +sıda 331b/6
e. +sıdın soŋ 351a/15
e. +sıdın soŋra 307a/17, 319b/16, 332a/5, 340a/3
edeb < *Ar.* Terbiye, utanma duygusu, nezaket
e. 307b/7, 369a/11
e. (‘ilm ü e.) 366a/7
e. bile (āyīn-i e.) 320a/15
ed‘iyye < *Ar. ed‘iye* Dualar, niyazlar
e. +ni (le’ālī-yi ḳıymet-bahā-yı selām u e.) 314b/5
ef‘āl < *Ar.* İşler, fiiller, ameller
e. (ḳabāyiḥ-i e.) 332b/14
e. -ı ḳabāḥat-āṣār 334a/1
e. -ı ḳabīḥa 333b/3
e. -ı ḳabīḥi 334b/14
e. -ı ḳuvā-yı ṭabī‘ī-yi ḥayvānī 333a/9
e. -ı nā-şāyeste (irtikāb-ı e.) 368b/5
e. -ı nā-şāyesteġa 375a/1
e. -ı nā-şāyestesidin 343a/6
e. -ı pesendīde 325b/1
efrād < *Ar.* Fertler, kişiler, bireyler
e. 328a/15
efsāne < *Far.* Efsane, masal, dillere düşmüş hikâye
e. +siġa 326a/11
efsāne-güẕārlıġ < *Far.+T.* Efsane söyleme, hikâye anlatma
e. körgüzür 328a/11
efsāne-ṭırāzlıġ < *Far.+T.* Efsane süsleme, efsaneyi süsleyerek anlatma
e. körgüzür 376b/8
efser < *Far.* Taç
e. -i salṭanat 372b/7
e. +iniŋ 376b/17
efvāc < *Ar.* Bölükler, takımlar, kısımlar
e. -ı ḳāhire 313a/3, 317a/9, 323a/10, 337a/14, 355b/3, 377b/13
e. -ı ḳāhiredin 342a/15

e. -ı ḳāhireni 343b/1, 355b/15

e. -ı nuṣret-penāh 322b/5

e. -ı ẓafer-şi‘ār 346b/8

efżal < *Ar.* Daha faziletli, daha üstün, en üstün

e. 334b/7

e. -ı ehl-i āfāḳ 342b/17

e. -ı ḫavāḳīn-i a‘ẓam 336b/5

e. -ı ḫavāḳīnniŋ 308a/17

e. -ı ṣanādīd-i müte’ālī-derecāt 309b/1

e. -ı selāṭīn-i mu‘allā-ḥaşem 311a/12

efżāl < *Ar.* İyilikler, ihsanlar, lütuflar

e. +ġa yétkürüp dururlar (derece-i e.) 301b/15

efżalu’l-‘urefā < *Ar.* Ariflerin en faziletlisi, en yücesi

e. 371b/15

efżalu’l-fużalā < *Ar.* Faziletlilerin en faziletlisi, en yücesi

e. 324b/12

efżalu’l-nücebā < *Ar.* Neciplerin en faziletlisi, soyluların en yücesi

e. 350a/1

efzūn < *Far.* Fazla, çok, aşkın

e. durur 373b/17

e. olsa 322a/6

eger < *Far.* Eğer, şayet

e. 310b/4, 311b/9, 314a/15, 314a/16, 324a/3, 325b/4, 325b/5, 333a/11, 333a/13, 338b/8, 347a/7, 353b/2, 363a/13, 365a/17, 369a/16, 374b/15, 376a/7, 378a/8

egerçi < *Far.* Her ne kadar, olsa da, ise de

e. 309a/5, 334b/9, 341a/12, 346b/11, 347a/15, 353a/9

eḥadiyyet < *Ar.* Birlik, Allah’ın birliği

e. +i (ġalebe-i ḥükm-i e.) 333a/1

ehemm < *Ar.* Daha önemli, çok önemli

e. (evlā ve e.) 335b/4

e. ü enseb köründi 375a/2

eḥibbā < *Ar.* Dostlar, sevilen kişiler, tanıdıklar

e. (ḳavānīn-i nevāziş-i e.) 302a/4

ehl < *Ar.* Sahip, malik; topluluk, cemaat; bir işi yapan, erbap

e. -i āfāḳ (efżal-ı e.) 342b/17

e. -i āfāḳ (server-i e.) 369b/4

e. -i ‘ālem (mefḫar-ı e.) 355b/12
e. -i ‘ālemġa 345a/14
e. -i bī-dādnıŋ 314b/13
e. -i cihānġa 306a/9, 365a/17
e. -i faẓīletni 372a/1
e. -i fesād durur érdi (ser-defter-i e.) 306b/1
e. -i günāh 343a/11, 356a/13
e. -i ḥarem 356a/15
e. -i ‘ilm ü ‘ibādet 335b/10
e. -i ‘ilm ü fetvānı 370b/7
e. -i ‘inād 367a/14, 368b/12
e. -i ‘inādnıŋ 309b/14
e. -i İslām’ġa 331a/2
e. -i kārvāndın 305a/4
e. -i leşker 335a/8
e. -i leşkerniŋ 379b/4
e. -i mecālisġa 365b/12
e. -i naẓar 379a/17
e. -i nücūm 338b/3, 338b/7
e. -i sipāhnı 346b/16
e. -i ṭarīḳat (imām-ı e.) 313b/15
e. -i tehevvürler bile 349a/9
e. -i ‘udvān 301b/12
e. -i yaḳīn (ḳıble-i e.) 350a/17
e. -i żalāl 336a/12
e. -i żalāletni 307a/3
e. +i 305a/7, 314a/8, 322b/14
e. +i birle 365b/6
e. +iniŋ 315b/2, 319a/3, 326b/6, 341b/2, 346a/17
e. +ini 367a/12
e. +in 301b/9, 342a/9
e. +iġa 304b/9, 309b/11, 322a/17, 323a/8, 326b/16, 328a/16, 331b/14, 342a/5, 347b/12, 363a/1
e. +iġadur 350b/4, 366b/17
e. +ige 301b/4, 308b/3
e. +idin 301b/5, 306a/4, 326a/12, 326a/13

ehlullāh < *Ar.* Allah dostu, veli, evliya
e. ve dervīş bolsa érdi 337b/2

ehlü’l-‘ālem < *Ar.* Alem ehli, insanlar, insanoğlu
e. (melāẕ-ı e.) 325b/17

ejder < *Far.* Ejder, korkunç ve hayalî bir hayvan
e. dék 345b/2

ekābir < *Ar.* Rütbe ve faziletçe büyük olanlar, bir topluluğun ileri gelenleri, seçkinler

e. 355b/16, 356a/1

e. -i Ḳazaḳıyye bile 328a/4

e. -i Aral 367b/17

e. ü e‘āẓım 350a/13

e. +ġa 354b/9

e. +i 353a/8, 354b/7

e. +i bile 306b/11, 373a/2

e. +iniŋ 356a/4

e. +in 360a/15

e. +iġa 316b/12, 326b/6

e. +idin 308b/9, 326b/13, 331a/5, 336b/12, 341b/11, 344a/10, 357a/12, 357b/12

e. +idin durur érdi 317b/12, 343a/4

e. +idin durur 356b/3

ekābir-zāde < *Ar.+Far.* Rütbe ve faziletçe büyük kimselerin oğlu, seçkinlerin oğlu

e. +leridin 338b/10, 341b/12, 361a/8

e. +leridin durur érdi 320a/5

ekārim < *Ar.* En cömert, en eli açık, en kerim

e. -i benī ādem 301b/10

ekber < *Ar.* En büyük, daha büyük

e. (Dārā-yı e.) 363b/9

e. durur (‘ıyd-ı e.) 327b/6

ekl < *Ar.* Yeme, yemek

e. ü şürb 351b/17

e. +de 351b/16

ekmelü’l-‘urefā < *Ar.* Ariflerin en kamili, en üstünü

e. 350a/1

ekmelü’l- kümmelā < *Ar.* Kamillerin en kamili, en üstünü

e. 313b/12

ekṣer < *Ar.* Çoğu, en çok, en ziyade

e. 309a/8, 313a/17, 315b/13, 316a/12, 316a/16, 319a/3, 320a/8, 320b/11, 320b/15, 322a/12, 323a/13, 326a/1, 335a/14, 340b/3, 342a/12, 343a/17, 343b/6, 345a/6, 350a/13, 353b/16, 371a/17, 379b/4

e. +i 305a/16, 342b/6

el-ġaraż < *Ar.* “Maksadım şu ki, şunu demek isterim ki, gelelim maksada, sözün kısası” anlamında kullanılan söz

e. 306a/14

el-ḥāl < *Ar.* Şimdi, şimdiki hâl, hâlâ, henüz

e. 319a/3, 321b/14

el-ma‘rūf < *Ar.* Meşhur, tanınan, bilinen

e. 337b/10

elbette < *Ar.* Mutlaka, kesin olarak, şüphesiz

e. 333a/7

elbise < *Ar.* Giysiler, kıyafetler, libaslar

e. -i ṭıllā (muġarraḳ-ı e.) 301b/14

elḳāb < *Ar.* Unvanlar, soyadları; resmî unvanlar

e. -ı ḫaḳanī bile 332b/11

e. +ıdın 310b/16

elvāş < *Ar.* Pislik, murdarlık

e. -ı cerāyimdin 319b/4

elviye < *Ar.* Bayraklar, sancaklar

e. -i ẓafer-ta‘biye 353a/15

emān < *Ar.* Güven ve emniyet içinde olma, korkusuzluk

e. (zekˇāt u māl-ı e.) 369b/6

e. (şemere-i e.) 314b/16

e. üçün (māl-ı e.) 326b/16

e. ḳılıp (mevrid-i emn ü e.) 368a/17

emāret-intisāb < *Ar.* Emirliğin bağlı olduğu, emirliğin mensup olduğu

e. 313b/5, 325b/17

emāret-me’āb < *Ar.* Emirlik sığınağı, beylik sığınağı

e. 320b/6, 331b/17, 355b/7

e. (cenāb-ı e.) 307b/6, 308b/14, 332a/16, 352a/13, 376b/15

emāret-penāh < *Ar.+Far.* Emirlik sığınağı, beylik sığınağı

e. 325a/9, 325b/16, 339b/2, 358a/1, 369b/5

emced < *Ar.* Şeref ve onur sahibi, çok haysiyetli

e. (veled-i e.) 306a/1, 313b/10, 331a/15

e. ü eşref 358a/6

emīn < *Ar.* Güvenilir, emniyetli, korkusuz

e. 317a/9, 319b/14

e. ḳıldı 368b/1

emīr < *Ar.* Bey, emir, bir emirliğin lideri, komutan

e. édi 367b/1

e. -i bī-naẓīr-i sa‘ādet-peẕīr

307b/11
e. -i cennet-mekān 369b/11
e. -i devlet-me'āb 351a/4
e. -i ḫıredmend 307b/6
e. -i kebīr 307b/9, 308b/15, 313b/5, 319a/1, 326a/6, 343a/1, 352a/14, 369b/4, 372b/12
e. -i kebīr (mekremet-i e.) 377a/2
e. -i muġīṣü'd-devle 342b/10
e. -i rūşen-żamīr 317b/8, 326a/16, 360b/15
e. -i ṣadāḳat-intimā 378a/17
e. -i ṣāḥib-fermān 377b/17
e. -i ṣāyib-tedbīr 332a/8, 355b/7
e. -i şehāmet-intimā 345a/1
e. -i vera-'pīşe 334a/16
e. +ġa 308b/13
e. +i 364b/2
e. +iniŋ 363a/3
emīr-zāde < *Ar.+Far.* Emir oğlu, bey oğlu
e. 348b/5
e. -i 'ālī-şān 341b/5
e. -i a'ẓam 348b/4, 355a/16, 355b/12
e. -i müşārün-ileyh 355b/14
e. -i şehīd 368b/7
e. -i şūr-baḫt 309b/2
emn < *Ar.* Emniyet, güven, korkusuzluk, huzur
e. (bār-ı e.) 314b/16
e. (ḥişār-ı e.) 320a/3
e. (āṣār-ı e.) 366b/16
e. ü emān ḳılıp (mevrid-i e.) 368a/17
e. ü ḫāṭır-cem'lik bile 305a/15
emniyyet < *Ar.* Emniyet, güvenlik, korkusuzluk
e. +ini (çerāġ-ı e.) 309a/5
emr < *Ar.* Emir, buyruk, buyurma
e. 331a/4, 347a/17, 351a/3
e. -i İlāhī 332b/16
e. bile (şīġa-ı e.) 373a/10
e. ḳıldı 371b/6
e. ḳılıp 361a/6
e. +ġa 331a/8
e. +de 354b/9
e. +i bile 328b/15
e. +iniŋ 373a/11
e. +ini 305a/13, 313a/2, 363b/8
e. +in 323a/15
e. +iġa 303b/7, 304b/6, 305b/5,

306b/6, 310b/3, 326b/7, 332a/3, 337a/9, 343b/10, 345b/17, 346a/8, 347a/1, 358b/11, 371a/6, 372b/13

e. +ide 319b/7, 329a/6, 330a/9, 331a/1, 364b/10, 366a/7

e. +idin 342a/6

e. +ler 327a/11, 375a/13

emreyn < *Ar.* İki buyruk, yapılması zorunlu iki iş

e. -i meẕkūreyn 375a/11

emṣār < *Ar.* Şehirler, memleketler, beldeler, kasabalar

e. +ġa (cibāl ü ṣaḥārī vü e.) 322b/16

e. +da (bilād u e.) 370a/15

e. +dın (bilād u e.) 313a/3

emṭār < *Ar.* Yağmur

e. (ḳaṭarāt-ı e.) 373b/17

emvāc < *Ar.* Dalgalar

e. salıp 321b/7

emvāl < *Ar.* Mallar, para ile satın alınan şeyler

e. 304b/4, 355b/10, 355b/11

e. -ı ḫāṣṣasıdın 371b/10

e. u ḫazīnesin 355b/17

e. ve biżā'ātın 334a/15

e. +nı 323b/6

e. +ın 334a/5

emvāt < *Ar.* Ölüler, ölmüş kimseler

e. 353b/5

en'ām < *Ar.* At, deve, sığır ve koyun gibi hayvanlar

e. (aġnām u e) 330a/16

enbiyā < *Ar. enbiyā'* Nebiler, peygamberler

e. érür (şāh-ı e.) 366a/13

enbūh < *Far.* Yığın, kalabalık, topluluk

e. (gürūh-ı e.) 327b/15

e. bile (gürūh-ı e.) 339b/4, 342a/15

e. +nı (gürūh-ı e.) 374b/6

encüm < *Ar.* Yıldızlar

e. 322b/14, 366b/6, 379a/4

e. (ḫayl-ı e.) 363a/1

encüm-sipāh < *Ar.+Far.* Yıldız ordusu, yıldız kadar çok ve yüksek dereceli askerler

e. (ḫusrev-i e.) 363a/5

endāze < *Far.* Altmış santimetrelik bir ölçü; derece, mertebe

e. 321b/2

e. +si bola alġay 325a/11

e. +side 321b/1

endek < *Far.* Az, biraz

e. 312a/3, 338b/14

endīşe < *Far.* Düşünce, kaygı

e. -i metīn 325a/16

enfās < *Far.* Nefesler, soluklar

e. -ı mübārekleridin (bahār-ı e.) 314a/5

engüşt < *Far.* Parmak

e. -i taḥayyür tişletti 372a/9

engüşt-nümāy < *Far.* Parmakla gösterilen

e. durur érdiler (ma'rūf u meşhūr ve e.) 356a/2

enhār < *Ar.* Nehirler, ırmaklar

e. -ı 'aẓīme 322a/8

enīs < *Ar.* Dost, arkadaş, sevgili

e. -i āh bolmaḳ 315a/17

enseb < *Ar.* En uygun, en münasip, pek yerinde

e. köründi (ehemm ü e.) 375a/2

Enūşīrvān < *Far.* Adaletiyle ünlü bir İran hükümdarı → **Nūşīrevān**

E. 366b/10

envā' < *Ar.* Türler, çeşitler

e. -ı eṭ'ime-i şīrīn 351b/12

e. -ı iḥsān u ıṣṭınā' bile 360a/15

envār < *Ar.* Nurlar, ışıklar

e. -ı ġaybī (maẓhar-ı e.) 311a/14

enver < *Ar.* En nurlu, çok parlak, çok güzel

e. bolup (ma'rūż-ı re'y-i e.) 355b/6

e. +i (mihr-i e.) 376b/16

e. +i (teveccüh-i żamīr-i e.) 371b/2

e. +iġa (żamīr-i e.) 375a/12

erāẕil < *Ar.* Reziller, aşağılık kişiler, ayaktakımı

e. -i bed-ma'āşı (evbāş u e.) 349b/5

e. ü evbāş 348b/1

e. +i (evbāş u e.) 377a/10

e. +idin 374b/6

erbāb < *Ar.* Sahipler, malikler

e. -ı 'aḳl 347a/16

e. -ı devlet 347b/8

e. -ı düvel-i mülhemūn 347b/4

e. -ı fesād érkenlerin 328b/12

e. -ı fesād 355a/13

e. -ı fesāddın 344a/12

e. -ı fesādları 368b/12

e. -ı feṭānet 321a/14

e. -ı ḫıred 365a/10
e. -ı sa‘ādet (ḳıble-i e.) 349b/15
e. -ı ṭuġyān 301b/12
erbābu’r-rüsūḫ < *Ar.* İlim sahipleri, alimler
e. (mürşid-i e.) 313b/15
ercümend < *Far.* Saygıdeğer, muteber, şerefli
e. 320b/3
e. (āḫ-ı e.) 307b/9
e. (ferzend-i e.) 370b/17
e. -i şer‘iyye bile (menāṣıb-ı e.) 370b/8
e. ḳılıp dururlar (mümtāz u ser-bülend ü e.) 331b/12
e. +niŋ (ṭāli‘-i e.) 325b/2, 365a/13
erīke < *Ar.* Taht
e. -i ḫilāfetni 327a/14
erk < *Far.* Hisar, kale, şehir içinde genellikle prens, vali gibi yöneticilerin kaldıkları kale
e. 315b/11, 372a/4
e. içre 301b/5
erkān < *Ar.* Önderler, liderler, ileri gelenler, asıllar, esaslar; direkler, sütunlar
e. -ı cem‘iyyetiġa 306a/3
e. -ı devlet 312b/17, 318b/6, 335a/3, 351a/16
e. -ı devlet-i sulṭānī 301b/11
e. -ı irtibāṭıġa 319b/1
e. +ın 358a/3
e. +ıġa 312a/3, 323a/12
erşed < *Ar.* Daha reşit, en dürüst, doğruyu yanlışı çok iyi ayırt edebilen
e. (ḫalef-i e.) 306a/2
ervāḥ < *Ar.* Ruhlar, canlar
e. -ı fāyiżü’l-felāḥlarıdın 350a/5
e. -ı ḳudsī-menziletdin (işāre-i e.) 347a/13
e. -ı ṭayyibeleriġa 337b/6
erzānī < *Far.* Layıklık, liyakat, uygunluk
e. tuttı 361a/8
e. tutup 304a/16
es‘ad < *Ar.* En saadetli, en mutlu, çok hayırlı
e. -ı evḳātda 310b/12, 328a/6
e. -ı sā‘ātda 314b/2, 350a/4
esās < *Ar.* Asıl, temel, kök
e. -ı münkerāt 370b/10

e. +ın 315b/11

e. +ıġa 334a/17

esbāb < *Ar.* Sebepler, vasıtalar, araç-gereçler

e. -ı ‘ayş 373a/16

e. -ı inbisāṭ ile 365b/2

e. -ı muḥārebe 312a/12

e. -ı ṭabḫnı 307a/13

e. -ı sefer 335a/3, 336b/9, 376b/9

e. -ı toy 373a/15

e. +ınıŋ 351a/1, 373b/14

e. +ıdın 373b/6

eşer < *Ar.* Nişan, iz, alamet, belirti

e. 308a/5, 315b/16, 379a/4

e. -i ‘adl-ı re’fetiŋ 366b/8

e. -i devlet-cāhıŋ 305a/8

e. -i devletidin 305a/4

e. -i sa‘ādetidin 304b/5

e. -i te’yīd-i İlāhī bile 325a/14

e. +iġa 314a/17

esfel < *Ar.* En sefil, en aşağı, çok bayağı

e. +in (aḳṣā ve e.) 302b/9

esfelü’s-sāfilīn < *Ar.* Aşağıların en aşağısı, cehennemin en alt tabakası

e. +ġa 330b/13

esīr < *Ar.* Savaşta düşmanların eline düşen kimse, tutsak, köle

e. 318a/13, 318a/3, 329b/7, 357b/17, 374b/8

e. -i cefālarnı 352b/14

e. -i ser-pençe-i taḳdīr bolup durur 303b/4

e. -i ser-pençe-i taḳdīr ḳıldılar 350b/13, 368b/11

e. -i şikenc ḳılıp 342a/9

e. bolġan 369a/3

e. bolġanıdın 309b/17

e. bolup 356b/3

e. bolup dururlar (şehīd ve e.) 359a/13

e. bolupdur érdi 300b/8

e. bolup durur érdiler 334b/6

e. étip 329a/9

e. étip (ġāret ü tārāc u e.) 359b/17

e. ḳıldılar 329a/17

e. ḳılıp 332b/5

e. ḳılıp (tārāc ve e.) 307a/8

e. ḳılmaġunça (dest-gīr ü e.) 310a/5

e. tüşürgen 301a/12

e. ü bendelik 352b/6

e. ü bendī édi 356b/10

e. ü ḳatl ḳılıp dururlar 374a/12

e. +ni 329a/13, 330a/1

e. +ler 375b/3

e. +lerni 308a/12, 308a/13

e. +lerni dağı 357b/17

e. +lerin 324b/10

eṯīr < *Ar.* < *Rum.* Kâinatı dolduran ve bütün cisimlere etki edebilen, fizikçilerce ışık, sıcaklık, elektrik gibi şeylere nakil vasıtası hizmeti gördürdüğü düşünülen, gözle görülmeyen akışkan bir cisim; yüce

e. 321a/8

e. (sipihr-i e.) 316a/3

eṯḳāl < *Ar.* Ağır yükler, ağır şeyler

e. +ın (aḥmāl u e.) 315b/14, 348b/10

eṯnā < *Ar.* Zaman, sıra, ara, aralık

e. +da 303b/8, 310a/14, 316b/11, 323a/5, 329b/8, 330b/6, 340a/16, 341a/16, 344b/3, 345a/6, 349a/2, 354b/4, 359a/16, 360b/8, 375a/4, 375b/12, 380a/14

e. +sıda 300b/7, 304a/4, 346a/13, 350b/10

eṣnāf < *Ar.* Çeşitler, cinsler, zümreler, sınıflar

e. -ı ḳand-ālāt 351b/12

e. -ı leşker 335a/2

e. +ını 312b/11

e. +ığa 318b/10

e. +ıdın 351a/12

esr < *Ar.* Esirlik, tutsaklık, kulluk

→ **üsr**

e. ḳaydığa çékip durur érdiler 334b/2

esrār < *Ar.* Sırlar, gizlenilen ve bilinmeyen şeyler, aklın ermeyeceği işler

e. -ı ḫaḳanī (maḥrem-i e.) 351a/5

e. -ı kibriyā (maḫzen-i e.) 367a/2

e. -ı lā-reybī durur (mevrid-i e.) 311a/15

e. -ı ṣāḥib-ḳırānī (maḥrem-i e.) 355b/8

eşbāh < *Ar.* Benzeyenler, eşler, birbirine yakın olanlar

e. +ıdın (aḳrān u e.) 370a/6,

372b/5

eşcār < *Ar.* Ağaçlar

e. +dın (evrāḳ-ı e.) 373b/17

eşca'u'ş-şüce'ā < *Ar.* Cesurların en cesuru, büyük kahraman

e. 324b/12

eşheb < *Ar.* Kır at, beyaz at

e. -i bād-reftār 302a/1

eşher < *Ar.* En meşhur, çok şöhretli, ünlü

e. 374b/14

eşḳıyā < *Ar.* Şakiler, haydutlar, hırsızlar

e. (re's-i e.) 367b/7

eşrāf < *Ar.* Şerefli, itibarlı kimseler, ileri gelenler

e. +ıdın durur érdiler 333b/17

eşrār < *Ar.* Şerliler, kötüler, azgınlar

e. u evbāşġa 334b/3

e. +nıŋ (ḫayl-ı e.) 344b/7

eşref < *Ar.* En şerefli, en onurlu

e. (emced ü e.) 358a/6

e. -i sādāt-ı 'ālī-ṣıfāt 309b/1

eşrefü'l-enāmī < *Ar.* Yaratılmışların en şereflisi

e. 365a/7

eşribe < *Ar.* İçilecek şeyler, içkiler

e. -i mütenevvi'a-ı leẕẕet-āmūn 351a/10

eşyā < *Ar.* Çeşitli amaçlarla kullanılan, taşınabilir her türlü nesne

e. +nıŋ 332b/17

e. +sıġa 314b/12

etbā' < *Ar.* Tabi olanlar, uyanlar, maiyyet

e. 372b/5

e. +ı 329a/10

e. +ı bile 341a/8

e. +ı bile (a'yān u e.) 317a/6

e. +ıdın 326a/13, 334a/4

eṭfāl < *Ar.* Çocuklar

e. (ma'-'ıyāl u e.) 368a/17

e. u 'ıyālların 334a/5

e. u 'ıyāllarını 334b/1

e. +ın (māl u 'ıyāl u e.) 307a/8

eṭ'ime < *Ar.* Yemekler

e. 351b/14

e. -i gün-a-gün 351a/10

e. -i leẕīẕ 336a/5

e. -i şīrīn (envā'-ı e.) 351b/12

eṭrāf < *Ar.* Taraflar, yanlar, uçlar, kıyılar

e. -ı 'ālem 374a/13

e. -ı memālikke 357b/11

e. u aḳṭār 313a/3
e. u cevānibi 319b/10
e. u cevānibiġa 341a/15
e. +ġa 344a/2, 356b/14
e. +da 374a/9
e. +dağı 342a/5
e. +dın 319b/12
e. +ınıŋ 342a/4
e. +ını 312b/11
e. +ıġa 304b/6, 307a/2, 337a/5, 339b/16, 339b/5, 349a/17, 359a/13, 370a/8
e. +ıda 374b/3
e. +ıdağı 339b/7, 345a/2
e. +ıdın 314b/11, 357a/16

evāḫir < *Ar.* Sonlar, son zamanlar, son günler
e. 369b/11
e. -i devletide 333b/12
e. -i eyyāmıda durur 372b/12
e. +ide 334a/3, 377a/5

evāsıṭ < *Ar.* Ortalar, orta zamanlar, orta günler
e. +ıda 373a/2

evāyil < *Ar. evā'il* İlk zamanlar, önceki zamanlar, geçmiş zamanlar
e. -i devletide 374a/2
e. -i ḫazān durur érdi 345a/9
e. +ide 335a/2, 352a/13, 359a/11, 369b/3

evbāş < *Ar.* Aşağılık kimseler, ayaktakımı
e. (bāzū-yı e.) 315a/17
e. (erāẕil ü e.) 348b/1
e. u erāẕil-i bed-ma'āşı 349b/5
e. u erāẕili 377a/10
e. +ġa 345b/1
e. +ġa (eşrār u e.) 334b/3
e. +lar (rünūd u e.) 315a/6
e. +larınıŋ 349b/8

evc < *Ar.* Bir şeyin en yüksek noktası, zirve, doruk
e. -i 'izzetġa 360a/10, 370a/12
e. -i kemāl bolsun (pertev-efgen-i e.) 352a/7
e. -i sa'ādetde 307b/11
e. -i sipihrġa 366a/13
e. +iġa 331a/13
e. +idin 311b/7, 358b/14

evfer < *Ar.* Pek çok, çok bol
e. 343a/17

evḳāt < *Ar.* Vakitler, zamanlar, çağlar
e. 353b/16

e. +da (aḥsen-i e.) 350a/3

e. +da (es‘ad-ı e.) 310b/12, 328a/6

evlā < *Ar. evlā’* Daha layık, daha uygun, daha iyi, daha üstün

e. ve ehemm 335b/4

e. +dur 314a/13

evlād < *Ar.* Çocuklar, soy sop

e. -ı cemī‘ 372a/3

e. u aḥfād u ḳarıntaşlarını 352b/11

e. +ı durur érdi 358a/7

e. +ıġa 331a/16, 374a/3

e. +ıdın (aḥfād u e.) 310a/3

e. +larıdın durur érdiler 369a/14

evliyā < *Ar.* Allah’a daha yakın bulunan keramat sahibi kimseler, veliler, erenler

e. 314a/15, 314a/9

e. (‘abā-yı e.) 314a/14

e. (bī-vücūd-ı e.) 314a/12

e. (du‘ā-yı e.) 314a/9

e. (gedā-yı e.) 314a/8

e. (ḫāk-ı pāy-ı e.) 314a/10

e. (livā-yı e.) 314a/11

e. (püşt-i dü-tā-yı e.) 314a/13

e. (re’y-i e.) 314a/15

e. (rıżā-yı e.) 314a/12

e. (taḫt-ı būriyā-yı e.) 314a/14

e. (velā-yı e.) 314a/7

e. bolsam (gedā-yı e.) 314a/16

evrāḳ < *Ar.* Yapraklar

e. -ı eşcārdın 373b/17

evreng < *Far.* Taht

e. -i devlet üzre 360b/1

evreng-nişīn < *Far.* Tahtta oturan, hükümdar

e. +i 311a/10

evvel < *Ar.* Önce, ilk, başlangıç olarak

e. 355a/16, 367b/13, 368a/8, 369a/17, 375a/11

e. +de (ṣadme-i e.) 340a/11

e. +din 306a/5, 311a/5

e. +i 323a/2

e. +i durur érdi 377a/5

e. +ide 329a/15, 338b/1

evvelī < *Ar.* Öncelikli, önce olan

e. +dür 306a/10

evvelġı < *Ar.+T.* Evvelki, önceki

e. 312a/4, 356a/4, 364a/11, 364b/13

ey Ey (Seslenme ünlemi)

e. 306a/13, 346b/15, 350a/17, 350b/5, 360a/16, 366a/10

eyālet < *Ar.* Bir valinin idaresi altında bulunan memleket, vilayet
e. +i 370a/5
e. +in 370a/16
e. +in (ḥükūmet ü e.) 326b/11
eyālet-dest-gāh < *Ar.+T.* Eyaletin hakimi, memleket hükümdarı
e. 325b/16
eyālet-intisāb < *Ar.* Eyaletin bağlı olduğu, büyük ilin bağlı olduğu
e. 308b/14, 376b/15
eyālet-penāh < *Ar.* Eyaletin sığınağı, büyük ile sığınak olan
e. 342b/9
eyle- Eylemek, etmek, yapmak
e. -r (ezber e.) 314b/17
e. -r (fāş e.) 333b/16
e. -r (ḫayrānlıġ e.) 321a/3
e. -r (ḳarār e.) 341a/14
e. -r (şād e.) 314b/13
e. -r (ser-gerdānlıġ e.) 321a/3
e. -r (ṭayy e.) 339a/14
e. -r (telāş e.) 333b/15
e. -r (yarlıġ e.) 306a/10
e. -miş (a‘lā e.) 363b/16
e. -miş (müdām e.) 317a/12
e. -diŋ (celā e.) 367a/12
e. -diŋ (devā e.) 366b/15
e. -diŋ (ḳavī e.) 366b/11
e. -diŋ (ref‘ e.) 367b/8
e. -di (‘alī e.) 301a/5
e. -di (‘azm e.) 301a/7
e. -di (başın cüdā e.) 367a/17
e. -di (fānī e.) 372b/8
e. -di (gūy e.) 354b/15
e. -di (gül-reng e.) 363b/15
e. -di (iẓhār e.) 363a/1
e. -di (menzil-i naẓar e.) 348a/8
e. -di (mübtelā e.) 367b/6
e. -di (siyeh-rūy e.) 354b/16
e. -di (şi‘ār e.) 373a/7
e. -di ([tāc] e.) 372b/10
e. -di (tārāc e.) 362b/17
e. -di (ẕelīl e.) 367a/15
e. -gey (güher-feşānlıġ e.) 373b/6
e. -gey (terk-i māl e.) 307b/5
e. (açuḳ e.) 336a/10
e. (bülend e.) 336a/8
e. (ḫācetmend e.) 336a/9
e. (ḫurrem e.) 325b/14
e. (pāy-dār e.) 372b/11
e. (temyīz e.) 364b/9
e. (üstüvār e.) 372b/11

e. -sün (pāy-dār e.) 335b/14
e. -seŋ (‘azīmet e.) 321a/9
e. -seŋ (iḫtiyār e.) 352b/16
e. -seŋ (bar e.) 352b/17
e. -se (ẓāhir e.) 367a/9
e. -p (cilve e.) 308a/2
e. -p (du‘ā-yı devletin e.) 364a/5
e. -p (fetḥ e.) 367a/12
e. -p (helāk e.) 308a/3
e. -p (ḫırām e.) 308a/5
e. -p (iḳtidā e.) 366b/12
e. -p (iktisāb e.) 363a/12
e. -p (iltifāt e.) 367a/12
e. -p (istiḳbāl e.) 363b/1
e. -p (istimā‘ e.) 363b/8
e. -p (ḳarār e.) 301a/17
e. -p (kerem e.) 343a/12
e. -p (ḳıyāmet-i ‘ayān e.) 345b/1
e. -p (maḳhūr e.) 346b/8
e. -p (medḥ-i ferruḫ e.) 363a/5
e. -p (meyl e.) 302a/10
e. -p (nāle e.) 316a/7
e. -p (rāyic e.) 372b/8
e. -p (serīr-i mülk-i mübāhāt e.) 366a/13
e. -p (sütūh e.) 322b/7
e. -p (şikār e.) 312b/15, 312b/17
e. -p (telāş b.) 301b/2
e. -p (‘urūc e.) 308a/1
e. -ben (‘ayān e.) 367b/2
e. -ben (cilve-gāh b.) 322b/6
e. -ben (dil-güşā e.) 367b/16
e. -ben (hidāyet e.) 363a/16
e. -ben (lerze-saḫt e.) 316a/8
e. -ben (ḳavīlıġ e.) 364b/7
e. -ben (**nā-çīz e.)** 363a/10
e. -ben (ref‘ e.) 366b/13
e. -ben (şāmil e.) 364a/7
e. -ben (şikār e.) 337a/12
e. -ben (telāş e.) 344a/16
e. -geç (nümāyān e.) 363b/10
e. -rde (telāṭum e.) 321b/10
e. -me (şerḥ e.) 367b/12
e. -mey (ḳanā‘at e.) 333b/15
eylemek Eyleme, etme, yapma
e. (cüdālıḳ e.) 306a/11
e. (ḳabūl e.) 343a/13
e. (ḳaṭ‘-ı āşnālıḳ e.) 306a/11
e. (nükūl e.) 343a/13
eyvān < *Far.* Saray, köşk, kasır, kemerli yüksek bina

e. érür (günbeẕ-i e.) 315b/10
e. u ḳaṣrlar 365b/4
e. +ı ile 367b/15
e. +ınıŋ 311a/10, 332b/13
eyyām < *Ar.* Günler, gündüzler
e. 342a/12
e. (taṣārīf-i e.) 370a/14
e. -ı devletide 322a/3
e. -ı ḫūb 364a/3
e. -ı ḫuceste-fercāmda 353a/12
e. -ı müdārā ḳılmayın 303b/17
e. -ı meymenet-encāmıda 319a/2
e. -ı meẕkūr 304b/8
e. -ı muḥāṣarada 342b/8
e. -ı sa'ādet-fercāmda 307b/5
e. -ı salṭanatıda 374a/4
e. -ı şebābıdın beri 316b/10
e. -ı tevaḳḳufda 326a/9, 377b/16
e. +dın (ḥavādiṯ-i e.) 371b/17
e. +dın (küdürāt-ı ta'sīr-i e.) 335b/11
e. +ıda 313a/2, 353b/13, 369b/11
e. +ıda durur (evāḫir-i e.) 372b/12
ezber < *Ar.* Bir metni veya bir sözü eksiksiz tekrarlayacak biçimde akılda tutma
e. eyler 314b/17
ezmīne < *Ar.* Zamanlar, dönemler, devirler
e. -i māżī ara 301a/5
e. -i sābıḳada 302b/1
é- İmek, olmak 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra)
é. -di (emīr é.) 367b/1
é. -di (başıda é.) 303b/16
é. -di (şāyi'é.) 336a/7
é. -di (żalālet-āmīz é.) 364b/3
é. -di (esīr ü bendī é.) 356b/10
é. -di (fesād é.) 364b/3
é. -di (musaṭṭaḥ é.) 379a/16
é. -di (müstemendī é.) 356b/11
é. -di (ṭāġī é.) 364b/2
é. -di (mecrūḥ é.) 366b/15
é. -kendürler (ḫādimleridin é.) 329a/17
é. -mes-men (sen é.) 324a/5
é. -mes (ḥācet é.) 367a/5
é. -mes (mümkin é.) 367a/15
é. -mesdür mü (ḳādir é.) 370b/14

é- İmek, olmak 2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra)
é. -di (ḫuşk étmiş é.) 363b/12
é. -di (noḳṣān tapıp é.) 372b/9
é. -ken dururlar (soyup é.) 326a/14
ég- Eğmek, düz olan bir şeyi eğik duruma getirmek
é. -ip (ser-i iṭā'at é.) 364b/5
é. -medi (başını é.) 367b/2
é. -mes érdi (baş é.) 354b/14
é. -mes érdiler (başın é.) 308b/13
ég(i)n Omuz, sırt
é. +iŋde 367a/2
ékev İkisi
é. +ni 357a/10
é. +i 303b/2, 305b/11
é. +in 326a/15
éki İki → **ékki**
é. 303b/11, 309a/13, 312a/3, 312b/8, 318a/4, 329a/12, 329b/6, 331b/3, 338a/17, 338b/14, 340b/15, 345b/16, 345b/17, 346a/3, 348b/11, 353a/10, 356b/5, 359a/15, 360a/1, 366b/10, 373a/5, 376b/2, 378a/11, 379b/10
é. +side 319a/4
ékilençi İkinci → **ékkilençi**
é. 364a/13
ékin Ekin, tahılın tarlaya atıldığı andan hasat edilinceye kadar aldığı durum
é. 336b/1
é. +ni 345a/2
é. +i 341a/6
é. +lerni 343b/3
ékinçi (I) Ekinci, ekin yetiştirip satan kimse
é. +lerdin 307a/10
é. +leridin 350b/12
ékinçi (II) İkinci
é. 344b/13, 365a/3
éki yüz İki yüz
é. 318a/5, 330a/10, 341a/6, 359b/12, 359b/13
ékki İki→ **éki**
é. 302a/5, 308a/10, 312b/10, 320b/12, 324a/7, 325a/2, 325a/5, 334a/4, 337a/14, 338a/17, 338b/2, 339a/11, 343a/5, 346a/1, 348a/16, 352b/3, 353a/8, 356b/4,

357b/17, 357b/3, 359a/1, 365a/15, 370a/15, 376b/2, 379b/7, 380a/5

é. +side 313a/17, 372a/6

ékkilençi İkinci → **ékilençi**

é. 354b/5

ékki miŋ İki bin

é. 316b/16

ékki miŋ béş yüz İki bin beş yüz

é. 320a/10

ékki üç İki üç

é. 305a/17, 338b/1

ékki yüz İki yüz

é. 321b/14, 348b/1, 359b/15

él (I) El, organ

é. +lerge 373a/17

él (II) İl, memleket, yurt; halk, topluluk

é. 301b/6, 315a/15, 323a/10, 358a/4, 359a/13, 359a/7, 363b/13, 364a/6, 366b/14, 370a/12, 370b/2, 374a/1, 374b/15, 376a/7, 379a/3

é. bile 319b/7

é. pā-mālı bolur 301a/7

é. ve uruḳ bile 320a/7

é. +niŋ 321a/4, 323a/2, 323a/4, 351b/8, 370a/16, 376a/12

é. +ni 306b/10, 308a/3, 312b/17, 324b/3, 339b/7, 359b/15, 360a/3, 366b/1, 374b/11, 374b/8

é. +ġa 359a/12, 366b/13, 374a/8, 374b/4, 380a/9

é. +ge 302b/14, 315a/16, 324a/15, 327b/6, 365a/17

é. +de 357b/17

é. +din 368b/13

é. +i 310a/15, 351b/15, 373b/16

é. +i bile 336b/17

é. +iniŋ 308b/12, 357b/13, 357b/16, 375b/16, 376a/8

é. +ini 375b/16

é. +in 334a/3

é. +iġa 328b/15, 366a/10, 366b/13, 377a/17

é. +ige 314a/13, 330a/4, 365b/9

é. +ler bile 376a/9

é. +lerdin 330a/8

é. +leriniŋ 326b/11

é. +lerniŋ 374a/16

élāt < *T.+Ar.* Halk, topluluk, kabile

é. bile 316b/14

é. +ı 318b/17

é. +ınıŋ 327a/2

é. +ın 324b/1, 330a/11

é. +ıdın 316b/15

élçi Elçi, aracı, ara bulucu

é. 306b/4, 310b/8, 311a/5, 376a/12

é. -i meẕkūrlar 375a/8

é. -i meẕkūrlarġa 375a/15

é. ḳılıp 324b/10, 369a/15, 369a/9

é. ḳoşup 317a/4, 376a/11

é. +niŋ 376a/5

é. +ġa 376a/11

é. +si 355a/12

é. +siġa 306b/8

é. +leri 309b/9, 316b/7, 369a/4, 375a/6

é. +leri bile 375b/13

é. +leriġa 312a/10

é. +ler 310b/11, 316b/11, 319b/15, 376a/15

é. +ler bile 375a/16

é. +lerni 376a/16

é. +lerġa 369a/7

élig (I) Elli

é. 331a/8

él(i)g (II) El, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü

é. +ini 363b/7

é. +in 315a/14

élt- İletmek, ulaştırmak, göndermek

é. -ip 309a/4, 341b/9, 348a/16, 356a/8

é. -ip (teşrīf é.) 312a/6

é. -ip durur érdiler 300b/5

émçek Meme

é. +idin 334a/11

émdi Şimdi

é. 352b/7

éŋ Geniş, bol, çok

é. 312a/12

ér Erkek, er, kişi

é. 307b/4, 334a/10

é. ve ẖatun érdiler 365a/15

é. +ġa bérip 334a/13

ér- İmek, olmak 1. Asıl yardımcı fiil (İsimlerden sonra)

é. -ür (‘afv ārāyişi é.) 324a/7

é. -ür (‘arṣasıda é.) 367b/14

é. -ür (cāvidāne é.) 365a/17

é. -ür (felek-i ser-bülend é.) 366a/12

é. -ür (ḥaḳīḳatda é.) 347b/8

é. -ür (ıṭṭınāb é.) 316a/15

é. -ür (‘inān-tāb é.) 316a/16

é. -ür (kūh u baḥr u beyābān é.) 339a/15

é. -ür (menkūb é.) 305a/7

é. -ür (mūr é.) 303b/11

é. -ür (müdām é.) 321a/8, 366b/17

é. -ür (mülk ara é.) 338b/16

é. -ür (nāfiẕ é.) 366a/10

é. -ür (naḥs é.) 306a/9

é. -ür (nūr-ı İlāhī é.) 322b/15

é. -ür (nücūm içre é.)322b/15

é. -ür (pür-zūr é.) 303b/10

é. -ür (rūşen-gerī é.) 366b/8

é. -ür (ṣafḥasıda é.) 367b/15

é. -ür (ṣıfat é.) 367b/12

é. -ür (sipāhı é.) 322b/14

é. -ür (şāh-ı enbiyā é.) 366a/13

é. -ür (şūm é.) 306a/9

é. -ür (ṭab‘ıŋ é.) 367a/4

é. -ür (tehem-ten é.) 303b/9

é. -ür (yek-sān é.) 339a/15

é. -ür (yıl é.) 367b/13

é. -miş (fersaḫlıġ é.) 320b/12

é. -miş (kārvānı é.) 348b/16

é. -miş (şehrī é.) 302b/1

é. -miş durur (‘ibādet-gāhı é.) 302b/6

é. -düm (ḥāżır durur é.) 350a/13

é. -di (‘āciz ü mużmaḥil é.) 305a/5

é. -di (‘adīl-i İsfendiyār-ı rūyīne-ten durur é.) 328a/14

é. -di (āftābī durur é.) 334b/4

é. -di (akṣamı durur é.) 347b/10

é. -di (allıda durur é.) 329a/5

é. -di (āmāde ve müheyyā durur é.) 373b/7

é. -di (anda durur é.) 326a/4

é. -di (andaḳ durur é.) 316b/7, 330a/6, 342b/9

é. -di (andaḳdur é.) 306b/15

é. -di (ārām-güzīn é.) 359a/6

é. -di (‘arīż ü vesī‘ durur é.) 340b/2

é. -di (a‘yān-ı ḥażretdin durur é.) 340b/14

é. -di (‘ayn-ı dōstlıġ ve ḳarıntaşlıġdın durur é.) 320a/2

é. -di (bar durur é.) 357b/17

é. -di (bar é.) 364b/2

é. -di (bar durur é.) 317b/13,

356b/7

é. -di (beġāyet é.) 328b/7

é. -di (benī a‘māmıdın durur é.) 330a/2

é. -di (bu é.) 368a/9

é. -di (buġday ve burunç durur é.) 348b/10

é. -di (büzürg-meniş ve şehr-yārī durur é.) 315a/2

é. -di (cābir é.) 364b/3

é. -di (cum‘a durur é.) 348b/17

é. -di (çālāk-ı bī-naẓīr durur é.) 347b/17

é. -di (dānişmend-i ṭālibü’l-‘ilm durur é.) 310b/9

é. -di (ekābiridin durur é.) 317b/12, 343a/4

é. -di (ekābir-zādeleridin durur é.) 320a/5

é. -di (evāyil-i ḫazān durur é.) 345a/10

é. -di (evlādı durur é.) 358a/7

é. -di (evveli durur é.) 377a/6

é. -di (fāyide-i müterettib érmes é.) 369a/1

é. -di (ġażanfer-i ḳuvvet é.) 349a/11

é. -di (gevher-i biḥār-ı sa‘ādet durur é.) 347b/5

é. -di (ġurre-i ramażānu’l-mübārek é.) 346b/17

é. -di (güşe-nişīn-i ḥāviye-i ẕübūl durur é.) 353b/17

é. -di (güşe-nişīni durur é.) 356b/4

é. -di (güzīdesi durur é.) 349a/1

é. -di (ḫamīr-i māye-i ‘işyān é.) 374a/8

é. -di (hem-dāstān durur é.) 354b/9

é. -di (hevlnāk durur é.) 349b/1

é. -di (‘ıyd-ı ḳurbān durur é.) 327a/13

é. -di (Ḳaraḳalpaḳıyye durur é.) 305a/16

é. -di (ḳavī ve müstaẓhir é.) 340a/10

é. -di (kéçesi durur é.) 324a/16, 358a/14

é. -di (kenārıda durur é.) 327b/14

é. -di (kişi durur é.) 375b/7

é. -di kişileridin durur é. () 309b/8

é. -di (köp é.) 325a/3

é. -di (köprek durur é.) 307a/12, 320a/11, 356b/12

é. -di (kündür é.) 332b/13

é. -di (küni durur é.) 304a/2, 318a/5, 319a/13, 326b/2, 329b/14, 339b/12, 353a/3, 360b/2, 361a/12, 377a/5, 379b/12

é. -di (künidür é.) 327a/6

é. -di (maḥbūs durur é.) 356b/8, 368b/3

é. -di (maġlūl u maḥbūs durur é.) 356b/5

é. -di (maḫzen-i şefḳat durur é.) 353b/9

é. -di (meşġūl durur é.) 306b/6, 307b/10, 313b/6, 326a/7, 344b/1, 346a/8, 355a/5, 371a/7

é. -di (meşhūr durur é.) 378a/7, 379b/1

é. -di (meş‘ūf durur é.) 370b/6

é. -di (mevsūm é.) 370b/7

é. -di (mu‘āvin ü hem-destleri durur é.) 355a/11

é. -di (mu‘aẓẓamātıdın é.) 322a/15

é. -di (muḫaddere é.) 334b/5

é. -di (muḫaddere-i sürādıḳ-ı ‘iffet é.) 373a/13

é. -di (muḫammer durur é.) 333b/3

é. -di (muḳābeleside durur é.) 340a/1

é. -di (muntaẓam durur é.) 376a/2

é. -di (mu‘temedleridin durur é.) 330b/9

é. -di (muttaṣıl durur é.) 354a/11

é. -di (müfsidleridin durur é.) 356b/17

é. -di (mülāzım durur é.) 316b/11

é. -di (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn durur é.) 312a/16

é. -di (mülāzımlarıdın durur é.) 354b/9, 368b/8

é. -di (mümās é.) 351b/2

é. -di (mümtāz durur é.) 328a/4

é. -di (münevver durur é.) 335b/2

é. -di (müşerrefi durur é.) 331b/5

é. -di (müş‘ir durur é.) 352b/1

é. -di (müte‘allıḳ durur é.) 316b/15

é. -di (müte‘a̲z̲z̲ir é.) 339a/4

é. -di (mütemekkin durur é.) 328b/16

é. -di (müteraṣṣıd-ı vuṣūl-ı ḫaber é.) 311a/15

é. -di (müzeyyen durur é.) 371a/5

é. -di (nādire-i devrān durur é.) 341b/7

é. -di (neş’e-endūz-ı bāde-i inbisāṭ durur é.) 314b/4

é. -di (nevīn-i pād-şāh-nişān durur é.) 377b/17

é. -di (nīl-i felek é.) 322b/13

é. -di (nişān-ı sa‘ādet durur é.) 356a/7

é. -di (nökerleridin durur é.) 337b/8

é. -di (oġlı durur é.) 341b/14, 354b/5

é. -di (ol durur é.) 326b/15, 337b/1, 349b/13, 356a/4

é. -di (on birde durur é.) 304a/17

é. -di (öylük durur é.) 317a/6

é. -di (pād-şāhī é.) 315a/1

é. -di (raḥimehumullāh é.) 371b/16

é. -di (rükn-i a‘ẓamı durur é.) 330b/9

é. -di (ṣabāḥıdur é.) 301a/9

é. -di (selḫ-i şa‘bān durur é.) 344b/15

é. -di (ser-āmedi durur é.) 309b/15

é. -di (ser-defter-i ehl-i fesād durur é.) 306b/1

é. -di (sudur é.) 319b/10

é. -di (Sünbüle burcıda durur é.) 337a/10

é. -di (ṭāli‘ é.) 373a/17

é. -di (tārīḫ é.) 364a/11

é. -di (taṣarrufıda durur é.) 340a/2, 349a/17

é. -di (taşḳarı durur é.) 351a/13

é. -di (téŋiz é.) 318b/15

é. -di (tīrelik é.) 363a/3

é. -di (‘umrlar é.) 363b/5

é. -di (uruḳı durur é.) 319b/8

é. -di (uzaḳraḳ durur é.) 340b/13

é. -di (vācib durur é) 331a/3

é. -di (vāḳi‘ durur é.) 349b/2, 369a/2, 380a/15

é. -di (vaḳt-ı üfūlı durur é.) 354a/2

é. -di (vaṭan-ı aṣlī durur é.) 306b/3

é. -di (yaḳın durur é.) 340b/3

é. -di (yegāne-i ‘aṣr durur é.) 371b/4

é. -di (yégirme ékisi durur é.) 331b/13, 340b/14

é. -di (yégirme yétisi durur é.) 325b/15

é. -di (yıl durur é.) 356b/3

é. -di (yoḳ durur é.) 316a/13, 345a/5, 347a/2, 350a/15

é. -di (yoḳ é.) 343b/11

é. -di (yoḳarı ve basīṭ é.) 338a/17

é. -di (yoldaş ve hem-rāhı durur é.) 376a/6

é. -di (żamāyimidin durur é.) 374b/13

é. -di (ziyāde durur é.) 344a/7, 348b/1, 379a/12

é. -diler (‘āciz durur é.) 304b/17

é. -diler (‘āciz é.) 335b/15

é. -diler (benī a‘māmıdın durur é.) 329a/13

é. -diler (biyleri durur é.) 376a/9

é. -diler (cebhe-sā-yı iḫlāṣ durur é.) 350a/14

é. -diler (cemā‘asıdın durur é.) 360a/9

é. -diler (devlet-ḫᵛāhı durur é.) 357a/13

é. -diler (düşmen-i ḳadīm é.) 359a/9

é. -diler (eşrāfıdın durur é.) 333b/17

é. -diler (evlādlarıdın durur é.) 369a/15

é. -diler (ér ve ḫatun é.) 365a/16

é. -diler (ḥāżır durur é.) 310b/3

é. -diler (hem-dāstān dururlar é.) 369a/13

é. -diler (ḫulāṣası durur é.) 331a/7

é. -diler (ḳādir durur é.) 346b/11

é. -diler (ma‘rūf u meşhūr ve

engüşt-nümāy durur é.) 356a/2
é. -diler (me’ẕūn érmes durur é.) 346b/12
é. -diler (meşġūl durur é.) 305b/5, 318b/2, 332a/2, 368b/10
é. -diler (meşġūl é.) 343b/6
é. -diler (muḳaddeme-i sipāh durur é.) 323b/3
é. -diler (muḳayyed-i selāsil-i ‘anā é.) 356a/16
é. -diler (muḳayyed-i selāsil-i belā durur é.) 368b/6
é. -diler (mübtelā durur é.) 356b/6
é. -diler (mülāzım u ḫiẕmet-kār durur é.) 357a/16
é. -diler (müreffeh ü āsūde-ḫāṭır é.) 374a/3
é. -diler (müşerrefi durur é.) 311b/11
é. -diler (müteḳallid-i ḳılāde-i iṭā‘at durur é.) 369a/9
é. -diler (mütemekkin durur é.) 330a/14
é. -diler (mütemekkindür é.) 370a/13
é. -diler (nā-ḫōşnūd durur é.) 371a/11
é. -diler (rāżī durur é.) 306a/6
é. -diler (şīr-efgen-i bīşe-i kār-zār durur é.) 343b/15
é. -se (oġul é.) 304a/13
é. -se (yoḳ é.) 367a/3, 370b/13
é. -ken (Ḳaraḳalpaḳıyyedin é.) 328b/15
é. -ken (ziyāderaḳ bolġan é.) 325a/5
é. -kende (téŋizde é.) 327a/10
é. -kende (ḫudūdıda é.) 324b/13
é. -ken dururlar (ḫar-vār ḳılġan é.) 340b/5
é. -ken dururlar (yibergen é.) 308a/12
é. -keni (yaḳında é.) 380a/7
é. -kenidin (güm-rāh é.) 347b/15
é. -kenidin (yoḳ é.) 332a/10
é. -kenin (meşġūl é.) 348b/8
é. -kenlerin (erbāb-ı fesād é.) 328b/12
é. -mes (be-cüz é.) 346b/10
é. -mes (ma‘lūm é.) 322a/12
é. -mes (melek é.) 322b/14
é. -mes (mümkin é.) 364a/5

é. -mes durur (fāyide-i müterettib é.) 347a/17
é. -mes durur (ḥācet é.) 374b/11
é. -mes durur (özge é.) 332b/17
é. -mesdür (mümkin é.) 314a/11
é. -mes durur érdiler (me'ẕūn é.) 346b/11
é. -mes érdi (fāyide-i müterettib é.) 368b/17
ér- İmek, olmak 2. Asıl yardımcı fiil (Fiillerden sonra)
é. -ür (cennet-miṣāl é.) 365a/4
é. -ür (düşmen-i cān é.) 304a/13
é. -ür (ḫūb é.) 305b/14
é. -ür (farż é.) 315a/15
é. -ür (ġarīb é.) 374b/14
é. -ür (gedā é.) 366a/9
é. -ür (günbeẕ-i eyvān é.) 315b/10
é. -ür (maḥal-ı 'ayş u ferāġ é.) 302b/14
é. -ür (meşġūl é.) 321a/6
é. -ür (sāye-i hümāy é.) 353a/16
é. -ür (su üzre é.) 364a/1
é. -ür (vedāyi'-i Yezdān é.) 370b/13
é. -miş (kéltürür é.) 349b/6
é. -miş (körünür é.) 322a/17
é. -miş (taġ bolur é.) 320b/15
é. -miş durur (öter é.) 320b/15
é. -düm (ḳalıp durur é.) 313a/7
é. -düm (öltürür é.) 324a/4
é. -düm (naẓm silkige çékip durur é.) 350a/17
é. -düm (tārīḫ tapıp durur é.) 324a/7
é. -di (āġāz éter é.) 373b/12
é. -di (aḳa durur é.) 322a/2
é. -di (aḳar é.) 318b/16
é. -di (aŋlap é.) 319b/11
é. -di ('arżġa yétkürgey é.) 375b/13
é. -di (ayaḳ tutar é.) 373b/10
é. -di ('āzim bolup é.) 375b/15
é. -di (bahāne tiley durur é.) 352a/8
é. -di (barıp durur é.) 343a/5
é. -di (barur é.) 328b/10
é. -di (baş égmes é.) 354b/14
é. -di (baş tutup é.) 301b/2
é. -di (bérip durur é.) 335b/7
é. -di (bérip é.) 314b/8
é. -di (bérmiş é.) 364b/6

é. -di (binā ḳılıp durur é.) 371a/2

é. -di (būse-gāh ḳılsa é.) 366b/4

é. -di (cān-sipārlıġ körgüzüp durur é.) 361a/7

é. -di (cem‘ bolup durur é.) 377b/9

é. -di (cilve-ārālıġ körgüzüp durur é.) 368a/5

é. -di (çapdurup durur é.) 309a/14

é. -di (çékip durur é.) 324a/1

é. -di (dest-gīr ḳılıp é.) 311a/4

é. -di (du‘ā alur é.) 337b/3

é. -di (ehlullāh ve dervīş bolsa é.) 337b/2

é. -di (esīr bolupdur é.) 300b/8

é. -di (fāyiz bolup durur é.) 354a/16, 361a/10

é. -di (firārī bolup durur é.) 355a/7

é. -di (gümān ḳılsa é.) 334a/14

é. -di (güncāyiş ḳılur é.) 358a/4

é. -di (güẕāriş tapıp durur é.) 334b/6, 348a/11, 359a/4, 372b/13, 375b/14

é. -di (güẕeri tüşüp é.) 354b/17

é. -di (ḫāk-būslıġıġa yétip é.) 370a/11

é. -di (ḥāṣıl étmiş é.) 354b/15

é. -di (ḫatm ḳıldurur é.) 337b/6

é. -di (ḫiṭāb ḳılur é.) 337b/11

é. -di (ḫūb yétilip durur é.) 341a/7

é. -di (iḫtilāl yétip durur é.) 353b/16

é. -di (iḫtişāṣ tapıp durur é.) 370a/17

é. -di (iḫtiyār ḳılmas durur é.) 307b/14

é. -di (irsāl ḳılılıp durur é.) 327b/7

é. -di (iṭā‘at u mülāzemet ḳılur é.) 300b/6

é. -di (itmāmġa yétip durur é.) 371b/11

é. -di (ḳābızu’l-ervāḥġa tapşurup durur é.) 358b/2

é. -di (ḳalıp durur é.) 343b/7

é. -di (ḳarīb yétip durur é.) 344b/4

é. -di (ḳaṭ‘ ḳılur é.) 323a/1

é. -di (ḳatıp durur é.) 321a/7

é. -di (kélip durur é.) 300b/7,

316b/16, 342a/14

é. -di (kélmiş é.) 363a/2

é. -di (kéltürmiş é.) 373a/3

é. -di (kéltürüp durur é.)

301b/17, 314b/5

é. -di (késip é.) 301b/2

é. -di (ḳışlar é.) 374a/1

é. -di (ḳıyām körgüzüp durur é.)

326b/8

é. -di (kişi buyurulmay durur é.)

369a/1

é. -di (ḳoya durur é.) 322a/1

é. -di (köre almas durur é.)

353b/14

é. -di (ḳutulup é.) 380a/8

é. -di (maḥbūs ḳıldurup durur

é.) 354a/17

é. -di (maṣlaḥat körüp durur é.)

305b/12

é. -di (me'mūr bolup durur é.)

303a/15, 342b/13, 345a/7

é. -di (meknūn bolup durur é.)

375a/12

é. -di (mersūl tutup durur é.)

317a/14

é. -di (meşġūllıḳ ḳılur é.)

372b/2

é. -di (mevṭın-ı ġül-ı beyābān

bolup durur é.) 369b/14

é. -di (meẕkūr bolmış durur é.)

330a/2

é. -di (meẕkūr bolup durur é.)

300b/3, 370b/2, 374b/10

é. -di (mūcib ve bā'iṯ bolup

durur é.) 301b/14

é. -di (muṣammem ḳılıp durur

é.) 374b/17

é. -di (münḳaṭı' bolup durur é.)

352a/5

é. -di (mürāca'at körgüzüp

durur é.) 358b/16

é. -di (mürāfaḳat körgüzüp

durur é.) 328b/6

é. -di (müşerref bolup durur é.)

301a/3

é. -di (müşerref bolup dururlar

é.) 349b/16

é. -di (mütemekkin bolup durur

é.) 359a/9

é. -di (mütevārī bolup durur é.)

368a/10

é. -di (naẓar-ı iḥtiyāṭ salur é.)

341a/15

é. -di (necāt tapıp durur é.)

357a/8

é. -di (oḳup é.) 375a/9

é. -di (olturup durur é.) 354b/11

é. -di (olturup é.) 323a/10

é. -di (öltürür é.) 334a/11

é. -di (öter é.) 340b/3

é. -di (ötüp durur é.) 324b/15, 354a/13

é. -di (raġbet körgüzmes durur é.) 371b/1

é. -di (raḳam-zedesi bolmış durur é.) 327b/8

é. -di (raḳam-zedesi bolup durur é.) 375a/6

é. -di (ref‘ ḳılıp durur é.) 360a/14

é. -di (rūşen ḳılur é.) 344a/12

é. -di (rūzgār kéçürür é.) 333b/12, 371b/17

é. -di (ṣādır bolup durur é.) 327a/11

é. -di (sebeb bolup durur é.) 372b/14

é. -di (sen bolsam é.) 324a/4

é. -di (ser-efrāz bolup durur é.) 375a/15

é. -di (silkige çékilip durur é.) 308b/8

é. -di (sipāriş ḳılıp durur é.) 348a/15

é. -di (ta‘addī yétkürürler é.) 309a/11

é. -di (taḳdīmġa yétkürmiş é.) 370a/4

é. -di (ṭāli‘ bolup é.) 365a/6

é. -di (tapılmay durur é.) 352b/5

é. -di (taṣavvur ḳılur é.) 340a/5

é. -di (tereddüd-i reft ü āmed ḳılurlar é.) 374b/2

é. -di (toŋmay durur é.) 322b/2

é. -di (toŋmaydur é.) 317b/11

é. -di (toydurur é.) 336a/6

é. -di (ṭulū‘ ḳılur é.) 338b/2

é. -di (uzatup durur é.) 310a/13

é. -di (vārid bolup durur é.) 355a/13

é. -di (vuḳū‘ tapıp durur é.) 334b/9, 342b/8

é. -di (yer é.) 335a/16

é. -di (yétkey é.) 366b/5

é. -di (yıḳıp durur é.) 342b/12

é. -di (zelzele ḳılur é.) 323a/14

é. -di (ẕikr tapıp durur é.) 309a/13

é. -di (ẓuhūrġa yétip durur é.) 306b/2

é. -dük (kélür é.) 325a/10

é. -diler (‘ubūr ḳıla almaydur é.) 316a/17

é. -diler (āġāz ḳılur é.) 309a/8

é. -diler (alur é.) 334a/16

é. -diler (ārām tutup durur é.) 337b/14

é. -diler (baġlap durur é.) 319a/1

é. -diler (barıp durur é.) 375a/5

é. -diler (baş çékmiş durur é.) 369a/12

é. -diler (başın égmes é.) 308b/14

é. -diler (ber-pā ḳılup durur é.) 312a/2

é. -diler (bünyād ḳılıp durur é.) 328b/9

é. -diler (cem‘-i keşīr bolup durur é.) 370a/16

é. -diler (çıḳıp é.) 321a/12

é. -diler (dem-i muṣādaḳat urar é.) 334a/2

é. -diler (éltip durur é.) 300b/5

é. -diler (esīr bolup durur é.) 334b/6

é. -diler (fāyiz bola almas durur é.) 372b/1

é. -diler (firārī bolsa é.) 334a/10

é. -diler (firārī bolup durur é.) 305b/14

é. -diler (ḫarāb u vīrān ḳılur é.) 355b/5

é. -diler (iltimās ḳılıp é.) 375a/13

é. -diler (inşā ḳılıp durur é.) 361b/6

é. -diler (ḳaçıp durur é.) 356b/17, 357b/7

é. -diler (ḳanā‘at ḳılmış durur é.) 369b/17

é. -diler (esr ḳaydıġa çékip durur é.) 334b/3

é. -diler (kélip durur é.) 328b/16, 380a/6

é. -diler (kéltürüp durur é.) 319a/9, 357a/9

é. -diler (kéltürüp é.) 326a/14

é. -diler (kélür é.) 309b/16

é. -diler (kézer é.) 342b/6

é. -diler (ḳışlaḳ ḳılıp durur é.) 376a/10
é. -diler (köçüp durur é.) 323a/5
é. -diler (me'mūr bolup durur é.) 360b/14
é. -diler (mecrūḥ ḳılur é.) 341b/3
é. -diler (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn bolup durur é.) 368a/1
é. -diler (münteşir bolur é.) 342b/7
é. -diler (müstaġraḳ-ı neş'e-i vaḥdet-i İlāhī bolup durur é.) 337b/16
é. -diler (müteveccih bolup durur é.) 370a/2
é. -diler (müttefiḳ bolup durur é.) 330a/9
é. -diler (olturmış durur é.) 368b/13
é. -diler (olturup durur é.) 336b/12
é. -diler (olturup é.) 319a/7
é. -diler (rā'yet-efrāz-ı 'azīmet bolup durur é.) 368b/14
é. -diler (satar é.) 334a/13
é. -diler (şehādet derecesiġa yétkürüp durur é.) 356a/8
é. -diler (tüşüp é.) 348b/6
é. -diler (vārid bolur é.) 342b/4
é. -diler (yaḳın tüşmiş durur é.) 380a/17
é. -diler (yatıp é.) 318a/2, 339a/1
é. -diler (yétmes dururlar é.) 344a/6
é. -diler (yiberür é.) 309a/7
é. -se (terk-i ḫilāf ḳılmas é.) 369b/1
é. -se (tutar é.) 304b/11
é. -ken durur (kélür é.) 309b/10

érit- Eritmek, erimesini sağlamak, erimesine yol açmak
é. -ip 323a/7

és- Esmek, hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak
é. -er 367a/11
é. -ti 315b/17
é. -se 321b/11
é. -ip 316a/7
é. -ken sayı (yél é.) 316a/8

éski Eski, üzerinden çok zaman geçmiş

olan, yeni karşıtı
é. 367a/3
éşig Eşik, basamak, kapı, giriş
é. +i 325b/10
é. +idaġı 334a/7
é. +in 327b/4
éşit- İşitmek, duymak, kulakla algılamak
é. -ip 305b/6, 306b/7, 348a/10, 348b/8, 363a/15
é. -kendin soŋra 360b/10
é. -se 363b/7
éşitil- İşitilmek, duyulmak, kulakla algılanmak
é. -di 313a/15, 346a/14, 379b/6
ét- Etmek, eylemek, yapmak, yerine getirmek
é. -er (feyż é.) 317b/6
é. -er (devr é.) 321b/8
é. -er (ḫalḳ é.) 314a/15
é. -er (kuḥl é.) 366b/6
é. -er (meyl é.) 321b/12
é. -miş (mülāzım é.) 317a/11
é. -miş (nigār é.) 351b/7
é. -ip durur (me'mūr é.) 355a/17
é. -diŋ (zer-pūş é.) 346b/16
é. -di (mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl é.) 377b/5
é. -di (ser-bülend ü behremend é.) 360a/16
é. -di (ser-efrāz é.) 370b/1
é. -ti ('ayş é.) 366a/1
é. -ti (behremend é.) 310b/15
é. -ti (bī-niyāz é.) 372a/4
é. -ti (çāk é.) 303a/9, 335a/17
é. -ti (ġayret-i bostān-ı ḫuld-ı berīn é.) 315b/7
é. -ti (ḥareket é.) 323a/16
é. -ti (iḫtiyār é.) 337a/14
é. -ti (iḳtiżā é.) 365b/15
é. -ti (irsāl é.) 312a/10, 375a/16
é. -ti (köŋüllerin ṣayd é.) 316a/12
é. -ti (merḥamet é.) 326b/12
é. -ti (nüzūl-ı iclāl é.) 350b/9
é. -ti (rükūb é.) 326a/2
é. -ti (sākin é.) 364a/1
é. -ti (ser-keşlik é.) 369a/17
é. -ti (şerm é.) 323a/8
é. -ti (zer-pāşlıġ é.) 335a/7
é. -ti (zīnet-baḫş-ı 'ayyūḳ é.) 319a/13
é. -diler (dest-gīr ü ġāret é.)

349a/16

é. -diler (ġalṭān é.) 345a/13

é. -diler (meslūḫ é.) 303a/12

é. -diler (muṭma‘in ve müstaẓhir é.) 355b/16

é. -diler (nām-zed é.) 328a/5

é. -diler (pāy-māl-ı merākib é.) 340b/10

é. -diler (rūşen é.) 345a/14

é. -diler (tuḥfe é.) 338a/12

é. -tiler (başıdın é.) 317a/2

é. -tiler (iḫtiyār é.) 374a/15

é. -tiler (nüzūl é.) 306a/17

é. (şehr-yārım é.) 325b/13

é. (ḫatm é.) 364a/5

é. (ḳulluḳ é.) 314a/13

é. -seŋ (nüzūl é.) 367a/10

é. -key (aḳ é.) 378b/9

é. -key (behremend é.) 371b/8

é. -ip (basīṭ é.) 307a/17

é. -ip (behremend é.) 340a/4

é. -ip (ber-pāy é.) 332b/4

é. -ip (deşt-peymāy é.) 304b/2

é. -ip (esīr é.) 329a/9

é. -ip (farḳ é.) 316a/6

é. -ip (ġacarçı é.) 378b/2

é. -ip (ġāret ü tārāc é.) 374a/12

é. -ip (ġāret ü tārāc u esīr é.) 359b/17

é. -ip (ġurūb é.) 338b/1

é. -ip (ḫˇār é.) 367a/16

é. -ip (ḥareket é.) 318a/15

é. -ip (ḥāṣıl é.) 360b/12

é. -ip (ḥavāle é.) 303b/7

é. -ip (ḥırṣ u şereh iẓhār é.) 351b/16

é. -ip (hücūm é.) 304b/14

é. -ip (i‘lām é.) 359b/7

é. -ip (ifṭār é.) 351b/16

é. -ip (iḫtiyār é.) 334a/9, 370b/8

é. -ip (iḳbāl é.) 363b/1

é. -ip (‘işret-serāy-ı firdevs-i berīn é.) 331b/14

é. -ip (ḳaṭ‘-ı menāzil é.) 307a/5

é. -ip (kemīn é.) 349b/9

é. -ip (kevkeb-efşān é.) 303a/9

é. -ip (maḳtūl u me’sūr é.) 318a/9

é. -ip (manṣūb é.) 371b/6

é. -ip (manẓūr-ı naẓar-ı ‘ināyet é.) 310b/14

é. -ip (mebsūṭ é.) 373b/4

é. -ip (merḥamet é.) 361a/7

é. -ip (merḥamet ü mürüvvet é.)

372b/6

é. -ip (meyl é.) 363a/15

é. -ip (mümtāz u ser-efrāz é.) 371a/6

é. -ip (mün‘aḳid é.) 349a/16

é. -ip (mütelāṭım é.) 372b/3

é. -ip (mütemekkin é.) 377a/3

é. -ip (mütenebbih é.) 360b/17

é. -ip (naṣb é.) 360a/12

é. -ip (nigāhīş ve te‘āḳub é.) 349a/3

é. -ip (peydā é.) 303a/8

é. -ip (reşk-i gül-şen é.) 327a/17

é. -ip (rükūb é.) 327a/12

é. -ip (ṣaff-ārālıġ é.) 339b/8

é. -ip (ser-bülend é.) 371a/8

é. -ip (ser-efrāz é.) 356b/1

é. -ip (ṭaleb é.) 324b/10

é. -ip (ṭarḥ é.) 321b/5

é. -ip (terennüm-sāz é.) 373b/12

é. -ip (tīġ-ı ẓulm é.) 364b/4

é. -ip (‘ubūr é.) 303a/15, 321a/10, 357b/9

é. -ip (üfūl é.) 336a/14

é. -ip (vīrān u ḫarāb é.) 359b/16

é. -ip (ẓāhir é.) 315b/11

é. -ip (ẕikr é.) 363a/14

é. -keç (bülend é.) 363a/8

é. -keli (‘azīmet é.) 366b/7

é. -keli (müste’ṣal é.) 367b/4

é. -keli (ṣayd é.) 326a/11

é. -ken (menkūb u maḳhūr é.) 315a/4

é. -ken (ṭulū‘ é.) 334b/5

é. -küçi (pinhān é.) 321a/17

é. -er érdi (āġāz é.) 373b/12

é. -miş édi (ḫuşk é.) 363b/12

é. -miş érdi (ḥāṣıl é.) 354b/15

é. -megen (şikār é.) 313a/1

é. -men (ḳatl é.) 324a/5

é. -mese (hidāyet é.) 338b/8

é. -mey (derk é.) 321b/7

é. -megen (iḫtiyār é.) 313a/2

étek 1. Elbisenin belden aşağı kalan bölümü, etek, dâmen

é. +iġa 373b/3

2. Dağ, tepe vb. yamaçlı yerlerin alt bölümü

é. +iġa 307a/13

é. +ide 304b/3, 326a/8

étek étek Etek etek, bol bol, pek çok

é. 369b/17

étmeg Etmek, eylemek, yapmak, yerine getirmek → **étmek**

é. +i (nehżat é.) 306a/3

étmek Etmek, eylemek, yapmak, yerine getirmek → **étmeg**

é. (def'in é.) 363b/8

étür- Yitirmek, kaybetmek

é. -üp (yolların é.) 358a/10

évrül- Evrilmek, çevrilmek, döndürülmek

é. -se 314a/15

é. -üp 321b/17

é. -ür 316a/10, 321b/8

évür- Evirmek, çevirmek, döndürmek

é. -ür (rūy-ı zevāl é.) 333a/15

é. -üp dururlar 349a/17

é. -se (yüz é.) 339a/15

é. -üp 349a/12

é. -üp (yüzin é.) 343b/13

évürmeg Evirmek, çevirmek, döndürmek

é. +i (yüzlerin é.) 330a/6

éz- Ezmek, yenmek, sindirmek

é. -ip 342a/10

F

fāḥiş < *Ar.* Aşırı, büyük, pek kötü

f. yétip (ḫalel-i f.) 333a/7

fāḫir < *Ar.* Onurlu, şerefli, kıymetli

f. (libās-ı f.) 349b/10

faḫru'l-ekārim < *Ar.* Cömertlerin en övgüye değeri, eli açıkların övünç kaynağı

f. 313b/4

faḳīr < *Ar.* Alçakgönüllülük ifadesiyle "ben" manasında kullanılan söz (Sözü söyleyen, büyüklenme anlamı taşıyan "ben" yerine, alçakgönüllülük anlamını içeren "faḳīr"i kullanır.)

f. 313a/5, 316a/12, 324a/7, 325a/9, 332a/9, 380a/11

f. dağı 364a/9

f. +niŋ 352b/2, 380a/17

f. +ni 365a/14

faḳīr-nevāzlıḳ < *Ar.+Far.+T.* Fakirin gönlünü okşama

f. 335b/14

faḳīrü'l-ḥaḳīr < *Ar.* Bendeniz fakir, ben kıymetsiz insan, (ben) değersizlerin değersizi (Sözü söyleyen kişi, büyüklenme anlamı taşıyan "ben" yerine, alçakgönüllülük anlamını içeren "faḳīrü'l-ḥaḳīr" ifadesini kullanır.)

f. 350a/16

f. +niŋ 365a/6

faḳīrü'l-ḥaḳīrü'r-rācī < *Ar.* Yalvarıp yakaran bendeniz fakir, (ben) değersizlerin en değersizi

f. 350a/11

faḳr < *Ar.* Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık

f. 314a/13, 314a/8

f. (hevā-yı f.) 367a/2

fānī < *Ar.* Ölümlü, yok olmaya mahkum, geçici

f. eyledi 372b/8

f. +din (ʻālem-i f.) 337b/12

fāriġ < *Ar.* Vazgeçmiş, çekilmiş

f. 365b/17

fāriġu'l-bāl < *Ar.* Başı dinç, gönlü rahat

f. 368a/3, 370b/12

farḳ < *Ar.* 1. Ayrılık, başkalık, ayırma, seçme

f. étip 316a/6

2. Baş, başın en üst kısmı, tepesi

f. -ı iʻtilā 366a/15

f. -ı iftiḫārın 331a/12

f. +ınıŋ 311b/5

f. +ıġa 346b/5

f. +ıŋda 367a/2

farṭ < *Ar.* Aşırı, haddinden fazla, aşırılık, taşkınlık

f. -ı mecāʻet 342b/2

Fārūḳ < *Ar.* Hz. Ömer'in lakabı ("Doğruyu yanlıştan ayıran, haklıyı haksızdan ayırmakta mahir olan" manasında)

F. (ṯānī-yi F.) "Muḥammed Raḥīm Ḫān" kastedilmiştir. 363b/13

F. -ı iḳtidā 366a/7

farż < *Ar.* Allah'ın kesin emri, yapılması zorunlu olan şeyler

f. érür 315a/15

f. +nı 331a/4

fāş < *Far.* Meydana çıkma, duyulma, açığa vurma; açık, meydanda

f. 320b/4

f. bolur 338b/5

f. eyler 333b/16

f. olup 366b/16

fātiḥ < *Ar.* Fetheden, açan, memleketleri zapteden

f. -i şehr-i Aral 365a/5

f. -i şehr-i Aral oldı 365a/4

fāyide < *Ar. fā'ide* Fayda, yarar,

menfaat, kazanç

f. -i müterettib érmes durur 347a/17

f. -i müterettib érmes érdi 368b/17

fāyiz < *Ar. fā'iz* Muradına erişen, bir başarı kazanan

f. bola almas durur érdiler 372b/1

f. boldı 373a/3

f. bolduḳ 332a/13

f. boldum 313a/8

f. bolup 304a/4, 308b/1, 337a/3, 340a/1, 360b/5, 378a/2

f. bolup dururlar 318b/5, 360a/11, 369b/8

f. bolup durur érdi 354a/16, 361a/10

fāyiżü'l-envār < *Ar. fā'iżü'l-envār* Nurlar taşan, ışık saçan, çok parlak

f. 318a/16, 323b/2, 341b/10, 349b/12

f. +nıŋ (‘atebe-i f.) 350b/6

f. +ıda (ser-mezār-ı f.) 371a/1, 371b/9

f. +ıdaġı (civār-ı f.) 303a/10

fāyiżü'l-felāḥ < *Ar. fā'iżü'l-felāḥ* Kurtuluşa ulaştıran, selamete erdiren

f. +larıdın (ervāḥ-ı f.) 350a/5

fāyiżü'n-neşşāṭ < *Ar. fāyiżü'n-neşāṭ* Mutluluk taşan, saadet kaynağı

f. +ınıŋ (ribāṭ-ı f.) 311b/6

fāyiżü'n-nūr < *Ar. fā'iżü'n-nūr* Nur taşan, nurlu, aydınlık

f. (ḥużūr-ı f.) 327a/16

fayṣal < *Ar.* Kesin hüküm, karar

f. +ınıŋ 359b/7

fażīlet < *Ar.* Erdem, üstünlük, güzel vasıflar

f. +ni (ehl-i f.) 372a/1

fażīlet-şi‘ār < *Ar.* Meşrebi fazilet olan, faziletli, güzel huylu

f. 371a/2

fażl < *Ar.* Fazilet, iyilik, lütuf

f. -ı Ḫudā'ġa 347b/9

f. -ı nā-mütenāhīniŋ (nesīm-i f.) 347b/2

fedā < *Ar.* Gözden çıkarma, uğruna verme, kurban

f. bolur 367a/11

feḥvā < *Ar.* Mefhum, anlam, kavram

f. +sı bile 354b/3, 356b/1

felāket < *Ar.* Büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela

f. (iflās u f.) 372b/16

felek < *Ar.* Gökyüzü, sema

f. 311b/14, 312b/2, 316a/1, 331a/13, 358b/9, 367b/5, 379a/14

f. -i nīl-gūn 324a/17

f. -i nīl-gūnnıŋ 321b/3

f. -i nīlī 378b/16

f. -i ser-bülend érür 366a/11

f. dağı 354b/16

f. érdi (nīl-i f.) 322b/13

f. üzre 308a/2, 336a/9

f. +niŋ 331b/10

f. +ke 321b/12, 379b/17

f. +ke (şīr-i f.) 363b/4

f. +din 367a/9, 377b/8

felek-cāh < *Ar.+Far.* Makamı felek gibi yüksek, çok yüksek mevkide bulunan, yüksek rütbeli

f. +ı 311a/9

f. +larnıŋ 311a/9

felek-cenāb < *Ar.* Makamı felek gibi yüce, yüksek rütbeli

f. (ḫıdīv-i f.) 366a/2

felek-fersā < *Ar.+Far.* Feleği aşan, felek gibi yüksek

f. 325b/2

felek-iştibāh < *Ar.* Feleğe benzeyen, gökyüzünü andıran, felek gibi yüce

f. ḳıldı (mażreb-i bār-gāh-ı f.) 327a/6

f. ḳılıp (maḳarr-ı sürādıḳ-ı f.) 312b/8

f. +nıŋ (der-gāh-ı f.) 355a/15

f. +ġa (bār-gāh-ı f.) 312a/1

f. +ġa (der-gāh-ı f.) 336a/6

felek-miḳdār < *Ar.* Felek gibi yüce, derecesi felek kadar yüksek, yüksek makamlı

f. (der-bār-ı f.) 337a/3, 348b/13, 378b/14

f. +nıŋ (der-bār-ı f.) 329b/16

f. +ġa (der-bār-ı f.) 304a/4, 306b/4, 317a/14, 352a/16

f. +ınıŋ (der-bār-ı f.) 308a/17

felek-nişār < *Ar.+Far.* Felek gibi dağıtan, gökyüzü gibi saçan

f. 373b/3

felek-şükūh < *Ar.+Far.* Felek gibi

yüce olan, yüksek makamlı

f. (şāh-ı f.) 366a/8

felekü'l-burūc < *Ar.* Burçlar kuşağı, Güneş'in bir yıl boyunca üzerinde dolandığı daire

f. 311b/6

f. +da 331b/16

fenā < *Ar.* İyi niteliği bulunmayan, kötü; yok olma, yokluk

f. ḳıldı (germ-rev-i vādī-yi f.) 367b/11

f. yéliġa savurup dururlar (ḫākın f.) 358b/4

f. +ġa (girdāb-ı f.) 346b/8

fer' < *Ar.* Dal, budak, bir ana kaynaktan ayrılan kollardan her biri, şube

f. +ġa (aṣl u f.) 372b/8

feraḥ < *Ar.* Gönül açıklığı, sevinme, sevinç

f. 302a/10

f. -ı nā-maḳdūr 344b/13

f. +dın 365b/7

ferāġ < *Ar.* Vazgeçme, bırakma, bitirme; huzur, dinlenme, istirahat

f. 351b/9, 360a/6, 376b/9

f. érür (maḥal-ı 'ayş u f.) 302b/14

f. -ı ḫāṭır bile 368a/3

f. -ı tamām 376a/12

f. +ıdın soŋra 330b/4

ferāġat < *Ar.* Huzur, rahatlık, dinlenme

f. 339a/7

f. +ġa (bister-i f.) 334b/17

f. +da (mesned-i f.) 378a/8

ferāġatlıḳ < *Ar.+T.* Vazgeçme, el çekme durumu

f. 369b/2

ferāhem < *Far.* Toplanma, birikme, bir araya gelme, derli toplu, hazırlanmış

f. ḳılıp 359a/10

ferāḫūr < *Far.* Uygun, münasip

f. -ı aḥvāl 302a/2

f. -ı ḥāl 306b/12

ferāyiż < *Ar. ferā'iż* Farzlar, dinî açıdan yapılması zorunlu şeyler ("ferāyiż-i 'ayniyye" herkesin bizzat yerine getirmesi gereken farzlar anlamındadır.)

f. -i 'ayniyye 371a/15

ferd (I) < *Ar.* Birey, kişi, şahıs; tek, eşi

olmayan

f. +i 313a/4, 349a/1

f. 328a/15, 346b/9, 349a/10

ferd (II) < *Ar.* Tek beyit, başka bir yere bağlı bulunmayan beyit

f. 307a/16, 322a/5, 323a/7, 330b/2, 377b/7

feres < *Ar.* At, kısrak

f. +iġa 364b/5

ferḥat < *Ar.* Sevinç, mutluluk

f. -ı mā-lā-kelām bile 370a/1

ferḫāş < *Far.* Savaş, kavga

f. (ḳavānīn-i f.) 340a/9

f. +ġa (kīn ü f.) 345a/17

ferḫāş-ḫar < *Far.* Savaş bitiren, savaş düşüren

f. 320b/2

ferḫunde < *Far.* Mutlu, uğurlu, mübarek

f. 351a/13, 366a/8

ferḫunde-fāl < *Far.* Falı uğurlu olan, talihli, bahtı açık

f. (ḫıdīv-i cihān-gīr ü f.) 301a/17

ferḫunde-fercām < *Far.* Akıbeti uğurlu, talihli, mutlu

f. bolur 311b/9

ferīd < *Ar.* Eşi olmayan, benzersiz

f. -i dehr 371b/4

Ferīdūn < *Far.* İran mitolojisinde Dahhak'ı (zalimliğiyle tanınan İran hükümdarı) öldüren, adalet, cesaret ve azametiyle ünlü hükümdar

F. -ı zamān 308b/17

F. +ġa 304a/12

Ferīdūn-nişān < *Far.* Feridun gibi, Feridun'un niteliklerini taşıyan

F. (şehenşāh-ı F.) 336b/5

Ferīdūn-şiyem < *Far.+Ar.* Feridun huylu

F. 311a/8

fermān < *Far.* Padişah veya emir tarafından çıkarılan yazılı emir, ferman, buyruk

f. 307b/16, 324b/3, 347b/15, 359a/5, 375a/3

f. -ı 'ālī 309b/15

f. -ı 'ālīdin 317a/3

f. -ı 'ālī-şān 312a/11

f. -ı 'ālī-şānnı 317a/2, 375b/17

f. -ı 'ālī-şānnıŋ 328a/1

f. -ı cihān-muṭā' 359b/8

f. -ı cihān-muṭā'-ı 'ızz 338b/10

f. -ı hümāyūn 317b/10

f. -ı ḳażā-cereyān 304a/11

f. -ı lāzımu'l-imtiṣāl 350b/16, 357b/10, 377b/6

f. -ı lāzımu'l-iʿ'ān 376b/1

f. -ı lāzımu'l-iʿ'ān-ı 'ızz 320a/17, 347b/10

f. -ı lāzımu'l-iʿ'ānı bile 318b/17

f. -ı vācibü'l-imtiṣāl 348b/14

f. -ı vācibü'l-iʿ'ān 328a/10, 331b/8, 339a/2, 339b/6, 340b/7

f. -ı vācibü'l-iʿ'ān-ı 'ızz 354a/2

f. -ı vācibü'l-iʿ'ān-ı lāzımu'l-imtinānı bile 309a/3

f. -ı vācibü'l-iʿ'ānı bile 332a/1, 332a/16

f. -ı żalālet-nişānıġa 353a/11

f. bile (mūcib-i f.) 367b/17

f. +ı bile 304b/1

f. +ını 363a/17

f. +ıdın (ḫaṭṭ-ı f.) 363b/3

fermān-ber-dārlıġ < *Far.+T.* Fermana uyma, emre itaat etme durumu

f. 319b/17

fermān-berlik < *Far.+T.* Fermana uyma, emre itaat etme durumu

f. (iṭā'at u f.) 369a/16

fermān-dihī < *Far.* Hakimiyet, egemenlik

f. 366a/9

fermān-fermā < *Far.* Emrine itaat edilen, hükmü geçen

f. +sı 357b/16

fermān-revā < *Far.* Fermanı kabul gören, emri her yerde geçen, padişah

f. 307b/7, 336a/17

ferrāş < *Ar.* Döşeyen, yayan, süpüren, hizmetçi; cami, mescit, imarethane gibi yerleri temizleyip süpüren kimse

f. 324b/6

f. -ı sipihr 324b/5

ferruḫ < *Far.* Kutlu, uğurlu, mübarek

f. 311b/5

f. eylep (medḥ-i f.) 363a/6

f. +ıŋġa (elḳāb-ı f.) 366b/3

ferruḫ-āṣār < *Far.+Ar.* Kutlu, uğurlu, talihli

f. 373a/17

fersaḫlıġ < *Ar.+T.* Fersah ölçüsünde olan, yaklaşık üç millik uzunluk veya mesafe

f. 318a/16, 329a/12

f. érmiş 320b/12

ferseng < *Far.* Yaklaşık üç millik uzunluk ölçüsü, fersah

f. 321b/14

f. bola alġay 318b/16

f. +din 321b/15

ferzend < *Far.* Oğul, çocuk

f. -i ercümend 370b/17

ferzendlik < *Far.* Oğulluk, çocucuğu olma

f. 337b/11

ferzīn < *Far.* Satrançta vezir

f. -i cihān 312b/3

fesād < *Ar.* Bozukluk, ara bozuculuk, kötülük, fitne

f. 332b/13

f. (erbāb-ı f.) 355a/14

f. (ḳavānīn-i def‘-i f.) 361a/5

f. (sereḳa ve f.) 305a/4

f. -ı i‘tiḳādda 334b/7

f. bile ḳaşıp (nāḫun-ı f.) 377a/14

f. birle 367b/3

f. bolduḳ (deşt-peymā-yı bevādī-yi f.) 353a/12

f. durur érdi (ser-defter-i ehl-i f.) 306b/1

f. édi 364b/3

f. érkenlerin (erbāb-ı f.) 328b/12

f. u ‘inād 333b/9

f. u zevālġa tartar 333a/12

f. +ġa 333a/7

f. +dın (erbāb-ı f.) 344a/12

f. +ı 364b/10, 374a/9

f. +ıġa (tedārik-i f.) 369a/17

f. +ları (erbāb-ı f.) 368b/12

fesād-endīş < *Ar.+Far.* Kötülük düşünen

f. +lerni (bed-ḫˇāh-ı f.) 355a/10

feṣāḥat < *Ar.* Dili doğru, düzgün, açık ve anlaşılır olarak kullanma, iyi söz söyleme kabiliyeti

f. 312a/15

f. (belāġat u f.) 361b/3

fesāne < *Far.* Efsane

f. +si 301a/15

feṭānet < *Ar.* Çabuk ve doğru anlama yeteneği, zihin açıklığı

f. (erbāb-ı f.) 321a/14

fesḫ < *Ar.* Bozma, kaldırma, iptal etme, geçersiz sayma

f. tartıp (raḳam-ı f.) 375b/11

fesḫ-nāme < *Ar.+Far.* Fesih yazısı, bir hükmün, durumun veya işin iptalini bildiren yazı

f. bile 375b/14

feter < *Ar.* Rahat, sakin, huzurlu, gergin olmayan

f. ü kām-kār 358b/12

feṯḥ < *Ar.* Açma, açılma; bir şehri veya ülkeyi savaşarak alma, fetih

f. 332b/16, 361b/6, 365a/10, 369a/7

f. (‘arūs-ı f.) 347b/6

f. (bāb-ı f.) 347a/9

f. (şāhid-i f.) 344b/12

f. -i lāzım 317a/12

f. -i mübārek 365b/17

f. -i Aral (tārīḫ-i f.) 362b/9

f. bolġan 365a/5

f. bolġanda 369b/15

f. eylep 367a/12

f. lāzımı ḳıl 325b/13

f. ü fīrūzmendlik bile 304a/2, 318a/12, 327a/14, 329b/10

f. ü nuṣret bile 344b/9

f. ü ẓafer (żāmin-i f.) 320b/4

f. üçün 364b/13

f. +iniŋ 347b/3

f. +idin 365a/10

feṯḥ-nāme < *Ar.+Far.* Bir hükümdarın, düşmanın yenilgisini bildirmek için, muhatap hükümdar, han, prens veya valilere gönderdiği resmi yazı, mektup

f. 324b/10, 365a/7, 369a/15, 369a/7

f. bile 326a/5, 357a/4

f. +ler 357b/11, 369a/10

fetvā < *Ar.* Bir sorunun dinî hukuk kurallarına göre çözümünü açıklayan, şeyhülislam veya müftü tarafından verilen karar, hüküm; bu kararı içeren belge

f. +nı (ehl-i ‘ilm ü f.) 370b/7

fevākih < *Ar.* Meyveler, yemişler

f. -i leẕīẕ 351a/12

f. -i leẕẕet-güsterdin 351b/13

fevc < *Ar.* Bölük, takım, cemaat

f. +i bile 349a/1

fevc fevc < *Ar.* Bölük bölük, takım takım

f. 355b/3

feyż < *Ar.* Bolluk, bereket, verimlilik, ilim, irfan, feyz; suyun taşarak

akması

f. 317b/5

f. (nesīm-i f.) 331b/16, 350a/6

f. -i ‘adlıdın 363a/9

f. boldı (leb-rīz-i f.) 365b/9

f. bolup durur (leb-rīz-i f.) 372a/13

f. éter 317b/6

f. +idin 311b/7, 347b/2, 370b/2, 370b/4

feyż-āṣār < *Ar.* Feyizli, bereketli, feyiz veren

f. (āstāne-i f.) 350b/5

f. +ıda (civār-ı f.) 317b/4

feyż-eṣer < *Ar.* Feyizli, bereketli, feyiz veren

f. (‘arīż ü f.) 302b/13

feżā < *Ar. fezā’* Evrenin genişliği, yıldızlar arası uçsuz bucaksız boşluk, evren

f. -yı ḫuld-ı berīn yaŋlıġ 351b/13

feżāyil-me’āb < *Ar. feżā’il-me’āb* Faziletleri üzerinde toplayan, faziletli, erdemli

f. 370b/14, 371b/2, 372a/15

fırṣat < *Ar. furṣat* Bir işin yapılması, bir şeyin gerçekleşmesi için var olan en uygun durum, şart veya zaman

f. 353b/12

f. +nı ġānīmet bilip 354b/7

f. +da 302b/12, 327a/10, 332b/2, 342b/13, 369b/6, 370b/2, 372a/7

f. +ġaça 307a/9

fısḳ < *Ar.* Hak yoldan çıkma, günah işleme, ahlaksızlığa dalma

f. u ẓulm u ḫıyānet bile 334a/17

fıṭrat < *Ar.* Yaradılış, tabiat, mizaç, huy

f. -ı mes‘ūdı 353b/8

fi’l-ḥaḳīḳa < *Ar.* Hakikatte, hakikaten, gerçekten, doğrusu → **fi’l-ḥaḳīḳat**

f. 347b/5

fi’l-ḥaḳīḳat < *Ar.* Hakikatte, hakikaten, gerçekten, doğrusu → **fi’l-ḥaḳīḳa**

f. 327b/1, 353a/16, 356a/7

fi’l-ḥāl < *Ar.* Hemen, şimdi, derhal

f. 378a/11

fihrist < *Ar.* Bir kitapta veya bir kütüphanede bulunan şeyleri

sırayla gösteren liste, katalog

f. -i mecmū'a-ı kāyināt 313b/9

fikr < *Ar.* Fikir, düşünce

f. +iŋ durur 367a/4

f. +i 338b/7

fi'l < *Ar.* İş, amel, eylem, hareket, davranış

f. -i meẕmūmeleri 314b/10

f. +ġa (mannaṣa-ı f.) 378a/9

f. +idin 334b/12

f. +ler 327a/11

fīl < *Ar.* Fil, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili, hortumlu hayvan

f. -i demān 339a/13

fīl-efgen < *Ar.+Far.* Fil yıkan, fil deviren

f. (naẓīr-i Rüstem-i f.) 328a/14

f. (ṣaff-der ü ṣaff-şiken ü f.) 349a/10

firār < *Ar.* Kaçma, gizlice gitme, kurtulma; izin almaksızın ortadan kaybolmak, savuşmak

f. 303b/3, 303b/9, 305a/13, 337a/2, 356b/14, 357a/7, 380a/10

f. körgüzüp dururlar 310a/1

f. urdı (ḳadem-i f.) 310b/2

f. +ġa (ṭarīḳ-ı f.) 348b/10

f. +da (ṭarīḳ-ı f.) 340a/14

f. +dın 329a/2

firārī < *Ar.* Kaçak

f. bolsa érdiler 334a/9

f. bolup durur 309b/11

f. bolup durur érdi 355a/6

f. bolup durur érdiler 305b/13

f. ḳıldı (münhezim ü f.) 346a/9

f. +ler 357b/1

firāş < *Ar.* Yatak, döşek; halı, hasır

f. u bisāṭı 351b/7

firāvān < *Far.* Çok, bol, fazla, aşırı

f. (ġanāyim-i f.) 310a/16, 329b/4

firāz < *Far.* Yokuş, yükseklik, çıkış

f. +ı (nişīb ü f.) 320b/16

f. +ıġa 308a/1

firdevs < *Ar.* Cennet, uçmak; bostan, bahçe

f. 302b/16

f. -i berīn étip ('işret-serāy-ı f.) 331b/14

Firdevsī İran'ın millî destanı olan *Şehname*'nin yazarıdır. (Metinde nazım başlığı olarak

kullanılmıştır.)

F. 312a/13

firīfte < *Far.* Kandırılmış, aldatılmış, aldanmış

f. bolup 359b/15

firḳat-zede < *Ar.+Far.* Sevdiğinden ayrılmış

f. +ler 327a/16

firū-dest < *Far.* Birkaç şarkıcının koro şeklinde usulle söylediği şarkı

f. +niŋ 324a/6

fīrūz < *Far. pīrūz* Mutlu, uğurlu, talihli

f. -ı mālik-riḳāb (cihān-gīr-i f.) 376b/11

fīrūz-baḫt < *Far.* Talihli, bahtı açık

f. (şehr-yār-ı f.) 336b/3

fīrūze-taḫt < *Far.* Gök mavisi renkte taht, turkuaz taht; tahtı gökyüzü olan

f. (tāc-dār-ı f.) 336b/4

fīrūzī-eṣer < *Far.+Ar.* Mutlu, sevinçli, uğurlu

f. +ge (mu'asker-i f.) 342b/3

fīrūzmendlıġ < *Far.+T.* Galibiyet, zafer → **fīrūzmendlik**

f. bile 326a/2

f. bile (feṯḥ ü f.) 304a/2, 318a/12, 327a/14, 329b/10

fīrūzmendlik < *Far.+T.* Galibiyet, zafer → **fīrūzmendlıġ**

f. 319b/4

fiten < *Ar.* Fitneler, karışıklıklar, kargaşalar

f. bolur (muṣīb-i belā ve f.) 333a/16

fitne < *Ar.* Karışıklık, ara bozuculuk, fesat

f. 315a/4, 363a/14, 364b/11, 367b/10

f. +niŋ 364a/1

f. +ge 303b/16

f. +ler 367b/3

fitne-perdāz < *Ar.+Far.* Fitne çıkaran, fitneci

f. (ḫavādiṣ-i f.) 302b/3

fitrāk < *Ar.* At terkisi

f. +iġa 303b/15

fuḳarā < *Ar. fuḳarā'* Fakirler, yoksullar

f. 307a/12, 314b/12, 334b/14, 335a/15, 335a/16, 335b/2, 336a/7, 337b/17, 338a/11,

338b/13, 355a/10, 367b/3, 371a/11, 374a/14
f. (ra'iyyet ü f.) 370b/13
f. -yı ṭarīḳat-ı iḥtişāmġa 338a/3
f. dağı 365b/16
f. üzre 336a/9
f. ve 'aceze 334a/8
f. ve açlarnı 336a/6
f. +nıŋ 355b/10, 355b/4
f. +sınıŋ 314b/7
f. +sın 355b/16
f. +sıdın 374b/1

fülād-peyvend < *Far.* Çelik bağ, çelik
f. 315b/13

Furḳān < *Ar.* Kur'an-ı Kerim
F. -ı mecīd 371b/8

fużalā < *Ar.* Fâzıllar, faziletliler, erdemli kimseler
f. 369a/2
f. -yı nām-dār 361b/1

fünūn < *Ar.* Fenler, maharetler, hünerler
f. -ı müteferri'a (ḥādī-yi f.) 371b/3

fütūḥāt < *Ar.* Fetihler, yeni şehir veya ülkeler almalar
f. (gülbün-i f.) 350a/7
f. -ı İlāhī 314a/17
f. -ı mütekāşir 338a/5
f. -ı ṣāḥib-ḳırānī (ḫˇān-sālār-ı f.) 342b/4

fütūr < *Ar.* Zayıflık, gevşeklik, keder, ümitsizlik
f. yétmes 304b/11

füyūżāt < *Ar.* Feyzler, bolluklar, bereketler
f. -ı nā-mütenāhī 314a/17

füzūn < *Far.* Çok, fazla
f. 312b/13, 312b/14

füzūn-ter < *Far.* Pek çok, pek fazla
f. 335a/8

G/Ġ

ġabāvet < *Ar.* Anlayışsızlık, bönlük, kalın kafalılık
ġ. +din (ġāyet-i ġ.) 324a/3

ġacarçı < *Moğ.+T.* Kılavuz, rehber
ġ. étip 378b/2
ġ. ḳılıp 328b/7

ġacarçılıḳ < *Moğ.+T.* Kılavuzluk, rehberlik
ġ. 326b/7

ġāfil < *Ar.* Gaflette bulunan, ihmal eden, olup bitenin farkında olmayan, ihtiyatsız

ġ. 329a/2

ġ. durur 354b/2

ġāfillıḳ < *Ar.+T.* Gafillik, gaflet içinde olma durumu, aymazlık

ġ. +dın 306b/9

ġaflet < *Ar.* Çevresinde olup bitenlerin farkına varamama durumu, gafillik, dalgınlık, dikkatsizlik, ihtiyatsızlık

ġ. +din (ḫˇāb-ı ġ.) 347b/13

ġ. +din (maḥż-ı ġ.) 320a/3

ġ. +i 325a/8

Ġafūr < *Ar.* Günahları bağışlayan, çokça merhamet eden, çok affeden (Allah)

Ġ. 304b/10

gāhā < *Far.* Zaman zaman, ara sıra, bazen

g. 309a/6, 309a/7

gāhī < *Far.* Zaman zaman, ara sıra, bazen

g. 308a/1, 308a/2

ġalebe < *Ar.* Galibiyet, üstünlük, galebe

ġ. -i ḥasret ü ḥaseddin 353b/13

ġ. -i ḥükm-i eḥadiyyeti 333a/1

ġ. -i ḫavf 341a/9

ġ. -i ru'b u ıżṭırārdın 354a/8

ġ. -i vaḥşetdin 358a/8

ġ. -i żalālet ü cehāletdin 356a/6

ġ. ḳılıp 304b/9

ġ. +sidin 305b/9, 351a/9

ġālib < *Ar.* Galip, yenen, üstün gelen

ġ. 363b/4

ġ. bolup dururlar 330b/8

ġ. oldı 365b/11

ġ. ve manṣūr bolup 344a/8

ġālibā < *Ar.* Görünüşe göre, anlaşılan o ki, tahminen, ihtimalle

ġ. 302b/7, 322a/11

ġalīẓ < *Ar.* Kaba, çirkin, terbiye ve nezaket sınırlarının dışında

ġ. 334a/14

ġallā < *Ar. ġalā'* Pahalıllık

ġ. (ḳaḥṭ u ġ.) 306a/5, 374a/14

ġallān-cūy < *Ar.* Yiyecek bir şeyler arama, yemek ihtiyacı

ġ. 342a/17

ġallāt < *Ar.* Ürünler, mahsuller, tahıllar

ġ. -ı mütekāşire 336a/4

ġalle < *Ar.* Mahsul, gelir, ekinden elde edilen ürün, tahıl, zahire

ġ. 335b/7, 349b/6

ġ. +niŋ 335a/12

ġ. +ni 343b/3

ġalle-ḫāne < *Ar.+Far.* Tahıl ambarı

ġ. -i ḫāṣṣadın 336a/3

ġalṭān < *Far.* Yuvarlanan, dönen

ġ. étdiler 345a/13

ġ. +ı (dürr-i ġ.) 307b/8

ġam < *Ar. ġamm* Kaygı, tasa, üzüntü

ġ. 365b/11

ġ. (ḫayl-ı ġ.) 365b/11

ġ. ḳıldı (derd ü miḥnet-i ġ.) 325b/15

ġ. -ı devrān (küdüret-i ġ.) 365b/10

ġ. -ı rūzī-yi çāşt u şāmdın 335b/11

ġ. yétse 302a/6

ġ. +ı 379a/3

ġam-endūz < *Ar.+Far.* Gam biriktiren, üzüntü çoğaltan

ġ. (sāniḥa-ı ġ.) 309b/16

ġam-zede < *Ar.+Far.* Gamlı, tasalı, kederli

ġ. (‘āşıḳ-ı ġ.) 315b/3

ġam-zidā < *Ar.+Far.* Gamı dağıtan, üzüntü ve kederi ortadan kaldıran

ġ. (rāḥ-ı şafaḳ-gūn-ı ġ.) 365b/3

ġāmıża < *Ar.* Anlaşılması güç, kolay anlaşılmayan

ġ. (vāḳı‘a-ı ġ.) 311a/15

ġanāyim < *Ar. ġanā’im* Ganimetler, savaşta düşmandan elde edilen eşya, para, mal vb. her türlü şeyler

ġ. 323b/4

ġ. -i firāvān 310a/16, 329b/4

ġ. -i ḳalīle 330a/17

ġ. -i mevfūre bile 331a/10

ġ. -i vāfir bile 332b/6

ġ. -i vāfirġa 330b/13

ġ. bile (vāfir-i ġ.) 339b/11

ġ. +ni 340a/2, 340a/3

ġ. +din (ḫums-ı ġ.) 330b/13

ġ. +leridin 358b/17

ġānim < *Ar.* Ganimet alan, savaşta alınan ganimette hissesi olan

ġ. bolup 325b/11

ġ. (sālim ü ġ.) 339b/11

ġānimen < *Ar.* Ganimet almış olarak

ġ. 332b/9

ġ. (sālimen ve ġ.) 305a/14

ġanīmet < *Ar.* Ganimet, savaşta düşmandan elde edilen eşya,

para, mal vb. her türlü şey

ġ. bilip 356b/13

ġ. bilip (fırṣatnı ġ.) 354b/8

ġaraż < *Ar.* Amaç, hedef, gaye, istek

ġ. 378b/8

ġarb < *Ar.* Batı, güneşin battığı taraf

ġ. +ġa 325a/2

ġ. +ıġa 321b/17

ġarbī < *Ar.* Batıya ait, batı tarafında bulunan, batıdaki

ġ. 320b/13, 326b/4, 336b/11, 340a/1, 354a/5

ġ. durur (cānib-i ġ.) 379b/2

ġarbiyye < *Ar.* Batı yönündeki, batıya ait, batıyla ilgili

ġ. 339b/8, 354b/4, 354b/6, 355a/9

ġ. (dervāze-i ġ.) 340b/17, 345a/6

ġāret < *Ar.* Yağma, çapul, talan

ġ. étdiler (dest-gīr ü ġ.) 349a/15

ġ. ḳıldı 334a/5

ġ. ḳılılġan 323b/5

ġ. ḳılıp 323a/10

ġ. urup (āteş-i nehb ü ġ.) 329b/4

ġ. ü tārāc ḳılıp 329b/7, 340b/9

ġ. ü tārāc étip 374a/11

ġ. ü tārāc u esīr étip 359b/17

ġ. +din (nehb ü ġ.) 355b/10

ġ. +in 363b/7

ġ. +iġa 315a/13, 330a/17

ġ. +idin 340b/8

ġarīb < *Ar.* 1. Kimsesiz ve acınacak durumda olan, zavallı

ġ. érür 374b/14

ġ. +ler 369b/13

2. Tuhaf, yadırgatıcı, şaşırtıcı

ġ. 338b/5

ġarībe < *Ar.* Tuhaf, yadırgatıcı, şaşırtıcı

ġ. (aḫbār-ı ġ.) 321a/15

ġarīḳ < *Ar.* Gark olmuş, su içine batmış, su içine dalmış

ġ. bolur 321b/12

ġ. ḳıldı 346b/8

ġarḳ < *Ar.* Batma, suya batma, batırma

ġ. -ı muḥīṭ 365b/3

ġ. boldı 301b/16

ġarrā < *Ar. ġarrā'* Beyaz, parlak, güzel, gösterişli

ġ. (icrā-yı şerī'at-ı ġ.) 370b/9

ġ. (ḳaṣāyid-i ġ.) 361b/2

ġ. (ḳaṣīde-i ġ.) 365b/1

ġ. bile (ḳaṣīde-i ġ.) 365a/11

ġ. +nıŋ (şer‘-i ġ.) 334a/17

ġarrān < *Far.* Kükreyen, gürleyen, homurdanan

ġ. (şīr-i ġ.) 379a/11

ġavġā < *Far.* Dövüş, kavga; savaş, mücadele

ġ. -yı ‘āmm 355a/12

ġ. -yı kār-zār 343b/17

ġ. +da 355a/12

ġavṣ < *Ar.* Suya dalma, dalgıçlık; bir işe büyük bir arzu ve istekle girişme

ġ. ḳılur 308b/8

ġavṣu’l-a‘ẓam < *Ar.* En büyük gavs, manevi yardımda bulunanların en büyüğü

ġ. 368a/12

ġ. (cenāb-ı ġ.) 313b/13

ġ. (ḥażret-i ġ.) 371a/3

ġavvāṣ < *Ar.* Dalgıç, inci veya sünger bulmak amacıyla suya dalan kimse

ġ. +ın 321a/17

ġayb < *Ar.* Bilinmezlik, göz önünde olmama, insanların duyularıyla kavrayamadığı, ancak peygamberler aracılığıyla insanlara bildirilen, sadece Allah tarafından bilinen manevi âlem

ġ. +dın 352b/17

ġaybet < *Ar.* Bilinmezlik, görünmeme, İlâhî tecellileri gören kalbin hem kendisini, hem içinde bulunduğu maddi görememesi hâli

ġ. bolup (müstaġraḳ-ı deryā-yı ġ.) 350a/15

ġaybī < *Ar.* Gayba ait, göze görünmeyen şeylere ait, bilinmezlik alemiyle ilgili, ahiretle ilgili

ġ. (maẓhar-ı envār-ı ġ.) 311a/15

ġāyet < *Ar.* Nihayet, uç, son; çok fazla, son derece

ġ. 303b/3

ġ. -i cehālet 333b/10

ġ. -i cehd ü ihtimām bile 330a/14

ġ. -i cehl ü ṭuġyāndın 317a/5

ġ. -i dehşet 303a/10

ġ. -i ġabāvetdin 324a/3

ġ. -i ḫavfdın 305b/6

ġ. -i kāmrānlıġ 326a/1
ġ. -i ḳuvvet 325a/14
ġ. -i mekremetdin 372a/4
ġ. -i meşaḳḳatdın 335b/3
ġ. -i mürüvvet ü şefḳat 356a/5
ġ. -i müsāra'at bile 349a/3
ġ. -i ru'b u hirās u ıżṭırārdın 358a/11
ġ. -i şefḳat 347a/12
ġ. -i şefḳatdın 323b/12
ġ. +de 363a/10
ġ. +i 302a/10

ġayr < *Ar.* Ayrı, başka, diğer, hariç, dışında; değil
ġ. -ı aṣḥāb-ı rusul 364a/4
ġ. -ı mükerrer 351b/15

ġayret < *Ar.* Çalışma, çabalama, didinme
ġ. -i bāġ 302b/14
ġ. -i behişt-i berīn ḳıldı 377a/6
ġ. -i bostān-ı ḫuld-ı berīn étti 315b/7
ġ. -i sulṭānī 334b/13

ġayrühü < *Ar.* Diğerleri, başkaları
ġ. +niŋ 307a/2

ġayrühüm < *Ar.* Diğerleri, başkaları, onların dışındakiler
ġ. 343b/5, 357a/17, 374b/6
ġ. +niŋ 317a/17
ġ. +ni 341a/3

ġażab < *Ar.* Hiddet, kızgınlık, kahr, öfke
ġ. 304a/7, 326a/16, 358b/7
ġ. -ı sulṭānī 306b/2, 358a/15, 376a/16
ġ. -ı sulṭānī (nāyire-i ġ.) 333b/4
ġ. -ı sulṭānīde (çāh-ı ġ.) 368b/5
ġ. bile 334a/13
ġ. +ı (nāyire-i ġ.) 317a/15

ġażanfer < *Ar.* Aslan
ġ. -i ḳuvvet érdi 349a/11

ġażanfer-fer < *Ar.+Far.* Aslan gibi güçlü
ġ. 313a/5

ġazel < *Ar.* Divan edebiyatında 5-15 beyit arasında değişen, ilk beytinin dizeleri birbiriyle, sonraki beyitlerin ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklı, genellikle lirik konularda yazılan yaygın nazım biçimi
ġ. 314a/7

ġazv < *Ar.* Cenk, savaş, din uğruna yapılan savaş

ġ. u cihād 331a/1

gedā < *Far.* Yoksul, dilenci

g. 360b/1

g. -yı evliyā 314a/8

g. -yı evliyā bolsam 314a/16

g. érür 366a/9

g. +yıġa 360a/17

gehī < *Far.* Kimi zaman, ara sıra, bazen

g. 334b/11

genc < *Far.* Hazine → **gencīne**

g. -i revān 301b/7

genc-rīzlik < *Far.+T.* Hazine saçma, hazine dağıtma durumu

g. körgüzüp durur 301a/14

gencīne < *Far.* Hazine → **genc**

g. +si 321a/15

ger < *Far.* Eğer kelimesinin kısaltılmış şekli, şayet

g. 312b/1, 322b/9, 324a/6, 325b/9, 328b/17, 360a/17, 366b/4, 367b/13, 369b/1, 370b/4

gerçi < *Far.* Her ne kadar, ise de

g. 303b/9, 316a/1

gerd < *Far.* Toz, toprak

g. -i muḥaḳḳar 311b/7

g. -i rāhıdın 367a/14

g. -i ẕilletdin 354b/16

g. +iġa 332b/8

gerdiş < *Far.* Dönme, dolaşma

g. -i āsmānī bile (iḳtiżā-yı g.) 353a/10

g. +idin 302a/6

gerdūn < *Far.* Dönen, dönücü; dünya, felek, sema

g. 321b/10, 366b/8

g. üze 339a/10, 366a/17

g. +ġa 311b/8

g. +dın 373a/17

g. +dın (manẓara-ı g.) 346b/5

gerdūn-cenāb < *Far.+Ar.* Yüksek makamlı, makamı gökyüzü gibi yüksek olan

g. (ḥażret-i ḫaḳan-ı g.) 369a/4

g. -ı (şehenşāh-ı g.) 376b/11

gerdūn-esās < *Far.+Ar.* Temeli gökyüzü gibi yüksek olan, yüksek makamlı

g. +ġa (kiryās-ı g.) 357a/4

gerdūn-ḥaşmet < *Far.+Ar.* Felek gibi haşmet sahibi, felek gibi görkemli

g. +niŋ (ḥażret-i server-i

selāṭīn-i g.) 373a/8

gerdūn-iştibāh < *Far.+Ar.* Feleği andıran, gökyüzüne benzeyen, felek gibi yüce

g. (bār-gāh-ı g.) 339a/11

g. (der-gāh-ı g.) 378a/12

g. +ġa (der-gāh-ı g.) 351a/17

gerdūn-mānend < *Far.* Feleğe eş, gökyüzüne benzeyen, felek gibi

g. +ġa (semend-i g.) 380a/13

gerdūn-medār < *Far.+Ar.* Felek gibi dönen, felek gibi

g. +ġa (der-bār-ı g.) 359a/17

gerdūn-menzilet < *Far.+Ar.* Mertebesi felek gibi yüce olan, yüksek makamlı

g. (şehenşāh-ı g.) 368a/6

gerdūn-miṣāl < *Far.+Ar.* Felek gibi, gökyüzü gibi

g. 377b/7

gerdūn-serīr < *Far.+Ar.* Tahtı felek olan, makamı felek gibi yüce

g. (şāh-ı g.) 373b/12

gerdūn-tüvān < *Far.* Felek gibi güçlü, felek gibi kudretli, son derece kuvvetli

g. (a'lā-ḫaḳan-ı g.) 308b/17

g. (sulṭān-ı g.) 311a/6

g. (umerā-yı g.) 351a/16

g. -ı Süleymān-nişān 318b/9

g. +nıŋ (ḥażret-i a'lā-ḫaḳan-ı g.) 310b/7

germ < *Far.* Sıcak, kızgın

g. bolup 345b/17

g. ḳıldı 323a/8

germ-rev < *Far.* Hızlı giden, hızlı yürüyen

g. -i vādī-yi fenā ḳıldı 367b/10

gevher < *Far.* Cevher, mücevher, değerli taş; bir şeyin özü, aslı, esası

g. 378b/17

g. -i biḥār-ı sa'ādet durur érdi 347b/5

g. -i girān-bahāsı 373a/13

g. -i ḳudretin 309a/16

g. +i 311b/4

g. +i bile 319b/5

gevher-efşān < *Far.* Cevher saçan

g. ḳıldı 347a/14

gez Yaklaşık 65 santimetrelik uzunluk ölçüsü

k. 325a/6

ġınā < *Ar.* Şarkı, ezgi

ġ. (rāmiş-i ġ.) 365b/13

girān-bahā < *Far.* Çok değerli, kıymet ve pahası çok olan

g. (berde-i selīmü'l-a'żā-yı g.) 365a/15

g. (ḫuddām-ı g.) 372b/4

g. bile (cevāhir-i zevāhir-i g.) 347a/14

g. ḳılıp (mülebbes-i ḫıla'-ı g.) 301b/15

g. +sı (gevher-i g.) 373a/13

girān-māye < *Far.* Pahası ağır, çok değerli

g. (ḫıla'-ı g.) 301a/13

g. (ḫılā'-ı g.) 348a/5, 369a/5

g. (pīş-keş ü tansuḳāt-ı g.) 375a/10

g. (zeyn-i g.) 312b/2

g. -i naṣāyiḥ u mev'iẓe (cevāhir-i g.) 314b/4

girānlıġ < *Far.+T.* Bıktırıcı, usanç verici

g. yétip 335a/13

girdāb < *Far.* Bir engelle karşılaşan suyun veya hava akıntısının dönerek ve çukurlaşarak yaptığı çevrinti, anafor, girdap; tehlikeli yer veya durum

g. 321b/5

g. -ı belādın 325a/15

g. -ı fenāġa 346b/8

g. +ıda 321b/1, 321b/8

girdār < *Far.* İş, meşguliyet, eylem, davranış

g. -ı nā-ṣavābıdın (ṣe'āmet-i g.) 333a/16

g. -ı nedret-āṣārı 325b/7

g. +ı 364b/3, 372b/15

girībān < *Far.* Elbise yakası

g. -ı cür'etdin 344b/17

g. -ı infikāk bolup 325a/4

g. -ı müdāfa'aġa 340a/8

g. +ın 303a/8

giriftār < *Far.* Tutulmuş, yakalanmış, tutkun

g. -ı aġlāl-ı belā 356a/16

g. -ı ḫiẕlān bolup 344a/15

g. bolup 358b/1

g. ḳılıp durur 329a/11

girih-bend < *Far.* Bağcı, düğüm atan; (mec.) zorluk çıkaran

g. boldı 378b/17

gīrūdār < *Far.* Savaş, cenk, kavga

g. (deryā-yı g.) 346a/1

g. (ḫurūş-ı g.) 343b/17

giryān < *Far.* Ağlayan, ağlayıcı

g. (çeşm-i g.) 363a/11

gīsū < *Far.* Omza dökülen uzun saç, saç örgüsü

g. +sın 366b/1

gītī-fürūz < *Far.* Dünyayı aydınlatan, cihanı aydınlatan

g. (āftāb-ı g.) 324a/17

gītī-sitān < *Far.* Dünyayı ele geçiren, cihangir, imparator

g. (ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı g.) 311b/15

g. +nıŋ (ḥażret-i a'lā-ḫaḳan-ı g.) 328a/7

g. +nıŋ (ḥażret-i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı g.) 307a/1, 335a/17

giyāh < *Far.* Bitki, taze ot

g. u dıraḫt 379a/17

ġonçe < *Far.* Açmamış tomurcuk, gonca

ġ. -i ümīdlerin 314a/6

ġ. -i ümmīd 314a/8

ġ. -i ümmīdin 315a/7

ġonçe-güşāylıġ < *Far.+T.* Goncanın açılma durumu

ġ. +ı bile 350a/7

ġubār < *Ar.* Toz

ġ. -ı baṭālet tüşüp (köziġa ġ.) 353b/15

ġ. -ı sitem 315a/6

ġ. -ı tīre dék 305a/13

ġ. -ı vücūdın 360a/13

ġ. -ı vürūdıdın 353a/14

ġ. +ı bile 339b/15

ġ. +ı dék 378b/5

ġ. +ını 366b/6

ġūl < *Ar.* Hortlak, hayalet, Şeytan

ġ. 321a/6

ġ. -ı beyābān bolup durur érdi (mevṭın-ı ġ.) 369b/14

ġulġule < *Far.* Gürültü, şamata; dar ağızlı bir kaptan akan suyun çıkardığı ses

ġ. 344a/1

ġ. -i mübārek-bād 361a/15

ġ. -i tekbīrdin 348a/3

ġ. +si 372a/13

ġull < *Ar.* Suçlu kimsenin boyununa veya ayaklarına takılan halka, kelepçe

ġ. 356b/8

gūn-ā-gūn < *Far.* Çeşitli, türlü türlü,

renk renk
g. 336a/5, 351b/10, 351b/12
g. (eṭ‘ime-i g.) 351a/10
g. (sürādıḳāt-ı g.) 315b/6
güne < *Far.* Tür, çeşit, tarz
g. 351a/14
gür (I) < *Far.* Mezar, kabir
g. üzre 303a/7
gür (II) < *Far.* Yaban eşeği
g. 312b/11
ġurbet < *Ar.* Doğup yaşanılan yerden uzak yer, gariplik, yabancılık
ġ. +de (tengnā-yı ġ.) 369b/15
ġurre < *Ar.* Arabî ayların ilk günü ve gecesi
ġ. -i ramażānda durur 304a/10
ġ. -i ramażānu’l-mübārek érdi 346b/17
ġ. +side 326b/2
ġurrende < *Far.* Kükreyen, korkunç şekilde bağıran, vahşi
ġ. (şīr-i ġ.) 341a/9
ġ. dék (şīr-i ġ.) 303b/8
ġurūb < *Ar.* Ay, güneş, yıldız vb. gök cisimlerinin ufkun altına inmesi, batma, batış
ġ. 301b/7, 313a/11, 321a/10
ġ. étip 338b/1
ġurūr < *Ar.* Kendini beğenme, büyüklenme, kibir, övünme
ġ. (dīv-i ġ.) 333a/14, 369a/11
ġ. +ı bile 367b/1
gūsāle < *Far.* Buzağı, dana
g. 326a/13
güşe < *Far.* Köşe, bucak
g. +si 364a/1
güşe-nişīn < *Far.* Bir köşeye çekilen, insanlardan uzaklaşan
g. -i ḥāviye-i ẕübūl durur érdi 353b/17
g. +i durur érdi 356b/3
güşmāl < *Far.* Kulak bükme, cezalandırma, yola getirme
g. -ı ‘aẓīm 344b/16
g. -ı belīġ yétkürüp dururlar 377b/2
g. -ı belīġ 377a/11
g. +ı 375a/11, 375a/2
g. +ı üçün 309a/13, 320a/16
g. +ı üçün (te’dīb ü g.) 308b/14, 328a/13, 348a/10
g. +ınıŋ 311a/16, 375b/1, 375b/11
g. +ın (te’dīb ü g.) 317a/17,

334b/15

güy < *Far.* Küre, çevgen oyununda kullanılan top

g. yaŋlıġ 345a/12

g. eyledi 354b/15

güyā < *Far.* Sanki, sözde, diyelim ki

g. 363b/13

güher-feşān < *Far.* Cevher saçan

g. bolsam 367b/13

güher-feşānlıġ < *Far.* Cevher saçma durumu

g. üçün 367a/7

g. eylegey 373b/5

gül < *Far.* Taç yaprakları kalın ve katmerli, hoş kokulu, beyazdan kırmızıya pek çok rengi olan, gülgillerin örnek bitkisi, bu bitkinin kokulu ve güzel görünümlü çiçeği

g. 363b/11

g. -i ḫandān 315b/8

g. -i hemīşe-bahārı bile 347b/3

g. -i neşāṭ 365b/7

g. -i raḥmet dururlar (gül-çīn-i g.) 337b/4

g. térer 315a/12

g. +niŋ 315a/10

g. +lerni 315a/8

gül-bün < *Far.* Gül fidanı, gül yetişen yer, güllük

g. -i fütūḥāt 350a/7

gül-çehre < *Far.* Gül yüzlü, yüzü gül gibi güzel

g. 373b/9

g. +ler 365b/8

gül-deste < *Far.* Gül demeti, çiçek destesi

g. 315a/7

gül-endām < *Far.* İnce ve güzel boylu, boyu gül gibi olan

g. (sāḳī-yi semen-ber ü g.) 373b/9

gül-gūn < *Far.* Gül renkli, pembe

g. +ıdın 313a/11

gül-ḫār < *Far.* Gül dikeni

g. ile 317b/7

gül-reng < *Far.* Gül renkli, pembe

g. eyledi 363b/15

gül-zār < *Far.* Gül bahçesi, güllük, gülistan

g. -ı hemīşe-bahār 325b/3

g. +ıġa 315a/12

g. +lar 315a/9

g. +lardın 315a/9

gül-çīn < *Far.* Gül toplayan, gül devşiren

g. -i gül-i raḥmet dururlar 337b/3

gülistān < *Far.* Gül bahçesi, gülzar

g. 370b/5

g. -ı irem ḳıldı (nezāhat-baḫş-ı g.) 302b/9

g. -ı irem ḳıldı (reşk-i g.) 331b/2, 338b/9

g. içre 363b/11

g. bolup 315b/7

g. boldı 340a/13

g. ḳılıp dururlar 345a/11

g. +ı 305a/3, 338a/4

g. +ı dék 302b/16

gülmīḫ < *Far.* Çivi altlarına konan pul

g. -i mismār olup 351b/5

gül-şen < *Far.* Gül bahçesi, güllük

g. 317b/5, 317b/6

g. -i bāḳīde 337b/3

g. -i iḳbālı dék 314b/3

g. -i kām 347b/3

g. -i ḳudsdın 350a/6

g. -i ümīdi 331b/15

g. bolġay 352b/12

g. étip (reşk-i g.) 327a/17

g. ḳılılsa 353b/8

g. +iniŋ 314a/3

g. +ide 361a/17

gülū-gīr < *Far.* Boğaz tutan, boğazda kalan, boğazdan güçlükle geçen, sıkıntı verici

g. boldı 379a/4

gulūle < *Far.* Yaylı tüfek topu, gülle, mermi

g. -i cezāyirni 345a/13

g. -i tüfeng bile 305a/2

g. -i tüfeng 345b/7

güm < *Far.* Kaybolmuş, kayıp, yitik

g. ḳılıp 321a/3

güm-rāh < *Far.* Yolunu şaşırmış, yoldan çıkmış

g. érkenidin 347b/15

g. +nıŋ (Ṣūfī-yi g.) 328b/15

gümān < *Far.* Sanma, zan, kuşku, kaygı

g. ḳılsa érdi 334a/14

günāh < *Far.* Allah'ın emir ve yasaklarına aykırı düşen davranış, vicdanı rahatsız eden suç, kabahat → **güneh**

g. (ehl-i g.) 343a/11, 356a/13

g. +ı 356b/12

g. +ını 326a/16

g. +ın 343a/12, 368b/3

g. +ın tilep 360b/11

g. +ıġa (ṣaḥīfe-i g.) 343a/10

g. +ımızның 353b/4

g. +ları 326a/14

günbez < *Far. günbed* Üstü küremsi örtülü yapı, kümbet, kubbe

g. -i devvār üzre 304a/8

g. -i devvār 358b/14

g. -i devvārġa 353a/5

g. -i eyvān érür 315b/10

güncāyiş < *Far.* Sığma, sığışma, kapasite

g. ḳılur érdi 358a/4

g. tapar 373b/6

güneh < *Far.* Allah'ın emir ve yasaklarına aykırı düşen davranış, vicdanı rahatsız eden suç, kabahat → **günāh**

g. +dür 324a/6

gürd < *Far.* Yiğit, pehlivan

g. +ler 345a/16

gürīz < *Far.* Kaçma, kaçış, firar

g. 340a/14

gürīzān < *Far.* Kaçan, kaçıcı, kaçak

g. u müteferriḳ bolup 345b/8

gürūh < *Far.* Değersiz, aşağı görülen, küçümsenen topluluk, yığın, sürü, bölük, takım

g. 307a/3, 343b/2

g. -ı bī-şükūhnı 319b/15, 330b/3

g. -ı dāniş-pejūhnı 371b/8

g. -ı enbūh bile 339b/4, 342a/15

g. -ı enbūh 327b/15

g. -ı enbūhnı 374b/6

g. -ı melek 322b/14

g. -ı żalālet-pejūh 307a/5, 328b/13, 344b/17

g. +ı 341a/9

gürūh-ā-gürūh < *Far.* Takım takım, bölük bölük

g. 322b/7

gürūhī < *Far.* Bir güruh, bir grup, bir topluluk

g. 325a/9

güşād < *Far.* Açma, açılış

g. 363b/1

g. olsun 373b/13

güşāde-ḫāṭır < *Far.+Ar.* Gönlü rahat

g. bolup 314b/3

güşāde-żamīr < *Far.+Ar.* Yüreği ferah, gönlü şen

g. -żamīr ü melek-liḳā (deryā-dil ü g.) 366a/4

güvā < *Far.* Şahit, tanık, delil

g. 366b/10

güẕāriş < *Far.* Geçme, geçiş; rüya tabir etme, yorumlama

g. tapar 368a/5

g. tapıp durur érdi 334b/6, 348a/11, 359a/4, 372b/13, 375b/14

güẕer < *Far.* Geçme, geçiş

g. ḳılsaŋ 317b/6

g. +i tüşüp érdi 354b/17

g. +iniŋ 348b/4

g. +idin 342b/16, 378b/10

g. +iġaça 338b/11

güẕer-gāh < *Far.* Yol üstü, uğranılacak, geçilecek yer

g. +ın 346b/7

güzīde < *Far.* Seçilmiş, seçkin, beğenilmiş

g. 332b/1

g. +si durur érdi 349a/1

güzīn < *Far.* Seçkin, beğenilmiş

g. +leriniŋ 346b/2

H/Ḥ/Ḫ

ḫˇāb < *Far.* Uyku

ḫ. -ı ġafletdin 347b/13

ḥabbeẕā < *Ar.* Ne güzel, ne hoş, ne iyi

ḥ. 364a/2

ḫaber < *Ar.* Bir olay, bir durum veya bir kişi hakkında edinilen bilgi, malumat, salık, haber

ḫ. 300b/15, 305b/11, 306b/5, 307b/11, 308b/2, 311a/16, 311a/5, 317a/15, 348b/17, 352b/16, 359a/17, 359a/9, 378a/9

ḫ. -i nī-müteḥaḳḳıḳ bile 348b/16

ḫ. -i vaḥşet-eşer 348b/8, 380a/9

ḫ. -i vaḥşet-eşerdin 332b/6

ḫ. aldurmaḳġa 332a/10

ḫ. érdi (müteraṣṣıd-ı vuṣūl-ı ḫ.) 311a/15

ḫ. tapar 338b/7

ḫ. tapıp 308a/5

ḫ. taptılar 348b/15

ḫ. yétkendin soŋra 359b/10

ḫ. yétkürdi 307a/11

ḫ. yétkürgey 328b/13

ḫ. yétkürüp durur 380a/9

ḫ. yétkürüp dururlar 348b/13, 349b/4

ḫ. +niŋ 348b/15

ḫ. +i 305a/12, 334b/12, 348a/10, 368b/16, 374a/16

ḫ. +ni yétkürüp durur 359b/6

ḫ. +ini 305b/6, 344b/4, 360b/10

ḫ. +in 306b/7, 348a/10, 352b/6

ḫ. +in tapıp 303a/16

ḫ. +in yétkürüp dururlar 355a/8

ḫ. +leri yétip 359a/2

ḫaber-dār < *Ar.* Haberli olan, bilgisi olan

ḫ. bolduḳ 325a/10

ḫ. bolup 307a/11

ḫ. ḳıldı 336b/15

ḫ. ḳılıp 358a/13

ḫaber-gīrlik < *Ar.+Far.+T.* Haber alma, bilgi edinme durumu

ḫ. üçün 380a/2

ḫubṯ < *Ar.* Kötü, çirkin, pis, murdar

ḫ. -ı ṭıynet 334a/8

ḥabs < *Ar.* Hapsetme, tutuklama, hapis

ḥ. (ḳayd u ḥ.) 356b/9

ḫacālet < *Ar.* Utanma, utanç

ḫ. (iẓhār-ı ḫ.) 323b/10

ḫ. ḳılmaḳġa (ref'-i ḫ.) 310a/11

ḫˇāce < *Far.* Hoca, muallim, din adamı

ḫ. ("'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 329a/6

ḫ. -i meẕkūr ("'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 328b/12

ḫ. -i meẕkūrnıŋ ("Seyyid 'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 331a/12

ḫ. -i müşārün-ileyhġa ("Seyyid Tursun Ḫˇāce Īşān" kastedilmiştir.) 368b/3

ḫ. dağı ("'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 329a/4

ḫ. +niŋ ("'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 329a/5

ḫ. +niŋ ("Seyyid Ata Seyyid Ca'fer Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 358a/13

ḫ. +ni ("'Ubeydullāh Ḫˇāce" kastedilmiştir.) 328b/16

ḫ. +leridin 307a/7

ḫ. +lerdin 307a/13

ḫacel < *Ar.* Utanma, utanç

ḫ. ü peşīmān bolup 352a/8

ḥācet < *Ar.* Herhangi bir şey için gerekli olma, ihtiyaç, gerek, gereklilik

ḫ. émes 367a/5

ḫ. érmes durur 374b/11

ḫācetmend < *Ar.+Far.* İhtiyaç sahibi, muhtaç

ḫ. eyle 336a/9

ḫacle-nişīn < *Ar.+Far.* Gelin odasında oturan, gelin odası sakini, gelin

ḫ. -i ḫarem-i ʻişmet 373a/13

ḫaclet < *Ar.* Utanma, şaşırma

ḫ. +in (kemāl-ı ḫ.) 363a/9

ḫadd < *Ar.* Sınır, uç; derece, mertebe

ḫ. -ı ıżṭırār 335a/15

ḫ. -ı iʻtidālda bolmasa 333a/11

ḫ. -ı maḥāḳ 306a/7

ḫ. -ı şimālı 320b/11

ḫ. -ı şimālıda 313b/2

ḫ. -ı vebālġa 333a/15

ḫ. u kenār 323b/15

ḫ. u kerānsız 320b/17

ḫ. +ı 320b/13, 320b/14

ḫ. +ını 315b/5

ḫ. +ın 312b/13

ḫ. +ıda 336b/11

ḫ. +ıdın 320b/9, 374a/5, 375a/1, 376a/3

ḫ. +ıdın aşıp 367b/1

ḫ. +ları 345a/4

ḫadeng < *Far.* Kayın ağacından yapılmış savaş oku

ḫ. 315b/2

ḫ. -i bī-direng bile 345b/7

ḫādī < *Ar.* Önde giden, kılavuz, rehber

ḫ. -yi fünūn-ı müteferriʻa 371b/3

ḫ. -yi maʻḳūl ve menḳūl durur 371a/14

ḫādim < *Ar.* Hizmet eden, hizmetçi

ḫ. 337b/5

ḫ. +leridin ékendürler 329a/17

ḫādiṣ < *Ar.* Meydana gelen, ortaya çıkan, zuhur eden, olay

ḫ. -i devrdin 304b/11

ḫ. bolup (ʻārıża-ı ḫ.) 338b/14

ḫādiṣāt < *Ar.* Olaylar, hadiseler

ḫ. +ları (vāḳıʻāt u ḫ.) 342b/8

ḫādiṣe < *Ar.* Meydana gelen durum, olay, hadise

ḫ. 368b/16, 368b/17, 378a/11

ḫ. -i cān-gāh 374a/15

ḫādiṣe-bīz < *Ar.+Far.* Olay çıkaran, başına iş açan

ḫ. olup 364b/7

ḫafā < *Ar. ḫafā'* Gizlilik, gizli olma, kapalılık

ḫ. 367a/4

ḥāfıẓ < *Ar.* Kur'an'ı baştan sona sırasıyla ezeberleyip okuyan

ḥ. +larıdın 371b/8

Ḥafīẓ < *Ar.* "Çok esirgeyen, koruyan" manasında Allah'ın güzel isimlerinden

ḥ. olsa 304b/10

ḥafr < *Ar.* Toprağı kazma

ḥ. 302b/11

ḥ. ḳıldururġa 354a/13

ḫ̌āh … ḫ̌āh < *Far.* İster … ister, veya, ya da (Bağlaç)

ḫ. 334a/10, 349b/13

Ḥaḳ < *Ar.* "Varlığı kesin olan, değişmeksizin var olan ezelî ve ebedî hakikat" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden

Ḥ. 314a/15, 317a/11, 333b/1, 335b/14, 352b/17, 363a/16, 367a/8

Ḥ. (te'yīd-i Ḥ.) 305a/7

ḫāk < *Far.* Toprak

ḫ. 313a/15, 367b/14

ḫ. -ı āstānıŋ 318a/14, 350b/1

ḫ. -ı cenābıŋnı 366b/4

ḫ. -ı pāy-ı evliyā 314a/10

ḫ. +ın fenā yéliġa savurup dururlar 358b/4

ḫāk-būs < *Far.* Toprağı öpen, ayaklara kapanıp yer öpen

ḫ. +larıdın durur 303b/14

ḫāk-būslıġ < *Far.+T* . Toprağı öpme, ayaklara kapanıp yer öpme (Büyük bir zata saygı göstermeyi ifade eder.) → **ḫāk-būslıḳ**

ḫ. 360b/5

ḫ. +ıġa 309a/6, 332b/11, 337a/3, 361a/9, 378a/12, 378b/14

ḫ. +ıġa yétip érdi 370a/11

ḫāk-būslıḳ < *Far.+T.* Toprağı öpme, ayaklara kapanıp yer öpme (Büyük bir zata saygı göstermeyi ifade eder.) → **ḫāk-būslıġ**

ḫ. 340a/17, 370a/17

ḫ. +ġa 332a/13

ḫāk-rūb < *Far.* Süpüren, süpürgeci, temizlikçi

ḫ. 350b/6

ḫāk-sār < *Far.* Perişan, rezil, aşağılık, adi

ḫ. (bende-i ḫ.) 353a/9

ḫ. -ı bād-peymālar 348b/7

ḫ. -ı tīre-rūzgār-ı sitīze-kārnıŋ (cemā'a-ı ḫ.) 374b/15

ḫ. +lardın 343b/17

ḫaḳan Hakan, hükümdar, imparator

ḫ. (mebrūr-ı ḫ.) 311b/17

ḫ. -ı gerdūn-cenāb (ḥażret-i ḫ.) 369a/4

ḫ. -ı nīk-rā 366a/3

ḫaḳanī Hakanlık, hükümdarlık, hakanlıkla ilgili

ḫ. (a'yān-ı ḥażret-i ḫ.) 301b/11

ḫ. (ḥamiyyet-i ḫ.) 334b/13

ḫ. (ḥaşmet-i ḫ.) 353b/14

ḫ. (ıṣṭınā'-ı iḥsān-ı ḫ.) 342b/4

ḫ. ('ināyet-i ḫ.) 306b/12

ḫ. (maḥrem-i esrār-ı ḫ.) 351a/5

ḫ. (maḳbūl-ı ḫ.) 313b/5

ḫ. (maḳbūl-ı ḥażret-i ḫ.) 355b/8

ḫ. (manẓūr-ı naẓar-ı 'ināyet-i ḫ.) 372a/3

ḫ. (muḳarreb-i ḥażret-i ḫ.) 317b/9

ḫ. bile (cenāb-ı işāre-i 'āliyye-i ḫ.) 336a/4

ḫ. bile (elṭāf-ı ḫ.) 332b/12

ḫ. bile (işāret-i ḫ.) 378a/4

ḫ. bile (te'yīd-i iḳbāl-ı ḫ.) 342b/13

ḫ. +niŋ 304b/5

ḫ. +ġa (cenāb-ı ḫ.) 359b/10

ḫ. +din ('avāṭıf-ı bī-kerāne-i ḫ.) 344b/11

ḫ. +din (kerem-i ḫ.) 353b/6

ḫ. +din (saṭvet-i ḫ.) 306b/2

ḫ. +din (te'ṣīr-i iḳbāl-ı ḫ.) 340a/10

haḳāret < *Ar.* Onur kırıcı, küçültücü, aşağılayıcı söz veya davranış, hor görme, hakaret

h. birle 314a/14

hākeẕā < *Ar.* Bunun gibi, böyle, böylece

h. 338a/1

ḥaḳīḳat < *Ar.* Gerçek, asıl, esas

ḥ. (mürşid-i ḥ.) 338a/1

ḥ. (sulṭān-ı mülk-i ḥ.) 313b/15

ḥ. +da érür 347b/8

ḥ. +ıġa 325b/8

ḥaḳīḳat-āgāh < *Ar.+Far.* Gerçeği bilen, gerçeği anlayan

ḥ. 336a/2

ḥaḳīḳat-intisāb < *Ar.* Gerçeğe bağlı,

hakikatten ayrılmayan

ḥ. 313b/12

ḥakīm < *Ar.* Hikmet sahibi, bilge, filozof

ḥ. -i cihān-dīde-i hūşmend 304a/12

Ḥakīm < *Ar.* "Emirleri ve bütün işleri hikmete dayanan" anlamında Allah'ın güzel isimlerinden

Ḥ. -i 'azze ve celle 338b/4

ḥākim < *Ar.* Egemenliğini yürüten, buyruğunu geçiren, sözünü dinleten, egemen, hükmeden

ḥ. +ġa 334b/10

ḥ. +i 300b/1, 308b/11, 333b/8, 359a/3

ḫākister < *Far.* Kül, ateş külü

ḫ. bolup 380a/10

ḥaḳḳ < *Ar.* Adalet, doğruluk

ḥ. +ıda 314a/1, 338a/7

ḥakkāk < *Ar.* Metal, taş vb. maddeler üzerine resim, yazı veya desen kazıyan sanatçı, mühür kazıyan kimse, mühürcü

ḥ. -ı āsmān 366b/2

ḫāl < *Ar.* Vücudun çeşitli yerlerinde görülen siyah lekeler, ben

ḫ. yaŋlıġ 379b/8

ḥāl < *Ar.* İçinde bulunulan durum ve koşulların bütünü, durum, vaziyet

ḥ. (ferāḫūr-ı ḥ.) 306b/13

ḥ. +da 355a/5

ḥ. +ıŋa 301a/6

ḥ. +ı 301a/6, 333b/2

ḥ. +ın 333a/1

ḥ. +ın (ṣūret-i ḥ.) 358a/5

ḥ. +ıġa 308a/4

ḥ. +ıġa dağı 365a/8

ḥ. +ıdın 315a/15

ḥ. +larıġa 307a/4

ḥālā < *Ar.* Şimdiye kadar, henüz, hâlen

ḥ. 312a/5, 322a/16, 327b/14, 338a/4

ḥelāl < *Ar.* Yapılmasında veya kullanılmasında sakınca olmayan, yasal, kanuni

ḥ. durur 333b/13

ḥalāvet < *Ar.* Sevimlilik, tatlılık, şirinlik

ḥ. bağışladı 372a/14

ḥālet < *Ar.* Durum, hâl, keyfiyet

ḥ. 379a/7

ḥ. -i maḫmaṣaġa yétti 335a/15

ḫalāl < *Ar.* Mesafe, aralık, ölçü

ḫ. +ıda 305a/11, 318b/8, 324b/4, 335a/12, 343b/4

ḥallāl < *Ar.* (Bir sorunu) gideren, hâlleden, çözen

ḥ. -ı müşkilāt 367a/4

ḫalāṣ < *Ar.* Kurtulma, kurtuluş, selamete ulaşma

ḫ. bolup 302a/8, 335b/11, 356b/9

ḫ. ḳılıp 356a/16

ḫalāyıḳ < *Ar. ḫalā'ıḳ* Cariye, kadın esir, hizmetçi

ḫ. 315a/17

ḫalef < *Ar.* Birinin ardından gelip onun yerine geçen kimse, sonradan gelen, selef karşıtı

ḫ. -i erşed 306a/2

ḫ. -i Ġāyib Ḫān 357b/15

ḫ. -i İş Cān Biy bile 316b/2

ḫ. -i reşīdi 338a/8

ḫalefü'ṣ-ṣıdḳ < *Ar.* Doğruluğun halefi, iç temizliğinin sonraki temsilcisi

ḫ. 303a/5

ḫalel < *Ar.* Bozma, bozukluk, düzensizlik, zarar

ḫ. 367b/8

ḫ. -i fāḥiş yétip 333a/7

ḫālī < *Ar.* Boş; ıssız, tenha

ḫ. 365b/17

ḫalḳ < *Ar.* 1. Yaratma

ḫ. éter 314a/15

2. Toplum, halk, insanlar

ḫ. 301b/5, 333b/1, 351b/14

ḫ. (ṭabāyi'-i ḫ.) 365b/15

ḫ. +ı 369a/13

ḫ. +ıġa 359a/9

ḫalḳillāh < *Ar.* Allah'ın yarattığı

ḫ. 325a/16, 335b/6

ḫalvet < *Ar.* Tenha bir yere çekilme, kapalı veya ıssız bir yerde yalnız kalma

ḫ. +iġa 373b/2

ḫalvet-kede < *Ar.+Far.* Halvet yeri, yalnız kalınan tenha yer

ḫ. -i maġribde 379b/16

ḫam < *Far.* 1. Eğri, eğik, bükülmüş

ḫ. ḳılıp 313a/13

2. Kemer, kubbe

ḫ. -ı miḥrāb 363b/16

ḫām < *Far.* Yeterince olgunlaşmamış, olgun karşıtı

ḫ. (ḫayāl-ı ḫ.) 343b/8

ḫ. (sevdā-yı ḫ.) 303b/16

ḫ. +ların 340b/10

ḥamalāt < *Ar.* Hamleler, saldırılar, saldırmalar

ḥ. -ı müte‘āḳıb 344a/3

ḫāme < *Far.* Kalem

ḫ. -i ‘anber-şemāme 373b/15

ḫ. -i naḳḳāş çékmek 363a/11

ḥāmī < *Ar.* Himaye eden, koruyan, koruması altına alan

ḥ. bolsa 304b/12

ḥamīde < *Ar.* Övülmüş, övgüye değer, beğenilmiş

ḥ. (ḫıṣāl-ı ḥ.) 325b/1

ḥamīde-ḫıṣāl < *Ar.* Övgüye değer hasletler, beğenilmiş huylar

ḥ. u pesendīde-ef‘āl 338a/8

ḥāmil < *Ar.* Üstünde taşıyan, bulunduran, sahip olan, yüklü

ḥ. -i ‘ālem durur 314a/12

ḥ. -i ism-i bī-müsemmā durur 353b/5

ḥ. bolup 314b/1

ḫamīr < *Ar.* Hamur

ḫ. -i māye-i ‘işyān érdi 374a/8

ḥāmīü’l-İslām < *Ar.* İslam dininin hamisi, İslam dinini koruyan

ḥ. 308b/15

ḥamiyyet < *Ar.* Millî onur ve haysiyet, bir insanın yurdunu, milletini ve ailesini koruma duygusu

ḥ. -i ḫaḳanī 334b/13

ḥaml < *Ar.* Atılış, ileri atılma hareketi, saldırı, hamle

ḥ. -ı şikārī 377b/15

ḥamle < *Ar.* İleri atılma hareketi, saldırı, hamle

ḥ. 308a/11

ḥ. -i mehābet-āmīzdin 346a/9

ḥ. -i sehmnāk 343b/16

ḥ. ḳılıp 303b/7, 346a/8

ḥ. yétkürüp dururlar 345a/9

ḥ. yétkürüp 344b/1

ḥ. +de 309b/12

ḫammār-şikenlik < *Ar.* Sersemliği giderme, mahmurluğu dağıtma

ḫ. 377a/14

ḫamūşān < *Far.* Sessizler, susmuşlar, suskunlar

ḫ. +ġa yiberdiler (vādī-yi ḫ.) 308a/11

ḫamyāze < *Far.* Esneme, uyuşukluk, bezginlik

ḫ. +sin açsa (naẓar ḫ.) 373b/9

ḫān Han, hakan, hükümdar

ḫ. 317a/5, 317a/8

ḫ. -ı maġfūr 352b/4

ḫ. -ı maġfūr (veled-i ḫ.) 337b/7

ḫ. +ġa 376a/13

ḫ. +ı vü ḳayṣer (Ḫıtā ḫ.) 327b/5

ḫ̌ān < *Far.* Sofra, yemek

ḫ. 336a/10, 336a/7, 351a/14

ḫ. -ı iḥsānıŋnı 364a/7

ḫān-ḳāh < *Far. ḫān-gāh* Tekke → **ḫān-ḳah**

ḫ. -ı ʿālī 371b/11

ḫ. -ı refīʿ-cāy-gāh 302b/5

ḫān-ḳah < *Far. ḫān-gāh* Tekke → **ḫān-ḳāh**

ḫ. +ı içre 366b/5

ḫ̌ān-sālār < *Far.* Sofracıbaşı, kilercibaşı

ḫ. 351b/11, 373b/3

ḫ. -ı fütūḥāt-ı ṣāḥib-ḳırānī 342b/4

ḫançer < *Ar.* Hançer, ucu eğri ve sivri, kamaya benzer kısa bıçak

ḫ. -i āb-dār 302a/1

ḫ. -i bürrān bile 303b/15

ḫandaḳ < *Ar.* Hendek, şehir, kale, tarla vb. yerlere girilmesini engellemek veya açık arazide, yol kenarlarında suların akmasını sağlamak için kazılan, iki tarafı yüksek, uzunlamasına derin çukur

ḫ. 340a/6, 341b/1, 346b/7, 346b/8, 354a/11, 359a/14

ḫ. +nıŋ 354a/9, 354a/12

ḫ. +ġa 355b/1

ḫ. +dın 344a/9, 346b/7

ḫandān < *Far.* Gülen, neşeli

ḫ. (gül-i ḫ.) 315b/8

ḫ. ḳıldılar (şād-āb u ḫ.) 314a/7

ḫāne < *Far.* Ev, mesken, konut

ḫ. -i dīn-i rifʿatın (binā-yı ḫ.) 363b/17

ḫāne-vār < *Far.* Aile, ev

ḫ. 316b/16, 359b/13

ḫ. +dın 320a/10

ḫānedān < *Far.* Sülale, hükümdar sülalesi

ḫ. (zübde-i ḫ.) 309b/2

ḫ. -ı Murtażavī (ḳıdve-i ḫ.) 331a/13

ḫ. +ın 355b/10

ḫānlıġ Hanın yönetimindeki ülke; hanlık makamı, hanlık rütbesi

ḫ. 374a/8

hānumān < *Far.* Ev, aile, ocak

h. +ın 355b/5

ḫār < *Far.* Diken

ḫ. -ı miḥnetin (tüccār-ı ḫ.) 363b/12

ḫ̌ār < *Far.* Düşkün, sefil, zavallı

ḫ. bolsa 358b/7

ḫ. étip 367a/16

ḫ. ḳılur 372a/1

ḫārā < *Far.* Çok sert bir mermer veya bir taş türü

ḫ. +dın 316a/6

ḫarāb < *Ar.* Harap, yıkık, viran, bakımsız

ḫ. bolmasdın burun 321b/15

ḫ. bolup 327b/14

ḫ. étip (vī̈rān u ḫ.) 359b/16

ḫ. ḳıldurup (pāy-māl u ḫ.) 341b/16

ḫ. u münhedim bolmış durur 313a/17

ḫ. u vī̈rān bolup 302b/2

ḫ. u vī̈rān ḳılıp 358a/5

ḫ. u vī̈rān ḳılur érdiler 355b/5

ḫarābe < *Ar.* Harabe, yıkıntı, virane

ḫ. +ġa 360b/8

ḫ. +lerde 303a/11

ḫarāblıġ < *Ar.+T.* Yıkıklık, viranlık

ḫ. saladur 334b/1

ḫarāc < *Ar.* Haraç, vergi, bir yerden veya birinden zor kullanılarak alınan para

ḫ. bérip (zek̆āt u ḫ.) 309a/11

ḥarāmī < *Ar.* Haram yiyen, eşkiya, haydut, yol kesen

ḥ. 304b/12

ḥ. +leri 374b/17

ḥ. +leri (lüṣūṣ u ḥ.) 374a/16

ḥ. +lerin 307a/2, 327a/9

ḥ. +ler 368b/13

ḥarām-zāde < *Ar.+Far.* Haram yiyen, yasa dışı veya haram yollardan zengin olan kimse, eşkiya

ḥ. +leri 377a/13

ḥarāret < *Ar.* Sıcaklık, ateş

ḥ. 379a/4

ḥ. +iniŋ 323a/6

harāvul < *Moğ. haragul* Gözcü, bekçi, nöbetçi,ordunun keşif kolu

h. -ı leşker-i ẓafer-penāh ḳılıp 378b/1

ḫarbüze < *Far.* Kavun, karpuz

ḫ. 340b/6

ḫarçeng < *Far.* Yengeç, yengeç burcu

ḫ. 321b/10

ḥareket < *Ar.* Hareket, kıpırdamak, kıpırdanmak; yola çıkmak, ilerlemek

ḥ. -i meẕbūḥī ḳılıp 330a/8

ḥ. étip 318a/15

ḥ. étti 323a/16

ḥ. ḳıldılar 304b/2

ḥ. ḳılıp durur 379b/13

ḥ. ḳılıp 313a/9, 319a/6, 329b/14

ḥ. ḳılmaḳı 376b/5

ḥ. ḳılmasdın burunraḳ 372b/17

ḥ. körgüzüp 326b/9

ḥ. +ġa kirgüzüp 337b/13, 339b/14, 374b/12, 378b/3

ḥ. +ġa kirip 339b/1

ḥ. +i bile 304b/13, 327a/11, 376a/3

ḥ. +idin 311a/1

ḥarem < *Ar.* 1. Herkesin girmesine izin verilmeyen kutsal yer

ḥ. -i ḫilāfet 343a/1

ḥ. -i muḥteremi 356b/6

ḥ. -i muḥteremide 376a/1

ḥ. -i ʿiṣmet (ḥacle-nişīn-i ḥ.) 373a/13

2. Kâ'be ve çevresi

ḥ. (ehl-i ḥ.) 356a/15

3. Eş, nikahlı kadın

ḥ. 355b/11

ḥarem-gāh < *Ar.+Far.* Harem dairesi, herkesin girmesine izin verilmeyen yer

ḥ. -ı viṣāl-ı nā-mütenāhīde 337b/15

ḫar-gāh < *Far.* Otağ, büyük çadır

ḫ. u sürādıḳlar 315b/10

ḫ. -ı ʿālī 331b/9

ḫ. -ı iḳāmet 319b/13

ḫ. +nı 331b/10

ḫ. +ıġa 331b/11

ḫārḫār < *Far.* Kızgınlık, öfke; sürekli istek

ḫ. +ı bile 341b/1

ḥarīf < *Ar.* Meslek arkadaşı, arkadaş, dost

ḥ. +in 332a/7

ḥarīm < *Ar.* Konak ve saraylarda bulunan harem dairesi

ḥ. +ide 366a/10

ḫāristān < *Far.* Dikenlik, dikenin bol olduğu yer, çalılık

ḫ. -ı muġaylāngа 349a/13

ḫ. +ın (merāḥil-i ḫ.) 317b/2

ḫ̌ārlıġ < *Far.+T.* Bayağılık, aşağılık, adilik

ḫ. 306a/10

ḥarūn < *Ar.* Yürümek istemeyen hayvan, huysuz hayvan

ḥ. (nefs-i ḥ.) 367b/1

ḫar-vār < *Far.* Eşek yükü

ḫ. ḳılġan érken dururlar 340b/5

ḫāṣ < *Ar.* 1. Özel, seçkin

ḫ. (‘āmm u ḫ.) 371a/17

ḫ. u ‘āmmnıŋ 351b/11

2. Belli bir kimseye veya nesneye ait, özgü, mahsus, has

ḫ. bolsa 302a/8

ḫ. (iḥsān-ı ḫ.) 335b/10

ḫ. tüzer-sen (bezm-i ḫ.) 366a/16

ḫasāret < *Ar.* Hasar, zarar, ziyan

ḫ. ile 333b/15

ḥasbe’l-emr < *Ar.* Emir gereği, buyruk dolayısıyıla

ḥ. 338a/5

ḥ. -i hümāyūn 372a/16

ḥased < *Ar.* Kıskançlık, çekememezlik

ḥ. +din (ġalebe-i ḥasret ü ḥ.) 353b/13

ḥasene < *Ar.* Güzellik, iyilik

ḥ. +din (ittifāḳāt-ı ḥ.) 309b/6, 321a/6, 353b/13, 358a/6

ḥāṣıl < *Ar.* Meydana gelen, olan, ortaya çıkan

ḥ. 302a/13

ḥ. bolġandın soŋra 351b/9, 369b/2

ḥ. bolġay 314b/16

ḥ. bolġusı durur 319a/3, 343b/1

ḥ. bolup durur 360a/6

ḥ. bolupdur 376b/9

ḥ. bolur 325b/9

ḥ. étip 360b/12

ḥ. étmiş érdi 354b/15

ḥ. ḳılmasa 314a/12

ḥ. olġay 302a/10

ḥ. olup 366a/1, 366b/14

ḥaṣīn < *Ar.* Sağlam, dayanıklı, kuvvetli

ḥ. ü muḥkem 317a/7

ḫaṣm < *Ar.* Hasım, düşman, yağı

ḫ. 342a/10, 344a/16

ḫ. +ı dék 336a/10

ḥaṣr < *Ar.* Bir kimseye veya bir şeye özgü kılma, mahsus kılma, tahsis etme

ḥ. 367a/4

ḥasret < *Ar.* Bir kimseyi veya bir şeyi tekrar görme isteği, özlem

ḥ. 300b/16

ḥ. (devr-i ḥ.) 366a/17

ḥ. ü ḥaseddin (ġalebe-i ḥ.) 353b/13

ḥ. +i 335a/16

ḥ. +i birle 316a/9

ḫāṣṣa < *Ar.* 1. Belli bir kimseye veya nesneye ait, özgü, mahsus, has

ḫ. (pīş-ḫāne-i ḫ.) 335a/10

ḫ. -ı sulṭānīdin (arāżī-yi ḫ.) 368a/1

ḫ. +dın (anbār-ḫāne-i ḫ.) 371b/14

ḫ. +dın (ġalle-ḫāne-i ḫ.) 336a/3

ḫ. +sıdın (emvāl-ı ḫ.) 371b/10

2. Özellikle, bilhassa

ḫ. 365b/17, 372b/8

ḫāṣṣiyet < *Ar.* Bir şeye özgü nitelik, onda bulunan kuvvet, etki

ḫ. +in 363a/12

ḫasta < *Far.* Sağlığı yerinde olmayan, hasta, sayrı

ḫ. 314b/13

ḥaşmet < *Ar.* Görkem, ihtişam, büyüklük

ḥ. -i ḫaḳanī 353b/14

ḥ. +in 363b/9

ḫaṭā < *Ar. ḫaṭā'* Hata, yanlış, yanılgı

ḫ. 366b/10

ḫaṭarnāk < *Ar.+Far.* Tehlikeli, korkunç

ḫ. 325a/7

Ḫatāyī < *Ar.* Tezhipte merkezini Hıtay'da yetişen ve hatâyî adı verilen çiçek görseli oluşturmak üzere birbirine geçmiş sipiral dallardaki çiçek motiflerinden meydana gelen süsleme tarzı

Ḫ. vü İslīmī 351b/7

Ḥātem < *Ar.* Hem cömertliği hem de konukseverliğiyle ünlü Arap şair, Tay kabilesinin reisi (Sadece Arap edebiyatında değil, Türk ve İran edebiyatında da cömertlik timsali olarak konu edilmiştir.)

→ **Ḥātem-i Ṭāyī**

Ḥ. (ʻaḳl-ı Ḥ.) 316a/14

Ḥ. -i beẕl 365a/16

Ḥ. -i semāḥatıŋ 367a/5

Ḥātem-i Ṭāyī < *Ar.* Hem cömertliği

hem de konukseverliğiyle ünlü Arap şair, Tay kabilesinin reisi (Sadece Arap edebiyatında değil, Türk ve İran edebiyatında da cömertlik timsali olarak konu edilmiştir.) → **Ḥātem**

Ḥ. 301a/14

ḫatemāt < *Ar.* Hatim etmeler, bitirmeler, bir kitabı (Kur'an-ı Kerim) baştan sona okuyup bitirmeler

ḫ. -ı kelām-ı Rabbānī 338a/12

ḫāṭıf < *Ar.* Süratli, çok hızlı

ḫ. dék (berḳ-i ḫ.) 303b/11

ḫāṭır < *Ar.* Zihin, akıl; gönül, kalp

ḫ. -ı 'aḳdeside 374b/16

ḫ. -ı 'āṭır ḳılıp (pīş-nihād-ı ḫ.) 336b/9

ḫ. -ı bī-ḳarārı 352b/12

ḫ. -ı deryā-maḳāṭır üçün (tesliyye-i ḫ.) 316a/11

ḫ. -ı deryā-maḳāṭırıda 320a/15

ḫ. -ı deryā-maḳāṭırın 335b/5

ḫ. -ı deryā-maḳāṭırını (teveccüh-i ḫ.) 302b/8

ḫ. -ı maḥzūnlarımız 353b/7

ḫ. -ı sa'ādet 370b/5

ḫ. -ı temāşā sarı 302a/9

ḫ. bile (ferāġ-ı ḫ.) 368a/3

ḫ. ḳıldı (pīş-nihād-ı ḫ.) 375b/12

ḫ. +ġa 302a/6

ḫ. +ıŋ 338b/17, 352b/17

ḫ. +ıŋda (mir'āt-ı ḫ.) 367a/1

ḫ. +ı (ṣafā-yı ḫ.) 363a/10

ḫ. +ıdın 363a/14

ḫāṭır-cem' < *Ar.* Razı, hoşnut, mutlu, memnun

ḫ. bolup 302a/4

ḫāṭır-cem'lik < *Ar.+T.* Razı olma, hoşnutluk, memnun olma

ḫ. bile 319b/15

ḫ.bile (emn ü ḫ.) 305a/15

ḫāṭır-eşref < *Ar.* En şerefli fikir, en değerli düşünce

ḫ. 365a/14

ḫ. bolsun (ma'lūm-ı ḫ.) 302a/17, 320b/10, 327b/12

ḫāṭır-ḫᵛāh < *Ar.+Far.* Gönlün istediği, gönül arzusu

ḫ. -ı ḥażret 302b/12

ḫāṭır-nişān < *Ar.+Far.* Hatırda kalan, akılda kalan

ḫ. ḳılıp 300b/9

ḫāṭır-pesend < *Ar.+Far.* Beğenilen, sevilen

ḫ. bile (in‘āmāt-ı ḫ.) 361b/4

ḫāṭır-şūm < *Ar.+Far.* İçi kötü, içi bakımsız, viran

ḫ. +ını (binā-yı ḫ.) 334a/17

hātif < *Ar.* Gaipten gelen bir ses, görünmez bir yerden gelen ses

h. 364b/12

ḫātime < *Ar.* Son, nihayet

ḫ. +side 321b/14

ḥaṭīre < *Ar.* Bir cami, tekke, türbe vb. yerlerde etrafı parmaklık veya duvarla çevrilmiş mezar; hazîre → **ḥaẕīre**

ḥ. -i muḳaddeseside 371b/10

ḫatm < *Ar.* Hatim etme, bitirme, sona erdirme bir kitabı (Kur’an-ı Kerim) baştan sona okuyup bitirme

ḫ. -ı kelāmullāh ḳıldurġay 338a/1

ḫ. ét 364a/5

ḫ. ḳıldurur érdi 337b/6

ḫatne < *Ar.* Sünnet

ḫ. 331a/16

ḫaṭṭ < *Ar.* Hat, çizgi, yazı

ḫ. -ı fermānıdın 363b/3

ḫ. -ı istivā 366b/8

ḫ. -ı istivāġa 338b/3

ḫ. -ı müşk-sā 365b/6

ḫ. -ı nesḫ çékdi 326a/11

ḫ. +ıdın 367b/10

ḥattā < *Ar.* Ta ki, üstelik, bundan başka (Anlamı güçlendirmek amacıyla kullanılan bir cümle başı edatı)

ḥ. 322a/10

ḫatun Kadın, hanım; eş, zevce

ḫ. 334a/11

ḫ. érdiler (ér ve ḫ.) 365a/15

ḫ. +ı 356b/5

ḫ. +ların 334a/6

ḥavādiṯ < *Ar.* Olaylar, hadiseler, durumlar, haberler

ḥ. -i devrān 325b/3

ḥ. -i eyyāmdın 371b/17

ḥ. -i fitne-perdāz 302b/3

ḥ. -i zamān 370a/7

ḫavāḳīn < *Ar.* kurallarına göre çoğul < E.T. *ḫaḳan* Hakanlar

ḫ. -i ‘adālet-şiyem (a‘del-i ḫ.) 311a/12

ḫ. -i ‘ālī-miḳdār 351a/6
ḫ. -i a‘ẓam (efżal-ı ḫ.) 336b/5
ḫ. -i ẕü’l-iḥtirām (‘umde-i ḫ.) 376b/10
ḫ. durur (ṭarīḳ-ı ṣāyibe-i ḫ.) 343a/17
ḫ. +niŋ (efżal-ı ḫ.) 308a/17

ḥavāle < *Ar.* Gönderme
ḥ. étip 303b/7
ḥ. ḳılıp 326b/16, 345a/13

ḥavālī < *Ar.* Yöre, çevre, dolay
ḥ. +de 318a/17
ḥ. +siġa 319a/6, 332a/15, 332b/4, 368b/9, 376b/3, 377a/8
ḥ. +sidaġı 377a/17
ḥ. +side 305b/1, 328b/16, 329a/14, 329b/1, 330a/13, 359a/8, 360a/3, 370a/13, 376a/9
ḥ. +sidin 329b/11, 380a/5

ḫavānıḳ < *Ar.* Tekkeler
ḫ. +ġa 372a/16

ḫavāṣ < *Ar. ḫavāṣṣ* Halktan üstün kimseler, seçkinler, ileri gelenler
ḫ. u ‘avām 336a/11, 351b/15
ḫ. u ‘avāmġa 373b/4

ḫavāṭır < *Ar.* Düşünceler, fikirler, hatıralar, telkinler
ḫ. (tevehhüm ü ḫ.) 305b/10
ḫ. tartıp 303a/3

ḫāver < *Far.* Güneşin doğduğu yön, doğu
ḫ. 307a/15
ḫ. (şāh-ı ḫ.) 379b/17

ḫavf < *Ar.* Korku
ḫ. (ġalebe-i ḫ.) 341a/9
ḫ. +dın (ġāyet-i ḫ.) 305b/6
ḫ. +ıdın 346a/10

ḥavāyic < *Ar.* İhtiyaçlar, gereksinimler
ḥ. 371b/13

ḥāviye < *Ar.* Issız bölge, tenha yer; çöl; cehennemin en derin yeri, yedinci tabakası
ḥ. -i ẕübūl durur érdi (güşe-nişīn-i ḥ.) 353b/17

ḥavlı < *Ar. ḥavl* Etraf, çevre, dolay
ḥ. -ı mezbūr 331b/7
ḥ. +nıŋ 331b/5
ḥ. +sın 331b/4
ḥ. +larıġa 338a/8

ḥavṣala < *Ar.* Zihnin bir şeyi anlama ve kavrama yetisi, akıl, idrak, zihin

ḥ. -ı ḫayālda 373b/6

ḥ. -ı taḫmīndin 335a/4

hāy hūy < *Far.* Çeşitli seslerin çıkması ile birlikte meydana gelen gürültü, patırtı, şamata (Metinde "çakal"ın çıkardığı ses için kullanılmıştır.)

h. körgüzür 341a/12

ḥayā < *Ar.* Utanma duygusu, çekinme

ḥ. (ḥilm ü ḥ.) 366a/7

ḫayāl < *Ar.* Zihinde canlanan, tasarlanan, gerçekleşmesi istenen şey, hülya, imge, hayal

ḫ. 321b/1, 321b/7

ḫ. -ı ḫām 343b/8

ḫ. +da (ḥavṣala-ı ḫ.) 373b/6

ḫ. +ıdın (ufḳ-ı ḫ.) 365a/6

ḥayāt < *Ar.* Yaşam, yaşantı, hayat

ḥ. 308a/1, 358b/1

ḥ. -ı tāze tapıp durur 357a/11

ḥ. u memātlarıdın 352b/5

ḥ. +dın (libās-ı ḥ.) 353b/5

ḥ. +ı (meş'ale-i ḥ.) 333b/7

ḥ. +ınıŋ (āftāb-ı ḥ.) 354a/1

ḥ. +ın (ḫırmen-i ḥ.) 358b/3

ḥ. +ın (raḫt-ı ḥ.) 377a/12

Ḫayber < *Ar.* Arap yarımadasında bulunan, Medine'ye yaklaşık 180 km. uzaklıkta ticaret ve ziraat merkezi, Hicret'in 7. senesinde Hayber Savaşı'nın yapıldığı yer

Ḫ. (kāfir-i Ḫ.) 363b/7

hāyile < *Ar. hā'ile* Korkunç, acıklı, trajik

h. (sāniḥa-ı h.) 306a/6

h. (vāḳı'a-ı h.) 330b/10

h. +side (vāḳı'a-ı h.) 352b/4

ḫayl < *Ar.* At; süvari, atlı asker; güruh, taife, zümre, kalabalık

ḫ. -ı a'dāġa 346a/2

ḫ. -ı aḫter 379b/17

ḫ. -ı encüm 363a/1

ḫ. -ı eşrārnıŋ 344b/7

ḫ. -ı ġam 365b/11

ḫ. -ı manṣūr 340a/11

ḫ. -ı ẓafer-livāda 346b/9

ḫ. u nā-dān u nā-hūşmend 317a/9

ḫ. +ı 312b/2

ḫ. +ıġa 302a/9, 344a/14, 345b/3

ḫ. +ınıŋ 319b/3, 331a/6

ḫayme < *Ar.* Çadır

ḫ. 315b/7

ḫ. +sidin 351b/3

ḫayr < *Ar.* İyilik, iyi ve yararlı iş; iyi

ḫ. (du'ā-yı ḫ.) 313b/8

ḫayrān < *Ar.* Hayran, şaşırmış, şaşkın, zihni karışmış

ḫ. 302b/14, 338b/7, 363b/7

ḫ. ḳalıp 316a/14

ḫayrānlıġ < *Ar.+T.* Hayranlık, şaşırmışlık, şaşkınlık

ḫ. eyler 321a/3

ḫayret < *Ar.* Hiç beklenmedik ve görülmedik bir durum veya olay karşısında gösterilen şaşkınlık, şaşırma

ḫ. 321a/17

ḫ. +ġa 312b/17

ḫ. ḳılıp 326a/12

ḫayret-efzā < *Ar.+Far.* Şaşkınlık artıran, şaşırtıcı, hayret uyandıran

ḫ. 321b/2

ḫ. (debdebe-i ḫ.) 318a/15

ḫayret-zede < *Ar.+Far.* Hayrete düşmüş olan, şaşırmış olan, şaşkın

ḫ. +ler 315b/13

ḫayşiyyet < *Ar.* Şeref, onur, itibar

ḫ. +de 372a/11

ḫayṭa < *Ar.* Urgan, ip, çadır ipi

ḫ. -ı taṣarrufıġa kéyürüp dururlar 330a/17

ḫayvān < *Ar.* Akıl ve konuşma yeteneği olmayan içgüdüleriyle hareket eden canlı varlık, hayvan

ḫ. u ādem bolup (teng ü ḫ.) 316a/4

ḫayvānī < *Ar.* Hayvana ait, hayvanla ilgili

ḫ. (ef'āl-ı ḳuvā-yı ṭabī'ī-yi ḫ.) 333a/9

Ḥayy < *Ar.* "Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve gerçek hayat sahibi" manasında Allah'ın güzel isimlerinden

Ḥ. 304b/10

ḫayyiz < *Ar.* Yer, mevki, taraf, yön, cihet

ḫ. -i ḳuvvetdin 378a/9

ḫazān < *Far.* Güz, sonbahar

ḫ. durur érdi (evāyil-i ḫ.) 345a/10

ḫazāne < *Ar.* Hazine

ḫ. (der-i ḫ.) 335a/7

ḫ. -i ʻāmire 336a/3

ḫ. bérür 365a/17

ḫazef-rīze < *Ar.+Far.* Küçük parça, kırıntı, döküntü

ḫ. +ni 364a/10

ḫażerāt < *Ar.* Hazretler, saygıdeğer kimseler

ḫ. -ı ʻaliyye 314a/2

ḫāżır < *Ar.* Mevcut olan, hazırda bulunan; bir işi yapmak için gerekli tüm hazırlıkları tamamlamış olan, hazır

ḫ. 307a/11, 343b/11, 354a/14

ḫ. bolup 351b/14

ḫ. durur érdiler 310b/3

ḫ. durur érdüm 350a/13

ḫazīn < *Ar.* Hüzünlü, kederli , üzüntü verici

ḫ. 365b/14

ḫazīne < *Ar.* Hazine

ḫ. -i bāṭını 350a/16

ḫ. -i iḥsān 335b/16

ḫ. -i keremidin 301a/14

ḫ. +si durur 321a/15

ḫ. +sin 355b/11

ḫ. +sin (emvāl u ḫ.) 355b/17

ḫaẓīre < *Ar.* Bir cami, tekke, türbe vb. yerlerde etrafı parmaklık veya duvarla çevrilmiş mezar

→ **ḫaṭīre**

ḫ. -i münīreleriġa 350a/4

ḫażīż < *Ar.* En aşağı, en alçak (yer)

ḫ. -i meẕelletdin 360a/10, 370a/11

ḫazm < *Ar.* Göz açıklığı, uyanık olma; doğru karar

ḫ. u iḥtiyāṭ 306b/7

ḫażret < *Ar.* Değerli veya kutsal kabul edilen isimlerin önüne getirilen saygı sözü, yüce, ulu; huzur, makam, kat (Metnin tarafımıza düşen kısmında özel isimleri işaret edecek şekilde de kullanılmıştır.)

ḫ. 310a/10, 311b/11, 314a/1, 314b/6, 317b/17, 318b/6, 323b/4, 324b/6, 331b/1, 331b/9, 332a/5, 340a/2, 342a/12, 343a/9, 344b/8, 347a/12, 347a/3, 365a/13, 368a/13, 372a/6, 377b/10

ḫ. (aʻyān-ı ḫ.) 313a/1, 351a/16

ḫ. (ḫāṭır-ḫˇāh-ı ḫ.) 302b/12

ḥ. -i a’lā-ḫaḳan 311a/6

ḥ. -i a’lā-ḫaḳan-ı gerdūn-tüvānnıŋ 310b/7

ḥ. -i a’lā-ḫaḳan-ı gītī-sitānnıŋ 328a/7

ḥ. -i a’lā-ḫaḳanġa 376a/7

ḥ. -i a’lā-ḫaḳanī 301a/11, 302b/7, 305b/16, 313b/8, 319a/15, 324a/14, 341a/14, 341b/14, 347a/1, 350b/10, 356a/17, 356a/9, 361a/3, 371b/10

ḥ. -i a’lā-ḫaḳanī (maḳbūl-ı ḥ.) 325b/16

ḥ. -i a’lā-ḫaḳanīġa 349b/12

ḥ. -i a’lā-ḫaḳanīniŋ 304b/4, 306b/11, 308b/2, 337a/17, 341b/8, 352a/6, 376b/3

ḥ. -i a’lā-ḫaḳannı 375a/9

ḥ. -i a’lā-ḫaḳannıŋ 316b/13, 324b/5

ḥ. -i ‘aliyye 314a/17

ḥ. -i bī-hemāl 375b/4

ḥ. -i ġavṣu’l-a‘ẓam 371a/3

ḥ. -i ḫaḳan-ı gerdūn-cenāb 369a/3

ḥ. -i ḫaḳanī (a‘yān-ı ḥ.) 301b/11

ḥ. -i ḫaḳanī (maḳbūl-ı ḥ.) 355b/8

ḥ. -i ḫaḳanī (muḳarreb-i ḥ.) 317b/9

ḥ. -i Ḥakīm Ata 329a/17

ḥ. -i ḫıdīv-i bī-hemāl 323a/14, 344b/5

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kār 304a/5, 309a/12, 326a/15, 330a/2, 331a/3, 334a/1, 337a/4, 338b/8, 339a/6, 339b/11, 340b/1, 348a/5, 350b/5, 355a/16, 356a/4, 360a/7, 374b/4, 375b/10, 377b/4, 378a/15, 379a/13

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār 308b/16, 310b/14, 314b/2, 328a/12, 336b/3, 358b/9

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ 336a/11

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ 332b/15

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kār-ı İskender-vār 322b/2

ḥ. -i ḫıdīv-i kām-kārnıŋ

317a/15, 319a/7, 319b/4, 320a/15, 325b/6, 330b/15, 331a/11, 332a/15, 338a/7, 360b/17, 371b/1

ḥ. -i ḫilāfet-me'ābnıŋ 313b/17

ḥ. -i ḫilāfet-mertebet 340b/10, 352a/4, 358a/17, 368a/15, 372b/2, 380a/12

ḥ. -i ḫilāfet-mertebet-i ḫūrşīd-ḥaşmet 369b/8

ḥ. -i ḫilāfet-mertebetġa 337b/10

ḥ. -i ḫilāfet-mertebetniŋ 302b/15, 309b/13, 331a/17, 376a/1

ḥ. -i ḫilāfet-penāhnıŋ 349b/11

ḥ. -i īşān-ı müşārün-ileyhniŋ 338a/10

ḥ. -i ḳārīni 372b/3

ḥ. -i kerīm-i kār-sāznıŋ 349a/11

ḥ. -i ḳıdvetü'l-evliyā 349b/17

ḥ. -i ḳuṭbu'l-aḳṭāb 370b/17

ḥ. -i ḳuṭbu'l-ebrār 302b/5

ḥ. -i ḳuṭbu'l-evliyā 310a/2

ḥ. -i ma'ālī-cenāb 337b/9

ḥ. -i Murād Şeyḫ 318a/16

ḥ. -i Nāfi' 371b/16

ḥ. -i Nevāyī 362b/15

ḥ. -i Pehlevān Maḥmūd 371b/9

ḥ. -i Pīrim Ḫᵛāce Īşān'nıŋ 338a/7

ḥ. -i ṣāḥib-ḳırān-ı civān-baḫt-ı āsmān-taḫtnıŋ 373a/11

ḥ. -i ṣāḥib-ḳırān-ı kām-kārnıŋ 350a/7

ḥ. -i ṣāḥib-ḳırānnıŋ 353b/8

ḥ. -i server-i selāṭīn 308a/17, 343a/14

ḥ. -i server-i selāṭīn-i gerdūn-ḥaşmetniŋ 373a/8

ḥ. -i server-i selāṭīn-'iẓām 376b/9

ḥ. -i Seyyid Aḥmed'ül-meşhūr bi-Seyyid Ata 350a/2

ḥ. -i Seyyid Ata 369a/14

ḥ. -i siyādet-penāhnıŋ 303a/10

ḥ. -i sulṭān-ı baḥr u ber 323b/12

ḥ. -i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān 319a/10, 344b/15, 375a/10

ḥ. -i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitān 311b/14

ḥ. -i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ 307a/1, 335a/17

ḥ. -i sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ 331a/15, 355a/2, 370b/5

ḥ. -i sulṭān-ı vālā-maḳām 318b/9
ḥ. -i sulṭān-ı yümnī 312a/4
ḥ. -i sulṭānī (muḳarreb-i ḥ.) 351a/5
ḥ. -i sulṭānu'l-'ārifīn 303a/4
ḥ. -i şāh 325b/12
ḥ. -i şeh 363b/8
ḥ. -i şeyḫü'ş-şüyūḫ 313b/15
ḥ. -i velāyet-mertebetleriŋ 350a/4
ḥ. -i velāyet-penāh 336a/2
ḥ. -i ẓıllullāhī 302a/14
ḥ. bile 368a/15
ḥ. +niŋ 302a/15, 312a/7, 314b/8, 324b/13, 326a/6, 332a/1, 332a/4, 338a/8, 338b/12, 341b/6, 347b/4, 350a/10, 352b/7, 368a/16, 368b/4, 369b/9, 371b/9
ḥ. +ġa 314a/2
ḥ. +ġa (a'yān-ı ḥ.) 318b/6
ḥ. +din durur érdi (a'yān-ı ḥ.) 340b/14
ḥ. +leriġa 338a/6
ḥ. +leriŋ 350a/10

hebā < *Ar. hebā'* Boşa gitme, yararsız duruma gelme, boşu boşuna
h. oldı 367b/4

hedāyā < *Ar.* Hediyeler, armağanlar
h. -yı bī-şumār bile 313b/9
h. +sıdın soŋra 314a/3

hedef < *Ar.* Amaç, yapılması tasarlanan iş
h. -i merāmġa 305a/1

heder < *Ar.* Boşa gitme, yazık olma
h. bolup 367b/4

hediye < *Ar.* Armağan, hoşa gitmek için bir kimseye verilen şey
h. 318b/6
h. ve tuḥfe 375a/10
h. +leri bile 314a/1

hefte < *Far.* Yedi günlük zaman dilimi, hafta
h. 318b/8

helāk < *Ar.* Yok olma, tükenme, yıkılma, mahvolma, ölüm
h. (mūcib-i h.) 302a/17
h. boldı 335a/16
h. eylep 308a/3
h. ḳılmış dururlar 357a/10

helāket < *Ar.* Yok olma, tükeniş, yıkılış, mahvoluş, ölüm
h. varṭasıġa kétti 379b/7

h. -i zehr-i nā-güvārı bile 336a/15

h. +ġa çékip (ser-ḥadd-ı h.) 377a/12

h. +din (varṭa-ı h.) 300b/13, 337a/2, 346a/11

ḥelvā < *Ar.* Şeker, yağ, un veya irmikten yapılan tatlı

ḥ. 351a/11

ḥ. -yı şehd-perver 351b/13

hem < *Far.* Özellikle, üstelik, bir de, zaten, dahi

h. 304a/1, 304a/13, 304b/15, 318a/1, 319a/4, 319a/5, 320b/13, 320b/15, 321b/9, 322b/17, 323a/4, 328b/17, 340b/12, 354b/17, 361a/4, 363b/11, 363b/6, 379a/9

hem-āverd < *Far.* Savaşan iki kişiden her biri, rakip, düşman

h. bolur 346b/9

hem-dāstān < *Far.* Aynı şeyi söyleyen kimseler, hemfikir, birlikte hareket eden; güç bakımından denk olanlar

h. 374a/8

h. durur érdi 354b/9

h. dururlar érdiler 369a/13

hem-dest < *Far.* Aynı düşüncede olan, birlikte çalışan, birlikte hareket eden arkadaş, ortak

h. +leri durur érdi (mu‘āvin ü h.) 355a/11

heme < *Far.* Hep, bütün, cümle

h. 316a/4

hem-‘inān < *Far.+Ar.* Arkadaş, akran

h. -ı rükūb ḳılıp 377b/4

hem-‘inānlıġ < *Far.+Ar.+T.* Arkadaşlık, akranlık

h. +ı bile 337a/10

hem ol < *Far.+T.* O, o bile, o da, aynı

h. 326a/17, 331a/4, 339b/12, 342a/1, 355a/12, 358a/1, 359a/1, 367b/8, 370b/7, 371a/1, 371b/11

hemān < *Far.* Hemen, derhal, o anda

h. 323b/9

hemīşe < *Far.* Sürekli, daima, her zaman, hep

h. 304b/13, 321b/8, 325b/1, 337a/17, 340a/9, 344b/12, 349b/12, 352a/6, 358b/7, 367b/13, 370b/5

hemīşe-bahār < *Far.* Öküzgözü çiçeği,

bir tür papatya

h. (gül-zār-ı h.) 325b/3

h. +ı bile (gül-i h.) 347b/3

hem-rāh < *Far.* Yoldaş, arkadaş, yol arkadaşı

h. +ı durur érdi (yoldaş ve h.) 376a/6

h. +ları bile 309b/16, 357b/3, 358a/8

hem-sāye < *Far.* Komşu

h. 355b/4

hem-ser < *Far.* Arkadaş, benzer, denk

h. bolup 311b/8, 321a/1

h. ḳıldı 331b/11, 353a/5, 379b/10

h. ḳıldurdı 335a/11

hem-vār < *Far.* 1. Düz yer, düzlük, düz, düzgün

h. (rāḥat-baḫş u h.) 312b/1

h. bolup 302b/4

h. ḳılıp 339a/5

hem-vāre < *Far.* Sürekli, daima, her zaman

h. 321a/6, 364b/2

hem-vārlıġ < *Far.+T.* Düzlük, düzgünlük, pürüzsüzlük

h. +da 379a/15

hengām < *Far.* Zaman, çağ, vakit

→ **henggām**

h. -ı meymenet-encāmda 302a/14

h. +ıda 307a/9, 307b/10, 320b/8, 323a/1

h. +ıġaça 301b/7

hengāme < *Far.* Zaman, çağ, vakit

→ **henggāme**

h. -i kār-zār 345b/17

henggām < *Far.* Zaman, çağ, vakit

→ **hengām**

h. -ı ḳatlıda 355a/6, 356b/12

h. -ı ziyāretde 350a/6

h. +ı 313a/2

h. +ıda 303a/15, 304a/3, 319a/11, 342a/7, 374b/9, 379b/11, 380a/11

henggāme < *Far.* Zaman, çağ, vakit

→ **hengāme**

h. +de 346b/11

henūz < *Far.* Şimdi; daha, hâlâ

h. 334b/16, 339b/13, 354b/7, 367b/13, 378b/12

her < *Far.* Önüne geldiği ismin benzerlerini “teker teker hepsi, birer birer tamamı” anlamıyla

kapsayacak şekilde kullanılan söz; bütün, tüm, hep
h. 300b/12, 302a/13, 302b/14, 303a/6, 303a/7, 304a/13, 304b/10, 304b/12, 306b/12, 308a/1, 308a/6, 310a/4, 312b/10, 312b/15, 312b/16, 313a/4, 313b/17, 314a/15, 314b/12, 315a/11, 315b/17, 315b/8, 315b/9, 316a/14, 316a/2, 316a/7, 318b/7, 320b/15, 320b/2, 321a/1, 321a/5, 321b/12, 321b/13, 321b/6, 321b/9, 322b/11, 322b/12, 323b/15, 325a/11, 325a/15, 325b/13, 326b/14, 328a/13, 328a/15, 328a/9, 328b/17, 329b/17, 331a/2, 333a/1, 334a/13, 334a/8, 335a/16, 335a/6, 335b/12, 335b/7, 336a/3, 337a/15, 337b/1, 337b/3, 338a/17, 338b/5, 339a/13, 340b/6, 342b/2, 343a/15, 343b/14, 343b/2, 343b/6, 344b/12, 346a/7, 346b/9, 347a/1, 347a/10, 348a/15, 348a/8, 349a/1, 349a/9, 349b/13, 350b/2, 351a/14, 351a/15, 351b/3, 351b/6, 351b/8, 352b/15, 352b/16, 353a/16, 355b/3, 356a/14, 359a/15, 363a/15, 363b/1, 363b/4, 365b/15, 365b/2, 366a/1, 366a/16, 366b/15, 366b/5, 366b/9, 367a/11, 367a/13, 367a/4, 367a/8, 367a/9, 367b/10, 367b/16, 368a/1, 369a/5, 369b/6, 370b/8, 371b/6, 373a/7, 373b/10, 373b/6, 373b/7, 373b/8, 374a/14, 374a/16, 375b/3, 376a/13, 376b/2, 378b/7, 379a/8
h. sarı 302a/11, 315b/7, 317b/6, 321a/9, 321b/5, 325b/9, 361b/1, 362b/17, 365b/2, 365b/8, 366b/7
h. sarıdın 364b/10

her-āyīne < *Far.* Mutlaka, elbette, kesinlikle, zorunlu olarak
h. 324a/4, 325a/17, 333a/15

hergīz < *Far.* Asla, hiç, hiçbir zaman
h. 322a/10, 338b/16

herze-gerdlik < *Far.* Boş ve saçma konuşma durumu
h. 369a/11
h. ḳılıp 372b/17
hevā < *Ar.* Belli bir yer ve zamanda basınç, sıcaklık, nem, rüzgâr, yağış durumunun bütünü; heves, istek
h. 307b/2, 315b/17, 315b/3, 323a/11, 378b/16, 379a/9
h. yüzin tutup 378b/5
h. -yı bürūdet-efzā 323a/5
h. -yı faḳr 367a/2
h. +ġa 379a/11
h. +da 377b/15, 378b/8
h. +sı 308a/3
h. +sı bile 368b/9, 369a/12
h. +sın 339b/15, 353a/14
h. +sıġa 375b/1
h. +sıda 305a/13
hevlnāk < *Ar.+Far.* Korkunç, korkulu, korku dolu
h. 308a/3
h. durur érdi 349b/1
h. ve beyābānī durur 302a/17
hey'et < *Ar.* Şekil, görünüş; durum; bir topluluğu temsil etmekle görevli kimseletin bütünü, topluluk
h. -i ictimā' bile 325a/10
h. ara 321b/9
h. +in 313a/12
heycā < *Ar. heycā'* Çarpışma, çatışma, kavga, savaş
h. dururlar (Rüstem-i ma'reke-i h.) 328a/10
heyhāt < *Ar.* Yazık, çok yazık, ne yazık
h. 361b/1
heykel < *Ar.* Heykel, anıt, abide
h. -i insānī (dāru'l-ḫilāfe-i h.) 333a/3
h. ü zūr-bāzū 313a/5
hezīmet < *Ar.* Bozgun, yenilgi, mağlubiyet
h. 303b/3, 330a/5, 330b/11
h. bérip (şikest ü h.) 346b/6
h. +ni sürüp dururlar (semend-i h.) 345b/9
h. +iġa (şikest ü h.) 301b/13
hezīmetī < *Ar.* Hezimete uğramış, bozgun yemiş
h. 344b/12
ḫıdīv < *Ar.* Mısır hükümdarı, hidiv;

emir; padişah

ḫ. -i bī-hemāl (ḥażret-i ḫ.) 323a/14, 344b/5

ḫ. -i bī-hemāl-ı hümāyūn-fāl-ı deryā-nevāl 301b/7

ḫ. -i bī-hemāl-ı hümāyūn-fālnıŋ 334b/13

ḫ. -i cihāngа 307b/8

ḫ. -i cihān-gīr ü ferḫunde-fāl 301a/16

ḫ. -i felek-cenāb 366a/2

ḫ. -i ḫūrşīd-miknet 368a/6

ḫ. -i kām-kār 324b/2

ḫ. -i kām-kār (ḥażret-i ḫ.) 304a/5, 309a/12, 326a/15, 330a/3, 331a/3, 334a/2, 337a/5, 338b/8, 339a/7, 339b/11, 340b/1, 348a/5, 350b/5, 355a/16, 356a/4, 360a/7, 374b/4, 375b/10, 377b/4, 378a/15, 379a/13

ḫ. -i kām-kār-ı düşmen-şikār 302a/3

ḫ. -i kām-kār-ı düşmen-şikār (ḥażret-i ḫ.) 308b/16, 310b/14, 314b/2, 328a/12, 336b/3, 358b/9

ḫ. -i kām-kār-ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ (ḥażret-i ḫ.) 336a/11

ḫ. -i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ 305a/4, 310a/10

ḫ. -i kām-kār-ı düşmen-şikārnıŋ (ḥażret-i ḫ.) 332b/15

ḫ. -i kām-kār-ı İskender-vār (ḥażret-i ḫ.) 322b/2

ḫ. -i kām-kārnıŋ (ḥażret-i ḫ.) 317a/15, 319a/7, 319b/4, 320a/15, 325b/6, 330b/15, 331a/11, 332a/15, 338a/7, 360b/17, 371b/1

ḫ. -i kām-revānıŋ 377a/1

ḫ. -i māh-çehr ü Müşterī-baḫt 380a/1

ḫıfẓ < *Ar.* Koruma, kollama, saklama

ḫ. -ı İlāhīde 337a/10

ḫ. +ıda 377b/11

ḫ. +ıda bolsa 304b/12

ḫıla‘ < *Ar. ḫila‘* Giydirilen şeyler, süslü elbise, kaftan (Daha çok, hükümdar, vezir gibi yöneticiler tarafından beğenilen kimselere giydirilir.)

ḫ. 301b/6

ḫ. -ı girān-bahā ḳılıp (mülebbes-i ḫ.) 301b/14

ḫ. -ı girān-māye 301a/13

ḫılā‘ < *Ar.* Süslü elbiseler, kaftanlar (Daha çok, hükümdar, vezir gibi yöneticiler tarafından beğenilen kimselere giydirilir.)

ḫ. -ı girān-māye 348a/5, 369a/5

ḫ. -ı ḫūrşīd-şu‘ā‘ 360a/15

ḫ. -ı ḫūrşīd-şu‘ā‘ (pīrāye-pūş-ı ḫ.) 346b/14

ḫ. -ı kerāmend bile 343a/10

ḫ. -ı ṭıllā-pīrāyeni 375a/10

ḫ. -ı zer-nigār 372b/3

ḫınā < *Ar.* Kına

ḫ. (mevce-i ḫ.) 365b/4

ḫırām < *Far.* Salınma, salınarak yürüme

ḫ. eylep 308a/5

ḫ. ḳıldı 302a/13

ḫ. ḳılġaç 378b/9

ḫ. +ı 312b/1

ḫırāmān < *Far.* Salına salına yürüyen, naz ve eda ile yürüyen

ḫ. (serv-i ḫ.) 315b/8

ḫıred < *Far.* Akıl, idrak, anlayış

ḫ. 367b/16

ḫ. (erbāb-ı ḫ.) 365a/10

ḫ. -i dūr-bīnniŋ 353a/17

ḫıredmend < *Far.* Akıllı, akıl sahibi

ḫ. (emīr-i ḫ.) 307b/6

ḫırmen < *Far.* Harman

ḫ. -i ḥayātın 358b/3

ḫ. -i ‘ayşını 314b/14

ḫ. -i şebāt u ḳarārları 348b/9

ḫ. -i şebātı 380a/9

ḫ. -i şebātıġa 346a/17

ḫırṣ < *Ar.* Sonu gelmez derecede aşırı istek, tutku

ḫ. -ı bī-ḳıyās bile 330b/2

ḫ. u şereh iẓhār étip 351b/16

ḫıṣāl < *Ar.* Hasletler, huylar, yaratılıştan gelen özellikler

ḫ. -ı ḥamīde 325a/17

ḫıyām < *Ar.* Çadırlar

ḫ. -ı iḳbāl ḳıldı (muḫayyem-i ḫ.) 313b/2

ḫ. -ı iḳbāl 353a/5

ḫ. -ı iḳbāl (mażreb-ı ḫ.) 337a/13

ḫ. -ı iḳbāl (mażreb-i ḫ.) 318b/2, 324b/12

ḫ. -ı iḳbāl (muḫayyem-i ḫ.) 377b/12

ḫ. -ı meymenet-encām ḳılıp dururlar (muḫayyem-i ḫ.) 326b/4

ḫ. -ı meymenet-encām (muḫayyem-i ḫ.) 321a/11

ḫ. -ı meymenet-intisābnı 313a/10

ḫ. -ı meymenet-nümūn 315b/5

ḫıyānet < *Ar.* Hainlik, kutsal kabul edilen değerlere karşı kötülükte bulunma

ḫ. bile (fısḳ u ẓulm u ḫ.) 334a/17

Ḫıżr < *Ar.* Ab-ı hayatı içerek ölümsüzleşen ve sıkıntıya düşenlerin yardımına koşan peygamber, halk inanışına göre ölmezlik sırrına ulaşmış, beklenmedik bir anda yardıma gelen kimse

Ḫ. +ın 317a/11

hicrī < *Ar.* Tarih başı olarak Hz. Muhammed'in hicretini kabul eden (takvim)

h. (tārīḫ-i h.) 322a/2, 335a/1, 374a/12, 377a/4

hicriyye < *Ar.* Tarih başı olarak Hz. Muhammed'in hicretini kabul eden (takvim)

h. (sene-i h.) 300b/2, 306b/17, 328a/17

hīç < *Far.* Asla; yok; önemsiz, değersiz

h. 308b/13, 321b/13, 325b/12, 333a/2, 338b/4, 350a/15, 351b/16, 358a/9, 360b/7, 363b/16, 368b/16, 371b/1, 379a/17

hidāyet < *Ar.* Hidayet, doğru olan, hak olan, İslamiyet

h. (sālik-i ṭarīḳ-ı h.) 338a/9

h. étmese 338b/8

h. eyleben 363a/16

h. +i bile (delālet ü h.) 353a/17

ḥiddet < *Ar.* Öfke, kızgınlık

ḥ. -i cereyāndın 317b/10

ḥ. +i 315b/12

ḥ. +in 363a/13

ḥ. +idin 378b/17

ḥikāyet < *Ar.* Hikâye

ḥ. 308b/7

ḥ. 315a/1

ḥikmet < *Ar.* Bilgelik, hakîmlik, hikmet; bir şeyin oluşundaki

akıl erdirilemeyen gizli sebep

ḥ. +in 363a/10

hikmet-āyīn < *Ar.+Far.* Hikmet gösteren, hikmetli

h. 324a/5

hikmet-encām < *Ar.+Far.* Akıbeti hikmet olan, hikmetli

h. (kelām-ı h.) 333b/1

ḫilāf < *Ar.* Karşıt, aykırı, zıt, ihtilaf

ḫ. ḳılmas érse (terk-i ḫ.) 369b/1

ḫilāfet < *Ar.* Bir kimseye halef olma, onun yerine geçme, vekillik; halifelik

ḫ. 311a/10, 311b/3, 352b/13

ḫ. (ḥarem-i ḫ.) 343a/1

ḫ. (südde-i ḫ.) 311a/5, 353a/8, 359b/7, 360a/5, 361a/9

ḫ. +niŋ (südde-i ḫ.) 349b/4

ḫ. +ni (erīke-i ḫ.) 327a/14

ḫ. +ġa (müstaḳarr-ı ḫ.) 361a/14, 368a/14, 368a/4, 369b/7

ḫ. +de (serīr-i ḫ.) 376b/12

ḫ. +din (mevḳıf-ı ḫ.) 346b/14, 361b/3, 377b/3, 377b/6

ḫ. +din (müstaḳarr-ı ḫ.) 377a/6

ḫ. +din (ser-kār-ı ḫ.) 378a/5

ḫilāfet-me'āb < *Ar.* Hilafetin sığınağı, halife, padişah

ḫ. (cenāb-ı ḫ.) 300b/9

ḫ. +nıŋ (ḥażret-i ḫ.) 313b/17

ḫilāfet-menḳabet < *Ar.* Hilafet makamının sahibi, başkanı, reisi

ḫ. +niŋ (ʿālī-ḥażret-i ḫ.) 353a/13

ḫilāfet-mertebet < *Ar.* Meretebesi halifelik olan, makamı halifelik kadar yüce olan

ḫ. (ʿālī-ḥażret-i ḫ.) 378a/8

ḫ. (ḥażret-i ḫ.) 340b/10, 352a/4, 358a/17, 372b/2, 368a/15, 380a/13

ḫ. -i ḫūrşīd-ḥaşmet (ḥażret-i ḫ.) 369b/8

ḫ. +niŋ (ḥażret-i ḫ.) 331a/17

ḫ. +niŋ (ḥażret-i ḫ.) 302b/15, 309b/13, 376a/1

ḫ. +niŋ dağı (ʿālī-ḥażret-i ḫ.) 379b/5

ḫ. +ġa (ḥażret-i ḫ.) 337b/11

ḫilāfet-penāh < *Ar.+ Far.* Hilafetin sığınağı, halifeliği koruyan, halife, padişah

ḫ. +nıŋ (ḥażret-i ḫ.) 349b/11

ḫ. +ġa (der-gāh-ı ḫ.) 361a/3

ḫilāfet-sāye < *Ar.+Far.* Hilafetin gölgelik ettiği, halifeliğin koruduğu

ḫ. (der-gāh-ı ḫ.) 346b/2

hilāl < *Ar.* Ay'ın yay biçiminde görülen şekli, yeni ay

h. 363b/15

h. (şekl-i h.) 377b/7

h. -ı 'ıyddın 363b/16

h. -ı 'ıyddın (cām-ı h.) 363b/12, 364a/6

h. +ı 313a/11, 363b/14

hilāl-vār < *Ar.+Far.* Hilal gibi, hilal misali

h. boldı 365b/2

ḫil'at < *Ar.* Süslü elbise, kaftan (Daha çok, hükümdar, vezir gibi yöneticiler tarafından beğenilen kimselere giydirilir.)

ḫ. -ı mülemma' 302a/1

ḫ. -ı zer-nigār 364a/9

ḫ. +ın 363b/15

ḫ. +lar 304a/15

ḫīle-āmīz < *Ar.+Far.* Hileyle karışık, hileyle dolu, hileli

ḫ. +ġa (ṣulḥ-ı ḫ.) 359b/15

ḫilm < *Ar.* Yumuşak huyluluk, sakinlik, halîm olma durumu

ḫ. ü ḥayā 366a/7

ḫilye < *Ar.* Süs, ziynet

ḫ. +sidin 333a/12

ḫimāyet < *Ar.* Koruma, esirgeme, muhafaza, himaye

ḫ. -i Yezdānī 360b/2

h. +iniŋ (çetr-i h.) 361a/12

ḫ. +ide (sāye-i ḫ.) 374a/3

himmet < *Ar.* Çalışma, çaba, emek, gayret

h. -i 'ālī 302b/7, 335b/6

h. -i 'ālī-nehmetiniŋ (mi'mār-ı h.) 369b/9

h. ḳıldı (veche-i h.) 335a/1

h. ḳılıp 307b/1

h. ḳılıp dururlar (istimdād-ı h.) 350a/6

h. +in 309a/16, 363a/16

h. +in (dāmen-i h.) 373a/11

h. +iġa (ẕimme-i h.) 334b/16

ḫīnā-ger < *Far.* Şarkı söyleyen, şarkıcı, müzisyen

ḫ. -i ṭarab 365b/13

hindū < *Ar.* Bekçi, uşak

h. +sı dék 303a/9

hirās < *Far.* Korku, korkma

h. (ru‘b u h.) 305a/12

h. (vehm ü h.) 368b/1

h. -ı istīlā-yı tamām tapıp (ru‘b u h.) 353a/6

h. bile 330b/2

h. u ıżṭırārdın (ġāyet-i ru‘b u h.) 358a/11

h. +dın (dağdağa-ı vehm ü h.) 368b/2

h. +dın (istīlā-yı h.) 330b/1, 341a/9

h. +dın (istīlā-yı ru‘b u h.) 356b/13

h. +ın (ru‘b u h.) 305b/10

h. +ıdın 341a/10

hirāsān < *Far.* Korkan, korkak

h. 334a/8

h. u mütevehhim bolup 309a/9

ḥirāset < *Ar.* Koruma, kollama, savunma

h. 305b/5, 342a/6

h. +ġa 342a/10

h. +iġa 309b/5

ḫīre-serlik < *Far.+T.* Şaşkınlık, aptallık, bönlük

ḫ. 377a/14

ḥisāb < *Ar.* Hesap; tutum, davranış, durum

ḥ. +ıda 315b/2

ḥiṣār < *Ar.* Bir şehrin veya yerin düşman saldırısından korunmasını sağlamak için etrafı yüksek taş duvarla çevrili, kuleli, etrafında hendekler bulunan küçük kale; kuşatma, etrafını çevirme

ḥ. 340a/15, 344a/9, 347b/3, 349a/17

ḥ. -ı çarḫdın 363a/13

ḥ. -ı emn 320a/3

ḥ. içre (tengnā-yı ḥ.) 367a/16

ḥ. yasap 304b/6

ḥ. +ġa 347a/8, 348a/1

ḥ. +ınıŋ (Aḳ-yaḳış ḥ.) 318b/12

ḥ. +ıda 306b/6, 339a/1, 372a/4

ḥ. +ıdın (Aḳ-yaḳış ḥ.) 318a/6

ḥ. +ıdın beri 328b/6

ḫisset-endīş < *Ar.+T.* Cimrilik düşünen, cimri, pinti

ḫ. 305b/8

ḫiṭāb < *Ar.* Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme

ḫ. ḳılur érdi 337b/11

ḫ. u ʻitābdın soŋra 378a/16

ḫ. +ı bile 370b/1, 375a/15

hizebr < *Ar.* Aslan

h. 303b/10, 341a/13

h. -i demān dék 344a/17

h. -i ḫurūşān u derrende 322b/11

ḫizemāt < *Ar. ḫidemāt* Hizmetler

ḫ. -ı pesendīde 332a/3, 370a/3

ḫ. -ı şāyeste 311b/12

ḫizlān < *Ar.* Kimsesizlik, yalnızlık, düşkünlük

ḫ. bolup (giriftār-ı ḫ) 344a/15

ḫ. u idbār 332b/7

ḫ. +ımızġa (cerīde-i ḫ.) 353b/2

ḫizmet < *Ar. ḫidmet* Hizmet, bir kimsenin yapmakla sorumlu tutulduğu iş, kendisine verilen görev; kulluk

ḫ. 332a/3

ḫ. -i hümāyūnıġa 309b/13

ḫ. -i şāyeste ḳıl 348a/6

ḫ. -i şāyestedin 348a/7

ḫ. -i şāyesteni 360a/13

ḫ. +iŋni 366b/7

ḫ. +iġa 315a/6, 348b/2

ḫ. +in 363b/2

ḫ. +in ḳıldı 348a/7

ḫ. +leriġa köre (öz ḫ.)329b/17

ḫizmet-kār < *Ar.+Far.* Hizmetçi, hizmet eden kişi

ḫ. durur érdiler (mülāzım u ḫ.) 357a/16

ḫ. +ların 350b/6

ḫod < *Far.* Kendi, kendisi

ḫ. 306a/5, 311a/6, 374b/10

ḫoḳḳa < *Ar.* Küçük, yuvarlak kutu; mürekkep şişesi

ḫ. -ı ʻişmetiniŋ 373a/12

ḫoş < *Far.* İyi, güzel, hoş, sevimli

ḫ. 314b/16

ḫ. +dur 358b/7

ḫ. durur 315b/1

ḫoş-ḫūylıḳ < *Far.+T.* Huyu güzel olma, ahlakı iyi olma

ḫ. +dur 343a/11

ḫoş-lehce < *Far.+Ar.* Konuşması güzel, söyleme tarzı hoş, tatlı konuşan

ḫ. -i dil-keş (muṭrıb-ı ḫ.) 373b/11

hoşraḳ < *Far.+T.* Daha güzel, daha iyi, daha hoş

h. +dur 314a/16

ḫūb < *Far.* Güzel, hoş, iyi

ḫ. 306a/11, 358b/8

ḫ. (eyyām-ı ḫ.) 364a/3

ḫ. (menāzil-i ḫ.) 372b/4

ḫ. érür 305b/14

ḫ. yétilip durur érdi 341a/6

ḫuceste-fercām < *Far.* Sonu uğurlu, akıbeti hayırlı olan

ḫ. +da (eyyām-ı ḫ.) 353a/12

ḫuceste-ṣıfāt < *Far.+Ar.* İyi ahlaklı, iyi huylu, yüce vasıflı

ḫ. -ı müte'ālī-derecātnıŋ (ẕāt-ı ḫ.) 337b/16

Ḫudā < *Far.* Allah, tanrı

Ḫ. 304b/12 (2 defa), 363a/17, 364a/3, 365a/4

Ḫ. (raḥmet-i Ḫ.) 366b/17

Ḫ. +ġa (faẓl-ı Ḫ.) 347b/9

ḫuddām < *Ar.* Hizmetçiler, hizmet edenler, hademeler

ḫ. -ı der-gāh 372a/10

ḫ. -ı girān-bahā 372b/4

ḫ. +ıġa 363b/10, 377b/2

ḫuften < *Far.* Yatma, uyuma; yatma zamanı, uyuma vakti

ḫ. 312a/3

ḫ. +de 327a/12

ḫudūd < *Ar.* Sınırlar, bir şeyin son noktası, uç nokta

ḥ. +ıġa 302a/14, 302a/4, 305a/17, 311b/16

ḥ. +ıda 304a/4, 307b/10, 317a/1, 337a/11, 368b/14

ḥ. +ıda érkende 324b/13

ḥ. +ıdın 334b/2

ḥuḳūḳ < *Ar.* Hukuk, haklar, yasalar

ḥ. +ın 370a/4

ḥ. +ıdın 376a/2

ḫulāṣa < *Ar.* Özet, bir şeyin özü, öz

ḫ. -ı dūdmān (salṭanat-ı ḫ.) 377a/2

ḫ. -ı dūdmān-ı Seyyid Ata 358a/11

ḫ. bile (ḳurġane-i ḫ.) 335a/10

ḫ. bile (sefāyin-i ḫ.) 342b/6

ḫ. +sı durur érdiler 331a/6

ḫuld < *Ar.* Cennet

ḫ. -ı berīn yaŋlıġ (feżā-yı ḫ.) 351b/13

ḫ. -ı berīn étti (ġayret-i bostān-ı ḫ.) 315b/7

ḫ. -ı berīn ḳıldı (reşk-i taḫt-gāh-ı ḫ.) 368a/8

ḫumār < *Ar.* İçki içtikten sonra

duyulan şiddetli baş ağrısı, mahmurluk, sersemlik

ḫ. tarḳatıp 328b/11

ḫum-ḫāne < *Ar.* Şarap evi, meyhane, şarap mahzeni

ḫ. -i ʻafv ḳıldı (neş'e-endūz-ı ḫ.) 323b/14

ḫ. -i devlet (bāde-peymā-yı ḫ.) 301b/9

ḫums < *Ar.* Beşte bir

ḫ. -ı ġanāyimdin 330b/13

ḫumūl < *Ar.* Şöhretini yitirme, adı sanı unutulma, meçhullük

ḫ. (ʻuzlet-güzīn-i zāviye-i ḫ.) 353b/17

ḫūn-āşām < *Far.* Kan içen, kan içici

ḫ. (Behrām-ı ḫ.) 346b/5

ḫ. (tīġ-ı ḫ.) 346a/6

ḫūn-feşān < *Far.* Kan saçan, kan saçıcı

ḫ. (żarb-ı tīġ-ı ḫ.) 345b/7

ḫ. +ıŋ 318a/14

ḫūn-ḫˇār < *Far.* Kana susamış, kan dökücü, gaddar, zalim → **ḫūn-ḫˇāre**

ḫ. 321a/16

ḫ. (neheng-i ḫ.) 321b/9

ḫ. (sipāh-ı ḫ.) 345b/17

ḫ. +nıŋ (deryā-yı ḫ.) 319b/1

ḫ. +ġa (deryā-yı ḫ.) 325b/5

ḫūn-ḫˇāre < *Far.* Kana susamış, kan dökücü, gaddar, zalim → **ḫūn-ḫˇār**

ḫ. +leriġa 373a/6

ḫūn-rīz < *Far.* Kan döken, kan dökücü

ḫ. (sipāh-ı ḫ.) 364b/7

ḫ. bile (sinān-ı ḫ.) 346b/4

ḫūn-rīzlik < *Far.+T.* Kan dökme, kan dökücülük

ḫ. körgüzüp 345a/11

ḫunuk-rūylıġ < *Far.+T.* Soğuk yüzlü olma durumu

ḫ. +dın 323a/7

ḫūrāk < *Far.* Yiyecek, erzak

ḫ. 335a/16

ḫurrem < *Far.* Gönül açıcı, şen, taze

ḫ. eyle 325b/14

ḫurremlıġ < *Far.+T.* Gönül açıcılık, tazelik → **ḫurremlıḳ**

ḫ. +ı (ser-sebz ü ḫ.) 314a/4

ḫurremlıḳ < *Far.+T.* Gönül açıcılık, tazelik → **ḫurremlıġ**

ḫ. 365b/11

ḫūrşīd < *Far.* Güneş

ḫ. 303a/8

ḫ. 321b/8, 366a/15

ḫ. (Cemşīd-i ḫ.) 358b/8, 379b/16

ḫ. (żamīr-i ḫ.) 311a/14

ḫ. -i ‘ālem-ārāy (Cemşīd-i ḫ.) 301a/10

ḫ. -i āsmān-ı sa‘ādet () 338a/9

ḫ. -i sipihr 373a/8

ḫ. yaŋlıġ (Cemşīd-i ḫ.) 312b/5

ḫūrşīd-ḥaşmet < *Far.+Ar.* Güneş gibi ihtişamlı, güneş gibi görkemli

ḫ. (ḥażret-i ḫilāfet-mertebet-i ḫ.) 369b/9

ḫūrşīd-liḳā < *Far.+Ar. ḫūrşīd-liḳā’* Güneş yüzlü

ḫ. (cevārī-yi ḫ.) 372b/4

ḫūrşīd-menzilet < *Far.+Ar.* Mertebesi güneş gibi olan, makamı güneş gibi yüce

ḫ. 340b/10

ḫūrşīd-miknet < *Far.+Ar.* Güneş kudretinde, gücü ve kuvveti güneş gibi olan

ḫ. (ḫıdīv-i ḫ.) 368a/6

ḫūrşīd-rā’yet < *Far.+Ar.* Sancağı güneş gibi olan

ḫ. (ḳayṣer-i ḫ.) 363a/5

ḫūrşīd-şu‘ā‘ < *Far.+Ar.* Güneş gibi parlak

ḫ. (ḫılā‘-ı ḫ.) 360a/15

ḫ. (pīrāye-pūş-ı ḫılā‘-ı ḫ.) 346b/15

ḫūrşīd-tāc < *Far.* Güneş taçlı, tacı güneş gibi parlak olan

ḫ. 366a/3

ḫ. u āsmān-taḫt (şeh-i ḫ.) 379b/17

ḫūrşīd-vār < *Far.* Güneş gibi

ḫ. 339b/14

ḫ. (pençe-i beẕl-i ḫ.) 301b/1

ḫurūc < *Ar.* Çıkma, çıkış, dış, dışarı

ḫ. u duḫūl 342a/11

ḫ. +da (daḫl u ḫ.) 360a/14

ḫurūş < *Far.* Coşma, kabarma, gürültü, şamata

ḫ. 345a/17

ḫ. -ı gīrūdār 343b/17

ḫ. ḳıldı 315b/17

ḫurūşān < *Far.* Coşan, kabaran, çağlayan; bağırıp çağırıp gürültü çıkaran

ḫ. kibi (baḥr-ı ḫ.) 322b/6

ḫ. u derrende (hizebr-i ḫ.) 322b/11

ḥurūb < *Ar.* Harpler, savaşlar, kavgalar, mücadeleler
ḥ. -ı meẕkūrda 361a/7

ḥurūf < *Ar.* Alfabeyi oluşturan işaretler, harfler
ḥ. 350a/12
ḥ. -ı menşūreniŋ 313a/5
ḥ. +nı (tamāmet-i ḥ.) 372a/8

ḫusrev < *Far.* Hükümdar, padişah
ḫ. -i Cemşīd 358b/12
ḫ. -i encüm-sipāh 363a/5
ḫ. -i kām-kār-ı deryā-dil 325b/8
ḫ. -i mekremet-dest-gāh 370b/3
ḫ. -i Süleymān-mekān 336b/4
ḫ. ü mülk-gīr 322b/15
ḫ. +i 311a/8

ḫusrevā < *Far.* Ey hükümdar, ey padişah
ḫ. 301a/4, 304a/7, 338b/15

ḫusrevāne < *Far.* Hükümdarlara yaraşır şekilde, padişahlar gibi
ḫ. 301a/3
ḫ. (‘avāṭıf-ı ḥ.) 352b/7
ḫ. (‘ināyāt-ı ḥ.) 308b/1, 359a/1
ḫ. (manẓūr-ı naẓar-ı ḫ.) 311b/13
ḫ. (merāḥim-i ḫ.) 310b/14, 340a/3
ḫ. (nevāzişāt-ı ḫ.) 365a/14
ḫ. bile (‘avāṭıf-ı ḫ.) 340a/17, 360a/10
ḫ. bile (merāḥim-i ḫ.) 331b/11
ḫ. bile (nevāziş-i ḫ.) 319a/10
ḫ. bile (nevāzişāt-ı ḫ.) 335a/4
ḫ. +ġa (‘avāṭıf-ı ḫ.) 304a/5, 356b/9
ḫ. +ġa (‘ināyāt-ı ḫ.) 328a/7, 329b/17
ḫ. +ġa (merāḥim-i ḫ.) 330b/17
ḫ. +ġa (nevāziş-i ḫ.) 368b/4
ḫ. +din (‘avāṭıf-ı ḫ.) 361a/10
ḫ. +din (nevāzişāt-ı ḫ.) 321a/13
ḫ. +sidin (in‘ām-ı ḫ.) 314b/9
ḫ. +sidin (merāḥim-i ḫ.) 302a/2

ḫusrevī < *Far.* Bir hükümdar; hükümdara ait, hükümdarla ilgili
ḫ. 314a/10
ḫ. (iḳbāl-ı ḫ.) 370b/1

ḫusūf < *Ar.* Ay tutulması
ḫ. (müddet-i ḫ.) 338a/13
ḫ. +da (perde-i ḫ.) 338a/13

ḥuṣūl < *Ar.* Meydana gelme, hasıl olma, vuku bulma
ḥ. tapıp 367a/8

ḥ. -ı kām 358b/15

ḥ. -ı merām 325b/9

ḥ. -ı murād (aḫter-i ḥ.) 347a/15

ḫuṣūṣan < *Ar.* Özellikle, ayrıca, hususiyetle

ḫ. 305b/7, 309a/8, 313a/16, 318b/17, 358b/7, 374a/12

hūş < *Far.* Akıl, fikir, şuur

h. ḳulaḳı tutulsa 373b/10

hūş-fersūd < *Far.* Aklı yıpratan, şaşırtıcı, hayret veren

h. boldı 379a/2

ḫuşk < *Far.* Kuru, nemsiz

ḫ. 316a/2

ḫ. étmiş édi 363b/12

hūşmend < *Far.* Akıllı, zeki

h. (ḥakīm-i cihān-dīde-i h.) 304a/12

Ḥūt < *Far.* Balık burcu

Ḥ. +ınıŋ 377a/5

ḫuṭbe < *Ar.* Cuma ve bayram namazında camilerde minberde verilen öğüt ve edilen dua

ḫ. 366b/4

ḫuṭbe-ḫᵛān < *Ar.+Far.* Hutbe okuyan

ḫ. +dur 363a/14

ḫużū‘ < *Ar.* Alçakgönüllülük; kulun kendisini Allah huzurunda hor ve hakir görmesi

ḫ. (maḳām-ı ḫ.) 350a/12

ḥużūr < *Ar.* Bir yerde bulunma, hazır olma; huzur, kat, makam; sükûnet, gönül rahatlığı

ḥ. (behre-yāb-ı devlet-i ḥ.) 343a/9

ḥ. -ı fāyiżü’n-nūr 327a/16

ḥ. -ı kāmilü’s-sürūrın 331a/17

ḥ. -ı mevfūru’s-sürūr bile 350b/9

ḥ. -ı pür-sürūrı bile 352b/10

ḥ. -ı tamām 335b/9

ḥ. bile (cevāhir-i ḥ.) 350a/16

ḥ. ḳılıp (bār-yāb-ı devlet-i ḥ.) 335a/6

ḥ. yétip 335b/12

ḥ. +ı bile 331a/12, 331b/10

ḥ. +ıġa 343a/11, 354a/17, 356a/8, 358a/14

ḥ. +ıdaġı 354b/6

ḥ. +ıdın 365b/5

ḥużżār < *Ar.* Hazır olanlar, bir yerde bulunanlar

ḥ. -ı meclisdin 324a/2

ḥücrāt < *Ar.* Hücreler, odacıklar,

bölmeler

ḥ. +ıdın 372a/5

hücre < *Ar.* Küçük oda, odacık

h. -i dā 372a/5

hücūm < *Ar.* Saldırı, saldırma

h. -ı sinān 322b/10

h. étip 304b/14

ḥ. +ı bile 365b/6

hücūm-āver < *Ar.+Far.* Saldıran, hücum eden, ileri atılan

h. bolup 343b/10

hüdā < *Ar.* Hidayet, doğru yolu gösterme

h. (meslek-i h.) 366b/13

ḥükm < *Ar.* Hüküm, bir kişi, olay veya durum hakkında varılan karar, emir; egemenlik, hakimiyet

ḥ. -i ʻālī-şān 316b/3

ḥ. -i ʻālī-şānın 316b/13

ḥ. -i eḥadiyyeti (ġalebe-i ḥ.) 333a/1

ḥ. -i hümāyūn 376a/3

ḥ. -i hümāyūnı 366a/10

ḥ. -i hümāyūnnı 355b/13

ḥ. -i vālā 339b/4

ḥ. +ġa 338b/4

ḥ. +üŋġa (taḫt-ı ḥ.) 353a/1

ḥ. +üŋdin (ḳabża-ı ḥ.) 370b/13

ḥ. +i birle 334b/10

ḥ. +in 314b/10

ḥükemā < *Ar.* Hikmet sahipleri, bilge kişiler, filozoflar

ḥ. 314b/14, 338b/3, 338b/6

ḥ. (ʻuẓemā-yı ḥ.) 333a/8

ḥükūmet < *Ar.* Yönetme, hakimiyet; padişahlık; devlet

ḥ. ü eyāletin 326b/11

ḥ. +i bile 370a/12

ḥ. +iġa 360a/12

hümā < *Far.* Mutluluk ve zenginlik getireceğine inanılan mitolojik bir kuş, masal kuşu, devlet kuşu; mutluluk → **hümāy**

h. (şeref-i sāye-i h.) 366a/15

h. -yı şefḳatıŋ 360a/17

hümāy < *Far.* Mutluluk ve zenginlik getireceğine inanılan mitolojik bir kuş, masal kuşu, devlet kuşu; mutluluk → **hümā**

h. 373a/12

h. érür (sāye-i h.) 353a/16

hümāyūn < *Far.* Mübarek, kutlu, uğurlu; hükümdar veya padişahla ilgili, hükümdar veya

padişaha ait
h. (ʿaṣr-ı h.) 364a/2
h. (fermān-ı h.) 317b/10
h. (ḥasbe'l-emr-i h.) 372a/16
h. (ḥükm-i h.) 376a/3
h. (mevkib-i h.) 339b/15
h. (muʿasker-i h.) 344b/3
h. (oġrıḳ-ı h.) 335a/10
h. (ordu-yı h.) 372a/4
h. (rikāb-ı h.) 360a/7
h. (ẕāt-ı h.) 338b/15
h. -ı nuṣret-füzūnġa (mevkib-i h.) 318b/8
h. bolup durur érdiler (mülāzım-ı rikāb-ı h.) 368a/1
h. durur érdi (mülāzım-ı rikāb-ı h.) 312a/16
h. ḳılıp (mülāzım-ı rikāb-ı h.) 357b/1
h. +nıŋ (muʿasker-i h.) 314b/11
h. +nı (ḥükm-i h.) 355b/14
h. +nı (oġruḳ-ı h.) 339a/17
h. +ġa (ʿasker-i h.) 337a/15
h. +ġa (mevkib-i h.) 313a/3, 378b/14
h. +ġa (muʿasker-i h.) 314b/1, 341b/17, 343b/4, 344b/9, 349b/9
h. +ġa (ordu-yı h.) 348a/4
h. +da (körnüş-i h.) 375b/9
h. +da (muʿasker-i h.) 344a/1, 357a/3
h. +da (ordu-yı h.) 342b/5
h. +ı (dürc-i sāmiʿa-ı h.) 368a/16
h. +ı (ḥükm-i h.) 366a/10
h. +ı (kevkebe-i h.) 353a/13
h. +ıġa (ḫiẕmet-i h.) 309b/13
hümāyūn-fāl < *Far.* Falı uğurlu olan, kutlu
h. -ı deryā-nevāl (Ḫıdīv-i bī-hemāl-ı h.) 301b/7
h. +nıŋ (ḫıdīv-i bī-hemāl-ı h.) 334b/13
ḥürmet < *Ar.* Saygı, değer verme, itibar etme
ḥ. +idin 372b/10
ḥüsn < *Ar.* Güzellik, iyilik
ḥ. -i aḫlaḳı 363a/7
ḥ. -i edā bile 372a/8
ḥ. -i edā-yı maḫāricdin 371b/7
ḥ. -i ihtimām bile 372a/11
ḥ. +ni 317b/7
hüveydā < *Far.* Apaçık, besbelli

h. 321b/2

h. bolsun (rūşen ü h.) 318b/14

I

ılġar Her tarafa kolay bir şekilde gönderilebilen, çabuk hareket eden süvari birliği

ı. 318a/2, 360a/2

ı. yosunlıġ 339a/1

‘ırḳ < *Ar.* İnsan cinsinin belli başlı çeşitlerinden her biri, nesil, sülale, zürriyet

‘ı. +ınıŋ 376a/3

ışdār < *Ar.* Çıkarma, çıkarılma, ortaya çıkarma

ı. tapdı 320a/17

ı. taptı 347b/10

ı. tapıp durur 338b/10, 354a/3

ısıġ Isı, sıcaklık → **ıssıġ**

ı. +dın 308a/3

ışlāḥ < *Ar.* İyileştirme, düzeltme

ı. (żiyā’t-ı ı.) 333a/5

ışrār < *Ar.* Bir şeyin üzerinde inatla ve kuvvetle durma, direnme, ayak direme, üsteleme

ı. -ı muḫālefet ü ‘işyān 333b/2

ı. ḳıldı 364b/10

ı. +ı bile 308b/5, 317a/3, 333b/11

ıssıġ Isı, sıcaklık → **ısıġ**

ı. +ın 307b/2

ıssıġlıḳ Sıcaklık

ı. +ġa 323a/6

ıṣṭılāḥ < *Ar.* Kavram, terim, ifade

ı. +ıda 305b/2

ıṣṭınā‘ < *Ar.* Seçme, seçim; iyilik etme

ı. -ı iḥsān-ı ḫaḳanī 342b/4

ı. bile (envā‘-ı iḥsān u ı.) 360a/15

ı. bolup dururlar (behre-yāb-ı iḥsān u ı.) 346b/15

‘işā < *Ar. ‘ışā’* Akşam ile yatsı arasındaki vakit, akşemleyin

‘ı. 320a/14

ıṭlāḳ < *Ar.* Serbest bırakma, salıverme

ı. +ıġa 300b/9

ıṭṭılā‘ < *Ar.* İyice öğrenme, tanıma, anlama, bilme

ı. tapġaç 328a/1

ı. tapıp 309b/17

ıṭṭınāb < *Ar. ıṭnāb* Sözü gereksiz yere uzatma, konuşurken fazla ayrıntıya girme

ı. érür 316a/15

‘ıyāl < *Ar.* Bir kişinin geçimini

sağlamak zorunda olduğu kişiler, aile, kadın, eş

ʻı. u eṭfālın (māl u ʻı.) 307a/8

ʻı. +larını (eṭfāl u ʻı.) 334b/1

ʻı. +ların (eṭfāl u ʻı.) 334a/5

ʻıyd < *Ar.* Bayram

ʻı. 364a/8, 365a/12, 365b/6, 368b/6, 369a/4, 369a/8

ʻı. (aḳdāḥ-ı ʻı.) 365b/2

ʻı. -ı ażḥāda 375b/8

ʻı. -ı devlet 366a/1

ʻı. -ı ekber durur 327b/6

ʻı. -ı ḳurbān bile 327b/2

ʻı. -ı ḳurbān durur érdi 327a/13

ʻı. -ı ḳurbān 373a/4

ʻı. dék (cām-ı ʻı.) 365b/9

ʻı. (ṣabāḥ-ı ʻı.) 363a/5

ʻı. oldı 365b/1, 365b/17

ʻı. olsun 367b/16

ʻı. +nıŋ 365a/11

ʻı. +dın 368b/16

ʻı. +dın (cām-ı hilāl-ı ʻı.) 363b/12, 364a/6

ʻı. +dın (hilāl-ı ʻı.) 363b/16

ʻı. +ı bile 364a/9

ʻıydeyn < *Ar.* İki bayram

ʻı. -i meymenet-intimānıŋ 327b/2

ʻıyd-gāh < *Ar.+Far.* Bayram yeri

ʻı. (ṣaḥn-ı ʻı.) 365b/6

ʻı. ḳıldıŋ 367b/9

ʻıydī < *Ar.* Bayram gibi; bir bayram

ʻı. 366a/1

ʻı. durur 327b/1

ıżrār < *Ar.* Zarar verme, zarara sokma

ı. üçün 341b/16

ıżṭırāb < *Ar.* Acı, üzüntü, sıkıntı, keder

ı. ḳılıp 308a/4

ı. ḳılmay (ḳalaḳ u ı.) 304b/15

ı. u ḳalaḳġa tüşüp 305b/9

ı. +da 319b/3

ıżṭırār < *Ar.* Mecburiyet, çaresizlik, ihtiyaç içinde bulunma

ı. (ʻacz u ı.) 340a/14

ı. (ḥadd-ı ı.) 335a/15

ı. urup dururlar (ḳadem-i ı.) 348b/11

ı. +dın (ġalebe-i ruʻb u ı.) 354a/8

ı. +dın (ġāyet-i ruʻb u hirās u ı.) 358a/11

ʻızz < *Ar.* Değer, kıymet; yücelik, ululuk

‘ı. (fermān-ı cihān-muṭā’-ı ‘ı.) 338b/10
‘ı. (fermān-ı lāzımu’l-iẕ’ān-ı ‘ı.) 320a/17, 347b/10
‘ı. (fermān-ı vācibü’l-iẕ’ān-ı ‘ı.) 354a/3
‘ı. (tāc-ı ‘ı.) 367a/2
‘ı. -ı ḳabūl bile 378b/15
‘ı. u celāl ile 366a/12
‘ı. u celāl 376b/16
‘ı. u celāldın (mevḳıf-ı ‘ı.) 350b/16

‘ızzu’l-enām < *Ar.* Varlıkların yücesi, yaratılmışların kıymetlisi
‘ı. 307b/6

İ/Ī

i‘ānet < *Ar.* Yardım
i. 338a/10

ibā < *Ar. ibā’* Bir işi yapmaktan çekinme, razı olmama
i. 367b/2

‘ibādet < *Ar.* Allah’ın emirlerini yerine getirmek, kulluk, tapma, tapınma
‘i. (ehl-i ‘ilm ü ‘i.) 335b/10
‘i. +iġa 364b/5

‘ibādet-gāh < *Ar.+Far.* İbadet yeri
‘i. +ı érmiş durur 302b/6

ibḳā < *Ar.* Beka sağlama, sürekli kılma, devamlılık
i. ḳılma 304a/13

İblīs < *Ar.* Şeytan
İ. dék 367b/2

ibn < *Ar.* Oğul, erkek evlat (Arapçada iki özel adın arasında kullanılır.)
i. 305b/3, 306b/5, 310a/15, 311a/3, 336b/13, 340b/17, 346a/15, 357a/5, 371a/10

ibtidā < *Ar.* Başlama, başlangıç
i. (temhīd-i i.) 367b/13

ibtihāc < *Ar.* Sevinç, sevinme, gönlü açılma
i. (āheng-i i.) 365b/13

ibtilā < *Ar. ibtilā’* Belaya uğrama, musibete düşme, musibet, bela
i. (müste’ṣal-ı i.) 365b/12
i. +sıdın 342b/1

icābet < *Ar.* Kabul etme, uyma
i. +ġa 314a/2

icābet-simāt < *Ar.* Kabule şayan, kabul edilmesi gereken, katılımı zorunlu
i. (da‘vāt-ı i.) 314a/4

icābet-encām < *Ar.+Far.* Kabul edilen

i. +ı (sihām-ı du‘ā-yı i.) 305a/1

iclāl < *Ar.* Büyüklük, ululuk, kudret, kuvvet; ağırlama, ikram

i. (irtifā‘-yı merātib-i i.) 333b/11

i. buyurup durur (nüzūl-ı i.) 327b/10

i. étti (nüzūl-ı i.) 350b/9

i. ḳıldı (maḳarr-ı kevkebe-i i.) 324b/12

i. ḳılıp dururlar (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı i.) 318b/3

i. ḳılıp dururlar (mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl-ı i.) 340b/12

i. ḳılıp dururlar (nüzūl-ı i.) 329b/12, 357a/4

i. ḳılıp (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı i.) 337a/14

i. körgüzüp durur (nüzūl-ı i.) 312a/2

i. körgüzüp (nüzūl-ı i.) 327a/13

i. +nı (sürādıḳāt-ı i.) 326a/8, 353a/5

i. +ı (livā-yı i.) 325b/1

i. +ın 325b/13

iclāl-cebhe-sā < *Ar.+Far.* Büyüklüğü karşısında alnını yere koyan, kudreti karşısında alnını yere süren

i. 366a/11

icmāl < *Ar.* Bir sözü ayrıntılarına inmeksizin kısa ve öz olarak anlatma, özet

i. 333b/8, 348a/11

icrā < *Ar. icrā’* Bir şeyi yapma, bir emri veya görevi yerine getirme

i. -yı şerī‘at-ı ġarrā 370b/9

i. ḳılurġa 331a/16

ictihād < *Ar.* Büyük bir güç harcayarak bir işi yapmaya çalışma, çabalama

i. -ı noḳṣān-efzāsın 333b/14

i. baġlap (kemer-i i.) 348b/3, 353b/12

ictimā‘ < *Ar.* Toplanma, bir araya gelme, toplantı

i. bile (hey’et-i i.) 325a/10

ictimā‘āt < *Ar.* Toplanmalar, bir araya gelmeler, toplantılar

i. +ınıŋ 333a/5

ictināb < *Ar.* Sakınma, çekinme, uzaklaşma

i. 306a/12

iç İç, dış karşıtı

i. +iġa 319b/13

i. +ide 308a/4, 319b/14, 319b/16, 326a/13, 342a/17

i. +idin 320a/4

iç- İçmek, bir sıvıyı ağza alıp yutmak

i. -key 364a/6

i. -ip bolmas 322a/11

içkeri İçeri, dışarı karşıtı

i. 355a/1

içki İç, içteki; saraya mensup olan

i. 339a/8

içre İçeri, içine, içinde

i. (‘ālem i.) 379a/10

i. (altun i.) 301b/16

i. (‘āşir-i şehr-i ṣıyām i.) 365a/9

i. (bend i.) 376b/1

i. (cihān i.) 316a/10, 335b/13, 365b/3

i. (deryā-yı zer i.) 301b/16

i. (erk i.) 301b/5

i. (gülistān i.) 363b/11

i. (ḫān-ḳahı i.) 366b/5

i. (kār-ḫānesi i.) 338b/5

i. (kéŋlik i.) 377b/7

i. (ḳum i.) 321a/1

i. (meydān-ı ‘inād i.) 364b/6

i. (onı i.) 364b/8

i. (ṣaff-ārālıġ i.) 349a/8

i. (salṭanat i.) 372b/10

i. (şehr-i ṣıyām i.) 365a/3

i. (şikār i.) 302a/13, 312b/15, 337a/12

i. (taġ i.) 379a/5

i. (tengnā-yı ḥiṣār i.) 367a/16

i. (téŋiz i.) 322b/16

i. (vüs‘at i.) 351b/2

i. érür (nücūm i.) 322b/15

i. +dür (yaŋı ay i.) 339a/10

idbār < *Ar.* Bahtsızlık, talihsizlik, işlerin ters gitmesi

i. 364b/7

i. (ḫiẕlān u i.) 332b/7

i. u żarar (ẕillet ü i.) 306a/14

i. +ıdın (āṣār-ı i.) 343a/7

‘iddet < *Ar.* 1. Çok, pek çok

‘i. ü keṣretde 373b/16

2. Ölüm veya boşanmadan dolayı eşinden ayrılan kadının, tekrar bir başkasıyla evlenebilmesi için beklemesi gereken süre

‘i. +in 334a/6

idrāk < *Ar.* Anlama yeteneği, kavrama, akıl erdirme

i. ḳılıp 343b/8

ifāde < *Ar.* Duygu veya düşüncenin söz, hareket vb. ile belirtilmesi, anlatım

i. 318b/1

ʻiffet < *Ar.* Namus, namusluluk, temizlik

ʻi. -i muḫaddere-i sürādıḳ-ı ʻişmetġa 373a/8

ʻi. érdi (muḫaddere-i sürādıḳ-ı ʻi.) 373a/13

ʻi. +de (perde-i ʻi.) 334b/5

iflās < *Ar.* Yenilme, yenilgiye uğrama, kendisinden bekleneni yapamayacak duruma gelmiş olma, bitip tükenme

i. u felāket 372b/16

ifrāṭ < *Ar.* Aşırıya kaçma, aşırılık

i. +ı 341a/17

ifsād < *Ar.* Bozma, ortalığı karıştırma, fesat çıkarma

i. 374b/7

i. ḳılıp 334a/17

ifşā < *Ar. ifşā'* Gizli bir şeyi açığa çıkarma, ortaya dökme, yayma

i. -yı ḳavānīn-i nevāziş bile 301b/8

i. ḳıldılar 363a/4

ifṭār < *Ar.* Oruçlunun orucunu açması, bir şey yiyip içmesi; Ramazan akşamları oruç açmak için verilen yemek

i. durur (vaḳt-ı i.) 351a/2

i. étip 351b/16

i. ḳılġalı 351a/8

i. ḳılur (ārzū-yı i.) 350b/15

i. üçün 351b/10

iftiḫār < *Ar.* Övünme, kıvanç duyma

i. (tāc-ı tārek-i i.) 353b/11

i. +ın (burūc-ı i.) 311b/6

i. +ın (farḳ-ı i.) 331a/12

i. +ın (ʻimāme-i i.) 375b/1

i. +ın (ḳubbe-i i.) 358b/13

i. +ın (kūs-ı i.) 331b/16

iḫbār < *Ar.* Bildirme, haber verme, bir bilgiyi başkasına aktarma

i. üçün 378a/12, 378a/13

i. +ı üçün 317a/13, 320a/12

iḫdāṯ < *Ar.* Ortaya çıkarma, meydana getirme, tesis etme, kurma

i. ḳılıp 371b/11

iḫlāṣ < *Ar.* Samimiyet, dürüstlük;

samimi, karşılıksız sevgi ve bağlılık

i. 316b/3

i. (iẓhār-ı i.) 352b/1, 375a/8

i. -ı ṣādıḳ 350a/3

i. -ı vāṣıḳ bile 337b/2

i. durur érdiler (cebhe-sā-yı i.) 350a/14

i. +dın (kemāl-ı ḫ.) 349b/16

i. +ıġa (çehre-i i.) 350a/10

iḫlāṣ-kīş < *Ar.+Far.* İhlaslı, samimi, temiz kalpli

i. 311b/10, 317b/14

iḫlāṣ-nāme < *Ar.+Far.* Sadakat mektubu, bağlılık yazısı

i. 352a/12

iḥrāz < *Ar.* Alma, kazanma, elde etme

i. -ı ziyāretleriġa 350a/2

i. +ı bile 349b/16

iḥsān < *Ar.* İyilik yapma, iyilik, karşılıksız verme, bağış

i. (ḫazīne-i i.) 335b/16

i. -ı ḫaḳanī (ışṭınā‘-ı i.) 342b/4

i. -ı ḫāṣ 335b/10

i. -ı mütekāṣiridin 332a/8

i. bolup (serīr-ārā-yı mekremet ü i.) 301a/12

i. u ışṭınā‘ bile (envā‘-ı i.) 360a/15

i. u ışṭınā‘ bolup dururlar (behre-yāb-ı i.) 346b/15

i. +ıŋnı (ḫ̆ān-ı i.) 364a/7

i. +ınıŋ 301a/14

i. +ıdın 336a/7

i. +ıdın (nevāle-i i.) 340a/4

iḥsānāt < *Ar.* Bağışlar, iyilikler, ihsanlar

i. -ı mütekāṣir bile 312a/8

iḫtidād < *Ar.* Hiddetlenme, öfkelenme, coşma, keskin hâle gelme

i. -ı cereyān 315b/12

iḫtifā < *Ar.* Saklanma, gizlenme

i. çékip (rū-yı i.) 378b/6

i. +ġa (bevādī-yi i.) 324b/1

i. +da (zevāyā-yı i.) 368a/10

iḫtilāf < *Ar.* Anlaşmazlık, uyuşmazlık, ayrılık, fikir ayrılığı

i. (āyīn-i i.) 366b/14

i. ḳılıp 338b/4

i. tüşüp 306a/17

iḫtilāl < *Ar.* Bozukluk, bozulma, karışıklık, düzensizlik

i. -ı başar 354a/9

i. -ı mülk ü millet durur 333b/9
i. tapıp 333a/16
i. yétip durur érdi 353b/16
i. yétip 336a/13
i. yétkürmey 323a/15
i. yétmegi 306a/3
iḫtilāṭ < *Ar.* Karışma, kaynaşma, birbiriyle görüşme
i. bile 359b/14
iḫtimāl < *Ar.* Bir şeyin olabilme durumu, olabilirlik, olasılık
i. +ıdın 319b/13
ihtimām < *Ar.* Özen gösterme, dikkatli davranma, itina
i. bile 313b/7
i. bile (ġāyet-i cehd ü i.) 330a/14
i. bile (ḥüsn-i i.) 372a/11
i. u sa'yı bile 310b/6
i. körgüzüp 378b/9
i. +ı bile 351a/5
i. +ıġa 335b/6
i. +ıdın (ḳabża-ı i.) 304b/5
i. +ıdın (żabṭ u i.) 360a/6
iḫtirā' < *Ar.* O güne dek benzeri olmayan bir şey icat etme, türetme
i. ḳıldılar 351a/10
iḫtirāḳ < *Ar.* Tutuşma, yanma
i. +da (şeref-i i.) 306a/7
iḫtirāz < *Ar.* Sakınma, çekinme, çekingen durma
i. 306a/11
iḫtisāb < *Ar.* Sorguya çekme, hesap sorma
i. 371a/6
iḫtisām < *Ar.* Çözme, hâlletme, karara bağlama
i. -ı dāru'l-ḫilāfe (manṣıb-ı i.) 372a/15
iḫtiṣāṣ < *Ar.* Yetkinlik, uzmanlık, bilgi, hüner
i. bağışladı (şeref-i i.) 340b/4
i. tapıp 301a/3, 356b/9
i. tapıp (şeref-i i.) 314b/4, 349b/16
i. tapıp durur érdi 370a/17
i. tapıp dururlar 329b/16, 330b/17, 332a/5
i. tapıp dururlar (şeref-i i.) 378b/14
i. taptı 304a/5
i. taptılar 308b/1
iḫtişām < *Ar.* Büyüklük, görkem

i. +ġa (fuḳarā-yı ṭarīḳat-ı i.) 338a/4

iḫtiyāṭ < *Ar.* Herhangi bir konuda geleceği düşünerek ölçülü davranma, tedbirli hareket etme

i. 309b/10

i. (ḥazm u i.) 306b/7

i. ḳılıp 332a/13, 338b/12

i. salur érdi (naẓar-ı i.) 341a/15

i. +ı üçün 339a/16

iḫtiyār < *Ar.* Seçme, tercih; kendi iradesiyle hareket etme gücü

i. étip 334a/9, 370b/8

i. étmegen 313a/2

i. étti 337a/14

i. éttiler 374a/15

i. eyleseŋ 352b/16

i. ḳıldı 303b/9, 366b/7

i. ḳıldılar 305a/14

i. ḳılıp 301a/1, 318b/1, 370a/10

i. ḳılmas durur érdi 307b/14

i. ḳılurġa 306a/5

ihtizāz < *Ar.* Titreme, titreşim, sallanma

i. +ġa kirdi 305a/2

i. +ġa kirgüzüp 314a/5

i. +ġa kirip 330b/7, 350a/6

i. +ı 379a/1

i. +ıdın 314b/2, 333b/7

iḥyā < *Ar. iḥyā'* Diriltme, canlandırma

i. +sıġa 302b/8

ĭḳād < *Ar.* Yakma, yakılma

ĭ. +ıġa 344b/1

iḳāmet < *Ar.* Bir yerde oturma, kalma, eğleşme

i. (ḫar-gāh-ı i.) 319b/13

i. çéktiler (raḫt-ı i.) 319b/9

i. +iġa 361a/5, 370b/6, 373a/15

i. +idin soŋra 349a/5

ĭḳān < *Ar.* Bir şeyi kesin olarak bilme; inanma

ĭ. (ʻirfān-sālār-ı leşker-i ĭ.) 350a/1

iḳbāl < *Ar.* Baht, talih, mutluluk

i. (bār-gāh-ı i.) 326a/8

i. (bostān-ı i.) 355b/2

i. (ḫıyām-ı i.) 353a/5

i. (ḳāyid-i i.) 376b/7

i. (mażreb-ı ḫıyām-ı i.) 337a/13

i. (mażreb-ı ḫıyām-ı i.) 318b/2, 324b/12

i. (mesned-i i.) 306a/13

i. (muḫayyem-i ḫıyām-ı i.)

377b/12

i. (nīrū-yı i.) 368a/6

i. (rā'yet-i i.) 325b/1

i. (sebeb-i mezīd-i i.) 333b/11

i. -ı devletiŋġa 367a/7

i. -ı ḫaḳanī bile (te'yīd-i i.) 342b/13

i. -ı ḫaḳanīdin (te'şīr-i i.) 340a/9

i. -ı ḫusrevī 370b/1

i. -ı ṣāḥib-ḳırānīġa 343b/12

i. -ı şāhī (şeref-i i.) 325a/14

i. -ı şeh 364b/7

i. bile (te'yīd-i i.) 336a/12

i. birle (devlet-i i.) 363b/9

i. étip 363b/1

i. ḳıldı (mażreb-i bār-gāh-ı i.) 331b/5

i. ḳıldı (muḫayyem-i ḫıyām-ı i.) 313b/2

i. u cāh 376b/17

i. u devletiŋni 367b/14

i. ü ẓafer boluban (mūcib-i i.) 327b/5

i. +ıŋ (pāye-i i.) 301a/5

i. +ı 301a/8

i. +ı (āftāb-ı i.) 336a/14, 352a/6

i. +ı dék 344a/15

i. +ı dék (gül-şen-i i.) 314b/3

i. +ınıŋ (baġçe-i i.) 373a/12

i. +ın 325b/13

iḳbāl-pāsbān < *Ar.* İkbale gözcülük eden, talih bekçisi

i. 366a/11

iḳdām < *Ar.* Gayret ve sebatla çalışma, çaba gösterme

i. körgüzdiler 375a/1

i. körgüzmekde 333b/14

i. körgüzüp durur 316a/11, 333b/4

iklīl < *Ar.* Taç

i. -i 'ināyetdin 350b/8

i. -i salṭanat 366a/15

iḳlīm < *Ar.* Ülke, diyar, memleket, yer

i. +iniŋ 336a/15

iksīr < *Ar.* Eskiden kimyacıların, insanı ölümsüz kılmak veya madenleri altına çevirme özelliğine sahip olduğunu düşündükleri olağanüstü etkili sıvı; bir şeyi, bir durumu meydana getiren olağanüstü etkiye sahip sebep

i. -i sa'ādet 314a/9

iḳtidā < *Ar. iḳtidā'* Örnek olarak alma; uyma, tabi olma
i. (Fārūḳ-ı i.) 366a/7
i. eylep 366b/12
iktifā < *Ar.* Yetinme, yeterli bulma, kâfi görme, kanaat etme
i. ḳılıp 349b/3, 371a/17
i. ve iḳtinā' körgüzüp 346b/12
iḳtinā' < *Ar.* Kanaat etme, yeterli bulma, fazlasını istememe
i. körgüzüp (iktifā ve i.) 346b/12
iḳtirān < *Ar.* Yaklaşma, yakınlaşma, yakınlık
i. +ıdın (şeref-i i.) 327b/3
iktisāb < Ar. Kazanma, elde etme
i. eylep 363a/12
i. +ıġa 371b/1, 372a/7, 372b/1
iḳtiżā < *Ar. iḳtiżā'* Gerekme, gereklilik
i. étti 365b/16
i. -yı gerdiş-i āsmānī bile 353a/9
ilā < *Ar.* -a/-e, -a/-e kadar
i. 350a/11
İlāhī < *Ar.* Allah'a ait, Allah'la ilgili
İ. (bahār-ı 'ināyet-i İ.) 347b/2
İ. (emr-i İ.) 332b/16
İ. (fütūḥāt-ı İ.) 314a/17
İ. ('ināyet-i İ.) 322b/3, 336b/1
İ. bile (eşer-i te'yīd-i İ.) 325a/14
İ. bolup durur érdiler (müstaġraḳ-ı neş'e-i vaḥdet-i İ.) 337b/16
İ. érür (nūr-ı İ.) 322b/14
İ. +de (ḥıfẓ-ı İ.) 337a/10
i'lām < *Ar.* Bildirme, anlatma, ilan etme
i. étip 359b/7
'ilāve < *Ar.* Ekleme, katma, artırma, çoğaltma
'i. bolup 337a/4
'i. bolup durur 306a/6
ile İle, birlikte, -la/-le
i. ('acz i.) 367b/14
i. ('adālet i.) 366b/11
i. ('afv u şefḳat i.) 325b/12
i. ('afvıŋ i.) 323b/16
i. (baḫt i.) 363b/1
i. (dem-i tīġ i.) 314b/17
i. (devlet-i sermed i.) 301a/8
i. (devlet-i şarāb-ı kām i.) 367b/17

i. (diyānet i.) 334a/16
i. (düşmenlıḳ i.) 301a/6
i. (esbāb-ı inbisāṭ i.) 365b/2
i. (eyvānı i.) 367b/15
i. (gül-ḫār i.) 317b/7
i. (ḫasāret i.) 333b/15
i. (‘ızz u celāl i.) 366a/12
i. (leşker i.) 346b/9
i. (leẕẕet i.) 351a/15
i. (mülk i.) 315a/16
i. (nāz i.) 335a/16
i. (neşāṭ i.) 367b/16
i. (nuṣret i.) 320b/5, 325b/11
i. (pend i.) 369b/1
i. (siyāset i.) 314b/13
i. (şevḳ i.) 307b/4
i. (taġ i.) 316a/1
i. (ümmīd i.) 350b/4
i. (ẕevḳ i.) 351b/16
i. (zīnet-fezālığ i.) 365b/3

ilgeri İleri, geri karşıtı
i. sürüp 309b/10

ilgeriraḳ Daha ileri
i. 303b/6, 308a/12, 328b/10
i. +dın 322a/11

ilhām < *Ar.* İçe doğan şey, sezgi, esin
i. (kelām-ı i.) 347b/5
i. -ı sürūş-ı devlet 347a/13

illā < *Ar.* İlle, özellikle, hele
i. 302b/5, 312a/12

‘ilm < *Ar.* İlim, bilim, bilme, bilgi, belli bir alana veya konuya ait bilgilerin bütünü
‘i. 335b/13, 372a/11
‘i. -i ḳırā’at-ı Ḳur’ān 371a/15, 372b/8
‘i. -i şerīf 371b/2, 371b/6, 372b/1
‘i. -i şerīfni 372a/7
‘i. -i tecvīd 371b/16
‘i. -i tecvīdde 371b/4
‘i. ü ‘ibādet (ehl-i ‘i.) 335b/10
‘i. ü āyīn-i şer‘ 372b/10
‘i. ü edeb 366a/7
‘i. ü fetvānı (ehl-i ‘i.) 370b/7
‘i. +ni 372b/2

iltićā < *Ar. iltićā’* Sığınma, güvenme, dayanma
i. 353b/6

iltifāt < *Ar.* Birine güler yüz gösterme, hâl hatır sorma, gönül alma, hoş davranma
i. -ı Dādār 346b/10
i. -ı mülūkānedin 321a/13

i. eylep 367a/13

i. körgüzüp 356b/11

i. pertevin saldı 336b/9

i. salıp (pertev-i i.) 335a/3

i. +ı bile (mebānī-yi teveccüh ü i.) 302b/16

i. +ıdın (pertev-i i.) 333a/4

iltihāb < *Ar.* Alevlenme, tutuşma, parlama

i. tapıp 317a/15

iltimās < *Ar.* Kayırma, birine ayrıcalık ve üstünlük tanıma; yapılmasını isteme, rica

i. ḳıldı 314a/1

i. ḳılıp érdiler 375a/13

i. +ı bile 332a/2

i. +ı ḳılılġan 375b/1

i. +ın 317b/17, 375b/11

i. +ımız 353b/6

iltizām < *Ar.* Gerekli sayma, gerekli bulma, gerektirme, icab etme

i. +ınıŋ 373b/15

imām < *Ar.* İmam, önde bulunan, önderlik eden

i. -ı ehl-i ṭarīḳat 313b/15

‘imāme < *Ar.* Sarık, din adamlarının giydiği sembolik başlık

‘i. -i iftiḫārın 375b/1

‘imāret < Ar. Bayındırlık, mamurluk, imar etme

‘i. -i ‘āliyye 313a/17

‘i. +ġa (isti‘dād-ı ‘i.) 302a/16

‘i. +iniŋ 376b/17

‘i. +leri 322a/16

imdād < *Ar.* Yardım

i. 348a/15

i. +ıġa 348a/9, 359a/3

imkān < *Ar.* Bir şeyi yapabilmek için uygun şart ve durum, olanak

i. -ı necāt 329a/3

i. bolmasdur 303a/7

i. +da (‘arṣa-ı i.) 373b/8

i. +ıça 351b/14

imtidād < *Ar.* Müddet, zaman, süre

i. +ı 332b/12

imtiṣāl < *Ar.* Gerekeni yapma; emre tamamıyla itaat etme, uyma

i. +ı bile 340a/5, 347b/15

i. +ı (dā‘ıye-i i.) 373a/12

i. +ıdın 376a/3

imżā < *Ar. imżā’* Yerine getirme; bir kimsenin bir metinde yazılı olanları görüp kabul ettiğini veya bir şeyin kendisi

taraf ından yapıldığını göstermek üzere kendi eliyle ve kendine özgü bir tarzda yazdığı isim, işaret
i. +ġa yétkürsünler 355b/14

in- İnmek, yüksekten veya yukarıdan aşağıya doğru gelmek
i. -erġa 363a/15

‘inād < *Ar.* Ayak direme, direnme, karşı çıkma
‘i. 308b/6, 328b/12, 332b/13, 346a/17
‘i. (aṣḥāb-ı ‘i.) 344a/12
‘i. (ehl-i ‘i.) 367a/14, 368b/12
‘i. (fesād u ‘i.) 333b/9
‘i. (ḳadem-fersā-yı ṭarīḳ-ı ‘i.) 353a/12
‘i. içre (meydān-ı ‘i.) 364b/6
‘i. u küfrānġa 333b/15
‘i. u ser-keşlik 319b/16
‘i. u żalālet 320a/6
‘i. ve ‘udvān 333a/14
‘i. +nıŋ (ehl-i ‘i.) 309b/14
‘i. +dın (aṣḥāb-ı ‘i.) 355a/14

inaḳ İnaklık rütbesi; inaklık rütbesine sahip kişi, hanın en yakın danışmanı, hükümdarın mahrem dostu
i. 307a/11, 358a/13
i. +nıŋ 308a/15, 325a/13

inaḳlıġ İnaklık makamı → **inaḳlıḳ**
i. +ı 375a/14

inaḳlıḳ İnaklık makamı → **inaḳlıġ**
i. 304a/16

in‘ām < *Ar.* Nimet verme, ihsan etme, iyilikte bulunma, bağış, bahşiş
i. 316a/13
i. -ı ḫusrevānesidin 314b/9
i. -ı vāfir 332a/8
i. bolup (sīr-çeşm-i mevāyid-i i.) 342b/5
i. ḳılıp 316a/12
i. olup 316a/13
i. +ı bile 304a/15, 326b/6, 372b/4
i. +ın 336a/10
i. +ıda 316a/14
i. +ıdın 301a/13, 335a/7
i. +ıdın (reşeḥāt-ı seḥāb-ı i.) 315a/7

in‘āmāt < *Ar.* Nimetler, ihsanlar, bahşişler
i. -ı ḫāṭır-pesend bile 361b/4
i. -ı pād-şāhānedin 326b/8

‘inān < *Ar.* Atın dizgini; idare etme, kontrol, yürütme

‘i. -ı ‘āṭıfetin 347a/3, 360b/3

‘i. -ı ‘azīmetin 324b/7, 344b/6

‘i. +ın 329a/4

‘i. ḳıldı (‘aṭf-ı ‘i.) 340b/1, 343b/1

‘i. ḳıldılar (‘aṭf-ı ‘i.) 346b/13

‘i. ḳıldılar (ṣarf-ı ‘i.) 314b/1

‘i. ḳılıp (‘aṭf-ı ‘i.) 357b/9

‘i. ḳılıp (ṣarf-ı ‘i.) 309b/11

‘inān-keşlıġ < *Ar.+Far.+T.* Dizgin çekme, durdurma, ölçülü hareket etme → **‘inān-keşlig**

‘i. +ı bile 353a/14, 358a/10

‘inān-keşlig < *Ar.+Far.+T.* Dizgin çekme, durdurma, ölçülü hareket etme → **‘inān-keşlıġ**

‘i. +i bile 376b/7

‘inān-tāb < *Ar.+Far.* Dizgin çevirip dönen, geri dönen

‘i. érür 316a/15

‘i. -ı mu‘āvedet bolup 340b/11

‘inān-tāblıġ < *Ar.+Far.+T.* Dizgin çevirip dönme, geri dönme

‘i. ḳılıp 320a/6

‘ināyāt < *Ar.* İnayetler, yardımlar, ihsanlar, iyilikler

‘i. -ı bī-kerāne 331b/11

‘i. -ı ḫusrevāne 308b/1, 359a/1

‘i. -ı ḫusrevāneġa 328a/6, 329b/17

‘i. +ıdın (teşrīfāt-ı ‘i.) 356b/1

‘ināyet < *Ar.* İnayet, yardım, ihsan, lütuf, iyilik

‘i. 353b/1

‘i. (āftāb-ı ‘i.) 353b/3

‘i. (‘afv u ‘i.) 355b/15

‘i. (‘ayn-ı ‘i.) 323b/4, 349a/12

‘i. -i bī-ġāyetidin 360a/4

‘i. -i ḫaḳanī 306b/12

‘i. -i ḫaḳanī (manẓūr-ı naẓar-ı ‘i.) 372a/2

‘i. -i İlāhī 322b/3, 336b/1

‘i. -i İlāhī (bahār-ı ‘i.) 347b/2

‘i. étip (manẓūr-ı naẓar-ı ‘i.) 310b/14

‘i. ü merḥamet ḳılıp 341b/15

‘i. +ni (menşūr-ı ‘i.) 353b/11

‘i. +ġa (‘afv u ‘i.) 300b/11

‘i. +din (‘ayn-ı ‘i.) 363a/16

‘i. +din (iklīl-i ‘i.) 350b/8

‘i. +iŋ 356a/13

‘i. +iġa (ḳabża-ı ‘i.) 323a/16

‘i. +idin 367a/8

‘i. +idin (peymāne-i ‘afv u ‘i.) 356a/12

‘ināyet-nāme < *Ar.+Far.* İnayet mektubu, yardım yazısı

‘i. 353b/10, 353b/6

inbisāṭ < *Ar.* Genişleme, ferahlık, gönül açıklığı

i. durur érdi (neş’e-endūz-ı bāde-i i.) 314b/3

i. ile (esbāb-ı i.) 365b/2

i. +nı (devlet-ḫᵛān-ı i.) 373b/4

incilā < *Ar. incilā’* Cilalanma, parlama; görünme, tecelli etme

i. 366b/5

infikāk < *Ar.* Ayrılma, kopma, yırtılma

i. bolup (girībān-ı i.) 325a/4

inḥirāf < *Ar.* Doğru yoldan sapma, azma, sapıtma, bozulma

i. +ı tapıp 315b/15

inhidām < *Ar.* Yıkılma, çökme, harap ve viran olma

i. +ıġa 358a/15

i. +ıġa (menāhī-yi i.) 370b/11

inhizām < *Ar.* Hezimete uğrama, yenilme, bozgun

i. 310b/2

i. taptı 365b/12

ini Küçük erkek kardeş

i. 334a/4, 337a/1, 375a/9

i. +si 326b/17, 327a/1, 337a/1, 342a/14, 342a/2, 346a/15, 347b/11, 355a/16, 356b/5, 358b/4, 377b/17

i. +si bile 301a/1, 357a/8

i. +si durur 300b/1, 327b/10, 374a/7

i. +leri 360b/13

i. +leri bile 304a/14

i. +leri durur 308b/11

i. +leridin 317a/5

inḳılāb < *Ar.* Değişme, değişim, bir hâlden başka bir hâle dönüşme

i. -ı devrānnıŋ 370a/7

inḳıyād < *Ar.* Bağlanma, bağlılık, boyun eğme, teslim olma

i. 308b/13

i. (iẓhār-ı i.) 378a/3

i. körgüzseler 376a/7

i. u bendelik 306b/4

inḳıżā < *Ar.* Nihayet bulma, sona erme, zamanı dolma

i. +sıdın soŋ 373a/5

i. +sıdın soŋra 351b/17, 369a/8

inkisār < *Ar.* Kırılma, gücenme, darılma

i. -ı bī-nihāyet bile 323b/10

inṣāf < *Ar.* Adalet duygusu ve mantığın yönlendirdiği vicdan, merhamet, adalet, insaf

i. 366b/9

i. (şarṭ-ı i.) 364a/3

insānī < *Ar.* İnsana ait, insanla ilgili

i. (dāru'l-ḫilāfe-i heykel-i i.) 333a/3

inşā < *Ar. inşā'* Yazma, kaleme alma

i. ḳılıp durur érdiler 361b/6

i. +sınıŋ 312a/15

intibāh < *Ar.* Uyanıklık, göz açıklığı; gerçeği anlama

i. tapıp 338b/6

intifā < *Ar. intifā'* Ortadan yok olma, kaybolma

i. tapıp 367b/10

intiḫāb < *Ar.* Seçme, bir şeyi veya kimseyi benzeleri arasından ayırma, tercih etme

i. ḳıldı 320b/5

intihāz < *Ar.* Fırsat kollama, fırsatı kaçırmama

i. +ıġa 353b/12

intiḳām < *Ar.* Kendine veya yakınına yapılan bir kötülüğün cezasını kendi eliyle verme, öç alma, intikam

i. 378a/9

i. bile (tīġ-ı i.) 357a/10

i. +ġa yétkürdi 373a/6

i. +dın (ḳışāş u i.) 361a/1

i. +dın (niyām-ı i.) 304b/14

i. +ıdın (çeng-i i.) 303a/2

intisāb < *Ar.* Mensup olma, bir yere bağlanma

i. -ı ta'alluḳ-ı cismānīni 337b/15

intişār < *Ar.* Yayılma, dağılma

i. tapıp durur 374a/16

intiẓām < *Ar.* Düzen, nizam, düzenli olma

i. tapmas 333a/3

i. +ı üçün 369b/5

i. +ıġa 332a/2, 335b/6

intiẓār < *Ar.* Birinin gelmesini veya bir şeyin olmasını bekleme, bekleyiş, gözleme

i. +ı (dīde-i i.) 352b/11

i. +ıda 306b/5

i. +ların (dīde-i i.) 361a/15

irāde < *Ar.* Bir şeyi yapıp yapmama konusunda karar verebilme ve bunu uygulayabilme gücü, isteme, istek, irade → **irādet**

i. -i sefer ḳılmaḳdın 335b/3

i. -i teshīr bile 349b/14

i. ḳılıp durur 344b/16

i. ḳılıp 332b/15

i. +si 320a/16

i. +si bile 303a/3, 311b/1, 317b/1, 319a/16, 320a/4, 347a/8

irādet < *Ar.* Bir şeyi yapıp yapmama konusunda karar verebilme ve bunu uygulayabilme gücü, isteme, dileme, irade → **irāde**

i. -i ṣādıḳ 347a/15

i. durur (Kâ'be-i aṣḥāb-ı i.) 349b/15

i. ü niyāz (rū-yı i.) 349a/11

irem < *Ar.* Ad kavmi hükümdarı olan Şeddâd tarafından Şam'da veya Yemen'de, cennete benzetilerek yaptırılan asma bahçe, yalancı cennet

i. bolup (revnaḳ-efzā-yı bostān-ı i.) 370b/3

i. ḳıldı (nezāhat-baḫş-ı gülistān-ı i.) 302b/9

i. ḳıldı (reşk-i gülistān-ı i.) 331b/3, 338b/9

irem-nümā < *Ar.+Far.* İrem bahçesini gösteren, cennet bahçesini gösteren

i. oldı 365b/7

'irfān-sālār < *Ar.+Far.* İrfanın lideri, bilgi ve anlayışın reisi, gerçekleri ayrıntılarıyla bilen

'i. -ı leşker-i īḳān 349b/17

irsāl < *Ar.* Gönderme, yollama

i. étti 312a/10, 375a/16

i. ḳıldı 307a/4, 313b/11, 338a/5, 352a/16, 369a/10, 375b/8

i. ḳıldılar 317a/4, 330b/16, 376a/15

i. ḳılġaylar 375b/4

i. ḳılılıp durur érdi 327b/7

i. ḳılıp 337b/3

i. ḳılıp dururlar 369a/15, 380a/4

i. +ı bile 353b/6

i. +ı üçün 359a/17

i. +ıda 378a/9

i. +ıdın 369b/2

irşād < *Ar.* Doğru yolu gösterme; şeyhin Allah'a ulaşma yolunda müride önderlik etmesi

i. +ıġa 318b/1

irtibāṭ < *Ar.* Bağlantı, bağlılık, bir şeyin başka bir şeyle ilgili olması

i. +ıġa (erkān-ı i.) 319b/1

irtifā' < *Ar.* Yükseklik kazanma, yükselme; terfi etme

i. -yı merātib-i iclāl 333b/11

i. tapġunça 307b/2

i. taptı 352a/7

irtiḳā' < *Ar.* Yükseğe çıkma, yükselme; terfi etme

i. -ı millet-i beyżāġa 370b/9

i. yétmiş 367a/8

irtikāb < *Ar.* Kötü bir iş yapma, suç işleme

i. -ı ef'āl-ı nā-şāyeste 368b/5

i. -ı menāhīdin 366b/1

'Īsā < *Ar.* İncil-i şerifin nazil olduğu, Hristiyanlık dininin peygamberi

'Ī. 366b/5

īṣār < *Ar.* Esirgemeksizin verme, saçma, dağıtma, ikram, bahşiş

Ī. ḳıldı 350a/9

Ī. ḳılıp 311b/12, 338a/6

İsfendiyār < *Far.* İran mitolojisinde cesareti, gücü ve yenilmezliği ile ünlü bir kahraman

İ. -ı rūyīne-ten durur érdi ('adīl-i İ.) 328a/14

İskender < *Far.* < *Yun.* Milattan önce 356-323 yılları arasında yaşayan, Aristo'dan dersler alan, 37 bin kişilik ordusuyla Asya seferine çıkarak İran ordusunu yenip Anadolu'ya hakim olan, daha sonra Akdeniz'e yönelerek İran hükümdarı III. Dara'yı yenilgiye uğratan, en sonunda Kudüs, Mısır, Hindistan'ı da alan Büyük İskender unvanıyla meşhur Makedonyalı komutan

→ **Sikender**

İ. 323b/16, 324a/2, 324a/4

İ. -i Dārā-şevket 336b/4

İ. -i devrān 308b/17

İ. yaŋlıġ 319a/16

İ. +i 336a/16

İskender-ḫaşmet < *Far.+Ar.* İskender gibi görkemli, haşmeti İskender gibi olan
İ. (Dārā-yı İ.) 336b/4

İskender-miṣāl < *Far.+Ar.* İskender gibi
İ. 325b/5

İskender-vār < *Far.* İskender gibi
İ. (ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı İ.) 322b/3

İskenderī < *Far.* İskender gibi
İ. (āftāb-ı İ.) 322a/17

İslām < *Ar.* Allah tarafından Hz. Muhammed aracılığıyla esasları tebliği edilen din, Müslümanlık, İslamiyet
İ. (be-dūn-ı İ.) 364b/4
İ. (dīn-i İ.) 333b/13
İ. (pençe-i İ.) 363b/13
İ. (püşt-i İ.) 311a/8
İ. (revnaḳ-fezā-yı millet-i İ.) 366a/5
İ. +ġa 334b/7
İ. +ġa (ehl-i İ.) 331a/2

İslīmī < *Far.* Çin işine benzer, kıvrımlı bir süsleme tarzı
İ. (Ḫatāyī vü İslīmī) 351b/7

ism < *Ar.* Ad
i. -i bī-müsemmā durur (ḥāmil-i i.) 353b/5
i. +i 366a/8

‘işmet < *Ar.* Ahlakça temiz ve masum olma, günahsızlık, dürüstlük
‘i. 334b/12
‘i. (ḥacle-nişīn-i ḥarem-i ‘i.) 373a/13
‘i. +ġa (‘iffet-i muḫaddere-i sürādıḳ-ı ‘i.) 373a/9
‘i. +din (ufḳ-ı ‘i.) 334b/4
‘i. +iniŋ (ḥoḳḳa-ı ‘i.) 373a/13

iste- İstemek, arzu etmek, bir şeyin olmasını dilemek
i. -p (çāre i.) 350b/3
i. -seŋ 314a/15, 314a/9

isti‘ānet < *Ar.* Yardım isteme, yardım dileme
i. bile (teşrīf-i i.) 350a/11
i. tapıp (meded ü i.) 312a/7

istibdād < *Ar.* Kendi başına ve hiçbir kurala bağlı kalmadan yönetme, keyfî yönetim biçimi, despotluk
i. u istiḳlālnı (rā’yet-i i.) 374b/12

isti‘cāl < *Ar.* Bir işin çabuk yapılmasını isteme, acele etme, acelecilik

i. (kemāl-ı i.) 349a/3

i. -ı lā-kelām bile 322b/17

i. bile (cenāḥ-ı i.) 328b/2, 359b/17, 368b/15

i. bile (kemāl-ı i.) 323a/16

isticāze < *Ar.* İzin isteme, cevaz isteme

i. ḳıldılar 360b/16

istid‘ā < *Ar.* Allah’tan yalvararak bir dilekte bulunma, niyaz etme, yardım dileme, medet isteme

i. ḳıldı 331a/17

i. +sı bile 368b/4

i. +sı üçün 313b/8

isti‘dād < *Ar.* Doğuştan gelen ve zaman içinde geliştirilen kabiliyet, yetenek, akıllılık

i. -ı ‘imāretġa 302a/16

i. +ın 376a/12

istidlāl < *Ar.* Bir konuda delillere dayanarak sonuç çıkarma, bir yargıya varma, kanıtlama

i. ḳılıp 343a/7

istiġāṣe < *Ar.* Yardım isteme, medet umma, yardım için çağırma

i. ḳıldılar 304b/17

istiḥkām < *Ar.* Kuvvetlilik, sağlamlık, kuvvetli ve sağlam olma

i. -ı muṣālaḥa üçün 316b/9

i. tapġay 359b/14

i. +ıda 319b/11

istiḥżār < *Ar.* Bir şey için gerekli olan her şeyi hazırlama, hazır etme

i. +ı üçün 337a/5

istiḫāre < *Ar.* Bir işin nasıl sonuçlanacağını anlamak veya Allah’tan hayırlı olmasını dilemek maksadıyla abdest alıp dua ettikten sonra uykuya yatma

i. +din soŋra (istişāre ve i.) 305a/9

istiḫfāf < *Ar.* Hafife alma, küçümseme, hor görme

i. körgüzüp dururlar 376a/5

istiḳāmet < *Ar.* İstikamet, doğru davranış, dürüstlük; taraf, doğrultu, bir tarafa yönelme

i. ḳılıp 369b/16

i. +ni (rā’yet-i i.) 343b/13

i. +de (selāmet ü i.) 333a/10

istiḳbāl < *Ar.* Karşılama, bir kişiye

veya bir tarafa doğru yönelme

i. eylep 363b/1

i. +ıġa 319a/8

istiḳlāl < *Ar.* Bir başka güce bağlı olmama, tek başına hareket edebilme, bağımsızlık

i. +nı (rā'yet-i istibdād u i.) 374b/12

i. +ıġa 333a/6

istikmāl < *Ar.* Bir şeyin tam ve eksiksiz olması, tamamlama, bitirme

i. +ı üçün 375a/12

istīlā < *Ar. istīlā'* Bir ülkeyi veya bir yeri ordu gücüyle ele geçirme; yayılma, kaplama, sarma

i. -yı cū' 335a/13

i. -yı hirāsdın 330b/1, 341a/9

i. -yı ru'b u hirāsdın 356b/13

i. -yı tamām tapıp (hirās-ı i.) 353a/6

i. +sı 332b/16

i. +sıdın 305b/10, 334a/9

i. +sıdın soŋra 302b/2

isti'lām < *Ar.* Bilgi isteme, üst makamın herhangi bir konuda bilgi almak için alt makama soru sorması

i. 309b/12

istimā' < *Ar.* Dinleme, duyma, işitme, kulak verme

i. eylep 363b/8

i. +ıdın 344a/1

i. +ıdın soŋ 317a/15

istimālet < *Ar.* Teselli etme, gönül alma

i. 323b/8

i. körgüzüp 353b/10

i. +ni (veṣīḳa-ı i.) 356a/6

istimālet-nāme < *Ar.* Bir suçun bağışlandığını bildiren mektup

i. 356a/5, 360b/17

i. +ler 360b/12

istīmān < *Ar.* Aman dileme, sığınma, himaye isteme

i. urmaġı (ḳadem-i i.) 308b/4

i. urup (çeng-i i.) 306b/11

istimdād < *Ar.* Medet bekleme, yardım isteme

i. -ı himmet ḳılıp dururlar 350a/6

i. üçün 309a/14

istimrār < *Ar.* Sürüp gitme, uzayıp gitme, süreklilik

i. 334b/15

i. tapıp 323b/17

i. taptı 374a/9

istirāḥat < *Ar.* Dinlenme, istirahat etme, huzur ve sükun bulma

i. ḳoymay (pehlū-yı i.) 334b/17

istirdād < *Ar.* Geri alma, geri isteme

i. ḳılıp 323b/6, 375b/3

istis‘ād < *Ar.* Uğurlu sayma, uğurlu sayılma

i. tapdılar 319a/8

i. taptılar 326b/1

i. tapıp 325a/1, 340a/17, 350a/5, 365a/12

i. tapıp dururlar 358b/16

istīṣāl < *Ar.* Kökünü kurutma, imha etme, yok etme

i. +ın (ḳal‘ u i.) 334b/16

istişāre < *Ar.* Bir konu hakkında başkalarının görüşünü sorma, danışma, fikir sorma

i. ve istiḫāredin soŋra 305a/9

istişfā‘ < *Ar.* Şefaat dileme, birinin yardımını isteme, bir kimsenin bir konuda aracılık etmesini isteme

i. 360b/9

i. +ı üçün 368a/13

istivā < *Ar. istivā’* Eşitlik, denklik, düzlük, ortada ve tam bir derecede bulunma (“ḫaṭṭ-ı istivā” sözü, “ekvator” anlamındadır.)

i. (ḫaṭṭ-ı i.) 366b/8

i. +ġa (ḫaṭṭ-ı i.) 338b/3

istiẓhār < *Ar.* Yardım isteme, birinin kendisine arka çıkmasını isteme, birine dayanıp güvenme

i. ḳılıp (sermāye-i iṭmīnān u i.) 353b/11

‘işyān < *Ar.* Ayaklanma, başkaldırı, itaatsizlik

‘i. (ışrār-ı muḫālefet ü ‘i.) 333b/2

‘i. (ṣaḥīfe-i ‘i.) 353b/2

‘i. (temerrüd ü ‘i.) 374a/6

‘i. érdi (ḫamīr-i māye-i ‘i.) 374a/8

iş İş, çalışma, faaliyet, amel

i. 363a/13

i. başḳara almadı 304b/8

i. ḳıl 314a/15

i. ḳılsaŋız 376a/13

i. körgüzgen 301a/12, 344b/10
i. +ni 325b/12
i. +ġa 347a/14
i. +ke 355a/3
i. +de dağı 338b/7
i. +i 324a/6, 332a/10, 363a/3, 363b/5, 374b/15
i. +in 369b/7
i. +iġa 302a/12
i. +ige 302a/7
i. +ide 364b/3
i. +leri 347b/9
i. +ler 375a/1

īşān < *Far.* Keramet sahibi kişilere verilen unvan, veli, ermiş
ī. -ı müşārün-ileyhniŋ (ḥażret-i ī.) 338a/10

işāre < *Ar.* Gösterme, belirti, alamet, nişan
i. -i ‘āliyye-i ḫaḳanī bile (cenāb-ı i.) 336a/4
i. -i a‘lā bile 346b/13
i. -i ervāḥ-ı ḳudsī-menziletdin 347a/13
e. -i vālā bile 373a/14

işāret < *Ar.* Gösterme, belirti, alamet, nişan
i. -i ‘ālī bile 324b/14
i. -i ḫaḳanī bile 378a/4
i. -i lāzımu’l-beşāret 300b/10
i. -i lāzımu’l-beşāreti bile (mūcib-i i.) 341b/9

işrāḳ < *Ar.* Güneşin doğarak etrafı aydınlatması, doğuş vaktinden ufuk üzerinde beş derece yükselmesine kadar geçen süre
i. 339a/17
i. +nıŋ (rāyāt-ı āftāb-ı i.) 376b/4

‘işret < *Ar.* Eğlence, içki âlemi, sefa sürme
‘i. 361b/1, 365b/16, 365b/9
‘i. (cām-ı ‘i.) 373b/4
‘i. (nesīm-i ṣubḥ-ı ‘i.) 314b/2
‘i. (rāh-ı ‘i.) 363b/13
‘i. -i bī-ġāyetniŋ 327b/3
‘i. ara 304a/9
‘i. bile (ḳānūn-ı ‘i.) 373b/11
‘i. +ġa 302a/8
‘i. +in (bezm-i ‘i.) 363a/15
‘i. +in (cām-ı ‘i.) 364a/7

‘işret-serāy < *Ar.+Far.* Eğlence köşkü, içki içilen yer, içki meclisi
‘i. -ı firdevs-i berīn étip

331b/14

‘işret-ṭırāz < *Ar.+Far.* İçki alemini süsleyen

‘i. 350b/3

işti‘āl < *Ar.* Alevlenme, parlama, tutuşup yanma

i. tapıp 333b/5

i. +ıdın 346a/17

iştidād < *Ar.* Şiddetlenme, güçlenme, artma

i. -ı ṭuġyān 315b/12

i. taptı 342a/17

iştiġāl < *Ar.* Bir şeyle uğraşma, meşgul olma, meşguliyet, ilgilenme

i. ḳılıp 302a/7

i. körgüze durur 380a/14

i. körgüzgeyler 375a/4

i. körgüzsünler 320b/1

i. körgüzüŋler 312a/12

i. körgüzüp 311b/13, 326a/10, 331b/4, 351a/1, 371b/7, 372a/7

i. körgüzüp dururlar 304b/16, 312b/8, 330b/6, 340a/7, 359a/14

i. +ıda 351a/3

i. +ıdın 302a/4

iştihā < *Ar. iştihā’* İştah, herhangi bir şeye karşı duyulan istek

i. 351a/9

iştirā < *Ar. iştirā’* Satın alma, satın alınma

i. ḳıldıŋ mu 315a/10

it Köpek

i. +ler dék 346a/7

iṭā‘at < *Ar.* Boyun eğme, söz dinleme, bir buyruğa veya alınan karara uyma, itaat etme

i. 308b/4, 309a/6, 311a/4, 317b/15

i. (merāsim-i i.) 310b/7

i. durur érdiler (müteḳallid-i ḳılāde-i i.) 369a/9

i. égip (ser-i i.) 364b/5

i. ḳıl (da‘vet-i i.) 369b/1

i. ḳılur-miz 376a/7

i. u fermān-berlik 369a/16

i. u ḳulluḳ 316b/3, 320a/7

i. u mülāzemet ḳılur érdi 300b/6

i. +dın (ribḳa-ı i.) 369a/12

i. +ıdaġı 328b/14

i. +ıdın (ḳılāde-i i.) 324a/1

i. +ıdın (ribḳa-ı i.) 307a/2

iṭā‘at-nāme < *Ar.+Far.* İtaat mektubu

i. +sin 316b/8

‘itāb < *Ar.* Bir kişiye hoşuna gitmeyecek sözler söyleme, azarlama, paylama, çıkışma

‘i. +dın soŋra (ḫiṭāb u ‘i.) 378a/16

iṭ‘ām < *Ar.* Yemek yedirme , yemek verme, ziyafet çekme

i. +ıġa 338a/11

itelgü Bir tür av kuşu, boz doğan

i. dağı 312b/16

i‘tibār < *Ar.* Saygınlık, onur, şeref

i. (nefs-i i.) 367b/14

i. tapmağı 367a/15

i‘tidāl < *Ar.* Ölçülü olma, dengeli olma, ılımlılık

i. +da bolmasa (ḥadd-ı i.) 333a/11

i‘tiḳād < *Ar.* İnanma, inanç, inanış, bağlanma

i. -ı ṣādıḳ 337b/2

i. -ı vāṣıḳ bile 350a/3

i. +da (fesād-ı i.) 334b/7

i‘tilā < *Ar.* Yükselme, yüksek bir dereceye ulaşma, yücelme

i. (farḳ-ı i.) 366a/15

i‘timād < *Ar.* Güven, güvenç, dayanma

i. 319a/4

i. ḳalmadı 319b/11

i‘tiṣām < *Ar.* Sımsıkı tutma, sıkıca sarılma

i. urup (çeng-i i.) 304b/15, 347a/8

i‘tizāl < *Ar.* Bir tarafa çekilme, işten çekilme, işi bırakma

i. tapa alġay 302a/7

itmām < *Ar.* Tamamlanma, bitirme, sonunu getirme

i. -ı ṣalavāt 371a/16

i. +ġa yétip durur érdi 371b/11

i. +ġa yétkürüp 313b/7

i. +ġa yétkürüp dururlar 372b/2

i. +ıdın soŋra 335a/9

i. +ıġa 359b/8

iṭmi̇̄nān < *Ar.* Emin olma, güvenme, emniyet, itimat

i. ḳıldı (behre-yāb-ı bāde-i i.) 356a/13

i. u istiẓhār ḳılıp (sermāye-i i.) 353b/11

ittifāḳ < *Ar.* Birleşme, birlik olma, sözleşme, uzlaşma, uyuşma

i. bile 355a/1

i. +ı bile (meşveret ü i.) 346b/3

ittifāḳā < *Ar.* Tesadüfen, rastgele

i. 307a/10, 336b/14, 348b/4

ittifāḳāt < *Ar.* Birleşmeler, birlik olmalar, uzlaşmalar, uyuşmalar

i. -ı ḥasenedin 309b/6, 321a/6, 353b/13, 358a/6

i. +dın 360b/13

i. +dın (nevādir-i i.) 365a/6

ittiḥād < *Ar.* Birleşme, birlik olma, aynı görüşte olma

i. u yek-cihetlıġın (iẓhār-ı i.) 375b/9

ittiḥādmendlıġ < *Ar.+Far.+T.* Birlik olma, aynı görüşte olma durumu

i. +ını 375a/8

ittiṣāl < *Ar.* Birleşme, kavuşma; birbirine dokunma, temas etme

i. +ı (dāmen-i i.) 325a/4

‘ivaż < *Ar.* Bedel, karşılık, bir şeye karşılık olarak verilen bedel

‘i. +ıġa 371a/12

iz İz, bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti

i. +ini 308a/8

i. +in 307a/14

i. +idin 303b/11, 303b/6, 308a/9, 334a/10, 346a/10, 355a/17, 358b/6, 360a/1, 368a/11, 378b/2

‘iẓām < *Ar.* Büyükler, yüceler, ulular

‘i. (sādāt-ı ‘i.) 338a/3

‘i. +ġa (umerā-yı ‘i.) 357a/3

izdiḥām < *Ar.* Aşırı kalabalık dolayısıyla meydana gelen yığılma, sıkışma

i. -ı tamām bile 343b/9

izdiyād < *Ar.* Artma, çoğalma, ziyadeleleşme

i. -ı vaẓāyif bile 335b/9

iẓhār < *Ar.* Gösterme, ortaya çıkarma, aşikâr etme

i. -ı ‘adl u dād ḳılurda 366b/10

i. -ı āyīn-i baḫşiş 301b/8

i. -ı ḫacālet 323b/10

i. -ı iḫlāṣ 352b/1, 375a/8

i. -ı inḳıyād 378a/3

i. -ı ittiḥād u yek-cihetlıġın 375b/9

i. -ı niyāzmendlıġın 314a/1

i. étip (ḥırṣ u şereh i.) 351b/16

i. eyledi 363a/1

i. +ı bile 309a/6, 310b/8, 311a/4, 330a/8, 360b/9
i. +ın 306b/4
i. +ıġa 325a/17
i. +ıda 361b/3
i. +ıdın 352a/8

Īzid < *Far.* Allah, Zerdüştlükte iyilik Tanrısı
Ī. -i müte‘āl 360a/4, 370b/14
Ī. -i müte‘āldın (te’yīdāt-ı Ī.) 368a/7
Ī. -i müte‘ālnıŋ 361a/12

iẕn < *Ar.* İzin, müsaade, ruhsat, bir şeyi yapabilmek için tanınan yetki
i. ü ruḫṣat bérseler 317b/14

‘izzet < *Ar.* Şeref, itibar, değer, saygı
‘i. (serā-perde-i ‘i.) 351b/1
‘i. ü celāletde (visāde-i ‘i.) 327a/15
‘i. +ġa (evc-i ‘i.) 360a/10, 370a/12
‘i. +idin 372b/10

J

jerf < *Far.* Derin
j. ara (baḥr-ı j.) 325b/10

jiyān < *Far.* Kükreyen, kızgın, öfkeli
j. (şīr-i j.) 344a/17

K/Ḳ

ḳabāḥat < *Ar.* Çirkin ve yakışıksız davranış, kusur, suç
ḳ. urup (çeng-i ḳ.) 340a/8

ḳabāḥat-āṣār < *Ar.* Kabahatli, suçlu
ḳ. (ef‘āl-ı ḳ.) 334a/1

ḳabāyiḥ < *Ar. ḳabā’iḥ* Kabahatler, suçlar
ḳ. -i ef‘āl 332b/14

ḳabāyil < *Ar. ḳabā’il* Kabileler, boylar
ḳ. +idin bolur 336b/10
ḳ. +idin durur 353a/7

Kâ‘be < *Ar.* Müslümanlar tarafından kıble olarak kabul edilen, Mekke’de bulunan ve Hac ibadeti yerine getirilirken tavaf edilen kutsal yer, Kâbe
K. -i aṣḥāb-ı irādet durur 349b/15

ḳābıżu’l-ervāḥ < *Ar.* Ruhları teslim alan, Azrail
ḳ. +ġa tapşurup durur érdi 358b/1

ḳabīḥ < *Ar.* Çirkin, yakışıksız
→ **ḳabīḥa**

ḳ. bile (töhmet-i ḳ.) 334a/15

ḳ. +i (ef‘āl-ı ḳ.) 334b/14

ḳabīḥa < *Ar.* Çirkin, yakışıksız

→ **ḳabīḥ**

ḳ. (ef‘āl-ı ḳ.) 333b/3

ḳābil < *Ar.* Mümkün, olanaklı, elverişli, uygun

ḳ. 302a/16

ḳ. -i zirā‘at boldı 319a/2

ḳabīle < *Ar.* Aynı bölgede, aynı toplumsal düzen içinde yaşayan ve aynı soydan gelen insanlar topluluğu, kabile, boy, oymak

ḳ. +siniŋ 330a/16

ḳabīle ḳabīle < *Ar.* Kabile kabile, boy boy

ḳ. 320a/8, 380a/10

ḳābiliyyet < *Ar.* Yapabilirlik, yetenek, beceri, istidat

ḳ. -i zirā‘atġa 302a/16

ḳ. +im 316a/13

ḳ. +in (ḳāmet-i ḳ.) 370a/5

ḳ. +lerin (ḳāmet-i ḳ.) 326b/12

ḳabūl < *Ar.* Kabul, alma, bir şeye razı olma; bir makama alınma

ḳ. (ebvāb-ı ḳ.) 350a/10

ḳ. bile (‘ızz-ı ḳ.) 378b/15

ḳ. eylemek 343a/13

ḳ. ḳılıp dururlar 328a/2

ḳ. ḳılıp 316b/14

ḳ. +ġa tüşüp (ma‘raż-ı ḳ) 319a/9

ḳ. +ıŋdur 350b/2

ḳabża < *Ar.* Tutacak yer, sap, tutamak

ḳ. -ı ‘ināyetiġa 323a/16

ḳ. -ı dirāyetiġa salıp dururlar 370a/6

ḳ. -ı ḥükmüŋdin 370b/13

ḳ. -ı ihtimāmıdın 304b/5

ḳ. -ı tārācġa 304b/4

kāc < *Far.* Tokat, darbe

k. urup 321b/6

ḳaç- Kaçmak, hızlıca uzaklaşmak, kimseye bildirmeden bir yerden ayrılmak, firar etmek

ḳ. -tı 363a/2

ḳ. -ıp 341b/12, 343a/5, 343a/8, 368b/2, 373a/1, 378b/12, 379a/10, 380a/8

ḳ. -ıban 315a/4

ḳ. -ıp durur érdiler 356b/17, 357b/7

ḳaçan Nasıl, ne zaman

ḳ. 304b/12, 307b/4, 329a/3, 341a/12, 366b/10

ḳaçmaḳ Kaçmak, hızlıca uzaklaşmak

ḳ. bile 329a/3

ḳaçu Bağ, bent, akan suyun önüne yapılan set

ḳ. +larnı 342b/12

ḳ. +sı 342b/12

ḳadar < *Ar.* "Ölçüsünde, derecesinde; büyüklüğünde; dek; gibi" anlamlar ifade eden edat

ḳ. (bu ḳ) 346b/12

ḳ. (ol ḳ) 366a/14

ḳadem < *Ar.* Ayak, adım

ḳ. 301b/16, 317a/2, 322a/11, 367b/10

ḳ. -i cesāret ursa 333a/14

ḳ. -i cür'et ḳoyup 376a/4

ḳ. -i cür'et ursa 325b/4

ḳ. -i firār urdı 310b/2

ḳ. -i iżṭırār urup dururlar 348b/11

ḳ. -i istīmān urmaġı 308b/4

ḳ. -i şerāfet-i tev'emin 311b/15

ḳ. ḳoysa 363b/1

ḳ. oġurlap 344a/8

ḳ. urġan sayı 323a/13

ḳ. ursa 303a/7

ḳ. +in 335b/5, 340a/14

ḳ. +in urup 315a/13, 316b/3

ḳadem-fersā < *Ar.+Far.* Ayak aşındıran, önden giden, öncü

ḳ. -yı cādde-i mütāba'at bolmaḳdın 311a/1

ḳ. -yı ṭarīḳ-ı 'inād 353a/11

ḳadem-gāh < *Ar.+Far.* Gidilecek yer, durak

ḳ. +ınıŋ 316b/17

ḳ. +ıġa 312a/5

ḳ. +larıġa (maḳābir ü ḳ.) 349b/14

ḳadīm < *Ar.* Eski, çok eski → **ḳadīme**

ḳ. -i ta'ẓīm bile 350a/4

ḳ. érdiler (düşmen-i ḳ.) 359a/9

ḳ. +niŋ (Ürgenç-i ḳ.) 321b/16

ḳ. +din 374b/14

ḳadīme < *Ar.* Eski, çok eski → **ḳadīm**

ḳ. (cerāyim-i ḳ.) 323b/13

ḳ. +sidin (aṣāyim-i ḳ.) 353b/9

ḳadīmī < *Ar.* Eskiye dair, eskiye dayanan, eskiden beri var olan

ḳ. ('adāvet-i ḳ.) 311a/1

Ḳādir < *Ar.* "Kudret sahibi olan ve her şeye gücü yeten" manasında

Allah'ın güzel isimlerinden

Ḳ. -i ẕü'l-celālnıŋ 323a/15

ḳādir < *Ar.* Bir işi yapmaya gücü ve kudreti yeten, muktedir, güçlü, kuvvetli

ḳ. durur érdiler 346b/11

ḳ. émesdür mü 370b/14

ḳādir-endāz < *Ar.+Far.* İyi ok atan, attığını vuran

ḳ. 338b/11

ḳadr < *Ar.* Değer, kıymet, itibar, rütbe, derece

ḳ. +ı 363b/2

ḳ. ü menziletiġa yaraşa 318b/7, 351b/8

kāffe < *Ar.* Hep, bütün, tamam, cümle

k. -i berāyā 372a/17

k. -i re'āyā 370b/11

kāfir < *Ar.* Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyen, küfre giren, zalim, acımasız

k. -i Ḫayber 363b/7

kāfir-ni'met < *Ar.* Nimeti tanımayan, iyilik bilmez, nankör

k. +niŋ 353b/15

kāfūr < *Ar.* Kâfur ağacından elde edilen, kolayca parçalanabilen, kokusu kuvvetli, yarı saydam madde

k. +ı 324b/6

kāfūr-bīz < *Ar.+Far.* Kâfur kokuları saçan, kâfur kokulu

k. boldı 316a/1, 378b/8

kāfūr-bīzlik < *Ar.+Far.+T.* Kâfur kokuları saçma durumu, kâfur kokulu olma

k. 324b/5, 378b/7

kāfūrī < *Ar.* Kâfurlu, kâfur kokulu

k. üzre (ṣaḥīfe-i k.) 373b/16

ḳāhire < *Ar.* Kahredici, ezici, yenen, üstün gelen

ḳ. (devlet-i ḳ.) 346b/6, 347b/13, 353b/4

ḳ. (efvāc-ı ḳ.) 313a/3, 317a/9, 323a/10, 337a/14, 355b/3, 377b/13

ḳ. +ni (efvāc-ı ḳ.) 343b/1, 355b/15

ḳ. +din (efvāc-ı ḳ.) 342a/15

ḳahḳaha-zen < *Ar.+Far.* Kahkaha atan, kahkahayla gülen

ḳ. 312b/13

ḳahr < *Ar.* Yok etme, perişan etme, mahvetme

ḳ. (tīġ-ı ḳ.) 344a/14

ḳ. -ı Yezdānī (mervaḥa-ı ḳ.) 333b/4

ḳ. birle 367b/5

ḳ. salıp (āteş-i ḳ.) 346a/17

ḳ. +ıdın (bīm-i ḳ.) 315a/4

ḳahramanlıġ < *Ar.+T.* Kahramanlık, yiğitlik

ḳ. 311a/11

ḳahren < *Ar.* Kahrederek, zorla, ezici güç kullanarak

ḳ. ü ḳasren 347a/11

ḳaḥṭ < *Ar.* Kıtlık, açlık

ḳ. 332b/16, 334a/8, 335b/16, 336a/7

ḳ. (belā-yı ḳ.) 335a/13

ḳ. (muḥīṭ-i ḳ.) 335a/15

ḳ. dék 336a/10

ḳ. u cū‘ 336b/2

ḳ. u ġallā 306a/5, 374a/14

ḳ. +nı 336a/10

ḳaḥṭlıġ < *Ar.+T.* Kıtlık, aç olma durumu

ḳ. 342a/17

ḳakıl- Kakılmak, çakılmak, saplanmak

ḳ. -ıp 322b/11

ḳākım < *Ar. ḳāḳum* Sansargillerden bir hayvan; kakum postundan yapılan kürk

ḳ. 316a/2

ḳ. +ġa 379a/8

ḳal- Kalmak, bir yerde ya da konumda durmak, bulunmak, ikamet etmek

ḳ. -ur 302b/14

ḳ. -ur (‘āṭıl ḳ.) 333a/12

ḳ. -dı 367a/5, 373a/4

ḳ. -ıp 363b/7

ḳ. -ıp (ḥayrān ḳ.) 316a/14

ḳ. -ıp (perīşān ḳ.) 316a/15

ḳ. -ġan 340b/10, 342b/14, 343b/3, 344a/1, 359a/13

ḳ. -ġanları 377a/12

ḳ. -ġanlarıġa 334a/12

ḳ. -ıp durur érdi 343b/7

ḳ. -ıp durur érdüm 313a/7

ḳ. -mamış 302b/4

ḳ. -madı 300b/17, 301b/5, 313b/4, 336a/7, 351b/16

ḳ. -madı (i‘timād ḳ.) 319b/11

ḳ. -masun (maḫfī ve muḫtecib ḳ.) 321a/16

ḳ. -may 313a/1

ḳal‘ < *Ar.* Kökünden söküp atma,

koparma

ḳ. u istīṣālın 334b/16

ḳ. u tedmīrin 336b/9

ḳal‘a < *Ar.* Kale, büyük hisar

ḳ. 315b/11, 327b/14, 339b/5, 341b/1, 341b/16, 341b/2, 342a/10, 342a/12, 342a/17, 342a/4, 342a/5, 342a/9, 344b/6, 344b/8, 345a/3, 346b/11, 347a/10, 347b/16, 354a/4, 357a/2, 358a/1, 358a/3

ḳ. üzre 340b/16

ḳ. +nıŋ 327b/15, 339b/8, 340a/6, 340b/11, 341a/14, 341a/15, 341a/2, 341a/3, 341a/5, 342a/7, 343a/15, 345b/9, 347b/12, 354a/3, 354a/5, 355a/17, 355a/2, 355a/6, 355b/1, 358a/10

ḳ. +nı 328b/8, 358a/4

ḳ. +ġa 336b/17, 340b/15, 340b/2, 344b/8, 354b/17, 355a/13, 355a/9, 355b/4

ḳ. +da 307a/11, 341a/10

ḳ. +dın 340a/8, 340b/3, 340b/12, 341b/12, 341b/3, 343b/9, 345a/4, 345a/5, 347a/2, 348a/4, 354a/10, 359b/1

ḳ. +sınıŋ 358b/10, 359a/8

ḳ. +sınıŋ (Aḳ-yaḳış ḳ.) 326b/3

ḳ. +sınıŋ (Ḥasan Bay ḳ.) 376a/9

ḳ. +sıġa 370a/1

ḳ. +sıdın 305b/13

ḳal‘acāt < *Ar.* Kalecikler, küçük kaleler

ḳ. +nı 331a/10

ḳal‘a-dārlıḳ < *Ar.+Far.+T.* Kale muhafızlığı, kaleyi koruma durumu

ḳ. +ġa 359a/14

ḳal‘a-güşāylıḳ < *Ar.+Far.+T.* Kaleyi fethetme, kaleyi ele geçirme

ḳ. 347a/8

ḳalaḳ < *Ar.* Sıkıntı, iç sıkıntısı, gönül darlığı

ḳ. u ıżṭırāb ḳılmay 304b/15

ḳ. +ġa tüşüp (ıżṭırāb u ḳ.) 305b/10

ḳalb < *Ar.* Yürek, kalp

ḳ. bile (ṣamīm-i ḳ.) 314a/5

ḳ. dék (naḳd-ı ḳ.) 301a/15

ḳalem < *Ar.* Yazı yazmak, resim çizmek, çizgi çizmek gibi işlerde kullanılan, çok farklı

türleri ve biçimleri bulunan gereç, kalem
ḳ. 316a/15, 336a/17
ḳ. -i bedāyi‘-nigārnıŋ 347b/7
ḳ. -i bedī‘a-nigār 328a/11
ḳ. -i mu‘ciz-beyān 305b/7
ḳ. -i müşgīn 308b/7
ḳ. -i vāḳı‘a-perdāz 376b/8
ḳalender-ḫāne < *Far.* Kalenderlerin evi, dervişlerin barındıkları yer
ḳ. +de 336a/5
ḳalın Kalın, ince karşıtı; çok, yoğun, sık
ḳ. 317b/10, 322b/10, 322b/2, 329a/7
ḳalīle < *Ar.* Az, çok olmayan
ḳ. (ġanāyim-i ḳ.) 330a/17
ḳalmaḳ Kalmak, bulunmak
ḳ. +ı 319b/3
ḳalyān < *Far.* Nargile
ḳ. u nāskeşlik bile 328b/11
kām < *Far.* Arzu, istek, dilek; zevk, lezzet
k. 314a/15, 367a/8
k. (ḫuṣūl-ı k.) 358b/15
k. (gül-şen-i k.) 347b/3
k. ile (devlet-i şarāb-ı k.) 367b/17
k. urarda 321a/1
k. ursa 308a/6, 325b/9
k. +ıġa 372a/2
kām-kār < *Far.* İsteğine ulaşmış, mutlu
k. (feter ü k.) 358b/12
k. (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 304a/5, 309a/12, 326a/15, 330a/3, 331a/4, 334a/2, 337a/5, 338b/8, 339a/7, 339b/11, 340b/1, 348a/5, 350b/5, 355a/16, 356a/5, 360a/7, 374b/4, 375b/10, 377b/4, 378a/15, 379a/13
k. (ḫıdīv-i k.) 324b/2
k. (sulṭān-ı k.) 366a/2
k. -ı deryā-dil (ḫusrev-i k.) 325b/8
k. -ı düşmen-şikār (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 308b/16, 310b/14, 314b/2, 328a/12, 336b/3, 358b/9
k. -ı düşmen-şikār (ḫıdīv-i k.) 302a/3
k. -ı düşmen-şikār-ı Süleymān-eṭvārnıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 336a/11

k. -ı düşmen-şikārnıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 332b/15
k. -ı düşmen-şikārnıŋ (ḫıdīv-i k.) 305a/4, 310a/10
k. -ı İskender-vār (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 322b/2
k. +nıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i k.) 317a/15, 319a/7, 319b/4, 320a/15, 325b/6, 330b/15, 331a/11, 332a/16, 338a/7, 360b/17, 371b/1
k. +nıŋ (ḥażret-i ṣāḥib-ḳırān-ı k.) 350a/7
kām-rānlıġ < *Far.+T.* İsteğine kavuşmuş olma, sevinçli olma, mutluluk
k. 311a/11
k. (ġāyet-i k.) 326a/1
k. (‘ayş u k.) 373b/6
k. bile 332a/6
k. bile (kemāl-ı devlet ü k.) 360b/2
kām-revā < *Far.* İsteğine ulaşan, muradına eren
k. oldı 367b/11
k. +nıŋ (ḫıdīv-i k.) 377a/1
kām-yāblıġ < *Far.+T.* İsteğine ulaşma durumu, talihlilik
k. taptı 365b/15
ḳamer < *Ar.* Ay
ḳ. -i devletin 306a/7
ḳ. -i serī‘ü’s-seyr dék 326a/2, 361a/13
ḳamer-rikāb < *Ar.* Eşiği ay gibi olan, makamı ay gibi parlayan
ḳ. (şāh-ı ḳ.) 366a/2
ḳāmet < *Ar.* Boy, endam
ḳ. -i ḳābiliyyetin 370a/5
ḳ. -i ḳābiliyyetlerin 326b/12
ḳ. -i naḥīf 313a/12
ḳ. kibi 351b/6
ḳāmı‘ < *Ar.* Yok eden, kahreden
ḳ. -ı bünyānu’ş-şirk ve’ṭ-ṭuġyān 309a/1
ḳ. -ı bünyānu’ẓ-ẓulm ve’ṭ-ṭuġyān 376b/13
ḳamış Sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdeli bitki
ḳ. 357b/6, 358a/7
kāmil < *Ar.* Olgun, kemale ermiş, yetkin
k. (‘aḳl-ı k.) 320a/5
k. (mürşid-i k.) 366b/13
k. (nüẕūrāt-ı k.) 337b/2

k. taptılar (nevāzişāt-ı k.) 308a/16

kāmilü's-sürūr < *Ar.* Sevinci tam, çok sevinçli

k. +ı bile 327a/17

k. +ın (ḥużūr-ı k.) 331a/17

ḳan Kan

ḳ. 345b/1, 346a/3, 363b/6, 367b/4

ḳ. +dın 345b/1

ḳ. +ı 301a/7, 312b/15

ḳ. +ı bile 344a/16

ḳ. +ı tutup 354b/3

ḳ. +ı üçün 357a/9

ḳ. +ın 363a/3

ḳ. +ın bağışladı 324a/2

ḳ. +ıdın 340a/13, 344a/4, 345a/11, 363b/15

ḳ. +ıdındur 321a/5

kān < *Far.* Maden ocağı, maden, kaynak

k. +ıġa 379a/9

kān-baḫş < *Far.* Maden bahşeden, cevher veren

k. -ı deryā-nevāl (şehenşāh-ı k.) 301a/17

ḳanā'at < *Ar.* Elindekiyle yetinme, daha fazlasını istememe, kısmetine razı olma

ḳ. eylemey 333b/15

ḳ. ḳılmay 374b/3

ḳ. ḳılmış durur érdiler 369b/17

ḳanat Kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan hareketli organ

ḳ. yapmaḳ 379a/11

ḳ. +ıda 351b/3

ḳ. +ın 351b/3

ḳand < *Ar.* Şeker

ḳ. yaŋlıġ 340b/6

ḳand-ālāt < *Ar.* Şekerli yiyecekler

ḳ. 351a/11

ḳ. (eṣnāf-ı ḳ.) 351b/12

ḳandī̇n < *Ar.* Şekerli

ḳ. (ma'ācī̇n-i ḳ.) 351a/11

ḳāni' < *Ar.* Bir şeyi yeterli bulan, yetinen, kanaat eden

ḳ. bolmay 333b/12

ḳannād < *Ar.* Şeker yapan, şekerci

ḳ. +lar 351a/11

ḳānūn < *Ar.* 1. Devletin koyduğu uyulması gereken kurallar bütünü, yasa

ḳ. -ı naṣfet 333a/11

2. Mızrapla çalınan telli müzik aleti

ḳ. -ı ʻayş 365b/13

ḳ. -ı ʻişret bile 373b/11

ḳaplan Kaplan

ḳ. dağı (pārs u ḳ.) 312b/12

ḳapu Kapı, eşik

ḳ. +ŋ bendesi olsun 353a/2

ḳ. +ŋa 301a/8, 323b/16

ḳar Kar, atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne küçük beyaz billurlar hâlinde donarak düşen su buharı

ḳ. +nı 323a/7

ḳ. +dın 324b/5, 379a/8

ḳaʻr < *Ar.* Derinlik, dip

ḳ. +ı 322a/12

ḳ. +ıġa 321b/7

ḳ. +ıda 302b/14, 321a/17, 335a/16

kār-dīde < *Far.* Tecrübeli, gün görmüş, iş bilir, uyanık

k. 349a/6

kār-ḫāne < *Far.* İş yeri, çalışma yeri

k. +si içre 338b/4

kār-sāz < *Far.* Becerikli, yetenekli, elinden iş gelen

k. +nıŋ (ḥażret-i kerīm-i k.) 349a/12

kār-zār < *Far.* Savaş, harp, cenk, dövüş

→ **kāruzār**

k. (ġavġā-yı k.) 344a/1

k. (hengāme-i k.) 345b/17

k. bolup turup dururlar (āmāde-i k.) 341a/5

k. durur érdiler (şīr-efgen-i bīşe-i k.) 343b/15

k. +ġa (maʻreke-i k.) 345b/16

ḳara Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak; en koyu renk, siyah, ak ve beyaz karşıtı; karaltı, belirti

ḳ. 317b/6, 318a/11, 329b/10, 379a/5

ḳ. ḳılıp 351b/8

ḳ. olup 367a/14

ḳ. +sın 329a/1

ḳarābet < *Ar.* Yakınlık, akrabalık, hısımlık

ḳ. 317b/13, 356b/7

ḳ. +i (riʻāye-i ḳ.) 356a/11

ḳarakçı Haydut, yağmacı, yol kesen, harami

ḳ. +lardın 304b/8

ḳaraḳçılıḳ Haydutluk, yağmacılık, haramilik

ḳ. (oġrılıḳ ve ḳ.) 334b/2

ḳ. üçün 328b/16

ḳaramal Sığır

ḳ. 305b/2

ḳaraŋġu Karanlık

ḳ. 303a/2

ḳ. +sıda 342a/5

ḳaraŋġulıġ Karanlık, karanlık olma durumu

ḳ. +ıda 347b/12

ḳarār < *Ar.* Kesin hüküm, bir konuda sonuca varma; bir yerde veya bir hâlde durma, sebat etme

ḳ. -ı vāḳi'din 335a/6

ḳ. bére almadılar 338b/4

ḳ. bérip dururlar 359b/12

ḳ. eylep 301a/17

ḳ. eyler 341a/14

ḳ. tutġan dék 341a/10

ḳ. tutup dururlar (ārām u ḳ.) 327a/16

ḳ. +ı (ṣebāt u ḳ.) 333a/5

ḳ. +ları (ḫırmen-i ṣebāt u ḳ.) 348b/9

ḳaravul < *Moğ.* Bekçi, gözcü, öncü asker kolu, keşif kolu

ḳ. 329a/16

ḳ. +lar 329a/16

ḳaravullıġ < *Moğ.+T.* Bekçilik, gözcülük

ḳ. +ġa 329b/5

ḳardaş Kardeş → **ḳarıntaş**

ḳ. +larıdın 328a/3

ḳarıntaş Kardeş → **ḳardaş**

ḳ. +ı 376a/1

ḳ. +ın 378a/7

ḳ. +larını (evlād u aḥfād u ḳ.) 352b/12

ḳ. +larıġa 356b/10

ḳarıntaşlıġ Kardeşlik, kardeş olma

ḳ. +dın durur érdi ('ayn-ı dōstlıġ ve ḳ.) 320a/2

ḳarış Karış, baş parmak ile serçe parmak arasındaki açıklık kadar olan uzunluk ölçüsü

ḳ. 325a/4

ḳ. +dın 322b/2, 325a/5

ḳārī < *Ar.* Okuyan, okuyucu; Kur'an'ı usulüne göre okuyan

ḳ. +ni (ḥażret-i ḳ.) 372b/3

ḳ. +ler 372a/17

ḳarīb < *Ar.* Yakın, yer ve zaman bakımından uzak olmayan

ḳ. 317a/6, 318a/17, 323b/2, 324b/9

ḳ. durur 347b/1

ḳ. yétip durur érdi 344b/4

ḳ. yétti 338b/3

kāruzār < *Far.* Savaş, harp, cenk, kavga → **kār-zār**

k. +da (ma'reke-i k.) 328a/14

k. +dın (meydān-ı k.) 340a/15

kārvān < *Far.* Kervan

k. 304b/12, 306a/4

k. +nıŋ 304b/1, 304b/9

k. +ġa 304b/3

k. +dın 305a/8

k. +dın (ehl-i k.) 305a/5

k. +ı érmiş 348b/16

k. +ın 374a/11

k. +ıġa 309a/11

kārvānī < *Far.* Kervana ait, kervanla ilgili, kervandakiler

k. 304b/15

k. +din 304b/16

k. +ler 304b/4, 305a/14

k. +lerġa 304b/14, 304b/3

ḳarye < *Ar.* Köy, küçük kasaba

ḳ. +de 307a/12

ḳ. +side 331b/2

ḳ. +leridin 307a/6

ḳasāvet < *Ar.* Katılık, acımasızlık, merhametsizlik; tasa, üzüntü

ḳ. (kemāl-ı ḳ.) 324a/3

ḳ. (żamāyir-i ḳ.) 336a/13

ḳaṣāyid < *Ar. ḳaṣā'id* Kasideler

ḳ. -i ġarrā 361b/2

ḳaṣd < *Ar.* Amaç, niyet; bir kimseyi öldürmek, yaralamak veya ona zarar vermek isteğiyle yapılan girişim, kötü niyet

ḳ. +ı bile 342b/14

ḳ. +ıġa 303a/14, 304b/2, 311a/16, 332b/15, 345a/13, 349b/8, 364b/6

ḳaṣīde < *Ar.* Kaside, 15-100 beyitten oluşan bütün beyitlerin ikinci dizeleri en baştaki beyit ile kafiyeli olan ve genellikle din ve devlet büyüklerini övmek için yazılan klasik şiir türü

ḳ. -i ġarrā bile 365a/11

ḳ. -i ġarrā 365b/1

ḳ. -i Mīrzā Mesīhā 361b/7

ḳ. -i Zīrek 362b/16

ḳ. bile (Mīrzā Mesīḥā-yı Buḫārī'niŋ ḳ.) 361b/5
ḳ. +ni 364a/8
ḳ. +si 362b/15
ḳ. +sin 361b/6
ḳ. +siġa 362b/15
ḳaṣr < *Ar.* Köşk, kasır, saray
ḳ. +lar (eyvān u ḳ.) 365b/4
ḳasren < *Ar.* Zorlayarak, mecbur kılarak
ḳ. (ḳahren ü ḳ.) 347a/11
ḳaş Ön, huzur, karşı
ḳ. +ıda 343b/7, 348a/7, 367a/5
ḳaşı- Kaşımak, tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovmak
ḳ. -p (nāḫun-ı fesād bile ḳ.) 377a/14
kāşāne < *Ar.* Köşk, konak, malikane
k. +de 311b/9
ḳaşḳaldaḳ Alnında kıl olmayıp beyaz bir leke bulunan, siyah renkli bir su kuşu, sakar meke
ḳ. +nıŋ 331b/3
ḳaṭ' < *Ar.* Kesme, kesilme; sona erdirme; ilerleme, yol alma
ḳ. -ı āşnālıḳ eylemek 306a/11
ḳ. -ı menāzil étip 307a/5
ḳ. -ı menāzil ḳılıp 312b/6, 326a/3, 361a/13, 377a/16, 379b/11
ḳ. -ı merāḥil ḳılıp 332b/2
ḳ. -ı mesāfet ḳılıp 308a/6, 318a/7, 319a/11, 320a/13, 339b/14
ḳ. -ı ṭarīḳ ḳılıp 374a/17
ḳ. -ı ṭarīḳ 363b/6
ḳ. ḳılıp 323a/17
ḳ. ḳılur érdi 323a/1
ḳ. oldı 379a/4
ḳ. ve pāy-māl ḳıldurup dururlar 341a/8
ḳ. +ıġa 304b/2, 307b/17
ḳ. +ıda 328b/2, 330a/14
ḳat- Katmak
ḳ. -ġan 325a/3
ḳ. -ıp durur érdi 321a/7
ḳaṭarāt < *Ar.* Damlalar, katreler
ḳ. -ı 'aberātdın 350a/8
ḳ. -ı emṭār 373b/17
ḳaṭre < *Ar.* Damla, katre
ḳ. -i sudın 321a/2
ḳatıġ Sert, katı, çetin, zor
ḳ. 304b/7, 310b/1, 316a/5, 334a/15, 335a/13, 342a/16

ḳatıġlıġ Sertlik, katılık
ḳ. +da 316a/6
ḳatış- Katmak, katılmak, birbirine girmek
ḳ. -tı 346a/3
ḳatīl < *Ar.* Öldürülen, katledilen, cinayete kurban giden
ḳ. boldı 367b/7
ḳatl < *Ar.* Öldürme, cana kıyma, canilik
ḳ. 367b/6
ḳ. boldı 364b/8
ḳ. étmen 324a/5
ḳ. ḳılıp dururlar (esīr ü ḳ.) 374a/12
ḳ. +ġa yétdiler 355a/14
ḳ. +ġa yétip 344a/12
ḳ. +ġa yétkürmegi 306b/15
ḳ. +ġa yétkürüp 332b/5, 334a/5
ḳ. +ġa yétkürüp dururlar 304a/12, 304b/9, 329b/2, 330b/10
ḳ. +ġa yétmemiş bolġay 300b/17
ḳ. +ı üçün 364a/11
ḳ. +ını 363b/6
ḳ. +ıġa 309b/15, 353b/12
ḳ. +ıda (hengām-ı ḳ.) 355a/6, 356b/12
ḳ. +ıda (vāḳı'a-ı ḳ.) 368a/10
ḳ. +ıdın beri 308b/12
ḳ. +ıdın soŋra 358a/16, 360a/9
ḳatl-i 'āmm < *Ar.* Toplu öldürme, toptan katletme, toplu kıyım
ḳ. bolġan 305a/12
ḳatla Defa, kere, kez
ḳ. 338a/17, 359a/15
ḳatl-ġāh < *Ar.+Far.* Öldürme yeri, cinayet yeri
ḳ. +ıġa 354a/10
ḳav- Kovmak, uzaklaştırmak, def etmek
ḳ. -up 310a/5
ḳ. -up dururlar 329a/12
ḳavā'id < *Ar.* Kaideler, kurallar, usuller
ḳ. -i ḳırā'atda 371b/16
ḳ. -i tecvīd 372a/13
ḳ. +iniŋ 371b/7, 372a/12
ḳavānīn < *Ar.* Kanunlar, yasalar, kurallar
ḳ. -i def'-i fesād 361a/5
ḳ. -i ferḫāş 340a/8
ḳ. -i nevāziş bile (ifşā-yı ḳ.)

301b/8

ḳ. -i nevāziş-i eḥibbā 302a/3

ḳ. -i żalāletde 374a/7

ḳavāyim < *Ar. ḳavā'im* Buyruklar, fermanlar, resmî yazılar

ḳ. -i merākib 345a/12

ḳavġunçı İzci, takip eden, kovalayıcı

ḳ. +larnıŋ 303a/2

ḳavġunçılıḳ İzcilik, takip etme işi, kovalayıcılık

ḳ. +ġa 360b/14

ḳavī < *Ar.* Güçlü, kuvvetli; sağlam, dayanıklı

ḳ. 313a/5,

ḳ. bolup 311a/9

ḳ. eyledi̇ŋ 366b/11

ḳ. ve müstaẓhir érdi 340a/10

ḳ. vü rūyīn-ten (zūr-dest ü ḳ.) 349a/10

ḳavīlı̇ġ < *Ar.+T.* Güçlü ve kuvvetli olma durumu, sağlamlık

ḳ. eyleben 364b/7

kāviş < *Far.* Kazma, eşme, kazı

k. +i 367a/6

ḳavmaḳ Kovmak, uzaklaştırmak, def etmek

ḳ. +ġa 307b/1

ḳavs < *Ar.* Yay ("ḳavs-ı ḳuzaḥ" ifadesi "gökkuşağı" demektir.)

ḳ. 315b/2

ḳ. -ı ḳuzaḥnıŋ 363b/17

ḳ. +ınıŋ 311a/17

ḳavun Kavun

ḳ. 340b/4, 340b/8

ḳ. +larnı 340b/9

ḳayan Nereye

ḳ. 316a/7, 339a/15, 365b/4, 370b/4

ḳayd < *Ar.* Pranga, bukağı, bağ, zincir; yazma, yazıya geçirme, işleme

ḳ. -ı ālām 356b/10

ḳ. -ı kitābetġa çékip 375b/4

ḳ. u ḥabs 356b/9

ḳ. +ġa 329a/1

ḳ. +dın 356b/11

ḳ. +ıġa çékip (üsr ḳ.) 304a/1, 309b/12, 374b/2

ḳ. +ıġa çékip durur (üsr ḳ.) 329a/8

ḳ. +ıġa çékip durur érdiler (esr ḳ.) 334b/2

ḳaydın Nereden

ḳ. 315a/8

ḳayı Hangi → **ḳayu**

ḳ. 319a/4

ḳayınata Kayınpeder, kayınbaba

ḳ. +sı durur 331a/16

ḳāyid < *Ar. ḳā'id* Yol gösteren, kılavuzluk eden, önder, lider

ḳ. -i ecel 354a/10

ḳ. -i iḳbāl 376b/6

ḳ. +iniŋ 353a/14, 358a/9

ḳāyim < *Ar. ḳā'im* Bir işe başlayan, bir işe girişen; ayağa kalkan, dik duran

ḳ. ḳıldılar 331b/9

ḳāyim-maḳām < *Ar. ḳā'im-maḳām* Birinin yerine geçen, birinin yerine vekil olarak bakan kimse, vekil

ḳ. 371b/16

kāyināt < *Ar. kā'ināt* Evren, dünya, yaratılmış olan şeylerin tamamı

k. (fihrist-i mecmū'a-ı k.) 313b/10

ḳayṣer < *Ar.* Roma ve Bizans imparatorlarına verilen unvan, hükümdar

ḳ. (Ḫıtā ḫānı vü ḳ.) 327b/5

ḳ. -i ḫūrşīd-rā'yet 363a/5

ḳ. -i Rūm 362b/17

ḳaysı Hangi

ḳ. 341a/16, 355a/3, 369b/6

ḳ. +ġa 306b/12, 326b/14, 368a/1, 369a/5

ḳ. +sı 329b/17

ḳayt- Dönmek, geri gelmek; vazgeçmek

ḳ. -tılar 350b/14

ḳ. -ıp 303b/6, 310a/1, 315b/14, 321b/12, 324b/13, 344b/3, 347a/5, 363a/13, 380a/6

ḳ. -urġa 307b/1

ḳ. -urda 325a/3

ḳ. -ġan 348a/10

ḳ. -ġanda 373a/4

ḳ. -ġandın soŋra 309a/5, 374b/11

ḳaytar- Geri döndürmek, çevirmek

ḳ. -dı 340a/4, 361a/11

ḳ. -ġanın (kişi ḳ.) 378a/13

ḳ. -ıp durur 361a/6

ḳayu Hangi → **ḳayı**

ḳ. 319b/11, 322b/6, 341a/13, 351b/1

ḳaz Perde ayaklı, otçul, ördekten büyük, eti yağlı, gri beyaz tüylü, yabanî ve evcil kuş türü,

kaz

ḳ. 331b/3

ḳaz- Kazmak, herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak

ḳ. -dı 366b/2

ḳ. -ıp 359a/14

ḳażā < *Ar. ḳażā'* 1. Ezelde Allah tarafından takdir edilenlerin gerçekleşmesi, Allah'ın bütün varlıklar üzerindeki sonsuz takdir yetkisi, kader

ḳ. 358a/9, 363b/5, 366a/10

ḳ. -yı Rabbānī 335a/12, 336b/14, 353a/9, 368b/10

ḳ. -yı Yezdān 303a/7

ḳ. +ġa (rāy-ı ḳ.) 347b/9

2.Kadı, kadılık, hakimlik

ḳ. (manṣıb-ı ḳ.) 371a/8

ḳażā-cereyān < *Ar.* Tatbikine karşı konulması mümkün olmayan, uygulanması kaçınılmaz olan

ḳ. (fermān-ı ḳ.) 304a/11

ḳażāyā < *Ar.* Hükümler, yargılar; meseleler

ḳ. -yı mülk-i dīn 367a/4

ḳazdur- Kazdırmak, çukur, kuyu, yol vb. açtırmak

ḳ. -urġa 354a/9

ḳāżī < *Ar.* Kadı, yargılama yetkisine sahip kişi

ḳ. ve re'īs ḳıldılar 371a/15

ḳażiyye < *Ar.* Konu, mesele, husus

ḳ. +sin 356b/13

ḳazu Kazı, toprağı kazma işi

ḳ. 332a/10

kebāb < *Ar.* Doğrudan doğruya ateşe tutulmak suretiyle veya bir kap içinde susuz olarak pişirilmiş et, kebap

k. 303b/1

kebg-der < *Far.* Bir tür keklik

k. 312b/12

kebīr < *Ar.* Büyük, çok büyük

k. ('ālem-i k.) 333a/5

k. (emīr-i k.) 307b/9, 308b/15, 313b/5, 319a/1, 326a/6, 343a/1, 352a/14, 369b/4, 372b/12

k. (mekremet-i emīr-i k.) 377a/2

kec < *Far.* Eğri, çarpık

k. (tīġ-ı k.) 348a/1

kec-nihād < *Far.* Ters huylu, aksi, mayası bozuk

k. (Töre Ṣūfī-yi k.) 367a/17

ked-ḫudā < *Far.* Saray, konak, çiftlik gibi yerlerde çeşitli işleri yapmakla görevli kişi, kâhya
k. +lar bile 376a/14

kef < *Ar. keff* Avuç, avuç dolusu
k. -i saḫā 367a/7
k. -i sīmgūn bile 373b/10
k. +idin 379a/10

kefāret < *Ar.* Allah'ın bağışlaması umuduyla, işlenen bir günaha karşılık verilen sadaka veya tutulan oruç, işlenen bir günaha karşılık yapılan şey
k. +i üçün 353b/4

kefen-bahā < *Ar.+Far.* Kefen parası, bir tür tazminat
k. 305a/10

kelām < *Ar.* Söz; Kur'an
k. 372b/10
k. -ı hikmet-encām 333b/1
k. -ı ilhām 347b/5
k. -ı mecīd (tilāvet-i k.) 372a/12
k. -ı mu'ciz-niẓām 324a/5
k. -ı Rabbānī 371b/6
k. -ı Rabbānī (ḫatemāt-ı k.) 338a/12
k. -ı Rabbānīniŋ 371b/12

kelāmī < *Ar.* Söze ait, sözle ilgili; Kur'an'a ait, Kur'an'la ilgili
k. 347b/8

kelāmullāh < *Ar.* Allah kelamı, Kur'an
k. 337b/6
k. ḳıldurġay (ḫatm-ı k.) 338a/1

kele < *Far. gele* Sürü, hayvan sürüsü
k. +lerdin 303a/12

kem < *Far.* Az, eksik, noksan
k. (bī-bīş ü k.) 364b/9
k. tapılur 322a/13

kemāl < *Ar.* Olgunluk, yetkinlik, mükemmellik, eksiksizlik, tam
k. -ı 'acz bile 323b/11
k. -ı devlet ü kāmrānlıġ bile 360b/2
k. -ı ḫacletin 363a/9
k. -ı iḫlāṣdın 349b/16
k. -ı isti'cāl bile 323a/16
k. -ı isti'cāl 349a/3
k. -ı ḳasāvet 324a/3
k. -ı ḳudret-kār 346b/10
k. -ı merḥamet 335b/14, 372a/4
k. -ı merḥametdin 356a/5
k. -ı mürüvvetdin 347a/12
k. -ı nā-kāmlıġ bile 371b/17
k. -ı vaḥşet bile 325a/12

k. bolsun (pertev-efgen-i evc-i k.) 352a/7
k. +ġa yétken 334b/5
k. +ġa yétkürüp durur 333b/14
k. +ġa yétkürüp durur (nihāyet-i k.) 372a/8
kemālāt-iktisāb < *Ar.* Bilgi ve ahlak yönünden olgunluk kazanmış, yetkinliğe ulaşmış, kâmil
k. 371b/2, 372a/15
kemālāt-intisāb < *Ar.* Bilgi ve ahlak bakımından olgun, yetkinliğe ulaşmış, kâmil
k. 370b/14
kemend < *Far.* Kement, ucu ilmekli, uzun ip
k. -i tedbīr 341a/15
k. salıp 317a/10
kemer < *Far.* Bele dolamak suretiyle toka ile tutturulan, kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağı, kemer
k. 301b/2
k. -i ictihād bağlap 348b/3, 353b/12
k. -i muraṣṣa' 302a/1
k. -i ṭılā-pīrāyeler 369a/5
k. bağlaban 345a/17
k. +ler 304a/15
kemḫā < *Far.* Genellikle desenli, kalın ve hafifçe tüylü bir tür ipekli kumaş
k. 367a/2
kemīn (I) < *Far.* Pusu, tuzak
k. étip 349b/9
k. +iġa 302a/15
kemīn (II) < *Far.* Küçük, çok küçük, ufacık
k. 366b/3
kemīne < *Far.* Küçük, zavallı, aciz, hakir
k. 312b/3, 321a/8
kemīn-gāh < *Far.* Pusu yeri, tuzak kurulan mekân
k. +dın 345a/8, 368b/10
kenār < *Far.* Kenar, kıyı, yan, bir şeyin uçta kalan kısmı → **kenāre**
k. (ḥadd u k.) 323b/15
k. +ı 325a/6
k. +ıda 315b/4, 327b/11, 329a/15, 331b/9, 339a/11, 341b/1, 357b/14, 369b/10, 370a/9
k. +ıda durur érdi 327b/14

k. +ıdın 344b/7, 373a/1, 379a/17
k. +ıġa 313a/10, 317a/1, 340a/6, 340b/15, 344b/3
k. +ın 318b/2, 326b/4, 328b/4, 373b/17
kenāre < *Far.* Kenar, kıyı, yan, bir şeyin uçta kalan kısmı → **kenār**
k. 321b/2
k. +side 321b/2
kenāre-gīr < *Far.* Kenarı tutan, kıyıdan giden
k. boldı 365b/10
kenef < *Ar.* Koruma, himaye
k. +ide 360b/2
kerāmend < *Far.* Uygun, layık, münasip
k. (meblaġ-ı k.) 337b/4
k. (ṣalāt-ı k.) 361b/3
k. (teşrīfāt-ı k.) 326b/6
k. bile (ḫılā'-ı k.) 343a/10
kerāmet < *Ar.* Keramet, lütuf, ihsan, bağış
k. ('ayn-ı k.) 347b/8
k. (nesīm-i bahār-ı k.) 347b/5
k. ḳıldı 373a/10
k. +din (teşrīf-i k.) 350b/8
kerān-tā-kerān < *Far.* Bir baştan bir başa, bir uçtan bir uca
k. 379a/15
kerānsız < *Far.+T.* Uçsuz bucaksız ("ḥadd" kelimesiyle birlikte "sınırsız, uçsuz bucaksız" anlamında kullanılmıştır.)
k. (ḥadd u k.) 320b/17
kerem < *Ar.* Cömertlik, ihsan, lütuf, bağış
k. 307b/8, 372b/3
k. (mesākīn-i muḥīṭ-i k.) 376b/12
k. -i bī-kerānıdın 356a/17
k. -i cibillī 356a/9
k. -i ḫaḳanīdin 353b/6
k. -i nā-mütenāhī bile 336b/1
k. birle 301b/3
k. üzre (serīr-i k.) 301a/17
k. eylep 343a/12
k. salur (şu'ā'-ı 'afv u k.) 356a/14
k. +din 352b/14
k. +iŋ 323b/14
k. +in (sāye-i k.) 336a/9
k. +idin (ḫazīne-i k.) 301a/14
keremlik < *Ar.+T.* Cömert olma, ihsan

ve bağışta bulunma
k. 352b/13

kerem-penāh < *Ar.+Far.* Cömertlik sığınağı, çok cömert, merhametli
k. (naṣfet-me'āb u 'afv-şi'ār u k.) 366a/4

kerem-perverā < *Ar.+Far.* Ey kerem sahibi, ey eli açık olan, ey merhamet eden
k. 352b/12

kerhen < *Ar.* İstemeyerek, zoraki, mecburen
k. (ṭav'an ve k.) 305b/13

kerīm < *Ar.* Cömert, affedici, yüce, şerefli, büyük
k. -i kār-sāznıŋ (ḥażret-i k.) 349a/11

Kerīm < *Ar.* "Yarattıklarına karşılık beklemeden bağış ve ihsanda bulunan, kullarına nimetler veren, günahları örten, günah işleyeni affeden" manasında Allah'ın güzel isimlerinden
K. -i ẕü'l-celālnıŋ 360a/4

kerret < *Ar.* Kere, defa, kez
k. 336a/12

kerrūbī < *Ar.* Büyük melek, dört büyük melekten her biri
k. +ler 351a/7

kesb < *Ar.* Çalışarak elde etme, çalışarak kazanma
k. 316a/2

kesel < *Ar.* Uyuşukluk, halsizlik, rehavet, tembellik
k. -i mezbūrnıŋ 339a/7

keşīr < *Ar.* Çok, bol → **keşīre**
k. 342b/2
k. (meblaġ-ı k.) 326b/16
k. bolup durur érdiler (cem'-i k.) 370a/15
k. +ni 357a/1
k. +ni (cem'-i k.) 335b/17

keşīre < *Ar.* Çok, bol → **keşīr**
k. (mebāliġ-ı k.) 337b/8
k. (maġānim-i k.) 376b/6

keşīrü'l-bedāyi' < *Ar.* Daha önce yaşanmamış, sıradışı, benzersiz
k. üçün (vaḳāyi'-i k.) 361b/2
k. +i (vaḳāyi'-i k.) 376b/4
k. +iniŋ (vaḳāyi'-i k.) 328a/8

keşīrü'l-ḳabāyiḥ < *Ar.* Çok çirkin, çok kötü
k. (sevāniḥ-i k.) 334b/12

keşīrü'l-taḳṣīr < *Ar.* Kusuru çok olan, günahı çok olan

k. 350a/16

keşret < *Ar.* Çokluk, bolluk; kalabalık

k. +niŋ 333a/1, 333a/2

k. +de (‘iddet ü k.) 373b/17

k. +i 339a/4

keş-ā-keş < *Far.* Çekişme, münakaşa, mücadele

k. +i bile 354a/10

keşşāf < *Ar.* Keşfeden; gizli anlamları, sırları çözen

k. 367a/4

keştī < *Far.* Gemi

k. 364a/1

k. -yi muḥārebe sürüp 346b/3

k. -yi nūr sürüp durur 322b/1

kevākib < *Ar.* Yıldızlar

k. 324b/1, 373b/5

k. kibi 351b/5

kevkeb < *Ar.* Yıldız

k. -i dıraḫşende-i dāmene-vār 338a/16

k. -i vuṣūl-ı südād 347a/15

kevkebe < *Ar.* Yıldız; atlı süvari; hükümdarın yanında sancak gibi tutulan, göndere takılı, çelikten parlak top (Metinde “kevkebe-i vālā” ifadesinin, Han’ın ordusu, atlı süvarileri için kullanıldığı anlaşılmaktadır.)

k. -i hümāyūnı 353a/13

k. -i iclāl ḳıldı (maḳarr-ı k.) 324b/12

k. -i nuṣret-iltizām ḳıldı (maḳarr-ı k.) 321a/11

k. -i vālā 313a/12, 319a/5, 319a/17, 320a/12, 324b/13, 324b/17, 339a/6, 339b/1, 342b/11, 344b/3, 344b/6, 372b/17, 378b/3, 378b/9, 379b/13

k. -i vālā bile 322b/4, 345a/1

k. -i vālāġa 342a/1

k. -i vālādın 313a/7

k. +si birle 315b/7

k. -i vālānıŋ 348b/7, 376b/6, 378b/12

kevkebe < *Far.* Gösteriş, debdebe, tantana

k. -i mā-lā-kelām bile 340b/11, 340b/16

k. -i nuṣret-intimā bile 318a/15

k. -i tamām 324b/7, 326b/2

k. -i tamām bile 311b/15, 355a/17

kevkeb-efşān < *Ar.+Far.* Yıldız saçan, parlatan

k. étip 303a/9

kevşer < *Ar.* Cennette bulunan kutsal havuz veya akarsu

k. 302b/13, 317b/5, 363a/8

keyfiyyet < *Ar.* Durum, hâl, vaziyet

k. +i 360b/6

keyhān-pūy < *Ar.* Dünyayı araştıran, dünyayı dolaşan, her yere koşan

k. (mevākib-i k.) 333b/5, 368a/11

k. (mevkib-i k.) 378b/5

k. (ordu-yı k.) 321a/10, 334a/2, 342b/14

k. +nı (ordu-yı k.) 340b/16

Keyvān < *Far.* Zuhal gezegeni, Satürn

k. +ġa 366b/5

Keyvān-rif'at < *Far.+Ar.* Satürn gibi yüce, Satürn kadar yüksek

K. 340b/10

K. (pād-şāh-ı K.)311a/6

kéç Geç, erken zıttı

k. 324b/11, 378b/3

kéç- Geçmek, bir yerden başka bir yere gitmek

k. -ip 304a/3, 318a/8, 329b/12

k. -üp 332b/3

kéçe Gece, tün, şeb

k. 308a/6, 311b/2, 312a/3, 329a/14, 331b/6, 338a/17, 342a/1, 342a/6, 347b/12, 349b/8, 351b/17, 352a/17, 355a/13, 380a/11

k. +niŋ 303a/2, 338b/1

k. +din burun 380a/5

k. +si 304a/11, 318a/12, 320a/14, 338a/13, 347b/9, 349b/3, 364a/8, 365a/12, 368a/14

k. +si durur érdi 324a/16, 358a/14

k. +side 307a/6

k. +ler 349b/5

k. +lerde 342a/15

kéçür- Geçirmek, etmek, yapmak

k. -geyler (zindegānlıġ k.) 370b/12

k. -ür érdi (rūzgār k.) 333b/12, 371b/17

kél- Gelmek, ulaşmak, varmak

k. -ür 328b/17, 338b/5

k. -mişem 350b/3

k. -di 302b/14, 314a/14, 314a/9, 323b/16, 350b/4, 364b/12, 365b/10, 376a/17, 378a/8, 378b/12

k. -diler 306a/5, 318a/13, 330b/2, 357b/7

k. -se 325a/6, 348a/16

k. -ip 308a/3, 310a/15, 312a/17, 313a/8, 316b/2, 317a/14, 319a/7, 321b/5, 322a/9, 324b/16, 332b/10, 340b/6, 342a/1, 347a/6, 348a/13, 348a/9, 348b/6, 351b/2, 351b/6, 352a/1, 352b/2, 354b/5, 355a/13, 358b/16, 359a/2, 360a/9, 363b/4, 375a/7, 375b/13, 376a/9, 378a/2

k. -ip (artuḳ k.) 316a/6

k. -ip (muvāfıḳ k.) 347b/6

k. -üp 327b/15

k. -günçe 317a/8, 376a/12

k. -geç 343a/11

k. -gen 300b/16, 330b/1, 375a/9, 377b/9

k. -gendin soŋra 347a/5, 376a/15

k. -ür érdük 325a/10

k. -ür érdiler 309b/16

k. -ür érken durur 309b/10

k. -miş érdi 363a/1

k. -ip durur érdi 300b/7, 316b/16, 342a/14

k. -ip durur érdiler 328b/16, 380a/6

kélmeklig Gelme durumu, bir yerden bir yere ulaşma durumu

k. +iŋ 327b/5

kéltür- Getirmek, gelmesini sağlamak

k. -üp durur 324a/3, 352a/2

k. -üp dururlar 357b/4, 377a/9, 378a/15

k. -üp dururlar (siyāset-gāhġa k.) 356a/3

k. -diŋ 315a/8

k. -di 315a/7, 341b/11, 367b/3

k. -diler 324a/1, 356a/16

k. -üp 309a/10, 318a/3, 334a/10, 351b/10, 352b/6, 355a/7, 360b/15, 367a/15, 371b/5, 377b/3

k. -ürġa 360b/12
k. -gen 318a/13, 340a/3, 348b/9, 358b/17
k. -gendin soŋra 374b/5
k. -ür érmiş 349b/6
k. -miş érdi 373a/3
k. -üp durur érdi 301b/17, 314b/5
k. -üp durur érdiler 319a/9, 357a/8
k. -üp érdiler 326a/14
k. -megen bolsa 378a/9

kéltürmeg Getirmek, gelmesini sağlamak
k. +i 306b/14
k. +i (çapavul k.) 330a/4

kéltürt- Getirtmek, getirme işini yaptırmak
k. -üp 354a/17

kéme Gemi, su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt
k. 321b/13, 322a/17, 338b/12, 339a/12, 339a/16
k. bile 311b/17, 338b/11, 342b/16, 349b/6
k. ve sal bile 306a/16
k. +ġa 339a/8
k. +din 339a/10
k. +sin 321b/1
k. +ler 315b/13
k. +ler bile 339a/17, 342a/1

kéŋ Geniş, dar karşıtı
k. 379a/15

kéŋlik Genişlik, geniş olma durumu
k. içre 377b/7

kérek Gerek, lazım
k. +dür 315a/16, 349a/7

kés- Bıçak, makas gibi kesici bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak, kesmek
k. -ti 364b/12
k. -ip 308a/14, 354b/13, 354b/15
k. -erde 340b/7
k. -ken (baş k.) 301a/12
k. -ip érdi 301b/2

késil- Kesilmek, kesme işi yapılmak
k. -di 365b/11
k. -di (ṭāġī k.) 364b/12

késtür- Kestirmek, kesme işini yaptırmak
k. -üp durur 315a/14
k. -di 363b/10

két- Gitmek, bir yöne doğru yönelmek

k. -ti (helāket varṭasıġa k.) 379b/7

k. -diler 307a/10

kétür- Getirmek, gelmesini sağlamak

k. -medi 373a/7

kéy- Giymek, örtünüp korunmak için bir elbiseyi vücuda geçirmek

k. -ip 316a/1, 316a/2, 322b/9 (2 defa)

k. -gen 301b/6

kéyin Arka, geri

k. 325a/13

k. +din 306b/14, 308a/11, 309b/16, 310a/4, 310b/1, 323b/2, 330b/4, 349a/4, 357b/2, 357b/5, 359b/4

kéyür- Giydirmek

k. -üp dururlar (ḥayṭa-ı taṣarrufıġa k.) 330a/17

k. -di (‘aḳd-ı nikāḥıġa k.) 334a/8

k. -geyler 304b/4

k. -üp (‘amelġa k.) 356a/10

kéyürmek Giydirmek

k. (silkige k.) 332b/15

kéz- Gezmek, bir yerde dolaşmak, yürümek

k. -er 339a/9

k. -ip 342a/10

k. -er érdiler 342b/6

ḳıbāb < *Ar.* Kubbeler, tepesi yarım küre şeklinde bina damları

ḳ. 312b/11

ḳ. -ı cidāl u ḳıtāl 304b/7

ḳ. +ı 351b/4, 367a/3

ḳıble < *Ar.* Müslümanların manaz kılarken döndükleri yön, Mekke ve Kâbe tarafı, güney

ḳ. 348b/4, 379b/9

ḳ. -i ehl-i yaḳīn 350a/17

ḳ. -i erbāb-ı sa‘ādet 349b/14

ḳ. +ġa 380a/12

ḳ. +side 340a/6, 355b/1

ḳıdve < *Ar.* Kendisine güvenilerek peşinden gidilecek örnek insan, önder, lider

ḳ. -i dūdmān (murtażā-yı ḳ.) 309b/2

ḳ. -i ḫānedān-ı Murtażavī 331a/13

ḳıdvetü’l-‘uẓemā < *Ar.* Seçkin insanların önderi, büyük insanların lideri

ḳ. 377a/1

ḳıdvetü'l-efāżil < *Ar.* Fazilet sahibi insanların önderi

ḳ. 371b/14

ḳıdvetü'l-etḳıyā < *Ar.* Takva sahibi insanların önderi

ḳ. 338a/2

ḳıdvetü'l-evliyā < *Ar.* Evliyaların önderi

ḳ. (ḥażret-i ḳ.) 349b/17

ḳıdvetü'l-küberā < *Ar.* Büyük insanların önderi

ḳ. 307b/6

ḳıdvetü's-sālikīn < *Ar.* Saliklerin önderi, tarikat yoluna girenlerin lideri

ḳ. 335b/17

ḳıl- Kılmak, etmek, yapmak

ḳ. -ur (ārzū-yı ifṭār ḳ.) 350b/15

ḳ. -ur (ber-bād k.) 314b/14

ḳ. -ur (edā ḳ.) 366b/4

ḳ. -ur (du'ā ḳ.) 366b/6, 367b/14

ḳ. -ur (ġavṣ ḳ.) 308b/8

ḳ. -ur (ḫˇār ḳ.) 372a/1

ḳ. -ur (reh-i ṭab'-peẕīr ḳ.) 321a/9

ḳ. -ur (ṣāf ḳ.) 376b/1

ḳ. -ur (üfūl ḳ.) 323b/1

ḳ. -ur (tābiş ḳ.) 334b/12

ḳ. -ur (tāze vü ter ḳ.) 315a/1

ḳ. -ur (ṭuġyān ḳ.) 321b/11

ḳ. -ur-miz (iṭā'at ḳ.) 376a/7

ḳ. -mış (maḥv ḳ.) 363a/13

ḳ. -mış durur (vābeste ḳ.) 333a/2

ḳ. -mış dururlar (helāk ḳ.) 357a/11

ḳ. -ıp durur ('arż ḳ.) 317b/14

ḳ. -ıp durur (duḫūl ḳ.) 355a/9

ḳ. -ıp durur (giriftār ḳ.) 329a/11

ḳ. -ıp durur (ḥareket ḳ.) 379b/13

ḳ. -ıp durur (irāde ḳ.) 344b/16

ḳ. -ıp durur (mefḫar-ı menāzil ḳ.) 318b/13

ḳ. -ıp durur (mün'aḳid ḳ.) 345b/11

ḳ. -ıp durur (nām-zed ḳ.) 370b/9

ḳ. -ıp dururlar ('āzim-i ṣaḥrā-yı 'adem ḳ.) 358b/6

ḳ. -ıp dururlar (esīr ü ḳatl ḳ.) 374a/12

ḳ. -ıp dururlar (gülistān ḳ.)

345a/11

ḳ. -ıp dururlar (irsāl ḳ.)

369a/15, 380a/4

ḳ. -ıp dururlar (istimdād-ı himmet ḳ.) 350a/6

ḳ. -ıp dururlar (ḳabūl ḳ.) 328a/2

ḳ. -ıp dururlar (ḳışlaḳ ve nişīmen-gāh ḳ.) 374b/14

ḳ. -ıp dururlar (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı iclāl ḳ.) 318b/3

ḳ. -ıp dururlar (mażreb-i bār-gāh-ı nüzūl-ı iclāl ḳ.) 340b/12

ḳ. -ıp dururlar (ma‘zūl ḳ.)

305b/17

ḳ. -ıp dururlar (me’mūr ḳ.)

331a/9, 358a/2

ḳ. -ıp dururlar (mecrūḥ-ı tīġ-ı kīn ḳ.) 346b/1

ḳ. -ıp dururlar (mevsūm ḳ.)

327b/17

ḳ. -ıp dururlar (muḫayyem-i ḫıyām-ı meymenet-encām ḳ.)

326b/5

ḳ. -ıp dururlar (mümtāz u ser-bülend ü ercümend ḳ.) 331b/12

ḳ. -ıp dururlar (mümtāz u ser-efrāz ḳ.) 370a/7

ḳ. -ıp dururlar (müteḳallid ḳ.)

374b/3

ḳ. -ıp dururlar (nām-zed ḳ.)

328b/1, 330a/12, 371a/7

ḳ. -ıp dururlar (nüzūl ḳ.) 344b/9

ḳ. -ıp dururlar (nüzūl-ı iclāl ḳ.)

329b/12, 357a/4

ḳ. -ıp dururlar (rāhī ḳ.) 359b/1

ḳ. -ıp dururlar (ser-efrāz ḳ.)

360a/12

ḳ. -ıp dururlar (ta‘yīn ḳ.)

302b/11

ḳ. -dum (müşāhede ḳ.) 350a/13

ḳ. -dıŋ (‘ıyd-gāh ḳ.) 367b/9

ḳ. -dıŋ (men‘ ḳ.) 366b/1

ḳ. -dıŋ (rükūb ḳ.) 367a/13

ḳ. -dıŋ mu (iştirā ḳ.) 315a/10

ḳ. -dı (ābād ḳ.) 302b/12

ḳ. -dı (āġāz ḳ.) 324b/5, 378b/7

ḳ. -dı (āheng ḳ.) 363b/9

ḳ. -dı (‘anber-ālūd ḳ.) 339b/16

ḳ. -dı (ārām-güzīn-i ṭarīḳ-ı temkīn ḳ.) 349a/7

ḳ. -dı (‘aṭā ḳ.) 335a/7

ḳ. -dı (atalıḳ ḳ.) 304a/17

ḳ. -dı (‘aṭf-ı ‘inān ḳ.) 340b/2, 343b/1

ḳ. -dı (ʿayān ḳ.) 301b/3

ḳ. -dı (āzād ḳ.) 330a/3

ḳ. -dı (bāde-peymāsı ḳ.) 312a/9

ḳ. -dı (bat ḳ.) 361a/16

ḳ. -dı (behre-ver ḳ.) 332a/8

ḳ. -dı (behre-yāb-ı bāde-i iṭmīnān ḳ.) 356a/13

ḳ. -dı (bend ḳ.) 303b/15

ḳ. -dı (berūmend ü ber-ḫūrdār ḳ.) 335b/17

ḳ. -dı (cā ḳ.) 366b/2

ḳ. -dı (daʿvet ü delālet ḳ.) 320a/1

ḳ. -dı (derd ü miḥnet-i ġam ḳ.) 325b/14

ḳ. -dı (dest-fersūd-ı teṭāvül ḳ.) 339b/7

ḳ. -dı (devr ḳ.) 321b/8

ḳ. -dı (dīnār-baḫş ḳ.) 301b/4

ḳ. -dı (edā ḳ.) 314b/6

ḳ. -dı (emīn ḳ.) 368b/1

ḳ. -dı (emr ḳ.) 371b/6

ḳ. -dı (ġāret ḳ.) 334a/5

ḳ. -dı (ġarīḳ ḳ.) 346b/8

ḳ. -dı (ġayret-i behişt-i berīn ḳ.) 377a/7

ḳ. -dı (germ ḳ.) 323a/8

ḳ. -dı (germ-rev-i vādī-yi fenā ḳ.) 367b/10

ḳ. -dı (gevher-efşān ḳ.) 347a/15

ḳ. -dı (ḫaber-dār ḳ.) 336b/15

ḳ. -dı (hem-ser ḳ.) 331b/11, 353a/5, 379b/10

ḳ. -dı (ḫırām ḳ.) 302a/13

ḳ. -dı (ḫizmetin ḳ.) 348a/8

ḳ. -dı (ḫurūş ḳ.) 315b/17

ḳ. -dı (ışrār ḳ.) 364b/10

ḳ. -dı (iḫtiyār ḳ.) 303b/9, 366b/7

ḳ. -dı (iltimās ḳ.) 314a/2

ḳ. -dı (intiḫāb ḳ.) 320b/5

ḳ. -dı (irsāl ḳ.) 307a/5, 313b/11, 338a/5, 352a/16, 369a/10, 375b/8

ḳ. -dı (īṣār ḳ.) 350a/9

ḳ. -dı (istidʿā ḳ.) 331a/17

ḳ. -dı (kerāmet ḳ.) 373a/10

ḳ. -dı (ḳırān ḳ.) 327b/2

ḳ. -dı (ḳulaġın aġır ḳ.) 361a/16

ḳ. -dı (leked-kūb-ı mevākib ḳ.) 343b/4

ḳ. -dı (maʿṭūf ḳ.) 344b/6, 360b/3

ḳ. -dı (maġlūb u menkūb ḳ.)

340a/11

ḳ. -dı (maḥż-ı ʻadl ḳ.) 366b/12

ḳ. -dı (maḫṣūṣ ḳ.) 368b/4

ḳ. -dı (maḳarr-ı kevkebe-i iclāl ḳ.) 324b/12

ḳ. -dı (maḳarr-ı kevkebe-i nuṣret-iltiżām ḳ.) 321a/11

ḳ. -dı (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı cāh u celāl ḳ.) 377b/12

ḳ. -dı (manṣūb ḳ.) 371a/4

ḳ. -dı (maṣrūf ḳ.) 363a/16

ḳ. -dı (mażreb-i bār-gāh-ı felek-iştibāh ḳ.) 327a/6

ḳ. -dı (mażreb-i bār-gāh-ı iḳbāl ḳ.) 331b/5

ḳ. -dı (mefḫar-ı menāzil ḳ.) 339b/2, 360b/4

ḳ. -dı (mekremet ḳ.) 356a/12

ḳ. -dı (merḥale-peymā-yı behcet ḳ.) 356b/2

ḳ. -dı (merḥamet ḳ.) 302a/1, 326b/15, 353b/10

ḳ. -dı (meşġūl ḳ.) 354a/14

ḳ. -dı (muḫayyem-i ḫıyām-ı iḳbāl ḳ.) 313b/2

ḳ. -dı (muḳarrer ḳ.) 320b/7, 324a/15, 327a/1, 378a/6

ḳ. -dı (muṣāḥib ḳ.) 341b/15

ḳ. -dı (muṭlaḳu'l-ʻinān ḳ.) 340a/4

ḳ. -dı (muvāfıḳ ḳ.) 358a/6

ḳ. -dı (müderris ḳ.) 371a/2

ḳ. -dı (mümtāz ḳ.) 348a/6

ḳ. -dı (mümtāz u müsteṣnā ḳ.) 372b/5

ḳ. -dı (münʻaṭıf ḳ.) 324b/8

ḳ. -dı (münevver ḳ.) 326a/4, 361a/15

ḳ. -dı (münhezim ü firārī ḳ.) 346a/9

ḳ. -dı (müzeyyen ḳ.) 317b/6

ḳ. -dı (nām-zed ḳ.) 307b/16, 318a/1, 331a/7, 345a/4, 374b/7

ḳ. -dı (neş'e-endūz-ı ḫum-ḫāne-i ʻafv ḳ.) 323b/14

ḳ. -dı (neş'e-rübā-yı peymāne-i ṣervet ḳ.) 301b/9

ḳ. -dı (nezāhat-baḫş-ı gülistān-ı irem ḳ.) 302b/9

ḳ. -dı (nüzūl ḳ.) 307a/14, 332a/14, 341b/17, 354a/11

ḳ. -dı (penāh-ı ʻāfiyet ḳ.) 358a/12

ḳ. -dı (pīrāye-pūş-ı ʻāṭıfet ḳ.)

343a/11

ḳ. -dı (pīş-keş ḳ.) 340a/2

ḳ. -dı (pīş-nihād-ı ḫāṭır ḳ.) 375b/12

ḳ. -dı (reşk-i gülistān-ı irem ḳ.) 331b/3, 338b/9

ḳ. -dı (reşk-i şehristān-ı Çīn ḳ.) 315b/6

ḳ. -dı (reşk-i taḫt-gāh-ı ḫuld-ı berīn ḳ.) 368a/8

ḳ. -dı (revāne-i Ḫˇārezm-i İrem Bezm ḳ.) 352a/13

ḳ. -dı (rücū‘ ḳ.) 327a/3

ḳ. -dı (rükūb ḳ.) 311b/14, 337a/11

ḳ. -dı (ṭaleb ḳ.) 358a/1

ḳ. -dı (sirāyet ḳ.) 379b/6

ḳ. -dı (ṭulū‘ ḳ.) 338a/17

ḳ. -dı (suyurġal ḳ.) 306a/3

ḳ. -dı (şād ḳ.) 325b/11

ḳ. -dı (şāh ḳ.) 301a/4

ḳ. -dı (şikār ḳ.) 337a/12, 358b/12

ḳ. -dı (ta‘yīn ḳ.) 324b/3, 336a/4, 360a/3, 371b/11, 378a/17

ḳ. -dı (te‘ākub ḳ.) 346b/7

ḳ. -dı (tefvīż ḳ.) 370a/13

ḳ. -dı (veche-i himmet ḳ.) 335a/1

ḳ. -duḳ (müşāhede ḳ.) 323a/13

ḳ. -dılar (āġāz ḳ.) 374a/6

ḳ. -dılar (‘aḳd ḳ.) 373b/2

ḳ. -dılar (‘aṭf-ı ‘inān ḳ.) 346b/13

ḳ. -dılar (āzād ve muṭlaḳu’l-‘inān ḳ.) 329b/1

ḳ. -dılar (‘azīmet ḳ.) 306b/3

ḳ. -dılar (ber-pāy ḳ.) 319b/14, 326a/8, 355a/2

ḳ. -dılar (cilve-ger ḳ.) 346a/2

ḳ. -dılar (dād-ḫˇāhlıġ ḳ.) 337a/4

ḳ. -dılar (defn ḳ.) 341b/10

ḳ. -dılar (dest-gīr ḳ.) 323b/4, 329b/7

ḳ. -dılar (du‘ā ḳ.) 335b/13

ḳ. -dılar (esīr ḳ.) 329a/17

ḳ. -dılar (ḥareket ḳ.) 304b/2

ḳ. -dılar (ifşā ḳ.) 363a/4

ḳ. -dılar (iḫtirā‘ ḳ.) 351a/10

ḳ. -dılar (iḫtiyār ḳ.) 305a/14

ḳ. -dılar (irsāl ḳ.) 317a/4, 330b/16, 376a/15

ḳ. -dılar (isticāze ḳ.) 360b/16

ḳ. -dılar (istiġāṣe ḳ.) 304b/17

ḳ. -dılar (ḳāyim ḳ.) 331b/9

ḳ. -dılar (ḳāżī ve re'īs ḳ.) 371a/15

ḳ. -dılar (maḥẓūẓ u ṣīrīn-kām ḳ.) 351b/11

ḳ. -dılar (maḳtūl u mużmaḥil ḳ) 343b/17

ḳ. -dılar (memlū ve meşḥūn ḳ.) 351b/14

ḳ. -dılar (menkūb u maḳhūr ḳ.) 345b/8

ḳ. -dılar (menzil ḳ.) 328b/4

ḳ. -dılar (meşġūl ḳ.) 345a/6

ḳ. -dılar (mihmān ḳ.) 376a/17

ḳ. -dılar (muḥārebe ḳ.) 359a/15

ḳ. -dılar (muḥāṣara ḳ.) 342a/17

ḳ. -dılar (muḳarrer ḳ.) 371b/14

ḳ. -dılar (muḳayyed ḳ.) 360b/15

ḳ. -dılar (muvāfaḳat ḳ.) 320a/10

ḳ. -dılar (müretteb ḳ.) 373a/16

ḳ. -dılar (müzeyyen ve mücellā ve müberhen ḳ.) 345a/16

ḳ. -dılar (naḳl ḳ.) 315b/14

ḳ. -dılar (naṣb ḳ.) 313a/10

ḳ. -dılar (nüzūl ḳ.) 329a/15, 348b/4

ḳ. -dılar (penāh ḳ.) 340a/16

ḳ. -dılar (rāhī ḳ.) 320a/13

ḳ. -dılar (revāne ḳ.) 305a/3, 324b/4

ḳ. -dılar (ṣarf-ı 'inān ḳ.) 314b/1

ḳ. -dılar (ser-pençe-i taḳdīr ḳ.) 350b/13, 368b/11

ḳ. -dılar (şād-āb u ḫandān ḳ.) 314a/7

ḳ. -dılar (şāyi' ḳ.) 348a/17

ḳ. -dılar (şuġūl ḳ.) 342a/11

ḳ. -dılar (te'ākub ḳ.) 310a/17, 310a/6, 328b/17

ḳ. -dılar ('ubūr ḳ.) 339a/12

ḳ. -ġay (köç ḳ.) 324a/16

ḳ. -ġay (şād-āb ḳ.) 315a/8

ḳ. -ġaylar (irsāl ḳ.) 375b/4

ḳ. -ġaylar (mürāca'at ḳ.) 377a/16

ḳ. -ġaylar (şād-kām ḳ.) 371b/13

ḳ. -ġaylar (zindegānlıġ ḳ.) 368a/4

ḳ. (nevāzişler ḳ.) 350b/5

ḳ. (rūzī ḳ.) 364a/7

ḳ. (çāre ḳ.) 350b/3

ḳ. (da'vet-i iṭā'at ḳ.) 369b/1

ḳ. (feṯḥ lāzımı ḳ.) 325b/14

ḳ. (ḫiẕmet-i şāyeste ḳ.) 348a/6

ḳ. (iş ḳ.) 314a/15

ḳ. (mülāzımı ḳ.) 325b/14

ḳ. (sür‘at ḳ.) 369b/2

ḳ. -sun (berāber ḳ.) 364a/3

ḳ. -sun (müheyyā ve āmāde ḳ.) 351a/2

ḳ. -ıŋ 376a/13

ḳ. -sam (reh-nümūnlıġ ḳ.) 317b/16

ḳ. -saŋ (müheyyā ḳ.) 352b/14

ḳ. -saŋ soraġ 352b/15

ḳ. -saŋ (rükūb ḳ.) 367a/10

ḳ. -saŋ (güẕer ḳ.) 317b/6

ḳ. -sa (temāşā ḳ.) 363b/6

ḳ. -sa (teveccüh ḳ.) 370b/4

ḳ. -sa (naẓar ḳ.) 373a/16

ḳ. -sa (‘udūl ḳ.) 333a/13

ḳ. -saŋız (iş ḳ.) 376a/13

ḳ. -salar (müzeyyen ḳ.) 369a/16

ḳ. -a almaydur érdiler (‘ubūr ḳ.) 316a/16

ḳ. -a başladı (sirāyet ḳ.) 323a/7

ḳ. -ıp (‘afv ḳ.) 343a/13, 356a/11

ḳ. -ıp (āġāz ḳ.) 374a/15, 378b/16

ḳ. -ıp (aġmāż ḳ.) 353b/10

ḳ. -ıp (‘anber-ālūd ḳ.) 353a/15

ḳ. -ıp (ārām-gāh ḳ.) 368b/12

ḳ. -ıp (ārām-güzīn ḳ.) 374a/9

ḳ. -ıp (ārāste ḳ.) 326b/13, 339b/17, 341a/7, 345b/14

ḳ. -ıp (‘arż-ı sipāh ḳ.) 327a/7

ḳ. -ıp (āşkārā ḳ.) 316a/3

ḳ. -ıp (‘aṭf-ı ‘inān ḳ.) 357b/9

ḳ. -ıp (atlıġ ḳ.) 312b/4

ḳ. -ıp (āyīn-i ṣıdḳ u ṣafā ḳ.) 335b/12

ḳ. -ıp (bahāne ḳ.) 302a/11, 307b/3, 311a/4

ḳ. -ıp (bār-yāb-ı devlet-i ḥużūr ḳ.) 335a/6

ḳ. -ıp (behremend ḳ.) 361a/11

ḳ. -ıp (behremend-i ‘āṭıfet ḳ.) 356a/17

ḳ. -ıp (ber-pāy ḳ.) 308b/13

ḳ. -ıp (bulcar ḳ.) 354a/5, 354a/7

ḳ. -ıp (cilve ḳ.) 344b/12

ḳ. -ıp (cilve-ger ḳ.) 324b/1

ḳ. -ıp (cüdā ḳ.) 303b/15

ḳ. -ıp (cür’et ḳ.) 307b/1

ḳ. -ıp (çemenistān-ı devlet ü

celāl) 355b/2

ḳ. -ıp (çüst-destlik ḳ.) 354b/10

ḳ. -ıp (der-be-der ḳ.) 334a/6

ḳ. -ıp (dest-fersūd-ı teṭāvül ḳ.) 350b/14

ḳ. -ıp (dest-gīr ḳ.) 357a/8

ḳ. -ıp (emr ḳ.) 361a/6

ḳ. -ıp (esīr ḳ.) 332b/6

ḳ. -ıp (esīr-i şikenc ḳ.) 342a/9

ḳ. -ıp (élçi ḳ.) 324b/10, 369a/10, 369a/15

ḳ. -ıp (ferāhem ḳ.) 359a/11

ḳ. -ıp (ġacarçı ḳ.) 328b/7

ḳ. -ıp (ġalebe ḳ.) 304b/9

ḳ. -ıp (ġāret ḳ.) 323a/10

ḳ. -ıp (ġāret ü tārāc ḳ.) 329b/7, 340b/9

ḳ. -ıp (güm ḳ.) 321a/3

ḳ. -ıp (ḫaber-dār ḳ.) 358a/13

ḳ. -ıp (ḫalāṣ ḳ.) 356a/16

ḳ. -ıp (ḫam ḳ.) 313a/13

ḳ. -ıp (ḥamle ḳ.) 303b/7, 346a/8

ḳ. -ıp (ḫarāb u vīrān ḳ.) 358a/5

ḳ. -ıp (harāvul-ı leşker-i ẓafer-penāh ḳ.) 378b/1

ḳ. -ıp (ḥareket ḳ.) 313a/9, 319a/6, 329b/15

ḳ. -ıp (ḥareket-i meẕbūḥī ḳ.) 330a/8

ḳ. -ıp (ḫāṭır-nişān ḳ.) 300b/9

ḳ. -ıp (ḥavāle ḳ.) 326b/17, 345a/13

ḳ. -ıp (ḥayret ḳ.) 326a/12

ḳ. -ıp (hem-ʿinān-ı rükūb ḳ.) 377b/4

ḳ. -ıp (hem-vār ḳ.) 339a/5

ḳ. -ıp (herze-gerdlik ḳ.) 372b/17

ḳ. -ıp (himmet ḳ.) 307b/1

ḳ. -ıp (ıżṭırāb ḳ.) 308a/4

ḳ. -ıp (idrāk ḳ.) 343b/8

ḳ. -ıp (ifsād k.) 334a/17

ḳ. -ıp (iḥdāṯ ḳ.) 371b/11

ḳ. -ıp (iḫtilāf ḳ.) 338b/4

ḳ. -ıp (iḥtiyāṭ ḳ.) 332a/13, 338b/12

ḳ. -ıp (iḫtiyār ḳ.) 301a/1, 318b/1, 370a/11

ḳ. -ıp (iktifā ḳ.) 349b/3, 371b/1

ḳ. -ıp (inʿām ḳ.) 316a/12

ḳ. -ıp (ʿinān-tāblıġ ḳ.) 320a/7

ḳ. -ıp (ʿināyet ü merḥamet ḳ.) 341b/15

ḳ. -ıp (irāde ḳ.) 332b/15

ḳ. -ıp (irsāl ḳ.) 337b/3

ḳ. -ıp (īṣār ḳ.) 311b/12, 338a/7

ḳ. -ıp (istidlāl ḳ.) 343a/8

ḳ. -ıp (istiḳāmet ḳ.) 369b/16

ḳ. -ıp (istirdād ḳ.) 323b/6, 375b/3

ḳ. -ıp (iştiġāl ḳ.) 302a/7

ḳ. -ıp (ḳabūl ḳ.) 316b/14

ḳ. -ıp (ḳara ḳ.) 351b/8

ḳ. -ıp (ḳaṭ‘ ḳ.) 323a/17

ḳ. -ıp (ḳaṭ‘-ı menāzil ḳ.) 312b/6, 326a/3, 361a/13, 377a/16, 379b/11

ḳ. -ıp (ḳaṭ‘-ı merāḥil ḳ.) 332b/3

ḳ. -ıp (ḳaṭ‘-ı mesāfet ḳ.) 308a/7, 318a/7, 319a/11, 320a/13, 339b/15

ḳ. -ıp (ḳaṭ‘-ı ṭarīḳ ḳ.) 374b/1

ḳ. -ıp (ḳurbān ḳ.) 373a/6

ḳ. -ıp (kūşiş ḳ.) 325a/16

ḳ. -ıp (kül ḳ.) 358b/3

ḳ. -ıp (lemḥa-ı te’emmül ḳ.) 315a/11

ḳ. -ıp (maḥbūs ḳ.) 304a/10

ḳ. -ıp (maġlūb u münhezim ḳ.) 377b/2

ḳ. -ıp (maḳarr-ı sürādıḳ-ı felek-iştibāh ḳ.) 312b/8

ḳ. -ıp (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı iclāl ḳ.) 337a/14

ḳ. -ıp (maḳtūl u me’sūr ḳ.) 349b/9

ḳ. -ıp (manẓūr-ı naẓar-ı ‘uṭūfet ḳ.) 361a/4

ḳ. -ıp (ma‘rūż-ı rāy-ı ‘ālem-ārāy ḳ.) 378a/4

ḳ. -ıp (maṣḥūb ḳ.) 307b/15, 310b/11, 320a/12, 338b/11, 369a/7, 375a/15, 375b/8

ḳ. -ıp (ma‘ṭūf ḳ.) 329a/4

ḳ. -ıp (me’men ḳ.) 307a/1

ḳ. -ıp (me’mūr ḳ.) 340b/16

ḳ. -ıp (mecrūḥ u maḳtūl ḳ.) 349a/15

ḳ. -ıp (meftūḥ ḳ.) 335a/7

ḳ. -ıp (memnū‘ ḳ.) 355b/15

ḳ. -ıp (merḥamet ḳ.) 370b/17

ḳ. -ıp (merḥamet ü mürüvvet ḳ.) 370b/1

ḳ. -ıp (mesdūd ḳ.) 346b/7, 374a/11

ḳ. -ıp (mevḳūf ḳ.) 352a/15

ḳ. -ıp (mevrid-i emn ü emān ḳ.) 368a/17

ḳ. -ıp (mevrid-i pertev-i ʿāṭıfet-i ṣāḥib-ḳırānī ḳ.) 372a/3
ḳ. -ıp (meyl ḳ.) 302a/9
ḳ. -ıp (muʿaṭṭar ḳ.) 317b/3, 328b/11
ḳ. -ıp (muḥāṣara ḳ.) 354a/4
ḳ. -ıp (muḳaddeme-i sipāh ḳ.) 339b/4
ḳ. -ıp (muḳarrer ḳ.) 337a/9
ḳ. -ıp (muḳayyed ḳ.) 324a/1
ḳ. -ıp (munṣarif ḳ.) 347a/3
ḳ. -ıp (muvāżaʿa ve mübāyaʿa ḳ.) 334b/8
ḳ. -ıp (mülāzım-ı rikāb-ı hümāyūn ḳ.) 357b/1
ḳ. -ıp (mülebbes-i ḫıla'-ı girān-bahā ḳ.) 301b/15
ḳ. -ıp (mülebbes-i libās-ı ʿāṭıfet ḳ.) 370a/5
ḳ. -ıp (mümtāz u müsteṣnā ḳ.) 365a/15
ḳ. -ıp (mümtāz u ser-efrāz ḳ.) 323b/8
ḳ. -ıp (münʿaḳid ḳ.) 305a/9
ḳ. -ıp (müntaḫab ḳ.) 308a/9
ḳ. -ıp (mürüvvet ü mekremet ḳ.) 340a/3
ḳ. -ıp (müşāhede ḳ.) 329a/1
ḳ. -ıp (müteḥaṣṣın ḳ.) 367b/5
ḳ. -ıp (müzeyyen ḳ.) 327a/15
ḳ. -ıp (nām-zed ḳ.) 343b/2
ḳ. -ıp (naṣb ḳ.) 361a/11
ḳ. -ıp (nehżat ḳ.) 327a/3, 338b/9
ḳ. -ıp (nigāhīş ḳ.) 332b/8, 359b/4
ḳ. -ıp (nüzūl ḳ.) 319a/12, 361a/14, 379b/9
ḳ. -ıp (pāy-māl-ı türk-tāz ḳ.) 330a/7
ḳ. -ıp (pīş-keş ḳ.) 342b/17
ḳ. -ıp (pīş-nihād-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır ḳ.) 336b/9
ḳ. -ıp (redd ḳ.) 356a/7
ḳ. -ıp (rıżāmend ḳ.) 314b/10
ḳ. -ıp (riʿāye ḳ.) 375b/11
ḳ. -ıp (rükūb ḳ.) 307a/12, 311b/2, 320b/8, 324b/7, 327b/11, 331b/2, 332a/6, 337a/16, 343a/15, 377a/6
ḳ. -ıp (ṣarf ḳ.) 372b/15
ḳ. -ıp (ṣarf-ı ʿinān ḳ.) 309b/11
ḳ. -ıp (ṣayd ḳ.) 313a/1, 368b/15
ḳ. -ıp (sehīm ü şerīk ḳ.)

360a/15

ḳ. -ıp (selb ḳ.) 337b/15

ḳ. -ıp (senger ḳ.) 353a/5

ḳ. -ıp (serā-perde ḳ.) 315b/11

ḳ. -ıp (ser-bülend ḳ.) 370b/8

ḳ. -ıp (ser-encām ḳ.) 376a/12

ḳ. -ıp (ser-gerde ḳ.) 330a/11

ḳ. -ıp (ser-keşlik ḳ.) 354b/14, 363b/3

ḳ. -ıp (sermāye-i iṭmīnān u istiẓhār ḳ.) 353b/11

ḳ. -ıp (ser-şār-ı devlet-i pāy-dār ḳ.) 350b/7

ḳ. -ıp (ṣoḥbet-i mün‘aḳid ḳ.) 368a/15

ḳ. -ıp (süknā ḳ.) 368a/3

ḳ. -ıp (şeb-gīr ḳ.) 339b/5

ḳ. -ıp (şefḳat ḳ.) 335b/8

ḳ. -ıp (şeref-endūz-ı taḳbīl-i bisāṭ ḳ.) 369a/5

ḳ. -ıp (şerm-sār ḳ.) 351b/4

ḳ. -ıp (şīrīn-kām ḳ.) 351a/15

ḳ. -ıp (taḫallüf ḳ.) 313a/7

ḳ. -ıp (taḥvīl ḳ) 315b/14

ḳ. -ıp (tārāc ve esīr ḳ.) 307a/8

ḳ. -ıp (taṣavvur ḳ.) 320a/3

ḳ. -ıp (ta‘yīn ḳ.) 326a/1, 370a/9, 372a/17, 372a/5, 378a/5

ḳ. -ıp (ta‘yīn-i ṭalāye ḳ.) 380a/2

ḳ. -ıp (te‘ākub ḳ.) 303b/5, 308a/13, 330b/4

ḳ. -ıp (tebdīl-i aḥvāl ḳ.) 300b/14

ḳ. -ıp (tefvīż ḳ.) 323a/16, 326b/12, 357a/3

ḳ. -ıp (tekye ḳ.) 322b/4, 343b/12

ḳ. -ıp (temāşā ḳ.) 302a/12

ḳ. -ıp (terakkī ḳ.) 360a/10

ḳ. -ıp (teshīr ḳ.) 374b/5

ḳ. -ıp (tevaḳḳuf ḳ.) 377b/13

ḳ. -ıp (tevbe ḳ.) 353b/1

ḳ. -ıp (teveccüh ḳ.) 351b/1

ḳ. -ıp (tevekkül ḳ.) 308a/1

ḳ. -ıp (tevessül ḳ.) 300b/11

ḳ. -ıp (toy ḳ.) 331a/16

ḳ. -ıp (‘ubūr ḳ.) 302a/15, 306a/17, 326b/4, 327a/5, 328b/3, 350b/12, 358b/13, 377b/11

ḳ. -ıp (‘uḳūbet ḳ.) 334a/12

ḳ. -ıp (‘uryān ḳ.) 353b/5

ḳ. -ıp (üstüvār ḳ.) 340a/14

ḳ. -ıp (vesīle ḳ.) 352a/11

ḳ. -ıp (yār ḳ.) 372a/1

ḳ. -ıp (yübūset ḳ.) 316a/2

ḳ. -ıp (żabṭ ḳ.) 355b/17

ḳ. -ıp (ẓāhir ḳ.) 335b/10, 363a/9

ḳ. -ıp (zaḫm-dār ḳ.) 305a/3

ḳ. -ıp (ziyāderaḳ ḳ.) 305b/11

ḳ. -up (āşkārā ḳ.) 322b/9

ḳ. -up (ṭaleb ḳ.) 310a/12

ḳ. -ġunça (nehārī ḳ.) 307a/15

ḳ. -ıban (mübeyyen ḳ.) 315b/8

ḳ. -ġaç (ḫırām ḳ.) 378b/8

ḳ. -ġaç (sāyir ḳ.) 377b/15

ḳ. -ġalı (ābād ḳ.) 334b/1

ḳ. -ġalı (ifṭār ḳ.) 351a/8

ḳ. -urda (‘ubūr ḳ.) 348b/12

ḳ. -urda (iẓhār-ı ‘adl u dād ḳ.) 366b/10

ḳ. -urda (mürāca‘at ḳ.) 318a/10

ḳ. -urda (nehżat ḳ.) 342b/11

ḳ. -urdın (rükūb ḳ.) 338a/15

ḳ. -urġa (ābād ḳ.) 369b/14

ḳ. -urġa (cem‘ ḳ.) 370a/8

ḳ. -urġa (icrā ḳ.) 331a/16

ḳ. -urġa (iḫtiyār ḳ.) 306a/5

ḳ. -urġa (nigāhīş ḳ.) 349a/2

ḳ. -urġa (te‘ākub ḳ.) 305b/15

ḳ. -urġa (żabṭ ḳ.) 355b/11

ḳ. -ġan 353b/1, 374b/10

ḳ. -ġan (ma‘mūr ḳ.) 315a/3

ḳ. -ġan (muḥāṣara ḳ.) 359a/2

ḳ. -ġan (taṣavvur ḳ.) 319b/10

ḳ. -ġan érken dururlar (ḫar-vār ḳ.) 340b/5

ḳ. -ġandın soŋra (‘arż ḳ.) 316b/8

ḳ. -ġandın soŋra (‘ubūr ḳ.) 349a/2

ḳ. -ġandın soŋra (nüzūl ḳ.) 368a/4

ḳ. -ġandın soŋra (üfūl ḳ.) 303a/13

ḳ. -ġuçı (ser-gerdān ḳ.) 321b/1

ḳ. -ġu dék (reşkīn ḳ.) 363b/9

ḳ. -ur érdi (güncāyiş ḳ.) 358a/4

ḳ. -ur érdi (ḫiṭāb ḳ.) 337b/11

ḳ. -ur érdi (iṭā‘at u mülāzemet ḳ.) 300b/6

ḳ. -ur érdi (ḳaṭ‘ ḳ.) 323a/1

ḳ. -ur érdi (meşġūllıḳ ḳ.) 372b/2

ḳ. -ur érdi (rūşen ḳ.) 344a/12

ḳ. -ur érdi (ṭulū‘ ḳ.) 338b/2

ḳ. -ur érdi (taṣavvur ḳ.) 340a/5

ḳ. -ur érdi (zelzele ḳ.) 323a/14

ḳ. -ur érdiler (āġāz ḳ.) 309a/8

ḳ. -ur érdiler (ḫarāb u vīrān ḳ.) 355b/5

ḳ. -ur érdiler (mecrūḥ ḳ.) 341b/3

ḳ. -urlar érdi (tereddüd-i reft ü āmed ḳ.) 374b/2

ḳ. -mış durur érdiler (ḳanā‘at ḳ.) 369b/17

ḳ. -ıp durur érdi (binā ḳ.) 371a/2

ḳ. -ıp durur érdi (muṣammem ḳ.) 374b/17

ḳ. -ıp durur érdi (ref‘ ḳ.) 360a/14

ḳ. -ıp durur érdi (sipāriş ḳ.) 348a/15

ḳ. -up durur érdiler (ber-pā ḳ.) 312a/2

ḳ. -ıp durur érdiler (bünyād ḳ.) 328b/9

ḳ. -ıp durur érdiler (inşā ḳ.) 361b/6

ḳ. -ıp durur érdiler (ḳışlaḳ ḳ.) 376a/10

ḳ. -ıp érdi (dest-gīr ḳ.) 311a/4

ḳ. -ıp érdiler (iltimās ḳ.) 375a/13

ḳ. -sa érdi (būse-gāh ḳ.) 366b/4

ḳ. -sa érdi (gümān ḳ.) 334a/14

ḳ. -mas (bī-dār ḳ.) 312b/1

ḳ. -madı (şāh-ı ṣāḥib-i cāh ḳ.) 325b/12

ḳ. -madı (ṭulū‘ ḳ.) 338b/3

ḳ. -madılar (tevaḳḳuf ḳ.) 368b/16

ḳ. -ma (ibḳā ḳ.) 304a/13

ḳ. -masa (cüst-cūy ḳ.) 307b/4

ḳ. -masa (ḥāṣıl ḳ.) 314a/12

ḳ. -mas durur érdi (iḫtiyār ḳ.) 307b/14

ḳ. -mas érse (terk-i ḫilāf ḳ.) 369b/1

ḳ. -maġunça (dest-gīr ü esīr ḳ.) 310a/5

ḳ. -masdın burunraḳ (ḥareket ḳ.) 372b/17

ḳ. -may (ḳalaḳ u ıżṭırāb ḳ.) 304b/15

ḳ. -may (ḳanā‘at ḳ.) 374b/3

ḳ. -may (mu‘aṭṭal ḳ.) 377b/9

ḳ. -may (tevaḳḳuf ḳ.) 324b/16

ḳ. -mayın (eyyām-ı müdārā ḳ.) 303b/17

ḳılāde < *Ar.* Boyuna takılan süs eşyası, gerdanlık

ḳ. -i iṭā‘at durur érdiler (müteḳallid-i ḳ.) 369a/9

ḳ. -i iṭā‘atıdın 324a/1

ḳ. +siġa 374b/2

ḳıldur- Kıldırmak, ettirmek, yaptırmak

ḳ. -up durur (āvīzān ḳ.) 304a/7

ḳ. -up dururlar (ḳaṭ‘ u pāy-māl ḳ.) 341a/8

ḳ. -dı (hem-ser ḳ.) 335a/12

ḳ. -dı (münādi ḳ.) 314b/11

ḳ. -dı (şehīd ḳ.) 354b/1

ḳ. -ġay (ḫatm-ı kelāmullāh ḳ.) 338a/1

ḳ. -up (çerāġānlıġ ḳ.) 331b/7

ḳ. -up (ber-pā ḳ.) 331b/10

ḳ. -up (maḥbūs ḳ.) 334a/12

ḳ. -up (müheyyā ḳ.) 307a/13, 336a/5

ḳ. -up (mürāca‘at ḳ.) 378a/12

ḳ. -up (pāy-māl u ḫarāb ḳ.) 341b/16

ḳ. -urġa (ḥafr ḳ.) 354a/13

ḳ. -up durur érdi (maḥbūs ḳ.) 354a/16

ḳ. -ur érdi (ḫatm ḳ.) 337b/6

ḳılıç Bir veya iki yüzü keskin, uzun ve sivri, çelikten yapılmış kesici bir silah

ḳ. (nīze ve ḳ.) 303b/7

ḳ. +ıŋ 363b/14

ḳ. +ı 363a/13, 367a/16

ḳ. +ı bile 315a/3

ḳ. +ın 330b/12, 331a/3

ḳ. +lar 345b/1

ḳ. +ların 304b/14

ḳılıl- Kılma işi yapılmak, edilmek

ḳ. -dı (müşāhede ḳ.) 302a/15, 325a/3, 340b/4, 380a/14

ḳ. -sa (gül-şen ḳ.) 353b/8

ḳ. -ġan (ġāret ḳ.) 323b/5

ḳ. -ġan (iltimāsı ḳ.) 375b/1

ḳ. -ġandın soŋra (‘arża-dāşt ḳ.) 355a/15

ḳ. -ġusı durur (ẕikr ḳ.) 342b/9, 344b/14

ḳ. -ıp durur érdi (irsāl ḳ.) 327b/7

ḳılmaġ Kılmak, etmek, yapmak

→ **ḳılmaḳ**

ḳ. +ı (ṭulū‘ ḳ.) 347a/16

ḳ. +ı (zifāf ḳ.) 373a/9

ḳ. +ınıŋ (mürāca‘at ḳ.) 319b/5

ḳılmaḳ Kılmak, etmek, yapmak

→ **ḳılmaġ**

ḳ. 363a/6, 364a/5

ḳ. (da‘vet ḳ.) 352a/10

ḳ. (ṣebt ḳ.) 361b/6

ḳ. (tāze ve sīr-āb ḳ.) 314b/16

ḳ. (tekrār ḳ.) 374b/11

ḳ. (‘ubūr ḳ.) 319b/12

ḳ. bile (şikār ḳ.) 377b/14

ḳ. üçün (edā ḳ.) 331a/4

ḳ. +nı (‘azīmetin ḳ.) 332b/16

ḳ. +nı (tevaḳḳuf ḳ.) 305b/12

ḳ. +ġa (‘aḳd ḳ.) 373b/1

ḳ. +ġa (ref‘-i ḫacālet ḳ.) 310a/11

ḳ. +da (def‘ ḳ.) 369b/1

ḳ. +dın (irāde-i sefer ḳ.) 335b/3

ḳ. +ı (ḥareket ḳ.) 376b/5

ḳılmaḳlıḳ Kılmak, etmek, yapmak

ḳ. +da (tevaḳḳuf ḳ.) 349b/2

ḳır Kır, yerleşim alanlarının dışında kalan çoğu boş ve geniş yer; ormansız, ağaçsız açık alanlar, bayır

ḳ. 348b/12

ḳ. +nıŋ 320b/11

ḳ. +ġa 320b/9

ḳ. +ıda (Ereng’ni ḳ.) 348b/10

ḳır- Öldürmek, yok olmasına neden olmak

ḳ. -mayın 312b/16

ḳırā’at < *Ar.* Okuma, Kur’an-ı Kerim’i usul ve kaidelerine göre okuma

ḳ. 372b/1

ḳ. -ı ‘acemīġa 371a/17

ḳ. -ı Ḳur’ān (‘ilm-i ḳ.) 371a/15, 372b/8

ḳ. +da (ḳavā‘id-i ḳ.) 371b/16

ḳıraġ Kenar, kıyı, yan, uç, çevre

→ **ḳıraḳ**

ḳ. +ı 302b/14, 309b/6

ḳ. +ı sarı 340b/1

ḳ. +ı bile 339b/1

ḳ. +ı dék 317b/5

ḳ. +ın 312b/7, 319a/14, 327a/5, 337a/13, 353a/4, 355b/1, 377b/12

ḳ. +ıġa 325a/6, 327a/8, 347a/3

ḳ. +ıdın 329b/1

ḳ. +ıda 312a/2, 335a/11, 345b/11, 354a/7, 357b/15, 376a/12

ḳıraḳ Kenar, kıyı, yan, uç, çevre

→ **ḳıraġ**

ḳ. +ġa 325a/2

ḳıran Bir insan topluluğunun veya özellikle hayvanların büyük bir bölümünün yok olmasına neden olan hastalık veya başka bir neden, çok büyük zarar verme

ḳ. saldı 337a/12, 377b/14

ḳ. saldılar 318b/10, 346a/6

ḳ. salġuçı 328a/17

ḳ. salıp 312b/15, 346a/3

ḳırān < *Ar.* Yakınlaşma, yakınlık, yakın

ḳ. ḳıldı 327b/2

ḳırġavul Sülün, kuyruğu çok uzun, eti yenen bir kuş türü

ḳ. 312b/12

ḳırḳ Kırk

ḳ. 334b/5, 348a/14

ḳırḳ élig Kırk elli

ḳ. 345a/3

ḳışāş < *Ar.* Bir suçluyu işlediği suçun karşılığı olarak aynısı ile cezalandırma, bir fiilin yapıldığı nitelikte yapana uygulanması

ḳ. u intiḳāmdın 360b/17

ḳ. +ı üçün 304a/11, 358a/16, 360b/16

ḳ. +ıġa 357a/10

ḳış Kış, sonbahar ile ilkbahar arasındaki soğuk mevsim

ḳ. +da 374a/1

ḳışla- Kışlamak, kışı bir yerde geçirmek

ḳ. -r érdi 374a/1

ḳışlaḳ Kış mevsiminin geçirildiği yer

ḳ. 319a/14

ḳ. ḳılıp durur érdiler 376a/10

ḳ. ve nişīmen-gāh ḳılıp dururlar 374b/13

ḳıṭ'a < *Ar.* Genellikle iki beyitten oluşan, ikinci ve dördüncü mısraları kafiyeli şiir türü (Metnin tarafımıza düşen kısmında bir yer dışında şiir başlığı olarak kullanılmıştır.)

ḳ. 301a/4, 303a/6, 304a/7, 314b/13, 314b/16, 315a/15, 315a/4, 333b/14, 334a/16, 334b/10, 338b/15, 338b/4, 348a/6, 350a/17, 354b/14, 356a/13, 360a/16, 365a/16, 369a/17, 370b/12

ḳ. +nı 350a/16

ḳıtāl < *Ar.* Birbirini öldürme, vuruşma, savaş, cenk

ḳ. (ḳıbāb-ı cidāl u ḳ.) 304b/7

ḳ. (nīrān-ı ḳ.) 344b/1, 346a/17

ḳ. +nı (nīrān-ı ḳ.) 343b/16

ḳ. +ıdın 336a/13

ḳıyām < *Ar.* Kalkma, ayağa kalkma, bir işe girişme

ḳ. körgüzdiler 303b/7, 345b/17, 373a/15

ḳ. körgüzsünler 354a/4

ḳ. körgüzülgey 369a/17

ḳ. körgüzüp 318b/10, 332a/3, 371b/12, 372b/13

ḳ. körgüzüp dururlar 358b/11, 372a/11

ḳ. körgüzüp durur érdi 326b/8

ḳıyāmet < *Ar.* Son derece büyük yıkım, katlanması zor bela, büyük sıkıntı

ḳ. -i ʻayān eylep 345b/1

ḳıyās < *Ar.* Denklik, ölçü, benzetme yolu, örnekseme

ḳ. bile durur 333a/12

ḳıymet < *Ar.* Değer, paha

ḳ. +in 363b/6

ḳıymet-bahā < *Ar.* Kıymetli, değerli, pahalı

ḳ. -yı selām u edʻiyyeni (leʼālī-yi ḳ.) 314b/4

ḳız Kız, cinsiyet bakımından dişi olan, kız çocuk

ḳ. 348a/16

ḳ. bile 334b/5, 348a/14

ḳ. +ın 334b/4, 348a/14

ḳ. +ların 334a/6

ḳ. +larnı 348a/16

ki < *Far.* Ki (Bağlama edatı)

k. 301a/4, 301a/5, 301a/6, 301a/7, 301b/5, 302a/13, 302a/7, 302a/9, 302b/14, 303b/16, 304a/13, 305a/8, 306a/8, 306a/9, 307b/4, 308a/1, 312b/1, 312b/2, 312b/9, 313a/4, 314b/13, 314b/16, 316a/5, 317a/11, 317b/16, 319a/4, 319a/5, 321a/1, 321a/2, 321b/11, 321b/5, 321b/6, 321b/8, 321b/12, 323b/15, 323b/16, 325a/15, 328a/15, 329a/3, 334a/17, 335b/13, 336a/7, 338b/15, 338b/6, 339a/13 (2 defa), 342a/11,

343a/11, 343b/5, 348a/7, 350b/1, 350b/3, 351a/14, 351b/2, 351b/3, 352b/14, 354b/14, 356a/14, 358b/7, 361a/16, 363a/3, 363b/15, 363b/2, 363b/3, 363b/6, 364a/1, 364b/10, 364b/12, 366a/1, 366a/16, 366a/2, 366a/9, 366b/9, 366b/10, 366b/15, 366b/17, 367a/7, 367b/10, 367b/7, 369a/17, 370b/4, 372a/1, 372b/6, 373a/7, 379a/8

kibi Gibi (Benzetme edatı)

k. (baḥr-ı ḫurūşān k.) 322b/6

k. (buġday k.) 335a/17

k. (cennet k.) 311b/9

k. (çemen k.) 365b/8

k. (ḳāmet k.) 351b/6

k. (kevākib k.) 351b/5

k. (ḳuyaş k.) 356a/14

k. (Rüstem k.) 320b/2, 328a/15

k. (rūḥ k.) 320b/3

k. (ṭalāye k.) 342a/10

k. (ṭūfān k.) 322b/7

kibriyā < *Ar.* Büyüklük, yücelik, azamet

k. (maḫzen-i esrār-ı k.) 367a/2

kiçik Küçük, büyük karşıtı

k. 320b/15, 346b/2, 358b/4

k. (uluġ ve k.) 322a/12

kih < *Far.* Küçük, ufak

k. (piyāde-i k.) 312b/3

kilk < *Far.* Kalem, kamış kalem

k. +iniŋ 327b/8, 375a/6

kim (I) Kim (Zamir)

k. 300b/12, 304a/13, 314b/12, 325a/11, 343b/2, 366b/15, 367a/9, 371b/1, 373a/7,

k. +niŋ 318b/7

k. +ge 303a/6, 304b/10, 340a/13

kim (II) < *Far.* Ki (Bağlama edatı)

k. 300b/3, 300b/17, 301a/6, 301a/7, 301a/9, 301a/14, 301b/2, 301b/12, 301b/17, 302a/6, 302a/7, 302b/1, 302b/5, 302b/10, 302b/13, 302b/15, 303a/8, 303a/13, 303a/14, 303a/17, 303b/11, 303b/12, 303b/14, 304a/17, 304b/3, 304b/11, 304b/16, 305a/5, 305a/6, 305a/10, 305b/2, 305b/4, 305b/7,

305b/11, 305b/14, 306a/8, 306a/12, 306a/13, 306a/15, 306b/1, 306b/2, 306b/3, 306b/15, 307a/3, 307a/5, 307a/11, 307a/14, 307b/13, 308a/3, 308a/10, 308a/12, 308b/8, 308b/10, 308b/12, 309a/13, 309b/2, 309b/7, 309b/16, 310a/4, 310a/12, 310b/3, 310b/8, 311a/3, 311a/14, 311b/8, 311b/10, 312a/1, 312a/5, 312a/9, 312a/11, 312a/12, 312a/15, 312a/17, 313a/5, 313a/11, 313a/13, 313a/16, 313b/6, 314a/8, 314a/10, 314a/14, 314a/16, 314b/2, 314b/5, 314b/12, 314b/14, 315a/7, 315a/8, 315a/11, 315a/12, 315a/15, 315b/1, 315b/3, 315b/5, 315b/9, 315b/12, 316a/12, 316a/16, 316b/7, 316b/10, 316b/14, 317a/4, 317a/6, 317a/7, 317a/8, 317b/10, 317b/11, 317b/12, 317b/14, 317b/15, 318a/1, 318a/4, 318a/5, 318a/10, 318a/17, 318b/14, 319a/7, 319a/9, 319a/11, 319a/13, 319b/7, 319b/10, 319b/11, 319b/14, 320a/2, 320a/5, 320a/10, 320a/11, 320a/17, 320b/2, 320b/10, 321a/3, 321a/5, 321a/7, 321a/12, 321a/15, 321a/16, 321b/3, 321b/12, 321b/16, 322a/1, 322a/5, 322a/6, 322a/7, 322a/13, 322a/15, 322b/1, 322b/4, 322b/7, 323a/3, 323a/4, 323a/13, 323b/3, 323b/4, 323b/17, 324a/3, 324a/4, 324a/8, 324a/11, 324a/15, 324b/13, 325a/4, 325a/8, 325a/9, 325a/10, 325b/6, 325b/8, 325b/15, 326a/3, 326a/6, 326a/13, 326b/2, 326b/7, 326b/15, 327a/5, 327a/6, 327a/9, 327a/13, 327b/1, 327b/6, 327b/7, 327b/9, 327b/12, 327b/16, 328a/3, 328a/9, 328a/12, 328a/13, 328b/8, 328b/10, 328b/13 (2 defa), 328b/15, 329a/1, 329a/4,

329a/12, 329a/13, 330a/1, 330a/2, 330a/6, 330a/9, 330b/8, 331a/2, 331a/6, 331a/15, 331b/5, 331b/13, 331b/17, 332a/12, 332b/7, 332b/16, 332b/17, 333a/2, 333a/3, 333a/4, 333a/6, 333a/8, 333a/9, 333b/2, 333b/3, 333b/8, 333b/9, 333b/13, 333b/15, 334a/8, 334b/2, 334b/4, 334b/5, 334b/6, 334b/7, 334b/8, 334b/10, 334b/14, 334b/16, 335a/16, 335a/17, 335b/3, 335b/7, 335b/15, 336a/2, 336b/1, 336b/10, 336b/11, 337a/9, 337b/1, 337b/3, 337b/7, 337b/9, 337b/10, 338a/4, 338a/15, 338a/16, 338b/1, 338b/10, 338b/13, 339a/1, 339a/4, 339a/9, 339a/15, 339a/16, 339b/5, 339b/12, 339b/17, 340a/2, 340a/5, 340a/13, 340b/2, 340b/3, 340b/4, 340b/8, 340b/13, 340b/14, 340b/15, 340b/17, 341a/15, 341a/17, 341b/6, 342a/4, 342a/14, 342a/17, 342b/1, 342b/8, 342b/9, 342b/10, 342b/11, 343a/3, 343a/16, 343a/17, 343b/8, 343b/11, 343b/14, 344a/5, 344a/6, 344a/11, 344a/17, 344b/13, 344b/15, 344b/16 (2 defa), 345a/6, 345a/9, 345b/3, 346a/1, 346a/7, 346a/14, 346a/16, 346b/1, 346b/4, 346b/17, 347a/4, 347a/6, 347a/9, 347a/10, 347a/11, 347a/15, 347a/17, 347b/1, 347b/5, 347b/7, 347b/8, 347b/9, 347b/10, 347b/12, 347b/13, 347b/17, 348a/6, 348a/11, 348a/12, 348a/15, 348b/1, 348b/10, 348b/15, 348b/17, 349a/1, 349a/9, 349b/5, 349b/13, 349b/14, 350a/1, 350a/12, 350a/13 (2 defa), 350a/15, 350b/1, 350b/2, 350b/14, 351a/1, 351a/2, 351a/6, 351a/7, 351a/12, 351b/1, 351b/5, 352a/3, 352a/6, 352a/8, 352b/3, 352b/8, 352b/10, 352b/17,

353a/2, 353a/4, 353a/5, 353a/7, 353a/9, 353a/13, 353b/4, 353b/5, 353b/6, 353b/13, 354a/1, 354a/3, 354a/11, 354a/12, 354a/13, 354a/14, 354b/1, 354b/3, 354b/5, 354b/8, 354b/11, 354b/17, 355a/2, 355a/5, 355a/10, 355a/12, 355b/13, 356a/1, 356a/3, 356a/7, 356a/15, 356b/2, 356b/3, 356b/4, 356b/7, 356b/10, 356b/12, 356b/16, 357a/1, 357a/7, 357a/13, 357a/15, 357b/7, 358a/4, 358a/6, 358a/16, 358b/15, 359a/4, 359a/9, 359b/3, 359b/12, 359b/13, 360a/8, 360a/13, 360b/6, 360b/14, 360b/16, 361a/7, 361a/9, 361a/12, 361b/6, 361b/7, 362b/16, 363a/5, 363a/8, 363a/11 (2 defa), 363b/2, 363b/3, 363b/5, 363b/13, 363b/16, 364a/3, 365a/3, 365a/4, 365a/9, 365a/11, 365a/15, 365b/1, 365b/4, 365b/6, 365b/15, 366a/10, 366a/13, 367b/12, 366b/13, 367b/15, 367a/8, 367a/15, 367a/17, 367b/10, 367b/12, 367b/17, 368a/4, 368a/8, 368a/9, 368b/1, 368b/5, 368b/6, 368b/7, 368b/11, 368b/12, 369a/3, 369a/9, 369a/11, 369a/14, 369b/2, 369b/8, 369b/9, 369b/11, 369b/12, 369b/15, 370a/3, 370a/7, 370a/9, 370a/13, 370a/16, 370b/2, 370b/5, 370b/7, 370b/9, 370b/12, 370b/15, 371a/1, 371a/2, 371a/4, 371a/6, 371a/11, 371a/14, 371a/15, 371a/16, 371b/9, 371b/4, 371b/15, 372a/5, 372a/11, 372a/15, 372a/17, 372b/9, 372b/11, 372b/12, 372b/13, 373a/2, 373a/13, 373a/17, 373b/6, 373b/7, 373b/12, 373b/15, 373b/16, 374a/6, 374a/10, 374a/13, 374b/1, 374b/13, 375a/2, 375a/4, 375a/5, 375a/9, 375a/14, 375b/2, 375b/3, 375b/6,

375b/7, 375b/14, 376a/1, 376a/6, 376a/7, 376a/8, 376a/11, 376a/17, 376b/2, 376b/9, 377a/5, 377a/7, 377a/8, 377a/9, 377a/10, 377a/15, 377b/6, 377b/7, 377b/16, 378a/7, 378a/8, 378a/11, 378b/8, 379a/9, 379a/12, 379a/14, 379b/1, 379b/2, 379b/6, 379b/8, 379b/12, 380a/11, 380a/14, 380a/15, 380a/17

kimse Kimse, kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi

k. 307b/16, 308a/5, 329a/16, 329a/3, 330a/10, 336a/7, 337a/2, 347a/11, 352b/3, 353a/16

k. bile 309b/10, 310a/15, 310a/4, 355a/14, 357b/2, 380a/3

k. +ni 310a/16, 329a/11, 329a/12, 329a/8, 329a/9, 330b/13, 332b/5, 345a/3, 378a/11

kīn < *Far.* Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz

k. (cihān-ı k.) 367a/17

k. bile 344a/14

k. ḳılıp dururlar (mecrūḥ-ı tīġ-ı k.) 346b/1

k. ü ferḫāşġa 345a/17

k. ü nifāḳ (cām-ı k.) 334b/11

kīne-güẕār < *Far.* Kinci, kindar, kin besleyen

k. (şüce'ā-yı k.) 345b/14

k. -ı düşmen-şikār bile (mübāriz-i k.) 318a/5

k. bile (dil-āver-i k.) 378b/13

k. bile (mübāriz-i k.) 331a/6

k. +nı (mübāriz-i k.) 359b/9

kīne-ver < *Far.* Kin besleyen, kinci, kindar

k. (ṣaff-der ü leşker-şiken ü k.) 320b/3

kint < *Soğd.* Kent, şehir, köy, kale

k. bolup 327b/16

k. +ni 327b/16

k. +lerde 372a/16

kir- Girmek, dışarıdan içeriye girmek; varmak; dahil olmak

k. -er 365b/4

k. -di 323a/12, 365b/1, 373b/2, 379a/8

k. -di (ihtizāzġa k.) 305a/2

k. -diler (yolġa k.) 303a/13

k. -sün 373b/13

k. -se 321a/1

k. -e almay 345b/9

k. -e durġan 339a/3

k. -ip 301b/5, 301b/16, 307a/9, 315a/12, 319b/13, 329a/7, 338b/11, 339a/8, 348a/1, 349b/6, 353a/1, 357b/6

k. -ip (ḥareketġa k.) 339b/1

k. -ip (ihtizāzġa k.) 330b/7, 350a/7

k. -gen 305b/6, 327a/10

kirāmī < *Ar.* Cömert, merhametli

k. (üstād-ı k.) 365a/7

ḳīr-gūn < *Ar.+Far.* Koyu renkli, boz

ḳ. (seḥāb-ı ḳ.) 378b/5

kirgüz- Girdirmek, sokmak

k. -üp durur (cilveġa k.) 379a/13

k. -üp durur (ṣadāġa k.) 331b/17

k. -üp dururlar (cilveġa k.) 343b/13

k. -di 336b/17

k. -üp (cevelānġa k.) 341b/2

k. -üp (cilveġa k.) 312b/5, 328b/7, 330b/12

k. -üp (ḥareketġa k.) 337b/13, 339b/14, 374b/12, 378b/3

k. -üp (ihtizāzġa k.) 314a/5

kiryās < *Ar.* Saray

k. -ı bülend-esās 326a/4, 335a/11, 379b/9

k. -ı bülend-esāsġa 350b/9

k. -ı bülend-esāsnıŋ 319a/12

k. -ı devlet-esāsnıŋ 358b/13, 378a/2

k. -ı gerdūn-esāsġa 357a/3

kisvet < *Ar.* Elbise, kıyafet, kılık

k. +in 316a/1

kişen Zincir, bağ

k. 356b/8

kişi Kişi, kimse, fert

k. 300b/12, 301b/4, 305b/15, 307b/4, 310a/12, 310b/4, 313a/1, 314a/11, 315a/11, 315a/15, 316a/6, 325a/7, 326b/14, 328b/10, 329a/10, 336a/8, 341b/12, 341b/6, 343b/7, 344a/13, 347a/4 (2 defa), 348a/13, 348a/15, 350a/15, 350b/2, 351b/16,

351b/8, 353a/8, 363b/16, 376a/17, 376b/2, 377a/9, 378a/17, 379b/7

k. bile 334a/4, 356b/15

k. buyurmaḳġa 368b/17

k. buyurulup durur 378a/14

k. buyurulmay durur érdi 369a/1

k. buyurup 334a/10, 336b/16

k. durur érdi 375b/7

k. ḳaytarġanın 378a/13

k. +niŋ 315a/12

k. +ni 304b/8, 304b/11, 305a/3, 318a/9, 326a/13, 329b/2, 332b/5, 334a/14, 343b/17, 345a/4, 346a/15, 346b/1, 346b/8, 348a/1, 349a/15, 350b/13, 357a/13

k. +ge 310b/15

k. +mizni 352b/16

k. +leri bile 354b/6

k. +lerin 311a/3, 311a/4, 378a/15

k. +leriġa 309b/13

k. +leridin 316b/9, 360b/12

k. +leridin durur érdi 309b/8

k. +ler bile 340b/15, 355b/9

k. +leriŋ 380a/8

k. +lerdin 380a/6

kişt-zār < *Far.* Ekin tarlası, ekili arazi, ekinlik

k. -ı müteferriḳa 343b/2

kişver < *Far.* Ülke, memleket, il

k. (sulṭān-ı k.) 349b/17

k. -i Aralġa 336a/12

k. ü vilāyetde 315a/10

k. +i üzre 307b/7

kişver-penāh < *Far.* Ülkenin sığınağı, memleketi koruyan

k. (şeh-i memleket-baḫş-ı k.) 370b/4

kitābet < *Ar.* Bir şeyi kurallarına uygun olarak, düzgün bir şekilde yazma, yazı

k. +ġa çékip (ḳayd-ı k.) 375b/4

ḳol Kol, el

ḳ. 379b/1, 379b/2, 379b/4

ḳ. +ġa tüşmey 380a/8

ḳ. +dın 330b/11, 363a/17

ḳ. +ın uzatsa 314b/12

ḳ. +ıda 303b/4, 367a/17

ḳ. +ıdaġı 354b/12

ḳ. +ıdın 334b/11, 361a/1

ḳ. +larıdın 305b/6

ḳoruġluḳ Koruluk, sık ağaçlık yer
ḳ. +da 339a/13
ḳoş Askeri birlik, maiyet
ḳ. +ıġa 360b/15, 380a/17
ḳoş- Koşmak, bağlamak, katmak, eklemek, dahil etmek; göndermek, yollamak
ḳ. -up 303a/17, 312a/10, 328a/4, 339b/4, 376a/15
ḳ. -up (baş ḳ.) 343a/4
ḳ. -up (élçi ḳ.) 317a/4, 376a/11
ḳoşul- Katılmak, dahil edilmek, birleştirilmek
ḳ. -ur 322a/9
ḳ. -up durur 342a/1
ḳ. -dılar 339b/11
ḳ. -salar 359b/13
ḳ. -up 331a/9
ḳ. -ġanlar bile 344a/5
ḳoy Koyun → **ḳoyun**
ḳ. 303a/12, 307a/13
ḳoy- Koymak, içine yerleştirmek; bırakmak
ḳ. -ar 322a/5, 322a/7, 372a/2
ḳ. -up dururlar (çehre-i ʻubūdiyyet ḳ.) 323b/12
ḳ. -dı 301a/7, 361a/17, 365b/10
ḳ. -ġay (ruḫ-ı ʻacz ḳ.) 312b/3
ḳ. -sa (ḳadem ḳ.) 363b/1
ḳ. -a durġan 332a/12
ḳ. -a durur érdi 322a/1
ḳ. -up 302a/11, 308a/9, 311b/15, 320b/5, 322a/4, 328b/5, 329b/5, 335b/11, 340a/1, 344a/13, 363a/2
ḳ. -up (ḳadem-i cür'et ḳ.) 376a/4
ḳ. -ġan 314b/7, 322a/10, 323a/3, 323b/1, 324b/8
ḳ. -madı 303b/17
ḳ. -ma 364a/6
ḳ. -mayın 363a/17
ḳ. -may 305b/13, 349b/9
ḳ. -may (daḳīḳa-ı mühmel ve nā-merʻī ḳ.) 342a/7
ḳ. -may (pehlū-yı istirāḥat ḳ.) 334b/17
ḳoyul- Koyma işi yapılmak, konulmak; başlamak, girişmek
ḳ. -up durur 301a/16
ḳ. -ġan 308a/14
ḳoyun Koyun → **ḳoy**
ḳ. 321a/2

Ḳoy yılı On iki hayvanlı takvimdeki sekizinci yılın adı (Türklerde bu yılın bolluk ve bereket yılı olduğu yaygın bir inanıştır.)

Ḳ. 365a/3

Ḳ. +nıŋ 377a/5

ḳozġa- Harekete geçmek (Genellikle olumsuz durumlar için kullanılır.)

ḳ. -p 367b/3

ḳozġalan Gürültü, şamata, karışıklık

ḳ. salġuçı 328a/16

ḳozġalmaġ Kımıldamak, sallanmak harekete geçmek → **ḳozġalmaḳ**

ḳ. +ı 376b/7

ḳozġalmaḳ Kımıldamak, sallanmak harekete geçmek → **ḳozġalmaġ**

ḳ. +ı 319a/17

köç Göç, insanların veya toplulukların bir yerden başka bir yere gitme işi, taşınma

k. 316b/4, 324b/6, 326a/13

k. ḳılġay 324a/16

k. +ni 326b/1

k. +i 326a/9

k. +iġa 326a/1

köç- Göçmek, yerleşmek amacıyla köy, kasaba, şehir vb. değiştirmek

k. -ti 316b/17

k. -tiler 317a/8, 320a/11

k. -üp 312a/11, 316b/15, 329a/15, 353a/3, 359a/6, 359a/8, 361a/12, 367b/17, 379b/10

k. -ken 317b/13, 323a/2, 323a/4

k. -üp durur érdiler 323a/5

köçür- Göçürmek, göç ettirmek, göçmesini sağlamak

k. -üp dururlar 357a/15, 357b/1

k. -di 324b/1

k. -üp 300b/5, 306b/10, 324b/4, 334a/3, 336b/17, 360a/3, 370a/1, 374b/11, 374b/5

k. -ürġa 324b/3, 340b/16

k. -gendin beri 307a/1

köhne < *Far.* Eskiyip yıpranmış, bakımsız kalmış

k. 321a/4

kök Gök, gökyüzü, sema

k. 321b/7, 351b/3

k. üzre bolur 377b/15

k. +ke 322b/12

k. +din 363a/15

kök(ü)s Göğüs, sine
k. +in 335a/17
köger- Göğermek, yeşermek, yeşillenmek
k. -miş 321a/5
k. -mey 379a/16
köl Göl
k. +ġa 357b/6
k. +lerde 307a/9, 331b/3
kölāt < *T.+Ar.* Göller
k. 340b/12
kölege Gölge
k. +sige 337a/15
kömek Yardım, inayet
k. 317a/5
köŋ(ü)l Gönül, kalpte var olduğu düşünülen sevgi, düşünme, hatır, istek gibi duygu kaynağı
k. 341b/2
k. +niŋ 373b/7
k. +üm 350b/3
k. +üŋġa 344b/13
k. +üŋde 367a/2
k. +i 350a/7
k. +i dék 378b/17
k. +ini avlaġalı 358b/12
k. +in 327a/16
k. +iġa 334b/1
k. +ide 302a/12
k. +lerin ṣayd étti 316a/12
k. +ler 363a/7, 365b/7, 365b/14
k. +lerge 335b/12
köp Çok, fazla
k. 301a/5, 305a/3, 306b/2, 307a/9, 310a/16, 311a/3, 318a/9, 322a/8, 323b/4, 330b/12, 341b/12, 343b/17, 344a/13, 346a/17, 346b/7, 347a/11, 348a/7, 349a/15, 350b/13, 352a/3, 357b/17, 359a/12, 361a/9, 367b/4, 372b/14, 374a/12, 374b/2, 374b/8, 379b/4
k. bolur 322a/12
k. érdi 325a/3
köpraḳ Daha çok, daha fazla
→ **köprek**
k. 380a/5
köprek Daha çok, daha fazla
→ **köpraḳ**
k. 318b/16, 320b/11
k. durur érdi 307a/12, 320a/10, 356b/12
k. +i 310b/2, 319b/7
kör- Görmek, göz yardımıyla bir şeyin

varlığını algılamak; sezmek, anlamak
k. -er 379a/17
k. -üp dururlar 303a/17
k. -üp dururlar (maṣlaḥat k.) 376a/11
k. -düm (tüş k.) 380a/11
k. -di 313a/15
k. -di (maṣlaḥat k.) 336b/14
k. -diler 303a/8, 317a/2
k. 322b/8, 363b/3, 373a/7
k. -üŋ 334a/16
k. -se 363a/13, 363b/9
k. -üp 306a/7, 307a/14, 328b/17, 348b/13, 377a/11
k. -e almas durur érdi 353b/14
k. -geç 363a/2
k. -güsi durur 354b/3
k. -üp durur érdi (maṣlaḥat k.) 305b/12
k. -medi 316a/10, 334b/14
k. -meydür 363b/15
k. -mese (az k.) 345a/4
köre Göre, bir şeye uygun olarak, gereğince (Edat)
k. (öz ḫizmetleriġa k.) 329b/17
körgüz- Göstermek, yapmak, etmek
k. -ür (efsāne-güẕārlıġ k.) 328a/12
k. -ür (efsāne-ṭırāzlıġ k.) 376b/9
k. -ür (hāy hūy k.) 341a/12
k. -ür (meyl k.) 352b/17
k. -ür (müşk-eşfānlıġ k.) 373b/16
k. -ür (sitem k.) 366b/13
k. -üp durur (dest-bürdler k.) 346a/14
k. -üp durur (genç-rīzlik k.) 301a/14
k. -üp durur (iḳdām k.) 316a/11, 333b/4
k. -üp durur (merḥamet k.) 365a/16
k. -üp durur (mu‘āvedet k.) 307b/3, 332b/9
k. -üp durur (mümāna‘at k.) 361a/1
k. -üp durur (mürāca‘at k.) 360a/2
k. -üp durur (nüzūl-ı iclāl k.) 312a/2
k. -üp durur (pençe-güşāylıġ k.) 301a/11

k. -üp durur (sīne-şikāflıġ k.) 346b/4

k. -üp durur (tek ü tāz k.) 378b/7

k. -üp dururlar 329b/10

k. -üp dururlar (cesāret k.) 343b/11

k. -üp dururlar (firār k.) 310a/1

k. -üp dururlar (istiḫfāf k.) 376a/5

k. -üp dururlar (iştiġāl k.) 304b/16, 312b/9, 330b/6, 340a/7, 359a/14

k. -üp dururlar (ḳıyām k.) 358b/11, 372a/11

k. -üp dururlar (merḥamet k.) 312b/2

k. -üp dururlar (merḥamet ü mürüvvet ü şefḳat k.) 319a/15

k. -üp dururlar (mu‘āvedet k.) 305b/3, 359b/4

k. -üp dururlar (mübāderet k.) 345b/12

k. -üp dururlar (mürāca‘at k.) 304a/1, 307a/8, 318a/10, 332b/6, 342a/8, 348a/5, 349b/3, 369b/7, 374b/9

k. -üp dururlar (mürüvvet ü merḥamet k.) 318b/7, 369a/6

k. -üp dururlar (müsāra‘at k.) 303a/16

k. -üp dururlar (ṣaff-ārālıġ k.) 354a/8

k. -di (merḥamet k.) 368a/2

k. -di (merḥamet ü mekremet ü mürüvvet k.) 306b/13

k. -di (mu‘āvedet k.) 306b/10, 328b/13

k. -di (mümāna‘at k.) 323b/6

k. -di (mürāca‘at k.) 310a/16, 343b/4

k. -di (nehżat k.) 302a/5

k. -di (nişān k.) 307a/16

k. -di (nüzūl k.) 332a/11

k. -di (tebāşīrini k.) 307a/16

k. -di (te’şīr k.) 379a/3

k. -diler (iḳdām k.) 375a/2

k. -diler (ḳıyām k.) 345b/17, 373a/15

k. -diler (mu‘āvedet k.) 359b/17

k. -diler (mürāca‘at k.) 308a/14, 329b/4, 330b/1, 331a/10, 348b/17

k. -diler (ḳıyām k.) 303b/7

k. -gey (cür'et ü celādetin k.) 354b/2
k. -geyler (iştiġāl k.) 375a/4
k. -geyler (sa'y u kūşişler k.) 370b/11
k. -ünler (iştiġāl k.) 312a/12
k. -sünler (iştiġāl k.) 320b/1
k. -sünler (ḳıyām k.) 354a/4
k. -se (sa'y k.) 325a/17
k. -seler (inḳıyād k.) 376a/7
k. -e alġaylar (dest-bürdī k.) 307a/5
k. -e almadılar 318a/11
k. -e durur (iştiġāl k.) 380a/14
k. -üp 306b/4, 363b/14, 365b/13
k. -üp (dest-bürd k.) 377a/16
k. -üp (ḥareket k.) 326b/9
k. -üp (ḫūn-rīzlik k.) 345a/11
k. -üp (ihtimām k.) 378b/9
k. -üp (iktifā ve iḳtinā' k.) 346b/12
k. -üp (iltifāt k.) 356b/11
k. -üp (istimālet k.) 353b/10
k. -üp (iştiġāl k.) 311b/13, 326a/10, 331b/4, 351a/1, 371b/7, 372a/7
k. -üp (ḳıyām k.) 318b/10, 332a/3, 371b/12, 372b/13
k. -üp (merḥamet ve dil-cūylıḳlar k.) 304a/14
k. -üp (meyl k.) 341a/14
k. -üp (mu'āvedet k.) 309a/17, 329b/11, 350b/9
k. -üp (mufāraḳat k.) 320a/9
k. -üp (muḥāfaẓat k.) 324a/15
k. -üp (muvāfaḳat k.) 316b/17, 323a/2
k. -üp (mübāderet k.) 310b/3, 350a/2
k. -üp (mümāna'at k.) 319b/17
k. -üp (mürāca'at k.) 303a/6, 339b/11, 344b/9, 348b/13, 349b/10, 358b/13, 368b/15
k. -üp (müsāra'at k.) 318a/12, 324b/8, 328b/2, 330a/15
k. -üp (mütāba'at k.) 309a/10, 353a/11
k. -üp (nehżat k.) 313b/1, 318b/11, 324b/11, 326a/7, 326b/3
k. -üp (nüzūl-ı iclāl k.) 327a/13
k. -üp (pür-efşānlıġ k.) 305a/13
k. -üp (ra'd-endāzlıġ k.)

345a/15
k. -üp (rükūb k.) 355b/1
k. -üp (rüsteḫīz k.) 378b/8
k. -üp (ṣaff-ārālıġ k.) 344a/9
k. -üp (sebḳat k.) 329a/5
k. -üp (ser-keşlik k.) 309a/7, 317a/4
k. -üp (şefḳat u nevāziş k.) 302a/1
k. -üp (tāb k.) 321b/6
k. -üp (tekāpū k.) 326a/11
k. -üp (tetebbu‘ k.) 364a/10
k. -üp (‘ubūr k.) 342b/7, 379b/15
k. -üp (yed-i beyżā k.) 361b/3
k. -gen (iş k.) 301a/12, 344b/10
k. -gendin soŋra (mu‘āvedet k.) 334a/3
k. -gendin soŋra (mürāca‘at k.) 330a/7
k. -gendin soŋra (nehżat k.) 378b/5
k. -üp durur érdi (cān-sipārlıġ k.) 361a/7
k. -üp durur érdi (cilve-ārālıġ k.) 368a/5
k. -üp durur érdi (ḳıyām k.) 326b/8
k. -üp durur érdi (mürāca‘at k.) 358b/16
k. -üp durur érdi (mürāfaḳat k.) 328b/6
k. -mesünler (mürāca‘at k.) 310a/5
k. -mes durur érdi (raġbet k.) 371b/1

körgüzmeg Göstermek → **körgüzmek**
k. +i (‘aẕīmet k.) 308b/6

körgüzmek Göstermek → **körgüzmeg**
k. +de (iḳdām k.) 333b/14

körgüzül- Gösterilmek, yapılmak
k. -gey (ḳıyām k.) 369a/17

körin- Görünmek, görülür duruma gelmek, gözükmek → **körün-**
k. -di 328b/10

körmek Görmek
k. 378a/7

körnüş Görüşme, huzura kabul etme, kabul salonu
k. -i hümāyūnda 375b/8
k. +ide 369a/4

körün- Görünmek, görülür duruma gelmek, gözükmek; izlenim uyandırmak → **körin-**

k. -ür 315b/9
k. -üp durur (münāsib ü lāzım k.) 361b/7
k. -di 302a/16
k. -di (ehemm ü enseb k.) 375a/2
k. -di (münāsib k.) 334b/10
k. -üp 301b/6, 308a/2, 363b/17
k. -ür érmiş 322a/17
köter- Götürmek, taşımak, kaldırmak
k. -di (raḫt k.) 336b/2
k. -diler (cerāḥat k.) 341b/7
k. -ip 374a/2
k. -ip (ẕimmesiġa k.) 375b/2
k. -gendin soŋra 343b/3
köteril- Götürme işi yapılmak, taşınmak, kaldırılmak
k. -geyler 306a/15
köz Göz, görme uzvu
k. 348a/8, 379a/7
k. salma 314a/14
k. yumup 376a/2
k. +i 351b/8
k. +i dék 315b/13, 350a/8
k. +iġa 366b/6, 367a/14
k. +iġa ġubār-ı baṭālet tüşüp 353b/15
k. +lerin 303a/9
közyaş(ı) Göz yaşı
k. +larıdın 379a/7
ḳubbe < *Ar.* Yarım küre şeklinde olan ve yapıyı örten dam, kümbet
ḳ. 319a/12
ḳ. -i ‘ayyūḳġa 379b/9
ḳ. -i iftiḫārın 358b/13
ḳubbetü’l-İslām < *Ar.* İslamın kubbesi (Metnin tarafımıza düşen kısmında Harezm şehri için kullanılmıştır.)
ḳ. 307a/4
ḳuç- Kucaklamak, sarılmak
ḳ. -dı 365b/16
kūçe < *Far.* Sokak, dar sokak, küçük sokak
k. +si 315b/9
k. +side 334a/6
k. +lerde 342b/1
ḳudret < *Ar.* Güç, kuvvet, iktidar
ḳ. (melāyik-i ḳ.) 349a/11
ḳ. +in 363b/4
ḳ. +in (gevher-i ḳ.) 309a/16
ḳ. +idin 317a/11
ḳudret-kār < *Ar.* Kudret sahibi, güçlü, kuvvetli

ḳ. (kemāl-ı ḳ.) 346b/10

ḳuds < *Ar.* Kutsallık, mukaddeslik

ḳ. -ı āşyānedaġı (āstāne-i ḳ.) 337b/5

ḳ. +dın (gül-şen-i ḳ.) 350a/6

ḳudsī-āṣār < *Ar.* Kutsal, mukaddes, yüce

ḳ. +ġa (āstāne-i ḳ.) 350a/9

ḳudsī-menzilet < *Ar.* Makamı mukaddes, payesi yüce

ḳ. +din (işāre-i ervāḥ-ı ḳ.) 347a/13

ḳudsī-nişān < *Ar.+Far.* Kutsal, mukaddes, yüce

ḳ. +ġa (meclis-i ḳ.) 350a/14

ḳuduḳ Kuyu, genellikle silindir şeklinde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur

ḳ. 308a/7, 308a/9, 349a/17

ḳ. +nıŋ 349a/16

ḳ. +ġa 308a/7

ḳ. +ınıŋ (Saġça ḳ.) 368b/9

ḳudūm < *Ar.* Bir yere ayak basma, gelme, geliş

ḳ. -ı meserret-lüzūmı 327b/1

ḳ. -ı sa‘ādet-lüzūmı bile (şeref-i ḳ.) 331b/13

ḳ. +ıŋ 311b/7, 317b/6

ḳ. +ınıŋ 311b/12

ḳ. +ıdın 310a/8

kuḥl < *Ar.* Sürme, kaş veya kirpiklere sürülen boya

k. éter 366b/6

kūh < *Far.* Dağ

k. -ı temkīn 349a/11

k. u baḥr u beyābān érür 339a/15

k. +dın 321b/9

ḳul Kul, köle

ḳ. 321a/8

ḳ. +ġa 317b/14

ḳ. +larıŋdın 352b/15

ḳ. +lar 348a/7

ḳulaġ Kulak, işitme uzvu → **ḳulaḳ**

ḳ. +ın aġır ḳıldı 361a/16

ḳulaḳ Kulak, işitme uzvu → **ḳulaġ**

ḳ. salmay 305b/12

ḳ. +ġa almadılar 320a/2

ḳ. +ı tutulsa (hūş ḳ.) 373b/10

ḳ. +ın 379b/5

ḳ. +larınıŋ 379b/6

ḳ. +ların 314b/10

kūlāk < *Far.* Deniz veya göl gibi geniş

su yüzeylerinde genellik rüzgârın etkisiyle oluşan kıvrımlı hareket, dalga
k. 319b/2
k. urdı 335a/16
k. +ı 321b/5

ḳulḳul < *Ar.* Suyun çıkardığı ses, bir şeyin hareketinden çıkan ses, gulgule
ḳ. -ı mīnā 365b/9

ḳulluḳ Kulluk, kul olma durumu
ḳ. 310a/11, 378a/3
ḳ. (iṭā'at u ḳ.) 316b/3, 320a/7
ḳ. ét 314a/13
ḳ. ṭarḥın salıp 310a/11

ḳulzüm < *Ar.* Deniz
ḳ. +i 346a/4

ḳum Kum; kumluk yer
ḳ. 307a/13, 307b/17, 308a/4, 321a/7, 321a/9
ḳ. ara 321a/6
ḳ. durur 320b/11
ḳ. içre 321a/1
ḳ. +nıŋ 379b/9
ḳ. +ġa 307a/9, 308a/1, 320b/10
ḳ. +dın 307a/10, 307a/7, 379b/14
ḳ. +ı 320b/16
ḳ. +ıġa (Ḳatıġaġaç ḳ.) 378b/3
ḳ. +ıġa (Köktüpe ḳ.) 379b/8

kūr < *Far.* Kör, âmâ
k. u şell 335b/14

Ḳur'ān < *Ar.* Kur'an-ı Kerim, Müslümanların kutsal kitabı
Ḳ. ('ilm-i ḳırā'at-ı Ḳ.) 371a/15, 372b/8
Ḳ. (naṣṣ-ı Ḳ.) 331a/1

ḳurā < *Ar.* Küçük yerleşim yerleri, köyler, kasabalar
ḳ. 365b/17

ḳurb < *Ar.* Yakınlık, yakın bulunma, yakın
ḳ. +ıdın 306a/8

ḳurbān < *Ar.* 1. Kurban, dinin buyruğunu yerine getirmek için uygun bir hayvanı kesme
ḳ. ḳılıp 373a/5
2. Kurban Bayramı, zilhicce ayının onunda başlayan ve kurban kesilip dağıtılan dört günlük dinî bayram
ḳ. 373a/5
ḳ. ('ıyd-ı ḳ.) 373a/4
ḳ. bile ('ıyd-ı ḳ.) 327b/2

ḳ. durur érdi (‘ıyd-ı ḳ.) 327a/13

ḳurbet < *Ar.* Yakınlık, yakın olma

ḳ. +i 306a/9

kūre < *Far.* Kuyumcu, demirci gibi kişilerin ateş yaktığı ocak

k. -i āteşġa 325b/4

ḳurġan Kale, hisar

ḳ. 339b/16, 347b/11

ḳ. +nıŋ 340b/1, 354a/7

ḳ. +ġa 353a/4

ḳ. +dın 318a/11

ḳ. +ı (Ḳoŋrat ḳ.) 318a/10

ḳ. +ınıŋ (Ḳoŋrat ḳ.) 336a/15, 339b/15, 339b/6

ḳurġane Siper, siper yapmada kullanılan gereç

ḳ. -i ḫulāṣa bile 335a/10

kūr-nemek < *Far.* Nankör, iyilikbilmez

k. 353b/15

ḳurrā < *Ar. ḳurrā’* Kur’an-ı Kerim’i usulüne uygun olarak okuyanlar, yedi kıraat dahilinde okuyan üstad hafızlar

ḳ. -yı seb‘aġa 372a/9

ḳurretü’l-‘ayn < *Ar.* Göz nuru, göz bebeği

ḳ. +ı 311b/2

kūs < *Far.* Kös, savaşlarda deve, at gibi hayvanlar veya araba üzerinde taşınan büyük davul

k. -ı iftiḫārın 331b/16

k. -ı rıḥlet urup 337b/13

ḳuş Vücudu tüylerle kaplı, iki ayaklı, iki kanatlı, gagalı, uçucu hayvanların ortak adı, kuş

ḳ. 312b/14

ḳ. salmaḳ 368b/8, 377b/13

ḳ. +ını 377b/15

ḳ. +lar 316a/12, 379a/11

ḳuşçı Kuşçu, kuş avcısı, kuş terbiyecisi

ḳ. +ları 348b/5

ḳ. +ları bile 348b/6

ḳ. +lardın 348b/7

kūşiş < *Far.* Çalışma, çabalama, gayret

k. ḳılıp 325a/16

k. +ler körgüzgeyler (sa‘y u k.) 370b/11

ḳuşla- Kuş avlamak, doğan, şahin gibi avcı kuşlarla avlanmak

ḳ. -dı 313b/1

ḳ. -p 312a/1

kūtāh < *Far.* Kısa, boysuz

k. bolmaḳ 315b/1

k. u nā-resādur 325b/4

kūtāh-dest < *Far.* Eli kısa, cimri

k. +ler 365b/14

ḳuṭb < *Ar.* 1. Yerin, Ekvator'dan en uzak olan yer ekseninin geçtiği varsayılan iki noktasından her biri, kutup

ḳ. -ı şimālıġa 338a/15

2. Bir tarikatte en büyük, en yüksek manevi dereceye sahip zat

ḳ. -ı dāyire-i aṣālet 376b/16

ḳ. -ı ṭarīḳat 338a/1

ḳuṭbu'd-devle < *Ar.* Devletin kutbu, devletin lideri

ḳ. 372b/12

ḳuṭbu'l-'ālem < *Ar.* Alemin kutbu, cihanın lideri

ḳ. 313b/14

ḳuṭbu'l-aḳṭāb < *Ar.* Kutupların kutbu, şeyhlerin lideri, manevi derecesi yüksek kimselerin öncüsü

ḳ. 313b/12, 368a/11

ḳ. (ḥażret-i ḳ.) 370b/17

ḳuṭbu'l-ebrār < *Ar.* Özü sözü doğru olanların önderi, dindarların öncüsü

ḳ. (ḥażret-i ḳ.) 302b/5

ḳuṭbu'l-evliyā < *Ar.* Evliyaların önderi

ḳ. (ḥażret-i ḳ.) 310a/2

ḳutḳar- Kurtarmak, bir kişiyi veya bir şeyi tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak

ḳ. -ıp (cānların ḳ.) 340a/15

ḳuṭr < *Ar.* Taraf, yan, bölge, yöre

ḳ. +ıġa 370b/9

ḳuṭṭā'-ı ṭarīḳ < *Ar.* Yol kesenler, haydutlar, eşkıyalar

ḳ. - 305a/8

ḳuṭṭa'u'ṭ-ṭarīḳlıḳ < *Ar.* Yol kesme, haydutluk, eşkıyalık

ḳ. bilen 374a/10

ḳutul- Kurtulmak, bir tehlike veya kötü durumu atlatmak

ḳ. -dılar 305b/15

ḳ. -up dururlar 303a/2

ḳ. -up érdi 380a/8

ḳutulmaḳ Kurtulmak, bir tehlike veya kötü durumu atlatmak

ḳ. 303a/7, 317a/10

ḳuvā < *Ar.* Kuvvetler, güçler

ḳ. 366b/12

ḳ. -yı ṭabī'ī-yi ḥayvānī (ef'āl-ı ḳ.) 333a/9

ḳuvvet < *Ar.* Kuvvet, güç, kudret

ḳ. (ġāyet-i ḳ.) 325a/14

ḳ. -i bāṣırasıġa 353b/16

ḳ. -i şecā‘at 301b/13

ḳ. -i vāhime 305b/9

ḳ. ara 320b/3

ḳ. üçün (ṭaleb-i ḳ.) 342b/7

ḳ. érdi (ġażanfer-i ḳ.) 349a/11

ḳ. tapıp 344a/3

ḳ. +din (ḥayyiz-i ḳ.) 378a/9

ḳ. +i 347b/14

ḳ. +i bile 347a/7

ḳ. +in alıp 363b/14

ḳ. +idin 346b/6

kūy < *Far.* Köy, küçük yerleşim yeri

k. +ıġa 314a/9

ḳuyaş Güneş

ḳ. 315b/15, 323a/17, 323a/6, 351b/4

ḳ. dék 366b/17

ḳ. kibi 356a/13

ḳuzaḥ Renk renk olan çizgi; ışık tayfı

ḳ. +nıŋ (ḳavs-ı ḳ.) 363b/17

küdūrāt < *Ar.* Kederler, üzüntüler, sıkıntılar

k. -ı ta‘sīr-i eyyāmdın 335b/11

küdūret < *Ar.* Keder, gam, üzüntü, sıkıntı

k. 352a/9, 369a/2

k. -i ġam-ı devrān 365b/10

küffār < *Ar.* Kâfirler, dinsizler

k. +ġa 331a/3

küfr < *Ar.* Kâfirlik, dinsizlik, nankörlük

k. 366b/12

k. -i ẓalām 333b/13

k. +ni 334b/7

küfrān < *Ar.* Nankörlük, iyilikbilmeme

k. 364b/5

k. (baġī vü k.) 334b/11

k. birle 354b/16

k. +ġa (‘inād u k.) 333b/16

kül Yanan şeylerden arta kalan toz

k. ḳılıp 358b/3

külāh < *Far.* Keçeden yapılma ucu sivri başlık, bere, külah

k. +ı 311b/5

külfet < *Ar.* Zahmet, sıkıntı, meşakkat

k. 367b/11

k. yétmesün (zeng-i k.) 338b/17

k. +ġa (nev‘-i k.) 372a/1

k. +idin 302a/8

külfet-kede < *Ar.+Far.* Zahmet yeri, sıkıntı çekilen yer
k. -i muḫāṭaradın 305a/14
küll < *Ar.* Hep, bütün, bir şeyin tamamı
k. 309a/16
kümeyt < *Ar.* Doru at
k. -i şecā'at sürüp 345b/16
kün Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi
k. 300b/10, 303a/15, 304a/13, 304b/7, 304b/13, 305a/17, 305a/9, 305b/5, 312a/3, 312a/4, 312a/9, 313a/10, 313b/3, 315a/6, 315b/11, 316a/10, 318b/3, 319a/5, 323b/16, 324b/14, 324b/17, 326a/9, 332a/15, 335b/16, 336a/3, 337a/11, 337a/14, 339a/11, 339b/12, 341b/8, 341b/12, 341b/17, 342a/13, 342b/2, 343a/2, 348a/9, 350b/10, 353a/6, 356a/4, 357b/1, 358a/1, 358b/16, 359a/1, 359a/15, 359a/16, 360a/1, 361a/13, 363b/13, 367b/5, 371b/6, 372b/16, 373b/2, 377b/13, 378b/11, 379b/7, 379b/10, 379b/13
k. ara 368b/17
k. burun 338a/15
k. üzre 358a/3
k. +ġaça 342a/16
k. +de 308a/15, 323a/17, 327b/11, 327b/8, 338b/14, 349a/4
k. +deki 343a/15
k. +din 379a/12
k. +din beri 323a/5
k. +din soŋra 344b/14, 368b/16
k. +iŋ 367b/16
k. +i 300b/2, 302a/3, 304a/3, 308a/16, 309b/5, 311b/1, 312b/4, 312b/6, 313a/17, 313a/9, 315b/4, 316b/1, 317a/17, 317b/3, 318a/7, 318a/15, 318b/11, 325a/9, 325b/15, 326a/5, 326b/3, 326b/9, 327a/12, 327a/13, 327a/3, 327a/4, 327a/7, 328b/1, 328b/4, 330a/15, 330b/16, 331a/5, 331a/8, 331b/1, 331b/3, 331b/4, 331b/12, 332a/11, 332a/13, 332b/10,

335a/9, 337a/13, 337a/16, 337a/9, 337b/12, 338b/8, 339a/17, 339a/5, 340b/13, 342b/15, 343a/14, 344b/15, 346b/17, 348b/17, 349b/17, 350b/16, 354a/1, 357a/12, 357b/9, 358b/8, 361a/14, 363a/13, 364b/8, 365a/6, 365a/7, 368b/6, 370a/2, 372a/6, 373a/17, 377a/7, 377b/10, 377b/4, 378b/10, 378b/15, 379a/12

k. +ide 301a/9, 379b/11

k. +i durur érdi 304a/2, 318a/5, 319a/13, 326b/2, 329b/14, 339b/12, 353a/3, 360b/2, 361a/12, 377a/4, 379b/12

k. +idür érdi 327a/6

k. +dür érdi 332b/12

kün-be-kün < *T.+Far.+T.* Günden güne, gün geçtikçe

k. 352a/7

künbatar Güneşin battığı yön, batı

k. 340a/6

künçıḳar Güneşin doğduğu yön, doğu

k. 320b/9, 327a/5

kündüz Gündüz, günün sabahtan akşama kadarki aydınlık bölümü

k. 308a/6

k. +lerde 342a/11

küngüre < *Far.* Kubbenin en yüksek yeri, tepesi, kule

k. 341a/16

künh < *Ar.* Bir şeyin özü, iç yüzü, aslı

k. +idin 338b/7

künlük Günlük, bir günlük süre

k. 320a/17, 320b/11

kürbet < *Ar.* Üzüntü, kaygı, tasa

k. +ġa (belā-yı k.) 369b/17

küren küren < *Moğ.* Daire şeklinde, dizi dizi, öbek öbek

k. 380a/10

küreş İki kişinin birbirinin sırtını yere getirmeye çalışması, güreş

k. 331b/8

k. tutdurup 332a/7

L

lā-büddī < *Ar.* Çok lazım, gerekli, zaruri

l. durur (lāzım u l.) 314b/15

lā-cerem < *Ar.* Kuşkusuz, besbelli, elbette, muhakkak

l. -cerem 301a/3, 305b/16,

306b/12, 309b/15, 331a/3, 333b/4, 334b/15, 340b/9, 347b/15, 350a/9, 351a/2, 353b/9, 355b/14, 359b/8, 370b/1, 370b/7

lā-kelām < *Ar.* Söz gerektirmeyecek kesinlikte, gayet açık, kesin

l. (meserret-i l.) 310a/9

l. bile (debdebe-i l.) 324b/7

l. bile (isti'cāl-ı l.) 322b/17

l. bile (mezellet-i l.) 306a/4

l. bile (ṣu'ūbet-i l.) 377a/12

l. bile (ta'arrużı l.) 309a/17

l. bile (ta'assür-i l.) 349b/2

l. bile (taḥẕīr-i l.) 319b/17

lā-reybī < *Ar.* Şüphesiz, kesin

l. durur (mevrid-i esrār-ı l.) 311a/15

lā-yezāl < *Ar.* Zevalsiz, bitimsiz, ebedî

l. (pād-şāh-ı l.) 304b/17

laçin Bir tür şahin, doğan

l. dağı 312b/17

lafẓ < *Ar.* Söz, kelime, lafız

l. 324a/11

l. +ı bile 337b/11

l. +ıdın 324a/10

lāḥıḳ < *Ar. lāḥiḳ* Ulaşan, yetişen, kavuşan

l. boldı 355a/1

laḥẓa < *Ar.* Çok kısa zaman, an

l. 307b/14, 344b/12, 364a/7

laġzış < *Far.* Kayma, sürçme

l. -ı pā 379b/3

laḳab < *Ar.* Lakap, takma ad

l. +ı 364b/4

lāle-reng < *Far.* Lale renkli, kırmızı

l. +i taptı 365b/4

lāle-gūn < *Far.* Lale renkli, kırmızı

l. (sirişk-i l.) 369b/17

la'net < *Ar.* Lanet, beddua

l. 334b/10

laṭma-zen < *Ar.+Far.* Tokat atan

l. 321b/3

lāy < *Far.* Çamur, balçık

l. 339a/4

lāyıḳ < *Ar.* Uygun, münasip, yaraşır, elverişli

l. 332a/4

l. (tansuḳāt-ı l.) 358b/17

l. (tuḥafāt-ı l.) 342b/16

lāzım < *Ar.* Lazım, gerekli

l. 363b/8

l. (feth-i l.) 317a/12

l. körünüp durur (münāsib ü l.)

361b/7

l. tutup 314b/10

l. u lā-büddī durur 314b/15

l. u müteḥaṭṭim 317a/17, 334b/16

l. +ı ḳıl (feth l.) 325b/13

lāzımu'l-beşāret < *Ar.* Müjde için gerekli olan, beşarete uygun

l. (işāret-i l.) 300b/10

l. +i bile (mūcib-i işāret-i l.) 341b/9

lāzımu'l-ḫayr < *Ar.* İyilik gerektiren, iyilik ve güzelliklere uygun

l. +ı bile (seyr-i l.) 302b/9

lāzımu'l-imtinān < *Ar.* Yapılan iyilikleri hatırlatma gereği duyan, iyilikleri hatırlatmayı gerekli kılan

l. +ı bile (fermān-ı vācibü'l-iẕ'ān-ı l.) 309a/3

lāzımu'l-imtiṯāl < *Ar.* Emre uymayı gerekli kılan, tamamıyla uyulması gereken

l. (fermān-ı l.) 350b/16, 357b/10, 377b/6

lāzımu'l-iẕ'ān < *Ar.* İtaat gerektiren, uyulması gereken

l. (fermān-ı l.) 376b/1

l. -ı 'ızz (fermān-ı l.) 320a/17, 347b/10

l. +ı bile (fermān-ı l.) 318b/17

le'ālī < *Ar.* İnciler

l. -yi ḳıymet-bahā-yı selām u ed'iyyeni 314b/4

l. -yi mevā'iẓ-i nāfi'a 314a/3

l. -yi revānların 311b/11

l. +sinin 321a/15

leb < *Far.* Dudak

l. +i dék 317b/5

l. +in 317b/5

l. +iġa 354a/11

leb-rīz < *Far.* Ağzına kadar dolu, taşacak miktarda dolmuş

l. -i feyż boldı 365b/8

l. -i feyż bolup durur 372a/13

l. -i ṣahbā-yı murād 370a/4

leked-kūb < *Far.* Tekmeleyen, çifte atan

l. -ı mevākib ḳıldı 343b/3

l. +ıdın 302b/3, 367b/4, 368b/1, 370a/8

lema'āt < *Ar.* Parıltılılar, parlayışlar

l. +ı bile 335b/2

lemḥa < *Ar.* Bir defa bakma, bir defa göz atma

l. -ı te'emmül ḳılıp 315a/11

lerze-saḫt < *Far.* Güçlü titreme, sert titreyiş

l. eyleben 316a/8

leṭāyifü'l-ḥiyel < *Ar. leṭā'ifü'l-ḥiyel* Savaş hileleri, savaş oyunları

l. bile 368a/11

leşker < *Far.* Asker, ordu → **leşkeriyye**

l. 310b/5

l. (ehl-i l.) 335a/8

l. (eṣnāf-ı l.) 335a/2

l. -i Etrak 362b/17

l. -i īḳān (ʻirfān-sālār-ı l.) 350a/1

l. -i müfsideniŋ 301b/13

l. -i ẓafer-penāh ḳılıp (harāvul-ı l.) 378b/1

l. ile 346b/9

l. +niŋ (ehl-i l.) 379b/4

l. +i 313a/15, 329b/9

l. +i bile 306b/7

l. +iniŋ 368b/1

l. +ige 328a/17

l. +idin 317a/10

leşkeriyye < *Far.* Asker, ordu → **leşker**

l. 306b/9, 314b/7, 316a/16

l. +din 323b/6, 348b/11

l. +din (ṣanādīd-i l.) 325a/9

leşker-şiken < *Far.* Asker kıran, ordu bozan

l. 313a/4

l. ü kīne-ver (ṣaff-der ü l.) 320b/2

letāfet < *Ar.* Zariflik, hoşluk, güzellik, naziklik

l. ara 351b/7

letāfet-intimā < *Ar. letāfet-intimā'* Letafetli, güzel

l. (tevārīḫ-i l.) 361b/2

letāfet-nümū-dār < *Ar.+Far.* Güzel görünen, göze hoş gelen, güzel

l. +ı (dīvār-ı miʻmār-ı l.) 302b/4

levḥ < *Ar.* Levha, üzerinde yazı veya resim olan düz nesne; tablo, resim

l. yaŋlıġ 379a/16

leẕīẕ < *Ar.* Lezzetli, tadı güzel olan, zevkle yenilip içilen

l. (eṭʻime-i l.) 336a/5

l. (fevākih-i l.) 351a/12

l. (şerbet-i l.) 351b/10

leẕẕet < *Ar.* Lezzet, zevk, tat

l. ara 351b/14

l. ile 351a/15

l. +i 351a/15

leẕẕet-āmūn < *Ar.+Far.* Lezzeti, tadı uzun süre hissedilen

l. (eşribe-i mütenevvi'a-ı l.) 351a/10

leẕẕet-güster < *Ar.+Far.* Lezzet yayan, lezzetli

l. +din (fevākih-i l.) 351b/13

leẕẕet-medār < *Ar.* Lezzet ortaya koyan, lezzetin vesilesi, güzel yemekler yapan

l. 351a/9

li-hāẕā < *Ar.* Bunun için, bundan dolayı

l. 311a/17, 333a/7, 375a/14

libās < *Ar.* Elbise, giysi

l. 301b/1

l. (taġyīr-i l.) 300b/14

l. -ı 'āṭıfet ḳılıp (mülebbes-i l.) 370a/5

l. -ı fāḫir 349b/10

l. -ı ḥayātdın 353b/5

l. +ların 348a/3

līk < *Ar.* Lakin, ama, fakat

l. 301b/6, 302b/13, 307b/12, 308a/1, 322b/9, 344a/16, 367a/1

līkin < *Far.* < *Ar. lākin* Lakin, ama, fakat

l. 346b/10

liklik < *Far.* Doldurmak veya boşaltmak için kullanılan dibi açılır kova, huniye benzer bir alet

l. -i zer 365a/17

livā < *Ar. livā'* Sancak, bayrak

l. 336a/17

l. -yı evliyā 314a/11

l. -yı iclālı 325b/1

l. -yı muḫālefetni 308b/13

l. -yı nehżatnı 312b/4, 328b/7

l. -yı nuṣretin 363a/8

l. -yı ẓuhūrnı 324b/1

l. +sı 339b/13

l. +sın 337b/13

livā-firāz < *Ar.+Far.* Bayrak kaldıran, bayrağı yükselten

l. oldı 325b/10

loḳma Lokma, ağıza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası

l. +sı 351a/14

lu'b < *Ar.* Oyun, eğlence

l. u şu'bede 373b/7

lu'bet < *Ar.* Şaşırtıcı durum, oynanılan

şey, oyun

l. +leri 378b/6

luṭf < *Ar.* İyilik, iyi muamelede bulunma, güzellik, ihsan, bağış

l. +ı 312b/4

l. +ıdın 325b/14

lü'lü < *Ar. lü'lü'* İnci

l. -yi āb-dār 350a/9

lücce < *Ar.* Engin deniz, engin (Metinde denizin dalgalı olmasına işaret edilmektedir.)

l. durur (mütelāṭım ve l.) 322b/4

lüṣūṣ < *Ar.* Hırsızlar

l. +ı 368b/10

l. u ḥarāmīleri 374a/16

M

ma'a-heẕā < *Ar.* Bununla beraber, böyle iken

m. 335b/17

ma'a'r-riyāset < *Ar.* Başkanlık, reislik, başkanlıkla birlikte, reislikle birlikte

m. +niŋ 371a/5

ma'ācīn < *Ar.* Macunlar, hamur kıvamında yoğrulmuş şeyler

m. 351b/12

m. -i ḳandīn 351a/11

ma'ālī-cenāb < *Ar.* Yüce, makamı yüce, şerefli

m. (ḥażret-i m.) 337b/9

ma'ānī < *Ar.* Manalar, anlamlar

m. 336a/16

m. (raḳam-ı m.) 308b/7

ma'ārif < *Ar.* Marifet ve hüner sahibi kimseler, bilgi ve tecrübesi çok olanlar

m. +iniŋ 333b/17

m. +in 356a/1

m. +idin 346b/1

ma'-'ıyāl < *Ar.* Eşiyle, hanımıyla birlikte

m. u eṭfāl 368a/17

ma'-etbā' < *Ar.* Kendisine tâbi olanlarla birlikte, taraftarlarıyla birlikte

m. 372a/3

ma'-ta'alluḳāt < *Ar.* Yakınlarıyla birlikte, akrabalarıyla birlikte

m. 368a/2

mā-lā-kelām < *Ar.* Söz götürmez, diyecek yok, kelimelerle ifadesi imkânsız

m. bile (debdebe-i m.) 326b/2

m. bile (ferḥat-ı m.) 370a/1

m. bile (kevkebe-i m.) 340b/11, 340b/16

m. bile (sa‘y-ı m.) 345b/10

m. bile (ṣavlet-i m.) 379b/13

m. yétkürüp durur (sürūr-ı m.) 335b/9

ma‘ber < *Ar.* Geçilen yer, geçit, köprü

m. +iġa 377b/9

m. +idin 303a/15, 311b/16, 342b/6

mābeyn < *Ar.* Padişah sarayı, padişah ile devletin diğer ileri gelenlerinin görüştükleri oda

m. -i devleteyndin 352a/9

mādde < *Ar.* Bir şeyi meydana getiren unsur, etken, öge

m. -i muḫālefet 326b/15

ma‘den < *Ar.* Maden, cevher, yer altında cevher çıkarılan yer

m. -i ‘afv 353b/8

m. +ġa 367a/6

maġānim < *Ar.* Ganimetler

m. -i keşīre 376b/6

maġfūr < *Ar.* Allah tarafından günahları bağışlanmış (Genellikle ölmüş kimselerin ardından söylenen “Allah’ın rahmetine kavuşmuş, duaya muhtaç” anlamında bir sözdür.)

m. (ḫān-ı m.) 352b/4

m. (veled-i ḫān-ı m.) 337b/7

m. -ı sulṭān 311b/17

m. +nıŋ (İltüzer Muḥammed Bahādır Ḫān-ı m.) 378a/5

maġlūb < *Ar.* Yenik, yenilmiş

m. bolur 305a/8

m. u menkūb ḳıldı 340a/11

m. u münhezim ḳılıp 377b/1

maġlūl < *Ar.* Zincire vurulmuş, zincire bağlı

m. u maḥbūs durur érdi 356b/5

maġrib < *Ar.* Batı, güneşin battığı yön, akşam

m. 313a/11, 323a/17, 379b/16

m. +de (ḫalvet-kede-i m.) 379b/16

m. +din 320b/12

maġrib-zevāl < *Ar.* Batıda kaybolma, batma, güneşin zevalden (öğle vakti) sonra batıya doğru yöneldiği vakit

m. +ġa 336a/14

maġrūr < *Ar.* Gururlu

m. -ı celālet bolma 314a/13

maḥāḳ < *Ar.* Arabî aylarda Ay'ın görünmediği son üç gecesine verilen ad

m. (ḥadd-ı m.) 306a/7

māh < *Far.* Ay, kamer

m. 363a/12

m. -ı meẕkūrnıŋ 308a/17, 331a/7, 335a/9, 370a/2

m. -ı mübārekniŋ 360b/1, 368a/14

m. -ı ramażānnıŋ 364b/7

m. -ı şerīf-i mezbūrda 307a/3

m. -ı tābānı 307b/7

m. +nıŋ 309b/5, 330a/15, 331b/13

m. +nı 363a/6

m. +ı 311b/4

māh-çehr < *Far.* Ay yüzlü, yüzü çok güzel olan

m. ü Müşterī-baḫt (Ḫıdīv-i m.) 380a/1

maḫādīm < *Ar.* Mahdumlar, oğullar; soylu çocukları

m. +niŋ 318b/13, 352a/2

maḥal < *Ar. maḥall* Yer, mevki, yöre, taraf

m. -ı 'ayş u ferāġ érür 302b/14

m. +da 307a/10

maḥallāt < *Ar.* Mahalleler

m. 372a/16

maḫāric < *Ar.* Çıkış yerleri, harflerin çıkak yerleri, mahreçler

m. +din (ḥüsn-i edā-yı m.) 371b/7

m. +idin 372a/8

maḥbūb < *Ar.* Sevgili, sevilen

m. +lar 317b/5

maḥbūs < *Ar.* Hapsedilmiş, bir yere kapatılmış

m. durur érdi 356b/8, 368b/3

m. durur érdi (maġlūl u m.) 356b/5

m. ḳıldurup 334a/12

m. ḳıldurup durur érdi 354a/16

m. ḳılıp 304a/10

maḫfī < *Ar.* Gizli, saklı

m. ve muḫtecib ḳalmasun 321a/16

maḥfil < *Ar.* Toplantı yeri; camilerde yerden yüksekçe yapılmış, etrafı parmaklıklarla çevrili yer

m. +ler 365b/5

māhī < *Far.* Ay gibi, ay gibi parlak

m. (dirhem-i m.) 363a/6

maġmaṣa < *Ar.* Açlık, açlık yüzünden zayıf düşme

m. +ġa yétti (ḥālet-i m.) 335a/15

maḥrem < *Ar.* Sırları bilecek kadar yakın olan, yakın dost; hanın özel odasının sırdaşı, bir unvan

m. -i esrār-ı ḫaḳanī 351a/4

m. -i esrār-ı ṣāḥib-ḳırānī 355b/8

m. +ler 352a/17

m. +ler bile 339a/8

m. +lerniŋ 343a/8

maḥrūsa < *Ar.* Muhafaza edilen, korunan; büyük şehir

m. (memālik-i m.) 306b/10, 313b/6, 316b/15, 334b/2, 337a/5, 374b/13, 376b/15

m. -ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm (memālik-i m.) 377a/14

m. -ı Ḫˇārezm-i İrem Bezm'ġa (belde-i m.) 357a/15

m. -ı Ürgenç (belde-i m.) 371a/9

m. +nıŋ (memālik-i m.) 370a/8

m. +ġa (memālik-i m.) 312a/11, 342b/7

m. +dın (memālik-i m.) 336b/2

maḥṣūlāt < *Ar.* Mahsuller, ürünler

m. +ı (zirā'āt u m.) 319a/3

maḥṣūṣ < *Ar.* Hissedilen, duyulan, algılanan

m. -ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne boldılar 311b/13

maḫṣūṣ < *Ar.* Özel, hususi

m. bolup dururlar 329b/17, 359a/1

m. ḳıldı 368b/4

m. tutup 326b/14

ma'hūd < *Ar.* Sözü edilen, adı geçen, bilinen

m. (resm-i m.) 349b/17, 350b/15

m. bile (resm-i m.) 343a/15

maḥv < *Ar.* Yok etme, ortadan kaldırma; yok olma, ortadan kalkma, yıkım

m. 379a/4

m. boldı 315b/16

m. ḳılmış 363a/13

m. olup 315a/5

maḥż < *Ar.* Tam, ta kendisi, aslı

m. -ı 'adl ḳıldı 366b/12

m. -ı āb 363a/8

m. -ı ġafletdin 320a/2

m. -ı merḥametiġa 349a/12

m. -ı şefḳatdın 323b/4

m. -ı żalāletdin 345b/11

maḫzen < *Ar.* İçinde eşya saklanacak yer, havasız ve karanlık yer, bodrum

m. -i esrār-ı kibriyā 367a/1

m. -i şefḳat durur érdi 353b/9

maḫzen-ḫīz < *Ar.+Far.* Mahzeni ayağa kaldıran, mahzeni yaşanır kılan

m. 314a/14

maḫẕūl-vār < *Ar.+Far.* Hakir gibi, değersiz gibi, perişan

m. 332b/9

maḫẕūm < *Ar. maḫdūm* Hizmet eden, efendi

m. -ı a‘ẓam 313b/13

maḥzūn < *Ar.* Hüzünlü, üzgün, kaygılı

m. 365b/7

m. +larımız (ḫāṭır-ı m.) 353b/7

maḥẓūẓ < *Ar.* Haz duymuş, memnun kalmış, hoşlanmış

m. u şīrīn-kām ḳıldılar 351b/10

maḳābir < *Ar.* Kabirler, mezarlar

m. ü ḳadem-gāhlarıġa 349b/14

maḳāl < *Ar.* Söz, laf

m. +ı 302b/17

maḳām < *Ar.* Makam, mevki, kat, yer

m. -ı ḫużū‘ 350a/12

m. +ıda 366a/7

maḳarr < *Ar.* Karar kılınan, durulan yer, ikamet edilen yer; karargâh; başkent

m. 306a/13

m. -ı devletiġa 361a/17

m. -ı kevkebe-i iclāl ḳıldı 324b/12

m. -ı kevkebe-i nuṣret-iltiżām ḳıldı 321a/11

m. -ı sürādıḳ-ı felek-iştibāh ḳılıp 312b/8

m. -ı sürādıḳāt-ı cāh u celāl ḳıldı 377b/12

m. -ı sürādıḳāt-ı iclāl ḳılıp dururlar 318b/3

m. -ı sürādıḳāt-ı iclāl ḳılıp 337a/13

maḳāṣıd < *Ar.* Maksatlar, amaçlar

m. u maṭālibi (tamāmet-i m.) 325b/6

maḳbere < *Ar.* Mezar, mezarlık

m. -i münevverelerinin 337b/17

m. -i müteberrikeleri 303a/5

m. +si 329a/17

m. +leriniŋ 338a/11

maḳbūl < *Ar.* Kabul edilen, uygun görülen, beğenilen, hoşa giden

m. -ı ḫaḳanī 313b/5

m. -ı ḥażret-i a'lā-ḫaḳanī 325b/16

m. -ı ḥażret-i ḫaḳanī 355b/8

m. -ı şāh 307b/12

m. tüşüp 365a/14

maḳdem < *Ar.* Gelme, geliş

m. +iŋ 366a/13

maḳhūr < *Ar.* Yenilgiye uğramış, mağlup, kahrolmuş

m. 344b/12

m. étken (menkūb u m.) 315a/4

m. eylep 346b/9

m. ḳıldılar (menkūb u m.) 345b/8

maḳhūrlıġ < *Ar.+T.* Yenilgiye uğrama, mağlubiyet

m. tapsa 302a/8

maḳmū'u'l-bünyān < *Ar.* Yıkılmış, yok edilmiş bina

m. 369b/13

maḳrūn < *Ar.* Yakın, ulaşmış, kavuşmuş olan

m. tutup 314a/2

maḳṣad < *Ar.* Amaç, maksat, niyet, gaye

m. 305a/15

m. -ı muḳayyed bola alġay (ṣayd-ı m.) 343b/9

m. bolup durur ('āzim-i m.) 339a/8

m. +ıŋ 367a/8

maḳṣadu'l-aṣāġir < *Ar.* Küçük olanların maksadı, mevki bakımından küçüklerin amacı

m. 337a/7

maḳṣadu'l-ekārim < *Ar.* Kerem sahibi kişilerin maksadı

m. 377a/1

maḳṣadu'l-ḳurrā < *Ar. maḳṣadu'l-ḳurrā'* Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre okuyanların maksadı

m. 371b/15

maḳsūm < *Ar.* Taksim edilmiş, ayrılmış, bölünmüş

m. 358a/3

maḳtel < *Ar.* Katledilen yer, birinin öldürüldüğü yer

m. +iniŋ 302b/17

maḳtūl < *Ar.* Katledilen, öldürülen

m. 334a/12

m. ḳılıp (mecrūḥ u m.) 349a/15

m. u me'sūr étip 318a/9

m. u me'sūr bolup 310b/2

m. u me'sūr ḳılıp 349b/9

m. u mużmaḥil ḳıldılar 343b/17

m. u zaḫm-dār boldılar 344a/13

ma'ḳūl < *Ar.* Akla uygun, mantıklı

m. ve menḳūl durur (ḥādī-yi m.) 371a/14

māl < *Ar.* Mal, varlık, servet; bir kimsenin tasarrufu altındaki (eşya, hayvan vb.) şeylerin tümü

m. 308a/12, 308a/13, 311a/3, 311a/4, 324b/10, 327a/1, 329b/7, 363b/6, 374b/8, 375b/3

m. -ı emān üçün 326b/16

m. -ı emān (zekˇāt u m.) 369b/6

m. -ı merdüm-ḫˇār 305b/8

m. eylegey (terk-i m.) 307b/5

m. u 'ıyāl u eṭfālın 307a/8

m. u mevāşī 319a/9

m. u mevāşīsidin 323b/3

m. +ını 315a/16

m. +ların 309b/17

m. +larıġa 310a/2, 336a/13

mālik-riḳāb < *Ar.* Köle ve cariyelerin sahibi, köle ve cariyelerin efendisi

m. 311a/10

m. (cihān-gīr-i fīrūz-ı m.) 376b/11

ma'lūm < *Ar.* Bilinen, belli

m. -ı ḫāṭır-eşref bolsun 302a/17, 320b/10, 327b/12

m. bolsun 328b/13

m. bolsun (rūşen ü m.) 352a/3

m. bolup durur 380a/7

m. érmes 322a/12

m. u rūşen bolsun 338a/15

ma'mūr < *Ar.* Bayındır

m. ḳılġan 315a/3

m. u ābādān 302b/2

m. u ābādān bolġay 302b/16

Ma'n-ı Zāyide < *Ar.* Yemen valiliği görevinde bulunmuş, cömertliği, yiğitliği ve açık sözlülüğüyle ünlü bir kişi ("Ma'n ibn Zā'id" olarak bilinmektedir.)

M. 301a/15

ma'nā < *Ar.* Anlam

m. 324a/11

m. +nı 343b/8

m. +dın 355a/1

mannaṣa < *Ar. mınnaṣṣa* Gelinin davetlilere gösterilmek amacıyla oturtulduğu taht, düğün için kurulan şenlik alanı, gösteri yeri

m. -ı fi'lġa 378a/9

m. -ı vuḳū'da 368a/5

m. -ı vużūḥġa yétkürmek 332b/16

m. -ı ẓuhūrda 311a/16, 347b/6

mancūḳ < *Far.* Minare, kubbe, sancak vb. yüksek şeylerin tepesinde bulunan, madenden yapılmış ay, yıldız, lale vb. biçiminde süs, alem

m. +ı 351b/2

m. +ın 319a/12, 335a/11, 339a/11, 379b/9

mānend < *Far.* Benzer, eş

m. boldı 379a/9

m. bolmadı 301a/6

manṣıb < *Ar.* Makam, mevki, mertebe, memuriyet

m. -ı iḥtisām-ı dāru'l-ḫilāfe 372a/15

m. -ı ḳażā 371a/8

m. +ı bile 360a/12

m. +ın 304a/16, 361a/8

m. +ıġa 301a/4, 360a/10, 361a/11

m. +ıda 375b/6

m. +ların 305b/17

m. +larıdın 371a/12

manṣūb < *Ar.* Atanmış, tayin edilmiş, görevlendirilmiş

m. bolup durur 301a/4

m. étip 371b/5

m. ḳıldı 371a/4

manṣūr < *Ar.* Allah'ın yardımıyla galip gelmiş, üstün gelmesi sağlanmış, muzaffer → **manṣūre**

m. 346b/8

m. (ḫayl-ı m.) 340a/11

m. -ı sipāh 318a/14

m. bolsun 344b/12

m. bolup (ġālib ve m.) 344a/8

manṣūre < *Ar.* Allah'ın yardımıyla galip gelmiş, üstün gelmesi sağlanmış, muzaffer → **manṣūr**

m. ('asākir-i m.) 312a/13,

313a/3, 317b/11, 319b/12, 319b/14, 327a/10, 337a/14, 337a/5, 339a/12, 345b/13, 346b/10, 347b/14, 355b/3, 377b/13, 380a/13, 380a/7

m. +niŋ (‘asākir-i m.) 309a/8, 319b/2, 376b/6

m. +ni (‘asākir-i m.) 355b/10, 355b/15

m. +ġa (‘asākir-i m.) 316a/17, 340b/7, 354b/2

m. +din (‘asākir-i m.) 341a/16

manẓara < *Ar.* Görünüm, görünüş, manzara

m. -ı gerdūndın 346b/5

manẓūr < *Ar.* Görülen, bakılan; beğenilen, gözde olan

m. -ı naẓar-ı ‘ināyet étip 310b/14

m. -ı naẓar-ı ‘ināyet-i ḫaḳanī 372a/2

m. -ı naẓar-ı ‘uṭūfet ḳılıp 361a/4

m. -ı naẓar-ı ḫusrevāne 311b/13

m. +ıŋ 367a/3

maŋa Bana

m. 314a/16

maral < *Moğ.* Dişi geyik, ceylan

m. (buġu vü m.) 312b/12

ma‘raż < *Ar.* Bir şeyin sunulduğu, arz edildiği yer, kabul yeri

m. -ı ḳabūlġa tüşüp 319a/9

ma‘reke < *Ar.* Savaş meydanı, cenk yeri

m. -i bezm 340a/5

m. -i heycā dururlar (Rüstem-i m.) 328a/10

m. -i kāruzārda 328a/14

m. -i kār-zārġa 345b/16

m. -i mübārezetġa 343b/15

m. -i rezmde 349a/9

m. +niŋ 331b/9

m. +siniŋ 305b/17

m. +sin 331b/9

ma‘rūf < *Ar.* Bilinen, tanınan, ünlü, meşhur

m. u meşhūr ve engüşt-nümāy durur érdiler 356a/2

ma‘rūż < *Ar.* Arz edilen, sunulan, yayılan

m. -ı rāy-ı ‘ālem-ārāy ḳılıp 378a/4

m. -ı re’y-i enver bolup 355b/6

marżiyye < *Ar.* Kabul edilen,

beğenilen, uygun bulunan

m. (‘ādet-i m.) 349b/13

m. +si (‘ādet-i m.) 337b/1

maṣāff < *Ar.* Savaş

m. 304b/6, 328a/16

maṣdar < *Ar.* Bir şeyin çıktığı yer, kaynak

m. -ı żiyā 367b/12

maṣdūḳa < *Ar.* Doğru söz, gerçek söz, asıl gerçek

m. -ı ẓalūmen 307a/3

m. +sı 313a/13

m. +sı bile 302b/3, 323a/11, 344a/8

m. +sın 345a/16, 346a/2

m. +sıġa 327b/14

maṣḥūb < *Ar.* Birlikte götürülen, beraberinde olan, sahiplenilen

m. ḳılıp 307b/15, 310b/11, 320a/12, 338b/11, 369a/7, 375a/15, 375b/8

maṣlaḥat < *Ar.* İyi olan, iyilik getiren, fayda sağlayan şey, iş, mesele, durum

m. -ı medīde 307a/17

m. kördi 336b/14

m. körüp dururlar 376a/11

m. körüp durur érdi 305b/12

maṣrūf < *Ar.* Sarfolunmuş, harcanmış

m. durur 369b/10

m. ḳıldı 363a/16

m. tuttı 335b/6

m. tutup 302b/8

maşrıḳ < *Ar.* Güneşin doğduğu yön, doğu

m. sarı 320b/12

m. +ıdın 347a/15

maṭālib < *Ar.* Talep edilen şeyler, istekler, arzular

m. +i (tamāmet-i maḳāṣıd u m.) 325b/6

maṭāyā < *Ar.* Binek hayvanları

m. +sın sürgenin 316b/4

m. +sın sürüp 308b/6

mātem < *Ar.* Yas

m. +in tutdurmay 334a/7

maṭbaḫ-ḫāne < *Ar.+Far.* Yemek yapılan yer, mutfak

m. -i şilenidin 335b/17

maṭlab < *Ar.* Talep edilen şey, istek, arzu

m. u āb-rūy 307b/4

maṭmūre < *Ar.* Toprak altında bazı şeyleri saklamak için yapılmış

yer, mahzen; mezar

m. -i żamīrin 368a/17

ma‘ṭūf < *Ar.* Yönelik, yöneltilmiş, çevrilmiş, atfedilmiş, isnat edilmiş

m. ḳıldı 344b/6, 360b/3

m. ḳılıp 329a/4

māverā < *Ar.* Bir şeyin ötesi, ötede olan, öte

m. -yı deşt-i ‘adem 315a/5

māye < *Far.* Maya, asıl, öz, temel

m. -i ‘işyān érdi (ḫamīr-i m.) 374a/8

māyil < *Ar. mā’il* Meyilli, eğimli, ilgili

m. bolup 323a/6

maẓanne < *Ar.* Bir şeyin vücudunun zannolunduğu yer; zan, şüphe, düşünce

m. bile 319b/14

maẓhar < *Ar.* Bir şeyin ortaya çıktığı, göründüğü yer

m. -ı envār-ı ġaybī 311a/14

māżī < *Ar.* İçinde bulunulan zamandan önceki zaman dilimi, geçmiş, geçen, eski

m. ara (ezmīne-i m.) 301a/5

mażīḳ < *Ar.* Sıkıntılı, dar yer; güç iş, sorun

m. -ı muḥāṣara 353a/6

maẓlūm < *Ar.* Zulme uğramış, eziyet ve haksızlık görmüş, mazlum

m. +larnı 314b/13, 356a/17

mażmūn < *Ar.* Sembolik kavram, mana, nükteli ve güzel söz

m. bile 353a/9

m. +ġa 306a/7, 375b/4

m. +ı bile 369a/17

m. +ın 345a/14, 356a/10

m. +ıġa 328a/1, 358a/5

mażreb < *Ar.* Çakma yeri, çadır kurulan yer, ordunun konakladığı düz arazi

m. -ı ḫıyām-ı iḳbāl 337a/13

m. -i bār-gāh-ı felek-iştibāh ḳıldı 327a/6

m. -i bār-gāh-ı iḳbāl ḳıldı 331b/4

m. -i bār-gāh-ı nüzūl étdi 377b/5

m. -i bār-gāh-ı nüzūl-ı iclāl ḳılıp dururlar 340b/12

m. -i der-gāh-ı ‘ālem-penāh 312b/7

m. -i ḫıyām-ı iḳbāl 318b/2, 324b/12

ma‘zūl < *Ar.* Azledilmiş, görevinden alınmış

m. bolup 371a/12

m. ḳılıp dururlar 305b/17

me’āl < *Ar.* Anlam, kavram, mefhum; sonuç, netice

m. -ı aḥvālı 303a/1

m. +ı 333a/12

me’āṣir < *Ar.* Güzel eserler, nişanlar, izler

m. +i 370b/6

me’lūf < *Ar.* Alışılmış, huy edilmiş, gönülden bağlanılmış

m. +ı durur (mesken-i m.) 371b/4

m. +larıġa (vaṭan-ı m.) 370a/1

me’men < *Ar.* Sığınılacak yer, sığınak

m. 319b/10

m. ḳılıp 307a/1

me’mūr < *Ar.* Bir işi yapmak üzere kendisine görev verilmiş olan kimse, görevli, yükümlü

m. -ı meẕkūr 302b/11

m. -ı meẕkūrlar 310a/6

m. boldı 359a/3

m. bolup durur 348a/11, 359b/8

m. bolup dururlar 349b/8, 369b/6

m. bolup durur érdi 303a/14, 342b/13, 345a/7

m. bolup durur érdiler 360b/14

m. étip durur 355a/17

m. ḳılıp 340b/16

m. ḳılıp dururlar 331a/9, 358a/2

m. +lar 324b/3, 328b/2, 331a/9, 341a/4, 342a/6, 347b/15, 349a/2, 349b/8, 354a/4, 378a/14, 380a/4

m. +lar bile 355b/14

m. +larġa 355b/13

me’nūs < *Ar.* Alışılmış, yabancılık çekilmeyen, ünsiyet olunmuş

m. +ınıŋ (cülūs-ı meymenet-i m.) 376b/3

me’sūr < *Ar.* Esir edilmiş, tutsak

m. bolup (maḳtūl u m.) 310b/2

m. étip (maḳtūl u m.) 318a/9

m. ḳılıp (maḳtūl u m.) 349b/9

mebāliġ < *Ar.* Paralar, akçeler, ganimetler

m. -ı keşīre 337b/8

m. -ı vāfire 336a/3

mebānī < *Ar.* Binalar, yapılar; temeller, esaslar

m. -yi mün‘adime 369b/10

m. -yi teveccüh ü iltifātı bile 302b/16

meblaġ < *Ar.* Para miktarı, tutar, yekûn

m. -ı kerāmend 337b/4

m. -ı keşīr 326b/16

mebrūr < *Ar.* Makbul, beğenilmiş, değerli

m. -ı ḫaḳan 311b/17

mebsūṭ < *Ar.* Yayılmış, açılmış

m. étip 373b/4

mebẕūl < *Ar.* Bol, çok

m. tutup 317b/17

mecā‘et < *Ar.* Açlık

m. (farṭ-ı m.) 342b/2

m. +din (şiddet-i m.) 335a/15

mecāl < *Ar.* Güç, kuvvet, derman

m. 307b/5

mecālis < *Ar.* Meclisler, toplantı yerleri

m. +ġa (ehl-i m.) 365b/12

mecbūrlıḳ < *Ar.+T.* Zorunluluk, mecburiyet

m. +dın 300b/6

mechūlu’n-neseb < *Ar.* Nesebi bilinmeyen, soyu bilinmeyen

m. +lerniŋ 334a/7

mecīd < *Ar.* Yüce, ulu, büyük, şerefli

m. (Furḳān-ı m.) 371b/8

m. (tilāvet-i kelām-ı m.) 372a/12

meclis < *Ar.* Meclis, konuşmak veya bir konuyu görüşmek üzere bir araya gelmiş kişilerden oluşan topluluk, encümen, toplantı yeri

m. -i berūzda 368a/8

m. -i ḳudsī-nişānġa 350a/14

m. -i neşāṭ (çerāġ-efrūz-ı m.) 314b/3

m. +de 334b/8

m. +din (ḫużżār-ı m.) 324a/3

m. +iŋ ara 366a/16

mecmū‘ < *Ar.* Toplam, bütün, hep

m. 306b/4, 322a/14, 329b/5, 341a/2

m. +ı 343b/11

mecmū‘a < *Ar.* Toplanıp biriktirilmiş, düzenlenmiş şeylerin hepsi, dergi, mecmua

m. -ı kāyināt (fihrist-i m.)

313b/9

mecrūḥ < *Ar.* Yaralı, yaralanmış

m. -ı tīġ-ı kīn ḳılıp dururlar 346b/1

m. édi 366b/15

m. ḳılur érdiler 341b/3

m. u maḳtūl ḳılıp 349a/15

m. u menkūb boldı 305a/6

medāris < *Ar.* Medreseler

m. dék (mesācid ü m.) 372a/12

m. ü mesācidniŋ 335b/8

meded < *Ar.* Yardım, imdat

m. ü isti'ānet tapıp 312a/7

medfen < *Ar.* Mezar, kabir

m. +de 358b/8

medḥ < *Ar.* Övme, övgü, medih

m. -i ferruḫ eylep 363a/6

medīd < *Ar.* Uzun, uzun süren → **medīde**

m. (müddet-i m.) 309a/15, 353a/10, 370a/10, 374a/9

medīde < *Ar.* Uzun, uzun süren → **medīd**

m. (maṣlaḥat-ı m.) 307a/17

medīḥ < *Ar.* Övmeye sebep olan şey, övgünün nedeni

m. +iŋe 367b/13

medlūl < *Ar.* İşaret edilen, gösterilen; bir kelime veya ibarenin gösterdiği şey, mana → **medlūle**

m. +ı bile 322b/3, 323b/14, 357a/11, 360a/5

medlūle < *Ar.* İşaret edilen, gösterilen; bir kelime veya ibarenin gösterdiği şey, mana → **medlūl**

m. +si 313a/14

medrese < *Ar.* İslam ülkelerinde dinî bilimlerin belirli bir usule göre öğretildiği eğitim kurumu, medrese

m. 371b/10

M. -i Çūbīn (tedrīs-i M.) 372a/15

m. +siġa 371a/1

mefārıḳ < *Ar.* Başın üst kısımları, tepe kısmı

m. -ı aḥvālımızġa 353a/15

mefḫar < *Ar.* Övünmeye sebep olan, övünç kaynağı, iftihar vesilesi

m. -ı benī ādem 311b/2, 348b/5

m. -ı ehl-i 'ālem 355b/12

m. -ı menāzil ḳıldı 339b/2, 360b/4

m. -ı menāzil ḳılıp durur 318b/12
m. -ı ümem 369b/3
mefḳūd < *Ar.* Yok olmuş, yitik, kayıp
m. bolup 352b/4
meflūclıġ < *Ar.+T.* Felce uğrama, hareket edemez duruma gelme, çok kötü bir durum yaşama
m. 371b/17
meftūḥ < *Ar.* Fethedilmiş, alınmış, ele geçirilmiş; açılmış, açık
m. bolġandın soŋra 359a/5
m. bolsa 347a/11
m. ḳılıp 335a/7
meġāk < *Far.* Çukur, derin yer; mezar
m. 341a/10, 341a/13
meger < *Far.* Meğer, oysa, oysaki (Bilinmeyen, farkında olunmayan durumlar için kullanılan bağlaç)
m. 300b/17, 316a/12, 322a/1, 325a/8
meh-veş < *Far.* Ay gibi, güzel
m. -i şīrīn-liḳā (Zühre-cebīn-i m.) 373b/11
mehābet < *Ar.* Azamet, büyüklük, ululuk
m. bile 342a/10
m. +idin 319b/2
mehābet-āmīz < *Ar.+Far.* Heybetle karışık, heybetli, azametli, dehşetli
m. +din (ḥamle-i m.) 346a/9
mehāmm < *Ar.* Önemli şeyler, büyük işler; düşündürücü şeyler
m. +dın (umūr-ı mülk ü millet ü m.) 325a/15
m. +ınıŋ 332a/2
mehcūr < *Ar.* Hicrete uğramış, ayrı düşmüş; terk edilmiş, bırakılmış
m. (Mūnis-i m.) 367b/14
m. olup 316a/2
m. +lar (vīrān u m.) 369b/13
m. +larnıŋ 327a/17
mehīb < *Ar.* Korku verici, korkunç
m. 345b/2
mekān < *Ar.* Yer, bulunulan yer, ev, yurt
m. u āşyānı 322a/14
mekārim-aḫlaḳ < *Ar.* Güzel ahlak, izzet ve şeref getiren ahlak, iyi huy
m. (ṣāḥib-i m.) 343a/1

meknūn < *Ar.* Saklı, gizli, örtülü

m. bolup durur érdi 375a/12

mekremet < *Ar.* Kerem, izzet, şeref, onur, cömertlik

m. 311b/3

m. (sülāle-i m.) 313b/10

m. -i emīr-i kebīr 377a/2

m. -i mülūkānedin 310b/15

m. ḳıldı 356a/12

m. ḳılıp (mürüvvet ü m.) 340a/3

m. ü iḥsān bolup (serīr-ārā-yı m.) 301a/12

m. ü mürüvvet körgüzdi (merḥamet ü m.) 306b/13

m. +din (ġāyet-i m.) 372a/4

m. +iŋ (dest-i m.) 367a/6

m. +i 365a/17

mekremet-dest-gāh < *Ar.+Far.* Kerem sahibi, şerefli, cömert

m. (ḫusrev-i m.) 370b/3

mekṣ < *Ar.* Durma, bekleme

m. ü tevaḳḳuf 318b/8

melāyik < *Ar. melā'ik* Melekler

m. -i ḳudret 349a/11

m. -i ṣāyimü'd-dehr 350b/14

melāẕ < *Ar.* Sığınılan yer, sığınak

m. -ı ehlü'l-'ālem 325b/16

melāẕu'l-enām < *Ar.* Yaratılmışların sığınağı, bütün varlıkların sığındığı yer

m. 308b/15

melek < *Ar.* Allah ve insan arasında aracılık yapan, cinsiyeti olmayan, günah işlemeyen nurdan varlık, melek

m. (gürūh-ı m.) 322b/14

m. érmes 322b/14

melek-liḳā < *Ar. melek-liḳā'* Melek yüzlü

m. (deryā-dil ü güşāde-żamīr ü m.) 366a/4

mele'ü'l-a'lā < *Ar.* Yüce topluluk; büyük meleklerin toplandığı yer

m. (ṣavāmi'-i m.) 361a/16

m. +ġa 372a/13

melik < *Ar.* Hükümdar, padişah

m. 373a/16

meliki'l-mennān < *Ar.* Sınırsız iyilik ve ihsanda bulunan melik

m. 376b/14

mellāḥ < *Ar.* Gemici, denizci, kaptan

m. +ı 308b/7

memālik < *Ar.* Memleketler, ülkeler

m. 335a/13, 366b/17, 370b/8
m. -i maḥrūsa 306b/10, 313b/6, 316b/15, 334b/2, 337a/5, 374b/13, 376b/15
m. -i maḥrūsa-ı Ḫ̔ārezm-i İrem Bezm 377a/14
m. -i maḥrūsaġa 312a/11, 342b/7
m. -i maḥrūsanıŋ 370a/8
m. -i maḥrūsadın 336b/2
m. ü mużāfātdın 335b/15
m. üze 301a/4
m. +ke (eṭrāf-ı m.) 357b/11
m. +de 367b/3
m. +iniŋ 374b/3
m. +ide 304a/17

memāt < *Ar.* Ölüm
m. (debūr-ı m.) 333b/7
m. +larıdın (ḥayāt u m.) 352b/5

memerr < *Ar.* Geçilecek yer, geçit, yol
m. +leriŋ (ṭuruḳ u m.) 354a/6

memleket < *Ar.* Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke; bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt
m. 315a/3, 333a/13, 333a/7, 361a/17
m. (ahālī-yi m.) 333a/15
m. +ni 333a/17
m. +ke (diyār u m.) 349b/13

memleket-baḫş < *Ar.+Far.* Memleket bahş eden, yurt ihsan eden
m. -ı kişver-penāh (şeh-i m.) 370b/4

memlū < *Ar. memlū'* Dolu, dolmuş
m. bolup durur 368a/16
m. ve meşḥūn ḳıldılar 351b/14

memnū' < *Ar.* Yasak
m. ḳılıp 355b/15

men Ben
m. 324a/3, 324a/5

men' < *Ar.* Yasaklama, izin vermeme, engel olma
m. 355b/10
m. ḳıldıŋ 366b/1

menāfi' < *Ar.* Menfaatler, çıkarlar, faydalar
m. ('usret-i m.) 335a/13

menāhī < *Ar.* Yapılması dinî açıdan yasak olan, günah
m. -yi inhidāmıġa 370b/11
m. +din (irtikāb-ı m.) 366b/1

menāṣıb < *Ar.* Rütbeler, makamlar,

pâyeler, dereceler

m. -ı ercümend-i şer‘iyye bile 370b/8

menāzil < *Ar.* Menziller, ulaşılacak yerler, konaklama yerleri, duraklar

m. (ṭayy-ı m.) 332b/2

m. -i domāġın 317b/3

m. -i ḫūb 372b/3

m. -i münhedime 369b/9

m. étip (ḳaṭ‘-ı m.) 307a/5

m. ḳıldı (mefḫar-ı m.) 339b/2, 360b/4

m. ḳılıp durur (mefḫar-ı m.) 318b/12

m. ḳılıp (ḳaṭ‘-ı m.) 312b/6, 326a/3, 361a/13, 377a/16, 379b/11

m. ü mesākin 372a/12

m. ve mezāri‘ 306b/13

m. +ni 327a/4

menfa‘at < *Ar.* Çıkar, fayda, yarar

m. almaġaylar 342a/6

meniyyet < *Ar.* Ölüm, mevt

m. +in 375b/1

menḳabet < *Ar.* Tanınmış veya tarihe geçmiş kimselerin iyi ve yüce taraflarını anlatan hikâye, efsane, menkıbe

m. (Ṣıddīḳ-ı m.) 366a/6

menkūb < *Ar.* Bahtsız, mutsuz, gözden düşmüş

m. 332b/8

m. boldı (mecrūḥ u m.) 305a/6

m. érür 305a/7

m. ḳıldı (maġlūb u m.) 340a/11

m. u maḫhūr étken 315a/4

m. u maḫhūr ḳıldılar 345b/8

menḳūl < *Ar.* Aklî olmayıp mukaddes kitapla bildirilen, nakledilen

m. durur (ḥādī-yi ma‘ḳūl ve m.) 371a/14

mensūb < *Ar.* Bir şeyle veya bir kimseyle bağlantısı bulunan, ilgili, ait, ilişkin, mensup

m. olmış 305a/7

menşe’ < *Ar.* Kaynak, köken, başlangıç

m. -i berd boldı 315b/4

menşūr < *Ar.* Ferman

m. -ı ‘ināyetni 353b/11

m. -ı devlet 356a/7

menşūre < *Ar.* Neşrolunmuş, yayılmış, dağıtılmış

m. +niŋ (ḫurūf-ı m.) 313a/6

m. +niŋ (suṭūr-ı m.) 313a/6

menzil < *Ar.* Yolcuların geceyi geçirdikleri yer, konak yeri, gidilecek yer, uzaklık (iki konaklama arasındaki uzaklık)

m. 311b/8, 378a/5

m. -i ded ü dām 369b/13

m. -i naẓar eyledi 348a/8

m. -i şerīfde 312a/3

m. ḳıldılar 328b/4

m. ü süknā 372a/5

m. +de 312a/14, 313b/3, 316a/10, 317b/12, 326b/10, 328b/5

m. +din 312b/4

m. +iġa 310a/8, 318b/2, 327b/9, 365b/15

m. +ide 367b/6

menzile < *Ar.* Aşama, derece, durum, mevki

m. +side durur 314b/15

menzilet < *Ar.* Derece, rütbe, mertebe, pâye

m. (nev-bāde-i m.) 313b/10

m. +iġa yaraşa (ḳadr ü m.) 318b/7, 351b/8

m. +ide 366a/9

menzil-gāh < *Ar.+Far.* Konaklanan yer, bir müddet durulan yer, ev

m. +ın 358a/12

menzillik < *Ar.+T.* Uzaklık, iki konaklama arasındaki mesafe

m. 308a/10, 323a/17, 359b/3

m. +de 310b/1

merāḥil < *Ar.* Konaklar, duraklar, mesafeler

m. -i ḫāristānın 317b/2

m. ḳılıp (ḳaṭ‘-ı m.) 332b/3

merāḥim < *Ar.* Merhametler, acımalar

m. -i bī-kerāneġa 308b/1

m. -i bī-kerānesiġa 332a/4

m. -i ḫusrevāne bile 331b/11

m. -i ḫusrevāne 310b/14, 340a/2

m. -i ḫusrevāneġa 330b/17

m. -i ḫusrevānesidin 302a/2

m. -i pād-şāhāne 361a/10

m. -i pād-şāhānedin 365a/14

m. -i pād-şāhānesidin 352b/8

m. +iŋ bile 356a/14

merākib < *Ar.* At, araba, gemi gibi binilecek vasıtalar, taşıtlar

m. 307b/3, 322b/11

m. (ḳavāyim-i m.) 345a/12
m. (pāy-māl-ı m.) 343b/3
m. -i ṣarṣar-ḫırāmġa 322b/17
m. -i ṭavīle 334b/17
m. étdiler (pāy-māl-ı m.) 340b/10
m. +i 380a/12
m. +iniŋ 325a/13, 333b/5
m. +in (sür'at-ı m.) 304b/2
m. +iġa 303b/1, 314b/8

merām < *Ar.* Niyet, istek, amaç, gaye
m. (çemen-i m.) 347b/3
m. (ḥuṣūl-ı m.) 325b/9
m. -ı vücūd tutar (muvāfıḳ-ı m.) 325b/6
m. bile (vuṣūl-ı m.) 358b/15
m. +ġa (hedef-i m.) 305a/2
m. +ıġa 304b/10
m. +ıġa (naẓar-ı m.) 373b/8

merāsim < *Ar.* Törenler, alışkanlık hâline gelmiş gösteriler
m. -i 'adl u dād 361a/5
m. -i iṭā'at 310b/7
m. -i siyāset-i a'dā 302a/3
m. -i sūr 373a/15
m. -i ẓulm u nifāḳ 333b/16
m. +i bile 301a/11, 333b/13
m. +iniŋ 349a/5
m. +iġa 318b/10
m. +ide 304b/7, 309b/14, 313b/3
m. +idin 323b/6

merātib < *Ar.* Mertebeler, rütbeler, dereceler
m. -i iclāl (irtifā'-yı m.) 333b/11
m. +lerin (vaẓāyif ü m.) 301b/15

merāyā < *Ar.* Aynalar
m. +sınıŋ 325a/16

mercān < *Ar.* Denizlerin kayalık yerlerinde yaşayan çalı görünümündeki canlının iskeletinden elde edilen ve süs olarak kullanılan boncuk gibi mücevher
m. (şāḫ-ı m.) 321a/5

merci' < *Ar.* Başvurulacak yer, müracaat edilecek makam
m. -i benī ādem 369b/3
m. +i 356a/4

merci'ü'l-umerā < *Ar.* Emirlerin müracaat ettikleri makam
m. 337a/7

merci‘ü’l-e‘āẓım < *Ar.* Büyük insanların, seçkinlerin müracaat ettikleri makam
m. 377a/1
mercūmlıġ < *Ar.* Taşlanmayı gerektiren hâl, cezalandırmayı gerektiren durum
m. 333b/1
merdüm < *Far.* İnsan, şahıs
m. 348a/7
merdüm-ḫˇār < *Far.* İnsan yiyen, yamyam
m. (māl-ı m.) 305b/8
merḥale-peymā < *Ar.+Far.* Merhale ölçen, aşama kaydeden, yolcu
m. -yı behcet ḳıldı 356b/2
merḥamet < *Ar.* Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma
m. (kemāl-ı m.) 335b/14, 372a/4
m. étip 361a/7
m. étti 326b/12
m. ḳıldı 302a/1, 326b/15, 353b/10
m. ḳılıp 370b/16
m. ḳılıp (‘ināyet ü m.) 341b/15
m. körgüzdi 368a/2
m. körgüzüp durur 365a/16
m. körgüzüp dururlar 312b/2
m. körgüzüp dururlar (mürüvvet ü m.) 318b/7, 369a/6
m. ü mekremet ü mürüvvet körgüzdi 306b/13
m. ü mürüvvet étip 372b/6
m. ü mürüvvet ḳılıp 370b/1
m. ü mürüvvet ü şefḳat körgüzüp dururlar 319a/15
m. ve dil-cüylıḳlar körgüzüp 304a/14
m. +din (kemāl-ı m.) 356a/5
m. +iŋdin (dāru’ş-şifā-yı m.) 366b/16
m. +iġa (maḫż-ı m.) 349a/12
merġūb < *Ar.* Rağbet gören, beğenilen, istenen
m. 302b/13, 306a/12
m. (mezāri‘-i m.) 372b/4
merḥūm < *Ar.* Allah’ın rahmetine kavuşmuş, ölmüş, ölü
m. 368b/8
m. +nıŋ 318b/15, 319a/1, 372b/12

merḥūmī < *Ar.* Rahmetlik, Allah'ın rahmetine kavuşmuş olan
m. 371a/10
m. +niŋ 369b/11

mer'ī < *Ar.* Riayet edilen, yürürlükte olan, geçerli
m. tutup 360b/11

merḳadeyn < *Ar.* İki mezar
m. -i şerīfeyn 350a/5

merkeb < *Ar.* At, araba, gemi gibi binilecek vasıta, binek
m. -i teveccüh sürüp 337a/15
m. +in sürmegi 331a/12
m. +in sürüp durur 322b/5
m. +in sürüp dururlar 303b/3

merkez Belirli bir yerin ortası kabul edilen en önemli yer; bir şeyin yoğun olduğu veya bir işin yoğun olarak yapıldığı yer
m. -i muḥīṭ-i celālet 376b/16

merḳūm < *Ar.* Yazılmış, kayda geçirilmiş
m. bolġusı durur 362b/16

Merrīḫ-ṣalābet < *Ar.* Merih gibi sağlam ve güçlü
M. 337a/6

Merrīḫ-saṭvet < *Ar.* Merih gibi ezici kuvveti olan, çok kuvvetli
M. 335a/5

mersūl < *Ar.* Gönderilmiş
m. tutdılar 357b/11
m. tutup durur 326a/7, 354b/6
m. tutup dururlar 323b/9, 357a/6, 369a/8
m. tutup durur érdi 317a/14

mersūm < *Ar.* Gelenek, âdet
m. +ı 335a/8

mersūmāt < *Ar.* Gelenekler, âdetler
m. 335a/9
m. +ların (ʻulūfe ve m.) 335a/6

mertebe < *Ar.* Derece, basamak, pâye, rütbe
m. 374a/17
m. +ġa 315b/12

mervaḥa < *Ar.* Açıklık yer, her taraftan rüzâr esen yer, çöl
m. -ı ḳahr-ı Yezdānī 333b/4

meşābe < *Ar.* Derece, rütbe, değer
m. +de 301a/14, 365b/4
m. +de durur 321b/3
m. +side 330b/1
m. +side durur 314b/14

mesācid < *Ar.* Mescitler, ibadet yerleri
m. 372a/16

m. ü medāris dék 372a/12

m. +niŋ (medāris ü m.) 335b/8

mesāfet < *Ar.* Uzaklık, ara, aralık

m. 304b/2, 328b/2, 330a/14, 339a/14

m. (bu'd-ı m.) 372a/17

m. durur 320b/12, 329a/12

m. ḳılıp (ḳaṭ'-ı m.) 308a/6, 318a/7, 319a/11, 320a/13, 339b/14

m. +ni 323a/17

m. +i 308a/10, 340b/16, 353a/4

m. +in 323a/1

mesāfet-nevredlik < *Ar.+Far.+T.* Yol alma, mesafe kat etme durumu

m. +de 318a/12

mesāḥat < *Ar.* Ölçüm, ölçme, uzunluk

m. +ı 318b/15

m. +ını 321b/14

mesā'ī < *Ar.* Çalışma, çalışmalar, çabalar

m. -yi meşkūre 327b/17, 338a/11, 370b/10

m. -yi meşkūreni 375a/17

m. -yi meşkūrnı 331b/6

mesākin < *Ar.* Meskenler, oturacak yerler, evler

m. 367a/12

m. (menāzil ü m.) 372a/12

m. +iġa 377a/13

m. +iġa (mevāṭın u m.) 356b/1

m. +lerin (mevāṭın u m.) 319b/8

m. +lerige (aḥşām u m.) 306a/5

mesākīn < *Ar.* Fakirler, düşkünler, miskinler

m. 338a/1, 376b/11

m. +niŋ 335b/2

m. +ġa 337b/17

meṣāliḥ < *Ar.* İşler, meseleler

m. -i dīnī 370b/6

mesālik < *Ar.* Tutulan, gidilen yollar

m. +in 374a/10

mescid < *Ar.* Namaz kılınan yer, ibadet edilen yer, camiden küçük ibadet yeri

m. -i cāmi'iniŋ 371b/5

m. -i şerīf 372a/5

mesdūd < *Ar.* Önüne set çekilmiş, tıkanmış, kapanmış, kapalı

m. boldı 322a/5

m. bolup 342a/5

m. ḳılıp 346b/7, 374a/11

meserret < *Ar.* Sevinç

m. (şaḫṣ-ı m.) 365b/10

m. -i lā-kelām 310a/9

meserret-lüzūm < *Ar.* Sevindiren, mutluluk veren

m. +ı (ḳudūm-ı m.) 327b/1

meserret-şümūl < *Ar.* Sevindiren, mutluluk veren

m. +ı bile (nüzūl-ı m.) 338b/9

meserret-vuṣūl < *Ar.* Sevinç getiren, sevindiren, mutluluk veren

m. +ı bile (nüzūl-ı m.) 311b/6, 323b/7, 327a/8, 331b/2, 360b/4

mesġabe < *Ar.* Açlık

m. 335a/16

mesken < *Ar.* Oturulan yer, ev, konut

m. -i me'lūfı durur 371b/4

meslek < *Ar.* Gidiş, usul, tarz; tutulan, benimsenen yol

m. -i Hüdā 366b/13

m. +ige 320a/7

meslūḫ < *Ar.* Derisi yüzülmüş

m. étdiler 303a/12

mesned < *Ar.* Temel, dayanak; makam, derece, rütbe

m. -i ferāġatda 378a/8

m. -i iḳbāl 306a/13

m. +ide 374a/8, 377a/3

mesned-nişīn < *Ar.+Far.* Bir makamda veya görevde bulunan, makam sahibi

m. -i temkīn bolup dururlar 351b/8

m. +i 332b/13

mesned-pirāy < *Ar.+Far.* Bulunduğu makamın süsü

m. bolup 301a/10

meşnevī < *Ar.* Her beyti kendi arasında uyaklı, uzun nazım biçimi

m. 301a/16, 302a/5, 304b/10, 306a/8, 307b/6, 312b/9, 315b/14, 317a/9, 320b/16, 320b/2, 321b/4, 322b/5, 325b/8, 335a/7, 336a/6, 339a/13, 340a/11, 341a/12, 343a/11, 344a/13, 347b/8, 349a/9, 351b/1, 351b/14, 371b/17, 372b/6, 377b/14, 379a/2

mesrūrlıġ < *Ar.+T.* Sevinçli olma durumu, memnuniyet, mutluluk

m. yétip 302a/9

mesṭūre < *Ar.* Satır hâline getirilmiş,

yazılmış, kayda geçirilmiş

m. +ni (tevārīḫ-i m.) 365a/11

mest < *Far.* Sarhoş, kendinden geçmiş olan

m. bolur 334b/11

meşūbāt < *Ar.* Kulların yaptıkları bir iyiliğe karşı Allah tarafından verilen mükâfatlar

m. +ıdın 371b/12

mes‘ūd < *Ar.* Mutlu, bahtiyar

m. +ı (fıṭrat-ı m.) 353b/8

meşāhīr < *Ar.* Ünlü kimseler, meşhurlar

m. -i sipāh 351a/17

m. +idin 332b/5, 375b/6

meşaḳḳat < *Ar.* Sıkıntı, güçlük, zahmet, eziyet

m. 300b/12

m. -ı tamām bile 329a/7

m. -ı tamām 377a/11

m. +dın (ġāyet-i m.) 335b/3

meş‘al < *Ar.* Ucunda yanıcı bir madde bulunan, alev çıkararak etrafı aydınlatmaya yarayan sopa, meşale → **meş‘ale**

m. +ını 366a/16

meş‘ale < *Ar.* Ucunda yanıcı bir madde bulunan, alev çıkararak etrafı aydınlatmaya yarayan sopa → **meş‘al**

m. -i ḥayātı 333b/7

meşġūl < *Ar.* Bir işle uğraşan, iş görmekte olan

m. boldılar 344a/9

m. durur érdi 306b/6, 307b/10, 313b/6, 326a/7, 344b/1, 346a/8, 355a/4, 371a/7

m. durur érdiler 305b/5, 318b/1, 332a/2, 368b/10

m. dururlar 303b/1

m. érdiler 343b/5

m. érkenin 348b/8

m. érür 321a/6

m. ḳıldı 354a/14

m. ḳıldılar 345a/6

meşġūllıḳ < *Ar.+T.* Bir işle uğraşma, meşguliyet

m. ḳılur érdi 372b/2

meşḥūn < *Ar.* Dolu, doldurulmuş

m. ḳıldılar (memlū ve m.) 351b/14

meşhūr < *Ar.* Tanınmış, ünlü, herkes tarafından bilinen

m. durur 321b/16, 322a/1

m. durur érdi 378a/7, 379b/1

m. ve engüşt-nümāy durur érdiler (ma‘rūf u m.) 356a/2

meşkūr < *Ar.* Beğenilmiş, takdir edilmiş, makbul → **meşkūre**

m. (sa‘y-ı m.) 329a/6, 351a/3

m. +nı (mesā‘ī-yi m.) 331b/6

m. +nı (sa‘y-ı m.) 302b/12, 358a/3

meşkūre < *Ar.* Beğenilmiş, takdir edilmiş, makbul → **meşkūr**

m. (mesā‘ī-yi m.) 327b/17, 338a/11, 370b/10

m. +ni (mesā‘ī-yi m.) 375a/17

meşmūl < *Ar.* Şümullenmiş, kaplanmış, etrafı çevrilmiş; bir şeyin içinde bulunan

m. bolup dururlar 328a/7

meş‘ūf < *Ar.* Memnun, hoşnut, razı

m. 335b/6

m. bolup 371b/2

m. durur érdi 370b/6

meşveret < *Ar.* Danışma, fikir alışverişi, bir konuda ehil kişilerden fikir alma

m. 375a/13, 375a/17

m. -i ṭavīle 307a/17

m. +din soŋra (taḳdīm-i m.) 359a/16

m. ü ittifāḳı bile 346b/3

metīn < *Ar.* Sağlam, dayanıklı, kavi, kolaylıkla sarsılmayan

m. (cisr-i m.) 317b/11

m. (endīşe-i m.) 325a/16

me’vā < *Ar.* Yurt, mesken, yer

m. +sıdın 367a/12

mevā‘iẓ < *Ar.* Vaazlar, nasihatler, öğütler

m. -i nāfi‘a (le’ālī-yi m.) 314a/3

m. ü naṣāyiḥidin (cevāhir-i m.) 368a/15

mevākib < *Ar.* Topluluklar, cemaatler; alaylar, kalabalıklar, güruhlar

m. -i keyhān-pūy 333b/5, 368a/10

m. ḳıldı (leked-kūb-ı m.) 343b/4

mevālī < *Ar.* Beyler, emirler, alimler, hakimler, dostlar, hükümdar; bir toplumda üst tabakadaki insanlar

m. +si (ahālī ve m.) 318b/4

mevānī‘ < *Ar.* Maniler, engeller

m. -i rūzgār 372a/17

mevāṭın < *Ar.* Vatanlar, yurt edinilmiş yerler, yurtlar

m. u mesākiniġa 356b/1

m. u mesākinlerin 319b/8

mevāşī < *Ar.* Koyun, keçi, sığır gibi hayvanlar, etinden sütünden yararlanılan evcil hayvanlar

m. (māl u m.) 319a/9

m. +din 305b/1

m. +sidin (māl u m.) 323b/3

mevāyid < *Ar. mevā'id* Üzeri yemekle donatılmış sofralar, yemek, ziyafet

m. -i in'ām bolup (sīr-çeşm-i m.) 342b/5

m. -i zīnet-endūz 351b/11

mevāżi' < *Ar.* Yerler, mevziler

m. -i nezhde 368a/2

m. +ġa 319b/12, 340b/3

m. +de 320b/11, 323a/13, 325a/7

m. +din 339a/4

m. +i 320b/15

m. +iniŋ 322a/12

mevc < *Ar.* Dalga → **mevce**

m. -i serāb urar 321a/2

m. +i 378b/16

mevce < *Ar.* Dalga → **mevc**

m. -i ḥınā 365b/4

mevfūr < *Ar.* Bol, çok → **mevfūre**

m. (cehd-i m.) 302b/11, 304b/7, 331b/6, 351a/3, 358a/3

mevfūre < *Ar.* Bol, çok → **mevfūr**

m. bile (ġanāyim-i m.) 331a/10

m. +sidin 310a/11

mevfūru's-sürūr < *Ar.* Sevincin bolluğu, sevincin çokluğu

m. bile (ḥużūr-ı m.) 350b/9

mev'iẓe < *Ar.* Öğüt, nasihat, vaaz

m. (cevāhir-i girān-māye-i naṣāyiḥ u m.) 314b/4

mevḳıf < *Ar. mevḳif* Duracak yer, durak

m. -ı 'arżġa yétkürdiler 352b/7

m. -ı 'arżġa yétkürdüm 365a/13

m. -ı 'arżġa yétkürüp dururlar 347a/6, 355b/17

m. -ı 'ızz u celāldın 350b/16

m. -ı celāldın 348b/14, 354a/2, 359b/7

m. -ı celāletdin 347b/10, 378a/14

m. -ı ḫilāfetdin 346b/14,

361b/3, 377b/3, 377b/6

m. -ı siyāsetdin 309b/15

mevḳi‘ < *Ar.* Yer, mahal, makam

m. -i celāletdin 320a/16

mevkib < *Ar.* Alay, kafile, büyük bir zatın yanında giden yaya veya atlı birlik

m. -i hümāyūn 339b/15

m. -i hümāyūn-ı nuṣret-füzūnġa 318b/8

m. -i hümāyūnġa 313a/3, 378b/14

m. -i keyhān-pūy 378b/5

mevḳūf < *Ar.* Tutuklanmış olan, tutuklu, tevkif edilmiş olan; bir şeye bağlı olan, bağlı

m. durur 347b/1

m. ḳılıp 352a/15

mevr < *Ar.* Yol

m. +de 334b/10

mevrid < *Ar.* Varılacak yer, ulaşılacak nokta

m. -i emn ü emān ḳılıp 368a/17

m. -i esrār-ı lā-reybī durur 311a/15

m. -i pertev-i ‘āṭıfet-i ṣāḥib-ḳırānī ḳılıp 372a/3

m. +de 361b/6

mevsūm < *Ar.* Adlandırılmış, ad verilmiş; işaretlenmiş, damgalanmış

m. durur 302b/6, 379b/2

m. érdi 370b/7

m. ḳılıp dururlar 327b/17

mevt < *Ar.* Ölüm

m. (sekerāt-ı m.) 303b/13

mevte < *Ar.* Ölü, cansız, çorak

m. (arāżī-yi m.) 302b/8

mevṭın < *Ar.* Vatan tutulan yer, yurt olarak yerleşilen toprak

m. -ı ġūl-ı beyābān bolup durur érdi 369b/14

mevżi‘ < *Ar.* Yer, mahal, mevki

m. 340b/12, 379b/2

m. -i cennet-sān-ı nezāhat-nişānnıŋ 311b/10

m. -i meẕkūr 302b/15, 318b/14

m. -i mübārekde 371b/12

m. -i şerīfde 350a/12

m. +de 306a/17, 313a/7, 314b/7, 320b/5, 321a/11, 323a/9, 324b/9, 326a/17, 327a/9, 337a/14, 338b/12, 348b/6, 360b/5, 361a/4,

377b/12
m. +din 315b/4, 319a/6, 322a/10, 326a/7
m. +i 320b/12
m. +iniŋ 318b/4, 320b/15
m. +in 354a/12, 360b/4
m. +iġa 309b/6, 318a/13, 324b/9, 327a/12, 335a/10, 379b/11
m. +iġaça 329a/12
m. +ide 303a/17, 311b/2, 326a/3, 327b/9, 328b/4, 336b/11, 378b/13
m. +idin 323a/3
m. +lerin 354a/9

mey < *Far.* Şarap
m. -i ʻayş 364a/6
m. tuttı 365b/13

mey-ḫāne < *Far.* Şarap evi, içki içilen ve satılan yer
m. -i vaḥdet ara 350b/2

meyāmin < *Ar.* Uğurlar, mutluluklar, bereketler
m. -i teraḳḳub u ʻāṭıfeti bile 302b/16
m. +i bile 346b/2, 365a/13
m. +idin 352b/10

meydān < *Ar.* Alan, geniş, açık ve düz yer
m. -ı ʻināḍ içre 364b/6
m. -ı kāruzārdın 340a/15
m. -ı mübārezet bolup (berḳ-tāz-ı m.) 346a/16
m. -ı şecāʻatġa 345b/6
m. -ı veḳāḥatda 343b/10
m. +ınıŋ 311b/14
m. +ıġa 335b/4, 349a/12

meydān-dārlıġ < *Ar.*+*Far.*+*T.* Meydan tutma, savaş meydanına hakim olma → **meydān-dārlıḳ**
m. 340a/6

meydān-dārlıḳ < *Ar.*+*Far.*+*T.* Meydan tutma, savaş meydanına hakim olma → **meydān-dārlıġ**
m. +ġa 343b/12

meyl < *Ar.* Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, eğilim, temayül, meyil
m. éter 321b/12
m. étip 363a/14
m. eylep 302a/11
m. ḳılıp 302a/9
m. körgüzüp 341a/14
m. körgüzür 352b/17

meymene < *Ar.* Sağ, sağ taraf, ordunun sağ kolu
m. -i meymūn 345b/14

meymenet < *Ar.* Bereket, saadet, uğurluluk, mutluluk
m. -i me'nūsınıŋ (cülūs-ı m.) 376b/3
m. -i tev'emānda (avān-ı m.) 313b/4

meymenet-encām < *Ar.+Far.* Sonu uğurlu olan, uğurlu, bereketli
m. (muḫayyem-i ḫıyām-ı m.) 321a/11
m. ḳılıp dururlar (muḫayyem-i ḫıyām-ı m.) 326b/5
m. +da (hengām-ı m.) 302a/14
m. +ıda (eyyām-ı m.) 319a/2

meymenet-intimā < *Ar.* Uğurlu, kutlu, bereketli
m. +nıŋ ('ıydeyn-i m.) 327b/2

meymenet-intisāb < *Ar.* Uğurlu, kutlu, bereketli
m. +nı (ḫıyām-ı m.) 313a/10

meymenet-me'āb < *Ar.* Uğur ve berekete sığınak olan, uğurlu, bereketli
m. (rikāb-ı m.) 344b/4

meymenet-nümūn < *Ar.* Uğur ve bereket gösteren, uğurlu, bereketli
m. (ḫıyām-ı m.) 315b/5

meymenet-vuṣūl < *Ar.* Uğur getiren, bereket veren, uğurlu, bereketli
m. 358b/14
m. +ı bile (nüzūl-ı m.) 378b/4

meymūn < *Ar.* Uğurlu, bereketli, kutlu
m. (meymene-i m.) 345b/14

meysere < *Ar.* Sol, sol taraf, ordunun sol kolu
m. -i meysūr 345b/14

meysūr < *Ar.* Kolay, kolay kılınmış
m. (meysere-i m.) 345b/14

mezāḥim < *Ar.* Zahmetler, sıkıntılar, eziyetler
m. bola başladılar (dāḫil ve m.) 374b/4

meżāmīn < *Ar.* Mazmunlar, ima edilen şeyler, anlamlar, kavramlar
m. +ini 314b/17

mezār < *Ar.* Mezar, kabir
m. -ı muḳaddeseleriġa 337b/4
m. +ları 349b/12

mezāri' < *Ar.* Ekilen yerler, tarlalar
m. (menāzil ve m.) 306b/13

m. -i merġūb 372b/4

m. -i müte‘addideġa 343b/2

m. +ni 341b/16, 350b/7

m. +ġa 349b/9

m. +iġa 333b/6

m. +idin 349b/6

meẕbūḥī < *Ar.* Boğazlanmış, kesilmiş, kurban edilmiş gibi

m. ḳılıp (ḥareket-i m.) 330a/8

mezbūr < *Ar.* Anılan, adı geçen, mezkur

m. 331b/13

m. (bék-i m.) 343a/4

m. (ḥavlı-ı m.) 331b/7

m. (atalıḳ-ı m.) 355a/8

m. (sipeh-dār-ı m.) 318a/4

m. +nıŋ (biy-i m.) 360a/9

m. +nıŋ (kesel-i m.) 339a/7

m. +nıŋ (‘Abdü’l‘azīz Ḫān-ı m.) 327b/10

m. +nı (atalıḳ-ı m.) 334a/4

m. +da (avān-ı m.) 304b/8

m. +da (māh-ı şerīf-i m.) 307a/3

m. +da (sene-i m.) 311a/17

meze < *Far.* Tat, lezzet, çeşni

m. 340b/6

meẕellet < *Ar.* Düşkünlük, sefillik, hakirlik

m. 303b/13, 323b/11

m. -i lā-kelām bile 306a/4

m. +din (ḥażīż-i m.) 360a/10, 370a/12

mezīd < *Ar.* Artma, çoğalma, artış

m. -i iḳbāl (sebeb-i m.) 333b/10

m. -i vera‘ 370b/7

meẕkūr < *Ar.* Zikredilen, anılan, adı geçen → **meẕkūre**

m. 309b/5, 320b/5, 327b/13, 329b/15, 330a/15, 339a/6, 341a/7, 358b/2, 369a/7, 375b/14, 379b/14

m. (deşt-i m.) 379b/8

m. (eyyām-ı m.) 304b/8

m. (me’mūr-ı m.) 302b/11

m. (mevżi‘-i m.) 302b/15, 318b/14

m. (‘Abdükerīm Bék-i m.) 300b/12

m. (ḫˇāce-i m.) 328b/12

m. (seyyid-i m.) 332a/4

m. bolġan 319b/9, 322a/8, 328a/13, 330b/2, 352a/17

m. bolġanlardın 300b/16

m. bolmış durur érdi 330a/2

m. bolup durur érdi 300b/3, 370b/2, 374b/10

m. +nıŋ (māh-ı m.) 308a/17, 331a/7, 335a/9, 370a/2

m. +nıŋ (nehr-i m.) 326b/4

m. +nıŋ (Ḫ̆āce-i m.) 331a/12

m. +nıŋ (ẕü'lḳa'de-i m.) 318a/5

m. +nı (YārMuḥammedBék-i m.) 352a/15

m. +da (ay-ı m.) 370b/7

m. +da (ḫurūb-ı m.) 361a/7

m. +dın (sāniḥa-ı m.) 344b/14

m. +lar (élçi-i m.) 375a/8

m. +lar (me'mūr-ı m.) 310a/6

m. +larġa (élçi-i m.) 375a/15

meẕkūre < *Ar.* Zikredilen, anılan, adı geçen → **meẕkūr**

m. (sene-i m.) 335a/1

m. (cemā'a-ı m.) 353b/11

m. +niŋ (vaḳāyi'-i m.) 317a/13

m. +ni (vaḳāyi'-i m.) 320a/14

meẕmūme < *Ar.* Ayıplanmış, kınanmış, kötülenmiş, zemmedilmiş

m. +leri (fi'l-i m.) 314b/10

mezra'a < *Ar.* Tarla, ekilecek yer, tarım arazisi

m. -ı vesī' 368a/2

mezrū'āt < *Ar.* Ekilmiş, hasat edilecek duruma gelmiş tarlalar; ekinler

m. +dın 341a/6, 342a/5

me'ẕūn < *Ar.* İzin almış olan, izinli

m. érmes durur érdiler 346b/11

méşik < *Far. meşk* Tulumdan yapılmış su kabı, su kırbası

m. 376b/2

mıntaḳa < *Ar.* Kuşak, kenar; yeryuvarlağının üstündeki bölge

m. +dur 366b/8

mıṣra' < *Ar.* Dize, şiir satırlarından her biri

m. +da 324a/10

mıżmār < *Ar.* Atların koştuğu alan, koşu meydanı, meydan

m. +ınıŋ 311a/12, 376b/7

micmer < *Ar.* Buhur veya tütsü yakılan, bakır veya bronzdan yapılmış şamdan biçiminde kap, buhurdan, tütsü kabı

m. +idin 379a/4

mihmān < *Far.* Misafir, konuk

m. ḳıldılar 376a/17

mihmīz < *Ar.* Mahmuz, çizmenin arkasına takılan ve binek hayvanlarını dürtmek suretiyle hızlandırmaya yarayan demir veya çelik parça
m. 364b/6
m. bérip 303b/1, 323a/1, 325a/12, 359b/1
m. tapsa 312b/1

miḥnet < *Ar.* Zahmet, eziyet, bela, sıkıntı, keder
m. -i ġam ḳıldı (derd ü m.) 325b/15
m. +de (zindān-ı m.) 356b/8
m. +in (tüccār-ı ḫār-ı m.) 363b/12

mihr < *Far.* Güneş
m. 307a/16, 307b/11, 315b/15
m. -i ʻālem-tābdın 363a/11
m. -i enveri 376b/16
m. -i münīr 322b/15
m. ü raḫşān 362b/17
m. yaŋlıġ 363a/7
m. +iŋ bile (daʻvā-yı m.) 301a/8
m. +ini 323a/8

miḥrāb < *Ar.* Mihrap, cami, mescit gibi ibadet yerlerinin kıble tarafında bulunan, imamın namaz kıldırdığı girintili yer
m. (ḫam-ı m.) 363b/16

miḥver < *Ar.* Eksen
m. -i āsmān 351b/6

mīl < *Ar.* Ülkeden ülkeye değişen bir kilometrenin üzerinde uzunluk ölçüsü birimi
m. 340b/16
m. durur 353a/4

milket < *Ar.* Ülke, memleket
m. +in 362b/17

millet < *Ar.* Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında din, dil, tarih, ülkü, duygu, gelenek vb. birliği olan insan topluluğu, millet, ulus
m. -i beyżāġa (irtiḳā'-ı m.) 370b/10
m. -i İslām (revnaḳ-fezā-yı m.) 366a/5
m. durur (iḫtilāl-ı mülk ü m.) 333b/10
m. ü mehāmmdın (umūr-ı mülk ü m.) 325a/15

miʻmār < *Ar.* Bir yapıyı tasarlayan, plan ve resimlerini yapan,

inşasıyla ilgili işlerle ilgilenen kimse, mimar

m. -ı himmet-i ʿālī-nehmetiniŋ 369b/9

m. -ı letāfet-nümū-dārı (dīvār-ı m.) 302b/4

m. +ı bile 315a/2

min- Binmek, oturmak

m. -ip 339a/9

mīnā < *Far.* Şişe, şarap şişesi, cam, kristal

m. (ḳulḳul-ı m.) 365b/9

minber < *Ar.* Camilerde hatibin hutbe okuduğu merdivenli, yüksek kürsü

m. üzre 366b/4

mindür- Bindirmek, oturtmak

m. -üp 359a/17

mine'l-ems < *Ar.* Dünkü günden

m. durur (ebyen-i m.) 347a/16

mine'ş-şems < *Ar.* Güneşten

m. (aẓher-i m.) 347a/16

miŋ Bin

m. 300b/13

m. +din 380a/5

m. +i 305a/5

miŋ béş yüz Bin beş yüz

m. 310a/15

miŋ dağı ékki yüz yégirme ékki Bin iki yüz yirmi iki

m. +de 306b/17

miŋ dağı ékki yüz yégirme üç Bin iki yüz yirmi üç

m. +din soŋra 374a/12

miŋ éki yüz yégirme tört Bin yüz yirmi dört

m. +de 309a/12

miŋ ékki yüz on béş Bin iki yüz on beş

m. +de 369b/12

miŋ ékki yüz yégirme altı Bin iki yüz yirmi altı

m. +da 328a/17, 335a/2

miŋ ékki yüz yégirme tört Bin iki yüz yirmi dört

m. +de 300b/2

miŋ ékki yüz yégirme yetti Bin iki yüz yirmi yedi

m. +de 377a/4

mir'āt < *Ar.* Ayna

m. -ı ḫāṭırıŋda 366b/17

misāfir < *Ar.* Konuk

m. +lerġa 337b/5

miṣāl < *Ar.* Örnek, benzer, eş, gibi

m. 377b/8

miskīn-nevāz < *Ar.* Yoksulların gönlünü hoş tutan, yoksulları koruyup gözeten
m. (server-i m.) 350b/5

miṣl < *Ar.* Gibi, benzer
m. -i Sulṭān Keneges 357a/16

mismār < *Ar.* Çivi, mıh
m. olup (gülmīḫ-i m.) 351b/5

mīve < *Far.* Meyve
m. 315a/13

mizāc < *Ar.* Karakter, huy
m. -ı sipihr 315b/15
m. tüşüp (muṭābıḳ-ı m.) 376a/13
m. +ıŋ 338b/16

mīzān < *Ar.* Terazi, ölçü
m. (muntaṣıf-ı m.) 345a/9

möldür Çiy, şebnem, kırağı
m. 379a/8

mu‘āf < *Ar.* Bağışlanmış, affedilmiş; özgür, serbest
m. tutup dururlar 370b/16

mu‘allā < *Ar.* Yüce, yüksek, üstün
m. 307b/12, 311a/10
m. (ceşnī-yi m.) 373a/16

mu‘allā-esās < *Ar.* Temeli yüce, ulu
m. (bār-gāh-ı m.) 351b/1

mu‘allā-ḥaşem < *Ar.* Maiyeti yüce, ailesi seçkin
m. (efżal-ı selāṭīn-i m.) 311a/12

mu‘allā-āstān < *Ar.+Far.* Eşiği yüce
m. +ıŋ 350a/17

mu‘āmele < *Ar.* Davranış, tutum, yol, yöntem
m. +si 374b/10
m. +sidin 371a/11

mu‘ānedet < *Ar.* İnatlaşma, karşı çıkma, muhalefet etme
m. 308b/4, 367b/1
m. (muḫālefet u m.) 352a/8
m. (muḫālefet ü m.) 333b/11
m. +ġa (muḫālefet ü m.) 333b/12

mu‘ānedet-endīş < *Ar.* Ters düşünen, ayak direyen, muhalefet eden
m. +ler (ṭāġī-yi m.) 317a/16

mu‘ānid < *Ar.* İnatçı, muhalif, karşıt
m. -i bed-kār 333b/15
m. +leri 334b/2
m. +leri bile 306b/1
m. +leriniŋ 306b/13, 306b/16, 330a/4, 375b/3, 376b/5
m. +leridin 309b/7

m. +ler 307b/16, 309a/8, 318a/11, 318a/9, 320a/16, 323a/16, 323b/7, 330a/14, 330b/10, 343b/8, 344a/4, 345a/4, 345b/8

m. +ler bile 308a/12

m. +lerniŋ 308a/13, 308a/7, 323b/2, 347a/2, 348a/3, 349a/4

m. +lerni 305b/15, 310a/5, 340a/10

m. +lerġa 323b/8, 329a/6, 344b/1, 344b/16, 353a/5

m. +lerdin 301a/1, 323a/9, 330b/12

mu‘arrā < *Ar.* Arınmış, temizlenmiş

m. tapıp 309a/17

mu‘asker < *Ar.* Ordu yeri, askerî karargâh

m. -i fīrūzī-eşerge 342b/3

m. -i hümāyūn 344b/3

m. -i hümāyūnda 344a/1, 357a/3

m. -i hümāyūnġa 314b/1, 341b/17, 343b/4, 344b/9, 349b/9

m. -i hümāyūnnıŋ 314b/11

mu‘aṭṭal < *Ar.* Kullanılamaz duruma gelmiş, bırakılmış, işe yaramaz

m. bolup durur (mütevaḳḳıf u m.) 307b/2

m. ḳılmay 377b/9

mu‘aṭṭar < *Ar.* Hoş kokulu, ıtırlı

m. ḳılıp 317b/3, 328b/11

mu‘āvedet < *Ar.* Geri dönme, dönüş

m. bolup (‘inān-tāb-ı m.) 340b/11

m. körgüzdi 306b/10, 328b/13

m. körgüzdiler 359b/17

m. körgüzgendin soŋra 334a/3

m. körgüzüp 309a/17, 329b/11, 350b/9

m. körgüzüp durur 307b/3, 332b/9

m. körgüzüp dururlar 305b/3, 359b/4

mu‘āvenet < *Ar.* Yardım, yardım etme

m. 309a/16

m. -i ṭāli‘din 372a/2

mu‘āvin < *Ar.* Yardımcı, yardm eden

m. ü hem-destleri durur érdi 355a/11

mu‘āyene < *Ar.* Gözden geçirme, araştırma, inceleme, yoklama; belli, açık

m. 302a/16

mu‘ayyen-mesākīn < *Ar.* Miskinleri, yoksulları belli olan

m. 376b/11

mu‘aẓẓam < *Ar.* Büyük, azametli, ulu

m. 353a/7

mu‘aẓẓamāt < *Ar.* Muazzam şeyler, çok büyük şeyler, hayranlık uyandıran şeyler

m. +ıdın érdi 322a/15

mu‘azzez < *Ar.* Aziz, kıymetli, yüce

m. bolup dururlar 371a/13

mūcib < *Ar.* Sebep, gereken, gerektiren

m. -i bahā bolup 366a/8

m. -i fermān bile 367b/17

m. -i helāk 302a/17

m. -i iḳbāl ü ẓafer boluban 327b/5

m. -i işāret-i lāzımu’l-beşāreti bile 341b/8

m. -i zevāl-ı devlet 333b/9

m. ve bā‘iş bolup durur érdi 301b/14

m. +i bile 304a/11, 307b/16, 316b/4, 317b/10, 324b/3, 328a/10, 331b/8, 339a/2, 339b/6, 357b/10, 359a/5, 373a/5

mu‘ciz-beyān < *Ar.* Beyanı herkesi aciz bırakan, anlatımı kimseye benzemeyen, olağanüstü

m. 347a/14

m. (ḳalem-i m.) 305b/7

mu‘ciz-niẓām < *Ar.* Nizamı herkesi aciz bırakan, düzenlenip nazma geçirilmesi kimseye benzemeyen, olağanüstü

m. (kelām-ı m.) 324a/5

mufāraḳat < *Ar.* Ayrılma, uzaklaşma; bir yeri terk etme

m. 301a/1, 307b/14

m. körgüzüp 320a/9

muġaylān < *Far.* Çölde yetişen bir tür çalı, deve dikeni

m. +ġa (ḫāristān-ı m.) 349a/13

muġarraḳ < *Ar.* Gümüşle süslü, gümüşlü

m. -ı elbise-i ṭıllā 301b/14

muġtenem < *Ar.* Ganimet olarak alınan şey, ganimet

m. bilip 344b/17, 353a/17

muḫadderāt < *Ar.* Namuslu, iffetli kadınlar

m. -ı sürādıḳ-ı ʻafāf 376a/1

muḫaddere < *Ar.* Namuslu, iffetli kadın

m. -i sürādıḳ-ı ʻiffet érdi 373a/13

m. -i sürādıḳ-ı ʻişmetġa (ʻiffet-i m.) 373a/8

m. érdi 334b/5

muḥāfaẓat < *Ar.* Koruma, muhafaza etme, saklama

m. 306b/6

m. körgüzüp 324a/15

m. +ı 309b/5

m. +ı üçün 305b/4, 320b/6, 337a/7

m. +ın 357a/2

m. +ıġa 349a/7, 354a/4, 354a/6, 355a/17, 378a/16

muḥaḳḳar < *Ar.* Hakarete uğramış, horlanmış, küçük düşürülmüş

m. 348a/7

m. (gerd-i m.) 311b/7

muḥāl < *Ar.* İmkânsız, gerçekleşmesi mümkün olmayan

m. (sevdā-yı m.) 347b/14

m. bolmış 363a/11

muḫālefet < *Ar.* Karşıtlık, mevcut düzene aykırı davranma, iktidarın karşısında durma, düşmanlık

m. 308b/5, 317a/3, 319b/7, 330a/9, 332b/13, 372b/13

m. bile (seylāb-ı m.) 359b/16

m. (mādde-i m.) 326b/15

m. u muʻānedet 352a/7

m. ü ʻişyān (ışrār-ı m.) 333b/2

m. ü muʻānedet 333b/11

m. ü muʻānedetġa 333b/12

m. +ni (livā-yı m.) 308b/13

m. +i 367a/9

m. +in 336b/14

muḫālefet-niẓām < *Ar.* Muhalefeti tertip eden, muhalifleri bir araya getiren

m. (umerā-yı bī-ser-encām-ı m.) 319b/6

muḫālif < *Ar.* Aykırı düşünen, mevcut düzene uymayan, iktidara karşı gelen

m. 363a/2

m. bolup 323a/11

m. +ler 344b/2

m. +lerniŋ 345a/15

muḫālif-kīş < *Ar.+Far.* Âdeti

muhalefet olan, muhalif, düzene aykırı davranan

m. +ler (müdbir-i m.) 317a/16

Muḥammed < *Ar.* Kur'an-ı Kerim'in inzal edildiği, İslam peygamberi Hz. Muhammed

M. 366a/13

muḫammer < *Ar.* Yoğurulmuş, kıvamını bulmuş

m. 335b/1

m. durur 323b/5

m. durur érdi 333b/3

muḥārebe < *Ar.* Savaş, harp, cenk

m. 344b/13, 346a/12, 346a/8

m. (esbāb-ı m.) 312a/12

m. ḳıldılar 359a/15

m. sürüp (keştī-yi m.) 346b/3

m. ve muḳātele 303b/7

m. ve mücadeledin 304b/16

m. +ġa 345a/6

m. +de 344b/10

muḥāreset < *Ar.* Koruma, muhafaza etme, himaye etme

m. +i üçün 376b/15

m. +iġa 342a/4

muḫāric < *Ar.* Dış, dışarı, dışarı çıkan, hariç olan

m. (müdāḫil ü m.) 342a/4

m. ü müdāḫil 354a/4

muḥarrem < *Ar.* Hicrî takvimde birinci ay

m. +niŋ 328a/17

muḥarremü'l-ḥarām < *Ar.* Savaşın yasak olduğu ay, muharrem ayı

m. +nıŋ 377a/4, 377b/10

muḥāṣara < *Ar.* Kuşatma, etrafını çevirme, etrafını sarma

m. 347a/1, 353b/13

m. (mażīḳ-ı m.) 353a/6

m. (tengnā-yı m.) 305a/14

m. ḳıldılar 342a/17

m. ḳılġan 359a/2

m. ḳılıp 354a/3

m. +nıŋ 348a/9

m. +nı (tengnā-yı m.) 344b/17

m. +ġa 343b/5

m. +ġa tutup (tengnā-yı m.) 359a/15

m. +da (eyyām-ı m.) 342b/8

m. +da (tengnā-yı m.) 336a/13

m. +sıġa 348b/8

muḥāsib < *Ar.* Hesap eden, iyiyi kötüyü bilen, kar ve zararı belirleyen

m. -i ʻaḳl 351a/12

muḥaṣṣıl < *Ar.* Vergi toplayan kimse, vergi tahsildarı, kaymakam veya müdür seviyesinde memur

m. +lar 334a/14

muḫāṭara < *Ar.* Tehlike, korku verici durum, zarar

m. +dın (külfet-kede-i m.) 305a/14

muḫayyem < *Ar.* Çadır, ordugâh

m. -i ḫıyām-ı iḳbāl ḳıldı 313b/2

m. -i ḫıyām-ı iḳbāl 377b/12

m. -i ḫıyām-ı meymenet-encām ḳılıp dururlar 326b/4

m. -i ḫıyām-ı meymenet-encām 321a/11

muḫbir < *Ar.* Haber veren, haber getiren, haberci

m. -i ṣādıḳ durur 313a/14

muḥıḳḳ < *Ar.* Haktan ve doğruluktan ayrılmayan, hak veren, makul, doğru

m. 366b/9

muḥīṭ < *Ar.* Deniz, okyanus

m. (ġarḳ-ı m.) 365b/3

m. -i aʻẓamıġa 321b/4

m. -i celālet (merkez-i m.) 376b/16

m. -i ḳaḥṭ 335a/15

m. -i kerem (mesākīn-i m.) 376b/11

m. dék 321a/16

m. +iġa 346b/16

muḥkem < *Ar.* Sağlam, dayanıklı, kuvvetli

m. (ḥaṣīn ü m.) 317a/7

m. bolġay 341a/16

muḫtaṣar < *Ar.* Özet, bir olay veya durumun kısaca anlatımı, bir eserden özetlenmek suretiyle meydana getirilmiş eser

m. +nı 318b/13

muḫtecib < *Ar.* Örtülmüş, örtülü, saklı

m. ḳalmasun (maḫfī ve m.) 321a/16

muḫtefī < *Ar.* Gizlenmiş, saklanmış, saklı, gizli

m. bolup durur 360b/8

m. bolup dururlar 303a/11

muḫtelif < *Ar.* Değişik, çeşitli

m. bile (şekl-i m.) 338b/5

muḫterem < *Ar.* Saygın, saygıdeğer, ihtiram sahibi

m. +i (ḥarem-i m.) 356b/7

m. +ide (ḥarem-i m.) 376a/1

muḥyī < *Ar.* İhya eden, canlandıran, yaşatan

m. -yi sünnet-i nebī 366a/6

muḳa'ar < *Ar.* Oyuk, çukur

m. bolup (münḥanī ve m.) 323a/14

muḳābele < *Ar.* Karşılama, karşılık verme, karşılık, karşı

m. 343b/10

m. +side 312b/7, 337a/17, 339b/8, 354a/11

m. +side durur érdi 340a/1

muḳābil < *Ar.* Bir şeyin karşısında bulunan, bir şeye karşılık yapılan, karşılık

m. bolup durur 303b/8

m. ü müte'arrıż bola almay 329b/9

muḳaddeme < *Ar.* 1. Bir olayın başlangıcı, ilk evre

m. -i şürū'ı 365a/11

2. Önden giden, ileride bulunan, öncü, ordunun en önde bulunan kuvvetleri

m. -i sipāh 378b/1

m. -i sipāh durur érdiler 323b/3

m. -i sipāh ḳılıp 339b/4

muḳaddes < *Ar.* Kutsal → **muḳaddese**

m. +idin (rūḥ-ı m.) 337b/15

m. +leridin (ruh-ı m.) 312a/7

m. +leriġa (rūḥ-ı m.) 338a/1

muḳaddese < *Ar.* Kutsal → **muḳaddes**

m. +side (ḥaṭīre-i m.) 371b/10

m. +leriġa (mezār-ı m.) 337b/4

muḳārin < *Ar.* Yakın, yaklaşmış

m. 338a/16

muḳarreb < *Ar.* Yakın, yaklaşmış; saraya ve hükümdara yakın olan

m. -i der-gāh-ı sulṭānī 325b/16

m. -i der-gāh-ı Vedūd 371b/8

m. -i der-gāh-ı ẕü'l-celāl 375b/5

m. -i ḥażret-i ḫaḳanī 317b/9

m. -i ḥażret-i sulṭānī 351a/5

m. -i sulṭānī 313b/5

muḳarrer < *Ar.* Kararlaştırılmış, kesinlik kazanmış

m. bolup 305b/4, 332a/1

m. ḳıldı 320b/7, 324a/15, 327a/1, 378a/6

m. ḳıldılar 371b/14

m. ḳılıp 337a/9

muḳātele < *Ar.* Birbirini öldürme, çarpışma, vuruşma, savaş
m. 343b/10
m. (dāmān-ı m.) 340a/8
m. (muḥārebe ve m.) 303b/7
m. +ġa 304b/15
m. +ġa (deryā-yı m.) 346b/3

muḳayyed < *Ar.* Bağlı, bağlanmış, kayıtlı
m. 347b/9
m. -i selāsil-i ‘anā érdiler 356a/16
m. -i selāsil-i belā durur érdiler 368b/6
m. bola alġay (ṣayd-ı maḳṣad-ı m.) 343b/9
m. ḳıldılar 360b/15
m. ḳılıp 324a/1

muḳteżā < *Ar.* Gereken, gerektiren, gereklilik
m. -yı taḳdīr-i Sübḥānī bile 335a/12
m. +sı bile 305a/1, 323b/5, 330b/7, 331a/4, 336b/15, 347b/4, 349a/6, 349b/17, 353b/15, 359b/8, 370a/14, 374a/5

multuḳ Bir tür tüfek, ateşli silah
m. bile 354b/12

munça Bunca, bu kadar
m. 322a/5, 322a/9, 349b/3

munda Bunda, burada
m. 308b/8, 348a/15

mundaġ Böyle, bunun gibi, bu kadar
→ **mundaḳ**
m. 305b/8, 325a/7

mundaḳ Böyle, bunun gibi, bu kadar
→ **mundaġ**
m. 335b/13, 373b/16, 376a/10

munı Bunu
m. 376a/11

munıŋ Bunun
m. 306a/12

munṣarif < *Ar.* Geri dönen, vazgeçen, yüzünü çevirip giden
m. ḳılıp 347a/3

munsız Bunsuz, bu olmadan
m. 333a/2, 371a/17

muntaṣıf < *Ar.* Yarılanmış, yarıya varmış olan, yarı, orta
m. -ı mīzān 345a/9

muntaẓam < *Ar.* Düzgün, düzenli, tertipli
m. durur érdi 376a/2

muntaẓır < *Ar.* Bekleyen, gözleyen

m. bolup dururlar 353b/12

mūr < *Far.* Karınca

m. érür 303b/11

murād < *Ar.* İstek, arzu; gaye, amaç

m. 353b/7

m. (aḫter-i ḥuṣūl-ı m.) 347a/15

m. (bī-neyl-i m.) 309a/17

m. (leb-rīz-i ṣahbā-yı m.) 370a/5

m. olsun (ser-ḫōş-ı bāde-i m.) 373b/13

m. +ıġa 373b/7

m. +ımızġa (çehre-i m.) 347a/10

m. +ıŋ olsa 367a/8

m. +larıġa (dām-ı m.) 343b/9

muraṣṣa' < *Ar.* Değerli taşlarla süslenmiş, süslü, işlemeli

m. 301b/1, 304a/15, 311a/10, 339b/13

m. (kemer-i m.) 302a/1

murçal < *Far. mūrçal* Kale, burç

m. +ıġa 340a/3

murġābī < *Far.* Ördek, su kuşu

m. +lerniŋ 322a/14

murtażā < *Ar.* Seçilmiş, seçkin

m. -yı ḳıdve-i dūdmān 309b/2

Murtażā < *Ar.* Hz. Ali'nin lakablarından biri

M. (ṣānī-yi M.) Metnin tarafımıza düşen kısmında "Muhammed Rahim Han" kastedilmiştir. 366a/8

Murtażavī < *Ar.* Murtaza'ya ait, Murtaza'yla ilgili

M. (ḳıdve-i ḫānedān-ı M.) 331a/13

musā'adet < *Ar.* Yardım, izin, uygunluk

m. -i baḫt 301a/2, 372a/2

muṣādaḳat < *Ar.* Karşılıklı dostluk

m. urar érdiler (dem-i m.) 334a/2

m. urup (dem-i m.) 328a/2

muṣadderlig < *Ar.+T.* Bir makama çıkma, yöneticilik

m. +iġa 371b/5

muṣāḥabet < *Ar.* Karşılıklı konuşma, sohbet etme, görüşme

m. +ide 316b/11, 352b/2, 361a/3, 373a/3, 378a/1

muṣāḥib < *Ar.* Kendisiyle sohbet edilen, arkadaşlık edilen,

sohbet arkadaşı; hükümdarın yanında hoşça vakit geçirmesi için bulunan ve güzel konuşan, hoşsohbet kişi

m. ḳıldı 341b/15

m. +leri bile (mülāzım u m.) 378a/16

musaḫḫar < *Ar.* Ele geçirilmiş, alınmış

m. bolmaġı 336a/15

m. +dur 312b/3

muṣālaḥa < *Ar.* Barış, uzlaşma, barış görüşmesi

m. 359b/11, 359b/13

m. (ṭarḥ-ı m.) 305a/10

m. üçün (istiḥkām-ı m.) 316b/9

m. +nı (binā-yı m.) 359b/16

muṣāliḥ < *Ar.* Barışan, barış yapan, barış içinde olan

m. +iniŋ 335b/5

muṣammem < *Ar.* Kesin karar verilmiş, kararlaştırılmış

m. bolup 320a/16

m. ḳılıp durur érdi 374b/17

musaṭṭaḥ < *Ar.* Düz, düzlük, düz yer, derinlik ve yüksekliği olmayan satıh

m. bolup (‘arṣa-ı m.) 319b/11

m. édi 379a/16

muṣīb < *Ar.* İsabet eden, rastgelen, şaşmayan

m. -i belā ve fiten bolur 333a/16

m. +i dağı 322a/8

m. +i durur 340b/15

Muṣṭafā < *Ar.* İslam peygamberi Hz. Muhammed’in isimlerinden biri

M. (şer‘-i M.) 366a/6

Muṣṭafavī < *Ar.* İslam peygamberi Hz. Mustafa’ya ait, Hz. Mustafa’yla ilgili

M. (zübde-i dūdmān-ı M.) 331a/13

mustmend < *Far.* Hüzünlü, kederli, aciz

m. 303b/10

muṭābıḳ < *Ar.* Birbirine uymuş olan, aralarında anlaşmazlık bulunmayan, uygun

m. 373b/8

m. -ı mizāc tüşüp 376a/13

muṭāva‘at < *Ar.* İtaat etme, tabi olma, uyma

m. (muvāfaḳat u m.) 328a/5

mutaṣaddī < *Ar.* Girişimde bulunan, girişen, teşebbüs eden

m. boldı 354a/6

m. bolup 347a/1

mutaṣarrıf < *Ar.* Bir şeyin sahibi olan, bir şeyi veya yeri kendi mülkiyetinde tutan

m. bolup 310a/2, 330b/13

m. bolup durur 346a/12

mutaṣavver < *Ar.* Tasarlanmış, zihinde kurgulanmış; olabilir, muhtemel

m. durur 315a/14

mutażammın < *Ar.* İçine alan, kapsayan; açıkça belli olmayan

m. 306a/12

mu‘teber < *Ar.* İtibarlı, saygın, saygıdeğer

m. 316b/9, 336b/10

m. oldı 348a/7

mu‘tekif < *Ar.* İtikafa çekilmiş, bir camiye veya bir odaya kapanıp bütün zamanını ibadetle geçiren; bir yerde duran, sakin

m. +leriniŋ 361a/16

mu‘temed < *Ar.* Kendisine güven duyulan, güvenilir, itimat edilir

m. 309b/13, 340b/15

m. ü mütedeyyin (cem‘-i m.) 355b/9

m. +leridin durur érdi 330b/8

mu‘temedün-‘aleyh < *Ar.* Güvenilen, itimat edilen

m. 309b/8, 354b/6, 354b/8, 360b/12, 375b/7

muṭī‘ < *Ar.* İtaat eden, tâbi olan, uyan

m. bolsa 363b/2

muṭlaḳu’l-‘inān < *Ar.* Salıverilmiş, serbest bırakılmış, başıboş

m. bolup dururlar 368b/6

m. bolup 342b/5

m. ḳıldı 340a/4

m. ḳıldılar (āzād ve m.) 329b/1

muṭma‘in < *Ar.* İnanmış, içi rahat, emin olan, bir şüphe taşımayan

m. ve müstaẓhir étdiler 355b/16

muṭrıb < *Ar. muṭrib* Şarkıcı, çalgıcı

m. -ı ḫoş-lehce-i dil-keş 373b/11

muṭṭali‘ < *Ar.* Haberdar, bilgi sahibi

m. ve āgāh bolġaylar 347b/15

m. ve āgāhlıġ tapıp 355a/1

muttaṣıl < *Ar.* Sürekli, devamlı, fasılasız

m. durur érdi 354a/11

muvāfaḳat < *Ar.* Uyma, uygunluk, kabul etme, razı olma

m. ḳıldılar 320a/9

m. körgüzüp 316b/17, 323a/2

m. u muṭāva'at 328a/4

m. +ı bile 310a/12

m. +ġa 352b/1

m. +ıġa 329a/5

muvāfıḳ < *Ar.* Uygun, yerinde, münasip

m. 321a/8, 373b/7

m. ('azīmet-i m.) 347a/16

m. (pīş-keş-i m.) 358b/17

m. -ı merām-ı vücūd tutar 325b/6

m. -ı Yılan yılı 331a/5

m. kélip 347b/6

m. ḳıldı 358a/5

m. tüşmey 376a/13

m. +dur 347b/9

muvāṣalat < *Ar.* Bir yere ulaşma, varma, varış

m. 376a/2

muvāża'a < *Ar.* Bir konuda bahse girme

m. ve mübāya'a ḳılıp 334b/8

muz Buz

m. 316a/17, 318a/8, 319b/15, 322b/11, 322b/4, 322b/5, 323a/12, 323a/14, 323a/6, 325a/11, 325a/6, 326b/3

m. bile 315b/14

m. +nıŋ 324b/6, 328b/3, 379b/14

m. +ġa 322b/12, 325a/13, 325a/8

m. +ġa dağı 323a/7

m. +dın 315b/13, 316a/5, 319b/10, 322b/9

m. +ı 317b/10, 322b/1

m. +ınıŋ 319a/17, 325a/2

mużā'af < *Ar.* İki kat, bir kat daha artırılmış, katlanmış, katmerli

m. bolup 376a/16

mużāfāt < *Ar.* Merkeze bağlı yerler, bir şeyin veya yerin kolları, şubeleri

m. +dın (memālik ü m.) 335b/15

m. +ınıŋ 329b/3

m. +ıġa 318a/9, 331a/1

m. +ıdın 307b/9, 331a/10

muzla- Buzlanmak, buz tutmak

m. -p 319b/10

mużmaḥil < *Ar.* Çökmüş, harab olmuş, yıkılmış, dağılmış, yok olmuş

m. érdi (‘āciz ü m.) 305a/5

m. ḳıldılar (maḳtūl u m.) 343b/17

mużṭaribü’l-ḥāllıḳ < *Ar.+T.* İçinde bulunulan durumun verdiği ızdırap, acı, üzüntü

m. bile 305b/11

muẓṭar < *Ar.* Çaresiz kalmış, mecbur olmuş

m. bolur (zār u m.) 340a/14

mübāderet < *Ar.* Girişme, teşebbüs etme, girişim

m. körgüzüp 310b/3, 350a/2

m. körgüzüp dururlar 345b/12

mübāḥ < *Ar.* Dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmayan, sakıncasız

m. 333b/13

mübāhāt < *Ar.* Övünme, gururlanma

m. 375b/1

m. eylep (serīr-i mülk-i m.) 366a/13

mübārek < *Ar.* Bereketli, hayırlı, uğurlu

m. 312a/16, 313b/16, 350a/7, 379b/6

m. (feṯḥ-i m.) 366a/1

m. +niŋ (māh-ı m.) 360b/1, 368a/14

m. +ġa (sefer-i m.) 338a/15

m. +de (mevżi‘-i m.) 371b/12

m. +leridin (bahār-ı enfās-ı m.) 314a/5

mübārek-bād < *Ar.+Far.* “Mübarek olsun, hayırlı olsun.” anlamında bir iyi dilek sözü

m. (ġulġule-i m.) 361a/15

mübārezet < *Ar.* Mücadele, vuruşma, kavga, savaş

m. 310b/3, 345b/17

m. (şecā‘at u m.) 346b/13

m. (tehevvür ve m.) 305a/6

m. bile 329a/8

m. bolup (berḳ-tāz-ı meydān-ı m.) 346a/16

m. +ġa (ma‘reke-i m.) 343b/15

m. +de 330b/9

m. +din (āstīn-i m.) 330b/5

mübāriz < *Ar.* Mücadele eden, vuruşan, savaşan, savaşçı

m. -i kīne-güẕār bile 331a/6

m. -i kīne-güẕār-ı düşmen-şikār bile 318a/5

m. -i kīne-güẕārnı 359b/9

m. -i nām-dār-ı tīr-endāz 320b/1

m. bile 305b/4, 328a/13

m. +niŋ 305a/5

m. +ni 308a/8

m. +leri 330b/12, 348b/14

m. +leri bile 330b/3, 340a/7

m. +leri dağı 377b/1

m. +leridin 330a/5, 345a/3, 346a/5, 346a/14

m. +ler 336a/13, 345b/15, 346b/14

m. +ler bile 329a/5, 343b/14, 345b/6, 349b/7, 354a/12

m. +lerniŋ 303b/4

m. +lerni 329b/3

mübārizü'd-devle < *Ar.* Devletin savaşçısı, devlet uğruna savaşan, devlet için mücadele eden

m. 306a/1

mübāya'a < *Ar.* Satın alma

m. ḳılıp (muvāża'a ve m.) 334b/8

müberhen < *Ar.* Kanıtlanmış, ispat edilmiş, açık, belli, aşikâr

m. ḳıldılar (müzeyyen ve mücellā ve m.) 345a/16

müberrā < *Ar.* Arınmış, temize çıkmış, aklanmış

m. 309a/16

mübeyyen < *Ar.* Meydana çıkarılmış, açıklanmış, açıkça bildirilmiş

m. ḳılıban 315b/8

mübtehic < *Ar.* Sevinçli, sevinmiş

m. bolup (müstebşir ü m.) 314b/6

mübtelā < *Ar. mübtelā'* Tutkun, tutulmuş, yakalanmış, bağımlı

m. durur érdiler 356b/6

m. eyledi 367b/6

mücādele < *Ar.* Çarpışma, kavgaya tutuşma, savaş, mücadele

m. 312a/12

m. +din (muḥārebe ve m.) 304b/16

mücāvir < *Ar.* Komşu, yakında bulunan

m. +lerin 312a/8

müceddeden < *Ar.* Yeniden, yeni baştan

m. 336b/9, 344a/3, 345b/10

mücellā < *Ar.* Cilalanmış, parlak, göz alıcı

m. ve müberhen ḳıldılar (müzeyyen ve m.) 345a/16

mücrim < *Ar.* Cürüm işlemiş, suçlu

m. -i ser-geşte 323b/15

m. -i tebeh-kār 353a/9

m. +lerniŋ 323b/12

m. +lerni dağı 356a/12

müctemi‘ < *Ar.* Toplanmış, birikmiş, toplu

m. boldılar 313a/4, 344a/3

m. bolup dururlar 337a/16

müdāfa‘a < *Ar.* Savunma, koruma, müdafaa

m. 304b/15

m. +ġa 344a/9

m. +ġa (girībān-ı m.) 340a/8

müdāḫil < *Ar.* İç, içeri, içeri giren, dahil olan

m. (muḫāric ü m.) 354a/4

m. ü muḫāric 342a/4

müdām < *Ar.* Sürekli, devamlı

m. 336a/10, 350b/2, 352b/13

m. érür 321a/8, 366a/17, 366b/17

m. eylemiş 317a/12

müdārā < *Ar.* Dostça davranma, yüze gülme

m. 310b/6

m. ḳılmayın (eyyām-ı m.) 303b/17

müdbir < *Ar.* Talihsiz, zavallı

m. 364b/10

m. (re’s-i m.) 364b/12

m. -i bed-baḫtnıŋ 334a/1

m. -i bed-girdārnıŋ 333b/7

m. -i bed-kār 305b/8

m. -i bed-kīşler 348a/16

m. -i muḫālif-kīşler 317a/16

müdde‘ā < *Ar.* İddia olunan şey, sav, tez

m. 366a/1

m. +nıŋ 325b/8

m. +sıça 343b/3

müddet < *Ar.* Süre, zaman, vakit

m. -i ḫusūf 338a/13

m. -i medīd 309a/14, 353a/10, 370a/9, 374a/9

m. +din beri 352a/3, 361a/9

m. +in 364a/3

m. +ide 338b/2, 360a/1

m. +ler 372b/14

müderris < *Ar.* Medreselerde ve büyük camilerde ders veren hoca
m. ḳıldı 371a/2

müdevver < *Ar.* Yuvarlak, döndürülmüş, devreden
m. 312b/10

mü'eddā < *Ar.* Anlam, kavram, içerik, muhteva
m. +sı bile 372a/10, 375a/13
m. +sınıŋ 305a/1

mü'eyyed < *Ar.* Teyit edilmiş, kuvvetlendirilmiş, sağlam
m. 376b/11

müfād < *Ar.* Kavram, mana
m. +ı bile 314b/9, 320a/1, 323a/15, 344b/7, 347b/1, 369b/16
m. +ınıŋ 349b/15

müfīde < *Ar.* Faydalı, yararlı
m. (cevāhir-i naṣāyiḥ-ı m.) 314a/3

müfsid < *Ar.* Bozguncu, fesat sokan, ortalığı karıştıran → **müfside**
m. 364b/9
m. -i bed-kār 354a/8
m. +niŋ 363b/10
m. +leriġa 358b/15
m. +leridin 330a/10
m. +leridin durur érdi 356b/16
m. +ler 304b/13, 305a/8, 345a/11, 349a/16
m. +lerdin 300b/17, 305a/2

müfside < *Ar.* Bozguncu, fesat sokan, ortalığı karıştıran → **müfsid**
m. +niŋ (leşker-i m.) 301b/13

müfsidī < *Ar.* Bir müfsid, bir bozguncu
m. 363b/5

müfsidīn < *Ar.* Müfsitler, bozguncular
m. -i bī-sa'ādetniŋ 343a/15

müftīlıġ < *Ar.* Müftülük, müftü olma, müftülük makamı
m. +ın 370b/16

müheyyā < *Ar.* Belli bir iş için hazır durumda olan, hazır, hazırlanmış
m. 373a/16
m. durur érdi (āmāde ve m.) 373b/7
m. ḳıldurup 307a/13, 336a/5
m. ḳılsaŋ 352b/14
m. ve āmāde ḳılsun 351a/2
m. ve ser-encām 335b/7

mühim < *Ar.* Önemli, ehemmiyetli

m. 359b/7

mühimmāt < *Ar.* Önemli ve gerekli şeyler; savaş araç ve gereçleri, cephane

m. +ınıŋ 360a/6

mühmel < *Ar.* Önemsenmemiş, ihmal edilmiş, dikkate alınmamış

m. ve nā-mer‘ī ḳoymay (daḳīḳa-ı m.) 342a/7

mükāleme < *Ar.* Karşılıklı konuşma, kelam etme

m. +siniŋ 372a/13

mükemmel < *Ar.* Hiçbir eksiği, kusuru bulunmayan, kusursuz, tam, yetkin

m. 328b/10

mükerrem < *Ar.* Kerem sahibi, saygın, saygıdeğer, muhterem

m. (destūr-ı m.) 350b/17

m. (şeh-zāde-i m.) 311b/2

m. (vezīr-i m.) 317b/8

mükerrer < *Ar.* Tekrar edilmiş, yinelenmiş

m. (ġayr-ı m.) 351b/15

mükerreren < *Ar.* Tekrar tekrar, defaatle

m. 374a/11

mülāḳī < *Ar.* Görüşüp konuşan, buluşan

m. 321b/13

mülaḳḳab < *Ar.* Takma ad almış olan, lakabı olan, lakaplı

m. durur 343a/3

mülāzemet < *Ar.* Tutku derecesinde bağlı olma, aşırı bağlılık; bir işle uğraşma, birinin devamlı hizmetinde bulunma, her işini görme

m. 314b/4, 324b/17, 326b/1, 342b/14

m. ḳılur érdi (iṭā‘at u m.) 300b/6

m. +ġa 369b/8

m. +ġa yétsün 338b/12

m. +in 306a/15

m. +in (āstān-ı m.) 309a/15

m. +iġa 310a/10, 313a/8, 324b/14, 326b/14, 354a/15, 360b/10, 361a/2

m. +iġa yétip 308a/15, 316b/8

m. +ide 300b/7, 360a/9, 372b/15, 373a/1

m. +idin 307b/13, 370a/17

m. +leriġa 313b/17

mülāzım < *Ar.* Bir kimseye sımsıkı bağlı, bir kimsenin devamlı hizmetinde bulunan, yardımcı (Sultanın yakınında bulunan, ona hizmet eden kişiler için de kullanılır.)

m. -ı rikāb-ı hümāyūn bolup durur érdiler 367b/17

m. -ı rikāb-ı hümāyūn durur érdi 312a/16

m. -ı rikāb-ı hümāyūn ḳılıp 357b/1

m. durur érdi 316b/11

m. étmiş 317a/11

m. u ḫiẕmet-kār durur érdiler 357a/16

m. u muṣāḥibleri bile 378a/16

m. +ı bile 356b/17

m. +ı ḳıl 325b/14

m. +ını 355a/7

m. +ları 358a/14, 373a/15

m. +larınıŋ 316b/6, 334a/2, 336b/13, 344b/4, 352a/4, 360a/5, 365a/13

m. +larıġa 300b/9, 310a/10, 311a/5, 317b/14, 348b/13, 349b/4, 353a/8, 355a/15, 359b/7

m. +larıdın 352a/15, 355a/5, 360a/7, 378a/11

m. +larıdın durur 302b/10, 312a/9

m. +larıdın durur érdi 354b/8, 368b/8

mülebbes < *Ar.* (Elbise için) Giyilmiş

m. -i ḫıla‘-ı girān-bahā ḳılıp 301b/14

m. -i libās-ı ‘āṭıfet ḳılıp 370a/5

mülemma‘ < *Ar.* Parlak, göz alıcı, renk renk desenleri bulunan

m. 301b/1

m. (ḫil‘at-ı m.) 302a/1

mülḥaḳ < *Ar.* Bir bütüne, bir topluluğa sonradan katılmış olan, eklenmiş, katılmış

m. bolup 378b/14

m. bolup dururlar 316a/17

mülhemūn < *Ar.* İlham olunmuş şeyler, ilham ile akla gelenler, içe doğanlar

m. (erbāb-ı düvel-i m.) 347b/4

mülk < *Ar.* Ülke, yurt, memleket, yer

m. 314a/10, 337a/6, 338b/13, 367b/8

m. -i dīn (ḳażāyā-yı m.) 367a/5
m. -i ḥaḳīḳat (sulṭān-ı m.) 313b/15
m. -i mübāhāt eylep (serīr-i m.) 366a/13
m. -i Aral ara 367b/1
m. -i Aral sarı 367b/4
m. ara érür 338b/15
m. ile 315a/16
m. ü millet durur (iḫtilāl-ı m.) 333b/10
m. ü millet ü mehāmmdın (umūr-ı m.) 325a/15
m. ü vilāyet 333a/16
m. +iŋ mü 315a/9
m. +iŋ sarı 301a/7
m. +i 353a/1, 365a/4
m. +iniŋ 336a/17
m. +ini 363a/7
m. +lerni 333a/17

mülk-gīr < *Ar.+Far.* Ülkeyi elinde tutan, hükümdar, padişah
m. (ḫusrev ü m.) 322b/15

mülkī < *Ar.* Bir ülke ile ilgili olan, bir ülkeye ait; ülke yönetimine ilişkin
m. 338b/13

mülkiyye < *Ar.* Ülke yönetme işi, devlet yönetimi
m. (umūr-ı m.) 369b/5

mültefit < *Ar.* İlgi gösteren, önem verip dikkate alan, önemseyen
m. bolup 369b/14

mültemes < *Ar.* İltimas edilen, ayrı tutulan, arka çıkılan
m. +ni 314a/2

mülūk < *Ar.* Melikler, hükümdarlar, padişahlar
m. 366a/12

mülūkāne < *Ar.* Meliklere yaraşır şekilde, melikler gibi
m. 304a/15
m. +din (mekremet-i m.) 310b/15
m. +din (iltifāt-ı m.) 321a/13

mūmā-ileyh < *Ar.* İmâ edilen, adı geçen, anılan
m. (bék-i m.) 352a/16

mūmā-ileyhüm < *Ar.* İmâ edilenler, adı geçenler, anılanlar
m. +niŋ (sādāt-ı m.) 338a/6

mümāna'at < *Ar.* Engel olma, önleme
m. körgüzdi 323b/6

m. körgüzüp durur 361a/1

m. körgüzüp 319b/17

mümās < *Ar.* *mümāss* Temas eden, dokunan, değen

m. érdi 351b/2

mü'min < *Ar.* İnanan, inanmış, Müslüman

m. 364b/4

mümkin < *Ar.* Mümkün, olması imkân dahilinde bulunan, olası

m. émes 367a/15

m. érmes 364a/5

m. érmesdür 314a/11

mümtāz < *Ar.* Seçkin, üstün, ayrıcalıklı

m. 350b/8

m. bolup dururlar 340a/17

m. durur érdi 328a/3

m. ḳıldı 348a/6

m. u müsteṣnā ḳıldı 372b/5

m. u müsteṣnā ḳılıp 365a/15

m. u ser-bülend ü ercümend ḳılıp dururlar 331b/12

m. u ser-efrāz étip 371a/5

m. u ser-efrāz ḳılıp 323b/8

m. u ser-efrāz ḳılıp dururlar 370a/6

müna'am < *Ar.* Nimete kavuşmuş, bolluk içinde olan, müreffeh

m. 335a/16

münādi < *Ar.* Nida eden, seslenen, halka iletilmek istenen mesajı yüksek sesle ilan eden kimse

m. ḳıldurdı 314b/11

mün'adime < *Ar.* Yok olan, ademe gitmiş olan

m. (mebānī̈-yi m.) 369b/10

mün'aḳid < *Ar.* Bağlanmış, bağlı; kurulmuş, toplanmış

m. étip 349a/16

m. ḳılıp 305a/9

m. ḳılıp (ṣoḥbet-i m.) 368a/15

m. ḳılıp durur 345b/11

mün'aṭıf < *Ar.* Bir tarafa yönelen, meyleden

m. ḳıldı 324b/7

münāsib < *Ar.* Uygun, yerinde

m. 302a/5

m. durur 302a/5

m. köründi 334b/10

m. ü lāzım körünüp durur 361b/7

münevver < *Ar.* Aydınlatılmış, ışıklı, parlak; nurlandırılmış

→ **münevvere**

m. durur érdi 335b/2

m. ḳıldı 326a/4, 361a/15

münevvere < *Ar.* Aydınlatılmış, ışıklı, parlak; nurlandırılmış

→ **münevver**

m. +leriniŋ (maḳbere-i m.) 337b/17

münḥanī < *Ar.* Eğri, eğilmiş, bükülmüş

m. ve muḳa'ar bolup 323a/14

münḫarıṭ < *Ar.* İpe dizilmiş

m. durur 346b/2

münhedim < *Ar.* Yıkılmış, harab olmuş → **münhedime**

m. bolmış durur (ḫarāb u m.) 313a/17

münhedime < *Ar.* Yıkılmış, harab olmuş → **münhedim**

m. (menāzil-i m.) 369b/10

münhezim < *Ar.* Hezimete uğramış, bozgun yemiş, ağır yenilgi almış

m. ḳılıp (maġlūb u m.) 377b/2

m. ü firārī ḳıldı 346a/9

münhī < *Ar.* Haberci, haber getiren

m. +ler 349b/4, 378a/13

münīr < *Ar.* Işık veren, aydınlatan, parlak → **münīre**

m. (mihr-i m.) 322b/15

münīre < *Ar.* Işık veren, aydınlatan, parlak → **münīr**

m. +leriġa (ḥaẓīre-i m.) 350a/4

münḳaṭı' < *Ar.* Kesik, kesilmiş; ara verilmiş, devam etmeyen

m. 358b/8

m. bolup durur érdi 352a/5

münkerāt < *Ar.* Dinî açıdan yapılması yasak olan şeyler

m. (esās-ı m.) 370b/10

münşī < *Ar.* Nesir yazan, kalemi kuvvetli kimse, yazar

m. +ler 357b/11

münteḫab < *Ar.* Seçilmiş, seçkin; seçme

m. bile (sipāh-ı m.) 320b/7

m. ḳılıp 308a/9

müntehī < *Ar.* Nihayete eren, biten, son bulan

m. bolup 320b/13

münteşir < *Ar.* Yayılmış, yaygın

m. bolur érdiler 342b/7

m. ve müteferriḳ bolup dururlar 370a/8

mürāca‘at < *Ar.* Geri dönme, geri dönüş, rücu etme

m. 324b/7, 360b/3, 376b/7

m. bolup (bādiye-peymā-yı m.) 329b/13

m. ḳıldurup 378a/12

m. ḳılġaylar 377a/16

m. ḳılmaġınıŋ 319b/5

m. ḳılurda 318a/10

m. körgüzdi 310a/16, 343b/4

m. körgüzdiler 308a/14, 329b/4, 330b/1, 331a/10, 348b/16

m. körgüzgendin soŋra 330a/7

m. körgüzmesünler 310a/5

m. körgüzüp 303a/6, 339b/11, 344b/9, 348b/13, 349b/10, 358b/13, 368b/15

m. körgüzüp durur 360a/2

m. körgüzüp durur érdi 358b/16

m. körgüzüp dururlar 304a/1, 307a/8, 318a/10, 332b/6, 342a/8, 348a/4, 349b/3, 369b/7, 374b/9

mürāfaḳat < *Ar.* Beraber bulunma, arkadaş olma, yol arkadaşlığı, birbirine eşlik etme

m. körgüzüp durur érdi 328b/6

m. +ıdın 320a/9

mürebbīü’l-fuḳarā < *Ar.* Fakirleri besleyen

m. 308b/15, 337a/7, 341a/1

müreffeh < *Ar.* Bolluk içinde bulunan, her türlü ihtiyacı karşılanmış olan, gönençli

m. ü āsūde-ḫāṭır érdiler 374a/3

müreffehü’l-ḥāl < *Ar.* Durumu rahat olan, refah içinde bulunan

m. 368a/3, 370b/12

müretteb < *Ar.* Düzgün, tertibli, muntazam

m. ḳıldılar 373a/16

mürevvicü’l-İslām < *Ar.* İslam’ın savunucusu, İslam’ı destekleyip yayan

m. 307b/6

mürīd < *Ar.* Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tarikatın adabını öğrenen kimse

m. +leridin durur 336a/3

mürsele < *Ar.* Gönderilmiş, gönderilen

m. +ni (nüẕūrāt-ı m.) 338a/6

mürşid < *Ar.* İrşad eden, doğru yolu gösteren, kılavuz, önder

m. -i erbābu'r-rüsūḫ 313b/15

m. -i ḥaḳīḳat 338a/1

m. -i kāmil 366b/13

m. -i rāh-ı yaḳīn 337b/3

mürtebiṭ < *Ar.* Bağlanmış, bağlı, bağlantılı, ilgili

m. durur 333a/6

mürtefi' < *Ar.* Yüksek, yüce

m. bola bola 338b/2

m. bolġanda 323a/3

m. bolġay 352a/9

mürūr < *Ar.* Geçme, geçip gitme

m. +ı üçün 324b/6

mürüvvet < *Ar.* İyilik, cömertlik, ihsan; insanlık, insaniyet

m. étip (merḥamet ü m.) 372b/6

m. ḳılıp (merḥamet ü m.) 370b/1

m. körgüzdi (merḥamet ü mekremet ü m.) 306b/13

m. ü mekremet ḳılıp 340a/3

m. ü merḥamet körgüzüp dururlar 318b/7, 369a/6

m. ü şefḳat körgüzüp dururlar (merḥamet ü m.) 319a/15

m. ü şefḳat (ġāyet-i m.) 356a/5

m. +din (kemāl-ı m.) 347a/12

müṣādere < *Ar.* Bir kimsenin sahip olduğu taşınır veya taşınmaz bütün mallara zorla el koyma

m. +ġa tutdurup 334a/15

müsallaḥ < *Ar.* Silahlı, silahlanmış

m. 328b/10

müsāra'at < *Ar.* Hızlı davranma, süratli olma, serilik

m. bile (ġāyet-i m.) 349a/4

m. bile (tīġ-ı m.) 308a/6, 320a/13, 339b/14

m. körgüzüp dururlar 303a/16

m. körgüzüp 318a/12, 324b/8, 328b/2, 330a/15

müsebbiḥ < *Ar.* Allah'ı tesbih eden, Allah'ı anan

m. +leriġa 372a/14

müsellem < *Ar.* Teslim edilmiş, verilmiş

m. bolsun 353a/1

müstaḥfız < *Ar.* Koruyan, koruyucu, muhafız

m. +larıdın 348a/1

müstaġraḳ < *Ar.* Gark olmuş, batmış, dalmış, içine gömülmüş

m. -ı deryā-yı ġaybet bolup 350a/15

m. -i neş'e-i vaḥdet-i İlāhī bolup durur érdiler 337b/16

müsta'idd < *Ar.* Yetenekli, kabiliyetli, istidadlı

m. 324a/16

m. -i bī-kār 341a/5

m. bolup dururlar (āmāde ve m.) 304b/6

müstaḳarr < *Ar.* Yerleşilen, durulan yer, karargâh

m. -ı celāletni 368a/7

m. -ı ḫilāfetdin 377a/6

m. -ı ḫilāfetġa 361a/14, 368a/14, 368a/4, 369b/7

müstaḳīm < *Ar.* Doğru, hak, düz

m. +idin (ṣırāṭ-ı m.) 333a/13

müstaẓhir < *Ar.* Dayanan, arka çıkan, destek olan

m. érdi (ḳavī ve m.) 340a/10

m. étdiler (muṭma'in ve m.) 355b/16

müste'ṣal < *Ar.* Kökünden koparılmış, imha edilmiş

m. -ı ibtilā 365b/12

m. étkeli 367b/4

müstebşir < *Ar.* Müjde alan, müjde aldığı için sevinen

m. ü mübtehic bolup 314b/6

müstemendī < *Ar.* Üzüntülü, kederli, mutsuz, zavallı

m. édi 356b/11

müsteṣnā < *Ar.* Benzerlerinden üstün olan, seçkin, sıra dışı

m. ḳıldı (mümtāz u m.) 372b/5

m. ḳılıp (mümtāz u m.) 365a/15

müstevlī < *Ar.* İstila eden, istilacı, yayılan, bir yeri etkisi altına alan

m. 365b/12

Müsülmān < *Ar.* Müslüman, İslam dinine mensup kimse

M. +larnıŋ 334b/1

M. +larnı 374b/2

Müsülmānlıġ < *Ar.* Müslümanlık, Müslüman olma

M. 371a/16

müşāhede < *Ar.* Gözle görme, seyrederek anlama, gözlem, tanık olma

m. ḳılduḳ 323a/13

m. ḳıldum 350a/13

m. ḳılıldı 302a/15, 325a/3, 340b/4, 380a/14

m. ḳılıp 329a/1

m. +sidin 330b/10

müşāreketen < *Ar.* Ortaklaşa

m. 360a/12

müşārün-ileyh < *Ar.* Anılan, adı geçen, sözü edilen

m. (bék-i m.) 313b/11, 357a/10

m. (emīr-zāde-i m.) 355b/14

m. +niŋ (ḥażret-i īşān-ı m.) 338a/10

m. +niŋ (seyyid-i m.) 332a/2

m. +niŋ (pād-şāh-ı m.) 375a/8

m. +ġa (ḫˇāce-i m.) 368b/3

müşerref < *Ar.* Şereflendirilmiş, şerefli

m. boldı 312a/6, 313b/7, 373b/2

m. boldılar 375a/8

m. bolmaġı 349b/12

m. bolmış durur 378a/13

m. bolsa 311b/8

m. bolup 309a/6, 313b/17, 321a/13, 324b/14, 332b/11, 350a/14

m. bolup durur 368a/13

m. bolup durur érdi 301a/2

m. bolup dururlar érdi 349b/16

m. +i durur érdi 331b/5

m. +i durur érdiler 311b/11

müşfiḳāne < *Ar.+Far.* Şefkatle, merhametle, müşfikçe

m. +sin (naṣāyiḥ-ı m.) 320a/1

müşgīn < *Ar.* Misk kokulu, güzel kokulu

m. (ḳalem-i m.) 308b/7

müş'ir < *Ar.* Yazı ile bildiren, haber veren

m. 375b/4

m. durur érdi 352b/1

müşk-eşfānlıġ < *Far.+T.* Güzel koku saçan, güzel koku yayan

m. körgüzür 373b/16

müşk-sā < *Far.* Misk gibi, misk kokulu

m. (ḫaṭṭ-ı m.) 365b/6

müşkilāt < *Ar.* Güçlükler, zorluklar

m. (ḥallāl-ı m.) 367a/4

müşta'il < *Ar.* Alevli, parlayan

m. 343b/16

müştemil < *Ar.* İçine alan, kapsayan

m. durur 365a/12

Müşterī < *Ar.* Jüpiter, gezegenlerin en büyüğü

M. 363a/12, 366b/4

Müşterī-baḫt < *Ar.+Far.* Jüpiter bahtlı, talihi Jüpiter gibi olan, mutlu

M. (ḫıdīv-i māh-çehr ü M.) 380a/1

mütāba'at < *Ar.* Tâbi olma, uyma, izinden gitme

m. 316b/5, 320a/9

m. bolmaḳdın (ḳadem-fersā-yı cādde-i m.) 311a/1

m. körgüzüp 309a/10, 353a/11

müte'addī < *Ar.* Başkasının hakkına tecavüz eden, sınırı aşan, saldıran, sataşan

m. +lerġa 314b/10

müte'addide < *Ar.* Çoğalan, çok, birçok, çeşit çeşit

m. +ġa (mezāri'-i m.) 343b/2

müte'āḳıb < *Ar.* Takip eden, arkasından giden, ardı sıra gelen

m. 345a/7

m. (ḥamalāt-ı m.) 344a/3

müte'āl < *Ar.* Yüce, ulu, büyük

m. (Īzid-i m.) 360a/4, 370b/14

m. +nıŋ (Īzid-i m.) 361a/12

m. +dın (te'yīdāt-ı Īzid-i m.) 368a/7

müte'ālī-derecāt < *Ar.* Derecesi büyük, makamı yüce

m. (efżal-ı ṣanādīd-i m.) 309b/1

m. +nıŋ (ẕāt-ı ḫuceste-ṣıfāt-ı m.) 337b/17

müte'allıḳ < *Ar.* İlgili, ilişkin, bağlı

m. 320a/7, 324b/2, 330a/13

m. durur 333a/4, 372a/16

m. durur érdi 316b/14

m. +larınıŋ 352b/11

müte'allıḳāt < *Ar.* Yakınlar, akrabalar

m. u aḳrabāsı bilen 357a/14

m. +ın 357b/1

müte'arrıż < *Ar.* Saldıran, taarruz eden, hücum eden, sataşan

m. bola almay (muḳābil ü m.) 329b/9

müte'aẕẕir < *Ar.* Yapılması kolay olmayan, çok zor, imkânsız

m. érdi 339a/4

müteberrike < *Ar.* Mübarek, bereketli, uğurlu

m. +leri (maḳbere-i m.) 303a/5

mütecāviz < *Ar.* Tecavüz eden, saldıran, saldırgan

m. 375a/1

mütecennide < *Ar.* Savaşçı, asker

m. bile 347b/11

mütedeyyin < *Ar.* Dinin emirlerini

eksiksiz yerine getiren, dindar, Allah'ın emrini bilen

m. (cem'-i mu'temed ü m.) 355b/9

müte'eṣṣir < *Ar.* Bir olayın etkisinde kalan, üzüntülü, kederli

m. bolup 332b/7

müteferri'a < *Ar.* Çeşitli, türlü

m. (ḥādī-yi fünūn-ı m.) 371b/3

müteferriḳ < *Ar.* Dağınık, dağılmış → **müteferriḳa**

m. boldılar 330b/11

m. bolġan 344a/2

m. bolup 356b/14

m. bolup (gürīzān u m.) 345b/9

m. bolup dururlar (münteşir ve m.) 370a/8

müteferriḳa < *Ar.* Dağınık, dağılmış → **müteferriḳ**

m. (kişt-zār-ı m.) 343b/2

müteḥaḳḳıḳ < *Ar.* Tahakkuk eden, gerçekleşen

m. 328b/12

m. boldı 368b/16

m. bolġunça 305b/12

m. bolup 348b/17

müteḥaṣṣın < *Ar.* Kaleye kapanmış, sağlam ve güvenilir bir yere sığınmış

m. bolup 341a/10, 359a/13

m. bolup dururlar 344b/8

m. ḳılıp 367b/5

müteḥaṭṭim < *Ar.* Gerekli, lüzumlu

m. (lāzım u m.) 317a/17, 334b/16

müteḥayyir < *Ar.* Hayret içinde kalmış olan, şaşıran

m. bolup (serāsīme ve m.) 329a/2, 360b/7

mütehevvir < *Ar.* Aniden öfkelenen, kızgın, öfkeli

m. 347b/17

müteḳā'id < *Ar.* Emekli, bir işten elini eteğini çekmiş

m. bolduḳ 353b/1

m. bolġaylar 317b/16

müteḳallid < *Ar.* Boynuna gerdanlık vb. şeyleri takan, takınan; üstlenen, yüklenen

m. -i ḳılāde-i iṭā'at durur érdiler 369a/9

m. ḳılıp dururlar 374b/3

mütekāṣir < *Ar.* Çoğalan, artan, çok, fazla → **mütekāṣire**

m. (fütūḥāt-ı m.) 338a/5

m. bile (cünūd-ı m.) 342a/3

m. bile (iḥsānāt-ı m.) 312a/8

m. bile (nevāzişāt-ı m.) 349b/10

m. bile (tilekāt-ı m.) 318b/5

m. +idin (iḥsān-ı m.) 332a/8

mütekāṣire < *Ar.* Çoğalan, artan, çok, fazla → **mütekāṣir**

m. (ġallāt-ı m.) 336a/4

mütekeffil < *Ar.* Kefil olan, üstüne alan, üstlenen, kefil

m. bolup durur 375b/2

mütekellim < *Ar.* Kelam eden, konuşan, söyleyen

m. bolup 376a/4

mütelāṭım < *Ar.* Birbirine çarpan, çalkantılı, dalgalı

m. bolup 319b/3

m. étip 372b/3

m. ve lücce durur 322b/4

mütemekkin < *Ar.* Bir yere yerleşmiş, bir yerde oturan, yerleşik

m. bolup durur érdi 359a/8

m. bolup 378a/9

m. durur 375b/6

m. durur érdi 328b/16

m. durur érdiler 330a/14

m. étip 377a/3

m. +dür érdiler 370a/13

mütemevvil < *Ar.* Mal ve servet sahibi olan, zengin

m. 334a/14

mütenebbih < *Ar.* Bir uyarı veya olaydan ders alıp aklını başına toplamış olan, uyanık

m. 347b/14

m. étip 360b/17

müteneffir < *Ar.* Nefret eden, iğrenen, uzak duran

m. bolup 334a/1

müteneffis < *Ar.* Nefes alan, yaşayan; soluklanan, dinlenen

m. +i 300b/17

mütenevvi'a < *Ar.* Değişik, çeşit çeşit, türlü türlü

m. (cāmi'-i 'ulūm-ı m.) 371b/3

m. -ı leẕẕet-āmūn (eşribe-i m.) 351a/10

müterākim < *Ar.* Birikmiş, toplanmış, yığılmış

m. 322b/4

müteraṣṣıd < *Ar.* Gözleyen, gözetleyen, gözlemleyen

m. -ı vuṣūl-ı ḫaber érdi 311a/15

müterennim < *Ar.* Terennüm eden, güzel güzel söyleyen
m. boldılar 306a/7

müterettib < *Ar.* Düzenlenmiş, tertip edilmiş; gereken, icap eden; ilgili bulunan, ait olan
m. érmes durur (fāyide-i m.) 347a/17
m. érmes érdi (fāyide-i m.) 368b/17

mütevaḳḳıf < *Ar.* Duran, olduğu yerde bekleyen
m. bolup 316a/11, 326a/9
m. bolup dururlar 306b/5
m. u mu‘aṭṭal bolup durur 307b/2

mütevālī < *Ar.* Birbiri ardınca, peş peşe, sürekli
m. bile (ṣademāt-ı m.) 344a/4

mütevārī < *Ar.* Saklı, gizli
m. bolup 300b/10
m. bolup durur érdi 368a/10
m. bolup dururlar 357b/6

müteveccih < *Ar.* Bir şeye, bir yere veya bir kimseye dönmüş olan, dönük, yönelik
m. boldılar 340b/17
m. bolġanın 316b/5
m. bolġaylar 319b/15
m. boluŋlar 312a/11
m. bolup 308a/16, 310b/12, 323b/11, 348b/12
m. bolupdurlar 316b/15
m. bolup durur érdiler 370a/2
m. bolup dururlar 306b/12, 308a/10, 318a/7, 354b/14
m. dururlar 380a/12

mütevehhim < *Ar.* Vehme kapılan, vehimli, korkan
m. bolup 306b/2, 319b/13
m. bolup (hirāsān u m.) 309a/9

müttefiḳ < *Ar.* İttifak eden, birleşen, anlaşan; aynı fikirde olan
m. 319b/7
m. bolup 336b/14
m. bolup durur érdiler 330a/9

müyesser < *Ar.* Kolay olan, kolaylıkla yapılan
m. bolmay 379a/11
m. bolup 368a/7

müẓāheret < *Ar.* Yardım etme, arka çıkma, destek
m. +i bile 353b/4

müzd < *Far.* Bedel, ücret, karşılık

m. alıp (pāy-ı m.) 348a/3

müẕebẕeb < *Ar.* Bir şeye bir türlü karar veremeyen, kararsız, tereddütlü

m. bolup 325a/11

müzeyyen < *Ar.* Süslü, süslenmiş

m. bolup durur 345b/15

m. durur érdi 371a/5

m. ḳıldı 317b/5

m. ḳılıp 327a/15

m. ḳılsalar 369a/16

m. ve mücellā ve müberhen ḳıldılar 345a/16

N

nā-bāyeste < *Far.* Gereksiz, lüzumsuz

n. +ġa (a‘māl-ı n.) 333b/13

nā-bekār < *Far.* İşe yaramaz, hayırsız

n. (Ṣūfī-yi n.) 353a/10

n. -ı bī-baṣarnıŋ 354a/1

n. +nı (Ṣūfī-yi n.) 353b/5

nā-būd < *Far.* Yok, yok olmuş, kayıp

n. 336a/10

nāçaḫ < *Far.* Nacak, savaş baltası

n. durur 366a/12

nā-çīz < *Far.* Değersiz, önemsiz

n. 364b/8

n. eyleben 363a/10

nā-dān < *Far.* Bilgisiz, cahil

n. u nā-hūşmend (ḫayl u n.) 317a/9

nādire < *Ar.* Benzeri az bulunan, ender rastlanan

n. -i devrān durur érdi 341b/7

nāfi‘a < *Ar.* Faydalı, yararlı

n. (le’ālī-yi mevā‘iẓ-i n.) 314a/3

nāfiẕ < *Ar.* Etkileyen, etkileyici

n. érür 366a/10

nā-gāh < *Far.* Birdenbire, ansızın → **nā-geh**

n. 304b/17, 321b/10, 325a/10, 329a/1, 364b/6, 368b/10

n. bolmasdur 303a/6

nā-geh < *Far.* Birdenbire, ansızın → **nā-gāh**

n. 364b/11

nā-gehān < *Far.* Ansızın, apansızın, birdenbire → **nāgehānī**

n. 379a/11

nā-gehānī < *Far.* Ansızın, apansızın birdenbire → **nāgehān**

n. yaŋlıġ (belā-yı n.) 303b/2

nā-güvār < *Far.* Midede zor sindirilen, acı

n. +ı bile (helāket-i zehr-i n.) 336a/15

nā-hem-vār < *Far.* Düz olmayan, engebeli

n. 320b/16

nā-hencār < *Far.* Doğru olmayan, yolsuz, usulsüz

n. (nā-münāsib ve n.) 376a/4

nā-hencarlıġ < *Far.+T.* Doğru olmama, usulsüz olma durumu

n. +ın 375b/13

n. +ıġa 376a/10

nā-ḫōşlıġ < *Far.+T.* Hoş olmama, iyi olmama, çirkin ve kötü olma durumu

n. 338b/14

nā-ḫōşnūd < *Far.* Hoşnut olmayan, memnuniyetsiz, mutsuz

n. durur érdiler 371a/11

nā-hūşmend < *Far.* Anlayışsız, kavraması zayıf

n. (ḫayl u nā-dān u n.) 317a/9

nā-ʻilāc < *Far.+Ar.* Çaresiz, mecburen

n. 358a/2

nā-kāmlıġ < *Far.+T.* Muradına erememe, mutsuzluk

n. bile (kemāl-ı n.) 371b/17

nā- maʻdūd < *Far.+Ar.* Sınırsız, sayılamayacak kadar çok

n. (cünūd-ı n.) 359a/10

n. bile (cünūd-ı n.) 341a/3

nā-maḳdūr < *Far.+Ar.* Sınırsız, sayısız, çok

n. (feraḥ-ı n.) 344b/13

n. (saʻy-ı n.) 304b/7

nā-merd < *Far.* Namert, soysuz, alçak, adi

n. ü süfle vü nākis (dūn u n.) 305b/9

nā-merʻī < *Far.+Ar.* Görülmeyen, görülmez, görünmez

n. 363a/17

n. (daḳīḳa-ı n.) 313b/3

n. ḳoymay (daḳīḳa-ı mühmel ve n.) 342a/7

nā-mevcūd < *Far.+Ar.* Olmayan, yok

n. 336a/10

nā-mülāyim < *Far.+Ar.* Uygun olmayan, uygunsuz

n. 327a/11

n. tüşüp 374b/16

nā-münāsib < *Far.+Ar.* Uygun olmayan, uygunsuz

n. ve nā-hencār 376a/4

nā-mütenāhī < *Far.+Ar.* Sınırsız, sayısız, bitip tükenmez, uçsuz bucaksız

n. (füyūżāt-ı n.) 314b/1

n. bile (kerem-i n.) 336b/1

n. +niŋ (nesīm-i fażl-ı n.) 347b/2

n. +niŋ (sa'ādet-i n.) 337a/10

n. +ġa (te'yīd-i n.) 322b/3

n. +de (ḥarem-gāh-ı viṣāl-ı n.) 337b/15

nā-pāy-dār < *Far.* Süreksiz, kalıcı olmayan, kararsız

n. (devrān-ı n.) 372a/1

nā-resā < *Far.* Uygun olmayan, münasip düşmeyen; ham, olmamış

n. (sa'y-ı n.) 333b/14

n. bolġay 367b/16

n. +dur (kūtāh u n.) 325b/4

nā-ṣāf < *Far.+Ar.* Saf olmayan, düzensiz, karışık

n. 376a/17

nā-ṣavāb < *Far.+Ar.* Doğru olmayan, dürüst olmayan

n. +ıdın (şe'āmet-i girdār-ı n.) 333a/16

nā-sāz < *Far.* Uygun olmayan, ters, kötü

n. (zamāne-i n.) 302b/2

nā-şāyeste < *Far.* Uygun olmayan, uygunsuz, yakışıksız

n. 327a/11

n. (irtikāb-ı ef'āl-ı n.) 368b/5

n. (umūr-ı n.) 333b/12

n. +ġa (ef'āl-ı n.) 375a/1

n. +sidin (ef'āl-ı n.) 343a/6

nā-şitā < *Far.* Sabahtan beri hiçbir şey yememiş olan, aç

n. (şīr-i n.) 366b/14

nā-yāb < *Far.* Bulunmaz, ender

n. 349b/1

n. boldı 379a/5

nā-yāblıġ < *Ar.* Bulunmama durumu, ender rastlanma durumu

n. +ıdın 302a/17

naḥīf < *Ar.* Zayıf

n. (ḳāmet-i n.) 313a/12

nāḥiyet < *Ar.* Yan, taraf, kenar; çevre, civar, bölge; küçük yer, yerleşim yeri

n. 302b/1, 302b/10, 311b/16, 333b/6, 349b/6

n. +niŋ 305b/4

n. +ġa 309a/4, 316b/16, 329b/3

n. +ini 328a/11

nāḥiyetī < *Ar.* Bir nahiyet, bir yerleşim yeri

n. 302a/15

naḥs < *Ar.* Uğursuz, bahtsız

n. érür 306a/9

nāḫun < *Far.* Tırnak

n. -ı fesād bile ḳaşıp 377a/14

nāḳa < *Ar.* Dişi deve

n. -ı teveccüh sürüp dururlar 320a/7

naḳd < *Ar.* Akçe, para

n. 373b/1

n. -ı ḳalb dék 301a/15

nākis < *Ar.* Bayağı, alçak, adi

n. (dūn u nā-merd ü süfle vü n.) 305b/9

naḳḳāş < *Ar.* Nakşeden, nakış işleyen, süsleme yapan

n. çékmek (ḫāme-i n.) 363a/11

naḳl < *Ar.* Bir şeyi başka bir yere götürme, taşıma

n. ḳıldılar 315b/14

nakş < *Ar.* Nakış, resim, desen

n. 373b/7

n. +ın 351b/7

nāle < *Far.* İnleme, inilti

n. eylep 316a/7

nām < *Far.* Ad, san, ün, şöhret

n. u neng 307b/5

nām-dār < *Far.* Nam sahibi, ünlü, şöhretli, tanınmış

n. (fużalā-yı n.) 361b/1

n. (selāṭīn-i n.) 351a/6, 366a/9

n. (umerā-yı n.) 339b/16, 345b/14

n. -ı tīr-endāz (mübāriz-i n.) 320b/1

nām-zed < *Far.* Aday, namzet

n. bolup durur 309b/5

n. étdiler 328a/5

n. ḳıldı 307b/16, 318a/1, 331a/7, 345a/4, 374b/7

n. ḳılıp durur 370b/9

n. ḳılıp dururlar 328b/1, 330a/12, 371a/7

n. ḳılıp 343b/2

namāz < *Far.* Namaz, Müslümanların günde beş kez yerine getirdikleri ibadet

n. 307a/16

n. -ı ʿaṣr 351a/15

n. -ı ʿaṣrdın burun 379b/7

n. -ı bāmdādnı oḳup 339b/12
n. -ı şāmda 339b/2, 351a/1
n. +ıdın 351b/9
nāme < *Far.* Mektup, resmî nitelikte yazı
n. 352b/1
n. +ni 352a/17
n. +si bile 352a/16
n. +sin 352a/2
na'ra-senc < *Ar.+Far.* Nara atan, bağıran, haykıran
n. bolup 342a/9
narḫ < *Far.* Bir şeyin idare tarafından belirlenen fiyatı, paha, eder, bedel
n. +ıġa 335a/13
narḫ-girānlıġ < *Far.+T.* Pahalı olma durumu, pahalılık
n. +ı 336b/2
naṣāyiḥ < *Ar.* Öğütler, nasihatler
n. -ı müfīde (cevāhir-i n.) 314a/2
n. -ı müşfiḳānesin 320a/1
n. u mev'iẓe (cevāhir-i girān-māye-i n.) 314b/4
n. +idin (cevāhir-i mevā'iẓ ü n.) 368a/15
naṣb < *Ar.* 1. Dikme, saplama, yerleştirme
n. ḳıldılar 313a/10
n. +ıdın 315b/6
2. Terfi etme, yükselme
n. étip 360a/12
n. ḳılıp 361a/11
naṣfet < *Ar.* İnsaflılık, hakkaniyet, adalet
n. ('ayş-ı n.) 366a/2
n. (ḳānūn-ı n.) 333a/11
n. ü 'adālet (āṣār-ı n.) 325a/17
naṣfet-me'āb < *Ar.* Adalete sığınak olan, adaletli, insaflı
n. u 'afv-şi'ār u kerem-penāh 366a/4
nāṣır < *Ar.* Yardım eden, yardımda bulunan, yardımcı
n. -ı bilādu'l-āfāḳ 308b/15
naṣīb < *Ar.* Pay, hisse
n. almadı 301b/5
n. +i bolup 367b/11
naṣīḥat < *Ar.* Öğüt
n. ü tehdīd bile (pend ü n.) 317b/15
nās-keşlik < *Far.+T.* Tütün içme durumu

n. bile (ḳalyān u n.) 328b/11

naṣṣ < *Ar.* Hakkında ayet ve hadis bulunan, içtihat yolu kapalı, öylece uyulması gereken kesin emir, açık ve kesin hüküm

n. -ı Ḳur'ān 331a/1

nāvek < *Far.* Ok

n. -i dil-dūz 341b/2

n. atıp 312b/15

nāyib-menāb < *Ar. nā'ib-menāb* Naip vekili, kadı vekili

n. 371b/16

nāyire < *Ar. nā'ire* Ateş

n. -i ġażab-ı sulṭānī 333b/4

n. -i ġażabı 317a/15

nāz < *Far.* 1. Cilve, eda

n. ile 335a/16

2. Nimet ("nāz u ni'am" bolluk ve refah anlamındadır.)

n. u ni'am salmaġan 351b/17

naẓar < *Ar.* Bakış, bakma; ilgi gösterme

n. 372b/16

n. (ehl-i n.) 379a/17

n. eyledi (menzil-i n.) 348a/8

n. ḫamyāzesin açsa 373b/9

n. -ı 'āṭıfetidin 305b/16

n. -ı 'ināyet étip (manẓūr-ı n.) 310b/14

n. -ı 'ināyet-i ḫaḳanī (manẓūr-ı n.) 372a/2

n. -ı 'uṭūfet ḳılıp (manẓūr-ı n.) 361a/4

n. -ı dūr-bīn 302a/15

n. -ı ḫusrevāne (manẓūr-ı n.) 311b/13

n. -ı iḥtiyāṭ salur érdi 341a/15

n. -ı merāmıġa 373b/8

n. ḳılsa 373a/17

n. +ġa 365b/4

n. +ge 301b/7, 315b/9

n. +da 338b/5

n. +ımge 380a/14

n. +ıġa 311a/14, 328b/10

n. +lar 373b/1

naẓar-gāh < *Ar.* Görüş alanı, bir kimsenin görebildiği uzaklık

n. +ıda 354a/17

naẓāyir < *Ar. naẓā'ir* Bir şeye karşılık benzetilerek yapılan şeyler, bir şairin şiirine, başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiyede yazılan benzer şiirler, nazireler

n. +idin durur 333b/1

nāẓım < *Ar.* Mısraları düzenleyen, şiir yazan, şair

n. +ı 313a/6

naẓīr < *Ar.* Benzer, eş, örnek

n. -i Rüstem-i fīl-efgen 328a/14

naẓm < *Ar.* Düzenleme, dizme; ölçülü uyaklı söz, şiir (Metinde daha çok, şiir başlığı olarak kullanılmıştır.)

n. 302b/13, 303b/9, 303b/15, 304a/12, 305b/8, 307b/11, 307b/17, 307b/3, 311a/7, 312a/17, 313a/4, 315b/7, 316a/13, 319a/4, 326a/11, 328a/15, 333a/16, 335b/10, 340b/6, 345a/16, 346a/2, 352b/12, 356b/10, 358b/11, 370b/3, 373a/16, 373b/12, 374b/14, 376b/10, 378b/7, 379a/15

n. -ı aḥvālı 333a/3

n. silkige çékdüm 324a/7, 364a/10

n. silkige çékildi 364a/11

n. silkige çékip durur érdüm 350a/16

n. silkige tartıp 361b/2

ne Ne, ne kadar → **né**

n. 310b/15, 316a/13, 329a/1, 338b/7, 343a/11, 358b/7, 365b/16, 366a/1, 367a/8, 376a/13, 378a/11

ne … ne Eş görevli kelimeleri, cümleleri olumsuzluk anlamı ile birbirine bağlayan bağlaç → **né … né**

n. 308a/4, 307b/1, 312b/11, 321b/11, 333b/13, 338b/6, 365b/17 (2 defa)

neberd < *Far.* Savaş, cenk

n. 341b/1

n. (Rüstem-fīrūz-ı n.) 349a/9

n. (tehem-ten-i n.) 313a/4

n. +de (‘arṣa-ı n.) 345a/12

nebī < *Ar.* Allah’ın elçisi, peygamber, kendisine kitap indirilmemiş peygamber

n. (muḥyī-yi sünnet-i n.) 366a/6

n. +niŋ 363a/17

n. +ler 338b/7

nebīre < *Ar.* Kız torun

n. +si durur 370b/15, 371a/3

necābet < *Ar.* Soyluluk, asalet

n. 306a/1

necābet-intisāb < *Ar.* Soyluluğun bağlı olduğu (kimse), soylu, asil

n. 320b/6

necābet-penāh < *Ar.+Far.* Soyluluğa sığınak olan (kimse), soylu, asil

n. 311b/9

necāt < *Ar.* Kurtulma, kurtuluş, tehlikeli ve sıkıntılı bir durumu atlatma

n. (imkān-ı n.) 329a/3

n. -ı bāḳī 321b/13

n. tapdı 346a/11

n. tapıp durur érdi 357a/8

n. tapıp 300b/13, 337a/2

n. taptı 329a/8

n. taptılar 356b/11

n. yétkürüp 364a/2

nedret-āṣār < *Ar.* Ender görülen, az rastlanan

n. +ı (girdār-ı n.) 325b/7

nefāẕ < *Ar.* Sözü geçme, hükmü geçme, hatırı sayılır olma

n. taptı 339b/4

nefeḥāt < *Ar.* Nefhalar, esintiler, güzel kokular

n. -ı nesīm-vürūdı bile 317b/2

nefer < *Ar.* Asker, er

n. 305b/4, 338b/11, 343b/11, 359b/9, 365a/15

n. +ni 305a/3

n. +din 348b/1

nefes < *Ar.* Soluk, ağızdan dışarı üflenen hava

n. 379a/4, 379a/6

nefīs < *Ar.* Çok hoşa giden, çok beğenilen, çok güzel

n. +i bile (nefs-i n.) 347a/1, 372a/6

n. +leri bile (nefs-i n.) 342a/12

nefs < *Ar.* Kişinin öz varlığı, ben, benlik; ruh, can

n. (aḥvāl-ı n.) 333a/10

n. (tedbīr-i n.) 333a/9

n. -i i‘tibār 367b/14

n. -i nefīsi bile 347a/1, 372a/6

n. -i nefīsleri bile 342a/12

n. -i Ḥarūn 367b/1

nefsī < *Ar.* Nefse ait, nefisle ilgili

n. 333a/4

nehārī < *Ar.* Yemek, öğle yemeği

n. 373a/17

n. ḳılġunça 307a/15

nehb < *Ar.* Talan, yağma

n. (āteş-i n.) 355b/5

n. ü ġāret urup (āteş-i n.) 329b/4

n. ü ġāretdin 355b/10

n. ü tārācdın 355b/15

n. ü türk-tāz 323b/6

n. +ġa boldı 367b/6

neheng < *Far.* Timsah

n. 339a/14

n. -i ḫūn-ḫˇār 321b/9

nehmet < *Ar.* Yüksek himmet, büyük gayret

n. +in 302b/8, 335b/6

nehr < *Ar.* Irmak, nehir, akarsu

n. 327b/13

n. -i meẕkūrnıŋ 326b/4

n. +ġa 317b/10

n. +i (Ṭurfa n.) 302b/13

n. +idin 308b/4, 326b/4

n. +iniŋ 309b/6

n. +iniŋ (Aḳ-öyrek n.) 327b/11

n. +iniŋ (Ḥasan-ḳulı Yarġan n.) 317b/4

n. +iniŋ (Kök-üzek n.) 315b/4

n. +iniŋ (Ḳuvaŋ n.) 323b/1

n. +iniŋ (Sarımay n.) 370a/9

nehżat < *Ar.* Hareket, yola çıkma, bir işe kalkışma

n. 331a/12, 335b/4, 337b/13, 379a/13

n. boldı (rā'yet-efrāz-ı n.) 350a/3

n. bolup durur (rā'yet-efrāz-ı n.) 317b/1

n. bolup dururlar (rā'yet-efrāz-ı n.) 306b/8, 359b/10

n. bolup (rā'yet-efrāz-ı n.) 327a/8, 339a/6, 360b/3

n. bolupdurlar (rā'yet-efrāz-ı n.) 320b/8

n. étmegi 306a/3

n. ḳılıp 327a/3, 338b/8

n. ḳılurda 342b/11

n. körgüzdi 302a/5

n. körgüzgendin soŋra 378b/4

n. körgüzüp 313b/1, 318b/11, 324b/11, 326a/7, 326b/2

n. +nı (livā-yı n.) 312b/4, 328b/7

n. +nı (rā'yet-i n.) 339b/14

nekāl < *Ar.* Ağır ceza, işkence, azap

n. (bīm ü n.) 336a/14

nekbet < *Ar.* Talihsizlik, düşkünlük, felaket, musibet

n. -i tamām 306a/4

neng < *Far.* Şan, şöhret

n. (nām u n.) 307b/5

nesaḳ < *Ar.* Biçim, üslup, düzen, tarz

n. 317a/11

nesāyim < *Ar. nesā'im* Esintiler, meltemler

n. +in 314a/5

n. +idin 314a/6

nesḫ < *Ar.* Kaldırma, hükümsüz bırakma, iptal etme

n. çékdi (ḫaṭṭ-ı n.) 326a/11

nesīm < *Ar.* Yumuşak esen rüzgâr, esinti

n. -i bahār-ı kerāmet 347b/5

n. -i bahār-vuṣūlı bile 355b/2

n. -i fażl-ı nā-mütenāhīniŋ 347b/2

n. -i feyż 331b/16, 350a/6

n. -i nuṣret 330b/7

n. -i ṣubḥ-ı 'işret 314b/2

n. -i ṣubḥ-ı nuṣretdür 314a/8

n. +i 367a/11

nesīm-vürūd < *Ar.* (Birinin) gelişinin esintileri, kavuşma rüzgârı, gelen rüzgâr

n. +ı bile (nefeḥāt-ı n.) 317b/3

nesr < *Ar.* Kartal

n. -i ṭāyir 377b/16

nesterīn < *Far.* Yaban gülü

n. +i 365b/5

neşāṭ < *Ar.* Neşe, sevinç

n. 365b/14

n. (çerāġ-efrūz-ı meclis-i n.) 314b/3

n. (gül-i n.) 365b/7

n. birle (tīġ-ı n.) 365b/11

n. bolup (ser-sebz-i n.) 331b/16

n. ile 367b/16

n. üçün 366a/16

n. +dın 365b/17

neşāṭ-efzā < *Ar.+Far.* Sevinç artıran, neşe veren

n. 327b/2

neş'e < *Far.* Neşe, sevinç

n. -i vaḥdet-i İlāhī bolup durur érdiler (müstaġraḳ-ı n.) 337b/16

n. +sidin 365b/15

neş'e-endūz < *Far.* Neşe biriktiren, neşeli, sevinçli

n. -ı bāde-i inbisāṭ durur érdi 314b/3

n. -ı ḫum-ḫāne-i ʻafv ḳıldı 323b/14

neş'e-rübā < *Far.* Neşe kapan, neşeli, keyifli

n. -yı peymāne-i şervet ḳıldı 301b/9

nev' < *Ar.* Tür, çeşit

n. 300b/12, 301b/8, 312b/9, 328a/11, 334b/10, 334b/14, 335a/15, 359b/14, 363b/16, 365b/6, 366a/13, 367a/7, 376a/2, 376b/8

n. -i külfetġa 372a/1

nevā < *Far.* Ses, nağme

n. -yı sāz 363a/15

n. tapdı 365b/14

n. +sın 373b/12

nevādir < *Ar.* Az bulunan, nadir görülen şeyler

n. -i ittifāḳātdın 365a/6

nevāḥī < *Ar.* Bölgeler, yerler, nahiyeler → **nevāḥīyy**

n. 303a/11

n. +nıŋ 318b/17, 374b/5

n. +ni 302b/7, 350b/13

n. +dağı 331b/3, 349b/14

n. +din 318b/11

n. +siniŋ 371a/8

n. +sin 374b/13

n. +siġa 359a/12, 378a/10

n. +side 308a/15, 308a/7, 313b/1, 326a/10, 331a/9, 369a/10, 374b/8

n. +sidin 320b/14

nevāḥīyy < *Ar.* Nahiyeler, bölgeler, yerler → **nevāḥī**

n. 365b/17

nevāle < *Ar.* Gerekli olan yiyecek ve içecek şeyler, azık

n. -i iḥsānıdın 340a/4

nevāziş < *Far.* Gönül alma, iltifat etme, okşama

n. -i eḥibbā (ḳavānīn-i n) 302a/4

n. -i ḫusrevāne bile 319a/9

n. -i ḫusrevāneġa 368b/4

n. bile 343a/12

n. bile (ifşā-yı ḳavānīn-i n.) 301b/8

n. körgüzüp (şefḳat u n.) 301b/17

n. +ler ḳıl 350b/5

n. +lerġa 301a/3

nevāzişāt < *Far.* Gönül almalar, iltifat

etmeler, okşamalar
n. -ı bī-kerāneġa 359a/1
n. -ı bilā-nihāye bile 348a/5
n. -ı ḫusrevāne bile 335a/4
n. -ı ḫusrevāne 365a/14
n. -ı ḫusrevānedin 321a/13
n. -ı kāmil taptılar 308a/16
n. -ı mütekāṣir bile 349b/10
nev-bāde < *Far.* Yeni şarap, taze şarap
n. -i bostān 377a/1
n. -i menzilet 313b/10
nevbet < *Ar.* 1. Nöbet, sıra, sırayla yapılan iş
n. bile 301b/6, 342a/16, 374a/3
n. +in 364a/4
n. +iġa bolmaġay 364a/4
2. Davul, büyük davul
n. -i şāhī urar 304a/8
nevīn < *Far.* Yeni, yepyeni
n. -i pād-şāh-nişān durur érdi 377b/17
nevvāb < *Ar.* Naip, vekil
n. +ıdın 309a/10
neyistān < *Far.* Sazlık, kamışlık
n. 322b/10
n. ara 322b/11
neyyir < *Ar.* Işıklı, nurlu, parlak
n. -i aʻẓamı 306a/1
nezāhat < *Ar.* Nezihlik, incelik, manevi temizlik
n. bağışladı 327a/9
nezāhat-baḫş < *Ar.* İncelik bahşeden, temiz, nezih
n. -ı gülistān-ı irem ḳıldı 302b/9
nezāhat-nişān < *Ar.+Far.* İncelikli, temiz, nezih
n. +nıŋ (mevżiʻ-i cennet-sān-ı n.) 311b/11
neżāret < *Ar.* Tazelik, parlaklık, letafet, güzellik
n. -i bī-endāze 347b/3
n. bağışladı 378b/4
nezh < *Ar.* Temiz, saf
n. +de (mevāżiʻ-i n.) 368a/2
neẕr < *Ar.* Adak, adama
n. 337b/4, 337b/8
né Ne, ne kadar → **ne**
n. 304b/11, 321b/1, 321b/2, 322a/5, 339a/15, 351b/5, 351b/8, 352b/17, 365a/5
n. üçün 306a/12
n. +ge 314a/15
n. +ler 373a/7
n. +dür 352b/16

né … né Eş görevli kelimeleri, cümleleri olumsuzluk anlamı ile birbirine bağlayan bağlaç → **ne … ne**
n. 364b/5
néççe Nice, nasıl, ne kadar → **néçe**
n. 300b/10, 305a/4, 353a/9, 356a/15
néçe Nice, nasıl, ne kadar → **néççe**
n. 303b/10, 308a/6, 340b/5, 340b/15, 347a/1, 347b/17, 348a/13, 351b/15, 358a/8, 359a/15, 364a/10, 365b/15, 367b/5, 372b/16, 379a/8, 379b/14
néçük Nasıl
n. 308a/3, 311b/8, 356a/14
néme Şey, bir şey, hiçbir şey; her ne kadar, nasıl
n. 305a/10, 338b/15, 340b/13, 369a/2, 373b/6, 379b/6
néyüçün Niçin, neden
n. 371a/16
nıṣfu'l-leyl < *Ar.* Gece yarısı
n. +de 338a/13, 380a/9
nī-müteḥaḳḳıḳ < *Far.+Ar.* Gerçek olmayan, doğru olmayan
n. bile (ḫaber-i n.) 348b/16
nī-vehm < *Far.+Ar.* Şüphesiz
n. +din 335a/8
ni'am < *Ar.* Nimetler
n. salmaġan (nāz u n.) 351b/17
nifāḳ < *Ar.* Bozgunculuk, ara bozma, iki yüzlülük
n. (merāsim-i ẓulm u n.) 333b/16
n. (cām-ı kīn ü n.) 334b/11
n. +nı 334b/7
nigāh-dārende < *Far.* Gözcü, bekçi
n. +si 332b/17
nigāhīş Gözleme, bakma, araştırma, tetkik
n. +ġa 378a/14
n. +iġa 357a/1
n. ḳılıp 332b/7, 359b/4
n. ḳılurġa 349a/1
n. ve te'āḳub étip 349a/3
nigār < *Far.* Sevgili
n. 351b/3
n. étmiş 351b/7
nigīn < *Far.* Yüzük; yüzük kaşı; mühür
n. +iŋde 366b/2
n. +in 370a/5
nihāl < *Far.* Düzgün fidan, taze sürgün

n. 314b/14, 314b/15, 316a/8

n. -ı sinān 344a/4

n. +ı 315b/8

nihāyet < *Ar.* Son, sonunda, uç

n. 379b/4

n. -i kemālġa yétkürüp durur 372a/8

n. -i serāsīmelıḳdın 303a/10

n. -i żalāletdin 333b/10

nikāḥ < *Ar.* Nikah, evlenme, evlilik

n. +ıġa kéyürdi (‘aḳd-ı n.) 334a/7

nīk-ḫᵛāh < *Far.* İyilik isteyen, iyilik düşünen

n. (rāst-rev ü sāf-dil ü n.) 307b/13

nīk-pey < *Far.* Ayağı uğurlu, şanslı

n. bile (bék-i n.) 356a/5

nīk-rā < *Far.* İyi niyetli, iyi düşünceli

n. (ḫaḳan-ı n.) 366a/3

nīl < *Far.* Mavi

n. -i felek érdi 322b/13

nīl-gūn < *Far.* Mavi renkli

n. 301a/10

n. (felek-i n.) 324a/17

n. +nıŋ (felek-i n.) 321b/3

n. +nıŋ (sipihr-i n.) 322a/17

nīlī < *Far.* Mavi, çivit renkli

n. (felek-i n.) 378b/16

ni‘met < *Ar.* Allah’ın, yararlanmaları için insanlara sunmuş olduğu her şey, ihsan, nimet

n. +in 364a/8

ni‘met-perest < *Ar.+Far.* Nimete düşkün olan, nimeti seven

n. 351b/11

nīrān < *Ar.* Ateş; cehennem

n. -ı ḳıtāl 344b/1, 346a/17

n. -ı ḳıtālnı 343b/16

nīrū < *Far.* Güç, kuvvet

n. (bebr-i n.) 313a/5

n. -yı celādeti 301b/14

n. -yı iḳbāl 368a/6

nīsān < *Ar.* < *Sür.* Nisan, Güneş takviminde dördüncü ay

n. +nıŋ (ebr-i n.) 345a/10

niṣār < *Ar.* Saçma, dağıtma

n. bolur 367a/10

nisbet < *Ar.* Kıyas, ölçü, oran; ilgi, bağ

n. +i 317b/13, 356b/7, 376a/2

n. +in 363a/7

n. +ide 323b/17, 370a/3

nisyān < *Ar.* Unutma, unutulma

n. +da (ṭāḳ-ı n.) 301a/16

nişān < *Far.* Belirti, iz, alamet, işaret

→ **nişāne**

n. 340b/7, 366a/12

n. -ı ʻālī-şān 326b/12

n. -ı saʻādet durur érdi 356a/7

n. körgüzdi 307a/15

n. +ı 321a/4, 352b/5

nişāne < *Far.* Belirti, iz, alamet, işaret

→ **nişān**

n. 302b/4, 321a/2

n. -i bī-devletlıġın 343a/7

n. üçün 377b/2

nişīb < *Far.* İniş, yukarıdan aşağıya doğru inilen yer

n. ü firāzı 320b/16

n. +idin 377b/8

n. +iġa 308a/2

nişīmen-gāh < *Far.* Oturulacak yer, yurt

n. ḳılıp dururlar (ḳışlaḳ ve n.) 374b/13

niyābet < *Ar.* Naiplik, vekillik

n. 337a/8, 377a/3

n. +iġa 326a/6

niyābet-intisāb < *Ar.* Naiplerin, vekillerin bağlı olduğu

n. 352a/14

niyām < *Ar.* Kın, kılıf

n. -ı intiḳāmdın 304b/14

n. +dın 346a/6

niyāz < *Far.* Dua, yalvarıp yakarma; ihtiyaç içinde olma

n. (rū-yı irādet ü n.) 349a/11

n. (rūy-ı n.) 350b/1

n. +ġa (der-gāh-ı n.) 350a/14

niyāzmendlıġ < *Far.+T.* İhtiyaç içinde olma durumu, muhtaçlık

n. +ın (iẓhār-ı n.) 314a/1

niyyet < *Ar.* Niyet, gaye, maksat

n. +i bile 337b/8

n. +idin 368b/14

n. +idin (sū'-i n.) 334a/8

niẓām < *Ar.* Düzen, tertip, sıra

n. 303b/16

n. +ı 347b/5

n. +ıġa 333a/7

niẓāmu'l-mülk < *Ar.* Ülkenin düzenini sağlayan, devlete düzen veren

n. 377b/5

niẓāmu'd-devle < *Ar.* Devletin düzenini sağlayan, devlete düzen veren → **niẓāmu'd-devlet**

n. 355b/6

niẓāmu'd-devlet < *Ar.* Devletin düzenini sağlayan, devlete düzen veren → **niẓāmu'd-devle**
n. 351a/4

nīze < *Far.* Mızrak, kargı, süngü
n. 315b/8
n. urup durur 303b/12
n. bile urup durur 354b/10
n. ve ḳılıç 303b/7
n. +leri 320b/5

nīze-bāz < *Far.* Mızrakla oynayan, mızraklı
n. +nı (dil-āver-i düşmen-şikār-ı n.) 320b/2

noḳṣān < *Ar.* Eksiklik, kusur; eksik, kusurlu
n. (żarar u n.) 333b/6
n. tapıp édi 372b/9

noḳṣān-efzā < *Ar.+Far.* Kusur artıran, eksik, kusurlu
n. +sın (ictihād-ı n.) 333b/14

nöker < *Moğ. nökür* Arkadaş, dost, yoldaş; birinin hizmetinde veya maiyetinde olan kişi, hizmetçi
n. 326b/15
n. bile 339a/1
n. +i 306b/7
n. +i bile 324b/3, 341a/2
n. +leri 343b/6
n. +leri bile 329a/9, 357b/5
n. +lerin 361a/6
n. +leridin 307b/16, 332a/17, 341b/5, 341b/10, 346a/16
n. +leridin durur érdi 337b/8
n. +ler 344a/2
n. +ler bile 343b/11

nökerlik < *Moğ.+T.* Hizmetçilik
n. 348a/15

nuḳūş < *Ar.* Nakışlar, desenler, resimler
n. +ı 315b/7

numūne < *Far.* Örnek, misal
n. +si 302b/5

nūr < *Ar.* Işık, aydınlık, parlaklık; İlahî güç tarafından gönderildiğine inanılan parıltı veya ışık
n. -ı İlāhī érür 322b/14
n. sürüp durur (keştī-yi n.) 322b/1
n. u ṣafā (ṭarīḳ-ı sünnet-i n.) 363a/4
n. +ını 363a/12

nuṣret < *Ar.* Yardım, Allah'ın yardımı; üstünlük, başarı, zafer

n. 305a/2, 314a/4, 320b/4, 325b/10, 367a/11

n. (bāb-ı n.) 373b/13

n. (cevher-i n.) 367a/10

n. (nesīm-i n.) 330b/7

n. (rā'yet-i n.) 315b/8

n. -i bāhire 353b/4

n. -i Yezdān 327b/4

n. bile 361a/17

n. bile (devlet ü n.) 341b/17

n. bile (fetḥ ü n.) 344b/9

n. ile 320b/5, 325b/11

n. ü ẓaferġa 346b/12

n. +dür (nesīm-i ṣubḥ-ı n.) 314a/8

n. +ġa 310b/4, 340a/11

n. +iŋ (ẓafer ü n.) 325b/14

n. +in (livā-yı n.) 363a/8

nuṣret-füzūn < *Ar.+Far.* Zaferi çok, çok başarılı

n. +ġa (mevkib-i hümāyūn-ı n.) 318b/8

nuṣret-iltivā < *Ar.* Zaferin sardığı, zafer tarafından sarmalanan, muzaffer

n. (sipeh-i n.) 367a/11

nuṣret-iltiżām < *Ar.* Zafer için gerekli olan, zafer kazanmış, muzaffer

n. ḳıldı (maḳarr-ı kevkebe-i n.) 321a/11

nuṣret-intimā < *Ar.* Zaferin mensup olduğu, muzaffer

n. bile (kevkebe-i n.) 318a/15

nuṣret-iştimāl < *Ar.* Zaferi kuşatan, muzaffer

n. (sipāh-ı n.) 336a/12

nuṣret-me'āṣir < *Ar.* Alametleri zafer olan, zaferin izlerini taşıyan, muzaffer

n. ('asākir-i n.) 340a/9, 378b/4

n. +niŋ ('asākir-i n.) 380a/11

n. +ġa ('asākir-i n.) 375a/3

nuṣret-penāh < *Ar.+Far.* Zafere sığınak olan, muzaffer, galip

n. (efvāc-ı n.) 322b/5

n. (sipāh-ı n.) 329b/10, 334b/17, 339a/4, 340b/9, 344a/5

n. +nı (sipāh-ı n.) 377b/9

n. +ġa (sipāh-ı n.) 329b/9, 341a/11

n. +da (sipāh-ı n.) 349b/1

n. +dın (sipāh-ı n.) 357a/1

nuṣretü'd-dīn < *Ar.* Dinin yardımcısı,

dine destek olan

n. 365a/7

nuṣret-vuḳūf < *Ar.* Sürekli zafer kazanan, hep galip gelen

n. +nı (ṣufūf-ı n.) 339b/17, 345b/13

Nūşīrevān < *Far.* Adaletiyle ünlü bir İran hükümdarı → **Enūşīrvān**

N. 366b/9

nücūm < *Ar.* Yıldızlar

n. 365b/6

n. (ehl-i n.) 338b/3, 338b/7

n. içre érür 322b/15

nüfūẕ < *Ar.* Bir kimsenin emir ve hükümlerinin geçmesi, söz geçirme gücü, erk

n. tapıp durur 355b/13

n. taptı 351a/1, 375a/3

nüh-pāye < *Far.* Dokuz basamak; dokuz cennet

n. 366b/4

nükhet < *Ar.* Güzel koku, bir şeyin kendine özgü kokusu

n. +in taptı 363b/13

nükte < *Ar.* İnce ve derin anlam, espri

n. 306a/11, 314b/14, 325a/15

nükūl < *Ar.* Geri dönme, cayma, vazgeçme

n. eylemek 343a/13

nümāyān < *Far.* Görünen, ortada, açık, belli, âşikar

n. 315b/11

n. bolup durur 344b/7

n. eylegeç 363b/10

nümū-dār < *Far.* Görünen, görünücü; örnek, nümune

n. 321b/10

nüsḫa < *Ar.* Yazılı, yazılmış şey, birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerden her biri

n. -ı āmālıġa 326b/16

nüzhet < *Ar.* Sevinç, neşe, gönül ferahlığı

n. tapar 311b/8

nüzūl < *Ar.* İnme, bir yere gelme, konaklama

n. -ı iclāl buyurup durur 327b/10

n. -ı iclāl étti 350b/9

n. -ı iclāl ḳılıp dururlar (mażreb-i bār-gāh-ı n.) 340b/12

n. -ı iclāl ḳılıp dururlar 329b/12, 357a/4

n. -ı iclāl körgüzüp durur

312a/2

n. -ı iclāl körgüzüp 327a/13

n. -ı meserret-şümūlı bile 338b/9

n. -ı meserret-vuṣūlı bile 311b/6, 323b/7, 327a/8, 331b/2, 360b/4

n. -ı meymenet-vuṣūlı bile 378b/4

n. -ı sa'ādet-vuṣūlı bile 318b/12

n. buyurup durur 310a/8

n. étdi (mażreb-i bār-gāh-ı n.) 377b/5

n. étseŋ 367a/10

n. éttiler 306a/17

n. ḳıldı 307a/14, 332a/14, 341b/17, 354a/11

n. ḳıldılar 329a/15, 348b/4

n. ḳılġandın soŋra 368a/4

n. ḳılıp 319a/12, 361a/14, 379b/8

n. ḳılıp dururlar 344b/9

n. körgüzdi 332a/11

n. +ıŋġa 311b/8

n. +ı bile 317b/5, 339b/1, 358b/14, 377a/6

n. +ı bile (pertev-i n.) 326a/4

n. +ınıŋ 313a/12

n. +ıdın (şeref-i n.) 368a/7

nüẕūrāt < *Ar.* Adaklar

n. -ı bisyār 350b/6

n. -ı kāmil 337b/2

n. -ı mürseleni 338a/6

n. -ı vāfir 312a/8, 338a/4

O

oburçılıġ Dalgalı olma durumu, oynaklık

o. +ıdın 316a/16

oġ(u)l Oğul, erkek evlat

o. +ı 300b/8, 304a/14, 304a/16, 306b/16, 310b/8, 310b/9, 310b/10, 326b/13, 341b/13, 341b/14, 346a/5, 346a/7, 346b/2, 350b/11, 354a/14, 354b/13, 355a/6, 356b/4, 357b/14, 358b/5, 374a/2, 374a/7, 378a/6

o. érse 304a/13

o. +ı bile 300b/10, 343a/5, 346b/7, 373a/5

o. +ı durur érdi 341b/14, 354b/5

o. +ı durur 341a/1

o. +ı üçün 352a/10

o. +ını 376a/14

o. +ın 373a/6

o. +ığa 357a/5

o. +larıdın 337a/1

oġlan Erkek çocuk, oğul, genç

o. +ları 317a/12, 334a/4, 375b/17

o. +ları bile 316b/12, 336b/16

o. +larını 343a/10

o. +ların 310b/16, 320a/12

oġrıḳ < *Moğ.* Çadır, Moğol çadırı

→ **oġruḳ**

o. -ı hümāyūn 335a/9

oġrılıḳ Hırsızlık

o. ve ḳaraḳçılıḳ 334b/2

oġruḳ < *Moğ.* Çadır, Moğol çadırı

→ **oġrıḳ**

o. (büne ve o.) 326a/3, 342a/1

o. -ı hümāyūnnı 339a/17

o. +nı (büne ve o.) 320b/5, 328b/5

oġurla- Çalmak, hırsızlık etmek, hırsız gibi hızlıca koşmak

o. -p 303a/12, 326a/13

o. -p (ḳadem o.) 344a/8

oḳ (I) Ok, yayla atılan, ucunda sivri bir demir bulunan ince ve demir çubuk; kurşun, mermi

o. 340b/3,

o. bile 341b/4

o. +ı 345b/3

o. +ı bile 344b/2, 346a/15

oḳ (II) Hemen

o. 367b/8

oḳu- 1. Okumak, bir yazıyı meydana getiren harf ve işaretleri, içerdiği manayla birlikte çözümlemek

o. -r 352a/2

o. -ġuçı 318b/13

o. -p 366b/4

2. Eda etmek, yerine getirmek, kılmak, yapmak

o. -p (namāz-ı bāmdādnı o.) 339b/12

3. Çağırmak

o. -p érdi 375a/9

ol (I) O (Zamir)

o. 300b/9, 301a/4, 303b/16, 307b/7, 307b/8, 311a/9 (2 defa), 315b/12, 318a/10, 322b/9, 325a/9, 354b/16, 363b/13, 368b/6, 370a/16, 376a/1, 377a/9

o. dağı 303b/6, 319a/11, 370a/16, 375b/7
o. ḳadar 366a/14
o. durur 305a/6, 318a/4, 321a/7, 322a/8, 332b/7, 333b/8, 344a/5, 345a/9, 348a/11, 350b/2, 359a/4, 360b/6, 364a/3, 365a/3, 368b/11, 369a/3, 369b/2, 369b/8, 370b/5, 372b/11, 375b/14
o. durur érdi 326b/15, 337b/1, 349b/13, 356a/4
o. +dur 307b/4, 379a/7
ol (II) O (Sıfat)
o. 300b/5, 300b/15, 301a/14, 301b/4, 302a/14, 302a/15, 302b/1, 302b/7, 302b/8, 302b/10, 302b/12, 303a/15, 303b/5, 305b/4, 305b/5, 306a/9, 306b/5, 306b/9, 307a/12, 307b/4, 307b/5, 307b/13, 302b/15, 303a/9, 303a/11, 303b/8, 305a/11, 307a/5, 307a/17, 307b/16, 308a/4, 308a/7, 308a/15, 308b/3, 309a/4, 309b/14, 310a/14, 310a/5, 310a/10, 310b/1, 310b/8, 311a/4, 311b/10, 311b/11, 311b/16, 312a/3, 312a/5, 312a/7 (2 defa), 312b/4, 312b/9, 313a/10, 313b/4, 313b/7, 314a/2 (2 defa), 314a/6, 314a/16, 314b/6, 314b/8, 314b/15, 314b/16, 315a/9, 315b/4, 315b/11, 315b/12 , 316a/16, 316b/10, 316b/11, 316b/16, 317a/14, 317a/15, 317b/10, 317b/15, 317b/17, 318a/4, 318a/15, 318a/17, 318b/3, 318b/6, 318b/11, 318b/17, 319a/2, 319a/6, 319b/6, 319b/1, 319b/4, 319b/12, 319b/14, 319b/15, 320a/4, 321a/1, 321a/6, 321a/11, 321a/16, 321b/3, 321b/11 (3 defa), 322a/15, 322a/14, 322a/16, 322b/10, 322b/13, 322b/15, 323a/4, 323a/5, 323a/9, 323b/4, 323b/12, 323b/15, 324a/15, 324b/1, 324b/3, 324b/4, 324b/6, 324b/9, 324b/13, 324b/17, 325a/2, 325a/5,

325a/7, 325a/14, 325b/10, 326a/6, 326a/7, 326a/12, 326b/5, 327a/1, 327a/9, 327b/5, 327b/13, 327b/14, 327b/15, 327b/16, 328a/8, 328b/5, 328b/8, 328b/13, 329a/7, 329b/3, 329b/8, 330a/12, 330b/3, 330b/6, 331a/4, 331a/8, 331a/16, 331b/1, 331b/3, 331b/5, 331b/9 (2 defa), 31b/10, 332a/1, 332a/4, 332a/5, 332a/15, 333a/2, 333a/3, 333b/2, 333b/6, 333b/16, 333b/17, 333a/11, 333b/7, 334a/4, 334a/11, 334a/15, 334b/4, 334b/8, 334b/10, 334b/14, 335a/15, 336a/4, 336a/8, 336b/10, 336b/12, 336b/15, 337b/5, 337b/16, 338a/8, 338b/12, 339a/4, 340a/16, 340a/2, 340a/7, 340a/14, 340b/12, 341a/7, 341a/16, 341b/4, 341b/12 (2 defa), 341b/17, 342b/9, 342b/12, 343a/2, 343a/6, 343a/9, 343b/17, 344a/1, 344a/10, 344b/3, 344b/8, 344b/10, 344b/16, 345a/6, 345b/2, 345b/3, 345b/4, 346a/4, 346b/9, 347a/3, 347a/4, 347a/12, 347a/14, 347b/4, 347b/16, 348a/9, 348a/12, 348a/16, 348b/1, 348b/7, 348b/15, 348b/6, 348b/8, 349a/2, 349b/6, 349b/14, 350a/9, 350a/10, 350a/12, 350a/13, 350b/5, 350b/10, 350b/13, 351a/3, 351b/17, 352a/8, 352a/9, 352a/10, 352a/17, 352b/1, 352b/8, 353a/6, 353a/7, 353a/10, 353a/15, 353b/9, 353b/11, 353b/15, 354a/1, 354a/8, 354a/12 (2 defa), 354a/16, 354b/3, 354b/4, 354b/14, 354b/17, 355a/5, 356a/3, 356a/6 (2 defa), 356a/8, 356b/2, 356b/3, 356b/6, 356b/14, 357a/10, 356a/17, 357b/1, 357b/11, 357b/17, 358a/2, 358a/16, 358b/16, 359a/3, 359a/5, 359a/6, 359a/16, 359b/1, 359b/5,

359b/6, 359b/7, 359b/14, 359b/17, 360a/3, 360b/1, 360b/8, 361b/4, 363a/10, 363a/11, 363b/10, 364a/10, 365b/1, 365b/4, 365b/6, 365b/14, 366a/13, 366b/12, 367a/7, 367b/7, 367b/12, 368a/2 (2 defa), 368a/13, 368a/15, 368a/16, 368b/1, 368b/2, 368b/4, 368b/13, 368b/15, 369a/17, 369b/9, 369b/15, 370a/1, 370a/12, 370b/9, 370b/14 (2 defa), 371b/6, 371b/9, 371b/12 (2 defa), 372a/6 (2 defa), 372a/7, 372a/11, 372a/12, 374a/1, 374a/4, 374a/6, 374a/8, 373a/17, 374a/16, 374b/5, 374b/7, 374b/11, 374b/15, 374b/17, 375a/2, 375a/9, 375a/13, 375a/17, 375b/12, 376a/7, 376b/4, 377a/13, 377b/10, 377b/16, 378b/11, 379a/3, 379a/17, 379b/1, 379b/2, 379b/3, 379b/7, 379b/9, 379b/13, 380a/11, 380a/14

ol- Olmak, gerçekleşmek → **bol-**

o. -ur (beyābān o.) 319a/5

o. -ur (deryā-yı ʻummān o.) 319a/5

o. -ur (şikār o.) 377b/15

o. -mış (mensūb o.) 305a/7

o. -dı (ʻıyd o.) 365b/1, 365b/17

o. -dı (kām-revā o.) 367b/11

o. -dı (bahār-ı cennet o.) 363a/8

o. -dı (hebā o.) 367b/4

o. -dı (dil-güşā o.) 365b/2

o. -dı (bī-nevā o.) 366b/1

o. -dı (defʻ o.) 365b/11

o. -dı (fātiḥ-i şehr-i Aral o.) 365a/4

o. -dı (şād-kām o.) 365a/10

o. -dı (ġālib o.) 365b/11

o. -dı (ḳaṭʻ o.) 379a/4

o. -dı (irem-nümā o.) 365b/7

o. -dı (muʻteber o.) 348a/7

o. -dı (livā-firāz o.) 325b/10

o. -dı (ravża o.) 365b/5

o. -dı (taḫt o.) 367a/3

o. -dı (rāḥat o.) 365b/12

o. -dı (şād o.) 356a/14

o. -dı (telḫ o.) 304a/9

o. -dı (bāz o.) 325b/10

o. -dılar (pā-best o.) 363b/4
o. -ġay 329a/3
o. -ġay (ḥāṣıl o.) 302a/10
o. -ġay (vāṣıl o.) 302a/10
o. -sun (ʻıyd o.) 367b/16
o. -sun (ḳapuŋ bendesi o.) 353a/2
o. -sun (ser-ḫōş-ı bāde-i murād o.) 373b/13
o. -sun (şād o.) 373b/12
o. -sa (efzūn o.) 322a/6
o. -sun (güşād o.) 373b/13
o. -sa (ḥafīẓ o.) 304b/10
o. -sa (murādıŋ o.) 367a/9
o. -sa (zār o.) 358b/7
o. -up (ʻāmm o.) 316a/14
o. -up (baḫt o.) 314a/16
o. -up (dürr-pāş o.) 320b/4
o. -up (fāş o.) 366b/16
o. -up (gülmīḫ-i mismār o.) 351b/5
o. -up (ḥāṣıl o.) 366a/1, 366b/14
o. -up (ḥādiṣe-bīz o.) 364b/7
o. -up (inʻām o.) 316a/13
o. -up (ḳara o.) 367a/14
o. -up (maḥv o.) 315a/5
o. -up (mehcūr o.) 316a/2
o. -up (şerm-sār o.) 312b/9
o. -up (şūm o.) 303b/16
o. -up (yār o.) 310b/15
o. -up (zer-kār o.) 351b/5
o. -ġan (yoḳ o.) 352b/16
o. -ma (şād o.) 319a/4

olmaḳ Olmak, gerçekleşmek
o. (behre-ber-dār o.) 310b/16

oltur- Oturmak, bir yerde yaşamak, ikamet etmek → **otur-**
o. -up durur 306b/9, 307a/3
o. -up dururlar 327b/16, 328b/12
o. -ġaylar 317a/9
o. -a almay 339a/7
o. -ġan 306b/15, 307a/12, 328b/14, 339b/10, 357b/14, 359a/12, 359a/2, 369a/10, 374b/10, 374b/4
o. -up 303a/17
o. -mış durur érdiler 368b/12
o. -up durur érdi 354b/11
o. -up durur érdiler 336b/12
o. -up érdi 323a/10
o. -up érdiler 319a/7

on On

o. 320a/17, 380a/3

o. +ı içre 364b/8

o. +ıda 316b/1, 330a/15, 335a/9, 337a/13, 354a/1

on altı On altı

o. 309b/9

o. +sıda 377b/10

on béş On beş

o. 310a/3, 342a/16

o. +ide 370a/2

on bir On bir

o. 334a/4, 334b/8, 348a/13, 369b/12

o. +de durur érdi 304a/17

on éki On iki → **on ékki**

o. +side 331a/8

on ékki On iki → **on éki**

o. +side 357b/10, 377a/4

on on béş On on beş

o. 350b/12

on sekiz On sekiz

o. 332b/5, 333b/9

o. +ide 331b/1, 339a/5

on törtlençi On dördüncü

o. +side 360b/1

on üç On üç

o. 328b/10, 332b/12

o. +ide 330b/16, 337a/16

on yeti On yedi → **on yetti**

o. +side 311a/17

on yetti On yedi → **on yeti**

o. +side 307a/6

ordu Ordu, bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü

o. -yı hümāyūn 372a/4

o. -yı hümāyūnda 342b/5

o. -yı hümāyūnġa 348a/4

o. -yı keyhān-pūy 321a/10, 334a/2, 342b/14

o. -yı keyhān-pūynı 340b/16

o. -yı vālāġa 346b/12

o. +sıġa 327b/12

or(u)n Yer, makam

o. +ıġa 309b/4, 318a/2, 342a/14, 346a/3, 361a/11, 371a/2, 375a/14

o. +larıġa 371a/7

orta Orta, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer, ara

o. +ġa 312b/11, 312b/14

o. +ġa salıp dururlar 359b/11

o. +larıda 359b/12

o. +sıda 306a/16, 315b/14,

322b/10, 369a/12

‘Oṣmān < *Ar.* İslam’da üçüncü halife, Hz. Muhammed’in damadı

‘O. +ġa 366a/7

ot Ateş, alev

o. 322b/12, 379a/3, 379a/5

o. birle 345b/3

o. saçıp 345b/3

o. tüşüp 316a/9

otçı Ot biçen, ot toplayan kimse

o. 350b/12

otlaḳ Otlak, hayvan otlatılan yer, mera

o. 305b/1, 330a/13, 336b/11, 359a/7

ottuz Otuz → **otuz**

o. 303a/14, 305a/3

otun Odun, yakmak için kesilip parçalanmış ağaç

o. 380a/12

otur- Oturmak, bir yerde yaşamak, ikamet etmek → **oltur-**

o. -ur 366a/15

otuz Otuz → **ottuz**

o. 308a/8, 318b/15

oyul- Oyulmak, çukurlaşmak

o. -up 325a/11, 325a/13, 325a/8

Ö

öküz Tarla sürmekte, yük taşımakta kullanılan, etinden yararlanılan erkek sığır

ö. 305b/2

öl- Ölmek, hayatını kaybetmek, vefat etmek

ö. -e başladılar 342b/1

ö. -gen 321a/4

ö. -genlerige 305a/10

ö. -genlerniŋ 337a/1

ölmek Ölmek, hayatını kaybetmek, vefat etmek

ö. +ke 363b/5

öltür- Öldürmek, ölümüne sebep olmak, birinin hayatına son vermek

ö. -geyler 360b/16

ö. -üp 308a/13, 310a/16, 329a/13, 341b/11, 350b/13, 355a/7, 357b/3, 372b/13, 377a/9

ö. -gende 300b/4

ö. -ür érdüm 324a/4

ö. -ür érdi 334a/11

öp- Öpmek

ö. -ti 350b/1

ördek Ördek, perde ayaklı, evcil ve yabani türleri bulunan, eti lezzetli su kuşu
ö. 331b/3
öt- 1. Geçmek, aşmak, geride bırakmak
ö. -er 333a/11
ö. -üp dururlar 317b/12, 380a/16
ö. -di 379a/14
ö. -ti 323a/10
ö. -e almay 332b/8
ö. -üp 311b/17, 316a/17, 318b/12, 321b/17, 322a/4, 324b/17, 342b/16, 344a/9, 357b/8, 358b/10, 359b/2, 374a/5, 374b/8, 378b/10
ö. -künçe 326a/9, 346b/7, 377b/13
ö. -ken 303a/16, 306b/7, 307a/14, 308a/8
ö. -kenler 347a/5
ö. -kenlerni 332a/7
ö. -er érmiş durur 320b/15
ö. -er érdi 340b/3
ö. -üp durur érdi 324b/15, 354a/13
2. Olmak, vuku bulmak, cereyan etmek
ö. -ken 354a/12, 376a/15
3. Yaşamak
ö. -üp 301a/5,
4. Affetmek
ö. -üp 343a/12,
ötker- Geçirmek, geçmesini sağlamak, aşırmak, ulaştırmak
ö. -ip durur 311b/7
ö. -di 325a/1, 339a/11, 347a/4, 358b/14
ö. -di (pīş-keş ö.) 378a/3
ö. -geyler 334b/9
ö. -e bérsünler 377b/10
ö. -ip 326b/1
ö. -gen 318b/6
ö. -mey 334a/6
ötül- Geçme işi yapılmak, geçilmek
ö. -di 323a/4, 323a/9
öy Ev, hane
ö. +in 368b/17
ö. +iġa 379a/11
ö. +idin 358a/13
öyle Öyle, onun gibi, o biçimde, o tarzda
ö. 302b/13, 303b/11, 312b/1,

316a/4, 336a/10, 366a/10, 367a/14

öylük Evlik, hanelik

ü. 316b/14, 323a/10, 358a/4, 359b/12, 359b/15

ü. durur érdi 317a/6

öz Kendi, bir kimsenin benliği

ö. 306b/7, 307b/16, 311b/2, 314b/3, 317a/5, 317a/11, 317a/12, 318b/7, 321a/6, 326b/11, 326b/14, 327a/1, 328a/3, 328b/17, 329a/9, 330a/5, 331b/2, 331b/4, 332a/17, 332a/7, 333a/17, 333b/10, 334a/7, 340a/1, 340a/3, 341a/4, 342a/12, 343b/2, 344a/15, 346a/14, 347a/1, 351b/8, 352a/15, 355a/10, 355a/9, 356b/9, 359b/17, 363b/10, 363b/15, 363b/4, 367a/15, 367a/17, 367b/6, 369b/7, 370a/1, 371b/10, 372a/6, 372a/8, 373a/1, 373a/3, 375a/1, 375b/2, 376a/3, 377a/13, 380a/15

ö. ŋizmetleriğa köre 329b/17,

ö. +i 306b/10, 326a/1, 332a/11, 339b/7, 349a/8, 355a/17, 378a/12

ö. +ini 303b/2, 360b/8, 375a/9

ö. +in 300b/14, 325a/6, 346a/10, 368a/11

ö. +iğa 307a/1, 338b/11, 358a/12, 372b/15

ö. +ide 314a/11

ö. +idin 380a/15

ö. +leri 317a/5, 342a/13

ö. +leriniŋ 347b/14

ö. +lerin 303a/13, 308b/5, 342b/3, 347b/16, 357a/17

ö. +leriğa 316b/14, 319b/7, 320a/7, 324b/2, 330a/12, 340a/15, 376a/9

ö. +leridin 305b/13

özge Başka, diğer

ö. 308b/5, 315a/14, 316b/4, 320b/16, 323b/7, 329a/2, 330a/8, 341a/11, 356a/12

ö. +sin 308a/9

ö. érmes durur 332b/17

ö. +siniŋ 326a/16

özgeçe Başka, başkaca, başka şekilde

ö. 301b/3 (2 defa), 302a/12, 331b/14, 335b/12

P

pā < *Far.* Ayak

p. (laġzış-ı p.) 379b/3

p. -yı şebāt 361a/17

pā-best < *Far.* Ayağı bağlı, esir, tutsak

p. oldılar 363b/4

pā-māl < *Far.* Ayak altında kalmış, çiğnenmiş, hor ve hakir görülmüş → **pāy-māl**

p. +ı bolur (él p.) 301a/7

p. +ı bolup durur 333b/6

pāde < *Far.* Sürü, sığır sürüsü

p. 305b/2

pād-şāh < *Far.* Padişah, hükümdar

p. 308b/13, 315a/8, 374a/2

p. -ı ‘adīmü’l-miṣālınıŋ 333a/6

p. -ı Keyvān-rif‘āt 311a/6

p. -ı lā-yezāl 304b/17

p. -ı müşārün-ileyhniŋ 375a/8

p. +ım 314b/13

p. +ı 306b/16, 310a/14, 311a/2, 324b/9, 327b/6, 333a/13, 357b/13, 357b/15

p. +ınıŋ 375b/11

pād-şāhāne < *Far.* Padişaha yaraşır şekilde, padişah gibi

p. (merāḥim-i p.) 361a/10

p. +din (in‘āmāt-ı p.) 326b/8

p. +din (merāḥim-i p.) 365a/15

p. +sidin (merāḥim-i p.) 352b/8

pād-şāhī < *Far.* Bir padişah, bir hükümdar

p. érdi 315a/1

pād-şāhlıġ < *Far.+T.* Padişahlık, hükümdarlık → **pād-şāhlıḳ**

p. yétip 374a/4

pād-şāhlıḳ < *Far.+T.* Padişahlık, hükümdarlık → **pād-şāhlıġ**

p. +ġa 332a/4

pād-şāh-nişān < *Far.* Padişahlık alameti gösteren, hükümdar olmaya namzet

p. durur érdi (nevīn-i p.) 377b/17

pāk < *Far.* Pak, temiz, saf

p. +ide (ṭıynet-i p.) 323b/5

palçıġ Koyu, yapışkan çamur, balçık

b. bolġan 339a/3

pālīz < *Far.* Sebze bahçesi, bostan

p. +de 354a/7

p. +iġa 340b/2

pāre pāre < *Far.* Parça parça

p. 380a/15

pārs < *Far.* Kedigillerden, geceleri

avlanan, postu benekli, yırtıcı bir hayvan, leopar
p. u ḳaplan dağı 312b/12
pās-dārlıḳ < *Far.+T.* Gözcülük, bekçilik
p. bile 342a/6
pāy < *Far.* 1. Ayak
p. -ı evliyā (ḫāk-ı p.) 314a/10
p. -ı zer-kār-baḫş 301b/4
2. Pay, hisse
p. -ı müzd alıp 348a/3
pāy-dār < *Far.* Kalıcı, devamlı, sabit
p. eyle 372b/10
p. eylesün 335b/14
p. ḳılıp (ser-şār-ı devlet-i p.) 350b/7
p. u ziyāde 325b/13
pāy-māl < *Far.* Hor ve hakir görülmüş, ayak altında kalmış, çiğnenmiş → **pā-māl**
p. -ı çapavul 339b/7, 350b/14
p. -ı merākib étdiler 340b/10
p. -ı merākib 343b/3
p. -ı türk-tāz ḳılıp 330a/7
p. ḳıldurup dururlar (ḳaṭ‘ u p.) 341a/8
p. u ḫarāb ḳıldurup 341b/16
pāyān < *Far.* Son, nihayet, kenar, uç
p. +ını 321b/7
p. +ıdın 308a/5
pāye < *Far.* Paye, derece, rütbe, makam
p. -i ‘ulā yétürür 366a/14
p. -i iḳbālıŋ 301a/5
p. -i taḫtıġa 363a/6
pedī-dārende < *Far.* Açık, meydanda, belli
p. 332b/17
pehlevān < *Far.* Pehlivan, güreşçi; iri yarı, güçlü kimse
p. 339a/13
p. +ları 331b/8
p. +larnı 331b/11, 332a/8
pehlū < *Far.* Vücudun yan tarafı, yan, böğür
p. -yı istirāḥat ḳoymay 334b/17
p. +sıġa 354b/10
pehn < *Far.* Genişlik, enlilik
p. -i deşt 379a/15
peleng < *Far.* Kaplan
p. 339a/14
p. -i derrende 341a/9
penāh < *Far.* Sığınma, sığınılacak yer, sığınak

p. 309a/4, 319b/11

p. -ı ʻāfiyet ḳıldı 358a/12

p. -ı ʻāfiyet 320a/3

p. ḳıldılar 340a/16

p. +ı 311a/8

pençe < *Far.* Pençe, el, güçlü el

p. -i ʻaṭā 367a/6

p. -i beẕl-i ḫūrşīd-vār 301b/1

p. -i İslām 363b/13

p. -i taḥrīk açtı 379a/9

p. +si 303a/8

pençe-güşāylıġ < *Far.* Elini açma, el açma

p. körgüzüp durur 301a/11

penç-şenbih < *Far.* Perşembe

p. 312b/4, 316b/1, 326b/2, 327a/7, 331a/8, 337a/9, 342b/15, 353a/3, 361a/12, 370a/2

pend < *Far.* Öğüt, nasihat

p. 304a/13

p. ile 369b/1

p. ü naṣīḥat ü tehdīd bile 317b/15

per < *Far.* Kanat

p. 379a/11

perākendelıġ < *Far.+T.* Düzenli olmama, dağınıklık, ayrı ayrı olma

p. +ıġa 372b/14

perçem < *Far.* Mızrak, bayrak veya sancağın tepesine takılan püskül

p. -i tūġıŋ sarı 367a/11

p. +i 353a/15

perde < *Far.* Perde; örtü

p. -i aġmāż çékip 323b/13

p. -i ḫusūfda 338a/13

p. -i ʻiffetde 334b/5

p. -i seḥābġa 323a/12

p. +siġa 378b/6

perde-dār < *Far.* Eskiden (kapı önlerinde perde olduğu için) padişah, vezir vb. devlet büyüklerinin kapısında bekleyip perdeyi tutan görevli, perdeci, kapıda bekleyen, kapıcı; bir şeyin başkaları tarafından bilinmesine engel olan

p. 347b/12

perde-dārlıġ < *Far.+T.* Perdedar olma durumu, bir şeyin başkaları tarafından bilinmesine engel

olma
p. +ı bile 303a/2
perhīz < *Far.* Sakınma, korunma, haramdan uzak durma
p. (be-ġayr-ı p.) 364b/4
perī < *Far.* Peri, doğaüstü güçleri olduğuna inanılan hayalî, dişi varlık
p. yaŋlıġ 312a/17
perī-çehre < *Far.* Yüzü peri gibi güzel olan, güzel yüzlü
p. 334b/5
perī-veş < *Far.* Peri gibi, çok güzel
p. ü dil-ārām 373b/9
perīşān < *Far.* Dağınık, düzensiz, karışık; zavallı; üzgün, kederli
p. bolup 334a/9
p. ḳalıp 316a/14
perrān < *Far.* Uçan, uçucu
p. bolup 345b/3
pertev < *Far.* Işık, parlaklık
p. -i ʻāṭıfet-i ṣāḥib-ḳırānī ḳılıp (mevrid-i p.) 372a/3
p. -i dīdārıdın 327a/17
p. -i iltifāt salıp 335a/3
p. -i iltifātıdın 333a/4
p. -i nüzūlı bile 326a/4
p. +in saldı (iltifāt) 336b/10
p. +in salıp 322b/15
pertev-efgen < *Far.* Işık salan, aydınlatıcı
p. -i evc-i kemāl bolsun 352a/6
p. -i şefḳat bolsa 353b/3
pertev-ẓuhūr < *Far.* Açıkça görülen ışık, ortaya çıkan ışık, parlak ışık
p. salmış durur 365a/8
p. salıp 311a/15
Perver-digār < *Far.* Rızık veren Allah
P. -ı ʻālem 338b/8
perverde < *Far.* Beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş
p. 351a/15
pervīz < *Far.* Elek, kalbur, süzgeç
p. +ni (bulut-ı p.) 378b/6
pervīzen-sehāb Elek misali bulut
p. 324b/4
pesendīde < *Far.* Beğenilmiş, makbul
p. (efʻāl-ı p.) 325b/1
p. (ḫiẕemāt-ı p.) 332a/3, 370a/3
pesendīde-efʻāl < *Far.+Ar.* Beğenilen davranışlar, beğenilen işler
p. (ḥamīde-ḫıṣāl u p.) 338a/9
pest < *Far.* Aşağı, alçak

p. bolup 334b/12
p. ü bülend 316a/4
p. +i 321a/1
p. +i (bülend ü p.) 320b/17

peşīmān < *Far.* Bir davranış, yaptığı bir iş veya aldığı bir kararın olumsuz sonucundan dolayı üzüntü duyan, pişman
p. bolup 311a/2
p. bolup (ḫacel ü p.) 352a/8

peşīn < *Far. pīşīn* Önceki, evvelki, eski; öğle vakti → **pīşīn**
p. +ġaça 329b/6, 340b/9
p. +de 323a/11, 323a/8, 324b/11, 326a/3, 327a/12
p. +din soŋra 313b/2, 343b/6, 345a/2, 360b/4

peydā < *Far.* Açık, ortada, belli, aşikâr
p. 321b/2
p. bolup 308a/4
p. étip 303a/8

peymāne < *Far.* Kadeh
p. -i ʻafv u ʻināyetidin 356a/12
p. -i ʻumrı 336a/15
p. -i ṣervet ḳıldı (neş'e-rübā-yı p.) 301b/9

peyveste < *Far.* Sürekli, daima, her zaman
p. 366b/6, 369b/9

pinhān < *Far.* Gizli, saklı
p. bolup 338a/13
p. étküçi 321a/17

pīrāne < *Far.* Yaşlılara, tecrübelilere yaraşır şekilde, yaşlılar gibi
p. 349a/8
p. (tedbīr-i p.) 349a/6

pīrāye-pūş < *Far.* Süs veya ziynet giyen, süs takan
p. -ı ʻāṭıfet ḳıldı 343a/10
p. -ı ḫılāʻ-ı ḫūrşīd-şuʻāʻ 346b/14

piş- Pişmek, (meyve için) olgunlaşmak, olgun duruma gelmek
p. -ip 340b/5, 340b/6
p. -ken 340b/9

pīş-gāh < *Far.* Ön, huzur, kat, makam
p. +ın 326a/4
p. +ıda 345a/6

pīş-ḫāne < *Far.* Göç sırasında önden gönderilen çadır gibi ev eşyası
p. -i ḫāṣṣa 335a/10

pīş-keş < *Far.* Peşkeş, hediye, armağan

p. 319a/9

p. (savrun u p.) 325a/1

p. -i muvāfıḳ 358b/17

p. çékip 378b/15

p. ḳıldı 340a/2

p. ḳılıp 342b/17

p. ötkerdi 378a/3

p. ü tansuḳāt-ı girān-māye 375a/9

p. +ler 332a/4

p. +lerin 318b/6

pīş-nihād < *Far.* Temel, usul; teklif, öneri, istek

p. -ı ḫāṭır ḳıldı 375b/12

p. -ı ḫāṭır-ı ʿāṭır ḳılıp 336b/9

pīşe < *Far.* Meslek, iş, sanat; huy

p. 321b/8

pīşīn < *Far.* Önceki, evvelki, eski; öğle vakti → **peşīn**

p. +de 378b/3, 379b/14

piyāde < *Far.* 1. Yaya

p. bolup 304b/13

2. Yaya olarak savaşan asker, askerî sınıf

p. +lerni 354a/14

3. Satrançta en öne dizilen taşların her biri, piyon

p. -i kih 312b/3

pūlād < *Far.* Polat, çelik

p. +dın 322b/9

pūlādmend < *Far.* Çelik gibi güçlü, kuvvetli

p. 303b/10

pūlād-peyvend < *Far.* Çelik bağlı, çelik gibi (Metnin tarafımıza düşen kısmında havanın soğukluğunu ifadede kullanılmıştır.)

p. 378b/17, 379a/9

pūlād-pūş < *Far.* Zırh giyen, zırlı

p. bolup 345a/16

pür-efşānlıġ < *Far.+T.* Çok saçma, dağıtma durumu, dağınık olma

p. körgüzüp 305a/13

pür-fütūḥ < *Far.+Ar.* Fetihlerle dolu, zaferlerle dolu

p. +ların (rūḥ-ı p.) 371b/13

p. +larıġa (rūḥ-ı p.) 338a/12

p. +larıdın (rūḥ-ı p.) 350a/10

pür-siş < *Far.* Sorma, soruşturma, araştırma

p. +din soŋra (yarġu ve p.) 304a/5

pür-sürūr < *Far.* Çok sevinçli, neşe dolu, çok mutlu

p. +ı bile (ḥużūr-ı p.) 352b/10

pür-zūr < *Far.* Güçlü, kuvvetli

p. érür 303b/10

püşt < *Far.* Arka, sırt

p. -i dü-tā-yı evliyā 314a/12

p. -i İslām 311a/8

R

Rab < *Ar.* Bütün varlıkları yaratan, yetiştiren, verdiği nimetlerle ıslah ve terbiye eden Allah

R. 325b/13, 336a/8, 364a/6, 372b/10

Rabbānī < *Ar.* Rabb'e ait, Rab'le ilgili

R. (ḫatemāt-ı kelām-ı R.) 338a/12

R. (ḳażā-yı R.) 335a/12, 336b/14, 353a/9, 368b/10

R. (kelām-ı R.) 371b/6

R. (ʻulūm-ı R.) 372b/8

R. +niŋ (kelām-ı R.) 371b/12

rāciḥ < *Ar.* Diğerinden üstün tutulan, üstün, değerli, tercih edilen

r. 334b/7

raʻd < *Ar.* Gök gürlemesi

r. yaŋlıġ 345a/17

raʻd-āheng < *Ar.+Far.* Gök gürlemesi sesli, gök gürlemesi gibi ses çıkaran

r. (tüfeng-i r.) 349a/14

raʻd-endāzlıġ < *Ar.+Far.+T.* Gök gürlemesi gibi ses çıkarma durumu

r. körgüzüp 345a/15

rāfiʻ < *Ar.* Yükselten, yücelten

r. -i aʻlām-ı devletdür 314a/7

r. -i aʻlāmu'd-dīn ve'l-īmān 309a/1

raġbet < *Ar.* İsteme, arzu etme, değer verme, beğenme

r. -i tamām 372a/10

r. körgüzmes durur érdi 371b/1

r. +i 373a/12

rāh < *Far.* Yol → **reh**

r. 319b/12

r. -ı ʻişret 363b/13

r. -ı vaḥşetin 363b/5

r. -ı yaḳīn (mürşid-i r.) 337b/3

r. +ıdın (gerd-i r.) 367a/14

rāḥ < *Ar.* Şarap

r. -ı şafaḳ-gūn-ı ġam-zidā 365b/3

rāh-zen < *Far.* Yol kesen, haydut, eşkıya

r. +din 304b/13

rāḥat < *Ar.* Rahat, huzur, üzüntüsü ve sıkıntısı olmama

r. oldı 365b/12

r. +ıŋ 366b/14

r. +ıda 366b/14

rāḥat-baḫş < *Ar.+Far.* Rahatlık veren, sıkıntısız

r. u hem-vār 312b/1

rāḥile < *Ar.* Yolcu kervanı, yolculuk

r. (zād-ı r.) 320a/17

r. üçün (zād-ı r.) 303a/12

raḥmet < *Ar.* Merhamet, esirgeme, bağışlama, şefkat gösterme

r. -i Ḫudā 366b/17

r. dururlar (gül-çīn-i gül-i r.) 337b/4

rāhī < *Far.* Yolcu

r. ḳıldılar 320a/13

r. ḳılıp dururlar 359b/1

raḫne < *Far.* Zarar, ziyan; (mec.) ayrılık

r. saladur 334a/17

raḫş < *Far.* Hızlı koşan güzel at

r. -ı vehmdin 312a/17

raḫşān < *Far.* Parlak, parıltılı, aydınlık

r. (mihr ü r.) 362b/17

raḫt < *Far.* Yolculukta gerekli olan eşyalar, ev eşyası, at koşum takımı

r. 348a/3

r. -ı ḥayātın 377a/12

r. -ı iḳāmet çéktiler 319b/9

r. köterdi 336b/2

ra'iyyet < *Ar.* Halk, bir hükümdara bağlı halk, maiyyet, teba

r. ü fuḳarā 370b/13

raḳabe < *Ar.* Boyun

r. +sin 369a/16

raḳam < *Ar.* Yazı yazma, yazı ile ifade etme, yazı

r. 305b/7, 336a/16

r. -ı 'afv çékildi 360b/5

r. -ı 'afv çékilip 353b/3

r. -ı 'afv çékip 324a/2, 343a/10, 368a/17

r. -ı 'azl çékti 326b/16

r. -ı feskh tartıp 375b/11

r. -ı ma'ānī 308b/7

raḳam-perdāz < *Ar.+Far.* Yazıyı düzenleyen, yazan, yazar

r. +ı 312a/15

raḳam-zede < *Ar.+Far.* Yazılı, yazılan

r. +si bolġusı durur 347b/7

r. +si bolmış durur érdi 327b/8

r. +si bolup durur érdi 375a/6

rāḳım < *Ar.* Yazan, yazıya geçiren, kaleme alan

r. +ı durur-men 350a/12

r. +ı durur-men 313a/6

rākib < *Ar.* Binek hayvanına binmiş olan kişi, binici

r. bolup 380a/13

r. +ni 312b/1

r. +iniŋ 325a/8

ramażān < *Ar.* Hicrî takvimde dokuzuncu ay, oruç ayı

r. 352a/13

r. +nıŋ (māh-ı r.) 364b/7

r. +da durur (ġurre-i r.) 304a/10

ramażānu'l-mübārek < *Ar.* Mübarek ramazan, bereketli ramazan ayı

r. 306a/16, 307a/6

r. érdi (ġurre-i r.) 346b/17

r. +niŋ 309b/3

rāmiḥ < *Ar.* Mızrak saplayan, süngü batıran

r. (simāk-ı r.) 346b/5

rāmiş < *Far.* Şarkı, ezgi, eğlence

r. -i ġınā 365b/13

rāsiḫ-dem < *Ar.*+*Far.* Sözünde duran, sözünün eri

r. (ṯābit-ḳadem ü r.) 356a/1

rāst-rev < *Ar.* Doğru gidişli, dürüst, hakperest, adaletli

r. ü sāf-dil ü nīk-ḫᵛāh 307b/12

rāstlıġ < *Ar.* Doğruluk, dürüstlük

r. ('adl u r.) 333a/13

ravża < *Ar.* Bol ağaçlı ve çiçekli bahçe

r. oldı 365b/5

Ravżatu'ṣ-ṣafā < *Ar.* İranlı Mirhand'ın yazmış olduğu genel tarihi anlatan tarih eserinin adı

r. +nıŋ 321b/13

rāy < *Far.* < *Ar. re'y* Görüş, fikir, oy, rey

r. 349a/8

r. -ı 'ālem-ārāy ḳılıp (ma'rūż-ı r.) 378a/4

r. -ı dilīrāne 349a/6

r. -ı ḳażāġa 347b/9

r. -ı rezīn 325a/16

r. -ı ṣavāb-nümā-yı 'ālem-ārāyıġa 327a/2

rāyāt < *Ar.* Bayraklar, sancaklar

r. -ı āftāb-ı işrāḳnıŋ 376b/4

rā'yet < *Ar.* Bayrak, sancak

r. -i 'azīmetni 378b/3

r. -i iḳbāl 325b/1
r. -i istibdād u istiḳlālnı 374b/12
r. -i istiḳāmetni 343b/13
r. -i nehżatnı 339b/14
r. -i nuṣret 315b/8
r. -i ẓafer-āyet 337a/15
r. +in 362b/17
r. +iġa (ẓıll-ı r.) 344a/3
rā'yet-efrāz < *Ar.* Bayrağı yükselten, bayrak kaldıran
r. -ı ʻazīmet bolup durur érdiler 368b/14
r. -ı nehżat boldı 350a/3
r. -ı nehżat bolup durur 317b/1
r. -ı nehżat bolup dururlar 306b/8, 359b/9
r. -ı nehżat bolup 327a/7, 339a/6, 360b/3
r. -ı nehżat bolupdurlar 320b/8
r. -ı tevaḳḳuf bolmış durur 355b/2
r. -ı teveccüh bolup dururlar 377a/15
rāyic < *Ar.* Geçerli, değerli
r. eylep 372b/8
rāyiḳ < *Ar. rā'iḳ* Katışıksız, saf, halis
r. (tansuḳāt-ı r.) 342b/17
rāz < *Far.* Sır, giz, gizli tutulan şey
r. +dın 336b/15
rāżī < *Ar.* Rıza gösteren, kabul eden, uygun bulan, isteyen
r. durur érdiler 306a/6
reʻāyā < *Ar.* Bir hükümdarın yönetimi altında bulunan halk
r. 315a/16
r. (kāffe-i r.) 370b/12
r. +nı (ʻāmme-i r.) 372a/17
r. +ġa 334b/15
r. +sın 355a/10
r. +sıġa 358a/2
rebīʻü'l-evvel < *Ar.* Hicrî takvimde üçüncü ay
r. 332b/10, 335a/2
r. +niŋ 337b/12
recā < *Ar.* Ümit, emel, dilek
r. -yı vāṣıḳ durur 302b/15, 347a/9, 353b/4
receb < *Ar.* Hicrî takvimde yedinci ay
r. 300b/2
redd < *Ar.* Geri çevirme, geri döndürme, kabul etmeme
r. ḳılıp 356a/7
refʻ < *Ar.* Ortadan kaldırma, giderme,

iptal etme, hükümsüz bırakma
r. -i ḫacālet ḳılmaḳġa 310a/11
r. boldı 315b/15
r. eyleben 366b/13
r. eylediŋ 367b/8
r. ḳılıp durur érdi 360a/14
refāhiyyet < *Ar.* Bolluk içinde yaşama, sıkıntısız yaşama, rahatlık
r. -i tamām tapdılar 370b/3
r. +i 338b/13
re'fet < *Ar.* Merhamet, acıma, esirgeme
r. +iŋ (eṣer-i 'adl-ı r.) 366b/8
re'fet-diṣār < *Ar.+Far.* Çok merhametli
r. u 'adl-fenn ü şefḳat-intimā 366a/5
refī' < *Ar.* Yüksek, yüce
r. 351b/3
r. bolsun 367b/15
refī'-cāy-gāh < *Ar.+Far.* Makamı yüce, payesi yüksek
r. (ḫān-ḳāh-ı r.) 302b/5
refīḳ < *Ar.* Arkadaş, yoldaş, yardımcı
r. +ları bile 310a/6
refī'-medār < *Ar.* Yücelik vesilesi, yücelik dayanağı, yüce, yüksek
r. (der-bār-ı r.) 301a/2
reft < *Far.* Gitme, gidiş ("reft ü āmed" ifadesi "gidiş geliş" anlamını taşımaktadır.)
r. ü āmed ḳılurlar érdi (tereddüd-i r.) 374b/2
r. ü āmedi 352a/5
reh < *Far.* Yol → **rāh**
r. -i ṭab'-peẕīr ḳılur 321a/9
reh-güẕerī < *Far.* Geçit, geçilecek yer
r. +leridin 311a/5
reh-nümālıġ < *Far.+T.* Yol gösterme, kılavuzluk, rehberlik
r. +ı bile 348a/1
reh-nümūnlıġ < *Far.+T.* Kılavuzluk, rehberlik, yol göstericilik
r. ḳılsam 317b/16
r. +ı bile 320a/6
reh-zenlik < *Far.+T.* Yol kesme işi, haydutluk, eşkıyalık
r. 364b/3, 368b/14
re'īs < *Ar.* Baş, başkan, reis
r. ḳıldılar (ḳāżī ve r.) 371a/15
r. +leri 371a/10
rencīde-ḫāṭır < *Far.+Ar.* Hatırı kırılmış, gönlü kırılmış, gücenmiş

r. bolup 343a/6

renciş < *Far.* Eziyet verme, sıkıntı çektirme; eziyet kaynaklı sızlanma, şikayet

r. -i tamām 309a/17

reng < *Far.* Renk

r. +idin (āb u r.) 309a/16

reng-ā-reng < *Far.* Renk renk, çeşitli renkleri olan

r. 351a/11, 351b/13

reng-būy < *Far.* Güzel kokulu, hoş, latif (çiçek), bir çiçek türü

r. -ı tāze 347b/3

r. +ıdın 309a/16

re's < *Ar.* Reis, baş, başkan

r. -i eşḳıyā 367b/7

r. -i müdbir 364b/12

re'sü'l-e'āẓım < *Ar.* Büyüklerin reisi, yüce kişilerin başı, başkanı

r. 313b/4

resālıġ < *Far.+T.* Ulaştırma, gönderme

r. +ı bile 325b/2

resāyil < *Ar. resā'il* Risaleler, belli bir konuda yazılmış küçük kitaplar, mektuplar

r. (rüsl ü r.) 309a/7, 352a/5

resm < *Ar.* Usul, tarz, âdet; tören, merasim

r. -i dīn 366a/5

r. -i ma'hūd 349b/17, 350b/15

r. -i ma'hūd bile 343a/15

r. -i seyr 349b/13

r. -i şikār tüzüp 312b/9

r. +i 311b/1

r. +i bile 302a/14, 304b/3, 309b/9, 310b/11, 311a/5, 312b/5, 327b/7, 334b/12, 337b/4, 352a/12, 374b/12, 375a/5, 375b/15, 378a/1

r. +i üçün 373b/3

r. +ini 372b/8

reste < *Far.* Kurtulmuş

r. -i bostān 315b/9

reşed < *Ar.* Doğru, doğruluk

r. ü sedādda 328a/3

reşeḥāt < *Ar.* Damlalar, damla damla sızıntılar

r. -ı bahār-vuṣūlı bile 317b/2

r. -ı seḥāb-ı in'āmıdın 315a/7

reşīd < *Ar.* Doğru yolda hareket edebilen, iyiyi ve doğruyu seçebilen, yetişkin

r. +i (ḫalef-i r.) 338a/8

reşk < *Far.* kıskanma, kıskançlık,
r. -i gülistān-ı irem ḳıldı 331b/2, 338b/9
r. -i gül-şen étip 327a/17
r. -i şehristān-ı Çīn ḳıldı 315b/6
r. -i taḫt-gāh-ı ḫuld-ı berīn ḳıldı 368a/8
reşkīn < *Far.* Kıskanan, kıskanç
r. ḳılġu dék 363b/9
revā < *Far.* Uygun, layık, yakışır
r. 334b/14
r. bolur 367a/9
revāc < *Ar.* Geçerlilik, rağbet, kıymet, itibar
r. 372b/9
r. -ı şer‘ (be-dūn-ı r.) 366b/12
r. +dın 363a/16
r. +ı 372b/9
revān < *Far.* 1. Akan, akar
r. 312b/15, 345b/1
2. Ruh, can
r. (genc-i r.) 301b/7
r. +ların (le’ālī-yi r.) 311b/11
revāne < *Far.* Giden, yürüyen, yola koyulan
r. -i Ḫ̌ārezm-i İrem Bezm ḳıldı 352a/12
r. ḳıldılar 305a/3, 324b/4
revnaḳ-efzā < *Far.* Parlaklığını artıran, güzelleştiren
r. -yı bostān-ı irem bolup 370b/3
r. -yı millet-i İslām 366a/5
re’y < *Ar.* Fikir, görüş, kanaat; oy, rey
r. 376a/13
r. -i enver bolup (ma‘rūż-ı r.) 355b/6
r. -i evliyā 314a/15
r. +iŋġa 321a/8, 367a/4
r. +i bile 314a/15
reyḥān < *Ar.* Fesleğen
r. 365b/5
reyyān < *Ar.* Suya kanmış, suya doymuş
r. (tāze ve r.) 302b/17
r. durur (ser-sebz ü r.) 338a/4
reyyānlıġ < *Ar.+T.* Suya kanma durumu
r. +ı üçün 314a/4
rezīn < *Ar.* Temkinli, sağlam
r. (rāy-ı r.) 325a/16
rezm < *Far.* Savaş, cenk
r. 347a/1
r. ara 345a/17

r. +ni (‘arṣa-ı r.) 340a/5

r. +de (ma‘reke-i r.) 349a/9

rezm-azmāy < *Far.* Savaşı denemiş, savaş konusunda tecrübesi olan, savaşta usta

r. 349a/6

rezm-cūy < *Far.* Savaş arayan, savaş isteyen, savaşçı

r. 328a/16

rezm-gāh < *Far.* Savaş yeri, savaş alanı

r. 344b/6

r. +nı (arāżī-yi r.) 345a/10

rıḥlet < *Ar.* Göç, göç etme

r. urup (kūs-ı r.) 337b/13

rıḳḳıyyet < *Ar.* Cariyelik, kölelik

r. 334a/13

rıżā < *Ar.* Razı olma, kabul etme, izin verme, hoşnutluk

r. 366b/15

r. -yı evliyā 314a/12

r. bérmey 376a/11

r. bérmeyin 347a/14

r. +sıġa 366b/15

rıżāmend < *Ar.+Far.* Razı, istekli, hoşnut

r. ḳılıp 314b/9

rızḳ < *Ar.* Yaşamını sürdürmek için gerekli olan her türlü yiyecek ve içecek, azık, rızık

r. +nıŋ 374b/1

ri‘āye < *Ar.* Saygı gösterme, sayma, hürmet

r. -i ḳarābeti 356a/11

r. ḳılıp 375b/11

r. +sin 360b/11

ribāṭ < *Ar.* Tekke, konak, han

r. -ı fāyiżü’n-neşşāṭınıŋ 311b/6

r. +ı 312a/1

r. +ıġa 307a/8, 355b/4

r. +ıda 378a/5

ribḳa < *Ar.* Kement, ilmekli ip

r. -ı iṭā‘atdın 369a/12

r. -ı iṭā‘atıdın 307a/2

r. +sı bile 369a/16

r. +sın 324a/1

r. +sıdın 316b/5

rif‘at < *Ar.* Yükseklik, büyüklük, yücelik

r. ara 311b/7

r. +ın (binā-yı ḫāne-i dīn-i r.) 363b/17

rikāb < *Ar.* Hükümdarın makamı, huzuru; üzengi

r. 311a/10

r. -ı hümāyūn bolup durur érdiler (mülāzım-ı r.) 367b/17
r. -ı hümāyūn durur érdi (mülāzım-ı r.) 312a/16
r. -ı hümāyūn ḳılıp (mülāzım-ı r.) 357b/1
r. -ı hümāyūn 360a/7
r. -ı meymenet-me'āb 344b/4
r. +ıġa 311b/15
rikāb-būslıḳ < *Ar.*+*Far.*+*T.* Üzengi öpme; hükümdarın huzurunda bulunma
r. 319a/8
r. +ġa 340a/1
riḳḳat < *Ar.* Merhamet, acıma, şefkat; incelik, tazelik
r. 303a/8
r. bolup durur (çemenistān-ı r.) 350a/8
rimāl < *Ar.* Kumlar
r. +ıdur 320b/17
risālet < *Ar.* Elçilik
r. (teblīġ-i r.) 319b/16
rīşe < *Far.* Püskül, saçak
r. +sin 314b/15
rivāyet < *Ar.* Bir haberi, bilgiyi, söz veya olayı nakletme, anlatma
r. 308b/6
riyāset < *Ar.* Reislik, başkanlık, yönetici olma durumu
r. +i bile 371a/13, 371a/5, 371a/8, 371a/9
r. +iġa 371a/4
r. +idin 370b/16
rū < *Far.* Yüz, çehre → **rūy**
r. -yı iḫtifā çékip 378b/6
r. -yı irādet ü niyāz 349a/11
rub' < *Ar.* Dörtte bir, çeyrek
r. -ı aṭlālıdın 302b/4
ru'b < *Ar.* Korku
r. u hirās 305a/12
r. u hirās u ıżṭırārdın (ġāyet-i r.) 358a/11
r. u hirās-ı istīlā-yı tamām tapıp 353a/6
r. u hirāsdın (istīlā-yı r.) 356b/13
r. u hirāsın 305b/10
r. u ıżṭırārdın (ġalebe-i r) 354a/8
rūbāh < *Far.* Tilki
r. 379a/10
rū-be-rūy < *Far.* Yüz yüze
r. bolur 341a/13

rubā‘ī < *Ar.* Dört mısradan oluşan, felsefe, aşk, rindlik gibi konuları işleyen, aruzun kendine özgü kalıplarıyla yazılan şiir türü
r. 305a/7, 306a/13, 312b/2, 321a/8, 323b/14, 327b/4, 335a/15, 344b/11, 351a/13, 361a/16

rūd < *Far.* Irmak, nehir
r. +ıġa 342b/12, 349b/6

rūdça < *Far.+T.* Küçük ırmak, küçük akarsu, çay
r. +larnı 339a/3

rūd-ḫāne < *Far.* Nehir veya ırmağın yatağı, su kanalı, su yatağı
r. +si 322a/5

rūḥ < *Ar.* Can; Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mâhiyeti tam olarak bilinemeyen ilâhî ve mânevî cevher, sır
r. -ı muḳaddesidin 337b/15
r. -ı muḳaddesleriġa 338a/1
r. -ı muḳaddesleridin 312a/7
r. -ı pür-fütūḥlarıdın 350a/10
r. -ı pür-fütūḥlarıġa 338a/12
r. -ı pür-fütūḥların 371b/13
r. kibi 320b/3

ruḫ < *Far.* Yanak
r. -ı ‘acz ḳoyġay 312b/3
r. -ı ṣafā 365b/10

rūḥ-fezāy < *Ar.+Far.* Canlılığı artıran, cana can katan, ruha güç veren
r. +ıŋ 366b/10

ruḫsār < *Far.* Yanak, yüz
r. +ıdın 315a/5

ruḫṣat < *Ar.* İzin, müsaade
r. (bī-iẕn ü r.) 315a/12
r. -ı vālā 347a/7
r. bérseler (iẕn ü r.) 317b/14

rumūz < *Ar.* Remizler, işaretler, semboller
r. +da 367a/4
r. +ınıŋ 332b/13

ruṭūbet < *Ar.* Nem, hafifçe ıslak olma, rutubet
r. +ġa 316a/2

rusul < *Ar.* Peygamberler
r. (ġayr-ı aṣḥāb-ı r.) 364a/4

rūşen < *Far.* Parlak, aydınlık; açık, aşikâr, belli

r. 353b/7

r. -i cihān 367a/14

r. bolġay 352b/11

r. bolsun (ma'lūm u r.) 338a/15

r. étdiler 345a/14

r. ḳılur érdi 344a/12

r. ü hüveydā bolsun 318b/13

r. ü ma'lūm bolsun 352a/3

rūşen-gerī < *Far.* Bir cilalayan, bir parlatan; parlaklık veren gibi, cilacı gibi

r. érür 366b/8

rūşen-żamīr < *Far.* Gönlü aydınlık olan, hakikatleri bilen, gönlü hakikatlere açık

r. (emīr-i r.) 317b/8, 326a/16, 360b/15

r. +sen 366b/17

ru'ūnet < *Ar.* İnsana ağır gelecek davranışta bulunma, kibirlilik

r. +de 351b/6

rūy < *Far.* 1. Yüz, çehre → **rū**

r. -ı niyāz 350b/1

r. -ı zevāl évürür 333a/15

r. bérmiş durur 378a/11

2. Yüzey, satıh, arz

r. -ı āyīne-sān 379a/16

rūy-gerdān < *Far.* Yüz çevirme, geri dönme

r. bolup 303b/9, 340a/16, 344a/15, 361a/9

rūyīne-ten < *Far.* Tunç vücutlu, güçlü, kuvvetli → **rūyīn-ten**

r. durur érdi ('adīl-i İsfendiyār-ı r.) 328a/14

rūyīn-ten < *Far.* Tunç vücutlu, güçlü, kuvvetli → **rūyīne-ten**

r. (zūr-dest ü ḳavī vü r.) 349a/10

rūz < *Far.* Gün, gündüz

r. (sulṭān-ı şehr-i r.) 324a/17

r. -ı cezā 364a/7

rūze < *Far.* Oruç

r. 351b/15, 363b/12

rūz-efzūn < *Far.* Uzun ömürlü, uzun yaşayan

r. (devlet-i r.) 352b/10, 353a/13

r. +nıŋ (devlet-i r.) 356a/2

rūzgār < *Far.* Zaman, devir, vakit; rüzgâr, esinti, yel

r. 316a/10, 368a/3, 373a/7

r. (mevāni'-i r.) 372a/17

r. (tehem-ten-i r.) 343b/15

r. -ı tīremizġa 353b/3

r. kéçürür érdi 333b/11, 371b/17
r. +dın (āyīne-i r.) 360a/14
r. +ınıŋ 325b/3
r. +ın 372b/15
rūzī < *Far.* Günlük rızık, yiyecek, azık, nasip
r. -yi çāşt u şāmdın (ġam-ı r.) 335b/11
r. ḳıl 364a/7
r. üçün (taḥṣīl-i r.) 374a/14
r. +din (taḥṣīl-i r.) 335b/15
rücū' < *Ar.* Geri dönme
r. ḳıldı 327a/3
rüfeḳā < *Ar.* Arkadaşlar, yol arkadaşları, dostlar, refikler
r. +sı bile 310b/3, 330a/6
r. ve dest-yārlarıġa dağı 302a/2
rükn < *Ar.* Bir şeyin en sağlam tarafı, en güçlü yanı, temel direği
r. -i a'ẓamı 376b/17
r. -i a'ẓamı durur 371a/16
r. -i a'ẓamı durur érdi 330b/9
rükūb < *Ar.* Binme, at, deve gibi bir vasıtaya binme
r. étip 327a/12
r. étti 326a/2
r. ḳıldı 311b/14, 337a/11
r. ḳıldıŋ 367a/13
r. ḳılıp 307a/12, 311b/2, 320b/8, 324b/7, 327b/11, 331b/2, 332a/6, 337a/16, 343a/15, 377a/6
r. ḳılıp (hem-'inān-ı r.) 377b/4
r. ḳılsaŋ 367a/10
r. ḳılurdın 338a/15
r. körgüzüp 355b/1
rünūd < *Ar.* Rintler, kalenderler, aldırışsızlar, vurdumduymazlar
r. u evbāşlar 315a/6
rüsl < *Ar.* Elçi, aracı
r. (şāh-ı r.) 356a/14
r. ü resāyil 309a/7, 352a/5
rüsteḫīz < *Far.* Kıyamet, mahşer
r. körgüzüp 378b/8
r. saldılar 344a/15
r. salıp 339a/15
Rüstem < *Far.* İran mitolojisinin meşhur güreşçi ve savaşçısı, Zal'ın oğlu
R. 303b/10
R. kibi 320b/2, 328a/15
R. -i fīl-efgen (naẓīr-i R.) 328a/14

R. -i ma‘reke-i heycā dururlar 328a/10
R. +i 305b/17
Rüstem-fīrūz < *Far.* Rüstem misali uğurlu, Rüstem gibi sevinçli
R. -ı neberd 349a/9
rüsūm < *Ar.* Usuller, tarzlar, âdetler
r. -ı baġī 333b/15
r. -ı zeng-i ẓulmet 363a/4
r. +ıġa 366b/12
rütbe < *Ar.* Derece, mertebe, pâye
r. 314a/16

S/Ş/Ṣ

sa‘ādet < *Ar.* Mutluluk
s. 311b/15, 311b/4
s. (ḫāṭır-ı s.) 370b/6
s. (ḫūrşīd-i āsmān-ı s.) 338a/9
s. (iksīr-i s.) 314a/9
s. (ḳıble-i erbāb-ı s.) 349b/15
s. (sāḳī-yi s.) 373b/4
s. -i nā-mütenāhīniŋ 337a/10
s. bile (devlet ü s.) 339b/13
s. birle (teşrīf-i s.) 350b/1
s. (şaḫṣ-ı s.) 367a/10
s. dék 363b/2
s. yaŋlıġ 316b/10
s. durur érdi (gevher-i biḥār-ı s.) 347b/5
s. durur érdi (nişān-ı s.) 356a/7
s. +ġa (semend-i s.) 326a/2
s. +de (evc-i s.) 307b/11
s. +din 366b/5
s. +iġa 314b/4
s. +iġa (tārek-i s.) 373a/14
s. +idin (eşer-i s.) 304b/5
sa‘ādet-dest-gāh < *Ar.+Far.* Mutluluk kaynağı, mutlu, saadetli
s. 331a/14
sa‘ādet-fercām < *Ar.+Far.* Akıbeti mutluluk olan, mutlu, saadetli
s. +da (eyyām-ı s.) 307b/5
sa‘ādet-intimā < *Ar.* Mutluluğun mensup olduğu, mutlu, saadetli
s. +sı (devḥa-ı s.) 373a/12
sa‘ādet-kīş < *Ar.+Far.* Mezhebi mutluluk olan, mutlu, saadetli
s. 307b/14
sa‘ādet-lüzūm < *Ar.* Mutluluk veren, mutlu edici, sevindiren
s. +ı bile (şeref-i ḳudūm-ı s.) 331b/13
sa‘ādet-nişān < *Ar.* Mutluluk gösteren, alameti mutluluk olan, mutlu

s. +ıdın (dūdmān-ı s.) 375b/5

saʿādet-nümūd < *Ar.* Mutluluk gösteren, mutlu

s. +ı bile (vürūd-ı s.) 340b/4

saʿādet-peẕīr < *Ar.+Far.* Mutluluk kabul eden, mutlu edilebilen, mutlu, saadetli

s. (emīr-i bī-naẓīr-i s.) 307b/11

saʿādet-vuṣūl < *Ar.* Mutluluk getiren, mutluluk veren, sevindiren

s. +ı bile (nüzūl-ı s.) 318b/12

saʿādet-yār < *Ar.* Sevgilisi mutuluk olan, mutlu

s. +ıġa (ṭabʿ-ı s.) 374b/15

sāʿat < *Ar.* Saat, vakit, zaman

s. 338a/14

s. +dın soŋra 338b/1

sāʿāt < *Ar.* Saatler, vakitler, zamanlar

s. (aḥsen-i s.) 310b/12, 328a/5

s. +da (esʿad-ı s.) 314b/2, 350a/4

ṣabāḥ < *Ar.* Sabah, sabah vakti

ṣ. 320b/8

ṣ. -ı ʿıyd 363a/5

ṣ. +ıdur érdi 301a/9

sābıḳ < *Ar.* Geçmiş, önceki, eski

→ **sābıḳa**

s. (be-destūr-ı s.) 343b/5

s. bile (destūr-ı s.) 350b/15

sābıḳa < *Ar.* Geçmiş, önceki, eski

→ **sābıḳ**

s. +da (ezmīne-i s.) 302b/1

sābıḳan < *Ar.* Bundan önce, evvelce, daha önceden

s. 300b/3, 308b/8, 309a/13, 327b/7, 330a/2, 334b/6, 348a/11, 354a/13, 359a/4, 375a/6, 375b/14

ṣābit < *Ar.* Kesin bir delil veya tecrübe ile şüpheden kurtarılarak gerçekliği, doğruluğu ortaya konup ispatlanmış olan

ṣ. bolġandın soŋra 326a/14

ṣābit-ḳadem < *Ar.* Sözünde duran, sözüne güvenilir

ṣ. ü rāsiḫ-dem 356a/1

saç- Saçmak, dağıtmak

s. -tı (zehr s.) 379a/10

s. -tılar (saçıġ s.) 346b/6

s. -ıp 373b/1

s. -ıp (ot s.) 345b/3

saçıġ Düğün, şenlik gibi çeşitli merasimlerde dağıtılan para, şeker vb. hediye, armağan

s. saçtılar 346b/6

sa‘d < *Ar.* Kutlu, uğurlu

s. +dın (baḫt-ı s.) 317a/2

ṣadā < *Ar.* Ses, seda

ṣ. -yı ṭabl-ı ceng 354b/5

ṣ. +ġa kirgüzüp durur 331b/16

ṣadāḳat-āgāh < *Ar.+Far.* Sadakati, bağlılığı bilen, sadakatli, sadık

ṣ. 317b/7

ṣadāḳat-endīş < *Ar.+Far.* Sadakatli, bağlılığı düşünen, sadık

ṣ. 307b/15, 311b/10

ṣadāḳat-intimā < *Ar.* Sadakatli, (birine) sadakatle bağlı olan

ṣ. (emīr-i ṣ.) 378a/17

ṣadāḳat-me’āb < *Ar.* Sadakatli, sadık, sadakate sığınak olan

ṣ. 325b/17

ṣadāḳat-nāme < *Ar.+Far.* Sadakat mektubu, bağlılık mektubu

ṣ. 375b/4

ṣ. bile 375b/10

ṣadāret < *Ar.* Sadrazamlık, günümüzde başbakanlık

ṣ. 375b/6

sādāt < *Ar.* Büyük ve yüce kimseler, seçkinler; seyyitler, Hz. Muhammed’in soyundan gelenler

s. -ı ‘alī-ṣıfāt (eşref-i s.) 309b/1

s. -ı ‘iẓām 338a/3

s. -ı mūmā-ileyhimniŋ 338a/6

s. +dın 344a/17

s. +ınıŋ 313b/8

s. +ıdın 328b/5, 370b/15

sāde-dil < *Far.* Temiz kalpli, kötülük düşünmeyen

s. +leri 359b/14

ṣadef < *Ar.* Sedef, istridye, midye gibi deniz hayvanlarının beyaz ve parlak kabuğu

ṣ. 350a/8

ṣademāt < *Ar.* Çarpmalar, vurmalar, darbeler; müsibetler, belalar

ṣ. -ı mütevālī bile 344a/3

ṣādıḳ < *Ar.* Sözünde, davranışında, işinde doğru olan, sadakatli

ṣ. (‘azīmet-i ṣ.) 347a/9

ṣ. (i‘tiḳād-ı ṣ.) 337b/2

ṣ. (iḫlāṣ-ı ṣ.) 350a/3

ṣ. (irādet-i ṣ.) 347a/15

ṣ. (ümīd-i ṣ.) 353b/3

ṣ. (ümmīd-i ṣ.) 302b/15

ṣ. durur 327b/15

ṣ. durur (muḫbir-i ṣ.) 313a/14

ṣādır < *Ar.* Ortaya çıkan, meydana gelen, zuhur eden

ṣ. boldı 300b/10, 376b/1

ṣ. bolġusı durur 355a/3

ṣ. bolsa 347a/7

ṣ. bolup 309b/15, 348b/14

ṣ. bolup durur 340b/8, 377b/6

ṣ. bolup durur érdi 327a/11

ṣādırāt < *Ar.* Meydana gelenler, ortaya çıkanlar, olaylar

ṣ. +ı 368a/4

sa'dī < *Ar.* Kutlu, uğurlu, saadetli

s. (aḫter-i s.) 339a/9

ṣadme < *Ar.* Çarpma, vurma, darbe; musibet, bela → **ṣadmet**

ṣ. -i evvelde 340a/11

ṣ. -i vaḥşet-engīz 346a/9

ṣadmet < *Ar.* Çarpma, vurma, darbe; musibet, bela → **ṣadme**

ṣ. +i bile 308a/11

ṣ. +idin 347b/14

ṣafā < *Ar. ṣafā'* Saflık, berraklık, kalp temizliği; rahat ve huzurlu olma, gönül ferahlığı

ṣ. ('ayān-ı ṣūret-i ṣ.) 367a/1

ṣ. ḳılıp (āyīn-i ṣıdḳ u ṣ.) 335b/13

ṣ. (ruḫ-ı ṣ.) 365b/10

ṣ. (ṣıdḳ u ṣ.) 307b/12, 366a/6

ṣ. (ṭarīḳ-ı sünnet-i nūr u ṣ.) 363a/4

ṣ. -yı ḫāṭırı 363a/10

ṣ. -yı ṭaviyyetdin 375a/12

ṣafā-taḫmīr < *Ar.* Temizlikle yoğrulmuş, kalbi temiz

ṣ. +i (ṭıynet-i ṣ.) 335b/1

ṣafer < *Ar.* Hicrî takvimde ikinci ay

ṣ. 309a/12, 329b/13, 331a/5, 331b/1

ṣāf < *Ar. ṣāff* Sıra, dizi, saf

ṣ. ḳılur 376b/1

ṣ. tüzüp 312b/10

ṣaff-ārā < *Ar.+Far.* Saf donatan, saf dizen, sıra kuran

ṣ. bolup 340b/17

ṣaff-ārālıġ < *Ar.+Far.* Saf donatma, saf dizme, sıra kurma

ṣ. 349a/5

ṣ. étip 339b/8

ṣ. içre 349a/8

ṣ. körgüzüp dururlar 354a/7

ṣ. körgüzüp 344a/9

ṣ. +ġa 355a/4

ṣaff-der < *Ar.+Far.* Saf yaran, düşman saflarını yaran

ṣ. ü leşker-şiken ü kīne-ver 320b/2

ṣ. ü ṣaff-şiken ü fīl-efgen 349a/10

sāf-dil < *Ar.+Far.* Gönlü temiz, temiz yürekli

s. ü nīk-ḫᵛāh (rāst-rev ü s.) 307b/12

ṣaff-şiken < *Ar.+Far.* Saf kıran, düşman saflarını dağıtan

ṣ. ü fīl-efgen (ṣaff-der ü ṣ.) 349a/10

ṣafḥa < *Ar.* Bir şeyin görünen dış yüzeyi, taraf, yön

ṣ. +sıda érür 367b/15

sāfikü'd-dimā < *Ar.* Kan döken, birçok ölüme sebep olan

s. bolup 366b/3

sāġar < *Far.* Kadeh, içki kadehi

s. -ı zer-nigār 373b/9

s. +ınıŋ 312a/8

ṣaġīr < *Ar.* Küçük, ufak

ṣ. durur (ʻālem-i ṣ.) 333a/3

saḫā < *Ar. saḫā'* Cömertlik, el açıklığı

s. 365a/16

s. (keff-i s.) 367a/7

ṣaḥārī < *Ar.* Sahralar, çöller

ṣ. 321b/11, 365b/17

ṣ. vü emṣārġa (cibāl ü ṣ.) 322b/16

ṣahbā < *Ar.* Şarap, kırmızı şarap

ṣ. -yı murād (leb-rīz-i ṣ.) 370a/4

ṣāḥib < *Ar.* Sahip, malik, herhangi bir şeyin üstünde mülkiyeti olan; efendi; koruyan

ṣ. (bī-iẕn-i ṣ.) 314b/8

ṣ. -i biżāʻat 334a/14

ṣ. -i cāh ḳılmadı (şāh-ı ṣ.) 325b/12

ṣ. -i devletī 325a/15

ṣ. -i dīvān-ı aʻlā 342b/10

ṣ. -i dīvān-ı sulṭānī 317b/8

ṣ. -i mekārim-aḫlaḳ 342b/17

ṣ. -i sülūk 376b/12

ṣ. -i tehevvürlerni 335a/5

ṣ. -i zamān 350b/17

ṣ. +lerin 314b/9

ṣāḥib-fermān < *Ar.+Far.* Ferman sahibi

ṣ. (emīr-i ṣ.) 377b/17

ṣāḥib-ḳırān < *Ar.+Far.* Her zaman başarı kazanan, üstün gelen

hükümdar

ṣ. (ḥażret-i sulṭān-ı ṣ.) 319a/10, 344b/15, 375a/10

ṣ. (şeh-i ṣ.) 365a/3

ṣ. -ı ʻālī-miḳdār 360a/7

ṣ. -ı civān-baḫt-ı āsmān-taḫtnıŋ (ḥażret-i ṣ.) 373a/11

ṣ. -ı gītī-sitān (ḥażret-i sulṭān-ı ṣ.) 311b/15

ṣ. -ı gītī-sitānnıŋ (ḥażret-i sulṭān-ı ṣ.) 307a/1, 335a/17

ṣ. -ı kām-kārnıŋ (ḥażret-i ṣ.) 350a/7

ṣ. -ı vālā-mekān 308b/17

ṣ. -ı vālā-tebār (sulṭān-ı ṣ.) 336b/3

ṣ. -ı ẓafer-intiẓām 376b/10

ṣ. +nıŋ (ḥażret-i ṣ.) 353b/8

ṣ. +nıŋ (ḥażret-i sulṭān-ı ṣ.) 331a/15, 355a/3, 370b/5

ṣāḥib-ḳırānī < *Ar.+Far.* Her zaman başarı kazanan hükümdarlık, sultanlık

ṣ. 311a/11

ṣ. (ʻavāṭıf-ı ṣ.) 360a/11

ṣ. (ḫˇān-sālār-ı fütūḥāt-ı ṣ.) 342b/4

ṣ. (maḥrem-i esrār-ı ṣ.) 355b/8

ṣ. ḳılıp (mevrid-i pertev-i ʻāṭıfet-i ṣ.) 372a/3

ṣ. +niŋ (devlet-i ṣ.) 347a/7

ṣ. +ni (şevket-i ṣ.) 353b/14

ṣ. +ġa (iḳbāl-ı ṣ.) 343b/12

ṣāḥib-livā < *Ar.* Sancak sahibi, bayrak sahibi

ṣ. 307b/7

ṣāḥib-vuḳūf < *Ar.* İdrak sahibi, bilgili, anlaması, kavraması güçlü

ṣ. 372a/16

ṣ. +ı 332b/14

ṣāḥib-nigīn < *Ar.+Far.* Mühür sahibi

ṣ. +i 311a/11

ṣaḥīfe < *Ar.* Üzerine yazı yazılan veya basılan kâğıt yaprağının iki yüzünden her biri, sayfa

ṣ. 336a/17

ṣ. -i ʻazīmetiġa 375b/11

ṣ. -i ʻiṣyān 353b/2

ṣ. -i günāhıġa 343a/10

ṣ. -i kāfūrī üzre 373b/15

ṣaḥīḥ < *Ar.* Halis, kusursuz, sağlam, tam

ṣ. ü sālim bolur 333a/10

sāḥil < *Ar.* Karanın deniz, göl, ırmak

boyunca uzanan bölümü, kıyı, kenar

s. +ni 324b/12

s. +ġa 315b/14

s. +in 313b/2, 321a/11

ṣaḥn < *Ar.* Orta, meydan, boşluk, boş yer

ṣ. -ı bār-gāhnı 351b/13

ṣ. -ı ‘ıyd-gāh 365b/6

ṣ. +ıda 331b/7

ṣaḥrā < *Ar.* Çöl, kır, açık ve düz arazi

ṣ. sarı 302a/9

ṣ. -yı ‘adem ḳılıp dururlar (‘āzim-i ṣ.) 358b/6

ṣ. +ġa 302a/11

ṣ. +da 372a/13

ṣaḥrāyī < *Ar.* Sahra gibi, çöl gibi

ṣ. durur 302a/17

saḫt < *Far.* Katı, sert, çetin

s. 379a/16

sāḥtī < *Far.* Güçlük, zorluk, sıkıntı

s. 302a/16

sa‘īd < *Ar.* Kutlu, uğurlu, talihli

s. bolmaḳ 314a/9

ṣā‘iḳa-bār < *Ar.+Far.* Yıldırım yağdıran, yıldırım saçan

s. (şemşīr-i s.) 345a/10

saḳal Yetişkin erkeklerde yanak ve alt çenede çıkan kılların tümü

s. 379a/6

sāḳıṭ < *Ar.* Düşen, düşmüş

s. 363a/3

sāḳī < *Ar.* İçki meclislerinde kadeh sunan, içki dağıtan

s. -yi behcet 365b/12

s. -yi sa‘ādet 373b/4

s. -yi semen-ber ü gül-endām 373b/9

sākin < *Ar.* Yerleşik, oturan

s. 322b/8

s. étti 364a/1

saḳḳā < *Ar.* Su kanalı, su ihtiyacını karşılayan kanal, saka

s. +sını 332a/11

s. +sıġa 329b/12

s. +sıda 332a/10, 339a/10, 353a/4

saḳla- Saklamak, korumak

s. -dı 373a/2

sal- Salmak; yapmak, etmek; bırakmak; göndermek

s. -ur (şu‘ā‘-ı ‘afv u kerem s.) 356a/13

s. -adur (raḫne s.) 334a/17

s. -adur (ḫarāblıġ s.) 334b/1

s. -mış durur (pertev-ẓuhūr s.) 365a/8

s. -ıp dururlar (ortaġa s.) 359b/11

s. -ıp dururlar (ḳabża-ı dirāyetiġa s.) 370a/6

s. -ıp dururlar (sāye-i vuṣūl s.) 379b/12

s. -dı (ḳıran s.) 337a/12, 377b/14

s. -dı (iltifāt pertevin s.) 336b/10

s. -dı (sāye-i devlet s.) 373a/14

s. -dı (sāye-i vuṣūl s.) 377a/8

s. -dılar (rüsteḫīz s.) 344a/14

s. -dılar (ḳıran s.) 318b/10, 346a/6

s. -dıŋ (zelzele s.) 367a/13

s. (sāye-i ‘adālet s.) 370b/13

s. -sa (sāye s.) 360a/17

s. -ıp 312b/14, 312b/17, 346a/11

s. -ıp (araġa s.) 305a/10

s. -ıp (āteş-i ḳahr s.) 346a/17

s. -ıp (emvāc s.) 321b/7

s. -ıp (kemend s.) 317a/10

s. -ıp (ḳıran s.) 312b/15, 346a/2

s. -ıp (ḳulluḳ ṭarḥın s.) 310a/11

s. -ıp (pertev-i iltifāt s.) 335a/3

s. -ıp (pertevin s.) 322b/15

s. -ıp (pertev-ẓuhūr s.) 311a/15

s. -ıp (rüsteḫīz s.) 339a/15

s. -ıp (süren s.) 339b/16

s. -ıp (şūriş s.) 348a/4

s. -ıp (uzaḳ s.) 305b/17

s. -ġuçı (ḳıran s.) 328a/17

s. -ġuçı (ḳozġalan s.) 328a/16

s. -ur érdi (naẓar-ı iḥtiyāṭ s.) 341a/15

s. -ma (köz s.) 314a/14

s. -may (ḳulaḳ s.) 305b/12

s. -maġan (nāz u ni‘am s.) 351b/17

sal Kalın ahşap direkler yan yana bağlanarak yapılan düz ve korkuluksuz deniz veya ırmak taşıtı, sal

s. 339a/12

s. bile (kéme ve s.) 306a/16

ṣalā < *Ar.* Çağırma, çağrı, davet

ṣ. -yı tamām 336a/5

ṣ. boldı 365b/9

ṣalābet < *Ar.* Sağlamlık, dayanıklılık,

kuvvet

ṣ. -i tamām bile 303b/8

ṣalāḥ < *Ar.* Düzelme, iyileşme, doğru olanı yapma; dine bağlılık, dinî yasaklardan çekinme

ṣ. 333a/1

ṣalāt < *Ar.* Namaz

ṣ. -ı kerāmend 361b/3

ṣalavāt < *Ar.* Namazlar, ibadetler, şükürler; Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere saygı ifade etmek için "Allahım, (Efendimiz) Hz. Muhammed'e ve onun soyundan gelenlere salat eyle, onların şeref ve kadrini yücelt." anlamına gelen dua

ṣ. (itmām-ı ṣ.) 371a/16

sālik < *Ar.* Bir yola giren, bir yolu takip eden; bir tarikata girmiş ve bir mürşide bağlanarak manevi yolculuğa çıkmış olan kimse

s. -i ṭarīḳ-ı hidāyet 338a/9

sālim < *Ar.* Sağlam, sağ, doğru, maddi veya manevi bir eksikliği olmayan

s. 325a/12, 325b/11

s. bolur (ṣaḥīḥ ü s.) 333a/10

s. ü ġānim 339b/11

sālimen < *Ar.* Salim bir şekilde, sağlam ve sıhhatte olarak

s. 332b/9

s. ve ġānimen 305a/14

sālimlıġ < *Ar.+T.* Sağ ve sıhhatte olma durumu

s. +ıġa (ṣıḥḥat u s.) 338b/13

salmaġ Salmak, bırakmak → **salmaḳ**

s. +ı bile (zelzele-i tevehhüm s.) 308b/3

salmaḳ Salmak, bırakmak → **salmaġ**

s. (ḳuş s.) 368b/8, 377b/14

s. +ı (zelzele s.) 319b/1

salṭanat < *Ar.* Sultanlık, hükümdarlık

s. 311a/11, 311b/3, 314b/14, 314b/17, 336a/16

s. (efser-i s.) 372b/7

s. (iklīl-i s.) 366a/15

s. -ı ḫulāṣa-ı dūdmān 377a/2

s. içre 372b/10

s. +ıda (eyyām-ı s.) 374a/4

sāmi'a < *Ar.* Duyma yeteneği, işitme duyusu

s. -ı hümāyūnı (dürc-i s.)

368a/16

ṣamīm < *Ar.* İç, öz, asıl, merkez

ṣ. -i ḳalb bile 314a/5

ṣanādīd < *Ar.* Liderler, başkanlar, ileri gelenler

ṣ. -i leşkeriyyedin 325a/9

ṣ. -i müte'ālī-derecāt (efżal-ı ṣ.) 309b/1

sanaġ Sayma, saygı, itibar etme

s. +ıġa 313b/6

ṣan'at < *Ar.* Sanat, ustalık, hüner, marifet

ṣ. +ın 302a/12

sanç- Saplamak, batırmak, vurmak

s. -ıp 329a/7

ṣanem < *Ar.* (mec.) Çok güzel kadın

ṣ. +ler 365b/5

ṣānī < *Ar.* İkinci

ṣ. -yi Fārūḳ 363b/13

ṣ. -yi Murtażā 366a/8

sāniḥa < *Ar.* Düşünmeksizin akla gelen, fikre doğan şey

s. 329a/1, 330a/6, 337a/4, 344b/4, 355b/6, 359a/4, 368b/11, 377a/9

s. -ı ġam-endūz 309b/16

s. -ı hāyile 306a/6

s. -ı meẕkūrdın 344b/14

s. +nı 317a/14, 359b/6

s. +sı durur 305a/16

sansız Sayısız, hesapsız, sınırsız

s. 320b/17

saŋ Rüzgârlı

s. 316a/16

saŋa Sana

s. 304a/13, 305a/7, 344b/12, 352b/17, 366b/11, 366b/15, 367a/9, 373a/7

s. +dur 306a/13, 321a/8, 327b/4

ṣarāmet < *Ar.* Yiğitlik, kahramanlık

ṣ. 349a/12

ṣ. çékip (sinān-ı ṣ.) 345a/8

ṣ. sürüp (yekrān-ı tehevvür ü ṣ.) 345b/6

ṣarf < *Ar.* Harcama, kullanma, sarf

ṣ. -ı 'inān ḳıldılar 314b/1

ṣ. -ı 'inān ḳılıp 309b/11

ṣ. ḳılıp 372b/15

sarı Taraf, yön, cihet, -e doğru

s. (ceşn s.) 373a/17

s. (cihān-gīrlik s.) 367a/13

s. (dervīşler s.) 314a/14

s. (e'ādī s.) 344a/14

s. (ḫāṭır-ı temāşā s.) 302a/10
s. (her s.) 302a/11, 315b/7, 317b/6, 321a/9, 321b/5, 325b/9, 361b/1, 363a/1, 365b/2, 365b/8, 366b/7
s. (Manḳışlaḳ s.) 306b/3
s. (maşrıḳ s.) 320b/12
s. (mülk-i Aral s.) 367b/5
s. (mülkiŋ s.) 301a/7
s. (perçem-i tüğıŋ s.) 367a/11
s. (ṣaḥrā s.) 302a/9
s. +ġa (ḳıraġı s.) 340b/1
s. +dın (her s.) 364b/10

ṣarīḥ < *Ar.* Açık, belli, kolayca anlaşılabilir
ṣ. (ẓulm-ı ṣ.) 334a/15, 334b/14

ṣarṣar < *Ar.* Şiddetli esen rüzgâr, fırtına
ṣ. -ı zevāl 333b/7
ṣ. +ıdın 300b/16, 348b/8

ṣarṣar-ḫırām < *Ar.+Far.* Rüzgâr gibi salınan, rüzgâr gibi hızlı giden
ṣ. 312a/17
ṣ. +ġa (merākib-i ṣ.) 322b/17

saṭḥ < *Ar.* Yüzey, satıh
s. +ı 323a/14
s. +ıdın 324b/1
s. +ıġa 378b/8, 379a/15

saṭvet < *Ar.* Ezici kuvvet, şiddetli saldırı
s. -i ḫaḳanīdin 306b/2

sat- Satmak
s. -a başladılar 334b/3
s. -ar érdiler 334a/13
s. -ıp 348a/14

ṣavāb-dīd < *Ar.+Far.* Doğru bulma, haklı görme, uygun bulma, onay
ṣ. +i bile 376a/14
ṣ. +iġa 305b/11

ṣavāb-nümā < *Ar.+Far.* Doğruyu gösteren
ṣ. -yı ʻālem-ārāyıġa (rāy-ı ṣ.) 327a/2

ṣavāmiʻ < *Ar.* İbadet yerleri, tekkeler
ṣ. -i mele'ü'l-aʻlā 361a/16

ṣavb < *Ar.* Taraf, yön, cihet
ṣ. +ıġa 306b/8, 307a/4, 308b/6, 310a/1, 319b/5, 320a/4, 323a/16

savrun Hediye, armağan
s. u pīş-keş 325a/1

ṣavlet < *Ar.* Saldırı, akın
ṣ. -i mā-lā-kelām bile 379b/13

ṣ. +i bile 319a/17
ṣ. +in 313a/15, 363b/11
savuġ Soğuk, sıcak karşıtı → **savuḳ**
s. +dın 315b/17
savuḳ Soğuk, sıcak karşıtı → **savuġ**
s. 316a/10, 316a/6, 316a/7, 316a/9, 319b/9, 325a/2, 378b/17, 379a/2, 379a/8, 379b/10, 379b/5
s. tutar 321a/7
s. +dın 379a/5
savur- Savurmak, havaya atıp dağıtmak
s. -up dururlar (ḫākın fenā yéliġa s.) 358b/4
sa'y < *Ar.* Çalışma, çaba, gayret
s. -ı mā-lā-kelām bile 345b/10
s. -ı meşkūr 329a/6, 351a/3
s. -ı meşkūrnı 302b/11, 358a/3
s. -ı nā-maḳdūr 304b/7
s. -ı nā-resā 333b/14
s. birle 372b/9
s. körgüzse 325a/17
s. u kūşişler körgüzgeyler 370b/11
s. +ı bile (ihtimām u s.) 310b/6
ṣayd < *Ar.* Av; avlama, avlanma
ṣ. 302a/11, 302a/7, 312b/11, 312b/15
ṣ. -ı maḳṣad-ı muḳayyed bola alġay 343b/9
ṣ. bolup dururlar 348b/7
ṣ. bolur 377b/16
ṣ. étkeli 326a/11
ṣ. étti (köŋüllerin ṣ.) 316a/12
ṣ. ḳılıp 313a/1, 368b/15
ṣ. üçün 302a/9
ṣ. +ġa 328b/17
ṣ. +ıġa 315b/3
ṣayd-efgenlik < *Ar.+Far.+T.* Avcılık, av kovalama
ṣ. 307b/10
ṣayd-perdāzlıġ < *Ar.+Far.+T.* Avcılık, av tertip etme
ṣ. 312b/5
ṣ. (şikār-endāzlıġ ve ṣ.) 358b/11
sāye < *Far.* Gölge; himaye, koruma, yardım
s. 353a/15
s. -i 'adālet sal 370b/13
s. -i devlet saldı 373a/14
s. -i ḥimāyetide 374a/2
s. -i hümā (şeref-i s.) 366a/14
s. -i hümāy érür 353a/16

s. -i keremin 336a/9
s. -i vuṣūl saldı 377a/8
s. -i vuṣūl salıp dururlar 379b/12
s. salsa 360a/17
s. yaŋlıġ 307b/14
s. +side 361a/13
sāye-efgen < *Far.* Gölge salan, gölge düşüren; koruyan, koruyucu
s. durur 353a/15
sāye-güster < *Far.* Gölge eden; koruyan, koruyucu
s. +dür 314a/10
sayı -GAn partisipinden sonra gelerek fiilimsi grubuna "-DIKçA, -DIğIndA" anlamını veren bir edat
s. (ḳadem urġan s.) 323a/13
s. (yél ésken s.) 316a/8
ṣāyib-tedbīr < *Ar. ṣā'ib-tedbīr* Doğru tedbir alan, tedbirli hareket eden
ṣ. (emīr-i ṣ.) 332a/8, 355b/7
ṣāyibe < *Ar. ṣā'ibe* Yanlışsız, doğru, amaca ulaşan
ṣ. -i ḫavāḳīn durur (ṭarīḳ-ı ṣ.) 343a/17
ṣāyim-ü'd-dehr < *Ar. ṣā'im-ü'd-dehr* Dünyanın oruç tutanları, çağın oruç tutanları
ṣ. dururlar 351a/7
ṣ. (melāyik-i ṣ.) 350b/15
sāyir < *Ar. sā'ir* Seyreden, hareket eden, giden, dolaşan
s. ḳılġaç 377b/15
ṣayḳal < *Ar.* Cila, parlaklık, gösteriş
ṣ. -ı siyāsetidin 315a/5
ṣ. +ı bile 325a/16
sāz < *Far.* Her türlü müzik aleti, çalgı
s. (nevā-yı s.) 363a/15
seb'a < *Ar.* Yedi
s. +ġa (ḳurrā-yı s.) 372a/9
ṣebāt < *Ar.* Yerinde sabit durma, sözünden ve kararından dönmeme, kararlılık
ṣ. (pā-yı ṣ.) 361a/17
ṣ. u ḳarārı 333a/5
ṣ. u ḳarārları (ḫırmen-i ṣ.) 348b/9
ṣ. +nı (ser-rişte-i ṣ.) 305b/6
ṣ. +da ('arṣa-ı ṣ.) 343b/13
ṣ. +ı (ḫırmen-i ṣ.) 380a/9
ṣ. +ıġa (ḫırmen-i ṣ.) 346a/17
sebeb < *Ar.* Neden, sebep

s. -i mezīd-i iḳbāl 333b/10

s. boldı 310b/4

s. bolup durur érdi 372b/14

s. +din 368b/2

sebḳat < *Ar.* Geçme, öne geçme, ilerleme

s. körgüzüp 329a/5

ṣebt < *Ar.* Kaydetme, yazma

ṣ. ḳılmaḳ 361b/6

sebük-pāy < *Far.* Ayağına çabuk, hızlı, seri

s. bolup 305b/7

sedād < *Ar.* Doğruluk, hatasızlık

s. +da (reşed ü s.) 328a/3

sefāret < *Ar.* Elçilik, sefirlik

s. 309b/8, 310b/11, 327b/7, 352a/12, 375a/5, 375b/15, 378a/1

sefāyin < *Ar. sefā'in* Gemiler

s. -i ḫulāṣa bile 342b/6

sefer < *Ar.* Yolculuk; savaşa gitme, savaş

s. 375a/4

s. (esbāb-ı s.) 335a/3, 336b/9, 376b/9

s. -i mübārekġa 338a/15

s. ḳılmaḳdın (irāde-i s.) 335b/3

s. üçün (zevāde-i s.) 335b/7

s. +niŋ 332b/12

s. +de 300b/6

s. +iġa 348b/3

s. +idin soŋra 334b/16

sefīde < *Far.* Beyaz, ak

s. (ṣubḥ-ı s.) 307a/15

sefine < *Ar.* Gemi

s. +ler bile 377b/7

sefk < *Ar.* Dökme, akıtma ("sefk-i dimā'" ifadesi "kan dökme" anlamını taşımaktadır.)

s. -i dimā' 347a/12

seḥāb < *Ar.* Bulut

s. -ı in'āmıdın (reşeḥāt-ı s.) 315a/7

s. -ı ḳīr-gūn 378b/5

s. +ġa (perde-i s.) 323a/12

seḥer < *Ar.* Güneş doğmadan önceki vakit, tan yeri ağarmadan önceki zaman

s. 307a/9, 329a/15, 366b/5, 380a/11

s. +de 338b/2, 378b/4

s. +i 378a/17

seḥerlik < *Ar.+T.* Sabah vakti yenen yemek, kahvaltı

s. 307a/14

s. üçün 307a/13

sehīm < *Ar.* Hisse sahibi, pay sahibi

s. ü şerīk ḳılıp 360a/14

sehmnāk < *Far.* Korkunç, dehşete düşüren

s. 313a/15

s. (ḥamle-i s.) 343b/16

sekerāt < *Ar.* Baygınlık, dalgınlık, ölmek üzere olan kişinin kendinden geçmesi

s. -ı mevt 303b/13

sekiz Sekiz → **sekkiz**

s. 329a/12

sekkiz Sekiz → **sekiz**

s. 329b/1

s. +ide 300b/2, 309b/5

selām < *Ar.* Müslümanların, Allah'ın rızasını kazanmak için birbirine ettiği "Selâmün aleyküm" şeklindeki dua, selam, esenleme

s. u ed'iyyeni (le'ālī-yi ḳıymet-bahā-yı s.) 314b/5

selāmet < *Ar.* Her türlü tehlike, korku ve kaygıdan uzak olma, güvenlik içinde olma; kurtulma

s. ü istiḳāmetde 333a/10

s. +i 338b/13

selāsil < *Ar.* Zincirler, art arda giden şeyler

s. -i 'anā érdiler (muḳayyed-i s.) 356a/16

s. -i belā durur érdiler (muḳayyed-i s.) 368b/6

selāṭīn < *Ar.* Sultanlar

s. 353a/2, 360a/16

s. (ḥażret-i server-i s.) 308a/17, 343a/14

s. (sünnet-i seniyye-i s) 343a/16

s. -i 'ālem (a'del-i s.) 336b/5

s. -i gerdūn-ḥaşmetniŋ (ḥażret-i server-i s.) 373a/8

s. -i mu'allā-ḥaşem (efżal-ı s.) 311a/12

s. -i nām-dār 351a/6, 366a/9

selāṭīn-'iẓām < *Ar.* Büyük sultanlar

s. (ḥażret-i server-i s.) 376b/9

selb < *Ar.* Kaldırma, yok etme, iptal etme

s. ḳılıp 337b/15

selḫ < *Ar.* Arap aylarının son günü

s. -i şa'bān durur érdi 344b/15

s. +ide 308a/17, 313a/8

selīmü'l-a'żā < *Ar.* Uzuvları sağlam, bir kusuru, eksiği olmayan

s. -yı girān-bahā (berde-i s.) 365a/15

sem' < *Ar.* Kulak

s. -i şerīfiġa yétip 307b/11, 334b/13

s. -i şerīfiġa yétkürüp dururlar 344b/5

s. -i şerīfige yétkeç 314b/8

semā < *Ar. semā'* Gökyüzü, gök, sema

s. 365b/7

semāḥat < *Ar.* Cömertlik, eli açık olma

s. +ıŋ (Ḥātem-i s.) 367a/5

sem'an < *Ar.* İşiterek, duyarak ("sem'an ve ṭā'aten" ifadesi "işiterek ve itaat ederek, işittim ve kabul ettim" anlamını taşımaktadır.)

s. ve ṭā'aten 316b/14

semārūg < *Far.* Mantar, zehirli mantar

s. 379a/17

semek < *Ar.* Balık

s. +ke 321b/12

semen-ber < *Far.* Göğsü yasemin gibi beyaz olan

s. ü gül-endām (sāḳī-yi s.) 373b/9

semend < *Far.* Güzel ve çevik at, kula at

s. -i gerdūn-mānendġa 380a/13

s. -i hezīmetni sürüp dururlar 345b/9

s. -i sa'ādetġa 326a/2

s. +i üzre 355a/17

şemere < *Ar.* Meyve; fayda, verim; netice, sonuç

ş. -i emān 314b/16

ş. +si 311b/3

ş. +siniŋ 311b/3

semt < *Ar.* Yön, taraf, bölge

s. +iġa 320b/8, 328b/7

semtü'r-re's < *Ar.* Başucu

s. +ġa 307b/1, 323a/3

semūm < *Ar.* Sam yeli, çöl rüzgârı; cehennemin sıcaklığı

s. 308a/3

sen Sen

s. 350b/4, 366b/11

s. bolsam érdi 324a/4

s. émes-men 324a/5

s. +i 301a/4, 366b/9

s. +iŋ 315a/9, 366b/15

s. +sen 366a/12

sene < *Ar.* Yıl, sene

s. 309a/12, 369b/12

s. -i hicriyye 300b/1, 306b/17, 328a/17

s. -i mezbūrda 311a/17

s. -i meẕkūre 335a/1

senedü'l-evliyā < *Ar.* Velilerin dayanağı, velilerin güvencesi

s. 313b/14

seng < *Far.* Taş

s. -i āsiyā 380a/14

s. -i tefriḳa yétmegi 376b/5

senger Siper, tabya, hendek

s. ḳılıp 353a/4

s. +idin 353a/3

s. +iġa 379b/3

seniyye < *Ar.* Yüksek, yüce, ulu

s. (sünnet-i s.) 337b/1, 349b/13

s. -i selāṭīn (sünnet-i s.) 343a/16

ser < *Far.* Baş

s. 301b/4, 360b/9

s. -i 'anā 365b/11

s. -i iṭā'at égip 364b/5

s. ursa 379a/17

serāb < *Far.* Çöl, çorak arâzi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan hayalî su görüntüsü, serap

s. 308a/4

s. urar (mevc-i s.) 321a/2

ser-āmed < *Far.* Başta gelen, ileri gelen, başkan

s. +i 308b/10

s. +i durur érdi 309b/14

ser-ā-pā < *Far.* Baştan ayağa, tamamen

s. 301b/4

serā-perde < *Far.* Hükümdar çadırı, otağ

s. ḳılıp 315b/11

s. -i 'izzet 351b/1

ser-ā-ser < *Far.* Baştan başa, tamamen

s. 316a/3, 337a/12

serāsīme < *Far.* Sersem, şaşkın

s. ve müteḥayyir bolup 329a/2, 360b/7

serāsīmelıḳ < *Far.+T.* Sersemlik, şaşkınlık

s. +dın (nihāyet-i s.) 303a/10

serāsīme-vār < *Far.* Sersem gibi, şaşkınca, şaşarak

s. 309b/11

serāy < *Far.* Saray

s. +da 301a/10

ser-be-ser < *Far.* Baştan başa, tamamen

s. 322b/9, 366a/10, 370b/4, 379a/9

ser-bülend < *Far.* Başı yüksek, yüce, ulu

s. bolup dururlar (ser-efrāz u s.) 349b/10

s. érür (felek-i s.) 366a/11

s. étip 371a/8

s. ḳılıp 370b/8

s. ü behremend étdi 360a/16

s. ü ercümend ḳılıp dururlar (mümtāz u s.) 331b/12

serd < *Far.* Katı, sert, haşin

s. 315b/3

ser-defter < *Far.+Ar.* Adı en başta bulunan, ileri gelen, önder

s. -i ehl-i fesād durur érdi 306b/1

s. +i 308b/10

s. +i durur 306b/16

serd-mihrlik < *Far.+T.* Güneşin sert olması durumu, güneşin soğukluğu

s. (çehr-i s.) 378b/16

ser-efgende < *Far.* Baş eğen, başını önüne eğen, (birinin) buyruğu altına giren

s. 358b/8

s. +si 353a/2

ser-efrāz < *Far.* Başı yüksek, yüce, ulu, üstün, seçkin → **ser-firāz**

s. boldılar 377b/3

s. bolup durur érdi 375a/15

s. bolup 350b/8

s. bolup durur 364a/9

s. bolup dururlar 319a/10, 332b/12, 378b/15

s. étip 356b/1

s. étip (mümtāz u s.) 371a/6

s. étdi 370b/1

s. ḳılıp dururlar 360a/12

s. ḳılıp dururlar (mümtāz u s.) 370a/6

s. ḳılıp (mümtāz u s.) 323b/8

s. u ser-bülend bolup dururlar 349b/10

s. +ı 372b/7

ser-efrāzlıġ < *Far.+T.* Yükseklik, yücelik, ululuk → **ser-efrāzlıḳ**

s. bağışladı 371a/9

s. bağışlap 301a/13, 335a/4

s. taptı 350a/11

s. +lar bağışladı 326b/8

ser-efrāzlıḳ < *Far.+T.* Yükseklik, yücelik, ululuk → **ser-efrāzlıġ**

s. bağışladı 304a/15

ser-efşānlıġ < *Far.+T.* Baş saçma, baş kesme durumu (Savaşta çok baş kesmeyi ve bu başları saçmayı, dağıtmayı ifade eder.)

s. 346b/4

s. +ı 349a/14

sereḳa < *Ar.* Hırsızlar

s. ve fesād 305a/4

ser-encām < *Far.* Son, nihayet; başa gelen hadise, olay, vaka

s. (müheyyā ve s.) 335b/7

s. ḳılıp 376a/12

s. +ı 335a/8

Sereṭān < *Ar.* Yengeç burcu

S. +ıġa 321b/10

ser-firāz < *Far.* Başı yüksek, yüce, ulu, üstün, seçkin → **ser-efrāz**

s. -ı ümem 376b/12

s. boldı 350b/2

ser-gerdān < *Far.* Başı dönmüş, sersem, aylak, perişan

s. bolup 307a/9

s. ḳılġuçı 321b/1

s. +larnı (bī-çāre-i s.) 352b/9

ser-gerdānlıġ < *Far.+T.* Sersemlik, aylaklık, perişan olma durumu

s. çékip 358a/8

s. eyler 321a/3

s. tartıp 303a/4

ser-gerde < *Far.* Elebaşı, reis

s. ḳılıp 330a/11

ser-geşte < *Far.* Başı dönmüş, sersem, şaşkın, perişan

s. (mücrim-i s.) 323b/15

ser-geştelik < *Far.+T.* Sersemlik, şaşkınlık, perişan olma durumu

s. tapıp 321a/6

s. tartıp 370a/15

ser-ḥadd < *Far.+Ar.* Sınır, hudut, serhat

s. -ı helāketġa çékip 377a/12

s. +ıġa 306b/14

ser-hevā < *Far.* Baş arzu, ilk istek, yapılmak istenen ilk şey

s. 367b/2

ser-ḫōş < *Far.* Sarhoş, mest, esrik

s. -ı bāde-i murād olsun 373b/12

s. -ı cām 350b/2

ser-kār < *Far.* Bir işin başında bulunan kimse, bir işi yöneten ve kontrol eden makam, lider

s. -ı ḫilāfetdin 378a/5

ser-keş < *Far.* Baş kaldıran, dik başlı, itaat etmeyen, asi, muhalif

s. +ler 369a/12

s. +leriŋ 345a/12

ser-keşlik < *Far.+T.* Baş kaldırma, dik başlılık, itaat etmeme, asilik

s. 344b/17, 369a/12

s. (‘inād u s.) 319b/16

s. étti 369a/17

s. ḳılıp 354b/14, 363b/2

s. körgüzüp 309a/7, 317a/3

ser-māye < *Far.* Sermaye, ana mal, servet, varlık

s. -i iṭmīnān u istiẓhār ḳılıp 353b/11

ser-mezār < *Far.+Ar.* Baş mezar, anıt mezar (“Bir mezarlıktaki en önemli kişinin mezarı, ilk ziyaret edilen mezar” anlamında kullanılmıştır.)

s. -ı fāyiżü’l-envārıda 371a/1, 371b/9

ser-mū < *Far.* Baştaki kıl, saç; küçük bir şey

s. 363a/17

ser-nigūn < *Far.* Baş aşağı olan, ters dönen

s. bolup 303b/13

ser-pençe < *Far.* Güçlü, kuvvetli (el); güç, kuvvet

s. -i taḳdīr bolup durur (esīr-i s.) 303b/4

s. -i taḳdīr ḳıldılar (esīr-i s.) 350b/13, 368b/11

s. -i taḳdīrġa 329a/16

ser-rişte < *Far.* İpucu, tutamak

s. -i cem‘iyyetin 330b/11

s. -i cem‘iyyetini 304b/5

s. -i ṣebātnı 305b/6

ser-sebz < *Far.* Yeni yetişmiş, taze

s. ü ḫurremlıġı 314a/3

s. ü reyyān durur 338a/4

s. -i neşāṭ bolup 331b/16

ser-şār < *Far.* Dolu, ağzına kadar dolu olan, dopdolu; taşkın, aşkın

s. 323b/15

s. -ı bāde-i ‘āṭıfet bolup dururlar 378a/4

s. -ı devlet-i pāy-dār ḳılıp 350b/7

ser-tā-ser < *Far.* Baştan başa, tamamen

s. 320b/11, 338b/6, 363a/7

serīr < *Ar.* Taht

s. -i ḫilāfetde 376b/12

s. -i kerem üzre 301a/17

s. -i mülk-i mübāhāt eylep 366a/13

s. +i üze 352b/13

s. +ide 366a/7

serīr-ārā < *Ar.+Far.* Tahtı süsleyen, tahtı güzelleştiren

s. -yı mekremet ü iḥsān bolup 301a/12

serī'ü's-seyr < *Ar.* Hızlı giden, seri hareket eden

s. bile (süferā-yı s.) 357b/11

s. dék (ḳamer-i s.) 326a/2, 361a/13

sermā < *Far.* Soğuk, kış

s. 315b/11, 379a/1

s. (şiddet-i s.) 379a/12

s. +dın 379b/7

s. +dın (şiddet-i s.) 379b/3

sermed < *Ar.* Kalıcılık, süreklilik, sonsuzluk

s. ile (devlet-i s.) 301a/8

serv < *Far.* Servi, ince ve uzun boylu selvi ağacı; uzun boylu sevgili

s. -i bülend 307b/8

s. -i ḫırāmān 315b/8

server < *Far.* Önder, lider, başkan, reis

s. -i ehl-i āfāḳ 369b/3

s. -i miskīn-nevāz 350b/5

s. -i selāṭīn (ḥażret-i s.) 308a/17, 343a/14

s. -i selāṭīn-i gerdūn-ḥaşmetniŋ (ḥażret-i s.) 373a/8

s. -i selāṭīn-'iẓām (ḥażret-i s.) 376b/9

s. +i 308b/9, 366a/12

şervet < *Ar.* Zenginlik, varlık, bir kişinin sahip olduğu bütün mal mülk

ş. ḳıldı (neş'e-rübā-yı peymāne-i ş.) 301b/9

ş. +i (devlet ü ş.) 374a/4

se-şenbih < *Far.* Üçüncü gün, salı

s. 302a/3, 304a/3, 319a/13, 327a/4, 330a/15, 338a/12, 338b/8, 340b/13, 344b/15, 358a/14, 358b/8, 377a/7, 379b/11

şevāb < *Ar.* Hayırlı, güzel bir işe karşılık Allah tarafından

verilen mükâfat, sevap

s. +ın 338a/12

sevād < *Ar.* Bir şehrin dışında kalan, karartı hâlinde görülen bağ, bahçe, kasaba, köy vb. yerler

s. +ıġa 318a/8

sevāḥil < *Ar.* Sahiller, kıyılar

s. 317b/1

s. +in 374a/1

s. +iġa 317a/7, 317b/13

s. +iġa baḳa 316b/5

s. +ide 319b/8, 359a/6, 375b/16

sevāniḥ < *Ar.* Kalbe doğanlar, içe doğan şeyler, akla gelenler

s. -i keşīrü'l-ḳabāyiḥ 334b/12

sevdā < *Far.* 1. Aşk, sevgi, heves, şiddetli istek

s. 303b/17

s. -yı bī-ser-encām bile 343b/8

s. -yı ḫām 303b/16

s. -yı muḥāl 347b/14

s. +nı 304a/1

2. Ticaret, alışveriş

s. 348b/2

s. ve ṭaleb üçün 348a/13

sevdā-ger < *Far.* Ticaret yapan, tüccar

s. +in 311a/3

s. +leridin 309b/9

sevdāyī < *Far. sevdā'ī* Tutkulu, saplantılı, bozuk; hüzünlü

s. 303b/15

seviyyet < *Ar.* Eşitlik, doğruluk

s. ü 'adāletde bolsa (senīn-i sīne-i s.) 333a/9

seyl < *Ar.* Sel, şiddetli gelen şey

s. -i tārāc bile 355b/5

seyl-āb < *Ar.+Far.* Sel suyu, şiddetli akan akarsu, sel

s. -ı muḫālefet bile 359b/16

seyr < *Ar.* Seyir, yürüme, gezme; izleme

s. (resm-i s.) 349b/13

s. -i lāzımu'l-ḫayrı bile 302b/9

s. +iġa 305a/3

s. +idin 364a/2

seyyid < *Ar.* Önder, lider, efendi; Hz. Muhammed'in (torunu Hz. Hasan yoluyla) soyundan gelen kimse

s. -i 'ālem 313b/13

s. -i meẕkūr 332a/4

s. -i müşārün-ileyhniŋ ("Seyyid 'Ubeydullāh Ḫᵛāce Īşān" kastedilmiştir.) 332a/2

seyyidü'l-etḳıyā < *Ar.* Takva sahibi kimselerin önderi

s. 313b/14

sezā-vār < *Far.* Uygun, layık, yaraşır

s. 373b/1

s. bolup durur 300b/11

ségir- Koşmak, seğirtmek

s. -ip 325a/6

sémüz Besili, eti ve yağı çok olan, şişman

s. 312b/12

sésken- Uykudan korkarak uyanmak, irkilmek, sıçramak

s. -ip 347b/13

Ṣıddīḳ < *Ar.* Hiç yalan söylemeyen, hep doğruyu söyleyen, sözünde duran; İslam'ın ilk halifesi Hz. Ebubekir'in lakabı (Metnin tarafımıza düşen kısmında Hz. Ebubekir'in lakabı anlamında kullanılmıştır.)

Ṣ. -ı menḳabet 366a/6

ṣıdḳ < *Ar.* Doğruluk, her türlü menfaat düşüncesinden uzak olma, temiz kalplilik, sadakat

ṣ. 310b/6

ṣ. u ṣafā 307b/12, 366a/6

ṣ. u ṣafā ḳılıp (āyīn-i ṣ.) 335b/13

ṣ. +dın 366b/6

ṣıfat < *Ar.* Sıfat, vasıf, özellik, nitelik, keyfiyet

ṣ. 321b/11, 363a/11, 379a/3

ṣ. 364b/8

ṣ. érür 367b/12

ṣ. +ı 364b/4

ṣ. +ın (şemme-i ṣ.) 305b/7

ṣıfāt < *Ar.* Sıfatlar, vasıflar, özellikler

ṣ. +ıġa 338b/13

ṣıġar-sin < *Ar.* Yaşı küçük, genç

ṣ. 304a/17

ṣıḥḥat < *Ar.* Sağlık, sıhhat

ṣ. u 'āfiyet 333a/11

ṣ. u sālimlıġıġa 338b/13

sıġır Geviş getiren, boynuzlu, büyük hayvan, sığır

s. +nı 305b/2

ṣıḳl < *Ar.* Ağırlık, yük, sıkıntı

ṣ. u zaḥmetidin 339a/7

sındur- Kırdırmak, bozdurmak

s. -up 363a/9

ṣırāṭ < *Ar.* Yol, insanı gayesine ulaştıran manevi yol

ṣ. -ı müstaḳīmidin 333a/13

ṣırāṭu'l-müstāḳīm < *Ar.* Doğru yol, hak yol, insanı kurtulaşa götüren yol

ṣ. +iġa 319b/17

sırr < *Ar.* Giz, gizem, sır; insanın aklının eremediği İlahî hikmet

s. +ıdın 338b/6

ṣıyālet < *Ar.* Saldırma, hamle yapma, üzerine saldırma

ṣ. 345b/16

ṣıyām < *Ar.* Oruç

ṣ. 367b/9

ṣ. (ʻāşir-i şehr-i ṣ.) 365a/11

ṣ. içre (ʻāşir-i şehr-i ṣ.) 365a/9

ṣ. içre (şehr-i ṣ.) 365a/3

ṣıyānet < *Ar.* Koruma, muhafaza, himaye

ṣ. 355b/11

ṣīġa < *Ar.* Kip; sorgu

ṣ. -ı emr bile 373a/10

sihām < *Ar.* Oklar

s. -ı duʻā-yı icābet-encāmı 305a/1

Sikender < *Far.* < *Yun.* Milattan önce 356-323 yılları arasında yaşayan, Aristo'dan dersler alan, 37 bin kişilik ordusuyla Asya seferine çıkarak İran ordusunu yenip Anadolu'ya hakim olan, daha sonra Akdeniz'e yönelerek İran hükümdarı III. Dara'yı yenilgiye uğratan, en sonunda Kudüs, Mısır, Hindistan'ı da alan Büyük İskender unvanıyla meşhur Makedonyalı komutan

→ **İskender**

S. 363a/10

S. dék 367a/12

Sikender-ḥaşem < *Far.+Ar.* İskerder gibi maiyeti olan

S. 311a/7

silk < *Ar.* İplik; sıra, dizi, tertip

s. -i cemʻiyyetin 305a/9

s. +ige 305b/8, 346b/2, 353b/5, 376a/2

s. +ige çékdüm (naẓm s.) 324a/7, 364a/10

s. +ige çékildi (naẓm s.) 364a/11

s. +ige çékilip durur érdi 308b/8

s. +ige çékip durur érdüm (naẓm s.) 350a/16

s. +ige kéyürmek 332b/14

s. +ige tartıp (naẓm s.) 361b/2

silsile < *Ar.* Zincir

s. -i cem‘iyyeti 305a/12, 344b/8

s. -i cem‘iyyetin 345b/11

s. -i cem‘iyyetini 349a/16

sīm < *Far.* Gümüş

s. 316a/8

s. ü zer 301b/1

sīm-gūn < *Far.* Gümüş renkli

s. bile (keff-i s.) 373b/10

simāk < *Ar.* Başak burcunun en parlak yıldızı (“simāk-ı rāmiḥ”, “mızraklı simak” demek olup Büyükayı’nın Arctrus adlı yıldızı” anlamını taşımaktadır.)

s. -ı rāmiḥ 346b/5

simāṭ < *Ar.* Nişan, alamet, damga

s. -ı zer-dūz 351b/11

sīmīn < *Far.* Gümüşten yapılma, gümüşe gibi, gümüş renginde

s. 351a/13, 351b/4

sinān < *Ar.* Süngü, mızra; süngü, mızrak gibi şeylerin sivri ucu

s. (hücūm-ı s.) 322b/10

s. (nihāl-ı s.) 344a/4

s. (tīġ u s.) 340a/12

s. (zaḫm-ı s.) 345b/7

s. -ı ḫūn-rīz bile 346b/4

s. -ı ṣarāmet çékip 345a/8

s. -ı sitīz 344a/14

sincāb < *Far.* Sincabın postundan elde edilen, kahverengi ile kurşunî arasında rengi olan kürk

s. 379a/6

sincāb-pūş < *Far.* Sincap kürkü giyen

s. boldı 315b/16

sīne < *Far.* Göğüs, sine; kalp, gönül

s. -i seviyyet ü ‘adāletde bolsa (senīn-i s.) 333a/9

s. +sidin 303b/12

s. +lerin 341b/3

sīne-şikāflıġ < *Far.+T.* Sine yırtma, kalbi parçalama durumu

s. körgüzüp durur 346b/4

senīn < *Ar.* Keskin, bilenmiş

s. -i sīne-i seviyyet ü ‘adāletde bolsa 333a/9

siŋil Küçük kız kardeş

s. 376a/1

sipāh < *Far.* Asker, ordu → **sipeh**

s. 301b/4, 317a/8, 340a/12, 345b/12

s. (manṣūr-ı s.) 318a/14

s. (meşāhīr-i s.) 351a/17
s. (muḳaddeme-i s.) 378b/1
s. (tertīb-i s.) 380a/1
s. -ı ḫūn-ḫᵛār 345b/17
s. -ı ḫūn-rīz 364b/6
s. -ı münteḫab bile 320b/7
s. -ı nuṣret-iştimāl 336a/12
s. -ı nuṣret-penāh 329b/10, 334b/17, 339a/4, 340b/9, 344a/5
s. -ı nuṣret-penāhda 349b/1
s. -ı nuṣret-penāhdın 357a/1
s. -ı nuṣret-penāhġa 329b/9, 341a/11
s. -ı nuṣret-penāhnı 377b/9
s. -ı ẓafer-livā 367b/5
s. -ı ẓafer-penāhnıŋ 332b/8
s. çékseŋ 367a/13
s. durur érdiler (muḳaddeme-i s.) 323b/3
s. ḳılıp (‘arż-ı s.) 327a/7
s. ḳılıp (muḳaddeme-i s.) 339b/4
s. +nı (ehl-i s.) 346b/16
s. +nı (sipeh-dār ve s.) 329b/6
s. +dın 357b/2
s. +ı 359a/15
s. +ı bile 332b/7, 354a/7, 355a/9
s. +ı érür 322b/14
s. +ınıŋ 310b/4, 330b/9
s. +ın 339b/9, 345b/8
s. +ıġa 346b/6, 349a/13
s. +ıdın 339b/4

sipāhī < *Far.* Asker, ordu, süvari
s. 313a/4, 328a/15, 339a/13, 340a/14

sipāriş < *Far.* Ismarlama, bir şeyin yapılmasını, gönderilmesini veya getirilmesini isteme
s. 348a/17
s. ḳılıp durur érdi 348a/15

sipās < *Far.* Şükür, hamd, sena
s. +ıŋ 366b/4

sipeh < *Far.* Asker, ordu → **sipāh**
s. -i ‘adūnı 346b/9
s. -i nuṣret-iltivā 367a/11
s. +iŋ 344b/11, 367b/6

sipeh-dār < *Far.* Komutan, başkomutan
s. - 305b/14
s. ve sipāhnı 329b/6
s. -ı mezbūr 318a/4
s. +lar 318a/11, 326a/17, 345a/7, 346b/14

s. +lar bile 326a/1
s. +larnı 328a/13, 342a/16
s. +larġa 301b/1, 320a/16, 335a/3
s. +lardın 345b/4
sipeh-dārlıġ < *Far.+T.* Komutanlık, başkomutanlık
s. 360a/10, 361a/8
s. +dın 305b/17
sipeh-sālār < *Far.* Başkomutan
s. +ını 363a/2
sipihr < *Far.* Gökyüzü, gök, felek
s. 307a/16, 307b/12, 323a/8, 366b/5
s. (ferrāş-ı s.) 324b/5
s. (ḫūrşīd-i s.) 373a/8
s. (mizāc-ı s.) 315b/15
s. -i būḳalemūnnıŋ 321b/4
s. -i celālda 352a/6
s. -i devvārġa 344a/1
s. -i eşīr 316a/3
s. -i nīl-gūnnıŋ 322a/17
s. +ġa (evc-i s.) 366a/13
sipihr-fersā < *Far.* Gökyüzünü aşan, gökyüzünü geçecek kadar yüksek, yüce
s. 321b/5
sipihr-iştibāh < *Far.* Gökyüzünü andıran, gökyüzü gibi
s. (bār-gāh-ı s.) 335a/5
s. +nıŋ (bār-gāh-ı s.) 318b/5
sipihr-nümūn < *Far.* Gökyüzünü gösteren, gökyüzüne benzer
s. +nı (bār-gāh-ı s.) 335a/10
sīr-āb < *Far.* Suya kanmış; taze, körpe
s. ḳılmaḳ (tāze ve s.) 314b/16
sīr-çeşm < *Far.* Gözü tok, aç gözlülük etmeyen
s. -i mevāyid-i in'ām bolup 342b/5
sirāyet < *Ar.* Geçme, bulaşma, yayılma
s. ḳıla başladı 323a/7
s. ḳıldı 379b/6
sīret < *Ar.* Bir kimsenin iç dünyası, ahlakı, karakteri
s. -i cilā-peẕīri 335b/1
s. +iŋ 367a/1
sirişk < *Far.* Gözyaşı
s. -i lāle-gūn 369b/17
sitem < *Far.* Zulüm, eziyet, haksızlık
s. 302a/6, 315a/3
s. (ġubār-ı s.) 315a/6
s. körgüzür 366b/13

s. tartıp 315a/17

sitem-kār < *Far.* Eziyet eden, haksızlık yapan, zalim

s. (ẓālim-i s.) 334b/14

sitem-kārlıġ < *Far.+T.* Zulmetme, haksızlık

s. 333a/17

sitīz < *Far.* Kavga, çekişme, mücadele → **sitīze**

s. (sinān-ı s.) 344a/14

s. ü āvīzġa 330b/5

sitīze < *Far.* Kavga, çekişme, mücadele → **sitīz**

s. +si 367b/8

sitīze-kār < *Far.* Kavgacı, kavga ve çekişmeyi seven

s. boldı 367b/7

s. +nıŋ (cemā'a-ı ḫāk-sār-ı tīre-rūzgār-ı s.) 374b/15

siyādet-me'āb < *Ar.* Seyyitlik sığınağı, Hz. Muhammed'in (torunu Hz. Hasan yoluyla) soyundan gelenlere sığınak olan

s. (cenāb-ı s.) 350a/1, 358a/12

siyādet-penāh < *Ar.+Far.* Seyyitlik sığınağı, Hz. Muhammed'in (torunu Hz. Hasan yoluyla) soyundan gelenlere sığınak olan

s. 301b/10, 331a/14, 345b/4

s. +nıŋ (ḥażret-i s.) 303a/10

Siyāhveş-vār < *Far.* Siyahveş gibi (İran mitolojisinde masumluk ve mazlumluğu simgeleyen bir kahramandır. Keyânîler hanedanından Keykavus'un oğludur. Siyâvuhş veya Siyâvehş şeklinde telaffuz edilen bu isim, sonradan Siyâvûş şekline dönüşmüştür. Bugün İran'da Siyâveş (siyah at sahibi) biçiminde yaygındır.)

S. 325b/4

siyāset < *Ar.* Politika, devlet işlerini düzenleme, devlet yönetimi; ceza, idam cezası

s. 314b/10, 314b/15, 314b/17, 315a/14, 315a/17, 315a/2, 323b/9, 326a/15

s. ('adl u s.) 366a/6

s. -i a'dā (merāsim-i s.) 302a/3

s. bile (tīġ-ı s.) 329b/8

s. ile 314b/13

s. +din (mevḳıf-ı s.) 309b/15

s. +iŋ 366b/13, 367a/16

s. +in 354b/2

s. +idin (ṣayḳal-ı s.) 315a/5

siyāset-gāh < *Ar.+Far.* Ceza uygulama yeri, idam cezasının uygulandığı yer

s. +ġa kéltürüp dururlar 356a/3

siyāset-mülūk < *Ar.* Meliklerin cezası, hükümdarların verdiği ceza

s. (bī-ḥüsn-i s.) 333a/6

siyāset-nāme < *Ar.+Far.* Devlet yönetimiyle ilgili konularda devlet adamına bilgiler vermek veya tekliflerde bulunmak amacıyla yazılmış mektup, bu içerikte yazı

s. +ler 369a/15

siyeh-rūy < *Far.*Yüzü kara, suçu veya ayıbı olan, utanılacak bir davranışta bulunan

s. eyledi 354b/16

ṣoḥbet < *Ar.* Görüşüp konuşma, hasbihal, muhabbet; arkadaşlık etme, hemdem olma

ṣ. -i mün‘aḳid ḳılıp 368a/15

ṣ. +i 306a/12, 306a/9

ṣ. +iġa 373b/2

sol Sol taraf, vücutta kalbin bulunduğu yön

s. 379b/1

soŋ Son, sonra

s. (edāsıdın s.) 351a/16

s. (inḳıżāsıdın s.) 373a/5

s. (istimā‘ıdın s.) 317a/15

s. (vefātıdın s.) 374a/3

soŋġı Sonraki

s. 312a/9, 319a/5, 323a/4, 341b/8, 344a/5

soŋra Sonra, daha ileri bir zamanda

s. 375a/11, 376a/13

s. (aḥvālıdın s.) 309b/12

s. (alınġandın s.) 336b/1

s. (andın s.) 338b/3

s. (‘arż ḳılġandın s.) 316b/9

s. (‘arża-dāşt ḳılılġandın s.) 355a/15

s. (aydın s.) 338b/2

s. (ayrılġandın s.) 358a/7, 360b/6

s. (bahār bolġandın s.) 359a/7

s. (çāşt-gāhdın s.) 378b/16

s. (çıḳġandın s.) 305a/17

s. (du‘ā ve alḳış alġandın s.) 338a/7

s. (edāsıdın s.) 307a/17, 319b/16, 332a/5, 340a/3
s. (éşitkendin s.) 360b/10
s. (ferāġıdın s.) 330b/5
s. (ḥāṣıl bolġandın s.) 351b/9, 369b/2
s. (ḫaber yétkendin s.) 359b/11
s. (hedāyāsıdın s.) 314a/3
s. (ḫiṭāb u ‘itābdın s.) 378a/16
s. (iḳāmetidin s.) 349a/5
s. (inḳıżāsıdın s.) 351b/17, 369a/8
s. (istīlāsıdın s.) 302b/2
s. (istişāre ve istiḫāredin s.) 305a/9
s. (itmāmıdın s.) 335a/9
s. (ḳatlıdın s.) 358a/17, 360a/9
s. (ḳaytġandın s.) 309a/5, 374b/12
s. (kélgendin s.) 347a/5, 376a/15
s. (kéltürgendin s.) 374b/5
s. (kötergendin s.) 343b/3
s. (kündin s.) 344b/15, 368b/16
s. (meftūḥ bolġandın s.) 359a/5
s. (miŋ dağı ékki yüz yégirme üçdin s.) 374a/13
s. (mu‘āvedet körgüzgendin s.) 334a/3
s. (mürāca‘at körgüzgendin s.) 330a/7
s. (nehżat körgüzgendin s.) 378b/5
s. (nüzūl ḳılġandın s.) 368a/5
s. (peşīndin s.) 313b/2, 343b/6, 345a/2, 360b/4
s. (sā‘atdın s.) 338b/1
s. (ṣābit bolġandın s.) 326a/15
s. (seferidin s.) 334b/16
s. (Ṣūfī’din s.) 356a/4
s. (taḥṣīlidin s.) 324b/15
s. (taḳdīm-i meşveretdin s.) 359a/16
s. (ṭalī‘a-ı ṣubḥdın s.) 320b/1, 326a/5, 329b/13
s. (taŋ atġandın s.) 380a/16
s. (tehiyyesidin s.) 306a/16
s. (temāşāsıdın s.) 332a/6
s. (tesviye-i ṣufūfdın s.) 345b/15
s. (tilāvetidin s.) 371b/6
s. (ṭulū‘ıdın s.) 324b/11, 339b/5
s. (‘ubūr ḳılġandın s.) 349a/3
s. (üfūl ḳılġandın s.) 303a/13

s. (vāḳı‘adın s.) 310b/5, 340b/1, 360a/1
s. (vāḳı‘asıdın s.) 309b/3
s. (yarġu ve pür-sişdin s.) 304a/6
s. (yétkendin s.) 375a/16
s. (yıldın s.) 358b/1
s. (yibergendin s.) 310b/17
s. (yönegendin s.) 324b/7
soŋraḳ Sonraki, daha sonraki
s. 334b/9
sor- Sormak, birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek
s. -dum 364b/12
s. -up 352b/15
s. -up durur 315a/8
soraġ Soru, haber, araştırma, bilgi
s. 352b/15
soy- Soymak, bir şeyin üzerindeki kabuk, deri, zar vb.ni çıkarmak
s. -up éken dururlar 326a/14
söz Bir şeyi eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelam, laf, söz
s. 336a/15, 376b/7
s. +ni 364a/5
s. +ge 336a/17
s. +in 359b/11
s. +leridin durur 324a/5
s. +lerġa 376a/4
su Su
s. 302a/17, 314b/15, 316a/5, 321b/9, 322a/11, 322a/17, 322a/5, 339a/3, 346a/3, 349b/1
s. bile 314b/15
s. üzre érür 364a/1
s. tüşüp 339a/3
s. +nı 304b/10, 321a/9
s. +ġa 325a/6
s. +dın (ḳaṭre-i s.) 321a/2
s. +yı 318b/16, 319a/2, 319b/9, 322a/9, 378b/17
s. +yı (Āmūya s.) 322a/3
s. +yı (Ceyḥūn s.) 315b/12
s. +yı (Ḳuvaŋ s.) 322a/7
s. +yı dék 319b/3, 378b/17
s. +yınıŋ (Atıl s.) 373b/17
s. +yınıŋ (Yeŋiçke s.) 332b/4
s. +yıda 346b/8
s. +yıdın 315a/1
s. +larnı 319a/1
s. +dur érdi 319b/10
sū’ < *Ar.* Kötü, fena
s. -i ‘amel 354b/3

s. -i niyyetidin 334a/8

ṣubḥ < *Ar.* Sabah, güneşin doğuş zamanı

ṣ. 303a/4, 303a/8, 324b/11

ṣ. (süfre-i ṣ.) 307a/16

ṣ. (ṭalī'a-ı ṣ.) 339b/5

ṣ. (ṭulū'-ı ṣ.) 342a/7

ṣ. -ı 'işret (nesīm-i ṣ.) 314b/2

ṣ. -ı nuṣretdür (nesīm-i ṣ.) 314a/8

ṣ. -ı sefīde 307a/15

ṣ. dék (ṭalī'a-ı ṣ.) 344b/6

ṣ. u şām 352b/14

ṣ. +nıŋ 359b/5

ṣ. +ġa tégrü (ṭalī'a-ı ṣ.) 331b/7

ṣ. +dın soŋra (ṭalī'a-ı ṣ.) 320b/1, 326a/5, 329b/13

ṣubḥ-dem < *Ar.+Far.* Sabah vakti

ṣ. 362b/16

sūd < *Far.* Kâr, kazanç, fayda

s. yétkürdi 301b/3

ṣufūf < *Ar.* Saflar, sıralar, diziler

ṣ. (tesviye-i ṣ.) 330b/4

ṣ. -ı nuṣretvuḳūfnı 339b/17, 345b/13

ṣ. +dın soŋra (tesviye-i ṣ.) 345b/15

sūg < *Far.* Yas, matem, elem, keder

s. +ıġa 321a/6

suġar- Sulamak

s. -dılar 344a/5

ṣulḥ < *Ar.* Barış, huzur, rahatlık

ṣ. -ı ḥīle-āmīzġa 359b/14

ṣulḥ-güne < *Ar.+Far.* Barış çeşidi, barış tarzı

ṣ. 376a/11

sulıḳ Sulu, suyu olan

s. 322a/9

sulṭān < *Ar.* Sultan, hükümdar

s. 315a/11, 341b/12

s. (maġfūr-ı s.) 311b/17

s. -ı 'adl-perver 366a/3

s. -ı baḥr u ber (ḥażret-i s.) 323b/12

s. -ı gerdūn-tüvān 311a/6

s. -ı kām-kār 366a/1

s. -ı kişver 349b/17

s. -ı mülk-i ḥaḳīḳat 313b/15

s. -ı ṣāḥib-ḳırān (ḥażret-i s.) 319a/10, 344b/15, 375a/10

s. -ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitān (ḥażret-i s.) 311b/14

s. -ı ṣāḥib-ḳırān-ı gītī-sitānnıŋ (ḥażret-i s.) 307a/1, 335a/17

s. -ı ṣāḥib-ḳırān-ı vālā-tebār 336b/3

s. -ı ṣāḥib-ḳırānnıŋ (ḥażret-i s.) 331a/15, 355a/3, 370b/5

s. -ı Süleymān-iḥtişām 376b/10

s. -ı şehr-i rūz 324a/17

s. -ı vālā-maḳām (ḥażret-i s.) 318b/9

s. -ı yümnī (ḥażret-i s.) 312a/4

sulṭānī < *Ar.* Sultanlık, hükümdarlık, sultanlık makamı

s. (a'ṭāf-ı s.) 332b/11

s. (erkān-ı devlet-i s.) 301b/11

s. (ġayret-i s.) 334b/13

s. (ġażab-ı s.) 306b/2, 358a/15, 376a/16

s. (muḳarreb-i der-gāh-ı s.) 325b/16

s. (muḳarreb-i ḥażret-i s.) 351a/5

s. (muḳarreb-i s.) 313b/5

s. (nāyire-i ġażab-ı s.) 333b/4

s. (ṣāḥib-i dīvān-ı s.) 317b/9

s. +de (çāh-ı ġażab-ı s.) 368b/5

s. +din (arāżī-yi ḫāṣṣa-ı s.) 368a/1

sulṭānlıġ < *Ar.+T.* Sultanlık, hükümdarlık

s. tapar 360b/1

sulṭānu'l-'ārifīn < *Ar.* Ariflerin sultanı, sezgisi güçlü ve akıllı kimselerin sultanı

s. (ḥażret-i s.) 303a/4

sulṭānu'l-'urefā < *Ar.* Ariflerin sultanı, sezgisi güçlü ve akıllı kimselerin sultanı

s. 313b/12

sūr < *Far.* Düğün

s. (merāsim-i s.) 373a/15

s. bağışladı 331b/15

s. +ıdın 367b/11

ṣūret < *Ar.* Şekil, biçim, görünüş; yüz, çehre

ṣ. -i beḳā 367b/15

ṣ. -i ḥālın 358a/5

ṣ. -i ṣafā ('ayān-ı ṣ.) 367a/1

ṣ. -i taḥaḳḳuḳ tapmas durur 371a/17

ṣ. ara 320b/3

ṣ. +de 367a/1

ṣ. +in 363a/11

ṣ. +ide 338a/17

ṣ. +ler dağı 315a/14

susız Susuz, suyu olmayan, suyu

bulunmayan

s. 319a/5

susızlıḳ Susuzluk, suyu olmama, suyu bulunmama

s. +dın 308a/4

suṭūr < *Ar.* Satırlar, bir yazının dizileri

s. -ı menşūreniŋ 313a/6

ṣu‘ūbet < *Ar.* Zorluk, güçlük, çetinlik

ṣ. -i lā-kelām bile 377a/12

ṣ. bile 308a/5

ṣuver < *Ar.* Suretler, şekiller, dış görünüşler

ṣ. 338b/5

suyurġal Hediye, armağan, ihsan

s. ḳıldı 306a/2

sūzān < *Far.* Yakan, yakıcı

s. (āteş-i s.) 349a/13

Sübḥānī < *Ar.* Allah'a ait, Allah'la ilgili, Allah'a mahsus

S. (te'yīd-i S.) 343b/12, 347a/7

S. bile (muḳteżā-yı taḳdīr-i S.) 335a/12

şübūt < *Ar.* Hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkma, sabit olma, kesinlik kazanma, gerçekleşme

ş. +ıġa 325b/7

sücūd < *Ar.* Secde etme, yüzü, elleri, dizleri ve ayakları yere değdirerek alınan durum; yere kapanma

s. +ıġa 367b/2

süçük Tatlı, hoş, lezzetli

s. 322a/9

südād < *Ar. sedād* Doğruluk, hak, hakikat

s. (kevkeb-i vuṣūl-ı s.) 347a/15

südde < *Ar.* Kapı, eşik

s. -i ḫilāfet 311a/5, 353a/8, 359b/7, 360a/4, 361a/9

s. -i ḫilāfetniŋ 349b/4

süferā < *Ar.* Elçiler, sefirler

s. 369b/2

s. -yı serī‘ü's-seyr bile 357b/11

s. +sınıŋ 352a/1

süfle < *Ar. sifle* Aşağılık, alçak, terbiyesiz, adi

s. vü nākis (dūn u nā-merd ü s.) 305b/9

süfre < *Ar.* Sofra

s. -i ṣubḥ 307a/16

süḫan-senc < *Ar.* Hesaplı ve ölçülü konuşan, gereksiz yere konuşmayan

s. 364b/8

Sührāb İran kültürünün mitolojik kahramanlarından Rüstem'in oğlunun adı

S. dék 328a/16

sükkān < *Ar.* Bir yerde oturanlar, yerleşik olanlar, sakinler

s. +ı bile 306b/17

s. +ınıŋ 313b/6

s. +ıġa 327b/3, 335b/8, 363b/11

s. +ıdın 327b/15

süknā < *Ar.* İkamet edilen, oturulan yer, mesken, konut

s. 360a/3

s. (menzil ü s.) 372a/5

s. ḳılıp 368a/3

süksük Ilıman bölgelerde yetişen çıtlık, çitlembik vb. ağaç türü, bu tür ağaçların odunu

s. +ler 321a/4

sükūnet < *Ar.* Sessizlik, sakinlik

s. (ʿuzlet ü s.) 318b/1

sülāle < *Ar.* Aynı atadan gelenlerin tümü, soy

s. -i mekremet 313b/10

Süleymān < *Ar.* Kur'an-ı Kerim'de adı geçen, saltanat ve peygamberliğe varis kılınan peygamber

S. -ı zamānġa 373b/1

Süleymān-eṭvār < *Ar.* Tavırları Hz. Sülayman gibi olan

S. +nıŋ (ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār-ı düşmen-şikār-ı S.) 336a/11

Süleymān-iḥtişām < *Ar.* Görkemi Hz. Süleyman gibi olan

S. (sulṭān-ı S.) 376b/10

Süleymān-mekān < *Ar.* Mekânı Hz. Süleyman gibi olan

S. (ḫusrev-i S.) 336b/5

Süleymān-nişān < *Ar.* Alameti Hz. Süleyman gibi olan, Hz. Süleyman gibi

S. (gerdūn-tüvān-ı S.) 318b/9

Süleymān-nişānī < *Ar.* Alameti Hz. Süleyman gibi olan, Hz. Süleyman gibi

S. 301a/11

Süleymān-şükūh < *Ar.+Far.* Görkemi Hz. Süleyman gibi olan

S. 311a/7

sülūk < *Ar.* Bir yola girme, bir yol

tutma; bir tarikate girme

s. (ṣāḥib-i s.) 376b/13

süm < *Far.* Dört ayaklı hayvanların tırnağı, toynak

s. -i sütūr boldı (cebhe-sā-yı s.) 343a/9

s. +i birle 322b/11

sümuṭ < *Ar.* Saflar, sıralar, diziler

s. +ıġa 308b/8, 350a/3, 368b/14

Sünbüle burcı < *Ar.* Başak burcu

S.+da durur érdi 337a/9

sünnet < *Ar.* Hz. Muhammed'in, Müslümanlarca uyulması gereken davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz

s. -i nebī (muḥyī-yi s.) 366a/6

s. -i nūr u ṣafā (ṭarīḳ-ı s.) 363a/4

s. -i seniyye 337b/1, 349b/13

s. -i seniyye-i selāṭīn 343a/16

s. +in 331a/16, 363a/17

sünūḥ < *Ar.* Ortaya çıkma, zuhur etme, vaki olma

s. +ıdın 368b/17

sür- Sürmek, sevk etmek, devam ettirmek

s. -er 347b/8

s. -üp durur (celādet yekrānın s.) 349a/13

s. -üp durur (keştī-yi nūr s.) 322b/1

s. -üp durur (merkebin s.) 322b/5

s. -üp durur (tekāverin s.) 320b/10

s. -üp dururlar (merkebin s.) 303b/3

s. -üp dururlar (nāḳa-ı teveccüh s.) 320a/8

s. -üp dururlar (semend-i hezīmetni s.) 345b/10

s. -üp dururlar (yekrān-ı 'azīmet s.) 358b/9

s. -üp dururlar (yekrānın s.) 307b/17

s. -di (yekrānın s.) 311b/16

s. -diler (at s.) 308a/1

s. -seŋ (bād-pā s.) 366b/7

s. -se 302a/9

s. -se (yekrān-ı 'azīmet s.) 325b/5

s. -üp 305b/2, 312b/14, 322b/7

s. -üp (bād-pā s.) 308a/2

s. -üp (ilgeri s.) 309b/11
s. -üp (keştī-yi muḥārebe s.) 346b/3
s. -üp (kümeyt-i şecā‘at s.) 345b/16
s. -üp (maṭāyāsın s.) 308b/6
s. -üp (merkeb-i teveccüh s.) 337a/15
s. -üp (yekrān-ı ‘azīmet s.) 368b/9
s. -üp (yekrān-ı cür’et s.) 343b/16
s. -üp (yekrān-ı tehevvür ü ṣarāmet s.) 345b/7
s. -üp (zevraḳ-ı ‘azīmet s.) 348b/15
s. -genin (maṭāyāsın s.) 316b/4

sürādıḳ < *Ar.* Çadır, padişah çadırı, otağ
s. -ı ‘afāf (muḫadderāt-ı s.) 376a/2
s. -ı ‘iffet érdi (muḫaddere-i s.) 373a/13
s. -ı ‘işmetġa (‘iffet-i muḫaddere-i s.) 373a/8
s. -ı felek-iştibāh ḳılıp (maḳarr-ı s.) 312b/8
s. +lar (ḫar-gāh u s.) 315b/10

sürādıḳāt < *Ar.* Çadırlar, padişah çadırları, otağlar
s. -ı cāh u celāl ḳıldı (maḳarr-ı s.) 377b/12
s. -ı gün-ā-gün 315b/6
s. -ı iclāl ḳılıp dururlar (maḳarr-ı s.) 318b/3
s. -ı iclāl ḳılıp (maḳarr-ı s.) 337a/13
s. -ı iclālnı 326a/8, 353a/5
s. -ı zerrīn-ṭınāb 313a/10

sür‘at < *Ar.* Hızlılık, çabukluk, hız
s. -ı merākibin 304b/2
s. -ı tamām bile 361a/13
s. -ı tamām 322b/17
s. ḳıl 369b/2
s. bile 326a/2
s. +da 312a/17
s. +ın 363b/8

sürdevül < *Moğ.* Haberci
s. +ler 337a/6

süren Akın, hamle, saldırı
s. salıp 339b/16

sürḫ-rū < *Far.* Yüzü kırmızı, kırmızı yüzlü
s. bolup 344a/16

sürmeg Sürmek, sevk etmek

s. +i (merkebin s.) 331a/12

sürt- Sürtmek, bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek

s. -edürler 350a/17

sürūd < *Far.* Şarkı, türkü, nağme

s. 373b/12

sürūr < *Ar.* Sevinç, neşe

s. 331b/14, 365b/15

s. (ẕevḳ-ı s.) 335b/12

s. -ı ceyşi 365b/10

s. -ı mā-lā-kelām yétkürüp durur 335b/9

s. +dın 365b/17

sürūş < *Far.* Melek

s. -ı devlet (ilhām-ı s.) 347a/13

sütūh < *Far.* Yorgun, bitkin, sıkıntılı

s. eylep 322b/8

sütūn < *Far.* Kolon, direk, destek, dayanak

s. 351b/6

sütūr < *Ar.* Binek ve yük hayvanları

s. boldı (cebhe-sā-yı süm-i s.) 343a/9

süvār < *Far.* Binen, binici, ata binmiş

s. 363b/9

Ş

şa'bān < *Ar.* Hicrî takvimde sekizinci ay

ş. durur érdi (selḫ-i ş.) 344b/15

şa'bānu'l-mu'aẓẓam < *Ar.* Yüce şaban ayı

ş. +nıŋ 337a/9

şād < *Far.* Sevinçli, memnun

ş. 319a/4

ş. eyler 314b/13

ş. ḳıldı 325b/11

ş. oldı 356a/14

ş. olma 319a/4

ş. olsun 373b/12

şād-āb < *Far.* Suya kanmış, sulu; taze, körpe, canlı

ş. ḳılġay 315a/7

ş. u ḫandān ḳıldılar 314a/7

şād-kām < *Far.* Sevinçli, mutlu, muradına ermiş

ş. ḳılġaylar 371b/13

ş. oldı 365a/10

şādlıġ < *Far.+T.* Neşeli olma, mutluluk, memnuniyet

ş. 363a/10

şafaḳ < *Far.* Güneş doğmadan önce

beliren aydınlık, gün doğumu kızıllığı

ş. +nıŋ 313a/11

ş. +dın 363a/3

şafaḳ-gūn < *Far.* Şafak renkli, kızıl

ş. -ı ġam-zidā (rāḥ-ı ş.) 365b/3

şaġāl < *Far.* Çakal

ş. 341a/12, 341a/9

ş. bile 366b/14

şāh < *Far.* Şah, hükümdar, padişah → **şeh**

ş. 312b/9, 335b/10, 336a/8, 361a/16

ş. (ḥażret-i ş.) 325b/12

ş. (maḳbūl-ı ş.) 307b/12

ş. -ı Cemşīd-şān 337a/12

ş. -ı cihān-güşā 366a/2

ş. -ı enbiyā érür 366a/13

ş. -ı felek-şükūh 366a/8

ş. -ı gerdūn-serīr 373b/12

ş. -ı ḫāver 379b/17

ş. -ı iltifāt 356b/11

ş. -ı ḳamer-rikāb 366a/2

ş. -ı rüsl 356a/14

ş. -ı ṣāḥib-i cāh ḳılmadı 325b/12

ş. -ı vālā-tebār 312b/14

ş. ḳıldı 301a/4

ş. +ım 377b/15

ş. +ı 311a/7, 336a/17

ş. +ıdın (aṭlas-ı ş.) 314a/13

ş. +lar 350b/1, 367a/1

ş. +larġa 314a/7

ş. +dur 314a/7

şāḫ < *Far.* Dal, budak

ş. -ı mercān 321a/5

ş. +ıġa (ten ü ş.) 316a/8

şāhā < *Far.* Ey şah, şahım → **şehā**

ş. 305a/7, 321a/8, 323b/14, 327b/4, 344b/11, 367b/13

şāh-bāz < *Far.* İri yapılı, beyaz renkli doğan, avcı kuş

ş. 312b/16

şāhenşehī < *Far.* Şahların şahı, en büyük şah, öyle bir şah

ş. 366a/9

şāhī < *Far.* 1. Şahlık, padişahlık

ş. (şeref-i iḳbāl-ı ş.) 325a/14

ş. urar (nevbet-i ş.) 304a/8

2. Bir şah

ş. 312b/2

şāhid < *Ar.* Tanık, şahit, bir şeyi gören kimse

ş. -i feth 344b/12

ş. +ini 365b/16

şāhidī < *Ar.* Bir şahit, bir tanık

ş. durur 325b/7

şāhlıġ < *Far.+T.* Şahlık, şah olma

ş. taptı 315a/15

ş. +dın 314a/16

şaḫṣ < *Ar.* Kişi, kimse, zat, şahıs

ş. -ı meserret 365b/10

ş. -ı sa‘ādet 367a/10

ş. +ını 315a/3

şaḫṣī < *Ar.* Şahsa ait, şahısla ilgili, kişisel

ş. (cehl-i ş.) 317a/10

şāhu'l-mulaḳḳāb < *Far.+Ar.* Lakaplı şah

ş. 306b/16

şālça < *Far.+T.* Atkı, hırka, örtü, yorgan vb. şeyler yapmakta kullanılan, genellikle Hindistan'da dokunan, bol işlemeli, değerli yün kumaş, bu kumaştan yapılma küçük bir parça, küçük bir atkı

ş. 367a/3

şām < *Ar.* Akşam

ş. 351b/9

ş. (ṣubḥ u ş.) 352b/14

ş. +da (namāz-ı ş.) 339b/2, 351a/2

ş. +dın 363a/2

ş. +dın (ġam-ı rūzī-yi çāşt u ş.) 335b/11

şāmil < *Ar.* Kapsayan, içine alan, çevreleyen

ş. 302a/16, 314a/17, 325b/8

ş. bolup 306b/12, 360a/11

ş. durur 307a/4

ş. eyleben 364a/7

ş. +niŋ (devlet-i ş.) 320a/6

şāne < *Far.* Omuz

ş. +si 303b/11

şarāb < *Ar.* İçilecek şey; meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun mayalandırılmasıyla elde edilen alkollü içki, şarap

ş. -ı kām ile (devlet-i ş.) 367b/16

ş. -ı yāḳūt-fāmdın 373b/10

ş. +ıġa 334b/11

şarḳ < *Ar.* Doğu

ş. +dın 325a/2

ş. +ıġa 347a/3

ş. +ıda 358b/11

şarḳī-intisāb < *Ar.* Doğu yönüne bağlı,

bağlılığı doğuya olan

ş. (āftāb-ı ş.) 311b/14

şarḳī < *Ar.* Doğuya ait, yönü doğuya doğru olan, doğu tarafından bulunan, doğudaki

ş. 320b/14, 321b/17, 377b/11

şarṭ < *Ar.* Koşul, şart, olması başka durumların gerçekleşmesini gerekli kılan şey

ş. -ı inṣāf 364a/3

şa‘şa‘a < *Ar.* Parıltı, parlaklık; gösteriş, debdebe, tantana

ş. -ı āftāb-vuṣūlı bile 361a/15

ş. -ı vürūdı bile 327a/4

şāyed < *Far.* Eğer, ola ki, belki

ş. 317b/16, 343b/8, 352b/9

şāyeste < *Far.* Uygun, layık, yaraşır

ş. (ḫiẕemāt-ı ş.) 311b/12

ş. ḳıl (ḫiẕmet-i ş.) 348a/6

ş. +ni (ḫiẕmet-i ş.) 360a/13

ş. +din (ḫiẕmet-i ş.) 348a/7

şāyi‘ < *Ar.* Yayılmış, bilinmiş, herkesçe duyulmuş

ş. édi 336a/8

ş. ḳıldılar 348a/17

şe’āmet < *Ar.* Talihsizlik, uğursuzluk, şanssızlık

ş. 372b/15

ş. -i girdār-ı nā-ṣavābıdın 333a/16

ş. +idin 305a/4

şebāb < *Ar.* Genç, gençlik

ş. +ıdın beri (eyyām-ı ş.) 316b/10

şebāḫūn < *Far.* Gece baskını

ş. 306b/14

şeb-gīr < *Far.* Gece uyumayan, bütün gece uyanık duran

ş. ḳılıp 339b/5

şeb-ḫīz < *Far.* Gece kalkan, geceleri çalışan, geceleri iş gören

ş. 364b/5

şebīh < *Ar.* Benzer, benzeyen

ş. bolmay 338b/6

şecā‘at < *Ar.* Yiğitlik, kahramanlık, yüreklilik, cesurluk

ş. 305b/17, 341a/17

ş. (ḳuvvet-i ş.) 301b/13

ş. sürüp (kümeyt-i ş.) 345b/16

ş. u celādet 346b/2

ş. u mübārezet 346b/13

ş. +ġa (meydān-ı ş.) 345b/6

ş. +da 328a/15

şecā‘at-dest-gāh < *Ar.+Far.* Yiğitlik

kaynağı, cesur, kahraman
ş. 345b/4
şecere < *Ar.* Soy ağacı
ş. +si 311b/3
ş. +siniŋ 311b/3
şedīd < *Ar.* Şiddetli, katı, sert, zorlu
ş. 334a/14
şefā‘at < *Ar.* Şefaat, birinin suçunun bağışlanması için aracılık etme
ş. 364a/8
ş. +ı bile 326a/17, 330a/3, 368a/16
ş. +ıdın (vāsıṭa-ı ş.) 356a/11
şefā‘atu’l-Aḥmed < *Ar.* Hz. Ahmed’in (Hz. Muhammed) şefaatı
ş. 350a/11
şefḳat < *Ar.* Acıma ve koruma duygusuyla karışık sevgi, merhamet
ş. (ġāyet-i mürüvvet ü ş.) 356a/5
ş. (ġāyet-i ş.) 347a/12
ş. -ı ‘azīzī 356a/9
ş. bolsa (pertev-efgen-i ş.) 353b/3
ş. durur érdi (maḫzen-i ş.) 353b/9
ş. ile (‘afv u ş.) 325b/12
ş. ḳılıp 335b/8
ş. körgüzüp dururlar (merḥamet ü mürüvvet ü ş.) 319a/15
ş. tutup (cām-ı ş.) 343a/12
ş. u nevāziş körgüzüp 301b/17
ş. +dın (maḥż-ı ş.) 323b/4
ş. +dın (ġāyet-i ş.) 323b/12
ş. +ıŋ 346b/16
ş. +ıŋ (hümā-yı ş.) 360a/17
ş. +ı 365a/17
ş. +ıdın 356a/15
şefḳat-intimā < *Ar.* Şefkatin bağlı olduğu, şefkatli, merhametli
ş. (re’fet-diṣār u ‘adl-fenn ü ş.) 366a/5
şeh < *Far.* Şah, hükümdar, padişah
→ **şāh**
ş. 301b/5, 302a/10, 310b/16, 313a/14, 315b/10, 315b/7, 348a/7, 364b/12
ş. (ḥażret-i ş.) 363b/8
ş. (iḳbāl-ı ş.) 364b/7
ş. -i baḥr u ber 322b/15
ş. -i ḫūrşīd-tāc u āsmān-taḫt 379b/17
ş. -i memleket-baḫş-ı kişver-

penāh 370b/4
ş. -i ṣāḥib-ḳırān 365a/3
ş. -i yegāne 364b/6
ş. +ġa 315a/16, 335b/13, 364b/5
ş. +im 365a/9
ş. +i-sen 367a/1
ş. +ler 301a/6
ş. +lerni 336a/8
şehā < *Far.* Ey şah, şahım → **şāhā**
ş. 352b/12, 370b/13
şehābu'd-dīn < *Ar.* Dinin yıldızı
ş. 371b/15
şehādet < *Ar.* Şehitlik
ş. derecesiġa yétkürüp durur érdiler 356a/8
ş. tapdı 344b/2
ş. +ġa yétkürüp durur 336b/17
şehāmet-intimā < *Ar.* Kahramanlığın bağlı olduğu, yiğit, cesur
ş. (emīr-i ş.) 345a/1
şehd < *Ar.* Bal, tat
ş. +i 340b/7
şehd-perver < *Ar.* Ballı, bal katılmış
ş. (ḥelvā-yı ş.) 351b/13
şehenşāh < *Far.* Şahların şahı, en büyük şah → **şehenşeh**
ş. 378b/8
ş. -ı Behrām-ṣavlet 311a/6
ş. -ı Ferīdūn-nişān 336b/5
ş. -ı gerdūn-cenāb 376b/11
ş. -ı gerdūn-menzilet 368a/6
ş. -ı kān-baḫş-ı deryā-nevāl 301a/17
ş. +ı 311a/9
ş. +larnıŋ 311a/9
şehenşeh < *Far.* Şahların şahı, en büyük şah → **şehenşāh**
ş. -i deryā-nevāl 365a/16
şehīd < *Ar.* Din uğruna, kutsal bir ülkü uğruna hayatını feda eden, şehit
ş. (emīr-zāde-i ş.) 368b/7
ş. (İslāmŞeyḫ-i ş.) 336a/2
ş. ḳıldurdı 354b/1
ş. ve esīr bolup dururlar 359a/13
ş. +niŋ 304a/11, 356b/6
şehr < *Far.* Kent, şehir
ş. 363b/11, 372a/13
ş. -i 'aẓīmi durur 315b/10
ş. -i Aral (fātiḥ-i ş.) 365a/5
ş. -i Aral oldı (fātiḥ-i ş.) 365a/4
ş. -i Ḫāvend'din beri 339b/10

ş. ü vilāyetī 347a/10
ş. +ġa 378a/16
ş. +ge 304a/6, 357b/1
ş. +de 337a/8, 352a/15
ş. +din 348b/6
ş. +iġa 375a/15
ş. +lerniŋ 322a/16

şehr < *Ar.* Ay, otuz günlük zaman dilimi
ş. -i rūz (sulṭān-ı ş.) 324a/17
ş. -i ṣıyām içre 365a/3
ş. -i ṣıyām (‘āşir-i ş.) 365a/11
ş. -i ṣıyām içre (‘āşir-i ş.) 365a/9

şehr-yār < *Far.* Hükümdar, şah, padişah
ş. -ı fīrūz-baḫt 336b/3
ş. +ım 339a/9
ş. +ım ét 325b/13
ş. +ı 323a/17

şehr-yārā < *Far.* Ey hükümdar, ey şah, ey hükümdarım, ey şahım
ş. 352b/12

şehr-yārī < *Far.* Bir hükümdar, bir şah
ş. 314b/16
ş. durur érdi (büzürg-meniş ve ş.) 315a/2

şehrī < *Far.* Bir kent
ş. érmiş 302b/1

şehristān < *Far.* Büyük kent
ş. -ı Çīn ḳıldı (reşk-i ş.) 315b/6
ş. +ınıŋ 348a/2

şeh-suvār < *Far.* Ata iyi binen, usta binici
ş. +ı 311a/12, 311b/14

şeh-zāde < *Far.* Şahın oğlu, hükümdarın çocuğu
ş. -i ‘ālī-cenāb 337b/7
ş. -i mükerrem 311b/2
ş. +ler 372a/10

şek < *Ar.* Kuşku, şüphe
ş. 321b/12, 323b/16

şeḳāvet < *Ar.* Eşkiyalık, haydutluk, şakilik
ş. 363b/3

şeker-rīz < *Far.* Şeker saçan, çok tatlı
ş. bolup 364b/9

şekker-feşān < *Far.* Şeker saçan, çok tatlı
ş. bolup 340b/7

şekl < *Ar.* Şekil, biçim, resim
ş. -i hilāl 377b/7
ş. -i muḫtelif bile 338b/5
ş. +ini 363b/14

ş. +idin 366a/12

şeleng < *Far.* Sıçrama, zıplama

ş. -i şemḫāldın 345a/14

şell < *Ar.* Eli veya kolu sakat olan, çolak

ş. (kūr u ş.) 335b/14

şem‘ < *Ar.* Mum

ş. -i devlet 333b/7

şem‘-efrūz < *Ar.+Far.* Mumu yakan

ş. 368a/8

şemḫāl < *Far.* Bir tür çakmaklı tüfek

ş. +dın (şeleng-i ş.) 345a/15

şemḫālçı < *Far.+T.* Şemhal adlı tüfeği kullanan kişi, tüfek atıcısı

ş. 338b/11

ş. +lar 345a/14

şemme < *Ar.* Çok az şey, az miktarda

ş. -i beyān 332b/14

ş. -i ṣıfatın 305b/7

şemsü’l-ma‘ānī < *Ar.* Mana güneşi

ş. 313b/14

şemşīr < *Far.* Şimşir ağacı, gövdesi sert, kaşık gibi küçük ev gereçleri yapmaya uygun bir ağaç türü

ş. -i ṣā‘iḳa-bār 345a/10

şe’n < *Ar.* İş, fiil; hâl, durum, keyfiyet

ş. +in 363a/9

ş. +ide 333b/10

şenbih < *Far.* Gün; cumartesi

ş. 304a/10, 309b/5, 315b/1, 317b/3, 318a/12, 326b/9, 327a/13, 330b/16, 331b/4, 343a/14, 349b/3, 354a/1, 364b/8, 378a/17, 378b/15

şepper < *Far. şeb-pere* Yarasa

ş. 367b/7

şer‘ < *Ar.* İlahî yasak ve emirlerin bütünü; takip edilmesi gereken yol, şeriat

ş. 334a/16

ş. (be-dūn-ı revāc-ı ş.) 366b/12

ş. (‘ilm ü āyīn-i ş.) 372b/10

ş. -i ġarrānıŋ 334a/17

ş. -i Muṣṭafā 366a/6

ş. birle (āyīn-i ş.) 366b/11

ş. +ni 366b/11

ş. +ġa (āyīn-i ş.) 372b/7

ş. +de 372b/7

şerāfet < *Ar.* Şereflilik, soyluluk

ş. -i tev’emin (ḳadem-i ş.) 311b/15

şerāret < *Ar.* Kötülük, fenalık

ş. (āyīn-i ş.) 374a/7

ş. -i cibillī 311a/1, 327a/11
ş. -i Ḳazaḳıyyet 376a/2
şerāret-engīz < *Ar.+Far.* Kötülüğe neden olan, kötülük karıştıran
ş. 364b/2
şerāret-simāt < *Ar.* Üzerinde kötülüğün izleri görülen, kötü, fena
ş. +ıda (ẕāt-ı ş.) 333b/3
şerāyi‘ < *Ar.* Şeriatlar, şeriat hükümleri
ş. +i bile 333b/13
şerbet < *Ar.* Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak elde edilen içecek, şerbet
ş. 351a/8
ş. -i leẕīẕ 351b/10
şerbet-dār < *Ar.+Far.* Şerbet tutan, şerbet ikram eden
ş. +lar 351b/10
şeref < *Ar.* Onur, haysiyet, güzel ahlak ve faziletli davranışları sonucu meydana gelen manevi yücelik
ş. 307b/8, 339b/1, 377a/6
ş. -i devlet 304b/5
ş. -i iḫtirāḳda 306a/7
ş. -i iḫtiṣāṣ baġışladı 340b/4
ş. -i iḫtiṣāṣ tapıp 314b/4, 349b/16
ş. -i iḫtiṣāṣ tapıp dururlar 378b/14
ş. -i iḳbāl-ı şāhī 325a/14
ş. -i iḳtirānıdın 327b/3
ş. -i ḳudūm-ı sa‘ādet-lüzūmı bile 331b/13
ş. -i nüzūlıdın 368a/7
ş. -i sāye-i hümā 366a/14
ş. -i tārekiŋ bile 366a/15
ş. +iŋdin 366b/16
ş. +iġa 313b/7, 319a/8, 321a/13, 324b/17, 326b/1, 340a/17, 358b/16, 360b/5, 365a/12, 370a/17
ş. +idin 325b/1
şeref-endūz < *Ar.+Far.* Şeref kazanan, şerefli
ş. -ı taḳbīl-i āstān bolup 330b/16, 352a/17
ş. -ı taḳbīl-i bisāṭ boldılar 316b/2, 342b/16
ş. -ı taḳbīl-i bisāṭ bolup 310b/12, 320a/14, 375b/9
ş. -ı taḳbīl-i bisāṭ ḳılıp 369a/5
ş. +ı bolup 328a/6
şereh < *Ar.* Açgözlülük, hırs, oburluk,

aşırı iştah

ş. iẓhār étip (ḥırṣ u ş.) 351b/16

şerer < *Ar.* Kıvılcımlar

ş. 315b/16

ş. +ler 322b/12

şerḥ < *Ar.* Açıklama, ayrıntılı ve anlaşılır bir şekilde anlatma

ş. eyleme 367b/12

şer‘ī < *Ar.* Şeriata ait, şeriatla ilgili, dinle ilgili

ş. (umūr-ı ş.) 370b/6

şerī‘at < *Ar.* İlahî emir ve yasakların bütünü; doğru yol, takip edilmesi gereken yol

ş. 311a/8, 334b/10

ş. -ı ġarrā (icrā-yı ş.) 370b/9

şerī‘at-penāh < *Ar.* Şeriata sığınak olan, şeriatın dayanağı

ş. 372a/14

şerīf < *Ar.* Şerefli, onurlu, soylu, üstün

ş. 366b/2

ş. (‘ilm-i ş.) 371b/2, 371b/6, 372b/1

ş. (mescid-i ş.) 372a/5

ş. (vażī‘ u) 372a/10

ş. -i mezbūrda (māh-ı ş.) 307a/3

ş. +ni (‘ilm-i ş.) 372a/7

ş. +de (menzil-i ş.) 312a/3

ş. +de (mevżi‘-i ş.) 350a/12

ş. +iġa yétip (sem‘-i ş.) 307b/11, 334b/13

ş. +iġa yétkürüp dururlar (sem‘-i ş.) 344b/5

ş. +ige yétkeç (sem‘-i ş.) 314b/8

şerīfeyn < *Ar.* İki şerefli

ş. (merḳadeyn-i ş.) 350a/5

şerīk < *Ar.* Ortak; arkadaş

ş. ḳılıp (sehīm ü ş.) 360a/15

şer‘iyye < *Ar.* Şeriatla ilgili, şeriata ait

ş. bile (menāṣıb-ı ercümend-i ş.) 370b/8

şerm < *Far.* Utanma, utanç, mahcubiyet

ş. étti 323a/8

şerm-sār < *Far.* Utanmış, mahcup

ş. 367a/5

ş. ḳılıp 351b/4

ş. olup 312b/10

şest < *Far.* Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük

ş. +idin 315b/2

şevḳ < *Ar.* Bir şeye karşı duyulan aşırı

istek, heves; sevinç, neşe
ş. ile 307b/4
ş. +dın 363a/15
şevket < *Ar.* Görkem, heybet, yücelik, büyüklük
ş. -i ṣāḥib-ḳırānīni 353b/14
ş. +iŋ 366a/11
ş. +in (aḫter-i ş.) 306a/7
şevvālu'l-mu'aẓẓam < *Ar.* Yüce şevval ayı
ş. 369b/3
şevvālu'l-mükerreme < *Ar.* Muhterem şevval ayı
ş. +niŋ 311a/17
şeyḫü'l-İslām < *Ar.* İslam'ın şeyhi, İslam dünyasında 10. yüzyıldan itibaren sufi, ulema ve fıkıf alimlerine verilen şeref unvanı
ş. 336a/2
şeyḫü'ş-şüyūḫ < *Ar.* Şeyhlerin şeyhi, en büyük şeyh
ş. (ḥażret-i ş.) 313b/15
şeytān < *Ar.* Şeytan, iblis, lanetlenmiş varlık
ş. -ı ṭuġyānnıŋ 333a/14
şi'ār < *Ar.* Âdet, yol, usul
ş. 305b/14
ş. eyledi 373a/7
ş. +ı 364b/3, 377b/15
şiddet < *Ar.* Bir hareketin, kuvvetin yoğunluk derecesi; sertlik, katılık, aşırılık, fazlalık
ş. -i bī-nevālıġdın 342b/2
ş. -i mecā'etdin 335a/15
ş. -i sermā 379a/12
ş. -i sermādın 379b/3
ş. +i 315b/11, 379b/14
ş. +i birle 315b/17, 316a/9
ş. +i dék 367b/9
ş. +in 364a/1
ş. +idin 306a/5, 313a/16, 316a/6, 319b/9, 325a/2, 378b/16
şifā < *Ar.* Hastalıktan kurtulma, sağlığına kavuşma, iyileşme
ş. yétip (dārū-yı ş.) 338b/15
şīfte < *Far.* Tutulmuş, tutkun, âşık
ş. +ler 365b/8
şigerf < *Far.* Güzel, olağanüstü, mükemmel
ş. (deryā-yı ş.) 321b/4
şi'ir < *Ar.* Şiir, nazm (Metinde nazım bölümlerinin başlığı olarak

kullanılmıştır.)

ş. 311b/7, 342a/8, 346b/8, 358b/6, 376b/16

şikāf < *Far.* Yarık, yırtık, çatlak

ş. +ları 325a/3

şikār < *Far.* Av, avlanma

ş. 302a/4, 302a/5, 304a/4, 311b/1, 312b/8, 313a/2, 319a/10, 358b/10

ş. tüzüp (resm-i ş.) 312b/9

ş. -ı Cemşīdī 326a/11

ş. içre 302a/13, 312b/15, 337a/12

ş. étmegen 313a/1

ş. eyleben 337a/12

ş. eylep 312b/15, 312b/17

ş. ḳıldı 337a/12, 358b/12

ş. ḳılmaḳ bile 377b/14

ş. olur 377b/15

ş. +ġa 307b/10, 354b/17

ş. +ġa çıḳġanlarnı 368b/15

ş. +ıġa 316a/11, 326a/10, 331b/4

şikār-endāzlıġ < *Far.+T.* Av atıcılığı, avcılık, avlanma → **şikār-endāzlıḳ**

ş. 313b/3, 318b/10

ş. ve ṣayd-perdāzlıġ 358b/11

ş. +ġa 368b/9

şikār-endāzlıḳ < *Far.+T.* Av atıcılığı, avcılık, avlanma → **şikār-endāzlıġ**

ş. 312b/5

şikār-gāh < *Far.* Avlanma yeri, av sahası, avlak

ş. +dın 358b/12

ş. +ıġa 358b/9

ş. +larda 326b/7

şikārī < *Far.* Avla ilgili, ava ait

ş. (ḥaml-ı ş.) 377b/15

şikārī-vār < *Far.* Bir av gibi, av hayvanı gibi

ş. 368b/15

şikenc < *Far.* Hile, oyun, düzen

ş. ḳılıp (esīr-i ş.) 342a/9

şikest < *Far.* Yenilgi, mağlubiyet; kırılma

ş. 300b/7, 340a/12

ş. tapar 310b/5, 334b/10

ş. tapıp 305a/11, 305a/6, 306a/4, 330a/5

ş. ü hezīmet bérip 346b/6

ş. ü hezīmetiġa 301b/13

ş. +iġa 310b/4

şikeste-pā < *Far.* Ayağı kırık

ş. 365b/15

şilen < *Moğ.* Ziyafet sofrası, seçkinlerin sofrası, şölen

ş. +idin (maṭbaḫ-ḫāne-i ş.) 335b/17

şimāl < *Ar.* Kuzey

ş. 316a/7, 379a/1

ş. +ı (ḥadd-ı ş.) 320b/11

ş. +ıġa 326b/9

ş. +ıġa (ḳuṭb-ı ş.) 338a/15

ş. +ıda (ḥadd-ı ş.) 313b/2

şimālī < *Ar.* Kuzeye ait, kuzey tarafında bulunan, kuzeydeki

ş. 321b/10, 339a/11, 341a/5, 354a/5

şināh < *Far.* Yüzme

ş. 346a/11

ş. bile 339a/12

şināver < *Far.* Yüzen, yüzücü

ş. 339a/14

şīr < *Far.* Aslan; yiğit, cesur, kahraman

ş. 322b/11

ş. -i bīşe-i veġā 328a/9

ş. -i derrende 303b/10

ş. -i felekke 363b/4

ş. -i ġarrān 379a/11

ş. -i ġurrende dék 303b/8

ş. -i ġurrende 341a/9

ş. -i jiyān 344a/17

ş. -i nā-şitā 366b/14

ş. +lerġa 341a/13

şīr-efgen < *Far.* Aslan yıkan, aslan deviren, çok güçlü

ş. bile (dil-āver-i ş.) 303a/14

ş. -i bīşe-i kār-zār durur érdiler 343b/15

şīr-veş < *Far.* Aslan gibi

ş. ü dīv-bend 320b/3

şirā < *Ar. şirā'* Satın alma, satın alınma

ş. +sı bolmas durur (bey‘ ü ş.) 315a/10

şīre < *Far.* Şıra, mayalanmamış üzüm suyu

ş. +ler 351a/13

şīrīn < *Far.* Tatlı, sevimli, cana yakın

ş. (envā‘-ı eṭ‘ime-i ş.) 351b/12

şīrīn-kām < *Far.* Tadı damağında kalmış

ş. bolurlar 351a/7

ş. ḳıldılar (maḥẓūẓ u ş.)

351b/10

ş. ḳılıp 351a/15

şīrīn-kār < *Far.* Tatlı, hoş davranan

ş. 351a/11

şīrīn-liḳā < *Far.+Ar. şīrīn-liḳā'* Şirin yüzlü, sevimli yüzlü

ş. (Zühre-cebīn-i mehveş-i ş.) 373b/11

şīşe < *Far.* İçine sıvı konulan, dar boğazlı, gövdesi geniş, uzunca cam kap, şişe, sırça

ş. -i cem'iyyetiġa 376b/5

şöhret < *Ar.* Herkesçe tanınıp bilinme, ün

ş. 372b/9

şu'ā' < *Ar.* Işık, ışın

ş. -ı 'afv u kerem salur 356a/14

şu'abāt < *Ar.* Şubeler, bölümler, dallar

ş. +ıdın durur 315b/5, 322a/7, 327b/13

şu'arā < *Ar. şu'arā'* Şairler

ş. -yı belāġat-şi'ār 361b/1

şu'be < *Ar.* Kısım, bölüm, dal, şube

ş. +si durur 341a/17

şu'bede < *Far.* Hokkabazlık, el çabukluğu

ş. (lu'b u ş.) 373b/7

şudrun Şebnem, kırağı, çiy

ş. 323a/12, 325a/4

şuġl < *Ar.* İş, uğraşı, meşgale

ş. +nı 313b/7

şuġūl < *Ar.* İşler, uğraşılar, meşgaleler

ş. ḳıldılar 342a/11

şuhub < *Ar.* Ateş rengi, parlak, ışıl ışıl

ş. 351b/4

şūm < *Far.* Uğursuz, şom

ş. -ı dīdār 305b/8

ş. érür 306a/9

ş. olup 303b/16

şūm-fercām < *Far.* Akıbeti uğursuz

ş. +ġa (a'dā-yı ş.) 346a/6

şūmlıġ < *Far.+T.* Uğursuzluluk

ş. tapar 333b/1

ş. +ı birle 306a/14

şunḳar Şahin, yırtıcı bir kuş

ş. 312b/17

ş. -ı tīz-pervāz bile 378a/2

şūr < *Far.* Tuzlu, kekremsi, acı; sıkıntılı

ş. 319b/3

ş. durur 322a/9

şūr-baḫt < *Far.* Bahtı kara, talihsiz, şanssız

ş. (emīr-zāde-i ş.) 309b/2

ş. +nıŋ 343a/7

şūr-engīzlik < *Far.+T.* Uğursuzluk çıkarma, uğursuz olma durumu

ş. +de 321a/16

şūrīde-baḫt < *Far.* Bahtı karmakarışık, bahtsız

ş. 356a/6

şūriş < *Far.* Karışıklık, kargaşa, karmaşa

ş. salıp 348a/4

ş. tüşdi 367a/6

ş. ü telāṭumıdın 319b/1

şūriş-efgen < *Far.* Karışıklık salan, kargaşa salan, karıştıran

ş. 321b/4

şūriş-efzā < *Far.* Karışıklık artıran, kargaşa çıkaran

ş. 321b/5

şūşe < *Far.* Gümüş veya altın külçesi (Metinde, aşırı soğuktan dolayı buz tutan kütle, gümüş külçesine benzetilerek anlatılmıştır.)

ş. baġlap 379a/7

şuyū' < *Ar.* Yayılma, herkesçe duyulma

ş. tapıp 335a/14, 374a/14

şüce'ā < *Ar. şüce'ā'* Yiğitler, cesurlar, kahramanlar

ş. -yı düşmen-şikār bile 339b/16

ş. -yı kīne-güẕār 345b/14

ş. ve abṭāl 340a/4

şükr < *Ar.* Yapılan bir iyiliğe karşılık memnuniyet ve minnettarlık ifade etme, teşekkür; Allah'a duyulan minneti dile getirme

ş. 361a/16

ş. +in 314b/6

şükrāne < *Ar.* Yapılan iyiliğin değerini bilme göstergesi

ş. +siġa 311b/12

şükrüllāh < *Ar.* Allah'a şükür

ş. 372b/6

şükūh < *Far.* Görkem, büyüklük, ululuk

ş. +ıdın 322b/7

şürb < *Ar.* İçme, içilme

ş. (ekl ü ş.) 351b/17

şürū' < *Ar.* Başlama

ş. +ı (muḳaddeme-i ş.) 365a/11

ş. +ıda 375a/13

T/Ṭ

tā < *Far.* -e kadar, değin (Edat)

t. 301b/16, 302a/7, 302a/9, 303a/13, 305a/10, 307a/14, 307a/5, 307b/4, 314a/11, 314b/16, 315a/7, 316a/10, 317a/8, 317b/11, 317b/15, 324a/15, 332a/12, 334b/8, 335b/13, 336a/4, 337b/9, 341a/15, 342a/4, 344b/16, 345a/4, 347a/4, 353a/5, 354b/1, 355a/2, 359b/13, 363a/14, 364a/6, 365b/5, 366b/7, 367a/6, 367b/14, 367b/15, 368a/2, 368b/15, 369a/15, 370b/9, 371b/6, 371b/11, 373b/5, 376a/12, 376a/7, 377a/15, 378a/8

ta‘addī < *Ar.* Saldırma, haksızlık, adaletsizlik, zulüm

t. +sidin 370a/10

t. yétkürürler érdi 309a/11

ta‘alluḳ < *Ar.* İlgili olma, ilgili, ilişkin, ilgi, bağlantı

t. 376a/9

t. -ı cismānīni (intisāb-ı t.) 337b/15

t. tapıp 360a/6

ta‘alluḳāt < *Ar.* İlgililer, yakınlar

t. +ınıŋ 343a/2

ṭa‘ām < *Ar.* Yemek, aş

ṭ. 307a/15, 351a/14, 351b/15

ṭ. bérip (āş u ṭ.) 337b/5

ta‘arruż < *Ar.* Saldırı, hücum, askerî kuvvetlerin düşman üzerine saldırması

t. -ı lā-kelām bile 309a/17

ta‘assür < *Ar.* Güçleşme, güç ve çetin hâle gelme

t. -i lā-kelām bile 349b/2

ṭā‘at < *Ar.* İbadet etme, Allah’ın emirlerini yerine getirme, itaat

ṭ. 335b/13

ṭā‘at-dārlıġ < *Ar.+Far.+T.* İtaat, emre uyma, boyun eğme durumu

ṭ. 319b/17

ṭā‘aten < *Ar.* İtaat ederek

ṭ. (sem‘an ve ṭ.) 316b/14

ta‘azzür < *Ar.* Güçleşme, imkânsız hâle gelme

t. -i tamām 349b/2

tāb < *Far.* Güç, kuvvet; ışık, parlaklık, aydınlık

t. körgüzüp 321b/6

t. +ıdın 315b/15

ṭab‘ < *Ar.* Tabiat, huy, mizaç, yaradılış

ṭ. -ı sa‘ādet-yārıġa 374b/15

ṭ. +ıŋ érür 367a/3

ṭab‘-güşā < *Ar.+Far.* İç açan, gönlü ferahlatan

ṭ. +dur 315b/9

ṭab‘-peẕīr < *Ar.+Far.* Huy edinen, bir şeyi alışkanlık hâline getiren

ṭ. ḳılur (reh-i ṭ.) 321a/9

ṭabaḳāt < *Ar.* Tabakalar, katmanlar

ṭ. -ı āsmānda 351a/7

ṭ. +ıdın 310a/14

tābān < *Far.* Işıklı, parlak

t. +ı (māh-ı t.) 307b/7

ṭabānça < *Far. ṭamānça* 1. Tabanca, kısa, hafif ateşli silah

ṭ. urdı (‘ālem yüziġa) 379a/1

2. Tokat, tokatlama

ṭ. 346a/15

ṭabāyi‘ < *Ar.* Yaradılışlar, huylar, karakterler

ṭ. -i ḫalḳ 365b/15

ṭabbāḫ < *Ar.* Aşçı

ṭ. +lar 351a/10

tābende < *Far.* Parlayan, parlak, ışık saçan

t. 311b/4

ṭabḫ < *Ar.* Pişirme, yemek yapma

ṭ. +nı (esbāb-ı ṭ.) 307a/13

ṭabī‘ī < *Ar.* Doğuştan gelen, yaradılışa ait, yaradılışla ilgili; olağan

ṭ. -yi ḥayvānī (ef‘āl-ı ḳuvā-yı ṭ.) 333a/9

tābiş < *Far.* Parlayış, parıltı, parlak, aydınlık

t. ḳılur 334b/11

ta‘biye < *Ar.* Askeri savaşılacak alanda düşmana karşı tam tedbir ve düzen içinde yerleştirme, taktik

t. +si 345b/12

ṭabl < *Ar.* Davul

ṭ. -ı ceng (ṣadā-yı ṭ.) 354b/5

tāc < *Far.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri değerli taşlarla süslü başlık

t. (ḫūrşīd-i t.) 366a/3

t. -ı ‘ızz 367a/2

t. -ı tārek-i iftiḫār 353b/11

t. +ınıŋ 311b/3

t. +ıdın 366a/15

tāc-dār < *Far.* Taç sahibi, hükümdar, padişah

t. -ı fīrūze-taḫt 336b/4

t. +ı 311a/11

ta‘cīl < *Ar.* Acele etme, acele ettirme, hızlandırma

t. +ide 347a/17

t. +iġa 337a/4

tācu’l-mülūk < *Far.+Ar.* Meliklerin tacı

t. 376b/12

ta‘dād < *Ar.* Sayma, hesap etme

t. +ıdın 351a/12

tafṣīl < *Ar.* Ayrıntılı ve geniş açıklama

t. +i 333b/8, 348a/11

taġ Dağ

t. 315b/16, 320b/15, 321b/11, 329b/5

t. bolur érmiş 320b/15

t. içre 379a/5

t. ile 316a/1

t. +nı 312a/5

taġallüb < *Ar.* Zorbalık, zorla hüküm sürme; istila

t. 304b/3

t. +i 370a/14

ṭāġī < *Ar.* İsyankâr, başkaldıran, asi

ṭ. 364b/10

ṭ. -yi bed-girdārnıŋ 334b/14

ṭ. -yi mu‘ānedet-endīşler 317a/16

ṭ. édi 364b/2

ṭ. késildi 364b/12

ṭ. +ler 311a/16

ṭ. +lerdin 323b/17

taġyīr < *Ar.* Değiştirme, değişiklik, başkalaştırma

t. -i libās 300b/14

taḥaḳḳuḳ < *Ar.* Gerçekleşme, meydana gelme; kesinleşme

t. tapmas durur (ṣūret-i t.) 371a/17

taḫalḫul < *Ar.* Hava cereyanı, kabarma, şişme, boğumlanma

t. ve tezelzül yétkürdi 323a/12

taḫallüf < *Ar.* Geride kalma, geçilme, arkada bırakılma

t. ḳılıp 313a/7

taḫaşşu‘ < *Ar.* Alçakgönüllülük gösterme, mütevazilik

t. urup durur-miz (cebhe-i t.) 353b/2

taḫayyür < *Ar.* Hayrete düşme, şaşma, şaşırma

t. tişletti (engüşt-i t.) 372a/9

taḫfīf < *Ar.* Hafifletme,

kolaylaştırma, yükünü azaltma
t. tapıp 336b/2
t. taptı 338b/15, 379b/14

taḥḳīḳ < *Ar.* Bir şeyin doğruluğunu araştırma, soruşturma
t. +i 311a/16
t. +i üçün 348b/15

taḫmīn < *Ar.* Akla ve sezgiye dayanarak olacaklarla ilgili fikir yürütme, tahmin, sanma
t. +din (ḫavṣala-ı t.) 335a/4

taḫmīnen < *Ar.* Tahmini olarak, yaklaşık, hemen hemen
t. 318b/15, 325a/11, 329a/12, 341a/6, 348b/1

taḫrīb < *Ar.* Harap etme, yıkma, kırıp dökme
t. +iġa 358a/1

taḥrīk < *Ar.* Hareket ettirme, harekete geçirme, kımıldatma, oynatma
t. açtı (pençe-i t.) 379a/9
t. +i bile 333b/5

taḥrīr < *Ar.* Yazma, yazılma
t. 308b/8

taḥrīṣ < *Ar.* Hırslandırma, aşırı istek duymasını sağlama
t. +i bile (terġīb u t.) 368b/13

taḥṣīl < *Ar.* Elde etme, kazanma, alma, toplama
t. -i rūzī üçün 374a/14
t. -i rūzīdin 335b/15
t. +i üçün 369b/6, 374b/1
t. +iġa 327a/1, 372a/11, 372b/1
t. +idin soŋra 324b/15

taḥt < *Ar.* Alt, aşağı, alttaki, aşağıdaki
t. -ı būriyā-yı evliyā 314a/14
t. -ı ḥükmüŋġa 353a/1

taḥte'ş-şerā < *Ar.* Toprak altı
t. 308a/3
t. +ġa 321a/1

taḫt < *Far.* Taht, hükümdar koltuğu
t. oldı 367a/3
t. üzre bolsa 363b/1
t. +ıġa (pāye-i t.) 363a/6

taḫt-gāh < *Far.* Hükümdar tahtının bulunduğu yer, taht merkezi, başkent
t. -ı ḫuld-ı berīn ḳıldı (reşk-i t.) 368a/8

taḥvīl < *Ar.* Bir durumdan başka bir duruma çevirme, değiştirme, dönüştürme
t. ḳılıp 315b/15
t. +i 315b/2

taḥẕīr < *Ar.* Sakındırma, yasaklama

t. -i lā-kelām bile 319b/17

ṭāḳ < *Ar.* Yapılardaki kemer, kapı ve pencerelerdeki kemerli kısım, kubbe, kümbet

ṭ. -ı nisyānda 301a/16

ṭ. -ı Kā'bedür 363b/16

taḳbīl < *Ar.* Öpme

t. -i āstān bolup (şeref-endūz-ı t.) 330b/17, 352a/17

t. -i bisāṭ boldılar (şeref-endūz-ı t.) 316b/2, 342b/16

t. -i bisāṭ bolup (şeref-endūz-ı t.) 310b/13, 320a/14, 375b/9

t. -i bisāṭ ḳılıp (şeref-endūz-ı t.) 369a/5

t. +iniŋ 328a/6

t. +iġa 375a/8

taḳdīm < *Ar.* Sunma, arz etme, takdim

t. -i meşveretdin soŋra 359a/16

t. +ġa yétkürdiler 332a/3

t. +ġa yétkürmiş érdi 370a/4

t. +ġa yétkürüp 302b/12, 304b/7, 328a/1, 338a/11, 351a/3, 358a/3, 360a/13, 370b/10, 375a/17

t. +ġa yétkürüp durur 329a/6, 331b/6

taḳdīr < *Ar.* Allah'ın her şey hakkında vermiş olduğu ezelî karar, alın yazısı, yazgı, kader

t. 321a/8

t. -i Sübḥānī bile (muḳteżā-yı t.) 335a/12

t. bolup durur (esīr-i ser-pençe-i t.) 303b/5

t. ḳıldılar (esīr-i ser-pençe-i t.) 350b/13, 368b/11

t. +ġa 347b/6

t. +ġa (ser-pençe-i t.) 329a/16

taḳır Katı, kuru ve sert yer, ot bitmez yer; çobanların su için müracaat ettiği yer

t. +ıġa (Aḳ-taban t.) 379b/1

taḳrīb < *Ar.* Vesile, bahane

t. bile 368b/1

taḳrīr < *Ar.* Anlatma, sözle anlatma

t. 308b/8

taḳvā < *Ar.* Allah'ın emirlerini büyük bir dikkatle yerine getirme ve yasaklarından uzak durmada azami titizlik gösterme

t. +ġa 370b/7

taḳvā-dest-gāh < *Ar.+Far.* Takva

kaynağı, takva sahibi, takvalı
t. 372a/14
tal Dal, ağaç dalı
t. 376b/2
tala- Yağmalamak
t. -p 311a/3
ṭal‘at < *Ar.* Yüz, çehre, güzel yüz
ṭ. +ın 363a/6
ṭalāye < *Ar.* Öncü, keşif için önden giden asker, öncü asker
ṭ. ḳılıp (ta‘yīn-i ṭ.) 380a/1
ṭ. kibi 342a/10
ṭaleb < *Ar.* Talep, istek, arzu, dileme
ṭ. -i ḳuvvet üçün 342b/7
ṭ. bolup durur 347a/1
ṭ. étip 324b/10
ṭ. ḳıldı 358a/1
ṭ. ḳılup 310a/12
ṭ. üçün (sevdā ve ṭ.) 348a/13
ṭ. +i üçün 375b/15
ṭ. +iġa 343b/6
ṭāli‘ < *Ar.* 1. Doğan, ortaya çıkan
ṭ. bolup érdi 365a/6
ṭ. bolup 338b/1
ṭ. érdi 373a/17
2. Talih, baht, kıstme
ṭ. -i ercümendniŋ 325b/2, 365a/13
ṭ. +din (mu‘āvenet-i ṭ.) 372a/2
ṭalī‘a < *Ar.* Doğan, ortaya çıkan, görünen; öncü
ṭ. -ı ṣubḥ 339b/5
ṭ. -ı ṣubḥ dék 344b/6
ṭ. -ı ṣubḥdın soŋra 320b/1, 326a/5, 329b/13
ṭ. -ı ṣubḥġa tégrü 331b/7
ṭālibü’l-‘ilm < *Ar.* İlim talep eden, ilim arayan
ṭ. durur érdi (dānişmend-i ṭ.) 310b/9
ta‘līm < *Ar.* Öğretme, belletme, yetiştirme, talim
t. +iġa 371b/7
ṭa‘m < *Ar.* Tat, lezzet
ṭ. ara 340b/6
ṭ. +ıġa 322a/10
ṭama‘ < *Ar.* Aç gözlülük, tamah, bir şeye karşı duyulan aşırı istek
ṭ. 314b/12
tamām < *Ar.* Tam, eksiği olmayan, tamam
t. 322a/5, 353a/1
t. (behcet-i t.) 370a/1
t. (beşāşet-i t.) 310a/9

t. (cehd-i t.) 345b/10
t. (debdebe-i t.) 340b/11, 340b/16, 379b/13
t. (ferāġ-ı t.) 376a/12
t. (ḥużūr-ı t.) 335b/9
t. (kevkebe-i t.) 324b/7, 326b/2
t. (meşaḳḳat-ı t.) 377a/11
t. (nekbet-i t.) 306a/4
t. (raġbet-i t.) 372a/11
t. (renciş-i t.) 309a/17
t. (ṣalā-yı t.) 336a/5
t. (sür'at-ı t.) 322b/17
t. (ta'aẕẕür-i t.) 349b/2
t. (tehdīd-i t.) 319b/17
t. (vesīle-i t.) 310a/12
t. almağı (behre-i t.) 376b/6
t. bile (da'vet-i t.) 336a/5
t. bile (debdebe-i t.) 332a/11
t. bile (izdiḥām-ı t.) 343b/9
t. bile (kevkebe-i t.) 311b/15, 355a/17
t. bile (meşaḳḳat-ı t.) 329a/7
t. bile (ṣalābet-i t.) 303b/8
t. bile (sür'at-ı t.) 361a/13
t. bile (ta'ẕīb-i t.) 334a/11, 354a/16
t. boldı 302a/13
t. tapdılar (refāhiyyet-i t.) 370b/3
t. tapıp (ru'b u hirās-ı istīlā-yı t.) 353a/7

tamāmet < *Ar.* Bütün, hep, tamam
t. 335a/14
t. -i ḥurūfnı 372a/8
t. -i maḳāṣıd u maṭālibi 325b/6
t. -i umerā 320a/16

tamāmī < *Ar.* Bütün, hep, tamam, tam olma, tamamlık
t. 363a/16

tamġa Bir şeyin üzerine belli bir amaçla vurulan işaret, damga, mühür
t. bile 372b/6

ta'mīr < *Ar.* Onarma, onarım, tamir
t. +i 369b/10

tamur Kök, soy, kabile
t. +ıda (aṣl u t.) 369a/2

ṭa'ne < *Ar.* Kınama, ayıplama, hicvetme
ṭ. -i düşnām-endūz bile 341b/2

tansuḳ Nadir, şaşılacak, tuhaf
t. 303b/16

tansuḳāt < *T.+Ar.* Nadir bulunan kıymetli şeyler, hediyeler,

armağanlar

t. -ı girān-māye (pīş-keş ü t.) 375a/10

t. -ı lāyıḳ 358b/17

t. -ı rāyiḳ 342b/17

t. -ı vāfir 318b/4

tanẓīm < *Ar.* Yoluna koyma, düzeltme, iyileştirme

t. -i umūr 335b/2

tanı 1. Güneş doğmadan önceki alacakaranlık, fecir

t. 303a/17, 339b/6

t. atġandın soŋra 380a/16

t. atġunça 303a/3, 311b/12, 324a/15, 342a/9

2. Tuhaf, garip, hayret verici, şaşılası

t. 322a/5

tanlası Yarın, yarınki gün, ertesi gün

t. 318a/15, 319a/13, 324b/11, 325b/15, 327a/6, 331b/12, 340b/13, 346b/17, 348b/17, 353a/2, 358b/8, 359b/5, 361a/11, 377a/7, 378b/4, 379b/12

tap- Bulmak, kabul etmek, elde etmek

t. -ar (bahāne t.) 365a/17

t. -ar (cihān-bānlıġ t.) 360a/17

t. -ar (güncāyiş t.) 373b/6

t. -ar (güẕāriş t.) 368a/5

t. -ar (ḫaber t.) 338b/7

t. -ar (nüzhet t.) 311b/8

t. -ar (sulṭānlıġ t.) 360b/1

t. -ar (şikest t.) 310b/4, 334b/10

t. -ar (şūmlıġ t.) 333a/17

t. -ar (tasṭīr t.) 361b/7

t. -mış (vuḳū‘ t.) 329a/2

t. -mış durur (ẕikr t.) 354a/13

t. -ıp durur (ḥayāt-ı tāze t.) 357a/12

t. -ıp durur (ışdār t.) 338b/10, 354a/3

t. -ıp durur (intişār t.) 374a/16

t. -ıp durur (nüfūẕ t.) 355b/13

t. -ıp dururlar (ber-ḫūrdārlıḳ t.) 321a/14

t. -ıp dururlar (berūmendlıġ t.) 361b/4

t. -ıp dururlar (iḫtişāṣ t.) 329b/16, 330b/17, 332a/5

t. -ıp dururlar (istis‘ād t.) 358b/17

t. -ıp dururlar (şeref-i iḫtişāṣ t.) 378b/14

t. -ıp dururlar (tārīḫ t.) 369a/3

t. -dı (nevā t.) 365b/14

t. -dı (dest t.) 365b/16

t. -dı (ışdār t.) 320a/17

t. -dı (necāt t.) 346a/11

t. -dı (şehādet t.) 344b/3

t. -dı (taṣmīm t.) 311a/16

t. -dı (tekrār t.) 338b/1

t. -tı (āb-rūy t.) 350b/1

t. -tı (ışdār t.) 347b/10

t. -tı (inhizām t.) 365b/12

t. -tı (iḫtişāṣ t.) 304a/5

t. -tı (irtifā‘ t.) 352a/7

t. -tı (istimrār t.) 374a/9

t. -tı (iştidād t.) 342b/1

t. -tı (kām-yāblıġ t.) 365b/15

t. -tı (lāle-rengi t.) 365b/5

t. -tı (necāt t.) 329a/8

t. -tı (nefāẕ t.) 339b/4

t. -tı (nüfūẕ t.) 351a/1, 375a/3

t. -tı (nükhetin t.) 363b/13

t. -tı (ser-efrāzlıġ t.) 350a/11

t. -tı (şāhlıġ t.) 315a/15

t. -tı (taḫfīf t.) 338b/15, 379b/14

t. -tı (vuḳū‘ t.) 310b/1

t. -dılar (istis‘ād t.) 319a/8

t. -dılar (refāhiyyet-i tamām t.) 370b/3

t. -tılar 308a/8

t. -tılar (ḫaber t.) 348b/15

t. -tılar (iḫtişāṣ t.) 308b/1

t. -tılar (istis‘ād t.) 326b/1

t. -tılar (necāt t.) 356b/11

t. -tılar (nevāzişāt-ı kāmil t.) 308a/16

t. -ġay 307b/4

t. -ġay (dest t.) 304b/12

t. -ġay (istiḥkām t.) 359b/14

t. -ġay-miz (dest t.) 347a/10

t. -sun (behre t.) 336a/11

t. -sa maḳhūrlıġ 302a/8

t. -sa (dest t.) 310b/4

t. -sa (mihmīz t.) 312b/1

t. -a alġay (i‘tizāl t.) 302a/7

t. -a almay (yol t.) 307a/9

t. -ıp 319b/16, 359a/16, 375b/16, 377b/7

t. -ıp (ārām t.) 351a/14

t. -ıp (behcetin t.) 302a/12

t. -ıp (dest t.) 340a/11

t. -ıp (ḫaber t.) 308a/5

t. -ıp (ḫaberin t.) 303a/16

t. -ıp (ḥuṣūl t.) 367a/8

t. -ıp (ıṭṭılā‘ t.) 309b/17

t. -ıp (iḫtilāl t.) 333a/16

t. -ıp (iḫtişāṣ t.) 301a/3, 356b/9

t. -ıp (iltihāb t.) 317a/15

t. -ıp (inḥirāfı t.) 315b/15

t. -ıp (intibāh t.) 338b/6

t. -ıp (intifā t.) 367b/9

t. -ıp (istimrār t.) 323b/17

t. -ıp (istis'ād t.) 325a/1, 340a/17, 350a/5, 365a/12

t. -ıp (işti'āl t.) 333b/5

t. -ıp (ḳuvvet t.) 344a/3

t. -ıp (meded ü isti'ānet t.) 312a/7

t. -ıp (mu'arrā t.) 309a/17

t. -ıp (muṭṭali' ve āgāhlıġ t.) 355a/1

t. -ıp (necāt t.) 300b/13, 337a/2

t. -ıp (ru'b u hirās-ı istīlā-yı tamām t.) 353a/7

t. -ıp (ser-geştelik t.) 321a/6

t. -ıp (şeref-i iḫtişāṣ t.) 314b/4, 349b/16

t. -ıp (şikest t.) 305a/11, 305a/6, 306a/4, 330a/5

t. -ıp (şuyū' t.) 335a/14, 374a/14

t. -ıp (ta'alluḳ t.) 360a/6

t. -ıp (taḫfīf t.) 336b/2

t. -ıp (vefāt t.) 341b/8

t. -ıp (vuḳū' t.) 331a/2

t. -ıp (zīb t.) 365b/6

t. -ġunça (irtifā' t.) 307b/2

t. -ġaç (ıṭṭılā' t.) 328a/1

t. -ġan (binā t.) 322a/16

t. -ġusı durur 347b/4

t. -ġusı durur (tasṭīr t.) 365a/9, 365b/1, 373b/15

t. -ıp durur érdüm (tārīḫ t.) 324a/7

t. -ıp durur érdi (güẕāriş t.) 334b/6, 348a/11, 359a/4, 372b/13, 375b/14

t. -ıp durur érdi (iḫtişāṣ t.) 370a/17

t. -ıp durur érdi (necāt t.) 357a/8

t. -ıp durur érdi (vuḳū' t.) 334b/9, 342b/8

t. -ıp durur érdi (ẕikr t.) 309a/13

t. -ıp édi (noḳṣān t.) 372b/9

t. -madılar (çāre t.) 329a/2

t. -madılar (çāresin t.) 341a/12

t. -mas durur (ṣūret-i taḥaḳḳuḳ t.) 371a/17

t. -mas (intiẓām t.) 333a/3

t. -mayın (yol t.) 303a/7

tapıl- Bulunmak, olmak, elde edilmek

t. -ur 366a/14

t. -ur (kem t.) 322a/13

t. -mas 333a/5

t. -madı 305b/15

t. -may durur érdi 352b/5

tapmaġ Bulmak, kabul etmek, elde etmek → **tapmaḳ**

t. +ı (i'tibār t.) 367a/15

t. +ı (vuḳū' t.) 347a/12

tapmaḳ Bulmak, kabul etmek, elde etmek → **tapmaġ**

t. 316a/5

t. (dest-res t.) 314a/11

tapşur- Emanet etmek, teslim etmek, ulaştırmak

t. -up 309b/13, 330b/15, 352a/12, 357a/6

t. -up durur érdi (ḳābıżu'l-ervāḥġa t.) 358b/2

t. -up dururlar 356b/10

tār İp, iplik

t. +ı 351b/4

ṭarab < *Ar.* Eğlence, neşe, şenlik

ṭ. (dāmen-i ṭ.) 365b/14

ṭ. (ḫīnā-ger-i ṭ.) 365b/13

ṭarab-fezā < *Ar.+Far.* Neşe artıran, ferahlık veren

ṭ. (cām-ı ṭ.) 365b/2

tārāc < *Far.* Yağma, talan, çapul

t. bile (seyl-i t.) 355b/5

t. étip (ġāret ü t.) 374a/12

t. eyledi 362b/17

t. ḳılıp (ġāret ü t.) 329b/7, 340b/9

t. u esīr étip (ġāret ü t.) 359b/17

t. u teṭāvüldin 355b/10

t. ve esīr ḳılıp 307a/8

t. +ġa (ḳabża-ı t.) 304b/4

t. +dın (nehb ü t.) 355b/15

ṭaraf < *Ar.* Yön, ciyet, taraf; bölge

ṭ. 312b/10, 312b/15, 340b/6, 348a/8, 352b/15, 352b/16

ṭ. +ġa 312a/11, 320a/11, 343b/7, 346a/7, 354b/17, 358a/9, 360b/7, 373b/8, 374a/14

ṭ. +ke 325a/11, 378b/7

ṭ. +da 347a/4

ṭ. +dın 304b/14, 335b/12, 337a/15, 340a/7, 345b/16, 377a/15

ṭ. +ını 329b/6
ṭ. +ın 354a/5
ṭ. +ığa 316b/4, 339b/9, 359a/17, 380a/4
ṭ. +ıda 312b/8, 379b/1
ṭ. +ıdın 321b/17, 330a/16, 342a/8, 354b/4

ṭaraḳan ṭaraḳ < *Ar.* Gürültü, vurma veya çarpma sesi (Metinde "atların toynaklarının buza değmesi sırasında çıkardığı ses"i ifade için kullanılmıştır.)
ṭ. 322b/13

ṭarāvet < *Ar.* Tazelik, körpelik, canlılık
ṭ. +idin (dāmen-i ṭ.) 325b/4

tārek < *Ar.* Başın üst kısmı, tepe
t. -i iftiḫār (tāc-ı t.) 353b/11
t. -i sa'ādetiġa 373a/14
t. +iŋ bile (şeref-i t.) 366a/15

ṭārem < *Far.* Kubbe, kümbet, dam
ṭ. 316a/1
ṭ. +iniŋ 376b/16

ṭarḫ < *Ar.* Düzenleme, kurma, tertip etme, plan
ṭ. -ı muṣālaḥa 305a/10
ṭ. étip 321b/5
ṭ. +ın salıp (ḳulluḳ ṭ.) 310a/11

Tarḫānlıġ Hükümdar ailesi ve devlet için yararlık göstermiş olmaları karşılığında kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişilere verilen unvan, yüksek rütbeli devlet görevlilerinin unvanı, tarhanlık
T. 372b/5

ṭārī < *Ar.* Birdenbire ortaya çıkan, ansızın görünen, aniden beliren
ṭ. boldı 338b/14

ta'rīf < *Ar.* Bir şeyin, bir yerin veya bir kimsenin özelliklerini detayıyla anlatma, ayrıntılı olarak bildirme
t. +iġa 365a/12

tārīḫ < *Ar.* Bir olayın gerçekleşme zamanı, bir olayın meydana geldiği gün, ay ve yılı kesin olarak belirten söz veya yazı, tarih
t. 324a/8, 324a/11 (2 defa), 364a/11, 364a/13, 364b/13, 364b/2, 364b/9, 365a/3, 365a/5, 365a/8, 365a/9
t. -i feṯḥ-i Aral 362b/9

t. -i hicrī 322a/2, 335a/1, 374a/12, 377a/3

t. bolsa 365a/5

t. bolur 324a/11

t. érdi 364a/11

t. tapıp durur érdüm 324a/7

t. tapıp dururlar 369a/3

t. +de 362b/14

t. +ini 364b/12, 364b/8, 365a/10

t. +in 361b/5

ṭarīḳ < *Ar.* Yol, benimsenen tutum, yöntem; vesile, sebep → **ṭarīḳa**

ṭ. (ḳaṭ'-ı ṭ.) 363b/6

ṭ. -ı 'adāletde 376b/12

ṭ. -ı firārda 340a/14

ṭ. -ı firārġa 348b/10

ṭ. -ı hidāyet (sālik-i ṭ.) 338a/9

ṭ. -ı 'inād (ḳadem-fersā-yı ṭ.) 353a/12

ṭ. -ı ṣāyibe-i ḫavāḳīn durur 343a/16

ṭ. -ı sünnet-i nūr u ṣafā 363a/4

ṭ. -ı temkīn ḳıldı (ārām-güzīn-i ṭ.) 349a/7

ṭ. ḳılıp (ḳaṭ'-ı ṭ.) 374a/17

ṭ. +ıġa 303b/3, 316b/3, 324b/7, 330a/5, 333a/14, 360b/3, 380a/10

ṭ. +ıda 347b/15, 366a/6

ṭ. +ıdın 320a/6, 353a/17

ṭarīḳa < *Ar.* Yol,benimsenen tutum, yöntem; vesile, sebep → **ṭarīḳ**

ṭ. +da 308a/6, 323a/17, 356b/6, 358b/4, 368b/4

ṭ. +sı bile 309b/10, 319a/11, 334a/13, 334b/15, 334b/2, 348a/15, 356b/14, 374b/7

ṭ. +sın 333b/9

ṭ. +sıda 320a/9, 372b/17

ṭarīḳat < *Ar.* Allah'a ve onun rızasına ulaşmak amacıyla tutulan yol; bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlakını güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı, tevhidin hakikatine ulaşmayı amaç edinen tasavvuf yolu

ṭ. (imām-ı ehl-i ṭ.) 313b/15

ṭ. (ḳuṭb-ı ṭ.) 338a/1

ṭ. -ı iḥtişāmġa (fuḳarā-yı ṭ.) 338a/3

ta'rīż < *Ar.* Genişleme, geniş hâle gelme, yayılma, şümullü olma

t. +ıda 350b/14

tarḳa- Dağılmak, ayrılmak, yayılmak

t. -p 343b/7

tarḳat- Dağıtmak

t. -ıp (ḫumār t.) 328b/11

tart- Tartmak, çekmek

t. -ar (fesād u zevālġa t.) 333a/12

t. -saŋ 367a/11

t. -ıp 304b/14, 336a/17, 346a/6, 363b/3

t. -ıp (ḫavāṭır t.) 303a/3

t. -ıp (raḳam-ı fesḫ t.) 375b/11

t. -ıp (ser-gerdānlıġ t.) 303a/4

t. -ıp (ser-geştelik t.) 370a/15

t. -ıp (naẓm silkige t.) 361b/2

t. -ıp (sitem t.) 315a/17

t. -ıban 314a/10

tartmaġ Tartmak, çekmek

t. +ı 336a/12

ṭarz < *Ar.* Bir kimseye özgü davranış, biçim, şekil, üslup

ṭ. -ı cür'etin 363a/1

taṣadduḳāt < *Ar.* Sadakalar, sadaka olarak verilen şeyler

t. -ı bī-şumār bile 350b/6

taṣārīf < *Ar.* Değişiklikler, farklılaşmalar

t. -i eyyām 370a/14

taṣarruf < *Ar.* Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım

t. +ıġa 360a/5

t. +ıġa kéyürüp dururlar (ḥayṭa-ı t.) 330a/17

t. +ıda durur érdi 340a/2, 349a/17

t. +ıda durur 375b/3

t. +ıdın 304b/9, 376b/6

taṣavvur < *Ar.* Zihinde canlandırma, kurma, göz önüne getirme, tasarlama

t. ḳılġan 319b/10

t. ḳılıp 320a/3

t. ḳılur érdi 340a/5

taṣdī' < *Ar.* Can sıkma, baş ağrıtma, rahatsız etme

t. (be-dūn-ı t.) 347b/2

t. (bī-teşvīş ü t.) 371b/14

t. çékip 342a/12, 368a/14

t. çékmeyin 367b/6

taṣfiye < *Ar.* Saf hâle getirme, arıtma, temizleme

t. +siġa 325a/16

ta'sīr < *Ar.* Güçleştirme, güçleştirilme

t. -i eyyāmdın (küdürāt-ı t.) 335b/11

taṣmīm < *Ar.* Niyetlenme, bir şeyi yapmaya kesin karar verme

t. tapdı 311a/16

taṣrīḥ < *Ar.* Açıkça ortaya koyma, açık açık söyleme, açıkça ifade etme

t. +i 318a/4

tasṭīr < *Ar.* Yazma, satırları dizme

t. tapar 361b/7

t. tapġusı durur 365a/9, 365b/1, 373b/15

taş Dış, dış taraf

t. +dın 322a/16, 379a/5

taşḳarı Dışarı

t. 376a/4

t. çıḳa almay 353b/16

t. durur érdi 351a/12

taşla- Atmak, dışarı çıkarmak

t. -p 310a/1, 319b/8, 357b/7

t. -p (yerge t.) 342b/3

t. -p dururlar 310a/7

ṭav‘ < *Ar.* Bir şeyi isteyerek yapma, gönül rızasıyla yerine getirme, itaat etme, uyma

ṭ. bile 366b/7

ṭav‘an < *Ar.* İsteyerek, kendi rızasıyla (“ṭav‘an ve kerhen” sözü “ister istemez” anlamındadır.)

ṭ. ve kerhen 305b/13

ṭavāyif < *Ar. ṭavā’if* Topluluklar, gruplar, zümreler, taifeler

ṭ. -i ümemniŋ 374a/13

ṭ. +idin 311a/2, 319b/8, 373b/16

ṭavf < *Ar.* Bir şeyin etrafında dönme, dolaşma, tavaf

ṭ. +ıġa 350b/4

ta‘vīḳ < *Ar.* Geciktirme, oyalama, alıkoyma

t. 335b/4

ṭavīle < *Ar.* 1. Uzun

ṭ. (meşveret-i ṭ.) 307a/17

2. İplerle birbirine bağlanmış uzun hayvan katarı; tavla

ṭ. (merākib-i ṭ.) 334b/17

ṭaviyyet < *Ar.* Gönülde saklı duran istek, niyet

ṭ. +din (ṣafā-yı ṭ.) 375a/12

ṭāvūs-çetr < *Ar.+Far.* Gölgesi tavus kuşu gibi, tavus gölgeli

ṭ. urġan 338a/16

tavuşḳan Tavşan

t. 321a/5

t. dağı 312b/11

tavżīḥ < *Ar.* Açıklama, açıkça ifade etme, açıklığa kavuşturma

t. +i 359a/4

ṭāyife < *Ar. ṭā'ife* Topluluk, zümre, kabile

ṭ. +siniŋ 310a/14

ta'yīn < *Ar.* Bir şeyi belirleme, kararlaştırma; bir kimseyi bir işte görevlendirme, atama

t. 349a/7

t. -i ṭalāye ḳılıp 380a/1

t. ḳıldı 324b/3, 336a/4, 360a/3, 371b/11, 378a/17

t. ḳılıp dururlar 302b/11

t. ḳılıp 326a/1, 370a/9, 372a/17, 372a/5, 378a/5

ṭāyir < *Ar. ṭā'ir* Uçan, uçucu; kuş

ṭ. (nesr-i ṭ.) 377b/16

ṭayr < *Ar.* Kuş

ṭ. (vaḥş u ṭ.) 312b/13

ṭayy < *Ar.* Dürüp bükme, katlama; aşma, geçme

ṭ. -ı menāzil 332b/2

ṭ. eyler 339a/14

ṭayyibe < *Ar.* İyi, güzel, hoş

ṭ. +leriġa (ervāḥ-ı ṭ.) 337b/6

tāz < *Far.* Koşma, koşu

t. körgüzüp durur (tek ü t.) 378b/7

tażarru' < *Ar.* Yalvarıp yakarma, yakarış

t. (dest-i t.) 353b/1

t. bolup (cebhe-sā-yı t.) 304b/17

t. +da 350a/13

tāze < *Far.* Taze, körpe, genç

t. 307a/14, 314a/4, 315b/8

t. (reng-būy-ı t.) 347b/3

t. tapıp durur (ḥayāt-ı t.) 357a/11

t. ve reyyān 302b/17

t. ve sīr-āb ḳılmaḳ 314b/15

t. vü ter ḳılur 315a/1

ta'ẕīb < *Ar.* Azap verme, eziyet etme

t. -i tamām bile 334a/11, 354a/16

ta'ẓīm < *Ar.* Saygı gösterme, yüceltme, saygı ile eğilme

t. ü tebcīlide 376a/5

t. ü tekrīmide 375a/17

t. ü tevḳīride 327b/17

t. bile (ḳadīm-i t.) 350a/4

t. +iġa 313a/12

te‘ākụb < *Ar.* Birbirini izleme, takip

t. 329a/5

t. étip (nigāhīş ve t.) 349a/3

t. ḳıldı 346b/7

t. ḳıldılar 310a/17, 310a/6, 328b/17

t. ḳılıp 303b/5, 308a/13, 330b/4

t. ḳılurġa 305b/15

t. yétip 345b/13

t. +ıġa 307b/16, 357b/1, 368b/17

te‘ālā < *Ar.* “Yüce olsun, ulu olsun.” manasında cenab-ı Allah’ın kudsiyet ve büyüklüğüne hürmeten söylenen söz

t. +nıŋ 314b/6

t. +nıŋ (tebāreke ve t.) 377b/11

tebādīl < *Ar.* Değişiklikler, farklılaşmalar

t. -i a‘vām 370a/14

tebāreke < *Ar.* “Mübarek etsin, kutlu kılsın.” manasında bir iyi dilek sözü, dua

t. ve te‘ālānıŋ 377b/11

tebāşīr < *Ar.* Müjde

t. +ini körgüzdi 307a/16

tebcīl < *Ar.* Saygı gösterme, yüceltme, ululama

t. +ide (ta‘ẓīm ü t.) 376a/5

tebdīl < *Ar.* Değiştirme, dönüştürme, başka bir hâle getirme

t. -i aḥvāl ḳılıp 300b/14

tebeh-kār < *Far.* Harap eden, mahveden, yakıp yıkan, bitiren

t. (mücrim-i t.) 353a/9

teblīġ < *Ar.* Bildirme, duyurma, ulaştırma, tebliğ

t. -i risālet 319b/16

tebyīn < *Ar.* Beyan etme, açık açık anlatma

t. +i 368b/11

tecārüb < *Ar. tecārib* Tecrübeler, deneyimler

t. 302a/11

t. üçün 302a/11

tecebbür < *Ar.* Büyüklenme, kibirlenme, gururlanma; zorbalık gösterme

t. (tekebbür ü t.) 374b/12

tecellüd < *Ar.* Kendini güçlü göstermeye çalışma, yalancı kahramanlık

t. 330a/8

techīz < *Ar.* Bir iş için gerekli şeyleri tamamlama, donatma

t. +iġa 335a/3

tecrübe < *Ar.* Yaşayarak elde edilen kazanımlar, deneyim, tecrübe

t. 302a/10

tecvīd < *Ar.* Kur'an-ı Kerim'i uzatma, vurgu vb. kurallara uygun olarak okuma

t. 371b/1, 372a/7

t. (ʿilm-i t.) 371b/16

t. (ḳavāʿid-i t.) 372a/13

t. +de (ʿilm-i t.) 371b/4

tedārik < *Ar.* Bir şeyi elde etme, sağlama, hazırlık yapma

t. -i fesādıġa 369a/17

tedbīr < *Ar.* Önlem, ihtiyat, tedbir

t. 333a/11

t. (kemend-i t.) 341a/15

t. -i nefs 333a/9

t. -i pīrāne 349a/5

t. bile 345a/1, 345a/5

t. +i 363a/10

t. +i bile 305a/10

t. +iniŋ 370b/6

t. +iġa (vāḥid-i t.) 333a/4

teʾdīb < *Ar.* Haddini bildirme, terbiye etme, edeplendirme

t. ü gūşmālı üçün 308b/14, 328a/13, 348a/10

t. ü gūşmālın 317a/17, 334b/15

t. ü tenbīhi üçün 369a/14

t. +i 375a/11

t. +i üçün (tenbīh ü t.) 374b/16

t. +ini 375b/12

t. +iġa 359a/3

t. +idin 375a/2

tedmīr < *Ar.* Mahvetme, yok etme

t. +in (ḳal' u t.) 336b/9

tedrīc < *Ar.* Derece derece, yavaş yavaş ilerleme, dereceleme

t. bile 338b/2

tedrīs < *Ar.* Ders verme, öğretim

t. -i Medrese-i Çūbīn 372a/15

teʾemmül < *Ar.* Bir işi ayrıntılarıyla düşünme, düşünüp taşınma

t. ḳılıp (lemḥa-ı t.) 315a/11

tefāvüt < *Ar.* Birbirinden farklı olma, iki şey arasındaki farklılık

t. yétmes 322a/10

teferrüc < *Ar.* Ferahlama, içi açılma, gezintiye çıkarak sıkıntıdan uzaklaşma; gezinti

t. 302a/14

tefriḳa < *Ar.* Ayrılık, nifak, ihtilaf, bozuşma

t. 305a/13

t. yétmegi (seng-i t.) 376b/5

tefvīż < *Ar.* Bir işi bir kimseye ihalet etme, işi veya bir görevi bir kimsenin üzerinde bırakma, dağıtım

t. ḳıldı 370a/12

t. ḳılıp 323a/16, 326b/11, 357a/3

tehdīd < *Ar.* Bir kimseyi herhangi bir şey ile korkutma, gözdağı, tehdit

t. -i tamām 319b/17

t. bile (pend ü naṣīḥat ü t.) 317b/15

tehem-ten < *Far.* İri yarı ve uzun boylu yiğit, İran'ın mitolojik kahramanlarından Zaloğlu Rüstem'in lakaplarından biri

t. érür 303b/9

t. -i dilīr 347b/17

t. -i neberd 313a/4

t. -i rūzgār 343b/15

tehevvür < *Ar.* Aşırı derecede kızma, öfkeden köpürme, küplere binme

t. ü ṣarāmet sürüp (yekrān-ı t.) 345b/6

t. ve mübārezet 305a/6

t. +ler bile (ehl-i t.) 349a/9

t. +lerni (ṣāḥib-i t.) 335a/5

tehevvürlıḳ < *Ar.+T.* Aşırı derecede kızma, öfkeden köpürme durumu

t. 341a/17

te'ḫīr < *Ar.* Erteleme, sonraya bırakma

t. 335b/5

tehiyye < *Ar.* Hazırlama, hazırlık

t. +siġa 312a/12, 320a/17, 336b/9, 351a/1, 375a/4

t. +sidin 376b/9

t. +sidin soŋra 306a/16

te'ḫīẕ < *Ar.* Alma, kabul etme, toplama

t. -i zekˇātın dağı 327a/2

tehniyet < *Ar.* Tebrik etme, kutlama; "Hoşgeldin." deme

t. (āvāz-ı t.) 361a/15

t. +ġa 373b/3

t. +i üçün 369a/6

t. +ide 361b/6

tehniyet-nāme < *Ar.+Far.* Tebrik

mektubu
t. bile 369a/7
t. +ler 361b/2
tek < *Far.* Koşma, seğirtme
t. ü tāz körgüzüp durur 378b/7
teḳābül < *Ar.* Karşı karşıya olma, karşılık
t. +ide 340b/17
t. +idin 346a/8
tekāpū < *Far.* Koşuşturma, sağa sola koşarak araştırma
t. körgüzüp 326a/12
teḳārüb < *Ar.* Yaklaşma, yakınlaşma, iki şeyin birbirine yakın olma durumu
t. üçün 302a/12
tekāver < *Far.* Hızlı koşan at, binicisini sarsmadan ilerleyen at
t. +in sürüp durur 320b/10
tekbīr < *Ar.* Allah'ı ululama, Allah'ın yüceliğini belirtmek için söylenen "Allahuekber" sözü
t. +din (ġulġule-i t.) 348a/3
tekebbür < *Ar.* Kibirlenme, gururlanma, böbürlenme
t. ü tecebbür 374b/12
tekrār < *Ar.* Yineleme, tekrar, bir işin veya davranışın yeniden yapılması
t. ḳılmaḳ 374b/11
t. tapdı 338a/17
t. +ıdın 372a/13
tekrīm < *Ar.* Saygı gösterme, yüceltme
t. +ide (taʿẓīm ü t.) 375a/17
tekye < *Ar.* Güvence, dayanak; tekke
t. ḳılıp 322b/4, 343b/12
telāş < *Ar.* Telaş, heyecan ve aceleyle karışık davranış; kargaşa, karışıklık
t. (āyīn-i t.) 340a/8
t. eyleben 344a/16
t. eylep 301b/3
t. eyler 333b/15
telāṭum < *Ar.* Dalgaların çarpışması, dalgalanma, denizin dalgalanmış hâli
t. eylerde 321b/10
t. +ınıŋ 321b/2
t. +ıdın (şūriş ü t.) 319b/1
telāṭum-ḫīzlik < *Ar.+Far.+T.* Dalga kaldırma durumu, dalgalanma
t. +de 321b/1
telef < *Ar.* Yok etme, öldürme
t. boldı 325a/8

t. bolup durur 379b/4

telḫ < *Far.* Acı

t. oldı 304a/9

telḫ-kām < *Far.* Damağı acı, (mec.) kederli, acılı

t. bolmasun 338b/16

temāşā < *Far.* Bakma, seyretme, gezip dolaşma

t. (vaḳf-ı t.) 373b/8

t. ḳılıp 302a/12

t. ḳılsa 363b/6

t. sarı (ḫāṭır-ı t.) 302a/9

t. üçün 331b/10

t. +ġa 302a/11

t. +sıdın soŋra 332a/6

temekkün < *Ar.* Bir yeri mekân edinme, yurt edinme, yerleşme

t. 333a/6

temennā < *Ar.* Arzu, istek, dilek

t. +sı bile 377a/14

t. +sıda 369b/16

t. +sıdın (çāşnī-yi t.) 351a/7

temerrüd < *Ar.* Dikbaşlılık, direnme, inat, karşı koyma

t. 308b/5, 309a/7

t. ü ‘iṣyān 374a/6

t. üze 333b/15

temevvüc < *Ar.* Dalgalanma, çalkalanma

t. +idin 379a/2

temeyyüz < *Ar.* Kendini gösterme, benzerleri arasından sıyrılma, yükselme

t. 347a/16

temhīd < *Ar.* Düzeltme, düzenleme, düzgün hâle getirme, iyileştirme

t. -i ibtidā 367b/13

t. bile 352a/9, 377a/16

temkīn < *Ar.* Ağırbaşlılık; bir işin sonucunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma

t. (kūh-ı t.) 349a/11

t. bile (āyīn-i t.) 344a/13

t. bolup dururlar (mesned-nişīn-i t.) 351b/9

t. ḳıldı (ārām-güzīn-i ṭarīḳ-ı t.) 349a/7

temṡīl < *Ar.* Misal getirme, özellikle öğüt ve ibret alınması için bir olayı anlatma (Metinde küçük bir hikâyenin başlığı olarak kullanılmıştır.)

t. 323b/16

temyīz < *Ar.* Ayırma, inceleyip seçme, iyiyi kötüden ayırma

t. eyle 364b/9

ten < *Far.* Gövde, vücut, beden

t. ü şāḫıġa 316a/8

t. +de 303b/17

tenāvül < *Ar.* Yeme, yenilme, yeme içme

t. +iġa 303b/1

tenbīh < *Ar.* Uyarı, ikaz, tenbih

t. 373b/14

t. -i belīġ yétkürse 344b/16

t. ü te'dībi üçün 374b/16

t. +i üçün (te'dīb ü t.) 369a/14

tene < *Far.* Vücut, beden, gövde

t. +sidin 303b/15

teng < *Far.* Eşya, yük hayvanlarının her iki tarafına yüklenen yükün her biri, içi dolu çuval, denk

t. ü ḥayvān u ādem bolup 316a/4

tengnā < *Far.* Dar yer, dar mekân, sıkıntılı yer

t. -yı 'ademġa 329b/8

t. -yı ġurbetde 369b/15

t. -yı ḥiṣār içre 367a/16

t. -yı muḥāṣara 305a/14

t. -yı muḥāṣarada 336a/13

t. -yı muḥāṣaraġa tutup 359a/15

t. -yı muḥāṣaranı 344b/17

t. -yı zindānda 376a/17

tengraḳ < *Far.+T.* Daha dar, daha sıkıntılı

t. bolġay 353a/6

tenhā < *Far.* Kalabalık olmayan, ıssız, tenha

t. 316a/13

tensīm < *Ar.* Nefes, soluk, teneffüs

t. +i bile 331b/16

tenūmend < *Far.* İri gövdeli, cüsseli

t. 339a/13

ter < *Far.* Taze, yeni

t. 316a/2

t. ḳılur (tāze vü t.) 315a/1

teraḳḳī < *Ar.* Yükselme, gelişme, ilerleme

t. bérip 370a/12

t. ḳılıp 360a/10

teraḳḳub < *Ar.* Bekleme, gözetleme

t. u 'āṭıfeti bile (meyāmin-i t.) 302b/17

terāküm < *Ar.* Birikme, yığılma, toplanma

t. +i 321b/3

terbiyet < *Ar.* Terbiye, hafif bir ceza verme, hafifçe cezalandırma

t. +idin 372b/16

tereddüd < *Ar.* Tereddüt, kararsızlık, duraksama

t. 374a/15

t. (bī-vuḳū'-ı t.) 347b/2

t. -i reft ü āmed ḳılurlar érdi 374b/1

terennüm-sāz < *Ar.+Far.* Şarkı söyleyen, terennüm eden

t. étip 373b/12

terfiye < *Ar. terfi'e* Dirlik ve düzen dileğinde bulunma, huzur dileme

t. -i aḥvālın 335b/2

terġīb < *Ar.* Rağbet ettirme, isteklendirme

t. u taḥrīṣi bile 368b/13

terk < *Ar.* Bırakma, vazgeçme, uzaklaşma

t. -i ḫilāf ḳılmas érse 369b/1

t. -i māl eylegey 307b/5

t. tutup 306a/15

tertīb < *Ar.* Düzen, düzenleme, sıraya koyma, hazırlama

t. -i sipāh 380a/1

t. bérdiler 351a/11

t. bérip 352a/10

t. bérip durur 351a/6

t. +iġa 335a/2, 373a/15

tervīc < *Ar.* Değerini artırma, bir şeyin tercih edilir olmasını sağlama

t. 372b/7, 372b/8

t. +iġa 371b/2

tesāhül < *Ar.* Yumuşak davranma, iyi tavır sergileme

t. 378a/10

teshīr < *Ar.* Ele geçirme, elde etme, zaptetme, istila etme

t. bile (irāde-i t.) 349b/14

t. ḳılıp 374b/5

t. +i 368a/7

t. +iniŋ 311b/1, 317b/1, 319a/16, 320a/16, 374b/9

t. +in 336b/8

t. +iġa 308b/2, 324a/17, 337b/13, 341a/16, 342b/11, 347a/10, 372b/17

t. +iġa dağı 346b/11

t. +ide 325a/17

te'şīr < *Ar.* Etki, etkileme

t. -i iḳbāl-ı ḫaḳanīdin 340a/9

t. körgüzdi 379a/3

t. +i 323a/6

tesliyye < *Ar.* Teselli etme, avutma

t. -i ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭır üçün 316a/11

tesviye < *Ar.* Bir şeyi bir yer ile aynı düzeye getirme, düz hâle getirme, düzeltme

t. -i ṣufūf 330b/4

t. -i ṣufūfdın soŋra 345b/15

t. +siġa 345b/12

teşebbüs < *Ar.* Bir işi yapmak için harekete geçme, başlama, girişim

t. 333b/2

teşhīr < *Ar.* Gösterme, sergileme, herkese duyurma

t. üçün 314b/11

teşne < *Far.* Susamış, susuz, susuz kalmış

t. +ler 308a/4

teşrīf < *Ar.* Teşrif, şereflendirme, onurlandırma

t. 331a/12, 331b/10

t. -i isti'ānet bile 350a/11

t. -i kerāmetdin 350b/8

t. -i sa'ādet birle 350b/1

t. éltip 312a/6

teşrīfāt < *Ar.* Şereflendirmeler, onurlandırmalar, teşrifler; törenlerde, davetlerde devlet büyüklerinin makamına göre kabulü, kurallara göre davranma

t. -ı 'ināyātıdın 356a/17

t. -ı kerāmend 326b/6

t. -ı ṭıllā-pīrāye 301a/13

t. +ı bile 326b/12

teşvīşāt < *Ar.* Karışıklıklar, karıştırmalar, bulandırmalar

t. +ıdın 368a/3

teşyīd < *Ar.* Sağlamlaştırma, yükseltme

t. +iġa 369b/10

teṭāvül < *Ar.* Uzama, uzanma; zulüm, zulmetme, hükmü altına alma

t. ḳıldı (dest-fersūd-ı t.) 339b/7

t. ḳılıp (dest-fersūd-ı t.) 350b/14

t. uzatġay (dest-i t.) 315a/13

t. uzatıp (dest-i t.) 330a/17

t. uzatup (dest-i t.) 304b/4

t. +ni (dest-i t.) 340b/8

t. +din (tārāc u t.) 355b/10

tetebbu' < *Ar.* Bir konuyu ayrıntıları

ile inceleme, etraflıca araştırma
t. durur 362b/15
t. körgüzüp 364a/10
tevābi‘ < *Ar.* Bir yönetim merkezine bağlı olan yerler
t. +idin 375b/2
tev’emān < *Ar.* İkiz, çift → **tev’emin**
t. +da (avān-ı meymenet-i t.) 313b/4
tev’emin < *Ar.* İkiz, çift → **tev’emān**
t. (ḳadem-i şerāfet-i t.) 311b/15
tevābi‘āt < *Ar.* Bir yönetim merkezine bağlı olan yerler
t. +ıdın 302b/1, 357b/17
tevaḳḳuf < *Ar.* Durma, duraklama, bekleme
t. 312a/4, 313a/2, 313b/3, 337a/14, 355a/2
t. (mekş ü t.) 318b/8
t. bolmış durur (rā’yet-efrāz-ı t.) 355b/3
t. ḳılıp 377b/13
t. ḳılmadılar 368b/16
t. ḳılmaḳlıḳda 349b/2
t. ḳılmaḳnı 305b/12
t. ḳılmay 324b/16
t. +da (eyyām-ı t.) 326a/9, 377b/16
tevārīḫ < *Ar.* Tarihler
t. -i letāfet-intimā 361b/2
t. -i mesṭūreni 365a/11
tevātür < *Ar.* Bir haberin ağızdan ağıza yayılması, söylenti
t. 311a/5, 334b/12
tevbe < *Ar.* Tövbe, işlenen bir günahtan veya yapılan bir hatadan dolayı pişmanlık duyarak onu bir daha yapmamaya karar ve söz verme
t. ḳılıp 353b/1
teveccüh < *Ar.* Bir tarafa dönme, yönelme; ilgilenme, yakınlık duyma
t. 343b/12
t. -i ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭırını 302b/8
t. -i żamīr-i enveri 371b/2
t. bolup dururlar (rā’yet-efrāz-ı t.) 377a/15
t. ḳılıp 351a/17
t. ḳılsa 370b/4
t. sürüp (merkeb-i t.) 337a/15
t. sürüp dururlar (nāḳa-ı t.)

320a/8

t. ü iltifātı bile (mebānī-yi t.) 302b/16

t. +i 369b/9

t. +idin 378b/12, 380a/7

tevehhüm < *Ar.* Kuruntuya kapılma, bir kanıta dayanmayan olumsuz bir durumun gerçekleşme ihtimalinden endişe etme, evham

t. salmaġı bile (zelzele-i t.) 308b/2

t. ü ḫavāṭır 305b/10

tevekkül < *Ar.* Vekil kılma, her türlü sebebe riayet edip işi Allah'a bırakma, kadere razı olma

t. 304b/15, 322b/5, 323a/14, 347a/7

t. ḳılıp 307b/17

t. +din 325b/9

tevessül < *Ar.* Başvurma, girişme; bir şeyi vesile sayıp ona sarılma, inanma

t. ḳılıp 300b/11

tevḳīr < *Ar.* Saygı gösterme, güzel karşılama, yüceltme

t. +ide (ta'ẓīm ü t.) 327b/17

tevsenlıġ < *Far.+T.* Dik başlı olma, inatçılık

t. +ıdın 307b/3

te'yīd < *Ar.* Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme, pekiştirme

t. -i bāhire 346b/6

t. -i Ḥaḳ 305a/7

t. -i iḳbāl bile 336a/11

t. -i iḳbāl-ı ḫaḳanī bile 342b/13

t. -i İlāhī bile (eṣer-i t.) 325a/14

t. -i nā-mütenāhīġa 322b/3

t. -i Sübḥānī 343b/11, 347a/7

t. -i Yezdānī 340a/9

t. +idin 365a/4

te'yīdāt < *Ar.* Sağlamlaştırmalar, kuvvetlendirmeler, pekiştirmeler

t. -ı İzid-i müte'āldın 368a/6

tezelzül < *Ar.* Sarsılma, sarsıntı, yer sarsıntısı

t. yétkürdi (taḫalḫul ve t.) 323a/12

tég- Değmek, dokunmak

t. -di 315b/3

t. -ip 305a/2, 321b/17

tégmek Değmek, dokunmak

t. bile 322b/12

tégrü Kadar (Edat)

t. (tizge t.) 321a/2

t. (ṭalī'a-ı ṣubḥġa t.) 331b/7

télbe Deli, çılgın

t. 346a/7

témür Demir

t. 379a/16, 379a/9

témür-püş *T.+Far.* Zırh

t. 316a/4

téng Denk, eşit, benzer

t. 379a/15

téŋiz Deniz

t. 308b/6, 316b/5, 317a/7, 317b/13, 319a/16, 319a/17, 319b/13, 319b/16, 319b/3, 319b/8, 319b/9, 320a/16, 320a/4, 320b/8, 321a/11, 321a/16, 322b/10, 322b/13, 322b/8, 323a/1, 325a/1, 325a/2, 326a/13, 326b/7, 334b/16, 379a/9

t. érdi 318b/15

t. içre 322b/16

t. üzre 322b/6, 322b/8

t. +niŋ 319a/2, 322a/15, 322b/1, 322b/6

t. +ni 322b/7, 367a/12

t. +ġa 322a/2, 322a/4, 322b/5, 325b/9

t. +de 327b/6, 339a/14

t. +de érkende 327a/10

t. +din 319b/5, 322b/13, 324b/11, 324b/17, 325a/9, 327b/8

t. +iniŋ 308b/7

t. +iġa 323b/1

t. +iġa (Māzenderān t.) 322a/1

t. +iġa (Tavḳara t.) 318b/14

t. +idin durur (Tavḳara t.) 319a/12

Téŋri Tanrı

T. 304b/11, 321a/9, 340a/13, 364b/5, 377b/10

T. +niŋ 302a/12

T. +dür 325b/8

tépre- Hareket etmek, kımıldamak

t. -di 313a/15

t. -p 303a/13, 315b/4

tér- Dermek, toplamak

t. -er (gül t.) 315a/12

t. -düm 315a/9

t. -di 373b/3

t. -diler 351a/13

téştür- Deştirmek, deldirmek

t. -di 314b/11

téve Deve

t. 325a/8, 349a/15, 376b/2, 379b/4

t. +ġa 348b/2, 376b/2

ṭılā < *Ar. ṭılā'* Sırma → **ṭıllā**

ṭ. (aṭlas u ṭ.) 367a/3

ṭılā-pīrāye Altın süslemeli, altın yaldızlı → **ṭıllā-pīrāye**

ṭ. +ler (kemer-i ṭ.) 369a/5

ṭıllā < *Ar. ṭılā'* Sırma → **ṭılā**

ṭ. (muġarraḳ-ı elbise-i ṭ.) 301b/14

ṭıllā-pīrāye < *Ar.+Far.* Altın süslemeli, altın yaldızlı → **ṭılā-pīrāye**

ṭ. (teşrīfāt-ı ṭ.) 301a/13

ṭ. bile (zekāb-ı ṭ.) 312b/2

ṭ. +ni (ḫılā'-ı ṭ.) 375a/10

ṭınāb < *Ar.* Çadırı kazığa bağlamaya yarayan ip

ṭ. 325a/11

ṭ. +ı 351b/4

ṭıynet < *Ar.* Yaradılış, tabiat, huy, maya

ṭ. (ḫubṯ-ı ṭ.) 334a/8

ṭ. -i pākide 323b/5

ṭ. -i ṣafā-taḫmīri 335a/17

ticāret < *Ar.* Kazanç elde etmek için yapılan mal veya ürün alım satımı, alışveriş

t. 302a/13

tīġ < *Far.* Kılıç

t. 364b/11, 379a/2

t. -ı āb-dār bile 343b/16

t. -ı āb-dārınıŋ 358b/3

t. -ı bī-dād bile 354a/17

t. -ı bī-dirīġ 349a/14

t. -ı cān-sitānnı 344a/4

t. -ı celādet 314a/10, 345a/8

t. -ı ecel 303b/17

t. -ı ḫūn-āşām 346a/6

t. -ı ḫūn-feşān (żarb-ı t.) 345b/7

t. -ı intiḳām bile 357a/10

t. -ı ḳahr 344a/14

t. -ı kec 348a/1

t. -ı kīn ḳılıp dururlar (mecrūḥ-ı t.) 346b/1

t. -ı müsāra'at bile 308a/6, 320a/13, 339b/14

t. -ı neşāṭ birle 365b/11

t. -ı siyāset bile 329b/8

t. -ı tīz 346b/4

t. -ı ẓulm étip 364b/4

t. ile (dem-i t.) 314b/17

t. u sinān 340a/12
t. +ı 363b/10
t. +ı bile 315a/14
t. +ıdın 315a/17
t. +ıdın 358b/7
t. +ları 320b/4
tiken Diken
t. +in 367b/8
t. +ler 321a/4
til Dil; lisan
t. 364a/4
t. +in 347a/14, 373b/3
t. +iġa 324a/3
t. +idin 346a/14
t. +leri 376a/4
tilāvet < *Ar.* Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre makamla okuma
t. -i kelām-ı mecīd 372a/12
t. +idin soŋra 371b/6
t. +iġa 371b/12
tile- Dilemek, arzulamak, istemek
t. -r 317a/10
t. -diler 304b/3
t. -p 307b/5
t. -p (günāhın t.) 360b/12
t. -y durur érdi (bahāne t.) 352a/8
tilekāt < *T.+Ar.* Dilekler, arzular, talepler
t. -ı mütekāṣir bile 318b/5
tilemek Dilemek, arzu etmek, istemek
t. +ni 311a/4
tilkü Tilki
t. 341a/9, 341a/13
timsāḥ < *Ar.* Timsah
t. +ı 308b/7
tīr-endāz < *Far.* Ok atan, okçu
t. (mübāriz-i nām-dār-ı t.) 320b/1
tīre < *Far.* Karanlık, kara, bulanık; kötü
t. dék (ġubār-ı t.) 305a/13
t. +mizġa (rūzgār-ı t.) 353b/3
tīre-dillik < *Far.+T.* Kalbi kara olma durumu, kötü kalplilik
t. 354b/15
tīre-rūzgār < *Far.* Talihsiz
t. +lar 303a/9
t. -ı sitīze-kārnıŋ (cemā'a-ı ḫāk-sār-ı t.) 374b/15
tīrelik < *Far.+T.* Karanlık; kötülük
t. érdi 363a/3
tirig Diri, canlı
t. tutup 357b/4

tişle- Dişlemek, ısırmak

t. -p 363b/7

tişlet- Dişletmek, ısırtmak

t. -ti (engüşt-i taḥayyür t.) 372a/9

tiz Diz, kaval, baldır ve uyluk kemiğinin birleştiği yer

t. +ge tégrü 321a/1

t. +ġaça 308a/6

t. +iġaça 325a/13

tīz < *Far.* Tez, çabuk

t. 312a/17, 315b/17, 339a/15, 364b/4

t. (tīġ-ı t.) 346b/4

tīz-pervāz < *Far.* Hızlı uçan

t. bile (şunḳar-ı t.) 378a/3

tofraġ Toprak → **tofraḳ**

t. +ı 360a/16

tofraḳ Toprak → **tofraġ**

t. 304b/6

t. bile 339a/5

t. +nı 317b/7

t. +ġa 302b/4

t. +dın 349a/17

t. +ıġa 303b/13, 323b/11

toġay Orman, ağaçlık yer

t. +ınıŋ (Ḳara-buḳa t.) 326b/9

t. +ıdın (Ḳara-aygır t.) 322a/4

toġrı Doğru, gerçek

t. 348a/2

toḳḳuz Dokuz → **toḳuz**

t. 378a/3

toḳḳuz toḳuz Dokuz dokuz, dokuzar

t. 378b/15

toḳuz Dokuz → **toḳḳuz**

t. 308a/15, 330b/14

toḳuz yüz seksen altı Dokuz yüz seksen altı

t. +da 322a/2

tol- Dolmak

t. -maġan bolġay 350a/16

toldur- Doldurmak

t. -mış 373b/5

t. -up 334b/11, 373b/10

tolġa- Dolamak, çevirmek

t. -p (boyun t.) 307a/2, 316b/5

tolḳum Dalga

t. +ı 321b/12

tolmaġ Dolmak

t. +ı 336a/15

toŋ- Donmak

t. -may durur érdi 322b/2

t. -maydur érdi 317b/10

t. -up 316a/5

toŋuz Domuz

t. 374b/14

topçaḳ Alaca at

t. -ı zerrin-ligām 312a/16

toy Şölen, düğün, ziyafet

t. 331b/14, 332a/1

t. (esbāb-ı t.) 373a/15

t. -ı ʿaẓīm 352a/10

t. ḳılıp 331a/16

t. +ġa 331a/17, 352a/10

t. +ı üçün 331a/11

t. +ınıŋ 369a/6

toy- Doymak

t. -up 336a/7

toyaḳ Toynak, at tırnağı

t. 322b/12

toydur- Doyurmak, doymasını sağlamak

t. -ur érdi 336a/6

toy-ḫāne < *T.+Far.* Ziyafet evi, düğün evi

t. +ni 331b/13

töbek Ada

t. ve aral ve atav 322a/13

töhmet < *Ar.* Birine yüklenen suç, suç isnadı, suçlama

t. -i ḳabīḥ bile 334a/15

tök- Dökmek

t. -er 379a/7

t. -diler 363a/3

t. -üp 348b/10, 363b/6, 369b/17

tökül- Dökülmek, dökme işi yapılmak

t. -ür 301a/7

t. -üp 307a/8

töre Han soyundan gelenlere verilen unvan, asilzade

t. 375b/17

tört Dört

t. 304b/14, 313b/3, 316a/10, 322b/1, 329a/16, 329a/9, 330b/14, 342a/7, 349a/4, 356b/15, 364a/11, 377b/13

t. +ide 329b/13, 349b/4

tört béş Dört beş

t. 304b/8, 337a/2, 355a/14, 356b/17

törtlençi Dördüncü → **törtünçi**

t. 304b/13

törtünçi Dördüncü → **törtlençi**

t. 336a/12, 364b/9

tört yüz Dört yüz

t. 339a/2

töşe- Döşemek, sermek

t. -di 324b/6

ṭūfān < *Ar.* Çok şiddetli yağmur ve fırtına
ṭ. 321b/11
ṭ. -ı beliyyet 364a/2
ṭ. kibi 322b/7
ṭ. yaŋlıġ 321a/17
tūġ Hükümdarlık, vezirlik, paşalık vb. unvanları belirten, ucundan at veya yak adlı hayvanın kıllarının sarktığı bir sırıktan ibaret saltanat ve şan alameti, sancak, bayrak, tuğ
t. 332b/4
t. +ıŋ sarı (perçem-i t.) 367a/11
ṭuġyān < *Ar.* Azma, azgınlık, taşkınlık, coşkunluk
ṭ. (erbāb-ı ṭ.) 301b/13
ṭ. (iştidād-ı ṭ.) 315b/12
ṭ. ḳılur 321b/11
ṭ. +nıŋ (şeytān-ı ṭ.) 333a/14
ṭ. +dın (ġāyet-i cehl ü ṭ.) 317a/6
tuḥaf < *Ar.* Armağanlar, hediyeler, tuhfeler
t. -ı bisyār 313b/9
tuḥafāt < *Ar.* Armağanlar, hediyeler
t. -ı lāyıḳ 342b/16
tuḥfe < *Ar.* Armağan, hediye
t. 314a/1, 318a/3
t. (hediye ve t.) 375a/10
t. étdiler 338a/12
ṭūl < *Ar.* Uzunluk, boy
ṭ. +ı 320b/12
ṭūlānī < *Ar.* Uzunlamasına, boyuna
ṭ. 325a/3
ṭullāb < *Ar.* Talebeler
ṭ. ve ʻubbād 335b/8
ṭ. +nı 371b/7
ṭulūʻ < *Ar.* Doğma, doğuş; görünme, ortaya çıkma
ṭ. -ı ṣubḥ 342a/7
ṭ. étken 334b/4
ṭ. ḳıldı 338a/17
ṭ. ḳılmadı 338b/3
ṭ. ḳılmaġı 347a/16
ṭ. ḳılur érdi 338b/2
ṭ. +ı 338a/17
ṭ. +ıdın burun 359b/5
ṭ. +ıdın soŋra 324b/11, 339b/5
tur- Durmak (Fiillerden sonra gelir)
t. -up dururlar (āmāde-i kār-zār bolup t.) 341a/5
t. -ġan (aḳa t.) 319a/1
t. -ġan (bara t.) 348b/16
ṭuruḳ < *Ar.* Yollar

ṭ. u memerrleriŋ 354a/6

tuş Karşı, yan, taraf

t. +ıdın 304a/3, 327a/4

tuş tuş Taraf taraf, çeşitli yerler, farklı yönler

t. +dın 377b/1

tut- Tutmak, yakalamak; alıkoymak; kabul etmek; ikram etmek

t. -ar (muvāfıḳ-ı merām-ı vücūd t.) 325b/6

t. -up durur (mersūl t.) 326a/7, 354b/6

t. -up dururlar (ārām u ḳarār t.) 327a/16

t. -up dururlar (mersūl t.) 323b/9, 357a/6, 369a/8

t. -up dururlar (mu‘āf t.) 370b/16

t. -ar (savuḳ t.) 321a/7

t. -dı (ārām t.) 379b/16

t. -tı (erzānī t.) 361a/8

t. -tı (maṣrūf t.) 335b/7

t. -tı (mey t.) 365b/12

t. -dılar 329a/10

t. -dılar (mersūl t.) 357b/11

t. -saŋ (ārām t.) 311b/9

t. -sa (cāy t.) 353a/16

t. -up 301b/17, 310a/10, 326a/14, 329b/2, 334a/10, 373a/12, 378a/15

t. -up (ādem t.) 380a/5

t. -up (berf ü deme t.) 316a/3

t. -up (cām-ı şefḳat t.) 343a/13

t. -up (erzānī t.) 304a/16

t. -up (hevā yüzin t.) 378b/5

t. -up (ḳanı t.) 354b/3

t. -up (lāzım t.) 314b/10

t. -up (maḫṣūṣ t.) 326b/14

t. -up (maḳrūn t.) 314a/2

t. -up (maṣrūf t.) 302b/8

t. -up (mebẕūl t.) 317b/17

t. -up (mer‘ī t.) 360b/11

t. -up (tengnā-yı muḥāṣaraġa t.) 359a/15

t. -up (terk t.) 306a/15

t. -up (tirig t.) 357b/4

t. -uban 365b/14

t. -arġa 321b/6

t. -ġan dék (ḳarār t.) 341a/10

t. -ar érdi (ayaḳ t.) 373b/10

t. -ar érse (amān t.) 304b/11

t. -up durur érdi (mersūl t.) 317a/14

t. -up durur érdiler (ārām t.)

337b/14

t. -up érdi 301b/2

t. -maġay (cāyiz t.) 378a/10

t. -masunlar (dirīġ t.) 340b/9

tutdur- Tutturmak, yakalatmak

t. -up 327a/12, 334a/4, 336b/16, 358a/13, 376a/17

t. -up (küreş t.) 332a/7

t. -up (müṣādereġa t.) 334a/15

t. -may (mātemin t.) 334a/7

tutdurmaḳ Yakalatmak

t. +ġa 355a/11

tutmaġ Tutmak

t. +ın 334a/16

tutsaḳ Esir, tutsak

t. yosunluḳ 317a/8

tutuḳ Örtü, perde, duvak

t. 313a/11

tutul- Tutulmak; yakalanmak

t. -sa (hūş ḳulaḳı t.) 373b/10

t. -ġanda 343a/4

t. -ġan 380a/6, 380a/8

tutuş- Tutuşmak, yanmaya başlamak

t. -may 316a/9

ṭuyūr < *Ar.* Kuşlar

ṭ. (vuḥūş u ṭ.) 318b/10

ṭ. +ġa (vuḥūş u ṭ.) 377b/14

tüb Dip, oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü

t. +ide 341a/10, 363a/6

t. +idin 322a/4

tüccār < *Ar.* Ticaret yapan, ticaretle uğraşan, tacir

t. -ı ḫār-ı miḥnetin 363b/12

t. +ġa 364b/4

tüfeng < *Far.* Tüfek

t. (āvāz-ı t.) 354b/4

t. (gulūle-i t.) 345b/7

t. -i ra'd-āheng 349a/14

t. bile (gulūle-i t.) 305a/2

tüfeng-endāzlıḳ < *Far.* Tüfek kullanma, tüfekle ateş açma durumu

t. +dın 341a/11

tüken- Tükenmek, bitmek

t. -di 323a/4

t. -ip 319a/2

tümen On bin

t. 310b/5, 330b/2, 340b/6

tün Gece

t. 303a/9, 342a/5, 363a/15, 363a/3, 366a/16

tünd < *Far.* Sert, haşin

t. 316a/7, 339a/14

tünd-bād < *Far.* Sert rüzgâr, kasırga
t. +ı bile 305a/13, 309a/4, 343b/16, 348b/9
tünük-şeker < *Far.* Az şekerli, yeterince tatlı olmayan
ş. +din 340b/7
tüpe Tepe
t. +ġa 374b/14
t. +siniŋ (Yaḫşı-ḳaşḳa t.) 379b/15
t. +siġa (Top-ayaḳ t.) 332b/3
t. +side (Top-atġan t.) 339b/17
türk-tāz < *T.+Far.* Çapul, yağma, talan
t. (nehb ü t.) 323b/6
t. ḳılıp (pāy-māl-ı t.) 330a/7
t. +ı 376b/7, 379a/1
t. +ınıŋ 318a/6
t. +ıġa 329b/3
t. +ıdın 309a/9, 317a/9
türlüg Türlü, çeşitli
t. 300b/13, 351b/15
tüş (I) Düş, rüya
t. 303a/15, 339a/8
t. kördüm 380a/11
t. +ni 380a/16
tüş (II) Öğle, öğle vakti
t. 303a/15, 339a/8
tüş- Düşmek, varmak, inmek, konaklamak, yerleşmek
t. -er 373a/17
t. -üp durur (uzaḳġa t.) 372b/16
t. -üp durur 379b/2
t. -üp dururlar 317a/1, 326b/10, 327a/7, 329b/14
t. -di (şūriş t.) 367a/6
t. -diler 379b/15
t. -üp 317a/13, 328b/11, 338a/8, 348a/4, 373a/1
t. -üp (başḳa t.) 358a/9
t. -üp (cūş t.) 346b/15
t. -üp (cüdā t.) 360b/7
t. -üp (ıżṭırāb u ḳalaḳġa t.) 305b/10
t. -üp (iḫtilāf t.) 306a/17
t. -üp (köziġa ġubār-ı baṭālet t.) 353b/15
t. -üp (maḳbūl t.) 365a/14
t. -üp (ma'raż-ı ḳabūlġa t.) 319a/9
t. -üp (muṭābıḳ-ı mizāc t.) 376a/13
t. -üp (nā-mülāyim t.) 374b/16
t. -üp (ot t.) 316a/9
t. -üp (su t.) 339a/3

t. -üp (zelzele t.) 313a/15

t. -ken 323a/7, 323b/7

t. -ken dék 349a/13

t. -miş durur érdiler (yaḳın t.) 380a/17

t. -üp érdi (güẕeri t.) 354b/17

t. -üp érdiler 348b/6

t. -mey (ḳolġa t.) 380a/8

t. -mey (muvāfıḳ t.) 376a/13

tüşül- Düşülmek, ulaşılmak, konaklanmak

t. -di 324b/9, 378b/11

t. -üp durur 337a/17

tüşür- Düşürmek

t. -gen (esīr t.) 301a/12

tüz- Düzene sokmak, düzenlemek, tertip etmek

t. -e almayın 316a/7

t. -er-sen (bezm-i ḫāṣ t.) 366a/16

t. -er 333a/17

t. -üben 365b/13

t. -üp 312b/11

t. -üp (resm-i şikār t.) 312b/9

t. -üp (ṣāf t.) 312b/10

tüzmeg Düzene sokmak, düzenlemek, tertip etmek

t. +i (āhengin t.) 308b/6

U/Ū

u Ve (Bağlaç) → **ü, ve, vü**

u. 301b/1, 302b/14, 305b/8, 311a/10, 311a/8, 312b/11, 315a/3, 321a/8, 321a/9, 321b/11, 328b/12, 332a/16, 340a/12, 344a/14, 344b/5, 351a/11, 351b/12, 364a/2, 365b/7, 367a/2

u. āb-rūy (maṭlab u.) 307b/4

u. ābādān (ma‘mūr u.) 302b/2

u. ābādān bolġay (ma‘mūr u.) 302b/16

u. ādem bolup (teng ü ḥayvān u.) 316a/4

u. ‘adl-fenn ü şefḳat-intimā (re’fet-diṣār u.) 366a/5

u. ‘āfiyet (ṣıḥḥat u.) 333a/11

u. ‘afv-şi‘ār u kerem-penāh (naṣfet-me’āb u.) 366a/4

u. aḥfād u ḳarıntaşlarını (evlād u.) 352b/11

u. aḳrabāsı bilen (müte‘allıḳāt u.) 357a/14

u. aḳṭār (eṭrāf u.) 313a/3

u. ‘āmmnıŋ (ḫāṣ u.) 351b/12
u. āsmān-taḫt (şeh-i ḫūrşīd-tāc u.) 379b/17
u. āşyānı (mekān u.) 322a/14
u. ‘āṭıfeti bile (meyāmin-i terakḳub u.) 302b/17
u. ‘avām (ḫavāṣ u.) 336a/11, 351b/15
u. ‘avāmġa (ḫavāṣ u.) 373b/4
u. baḥr u beyābān érür (kūh u.) 339a/15
u. bārū (burūc u.) 348a/1
u. bārūsı (burūc u.) 327b/14
u. başıŋa (bāl u.) 306a/14
u. bendelik (inḳıyād u.) 306b/4
u. ber (baḥr u.) 316a/2
u. ber (ḥażret-i sulṭān-ı baḥr u.) 323b/12
u. ber (şeh-i baḥr u.) 322b/15
u. beyābān érür (kūh u baḥr u.) 339a/15
u. bī-ḳarār bolġusı dururlar (bī-ārām u.) 351a/9
u. bisāṭı (firāş u.) 351b/7
u. cāh (iḳbāl u.) 376b/17
u. cehālet (żalālet u.) 353a/17
u. celādet (şecā‘at u.) 346b/2
u. celāl (‘ızz u.) 376b/16
u. celāl ile (‘ızz u.) 366a/12
u. celāl ḳıldı (maḳarr-ı sürādıḳāt-ı cāh u.) 377b/12
u. celāldın (mevḳıf-ı ‘ızz u.) 350b/16
u. cevānibi (eṭrāf u.) 319b/10
u. cevānibiġa (eṭrāf u.) 341a/15
u. cihād (ġazv u.) 331a/1
u. cū‘ (ḳaḥṭ u.) 336b/2
u. dād ḳılurda (iẓhār-ı ‘adl u.) 366b/10
u. dād (merāsim-i ‘adl u.) 361a/5
u. derrende (hizebr-i ḫurūşān u.) 322b/11
u. devletiŋni (iḳbāl u.) 367b/14
u. dıraḫt (giyāh u.) 379a/17
u. duḫūl (ḫurūc u.) 342a/11
u. ed‘iyyeni (le’ālī-yi ḳıymet-bahā-yı selām u.) 314b/5
u. emṣārda (bilād u.) 370a/15
u. emṣārdın (bilād u.) 313a/3
u. en‘ām (aġnām u.) 330a/16
u. erāẕil-i bed-ma‘āşı (evbāş u.) 349b/5
u. erāẕili (evbāş u.) 377a/10

u. etbā‘ı bile (a‘yān u.) 317a/6

u. eṭfāl (ma‘-‘ıyāl u.) 368a/17

u. eṭfālın (māl u ‘ıyāl u.) 307a/8

u. esīr étip (ġāret ü tārāc u.) 359b/17

u. eṣḳālın (aḥmāl u.) 315b/14, 348b/10

u. eşbāhıdın (aḳrān u.) 370a/6, 372b/5

u. evbāşġa (eşrār u.) 334b/3

u. evbāşlar (rünūd u.) 315a/6

u. evlādıdın (aḥfād u.) 310a/2

u. felāket (iflās u.) 372b/16

u. ferāġ érür (maḥal-ı ‘ayş u.)

u. fer‘ġa (aṣl u.) 372b/7

u. fermān-berlik (iṭā‘at u.) 369a/16

u. ġallā (ḳaḥṭ u.) 306a/5, 374a/14

u. feṣāḥat (belāġat u.) 361b/3

u. ḥabs (ḳayd u.) 356b/9

u. ḥādiṣātları (vāḳı‘āt u.) 342b/8

u. ḫandān ḳıldılar (şād-āb u.) 314a/7

u. ḫarāb étip (vīrān u.) 359b/16

u. ḫarāb ḳıldurup (pāy-māl u.) 341b/16

u. ḫarāc bérip (zekˇāt u.) 309a/11

u. ḥarāmīleri (lüṣūṣ u.) 374a/16

u. ḫāṣ (‘āmm u.) 371a/17

u. ḫazīnesin (emvāl u.) 355b/17

u. hem-vār (rāḥat-baḫş u.) 312b/1

u. ḫıyānet bile (fısḳ u ẓulm u.) 334a/17

u. hirās u ıżṭırārdın (ġāyet-i ru‘b u.) 358a/11

u. hirās (ru‘b u.) 305a/12

u. hirās-ı tamām tapıp (ru‘b u.) 353a/6

u. hirāsdın (istīlā-yı ru‘b u.) 356b/13

u. hirāsın (ru‘b u.) 305b/10

u. ḫiẕmet-kār durur érdiler (mülāzım u.) 357a/16

u. ḫurūcda (daḫl u.) 360a/14

u. ıṣṭınā‘ bile (envā‘-ı iḥsān u.) 360a/15

u. ıṣṭınā‘ bolup dururlar (behre-yāb-ı iḥsān u.) 346b/15

u. ‘ıyāl u eṭfālın (māl u.)

307a/8

u. ‘ıyālların (eṭfāl u.) 334a/5

u. ‘ıyāllarını (eṭfāl u.) 334b/1

u. ıżṭırāb ḳılmay (ḳalaḳ u.) 304b/15

u. ıżṭırār (‘acz u.) 340a/14

u. ıżṭırārdın (ġalebe-i ru‘b u.) 354a/8

u. ıżṭırārdın (ġāyet-i ru‘b u hirās u.) 358a/11

u. idbār (ḫiẕlān u.) 332b/7

u. iḥtiyāṭ (ḥazm u.) 306b/7

u. ihtimāmıdın (żabṭ u.) 360a/6

u. ‘inād (fesād u.) 333b/9

u. ‘ināyet (‘afv u.) 355b/15

u. ‘ināyetġa (‘afv u.) 300b/11

u. ‘ināyetidin (peymāne-i ‘afv u.) 356a/12

u. intiḳāmdın (ḳıṣāṣ u.) 361a/1

u. istiḳlālnı (rā’yet-i istibdād u.) 374b/12

u. istīṣālın (ḳal‘ u.) 334b/16

u. istiẕhār ḳılıp (sermāye-i iṭmīnān u.) 353b/11

u. ‘itābdın soŋra (ḫiṭāb u.) 378a/16

u. ḳalaḳġa tüşüp (ıżṭırāb u.) 305b/10

u. kāmrānlıġ (‘ayş u.) 373b/6

u. ḳaplan dağı (pārs u.) 312b/12

u. ḳarār tutup dururlar (ārām u.) 327a/16

u. ḳarārı (şebāt u.) 333a/5

u. ḳarārları (ḫırmen-i şebāt u.) 348b/9

u. ḳarıntaşlarını (evlād u aḥfād u.) 352b/12

u. ḳaṣrlar (eyvān u.) 365b/4

u. kenār (ḥadd u.) 323b/15

u. kerānsız (ḥadd u.) 320b/17

u. kerem salur (şu‘ā‘-ı ‘afv u.) 356a/14

u. kerem-penāh (naṣfet-me’āb u ‘afv-şi‘ār u.) 366a/4

u. ḳıtāl (ḳıbāb-ı cidāl u.) 304b/7

u. ḳulluḳ (iṭā‘at u.) 316b/3, 320a/7

u. kūşişler körgüzgeyler (sa‘y u.) 370b/11

u. küfrānġa (‘inād u.) 333b/15

u. lā-büddī durur (lāzım u.) 314b/15

u. maḥbūs durur érdi (maġlūl u.) 356b/5

u. maḥṣūlātı (zirā‘āt u.) 319a/3

u. maḳhūr étken (menkūb u.) 315a/4

u. maḳhūr ḳıldılar (menkūb u.) 345b/8

u. maḳtūl ḳılıp (mecrūḥ u.) 349a/15

u. māl-ı emān (zekˇāt u.) 369b/6

u. maṭālibi (tamāmet-i maḳāṣıd u.) 325b/6

u. mehcūrlar (vīrān u.) 369b/13

u. me’sūr bolup (maḳtūl u.) 310b/2

u. me’sūr étip (maḳtūl u.) 318a/9

u. me’sūr ḳılıp (maḳtūl u.) 349b/9

u. memātlarıdın (ḥayāt u.) 352b/5

u. memerrlerniŋ (ṭuruḳ u.) 354a/6

u. memleketke (diyār u.) 349b/13

u. menkūb boldı (mecrūḥ u.) 305a/6

u. menkūb ḳıldı (maġlūb u.) 340a/11

u. mesākiniġa (mevāṭın u.) 356b/1

u. mesākinlerige (aḥşām u.) 306a/5

u. mesākinlerin (mevāṭın u.) 319b/8

u. meşhūr ve engüşt-nümāy durur érdiler (ma‘rūf u.) 356a/2

u. mev‘iẓe (cevāhir-i girān-māye-i naṣāyiḥ u.) 314b/4

u. mevāşī (māl u.) 319a/9

u. mevāşīsidin (māl u.) 323b/3

u. mu‘ānedet (muḫālefet u.) 352a/8

u. mu‘aṭṭal bolup durur (mütevaḳḳıf u.) 307b/2

u. muṣāḥibleri bile (mülāzım u.) 378a/16

u. muṭāva‘at (muvāfaḳat u.) 328a/5

u. mużmaḥil ḳıldılar (maḳtūl u.) 343b/17

u. muẓṭar bolur (zār u.) 340a/14

u. mübārezet (şecā‘at u.) 346b/13

u. mülāzemet ḳılur érdi (iṭā‘at

u.) 300b/6
u. münhedim bolmış durur (ḫarāb u.) 313a/17
u. münhezim ḳılıp (maġlūb u.) 377b/2
u. müsteṣnā ḳıldı (mümtāz u.) 372b/5
u. müsteṣnā ḳılıp (mümtāz u.) 365a/15
u. müteferriḳ bolup (gürīzān u.) 345b/9
u. müteḥaṭṭim (lāzım u.) 317a/17, 334b/16
u. mütevehhim bolup (hirāsān u.) 309a/9
u. nā-dān u nā-hūşmend (ḫayl u.) 317a/9
u. nā-hūşmend (ḫayl u nā-dān u.) 317a/9
u. nā-merd ü süfle vü nākis (dūn u.) 305b/9
u. nā-resādur (kūtāh u.) 325b/4
u. nāskeşlik bile (ḳalyān u.) 328b/11
u. neng (nām u.) 307b/5
u. nevāziş körgüzüp (şefḳat u.) 301b/17
u. ni‘am salmaġan (nāz u.) 351b/17
u. nifāḳ (merāsim-i ẓulm u.) 333b/16
u. noḳṣān (żarar u.) 333b/6
u. pāy-māl ḳıldurup dururlar (ḳaṭ‘ u.) 341a/8
u. pesendīde-ef‘āl (ḥamīde-ḫıṣāl u.) 338a/9
u. pīş-keş (savrun u.) 325a/1
u. rāstlıġ (‘adl u.) 333a/13
u. rengidin (āb u.) 309a/16
u. rūşen bolsun (ma‘lūm u.) 338a/15
u. ṣafā ḳılıp (āyīn-i ṣıdḳ u.) 335b/13
u. ṣafā (ṣıdḳ u.) 307b/12, 366a/6
u. ṣafā (ṭarīḳ-ı sünnet-i nūr u.) 363a/4
u. sālimlıġıġa (ṣıḥḥat u.) 338b/13
u. sa‘yı bile (ihtimām u.) 310b/6
u. ser-bülend bolup dururlar (ser-efrāz u.) 349b/10
u. ser-bülend ü ercümend ḳılıp

dururlar (mümtāz u.) 331b/12
u. ser-efrāz étip (mümtāz u.) 371a/6
u. ser-efrāz ḳılıp dururlar (mümtāz u.) 370a/6
u. ser-efrāz ḳılıp (mümtāz u.) 323b/8
u. ser-keşlik (‘inād u.) 319b/16
u. sinān (tīġ u.) 340a/12
u. siyāset (‘adl u.) 366a/6
u. sürādıḳlar (ḫar-gāh u.) 315b/10
u. şām (ṣubḥ u.) 352b/14
u. şāmdın (ġam-ı rūzī-yi çāşt u.) 335b/11
u. şefḳat ile (‘afv u.) 325b/12
u. şell (kūr u.) 335b/14
u. şereh iẓhār étip (ḥırṣ u.) 351b/16
u. şerīf (vażī‘) 372a/10
u. şīrīn-kām ḳıldılar (maḥẓūẓ u.) 351b/10
u. şu‘bede (lu‘b u.) 373b/7
u. ṭa‘ām bérip (āş u.) 337b/5
u. taḥrīṣi bile (terġīb u.) 368b/13
u. tamurıda (aṣl u.) 369a/2
u. ṭayr (vaḥş u.) 312b/13
u. tedmīrin (ḳal‘ u.) 336b/9
u. teṭāvüldin (tārāc u.) 355b/10
u. ṭılā (aṭlas u.) 367a/3
u. ṭuyūr (vuḥūş u.) 318b/10
u. ṭuyūrġa (vuḥūş u.) 377b/14
u. vīrān bolup (ḫarāb u.) 302b/2
u. vīrān ḳılıp (ḫarāb u.) 358a/5
u. vīrān ḳılur érdiler (ḫarāb u.) 355b/5
u. yek-cihetlıġın (iẓhār-ı ittiḥād u.) 375b/9
u. zaḥmetidin (ṣıḳl u.) 339a/7
u. zaḫm-dār boldılar (maḳtūl u.) 344a/13
u. żalālet (‘inād u.) 320a/6
u. żarar (ẕillet ü idbār u.) 306a/14
u. zevālġa tartar (fesād u.) 333a/12
u. ziyāde (pāy-dār u.) 325b/13
u. ẓulm u ḫıyānet bile (fısḳ u.) 334a/17

‘ubbād < *Ar.* Çok ibadet eden kimseler, abitler
‘u. (ṭullāb ve ‘u.) 335b/9

‘ubūdiyyet < *Ar.* Kulluk

‘u. 308b/4, 323b/17
‘u. ḳoyup dururlar (çehre-i ‘u.) 323b/12
‘ubūr < *Ar.* Karşıdan karşıya geçme, suyun diğer tarafına atlama
‘u. étip 303a/15, 321a/10, 357b/9
‘u. ḳıla almaydur érdiler 316a/16
‘u. ḳıldılar 339a/12
‘u. ḳılġandın soŋra 349a/2
‘u. ḳılıp 302a/14, 306a/17, 326b/4, 327a/5, 328b/3, 350b/12, 358b/13, 377b/11
‘u. ḳılmaḳ 319b/12
‘u. ḳılurda 348b/12
‘u. körgüzüp 342b/7, 379b/15
‘u. +ı 339a/4
‘u. +ınıŋ 319a/17
u‘cūbe < *Ar.* Çok acayip ve garip olan, görünüşü şaşkınlık veren kimse veya şey
u. -i zamān 341b/7
uç- 1. Uçmak
u. -up 308a/1, 312a/17
2. Sönmek, yok olmak
u. -tı 333b/8, 348b/9
uç Uç, kenar
u. +ıġa 379b/6
uçra- Rastlamak, karşılaşmak, tesadüf etmek, uğramak
u. -p 306b/9, 309b/11
uçur- Söndürmek, yok etmek
u. -up 309a/5
u. -up dururlar 300b/16
uçur < *Moğ. uçir* Neden, sebep, hâl, durum; dolayısıyla, sonucunda; amacıyla
u. +da 330a/12, 352a/9, 371b/11
‘udūl < *Ar.* Yoldan çıkma, sapma
‘u. ḳılsa 333a/13
‘udvān < *Ar.* Düşmanlık, zalimlik, haksızlık
‘u. (ehl-i ‘u.) 301b/12
‘u. (‘inād ve ‘u.) 333a/14
ufḳ < *Ar.* Ufuk
u. -ı ‘iṣmetdin 334b/4
u. -ı ḫayālıdın 365a/6
u. +dın 338a/16
u. +ıda 313a/11
u. +ıdın 347a/16
‘uḳūbet < *Ar.* Ceza; eziyet, azap
‘u. bile 300b/13

‘u. ḳılıp 334a/12

‘uḳūl < *Ar.* Akıllılar

‘u. +ıdur 338b/7

‘ulā < *Ar.* Yüce, yüksek, şanlı, şerefli

‘u. yétürür (pāye-i ‘u.) 366a/14

ulaġ At, deve gibi yük taşıyan hayvan

u. 334b/17, 380a/12

u. ve azuḳa 306a/15

u. ve azuḳasıdın 377a/11

u. +ların 349a/15

u. +lar 325a/5

‘ulemā < *Ar.* Âlimler, bilginler, ilim sahipleri

‘u. -yı ‘aẕīmü’ş-şān 351a/16

‘u. ve zuhhādnıŋ 335b/9

‘ulūfe < *Ar.* Hayvan yemi, yem parası; askerlere belli dönemlerde verilen para, maaş

‘u. ve mersūmātların 335a/6

‘u. +sin 378a/6

uluġ Büyük, ulu, seçkin, önder

u. 302b/10, 318b/15, 320b/15, 320b/9, 324b/3, 339b/15, 346a/7, 352b/13, 355a/6

u. ve kiçik 322a/12

u. +nıŋ 324a/7

u. +ı 308b/12

u. +larıdın 313b/8

‘ulūm < *Ar.* İlimler

‘u. -ı mütenevvi‘a (cāmi‘-i ‘u.) 371b/3

‘u. -ı Rabbānī 372b/8

‘u. +da 367a/4

ulus Millet, halk

u. 320a/8

u. bile 330a/13

u. +nı 339b/10

u. +ġa 364b/11, 377b/17, 379a/7

u. +ı 318b/17

u. +ınıŋ 357b/15, 370a/5, 372b/14

u. +ın 359a/2

u. +ıġa 319a/14, 359b/13, 371a/15

u. +ıda 352b/6

‘umde < *Ar.* Dayanak, destek

‘u. -i ḫavāḳīn-i ẕü’l-iḥtirām 376b/10

‘u. -i umerā-yı āfāḳ 332a/16

‘umdetü’l-ekābir < *Ar.* Büyüklerin dayanağı

‘u. 337a/7

‘umdetü’l-ḫavāḳīn < *Ar.* Hakanların

dayanağı
‘u. 343a/14
‘umdetü’l-umerā < *Ar.* Emirlerin dayanağı
‘u. 307b/6, 308b/14, 326a/6, 341a/1, 342b/17, 352a/14, 369b/3, 377a/1
umerā < *Ar.* Emirler, beyler
u. 316a/12, 316b/12, 343a/8
u. (tamāmet-i u.) 320a/16
u. -yı āfāḳ (‘umde-i u.) 332a/17
u. -yı ‘ālī-cāh 372a/10
u. -yı ‘ālī-şāndın 368b/7
u. -yı bāġıyye 323b/10
u. -yı bī-ser-encām-ı muḫālefet-niẓām 319b/6
u. -yı gerdūn-tüvān 351a/16
u. -yı ‘iẓāmġa 357a/3
u. -yı nām-dār 339b/16, 345b/14
u. -yı vāḥibü’l-iḥtirām 318b/9
u. -yı ẕī’l-iḳtidār bile 358b/10
u. -yı ẕī-şevket 335a/3
u. +sı 310b/5
u. +sınıŋ 310b/13, 316b/7
u. +sıdın 352a/11
‘umḳ < *Ar.* Derinlik
‘u. +ı 302b/13
‘ummān < *Ar.* Büyük deniz, engin deniz
‘u. 345b/2
‘u. olur (deryā-yı ‘u.) 319a/5
‘umr < *Ar.* Ömür, hayat, yaşayış, yaşam tarzı
‘u. +ı (peymāne-i ‘u.) 336a/15
‘u. +ınıŋ (bünyān-ı ‘u.) 358a/15
‘u. +lar 367a/17
‘u. +lar érdi 363b/5
umūr < *Ar.* İşler, görevler
u. (tanẓīm-i u.) 335b/2
u. -ı mülk ü millet ü mehāmmdın 325a/15
u. -ı mülkiyye 369b/5
u. -ı nā-şāyeste 333b/12
u. -ı şer‘ī 370b/6
u. -ı żarūriyye 313a/6
u. -ı żarūriyye üçün 348b/12
u. +ıġa 312b/8
u. +ıda 302b/11
un Un, buğday ve diğer tahılların öğütülmüş hâli
u. +nı 335b/7
ur- Vurmak, çarpmak; koymak; saldırmak

u. -ar (çeng u.) 321b/10
u. -ar (mevc-i serāb u.) 321a/2
u. -ar (nevbet-i şāhī u.) 304a/8
u. -up durur (nīze u.) 303b/12
u. -up durur (nīze bile u.) 354b/10
u. -up durur-miz (cebhe-i taḫaşşu‘ u.) 353b/2
u. -up dururlar (çapavul u.) 330a/16, 332b/4
u. -up dururlar (ḳadem-i ıżṭırār u.) 348b/11
u. -dı (‘ālem yüziġa ṭabānça u.) 379a/1
u. -dı (cūş u.) 346a/4
u. -dı (ḳadem-i firār u.) 310b/2
u. -dı (kūlāk u.) 335a/15
u. -dılar (ber-hem u.) 363a/4
u. (yüz u.) 314a/9
u. -sunlar (çapavul u.) 339b/5
u. -sa (ḳadem u.) 303a/7
u. -sa (ḳadem-i cesāret u.) 333a/15
u. -sa (ḳadem-i cür’et u.) 325b/5
u. -sa (kām u.) 308a/6, 325b/9
u. -sa (ser u.) 379a/17
u. -up 312b/16, 314b/7, 365b/9
u. -up (āteş-i nehb ü ġāret u.) 329b/4
u. -up (çapavul u.) 300b/4, 359a/12
u. -up (çeng-i i‘tiṣām u.) 304b/15, 347a/8
u. -up (çeng-i istīmān u.) 306b/11
u. -up (çeng-i ḳabāḥat u.) 340a/8
u. -up (dem-i muṣādaḳat u.) 328a/2
u. -up (kāc u.) 321b/6
u. -up (ḳademin u.) 315a/13, 316b/3
u. -up (kūs-ı rıḥlet u.) 337b/13
u. -arda (kām u.) 321a/1
u. -ġan (ṭāvūs-çetr u.) 338a/16
u. -ġan sayı (ḳadem u.) 323a/13
u. -ġanınıŋ (çapavul u.) 328a/11
u. -ar érdiler (dem-i muṣādaḳat u.) 334a/2

urmaġ Vurmak

u. +ı (çapavul u.) 332a/15
u. +ı (ḳadem-i istīmān u.) 308b/4

‘urūc < *Ar.* Yükselme, yükseliş, yukarı çıkma

‘u. eylep 308a/1

‘u. +ıdın 367b/15

uruġ Soy; ulus, aşiret, boy → **uruḳ**

u. +ı 307a/2, 336b/10

u. +ınıŋ 308b/11, 320a/5

uruġdaşlıḳ Aynı soy veya ulustan olma durumu

u. 360b/11

uruḳ Soy; ulus, aşiret, boy → **uruġ**

u. bile (él ve u.) 320a/7

u. +nıŋ 353a/8

u. +ı durur érdi 319b/8

u. +ınıŋ 357b/13

uruş Savaş, cenk, çarpışma

u. 310b/1, 349a/8

u. +da 310b/1, 344a/10, 345b/4, 346a/4, 354a/12

u. +dın 346a/4

‘urvetü’l-vüṯḳā < *Ar.* Kopmaz ve sağlam kulp, Müslümanlık

‘u. +sıġa 304b/15, 347a/8

‘uryān < *Ar.* Çıplak

‘u. ḳılıp 353b/5

usār < *Ar.* Esirler, tutsaklar → **userā**

u. -ı bī-pāyān bile 310a/16, 329b/4

userā < *Ar. userā’* Esirler, tutsaklar → **usār**

u. 340a/2

u. +nı 329b/7, 334b/8, 340a/4

u. +sınıŋ 375b/15

u. +sıdın 378b/11

‘usret < *Ar.* Sıkıntı, zahmet, güçlük

‘u. -i menāfi‘ 335a/13

‘usret-nişān < *Ar.* Sıkıntı emaresi olan, sıkıntılı, güç

‘u. +da (avān-ı ‘u.) 335b/3

uşal- Kırılmak, ufalanmak, dağılmak

u. -ġan 321a/3

u. -ıp 380a/16

uşbu İşte bu

u. 304a/13

‘Uṭārid < *Ar.* Merkür, Güneş’e en yakın gezegen

‘U. 363a/14, 366a/17

‘uṭūfet < *Ar.* Nezaket, şefkat, lütuf

‘u. ḳılıp (manẓūr-ı naẓar-ı ‘u.) 361a/4

uyḳu Uyku, uyuma

u. +dın 312b/1

u. +sı 304a/9

uzaḳ Uzak, yakın karşıtı

u. salıp 305b/16

u. +ġa tüşüp durur 372b/16

uzaḳraḳ Daha uzak, çok uzak

u. durur érdi 340b/13

uzat- Uzatmak; uğurlamak, yolcu etmek, göndermek

u. -dı 309b/1

u. -tı 334b/8

u. -ġay (dest-i teṭāvül u.) 315a/13

u. -sa (ḳolın u.) 314b/12

u. -ıp (dest-i teṭāvül u.) 330a/17

u. -up (dest-i teṭāvül u.) 304b/4

u. -urda 348a/14

u. -up durur érdi 310a/13

‘uẕemā < *Ar.* Mevkisi, makamı yüksek olan kimseler, büyükler, ileri gelenler

‘u. -yı ḥükemā 333a/8

‘uzlet < *Ar.* Yalnızlık, köşesine çekilme, insanlardan uzak durma

‘u. ü sükūnet 318b/1

‘uzlet-güzīn < *Ar.+Far.* Uzlette yaşayan, yalnızlığı seçen, köşesine çekilen

‘u. -i zāviye-i ḫumūl 353b/17

‘uẕmā < *Ar.* En büyük, çok büyük

‘u. (vāsıṭa-ı ‘u.) 310a/11

‘u. +nı (devlet-i ‘u.) 353a/17

‘uẕr < *Ar.* Kusur, eksiklik, mazeret

‘u. +ın 343a/13

‘uẕr-ḫˇāh < *Ar.+Far.* Özür dileyen, mazereti olan

‘u. bolup 343a/12

Ü

ü Ve (Bağlaç) → **u, ve, vü**

ü. 301b/4, 305b/8, 313a/5, 316a/5, 322b/8, 342a/3, 345b/11, 349a/10, 365b/17, 365b/5, 365b/11, 366a/3, 367a/2, 367b/16

ü. ‘adālet (āṣār-ı naṣfet ü.) 325a/17

ü. ‘adāletde bolsa (senīn-i sīne-i seviyyet ü.) 333a/10

ü. āmed ḳılurlar érdi (tereddüd-i reft ü.) 374b/2

ü. āmedi (reft ü.) 352a/5

ü. āsūde-ḫāṭır érdiler (müreffeh ü.) 374a/3

ü. āvīzġa (sitīz ü.) 330b/6

ü. āyīn-i şer‘ (‘ilm ü.) 372b/10

ü. baḥr (ber ü.) 311a/7

ü. baḥrıġa (berr ü.) 319a/4

ü. bahā (çemen-i behcet ü.) 367b/9

ü. bāk (bī-vehm ü.) 363a/1

ü. bed-baḫtġa (bī-devlet ü.) 306a/13

ü. bed-girdār (bed-dil ü bed-sigāl ü.) 305b/9

ü. bed-sigāl ü bed-girdār (bed-dil ü.) 305b/9

ü. behremend étdi (ser-bülend ü.) 360a/16

ü. bendelik (esīr ü.) 352b/6

ü. bendī édi (esīr ü.) 356b/10

ü. ber-ḫūrdār ḳıldı (berūmend ü.) 335b/17

ü. bülend (pest ü.) 316a/4

ü. cāhın (devlet ü.) 372b/11

ü. cehāletdin (ġalebe-i żalālet ü.) 356a/6

ü. celādetin körgüzgey (cür'et ü.) 354b/2

ü. celāl ḳılıp (çemenistān-ı devlet ü.) 355b/2

ü. celāletde (visāde-i 'izzet ü.) 327a/15

ü. Cem-iḳtidār (çarḫ-serīr ü.) 366a/3

ü. dām (ded ü.) 312b/13

ü. dām (menzil-i ded ü.) 369b/14

ü. delālet ḳıldı (da'vet ü.) 320a/1

ü. deme tutup (berf ü.) 316a/4

ü. dil-ārām (perī-veş ü.) 373b/9

ü. dīv-bend (şīr-veş ü.) 320b/3

ü. e'āẓım (ekābir ü.) 350a/13

ü. edeb ('ilm ü.) 366a/7

ü. emān ḳılıp (mevrid-i emn ü.) 368a/17

ü. enseb köründi (ehemm ü.) 375a/2

ü. ercümend ḳılıp dururlar (mümtāz u ser-bülend ü.) 331b/12

ü. esīr ḳılmaġunça (dest-gīr ü.) 310a/5

ü. eşref (emced ü.) 358a/6

ü. evbāş (erāẕil ü.) 348b/1

ü. eyāletin (ḥükūmet ü.) 326b/11

ü. ferḫāşġa (kīn ü.) 345a/17

ü. ferḫunde-fāl (ḫıdīv-i cihān-

gīr ü.) 301a/16

ü. fetvānı (ehl-i ‘ilm ü.) 370b/7

ü. feyż-eşer (‘arīż ü.) 302b/13

ü. fīl-efgen (ṣaff-der ü ṣaff-şiken ü.) 349a/10

ü. firārī ḳıldı (münhezim ü.) 346a/9

ü. fırāzı (nişīb ü.) 320b/16

ü. fīrūzmendlik bile (feṭḥ ü.) 304a/2, 318a/12, 327a/14, 329b/10

ü. fuḳarā (ra‘iyyet ü.) 370b/13

ü. ġānim (sālim ü.) 339b/11

ü. ġāret étdiler (dest-gīr ü.) 349a/15

ü. ġāret urup (āteş-i nehb ü.) 329b/4

ü. ġāretdin (nehb ü.) 355b/10

ü. güşmālı üçün (te’dīb ü.) 308b/14, 328a/13, 348a/10

ü. güşmālın (te’dīb ü.) 317a/17, 334b/15

ü. gül-endām (sāḳī-yi semen-ber ü.) 373b/9

ü. güşāde-żamīr ü melek-liḳā (deryā-dil ü.) 366a/4

ü. ḥaseddin (ġalebe-i ḥasret ü.) 353b/13

ü. ḫāṭır-cem‘lik bile (emn ü.) 305a/15

ü. ḫavāṭır (tevehhüm ü.) 305b/10

ü. ḥayā (ḥilm ü.) 366a/7

ü. ḥayvān u ādem bolup (teng ü.) 316a/4

ü. hem-destleri durur érdi (mu‘āvin ü.) 355a/11

ü. hezīmet bérip (şikest ü.) 346b/6

ü. hezīmetiġa (şikest ü.) 301b/13

ü. hidāyeti bile (delālet ü.) 353a/17

ü. hirās (vehm ü.) 368b/1

ü. hirāsdın (dağdağa-ı vehm ü.) 368b/2

ü. ḫurremlıġı (ser-sebz ü.) 314a/4

ü. hüveydā bolsun (rūşen ü.) 318b/14

ü. ‘ibādet (ehl-i ‘ilm ü.) 335b/10

ü. idbār u żarar (żillet ü.) 306a/14

ü. iḥsān bolup (serīr-ārā-yı mekremet ü.) 301a/12
ü. ihtimām bile (ġāyet-i cehd ü.) 330a/14
ü. iltifātı bile (mebānī-yi teveccüh ü.) 302b/16
ü. isti‘ānet tapıp (meded ü.) 312a/7
ü. istiḳāmetde (selāmet ü.) 333a/10
ü. ‘iṣyān (ışrār-ı muḫālefet ü.) 333b/2
ü. ‘iṣyān (temerrüd ü.) 374a/6
ü. ittifāḳı bile (meşveret ü.) 346b/3
ü. ḳadem-gāhlarıġa (maḳābir ü.) 349b/14
ü. kām-kār (feter ü.) 358b/12
ü. kāmrānlıġ bile (kemāl-ı devlet ü.) 360b/2
ü. ḳasren (ḳahren ü.) 347a/11
ü. ḳatl ḳılıp dururlar (esīr ü.) 374a/12
ü. ḳavī vü rūyīn-ten (zūr-dest ü.) 349a/10
ü. kem (bī-bīş ü.) 364b/9
ü. keşretde (‘iddet ü.) 373b/17
ü. kīne-ver (ṣaff-der ü leşker-şiken ü.) 320b/3
ü. lāzım körünüp durur (münāsib ü.) 361b/7
ü. leşker-şiken ü kīne-ver (ṣaff-der ü.) 320b/2
ü. ma‘lūm bolsun (rūşen ü.) 352a/3
ü. medāris dék (mesācid ü.) 372a/12
ü. mehāmmdın (umūr-ı mülk ü millet ü.) 325a/15
ü. mekremet ḳılıp (mürüvvet ü.) 340a/3
ü. mekremet ü mürüvvet körgüzdi (merḥamet ü.) 306b/13
ü. melek-liḳā (deryā-dil ü güşāde-żamīr ü.) 366a/4
ü. menziletiġa yaraşa (ḳadr ü.) 318b/7, 351b/8
ü. merātiblerin (vaẓāyif ü.) 301b/15
ü. merḥamet ḳılıp (‘ināyet ü.) 341b/15
ü. merḥamet körgüzüp dururlar (mürüvvet ü.) 318b/7, 369a/6

ü. mesācidniŋ (medāris ü.) 335b/8
ü. mesākin (menāzil ü.) 372a/12
ü. miḥnet-i ġam ḳıldı (derd ü.) 325b/15
ü. millet durur (iḫtilāl-ı mülk ü.) 333b/10
ü. millet ü mehāmmdın (umūr-ı mülk ü.) 325a/15
ü. mu‘ānedet (muḫālefet ü.) 333b/11
ü. mu‘ānedetġa (muḫālefet ü.) 333b/12
ü. muḥkem (ḥaṣīn ü.) 317a/7
ü. muḫāric (müdāḫil ü.) 342a/4
ü. mużāfātdın (memālik ü.) 335b/15
ü. mużmaḥil érdi (‘āciz ü.) 305a/5
ü. mübtehic bolup (müstebşir ü.) 314b/6
ü. müdāḫil (muḫāric ü.) 354a/4
ü. mülk-gīr (ḫusrev ü.) 322b/15
ü. mürüvvet étip (merḥamet ü.) 372b/6
ü. mürüvvet ḳılıp (merḥamet ü.) 370b/1
ü. mürüvvet körgüzdi (merḥamet ü.) 306b/13
ü. mürüvvet ü şefḳat körgüzüp dururlar (merḥamet ü.) 319a/15
ü. Müşterī-baḫt (ḫıdīv-i māh-çehr ü.) 380a/1
ü. müte‘arrıż bola almay (muḳābil ü.) 329b/9
ü. mütedeyyin (cem‘-i mu‘temed ü.) 355b/9
ü. naṣāyiḥidin (cevāhir-i mevā‘iẓ ü.) 368a/15
ü. naṣīḥat ü tehdīd bile (pend ü.) 317b/15
ü. nekāl (bīm ü.) 336a/14
ü. nifāḳ (cām-ı kīn ü.) 334b/11
ü. nīk-ḫˇāh (rāst-rev ü sāf-dil ü.) 307b/13
ü. niyāz (rū-yı irādet ü.) 349a/11
ü. nuṣret bile (devlet ü.) 341b/17
ü. nuṣret bile (feṯḥ ü.) 344b/9
ü. nuṣretiŋ (ẓafer ü.) 325b/14
ü. pesti (bülend ü.) 320b/17
ü. peşīmān bolup (ḫacel ü.)

352a/8

ü. raḫşān (mihr ü.) 362b/17

ü. rāsiḫ-dem (ṣābit-ḳadem ü.) 356a/1

ü. resāyil (rüsl ü.) 309a/7, 352a/5

ü. reyyān durur (ser-sebz ü.) 338a/4

ü. ruḫṣat bérseler (iẕn ü.) 317b/14

ü. ruḫṣat (bī-iẕn ü.) 315a/12

ü. sa‘ādet bile (devlet ü.) 339b/13

ü. sāf-dil ü nīk-ḫᵛāh (rāst-rev ü.) 307b/12

ü. ṣaff-şiken ü fīl-efgen (ṣaff-der ü.) 349a/10

ü. ṣaḥārī vü emṣārġa (cibāl ü.) 322b/16

ü. sālim bolur (ṣaḥīḥ ü.) 333a/10

ü. ṣarāmet sürüp (yekrān-ı tehevvür ü.) 345b/6

ü. sedādda (reşed ü.) 328a/3

ü. ṣerveti (devlet ü.) 374a/4

ü. süfle vü nākis (dūn u nā-merd ü.) 305b/9

ü. süknā (menzil ü.) 372a/5

ü. sükūnet (‘uzlet ü.) 318b/1

ü. şāḫıġa (ten ü.) 316a/8

ü. şefḳat körgüzüp dururlar (merḥamet ü mürüvvet ü.) 319a/15

ü. şefḳat (ġāyet-i mürüvvet ü.) 356a/5

ü. şefḳat-intimā (re’fet-diṣār u ‘adl-fenn ü.) 366a/5

ü. şerīk ḳılıp (sehīm ü.) 360a/15

ü. şirāsı bolmas durur (bey‘ ü.) 315a/10

ü. şürb (ekl ü.) 351b/17

ü. tansuḳāt-ı girān-māye (pīş-keş ü.) 375a/10

ü. tārāc étip (ġāret ü.) 374a/12

ü. tārāc ḳılıp (ġāret ü.) 329b/7, 340b/9

ü. tārāc u esīr étip (ġāret ü.) 359b/17

ü. tārācdın (nehb ü.) 355b/15

ü. taṣdī‘ (bī-teşvīş ü.) 371b/14

ü. tāz körgüzüp durur (tek ü.) 378b/7

ü. te’dībi üçün (tenbīh ü.)

374b/16

ü. tebcīlide (ta‘ẓīm ü.) 376a/5

ü. tecebbür (tekebbür ü.) 374b/12

ü. tehdīd bile (pend ü naṣīḥat ü.) 317b/15

ü. tekrīmide (ta‘ẓīm ü.) 375a/17

ü. telāṭumıdın (şūriş ü.) 319b/1

ü. tenbīhi üçün (te’dīb ü.) 369a/14

ü. tevaḳḳuf (mekş ü.) 318b/8

ü. tevḳīride (ta‘ẓīm ü.) 327b/17

ü. ṭuġyāndın (ġāyet-i cehl ü.) 317a/6

ü. türk-tāz (nehb ü.) 323b/6

ü. vesī‘ durur érdi (‘arīż ü.) 340b/2

ü. vilāyet (mülk ü.) 333a/16

ü. vilāyetde (kişver ü.) 315a/10

ü. vilāyetī (şehr ü.) 347a/10

ü. ẓafer boluban (mūcib-i iḳbāl ü.) 327b/5

ü. ẓafer (żāmin-i fetḥ ü.) 320b/4

ü. ẓaferġa (nuṣret ü.) 346b/12

ü. zer (sīm ü.) 301b/1

ü. zīveri (zīb ü.) 376b/17

ü. zūr-bāzū (heykel ü.) 313a/5

üç Üç

ü. 304b/7, 308a/6, 310a/17, 320b/11, 323a/4, 326a/9, 329a/10, 329a/13, 329a/8, 330a/1, 344b/14, 356b/17, 356b/5, 358a/3, 364b/13, 368b/16, 370b/2, 374a/13, 376b/2

ü. +ide 309b/3, 332b/10, 337a/9

üçev Her üçü

ü. +i 356b/16

üçlençi Üçüncü → **üçünçi**

ü. 305a/15, 348b/17, 364b/2

üç miŋ Üç bin

ü. 320b/1

üç tört Üç dört

ü. 323a/10, 374a/17

üçün İçin (Edat)

ü. (‘alīḳ-ı devābb ü.) 343b/6, 344a/2

ü. (anıŋ ü.) 345a/4

ü. (ārzūsı ü.) 310b/17

ü. (āsāyiş ü.) 324b/14

ü. (āsūde bolmaḳlıḳ ü.) 340b/5

ü. (aẓrārı ü.) 343a/16

ü. (bihbūdı ü.) 348b/2

ü. (da‘veti ü.) 358a/17

ü. (edā ḳılmaḳ ü.) 331a/4

ü. (feṯḥ ü.) 364b/13

ü. (güşmālı ü.) 309a/13, 320a/16

ü. (güher-feşānlıġ ü.) 367a/7

ü. (ḫaber-gīrlik ü.) 380a/2

ü. (ıżrār ü.) 341b/16

ü. (ifṭār ü.) 351b/10

ü. (iḫbār ü.) 378a/12, 378a/13

ü. (iḫbārı ü.) 317a/13, 320a/12

ü. (iḥtiyāṭı ü.) 339a/16

ü. (intiẓāmı ü.) 369b/5

ü. (irsālı ü.) 359a/17

ü. (istid‘āsı ü.) 313b/9

ü. (istiḥkām-ı muṣālaḥa ü.) 316b/9

ü. (istiḥżārı ü.) 337a/5

ü. (istikmālı ü.) 375a/12

ü. (istimdād ü.) 309a/14

ü. (istişfā‘ı ü.) 368a/13

ü. (ḳanı ü.) 357a/9

ü. (ḳaraḳçılıḳ ü.) 328b/16

ü. (ḳatlı ü.) 364a/11

ü. (kefāreti ü.) 353b/4

ü. (ḳışāşı ü.) 304a/12, 358a/16, 360b/16

ü. (māl-ı emān ü.) 326b/16

ü. (muḥāfaẓatı ü.) 305b/4, 320b/6, 337a/7

ü. (muḥāreseti ü.) 376b/15

ü. (mürūrı ü.) 324b/6

ü. (neşāṭ ü.) 366a/16

ü. (né ü.) 306a/12

ü. (nişāne ü.) 377b/2

ü. (oġlı ü.) 352a/10

ü. (resmi ü.) 373b/3

ü. (reyyānlıġı ü.) 314a/4

ü. (ṣayd ü.) 302a/9

ü. (seḥerlik ü.) 307a/13

ü. (sevdā ve ṭaleb ü.) 348a/13

ü. (taḥḳīḳi ü.) 348b/15

ü. (taḥṣīl-i rūzī ü.) 374a/14

ü. (taḥṣīli ü.) 369b/6, 374b/1

ü. (ṭaleb-i ḳuvvet ü.) 342b/7

ü. (ṭalebi ü.) 375b/15

ü. (tecārüb ü.) 302a/11

ü. (te’dīb ü güşmālı ü.) 308b/14, 328a/13, 348a/11

ü. (te’dīb ü tenbīhi ü.) 369a/14

ü. (tehniyeti ü.) 369a/6

ü. (teḳārüb ü.) 302a/12

ü. (temāşā ü.) 331b/10

ü. (tenbīh ü te'dībi ü.) 374b/16
ü. (tesliyye-i ḫāṭır-ı deryā-maḳāṭır ü.) 316a/11
ü. (teşhīr ü.) 314b/11
ü. (toyı ü.) 331a/11
ü. (umūr-ı żarūriyye ü.) 348b/12
ü. (vaḳāyi'-i keşīrü'l-bedāyi' ü.) 361b/2
ü. (yaylaḳ ü.) 319a/15
ü. (zād-ı rāḥile ü.) 303a/12
ü. (zecri ü.) 314b/10
ü. (zevāde-i sefer ü.) 335b/7
üçünçi Üçüncü → **üçlençi**
ü. 347b/9, 365a/9, 378a/6
üç yüz Üç yüz
ü. 305b/4
ü. +ge 344a/6
üfūl < *Ar.* Batma, kaybolma; ölme
ü. étip 336a/14
ü. ḳılġandın soŋra 303a/13
ü. ḳılur 323b/1
ü. +ı durur érdi (vaḳt-ı ü.) 354a/2
ümem < *Ar.* Ümmetler, insan toplulukları, toplumlar
ü. (mefḫar-ı ü.) 369b/3
ü. (ser-firāz-ı ü.) 376b/12
ü. üzre 311a/10
ü. +niŋ (ṭavāyif-i ü.) 374a/13
ümīd < *Far.* Ümit, umut → **ümmīd**
ü. -i ṣādıḳ 353b/3
ü. +i 348b/2
ü. +i (gül-şen-i ü.) 331b/15
ü. +imiz 352b/8
ü. +in (cām-ı ü.) 370a/4
ü. +in (çerāġ-ı ü.) 300b/15
ü. +in (dīde-i ü.) 344a/11
ü. +leri (çerāġ-ı ü.) 348b/9
ü. +lerin (ġonçe-i ü.) 314a/6
ümmīd < *Far.* Ümit, umut → **ümīd**
ü. (ġonçe-i ü.) 314a/8
ü. -i ṣādıḳ 302b/15
ü. ile 350b/4
ü. +ini (dīde-i ü.) 327b/1
ü. +in (ġonçe-i ü.) 315a/7
ü. +imiz 352b/14
ü. +lerimiz (dīde-i ü.) 353b/7
ün Ses, ün
ü. 322b/13
ü. çékip 345b/2
ünde- Seslenmek, çağırmak
ü. -p 335b/16
üsr Esir, tutsak → **esr**

ü. ḳaydıġa çékip 304a/1, 309b/12, 374b/2

ü. ḳaydıġa çékip durur 329a/8

üst Üst, yukarı

ü. +i 320b/11

ü. +i bile 328b/3, 379b/10, 379b/15

ü. +iġa 323a/6, 336b/16, 342a/12, 379a/5

ü. +ige 324b/6, 329b/2, 343a/15, 345a/3, 354a/3, 354a/4

ü. +ide 308a/9, 322b/5, 329b/5, 332a/1, 337b/17, 338a/11, 348a/8, 348b/12, 349a/16, 377a/10, 379a/6, 380a/15

ü. +idin 303a/6, 310b/12, 316a/17, 316b/17, 318a/10, 318a/8, 319b/15, 322b/4, 326b/3, 340b/11, 344b/8, 374b/8

üstād < *Far.* Bir şeyi en iyi yapan kimse, bir alanda söz sahibi, usta, üstat

ü. -ı kirāmī 365a/7

üstād-kār < *Far.* Bir alanda üstün bilgisi olan, alanında söz sahibi, usta

ü. 351b/7

üstüḫ̆ān < *Far.* Kemik

ü. +ı 321a/4

üstüvār < *Far.* Sağlam, dayanıklı

ü. eyle 372b/11

ü. ḳılıp 340a/14

üz- Kırmak, koparmak, kesmek, kökünden çıkarmak

ü. -di 366b/1

üze Üzerine, üzerinde, -da/-de → **üzre**

ü. (başı ü.) 356a/13

ü. (Ceyḥūn ü.) 339a/9

ü. (gerdūn ü.) 339a/10, 366a/17

ü. (memālik ü.) 301a/4

ü. (serīri ü.) 352b/13

ü. (temerrüd ü.) 333b/15

ü. (zer-endūd ü.) 351a/14

üzre Üzerine, üzerinde, -da/-de → **üze**

ü. (‘arṣası ü.) 336a/16

ü. (başı ü.) 314a/10

ü. (cebhesi ü.) 321b/6

ü. (cihān ü.) 322b/14

ü. (dār ü.) 304a/9

ü. (evreng-i devlet ü.) 360b/1

ü. (felek ü.) 308a/2, 336a/9

ü. (fuḳarā ü.) 336a/9

ü. (gūr ü.) 303a/7
ü. (günbeẕ-i devvār ü.) 304a/8
ü. (ḳal‘a ü.) 340b/16
ü. (kişveri ü.) 307b/7
ü. (kün ü.) 358a/3
ü. (minber ü.) 366b/4
ü. (ṣaḥīfe-i kāfūrī ü.) 373b/16
ü. (semendi ü.) 355a/17
ü. (serīr-i kerem ü.) 301a/17
ü. (téŋiz ü.) 322b/6, 322b/8
ü. (ümem ü.) 311a/10
ü. (yer ü.) 316a/1
ü. bolsa (taḫt ü.) 363b/1
ü. bolur (kök ü.) 377b/15
ü. érür (su ü.) 364a/1

üzül- Kopmak, dağılmak, parçalanmak, zayıflamak
ü. -üp durur 305a/12
ü. -üp 344b/8

V

vābeste < *Far.* (Bir şeye) bağlı bulunan, ilgili olan
v. durur 338b/13, 379b/3
v. ḳılmış durur 333a/2

vācib < *Ar.* Yapılması gerekli olan, zorunlu
v. durur 302a/6
v. durur érdi 331a/3

vācibü’l-ḥaẕer < *Ar.* Uzak durulması vacip, sakınılması zorunlu olan
v. 306a/12

vācibü’l-imtiṯāl < *Ar.* Uyulması vacip, itaat edilmesi zorunlu olan
v. (fermān-ı v.) 348b/14

vācibü’l-iẕ‘ān < *Ar.* İtaat edilmesi vacip, uyulması zorunlu olan
v. (fermān-ı v.) 328a/10, 331b/8, 339a/2, 339b/6, 340b/8
v. -ı ‘ızz (fermān-ı v.) 354a/2
v. -ı lāzımu’l-imtinānı bile (fermān-ı v.) 309a/3
v. +ı bile (fermān-ı v.) 332a/1, 332a/16

va‘de < *Ar.* Bir işin gerçektirilmesi veya bir borcun ödenmesi için belirlenen süre, mühlet, mehil
v. +niŋ 348b/1
v. +si bile 323b/9
v. +sin 348a/17

vādī < *Ar.* Vadi
v. -yi fenā ḳıldı (germ-rev-i v.) 367b/10
v. -yi ḫamūşānġa yiberdiler

308a/11

vāfir < *Ar.* Bol, çok → **vāfire**

v. (cüyūş-ı v.) 342a/3

v. (in‘ām-ı v.) 332a/8

v. (nüẕūrāt-ı v.) 312a/8, 338a/5

v. (tansuḳāt-ı v.) 318b/4

v. -i ġanāyim bile 339b/10

v. bile (ġanāyim-i v.) 332b/6

v. +ġa (ġanāyim-i v.) 330b/13

vāfire < *Ar.* Bol, çok → **vāfir**

v. (mebāliġ-ı v.) 336a/3

vaḥdet < *Ar.* Bir ve tek olma, birlik; (tas.) Allah'a yakın olma

v. (ẕevḳ-ı v.) 367a/2

v. -i İlāhī bolup durur érdiler (müstaġraḳ-ı neş'e-i v.) 337b/16

v. ara (meyḫāne-i v.) 350b/3

v. +ġa 333a/1

vāḥibü'l-iḥtirām < *Ar.* Saygı uyandıran, saygınlık veren

v. (umerā-yı v.) 318b/9

vāḥid < *Ar.* Tek, bir, bir olma

v. -i tedbīriġa 333a/4

vāhime < *Ar.* Vehimlenme, kuruntuya kapılma, evhamlanma hâli

v. (ḳuvvet-i v.) 305b/9

vaḥş < *Ar.* Vahşi, yabani ("vaḥş u ṭayr" ifadesi "yabani hayvanlar ve kuşlar" anlamındadır.)

v. u ṭayr 312b/13

vaḥşet < *Ar.* Vahşilik, yabanilik; acımasızlık

v. bile (kemāl-ı v.) 325a/12

v. +din (ġalebe-i v.) 358a/8

v. +in (rāh-ı v.) 363b/5

vaḥşet-engīz < *Ar.+Far.* Korkunç, ürküntü veren

v. (ṣadme-i v.) 346a/9

vaḥşet-eṣer < *Ar.* Vahşet izi taşıyan, dehşet veren, korkunç

v. (ḫaber-i v.) 348b/8, 380a/9

v. +din (ḫaber-i v.) 332b/6

vaḥşet-nümā < *Ar.+Far.* Vahşet gösteren, dehşet veren, korkunç

v. 321b/3

va‘īd < *Ar.* Bir kişiyi iyiliğe yöneltmek ve kötülükten kaçındırmak için korkutma, cezasını söyleyerek kötülükten sakındırma

v. +i bile 323b/9

vaḳāyi‘ < *Ar.* Olaylar, hadiseler, vakalar

v. -i keşīrü'l-bedāyi‘ üçün 361b/1
v. -i keşīrü'l-bedāyi‘i 376b/4
v. -i keşīrü'l-bedāyi‘iniŋ 328a/8
v. -i meẕkūreni 320a/14
v. -i meẕkūreniŋ 317a/13
v. +ni 352a/2, 376a/16
v. +iniŋ 325a/1
vaḳf < *Ar.* Durma, duruş
v. 306a/10
v. -ı temāşā 373b/8
vaḳfiyyāt < *Ar.* Vakıflar, vakıflık
v. +ıdaġı 350b/7
vāḳı‘a < *Ar.* Olay, vaka, hadise
v. 304a/2, 306b/15, 316b/6, 320a/11, 324a/16, 334b/9, 358a/14, 360b/6, 368a/8, 375b/14
v. -ı behcet-efzādın 355a/4
v. -ı ġāmıża 311a/15
v. -ı hāyile 330b/10
v. -ı hāyileside 352b/4
v. -ı ḳatlıda 368a/10
v. +nıŋ 318a/4
v. +ġa 324a/7
v. +dın 358a/12
v. +dın soŋra 310b/5, 340b/1, 360a/1
v. +sı durur 304b/1, 319b/6, 328a/11
v. +sıġa 369a/3
v. +sıda 357a/7
v. +sıdın soŋra 309b/3
vāḳı‘a-perdāz < *Ar.+Far.* Olayı tertip eden, olayı anlatan
v. (ḳalem-i v.) 376b/8
vāḳı‘āt < *Ar.* Olaylar, vakalar, hadiseler
v. u ḥādiṣātları 342b/8
vāḳi‘ < *Ar.* Meydana gelen, gerçekleşen, olan, olmuş
v. boldı 312a/3
v. bolġusı durur 373b/8
v. bolup durur 313a/13, 344b/14
v. bolup 312a/4, 313b/3, 318b/8, 355a/12
v. durur érdi 349b/2, 369a/2, 380a/15
v. durur 320b/12, 336b/11, 372a/5, 379b/8
v. durur (Kūh-ı Çaġra'da v.) 312a/5
v. +din (ḳarār-ı v.) 335a/6

vaḳīha < *Ar.* Utanmaz, edepsiz, hayasız
v. +ġa (a'māl-ı v.) 333b/4
vaḳt < *Ar.* Vakit, zaman
v. -ı ifṭār durur 351a/2
v. -ı üfūlı durur érdi 354a/1
v. +da 321a/7, 323b/1
v. +ı 303a/17, 303a/4
v. +ıġa 347b/1, 360b/9
v. +ıda 313a/11, 320a/14, 321a/10, 339a/10, 339a/17, 339a/8, 339b/6, 358b/12
vaḳtī < *Ar.* Bir vakit, bir zaman
v. 324a/4
vālā < *Far.* Yüksek, yüce, ulu
v. (ḥükm-i v.) 339b/4
v. (kevkebe-i v.) 313a/12, 319a/5, 319a/17, 320a/12, 324b/13, 324b/17, 339a/6, 339b/1, 342b/11, 344b/3, 344b/6, 372b/17, 378b/3, 378b/9, 379b/13
v. (ruḫṣat-ı v.) 347a/7
v. bile (işāre-i v.) 373a/14
v. bile (kevkebe-i v.) 322b/4, 345a/1
v. +nıŋ (kevkebe-i v.) 348b/7, 376b/6, 378b/12
v. +ġa (kevkebe-i v.) 342a/1
v. +ġa (ordu-yı v.) 346b/13
v. +dın (kevkebe-i v.) 313a/7
vālā-maḳām < *Far.+Ar.* Makamı yüce olan, yüksek makamlı
v. (ḥażret-i sulṭān-ı v.) 318b/9
vālā-mekān < *Far.+Ar.* Mekânı yüce olan, yüksek makamlı
v. (ṣāḥib-ḳırān-ı v.) 308b/17
vālā-tebār < *Far.* Soyu yüce olan, yüce soylu, asil
v. (sulṭān-ı ṣāḥib-ḳırān-ı v.) 336b/3
v. (şāh-ı v.) 312b/14
vālī < *Ar.* Bir ildeki en büyük devlet görevlisi, il yönetiminin başı, vali
v. -yi Buḫārā'nıŋ 375b/9
v. +si 309a/9, 333a/13, 333b/2, 352a/4
varaḳ < *Ar.* Kitap yaprağı, yazılmış kâğıt
v. 336a/16, 376b/8
vārid < *Ar.* Gelen, ulaşan, varan
v. boldı 309b/6, 378a/10
v. bolġanda 301a/1

v. bolmaġunça 368b/16
v. bolsa 349b/14
v. bolup 305b/1, 327a/14, 329b/15, 338a/6, 354b/17, 359a/12, 359b/5
v. bolup durur 327b/12, 379a/14
v. bolup durur érdi 355a/13
v. bolup dururlar 307a/7, 318a/8, 350a/4
v. bolur érdiler 342b/3

varṭa < *Ar.* Uçurum; maddi ve manevi yıkıma neden olabilecek tehlikeli durum
v. -ı helāketdin 300b/13, 337a/2, 346a/11
v. +sıġa kétti (helāket v.) 379b/7

vaṭan < *Ar.* Bir halkın üzerinde yaşayıp kültürünü oluşturduğu ve gönülden bağlandığı toprak parçası, yurt, vatan
v. (celā-yı v.) 334a/9, 370a/10, 374a/15
v. -ı aṣlī durur érdi 306b/3
v. -ı me'lūflarıġa 370a/1
v. +nıŋ 369b/16

vaṣf < *Ar.* Nitelik, özellik
v. +ını 364a/5
v. +ıŋnı 367b/12

vāṣıḳ < *Ar.* Sağlam, kuvvetli, güvenilir
v. (delīl-i v.) 313a/14
v. bile (i'tiḳād-ı v.) 350a/3
v. bile (iḫlāṣ-ı v.) 337b/2
v. durur (recā-yı v.) 302b/15, 347a/9, 353b/4

vāṣıl < *Ar.* Ulaşan, varan, kavuşan
v. olġay 302a/10

vāsıṭa < *Ar.* Bir fiilin veya durumun gerçekleşmesi için gerekli aracı, vesile, araç, vasıta
v. -ı 'uẓmā 310a/11
v. -ı şefā'atıdın 356a/11

vaż' < *Ar.* Durum, hâl, tarz, biçim
v. +da 377b/7
v. +ı 302b/13

vaẓāyif < *Ar. vaẓā'if* Vazifeler, görevler
v. bile (izdiyād-ı v.) 335b/9
v. ü merātiblerin 301b/15

vażī' < *Ar.* Bayağı, alçak, adi
v. u şerīf 372a/10

vaẓīfe < *Ar.* Görev, vazife
v. 378a/6

ve Ve (Bağlaç) → **u, ü, vü**

v. 300b/10, 300b/11, 300b/12, 300b/13, 300b/14, 300b/3, 300b/6, 301a/12, 301a/13, 301a/15, 301b/10, 301b/12, 301b/14, 301b/16, 301b/8, 301b/9, 302a/1, 302a/15, 302a/16, 302a/3, 302a/4, 302b/11, 302b/15, 302b/16, 302b/3, 302b/6, 302b/8, 303a/1, 303a/10, 303a/11, 303a/12, 303a/3, 303b/13, 303b/14, 303b/2, 303b/4, 303b/5, 304a/1, 304a/10, 304a/11, 304a/14, 304a/15, 304a/2, 304b/15, 304b/16, 304b/4, 304b/5, 304b/6, 304b/7, 304b/8, 304b/9, 305a/14, 305a/2, 305b/1, 305b/15, 305b/17, 305b/2, 305b/3, 306a/1, 306a/2, 306a/3, 306a/4, 306a/6, 306a/7, 306b/10, 306b/14, 306b/2, 306b/3, 306b/7, 306b/9, 307a/13, 307a/17, 307a/2, 307a/7, 307a/12, 307b/15, 307b/3, 308a/10, 308a/12, 308a/13, 308a/14, 308a/16, 308a/17, 308a/6, 308a/8, 308b/1, 308b/10, 308b/11, 308b/13, 308b/4, 308b/5, 308b/6, 308b/8, 308b/9, 309a/11, 309a/15, 309a/16, 309a/17, 309b/1, 309b/16, 309b/17, 309b/4, 309b/5, 309b/7, 309b/9, 310a/11, 310a/16, 310a/17, 310a/3, 310a/7, 310a/9, 310a/14, 310b/10, 310b/12, 310b/15, 310b/6, 310b/9, 311a/1, 311a/11, 311a/15, 311a/17, 311a/3, 311a/4, 311b/1, 311b/10, 311b/11, 311b/12, 311b/13, 311b/16, 311b/17, 312a/3, 312a/7, 312a/8, 312a/9, 312a/12, 312a/14, 312b/2, 312b/5, 312b/8, 313a/10, 313a/2, 313a/3, 313a/5, 313a/6, 313a/8, 313b/1, 313b/4, 313b/13, 313b/15, 313b/2, 313b/8, 313b/9, 314a/1, 314a/17, 314a/3, 314a/4, 314a/6, 314b/10, 314b/11, 314b/16, 314b/3, 314b/4,

314b/7, 315a/13, 315a/3, 315b/12, 315b/13, 315b/3, 315b/6, 316a/12, 316a/16, 316b/1, 316b/12, 316b/14, 316b/15, 316b/17, 316b/3, 316b/4, 317a/12, 317a/13, 317a/16, 317a/17, 317a/3, 317a/5, 317a/8, 317b/11, 317b/2, 317b/8, 318a/1, 318a/3, 318a/8, 318a/9, 318a/11, 318a/13, 318a/15, 318a/7, 318b/1, 318b/3, 318b/4, 318b/5, 318b/6, 318b/9, 318b/11, 318b/17, 319a/7, 319a/8, 319a/12, 319a/13, 319a/14, 319a/15, 319a/17, 319b/3, 319b/4 (2 defa), 319b/15, 319b/17, 319b/7, 320a/2, 320a/3, 320a/5, 320a/6, 320a/8, 320a/9, 320a/11, 320a/16, 320a/17, 320b/1, 320b/2, 320b/6, 320b/7, 320b/9, 320b/11, 320b/12, 320b/13, 320b/14, 320b/15, 320b/16, 321a/11, 321a/12, 321a/13, 321a/14, 321a/15, 321a/17, 321b/2, 321b/3, 321b/13, 321b/15, 321b/16, 322a/6, 322a/7, 322a/8, 322a/12, 322a/14, 322b/17, 322b/2, 322b/3, 323a/2, 323a/10, 323a/11, 323a/12, 323a/14, 323b/3, 323b/4, 323b/7, 323b/8, 323b/9, 323b/10, 323b/13, 324a/3, 324a/11, 324b/4, 324b/10, 324b/11, 324b/12, 324b/2, 324b/7, 324b/8, 325a/8, 325a/13, 325a/14, 325a/16, 325a/5, 325a/7, 325a/9, 325b/1, 325b/2, 325b/3, 325b/5, 325b/6, 325b/7, 325b/17, 326a/2, 326a/4, 326a/7, 326a/8, 326a/10, 326a/12, 326a/16, 326a/17, 326b/1, 326b/2, 326b/5 (2 defa), 326b/7, 326b/10, 326b/11, 326b/12, 326b/13, 326b/16, 327a/1, 327a/11, 327a/16, 327a/2, 327a/6, 327b/6, 327b/10, 328a/2, 328a/6, 328a/9, 328a/10, 328a/14, 328b/5, 328b/2, 328b/6, 328b/10,

328b/15, 329a/8, 329a/9, 329a/10, 329a/11, 329a/14, 329b/1, 329b/2, 329b/4, 329b/5, 329b/7, 329b/8, 329b/10, 329b/13, 329b/14, 329b/17, 330a/1, 330a/4, 330a/8, 330a/12 (3 defa), 330b/1, 330b/4, 330b/6, 330b/8, 330b/9, 330b/10, 330b/13, 331a/2, 331a/7, 331a/12, 331b/3, 331b/5, 331b/6, 331b/8, 331b/11, 331b/12, 331b/15, 331b/17, 332a/4, 332a/7, 332a/8, 332a/9, 332a/11, 332a/13, 332b/1, 332b/2, 332b/3, 332b/9, 332b/11, 332b/12, 332b/14, 332b/15, 332b/17, 333a/6, 333a/7, 333a/9, 333a/10, 333a/11, 333a/12, 333a/13, 333a/14, 333a/15, 333b/4, 333b/7, 333b/9, 333b/10, 333b/11, 333b/13, 333b/14, 333b/17, 333b/17, 334a/1, 334a/4, 334a/6, 334a/8, 334a/10, 334a/11 (2 defa), 334a/12, 334a/13, 334a/14, 334a/15, 334b/1, 334b/5, 334b/7, 334b/13, 334b/14, 334b/15, 334b/17, 335a/1, 335a/3, 335a/4, 335a/5, 335a/10, 335a/12, 335a/13, 335a/14, 335a/15, 335b/1, 335b/2, 335b/5, 335b/6, 335b/7, 335b/8, 335b/9, 335b/14, 335b/15, 335b/17, 336a/3, 336a/4, 336a/5, 336a/12, 336a/14, 336b/1, 336b/3, 336b/8, 336b/10, 336b/12, 336b/13, 336b/16, 336b/17, 337a/1, 337a/6, 337a/11, 337a/13, 337a/14, 337b/1, 337b/2, 337b/3, 337b/5, 337b/11, 337b/17, 338a/1, 338a/2, 338a/3, 338a/5, 338a/10, 338a/11, 338a/12, 338a/14, 338b/3, 338b/9, 338b/13, 338b/14, 338b/17, 339a/1, 339a/12, 339a/3, 339a/5, 339b/3, 339b/7, 339b/9, 339b/11, 339b/16, 340a/2, 340a/4, 340a/7, 340a/8, 340a/9, 340a/16, 340b/2, 340b/4, 340b/11, 340b/12,

340b/13, 340b/15, 340b/16, 340b/17, 341a/2, 341a/3, 341a/5, 341a/9, 341a/17, 341b/2, 341b/3, 341b/5, 341b/6, 341b/7, 341b/10, 341b/14, 341b/15, 341b/16, 342a/2, 342a/3, 342a/13, 342a/15, 342a/17, 342b/1, 342b/2, 342b/4, 342b/6, 342b/12, 342b/17, 343a/2, 343a/3, 343a/8, 343a/9, 343a/10, 343a/14, 343a/15, 343a/16, 343a/17, 343b/1, 343b/2, 343b/3, 343b/4, 343b/5, 343b/8, 343b/10, 343b/12, 343b/14, 343b/15, 343b/16, 343b/17, 344a/2, 344a/3, 344a/4, 344a/6, 344a/12, 344a/17, 344b/2, 344b/16, 345a/7, 345a/8, 345a/9, 345a/12, 345a/13, 345a/14, 345b/5, 345b/6, 345b/7, 345b/10, 345b/12, 345b/13, 345b/14, 345b/15, 345b/17, 346a/4, 346a/5, 346a/9, 346a/10, 346a/12, 346a/13, 346a/14, 346a/15, 346b/1, 346b/3, 346b/4, 346b/5, 346b/6, 346b/7, 346b/14, 346b/15, 347a/7, 347a/12, 347a/13, 347a/15, 347a/16, 347b/3, 347b/5, 347b/14, 347b/17, 347b/2, 348a/2, 348a/3, 348a/5, 348a/12, 348a/15, 348a/17, 348b/2, 348b/3, 348b/9, 349a/3, 349a/6, 349a/7, 349a/8, 349a/9, 349a/12, 349a/13, 349a/14, 349a/15, 349a/17, 349b/1, 349b/2, 349b/3, 349b/6, 349b/7, 349b/10, 349b/11, 349b/13, 349b/15, 350a/1, 350a/3, 350a/4, 350a/6, 350a/8, 350a/13, 350b/6, 350b/8, 350b/10, 350b/11, 350b/12, 350b/13, 350b/14, 350b/15, 351a/3, 351a/4, 351a/6, 351a/7, 351a/10, 351a/11, 351a/12, 351a/13, 351a/16, 351a/17, 351b/1, 351b/11, 351b/12, 351b/13, 351b/17, 351b/9, 352a/11, 352b/1, 352b/3, 352b/6, 352b/8, 352b/9, 352b/11,

353a/5, 353a/7, 353a/9, 353a/10, 353a/11, 353a/12, 353a/13, 353b/1, 353b/2, 353b/4, 353b/6, 353b/7, 353b/8, 353b/9, 353b/11, 353b/14, 353b/17, 354a/5, 354a/6, 354a/12, 354a/14, 354a/15, 354b/2, 354b/5, 354b/7, 354b/9, 354b/10, 355a/1, 355a/7, 355a/10, 355a/14, 355a/17, 355b/2, 355b/3, 355b/5, 355b/7, 355b/8, 355b/9, 355b/10, 355b/11, 355b/15, 355b/16, 355b/17, 356a/1, 356a/5, 356a/7, 356a/9, 356a/11, 356a/15, 356a/16, 356a/17, 356b/4, 356b/5, 356b/7, 356b/8, 356b/12, 356b/15, 356b/16, 357a/2, 357a/3, 357a/4, 357a/5, 357a/6, 357a/12, 357a/14, 357a/16, 357a/17, 357b/1, 357b/3, 357b/4, 357b/5, 357b/7, 357b/8, 357b/9, 357b/10, 357b/11, 357b/12, 357b/14, 357b/15, 358a/3, 358a/7, 358a/15, 358b/5, 358b/6, 358b/8, 358b/13, 358b/14, 358b/15, 358b/17, 359a/1, 359a/3, 359a/6, 359a/7, 359a/10, 359a/13, 359b/1, 359b/5, 359b/6, 359b/11, 359b/13, 360a/4, 360a/7, 360a/8, 360a/13, 360a/15, 360b/1, 360b/4, 360b/6, 360b/15, 361a/1, 361a/5, 361a/6, 361a/8, 361a/10, 361a/11, 361a/15, 361b/1, 361b/2, 361b/4, 361b/5, 362b/15, 365a/13, 365a/14, 367b/17, 368a/3, 368a/6, 368a/16, 368b/6, 368b/7, 368b/10, 368b/12, 368b/16, 369a/3, 369a/4, 369a/5, 369a/6, 369a/7, 369a/8, 369a/10, 369a/13, 369a/15, 369b/2, 369b/5, 369b/8, 369b/10, 369b/14, 370a/1, 370a/5, 370a/6, 370a/7, 370a/8, 370a/10, 370a/13, 370a/14, 370b/11, 370b/12, 370b/16, 370b/2, 370b/5, 370b/6, 370b/7, 370b/9, 371a/2,

371a/4, 371a/7, 371a/8, 371a/10, 371a/13, 371a/14, 371a/15, 371a/17, 371b/4, 371b/8, 371b/10, 371b/11, 371b/13, 371b/14, 371b/16, 372a/2, 372a/3, 372a/4, 372a/8, 372a/10, 372a/11, 372a/13, 372a/15, 372a/16, 372a/17, 372b/1, 372b/3, 372b/4, 372b/5, 372b/11, 373a/12, 373a/13, 373a/14, 373a/15, 373b/10, 373b/14, 373b/17, 374a/1, 374a/7, 374a/9, 374a/10, 374a/11, 374a/13, 374a/14, 374a/15, 374a/16, 374a/17, 374b/1, 374b/3, 374b/6, 374b/8, 374b/9, 375a/10, 375a/5, 375a/7, 375a/8, 375a/9, 375a/11, 375b/3, 375b/7, 375b/16, 375b/17, 376a/2, 376a/3, 376a/5, 376a/8, 376a/13, 376b/1, 376b/2 (4 defa), 376b/5, 376b/6, 377a/11, 377a/12, 377a/13, 377b/2, 377b/5, 377b/8, 377b/12, 377b/13, 377b/14, 377b/17, 378a/3, 378a/4, 378a/6, 378b/1, 378b/2, 378b/7, 378b/12, 378b/15, 378b/17, 379a/1, 379a/15, 379b/3 (2 defa), 379b/4, 379b/5, 379b/6, 379b/7, 379b/10, 379b/13, 379b/14, 380a/1, 380a/2, 380a/3, 380a/6, 380a/7, 380a/12

v. abṭāl (şüce‘ā v.) 340a/5

v. ‘aceze (fuḳarā v.) 334a/8

v. açlarnı (fuḳarā v.) 336a/6

v. āgāh bolġaylar (muṭṭali‘ v.) 347b/15

v. āgāhlıġ tapıp (muṭṭali‘ v.) 355a/1

v. alḳış alġandın soŋra (du‘ā v.) 338a/7

v. āmāde ḳılsun (müheyyā v.) 351a/2

v. aral ve atav (töbek v.) 322a/13

v. atav (töbek ve aral v.) 322a/13

v. atavlarda (aral v.) 319b/13

v. azuḳa (ulaġ v.) 306a/15

v. azuḳasıdın (ulaġ v.) 377a/11

v. bā‘iş bolup durur érdi (mūcib v.) 301b/14
v. basīṭ érdi (yoḳarı v.) 338a/17
v. beyābānī durur (hevlnāk v.) 302a/17
v. biçinleridin (‘alaf v.) 314b/7
v. bīvelerni (yetīm v.) 335b/15
v. bīvelik (yetīmlik v.) 334a/5
v. biżā‘ātın (emvāl v.) 334a/15
v. boġuz (‘alīḳ v.) 314b/8
v. burunç durur érdi (buġday v.) 348b/10
v. celle (Ḥakīm-i ‘azze v.) 338b/4
v. dervīş bolsa érdi (ehlullāh v.) 337b/2
v. dest-yārlarıġa dağı (rüfeḳā v.) 302a/2
v. dil-cūylıḳlar körgüzüp (merḥamet v.) 304a/14
v. ehemm (evlā v.) 335b/4
v. engüşt-nümāy durur érdiler (ma‘rūf u meşhūr v.) 356a/2
v. esfelin (aḳṣā v.) 302b/9
v. esīr bolup dururlar (şehīd v.) 359a/13
v. esīr ḳılıp (tārāc v.) 307a/8
v. fesād (sereḳa v.) 305a/4
v. fiten bolur (muṣīb-i belā v.) 333a/16
v. ġānimen (sālimen v.) 305a/14
v. ḫatun érdiler (ér v.) 365a/15
v. hem-rāhı durur érdi (yoldaş v.) 376a/6
v. iḳtinā‘ körgüzüp (iktifā v.) 346b/12
v. istiḫāredin soŋra (istişāre v.) 305a/9
v. ḳaraḳçılıḳ (oġrılıḳ v.) 334b/2
v. ḳarıntaşlıġdın durur érdi (‘ayn-ı dōstlıġ v.) 320a/2
v. kerhen (ṭav‘an v.) 305b/13
v. ḳılıç (nīze v.) 303b/7
v. kiçik (uluġ v.) 322a/12
v. lücce durur (mütelāṭım v.) 322b/4
v. manṣūr bolup (ġālib v.) 344a/8
v. menḳūl durur (ḥādī-yi ma‘ḳūl v.) 371a/14
v. mersūmātların (‘ulūfe v.) 335a/6
v. meşḥūn ḳıldılar (memlū v.)

351b/14

v. mevālīsi (ahālī v.) 318b/4

v. mezāḥim bola başladılar (dāḫil v.) 374b/4

v. mezāri‘(menāzil v.) 306b/13

v. muḫtecib ḳalmasun (maḫfī v.) 321a/16

v. muḳa‘ar bolup (münḥanī v.) 323a/14

v. muḳātele (muḥārebe v.) 303b/7

v. muṭlaḳu’l-‘inān ḳıldılar (āzād v.) 329b/1

v. mübārezet (tehevvür v.) 305a/6

v. mübāya‘a ḳılıp (muvāża‘a v.) 334b/8

v. müberhen ḳıldılar (müzeyyen ve mücellā v.) 345a/16

v. mücadeledin (muḥārebe v.) , 304b/16

v. mücellā ve müberhen ḳıldılar (müzeyyen v.) 345a/16

v. müheyyā durur érdi (āmāde v.) 373b/7

v. müsta‘idd bolup dururlar (āmāde v.) 304b/6

v. müstaẓhir érdi (ḳavī v.) 340a/10

v. müstaẓhir étdiler (muṭma‘in v.) 355b/16

v. müteferriḳ bolup dururlar (münteşir v.) 370a/8

v. müteḥayyir bolup (serāsīme v.) 329a/2, 360b/7

v. nā-hencār (nā-münāsib v.) 376a/4

v. nā-mer‘ī ḳoymay (daḳīḳa-ı mühmel v.) 342a/7

v. nişīmen-gāh ḳılıp dururlar (nā-münāsib v.) 374b/13

v. oġruḳ (büne v.) 326a/3, 342a/1

v. oġruḳnı (büne v.) 320b/5, 328b/5

v. pür-sişdin soŋra (yarġu v.) 304a/5

v. re’īs ḳıldılar (ḳāżī v.) 371a/15

v. reyyān (tāze v.) 302b/17

v. sal bile (kéme v.) 306a/16

v. ṣayd-perdāzlıġ (şikār-endāzlıġ v.) 358b/11

v. ser-encām (müheyyā v.)

335b/7

v. sipāhnı (sipeh-dār v.) 329b/6

v. sīr-āb ḳılmaḳ (tāze v.) 314b/16

v. şehr-yārī durur érdi (büzürg-meniş v.) 315a/2

v. ṭā‘aten (sem‘an v.) 316b/14

v. ṭaleb üçün (sevdā v.) 348a/13

v. te‘āḳub étip (nigāhīş v.) 349a/3

v. te‘ālānıŋ (tebāreke v.) 377b/11

v. tezelzül yétkürdi (taḫalḫul v.) 323a/12

v. tuḥfe (hediye v.) 375a/10

v. ‘ubbād (ṭullāb v.) 335b/9

v. ‘udvān (‘inād v.) 333a/14

v. uruḳ bile (él v.) 320a/7

v. yetīmlik (berde v.) 334b/3

v. yulduz (ay v.) 378b/6

v. yarası (zehre v.) 347a/2

v. zuhhādnıŋ (‘ulemā v.) 335b/9

ve-līkin < *Ar.+Far.* Ama, fakat, lakin

v. 339a/14, 347a/17, 353a/12

vebāl < *Ar.* Bir işin olumsuz sonuçları ile ilgili manevi sorumluluğu, günah, azap, sıkıntı

v. +ġa (ḥadd-ı v.) 333a/15

vech < *Ar.* Yüz; sebep, neden, vesile

v. +din 367b/3

v. +i birle 364b/10

v. bile 333a/2

veche < *Ar.* Sebep, neden, vesile

v. -i himmet ḳıldı 335a/1

vedāyi‘ < *Ar.* Emanet olarak bırakılan şeyler, emanetler

v. -i āferide-gār durur 370b/12

v. -i Yezdān érür 370b/13

v. +ni 370b/14

vedī‘at < *Ar.* Bir kimseye saklanması, korunması için bırakılan şey, emanet

v. +ın 358b/1

Vedūd < *Ar.* “Kullarını çok seven, çok şefkatli, iyileri lütuf ve ihsana erdiren, yalnız kendisi sevilmeye layık olan” manasında Allah’ın güzel isimlerinden

v. (muḳarreb-i der-gāh-ı v.) 371b/9

vefāt < *Ar.* Ölüm

v. tapıp 341b/8

v. +ıdın soŋ 374a/3

veġā < *Ar.* Savaş, kavga

v. (dil-āver-neheng-i biḥār-ı v.) 328a/15

v. (şīr-i bīşe-i v.) 328a/10

vehm < *Ar.* Gerçekte var olmayan ancak var olduğu sanılan düşünce ve zan, kuruntu, vehim, evham

v. 316a/15

v. ü hirās 368b/1

v. ü hirāsdın (dağdağa-ı v.) 368b/2

v. +din 308a/1

v. +din (raḫş-ı v.) 312a/17

v. +idin 325a/12, 357b/6

vehmnāk < *Ar.+Far.* Kuruntulu, vehimli

v. bolup 359b/11

veḳāḥat < *Ar.* Utanmazlık, edepsizlik, hayasızlık, ahlaksızlık

v. +da (meydān-ı v.) 343b/10

v. +ıdın 319b/17

veḳāḥat-medār < *Ar.* Utanmazlık gösteren, edepsiz, ahlaksız

v. +ıdın (a‘māl-ı v.) 334a/1

velā < *Ar.* Yakınlık, dostluk

v. -yı evliyā 314a/7

velāyet-intisāb < *Ar.* Veliliğin bağlı olduğu, Allah dostlarının intisap ettiği

v. 337b/9, 350a/1

v. +larnıŋ (cenāb-ı v.) 350b/7

v. +lardın (cenāb-ı v.) 314b/5

velāyet-me’āb < *Ar.* Veliliğe sığınak olan, Allah dostlarının sığınağı

v. (cenāb-ı v.) 349b/11

v. +nıŋ (cenāb-ı v.) 371b/13

velāyet-mertebet < *Ar.* Makamı velilik olan, velililik makamında bulunan, yüce makamlı

v. +leriniŋ (ḥażret-i v.) 350a/4

velāyet-penāh < *Ar.+Far.* Veliliğe sığınak olan, Allah dostlarının sığınağı

v. (ḥażret-i v.) 336a/2

veled < *Ar.* Oğullar, çocuklar

v. -i ‘Abdī Ṣūfī 344a/11

v. -i Bay Naẓar Biy’ġa 358b/2

v. -i emced 306a/1, 313b/10, 331a/15

v. -i Fāżıl Biy’niŋ 348b/6

v. -i Ġāyib Ḫān’nıŋ 327b/9

v. -i ḫān-ı maġfūr 337b/7

v. -i Ḫudāy-berdi İnaḳ’nı

375a/14

v. -i Ḳul Murād İnaḳ 344a/11

v. -i Ḳutluḳ Muḥammed İnaḳ 341a/3

v. -i Küçük İnaḳ'ġa 357a/9

v. -i Mollā İşim Bay 375b/12

v. -i Nur' Alī Ḫān'ġa 357b/13

v. -i Orun Bay 316b/1

v. -i Orun Bay Biy 380a/3

v. -i Penāh Nāyib'ni 332b/1

v. -i Seyyid Naẓar Biy 368a/9

v. -i Sulṭān Mīrāb'nı 320b/7

v. -i Tācī Biy'ni 342a/14

v. -i Töre Murād Ṣūfī 356b/15

v. -i Töre Murād Ṣūfī'ler 356b/15

veledān < *Ar.+Far.* Oğullar, çocuklar

v. -ı Ādine-ḳulı Atalıḳ Vezīri 342a/3

velī < *Far.* Ama, fakat, lakin

v. 303b/10, 304a/9, 316a/1, 316a/5, 316a/7, 322b/10, 322b/12, 345b/1, 351b/6, 377b/7

vera' < *Ar.* Dinen yasak olan şeylerden sakınma, haram ve günahlardan kaçınma

v. (mezīd-i v.) 370b/7

vera'-pīşe < *Ar.+Far.* Günahlardan kaçınmayı huy edinmiş, haramdan uzak durma konusunda dikkatli, titiz

v. (emīr-i v.) 334a/16

vesī' < *Ar.* Geniş

v. 351b/2

v. (mezra'a-ı v.) 368a/2

v. durur érdi ('arīż ü v.) 340b/2

veṣīḳa < *Ar.* Sağlam delil; belge

v. -ı istimāletni 356a/6

vesīle < *Ar.* Sebep, vasıta, bahane

v. -i tamām 310a/11

v. bile 369a/15

v. ḳılıp 352a/11

v. +si bile 343a/8, 352a/17, 352a/9, 356a/9

vesvese < *Ar.* Kuruntu, şüphe, işkil

v. +si bile 333a/14, 369a/11

vetīre < *Ar.* Yol, üslup,tarz

v. +de 333a/5

vey < *Ar.+Far. ve'y* < *Ar. ve + Far. ey* Ey (Hitap cümlesi kurmaya yarayan, anlamı pekiştiren bir ünlem)

v. 365a/10, 366a/11

veyā < *Ar.* Veya, ya da (Bağlaç)

v. 333a/13

vezāret-me'āb < *Ar.* Vezirliğe sığınak olan, vezirlik sığınağı, büyük vezir

v. 313b/4, 326b/17

v. (cenāb-ı v.) 351a/2

vezāret-penāh < *Ar.+Far.* Vezirliğe sığınak olan, vezirlik sığınağı, büyük vezir

v. 317b/7, 355b/6

vezīr < *Ar.* Vezir, askerî ve idarî bakımdan en yükse devlet memuru

v. -i a'ẓam 350b/17

v. -i Āṣaf-cenāb 351a/4

v. -i mükerrem 317b/8

vifāḳ < *Ar.* Bir başkasıyla aynı düşücede olma, uygunluk, mutabakat

v. +dın 334b/7

vilāyet < *Ar.* İl, memleket, vilayet

v. 333a/13

v. (mülk ü v.) 333a/16

v. +de (kişver ü v.) 315a/10

vilāyetī < *Ar.* Vilayetlik, vilayet olan yer, il

v. (şehr ü v.) 347a/10

vīrān < *Far.* Yıkık, yıkılmış, harap

v. 354a/9

v. bolup (ḫarāb u v.) 302b/2

v. ḳılıp (ḫarāb u v.) 358a/5

v. ḳılur érdiler (ḫarāb u v.) 355b/5

v. u ḫarāb étip 359b/16

v. u mehcūrlar 369b/13

visāde < *Ar.* Yastık, baş yastığı

v. -i 'izzet ü celāletde 327a/15

viṣāl < *Ar.* Kavuşma, ulaşma, varma

v. -ı nā-mütenāhīde (ḥarem-gāh-ı v.) 337b/15

vuḥūş < *Ar.* Vahşi hayvanlar, yırtıcılar

v. u ṭuyūr 318b/10

v. u ṭuyūrġa 377b/14

vuḳū' < *Ar.* Meydana gelme, gerçekleşme, olma, cerayan etme

v. boldı 368a/8

v. tapıp durur érdi 334b/9, 342b/8

v. tapıp 331a/2

v. tapmaġı 347a/12

v. tapmış 329a/1

v. taptı 310b/1

v. +da (mannaṣa-ı v.) 368a/5

v. +ınıŋ 344b/13

vuṣūl < *Ar.* Ulaşma, varma, gelme

v. -ı ḫaber érdi (müteraṣṣıd-ı v.) 311a/15

v. -ı merām bile 358b/15

v. saldı (sāye-i v.) 377a/8

v. salıp dururlar (sāye-i v.) 379b/12

v. -ı südād (kevkeb-i v.) 347a/15

v. +ı bile 331b/14

v. +ınıŋ 306b/5, 308b/2

vużūḥ < *Ar.* Açık ve anlaşılır olma, açıklık, berraklık

v. +ġa yétdi 378b/13

v. +ġa yétkürmek (mannaṣa-ı v.) 332b/16

vü Ve (Bağlaç) → **u, ü, ve**

v. 301a/7, 311a/8, 333b/15, 334a/16, 344b/12, 364b/12, 364b/2, 365a/16, 365b/10, 365b/17, 366a/6, 366b/1, 367a/11,

v. ‘acūze (‘aceze v.) 335b/14

v. dīn (dünyā v.) 376b/17

v. emṣārġa (cibāl ü ṣaḥārī v.) 322b/16

v. İslīmī (Ḫatāyī v.) 351b/7

v. ḳayṣer (Ḫıtā ḫānı v.) 327b/5

v. küfrān (baġī v.) 334b/11

v. maral (buġu v.) 312b/12

v. nākis (dūn u nā-merd ü süfle v.) 305b/9

v. rūyīn-ten (zūr-dest ü ḳavī v.) 349a/10

v. ter ḳılur (tāze v.) 315a/1

vücūd < *Ar.* Varlık; beden, vücut

v. -ı ẕī’l-cūdı 353b/8

v. -ı ẕī-cūd-ı ‘āḳıbet-maḥmūdı bile 327a/15

v. tutar (muvāfıḳ-ı merām-ı v.) 325b/6

v. +uŋnı 335b/14

v. +ı bile 338a/4, 345b/15, 371a/5

v. +ın (ġubār-ı v.) 360a/14

v. +ları 358b/3

vücūh < *Ar.* Sebepler, nedenler, bahaneler

v. bile 349b/2

vürūd < *Ar.* Gelme, geliş, varma, varış

v. -ı sa‘ādet-nümūdı bile 340b/4

v. +ı bile (şa‘şa‘a-ı v.) 327a/4

v. +ıdın 319b/14

v. +ıdın (ġubār-ı v.) 353a/14

vüs‘at < *Ar.* Genişlik

v. +da 358a/4, 379a/14

v. içre 351b/2

Y

yā (I) < *Ar.* Ey (Seslenme ünlemi)

y. 325b/13, 336a/8, 364a/6, 372b/10

yā (II) < *Far.* Veya, ya da (Bağlaç)

y. 332a/10, 363b/17, 363b/16, 364a/1

yaġ- Yağmak, gökyüzünden yere düşmek

y. -ıp 321a/7, 323a/12

yaġaç Ağaç (Metinde “uzunluk ölçüsü, fersah” anlamında kullanılmıştır.)

y. 315a/4

yaġdur- Yağdırmak

y. -dı 379a/2

yaḫşı Güzel, iyi

y. 355b/5, 363a/14

y. +ġına 310b/9, 346a/13

yaḫşıraḳ Daha güzel, daha iyi

y. 306a/8

yaḳ- Yakmak, yanmasını sağlamak, tutuşturmak

y. -ar 366a/16

yaḳa Yaka

y. +sıdın 367b/2

yaḳın Yakın, uzak karşıtı

y. 323b/7, 340a/6, 355b/1

y. durur érdi 340b/3

y. tüşmiş durur érdiler 380a/17

y. +da 303a/16

y. +da érkeni 380a/7

yaḳīn < *Ar.* Herhangi bir delile ihtiyaç duymaksızın iman kuvvetiyle Allah’ın kendine özgü âlemini görme, İlahî tecellileri ve sırları bilme

y. (ḳıble-i ehl-i y.) 350a/17

y. (mürşid-i rāh-ı y.) 337b/3

yāḳūt < *Ar.* Yakut, pembeden koyu kırmızıya kadar renkleri olan bir tür değerli taş

y. -ı āftābġa 366b/2

yāḳūt-fām < *Ar.+Far.* Yakut renkli

y. +dın (şarāb-ı y.) 373b/10

yalġuz Yalnız, tek

y. 363b/6, 365b/16

yaman Kötü, fena

y. 325a/8

y. +ınıŋ 355b/5

yamġur Yağmur

y. 321a/7

y. +ı dék 345a/11

yan Yan, taraf, kenar

y. 302a/13, 303a/7, 315b/17, 321a/5, 321b/11, 325b/13, 363b/1, 367a/13, 379a/8

y. +ġa 323a/2

y. +ıda 304a/10, 354b/11, 373a/4

y. +ıdın 379a/17

yan- Dönmek, geri gelmek

y. -dılar 330b/2

yana Yine, tekrar

y. 302a/4, 305a/9, 306a/6, 312a/14, 312b/13, 313a/1, 317a/4, 324a/11, 324b/10, 324b/15, 325a/13, 325a/3, 325a/6, 325a/7, 325a/9, 325b/11, 327b/11, 333b/16, 334a/13, 334a/8, 334b/1, 367a/15, 368b/6, 369a/3, 369b/2, 369b/8, 370b/5, 371b/8, 372b/9, 372b/11, 37

ya‘nī < *Ar.* Yani, demek istiyorum ki, sözün kısası, kısaca

y. 301b/13, 309b/16, 317a/16, 319b/2, 319b/6, 323b/10, 324a/17, 335a/1, 336a/17, 339b/10, 345a/2, 353a/10, 367a/17, 375a/11, 376b/17

yaŋı Yeni (Ayrılma hâli ekiyle birlikte “yeniden, tekrar” anlamında kullanılmıştır.)

y. +dın 349a/16, 360a/11, 372b/9

yaŋı ay Yeni ay, hilal

y. 366a/12

y. içredür 339a/10

yaŋlıġ Gibi, benzer

y. (āftāb-ı ‘ālem-tāb y.) 327a/3

y. (belā-yı nā-gehānī y.) 303b/2

y. (berḳ y.) 363b/11

y. (bostānı y.) 302b/17

y. (bu y.) 301b/8, 302a/10, 316a/9, 336a/17, 367b/14

y. (Cemşīd-i ḫūrşīd y.) 312b/6

y. (cihān y.) 320b/17

y. (defter-i ebter y.) 301a/16

y. (feżā-yı ḫuld-ı berīn y.) 351b/14

y. (gūy y.) 345a/12

y. (ḫāl y.) 379b/8
y. (İskender y.) 319a/16
y. (ḳand y.) 340b/6
y. (levḥ y.) 379a/16
y. (mihr y.) 363a/7
y. (perī y.) 312a/17
y. (ra‘d y.) 345a/17
y. (sa‘ādet y.) 316b/10
y. (sāye y.) 307b/14
y. (ṭūfān y.) 321a/17
y. (yüzi y.) 315b/3
yapmaḳ Örtmek, kapamak
y. (ḳanat y.) 379a/11
yar- Yarmak, ayırmak, yarık açmak
y. -mış durur 332a/12
yār < *Far.* Sevgili; dost
y. ḳılıp 372a/1
y. olup 310b/15
yara Yara
y. +sı (zehre ve y.) 347a/2
yaraġ Silah; hazırlık, güç, imkân
→ **yaraḳ**
y. 352b/14
y. +ınıŋ 335a/8, 375a/4
y. +ın 354a/15
y. +ların 357b/7
yaraḳ Silah; hazırlık, güç, imkân
→ **yaraġ**
y. +dın 358a/7, 360b/6
yaraşa -a/-e göre (Edat)
y. (ḳadr ü menziletiġa y.) 318b/7, 351b/8
yardur- Yardırmak, kazdırmak
y. -urġa 302b/11
yarġu Bir durumu, işi vb. çeşitli yönleriyle değerlendirme, yargı, hüküm
y. ve pür-sişdin soŋra 304a/5
yarım Yarı, yarım
y. 322b/2, 325a/6, 338a/13, 359b/3, 377a/13, 380a/5
yarım köŋüllik İsteksiz, gönülsüz
k. +leriġa 354b/1
yarlıġ Ferman, buyruk, yarlık
y. 312a/10
y. -ı ‘ālem-muṭā‘ 340a/5
y. -ı ‘ālem-muṭā‘ları 355a/3
y. -ı cihān-muṭā’ 355b/13
y. -ı cihān-muṭā’ bile 377b/8
y. eyler 306a/10
y. +ın 356a/12, 370a/12, 372b/6
yaruḳ Yarık, oyuk
y. +larnıŋ 325a/5

yarut- Aydınlatmak, ışıtmak
y. -dı 327b/1
y. -ġay 322b/16
y. -up 327a/4
yasa- Düzenlemek, hazırlamak, sevk etmek
y. -p 312b/10
y. -p (ḥişār y.) 304b/6
y. -p (yasav y.) 341a/4
y. -p (yol y.) 322a/4
yasaḳ Usul, kaide, âdet, gelenek
y. +ġa yétkürüp 304a/6
yasaḳçı Kanun uygulayıcı, hanın buyruklarını halka ileten görevli, muhafız
y. +lar 356a/15
yasal Saf, sıra, dizi → **yasav**
y. 341a/7
yasav Saf, sıra, dizi → **yasal**
y. 345b/12
y. yasap 341a/4
y. +lar 334a/14
yasavul Yasakçı, zabıta memuru, çavuş
y. +lar 337a/6
yastan- Yaslanmak, dayanmak, uzanmak
y. -ıp 309a/15
yaş Yaş, ömür
y. +ı 304a/17
yaşurun Gizli, gizlice
y. 353a/8
yat- Yatmak
y. -ıp érdiler 318a/2, 339a/1
yav Düşman
y. +ġa 342a/11
yāver < *Far.* Yardımcı
y. 327b/4
y. bolma 306a/13
y. bolur 340a/13
y. +dür 312b/4
yavuḳ Yakın, uzak karşıtı
y. 318b/2
yay- Yaymak, bir şeyi açarak bir alanı örtecek biçimde sermek
y. -ıp 351b/12
yayaḳ Yaya, yürüyerek giden kimse
y. 300b/12, 344a/6
yayla- Yaz mevsiminde yaylaya çıkmak, yazı yaylada geçirmek
y. -p 374a/1
yaylaḳ Yayla
y. 336b/12, 359a/7
y. üçün 319a/15

y. +da 305b/1, 359a/12

yaz Yaz, ilkbahar ile sonbahar arasındaki mevsim

y. +da 322a/14, 373b/17

yaz- Yazmak, yazı ile anlatmak, yazıya geçirmek

y. -ıp 357b/11

yed < *Ar.* El

y. -i beyżā körgüzüp 361b/3

yegāne < *Far.* Biricik, tek

y. (şeh-i y.) 364b/6

y. -i ʻaṣr durur érdi 371b/4

yek-cihetlıġ < *Far.+T.* Aynı düşünceye sahip olma, hemfikir olma

→ **yek-cihetlik**

y. +ın (iẓhār-ı ittiḥād u y.) 375b/9

yek-cihetlik < *Far.+T.* Aynı düşünceye sahip olma, hemfikir olma

→ **yek-cihetlıġ**

y. 375a/12

y. +din 328a/2

yek-sān < *Far.* Aynı seviyede, eşit, bir, beraber

y. érür 339a/15

yek-şenbih < *Far.* Pazar, birinci gün

y. 311b/1, 315b/4, 318a/15, 318b/11, 325b/15, 331b/12, 332b/10, 335a/9, 337a/16, 339a/17, 349b/17, 357a/12, 379a/12

yeke-tāz < *Far.* Biricik koşucu, biricik savaşçı

y. +ı 312a/14

yekrān < *Far.* Soylu bir at cinsi, rengi sarı ve kırmızı arasında olan at

y. -ı ʻazīmet sürse 325b/5

y. -ı ʻazīmet sürüp 368b/9

y. -ı ʻazīmet sürüp dururlar 358b/9

y. -ı cür'et sürüp 343b/15

y. -ı tehevvür ü ṣarāmet sürüp 345b/6

y. +ın 341b/1

y. +ın sürüp durur (celādet y.) 349a/12

y. +ın sürdi 311b/16

y. +ın sürüp dururlar 307b/17

y. +ıġa 332a/6

yel Yel, esinti, rüzgâr → **yél**

y. 321b/6

y. +ler 346a/3

yél (I) Yel, esinti, rüzgâr → **yel**

y. ésken sayı 316a/8

y. +din 379a/7
y. +i 305a/2
y. +iġa savurup dururlar (ḫākın fenā y.) 358b/4
yél (II) < *Far.* Kahraman, bahadır, cengâver
y. +ler 342a/9, 340a/12
yene Yine, tekrar → **yana**
y. 321b/12, 325a/9, 338a/14, 338b/2, 352b/3, 356b/7, 357a/8, 379a/11
yer Yer, mekân, mahal
y. 312a/3, 316a/5, 319a/5, 340a/13, 363a/6, 366b/14, 379a/10, 379a/8
y. durur 317a/7, 341a/6
y. üzre 316a/1
y. +ni 319b/11
y. +ġa 379a/7
y. +ge 310a/4, 367a/11
y. +ge taşlap 342b/3
y. +de 307a/17, 316a/13, 318a/1, 323a/4, 326b/5, 341a/13, 345b/2, 366b/14, 368b/16
y. +din 318a/15, 354a/12
y. +i 379a/16
y. +iġa 323b/1
y. +ide 318a/16
y. +leriniŋ 319b/10
y. +lerni 339a/3
y. +lerge 319b/9
y. +lerde 325a/8, 340b/5
yeryüzi Yeryüzü, dünya
y. +n 316a/3
yeti Yedi
y. 326a/13, 356b/3, 357b/2
y. +side 350b/16
yetilençi Yedinci
y. +side 318a/5, 329b/15
yetīm < *Ar.* Yetim, babası ölmüş çocuk
y. ve bīvelerni 335b/15
yetīmlik < *Ar.+T.* Yetimlik, babası ölme durumu
y. (berde ve y.) 334b/3
y. ve bīvelik 334a/5
yetinçi Yedinci
y. 376b/4
yetmiş Yetmiş
y. 307b/16
yetti Yedi
y. 300b/12, 338a/15
yetti sekiz Yedi sekiz

y. 348a/1

Yezdān < *Far.* Allah, Hüda

Y. (ḳażā-yı Y.) 303a/7

Y. (nuṣret-i Y.) 327b/4

Y. érür (vedāyi‘-i) 370b/13

Yezdānī < *Far.* Allah'la ilgili, Allah'a ait

Y. (ḥimāyet-i Y.) 360b/2

Y. (mervaḥa-ı ḳahr-ı Y.) 333b/5

Y. (te'yīd-i Y.) 340a/9

yé- Yemek, ağızda çiğneyerek yutmak

y. -p 307a/14

y. -r érdi 335a/16

yégirme Yirmi

y. +ġa 339a/6

y. +side 318b/11, 337b/12, 361a/14, 378a/17

yégirme altı Yirmi altı

y. +sıda 343a/14

yégirme altılançı Yirmi altıncı

y. +sıda 301a/9, 312b/6

yégirme béş Yirmi beş

y. +ide 304a/2, 324a/16, 328b/1, 332a/14

yégirme bir Yirmi bir

y. +ide 311a/17

yégirme éki Yirmi iki

y. +si durur érdi 331b/13, 340b/13

yégirme miŋ Yirmi bin

y. 358a/4

yégirme sekiz Yirmi sekiz

y. +ide 368a/14

yégirme toḳḳuz Yirmi dokuz

y. +ıda 328b/3

yégirme tört Yirmi dört

y. +ide 342b/15

yégirme üç Yirmi üç

y. +ide 320a/14, 378b/10

yégirme yéti Yirmi yedi

y. +si durur érdi 325b/15

yét- Yetişmek, ulaşmak, varmak, yeterli olmak

y. -er 306a/14, 366b/11, 367a/9

y. -miş (irtiḳā y.) 367a/8

y. -ip durur (cezāġa y.) 309b/16

y. -di 315b/12, 333b/6

y. -di (vużūḥġa y.) 378b/13

y. -ti 311a/5, 365b/7, 365b/14

y. -ti (ḥālet-i maḫmaṣaġa y.) 335a/15

y. -ti (ḳarīb y.) 338b/3

y. -diler 330b/4

y. -diler (ḳatlġa y.) 355a/14

y. -tiler 308a/7

y. -sün (mülāzemetġa y.) 338b/12

y. -se 328b/17

y. -se (ġam y.) 302a/6

y. -e almaġan 336a/6

y. -e almay 332b/8

y. -ip 303b/8, 303b/11, 304b/3, 340b/3, 344a/1, 346a/10, 357b/5, 360b/9, 372a/14

y. -ip (girānlıġ y.) 335a/13

y. -ip (ḫaberleri y.) 359a/3

y. -ip (ḫalel-i fāḥiş y.) 333a/7

y. -ip (ḥużūr y.) 335b/12

y. -ip (iḫtilāl y.) 336a/13

y. -ip (ḳatlġa y.) 344a/12

y. -ip (mesrūrlıġ y.) 302a/8

y. -ip (mülāzemetiġa y.) 308a/15, 316b/8

y. -ip (pād-şāhlıġ y.) 374a/4

y. -ip (sem‘-i şerīfiġa y.) 307b/11, 334b/13

y. -ip (te‘ākub y.) 345b/13

y. -ip (dārū-yı şifā y.) 338b/15

y. -künçe 325a/3

y. -keç 312a/11

y. -keç (sem‘-i şerīfige y.) 314b/9

y. -kende 303a/16, 328b/8, 329a/16, 339a/6, 348a/9

y. -ken 365a/7

y. -ken (kemālġa y.) 334b/5

y. -kendin soŋra 375a/16

y. -kendin soŋra (ḫaber y.) 359b/11

y. -kenler 360a/17

y. -kenlerni (ecel y.) 334a/10

y. -küsi durur (cezāġa y.) 314b/12

y. -ip durur érdi (iḫtilāl y.) 353b/16

y. -ip durur érdi (itmāmġa y.) 371b/11

y. -ip durur érdi (ḳarīb y.) 344b/4

y. -ip durur érdi (ẓuhūrġa y.) 306b/2

y. -ip érdi (ḫāk-būslıġıġa y.) 370a/11

y. -key érdi 366b/5

y. -mes (fütur y.) 304b/10

y. -mes (tefāvüt y.) 322a/10

y. -mesün (āṣār-ı zaḥmet y.) 338b/16

y. -mesün (zeng-i külfet y.) 338b/17
y. -mes dururlar érdiler 344a/6
y. -memiş bolġay (ḳatlġa y.) 300b/17
y. -medi (zaḥmeti y.) 304b/9
y. -mey 321b/7
y. -meyin 354b/7
y. -mesdin burun 360b/13
yétil- Yetilmek, yetme işi gerçekleşilmek, ulaşılmak
y. -di 323b/3
y. -ip durur érdi (ḫūb y.) 341a/6
yétiş- Yetişmek, ulaşmak, varmak
y. -ip 305a/12, 348a/10
y. -ken 323b/9
yétkür- Yetiştirmek, ulaştırmak
y. -üp durur (‘arżġa y.) 314b/6, 320a/15, 343a/2, 376a/16
y. -üp durur (behremendlıġ y.) 344b/11
y. -üp durur (ḫaber y.) 380a/9
y. -üp durur (ḫaberni y.) 359b/6
y. -üp durur (kemālġa y.) 333b/14
y. -üp durur (nihāyet-i kemālġa y.) 372a/8
y. -üp durur (sürūr-ı mā-lā-kelām y.) 335b/10
y. -üp durur (şehādetġa y.) 336b/17
y. -üp durur (taḳdīmġa y.) 329a/6, 331b/6
y. -üp dururlar 316b/13, 347b/16, 375b/17
y. -üp dururlar (‘arżġa y.) 310b/13, 352b/1, 375b/10
y. -üp dururlar (‘arżıġa y.) 316b/6
y. -üp dururlar (çapavul y.) 377a/17
y. -üp dururlar (derece-i efżālġa y.) 301b/15
y. -üp dururlar (gūşmāl-ı belīġ y.) 377b/2
y. -üp dururlar (ḫaber y.) 348b/13, 349b/4
y. -üp dururlar (ḫaberin y.) 355a/8
y. -üp dururlar (ḥamle y.) 345a/9
y. -üp dururlar (itmāmġa y.) 372b/2
y. -üp dururlar (ḳatlġa y.)

304a/12, 304b/9, 329b/2, 330b/10

y. -üp dururlar (mevḳıf-ı ʻarżġa y.) 347a/6, 355b/17

y. -üp dururlar (sem‘-i şerīfiġa y.) 344b/5

y. -üp dururlar (ẓuhūrġa y.) 340a/9

y. -düm (mevḳıf-ı ʻarżġa y.) 365a/13

y. -di 303b/2

y. -di (berūmendlıġ y.) 326b/6

y. -di (ḫaber y.) 307a/11

y. -di (intiḳāmġa y.) 373a/6

y. -di (taḫalḫul ve tezelzül y.) 323a/12

y. -di (sūd y.) 301b/3

y. -di (żarbe y.) 354b/12

y. -diler (ʻarżġa y.) 317a/14

y. -diler (mevḳıf-ı ʻarżġa y.) 352b/7

y. -diler (taḳdīmġa y.) 332a/3

y. -gey (dest-bürdī y.) 347b/13

y. -gey (ḫaber y.) 328b/13

y. -geyler 303a/13

y. -geyler (cezāġa y.) 347a/5

y. -sünler (imżāġa y.) 355b/14

y. -se (tenbīh-i belīġ y.) 344b/16

y. -üp 300b/15, 360b/8, 368a/11

y. -üp (ʻarżġa y.) 314a/1, 358b/17, 364a/9, 378a/14

y. -üp (cezā y.) 367a/10

y. -üp (dest-bürd-i ʻaẓīm y.) 358b/15

y. -üp (ḥamle y.) 344b/1

y. -üp (itmāmġa y.) 313b/7

y. -üp (ḳatlġa y.) 332b/5, 334a/5

y. -üp (necāt y.) 364a/2

y. -üp (taḳdīmġa y.) 302b/12, 304b/8, 328a/1, 338a/12, 351a/3, 358a/3, 360a/13, 370b/10, 375a/17

y. -üp (yasaḳġa y.) 304a/6

y. -üp (ẓuhūrġa y.) 310a/9, 375a/1

y. -ürdin (cezā y.) 343a/13

y. -ürler érdi (ta‘addī y.) 309a/11

y. -miş érdi (taḳdīmġa y.) 370a/4

y. -üp durur érdiler (şehādet

derecesiġa y.) 356a/8
y. -gey érdi (‘arżġa y.) 375b/13
y. -mey (iḫtilāl y.) 323a/15
yétkürmaġ Yetiştirmek, ulaştırmak
→ **yétkürmek(g)**
y. +ı 308b/5
yétkürmek(g) Yetiştirmek, ulaştırmak
→ **yétkürmaġ**
y. +i 331a/13
y. +i (çapavul y.) 331a/1
y. +i (ḳatlġa y.) 306b/15
y. (mannaṣa-ı vużūḥġa y.) 332b/16
yétmeg Yetişmek, ulaşmak, varmak, yeterli olmak
y. +i (iḫtilāl y.) 306a/3
y. +i (seng-i tefriḳa y.) 376b/5
yétür- Ulaştırmak, eriştirmek
y. -ür (pāye-i ‘ulā y.) 366a/14
y. -sün (cezā y.) 352b/17
yetüş- Ulaşmak, erişmek → **yétüş-**
y. -e almay 360a/2
yétüş- Ulaşmak, erişmek → **yetüş-**
y. -üp durur 303b/6
y. -üp dururlar 377a/13
y. -di 340a/12
y. -ti 349a/5
y. -sün 344b/13
y. -se 303a/6
y. -e almayın 359b/4
y. -üp 308a/11, 310b/1, 329a/7, 357b/3, 359a/10
y. -kende 319a/6
yıġna- Toplamak, bir araya getirmek, biriktirmek
y. -p 307a/2, 330a/10
yıġnal- Toplanmak, bir araya gelmek, birikmek
y. -sunlar 376b/3
y. -ıp 370a/15
yıḳ- Yıkmak
y. -dum 346a/15
y. -tı 329a/7, 346a/10
y. -ıp 309b/12, 329a/8
y. -ġan 331b/11, 332a/7
y. -ıp durur érdi 342b/12
yıkıl- Yıkılmak
y. -dı 303b/13
yıl Sene, yıl
y. 331a/2, 331a/4, 371a/1
y. durur 369b/13
y. durur érdi 356b/3
y. érür 367b/13
y. +ġaça 374a/13

y. +da 374a/16

y. +dağı 335a/6

y. +dın béri 370a/15

y. +dın beri 333b/9, 356a/16, 356b/4, 356b/5

y. +dın soŋra 358b/1

y. +ınıŋ 376b/4

y. +ıdağı 328a/8

y. +lar 364b/10, 370a/13

yılan Yılan

y. +lar boldı 379a/10

Yılan yılı On iki hayvanlı takvimdeki altıncı yılın adı (Bu yılın güç, kuvvet ve yiğitlik yılı olduğu yaygın bir inanıştır.)

Y. (muvāfıḳ-ı Y.) 331a/5

yılḳı At, eşek gibi tek tırnaklı hayvan sürüsü

y. 380a/5

yıraḳ Uzak, ırak

y. bol 306a/8

y. bolsa 374b/15

y. +dın 329b/9

yiber- Göndermek, yollamak → **yüber-**

y. -ip durur 309b/14, 310a/12, 310b/8, 357b/16, 361a/2

y. -ip dururlar 310b/11, 318a/14, 318a/9, 329a/14, 329b/8, 330b/13, 337a/6, 348a/2, 358a/14, 359a/11, 360a/2, 360b/10, 360b/13

y. -di 316b/11, 324b/10, 337b/8

y. -diler 318a/3, 353a/8, 376a/6

y. -diler (vādī-yi ḫamūşānġa y.) 308a/11

y. -geyler 317a/5

y. -sen 352b/15

y. -ip 304a/6, 306b/4, 309a/13, 335a/11, 337b/4, 339b/1, 356a/6, 361a/3, 378a/16

y. -eli 376a/12

y. -gen 313b/17, 316b/7, 352a/16, 378a/15

y. -gen érken dururlar 308a/12

y. -gendin soŋra 310b/17

y. -genidin 360b/17

y. -ür érdiler 309a/7

yiberil- Gönderilmek, gönderme işi yapılmak

y. -gen 330a/1

yibermek Göndermek, yollamak

y. +ni 310a/10

yigit Genç, yiğit, kahraman, alp, cesur

ve korkusuz kişi

y. 341b/11, 341b/3, 347b/17, 348b/11, 352b/2, 359b/1, 359b/5, 378b/11

y. +ni 359a/17

y. +ler 341a/17

y. +ler bile 348a/1

y. +leriŋ 325a/13

y. +leri 349a/6

y. +lerge 301a/13

yoḳ Yok, bulunmayan, mevcut olmayan, var karşıtı

y. 321b/12, 323b/15, 323b/16, 324b/5, 337b/14, 346a/1, 363b/15, 363b/6, 366b/10, 367a/3

y. durur érdi 316a/13, 345a/5, 347a/2, 350a/15

y. érdi 343b/11

y. érkenidin 332a/10

y. érse 367a/3, 370b/13

y. olġan 352b/16

y. +dur 319a/4, 321a/2

y. +tur 321b/13

yoḳarı Yukarı, üst, üstte bulunan

y. 315b/5, 377b/8

y. ve basīṭ érdi 338a/17

y. +da 374b/10

y. +sıda 322a/3

yokla- Yoklamak, araştırmak, kontrol etmek

y. -salar 352b/9

yoḳlamaḳ Yoklamak, araştırmak, kontrol etmek

y. 352b/16

yol Yol, tarik, rah

y. açtılar 339a/5

y. azıkıp 305a/17

y. başḳara almay 358a/9

y. başḳara almayın 360b/7

y. durur 359b/3

y. tapa almay 307a/9

y. tapmayın 303a/7

y. yasap 322a/4

y. +nıŋ 380a/15

y. +ġa 328b/6, 339a/3, 359b/2

y. +ġa kirdiler 303a/13

y. +da 306b/8, 348b/15, 377a/12

y. +dın 303a/3, 308a/5, 378a/15

y. +uŋ 366b/6

y. +ı 373a/1

y. +ınıŋ 339a/16

y. +ınıŋ (Ḳaḳma Süksevül y.) 378b/11
y. +ını 321a/3
y. +ın 374a/10, 378b/9
y. +ıġa 308b/4, 310b/2, 330b/1, 348a/2
y. +ıda 326b/7
y. +larnı 338b/12
y. +ların étürüp 358a/10
yoldaş Yoldaş, yol arkadaşı, arkadaş, dost
y. +ı 380a/8
y. ve hem-rāhı durur érdi 376a/6
y. +larını 310a/9
y. +larıdın 329a/10, 358a/9
yoluḳ- Karşılaşmak, rastlaşmak
y. -tı 323a/2
y. -up 360b/14
yosun < *Moğ.* Biçim, tarz, yol, usul, âdet
y. +da 337b/6, 342a/11, 356a/12, 357a/15, 370a/7
y. +ıda 334b/3, 375a/10
yosunlıġ < *Moğ.+T.* Biçimde, tarzda, gibi → **yosunluḳ**
y. (ılġar y.) 339a/1
y. (çapavul y.) 345a/3
yosunluḳ < *Moğ.+T.* Biçimde, tarzda, gibi → **yosunlıġ**
y. (tutsaḳ y.) 317a/8
yöne- Yollamak, göndermek
y. -gendin soŋra 324b/6
yörü- Yürümek, gitmek, ilerlemek
y. -r 338b/12
y. -gen 305b/1
y. -rde 312b/10
yörümek Yürümek, gitmek, ilerlemek
y. 303a/3
yörüş Sefere çıkma, sefer, hücüm
y. 332b/15, 335a/8, 337a/4, 373b/14
y. +de 312a/16
y. +din 337b/11
y. +iniŋ 335a/1
y. +in 374b/16
y. +iġa 375a/3
yulduz Yıldız
y. (ay ve y.) 378b/6
yum- Yummak, kapamak
y. -up (köz y.) 376a/2
yurt Bir toplumun üzerinde yaşayıp kültürünü oluşturduğu toprak parçası, vatan, ülke

y. 370a/9, 370b/2

y. +ıġa 359b/17

Yūsuf < *Ar.* Hz. Yakub'un oğlu Yusuf peygamber

Y. 373b/2

yüber- Göndermek, yollamak → **yiber-**

y. -diler 311a/5

yübūset < *Ar.* Kuruluk, nemsiz olma durumu

y. ḳılıp 316a/2

yügür- Koşuşmak, seğirtmek

y. -ür-miz 347a/9

y. -üp dururlar 304b/14

y. -diler (cān y.) 317a/2

y. -üp 342a/8, 348a/8

yügürük Koşan, seri, ayağına çabuk

y. 359a/16

yük Araba, hayvan vb. vasıtaların taşıdığı eşya veya araç gereç, ağırlık, yük

y. +lerin 309b/17

y. +lerdin 304b/6

yükle- Araba, hayvan vb. vasıtalara belli ağırlıkta eşya, ağırlık vb. koymak

y. -p 348b/2

yüklen- Yükleme işi yapılmak

y. -ġan 380a/12

yümn < *Ar.* Uğur, bereket

y. +i bile 370b/1

y. +idin 347a/9

yümnī < *Ar.* Uğurlu, bereketli

y. (ḥażret-i sulṭān-ı y.) 312a/4

yüz (I) Yüz (Rakam)

y. 300b/12, 302a/6, 302a/11, 310b/5, 315a/4, 321b/14 (2 defa), 326b/14, 330b/2, 331a/6, 332b/1, 338b/11, 340b/6, 343b/11, 350b/4, 351a/14 (2 defa), 351a/15, 361a/16, 364a/4, 367b/13, 372a/1

yüz (II) Çehre, surat, yüz

y. 301a/8, 335b/11, 344a/14, 365b/5

y. évürse 339a/15

y. ur 314a/9

y. +i yaŋlıġ 315b/3

y. +in 322b/6

y. +in évürüp 343b/13

y. +in tutup (hevā y.) 378b/5

y. +iġa 321b/6

y. +iġa ṭabānça urdı (ʻālem y.) 379a/1

y. +ide 379b/8

y. +idin 310b/6, 314b/17, 324a/11, 326a/15, 328a/5, 335b/14, 339a/8, 352b/9, 363a/12, 369a/2, 376a/11

y. +lerin évürmegi 330a/6

y. +leridin 320b/3

yüzbaşı Yüzbaşı, askeriyede bir rütbe

y. +lar bile 345a/7

yüzbaşılıġ Yüzbaşılık, yüzbaşılık rütbesi

y. 301a/3

yüz éki yüz Yüz iki yüz

y. +ni 312b/16

yüz élig Yüz elli

y. 307a/11

Z/Ẕ/Ẓ/Ż

żābıṭa < *Ar.* Bir şehirde güvenliği sağlamakla görevli teşkilat

ż. 354b/2

żabṭ < *Ar.* Tutma, hakim olma, ele geçirme, zapt

ż. +ıġa 380a/13

ż. ḳılıp 355b/17

ż. ḳılurġa 355b/11

ż. u ihtimāmıdın 360a/6

zād < *Ar.* Azık

z. -ı rāḥile üçün 303a/12

z. -ı rāḥile 320a/17

ża‘f < *Ar.* Zayıflık, kuvvetsizlik, irade zayıflığı, zaaf

ż. (cām-ı ż.) 338b/17

ẓafer < *Ar.* Galibiyet, savaşta kazanılan başarı, zafer

ẓ. 317a/11

ẓ. (‘arūs-ı ẓ.) 373b/13

ẓ. (żāmin-i feṭḥ ü ẓ.) 320b/5

ẓ. boluban (mūcib-i iḳbāl ü ẓ.) 327b/5

ẓ. ü nuṣretiŋ 325b/14

ẓ. +ġa (nuṣret ü ẓ.) 346b/12

ẓafer-āṣār < *Ar.* Alameti zafer olan, muzaffer, galip

ẓ. +ı 320b/4

ẓafer-āyet < *Ar.* Alameti zafer olan, muzaffer, galip

ẓ. (rā’yet-i ẓ.) 337a/15

ẓafer-intiẓām < *Ar.* Zafer tertip eden, muzaffer, galip

ẓ. (ṣāḥib-ḳırān-ı ẓ.) 376b/10

ẓafer-livā < *Ar.* Sancağı zafer olan, muzaffer, galip

ẓ. (sipāh-ı ẓ.) 367b/5

ẓ. +da (ḫayl-ı ẓ.) 346b/9

ẓafer-me‘āṣir < *Ar.* Zafer izleri

taşıyan, muzaffer, galip

ẓ. +ġa (‘asākir-i ẓ.) 376b/1

ẓafer-penāh < *Ar.+Far.* Zafere sığınak olan, muzaffer, galip

ẓ. ḳılıp (harāvul-ı leşker-i ẓ.) 378b/1

ẓ. +nıŋ (sipāh-ı ẓ.) 332b/8

ẓafer-şi‘ār < *Ar.* Zafer sahibi, muzaffer, galip

ẓ. (efvāc-ı ẓ.) 346b/8

ẓafer-ta‘biye < *Ar.* Zafer için hazırlanmış, zafere konuşlanmış

ẓ. (elviye-i ẓ.) 353a/15

zāhid < *Ar.* Dinin emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınan, çok ibadet eden, züht sahibi

z. -i bī-derd 315b/3

ẓāhir < *Ar.* Açık, belli, aşikâr, ortada; ortaya çıkan, görünen

ẓ. 335b/12

ẓ. durur 333a/9, 347a/11

ẓ. étip 315b/11

ẓ. eylese 367a/9

ẓ. ḳılıp 335b/10, 363a/9

ẓahīrü’d-devle < *Ar.* Devletin yardımcısı

ẓ. 355a/16

zaḫm < *Far.* Yara

z. -ı sinān 345b/7

zaḫm-dār < *Far.* Yaralı

z. boldı 341b/4

z. boldılar (maḳtūl u z.) 344a/13

z. bolup 344b/2, 346a/13

z. ḳılıp 305a/3

zaḥmet < *Ar.* Sıkıntı, güçlük, eziyet; zor, güç

z. yétmesün (āṣār-ı z.) 338b/16

z. +i yétmedi 304b/9

z. +in 364a/2

z. +idin (ṣıḳl u z.) 339a/7

żalāl < *Ar.* Doğru yoldan ayrılma, sapıklık, dalalet

ż. (ehl-i ż.) 336a/13

żalālet < *Ar.* Doğru yoldan ayrılma, sapıtma, sapıklık, dalalet; İslam ve imandan ayrılma

ż. 305a/7, 317b/15, 364b/10

ż. (‘inād u ż.) 320a/6

ż. u cehālet 353a/17

ż. ü cehāletdin (ġalebe-i ż.) 356a/6

ż. +ni (ehl-i ż.) 307a/3

ż. +de (ḳavānīn-i ż.) 374a/7
ż. +din (bādiye-i ż.) 317b/16
ż. +din (maḥż-ı ż.) 345b/11
ż. +din (nihāyet-i ż.) 333b/10
żalālet-āmīz < *Ar.+Far.* Dalaletle karışık, sapkın, yoldan çıkmış
ż. édi 364b/3
żalālet-intimā < *Ar.* Dalalete mensup olan, sapkın, yoldan çıkmış
ż. (a‘dā-yı ż.) 348b/8
żalālet-pejūh < *Ar.+Far.* Dalalet arayan, sapkın, yoldan çıkmış
ż. (gürūh-ı ż.) 307a/5, 328b/13, 344b/17
żalālet-taḫmīr < *Ar.* Dalaletle yoğrulmuş, sapkın, yoldan çıkmış
ż. (Ṣūfī-yi bī-pīr-i ż.) 330a/8
żalālet-nişān < *Ar.* Alameti dalalet olan, sapkın
ż. +ıġa (fermān-ı ż.) 353a/11
ẓalām < *Ar.* Karanlık, zulmet
ẓ. 366b/12
ẓ. (küfr-i ẓ.) 333b/13
ẓālim < *Ar.* Zulmeden, acımasız ve haksız davranan, gaddar, zalim
ẓ. 333a/17
ẓ. -i bed-girdārġa 356b/3
ẓ. -i sitem-kār 334b/14
ẓ. +niŋ (Ṣūfī-yi ẓ.) 337a/3
ẓ. +din 315a/16
ẓalma < *Ar.* Karanlık
ẓ. 378b/17
zamān < *Ar.* Devir, vakit, zaman → **zamāne**
z. (dest-i ‘avārıż-ı z.) 325b/3
z. (Ferīdūn-ı z.) 308b/17
z. (ḥavādiṯ-i z.) 370a/7
z. (ṣāḥib-i z.) 350b/17
z. (u‘cūbe-i z.) 341b/7
z. +ġa (Süleymān-ı z.) 373b/1
z. +da 371a/17
z. +dın (ebnā-yı z.) 348a/6
z. +ıda 328b/8
z. +ıdın 318b/14
zamāne < *Ar.* Devir, vakit, zaman → **zamān**
z. 373b/2
z. -i nā-sāz 302b/2
z. +ġa (āyīne-i z.) 366b/9
żamāyim < *Ar. żamā’im* Bir şeye veya yere katılan şeyler, ilaveler, ekler
ż. +idin durur érdi 374b/13

żamāyir < *Ar.* *żamā'ir* İç yüzler, gönülde gizli olan şeyler

ż. -i deryā-naẓāyiriġa 318b/13

ż. -i ḳasāvet 336a/13

ż. -i ẕī-basāyir-i deryā-naẓāyiriġa 321a/14

ż. -i ẕī-baṣāyiriġa 338a/14, 352a/3

ż. +iniŋ 325a/17

ż. +iġa 335b/9

żāmin < *Ar.* Kefil

ż. -i fetḥ ü ẓafer 320b/4

żamīr < *Ar.* İç, kalp, gönül, vicdan

ż. -i enveri (teveccüh-i ż.) 371b/2

ż. -i enveriġa 375a/12

ż. -i ḫūrşīd 311a/14

ż. +iŋe 367a/5

ż. +i dék 369b/13

ż. +in (maṭmūre-i ż.) 368a/17

żamīr-elṭaf < *Ar.* Pek güzel kalp, çok güzel niyet

ż. +larıġa 365a/14

zār < *Far.* Ağlayan, inleyen; zayıf, kuvvetsiz

z. olsa 358b/7

z. u muẓṭar bolur 340a/14

ẓarāfet < *Ar.* İncelik, güzellik, zariflik

ẓ. 369a/2

żarar < *Ar.* Bir kimsenin, bir şeyin veya bir durumun yol açtığı olumsuz sonuç, kayıp, ziyan, zarar

ż. (ẕillet ü idbār u ż.) 306a/14

ż. u noḳṣān 333b/6

ż. +dur 306a/12, 315a/16

żarb < *Ar.* Vurma, çarpma, çakma, darb

ż. -ı tīġ-ı ḫūn-feşān 345b/7

ż. +ıdın 315b/6, 367a/16

żarbe < *Ar.* Vurma, vuruş, çarpma

→ **żarbet**

ż. yétkürdi 354b/12

żarbet < *Ar.* Vurma, vuruş, çarpma

→ **żarbe**

ż. +in 363a/2

żarūret < *Ar.* Zorunluluk, mecburiyet

ż. +din 300b/5

żarūreten < *Ar.* Zorunluluk gereği, zorunlukla, mecburen

ż. 353a/11

żarūrī < *Ar.* Zorunlu olma durumu, zorunlu, mecburi

ż. durur 347a/12

żarūriyyāt < *Ar.* Zorunluluklar, yapılması zorunlu olan şeyler

ż. -ı dīniyyedin durur 371a/15

ż. -ı dünyevīdin 372a/3

ż. +ın 371b/14

żarūriyye < *Ar.* Mutlaka yapılması gereken, zorunlu, mecburi

ż. (umūr-ı ż.) 313a/6

ż. üçün (umūr-ı ż.) 348b/12

ẕāt < *Ar.* Kişi, kimse; asıl, öz, asıl varlık

ẕ. -ı ḫuceste-ṣıfāt-ı müte'ālī-derecātnıŋ 337b/16

ẕ. -ı hümāyūn 338b/15

ẕ. -ı şerāret-simātıda 333b/3

zāviye < *Ar.* Köşe, bucak; sufinin çile için çekildiği ıssız yer

z. -i ḫumūl (‘uzlet-güzīn-i z.) 353b/17

żayf < *Ar.* Misafir, konuk

ż. 351b/17

żāyi‘ < *Ar.* Kayıp, yitik, yok olmuş, elden çıkmış

ż. bolmadı 336a/8

ż. bolmay 325a/7

ż. bolup 347a/11

ża‘īfe < *Ar.* Zayıflar, güçsüzler, kuvvetsizler

ż. +ler bile 356b/7

zebāne < *Far.* Ateş, alev

z. 321a/2

zecr < *Ar.* Zorlama, baskı, eziyet

z. +i üçün 314b/10

zeḫḫār < *Ar.* Çalkantılı, coşkun

z. 321a/17

z. (deryā-yı z.) 319b/14

z. +nıŋ (baḥr-ı z.) 319b/2

zehr < *Far.* Bedene girince organların işleyişini bozan, miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, zehir, ağu

z. (cām-ı z.) 372a/2

z. -i nā-güvārı bile (helāket-i z.) 336a/15

z. saçtı 379a/10

zehre < *Far.* Sıyrık

z. ve yarası 347a/2

zekˇāt < *Ar.* İslam'ın beş şartından biri olan, zengin sayılan Müslümanın sahip olduğu mal ve paradan her yıl asgari kırkta bir oranında yoksullara dağıtmak suretiyle yerine getirdiği ibadet

z. u ḫarāc bérip 309a/11

z. u māl-ı emān 369b/6

z. +ın dağı (te'ḫīẕ-i z.) 327a/2

zekāb < *Far.* Mürekkep

z. -ı ṭıllā-pīrāye bile 312b/2

ẕelīl < *Ar.* Hor, hakir, alçak, aşağı

ẕ. eyledi 367a/14

ẓelīl < *Ar.* Gölgeli, koyu gölgeli

ẓ. +idin (ẓıll-ı ẓ.) 366a/14

zelzele < *Ar.* Sarsıntı, yer sarsıntısı; deprem → **zülzile**

z. 313a/16

z. -i 'aẓīm 313a/13

z. -i tevehhüm salmağı bile 308b/2

z. ḳılur érdi 323a/14

z. saldıŋ 367a/13

z. salmaḳı 319b/1

z. tüşüp 313a/15

ẕemāyim < *Ar. ẕemā'im* Ayıplanan, kınanan, beğenilmeyen hâller

ẕ. -i a'mālıdın 332b/14

zemherīr < *Ar.* Şiddetli soğuk, 22 Aralık ile 31 Ocak arasındaki çok soğuk günler, karakış

z. 316a/3, 378b/7, 379a/1

zemīn < *Far.* Yeryüzü, toprak, yer, zemin

z. 316a/1

zen < *Far.* Kadın

z. -i bā-vaḳār 305b/15

zencīr < *Far.* Zincir, Birbirine geçmiş madenî halkalardan meydana gelen bağ; eskiden suçluların eline ve ayağına vurulan demir bağ

z. -i belāġa 324a/1, 329a/11

z. dék 379a/4

zeng < *Far.* Pas

z. 363a/1

z. -i külfet yétmesün 338b/17

z. -i ẓulmet (rüsūm-ı z.) 363a/4

zer < *Far.* Altın, altın para

z. (liklik-i z.) 365a/17

z. (sīm ü z.) 301b/1

z. bile 351b/6

z. içre (deryā-yı z.) 301b/16

z. +ġa 366a/8

zer-dūz < *Far.* Altınla işlenmiş

z. (simāṭ-ı z.) 351b/11

zer-endūd < *Far.* Altın yaldızlı

z. üze 351a/14

zer-kār < *Far.* Altın işlemeli

z. olup 351b/5

zer-kār-baḫş Altın işlemeliler veren, altın işlemeli şeyler bahşeden
z. (pāy-ı z.) 301b/4

zer-nigār < *Far.* Altınla işlenmiş, altın yaldızlı
z. (ḫılā'-ı z.) 372b/3
z. (ḫil'at-ı z.) 364a/9
z. (sāġar-ı z.) 373b/9

zer-pāşlıġ < *Far.+T.* Altın saçma (Hükümdarın tahta oturması sonucu düzenlenen bir törendir.)
z. 301a/10
z. étti 335a/7

zer-pūş < *Far.* Altın yaldızlı elbise giyen
z. étdiŋ 346b/16

ẕerre < *Ar.* En küçük parça, zerre
ẕ. 363a/17

zerrīn < *Far.* Altından yapılmış, parlak
z. 351a/13, 351b/4

zerrīn-ḳalem < *Far.+Ar.* Altın kalemli, altın gibi parlak kalemli
z. 357b/10, 366a/17

zerrīn-ligām < *Far.* "Gem"i altından yapılmış, "gem"i altın gibi parlak olan
z. (topçaḳ-ı z.) 312a/16

zerrīn-ṭınāb < *Far.+Ar.* Çadır ipi altında yapılmış, çadır ipi altın gibi parlak olan
z. (sürādıḳāt-ı z.) 313a/10

zevāde < *Ar.* Azıklar, yiyecekler, yiyecek stoğu
z. -i sefer üçün 335b/7

zevāhir < *Ar.* Süslü, parlak
z. -i cevāhir 373b/3
z. -i girān-bahā bile (cevāhir-i z.) 347a/14

zevāl < *Ar.* Yok olma, sona erme; ölüm; bozulma, kötüleşme, alçalma
z. (ṣarṣar-ı z.) 333b/7
z. -ı devlet (mūcib-i z.) 333b/9
z. évürür (rūy-ı z.) 333a/15
z. +ġa tartar (fesād u z.) 333a/12

zevāyā < *Ar.* Köşeler, bucaklar; küçük tekkeler, zaviyeler
z. -yı iḫtifāda 368a/10

ẕevḳ < *Ar.* Zevk, hoşnutluk, haz, eğlence
ẕ. -ı sürūr 335b/12
ẕ. -ı vaḥdet 367a/2

ẕ. ile 351b/16

ẕ. +ıdın (çāşnīʾ-yi ẕ.) 350b/15

zevraḳ < *Ar.* Kayık, sandal

z. 339a/9

z. -ı ʿazīmet sürüp 348b/15

zeyn < *Ar.* Süs, bezek

z. -i girān-māye 312b/2

zeynüʾd-devle < *Ar.* Devletin süsü

z. 306a/2

ẓıll < *Ar.* Gölge

ẓ. -ı rāʾyetiġa 344a/3

ẓ. -ı ẓelīlidin 366a/14

ẓıllullāhī < *Ar.* Allah'ın gölgesi, İlahî bir gölge (Allah'ın adını yükselten, yücelten ve Allah'ın emirlerini dünyada uygulayan halifeler, hükümdarlar için kullanılır.)

ẓ. (ḥażret-i ẓ.) 302a/14

zī-dār < *Far.* Bataklık

z. 340b/12

ẕī-baṣāyir < *Ar. ẕī-baṣāʾir* Basiret sahibi, basiretli, gerçeği görebilen

ẕ. -i deryā-naẓāyiriġa (żamāyir-i ẕ.) 321a/14

ẕ. +iġa (żamāyir-i ẕ.) 338a/14, 352a/3

ẕī-cūd < *Ar.* Cömertlik sahibi, cömert, eli açık → **ẕīʾl-cūd**

ẕ. -ı ʿāḳıbet-maḥmūdı bile (vücūd-ı ẕ.) 327a/15

ẕī-şevket < *Ar.* Şevket sahibi, yüce, büyük, heybetli

ẕ. (umerā-yı ẕ.) 335a/3

ẕīʾl-iḳtidār < *Ar.* İktidar sahibi, güç ve kuvvet sahibi, kudretli

ẕ. bile (umerā-yı ẕ.) 358b/10

ẕīʾl-cūd < *Ar.* Cömertlik sahibi, cömert, eli açık → **ẕī-cūd**

ẕ. +ı (vücūd-ı ẕ.) 353b/8

zīb < *Far.* Süs

z. tapıp 365b/6

z. ü zīveri 376b/17

zifāf < *Ar.* Düğün töreni, gerdek, gerdeğe girme

z. ḳılmaġı 373a/9

zihī < *Far.* Ne hoş, ne güzel

z. 317a/9, 333b/14, 334a/16, 356a/13, 364a/3, 365a/16, 370b/3

ẕikr < *Ar.* Anma, sözünü etme, dile getirme

ẕ. 344b/14

ẕ. étip 363a/14

ẕ. ḳılılġusı durur 342b/9, 344b/14

ẕ. tapıp durur érdi 309a/13

ẕ. tapmış durur 354a/13

ẕ. +i 301a/15

ẕ. +ide 316a/15

ẕillet < *Ar.* Hor görülme, alçaklık, aşağılık, bayağılık

ẕ. ü idbār u żarar 306a/14

ẕ. +din (gerd-i ẕ.) 354b/16

ẕ. +in 363b/3

zimām < *Ar.* Yular, dizgin

z. 323a/15

ẕimme < *Ar.* Zimmet, sorumluluk, koruyup gözetme zorunluluğu

ẕ. -i himmetiġa 334b/16

ẕ. +siġa köterip 375b/2

zindān < *Far.* Eskiden hükümlülerin tutulduğu, karanlık, ürkütücü ve kapalı yer, hapishane

z. 356b/3

z. -ı belā 376b/1

z. -ı beliyyetde 368b/3

z. -ı miḥnetde 356b/8

z. +ġa 367b/6

z. +da (tengnā-yı z.) 376a/17

z. +ın 356a/15

z. +ıġa 358b/1

zindānī < *Far.* Zindana atılan suçlu

z. +ler 368b/5

zindegānlıġ < *Far.+T.* Dinç ve sağlıklı olma durumu; hayat, yaşayış, geçim

z. kéçürgeyler 370b/12

z. ḳılġaylar 368a/4

zīnet < *Ar.* Süs, bezek

z. bağışladı 372b/6

z. +de 315b/9

z. +in 363b/16

zīnet-baḫş < *Ar.+Far.* Ziynet bahşeden, süs veren, süslü hâle getiren

z. -ı ʻayyūḳ étti 319a/13

zīnet-endūz < *Ar.+Far.* Süs kazanan, süslü

z. (mevāyid-i z.) 351b/11

zīnet-fezālıġ < *Ar.+Far.+T.* Süs artırma, süslü hâle getirme, süsleme

z. ile 365b/3

zīr < *Far.* Alt, aşağı

z. +ge 364a/5

zirāʻat < *Ar.* Tarım, çiftçilik

z. 343a/17

z. boldı (ḳābil-i z.) 319a/2

z. +ġa (ḳābiliyyet-i z.) 302a/16

zirā‘āt < *Ar.* Tarımlar, çiftçilikler, ekip dikmeler

z. u maḥṣūlātı 319a/3

ẕirve < *Ar.* Doruk, bir şeyin en yüksek noktası

ẕ. -i ‘ayyūḳdın 339a/11

ẕ. -i ‘ayyūḳġa 335a/11

zīver < *Far.* Süs, bezek, ziynet

z. +i (zīb ü z.) 376b/17

żiyā < *Ar.* Işık, aydınlık, nur

ż. (maṣdar-ı ż.) 367b/12

ziyāde < *Ar.* Çok, fazla

z. 322b/2, 335a/4, 344b/17

z. (pāy-dār u z.) 325b/13

z. durur 321b/15, 362b/14

z. durur érdi 344a/7, 348b/1, 379a/12

ziyāderaḳ < *Ar.+Far.* Daha çok, daha fazla

z. bolġan érken 325a/5

z. ḳılıp 305b/11

żiyāfāt < *Ar.* Ziyafetler, şölenler

ż. -ı bāyesteġa 311b/12

żiyāfet < *Ar.* Eğlenmek veya bir olayı kutlamak için çağrılan misafirlerin yemekle ağırlandığı toplantı, ziyafet, şölen

ż. 331b/6, 350b/14, 351a/1

ż. +i 351a/14, 351a/5

ziyān < *Far.* Kayıp, zarar, hasar

z. 304b/11

ziyāret < *Ar.* Ziyaret, görmeye gitme; dua etmek, sevap kazanmak için kutsal kabul edilen bir yere gitme

z. +niŋ 350b/10

z. +ġa 312a/6, 349b/16

z. +de (henggām-ı z.) 350a/6

z. +iġa 350a/5

z. +leriġa 349b/12

z. +leriġa (iḥrāz-ı z.) 350a/2

ziyāret-gāh < *Ar.+Far.* Ziyaret yeri, türbe

z. 371b/10

żiyā’t < *Ar.* Işıklar, ziyalar

ż. -ı ıṣlāḥ 333a/4

żu‘afā < *Ar.* Zayıflar, güçsüzler

ż. 342b/1, 356b/10

żuḥā < *Ar.* Kuşluk, kuşluk vakti, güneşin doğuşu ile öğle

arasındaki vakit

ż. 323a/1

Zuḥal < *Ar.* Satürn gezegeni

Z. 363a/14

Z. +ġa 351b/2

zuhhād < *Ar.* Zahitler, ibadetle çokça meşgul olanlar, züht ve takva sahipleri

z. +nıŋ (‘ulemā ve z.) 335b/9

ẓuhr < *Ar.* Öğle, öğle vakti

ẓ. 339a/10, 358b/12

ẓuhūr < *Ar.* Görünme, ortaya çıkma, meydana gelme

ẓ. +nı (livā-yı ẓ.) 324b/1

ẓ. +ġa 338b/5

ẓ. +ġa yétip durur érdi 306b/2

ẓ. +ġa yétkürüp dururlar 340a/9

ẓ. +ġa yétkürüp 310a/9, 375a/1

ẓ. +da (mannaṣa-ı ẓ.) 311a/16, 347b/6

ẓ. +da (‘arṣa-ı ẓ.) 339b/13

ẓ. +ı 321b/2

ẓ. +ınıŋ 365a/5

ẓulm < *Ar.* Zulüm, haksızlık, eziyet

ẓ. 314b/8, 334b/11

ẓ. -ı ṣarīḥ 334a/15, 334b/14

ẓ. étip (tīġ-ı ẓ.) 364b/4

ẓ. u ḫıyānet bile (fısḳ u ẓ.) 334a/17

ẓ. u nifāḳ (merāsim-i ẓ.) 333b/16

ẓ. +dın 366b/15

ẓ. +ıdın 333a/17, 337a/3

ẓulmen < *Ar.* Zulmederek, haksızlık yaparak

ẓ. 334a/4

ẓulmet < *Ar.* Karanlık

ẓ. (rüsūm-ı zeng-i ẓ.) 363a/5

zūr-dest < *Far.* Güçlü, kuvvetli

z. -ı ü ḳavī vü rūyīn-ten 349a/10

zūr-bāzū < *Far.* Güçlü, kuvvetli, zorlu

z. (heykel ü z.) 313a/5

z. +sı bile 379a/1

ẕü’l-celāl < *Ar.* Celal sahibi, büyüklük, heybet, azamet sahibi (Allah)

ẕ. (muḳarreb-i der-gāh-ı ẕ.) 375b/5

ẕ. +nıŋ (Ḳādir-i ẕ.) 323a/15

ẕ. +nıŋ (Kerīm-i ẕ.) 360a/4

ẕü’l-ḥicce < *Ar. ẕi’l-ḥicce* Hicrî takvimde on ikinci ay (Haram aylardan biri olarak kabul edilir.)

ẕ. 326b/1

ẕü'l-iḥtirām < *Ar.* İhtiram sahibi, saygın, itibarlı

ẕ. (‘umde-i ḫavāḳīn-i ẕ.) 376b/10

ẕü'l-ḳa‘de < *Ar.* Hicrî takvimde on birinci ay

ẕ. 313a/11, 313a/17, 372a/6, 373a/2

ẕ. -i meẕkūrnıŋ 318a/4

zübde < *Ar.* Öz, asıl; bir şeyin en önemli, en değerli, en seçkin kısmı

z. -i āl-ı Ḳoŋrat 313b/9

z. -i dūdmān-ı Muṣṭafavī 331a/13

z. -i ḫānedān 309b/2

zübdetü'l-‘uẓemā < *Ar.* Mevkisi yüksek kimselerin en seçkini

z. 352a/14

zübdetü'l-aṣfiyā < *Ar.* İslam peygamberi Hz. Muhammed'in varisi hükmündeki âlim zatların en kıymetlisi

z. 338a/2

zübdetü'l-etḳıyā < *Ar.* Takva sahibi zatların en kıymetlisi

z. 349b/17

zübdetü'l-fużalā < *Ar.* Fazilet sahibi kimselerin en kıymetlisi

z. (cenāb-ı z.) 312a/15

zübdetü'l-kāmilīn < *Ar.* Olgunluğa erişmişlerin en kıymetlisi

z. 336a/1

zübdetü'l-küberā < *Ar.* Büyüklerin, büyük zatların en kıymetlisi

z. 342b/17

zübdetü'l-uẓemā < *Ar.* Makamı yüksek kimselerin en kıymetlisi

z. 369b/3

ẕübūl < *Ar.* Bozulma, pejmürde olma, perişanlık

ẕ. durur érdi (güşe-nişīn-i ḫāviye-i ẕ.) 353b/17

Zühre < *Ar.* Çoban yıldızı

Z. 363a/15, 366b/1

Zühre-cebīn < *Ar.* Yüzü Zühre yıldızı gibi parlak olan

Z. -i mehveş-i şīrīn-liḳā 373b/11

zülāl < *Ar.* İçimi güzel, tatlı, hoş su

z. +ı bile 335b/1

z. +ıdın (baḥr-ı z.) 323b/15

Züleyḫā < *Ar.* Hz. Yusuf'a âşık olduğu rivayet edilen Mısırlı kadın

Z. 373b/2

zülzile < *Ar.* Sarsıntı, yer sarsıntısı

→ **zelzele**

z. 312a/3

zümre < *Ar.* Topluluk, cemaat, grup, takım

z. -i Ḳoŋrat 356a/14

4.2. Kişi Adları Dizini

A/Ā

Abdāl Ḫˇāce-i Bégābādī

A. +ni 369a/9

‘Abdi Bay

‘A. 311b/10

‘Abdi Ṣūfī

‘A. (Muḥammed Ṣafā Bék veled-i ‘A.) 344a/11

‘Abdullāh İnaḳ

‘A. 354b/16, 357a/3

‘A. +nıŋ 354a/10, 354a/17

‘A. +nı 358a/13

‘A. +ġa 307a/11, 354a/2, 355a/1

‘Abdurraḥman Ās

‘A. 332b/9

‘A. veled-i Penāh Nāyib 332b/1

‘Abdurraḥman Bék

‘A. 354a/6

‘Abdül‘azīz Ḫān

‘A. 316b/9, 327b/17

‘A. ḫalef-i Ġāyib Ḫān 357b/15

‘A. ibn Ġāyib Ḫān’ġa 311a/2

‘A. -ı mezbūrnıŋ 327b/9

‘A. +nıŋ 316b/7, 327b/11

‘A. +ġa 317a/4, 324b/9, 327b/7

‘Abdükerīm Bék

‘A. -i meẕkūr 300b/12

‘Ādil Bék

‘Ā. 343b/14

‘Ā. veled-i Tācī Biy 342a/13

Ādine-ḳulı Atalıḳ

Ā. 352b/3

Ādine-ḳulı Atalıḳ Vezīri

Ā. (veledān-ı Ā.) 342a/3

Ādine Murād Bahādır

Ā. 310a/3

‘Alī Bék Atalıḳ Kök-üzekli

‘A. 354b/10

Allāh-berdi Ḫˇāce

A. 376a/5

A. +ni 357b/14

A. +niŋ 378a/1

Allāh-berdi Töre

A. 337b/7

Allāh-ḳulı → Allāh-ḳulı Yomut

A. 356b/16

Allāh-ḳulı Töre

A. - 311b/5

Allāh-ḳulı Yomut → Allāh-ḳulı

A. +nı 357b/3, 358b/6

Allāh Naẓar At Çapar

A. +nı 340b/14

Allāh Naẓar Bacaḳī

A. 329a/11

Allāh Naẓar Mergen

A. 337a/1, 347b/11

Allaş Bék

A. 324b/2

Allaş Biy

A. 301b/12

A. +niŋ 342a/14

Aman (Aman-ḳulı Biy)

A. 356b/16

Aman Bay Biy

A. 377b/16

Aman Bay Yüzbaşı

A. 324b/2

A. +nı 324a/14

‘Avaż Biy ‘İnaḳ

‘A. 372b/12

‘Avaż İnaḳ

‘A. 319a/1, 369b/11

‘Avaż Muḥammed Kerki

‘A. +ni 302b/9

‘Avaż Muḥammed Yasavulbaşı

‘A. +nı 352a/11, 369a/4

Aydōst Biy

A. 318b/3, 323b/8, 326b/5, 359a/3, 359b/6, 359b/8, 360a/1, 360a/3, 373a/1, 373a/2, 373a/4, 374b/11, 378b/13

A. +ge 359b/6

A. +niŋ 300b/1, 305b/11, 326a/12, 330a/3

Aymīrzā Biy

A. 318b/3, 326b/5

B

Baba Maḫẕūm

B. +nı 371a/2

Bal Baba Ḫān

B. +nıŋ 306b/16

Bal Muḥammed

B. 310b/9

B. ḫalef-i İş Cān Biy 316b/1

B. +ni 317a/13

Balta Niyāz Ḳāżī

B. 306b/1

Baltaş Bék

B. veled-i Bay Naẓar Biy’ġa 358b/2

[Baraḳ] Bahādır

B. +nıŋ 308b/10

Bay Dōst Biy

B. +ġa 326b/7

Bay Naẓar Biy

B. +ġa (Baltaş Bék veled-i B.)

358b/2

Bék ʻAlī Mīrāb

B. 326a/17, 342a/13, 343b/5

B. +nı 325b/17, 332a/9

Bék Balta Mīrāb → Bék Balta Mīrāb Nöküz

B. 320b/6

Bék Balta Mīrāb Nöküz → Bék Balta Mīrāb

B. 368b/7

Béki Yüzbaşı

B. 345b/5

Berdi Bahādır

B. 318a/1, 318b/3, 328a/9, 329a/4, 329a/8, 339a/1, 339b/3, 342a/2, 343b/14, 345b/5, 349b/7

B. +ġa 341b/15

B. +nı 329b/5, 342a/15, 360a/8

B. +nıŋ 340a/16, 357b/4

Berdi Bahādır Biy

B. +ni 361a/5

Berdi Bék

B. veled-i Ḫudāy-berdi İnaḳ'nı 375a/14

Berdi İnaḳ

B. 375a/16

B. +ġa 375b/7

B. +nıŋ 375a/17

Bölekey Ḫān

B. +nıŋ 374a/7, 375b/17, 378a/6

Buran

B. 320a/5

B. bile 321a/12

B. +ġa 320a/9

Bürküt Bay Bahādır

B. 376a/8

Bürküt Bay Biy

B. 359a/10, 374b/6

B. +niŋ 376a/14

C

Canek Kör

C. 356b/16

Cān Muḥammed

C. 350b/11, 375b/14, 376a/15

C. bile 357b/14

C. veled-i Mollā İşim Bay 375b/12

C. +ġa 376a/14

C. +niŋ 376a/6

Cān Murād Bay

C. +nı 341b/11

Cān Murād İnaḳ

C. +nıŋ 308b/12

Cān Naẓar Biy

C. 357b/15

Cum‘a Niyāz Bék

C. 358b/5

Cum‘a Niyāz Dürmen

C. 355a/5, 357a/17

Ç

Çingiz Ḫān

Ç. 302b/2

Çofan Ata

Ç. 310a/2

Çon Ḳara Biy

Ç. 330a/12

Çoŋ Ḳara Biy Keneges

Ç. +niŋ 356b/4

Çoŋ Sulṭān

Ç. 378a/10

Ç. +ġa 378a/7

Ç. +nı 378a/16

Ç. +nıŋ 378a/14

D

Damolla ‘Abdullāh Yezdī Ḫān-ḳāhī

D. 371a/13

Damolla Muḥammed Naẓar Ḳoŋrat Ḳoş-köprükī

D. 371a/4

Damolla Muḥammed Ṣafā

D. 372a/15

Damolla Muḥammed Şerīf Hezāresbī

D. bile 371a/9

Damolla Niyāz Muḥammed Ḫıvaḳī

D. 371a/10

Damolla Yūsuf Ḳataġan

D. +nı 371a/8

Devlet Murād Bék Umbay

D. +nı 340b/17

Devlet Naẓar Yüzbaşı

D. veled-i Orun Bay Biy 380a/2

Dīn Nāṣır Töre

D. +ni 306b/17

Dīvāne → Müstaḳīm Dīvāne Noġay

D. bile 341b/7

D. +ni 341b/8

Dorost-bergen Biy

D. +ni 310b/10

Dōsāt Bék

D. 346a/10, 346a/7, 357b/7

D. veled-i Töre Murād Ṣūfī 356b/15

D. bile 355a/6

D. +niŋ 354a/15, 355a/7

Dōsım Bahādır

D. 328a/9, 342a/2, 345b/5

D. +nı 339b/3, 370a/2

D. +nıŋ 329a/10

Dōsım Biy

D. 373a/5

D. +niŋ 373a/4

Dōst Niyāz

D. 300b/14

Dürmen Baltaş Yüzbaşı

D. bile 309b/4

E/É

Ebū'l-ẖayr Ḫān

E. +nıŋ 374a/2

Emīr ʻAbdullāh İnaḳ

E. 354a/6

Emīr Ḥaydar

E. +ge 309a/9

Emīr Ḥaydar Pād-şāh

E. 369a/6

E. bile 352a/4

Emīr Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi

E. +niŋ 356a/10

Élçi Celāyir

É. 300b/10

Ér ʻAlī Ḫān

É. 310a/15

É. +nı 374a/2

É. +nıŋ 374a/3, 374a/6

Ér Niyāz Bék

É. +niŋ 358a/16

Ér Niyāz Ḫān

É. +nıŋ 341a/1

Ér Niyāz Kel

É. 347b/17

F

Fāżıl Biy

F. +niŋ (Muḥammed Yūsuf Bék veled-i F.) 348b/6

Feṯḥ ʻAlī

F. 306b/16

G/Ġ

Ġāyib Ḫān

Ġ. (ʻAbdülʻazīz Ḫān ẖalef-i Ġ.) 357b/15

Ġ. +ġa (ʻAbdülʻazīz Ḫān ibn Ġ.) 311a/3

Ġ. +nıŋ 316b/10

Ġ. +nıŋ (Şīr Ġāzī Sulṭān veled-i Ġ.) 327b/9

Gusāle → Ḫudāy-berdi Atalıḳ

G. +ġa 343a/3

Ḥ/Ḫ

Ḥācī Muḥammed Ḳārī

Ḥ. +ni 371b/15

Ḥakīm Ata

Ḥ. 349b/11

Ḥ. (ḥażret-i Ḥ.) 329a/17

Ḥakīm Ata Süleymān

Ḥ. 350a/1

Ḥakīm Niyāz Bahādır

Ḥ. +nı 370a/9

Ḥasan Bay Biy

Ḥ. 330a/12

Ḥ. +niŋ 356b/5

Ḥasan Biy

Ḥ. 308b/10

Ḥ. +niŋ 310b/10

Ḥasan Murād Atalıḳ

Ḥ. 306a/2, 375a/4

Ḥ. +nı 369a/6

Ḥasan Murād Bék

Ḥ. 368b/8

Ḥ. +niŋ 358b/5

Ḥasan Murād Pervāneçi

Ḥ. 357a/5

Ḥaydar Seyyid

Ḥ. 352b/2

Ḥızır Serdār

Ḥ. +nı 331a/8

Ḥubbī Niyāz Bék

Ḫ. 368a/9

Ḫ. +niŋ 368a/16

Ḫᶜāce Cān Ḫᶜāce

Ḫ. 301b/10, 309b/2, 309b/12, 310a/1, 324b/12, 345b/5

Ḫ. daġı 346a/13

Ḫ. +niŋ 318a/2

Ḫᶜāce-éli Yār Muḥammed Āḫūnd

Ḫ. +nı 371a/6

Ḫᶜācem-berdi Bék

Ḫ. 305b/3, 309b/3

Ḫ. bile 305b/16

Ḫ. +niŋ 305b/10

Ḫᶜāce Murād Biy

Ḫ. 353a/10

Ḫ. +niŋ 358a/16, 360a/9

Ḫᶜāceş Maḥrem

Ḫ. +ni 355b/9

Ḫ. +niŋ 340b/14, 351a/5

Ḫācem Ḫān

Ḫ. 318b/14

Ḫ. +nıŋ 322a/2

Ḫāl Muḥammed Ḫān

Ḫ. 336b/12, 336b/16

Ḫ. +nıŋ 336b/17, 347b/11

Ḫıtāy Aman Cān Biy

Ḫ. 359a/7

Ḫudā-yār

Ḫ. 309a/10

Ḫ. +nı 309a/17

Ḫudāy-berdi

Ḫ. 356b/16

Ḫudāy-berdi Atalıḳ → Gusāle

Ḫ. 343a/3

Ḫudāy-berdi Bācbān

Ḫ. 354b/8

Ḫ. +nı 360a/13

Ḫ. +nıŋ 354b/12, 357a/5

Ḫudāy-berdi Bék

Ḫ. 356b/6

Ḫudāy-berdi Biy

Ḫ. 358b/5

Ḫudāy-berdi İnaḳ

Ḫ. (Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem veled-i emced Ḫ.) 306a/1

Ḫ. +nı 313b/10

Ḫ. +nı (Berdi Bék veled-i Ḫ.) 375a/14

Ḫudāy-berdi Ḳıyıḳ Ḫ̌āce-éli

Ḫ. 357a/17

Ḫudāy-ḳulı Atalıḳ

Ḫ. 336b/13

Ḫ. +nı 336b/16

Ḫudāy Naẓar Atalıḳ

Ḫ. 357a/2

Ḫudāy Naẓar Bék

Ḫ. 357a/9

Ḫusrev Ġāzī → Ḫusrev-i Ġāzī

Ḫ. 372b/7

Ḫusrev-i Ġāzī → Ḫusrev Ġāzī

Ḫ. 364a/15

I

ʻIyd Muḥammed Īşān

ʻI. 371a/3

İ

İl Aman Bahādır

İ. 308a/8

İltüzer Muḥammed Bahādır Ḫān

İ. 311b/17

İ. -ı maġfūrnıŋ 378a/5

İ. +nıŋ 337b/7, 352b/4

İlyās Yüzbaşı

İ. 318a/1, 318b/4

İmām ʻĀṣım

İ. 371b/16

İsen-keldi Biy → İsen-kéldi Biy

İ. 308b/10, 317a/3, 319b/6

İ. +niŋ 310b/9

İsen-kéldi Biy → İsen-keldi Biy

İ. 317a/16, 323b/10, 326b/10

İsen Aman Atalıḳ Bögeceli

İ. 333b/16

İskender Ḫᶜāce

İ. 308a/8

İskender Ḫᶜāce Békābādī

İ. 307b/15

İslām Şeyḫ

İ. -i şehīd 336a/2

İş-bol Bahādır

İ. - 346a/12, 346a/5

İş Cān → İş Cān Biy

İ. +dın 311a/1

İ. +nıŋ 308b/3

İş Cān Biy → İş Cān

İ. 308b/10, 309a/5, 316b/14, 317a/12, 319a/7, 326b/10

İ. bile (Bal Muḥammed ḫalef-i İ.) 316b/2

İ. +niŋ 310a/12, 310a/15, 310b/6, 310b/9, 316b/3, 319a/13, 328b/15

İş-ḳulı Sübḥān-berdi Cārçı

İ. +nı 354a/14

İş Muḥammed Āḫūnd

İ. 357a/12

İş Muḥammed Bék

İ. 300b/17, 300b/3, 327a/9

İ. +niŋ 300b/7, 303a/1, 304a/10, 305a/11, 305b/5, 309b/3, 357a/7

İ. +ni 301b/17, 304a/11

İ. +ġa 300b/6

İş Muḥammed Yüzbaşı

İ. 305b/3

İ. +nı 305b/13

İş Murād Bék

İ. 320b/7

İş Niyāz Atalıḳ

İ. 342a/2

K/Ḳ

Ḳādir-bergen Biy

Ḳ. 330b/16

Ḳ. +ġa 330b/15

Ḳaḳa Serdār

Ḳ. +nıŋ 330b/17

Ḳalender → Ḳalender Atalıḳ

Ḳ. 303b/4

Ḳalender Atalıḳ → Ḳalender

Ḳ. 303a/1

Ḳ. +nı 304a/5

Ḳalender Bék

Ḳ. 357b/4

Ḳalender Kör

Ḳ. 305b/3, 305b/7

Ḳ. +**niŋ** 309b/4

Ḳ. +**ni** 305b/16

Ḳalender Pervāneçi → Pervāneçi

Ḳ. 306b/14, 320b/6

Ḳ. +**ni** 307b/13

Ḳandım Serdār

Ḳ. 348a/10, 349a/5, 358b/14, 375a/5, 380a/2

Ḳ. +**nı** 348b/17, 369a/7

Ḳ. +**dın** 377a/10

Ḳanlı Cihān-gīr Bék

Ḳ. 357a/5

Ḳapan Bay Bahādır

Ḳ. 377b/17

Ḳarabaş Bahādır

Ḳ. 350b/11

Ḳaraḳalpaḳıyye Ṭulla Biy

Ḳ. +**niŋ** 318b/1

Ḳaraḳalpaḳ Töre Bék Ḳıyat

Ḳ. 309b/7

Ḳaratay Ḫān

Ḳ. 357b/13

Ḳāżī ʻUmar

Ḳ. +**nıŋ** 302b/6

Keday Ḫ̆āce Īşān

K. 338a/2

Keday Niyāz

K. 311b/10

Kel Yasavul

K. **bile** 375a/7

Kerīm-berdi Atalıḳ

K. 339b/17, 341a/2, 341a/7, 354a/2, 354a/5, 355a/4, 357a/2

K. +**nıŋ** 354b/4

K. +**ġa** 339b/2, 355a/8

Kette Bay Biy

K. 374b/6

Ḳılıç Aḳḳaş

Ḳ. 331b/5

Ḳılıç İnaḳ

Ḳ. 342a/13, 343b/11, 343b/4, 344b/9, 345b/13, 354b/17, 357a/2, 360b/10, 361a/2

Ḳ. +**nıŋ** 344a/2, 360b/9, 361a/1

Ḳ. +**ġa** 300b/11, 343b/9

Ḳızıl Ḫ̆āce

Ḳ. +**niŋ** 370b/15

Ḳoçḳar Nāyib

Ḳ. 340b/17

Ḳoŋrat İl Aman Bahādır

Ḳ. +**nı** 307b/15

Ḳoş-bégi → Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi

Ḳ. 326a/17

Ḳ. +ge 377b/6

Ḳ. +ni 326b/17

Ḳ. +niŋ 327a/1

Ḳoş-köprüklik Ḥasan Murād Atalıḳ

Ḳ. +nıŋ 300b/8

Köçenek Biy

K. 317b/12, 319b/16, 320a/11, 321a/12, 347a/6

K. +niŋ 320a/1, 346a/5

Kök-köz Biy

K. - 316b/15

Kök-üzekli Bégim Atalıḳ

K. 354b/12

Ḳul Murād İnaḳ

Ḳ. (veled-i Ḳ.) 344a/11

Ḳuran Bahādır

Ḳ. 376a/8

Ḳurbān Bahādır

Ḳ. 341b/13

Ḳurban Bék

Ḳ. +ni 330a/11, 357a/14

Ḳurban Bék Biy

Ḳ. bile 300b/4

Ḳ. +niŋ 329a/13, 330a/1, 334b/4, 348a/14

Ḳurbān Niyāz Pallaçı

Ḳ. +nıŋ 368b/13

Ḳuş Yéter Ḳalmaḳ

Ḳ. +nı 330b/8

Ḳutlı Bay Ḳalmaḳ

Ḳ. +nı 324b/2

Ḳutluḳ Muḥammed Bék

Ḳ. 306a/2, 339a/16, 345a/6

Ḳ. daġı 345b/13

Ḳutluḳ Muḥammed Bék Hezāresbī

Ḳ. +ġa 338b/10

Ḳutluḳ Muḥammed İnaḳ

Ḳ. 306b/6

Ḳ. (Muḥammed Cān Bék veled-i Ḳ.) 341a/3

Ḳutluḳ Murād İnaḳ

Ḳ. 307b/9, 308b/15, 332a/17, 337a/8, 341a/1, 343a/1, 352a/14, 369b/4, 377a/2

Ḳ. +ġa 326a/6

Ḳuvanç Bék

Ḳ. +ni 357b/12

Küçük İnaḳ

K. +ġa (veled-i K.) 357a/9

L

Laçin Ḳalmaḳ

L. +nı 326a/5

M

Maḳaṭ Biy

M. 330a/12, 330a/4

M. +niŋ 330a/15

Maman Biy

M. 308b/12, 317a/17, 317a/3, 319b/7, 323b/10, 326b/15

Manḳıt Bay Muḥammed Çura Aġası

M. +nı 375b/7

Manḳıt Biy

M. 358b/5

Manḳıt ʻUbeydullāh Āḫūnd

M. 371a/14

Manḳıt Uraḳ Bay Çura Aḳası

M. 352a/11

Manḳıt Yaʻḳūb Ḳurçı Bégi

M. 375a/7

Manṣūr Ḫʷāce

M. 346a/15

Maŋlay

M. 320a/4, 320a/9, 321a/12

M. bile 320a/11, 323a/8

M. +ġa 323a/1, 326b/11

Memiş Bék

M. 342a/2

Mesev Biy

M. +niŋ 373a/6

M. +ni 372b/13

Mīr Ḥaydar → Mīr Ḥaydar Pād-şāh

M. +nıŋ 309b/9, 352a/15

Mīr Ḥaydar Pād-şāh → Mīr Ḥaydar

M. 352a/7

M. +nıŋ 309a/15, 375a/16, 375a/6

Mīr Külāl

M. 375b/5

Mīrzā Mesīḥā

M. 314a/17

M. bile 313b/11

M. (ḳaṣīde-i M.) 361b/7

M. -yı Buḫārī'niŋ 361b/5

M. +nıŋ dağı 314a/6

M. +ġa 312a/15

Mollā Devlet Naẓar

M. 310b/8, 317a/12, 320a/13, 326b/13, 368b/1, 378b/2

M. bile 318a/1

M. veled-i Orun Bay 316b/1

M. +ġa 320a/12

Mollā Ḫoraz

M. 334a/3

Mollā İlyās → Mollā İlyās Uyġur

M. 328a/9

Mollā İlyās Uyġur → Mollā İlyās

M. 300b/17

Mollā İmām Muḥammed Īşān

M. 318a/17

Mollā İşim Bay

M. 316b/1, 316b/11, 317b/17, 320a/11, 321a/12, 327b/6

M. (Cān Muḥammed veled-i M.) 375b/12

M. +nıŋ 327b/17, 350b/11, 357b/14

M. +nı 312a/9, 324b/9, 357b/12

M. +ġa 317a/13, 328a/4

Mollā Sarı

M. 310b/10

Mollā Veys Niyāz Zīrek

M. +niŋ 361b/5

Muḥammed-ḳulı Bék

M. bile 327a/1

Muḥammed Bahādır Abdāl

M. +nıŋ 305a/9

Muḥammed Biy

M. 320b/7

Muḥammed Cān Bék

M. 301b/12, 306b/5, 306b/9, 342a/13, 343b/14, 343b/5

M. veled-i Ḳutluḳ Muḥammed İnaḳ 341a/2

M. +niŋ 361a/3

Muḥammed Emīn ‘İnaḳ → Muḥammed Emīn İnaḳ

M. 318b/14

Muḥammed Emīn İnaḳ → Muḥammed Emīn ‘İnaḳ

M. +nıŋ 318b/16, 374a/1

Muḥammed Ġafūr Āḫūnd Ürgencī

M. 371a/12

Muḥammed Kerīm Ḳoyçı

M. 354a/12

Muḥammed Kerīm Ḳoyçı Atalıḳ

M. 346b/1

M. +ġa 361a/6

Muḥammed Ḳılıç Abdāl

M. 301b/16

Muḥammed-ḳulı Bék

M. +ni 301b/12

Muḥammed Murād Atalıḳ

M. 336b/13

Muḥammed Murād Bék

M. 302b/17, 303a/1, 303b/2, 303b/9

M. +niŋ 303b/6, 304a/6

Muḥammed Naẓar

M. 346b/3

Muḥammed Naẓar Bék

M. 348b/5

M. +niŋ 341b/5

M. +ni 355a/16

M. +ke 355b/12

Muḥammed Naẓar Şeyẖ

M. 310a/7, 310b/2

M. bile 312a/10

M. +ni 310a/3, 317a/7

M. +ġa 310b/11

Muḥammed Naẓar Şeyẖ Biy

M. +lerniŋ 316b/12

Muḥammed Naẓar Şeyẖ Çofanī

M. bile 346a/16

Muḥammed Niyāz

M. 354a/15

Muḥammed Niyāz Bék

M. 303b/1, 303b/11, 303b/5, 303b/8, 304a/2, 314a/17, 314a/6, 314b/1

Muḥammed Niyāz Bék Maḥrem

M. 306a/1, 313b/10, 339b/2, 341a/2

M. veled-i emced Ḫudāy-berdi İnaḳ 306a/1

Muḥammed Niyāz Bék Maḥrembaşı

M. 303a/14

Muḥammed Niyāz Gerçek →

Muḥammed Niyāz Gerçek Bahādır, Muḥammed Niyāz Gerçek Biy

M. 328a/9, 338b/17, 339b/3, 341b/15, 342a/15, 342a/2, 343b/14, 345b/5, 349b/7

M. +niŋ 329a/10, 341b/10

Muḥammed Niyāz Gerçek Bahādır →

Muḥammed Niyāz Gerçek, Muḥammed Niyāz Gerçek Biy

M. 360a/7

Muḥammed Niyāz Gerçek Biy →

Muḥammed Niyāz Gerçek, Muḥammed Niyāz Gerçek Bahādır

M. 361a/5

Muḥammed Niyāz Maḥrem

M. 338b/17

Muḥammed Niyāz Mīrāb

M. 352b/2

Muḥammed Niyāz Serdār

M. 352b/3

Muḥammed Niyāz Tarḫan

M. 306b/15

Muḥammed Penāh Bay

M. 356b/2

Muḥammed Raḥīm → Muḥammed Raḥīm Ḫān, Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān, Şeh Muḥammed Raḥīm

M. 336b/13

M. +ni 336b/17

Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān → Muḥammed Raḥīm, Muḥammed Raḥīm Ḫān, Şeh Muḥammed Raḥīm

M. 309a/2, 311a/13, 336b/7, 376b/14

Muḥammed Raḥīm Ḫān → Muḥammed Raḥīm, Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān, Şeh Muḥammed Raḥīm

M. 366a/8

Muḥammed Rıżā Atalıḳ

M. +ġa 304a/15

Muḥammed Rıżā Bék

M. +ġa 343a/4

Muḥammed Rıżā İnaḳ

M. 325a/9, 357a/2

Muḥammed Rıżā Ḳoş-bégi → Ḳoş-bégi

M. 313b/5, 325b/17, 342b/10, 351a/4, 355b/8, 369b/5

M. -i Arisṭo-eşer 317b/9

M. +ni 345a/1, 358a/1, 378b/1

Muḥammed Ṣafā Bék

M. veled-i ‘Abdi Ṣūfī 344a/10

M. +niŋ 358b/4

M. +ni 304a/16

Muḥammed Şerīf Ḳārī

M. +ni 371b/3

Muḥammed Ya‘ḳūb As

M. 303b/6

Muḥammed Yūsuf Bék

M. veled-i Fāżıl Biy’niŋ 348b/6

Muḥammed Yūsuf Mihter

M. 355b/7, 377b/5

M. -i Āṣaf-siyer 317b/8

M. +niŋ 326b/17

M. +ġa 350b/17

Muḥammed Zāhid Āḫūnd

M. 371a/10

Mūnis → Şīr Muḥammedü’l-mülaḳḳab bi’l-Mūnis

M. 314a/16, 350b/4, 364b/8

M. -i mehcūr 367b/13

Murād Şeyḫ

M. (ḥażret-i M.) 318a/16

Müstaḳīm Dīvāne Noġay → Dīvāne

M. 341b/6

N

Nāfi‘

N. (ḥażret-i N.) 371b/16

Nayman ‘Abdükerīm Bék

N. 357a/6

Nayman Muḥammed Ḳılıç

N. 309b/4

Nayman Taşım Bahādır

N. +ġa 370a/16

Nevāyī

N. (ḥażret-i N.) 362b/15

Niyāz Bék Yılım

N. 305b/3

Niyāz Muḥammed Bay

N. 301b/12, 326b/17

Niyāz Muḥammed Dīvān-bégi

N. 368b/7

N. +niŋ 369a/1

Nūr ‘Alī Ḫān

N. +ġa (veled-i N.) 357b/13

Nūrullāh Pehlevān

N. bile 303b/4

O

Oraż ‘Alī İnaḳ

O. 304a/11

O. +nıŋ 304a/14, 304a/16, 357a/9

Oraż ‘Alī Supaḳ

O. 372b/11

O. +nıŋ 369b/12

Oraż ‘Alī Yarma

O. 309b/10, 309b/7

O. +nıŋ 309b/17

Oraż Bahādır

O. 361a/8

Orun Bay → Orun Bay Biy

O. 309a/14, 309a/8, 310b/17, 316b/2, 319a/6

O. (Mollā Devlet Naẓar veled-i O.) 316b/1

O. bile 308b/3

O. +nıŋ 310a/8

Orun Bay Biy → Orun Bay

O. 308b/9, 310a/8, 310b/5, 316b/13, 317a/12, 319a/13, 326b/10, 368b/2

O. (Devlet Naẓar Yüzbaşı veled-i O.) 380a/3

O. +niŋ 310b/8, 326b/13

O. +ni 323b/8

Ö

Ökübay

Ö. bilen 359b/6

Ötef Bay

Ö. 356a/3, 357a/12

Ötef-berdi Atalıḳ → Ötef-berdi Atalıḳ Kök-üzekli

Ö. +nıŋ 341b/14

Ötef-berdi Atalıḳ Kök-üzekli → Ötef-berdi Atalıḳ

Ö. 333b/17

P

Pehlevān Maḥmūd

P. (ḥażret-i P.) 371b/9

Penāh Bahādır Ḳoŋrat

P. 380a/2

Penāh Nāyib

P. +ni (‘Abdurraḥman Ās veled-i P.) 332b/1

Pervāneçi → Ḳalender Pervāneçi

P. 308a/8

Pīrim Ḫᵛāce Īşān

P. 337b/10

P. +nıŋ 371a/1

P. +nıŋ (ḥażret-i P.) 338a/8

Pīr Muḥammed Ḫᵛāce

P. 337b/10

R

Rıżā Bék

R. 358b/5

Rüzūm Pehlevān

R. 338a/5

R. +nı 337b/6

S/Ṣ

Sa‘ādet Kirāy

S. 328a/4

S. +nı 316b/9

S. +ġa 317a/4

Sa‘deddīn Maḫẕūm

S. 371a/10

Salaḳ Bahādır → Salaḳ Serdār

S. 329a/9

Salaḳ Serdār → Salaḳ Bahādır

S. 328a/8, 330a/6

Ṣāliḥ Şeyḫ

S. 332b/9

S. +niŋ 332a/15

Ṣāliḥ Şeyḫ Çofanī

S. 332b/1

Sarıġ Çavdur

S. 358b/5

Sefer Bay

S. +nıŋ 341b/13

Seyyid-ḳulı Bék

S. 303a/1, 303b/2

Seyyid Aḥmed'ül-meşhūr bi-Seyyid Ata

S. (ḥażret-i S.) 350a/2

Seyyid Aṣġar Ḫᵛāce

S. 370b/17

S. +niŋ 338a/10

Seyyid Ata

S. 303a/5, 309b/2, 349b/11

S. (ḥażret-i S.) 369a/14

S. (ḫulāṣa-ı dūdmān-ı S.) 358a/11

Seyyid Bāḳir Ḫᵛāce Īşān Seyyid Ātāyī

S. 331a/15

Seyyid Bék

S. +ġa 300b/8

Seyyid Ca'fer Ḫᵛāce

S. +niŋ 358a/11

Seyyid Civān-merd Ḫᵛāce

S. +ni 369a/14

Seyyid Keday Ḫᵛāce Īşān

S. 313b/16

Seyyid-ḳulı Bék

S. +ni 304a/10

S. +ni dağı 304a/1

Seyyid Muḥammed Māh-rūy

S. 303a/4

Seyyid Musā Ḫᵛāce Urak Mīr Külālī

S. 375b/6

Seyyid Muẓaffer Ḫᵛāce Mütevellī

S. +niŋ 365a/8

Seyyid Naẓar Biy

veled-i S. 368a/9

Seyyid Niyāz Ala-bölük

S. 303b/14

Seyyid Pīrem Ḫᵛāce Īşān

S. 313b/13

Seyyid Şemseddīn Ḫᵛāce

S. +ni 370b/15

Seyyid Tursun Ḫᵛāce Īşān

S. 313b/14, 338a/2

S. +nıŋ 368a/12

Seyyid 'Ubeydullāh Ḫᵛāce

S. +niŋ 331a/11

Seyyid 'Ubeydullāh Ḫᵛāce Īşān

S. 331a/14

S. +nıŋ 331b/15

Seyyid Yūsuf Ḫᵛāce Naḳīb

S. 331b/17

Soyrı Biy

S. +niŋ 300b/1, 360b/13,

360b/16

S. +ni 300b/4

Ṣūfī → Töre Murād Ṣūfī

Ṣ. 336b/15, 348a/9, 364a/10, 364b/4

Ṣ. -yi bī-pīr-i żalālet-taḫmīr 330a/7

Ṣ. -yi bī-pīrġa 357a/16

Ṣ. -yi bī-pīrniŋ 330b/8, 355a/10, 360a/13, 372b/15

Ṣ. -yi güm-rāhnıŋ 328b/15

Ṣ. -yi nā-bekār 353a/10

Ṣ. -yi nā-bekārnı 353b/5

Ṣ. -yi Töre Murād 364b/9

Ṣ. -yi ẓālimniŋ 337a/3

Ṣ. +niŋ 306a/15, 336b/14, 336b/8, 348a/16, 348b/2, 353b/12, 354b/10, 355a/14, 355a/5, 355a/8, 355b/17, 356a/15, 356a/8, 356b/12, 356b/17, 357a/13, 357a/4, 368a/10, 368a/9, 370a/10, 370a/16, 372b/16

Ṣ. +din 361a/9

Ṣ. +din soŋra 356a/3

Sulṭān Ḥüseyin Töre

S. 378a/6

Sulṭān Ḫān

S. 375b/17

Sulṭān Keneges

S. 380a/3

miṣl-i S. 357a/16

Sulṭān Mīrāb

S. 320b/6, 331b/17, 332a/9

veled-i S. +nı 320b/7

Sulṭān Murād Bék

S. 356b/15

S. bile 357b/3

S. +niŋ 357b/2

S. +ni 358a/15

Sulṭān Timur Ḫān → Sulṭān Timur Töre

S. 310a/14, 310b/2, 359a/10, 374b/5, 375b/16

S. +nıŋ 375b/13, 376a/10

S. +ġa 357b/16, 378a/11

Sulṭān Timur Töre → Sulṭān Timur Ḫān

S. +ni 374a/6

Sulṭān Üveys

S. 316b/17

Süyek Kem

S. 327a/9

Süyün Biy → Süyün Biy Ḳıyat

S. 340a/7, 354b/5, 356b/15, 360b/5, 360b/6, 360b/9

S. +niŋ 330a/10, 357a/14, 357b/5, 361a/11

S. +ġa 360b/14

Süyün Biy Ḳıyat → Süyün Biy

S. 300b/3

Ş

Şāh Niyāz Atalıḳ

Ş. 300b/11

Ş. +nıŋ 326a/16, 356a/11

Ş. +dın 360b/15

Şāh Niyāz Ḳaraḳalpaḳ

Ş. 357b/2

Şāh Timur Ḫān

Ş. bile 328b/8

Şeh-zāde Velī

Ş. 306b/16

Şeh Muḥammed Raḥīm → Muḥammed Raḥīm, Muḥammed Raḥīm Ḫān, Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān,

Ş. 363b/13

Şeyḫ Muḥammed Laṭīf Īşān

Ş. 336a/1

Şeyḫ Muḫtār

Ş. 302b/5

Şeyḫ Naẓar Ḫalīfe

Ş. 352b/3

Şīrdalı Biy

Ş. 328b/9

Şīr Ġāzī Ḫān → Şīr Ġāzī Sulṭān

Ş. +nıŋ 328b/8

Şīr Ġāzī Sulṭān → Şīr Ġāzī Ḫān

Ş. veled-i Ġāyib Ḫān 327b/9

Şīr Muḥammedü'l-mülaḳḳab bi'l-Mūnis → Mūnis

Ş. 350a/11

T/Ṭ

Tācī Biy

T. +ni (‘Ādil Bék veled-i T.) 342a/14

Tācī Murād

T. bile 354b/13

Ṭamġaç Ḫān

Ṭ. 315a/1

Taş-ayaḳlıġ ‘Abdurraḥman Yüzbaşı

T. 341b/4

Tavḳara Bék

T. 357b/5, 358a/6

T. veled-i Töre Murād Ṣūfī'ler 356b/15

T. +ni 354b/5

Ṭaylaḳ Bahādır

Ṭ. 346a/5, 346a/8, 346a/12, 350b/11

Ṭ. +nı 326b/14, 378b/2

Tenek Bahādır

T. 341a/3

T. +nı 342a/3

Tevke Sulṭān

T. +nı 328a/3

Tilev Mergen

T. 310a/3

Timur Sulṭān Ḫān

T. +nıŋ 378a/7

Toḫta Pulad Biy → Toḳta Pulad Biy

T. 319b/7

Toḳta Pulad Biy → Toḫta Pulad Biy

T. 308b/11, 317a/3, 317a/16, 323b/10, 326b/11

T. +din 310a/13

T. +niŋ 310a/7, 310b/10

Tölegen Bahādır

T. 350b/10

Töre Bék

T. 309b/16, 310a/6, 310a/9

T. +din 360b/7

Töre Bék Ḳıyat

T. 357a/16, 378b/1

T. bile 355a/13

T. +nı 380a/3

Töre Biy → Töre Murād, Töre Murād Biy, Töre Murād Ṣūfī, Töre Ṣūfī

T. 364b/10

Töre Murād → Töre Biy, Töre Murād Biy, Töre Murād Ṣūfī, Töre Ṣūfī

T. (Ṣūfī-yi T.) 364b/9

Töre Murād Biy → Töre Biy, Töre Murād, Töre Murād Ṣūfī, Töre Ṣūfī

T. +niŋ 344a/10, 373a/12

Töre Murād Ṣūfī → Töre Biy, Töre Murād, Töre Murād Biy, Töre Ṣūfī

T. 300b/5, 318a/11, 332b/6, 333b/8, 341a/8, 345b/10, 353b/13

T. (Dōsāt Bék veled-i T.) 356b/15

T. +ler (Tavḳara Bék veled-i T.) 356b/15

T. +niŋ 304b/1, 306a/6, 309b/7, 328a/12, 328b/14, 332b/14, 333b/2, 336a/14, 343a/5,

346a/7, 353a/11, 354b/8, 355b/11, 355b/4, 356a/1, 358b/1, 370a/14

T. +ni 336b/15

Töre Ṣūfī → Töre Biy, Töre Murād, Töre Murād Biy, Töre Murād Ṣūfī

T. 348a/13

T. -yi kec-nihād 367a/17

T. +niŋ 340b/2, 358a/6

T. +din 340a/16

U

‘Ubeydullāh Ḫˇāce

‘U. 328b/9, 349b/7, 350b/10

‘U. +ni 328b/5

‘Ubeydullāh Ḫˇāce -i Dehbidī

‘U. 344a/17

‘Umar Ḫˇāce

‘U. -i Naḳīb 346a/15

Uraḳ Bay Mīrāḫūr

U. 369a/4

Uşaḳ Ḳaḳa Serdār

U. +nı 331a/6

Ü

Üveys ibn ‘Āmirü’l-Ḳaranī

Ü. 312a/4

Y

Yaḫşılıḳ Biy

Y. 357b/4

Yarlıḳap Bék

Y. 306b/10, 306b/3

Y. +niŋ 306b/8

Yār Muḥammed Bék → Yār Muḥammed Bék Ḳoş-köprükī

Y. 352b/2

Y. -i meẕkūrnı 352a/15

Yār Muḥammed Bék Ḳoş-köprükī → Yār Muḥammed Bék

Y. 352a/1

Yār Muḥammed Dīvān-bégi

Y. 355b/9

Z/Ẓ

Ẓāhir Ḫān

Ẓ. 355a/12

Zīrek

Z. 364a/8

Z. (ḳaṣīde-i Z.) 362b/16

Z. +niŋ 362b/15

4.3. Yer Adları Dizini

A/Ā

Açıġ Téŋiz

A. 322a/11

Adaḳ

A. bile 322a/14

Aḫal

A. 369a/8

Aḳ-ḳal‘a

A. +ġa 328b/8

A. +dın 329a/11

Aḳ-ḳır

A. +ġa 379b/2

Aḳ-ḳum

A. 335a/10

Aḳ-mescid

A. 302a/14, 302a/4, 302b/7

A. +ġa 302b/6

Aḳ-mevżi‘

A. +in 318b/12

Aḳ-öyrek

A. nehriniŋ 327b/11

Aḳ-ribāṭ

A. - 307b/10

Aḳ-taban

A. taḳırıġa 379b/1

Aḳ-yaḳış

A. 305a/17, 305b/13, 318a/13, 318b/4, 319a/3, 326a/12, 326b/6, 359a/17, 359a/3, 360a/3, 373a/1, 373a/2

A. ḥiṣārıdın 318a/6

A. ḥiṣārınıŋ 318b/12

A. ḳal‘asınıŋ 326b/3

A. +nıŋ 310b/11, 318a/16, 334b/5

A. +nı 309b/4

A. +ġa 300b/3, 359b/5

A. +da 318a/2

A. +dın 324b/13, 359b/9

Aḳ-ribāṭ

A. +dın 307b/17

Āmūya

Ā. 315b/5, 317a/1, 321b/16

Ā. suyı 322a/3

Ā. +nıŋ 359a/6, 377b/8

Ā. +dın 311b/17, 327a/5

Anbar

A. 337a/11

Aral

A. 305a/11, 330b/9, 332b/5, 332b/7, 333b/1, 333b/5, 333b/8, 334b/2, 335a/1,

336b/8, 340a/7, 342b/11, 343a/17, 344a/10, 344a/8, 345a/8, 346a/14, 346b/6, 348b/3, 349b/8, 354a/9, 355b/16, 357a/16, 360a/6, 361a/8, 365a/10, 368a/7, 369b/15, 370a/13, 371a/7

A. (ahālī-yi A.) 347b/13

A. (ekābir-i A.) 367b/17

A. (fātiḥ-i şehr-i A.) 365a/5

A. sarı (mülk-i A.) 367b/5

A. (tārīḫ-i fetḥ-i A.) 362b/9

A. ara 364b/2

A. ara (mülk-i A.) 367b/1

A. +nıŋ 328b/1, 344a/6, 345a/5, 349b/5, 350b/12, 355a/10, 358a/2, 360a/11

A. +nıŋ (ahālī-yi A.) 354b/1

A. +ġa 348a/13, 361a/11, 369b/6

A. +ġa (ahālī-yi A.) 353a/6

A. +ġa (kişver-i A.) 336a/12

A. +dın 306a/15, 306a/3, 334a/3, 360a/9

A. oldı (fātiḥ-i şehr-i A.) 365a/4

Arıḳ-balıḳ

A. 313b/1

‘Aşḳ-ābād

‘A. 369a/8

At-güẕeri

A. +ġa 348a/9, 348b/15

At-yolı

A. 338b/11, 340b/11, 342b/15, 348b/3

A. +nıŋ 336b/11, 342b/6

A. +ġa 339a/17

A. +ġaça 339a/16

A. +dın 306a/16, 348b/12, 349a/2

Ata Dervāzesi

A. +dağı 336a/4

Atalıḳ-arnası

A. +nıŋ 327a/8, 369b/10, 377a/7

Atıl

A. suyınıŋ 373b/17

Aybügür

A. 306b/8

A. +ġa 306b/6, 306b/9

A. +ge 306a/17

Aygır-arığı

A. +ġa 329a/15

B

Baday

B. +**nıŋ** 317a/1, 324b/13

Baḳırġan

B. 350a/3

Balḳan Tağı

B. +**nıŋ** 321b/17

Bāzirgān

B. 303a/17

Belḫ

B. 321b/16

Béş-arıḳ

B. 371a/4, 371a/8

Béş-tüpe

B. 313b/1, 337a/16

Béş Tüşük Kütli

B. +**niŋ** 304b/3

Böriçi

B. +**niŋ** 379b/3

Böriçi-ḳırı → Böriçi-sengeri

B. 326a/9

B. +**nıŋ** 326a/7

Böriçi-sengeri → Böriçi-ḳırı

B. +**niŋ** 320b/9

Börili-köl

B. +**niŋ** 340b/15

Buġra Ḫān

B. 339b/10, 339b/9, 345a/2

Buḫārā

B. 309a/9, 316b/15, 352a/1, 352a/4, 355a/12, 369a/4, 375a/15, 375b/10, 375b/6

B. +**nıŋ** 374b/1

B. +**nıŋ (vālī-yi B.)** 375b/9

B. +**ġa** 300b/14, 303a/13, 309a/14, 309b/1, 309b/8, 357b/9, 368b/2, 369a/7, 373a/1, 375a/5

B. +**dın** 355a/13, 375a/7

C

Cabat-köli

C. +**din** 339a/3

Cānkent

C. +**iġa** 327b/16

Cānkent-ḳal‘ası

C. 327b/13

Ceyḥūn

C. suyı 315b/12

C. ara 346a/3

C. üze 339a/9

C. +**nıŋ** 347a/3

C. +**nı** 303a/15

C. +**ġa** 321b/16

C. +**dın** 358b/13

Ç

Çaġıllı

Ç. 379b/11

Çaŋlı-basu

Ç. 332b/3, 339a/12

Çertekli

Ç. 379b/10

Çılpuḳ

Ç. 378a/10

Ç. +nıŋ 377b/11

Ç. +ġaça 319a/14

Çīn

Ç. 321b/6

Ç. ḳıldı (reşk-i şehristān-ı Ç.) 315b/6

Çubar

Ç. 327b/9

Çūbīn

Ç. (tedrīs-i Medrese-i Ç.) 372a/15

Çuçḳa-baş

Ç. 329a/11

Çumanay

Ç. 339a/10

Ç. +nı 332b/3

Ç. +ġa 338b/11

Ç. +da 338b/12

Ç. +dın 339a/12, 339a/17, 342a/1

D

Darġan

D. 307b/9

Dervāze ḳumı

D. +ġa 303a/15

Deşt-i Ḳıpçaḳ

D. 320a/3, 374b/16

D. +ġa 373b/14, 375b/15, 376b/4

D. +da 357b/12

D. +dın 322a/8

E/É

Erengni ḳırı → Ereng-ḳırı

E. +da 348b/10

Ereng-ḳırı → Erengni ḳırı

E. +n 320b/13

Ester-ābād

E. 331a/1, 331a/9

Éltepçe-ḳuduḳı

É. +da 349a/4

É. +nıŋ 377a/10

F

Fitnek

F. 308a/15

G/Ġ

Ġazi-ābād

Ġ. - 342b/12

Ġāzi-ābād-arığı

Ġ. +ġa 332a/12

Gürgen

G. 331a/9, 348a/12, 348a/17, 348a/9, 351b/8

G. +ġa 348a/14

Gürlan

G. 301b/8, 304a/17, 343a/3

G. +ġa 301a/1, 305b/5, 327a/10

G. +da 305a/11, 313a/7

G. +dın 343a/5

H/Ḥ/Ḫ

Ḫˇāce-éli

Ḫ. 306b/6, 306b/7, 313b/8, 339a/1, 377a/16

Ḫ. +niŋ 327a/5, 346b/1, 370b/15, 370b/16

Ḫ. +ġa 313b/11, 338a/5, 341b/9, 368a/11

Ḫ. +ge 306b/10, 313b/12, 337b/8

Ḫ. +din 339a/2

Ḫˇārezm

Ḫ. 321b/15, 365a/4

Ḫ. deryāsıġa 321b/16

Ḫ. +din (daru'l-ḫilāfe-i Ḫ.) 331b/1

Ḫˇārezm-i İrem Bezm

Ḫ. 302b/1, 307a/4, 309a/11, 311a/17, 315b/1, 322a/15, 327b/15, 331b/7, 357b/17, 368b/13, 374a/11, 374b/1, 374b/3, 374b/7, 375b/14, 375b/2

Ḫ. (buḥayre-i Ḫ.) 321b/13

Ḫ. (dāru'l-ḫilāfe-i Ḫ.) 319b/5

Ḫ. (memālik-i maḥrūsa-ı Ḫ.) 377a/15

Ḫ. (revāne-i Ḫ.) ḳıldı 352a/12

Ḫ. +niŋ 377a/5

Ḫ. +niŋ (dāru's-salṭana-ı Ḫ.) 327b/3, 371b/5

Ḫ. +ġa 324b/15

Ḫ. +ġa (belde-i maḥrūsa-ı Ḫ.) 357a/15

Ḫ. +ġa (dāru'l-ḫilāfe-i Ḫ.) 329b/15, 375b/8

Ḫ. +ġa (dāru's-salṭana-ı Ḫ.) 327a/14, 332a/14, 357a/6,

365a/7

Ḫ. +de 335a/14

Ḫ. +de (dāru’s-salṭana-ı Ḫ.)

326a/5, 332b/10

Ḫ. +din (dāru’s-salṭana-ı Ḫ.)

311b/2, 337a/11, 352a/1

Ḥasan-ḳulı-yarġan

Ḥ. nehriniŋ 317b/4

Ḥasan Bay

Ḥ. ḳal‘asınıŋ 376a/9

Ḥ. +nıŋ 359a/8

Ḥasan-ḳal‘ası

Ḥ. +nıŋ 380a/4

Ḥ. +ġa 359a/13

Ḫ̔āst-mināra

Ḫ. +sınıŋ 322a/3

Ḫāl-ata

Ḫ. +nıŋ 374a/17

Ḫān-ḳāh

Ḫ. 303a/15, 371a/10, 371a/13

Ḫān-kéçüy

Ḫ. +ġa 337a/17

Ḫ. +din 338b/8

Ḫāvend

Ḫ. +din beri (şehr-i Ḫ.) 339b/10

Hezāresp

H. 304a/3, 306b/13, 307a/6, 331b/8, 354a/6, 370b/16

H. +niŋ 371a/3

H. +ġa 331a/11

H. +de 327b/16, 331b/4

Ḫıtā

Ḫ. ḫānı vü ḳayṣer 327b/5

Ḫıtāy

Ḫ. 331b/2

Ḫ. +ġa 332a/11

Ḫ. +da 332a/13

Ḫıvaḳ

Ḫ. +ġa 348b/16

Ḫ. +ġa (dāru’l-ḫilāfe-i Ḫ.)

352a/13

Ḫıvenik

Ḫ. +niŋ 342b/11

Ḫ. +din 332a/12

Ḫıvenik-arıġı

Ḫ. +nıŋ 332a/9

Hindū

H. 362b/17

Ḫocend

Ḫ. deryāsı 322a/6

Ḫorāsān

Ḫ. 335a/14

Ḫ. +ġa 334b/8, 348a/16

I

Irdar

I. 374a/10

I. +ġa 320b/14

İ/Ī

Īrān

Ī. 306b/16

İşim-arığı

İ. +nıŋ 305b/1

K/Ḳ

Kā‘be

K. +dür (ṭāḳ-ı K.) 363b/16

Kābil

K. 335a/14

Ḳaḳma Süksevül

Ḳ. 379a/13

Ḳ. yolınıŋ 378b/10

Ḳal‘a-ı Ḫavend

Ḳ. 345a/2

Ḳandahar

Ḳ. +da 335a/14

Ḳapḳaḳlı

Ḳ. 312b/7

Ḳ. +dın 313a/9

Ḳara-ayġır

Ḳ. toġayıdın 322a/3

Ḳarabaylı

Ḳ. 323a/4

Ḳ. +nıŋ 329a/15

Ḳara-buḳa

Ḳ. toġayınıŋ 326b/9

Ḳatıġ-aġaç

Ḳ. ḳumıġa 378b/3

Ḳazaḳ deryāsı

Ḳ. +nıŋ 329b/12

Ḳ. +ġa 357b/8

Ḳazalı

Ḳ. +ġa 319a/7

Ḳazalı Teŋ-yār-başı

Ḳ. +nıŋ 378b/9

Ḳazılı-yolı

Ḳ. +dın 378a/10

Ḳ. +ġa 378b/2

Kéŋ-yantaḳ

K. 328b/15, 328b/4

K. +ġa 329b/14

K. +dın 319a/14

Kerük

K. 307a/10, 307a/7

K. +niŋ 307a/7

K. +ke 307a/12

Ḳıpçaḳ

Ḳ. 338b/9, 376b/3, 377b/8

Ḳ. +nı 377b/4
Ḳ. +ġa 306a/2, 310a/12
Ḳ. +da 337a/13
Ḳ. +dın 337a/16
Ḳıpçaḳ-ḳal‘ası
Ḳ. +nıŋ 312b/6
Ḳıran-ḳırı
Ḳ. +nıŋ 330a/13
Ḳırḳ-ḳayır
Ḳ. +ın 338b/9
Ḳızıl-ribāṭ
Ḳ. +dağı 369a/8
Ḳoçḳar Ata
Ḳ. 317b/3
Ḳoŋrat
Ḳ. 318a/2, 318a/6, 318a/7, 328a/10, 328b/7, 330a/3, 332a/15, 332b/2, 333b/17, 358a/17, 358b/10, 360a/15, 360a/4, 365a/5, 371a/5, 372b/17, 374b/9
Ḳ. +nıŋ 309b/9, 329b/11, 329b/8, 341b/11, 355b/16, 355b/17, 356a/4, 357a/12
Ḳ. +nı 330a/7
Ḳ. +ġa 300b/5, 300b/13, 310a/13, 343a/5, 361a/6
Ḳ. +da 328b/14
Ḳ. +dın 305a/16, 309b/8, 343a/8, 360b/2, 373a/1
Ḳ. ḳurġanı 318a/10
Ḳ. ḳurġanınıŋ 336a/15, 339b/15, 339b/6
Kübe-taġ → Kübe-taġı
K. +nıŋ 329b/1
Kübe-taġı → Kübe-taġ
K. +nıŋ 329b/2
Köhne-ḳal‘a
K. +sı 329b/11
Kök-tüpe
K. ḳumıġa 379b/8
K. +ġaça 359b/3
Kök-üzek
K. 309b/5, 319a/14, 328b/4, 357b/8, 359a/6
K. nehriniŋ 315b/4
K. +niŋ 316b/4, 318b/16, 318b/2, 320b/13, 326b/3
K. +ġa 322a/1
Ḳuban
Ḳ. 357b/15
Ḳubaş-yolı
Ḳ. bile 316b/17, 378b/9
Ḳ. +dın 324b/16

Kūh-ı Çaġra

K. +da vāḳi‘ durur 312a/5

Ḳulan-ḳarabaġ

Ḳ. +da 342b/11

Ḳulum Ḥācī̄

Ḳ. +ġaça 332a/12

Ḳuş-hāne

Ḳ. +niŋ 313b/2

Ḳuvaŋ

Ḳ. 374a/1, 375b/16

Ḳ. nehriniŋ 323b/1

Ḳ. suyı 322a/7

Ḳ. +ġaça 360a/2

Küncüd-yarma → Küncüd-yarma

K. 340b/15

K. +nıŋ 353a/3

Küncüdli-yarma → Küncüd-yarma

K. +da 341b/16

Küyük-ḳal‘a

K. +da 370a/13

M

Maçan-köli

M. +ġa 343a/17

M. +din 344b/3

Manḳışlaḳ

M. 348b/16

M. sarı 306b/3

M. +ġa 357b/12

Manḳıt

M. +da 373a/4

Manḳıt-ḳal‘ası

M. +n 369b/11

M. +nıŋ 329a/14

Māverāü’n-nehr

M. 313a/16, 335a/14, 374a/11

Maylı Çungul

M. 311b/2, 327a/12, 337a/11

M. +nı 377a/6

Māzenderān

M. téŋiziġa 322a/1

Merġat

M. 369a/10

Merv

M. 306b/17, 308a/10, 368b/15, 375a/3

M. +ni 307a/1, 368b/12

M. +de 306b/15

Mescidü’l-Aḳṣā

M. 372a/14

Meşhed

M. +ġa 306b/17

Miŋ-bulaḳ

M. 320b/14

Mī̄zān

M. 359a/11

Mizdehḳan

M. +da 341b/9

N

Nehr-i Ḫalīc

M. 322a/1

O

Ocarlı-ḳuduḳı

O. +da 308a/10

Oġurca

O. +dın 321b/17

R

Rūm

R. (ḳayṣer-i R.) 362b/17

S/Ṣ

Saġça

S. 368b/14

S. ḳuduḳınıŋ 368b/9

Sarımay

S. nehriniŋ 370a/9

Say-kéçüy

S. +din 332b/3

Ṣayyād-atavı

S. +da 329a/16

Semerḳand

S. 313a/16

Seraḫs

S. +nıŋ 369a/10

Sevgenli

S. 370a/13

S. +ġa 327a/7

Seyḥūn

S. 322a/6

S. +nıŋ 322a/7, 327b/13

Sırçalı-köli

S. +niŋ 313a/9

Sir

S. 322a/6, 374a/1

S. +niŋ 357b/14

Ş

Şāh-ābād

Ş. 371a/6, 371a/8

Şem‘ūn ‘Ābid

Ş. +niŋ 341b/9

Şeyḫ Ata

Ş. +nıŋ 323b/2

Şeyḫ Celīl Ata Tağı

Ş. 312a/6

Şor-ḳuyı

Ş. 308a/7

Ş. +da 308a/14

Şorça-ḳal‘ası

Ş. +nıŋ 327a/4

T/Ṭ

Tallıġ → Tallıḳ

T. +da 349b/8

Tallıḳ → Tallıġ

T. 318a/8, 329b/3, 339b/9, 349b/6, 357b/7

Taş-güẕeri → Taş-kéçü

T. +din 357b/9

Taş-kéçü → Taş-güẕeri

T. 309b/6

T. +niŋ 315b/5

T. +din 317b/1

Taş-ḳal‘a’

T. +nıŋ 311b/16

Tavḳara

T. 318b/15, 374b/8

T. téŋizidin durur 319a/12

T. téŋiziġa 318b/14

Teŋ-yār

T. +nıŋ 359b/3

Teŋ-yār-başı

T. 319a/7, 326a/3

T. +ġa 319a/11, 324b/16

T. +da 320a/13

Téve-boyun

T. 374a/17

Ṭıjen

Ṭ. 369a/10

Top-atġan

T. tüpeside 339b/17

Top-ayaḳ

T. tüpesiġa 332b/3

Tök-ḳal‘ası

T. +nıŋ 322a/4

Tumar-köl

T. 336b/11

Tumarlı

T. 360b/4

T. +nı 339b/1

T. +dın 332b/8, 361a/12

Ṭurfa

Ṭ. nehri 302b/13

Turna-taḳırı

T. +nıŋ 326a/10

Tüŋlükli

T. +ġa 332a/9

Türkistān

T. 320b/14

Ü

Üç-uçaḳ

Ü. 374a/17

Ürgenç

Ü. 371a/13

Ü. (belde-i maḥrūsa-ı Ü.) 371a/10

Ü. -i ḳadīmniŋ 321b/16

Ü. +din (belde-i Ü.) 371b/4

Y

Yaḫşı-ḳaşḳa

Y. tüpesiniŋ 379b/15

Yalaŋaç-ḳumı

Y. +nıŋ 319a/6

Yaman-ḳaşḳa

Y. 380a/4

Yaŋı-arıḳ

Y. +nıŋ 302b/10

Yaŋı-deryā

Y. 308b/12, 308b/2, 308b/8, 310a/1, 310a/17, 310b/13, 311a/16, 311b/1, 312a/10, 316b/7, 322a/7, 326b/16, 359a/11, 359a/5, 359a/9, 374b/13, 375b/16

Y. +nıŋ 310b/16, 323a/3, 324b/8, 374b/7

Y. +nı 374b/4

Y. +ġa 316b/11, 316b/12, 359a/11, 359a/8, 359b/9, 360a/1, 374b/9, 376a/9

Y. +ġaça 310a/6

Y. +dın 316b/2, 379b/15

Yaŋı-ḳal'a

Y. +nıŋ 374a/10

Yaŋı-şehr

Y. 322a/14

Yaŋı Téŋiz

Y. +din 321a/12

Yayıḳ

Y. 373b/17

Yeŋiçke

Y. 353a/4

Y. suyınıŋ 332b/4

Yılan-ḳırı

Y. +nıŋ 328b/2

Yumrı

Y. +nıŋ 328b/6

Yumrı-ḳal'ası

Y. +nıŋ 356b/2

4.4. Etnik Adlar Dizini

A

Açamaylı

A. 353a/7, 354b/7, 360a/8

Aral Nöküzi

n. 370a/7

B

Bahrın

B. 352b/6

Baḫşı

b. 307a/2

Béş-Sarıġ

B. 319b/8, 320a/5

Béş-Sarıġ Ḫıtāy

B. +nıŋ 308b/10, 311a/3

Ç

Çaġatay

Ç. 375a/14

Çavdur

Ç. 304a/17, 304b/9, 306a/4, 306b/1

Ç. +nıŋ 304b/1, 305a/12, 306a/3, 306b/6, 357b/12

Ç. daġı 304b/7

Ç. +lar 305a/3

Çekli

Ç. 311a/2, 357b/15, 374a/15

Çoni Şeref

Ç. 348a/12

Çömekey

Ç. 310a/14, 357b/16, 359a/9, 373b/16, 374a/15, 374b/6, 375b/16, 376a/8

E

Etrak

E. (leşker-i E.) 362b/17

G

Gürgen Terākimesi

G. 377a/8

G. +niŋ 377a/10

Ḥ/Ḫ

Ḥasan-éli

Ḥ. +niŋ 306b/4, 306b/11

Ḫˇāce-éli

Ḫ. 314b/7

Ḫıtāy

Ḫ. 319b/7, 326b/13

Ḫ. +nıŋ 317b/12

Ḫ. +ġa 317b/13

Ḫorāsān Ḳızılbaşı

Ḫ. +n 331a/7

Ḫorāsān Terākimesi

Ḫ. +ġa 334b/6

Ḫ. +din 348a/12

İ

İş-ḳulı

İ. 336b/10

K/Ḳ

Ḳalmaḳ

ḳ. 334b/9

Ḳalpaḳ

Ḳ. 344a/16

Ḳanlı

Ḳ. 318b/17

Ḳara-çoḳa

Ḳ. 348a/12

Ḳara Aḥmed

Ḳ. 307a/3

Ḳaraḳalpaḳ

Ḳ. 310a/17, 310b/5, 316b/12, 326a/1, 327a/2, 328b/5, 330a/11, 330b/12, 339b/9, 341b/8, 359a/16, 377a/8, 378b/11

Ḳ. bile 316b/16

Ḳ. +nıŋ 324b/10, 326a/9, 330b/3, 345a/2, 346a/4, 347a/5, 348b/11, 350b/11, 359a/2, 359b/14, 377a/17

Ḳ. +ġa 345a/7

Ḳ. +dın 339b/3

Ḳ. +ıdın 334b/6

Ḳ. +ınıŋ 308b/9

Ḳaraḳalpaḳıyye

Ḳ. 314b/7, 319b/2, 330a/4, 348b/14, 359a/5

Ḳ. durur érdi 305a/16

Ḳ. +ni 324b/3

Ḳ. +ġa 374b/10

Ḳ. +din 326b/14, 341b/5, 378b/13

Ḳ. +din érken 328b/14

Ḳazaḳ

Ḳ. 309a/11, 310b/3, 311a/2, 319b/15, 320a/4, 324b/9, 357b/13, 359a/11, 359a/2, 359b/13, 359b/3, 374b/12, 375a/11, 375a/2, 375b/12, 376b/5

Ḳ. +nı 310a/17

Ḳ. +nıŋ 310b/1, 327b/6,

359a/14, 359a/3, 359b/10, 359b/16, 359b/2, 360a/1, 378b/12, 380a/6, 380a/9

Ḳ. +ġa 316b/7, 359b/15, 360a/2, 378a/13

Ḳ. +ġa (ahālī-yi Ḳ.) 373b/14

Ḳ. +da 359a/9

Ḳ. +dın 317a/8, 359a/10, 359b/12, 378b/12

Ḳazaḳıyye → Ḳazaḳıyyet

Ḳ. 310a/14, 373b/16

Ḳ. bile (ekābir-i Ḳ.) 328a/4

Ḳazaḳıyyet → Ḳazaḳıyye

Ḳ. (şerāret-i Ḳ.) 376a/3

Keneges

K. 308b/11

K. 378b/11

Ḳıpçaḳ

Ḳ. 308b/11, 310a/13, 310a/7, 318b/17

Ḳ. +nı 310a/16

Ḳıyat

Ḳ. 330a/10

Ḳ. +ınıŋ 361a/8

Ḳızılbaş

Ḳ. +ġa 334b/9

Ḳoŋrat

Ḳ. 330a/8

Ḳ. (zübde-i āl-ı Ḳ.) 313b/9

Ḳ. (zümre-i Ḳ.) 356a/14

Ḳ. +nıŋ 336b/10, 353a/7

Kök-üzekli

K. 341b/13, 353a/7, 354b/7, 360a/8

M

Manḳıt

M. 308b/9, 369b/15, 370a/5, 371a/14, 372b/14

M. ber-güzīdeleridin 370a/3

Merv Tekesi

M. dağı 369a/13

Merv Terākimesi

M. +din 374b/17

N

Nayman

n. +ı 370a/13

O

Orta Yüz Ḳazaḳ

O. +dın 377b/16

O. +ıdın 352b/5

O. +ıġa 376a/6

Oymavut

O. 308b/12

Ö

Özbek

Ö. 322a/13, 339b/3, 339b/7

Ö. +niŋ 305b/2

S

Salur

S. 369a/13

Saruḳ

S. 369a/13

T

Tabın

T. 357b/13

Teke

T. 306b/13, 306b/15, 368b/10, 368b/11, 374b/17, 375b/1, 375b/11, 375b/3

T. +niŋ 308a/11, 308a/9, 375a/11

T. +ġa 369a/9

T. +lerni 308a/13

T. +lerniŋ 307a/14

Tenge Ḫıtāy

T. +nıŋ 308b/9

T. +nı 310a/15

Terākime

T. 339b/3, 348a/17, 349a/17

T. +ni 348b/13

T. +ġa 334a/13, 369a/10

T. +din 349a/14

Türkmen

T. 339b/9

U

Urus

U. 374a/11

Uyġur

U. 300b/14, 309b/7, 354a/5

Uyşun

U. 352b/6

Y

Ya‘ḳūbçı

Y. +nı 343a/2

Yaŋı-deryālıġ

Y. 374b/8

Yomut → Yomutiyye

Y. 327a/9, 331a/5, 331a/6

Y. +nıŋ 358b/15

Y. +nı 357b/3

Y. +ġa 348b/7

Y. +ı 348a/12

Y. +ıdın 348a/17

Y. +ınıŋ 348a/9

Yomutiyye → Yomut

Y. 349a/1, 356b/16

Y. +ni 377b/1

Y. +din 344b/2

4.5. Ayet, Hadis ve Dualar Dizini

4.5.1. Ayetler Dizini

ʻāliye-hā sāfile-hā: …altını üstüne… (Kur'an, Hud suresi 82; Hicr suresi, 74). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir. Hud suresi 82. ayetin tamamının meali şöyledir: *(Azap) emrimiz gelince oranın altını üstüne getirdik. Üzerine de Rabb'inin katında işaretlenmiş pişirilmiş balçıktan taşlar yağdırdık.* Hicr suresi 74. ayetin tamamının meali ise şu şekildedir: *Hemen onların altını üstüne getirdik. Üzerlerine de balçıktan pişirilmiş taşlar yağdırdık.*

ʻā. 327b/14, 358a/5

cā'e'l-ḥaḳḳu ve zeheḳa'l-bāṭıl: Hak geldi, batıl yok oldu (İsra suresi, 81).

c. 344b/7

ceʻalne ʻāliye-hā sāfile-hā: …altını üstüne çevirdik… (Kur'an, Hud suresi 82; Hicr suresi, 74). Yukarıda izah edildiği gibi ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir ve yine aynı ayetlerin içinde yer aldığından mealleri tekrar edilmemiştir.

c. 302b/3

emmen yucîbu'l-muẓṭarra iẕā deʻāhu: Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa cevap veren… (Neml suresi, 62). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa cevap veren ve başa gelen kötülüğü kaldıran, sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile birlikte başka ilah mı var? Ne kadar az düşünüyorsunuz!*

e. 304b/17

fe etbeʻahu şihābun ṣāḳıb: …Onu da derhal yakıcı ve delici bir meteor kovalar (ve yok eder) (Saffat suresi, 10). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Şu kadar ki, içlerinden biri, bir söz kırıntısı hırsızlayacak olsa, onu da derhal yakıcı ve delici bir meteor kovalar (ve yok eder).*

f. 345a/15

fe'nkiḥū mā tābe lekum mine'n-nisā'i: …Kadınlardan hoşunuza giden ve helal olanı nikahlayın… (Nisa suresi, 3). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Eğer (velisi olduğunuz) yetim kızlar (ile evlenip onlar) hakkında adaletsizlik etmekten korkarsanız (onları değil), size helal olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikahlayın. Eğer (o kadınlar arasında da) adaletli davranmayacağınızdan korkarsanız o takdirde bir tane alın veya sahip olduğunuz (cariyeler) ile yetinin. Bu, adaletten ayrılmamanız için daha uygundur.*

f. 373a/10

fī-maḳ'adi ṣıdḳın 'inde melīkin muktedirin: Gücü her şeye yeten hükümdarın katında doğruluk meclisindedirler (Kamer suresi, 55).

f. 337b/14

innallāhe ye'muru bi'l-'adli ve'l-iḥsān: Şüphesiz Allah adaleti ve iyilik yapmayı emreder… (Nahl suresi, 90). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Şüphesiz Allah adaleti ve iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder; haksızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.*

i. 314b/9

inne zelzelete's-sā'ati şey'un 'aẓīm: …Gerçekten kıyamet anındaki sarsıntı müthiş bir olaydır (Hac suresi, 1). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Ey insanlar! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Gerçekten kıyamet saatinin depremi müthiş bir olaydır.*

i. 313a/14

inne'l-arża yerişuhā 'ibādiye'ṣ-ṣāliḥūn: …Dünyaya salih kullarım varis olacaklar. Dünya onlara kalacak (Enbiyâ suresi, 5). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Şu kesindir ki Biz Zikir'den (Tevrat'tan) sonra Zebur'da*

da: "Dünyaya salih kullarım varis olacaklar. Dünya onlara kalacak." diye yazmışızdır.

i. 360a/5

inne'l-insāne le-yaṭġā en-reāhu's- taġnā: İnsan kendini yeterli gördüğü için mutlaka azgınlık eder. (Alak suresi, 6-7)

i. 374a/5

keenne-hum cerādi'l-münteşir: …yayılmış çekirgeler gibi… (Kamer suresi, 7). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Gözleri korkudan önlerine eğildikçe eğilmiş, dehşet içinde mezarlarından çıkar, yayılmış çekirgeler gibi her tarafı dalga dalga kaplarlar.*

k. 356b/14

kem min fi'etin ḳalīletin ġalebet fi'eten keŞīraten bi-iẕnillāh: …Nice küçük topluluklar vardır ki Allah'ın izniyle çok büyük topluluklara galip gelmiştir!.. (Bakara suresi, 249). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Nihayet Tâlût ordusuyla birlikte hareket etti ve (askerine hitaben şöyle) dedi: "Allah, sizi bir nehirle imtihan edecektir. Kim ondan içerse benden değildir; kim de ondan hiç tatmazsa, işte o bendendir; şu kadar ki, eliyle bir avuç dolusu alan da (kınanmayacaktır)." İçlerinden pek azı hariç, hepsi o nehirden içti. Derken Tâlût, evet O ve beraberinde bulunup (sudan hiç içmeyen ve pek az içen) mü'minler nehri geçince (nehirden az da olsa tatmış bulunanlar), "Bugün Câlût ve ordusuna karşı savaşacak takatımız yok!" dediler. Buna karşılık, kendilerini her an Allah'ın huzurundaymış gibi hisseden ve O'na kavuşacaklarına kesin inancı olanlar ise, "Nice küçük topluluklar vardır ki, Allah'ın izniyle çok büyük topluluklara galip gelmiştir!" diyerek (inanç ve düşüncelerini dile getirdiler). Allah, sabredenlerle beraberdir.*

k. 344a/7

men ya‘mel sū’en yucze bihi: …Kim bir fenalık işlerse onun karşılığını görür… (Nisa suresi, 123). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Mesele, ne sizin kuruntularınız ne de Ehli Kitabın kuruntuları gibidir. (Hiçbir kimse veya kavmin Allah katında bir ayrıcalığı yoktur. Gerçek şudur ki:) Kim bir fenalık işlerse onun karşılığını görür ve kendisi için Allah'tan başka (onu cezalandıracak) ne bir koruyucu, sahiplenici ne de bir yardımcı bulabilir.*

m. 369a/16

merace'l-baḥreyni yelteḳıyān: (Suları acı ve tatlı olan) iki denizi salıvermiştir, birbirine kavuşuyorlar (Rahman suresi, 19).

m. 346a/1

tevārat bi'l-ḥicāb: …perde ile gizlendi… (Sâd suresi, 32). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *O da demişti ki: "Gerçekten ben, mal (veya at) sevgisini Rabb'imi zikretmekten dolayı tercih ettim." Sonunda bu atlar (koştular ve toz) perdesinin arkasına saklandılar.*

t. 323a/11, 378b/6

ufevviżu emrī ilāllāh: …İşimi Allah'a havale ediyorum… (Mü'min suresi, 44). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a havale ediyorum. Şühpesiz Allah, kullarını hakkıyla görendir.*

u. 323a/15

vallāhu yaḫtaṣṣu bi-raḥmetihi: …Allah rahmetini dilediğine tahsis eder… (Bakara suresi, 105). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Ne Kitap ehlinden inkâr edenler ve ne de Allah'a ortak koşanlar, Rabb'inizden size bir iyilik gelmesini isterler. Oysa Allah, rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah, büyük lütuf sahibidir.*

v. 335b/1

ve cāḥidū fī sebīlillāh: …Allah yolunda cihat edenler… (Bakara suresi, 218). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihat edenler; şüphesiz bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*

v. 331a/2

ve ce'alnāhā rucūmen li'ş-şeyāṭīn: …Onları Şeytanlara atılan taşlar yaptık… (Mülk suresi, 5). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *And olsun ki biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları Şeytanlara atılan taşlar yaptık ve (ahirette de) onlara alevli ateş azabını hazırladık.*

v. 345a/14

ve ce'alne'l-leyle libāsen: Geceyi (sizi örten) bir elbise yaptık (Nebe suresi, 10).

v. 347b/12

ve iẕā mariżtu fe huve yeşfīn: Hastalandığımda O'dur bana şifa veren (Şuara suresi, 80).

v. 338b/14

ve lā yenfa'küm bi-nuṣḥī: …Öğüdüm size fayda vermez… (Hud suresi, 34). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Ben size öğüt vermek istesem de eğer Allah sizi azdırmak istemişse öğüdüm size fayda vermez. O, sizin Rabb'inizdir ve O'na döndürüleceksiniz.*

v. 320a/1

ve lekum fi'l-ḳışāṣi ḥayātun yā uli'l-el-bābi: Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır... (Bakara suresi, 179). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Ey akıl sahipleri! Kısasta sizin için hayat vardır. Umulur ki (bu hükme uyarak) korunursunuz.*

v. 357a/11

ve mā emrunā illā vāḥidetün ke-lemḥin bi'l-başar: Emrimiz ancak bir tek emirdir. Göz kırpması gibidir. (Anında gerçekleşir.) (Kamer suresi, 50).

v. 333a/1

ve men yetevekkel 'alāllāhi fe huve ḥasbuh: …Kim Allah'a tevekkül ederse O, ona yeter… (Talak suresi, 3). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir. Allah her şeye bir ölçü koymuştur.*

v. 322b/3

ve şāvirhum fi'l-emr: …iş konusunda (onlarla) müşavere et… (Âl-i İmran suresi, 159). Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi artık Allah'a tevekkül et (O'na dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.*

v. 375a/13

ve yenḳalibu ilā ehlihi mesrūran: Ve kendi yakınlarına sevinç içinde dönmüş olacaktır (İnşikak suresi, 9).

v. 356b/1

ve yensurekallāhu naṣran 'azīzen: Ve Allah, sana "üstün ve onurlu" bir zaferle yardım etsin (Fetih suresi, 3).

v. 340a/10

ve zulzilū zilzālen şedīden: …Şiddetli bir şekilde sarsılmışlardı (Ahzap suresi, 11) Ayetin yalnızca bir bölüm verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *İşte orada müminler*

çetin bir imtihana tâbi tutulmuş, şiddetle silkelenmiş ve kuvvetli bir şekilde sarsılmışlardı.

v. 313a/13

ẓalūmen cehūlen …çok zalim, çok cahil (Ahzâb suresi, 72) Ayetin yalnızca bir bölümü verilmiştir, tamamının meali şöyledir: *Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. Çünkü o, çok zalimdir, çok cahildir.*

ẓ. (maṣdūḳa-ı ẓ.) 307a/4

4.5.2. Hadisler Dizini

el-ḥaḳḳu ya‘lū velā yu‘lā: Hak, daima üstündür, ona galip gelinemez.

e. 330b/6

men ḳatele ḳutile: Kim öldürürse öldürülür.

m. 354b/3

tenākeḥū tekṯurū: Evlenin, çoğalın.

t. 373a/11

ve’l-‘afvu ‘inde’l-ḳudreti min ‘uluvvi’l-himmeti: Asıl büyüklük, ceza verecek kudrete sahipken affetmektir.

v. 323b/13

Metnin tarafımıza düşen kısmında hadis olmayıp kelam-ı kibar sayılabilecek hikmetli sözler de geçmektedir, bu sözler şunlardır:

aḥsenü’l-‘afvi ‘inde’l-iḳtidār ve’l-‘afvü zekātu’l-ẓafer: En güzel af, güçlüyken yapılabilendir ve af, zaferin zekatıdır.

a. 356a/9

en-nāsu ‘alā dīni mülükihim: İnsanlar, yöneticilerinin tuttuğu yol üzeredir.

e. 372a/9

el-umūru merhūnetün bi-evḳātihā: Her iş zamanı gelince ortaya çıkar.

e. 347a/17

es-seferi ḳıṭ‘atün mine’s-saḳar: Yolculuk, cehennemden bir parçadır.

e. +**dur** 335b/4

ḥubbu’l-vaṭan mine’l-īmān: Vatan sevgisi, imandandır.

ḥ. 369b/16

iẕā cā’e’l-ḳażā a‘miye’l-baṣar: Kader hükmedince göz, kör olur.

i. 353b/14

lev ‘alime’n-nās ḥubbī lil-‘afvi le-yaḳrebū illā bi’l-cerāyim: Eğer insanlar affetmeye karşı benim sevgimi bilselerdi işledikleri günahlardan sonra bana daha çok yaklaşırlardı.

l. 324a/6

li’llāhi’l-ḥamdu ve’l-minne: Hamd ve şükür Allah’adır.

l. 353a/13

men necā bi-re’sihi fe-ḳad rebiḥ: Kendini azaptan kurtaran, kazanmıştır.

m. 356b/13

men zāre’l-meḳābira fe ke-ennemā zāre’l-enbiyā: Kim kabirleri ziyaret ederse peygamberleri ziyaret etmiş gibi olur.

m. 349b/15

nisbetü’l-meliki ile’l-medīneti ke-nisbeti’n-nefsi ile’l-beden: Nasıl, nefis bedende hüküm sürerse, melik de şehirde hüküm sürer.

n. 333a/8

si‘at-ı raḥmet-i İlāhī ta‘addüd-i enkiḥā ve cem‘-i ezvāc-ı müte‘addide: Allah’ın rahmetinin genişliği nikahın birden çok olması ve birden çok eşin bir arada olmasındadır.

s. 373a/9

uḳtulū’l-müẕiyāt: Eziyet verenleri katledin, öldürün.

u. 363b/7

ve’ş-şefeḳatu ‘alā ḫalḳillāh < *Ar.* Yüce Allah’ın yarattıklarına merhamet

v. 323b/5, 335b/1

4.5.3. Dualar Dizini

A

‘aleyhi’r-raḥme < *Ar.* Allah’ın rahmeti üzerine olsun.

‘a. +niŋ 310a/2, 317b/4, 318a/16, 329a/17, 336a/2, 362b/15, 369a/14, 371a/3

āmīn bi-hürmeti’n-nebiyyi ve ālihi’l-ecma‘īn: Peygamberin ve bütün âlinin hürmetine amin.

ā. 373b/13

E

ebbedallāhu te‘ālā mülkehu ve mecrā ‘alā baḥru’s-salṭanati fülkehu < *Ar.* Yüce Allah, saltanat mülkünü daim etsin ve gemilerini, saltanat denizinde yüzdürsün.

e. nıŋ 311a/14

ebbede mülkehu < *Ar.* Allah onun mülkünü daim eylesin.

e. 307b/9

edāmallāhu irşādehu < *Ar.* Allah, onun irşadını devam ettirsin.

e. +ġa 336a/1

edāmellāhu iḳbālehu < *Ar.* Allah, onun ikbalini devam ettirsin.

e. 313b/6

enārallāhu burhānehu < *Ar.* Allah onun burhanlarını, delillerini aydınlatsın.

e. +nıŋ 312a/1

Ḥ/Ḫ

ḫafaẓahullāhu ‘ani’l-āfāti ve’l-lezm < *Ar.* Allah yıkımdan ve afetten korusun.

ḫ. 321b/15

ḥalledallāhu mülkehu < *Ar.* Allah onun mülkünü daim eylesin.

ḥ. +nıŋ 309a/3

ḫalledallāhu mülkehu ebeden < *Ar.* Allah, mülkünü ebedî eylesin.

ḫ. 376b/15

Ḳ

ḳaddesallāhu sırrahu < *Ar.* Allah, onun sırrını mukaddes eylesin.

ḳ. +nıŋ 312a/5, 371b/9, 375b/5

ḳaddesallāhu te‘ālā esrārehumā < *Ar.* Yüce Allah, onun sırlarını mukaddes eylesin.

ḳ. +nıŋ 303a/5

ḳuddise esrāruhumā < *Ar.* Onların sırları mukaddes olsun.

ḳ. +nıŋ 349b/11, 350a/2

ḳuddise sırrahu < *Ar.* Onun sırrı mukaddes olsun.

ḳ. +nıŋ 302b/5

M

meddallāhu ẓılāle celālihi ‘alā mefāriḳi’l-enām < *Ar.* Allah, yüceliğinin gölgesini yaratılmışların başı üzerine yaysın, uzatsın.

m. +nı 377a/3

meddāllāhu ẓılāle ḫilāfetihi ‘ale’l-eyyāmi ilā ḳıyāmi’s-sā‘ati ve sā‘ati’l-ḳıyāmi < *Ar.* Allah, onun hilafetini kıyamete ve yeniden dirilinceye kadar daim eylesin.

m. 336b/7

meddāllāhu ẓılāle iḳbālihi < *Ar.* Allah, ikbalinin gölgesini yaysın, uzatsın.

m. 332a/17

meddallāhu ẓılāle irşādihi ‘alā mefāriḳi’s-sālikīn < *Ar.* Allah, irşadının gölgesini saliklerin başı üzerine yaysın, uzatsın.

m. 318a/17

meddāllāhu ẓılāle irşādihimā ‘alā mefāriḳi’s-sālikīn < *Ar.* Allah, irşadının gölgesini saliklerin başı üzerine yaysın, uzatsın.

m. 338a/3

meddallāhu ẓılāle re’fetehu ‘alā mefāriḳu’l-enām < *Ar.* Allah, yüceliğinin gölgesini yaratılmışların başı üzerine yaysın, uzatsın.

m. 308b/16

meddallāhu ẓıllehu < *Ar.* Allah, gölgesini yaysın, uzatsın.

m. +ġa 375a/11

meddāllāhu ẓıllehu’l-‘ālī ‘alā rü’ūsi’l-fuḳarā-yı bi’t-tevālī < *Ar.* Allah, yüce gölgesini fakirlerin başları üzerine daima yaysın, uzatsın.

m. +ni 337a/8

medde ẓıllehu’l-‘ālī ‘alā rü’ūsi’l-fuḳarā’ ve’t-tevālī < *Ar.* Yüce gölgesini, fakirlerin reislerinin üzerine daima yaysın, devam ettirsin.

m. 369b/4

N

nevverallāhu merḳadehu < *Ar.* Allah, mezarını nurlandırsın.

n. 337b/10

nevvere merḳadehu < *Ar.* Kabrini nurlandırsın, kabri nurlansın.

n. +nıŋ 368b/8

R

raḥimehumullāh < *Ar.* Allah, onlara merhamet etsin.

r. érdi 371b/16

S

sellemehumullāhi te‘ālā ilā-yevmi’l-ḳıyām < *Ar.* Yüce Allah, ona kıyamete kadar sağlık ve esenlik versin.

s. +nıŋ 313b/16

Z

zīde devletuhu < *Ar.* Allah talihini, mutluluğunu çoğaltsın.

z. +nıŋ 348b/5

zīde iḳbāluhu < *Ar.* Allah bahtını, mutluluğunu çoğaltsın.

z. +nıŋ 341a/1

zīde ‘umruhu ve celāluhu < *Ar.* Allah ömrünü, yüceliğini çoğaltsın.

z. +nıŋ 311b/5

4.5.4. Diğer Arapça İbareler Dizini

B

bā‘iṣü’l-emn ve’l-emān < *Ar.* Emniyet ve güven sağlayan

b. 308b/17, 336b/6

beyne’l-ferīḳayn < *Ar.* İki topluluk arasında

b. 344b/13

bi-ḥasebi’l-ḥükm < *Ar.* Hüküm gereği, verilen karar dolayısıyla

b. 313b/11

bi-hürmeti’n-nebiyyi ve ālihi’l-ecma‘īn < *Ar.* Hz. Muhammed ve onun bütün âlinin hürmetine

b. 373b/14

bi-nuṣreti'l-meliki'l-mennān < *Ar.* Mennan ve melik olan Allah'ın yardımıyla

b. 336b/6

bi'r-re's ve'l-'ayn < *Ar.* "Baş göz üstüne, kabul ediyorum." anlamında bir söz

b. 328a/1

bisāṭu'l-emn ve'l-emān < *Ar.* Emniyet ve güven döşeği

b. (bāsıṭ-ı b.) 376b/13

bünyānu'ş-şirk ve'ṭ-ṭuġyān < *Ar.* Azgınlık ve şirk (Allah'a ortak koşma) binası

b. (ḳāmı'-ı b.) 309a/1

bünyānu'ẓ-ẓulm ve'ṭ-ṭuġyān < *Ar.* Azgınlık ve zulüm binası

b. (ḳāmı'-ı b.) 376b/13

C

celālu'd-devleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve devletin büyüğü

c. 307b/9, 326a/6, 332a/17, 337a/7, 341a/1, 343a/1, 369b/4, 377a/2

cemālu'd-devleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve devletin güzeli

c. 308b/15

E

ebū'l-muẓaffer ve'l-manṣūr < *Ar.* Yardım ve zaferin babası, Allah'ın yardımıyla zafer kazanan, muzaffer (Metnin tarafımıza düşen kısmında Muhammed Rahim Han'ı övmek amacıyla kullanılmıştır.)

e. 336b/6, 336b/7, 376b/14

el-muḫtaṣṣu bi-'ināyeti'l-meliki'l-mennān < *Ar.* Mennan ve melik olan Allah'ın inayetiyle özel kılınan (Metnin tarafımıza düşen Muhammed Rahim Han'ı övmek amacıyla kullanılmıştır.)

e. 311a/13

el-muḫtaṣṣu bi-ġāyet-i meliki'l-mennān < *Ar.* Mennan ve melik olan Allah'ın son derece özel kıldığı (Metnin tarafımıza düşen kısmında Muhammed Rahim Han'ı övmek için kullanılmıştır.)

e. 376b/13

el-müstanṣaru bi-nuṣreti'l-meliki'l-müste'ān < *Ar.* Müstean ve melik olan Allah'ın yardımıyla düşmanlar karşısında muzaffer olan (Metnin tarafımıza düşen kısmında Muhammed Rahim Han'ı övmek amacıyla kullanılmıştır.)

e. 309a/2

F

faḫru'l- milleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve milletin en övgüye değeri, din ve milletin övünç kaynağı

f. 313b/13, 331b/17

febihā ve illā < *Ar.* Öyleyse tamam, ya değilse

f. 369a/16

fe-huve'l-murād ve illā < *Ar.* Maksat odur, yok değilse

f. 378a/9

Ġ

ġıyāṣü'l-milleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve milletin yardımcısı (Din büyükleri için kullanılan bir tür övgü ifadesidir.)

ġ. 336a/1

İ/Ī

'ibreten li'n-nāẓirīn < *Ar.* Görenlere ibret olsun diye

'i. 304a/7, 326a/15

īcāben li'l-mültemisihi < *Ar.* İltimas edene uyarak, onun iltimasına uyarak

ī. 317b/17, 353b/10

inşā’-allāh < *Ar.* Allah dilerse, Allah izin verirse

i. 347b/1

inşa’-allāhu te‘ālā < *Ar.* Yüce Allah dilerse, Yüce Allah izin verirse

i. 362b/16

K/Ḳ

ḳāmı‘-ı bünyānu’ş-şirk ve’ṭ-ṭuġyān < *Ar.* Azgınlık ve şirk binasını yok eden

ḳ. 309a/1

ḳāmı‘-ı bünyānu’ẓ-ẓulm ve’ṭ-ṭuġyān < *Ar.* Azgınlık ve zulüm binasını yok eden

ḳ. 376b/13

ke’l-berḳi’l-ḫāṭıf ve’r-rīḥi’l-‘āṣıf < *Ar.* Son derece hızlı şimşek ile şiddetli ve sert esen rüzgâr gibi

k. 359b/2

kemā ḥaḳḳahu < *Ar.* Hakkıyla, layıkıyla, gereği gibi

k. 370b/10

kemā ḳālellāhu tebāreke ve te‘ālā < *Ar.* Yüce ve noksan sıfatlardan münezzeh Allah’ın buyurduğu gibi

k. 373a/10

kemā yenbaġī < *Ar.* İcap ettiği gibi, gereği gibi, layıkıyla

k. 370b/11

ḳuṭbu’l-aḳṭāb fi’l-‘ālem < *Ar.* Alemdeki kutupların kutbu

ḳ. 337b/9

M

māḥiü’l-fesād ve’ṭ-ṭuġyān < *Ar.* Zulüm ve fesadı yok eden

m. 336b/6

māḥiü’ẓ- ẓulm ve’l-‘udvān < *Ar.* Düşmanları ve zulmü yok eden

m. 309a/1

mefḫaru'l-'Arab ve'l-'Acem < *Ar.* Acem ve Arapların övünç kaynağı

m. 337b/9

min nevādiri'l-ḫavārıḳ < *Ar.* İnsanda hayranlık uyandıran ve ender görülen şeylerden

m. 346b/16

muġīṯü'd-devle < *Ar.* Devletin yardımcısı

m. (emīr-i m.) 342b/10

muġīṯü'd-devleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve devletin yardımcısı

m. 311b/5

muġīṯü'd-devleti ve'd-dünyā < *Ar.* Dünya ve devletin yardımcısı

m. 355b/7

muġīṯü'l-milleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve milletin yardımcısı

m. 370b/17

mu'ızzu'd-devleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve devletin yücesi

m. 311a/13, 336b/7

mu'ızzu'd-devleti ve'l-ḫilāfeti ve'd-dīn < *Ar.* Din, halifelik ve devletin yücesi

m. 309a/2, 376b/14

mu'ızzu'l-milleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve milletin yücesi

m. 313b/15

mu'ızzu'l-verā < *Ar.* Bütün varlıkların yücesi

m. 376b/12

mütevekkilen 'ale'llāh < *Ar.* Allah'a tevekkül ederek, Allah'a sığınarak

m. 343b/12, 359b/1

N

niẓāmü'l-mülk ve'l-milleti < *Ar.* Ülkenin ve milletin düzenini sağlayan

n. 317b/8, 326b/17, 350b/17

R

rāfi‘-i a‘lāmu’d-dīn ve’l-īmān < *Ar.* İman ve din bayraklarını yükselten

r. 309a/1

rec‘ü’l-ḳahḳarī < *Ar.* Savaşta arkasını dönmeden vuruşarak geri çekilme

r. 330b/1

Ṣ

ṣāḥibü’s-seyf ve’l-ḳalem < *Ar.* Kalem ve kılıç sahibi

ṣ. 325b/17

Ş

şemsü’l-milleti ve’d-dīn < *Ar.* Din ve milletin güneşi

ş. 337b/10, 368a/12

şerefü’d-dünyā ve’d-dīn < *Ar.* Din ve dünyanın şerefi

ş. 301b/11, 371b/3

şerefü’l-milleti ve’d-dīn < *Ar.* Din ve milletin şerefi

ş. - 331a/14

şücā‘ü’d-devle < *Ar.* Devletin kahramanı

ş. 361a/3, 378a/17

şücā‘ü’d-devleti ve’d-dīn < *Ar.* Din ve devletin kahramanı

ş. 377b/5

şücā‘ü’l-mülk ve’l-milleti < *Ar.* Millet ve devletin kahramanı

ş. 301b/10

U

‘umdetü’l-mülk ve’d-dünyā < *Ar.* Dünya ve devletin dayanağı

‘u. 317b/9

V

ve illā felā < *Ar.* Aksi takdirde, yoksa

v. 376a/8

Z/Ẓ

ẓahīrü'd-devleti ve'd-dīn < *Ar.* Din ve devletin yardımcısı

ẓ. 355b/12

zecren li'l-müfsidīn < *Ar.* Fesat çıkaranlar tarafında zorlanarak, bozguncuların eziyetiyle

z. 340b/8

4.6. Farsça Manzumeler ve Türkçe Çevirileri

Firdevsī

Eger ne be-kām-ı men āyed cevāb

Men ü Rüstem-i ceng Efrāsiyāb

Eğer cevap benim muradımca olmazsa

O zaman Rüstem gibi Efrasiyab'la savaşa hazırım (312a/13-14)

Tārīḫ

Melik-i sipāh Muḥammed Raḥīm Ḫān ki zi-beẕl

Be-bezm-i dest-i ināyāt-ı ū nişānd genç

Ordunun meliki Muhammed Rahim Han öyle cömert ki

O kerem eli ile mecliste hazineler dağıttı

Nümūd feṭḥ-i sevād-ı buḥayre-i Ḫˇārezm

Zi-rūy-ı yaḫ şode ber-müfsidān sipāh-ı āhenc

Harezm denizinin etrafındaki bahçelerin fethi göründü

Buz üstünden müfsitlerin üzerine asker gönderdi

Ṭaleb nümāyī eger īn fütūḥ-rā tārīḫ

Be-gū hezār buved bā-düvīst bist ü penc

Eğer bu zaferin tarihini istersen

De ki bin iki yüz yirmi beş (324a/8-10)

Tārīḫ

Muḥammed Raḥīm ān şeh-i āsmān-taḫt

Ki ber-şest tīreş be-gūyed felek-zih

Tahtı gökyüzü olan o Muhammed Rahim

Ki onun okuna felek aferin der

Der-āmed be-rūy-ı téŋiz çün Sikender

Şode saṭḥ-ı yaḫ-rā be-leşker ḳadem-nih

İskender gibi deniz üzerinde hareket etti

Orduyu buz üzerinde sevk etti

Girift āḫır-ı penç-şenbih zi-iḳbāl

Kevrān-hā-yı ḳalpaḳ-rā bā-kih ü mih

Sonunda talihin yardımıyla perşembe günü aldı

Büyük küçük bütün kalpak kenarlarını

Çü tārīḫ-i īn fetḥ cüstend ez-men

Be-goftem ki būd āḫır penç-şenbih

Bu fethin tarihini benden sordular

Ben de dedim ki son perşembeydi (324a/11-14)

Ḳaṣīde-i Mīrzā Mesīhā

Ey dil hezār şükr ki şāh-ı nikū-ḫıṣāl

Dārā-yı taḫt-gīr ü şehenşāh-ı ẕü'l-kemāl

Ey gönül, binlerce şükür olsun ki iyi huylu padişah

Taht tutan Dârâ ve kemal sahibi sultan

Tā zed ḳadem çü mihr ber-evreng-i serverī

Rūşen nümūd burc-ı şeref ez-meh-i cemal

Güneş gibi gökyüzüne adım atınca

Şeref burcunu cemal ayından aydınlattı

Ḫūrşīd-miknetī ki felek pīş-i ḳadr-i ū

Ḫam kerde ḳāmet ez-pey-i ta‘ẓīm çün hilal

O güneş gibi değerli zat ki felek onun kudreti karşısında

Saygısından hilal gibi eğilmiştir

Şimşīr-i ū be-rūz-ı veġā baḥr-ı āb-rūy

Rumḥeş-i be-bāġ-ı fetḥ buved dil-güşā nihāl

Savaş gününde onun kılıcı şeref denizi

Ve onun mızrağı, zafer bağında mutluluk veren bir fidandır

Mihr-i sipihr-nuṣret-i āb-ruḫ-ı ẓafer

Şem‘-i ṭırāz-ı maḥfil-i iḳbāl bī-zevāl

Başarı göğünün güneşi ve zaferin şerefi

Zevali olmayan ikbal mahfilinin mumu

Ḳuvvet-verī ki rūz-ı heycā ez-nehīb-i ū

Żayġam-dilān remīde zi-mābeyn çün ġazāl

O pehlivan zat ki savaş gününde onun haykırışından

Aslanlar (cesur olanlar), meydandan ceylan gibi kaçarlar

Şāh-ı felek cenāb-ı Muḥammed Raḥīm Ḫān

Ber-farḳ-ı ḫalḳ sāye-i sulṭān-ı ẕü’l-celāl

Feleğin şahı, yüce Muhammed Rahim Han

O celal sahibi sultanın gölgesi, halkın başı üstündedir

Herkes be-ẕeyl-i mekremeteş sāḫt i‘tiṣām

Gerdīd sū-yı devlet-i bī-müntehāş dāl

Kim onun büyüklük ve cömertliğinin altındaysa

Onun sonsuz bahtiyarlığından faydalanır

Ez-dest-i redd-i himmet-i inṣāf-pervereş

Ez-cām-ı dehr rīḫt heme bāde-i vebal

Onun insaflı himmet elinin itmesi sayesinde

Felek kadehinden bütün günah badesi döküldü

Bünyād-ı memleket zi-‘adālet-esās yāft

Ber-günbed-i penç ẓulm zi-nīrū-yı bī-hemāl

Her yerde zülüm olan dünyada onun eşsiz gücünden

Memleketin temeli adalete kavuştu

Tā şod güher-feşān kef-i dest-i ‘ināyeteş

Gom kerde sāyilān heme endīşe-i su’āl

İnayet elinin avucu cevher dağıtınca

Dilenciler dilenme endişesini unuttular

Ḫalḳ-ı cihān be-sāye-i çetr-i ḥimāyeteş

Āsūde-ter çü āb-ı der-āyīne ez-melāl

İnsanlar onun himaye çadırının altında

Aynadaki su gibi sükûnet içindedir

Ez-ḫavf-ı tīġ-ı cür’et-i ū gürg-i tīz-ḫaşm

Der-pīş-i mīş beste be-ḫiẕmet-gerī devāl

Onun cesaret kılıcının korkusundan, çok öfkeli kurt

Koyunun hizmetinde koşar durur

Ḫiẕmet-güẕār-ı devlet-i uyend rūz u şeb

Ser-geşte-i muḥabbet-i uyend māh u sāl

Gece ve gündüz, onun devletine hizmet ederler

Ay ve yıl, onun muhabbetinin hayranıdırlar

Tīġ-ı siyāseteş pey-i ḥıfẓ-ı ḥudūd-ı mülk

Ber-müfsidān u fitne-gerān dāde güşmāl

Memleketin sınırlarını kurmak için, onun siyaset kılıcı

Müfsitleri ve fitne çıkaranları cezalandırmıştır

Ān fitne-cū ki ez-eşer-i baḫt-ı nā-resā

Pīçīd ber-ġurūr çü dūr ez-dem-i şimāl

O fitneci ki bahtsızlığının eserinden dolayı

Şimal rüzgârıyla inci gibi gurura kapıldı

Ber-ḳal'a-ı Aral ki mekān-ı refī' būd

Ān-cā nişest best be-ḫod rāh-ı iḥtimāl

Yüce bir mekân olan Aral kalesinin üzerinde

Oturdu ve orada kendine ihtimal aradı

Ber-tāft gerden ez-reh-i fermān-ı 'āliyeş

Ser-kerd fitne-kārī ez-endīşe-i muḥāl

Onun yüce fermanının hükmüne isyan etti

İmkânsız düşüncelerle fitne çıkarmaya baş koydu

Ḫār-ı fesād rīḫte ber-reh-güẕār-ı ḫalḳ

Be'nşānd her ṭaraf zi-sitem-perverī nihāl

Halkın yoluna fesat dikeni döktü

Her yere zulüm fidanı dikti

Ġāfil ez-īn ki sāye eger ser-keşed be-çarḫ

Der-pīş-i āftāb velī hest pāy-māl

Bundan gafildi ki gölge ne kadar uzasa da

Güneşin yanında yok olacaktır

Sāzed meges be-ḫˇīş çü da'vā-yı bāl u per

Bāşed be-pīş-i saṭvet-i 'anḳā şikeste-bāl

Sinek, kanatlarını ve uçuşunu kendince çok harika bulur

Ama Anka kuşunun muhteşemliği yanında bir hiçtir

Gunceşk eger ber-evc-i felek āşyān nehed

Ne’bved be-bāz-ı hem-seriyeş hīç iḥtimāl

Serçe, göğün en yüksek yerinde yuva kursa bile

Şahin ile hiçbir zaman eşit olamaz

Her çend ḫˇānd şāh be-rāh-ı iṭā‘ateş

Tā der-dehed zi-māyide-i luṭf-ı ḫod-nevāl

Ancak padişah onu itaat etmeye davet etti

Ki kendi lütuf sofrasından ona ikram etsin

Līk ān mu‘ānid ez-ser-i ṭuġyān-ı nefs-i ḫˇīş

İ‘rāż kerd ez-reh-i ḥükm-i ḳażā-miṣāl

Lakin o inatçı, nefsinin isyanından dolayı

O kader gibi hükmü kabul etmedi

Çün rişte-i muḫālefeteş imtidād yāft

Vācib nümūd ḳaṭ‘-ı vey ez-merkez-i celāl

Onun muhalefeti devam ettiği için

Onu celal merkezinden kesmeye mecbur etti

Ḫūrşīd-vār şāh be-nīrū-yı āb-rūy

‘Aṭf-ı ‘inān nümūd sū-yı ān tebāh-ḥāl

Padişah, güneş gibi şeref gücünde

O biçare kişinin tarafına hareket etti

Çün cilve-gāh-ı eşheb-i şeh geşt ān mekān

Düşmen sū-yı ḥişār-ı hezm yāft intiḳāl

O mekân, padişahın ateşine cilvegâh olunca

Artık düşman, hezimet hisarına sığındı

Medrūs sāḫt berzaḫeş ebvāb-ı ṣulḥ-rā

Bü’gşād şeş-cihet der-ceng ez-reh-i cidāl

Fikir ile barış kapılarını yüzüne kapattı

Ve her taraftan savaş kapılarını açtı

Nā-geh zemāne ez-pey-i ḫiẕmet-güẕāriyeş

Ber-kend tīġ-ı kīn zi-pey-i def‘-i infi‘āl

Aniden, zaman ona hizmet etmek amacıyla

Ayıbı ortadan kaldırmak için gazap kılıcını çıkardı

Ān ser ki būd menşe-i ṣad-fitne-i ġurūr

Bü’brid ü tuḥfe ger be-ḫuddām-ı nīk-fāl

Yüzlerce gurur fitnesinin kaynağı olan o başı

Kesti ve talihli hizmetçilerine hediye etti

Ez-pā nişest āteş-i ān fitne āşnā

Teskīn girift sūziş-i ān baḥr-ı ihtilal

O fitneye aşina olan zat, fitne ateşini söndürdü

O dalgalı denizin yangını dindi

Āḫır naṣīb kerd be-ḫuddām-ı dergeheş

Ḥaḳ taḫt-gāh-ı leşker-i ān merd-i bed-sigāl

Sonunda onun dergahının hizmetçilerine nasip eyledi

Allah, o kötü düşünceli kişinin ordusunun tahtının kırılmasını

Çün żabṭ dād şeş-cihet ez-ḥüsn-i ihtimām

Āsūde kerd ḫalḳ hemān ḳal‘a ez-nikāl

Her taraftan orayı güzelce zaptedince

O kalenin insanlarını affetti ve cezalandırmadı

Ber-geşt ez-ān mekān be-ṣad iḳbāl-ı āb-rū

Cā kerd bāz taḫt-ı şeref merkez-i celāl

O mekândan büyük bir şeref ile döndü

O celâl merkezinin zatı tekrar şeref tahtına oturdu

Ez-devlet-i müşāhedeeş ṣad-heẕār şükr

Çeşm-i zemān zi-nūr feraḥ kerd iktiḥāl

Onu yeniden görme talihine yüzbinlerce şükür olsun

Zamanın gözüne mutluluk nurundan sürme çekti

Gül-zār-ı mülk gül-şen-i dīn yāft ḫurremī

Ez-müjde-i bahār-ı vuṣūleş belā zevāl

Memleket ve dinin gül bahçesi güzelleşti

Gelen baharın müjdesinden bela zeval buldu

Yā Rab hemīşe ez-kerem-i bī-nihāyetet

Kon hem-dem ü mu'āvineş erbāb-ı ehl-i ḥāl

Ya Rab, o sonsuz kereminle her zaman

Onun dost ve arkadaşlarını hâl ehli insanlardan eyle

Bādā ḥasūd-ı devlet-i ū ḳūr tā ebed

Bed-ḫˇāh-ı ū be-her du-serā geşte güng ü lāl

Onun saltanat ve ikbaline haset eden kişiler ebede kadar kör olsunlar

Onun düşmanları her iki dünyada dilsiz olsun

Bādā mey-i murād heme vaḳf-ı sāġareş

Der-cām-ı dehr tā buved ez-bāde-i maḳāl

Felek kadehinde söz şarabı bulundukça

Murat şarabı daima onun kadehinde olsun

Būdem be-fikr dūş be-tārīḫ-i īn fütūḥ

Tā bā-kudām lafẓ dehem zīb-i ḫaṭṭ u ḫāl

Dün gece bu fethin tarihini düşünüyordum

Acaba hangi sözle onu daha güzel bir şekilde anlatabilirim

Pīr-i ḫıred zi-rū-yı işāret edā nümūd

Ey herze tā zi-vehm ber-ā ez-diger ḫayāl

Akıl piri bana işaret etti ki

Bu saçmalık, vehim ve hayali bırak

Kīn feṭḥ-rā netīce-i tārīḫ behr-i şāh

‘Umr-ı muḥalled āmede iḳbāl-ı bī-zevāl

Padişah için bu fethin tarihinin neticesi

Allah sana ebedî ömür ve sonsuz yücelik versin

(361b/8-17, 362a/1-17, 362b/1-9)

Tārīḫ-i feṭḥ-i Aral

Şāhenşehī ki ez-pey-i iẓhār-ı ma‘delet

Ber-ẕirve-i sipihr-i celālet ḳadem nihād

O padişah ki adalet göstermek için

Yücelik semasının zirvesine adım attı

Her cā ki būd fitne-gerī ẓulm-ittişāf

Ber-def‘-i ū keşīd sipāh-ı ẓafer-nihād

Nerde bir zulmeden bir fitneci varsa

Onu yok etmek için savaş açtı ve zafer elde etti

Serdār-ı müfsidān Töre Ṣūfī-yi bed-sirişt

Būd ū hemīşe der-ṣaded-i fitne vü fesād

Müfsitlerin başı, kötü huylu Töre Sufi

O, hep fitne ve fesat çıkarma çabasındaydı

Çün def‘ kerd tīġ-ı ḳażā nā-geh ān ‘anīd

Gom geşt nām-ı şūriş-i āvāze-i ‘inād

Kader kılıcı aniden o inatçıyı mahvedince

İnat sesinin isyancı adı kayboldu

Bi’grifte şāh-ı kişver ü sāmān u leşkereş

Ber-sedd-i ẓulm-ı ān sitem āyīn güşād dād

Padişah onun memleketini, servetini ve ordusunu aldı

Ve o zulüm yapan kişiyi durdurdu, her yerde adalet yaydı

Tārīḫ-i īn fütūḥ raḳam zed ḫıred çunīn

Ṣubḥ-ı ümmīd-i ḫande ez-maṭla‘-ı murād

Bu fethin tarihini akıl böyle yazdı

Ümit sabahı murat ufkundan güldü (362b/9-14)

Evvelġı tārīḫ bu durur

Ān Ṣūfīkī ki şāh-rā yaġı şod

Ṭuġyān be’nmūd müfsid ü bāġī şod

O aşağılık Sufik padişaha isyan etti

Azgınlık gösterip müfsit ve âsi oldu

Çün ez-dem-i tīġ-ı kīn cezāyeş-rā yāft

Tārīḫ-i hemeş Ṣūfīk-i ṭāġī şod

Kin kılıcından cezasını alınca

Hakir Sufik’in yenilgisinin tarihi “ṭāġī” kelimesi oldu (364a/11-13)

Ékilençi tārīḫ bu durur

Töre Biy ṣūfī-yi fesād-endīş

Buved der-emr-i ser-keşī cāhid

Fesat düşünceli Töre Bey adındaki Sufi

İsyan işinde gayret ederdi

Ber-iṭā‘at ki ‘ayn-ı ḫayriyet est

Ẕāt-ı ū būd ez-şerāret żıdd

İtaat ki hayrın aynısıdır

Onun zatı aslında şerrinden dolayı zıt idi

Vey zi-iḳbāl-ı Ḫusrev-i Ġāzī

Ki ez-ū şer‘-rā ḳavī est ‘ażud

O Sufi, Gazi Hüsrev’in talihinden dolayı

Ki şeriat onun sayesinde güçlüdür

Der-hezār düvīst ü bist şeşüm

Geşt maḳtūl-ı nīze-i ḳāṣıd

Bin iki yüz yirmi altıda

Bir mızrak ile öldürüldü

Behr-i tārīḫ ḳatl-ı ū Mūnis

Şod raḳam küşte şod bī-müfsid

Onun öldürülme tarihi için Mûnis kelimesi

Yazıldı ve fitne çıkarmaya fırsat vermeksizin öldürüldü

Ki be-yefzāyī īn ʻaded-rā yek

Mīşeved vey be-rāstī şāhid

Bu sayıya bir ilave edersen

O doğruluğu şahit olacaktır

Bāz-gū şod ser-i ġanīm be-gūr

Tā ki gerded be-refʻ-i şīhe mumed

Düşmanın sırrı beyan oldu

Şüpheyi bertaraf etmeye yardımcı olsun diye (364a/14-17, 364b/1)

Evvelġı tārīḫ bu durur

Ḫusrev-i āfāḳ Muḥammed Raḥīm

K’efser-i ū tāc-ı celāl āmede

Dünyanın padişahı Muhammed Rahim

Ki o, yücelik tacıyla geldi

Fıṭrat-ı ferruḫ eşereş ez-ezel

Kāmil [ü] ferḫunde-ḫıṣāl āmede

Mübarek fıtratı, ezelden onun işaretidir

Kemal sahibi ve hayırlı olarak geldi

Gāh-ı ʻaṭā pençe-i der-bār-ı ū

Ebr-i kerem baḫr-ı nevāl āmede

Onun kapısının önü ihsan yeridir

Kerem bulutu ve ihsan deryası geldi

Ber-ser-i ḫayl u fuḳarā ẕāt-ı ū

Sāye-i Ḥayy-ı müte‘āl āmede

O zat, fakirlerin başına

Hayy olan Allah'ın gölgesi şeklinde geldi

Behr-i żiyā baḫşī-yi mülk-i cihān

Ma‘deleteş mihr-miṣāl āmede

Işık sahibi, cihan mülkünün üstadı

Onun adaleti güneş gibi geldi

Rüstem-destān be-der-i devleteş

Ez-ser-i ta‘ẓīm çü Zāl āmede

Kahraman Rüstem, onun devletinin kapısında

Saygıdan başını eğerek Zal gibi geldi

Ān şeh-i ferruḫ-siyer-i şīr-dil

Z'ehl-i temerrüd be-melāl āmede

O aslan yürekli, iyi huylu padişah

İnatçı ehline sıkıntı vermek için geldi

Leşkerī āverd be-ḳaṣd-ı Aral

Çarḫ zi-sehmeş be-nekāl āmede

Aral'ı almak için öyle bir ordu hazırladı ki

Felek endişeli, ceza vermek için geldi

Feṭḥ şod ān mülk be-te'yīd-i Ḥaḳ

Devlet-i Ṣūfī be-zevāl āmede

O memleket Hakk'ın yardımıyla fetholdu

Sufi'nin devleti zevale geldi

Mūnis ez-ān vech pey-i sāl-ı feṭḥ

Der-ḥarem-i fikr ü ḫayāl āmede

Mûnis, bu nedenle fetih yılı için

Düşündü, fikir ve hayal haremine geldi

Goft ki tārīḫ vey ez-kilk-i men

Feth̟ şod aḳṣā-yı Aral āmede

Dedi ki tarihini benim kalemimden
Aral'ın her tarafı fetholdu, diye yazılıp geldi

(364b/13-17, 365a/1-3)

bed-reg esīr-i Teke şod

Soysuz, Teke'ye esir oldu (369a/3)

4.7. Vezinler

Firdevsü'l-İkbâl adlı eserin çalışmamıza konu olan 300b-380a varakları arasında 31 nazım, 5 şiir, 29 mesnevi, 1 Firdevsî, 3 kaside, 1 gazel, 20 kıta, 25 beyt, 5 ferd, 10 rubai ve 10 tarih olmak üzere toplam 140 nazım parçası yer almaktadır. Şiirlerde aruzun **hafif, hezec, muzârî, müctes, mütekârib, remel ve seri'** bahirleri kullanılmıştır.

4.7.1. Hafif

(fâ(fe)'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün)

Ḳaçıban bīm-i ḳahrıdın fitne
Yüz yaġaç māverā-yı deşt-i 'adem

(315a/4-5)

4.7.2. Hezec

(mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün)

Çü baḫt-ı sa'ddın fermān-ı 'ālī-şānnı kördiler
Ḳadem başıdın éttiler avuçlap cān yügürdiler

(317a/1-2)

(mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün)

Aṣālet burcınıŋ tābende māhı
Sa'ādet farḳınıŋ ferruḫ külahı

(311b/4-5)

(mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün)

Şeh kevkebesi birle bolup deşt gülistān
Her sarı açıp ḫayme nuḳūşı gül-i ḫandān

(315b/7)

(mef‘ûlü mefâ‘ilün fe‘ûlün)

Her kimge ecel yétüşse nā-gāh

Bolmasdur aŋa ḳutulmaḳ imkān

(303a/6-7)

4.7.3. Muzâri

(mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün)

Ol sāye fi’l-ḥaḳīḳat érür sāye-i hümāy

Devletdür anıŋ astıda her kimse tutsa cāy

(353a/15-16)

4.7.4. Müctes

(mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün)

Zihī mu‘ānid-i bed-kār kim ḫasāret ile

Rüsūm-ı baġī vü temerrüd üze telāş eyler

(333b/14-15)

4.7.5. Mütekârib

(fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûlün fe‘ûl)

Ḫıdīv-i cihān-gīr ü ferḫunde-fāl

Şehenşāh-ı kān-baḫş-ı deryā-nevāl

(301a/16-17)

4.7.6. Remel

(fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün (fa‘lün))

Ḫusrevā ol ki seni ḳıldı memālik üze şāh

Eyledi pāye-i iḳbālıŋ anıŋ dék ‘ālī

(301a/4-5)

(fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün)

Ġāfil andın bolur kimse ki dūçār-ı ecel

Ḳaçan olġay aŋa ḳaçmaḳ bile imkān-ı necāt

(329a/2-3)

(fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün)

Ol ki édi başıda sevdā-yı ḫām

Tansuḳ fitnege bérgey niẓām

(303b/16)

4.7.7. Seri‘

(müfteilün müfteilün fâ‘ilün)

Süfre-i ṣubḥ açdı be-nāgeh sipihr

Anda tebāşīrini körgüzdi mihr

(307a/16)

SONUÇ

Türkçenin tarihsel dönemlerine ait metinleri çeviri-yazıya aktarmanın, dil özellikleriyle birlikte söz varlığını tespit etmenin, Türk dili, edebiyatı ve tarihi bakımından önemi yadsınamaz. Bu çalışmayla 19. yüzyıl Çağatay Türkçesiyle yazılmış bir tarih metni çeviri-yazıya aktarılarak, dil özellikleri ve söz varlığı saptanarak bunun Türk dili, edebiyatı ve tarihi açısından önemi ortaya koymak istenmiştir. Hive Hanlığı'nın tarihini anlatan *Firdevsü'l-ikbâl*, tarih eseri olması yönüyle döneminin siyasal, askerî ve sosyal olaylarının yanında Harezm Bölgesi'nin coğrafi, etnik, kültürel vb. özellikleriyle ilgili de çok kıymetli bilgiler içermektedir. Bu açıdan bakıldığında ansiklopedik bir nitelik taşıyan eser, gerek tarih araştırmacıları gerek Türkologlar gerekse bölgeyi araştıranlar için âdeta bir başucu kaynağıdır. Böylesine önemli bir tarih eserinde, dilin kullanılışı ve dönemin dil özellikleri, üslup anlayışı vb. tespit etmek amaçlanmıştır.

Eserde gerek Uygur gerek Arap imla geleneğinin yansımalarını görmek mümkündür. Eserde Uygur imla geleneğine uygun olarak ünlüler genellikle gösterilmiştir:

ḳoşulur قوشولور (322a/9), *soyup éken dururlar* سويوب ايكاندورورلار (326a/14), *ayınıŋ* آيى نينك (332b/10), *oġullarıdın* اوغولاريدين (337a/1)

Yine Uygur imla geleneğinin etkisiyle ekler, birçok yerde kelimeden ayrı yazılmıştır. Eklerin az sayılamayacak ölçüde kelimeye bitişik yazıldığı örnekler de vardır hatta aynı kelimedeki eklerin bile farklı yazıldığı yerler tespit edilmiştir. Bu da gösteriyor ki eklerin yazımında belli bir düzen yoktur:

dāmeniġa دامنى غه (351b/17), *iclālnı* اجلال نى (326a/8), *ḳaraḳçılıḳ* قراقچى ليق (328b/16), *köŋülniŋ* كونكول نينك (373b/7), *ékinçileridin* ايكين چى لاريدين (350b/12), *ilgeriraḳ* ايلكارى راق (328b/10); *ilgeriraḳ* ايلكاريراق (303b/6), *arıġnı* آريغنى (302b/12), *ḳatlġa* قتلغه (300b/17), *élçi* ايلچى (310b/8), *zer-pāşlıġ* زرپاشليغ (301a/10)

Arap imla geleneğine uygun olarak kimi kelimelerde hareke kullanılmıştır. Harekeler daha çok, Arapça ve Farsça kelimelerde kullanılmakla birlikte zaman zaman Türkçe kelimelerde de kullanılmıştır, bazen de hiçbir hareke kullanılmamıştır. Aynı kelimeler kimi zaman harekeli, kimi zaman harekesiz yazılmıştır, bu yönüyle metinde hareke kullanımı açısından bir düzenden söz edilemez:

ḥükm حُكم (376a/3), *ışdār* اِصْدار (320a/17); *mütedeyyin* مُتَدَيِّنْ (355b/9), *çapavul* چَپَاوول (377a/17), *tutuḳ* تُتق (313a/11), *ékki* ايكّى (365a/15), *éki* ايكى (376b/2), *toḳḳuz* توقّوز (378b/15), *toḳuz* توقوز (308a/15)

Bazı kelimelerin yazımında bir birlik söz konusu değildir; söz konusu kelimelerin diğer nüshalarda da farklı yazılması bu durumun müstensih kaynaklı olduğu düşüncesini güçlendirmektedir:

né (351b/5), *ne* (329a/1); *béri* (370a/15), *beri* (328b/6); *yana* (312b/13), *yene* (357a/8), *ser-efrāzlıḳ* (304a/15), *ser-efrāzlıġ* (301a/13); *ayaḳıdın* (344b/2), *ayaġıdın* (363b/4)

Kimi kelimelerin nüshalardaki yazımı ise şöyledir:

arıtdı (363b/11): T ve B nüshalarında *arıttı*

Yaŋı-arıḳ'nıŋ (302b/10): T nüshasında *Yaŋı-arıḳ*, B nüshasında *Yaŋı-arıġ*

altılançısıda (312b/6): T ve B nüshalarında *altısıda*

meşkūrnı (331b/6): T ve B nüshalarında *meşkūr*

Aybügür'ġa (306b/7): T ve B nüshalarında *Aybügür'ge*

ḳoşulsalar (359b/13): T nüshasında *ḳoşup*, B nüshasında *ḳoşulsa*

Çalışmaya esas alınan İstanbul nüshasında ve diğer nüshalarda Çağatay Türkçesini yansıtan /é/ (kapalı e) ünlüsünün kullanıldığı görülmektedir. Ancak bazen

aynı kelimenin (kök hecede) hem kapalı hem açık /e/ ile yazıldığı örnekler de tespit edilmiştir:

él (370a/12), *érdi* (327b/7), *çékdi* (326a/11), *yétkürdi* (326b/6), *téŋiz* (317a/7), *yégirme* (374a/3); *béri* (370a/15), *beri* (328b/6); *né* (351b/5), *ne* (329a/1); *İsen-kéldi* (326b/10), *İsen-keldi* (317a/3)

Oğuzcanın etkisiyle kimi kelimelerde söz başında /t/ yerine /d/ kullanılmıştır:

dé-di (315a/9), *dék* (379a/2), *daġı* (345b/13)

Bazı kelimelerin hem /d-/ hem /t-/li şekillerine rastlanmıştır:

tüşüp dururlar (317a/1), *ḳoya durur érdi* (322a/1), *aḳa turġan* (319a/1), *bara turġan*[2625] (348b/16)

Eski Türkçedeki söz başında bulunan /b-/, /k-/ ve /t-/ ünsüzlerinin metinde korunduğu tespit edilmiştir:

bol- (379a/2), *bar* (332a/10), *bar-* (300b/14), *bér-* (367a/16); *kéçe* (380a/11), *kibi* (365b/8), *kérek+dür* (349a/7); *témür* (379a/9), *téŋiz* (334b/16), *til* (364a/4)

Metinde çoğunlukla *bol-* fiili kullanılmıştır ancak *ol-* fiili de azımsanamayacak sayıdadır. Metnin tarafımıza düşen kısmında *ol-* fiilinin tamamına yakını nazım bölümünde yer almaktadır:

vārid bolsa (349b/14), *müterennim boldılar* (306a/7), *meẕkūr bolmış durur* (330a/2), *ʻāzim bolup dururlar* (348b/3), *ber-ṭaraf bolġunça* (335b/16), *müteveccih bolġaylar* (319b/15)

Köp muḥaḳḳar ḳullar oldı şeh ḳaşıda muʻteber (348a/6-7)

Şāhā saŋa teʼyīd-i Ḥaḳ olmış mensūb (305a/7)

[2625] B nüshasında *bara durġan* şeklindedir.

Ne ḫoşdur bed-endīşler bolsa ḫ῾ār

Ḫuṣūṣan ġażab tīġıdın olsa zār (358b/7)

Kalınlık-incelik uyumunun korunduğu anlaşılmakla birlikte kelimelere getirilen kimi eklerin yazımındaki tutarsızlıktan dolayı kalınlık-incelik uyumunun bozulduğu örnekler de vardır:

uluġlarıdın (313b/8), *aylanturup* (314b/11), *toydurur* (336a/6), *yétkenlerni* (334a/10), *körgüzüp* (309a/7), *ékkilençi* (354b/5); *köŋliġa* (334b/1), *tiliġa* (324a/3), *çölġa*[2626] (303a/3), *élige* (365b/9), *éliġa* (366b/13), *işige* (302a/7), *işiġa* (302a/12), *köprek* (356b/12), *köpraḳ*[2627] (380a/5) *yétkürmegi* (306b/15), *yétkürmaġı* (308b/5)

Alıntı kelimelere gelen Türkçe eklerdeki ünlülerin ise, istisnaları olmakla birlikte, kelimenin son hecesindeki ünlünün kalınlık-incelik durumuna uyum gösterdiği anlaşılmaktadır:

ḫāk-būs+lıḳ+ġa (332a/13), *sulṭān+lıġ* (360b/1), *seḥer+lik* (307a/13), *ser-keş+lik* (344b/17), *maḥbūb+lar* (317b/5), *dervīş+ler* (314a/14), *bī-devlet+ke* (306a/9); *cerāyim+din* (353b/1), *devlet+ġa* (314a/11), *peşīn+ġaça* (340b/9), *evvel+ġı* (364b/13), *düşmen+lıḳ* (301a/6), *tevsen+lıġ+ı+dın* (307b/3)

Metinde düzlük-yuvarlaklık uyumunun tam olmadığı görülmüştür. Bu, *+çI, +GI, -DI, -mIş, +dIn, +nI, +nIŋ* vb. eklerin yalnızca düz şekillerinin; *-DUK, -DUr-, -GU, -GUr, -GUz-, -Ur* gibi eklerin de yalnızca yuvarlak şekillerinin kullanılmasından kaynaklanmaktadır:

ot+çı (350b/12), *burun+ġı* (355a/13), *körgüz-di* (368a/2), *bol-mış* (378a/13), *muz+dın* (322b/9), *su+nı* (304b/10), *uluġ+nıŋ* (324a/7); *ér-dü-k* (325a/10), *çıḳ-du-ḳ* (325a/12), *ḳıl-dur-dı* (354b/1), *kir-güz-üp* (341b/2), *ayt-ur-lar* (305b/2)

[2626] T ve B nüshalarında *çölge* şeklinde geçmektedir.

[2627] T ve B nüshalarında *köprek* şeklinde geçmektedir.

Metinde, ünsüz uyumunun tam olmadığı tespit edilmiştir, benzer durum diğer nüshalarda da söz konusudur. Ayrıca metinde aynı kelimenin ünsüz uyumuna uyan ve uymayan örneklerine de rastlanmıştır:

felekke (321b/12), *işke* (355a/3), *yoḳtur* (321b/13), *çıḳtılar* (341b/12), *étti* (364a/1), *yıḳtı* (346a/10); *ḳulaḳġa* (320a/2), *yaylaḳda* (359a/12), *ḳarışdın* (322b/2), *dékdür* (339a/16), *açdı* (367a/6), *ḳuçdı* (365b/16) *kétdiler; açtı* (379a/9), *açdı* (307a/16); *çékti* (335b/5), *çékdi* (367b/10); *éttiler* (374a/15) *étdiler* (345a/14)

Bazı özel adların ve unvanların yazımında ikilik söz konusudur:

Toḳta Pulad Biy (308b/11, 310a/7-13, 317a/3), *Toḫta Pulad Biy*[2628] (319b/7); *Muḥammed Emīn İnaḳ'nıŋ* (374a/1), *Muḥammed Emīn 'İnaḳ* (318b/14); *Balta Niyāz Ḳāżī*[2629] (306b/1), *Béş-arıḳ*[2630] (371a/4)

Esas alınan İstanbul nüshasında, geçmiş zaman kipi işlevinde kullanılan "-p durur" yapısıyla sıkça karşılaşılmaktadır. T ve B nüshalarında "-p durur" yapısı yerine görülen geçmiş zaman ekinin (-DI, -DU) kullanıldığı görülmüştür. Bir başka açıdan ifade etmek gerekirse T ve B nüshalarında görülen geçmiş zaman kipiyle çekimlenen fiillerin, İ nüshasında genellikle "-p durur" şeklinde kullanıldığı anlaşılmaktadır:

bolup durur (300b/11): T ve B nüshalarında *boldı*

kéltürüp durur (352a/2): T ve B nüshalarında *kéltürdi*

tüşüp durur (372b/16): T ve B nüshalarında *tüşti*

tapıp durur (355b/13): T nüshasında *tapdı*, B nüshasında *taptı*

yétkürüp dururlar (316b/13): T ve B nüshalarında *yétkürdiler*

[2628] Bu farklı yazım, metnin tarafımıza düşen kısmında sadece İ nüshasında görülmüştür.
[2629] B nüshasında *Baltu Niyāz Ḳāżī* şeklindedir.
[2630] T ve B nüshalarında *Béş-arıġ* şeklindedir.

tüşüp durur (379b/2): T nüshasında *tüşüp durur,* B nüshasında *tüşüpdür*

İ nüshasında, *dur-* ve *ér-* yardımcı fiillerinin, genellikle birlikte kullanıldığı görülmüştür. Bu durum diğer nüshalarda görülmez, T ve B nüshalarında genellikle *ér-* yardımcı fiili tek başına kullanılmıştır:

bolup durur érdi (300b/3): T ve B nüshalarında *bolup érdi*

ʿāciz durur érdiler (304b/16): T ve B nüshalarında *ʿāciz érdiler*

köre almas durur érdi (353b/14): T ve B nüshalarında *köre almas érdi*

İ nüshasında *dur-* yardımcı fiilinin, kimi zaman B nüshasında ekleşerek *-DUr* şeklinde kullanıldığı görülmüştür:

inisi durur (300b/1): B nüshası *inisidür*

ṣaḥrāyī durur (302a/17): B nüshası *ṣaḥrāyīdür*

muṣībi durur (340b/15): B nüshası *muṣībidür*

İ nüshasında sıkça geçen *soŋra* son çekim edatının yerine, T ve B nüshalarında *soŋ* son çekim edatının kullanıldığı tespit edilmiştir:

ḳaytġandın soŋra (309a/5): T ve B nüshalarında *ḳaytġandın soŋ*

ṭalīʿa-ı ṣubḥdın soŋra (329b/13): T ve B nüshalarında *ṭalīʿa-ı ṣubḥdın soŋ*

üç kündin soŋra (368b/16): T ve B nüshalarında *üç kün soŋ*

İ nüshası ile diğer nüshalar arasında *ét-* ve *ḳıl-* yardımcı fiillerinin kullanımında kimi zaman tercih farkları tespit edilmiştir:

tuḥfe étdiler (338a/12): T ve B nüshalarında *tuḥfe ḳıldılar*

irsāl étti (312a/10): T ve B nüshalarında *irsāl ḳıldı*

köŋüllerin ṣayd étti (316a/12): T nüshasında *köŋüllerin ṣayd étdi*, B nüshasında *köŋüllerin ṣayd ḳıldı*

rükūb étip (327a/12): T ve B nüshalarında *rükūb ḳılıp*

Metinde fiillller/yüklemler, ağırlıklı olarak üçüncü şahıslarla çekimlenmiştir. Bunda eserin, bir tarih metni olması ve gözlemci bakış açısıyla oluşturulmasının önemli etkisinin olduğu söylenebilir:

manṣūb bol-up durur (301a/4), *mürāca'at körgüz-di* (343b/4), *sugar-dı-lar* (344a/5), *oltur-gay-lar* (317a/9)

Metinde görülen geçmiş zaman kipinin, diğer kiplere oranla daha çok kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında anlatılan konuların, yazar/yazarlar tarafından gözlemlendiği, kesin olarak bilindiği veya tanıklarından dinlendiği düşüncesini güçlendirmektedir. Savaşlar, isyancılara karşı düzenlenen seferler düşünüldüğünde yazarın/yazarların da bu savaş ve seferlere katıldığını söylemek mümkündür:

nām-zed ḳıl-dı (318a/1), *telef bol-dı* (325a/8), *ḳuç-dı* (365b/16), *mu'āvedet körgüz-di-ler* (359b/17), *köç-ti-ler* (320a/11)

Metinde yer alan birleşik fiillerin, ağırlıklı olarak Arapça veya Farsça kelimelerle Türkçe yardımcı fiillerin bir araya gelmesiyle oluştuğu görülmüştür. Bu tür birleşik fiillerin kimi zaman Farsça yapıdaki tamlamalarla da oluşturulduğu belirlenmiştir:

ḳıyām körgüz-di-ler (345b/17), *nüzūl buyur-up durur* (310a/8), *güẕāriş tap-ar* (368a/5), *şād-āb u ḫandān ḳıl-dı-lar* (314a/7), *ḳadem-i firār ur-dı* (310b/2)

Eserde kelime tekrarına düşmemek için ortak fiil/yüklem kullanımı sıkça karşılaşılan bir durumdur:

cehd-i mevfūr ve sa'y-ı meşkūr ***taḳdīmġa yétkürüp*** (351a/3)

Ḫorāsān Terākimesi'ġa kim fesād-ı i'tiḳādda küfrni İslām'ġa rāciḥ ve nifāḳnı vifāḳdın efżal ***bilürler*** (334b/6-7)

İ nüshasında *+nIŋ* ilgi ekiyle kurulan ad tamlamalarının, T ve B nüshalarında genellikle ilgi eksiz kurulduğu anlaşılmaktadır:

ḳal'a+nıŋ sükkān+ı+dın (327b/15): T ve B nüshalarında *ḳal'a sükkān+ı+dın*

muz+nıŋ üst+i (328b/3): T ve B nüshalarında *muz üst+i*

Ḳaraḳalpaḳ+nıŋ ulus+ı+n (359a/2): T ve B nüshalarında *Ḳaraḳalpaḳ ulus+ı+n*

Metinde Arapça ve Farsça kelimelerin, kendi dillerinin özelliklerine göre çoğul yapıldığı görülmüştür. Bunun yanında gerek Arapça, Farsça vb. başka dillere ait kelimeler gerek Türkçe kelimeler *+lAr* çokluk ekiyle çoğul yapılmıştır. Bu konuda dikkat çeken husus bazı Türkçe kelimelerin *+āt* Arapça çokluk ekiyle çoğul hâle getirilmesidir, bu tür kelimeler sınırlı sayıdadır:

él+āt (316b/14), *tilek+āt* (318b/5), *tansuḳ+āt* (358b/17)

Çağatay Türkçesinde teklik ve çokluk üçüncü şahıs iyelik ekleri ile durum ekleri arasında zamir n'si kullanılmaz. Metnin tarafımıza düşen kısmında, bir örnek dışında, zamir n'sinin kullanılmadığı görülmüştür:

girdābıda (321b/1), *eṣnāsıda* (346a/13), *ehlidin* (306a), *cānibiġa* (328b/1); *boyunlarıda* (356b/7), *özleriġa* (330a/12), *yoldaşlarıdın* (358a/9); *cānibindin* (347a/11, 349a/5)

Metinde döneme ait söyleyiş (ağız) özelliklerini yansıtan örnekler de yer almaktadır. Ancak bu örneklerin ikili yazımı da söz konusudur. Bu tür kullanımların, eserin ortaya konduğu bölgeden mi, yazar dan mı, müstensihten mi kaynaklandığı

konusunda elde yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu konuda nüshalar arasında da farklılık vardır:

üsr[2631] (309b/12), *yüber-*[2632] (311a/5), *domāġ* (363b/13), *henggām*[2633] (350a/6), *henggāme*[2634] (346b/11)

Sahip olduğu kelime kadrosu dikkate alındığında metnin söz varlığı açısından son derece zengin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, yazarın/yazarların, kelime tekrarına düşmemek için aynı veya benzer anlamı farklı kelimeler kullanmak suretiyle karşılamalarından da rahatlıkla anlaşılabilmektedir. Aşağıdaki bölümde altı çizili kelimelerle, koyu renkte gösterilen kelimeler bunu örneklendirmektedir:

Manḳıt dūdmānınıŋ ***serveri*** *Orun Bay Biy ve Tenge Ḫıtāy'nıŋ* ***ser-defteri*** *İş Cān Biy ve Béş-Sarıġ Ḫıtāy'nıŋ* ***ser-āmedi*** *Ḥasan Biy ve İsen-keldi Biy kim [Baraḳ] Bahādır'nıŋ inileri durur ve Ḳıpçaḳ urıġınıŋ* ***ḥākimi*** *Toḳta Pulad Biy ve Keneges cemā'asıdın Oymavut éliniŋ* ***uluġı*** *Maman Biy* (308b/9-12)

Çalışmada metnin kuruluşunda esas alınan İ nüshasıyla T ve B nüshaları arasında, sözcük seçimi konusunda önemli farklılıklar olduğu anlaşılmıştır. Bu farklılıklardan bazıları şunlardır:

İ Nüshası	T ve B Nüshaları
leşker+i (329b/9)	*çerig+i*
'asker (309b/11)	*çerig*
yaḳın (355b/1)	*ḳarīb*
yavuḳ (318b/2)	*yaḳın*
uzaḳraḳ (340b/13)	*yıraḳraḳ*
cānib+i+ġa (328b/1)	*ṣavb+ı+ġa*

[2631] Kelime, T ve B nüshalarında *esr* şeklinde yer almaktadır (T'de bir yerde *üsr* şeklindedir).
[2632] Kelime, T ve B nüshalarında *yiber-* şeklinde yer almaktadır.
[2633] Kelime, T ve B nüshalarında *hengām* şeklinde yer almaktadır.
[2634] Kelime, T ve B nüshalarında *hengāme* şeklinde yer almaktadır.

kéyin+din (357b/2)	*iz+i+din*
kéyin+din (323b/2)	*ʻaḳab+ı+dın*
belkim[2635] (305a/4)	*belki*
ʻāḳıbetü'l-emr (358a/8)	*āḫıru'l-emr*
tart-ıp (375b/11)	*çék-ip*
mürācaʻat ḳıldur-up (378a/12)	*ḳaytar-ıp*
helāket varṭasıġa két-ti (379b/7)	*helāket ser-ḥaddıġa yét-miş*
müşerref bol-up (321a/13)	*fāyiz bol-up*
nüzūl-ı iclāl buyur-up durur (327b/10)	*nüzūl ḳıl-dı*
Ḫʿārezm-i İrem Bezm'de (326a/5)	*Ḫıvaḳ'da*

Eser, içerik bakımından son derece zengindir; savaşlar, baskınlar, isyanlar vb. sosyal olaylar; ticaret, ticari ilişkiler; kuraklık, şiddetli soğuk vb. coğrafi olaylar; tören, giyim kuşam vb. kültürel değerler eserde kendine yer bulur. Ayrıca eserde bölgenin etnik yapısı, yerleşim yerleri, dönemin kişileri ve daha başka hususlar da dile getirilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda örneklendirilmiştir.

Aşağıdaki bölümde Muhammed Rahim Bahadır Han'ın, kendisine bazen itaat eden, bazen de başkaldıranlara karşı asker göndermesi dile getirilmektedir:

Ebū'l-ġāzī Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān *ḥalledallāhu mülkehunıŋ fermān-ı vācibü'l-iẕʻān-ı lāzımu'l-imtinānı bile ol nāḥiyetġa penāh éltip çapavul tünd-bādı bile alarnıŋ çerāġ-ı emniyyetini uçurup ḳaytġandın soŋra egerçi İş Cān Biy başlıġ baʻżı biyler der-gāh-ı ʻālem-penāhnıŋ ḫāk-būslıġıġa müşerref bolup gāhā iṭāʻat iẓhārı bile rüsl ü resāyil yiberür érdiler ammā gāhā ser-keşlik körgüzüp temerrüd āġāz ḳılur érdiler ḫuṣūṣan Orun Bay başlıġ ekşer muʻānidler ʻasākir-i manṣūreniŋ türk-tāzıdın hirāsān u mütevehhim bolup Buḫār[ā] vālīsi Emīr Ḥaydar'ge mütābaʻat körgüzüp*

[2635] Metnin tarafımıza düşen kısmında İ ve T nüshasında daha çok, *belkim* şeklinde geçmektedir. B nüshasında ise düzenli şekilde *belki* kelimesinin kullanıldığı görülmüştür.

anıŋ nevvābıdın Ḫudā-yār dégenni arasıġa kéltürüp aŋa zekʿāt u ḫarāc bérip Ḫʿārezm-i İrem Bezm ve Ḳazaḳ kārvānıġa taʿaddī yétkürürler érdi bu cihetdin ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār sene miŋ éki yüz yégirme törtde ṣafer ayıda durur andaġ kim sābıḳan ẕikr tapıp durur érdi alar gūşmālı üçün éki bölek çerig yiberip çapdurup durur érdi (309a/2-14)

Aşağıdaki bölümde "altun ḳabaḳ temāşāsı"ndan (tören) söz edilmektedir. Bu tören, "uzun bir sırık tepesine geçirilen, içi parayla doldurulmuş altın renkli bir kabaktan oluşan hedef"in okçular tarafından vurulması için düzenlenir:

ol ḥażret ceşn edāsıdın soŋra kām-rānlıġ bile devlet yekrānıġa rükūb ḳılıp altun ḳabaḳ temāşāsıdın soŋra at çapturup ve küreş tutdurup atı ötkenlerni ve öz ḥarīfin yıḳġan pehlevānlarnı inʿām-ı vāfir ve iḥsān-ı mütekāṯiridin behre-ver ḳıldı (332a/5-8)

Aşağıdaki bölümde "Ḫocend deryāsı" adlı deniz ve ona dökülen diğer akarsulardan, denizin suyunun tuzlu oluşundan, suyu tatlı olan akarsuların söz konusu denize dökülmesine rağmen denizin suyunun tadını (acılığını) değiştiremediğinden ve bu yönüyle denize "Açıġ Téŋiz" (Acı Deniz) adının verildiğinden söz edilmektedir. Ayrıca denizin derinliğinin bilinmediğinden, içinde büyük ve küçük birçok adanın bulunduğuna değinilmiştir. Sonrasında çeşitli kuşların, şaşırtıcı canlıların bu adalarda yaşadığı ifade edilmiştir. Tüm bunlar coğrafya ile ilgili önemli bilgilerdir. Denizde bulunan "cezāyir"lere Özbeklerin "töbek, aral, atav" demesi dil açısından değerli bir bilgidir:

Ve Ḫocend deryāsı kim anı Seyḥūn ve Sir dérler aŋa ḳoyar Yaŋı-deryā ve Ḳuvaŋ suyı kim Seyḥūn'nıŋ şuʿabātıdın durur alarnıŋ muşībi daġı ol durur ve bu meẕkūr bolġan biḥārdın başḳa köp enhār-ı ʿaẓīme Deşt-i Ḳıpçaḳ'dın kélip aŋa ḳoşulur ammā suyı be-ġāyet şūr durur munça süçük sulıḳ deryālar aŋa aḳmaḳ bile ṭaʿmıġa hergīz tefāvüt yétmes ḥattā deryā ḳoyġan mevżiʿdin bir ḳadem ilgeriraḳdın su içip bolmas ġālibā bu cihetdin anı Açıġ Téŋiz dérler ve ekṣer mevāżiʿiniŋ ḳaʿrı

ma'lūm érmes ve uluġ ve kiçik cezāyiri köp bolur kim Özbek alarnı töbek ve aral ve atav dérler 'acāyibāt anda kem tapılur ve yazda mecmū' murġābīlerniŋ mekān u āşyānı ol atavlarda bolur (322a/6-14)

Aşağıda kişilerle ilgili bilgiler aktarılmaktadır. Bir tarih metni olması yönüyle *Firdevsü'l-ikbâl*'de birçok kişi ismi geçmektedir. Yazar, yeri geldikçe bu kişilerle ilgili -soy, makam, icraat vb. bakımından- bilgiler vermiştir:

Seyyid Niyāz Ala-bölük kim der-gāh-ı 'ālem-penāhnıŋ ḫāk-būslarıdın durur (303b/14)

Seyyid Civān-merd Ḫ'āce'ni kim ḥażret-i Seyyid Ata 'aleyhi'r-raḥmeniŋ evlādlarıdın durur érdiler élçi ḳılıp feṭḥ-nāme ve siyāset-nāmeler irsāl ḳılıp dururlar (369a/14-15)

ol uruşda Aral ekābiridin Töre Murād Biy'niŋ 'am-zādesi Muḥammed Ṣafā Bék veled-i 'Abdi Ṣūfī veled-i Ḳul Murād İnaḳ kim a'dā-yı devletniŋ dīde-i ümīdin andın rūşen ḳılur érdi ḳatlġa yétip aṣḥāb-ı 'inād ve erbāb-ı fesāddın köp kişi maḳtūl u zaḫm-dār boldılar (344a/10-13)

Eserde mitolojik unsurlara sıkça yer verildiği görülmektedir, bu unsurların daha çok, İran kültüründen alındığı anlaşılmaktadır. Bunda bölgenin İran'a yakın olması ve Farsçanın bölgedeki Türkler arasında da etkili olmasının payı büyüktür:

Töre Murād Ṣūfī'niŋ te'dīb ü güşmālı üçün meẕkūr bolġan sipeh-dārlarnı béş yüz mübāriz bile kim her biri ma'reke-i kāruzārda naẓīr-i Rüstem-i fīl-efgen ve 'adīl-i İsfendiyār-ı rüyīne-ten durur érdi (328a/12-14)

Ḫusrev-i Cemşīd feter ü kām-kār

Avlaġalı köŋlini ḳıldı şikār (358b/12)

…Dārā-yı İskender-ḫaşmet İskender-i Dārā-şevket ḫusrev-i (5) Süleymān-mekān şehenşāh-ı Ferīdūn-nişān… (336b/4-5)

Metinde olayları tarihlendirmede hem Arabî takvimden hem de on iki hayvanlı Türk takviminden yararlanıldığı tespit edilmiştir. Bu; Arap, dolayısıyla İslam kültürünün etkisini göstermekle birlikte Türklerin kendi kültürlerini devam ettirmeleri konusundaki hassasiyetlerini ortaya koyan önemli bir hususiyettir:

sene-i hicriyye miŋ ékki yüz yégirme törtde receb ayınıŋ sekkizide cum'a küni (300b/1-2), s*ene-i hicriyye miŋ ékki yüz yégirme altıda muḥarremniŋ yégirme béşide* (328a/17, 328b/1), *ramażānu'l-mübārekniŋ üçide* (309b/3); *Yılan yılı* (331a/5), *Ḳoy yılı* (365a/3)

Eserde çeşitli olaylar, durumlar vb. anlatılırken ayet, hadis gibi dinî unsurların tanıklığına başvurulmuştur. Bu durum, Hanlığın, dönem insanın dinle sıkı bir irtibatının olmasıyla, icraatlarında dini dayanak olarak görmeleleriyle açıklanabilir. Aşağıda düşmanlarla savaşmanın vacip olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bu kabul, Bakara suresinin 218. ayetinde yer alan ve "Allah yolunda cihat edenler" mealindeki "cāḥidū fī sebīlillāh" ifadesiyle ortaya konmuştur:

naṣṣ-ı Ḳur'ān ġazv u cihād emride kim ***ve cāḥidū fī sebīlillāh*** *bolġay vuḳū' tapıp ehl-i İslām'ġa her yıl cihād ḳılıçın küffārġa çékmek vācib durur érdi lā-cerem ḥażret-i ḫıdīv-i kām-kār bu emr muḳteżāsı bile ol farżnı edā ḳılmaḳ üçün hem ol yıl ṣafer ayınıŋ altısıda cum'a küni muvāfıḳ-ı Yılan yılı Yomut ekābiridin Uşaḳ Ḳaḳa Serdār'nı yüz mübāriz-i kīne-güẕār bile kim Yomut ḫaylınıŋ ḫulāṣası durur érdiler Ḫorāsān Ḳızılbaşı'n çapturmaḳġa nām-zed ḳıldı* (331a/1-7)

Firdevsü'l-ikbâl, nesir-nazım iç içe bir eserdir; nesir bölümünde anlatılan konular, hemen ardından gelen nazım parçalarıyla âdeta desteklenmiş, pekiştirilmiştir. Nazım bölümlerinde daha sanatsal bir üslup kullanıldığı söylenebilir. Aşağıda nesir bölümünde bir ziyafette ikram edilen yiyecek ve içecekler, bunların lezzeti övücü ifadelerle dile getirilmiştir. Nazım bölümünde sanatsal ifadelerle

ziyafetten söz edilmeye devam edilmiştir. Bunu özellikle "Ferḫunde żiyāfeti ki yüz gūne ṭa'ām" (Mübarek ziyafeti ki yüz çeşit yemek) ve "Her loḳması yüz leẕẕet ile perverde" (Her lokmasında yüz lezzet) dizelerinden anlaşılmaktadır:

leẕẕet-medār ṭabbāḫlar eṭ'ime-i gūn-a-gūn ve eşribe-i mütenevvi'a-ı leẕẕet-āmūn iḫtirā' ḳıldılar ve şīrīn-kār ḳannādlar reng-ā-reng ḳand-ālāt u ḥelvā ve ma'ācīn-i ḳandīn tertīb bérdiler ve fevākih-i leẕīẕ eṣnāfıdın kim muḥāsib-i 'aḳl ta'dādıdın taşḳarı durur érdi sīmīn şīreler ve zerrīn būşḳāblarġa térdiler **Rubā'ī**

Ferḫunde żiyāfeti ki yüz gūne ṭa'ām

Her ḫ'ān zer-endūd üze tapıp ārām

Her loḳması yüz leẕẕet ile perverde

Her leẕẕeti yüz cānnı ḳılıp şīrīn-kām (351a/9-15)

Birçok yerde Arapça ve Farsça tamlamalarla örülü, ağır ve süslü bir dil kullanılmıştır:

Musā'adet-i baḫt ve mu'āvenet-i ṭāli'din manẓūr-ı naẓar-ı 'ināyet-i ḫaḳanī mevrid-i pertev-i 'āṭıfet-i ṣāḥib-ḳırānī ḳılıp ma'-etbā' ve evlād-ı cemī' żarūriyyāt-ı dünyevīdin bī-niyāz étti kemāl-ı merḥamet ve ġāyet-i mekremetdin erk ḥişārıda ordu-yı hümāyūn ḥücrātıdın hücre-i dā kim mescid-i şerīf civārıda vāḳi' durur menzil ü süknā ta'yīn ḳılıp ẕü'l-ḳa'de ayınıŋ ékkiside çehār-şenbih küni ol ḥażret öz nefs-i nefīsi bile ol cenābnıŋ allıda tecvīd iktisābıġa iştiġāl körgüzüp az fırṣatda ol 'ilm-i şerīfni nihāyet-i kemālġa yétkürüp durur ve tamāmet-i ḥurūfnı ḥüsn-i edā bile öz maḫāricidin çıḳarurda ḳurrā-yı seb'aġa engüşt-i taḥayyür tişletti (372a/2-9)

Zaman zaman yalın bir dilin kullanıldığı bölümler de vardır, bu da göstermektedir ki kullanılan dil, bağlama göre değişmektedir:

Tertīb-i sipāh ve ta'yīn-i ṭalāye ḳılıp ḫaber-gīrlik üçün Ḳandım Serdār ve Penāh Bahādır Ḳoŋrat ve Devlet Naẓar Yüzbaşı veled-i Orun Bay Biy ve Sulṭān Keneges ve Töre Bék Ḳıyat'nı on kimse bile Ḥasan-ḳal'ası'nıŋ ṭarafıġa irsāl ḳılıp

dururlar me'mūrlar Yaman-ḳaşḳa ḥavālīsidin ékki ādem tutup miŋdin köpraḳ yılḳı alıp yarım kéçedin burun ḳaytıp kélip durur érdiler ve tutulġan kişilerdin Ḳazaḳ'nıŋ yaḳında érkeni ve 'asākir-i manṣūre teveccühidin bī-ḫaberlığı ma'lūm bolup durur ammā tutulġan kişilerniŋ bir yoldaşı ḳolġa tüşmey ḳaçıp ḳutulup érdi (380a/1-8)

Söz sanatlarına sıkça başvurulmuştur, nesir bölümlerinde ise secili bir üslup kullanılmıştır:

Edeb burcınıŋ māh-ı tābānı ol

Kerem dürciniŋ dürr-i ġalṭānı ol (307b/7-8)

Yukarıdaki beyitte benzetme sanatına başvurulmuştur.

Tevekkül ḳılıp sürdiler ḳumġa at

Uçup vehmdin līk her dem ḥayāt

Firāzıġa gāhī ki eylep 'urūc

Ayaḳ astıda cilve eylep burūc

Nişībiġa gāhī sürüp bād-pā

Körünüp felek üzre taḥte'ş-şerā (307b/17, 308a/1-3)

Yukarıdaki dizelerde askerlerin çölde atlarıyla ilerlemesi anlatılırken mübalağa sanatına başvurulmuştur.

Muḥyī-yi sünnet-i nebī vü şer'-ı Muṣṭafā

Ṣıdḳ u ṣafā ṭarīḳıda Ṣıddīḳ-ı menḳabet

'Adl u siyāset emride Fārūḳ-ı iḳtidā

Ḥilm ü ḥayā serīride 'Oşmān'ġa cā-nişīn

'İlm ü edeb maḳāmıda şānī-yi Murtażā

Şāh-ı felek-şükūh Muḥammed Raḥīm Ḫān

Ferḫunde ismi zerġa bolup mūcib-i bahā (366a/6-8)

Yukarıdaki dizelerde Muhammed Rahim Han'ın özellikleri anlatılırken Hz Muhammed ve dört halifeye atıf yapılarak telmih sanatına başvurulmuştur.

Necābet-penāh diyānet-āgāh iḫlāṣ-kīş ṣadāḳat-endīş 'Abdi Bay ve Keday Niyāz kim ol mevżi'-i cennet-sān-ı nezāhat-nişānnıŋ müşerrefi durur érdiler cevāhir-i cān ve le'ālī-yi revānların ol ḥażret ḳudūmınıŋ şükrānesiġa īṣār ḳılıp taŋ atġunça ḫiẕemāt-ı şāyeste ve żiyāfāt-ı bāyesteġa iştiġāl körgüzüp manẓūr-ı naẓar-ı ḫusrevāne ve maḥṣūṣ-ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne boldılar (311b/9-13)

Nesir bölümünden alınan yukarıdaki parçada "Necābet-penāh" ve "diyānet-āgāh", "iḫlāṣ-kīş" ve "ṣadāḳat-endīş", "cevāhir-i cān" ve "le'ālī-yi revān", "ḫiẕemāt-ı şāyeste" ve "żiyāfāt-ı bāyeste", "manẓūr-ı naẓar-ı ḫusrevāne" ve "maḥṣūṣ-ı 'avāṭıf-ı bī-kerāne" sözleri arasında seci söz konusudur.

Eserde açıklayıcı, öyküleyici, betimleyici anlatımdan yararlanılmıştır. Bir tarih metni olması yönüyle betimleyici anlatıma ağırlık verilmiştir ancak bu gözlemci değil, izlenimsel betimlemedir. Hive hanedanını anlatan eserin İltüzer Han'ın emriyle yazılmaya başlandığı düşünüldüğünde yazarın/yazarların öznel yaklaşımlar içeren izlenimsel betimlemeye başvurması anlaşılabilir bir husustur. Bu durum özellikle Han ve adamları yani devlet görevlileri, din adamları için kullanılan betimsel ifadelerde açıkça görülmektedir. Ayrıca kullanılan ifadelerin kişilerin özelliklerine göre değiştiği tespit edilmiştir:

Ḫilāfet eyvānınıŋ evreng-nişīni salṭanat dīvānınıŋ ṣāḥib-nigīni ṣāḥib-ḳırānī ve kām-rānlıġ diyārınıŋ tāc-dārı ḳahramanlıġ mızmārınıŋ şeh-suvārı efżal-ı selāṭīn-i mu'allā-ḥaşem a'del-i ḫavāḳīn-i 'adālet-şiyem el-muḫtaṣṣu bi-'ināyeti'l-meliki'l-mennān mu'ızzu'd-devleti ve'd-dīn ***Ebū'l-ġāzī Muḥammed Raḥīm Bahādır Ḫān*** (311a/10-13)

ḥażret-i şeyḫü'ş-şüyūḫ mürşid-i erbābu'r-rüsūḫ imām-ı ehl-i ṭarīḳat sulṭān-ı mülk-i ḥaḳīḳat mu'ızz-u'l-milleti ve'd-dīn ***Seyyid Keday Ḫ'āce İşān*** (313b/15-16)

fesād dīvānınıŋ mesned-nişīni ‘inād eyvānınıŋ ārām-güzīni muḫālefet rumūzınıŋ ṣāḥib-vuḳūfı Töre Murād Ṣūfī’niŋ ba‘żı ḳabāyiḥ-i ef‘āl ve ẕemāyim-i a‘mālıdın şemme-i beyān silkige kéyürmek… (332b/13-15)

Nesir bölümlerinde sıklıkla ara sözler kullanılmıştır, ara sözlerle konuya uygun olarak çeşitli bilgiler aktarılmıştır. Metin boyunca kullanılan bu sözlerin genellikle “kim” bağlama edatıyla başladığı görülmektedir:

Muḥammed Niyāz Tarḫan ***kim Merv’de olturġan Teke mu‘ānidleriniŋ ser-defteri durur*** (306b/15-16)

Balta Niyāz Ḳāżī ***kim ser-defter-i ehl-i fesād durur érdi*** *ba‘żı Çavdur mu‘ānidleri bile* ***kim köp cerāyim-i ‘aẓīme alardın ẓuhūrġa yétip durur érdi*** *ġażab-ı sulṭānī ve saṭvet-i ḫaḳanīdin mütevehhim bolup Manḳışlaḳ sarı* ***kim alarġa vaṭan-ı aṣlī durur érdi*** *‘azīmet ḳıldılar ve Yarlıḳap Bék başlıġ mecmū‘ Ḥasan-éli’niŋ inḳıyād u bendelik iẓhārın körgüzüp der-bār-ı felek-miḳdārġa élçi yiberip ḫaber vuṣūlınıŋ intiẓārıda mütevaḳḳıf bolup dururlar* (306b/1-5)

KAYNAKÇA

"Âgehi, Muhammed Rızâ" (1988). İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 1, s. 449. [Yazar yok.]

Ağarı, Murat (2007). Irak ve Belh Coğrafya Ekolleri ve İlk Temsilcileri: İbn Hurdazbih, Ya'kubî ve İstahrî, Erzurum: A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 34, s. 169-191.

Akalın, Haluk Şükrü, Recep Toparlı, … (2012). Yazım Kılavuzu, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akalın, Haluk Şükrü, Recep Toparlı, … (2011). Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Albayrak, Nurettin (1995). "Enûşirvân", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 11, s. 255-256

----------, (2000). "İsfendiyâr", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 22, s. 511-512.

Algar, Hamid, Ali Alparslan (1998), "Hüseyin Baykara", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 18. s. 530-532.

Alpargu, Mehmet (2002). "Türkistan Hanlıkları" Türkler Ansiklopedisi, Ankara: Yeni Türkiye Yay. C. 8, s. 557-605.

----------, (2007). "Özbekler", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C: 34, s. 119-121.

Altun, Ergün (2011). Firdevsü'l-İḳbāl [1b-100a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Arat, Reşit Rahmeti (1979). Kutadgu Bilig III İndeks (İndeksi neşre hazırlayanlar: Kemal Eraslan - Osman F. Sertkaya - Nuri Yüce), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 47, Seri: IV-Sayı: A 12, İstanbul.

Argunşah, Mustafa (2013). Çağatay Türkçesi, İstanbul: Kesit Yayınları.

Ata, Aysu (2014). Harezm-Altın Ordu Türkçesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

Atalay, Besim (2013). Kâşgarlı Mahmud Divanü Lûgat-it Türk (Dizin), (Çev. Besim Atalay) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

----------, (1970). Abuşka Lügâti veya Çağatay Sözlüğü, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Banguoğlu, Tahsin (2011). Türkçenin Grameri, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Barthold, V. V. (2004). Orta Asya Türk Tarihi -Dersleri- (Yay. haz. Hüseyin Dağ) Ankara: Çağlar Yayınları.

Barutçu Özönder, F. Sema (1996). Ali Şir Nevâyî Muhakemetü'l-lugateyn (İki Dilin Muhakemesi), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bregel, Yuri (1988) Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm, (Text Edition), E. J. Brill, Leiden.

----------, (1999). Firdaws al-iqbāl: History of Khorezm, (Translation from Chaghatay), Leiden, E. J. Brill.

----------, (1996). Notes On The Study of Central Asia, Papers on Inner Asia, Bloomington: Indiana University, No. 28 (Subseries: Central Asia).

----------, (2003). An Historical Atlas of Central Asia, Brill-Leiden-Boston

Berdak, Yusuf, Mahur Tulum (1994). Sözlük Özbekistan Türkçesi - Türkiye Türkçesi, Türkiye Türkçesi - Özbekistan Türkçesi, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Bulaç, Ali (2015). Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, İstanbul: Çıra Yayınları

Burnes, Alexander (1992) Travels into Bokhara Being the Account Of A Journey From India To Cabool, Tatrtary And Persia Also, Narrative Of A Voyage On The Indus From The Sea To Lahore, Yeni Delhi: Asian Educational Services yay., C. II.

Caferoğlu, Ahmet (1984). Türk Dili Tarihi, İstanbul: Enderun Yay..

Cebecioğlu, Ethem (2004). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, İstanbul: Anka Yay..

Clauson, Sir Gerard (1972). An Etimological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford: Oxford University Press.

Çelik, Muhammed Bilal (2004). Firdevsü'l-İkbal'e Göre Hive Hanlığı Tarihi ve Devlet Teşkilatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

----------, (2014). İşgallerinden Önce Türkistan Hanlıklarında Tarih Yazıcılığı, Türk Tarih Eğitimi Dergisi, Sayı 3/2, s. 144-165.

Demir, Mustafa (2007), İslam Ortaçağı'nda İran Bölgesindeki Tarih Yazıcılığı, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 34, s. 255-273, Erzurum.

Devellioğlu, Ferit (1993). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Eckmann, János (1988). Çağatayca El Kitabı (Çev. Günay Karaağaç), İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

----------, (1963). "Çağatay Edebiyatının Son Devri", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, S. 234, s.121-126.

----------, (2003). Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar, (Haz.: Osman Fikri Sertkaya), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ediskun, Haydar (2010). Türk Dilbilgisi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eraslan, Kemal (1993). "Çağatay Edebiyatı", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 7, s.168-176.

----------, (1970). "Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt 18, s. 113-124.

Erbay, Fatih (2008). W. Radloff'un "Opıt Slovarya Tyurkskih Nareçiy" Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Erdoğan, Ayşe (2013). İngiliz Kaynakları ve Seyahatnamelere Göre XIX. Yüzyılda Türkistan (Orta Asya) Şehirlerinin (Buhara, Hive, Taşkent, Hokand, Semerkand) Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Ergin, Muharrem (1986). Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Erzen, Mehmet Halil (2013). Divan Şiirinde Mitolojik ve Efsanevî Şahısların Kullanımına İyi Bir Örnek: *Nev'izâde Atâyî Divanı*, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/4 Spring, 835-854, Ankara.

Fayda, Mustafa (2011). "Tarih", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 40, s. 30-36.

Gabain, A. Von. (2003). Eski Türkçenin Grameri, (Çev. Mehmet Akalın), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gerçek, Şenel (2011). Muhammed Rızâ Âgehî'nin Firdevsü'l-İkbâl'i [100b-200a] Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

----------, (2012). Orta Asya Türk Tarih Yazıcılığına Genel Bir Bakış, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl 7, Sayı 14, s. 189-197.

Gök, Necdet (2000). Osmanlı Diplomatikasında Fermân ve Berât Arasında Benzerlik ve Farklar, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 11, s. 211-226.

Gündoğdu, Abdullah (1995). Hive Hanlığı Tarihi (Yadigar Şibanileri Devri: 1512-1740) Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hamîdullah, Muhammed (1998). "Hayber", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 17, s. 20-22.

Kaçalin, Mustafa S. (2011). Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar Giriş - metin - dizinler - tıpkıbasım, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kafalı, Mustafa (1994). "Ebülgazi Bahadır Han", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 10, s. 358-360.

Kafesoğlu, İbrahim (1956). Harezmşahlar Devleti Tarihi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Kahraman, Ayşegül (2010). Firdevsü'l-İkbal (1a-40b Varaklar) (İnceleme-Metin-Sözlük), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Kahya, Hayrullah (2010). Mûnis ve Âgehî Firdevsü'l-İkbâl (vr. 1b-156b) (Giriş, İnceleme, Metin, Dizin), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Kaman, Sevda (2012). Firdevsü'l-İkbāl Giriş-Transkripsiyonlu Metin (vr. 156b-336a)-İnceleme-Dizin, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Kanar, Mehmet (2011), Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, İstanbul: Say Yayınları.

----------, (2011). Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü, İstanbul: Say Yayınları.

Karaağaç, Günay (2012). Türkçenin Dil Bilgisi, Ankara: Akçağ Yay..

Karadağ, Gülay (2006). Avrupalı Gezginlerin Seyahatnamelerine Göre 19. Yüzyılda Batı Türkistan Hanlıkları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Kaya, Mahmut (2000). "İskender", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 22, s. 555-557.

Korkmaz, Zeynep (2014). Türkiye Türkçesinin Grameri Şekil Bilgisi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Köprülü, M. Fuad (1989). Edebiyat Araştırmaları 2, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Kúnos, Ignaz (1902). Şeyh Suleyman Efendi's Çagatay-Osmanisches Wörterbuch, Budapest.

Lessing, Ferdinand D. (2003). Moğolca-Türkçe Sözlük 1 A-N, (Çev. Günay Karaağaç), Ankara: Türk Dil Kurumu Yay..

----------, (2003). Moğolca-Türkçe Sözlük 2 O-C (Z), (Çev. Günay Karaağaç), Ankara: Türk Dil Kurumu Yay..

Munirov, K. (1960). Munis, Agahî ve Bayanî'ning Tarihî Asarları, Taşkent: Özbekistan SSR Fanlar Akademiyası Neşriyatı.

Mutçalı, Serdar (1995). Arapça-Türkçe Sözlük, İstanbul: Dağarcık Yayınları.

Nâcî, Muallim (2009). Lügat-i Nâcî, (Haz. Ahmet Kartal), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ölmez, Zuhal (2007), Çağatay Edebiyatı ve Çağatay Edebiyatı Üzerine Araştırmalar, Türkiyet Araştırmaları Literatür Dergisi, C. 5, Sayı 9, s. 173-219.

Örs, Derya (2009). "Siyâvuş", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 37, s. 308-309.

Özaydın, Abdülkerim (1997). "Hârizm", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 16, s. 217-220.

Özbek Tiliniŋ İzåhlı Luġati (2007). Özbekistan Respublikası Fanlar Akademiyası Alişir Nevayi Namıdaki Til ve Edebiyat Enstitüsü, Taşkent.

Özgüdenli, Osman Gazi (2011). "Tarih", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 40, s. 54-58.

Özkan, Mustafa (2004). Tarih İçinde Türk Dili, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Öztürk, Rıdvan (2005). Özbek Türkçesi El Kitabı, Konya: Çizgi Kitabevi.

Püsküllüoğlu, Ali (2004). Arkadaş Türkçe Sözlük, Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Rahimi, Farhad (2014). "Çağatay Türkçesi ve Edebiyatı Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9/3, Winter, p. 1157-1218, Ankara.

Redhouse, Sir James W. (2011). Turkish and English Lexicon New Edition, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sami, Şemseddin (2010). Kamus-ı Türkî, (Haz. Paşa Yavuzarslan), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Saray, Mehmet (1998). “Hive Hanlığı”, İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 18, s. 167-170.

Sılay, Kemal (1989). “Türkolojide Yeni Bir Yayın: History of Khorezm”, TDAY Belleten, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 389-393.

Steingass, F. (2005). A Comprehensive Persian-English Dictionary, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şentürk, Ahmet Atillâ (2016). Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1, İstanbul: Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi

Şişman, Rabia Şenay (2012). Firdevsü’l-İkbāl, Giriş-Transkripsiyonlu Metin (vr. 336a-523a) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Şeyh Süleyman Efendi (H.1298). Lüġat-ı Çaġatay ve Türkī-i Oşmānī. İstanbul.

Tanç, Mustafa (2011). Firdevsü’l-İḳbāl: Munis Ḫˇārezmî I Metin (İstanbul Üniversitesi Kitaplığı T82 Nolu Nüsha 1a-524b Varakları Arası Âgehî’nin Tamamladığı Kısma Kadar), Laçin Yay.: 230, Kayseri.

Taşağıl, Ahmet (2000). “İnak”, İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 22, S. 255-256.

Tavkul, Ufuk (2007). Kültürel Etkileşim Açısından On İki Hayvanlı Türk Takviminin Yayılışı, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, s. 22-45

Tekcan, Münevver, (2007). Bayram Han’ın Türkçe Divanı, İstanbul: Beşir Kitabevi.

Tekin, Feridun (2008). 19. Yüzyıl Harezm Tarih Yazıcılığı (Munis, Agehî, Beyanî), Akademik Bakış, C. 2, Sayı 3, s. 199-210.

----------, (2011). Hanlıklar Dönemi Çağatay Edebiyatı, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1 Winter, p. 1782-1788, Ankara.

Togan, Zeki Velidi (1997). "Hârizm", İslam Ansiklopedisi, Eskişehir: C. 5/1, Millî Eğitim Bakanlığı Yay., s. 240-257.

Toparlı, Recep, Hanifi Vural, Recep Karaatlı, (2007). Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Toparlı Recep, Mustafa Argunşah (2014). Mu'înü'l-mürîd, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tulum, Mertol (2011). 17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tülücü, Süleyman (1997). "Hâtim et-Tâî", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 16, s. 472-473.

----------, (2004). "Mervân b. Ebû Hafsa (Ma'n b. Zâide)" İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 29, s. 229-230.

Unat, Yavuz (200). Eski Astronomi Metinlerinde Karşılaşılan Astronomi Terimlerine İlişkin Bir Sözlük Denemesi, Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, Sayı 11, s. 633-696.

Ünal, Ali (2006). Allah Kelâmı Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali, İstanbul: Define Yayınları.

Ünlü, Suat (2013). Çağatay Türkçesi Sözlüğü, Konya: Eğitim Yayınevi.

Yazıcı Şahin, Serpil (2016). Mûnis Harezmî & Rızâ Âgehî Firdevsü'l-iḳbāl [200b-300a] (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, İnceleme, Dizin-Sözlük, Tıpkıbasım), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Yıldırım, Nimet (2008). Fars Mitolojisi Sözlüğü, İstanbul: Kabalcı Yay..

Yıldırım, Suat (1998). Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, İstanbul: Feza Gaztecilik A.Ş.

Yiğit, İsmail (2006). "Mûnis", İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDVİA, C. 31, s.147-148.

Yolalıcı, M. Emin (2008). Türk Tarihinin Kaynaklarına Genel Bir Bakış, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 1/3 Spring, p. 471-484.

Yudahin, K. K. (1998). Kırgız Sözlüğü Cilt: I A-J, (Çev. Abdullah Taymas), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

----------, (1998). Kırgız Sözlüğü Cilt: II K-Z, (Çev. Abdullah Taymas), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Yücel, Bilâl (1995). Bâbür Dîvânı, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

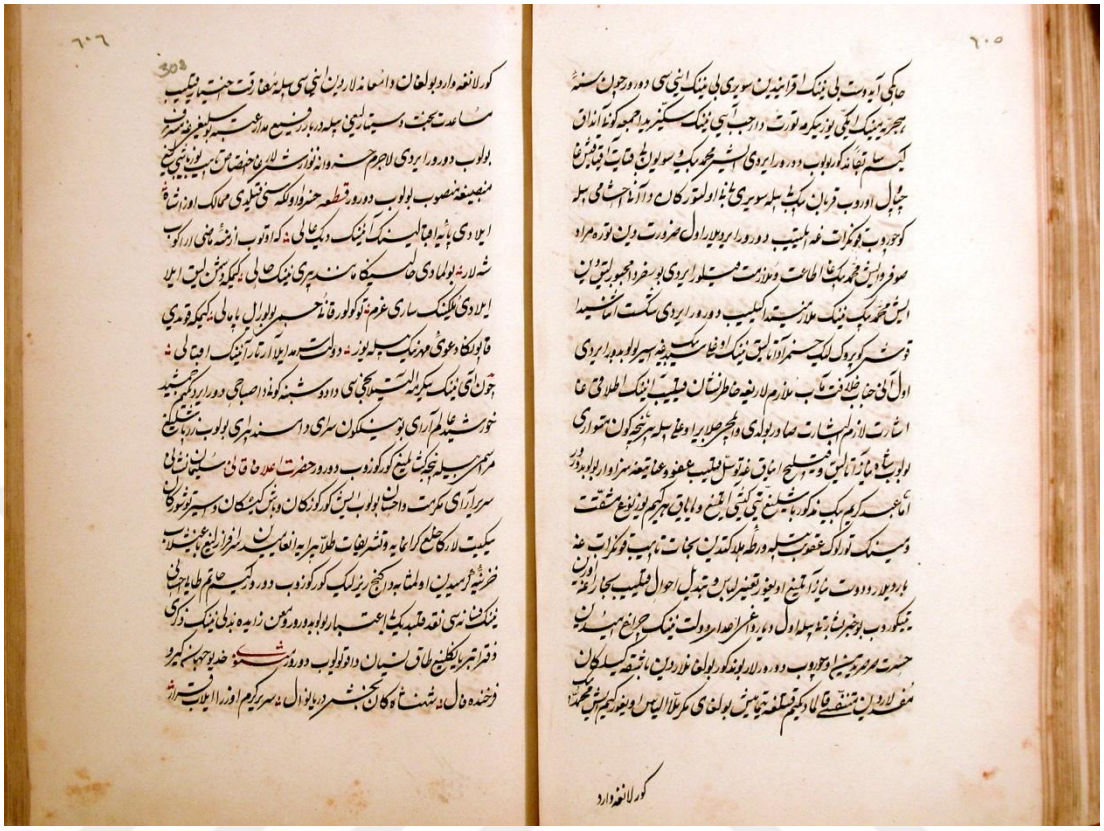
Elektronik Kaynaklar:

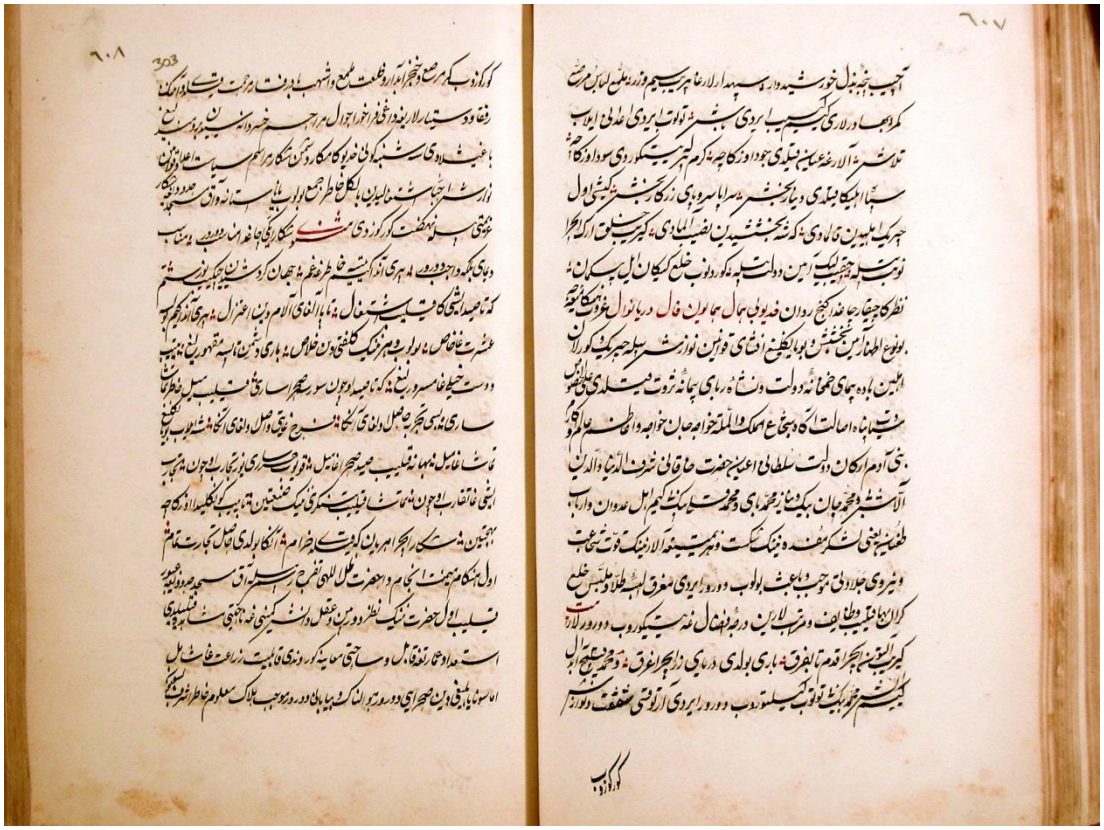
http://www.otukensozluk.com/ (Nisan 2016)

http://www.kubbealtilugati.com/ (Nisan 2016)

http://mushaf.diyanet.gov.tr/ (Nisan 2016)

5. BÖLÜM: TIPKIBASIM

کیسه اول حیث آرمنه ساخته داشته هری ایرشین خوارزم ارسم زنم توقیاق ایران بقعه
معمور و آبادان جنگیزخان سیتدی سوکز احراب و ویران بولوب زمانه ماسا
گله کوبیدن و حوادث فتنه پرداز آشوب بیدن جلنه عالیها ساخا مصدقه دی سیله
دیوار مصارلطافت هنوداری تو فراقه نموار بولوب بیع ملوار ایدین انسانه قاعاریش
الاهر یاقاه دنیجه جاکاه نوزیکی کیسه حضرت قطب الابرار شیخ عفاقدس سره
ینگ آلاک قاضی عمر ینگ عباد لکاهی ایرشیر دورور و امر بیشه دوم دور
عالیا بو حمدین اول نوحیق اق مسجد آجار لاحضرت اعلاعا قالی تعالی
نهتیس اول ارتخی موته احیای عامصروف تو توب و توصیه طرد یا بقاطرای فی
آینک اقصی و سطلین سیر لارم فخری سلاز نهتخت حمدلس ارم قیلدی عوض محمد کرکاه
کیسه هری ملازم لارمدین دور دور دیکیا آرتیق ینگ آیر قیرلین اول احیت جانی اوچ
آریغ یاپ دور دور عالیتیس قیلیب دور دور لارنا مور نمه کو حضرا مور ی داجهد نوفور دوسی
شکر نذر نقد نمه تیکو روب آز فرصت دا اول ارتخی عاطرخواه حضرت آباد قیلدی
نظم طرفه مدی عارض فیض اثر نه وضعی مرغوب اعلا کیسه کو ثره لیک غم قیر اینک یاب دان
که قاولدل فعری داحیران نه هر قیار غرکه کیلدی عبرت تاریخ دا مرد ایلیک محل عایش فراغ
آیمه مقاق و جاواق دور دور کیسه غم قیر بدل توشمه کو حضرت خلاقتمه تمت
ینگ مسابا توخه والتفاته بیله فردوس کلستانا دیک معمور آباد دان بولای دی دیکا
ترقب عاطفتی بیله جنت ابنستانا یا کلفیخ تازه ور زمان محمد مرادیک متقنه ینگ مقاله

304

واسیته محمد بیک ینگ آل احوالی چون محمد مراد بیک حضرتلی کیسه آتا قلنده آتا لیق
قوا نکو کیچه ینگ بیک بر ده دار لنیسیله قی و نوچیر لار ینگ چنگ اتقا می ین قوه لوب دور
بولدین خاطر تارتیب بیر اسپه لوب دمک اراده ی سیله چوانچقتی لاره تمک معوز ایچی
سر کرده لیغ تارتیب بیتیرچ حضرت سلطان المهاجرین همان لک لکین بیتی
محمد ماجه دی خلف الصدق سعیدا آقه دل الله تعالا اسرارهما ینگ حقیقه تکر لار
او سیب لیان مرحبت کور کوزوب حقیقی لار قطعه هر کیمکه اصل نیوشه ناکاه بولماس دوتخا
قوتولاق امکان هر ان قدم اورسه آیاین بولنه کوراورا اچکه رتضای یزدان نه
چون کوردی کار کیسیم سچ آلار احوالیه رقت بیله ایتیب خورشه یخه ی کریاین
جاک ایتی اول تیره روزکار لارتون همنه وی دیکه کوزلارین کوب آقیتان تیب
غایت دهشت و نهایت سرسیمه لیق دین حضرت سادات پناه ینگ حواری عایش
الانواری ذخر عترا به لاراد مختفر لوالب دور دور لارو عصه عاغیر اول نوحی چرکاه بیدا
کله لارد ین پیر قورا و غوراب زاد ا حله اچون سلیخ ایته یارو آفتاب جهان
اول قیلمانه دین سوکز آتیب بول نه کیردی لار نا کیم اوزلارین بجارا نه تیکور لار
محمد تارینگ محمد مرا بی کیم او توز دلاو شیر لکلنه بیله آلار ینگ مقصد لیقه ما مور لاتو
دور دور آیرا دلکون توش مستکامی دا عاقه ا معبر لاب حیچو نی عبور تیب ور واره
قوتی غا میکتا نه آلار ینگ یتین دار اوقتلان جنبر تیا یاب لیف کو کوزوب دور دور لار
تا کمه قوتی بار کاسنه نوشی دآلار هیچ خوفه دکو دور دور لار کیم آتلار ین قوتوب لاتو توب

305

سودا نا همه وسیله ینگ بک دا عی اسرقیه نوچیکیب جیچ حرمت کور کوزوب دور دور لار
بوداقعه ای ینگ سیله مشی دا دوشبنه کونه دور دور ایردی محمد یاز بیک قیچ دیوزه
پیله نهار اب توشیتین دریا دین کیچیب سر شنبه کونه عصر هنگا سیدا
آستانه عصه ودی دا سکا آتا می دا دور یا رفاک تعقد رنه فی یزدان بولوب غلطف
حسنه وانه غه خرخصاص تی چا قلنده آتا لیق نه حضرت غه بولوکان مکار ریغو دیرسین دین
سوکز ایتا فعه تیکو روب بتیرین محمد مراد بیک ینگ بنی سیله سترکه یا بیتاب
عبرتلان طرب عضب دار یغه او زلارین مستعد لاروب دور دور قطر خصوصا
عاغی آتی ینگ خانه دولت نه نوب شاهی اولار کیسنده دوار اولار زاده دو ینگ بیک
او توسی سچ اولادی ولی عشر اراده دشمن ینگ بنی بولوب هلاکه دوار اولار زاده
دو سیله بک اشیر محمد بیک ینگ بنی بولوب محمد تیلیب غرغه مصان دار دور دور شه
اچیه سی قوان قضا جریان موجبی سیله اشیر محمد بیک آتا لاو اضعلی ایاق نه نیدینگ آتا لیق
او چون قتل نه تیکو روب دور دور لار نظمه حکیم جهانیم دیه ه هوشنه نه فردوس ایاق
پیر کولن دیه ی آشوبنده که هر یم ایردوشن جان سکتا دا غل ایر یم دیه الصا
انکتا نه آدا ر اضعلی ایاق ینگ مغول ایچی اری سیله ا بچه سی نه حرمت و دیجه یر لیق کو آرزو
مرضع کمر لار و ملوکانه خلعت لا لاعالی سیله نمرا زلیق ایچی عیش لادی محمد رضا آتا لیق نه
ایاق لیق منصبین آرزو نا توب آوا ضعلی ایاق ینگ بک لاو علی محمد صفا بک یا بوجود
سفر کنجیم ایچی اون هزه دور دور لار ایردی کیم کو آلا مکیدا آتا لیق قیلدی جاه دور دور

نزل لیک و اکسیدین بوشب تاج او هوش وقوع تاجی اول اورشل و اتراق نکنه
کوهرکی متصوان ماسور و اواب سلطان منورخان انهرام لرلیه قدم فرار او دی محرم نظر تیج
کیس رقاصی سیله آنه اصح مرده رابرد و یا رسارت تا مرلیه سیاورت کورکوزوب فراق
ستاسیا نیک شکسته لاسب لوای بی بیت اگر کهرشی آیه نصرت نده ست تا یار
یوزه توان لشکر آدین نکت تو او آهدین سوکزا و اقلیاق امراسی اوروان های
باد اگر چال ان نیشک اتمام و یی سیله بعضی صدق یوزیدین و بعضی علدار حمتیدین
حضرت اعلا خان کردون توان نیک درکاه غاسماینه مرسم اطلست
طلمای سیله مجر سیاریدور او لجه دین اوروان های نیک اوعلی علدو ولت نظر تیم
یخشی یلنه و اسمند طالب العلم دو دوریدی و اشش حالات نیک اوعلی ال محمود اسکی
یا نیک خانی حرش نیک اوغلو ساری و تو قماریلدا و نیک خط دست برکن باغا
محمد نظر تیج ده صوب قتلیب سفارت سمرسیله سیاریب دور دولدا مجر آلوا قوشیر
او سیب درکاه غاسماینه غامتوجه اواب اسمنه ساقاما و اسعد اوقت دا اشرف
اقدو تقبل ایطا اواب با یکی دریا ادای نیک عرضیه دا شتی فی عوض غا مکتوب دور دولدا
حضرت خدایکاه مکاردوشن شکار الازنا منظور نظر عنایت ایتیب ا راحم خزانه
دکمرت ملوکا نه دین بهره مندایتی بیت نه دولت دور کیشه کا کنت او کیب ایا
شه الطاف مزین اولاق بهره دار اتا یا کی دریا نیک لاری او غلدان لاین
درکاه غاسماینه لاین آرزوی او جهان سیاریکا دین سوکزا او روان های

والسجا دین ا

312

والیشه جا دین باشقه سی علوت نیک و شرارت تجلی حرکتی دین دوم فرسای جاده نعیت
برلا قدین باشیدان نزول طوانی دین کیکلی جاده سی نیک سیاورت ای
ان غایب خانکه یوزوراق سلم بیغ نیک سی دا کرین تالاکی خانی ازین
وسیکیم یا ایروی او لکن کشی لارین تلاکی ها قیلیب طاعت ظهاری سیله
الجی بیاروی لار یوز غیرت بعضی رکبدری لار یدین توزسی سیله ده خلوت سیاورلا توقی او
دین بیغ حضرت اعلا خان سلطان کردون توان ها دوستاه کیوان رفعت شهنشا

بهرام صولت اظهر برجرشت های سکندر حشم بسیدین
سکرو فرمدون حشم شهنشه نعیت ها هرمزدین خسروی مدار اب سلام ایدین
قوی نانک حالا نیک شهنشاهی اول پادشهنشاه الازنیک نیک های اول
مرصع کمک و معلا جناب جمشید اقدم اورزه مالک قطب خلافت اولدین نیک
نشین سلطنت ایران نیک صاحب قرانی صاحبقران کامکار مالک رقاب
مقصودی نیک شهسواری افضل سلاطین اعلا جم عدل خورشید عدل اسکندر
اقتص غایت الملک السلطان مغفرت و له والدین ابوالغازی محمد حسین بهادر خان ابد الله
تعالی ملکه و مجری علا بحر السلطنه نیک ضمیر خورشید نظر اکه نظر اوزه
بخشی و مورد سالاری چی و دوریدی و چوکدار بادی طاعی الازکوتهای نیک مقصود نیک و دیا غوی اقتیم
جان و جهتحقیق منضه ظهور دا چوکدار بادی طاعی الازکوتهای نیک مقصود نیک و دیا غوی اقتیم
والعد اسوال الکمر نیک بکرمه هر دیسه نیز بردا خوازم ارم زم قوی نیک اولی های دا

یکیشه کوی اچاشکاه نیک رسی و بانکی دریا نیچری نیک ارادو سی سیله دار السلطنه
خوارزم ارم زم دین کوکب قتلیب کچه یای جکلی ایضی دا او قوزه یعنی شهزاده ارم زم مخر
بی آدم سلطنت بخت سی نیک شهره سی کرمت ثمره سی نیک شجره سی حافظت حق سیک
کوهری جلالت برجی نیک اختری بیت ا مرلت برجا نیک بنده ماهی سعادت
فوقرنیک فرخ کلاهی یغفر الله و له و الدین الله تعالی بوزه زیغمر و حیلا نیکه
رابطه فاصل انشا طی نیک برج اختارین نزول سرت و صولی سیله فلک اثیر و ج
او جهین او لکه رسیدور و شه قدومیک فضی دین کرد محتشمه اواب فتح ارا
کرد و نعمه سیرزه نزول لیک غا مشرف بولسه شهزاده تا یا زیرت نجوک کیم عالم آرا
اگر کاشاده او تو شاک آرامه بولور جنت کبی فرخنده فرجامه تجابت جاده دولت
اگه اقطه اک یشه مصالحت اندیشه عرب یای و کرای یاندکیم او لموضع جنت
شان ازین نیک مشرف دور و دیرین چوا هر جان و آلای رو انسلارین اوخضرت
قدومیز نیک سکاری غا ایاغ قتلیب آنک آغوشه خدمات تا یسته و میاقات
مایسته غا اشتغال کورکوزوب منظور نظر حسنوانه و مخصوص لطف بیکرانه بولدیلر
چون قاب خرقرنیاب همسواری فلک سیاه نیک عزم رکاب قیلدی سرخه حضرت سلطنت
صاحبقران کیتی ستان قدوم شرفت اوزین سعادت رکابنه قولاب کوکبه تمام سیله
تا شهر قلعه سینک حدودی غه خرمیت یکرزین سوردی و اول نخبت معهد
دنک کیمه سیله امنوین اولوب مغفور سلطان و هبرور غازان الیتمور محمد

313

اعزا ثقه برمانه نیک بطرسیه غ سرآزاده اوشاب بارکاه فلکشتیا نه کیم
آنه اوزه نیک تعیر سیه از بهر شاب دور دراید و یلا نیز ول اجلال کورکوزوب دور
واول نخخشتن جای سیرار کا بیغه اندک زلزله واقع بولدی بر منزل شرفلیکی کورنی
توقف واقع بولوب اولغی کون حضرت سلطان یمنی اولیس زمن عاد القتر
قدس الله سره نلک قدمکاهی نکه کیم کوه جیرا دا و قدور و رحالا اول یغی
شیخ جلیل آتا یغی و یزیدیک اوزه شرف قلیب زیارت غه مشرف بولدی
واول حضرت نیک حج متعدد سرلار کرمینه مودو اسعتقاد بیله اول سیاحه
مینه کا محاربه و لارین نذورات و افره چهشت مکاسر سیله دولت غزی
نیک بیه یی میدی و شکی کون ملا شیخ یای نه کیم درکاه مزم لاری
دین دور و محمد نظر شیخ سیله یا نکی دریا نیچری لار یغه قوسوب لار غه یا نیغی ارسال ایتی
کیم قسم زمن ها لاین میکاج بوطرف غا کوب ممالک محروسه متوجه بولوب لار
والا سبب محاربه و یحی دالله میسینه شتغال کورکوزوب لکه کیم نیک عسکر
منصوره یا دیه جای نعمت بولوب دور دسه دوسی اگر نه بکا مسیاوه جوزیت
من رستم نیک امر سیاوه و یا بونزل دا اهلعت بیلیمی نیک یکه یا دی
فصحت ثانی نیک قسم پردازی عی حباب زبده لفضلا میر ایحی غا کم
او سیار رک لوردیشر دا مزم کاب بولوب دور دریدی بیر تو یاق زرین
لکام صرصر خرام کیلیب برعت دار حشر دیمون تیز شه بری یا کلتا ب

نامستانهای دررنیه حامل بواب معسکر جابولق صرف غلمان فیشکه لاجم مبارک
سلطان دلکیم حضرت خدایگان کامکار دشمن شکار رستم سپهر عزت آفتاب
اورنگ جهانبانی دلیک کشاده خاطر بواب چراغ افروز محفل شاهنشاهی انوذر داده بهار
دوروار یدی مذورت سلطانیه شرف اختصاص یافته چون بهرکرا غایت صباح و موعظه و آرای
سلام داد خیمه یکه حجاب لابت اتاق لاردین کیسلت روب دوروار یدی سوغ اغا
بیتکور دوبدی اوحضرت بنهایت مستبشر و بشیح بواب اباری تقاینک شکرین اوزنیک
بوموضع دلغنی لشکر بخواجه الی دوراقطیه قفرای ینک اوروب قوریغان علف دی جاری
دین بلی اوزن حیات ایلم کیسنه علیق دیوغور بهر بدی یوظفر اول حضرت ینک سیخ تیرکنگ
یرکیچ ان امنه میرالعدل واحرث مغای اهل صاحب لاین ان ام خنزوانیسه یاسه یاسه
فیاتیقه بدیه نزول نده مه لاری حرب ای اجون ستیکین ازم توب کرده قوراقلاری
بیتشور دمرتهیر اجون بمعسکر ایا بون ینک اطراغرین ایدنوروب سنای قیلوبدی
کیسم بهرکیسم تقراشیبنه بلی صاطق قولین اوزانسه خنزانه بیکلوکی دوبدی
قطعه ایا تبا بهم که ایام بدل بسته حسته مطلوم لارنه ایدرشاه اجمل بداد دینک ستیا ایلیه
خوش بشینی قیلور بها بخت حکما دیبدی لارکیسلمز محال ستیبدی
اقامت یاونمزایه سیدوروب انجم دالبدی دوروار اول مقال بریسین بوبو بیدی
دبیر قلاق ایرکن وثمره امان حامل بوای دیبیش قطعه خوشدل اول مهربیه
دانشور نیدین مدت مضایقی ای یلدرازیره دوم تیغ ایدا سلطنت قوزین یاسیتا

بوبو این

بغایت خوشدروروکوناه بولاق یکسیتیم ازینک میشلاجی دوروخوارزم ارزم
ایچی ینک حسابلی دواتاق جهان کردینک ضعف تحوجی قوشتیدین حقیقیدی
صیدیدیکدی هوا عاشق غنوده آتی دیک سرده بیکتیم بیدروبوری کلتی نیم
عشق بردبوای کیسیب بکونداوله مضع دین بیدبلب بکرکا وزک بقری نیک کنارید
کیسلم ایمه یغیب بیدروروتاسنیک خنزینک یوقاری صدی ای خیلم بیت
نوان نصبی دین ینک شهرستیم اصفهان شکلدیسیراقت کوناکون نیم بوبو
عیت ایستان یظلربن آتی یظم نه کرکسی بهرایه بواب ملایستان بهرساری حیقیدیبوبو
کل حنزان بهرنیره میش قیلیب تاده بهرنیت نصرت الکاه بهرسروخراسان
آراسته بهرکیه یکسیم طلیع کشادوروبنیتنظرکاه کوردونورستیدین
ل شهر عظیم دروروآراسته آندنخرکاه سراوقلاریه وکبنه ایران بدشه
باکچی طاهربنیب ارکک سایین بدوروبیدایراوه قتیب قطعه نهایت اول کارسوغه
وروبت خدنداوه لرتبه نه قیدی کیسم حیران سوتیا بوجودا وکیسم نشتدا دوبلیدی
حیران حیرت زده لارکوزیه یک موزدین بیسینه بندبولادی بلکیم فولاد بندکه کیم
دریاوریدی واموزسلطنتی نیب اجمال واقعه لین ساغ تعل قیلیب لارنشوقیدی
بوجنیه تحویل مهرتنا بیب اجنم اوفراج بیه بدوه قوایشه بیدین رفع بولادی
اثرده تاغ اجرا سیدانجم بولادی شدیه بلوات دین جهبنم بولادی بیتی
بوشتر ساده خدین هوا قبلدی مهربان خوشتر دوب ستی دی تنه

فلک دوار مرادلا

فلک بولادی بیراوزاکا فوجیره زمین کرقیب طارم کیب بوقاتاغ اتیوبدی
قاتم کیب بوشتیب کیب بوشتیب بوخنک تره بولوبت نده بوبو اوب بکوروبدی
قیلیب کاراسیه مهرمیراوروبت بسلانه مهربیه قوتوب بیرازین
ایلیرف دمه بواب تنک چوایین آدم بیه بیتوروبشتیبدی بوبو
ولی اکرلارموزدین ایسیه بوتوکوب بهرچرچین قاتیغ بیروبوکه تاچاق
کیشی فرق ایب جنجوه ای تیغ ایسیغ داطاراریدی آرتوق کیلیبت دوق تندیدین
ولی آیلیبیب کیسیب بهرقاین تندوق شمال بوقوزالامین نالایه
سمال قرق ماجی ماسیم غلیب ازخنه بیل ایکان سای ایلیبن ازبخبت
توتاشهای دوق شتره بهرکراوت بوتوشطاغه بوقوزالامین نالایه
دوق کورهدی اسکاره جمعیم اجرا تاایروه لور روزکاره توبنیل اوتورت کون
متوقف بولوب تیه طاطر دیا مقاطراوچین حیران سکار نیقه قدام کوردوروب دور
واکثر امرا وبک لارکا توشلار انعام قتیب کوکول لارین مسیدیکی مکرنیم کیم
قاتیم قوقیدور ایردی نشم نه تخی بوسیرا بوانعام اولوب بهاری بیرلانعام
الکاه ام اولوب بهرانیه سیداعقه حیران قالیب دیای قتل قتم بریشان
قالیب باری ذکری داد هم الشتاب بیرور قتم بوجهت این عنایت
بیرورشه اول آوان دوا اقترلشکر کیسیم دریا بنک بک وابوبر جرلغ زین عبوقتیم
الای دوار یدی لارموزاسیدیا اوتوب عاکر مضوره نه مخی بواب دوروار

چشمه کوتای نیک او منزل اول شکاری ایلاد و ایلات منتظر وارده او رون بای و طرف
خلف الصدق خان ایله ماچکه در یادین کیلیب شرف الملازمه و تقبیل بساط ایلدی اول دخی نیکا
و ایشیخان بای ینک طاعت و قبول طریقه خواص قدیمین او دوب کیم ایله
موجی پسله کوک اوزاق نیک طرفه کوچ ایدوب سوکاتین و اوزکاه نیک
سناجات قصبه سین اون تولاق ایتیکه سوا جسلیقه ناقه متوجه ایلغاتین
درکاه معلا پناه ملازم اولوب نیک خدمتیکه دوب دوردولار اوده قونه
دوردولار یدی کیلیب بای نیک قزاقه مبارکان الجای عزیز
خان نیک ملازمت شرفیاب طاعت و یه سین عرض ایتدیلر اول
سوکوا اعز رخان استقبال ایدوب احترام ایدوب سعادت
کرنی کیم غایبانه نیک نام شنیده دین بری اول دوده نانه سعادت یاکلغ
ملازم دوردولار یدی لاری مصحبتی ایله یاکه دریا یاقه میاردی اول اخاد اولا شیم بای
و محمد نظر شیخ یاله اول نیک اوغلانلری پسله یاکه دریا یاقه یاریب قراقلیاق امرا و اکابر لیغه
حضرت علیا خان نیک حکیم کیلیب اون بیتکوروب دوردولار اوده بای
و ایشیخان سمعا و طاعه قبول ایلیب شهر نیک یوک ملازمت پسله کیم اوزلاری متعلق
دوردولار یدی کوچیب لک محروسه جانبیه متوجه بولوب دوردولار دنجا ایله تدین کوکلوزه
دیکان کیلیب نیک خانه وار قراقلیاق پسله اول تخت کیلیب دوردولار یدی اول دخی
موافقت کوروب کوچی و قوماش لری پسله سلطان لیسین قدکاهی نیک اوسیلیب اون

318

آشیب بای نیک حدودی دا آمویه کناری غا تر شب دوردولار بیتوب
سعدین فرمان عالیشان نی کوردی لار نه قدم ایشیدی اون
آتا لیسن کلاری لی و قتا تولاد لی و مهمان مخالفت امراری پسله و خان علی اون
کورکوزوب سعادکری غا یاناجی و شوب عزیز خان ارسال ایتکلری
اوزاقا نجای بن الاخان دکوک مبارکای لاروزاری غایب
و طیعان بن اعیسنم و اتباعرب کیه قریب شهر نیک یوک دوردولار یدی
بیتکلری سوا جسلیقه کیم رعایت حسین محرم بیرودوردولار نظر شیخ
توتاق یوسوتوق ایب کوچی لار تا کیم فراقدین خان و سنه کیلکلری
افواج قاهره ترکستانی دین بن اولوسلری لار شکار عقول دان
هوشمند سالیب و نیه حاصل شخصی آمنده قوتولاق تیلار ستکری دین
لحق اکاه پیشرو لاردقدر تعیین اتق نظر خضر بیتیر ملازم اکاه
مدام ایلاشیر فتح لازم اکاه اوردن بای دا شیخان بی اوزاد اغلانلاری ملا
دولیتنظر و محمد قلی ملا شیم بانیه توشوب وقایع ندوره نیک اجباری اردوجان دار
فلک مقدار غا یرسول تو دوردولار یدی کیلیب ایل ساخدی عرض غا یتکلری
بوخبر استماع ایدیلن سوک حضرت خدایگان نیک زمین و خضب انتهاب اول
مدبر خاقان تقدیر لاردعا طای معاندت ایدیشر لاری ایستیکلری یا و تقتا لولاد لی
وخان بی و خیسم نیک تاوب دوکر شمالین لازم و متخلیه

بشر کیوردین سوا اول شجری نیک اراده ای پسله رتب فرسنه ازنهضت
بولوب دوردرشخت بهاره وصولی پسله مراسل دارستاتین چمن کستر نفاذ
نسیم ورودی پسله منازل و مامین معطر اقتیب یشتکونه قوچقرا تا
علیه الرحمه نیک جوانیض آثاری و احسنحقی یارغان نهری نیک
لبین فیض نزولی پسله کوتر تیز غیدیک کلشن مکلله محسوب لار لی دیک ترین
قیلدی بیت هر سحاری کذ فیلکنا ریا فیض قدوسی نک کلشن مرا
تو فرتنی کل خار الا حسن نا به وزارت پناه صداقت اکاه دستور اعظم
وزیر بکر مکرم نظام الملک و الدوله محمد یوسف تقدیم و اهدا و پیشکش
سلطانی مقرب حضرت خاقانی فاخره ملک الله یا محمد رضا قبیله
فرمیشه همایون مرحمی پسله اول سنه تاکیم حدت جریان دین موزی خان دین کوکلاری
ایردی جسته تین با خلاقدی لار تا کیم عساکر منصوره و لار یه لار اسان ایله ایلان
او تو بوردولار بو منزل دا کوچا ماک پسله کیم خشای نیک کاه ربین دوردولار یدی
بتکلیم سوا جسلیقه کوچکان خانه یقه قرابت بیتی بار دوردولار یدی درکاه معلا پناه
ملازم لار نیقه عرض قیلیب بعد دوردکیم و اجازه لاریله کیشر قلقه اذن و رخصت ایله
تا کیم اول صولیت با یه عالی لار نیقه بندو نصیحت و بعد ده بیله اطاعت
جاده سی غا رسنموب تبلیغ قیلیم شاید که با یه عالی لار تدین مقتضا قد بولوغای لار
او حضرت اسحاق با ایلتمیش نیک او غلانلاری ایسین مبذول تو تاب لی یه لا شیم بای

319

علاوه لیت نظر پسله منزل سیدیم ایردی بها دروا ایکیس اون بای کیم
خواجه جایم خواجه نیک او غلی قاضی شیر و ایشیخان ایردی دیوان کوکلات
پشجه لی دین بشیر کیر سیلتوب درکاه معلا پناه نیقه تحفه جاریه لر
بوده واقعه نیک تحریر اول و دوردیکیم اول کی سپهدار مزبور و اقعه
نه کور نیک تی انجی سی دا و دوردولار یدی کیم ایکی یوز سنه زیاده
دشمن شکار پسله اقتیشر حصار یدین حقیب قوکلات تر کتار نیک
غزی نه متوجه اولوب دوردولار و قطع مسافت قیلیب چهارشنبه کونی قوکلات
سوادنیقه وارد اولوب دوردولار و منزل اوسیتدین دریا دین حجیتال لیسن
مضافنیقه جیال بیاریب دوردولار ده کوچکیتی معاندلار تقتول و دهشتور
خرابت پذیر دیا چوقدا کیم و کلات قورغانلاری اوسیتدین حرب کوکوزوب دوردولار
توزه مراد خمر و معاندلار قورغان دین حقیب تاکوکوزا لمادی لار دوردولار
فتح نور دلیک بساعت کوکوزوب فتح و فیروزمندلیک پسله شنبه کونی
افتیشر مضی کیلدولار و کیلتورکان اسیر لاری خاطر لاندیرتا لیم غایب
بیاریب دوردولار بیت منصور پی اخوند فتح نیک دین بی خاک سیه نیقه
یا تکلای شب نه کونی اول یرین دیه بیرت نه او کوکه دضرت امام پسله حرکت
افتیشر نیک پسر شیخ الحی بیری و اخمد حضرت مراد شیخ علیه الرحمه نیک فاضی لاری
قریب یم اول حوالیسه علما امام محمد زنید مدظله العالی اشاره علی المضرر لیسن

لوای ظهور نزا جلوه کرد قلیب کراب آئین اول بحر سطح زین لوای خفقا کوهر دی
خنه کاکا سکار آلاشر بکوب ایان ای نیز ای و قوتا ای قا فتح او لا زنیه متعلق
لوکری بله قرا طاقیه نا کوهر دز قتین میلدی نا مور لا زدی بنم رجی بله اول ایل او نمخ
چاشکا ده غه بله کوهر دب روا نه بکلا لا ر و ا اول حوال غلا لیسه ا پروین بحار ب
قا ردین کا فو نیر لکیا غ قیلدی لوق اوق بکه نو اش سه پر حضرت اعلا ی قا ن بکب
مرور ا و جان مو ز نیک او سیکا و نشر کا فو ر تو نا د سر ا و لحضرت کوچ ایو کا ه ندن
سو کرا کو کنه نام و د و بده لا کلام بکلا ر لو ب قلیب عیال ن نفو تین حرمت طرا تیه خر منه طف
بیکا د و ر ا بو د و لک د ا سا عت کو ر لو ب عصر ا یعنی با کا د ر یا نیک قی طان
مو نی غا تو ب نو نو لا دی او لو نمخ د ا لا ا لیم ا ی کا ا فرا ق پا د نا ی عیسه ا لمسیح ز ی طان لمخ
ا لحمر قلیب فتح نا مه بر بنا ی ا ز ا طلاق نیک ما ل و ا سیر لا ر ین طلب ا ز میا ز دی
و نا کلا ی بسیج طلو عینه سو کرا آ ا ز نیه نفت کو ر لو ب کوچ تیس و ا تیکیز ر ین
حقیب حال سر خط ب م ا قبال و مقر کو بده ا حوال بکلا ر بسیج ا تحا د فضل ا لمفضلا ز
چاه خواجه کیم آ قیامت د ر نیه ی غا تیب کو بده و ا لا نا د ا ر سینک طو د و بد ا ر یکا ن د ا د و
نیک ملا ر تشیعه مشرف بلو ب ثرت طاع بله بشر کی کو ن آ سا یش ا و حجت ن
خوا ز زم ا ر م زیم خنه ا د تو ب د و د و ر ا بر د ی ا لا شین بحقیقیا د ین سو کرا نا ، ا ، ب ه ا ی
غر بت ا و ب ا ب تو ب ا ی شر بو ا ر یه نیه نا کمیا ر ا ب شینه نه کلیب آ ند ا تو قف تیمو ی
ا و تو ب ا و ل کو ن کو کنه و ا لا ر ا ستینکه ز ین حقیقه سر بو د ن ملا ر فت شر ر نشیعه

استعفا د ا ب ه

حمیده و ا عمال لسپندیده شر فیدین همیشه ا نیک ر ا بله قتال و لوا ی جلا د ل
بخت ا بلند و طالع ا ر جمند زینک ر ا نیی بله فلک قدر سا بکه عرش سا یو لو ب و
عوا ر ض ز مان و حوا د ث د و ر ا ن آ نیک کلا ز همیشه بها ر و ر و کا ر ی نیک د ا کن
طرا و تجدین کو تاه ا ثو ر سا د و ر ا کر کو ر ه آ تش ر غه سیا هوش د ا ر قدم حرکت
ا و ر بله احتراق و ا کر د ر یا ر خو نخوا ر غه سکندر مثال یکر ا ن غر بت سو ر بله غضنفر ا ن
چیقا ر و تا مت مقاصد و مطا بی مو ا فق مرا م و جود تو تا ر ا ند تیکیم حضرت ضد ر یکا
نیک کر د ا ر ند ر ت آ ثا ر ی د لپسند د و ر د ر بو د ر بو خو ی نیک نو جنه د سا ه ی د و ر
بو ند ه ا نیک حقیقتی غا ت حنه ر کا مکا ر د ر یا د ل ه کیم ا لکا نیکر ی د و ر ت ا ل
کر تکل د ین ا د ر سه ر سا ر کا ه ه ا لکا ن ا ل ا ل بو ا ر حصول مرا م ر سو ن تیکیم غا
لو ا فر ا ز ا د لا ی ه ا لکا ن ا ل ا ل بو ا ر ا ل ا ل ا لحجر ر د ا ر
غا مه حقیقتی د و لت ا ب ا لم ه د و ستین میلا دی سا ا لحضرت ا یا ه ی ا لعلی
عفو و ا لمغفرت ا یا ه ا بو ا لمظفر شا ه ا لغ ا ز ی حضرت شا ه ا سمعیل ا لحسینی
با ر ب ا لبیت شهر یا ر یمم ا قبا لین ه با د ا ر ز ا د ه ا جلا لین ه مهر ا ین آ ثا ر نه فتح ا ز می
فیتیل ظفر ا نصر تینک ملا ز می فیتیل ه د و ستین ا یا ا لظفر د ین ا لمحمدی ه د شمنین ا لتقا ی
د و د محنت غم ه تا کلا ی کیشه نه کز ا کیم ا ی نیک سکیر مه تی ی د و ر د ا ر ی ا ثا ر ت
پنا ه ا بالت د سکا ه مقبول حضرت علا ر ا ن ا لحق و ا لد ین مقرب د ر کا ه سلطا نی ا لا ز
ا ل ا لم ا ب ا لمهیب ا لمعظم محمد رضا قو شچی سکے و صلا د قا ب ا لا ر ت ا ب ا ت سکیلی

ا ب ا ب

ستعفا د ه ا ب ه بها ا ت سا د و ر د ن ا و ا ن ا ی ا ن ا ر د ی ا ن ا ی ر د ی ا ن ا ی
بد ا ر ا ول ا ل ا ل د ا ت ا ن ا ی ا ن ا ر ا ن ا ی ا ن ا ر ا ن ا ی ا ن ا ر ا ن ا ی ا ن ا ر ا ن ا ی
ا ن ا ر ا ن ا ی ا ن ا ر

صالح شیخ جوانمرد و عبدالرحمن سمرقندی و ماینبوز کرزنیده بهادر
و تمرتاش جاندوز لیقه بولوریوب دور و رآلار از خدمت داطی مغازل و قطع
مراحل قتلیب ایکلکا باسوچوه های لی سای کچوبرین کچیب توپ آتی توپ نیغه
توغ برای مرتب نیکچکه سویه حکمت حوالیسینه چاول اوروب دور و رلار
اون سکز کیمسه آرال ایشلر بیرینه قتل غارت ایتکه روب کشتی کبیر
قتلیغنیا مرد اسیر ایله ترخمت کوکوز دیب دور و رلار دن توره مراد صوفی برچیز دخمت
اتوزین متاع خرو لوب و جوادلر دور کیسه قتلیغ آن واد بارآرال ایشلر بیرینه کیکار
قتلیغ سیاه ظفر شاه یه تنکک کردنیه سیچ آلمای تومار لی دین و آچ آلمای مکتوب
و نخمه و لوار معاودت کوکوز دیب دور و رصالح شیخ و عبدالرحمن اسمرقندی
جمع الاول آی تنکک اوچیدا کیشینه کونکلیب دار السلطنه خوارزم ارم برمرا
درگاه عالم پناه خاک پوسیر غرشرف لوب ایشک عطاف سلطانی و الطاف
خاقانیه ایله سرفراز لوب دور و رلار دوبر سفر تنکک سمت آداوان اوچ کرک
ایردی فرصت دیوانه تنکک سیشتی عنیت آرام کرچی نخ الفت رونق بخشید
صاحب وقت فیروزه مراد موفر مکیب بعضی قباچ اعمال و نهایه علم الدین نخ بیان مکیکه
کیسه تراک حضرت خدیو کامکار دشمن سکار تنکک آینکک و تصدیقه نور بوش ارادت
قطع اسبابنه جهتیدن فتح و نصرت و تیقن منصه ظهوره نیکوک چون المکرمی کم صحیح
آشیانه تنکک چه یدآزده و کناهدارنده کی آمدنیه اوکار ایسه دور و رلار دور و رکیسه

334

وما مرة الاوصاف و کم ابصر آنیک غلبه حکم احدیتی هر کثرت تنکک صلاح حالین و سیرت
و السنه قتلیغ شر و دور کیسه اول کثرت تنکک عقد جمعیتی رونیز ح و صلاح
انتظام تاپماسی المجمله دین و الدنیا نه سبیل اما نه کیم اصغیر دور و رآنیک نظم احوال
نفسی و اصحه بهر نیته متعلق دور و رکیسه آمکیه پر توالتفاتیدین آیرو اصلاحیت
صلاح اندین تاپماسی سر بوتیره دام کبیر حقتی تاتنکک ثبات و قراری
پادشاه عدیم المثالی تنکک کمکن و استقلالیغه مرتبط دور و رکیسه حسن سیاست
ملوک مملکت نظامی نه غیل فاحشر تیب لیه تیه فساد نه غایه بولور و لطف
عطمای حکمای بولوره بدور و رلار کیسه تنکک ایکی امریه کسبه تفاوت السیر
دطاهر دور و رکیسه چون دیکر شرط فعال قوار السیر حوادیه سنین سیئه سوبت
و علت دار لسلطنه سلامت دار السلام بولور و احوال العشر سلامت و استقامت دا
اوتار و رکی اول تدبیر و اعمال قانون نصفت و قاعده عدل ایلوملار صحت و نصفت
جلیه سیدین عامل طاق لور و مه افساد و زراعه تارتا بوقیاس سیل دور
اکر مملکت پادشاهی و ولایت دار السلامی عدل و راستیغ مهر آفتاب تنویر دین عدل قابیه دیو
غرور و شیطان طغیان تنکک و سوسه سی ایله عناد و عدوان طریقیغه قدم
جسارت اورسه هر آینه خاطر و لی حدوال غدر و مرزوال امور و روالم مملکت احوالی
اختلال آیه شیامت کردار ظلم و بیدین مملکت و ولایت مصیبتیه و فتن بولوب ظلم
ستمکاریغ لیق مملکت نابود از مملکت بوذوق ملک لاینه قوار از نه تاپار ظالم او ظلم

ثوم رلیغ حق خلق الابد امرحوم لیغ بوکلام حکمت انجام نظایر یدین دور و رآرال
ولی سی اوزه مراد صوفی تنکک تشبث حالی کیسه اول وجود اصرار مخالفت و عصیان
کیسه آنیک ذات شرارت سماتیدا محکم دور و رایردی بعض اعمال قبیحه
و اعمال قبیحه غدا قدام کورکوز دیب دور و رلار کیسه مزایر غضب سلطانیه مروضه قدر
یزداندا تحریکی سبله اشتعال تاپب آرال و یایر مواکب کیچا نور مرکبی تنکک
پایلوب دور و رچهت دین بسی ضرر و انقصان اول جهت مزار عرفیه تتبع کیمه
اول مدبر بدکردار تنکک شمع دولت و مشعله حیات صرصر زوال و بورمات اتیزیدین
اوچتی بوا جمال تفصیل اول دور و رکیسه آرال و ایری تنکک کتی توره
مراد صوفی اوکلیه سیلدین بری فساد و عناد طریقه سین کیمیم مرتجب زوال دولت و چوکدار
ملک و ملت دور و رغایت جهالت و نهایت ضلالت دین اوزتاپماید اسباب مزبوره
اعمال و اوضاعی مرتب اولوب سلیم مخالفت و معاندت همسایه سیله روز کار
کچور و رایردی آوا خر دوکیسه مخالفت و معاندت غدقانچ بولای بعضی موزانیچه
و اعمال نابایسته کیمیم دین اسلام شعایر سیله مباح و نه کفر ظلام عدم سیله مبدل اولور
اقدام کورکوز دیسی نارسا و آچنهاد نقصانلی اولدیغین کمال غدتنکک روب دور و رقطعه رای
معانده کار جسیم تا ایلده رسوم یعنی تمرداوز اندا شر ایلدیره قباحت ایلدای کی خرخاده
کفر انفاقه نامدار ظلم و نفاق فاش ایلدا راد بجمله دین ایسن ایکنه آنایق بوکا به لی
واقف بردی تا ایکی کوکل و ذکاوتلی و فکرات سقادتنکک اشراقیتین دور و رایردی اول

335

مدبر بخت تنکک فعال قباحت آثار و اعمال و قاحت مدارینه متنفر ارباب حضرت
خدیو کامکار مرارم لاتنکک دوستلیغنیدا رم مضرقت اورارایردیلار اور و دوکی همان الوجی
ملاحظه ازاین کوچوروب آرالدین معاودت کورکوز کاندین سوکرا جادی الاخرا و اخر
اول کی آتایق مزبور نا ظلمی توقدر و ب اینی داوغلاوزی داوا تباعیدین اول هیئتی سبله
مکنه قلعه سنکدروب اموالین غارت قتلیدی المعال و عیال لارین تیم لیک و بوه لیک
کوچه سیدا در و ب قلیب بعضی تنکک طاق توقارین غدتین اولکا ربای و فیر لارین
آتالاری تنکک بتین توقدر و بای اولر اشکیدی عی مجهول النسب لاتنکک عقد سیچ جای
کیسه سوک دوبای هر قهرا و بخجره کیم آنیک حنجب طنیت و سوء نیتی دین هر ساعت و محظ
بلای تنکک استیلا سیه پریشان بولوب بلای بلون هیئتیا رب فرای بوسه
ایردیلار ایزمین کیشی بولوره سه اهل تنکک لارلی توقدر کیسه دروب خوا مایره خواه
خاتون تعذیب تیم سه له بوغوروبای کیدین سیب اولتوردر ایردی و اول هجاره لار تنکک
قاعده لاری عقوبت قلیب بعضی نی مقتول و بعضی نی مجروح قیلوردی و بعضی نی
غضب سبله ایرغه هر ب و بعضی نی ریاضت طرقیه سی سبله زار کده غسا تا ایردیلار و بای
کشتی نه تقول و صاحب انصاف کان قبیله ایردی سنه تحصیل لار و غلیظ لیق ایلوردیلار و بو روب
اول هجاره لای فاتح مصاره غا توقدر و ب طلم صریح و تعدی فسیح سبله ارباب قول و انصاف
آلوردیلار قطعه رای میروح هشه و عده کیکشیره کوکورنکلیغ ایلا شرح غرائب تنکک زبان نه کیکه
آنمش ظلم حنیف سبله قلیب فنا ایدی سیغه سالا دوار خنه شرح غرائب تنکک زبان نه کیکه

چون بوفدای بوعلی اکبر این سینان دین سوگوار کیهم عنایت الحق و کرم بیشمار
پلوزخ کرانمایی تخفیف تاب قطع جمع بلیه سپی ممالک محروسه و دین بخت کوتاه دی
و حضرت خدیو کامکار دشمن شکار سلطان صاحبقران والاثبات رشید بارزه فیروز
بخت تاجدار فیروزه تخت دارای کیهند حشمت اسکندر دارا شوکت خسرو
سلیمان مکان شهنشاه فریدون نشان اعدل سلاطین عالم افضل خواقین
اعظم باعث الامن والامان ماحی الغث والسمین ابوالمظفر المنصور حضرت ایلکی
ایلخان سفر الدوله والدین ابوالمظفر المنصور ابوالغازی محمد رحیم بهادر خان خلد الله
ظلال خلافته علی الابد الی قیام الساعه و ساق الجهم کرال تسخیر ایران و صفوفرمنیک
قلع و قمع میرزا محمد داشتنهاد و خاطر خاطر قلیب سپاه سفر پیمنه شنعه اتفاق
بهترین ساله ای و اول آوانداش قتاد و روحی کیهم فوکرات نینک معتبره قلیه ایلیه
بولور تومار کول موضی دا کیهم آرات یولا نینک غزه صدی دا و اعتماد و رواق قلاق
و ایلاق جهتیدن جهتیب اول تورو دوراریدیه اول جماعه اکابریدن خاصه محمد
خان و دعا تعلقی آتالیق محمد رحیم ابن محمد مراد آتالیق درکاه معلا مسنده نظام الامر
نینک دوستلیغنه مراقبتی براوب صوفرمنیک مخالفیتی مصلحت کوردی اتفاق فضای باشه
مقتضای پایه سرا اول رازدین قوره مراد صوفرمنیک خبردار و مستعد اولمالری صوفرآلارنیک
اوستینه تجهیز کشی بولوریوب خاالمحمد خان و دعا تعلقی آتالیق نی قوتورو ب فلاندیکی
تهیات تمکوروب دوردو محمد رحیم نی ایاپ پایه کوتوروب قلعه قوه کیرکوزدی خاالمحمد خان

نینک ایچی سی الله نظر کردکان باشلیغ اولکان مدار نینک ایچی واوغول لاری دین
نوت آتش کیمه فرار دوستیار یعنی پایه و رطه هلاکندین بهمات تاپیب درمابر
فلاک مقدار خاکبوسیر غه فایز بولوب صوفرمنیک ظلم کیمیدین
داد و خواه ایلیه میکلاریا بوساخه یوروشه تغیب لیغه علاوه بولوب حضرت
خدیو کامکار عاکر منصوره استعماری او چون ممالک محروسه و اطراف منیغه
بهرام صولت آیل لاروم یخ صلابت سور دا دل لاریا چیب دور و رلاری و نینک
مخالفتی او چون غده تا الکار بر مقصد الاضغر مرجع الامرا مه بالغفر اجلال الدوله الوالیه
قوتوقمز اداباق ید الله ظلال العالم طاروسر الغفر ایاتوا مامشهور دیاریت
امرغیه مقرر قلیب تغیب لیغه نینک او چیه ایچ شینه کونا کیهم اقتاب اتاب سلیمه
برجیه دوردو راریدی حفظ آلهم دا سعادت نامتناهی نینک همغالیغی سلیم
دار السلطنه خوارزم ارمزمیدین رکوب قیلدی و التی کون انار و مای چکل حدودیدا
شکار مستکلیت بک شکار ایدوبان شاه جیشه شان شاه سکاه ایچرا سالدی رلر تقرارلان
چهارشنبه کونا ای نینک او ینداجتماقه دریاچیرلیغین مصر جلیم قبال و مقرر اداقات
اجلال قلیب ایکی کون توقف حشیاراتی و موضعه اعسکر مقصوره و افواج قاهره
هرطرفدین عسکر همایونیه مرکب توجه سور وب رهبت نظر تبت کولاکه سیکا
مجتمع بولوب دوردو لاری یکشنبه کونا ای نینک او سنه او جیه اهچی قدین رکوب قیلیب پیش
توپه نقاره سیدیاغلم کجونیه توشوب دوردو چون هیئه حضرت اعلا غاقانی

نینک سنت سنیه و عادت مرضیه سی اول دوراریدیکیم هرزمان دا
اهل الله دوردیشلیرلاره ایردی آلارنه غرضلاری و مناقب و اخلاص واتفاق پایه مدوراتکاکامل
ارسال قلیب آلوراریدی و هرزمان دعوت الله تعالی کیم کلشنه بانی دانچه
کل جنت دوردولارآلارنینک فراغ مقدمه لارنیه نذر سی مبالغ کیرا نینک
اول سهتانه قدم شایسته دعی خادم و هاروب کشرو سافولارغه دش و طعام
پیرایه دواج طیبه لاریه کلام الله خوانی قیلدوردوراریدی بولوسوندا روزدم اهل
کیشه زاده و لیجاب الله بوردی توره و الده خانم مغفور المبرور محمد رحیم بهادر خان
نینک نوکرلاریدین دوردوراریدی مذرتی پایه مبالغ کیشوه هرجهت خوجه لیاکا هیاراو
لیسم تا حضرت معالی جناب ولایت انتساب قطب الاتقیا و قطب الاولیا و قطب الارض فی العلم مظهر الغوث والفیض
شمس الله والدین یه محمد خواجه المعروف و هرهم خواجه ایشان نوار الله مرقده کیم حضرت
خواجه تربت عه فرزند ارجمند لایق لفظی سپه خطاب قیلوراریدی و بولوبور و شرین شیرین آی
بورون ربیع الاول نینک یکیرمی سیدو شنبه کونا مالم خانیدین
نهضت لوازمین هرحرکت خدمکیرکوزوب جیشنه جاوداناتشجیر مقصد کوصلت اوروب
فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر جوارید آرام قوتوب دوردوراریدیلار فوتکلی
آتاب سلی حضرتلری روح مقدسیدن بالکل سلب قلیب هرکاه وصال ساتناهیدا
مستغرق شاه وحدت الکثره بوب دوردوراریدیلار اول ذات حمیده بر مقامات
متعالیاتده نینک مقبره منوره لاری نینک اوستیده اقصر اوسکین ترکی آکش هرب

روح مقدسلاری نینک غریقیم کلام الله قیسلادوغای وهکذا قطب طریقت حقیقت
زبده الاصفیا قدوة الاتقیا سیدتیار سول خواجه ایشان ولدای خواجه ایشان
مدالله ظلال ارشاد هما علی مفارق آلسلکین ایشینچ ساعات اعظم و اقصای طریقت
حشام غریم حالا جهانی کلستانلاری جوی پایه سرسبز و بیان و دوردورات
وانسه و فتوحات مستکراراسال قیلدوروم بهلوان حب الاشرف خواجه
ایلیاغه وارد بولوب ایات مولی الموالیم ینینک حضرتلاریغه نذورات مرسله ایثار
قلیب حضرت خدیو کامکار نینک حقیده دعا و الکثرت الغفر شاه الغفر دین سوگوار حضرت
پیرم خواجه ایشان نینک حولی لاریغه توشوب او حضرت نینک خلعت پرشید حمیده
خصال پسندیده و افعال سالک طریقت پرهیزکار خوشید آسمان سعادت ابوالمعالی
سیدامیر خواجه ضیاء الملة والدین نینک غایت دوستیاری یعنی پایه حضرت ایشان مشار الیه نینک
مقبره لاری نینک او سیدیلار فقرا و ساکنین الهی غه ساغی مشکوة آقدیم
بیتلوروب روح پرفتوح لاریغه خدمات کلام تا بانه لاری ایچون تحفه ایتدیلار دوشنبه
کیمی نصف اللیل دلاری نینک حجری پرده محفوظه اپهیشه بوالوبات تحتوف پرتلام
ساعت دیشر دقیقه خفکدری و نیم دقیقه مقدار شتر لاری نینک تمام یزدن صادر یغه
معلوم و مشهود بولوب کیم او مقدار صابر کفه رکوب قیلوردیلر تی کون بورون قلعه نینک
مقابلاری افق دین بر کوکب درخشنده دامنه دار کیم دامنه سی خاوه سر خیر اوزون
صورتیده ایوقاری و بسیط ایردی طلوع قیلدی آنا ملاری کیکا آیکه صه بر کوکب یاقه تکدار

تا پدری آمد اقدر و در کیسه کجه نیک ایلیدا طالع بولوب ایکی یوم شتبان سوکرا نعره توب
یه سحر اطلیغ میسلو ایردی ایکی ایرن سوکرا تیچ سپله مرتفع بولا بولا پشر آی میدان
خط استوا نه قریب یتی آندین سوکرا طلوع یتسا کوکلی دا هل ایکنجی برج حمل دا
اختلاف قلیب صبح حکم نعره قرار بیلا در لا قطعه حکیم غوجلک کارخانه سی
اچکاره کیسلو طنور نعره هر یوم کی عجایب صورة بولور نظر دا بر شکل مختلف نهاد قاش
که هر بر سینه بولای شیشه بر سر نه سر دین حکما تعلی انتباه تا بیت
نه کیدیر نه تا بر اهل تجربه فکری چیقره بر اشیر دا دا غرضی بار غه تو لیدیر حیرت اشیغه
هر بیت تا سه رود کار دم اگر حضرت خدیو کامکار رشته کوناخانه کجه بر اینه
قلیب قرق خایرین نزول سرشتولی سپله رنگ کلت سیدم قیمتلی قیمتلی
اکابر زاده لار مین قوللو محمد بک مهر اردی باغه قرنجه جهانطلغ خواصلاری ایردی دیکیم
یولنفر تجی ایچی قادر اغزاوزنعه مصحب قلیب کیه سپله چوما نعه کیرب آت یولکذری ایچون
کیه بویه یولا ایرتسی طلیغ قلیب چوما نعه دا علاوه ت تیلیسون یولوم ضیع دا او طهرت
نینگ ملی صفاتینه کیم ملک سلامتی و فقرا رفاهیتی آنینگ صحت و سالم لغنه قوللوق
اذکر عارضه حادث بولوب تخلیع طاریر لولیه مرداکی کونده دا ارتشهای و اداره ضعف لغنه
بتشیدین دین دا روی شفا ترتیب بیرنه تخفیف تاپتی قطعه حضرت ذات همایونکه ملک آرا
ایردی نده دین کیم بیر آکا آثار رحمت یتسون یولوا سون بیر دم مزاجینگ محکم
حاکم ضعف خاطرنگ ایسه نعه زنگ تکلف تیماسون محمد خان زمحرم محمد میاد خلیف

دیوان همایون

340

دیوان همایون

دیوان همایون

بیار یب کوکبه الادر یا قیغر سپله حرکت نده کیریب توغ مارنه شرف نزولی سپله
منخم سازل دیتکلدی غازشام دا امارت پناه کرمهر دیر تالیق نده محمد یار نینگ محرم
و محمد نیاز کرجیب و بردی بهادر و دو سم بهادر نداوزبک قرا قلپاق تین و دره کم
سپاهی دین کروه ایکوه سپله قوشوب مقدمه سپاه قلیب حکم والا نفاذ تاپتی
کیم شکر قلیب طلیغه صبح طلوع عید نینگ سوکزا قله لطراغزنه چاول اوزسون آلا کیسین
دوغان و یب الادر یا شم موجی سپله تانگ دمیتده توکرات قورغانه میکیب
اطرافیه اعی ایلنی یا یال چاول و دست فرسود لطه چاول امیتکلدی دوسرا فوزنگ جیکه
چیقه سپله قلعه نینگ غربیه دروازه سی نینگ مقابله سیده صف آرا لنیب آت
ترکمان و تراقپاق سپاهیین نوغان و تالیق طرفرغه بوروب دوروب آلا
آلار نوغان لرمان یعنی شهر چاوندین بری اولتورغان اولوس نینگ چاپ دا
غنایم سپله سالم و غانم مرجعت کوکزوب آت تالیق نده توشولدی لار دحضرت خدیو کامکار
همول اوکون کیسه شوشنبه کونه دوراری نماز بامداد نداوقوب آفتاب عالم تابنینگ
کیری تینگ مرتفع لاهی هنوز عرصه ظهور دا برپای بولمایین دولت و سعادت و سلامت
خورشید دوار مرتبه نهضت نامرکت ماکیه کوزوب تیغ ساعت سپله قطع مسافت
قلیب اولوغ چاشگاه دا توکرات قورغانه تینگ سوکیین موکب همایون عنایری سپله
عنبر آلوده مشکلدای نامدار و پختهای دکش رشکلی سپله قورغانه اطرافیه سوریلیب آت
توپ آتقان توپ سی دا صفوف نصرت وقوف آرا سی قلیب کرمهر دی آتابیک یکم

341

غزنه دروازه سنه یقین دوراری اوزه چیقیرین قوریب کاسابیتی قاچیرنی بولوب
اندا دوغانیم نی کیم تصرف قیلدوروب دوراری نی پشکر قیلدی اوزحضرت یکاه دا
حسنوانه آداسیه سوکزا کیلتورکان غنایمنی مرتبه دکرتیب قلیب اوزمرحمتلی خا
قانیاردی و اندا نوازشلر قیلدی بوندین بهره مند بولغانلرنی اهل و عیالی و یعنی یکجا
و بطال کیم عرصه رزم دا سوکه زیم تصور قیلدوراردی بالغ عالم متاع آت سپله
قلعه نینگ کوناخا قبله سیده خندق کمار یقین بارب یدان دار یغ
آینی نده استعمال کورکوزوب دوردولار دا و اول اطرافدین سوریلیب آلا اول مهار زدا سپله
قلعه دین جقیب دیوان مقابله دکرسپنه دا قعه چیکنینگ قوچیه سوکیین آلا شه دوغانیم
فرشکر طهور نده کیتکدن سوکزب دوردولار دا چون همیشه کی حضرت ستار یه مدد دا نا تیرلری قبال
خاقانیدین و نصیه کم امداد نصرت اعیه نزا باشاری پاسا قوی دست مظفر اردی منعالار
صدقه اول دا نغلوب و کزب دکلدی مشرب اهل تخیل نصور آت قعه
دستا یموشدی سپاه دعده یکیت حکیب یل لار اطاعت و سلطان
عدوقانیدین بولدی یکیلستان بی کیکا کیشتکری یاد ربولوب آنینگ سوکیین
زار دو مضطر اولوب اول سپه هیچ غرو و ضطرار قدین طریق فرار دا استوار قلیب کریز
دسرچ یعنی سپله میدان کارزار دین جا لطالبین قوتقار حصار دیوارین اولار لغه
پناه دیکلدلار و اول اثنا دا ردی بهادر نینگ بعضی اقربا سی لوتره صوفیدین رو دکردان
بولوب جا کیوسر لیق غرفرغه سهتقا بهیلدی الف حمزه نامه سپله مختار اولوب دوردولار

واقعه دین سو نمرا حضرت خدیو کیهان توران زنگ حسنو نیه در به قیر غرسا نیه خطه خیبر

یک و دوره مفر مرکب الیزم رکیم بها عیت رفیض دو سیع اور دو ارکی و قلعه نما

یقین دو در دیر دا ند تو در دو کیم قلعه دین آنیکان اق اکثر مواضع نه تیب یکیم قا دا ر

در دو سعادت مودی سلسله شرف خصصان ع عینشا دای دشاه پسلدای کیم قا دو ن

با نما عیت شیب سر هر سیر لاردا آسوده بولاق کیف اوچون خزو ار سلطانیه ارکان دو دولار

نظم شیب طرف یو توران خرنه ه سر سیب طیم ار دستنه یکفنیع مزه یکیب ا

تنگ کو دین نشان یکیا ر دا بواب تهمی سنگر فشان ع عاکر منصوره غا دریان

چیه لاب فان صادر بواب دو در دو کیم خضر المنیب ه قا دو ن فا رتیدین دا تفا ق ا

دینج تو فا تو لار لاب سلم و نصرت ه شین نه چه تنگ اق دا لا لی غارت قا دا تیج یکیب

قا لقیم خا م لار ایران ا یچال ر سیب ا تیه سلا دحضرت خدا قدرت کیو نه فت خو نه شیده نما

د یه ه تا م دا گر کشه ما دکا م سلطه قلعه تنگ ا ر دستیدین عفا تاب معا دو دت بو اب آت یو

د یه سین مضرب ا یکه د نزول اجلال یقینیه د دو ر لار ا دا و لو ضع عا یت یکه آلا ر دمر دا ر دو تیم

دین چه نما دا و ر قا قدو ر دا ر ایدر لو جیتیه نه نا نجا لار کیم ر سیده کو ه دا ری تنگ سکر کا گیه

د دو ر لار ی د و حشر محرم تنگ آن سر ا سه نظرا ت جا نا ر کیم ا عا یتم حضرت دین د دو ر دا ر ایدی ا

نجه تکیه کیشمور سلطه بو ر یا کول تنگ کنا ر یه کیم کچه یا ر ه ا ر یتی مرکب نصبی د دو ر دو قلعه ا یکی

سیل سی ا یا ر د دو ر دا ر د دو ر د کیم یه نم ز مرنا کو جو د ر نه نا م د و قلب قلعه ا و ر ز ا د یه ه تم د کا گیدا کلام

سلطه متوجه بو لا ر دیه د دو ر د ا ز ه مظر یه تیقا یا د ا سعت آ ر ا بو لا ر قلب قلعه ا ر ز ا ب سیا نی کیم ق چه ا ر ه سلا ن

ا ر یا نی خا نز نگ یا فلی د دو ر د عسکر ه الا مرا ر ه الشهر ا یصال الا د ه آ د ین تو تو قرا ر ا یا ق ز ا د یو لو

تنگ مجمو ع کو ر ی سلطه قلعه تنگ حسنو نیه د ر ه کو ه ر ی آ ر ا یق مخمو نیا ز نگ مجمو ع مجمو نیا ن

یک ا ر ه تو فوق محمد ا یا ق تو تنگ سها ر د ر غیر سم ز ه چو ز ا سعد د و سلطه قلعه

تنگ آ ر ته سینه بو لو ر یو ب د دو ر د لار ه ا مو ر لار ا د ز یلچا ر لار ی د ا یا سیا ب

مستعد یکا ر و آ ما د ه کا ر د ز ر بو لو ب تو ر و ب د دو ر د لار و قلعه تنگ تیمی لا ر ا ستعد

مز د و عا ت د ین حوا ر ا یکی تمنا ا گا یو ز جر یب سیر د دو ر د خو ب نمیلیب د دو ر

ا ر یو ر کو ر سهر د آ ر ا یق ا و ل حوا ر ی تنگ ا ر ا سیدا یل آ لا ر ا سنه ا یلیب آ لا ر

حوا ر ز ه قطع د ما یال قیلد و ر د و ب د دو ر د لار ا ما تو ر ه مرا د مو فرا چا عی سلطه

غلبه خوف د ا ستیلای سهر سر ین شغال د ستکلو کر ا ی شیشه غر ز ه د و تنگ

د ز نده سهر ا سعد ین سعاک تو سعد ا قرا ر تو تعان د یک قلعه د ا تخصن ا یلو

سپا ه د نصرت بنا ه غه تعفنک اندز یق د ین ا و ز کا ا تو ا ب آ یما ق یکیب

حا ر ه سین تا ما م د یو ر شغلو ا گر چه شغال کو ر کو ز و ر با ی هوی ه قا چا ن

شیشه لا ز نه لو ر ر و ب د ی ه قا یو سیر د ا یلو سهر سر شکا ر ه سعاک سینه آ ملکو

ا یلا ر ا ستمه ا ز حضرت عسلا طا ن چا ه قلعه تنگ آ ر ق سی نه سهل کو ر کو ز و ب

قلعه سینگ ا طرا ف و چوا ر نیغه نظر حیتیه طا سلو ر ا یر د ی نا یکم کمند ه سهر

آ سا نیغ سهله قا یسی کسکر ه ستخیر سر نه محکم لو لعای ا و ل تنا د عسا ا گر منصو ره

د ین بعضی یکیب آ لا ر مو ر ق د نه قه سی سلطه کیم شجا عت فسنه طر د خو ن سینه

ه ز ر ضا ر ای سلطه قلعه سینه ما ر یب تفنگ کنا ر ی د ا جرا ت بکرا ین خو ا ر نه

کیر کو ب ها ک د ل د و ز د لطفنه د ستنا م ا مد و ر سلطه قلعه ا هلی تنگ کو کول

د سینه لا ر ین محروح قیلو ر ا یر د ی لا ر ا لا ر د ین بعضی یکیب قلعه د ین

آ نیکان ا و ق سلطه ز ضا ر ا و لا ی ا و ل جلا د ین تا شر آ یا قلیغ عسا کر ین

یو ز با شی و میر ا ر ا ه عا یشان جسنه د نظر یک تنگ نو کر لا ر ی د ین د و ا

قلعه نما یه د ین پر ستی د ستقیم د یو ا نه نو غای کیم حضرت تنگ یو ز ا ر ا ین

اعجمه ز مان و نا ر ه د و ا ن د و ر د ا ر ا یر د ی ا غیر حضرت کو نا ر د ی لا ر ا نا د یو ا یلیر

قرا قیا ق سو ئنی کو ن و غا تا یب د یو ا نه نه حضرت ا علو ح قا نا تنگ یو ز ا یب

ش ر ت ا ز م سلم ا ب ز نا سلطه خوا ر ا یلیغه یلا یب مر د م یان د ا شو ر نما ه

تنگ ف نفص لا نو ر حوا ر بر د ا ن من سلکلا ر د و محمد نا ز کر چاک تنگ نو کر لا ر ا ن

هر کیکیب و کمرا ت تنگ کا ر بر ین جا نر د ا یا بی ا د لو ر د ب ا شین کیتیو ر ی

ا و ل کو ن قلعه د ین کو ب شی تا یب حقیقی لا ر ا و ل جمله د ین سلطنا م کا کا ر

ز ا د ه لا ر ر مین مضرا بی تنگ ا و خطا و ر بهم نها د ر کو ل د ز ا ر ک ط ا جا مد سیدا ین

ا و ا لف بر د ز نا یکیب تنگ ا ر ه خطا د ا تی تنگ ا خطا د و ر د ا ر ا یر د ی حضرت ا علا قا

آ لا ر غه غنا یت د حمت قیلیب محمد نا ز کر چاک و ر د و ر سها د ر غا مصا ب شا ی

د ا ضرا ر ا د چون قلعه سینه غم مزا ح نه نا یا ل و حرا ب قیلد و ر د ب کچه ل

نا یه د ا سکر سها یو نغه د و لت د نصرت سلطه نز و ل بیلد ی ا و لکو ن

بنه د ا و غو ق کیم آ لا ر سلطه جو نا یه د ین کیلیب کو کبه د ا لا ز ه تو ر نو لو ب د دو ر د سهول کچه

محمد نا ز کر چاک و ر د ی نها د ر و د ه سم سها د ر د ا ر ا شیشنا ز نا یلیق د ا نی ی تنگ

د لا ن آ د ینه قسلا آ نا یلیق د ز یر ر تنگ سها د ز نه د جیوشه ر د ا ر د و حسنو

سلطه قلعه طرا ف ر تنگ نا ی سینه بو لو ر یو ب د دو ر د لار تا کیم ا ن ا ن خنا ج

قلعه ا هلی ما سر د و ا بو لو ب تو ران قا ر کمو سیدا طرا ف ه غر ز ر د ت

د ین صفت آ لا غای لار ه مو ر لار کچه ها سدا ر لیق سلطه حرا ست ا مر یه ین

د قیقه ا سهل د نا مر ه قو یای طلو ع سبح هنگا سدا قلعه تنگ تو ر ت

طر ف ر د ین یو کو ر و ب د ر و ا ز ه لا ز نا ، با لته لا ب مرتب کو ر کو ز د ب د دو ر د لار

تا نگ آ تغو نچه سل لار بو لو ب نغر ه سبح ه قیلیب قلعه ا هلین ر سیر سبح ه

طلا ر یکیسی قلعه د و ین کیز یب ه مها سبت سلطه خصم ا ز غر ین ا ز یب ه هر ستعه

د یتکلا ر آ ز ا ق ثغول ه کیا ، بلد ند ی ، با یو غه ضروح د د خول ه بو یو یو ن د ا کو غه د ا

اگر آ ا م حضرت ا و لغنیر لا ر سلطه قلعه ا و ستینه یقیلیب تنگ

ا و ز لا ر ی با ر مان کو ن ب سبح ا یا ق و سیکیا میر ب محمد ا نگ تنگ ا

بکیب د لته ها ی با نه کیم ا یچی سی آ لا ستبز تنگ ا و ز نیغه یکیب د و ر د ا ر ا یر د ی

د محمد نا ز کر چاک و ر د ر سها د ز نه ا د اج قا هره د ین کر د ا ه نه سلطه د محمد آ لا ر

بعضی سیه سها ر لا ر نه نو ب سلطه بو لو ر یو ب ا و ل ش کو نه چه قا تیع

محا صره د یتکلا ر آ نه قد و ر د کیم قلعه ا یچیدا قحط ا لینج و غلا نجو ی ا ستعداد

حضرت اعلی حافظ نفوس پسر پلهٔ مصره امر فیه متصدی لوابوب هر یک رئیم طلب
لوابوب و رسغاه لازینک قلعه دین چیقار غه زهره و مارسی لوبقدور ایردی
اولحضرت دریا قیرغنه عنمانلیلرنی منصرف قیلیب چیقوب زینک شرفیه
کمیسی اوتکاردی تاکیم اولطرفدن الاطای دولت دین کمیسی بولسه جزاغا
بتیکورکای لار اولکان لار قاتیب کیلیکان دین سوکرا قراقلیای زینک
بهادرلارکوچاناک باشلیق کیلیب موقف عنمانلیغه تیکورلوب دورولارکم
اگر خصمت والاصادولت پسر سنجاغ و دولت مصر حقیرانه زینک قوتی سه کوچلو
عروه الوثقی سی خاچنک اعتصام اوروب قلعه کشا لیق اراده سی پله حصار غه
یوکورو پسر جاوانق دوردیکیم اوغریت صاق سی دین نایب فتح چهره
مراد پسر غضایب قلعه تسخیر غه دست تاجانی پسر جوینی هر شهر و دلای تکیم
قهرا و قسرا مفتوح بولمطله هر دوردیکیم جانبین دین کوب کیشی صایع بولوب
سفک دماوقوع تاپماغی ضرور دوراولحضرت غایت شفقت و کمال مروت
دین تکیم الهام سروشدر دولت واشاره ارواح قدسی منزلت دین
اول اشیغه رضا هر ایکین بوجواهر زواهر کران بها پله تسخیر پایه تسلیمین کوهر
فتکه کیم اگرچه ختم حصول مراد و کوکب وصول سعاد ارادت صاق شرقیدین بوزه
لوقی فوقی دین طلوع ایدی اغی اثر اقبال و تمیز الله اظهر من الشمس و ابین من الامس
دوردوکیم لوابوب تعجیل داغایه تیز اب ایرماسر دوردوکیم اگر مرتوته

یکیت لار پله حصار غه کیریب بوجه بارو ستحفظ لار دین تی سکیز کشی نا تنج کیچ یتکان
بیله عدم شهر ستانا زینک تومنی بولغه جابار یب دوردولار او یعصی زینک
رحمت و اسیر لار ایرن پای مردانیب دعا بدولت یتیه اعلغه زینک بکیلر دین تعالار
زینک ارسیغه خسرو شیر سایلیب قلعه دین توشوب اوردوی همایونغه حرکت
کوکوزوب دوردولار حضرت خدیو کامکار الار ای طلایع کرامی یه و نوازش حضرت پله
مهایه بیله لار ای زمان دین ممتاز قیلدی قطعه قدرت ثابته قبل کیم
قدرتش لیسته دین نه کوب محقر قلار اوله دی شه فای دهمتر جونکه مرد مزدین
قلیه بر کوره وب هر طرفنه باهمت دین ایردی کوزاوستیه انتظار نظر نه
اولکون کورکان یومنه زینک سوفراعلای نه کیلیب آت کدیغه یکتا ذای نصره یه
جنرن لشیخ قاتیغان جنری متیتیب قدم سردار الار زینک دیب کوتماغا
اوچون مامور لابوب دوردولار بو احوال تفصیلی اول دوردوکیم سابقا گذارش یافته دوردولار
کیم خواننده تراکه سیدیلر کورکان یومنه کیم چونکه نه طرف وقوع چقه دیر لار اول
جماعه دین هر بنجه کیشی سوداطلب چون آرالغه کیلیب لوته مصور لار اولدین بر
زینک ایمداقوان بکلر زینک قیرین قرق قیر پله سناتیب کورکان غه ذاقلوا
شهر قلیب دوردولار ایردی کیم هر کیشی اعداد نوکر لریک طرفدی پله سوندا
کیلیب اغی تمیز هر دین چون اول بدبخت لار قیرلار نه ضرر لان غه ایلتیب فی
زینک سپاهیر ده سین تراکه اسیدیلر اتنج قیلدیلار کورکان یومنه دین

بعضی از ازل و از آن بشیر بحجتا آبی یوز نفر این زیاده دور و از یردی اول و مقدمه بنک
ابهی و سوداء ابهبودی او چون تیوه خانواده ای بیخ بوکلاب صوفر نزنیک فندر تسیفه
کمر احبا و اغلب آرا ال نفر خانم عازم بولوب دور و لار دوشتدین جهت آت
بولی گذری بنک تسلا غیر غیر نزول استلدی لار اتفاق بوردی براق ابهر زاده
عطر مفخری آدم مظفر بیک دولته بنک بعضی و بیخ گلردی سیر زاده
محمد یوسف والده سی بنک تو بخر لار سر بشیه دین کیلیب ایلمو فنع دا تو بوب اردو
بوتوغ ابهیه بولوب دور و لار اول اک سار باد جالار تو بخر لار دین گره والده
اطی ضرات بنی محاصره ی عاشول ایکتین استیب ال خبر دخت آخر صرصری بن
چراغ میلاری احتی و دشت تده بادی سیله فرش ثبات دستار کی ربا دبولوب تکان
احوال و انقلابین کیم بوغدای و بیخ دور و از یردی از نک قیر بیه انوکوب طرق فراغه
قدم نظار او روب دور و لار اشکریه دین ایکیکیت قرا لقاق بنک حاشیه ی عضه
بعضی سور نمرور یه او چون متوجه بولوب آت یولیدین عنوه نیلدر دا قیراد ستیدا
تراکمنه کوکوه مرتجب کوکوزوب دریا بر فلک مقدار رعد زم لار نعره شبه تکیر و دبدبه دور لار
موقف جلال این فرینج و حجاب الدی مستقبال صادر بولوب قرا قلاقیه مبارز لار ای
اول خبر بنک تحقیقه قرار و حجاب آت گذر نعره زور ق غربت سور وب یولدا خبر تا بی لار کیم
خنوقه باد تو بخان منقش ق کار روان ایشر آلار بوخبر نا تحقیق سیله در حجت
کوکوزو دیلار ماکلار ای کیم ای بنک او علاجی کونه جمعه دور و از یردی خبر تحقیق بولوب قدم

سر داخر

بسه نصرت بناه دا سوار دیلتی و دابت نایب دوشت بهابت هولناک دور و از یردی
رو وجوه سیله وقوف و ایتلاق لیق و اتفدر تمام و تعسر لا کلام بسله واقع دور و از یردی
باد ا ایله مرتجه دستبر دغه لتها قیلیب مرتجب کوکوزوب دور و لار دوشنه کچه
ای بنک تو ربیدا منهر لار سده خلافت بنک ملازم لار نعره خبر بنکلو
دور و لار کیم آرا ال بنک بعضی او باشر و ارا زل بدمعاشی کچه لار
کوسیله نا لیق رو نعره کیر یب اول اجهت مزار عیدین غله و علف کیسلتوب دور یه
جهت بن محمد بنا زاحلیب دور عجاد دو عجیله الله خواجه بعضی مبارز لار
بیله آ ال او باشلار بنک قصبه کنه نا مور بولوب دور لار نا مور لار کچه لار
کین نایب مزاج نعره بار غال دین دیلر تو بای مقتول او مور قالیب کچه لار
اجهت کوکوزوب یاشر دوار بات مکاتر بیله سرسر از دیلر بولوب دور لار
حضرت زنجیر تا بنک کنایب و لا نایب کیم آ او سیدا تا دیلر سر ای
بنک فاضل لانوا مزار لاری زیارت لار نعره شرف بولوب عنی چون همیشه حضرت علی تا نعره
ستیه نعره و عادت مرتبه اول دور و از یردی تخمیر دیار و مکلت کخواه ر سیر و خواه
اراده تخمیر بیله وار دیلر اول نوچی دا نی بزر کوار لار بنک مقابر و قدمکاه لار نعره کیم قبه
ابهیجلد دت و کهنه محجاب لار اداوت و رمن زار ایله قبر کاه غا زار لار نبیا مفادی مبنک
احرازی بیله کیلر ال خلق اون شرف خصاص نایب زیارت نعره شرف بولوب دور و لار ایردی
او سیم مودو تفصیلا بیله کیشنه کونه حضرت قدوه الزاهدین الاتقیا سالطین کشور غنوده سالار

لشکر انقیانوس

لشکر انقیانوس تخمیر کیم آ نایب سالار جناب سایه تاب بلا نیت دشمن انجا کل الوقا
حضرت شیخ الاسلام دوستیه قدس سره ار دهانی بنک احرار زیارت لار نعره مبارز لار کوکوزوب
با تیر فانیه سیله خرخاه خلاص صاحب وقعا دو اتفاق بیله ار ایت نعره مقصد بولوب انجا قامت ایدا
و اهالیات و آدیه تعظیم سیله حضرت و لایت بنک خلیفه و منبره لار نعره ار
بولوب دور و لار مقدیت تعزین زیارتنه استعاد تا بیله اراج فاضل الفتوح لاری بن
استعداد قیلیب دور و لار ده سکاه کم زیارتکاه کاشن قدس سره دین بنیم فضل الفتوح لاری
کیر یب کلین فتوحات عجیبه کتابینی سیله حضرت صاحبقران کامکار بنک مبارک کوکلنه
جمعیت سامان رقت بولوب دور و ایدی چون سیر تعدد کوزیدیک قطرات عبرت بن
لولولوی آبدار اول ستاده قدیمی آثار نعره ایاغ قیلدی لار جمع الوجوه
قبول اولحضرت بنک چهره جلالتی نعره تحسیب چهره لار بنک دوچ رقبوح لار ایدین
تشریف استعفا بیله قرار ایلیخ تا بی فقیر تحقیر آراجی الی شفاقه الاحمد محمد
الملقب بالبنک سیر بوروف را قسر دور و من او لوضن شریف دا مقام خضوع
و تضرع و اجاخیر و دور و از یردو من مشاهده قیلدو یکم اکرکا بر و الاکابر الکبیر اول
مجلس سی نی نعره شرف درکاه و نیاز نعره جبیه سائیه سر خلاک دور و از یردیلار
آلار دین بیرسیخ کشتی بو قدور و از یردن بیتیرغرق دریا عزیمت بولوب خوا
حضور پیله خزینه تا بی تو لما نماس بولغای فقیر تحقیر کیم بیله حضرت عزیمه نعره قلقه نظر سیکه کاه
چیکیب دور و از یردو قلعه ای علاستا بنک قبل الیقین تو بخر دور لار دیه

شاه لار روی بنازه کیکه خاک آستانبک لایق تاجی آرزوی بنگه کشریف سعادت بر
بولدی فرازه بهر کیشیکیم حضرت شاهبر قلیسینک دور مدارمنه اولدوردی منجه
وجهت ارعشقه طرازه چاره یوقیدی کیمسه ایله کیمیه ام انفقه کوکلوم دردینه چاره قیلمز
دردی هیچ نسنه دوا سنه چاره سازه یوقیدی بیلدیلر مرهم جستن زنبک لوفینه
قبل اولنمش لاجرم کارکه ایسه دوا بولمق حضرت خدایه کوکار اول آستانبکی
آثار و عشقه فایض الانوار زنبک خاکروبه خدمتکارلارین نذور ات لیله تقصد قیلدی
پستمام بیله سرغاردولت یاور قلیب جنابلرینه آستانبک لار زنبک وقیعتناه دفتر اعلی
بخیشلاو و تشریف کرمت دین ممتاز و کلیل عبادتدین سرفراز اولوب
حضوره فوز لیله سنه و بیله سعادت کوکوزوب کرو بلیکیسر اسکه تحریر ذوق اصدار اتمی
اول کون حضرت اعلی حاجی نازیارت زنبک اشتیاقی داعیه لرینه خواجه قولاری بهار
وطاوق بجاور و اولیا شیوه لری زنبک اوفلجاب محجوب قرار بهار در قلصاق
زنبک حجره کیله دریادین خصوص قلیب آرال زنبک و محجر و اکیمین حاجی لاردین اول و اوان
پیش کشی قیلدولتو رلیک کشیلری اسیر نه تقدیر قیلدی لار حق اولی حاجی لن
یاول جهاد ول دوست فرسوده نطاول ایتمیه قاچی لار خیانت تعرضی و ایلاک
صدام ایله بهر آرنبک حاجی دوه یه بن آرزوی انطار ایتمیه رسمه موجود دوستانه
اقی زنبک فی حجیم ارشنبک کی موقف عزو جلال دین منه لرین لازم ارزمان
مصاحبت لن آصف دوران وزیر اعظم تدبیر کرم نظام الملک والملة محمد یوسف متعرعا

352

نفوذ تاجی کیمسه یوقیدی سبیلیک همیشه مشتغال کورکوزوب خاز
شم واکیم وقتا فطار دور و حضیا و آماده قیلسون لاجرم جنابلرینه وزارت
مآب آل امر مشتعلا داجهد موفور سعی مشکور لقبه نیکوروب
امیر دولت مآب فریدون حسام نظام الدوله محترم توقیعی سپاه محرم
اسرار خاقانی مقرب حضرت سلطانی خواجه سرای محترم زنبک اجاهی بیله دین منتخی
ترتیب هر ریب و دور کیم سلاطین ماضی مدار و خواقین عالمیقدار آنبک چاشنی
تناسیدین شیرین کام لولو لار کوکوزیله کیم طبقات آسمانه اجسام
الدهر دور دلار آنبک شربت آرزوسیدین فطار قیلمغلری
ساشته غلبه سیدین بیله آرام و عیش دار لولو سیدوردلار لذت مدار
طباخ لار طعمه کونا کون و اشتهایه متنوعه لذت آمون اختراع قیلمغلری
وشیرین کار قفا دلار رنگا رنگ قندلات و حلوا و معاجین قندین ترتیب ویرمکلری
وفواکه لذیذه سیاسه دین کیم محاسبه عقل لعنه آدین تاشقاری دور
ایردی سیمین شیره لار و زرین شقاب لار نه تیر و بلار یاعی فرخنده
سیاسه قیلمغله کونه طعام نه هر خرنهم زرانه و دواز آناب آرام نه هر لقمه سی یوز
لذت ایلا پرورده نه هر لذتنا یوز جانی فیلیب شیرین کام نه تقدیر عصر اداسیدین
سنوک علمای علیم الشان و امرای کردون توان ارکان دولت و اقبال عنوان حضرت
وسنه هر سپاه و حجابه سپهر دولتپناه درگاه گردون اشتباه نه توجه

قیلیب سراپرده عزت و بارگاه دولت واکیم شوکتی قاچوبارگاه معلای سر
که بخوقر اردی رحل غاماس نه کیلیب وسعت اچرا جنابلرینه سیع نه لوکیکلیکدا
کوک جنبه سیدین فیض نه آنبک هر قناتنا و آرامدانی کنار نه که شقاقناتین
قلیب غیرسایه قوباش چرخ مزرینه قیاسا آنبک شهپر نه ری سیمین طلعتا
آنبک نه بنگیم آنداکلیچ مسمار اولوب نه کوکب سپهری بارچه زرکاراولوب نه
کیلیب هستون محور آسمان نه عزت اقامت کبی راست نه و اما رزلیله
لقمش سماکاکز خطای سالیمز تیر کنار نه در است طرز لطافت آرا
قیلیب کوکان ایل زنبک کوزی نی قرا نه هر کیشی اوز قدر و منزلتی خنه یارا نه سنه
تکمین لولوب دور دولار و شهم نازدین فراغ حاصل لبلان دین سوکز اجاک دست
نثر نه لار اوقطار اوچون کوناکون شربت لذیذه کیسور دوب بارچه نه خطوط و شیرین
کام میسلی بادام و نعمت ریز خوانلار سماط زرد و زوار یدنیت انوز دن خاص
دوم زنبک آدینه بابیلی نواع طعمه شیرین و اصناف مذاقات و معاجین و کوناکون
حلوای شهد پرور کارنگ فواکه لذت کستر دین بحمن بارکاه نا مقضای خلد برین
یاکلیق مکوه و شیخون بیسلیه یاور شه نه طعم حاضر اولوب اکمکنه نه لذت ارا خلق
چوچکلیا بنجه نه عنبر نکز نخه تو رلوک طعم نه بهره لیب بارچه خواص و عوام نه روزه لیلی
ذوق بیلا نخه لار ایتیب نه اکل و شرب آرامی شروط اظهار ایتیب نه هیچ کیشی قاماز سرمهر لاکاه
دانی خنه نازدنعم سالاماغان نه اکل و شرب آرامی وصیف الحضاسی دین سوکز اداجه

353

بجمجه بنگ قوش کوپرو کی دار السلطنه خوارزم ارزم دین کیلیب بخارا سفراسی
زنبک نامه سین کیسلتوروب دور دور لوقاچ نا و قوز خنا دیونبک
صحابزدی لبصایر لنه روشن و معلوم لولسون کیم کوردت دین هری
سجا راوالی سی ایرجیدر راه دانش بیله حضرت علامه تربیت علاز مدار
زنبک ارآسیدین رسل ورسائل فت آمدی بالکل منقطع لولوب دور دولار
چون حضرت اعلی حاجی نازنبک آفتاب فتحالی کیم همیشه سپهر جلال اوزره تابان
ایوح کمال لولسون کوزن بکون ارتفاع پایه سی ایرجیدر باد نه و محالفت
و معاندت طهاری دین خجل و پشیمان لولوب بهانه تیدیدیدور دولار دی کیم اول ایهاب
وسیکه بیله ماچین و ختین دین کدورت مرتفع لولمق ایچون بزم لرینه ایلچی لار و چوار
اوغلار اوچون توی عظیم ترتیب بیرلیب ایلچی لار توی خنه دعوت قیلمق بهانه سین
وسیله قیلیب امیر سیدین مفتیت اوراقچای چوره آقای و محرمی محمد
ریبانی نی سفارت بیرمکله خلاص نامه تاپشوروب روانه خوارزم ارزم دین
قیلمق لر آلار زمقضیسنه آیه زنبک اوایلیدار انخلافه خنو قعه داخل لولوب جنابلرینه
تا بنیابت انجا بلمه الامرا زبده الغظما امیر کبیر قوتلو قمر دایاق آلار آی
ساشته اموقوف قیلیب اوز مدارزم لار دین یاکمکه بنگ نه کور نه میه سنبک
بیمارکان نامه سی بیله درباره فلک مقتدار فه ارسال قیلمق ای بنگ می ایله
مذکور لر لولنسه کیچه شرف اندور تعیین آستانبه لولوب لر آن نه تا محرم لاروب

عرض خاکسار و دعوه دوار اول مه الهام تحاص و موفقت نامه شعر و دوار ایروی و جهانگردان
حسین سیدالقبیح هر یکی بار محمد بیک مصاحبی و اکیلیب فقیر ننگ آقاسی محمد نیاز
میراب و آدینه قلی آتالیق محمد بیاز سردار و شیخ نظر خلیفه و نیاز بیگی کیسه ایروی
خان منفوله التیوار محمد بیاد خان ننگ نامه بایسنغر استفقه و دار الوب
حیات و مهات لاریدن سهولت نامای تا همهای دوروار ایروی لار ننگ او رته یوز
قرا قوزدن اولیشون و بحرین اولوسیده اسیر و بنده دیک جیرن یکه ستور و دوب
عریضه دار سنه یکلار و قوف عرض خاکسار و دی ایلکو دی لار ایروی عالیحضرت ننگ عواطف حسروا
و حسم پادشاه نامدی دین سپهر پیمبر او دوردی کیسم اول آوازه بخش انسان
اجاره سر کردان لار نامه خاطر نواز لیق و بنده پرور لیک یوزدین او قیلار سه لار
کیسم دولت روزافزون همایون آلار ننگ حضور پرنور و دی
متعلق لاری ننگ دیده ثمثاری روشن بولغای و بهار وصولیه اهل اولادو احفاد
و قرنباشلار نامزد خاطر هتقاری ملکشن بولغای نظم شهنشها یا کرم
بروار نامه ظلمت سریدی اوزادار نامه کرم لیک اولوغ دولتینگ دین مدام
بو دور نهر ننگ سپهر پیمبر صبح رشم که قیلیک کرم دین مهتما یار اغ نهر
جفالار دی قیلیک سراغ نه میار سالک جهان دیده لار مهر طراف نه سور وب قولار لیک
دین جهر مهر طراف نه سوروب یو قولاق آخیتار ایار سالک نه یوق اولدی نه کشی نهر
یار ایار سالک نه جزا غیب دین حق بیتور سون سالک نه یکیم خاطر ننگ کوکدور دیل

354

اگاه جهان ملکی بلسون سلم تمام نه کیم رسب تخت حکونک خاتم تمام نه
اولسون فاکونک بنده سی نه سلاطین جنا مکیب قلسه بنده سی نه تا کفلای کیم

جنابنه کو سنه دوروار ایروی جاشکاه و انجه یاره ننگ سنکر بردن کو حسب
نیکجه کرتقای دار دور یا ننگ قیلر عن کیسم سافق قورغان نه هر سیل اودور سکر
قلیب خانم اقبال و سراوقات هلال ناکسنه دوار نه سپهر قیلدی یا کیم خاقانه
مصنیع محاصره ننگ اق بولغای اول کون اهالی آرالغه عرب اهر سنه ای
تمام تا بیب آحاد یلی و کک اوزدرک کیم و کرات ننگ معظم قالیدین دوردول
لکی اوروق ننگ بعضی کاهری سده خلافت ملازم لار نه اسپوردن کشی جیاره طلبه
هر صنون همله کیسم بو مرتبه بنده خاکسار و محرم نه کاه کراچه قصای زمانه قوتسه
کردشر آنجا همله مدت بدیه و بعید اول لکی صورتنا کیکا یعنی خزاصه ار دلی
دولتوره مراد صوفر ننگ فرسنم خلافت سنه نینه ضرور تا مناسبت کور کوزوب تدم
فرسای طریق عناد و دوست سهای بوادی فنی بولدوق و لیکن او نایم تخته فرصه دار
کیسم تحمه دولته لیحضرت خلافت سفت ننگ کوکبه سهایون و دولت روز افزون
قادیه ی ننگ سلطان کشیر لغفر سبیله بود یار ننگ هوا سین عیار و رودی دین عنبر
آود قلیب او نایم ظفر قبیه چم مخارف احوا کمیز غه سایه فکنده دور دولت او لیت
فی الحقیقت یار و رسایه سهای نه دولت دور ننگ سنه تهر کیم توقیت هایی نه دولت
عظم نفخ دوبرین ننگ دولت و هدایتی سپله منعم ساحب اقبال و جهانبان طرقیدین

شقاعد بولدوق و سپله سلم جرایدین تو قیلیب عفو دانسنه دست تضرع و عجز
ستانیه جهه شخ او روب دور و سیز اگر بحقیقه عیسم و جهره خدا آنینه عرضه
قرسم عفو حکیب آنی عنایت روزکار تیره و تیره یا تو کن شفقت بولسه سعید
و جاه و اقبال دور و کیسم همیشه ننگ فی امان دولت قاهره و نصرت باهره مطارنه
پسلو فوزنا کیکه یکیم حال شه سنا دور و دیار سلطنت دین عزیز قلیب اسوب سکیکا
چیکیکا سپهر اتاکرم خاقانی دین التجا و ابتها سپهر او دور و کیسم پیر عنایتنا مدار سالی
سپلایه سپهر لار نهر مراد حرم اغوزدین روشن و ضاخاطر خرمان لار نهر عجب ربدین
کلشن قلیب حین حضرت صاحبقران ننگ و حمد و دی الوی معدن عفو و فطرت مسعودی
نخزن شفقت دوروار ایروی لار حرم اول حمایه ننگ جرایم حدیده و تا یم قدیمه سپهر دین
اغز غش قلیب ایجابا بالمثل سه آلت کور کوزوب عنایت نامه مرحمت قیلدی
جماعه مذکوره اول نشور عنایتنا ی تاج تارک افتخار و مفرقه مباهات قلیب
صور ننگ قیلیکه کر احتهاد و باغلاب و مرتاض نهار یغه منتظر لوب دوروار لار
اتفاقات حسنه دین می حاصره ایسه لار نوره مراد صوفر کیسم نهایه سرت و حسین
حشمت خاقانی و شوکت صاحبقرانی کور لار آمالی سه دوروار ایروی او داعا بالقضاء اعنی
البصر تقضی سپله اول کور ننگ مظاهر نعمت ننگ کوزنه غبار ظلمات و شوب
قوت بصیره سینه خلال بیب دوروار ایروی او جهتدین کهراوی قات تا شقاوی
چیقالای غرلت کرین او یه خمول و کوشه نشین حادیه دبدل دوروار ایروی ای منکیف

355

اوینداشته کونا کیسم اول بخار ما بصیر مملکت آفتاب حیاتا ننگ افت
افولی دوروار ایروی اکر سپهر آرا لیق و عیش آسایشه نا یغه موقف حلال دین فرسنم و جیب
الاذعان عزه اصدار بیب دوروار کیسم قلعه ننگ ایسه کا ایر سیکاه صاحبه
قلیب مخارج دمد اخل مخافق غه قیام کور کوزوب لار نا مور لار قلعه ایسه کا
ایر سیکر سپهری آتالیق اوینوغر چم کیسله قلعه ننگ غربنه و شمالی طرفین قلیب
طرف و محمد لار ننگ مخالفتی غه متصدی بولدی و بیغیله نه ندا یاق و عبد الرحمن بیکلیب
سپاهی سپله قورغان ننگ جنوبین بخارا قلیب و ربنا یغه نه ایله زاهف
آرالیغ کور کوزوب دوروار لار و جهتدین او لمغه بیکلا یغله عرب و مضطر اولین
خندق ننگ و سیع اولین موضع لارین قازه دور و رغه باوجود تجدد ل بصر ار لار اهالی سی سپله
قلعه لین حقیقت بلکه قایل کشا کشی سپله قیلکا یه نهه عازم او لوب عبد الله یاق
ننگ مقابله سیده خندق لی خانه کیم دریا غه متصل دوروار ایروی نزول قیلدی
و خندق ننگ اطو صفین کیم او لکا سنا دور و شر و احمد کریم و بیر سیکار لار اول ار
دین اوتوب دوروار ایروی آمد قدوم کیسم آتالیق تا بیب دور و خنجر و خنجر
حاضر سا یه لار نا مشغول قیلکه و اشتغال و بیکانم زیارچی لین کیم ا ننگ او لغ
محمد بیاز و دوستا بیک ننگ آت و یراغین آلیب درکاه عالم پناه ملاذ سپهر
فایز او لوب دوروار ایروی او جهتدین اول بخاره نا تعدیب تمام سپله محمود بیک
دوروار ایروی حضور نهه کیسلو تو لوب عبد الله یاق ننگ نظر کاهی و اقع بیدا ندوق

358

آلارنیک کشیدند بنده سیاه نصرت شاه دین جمعی کثیر از لوروب دور و دراز جمع
قلعه دروازه لاری نیک مخالفتین که همه روی آسایش دیده نظیر ایشان و فتح ایاق محمد
ایاق و عبد الله ایاق و امرای عظام فرقه نفوس قلیل بسیار که همه اولاد آن
کردوه اند سر نزول اجلال قلیب دور و دراز و صفر نیک بنین فتحنامه
فتح جهان گیر بیک این حسن مراد بر و آنجم و ضای بروی جهان نیک او غلی
تا لوروب دار السلطنه خوزستان رم ارم زم فرستاد توپ دور و دراز و مای بنیاد
بیک گیس شیر جگر ماه نیک و اقعه بلد و امکنه جایان فرار دسیار
سیاه بجات تا بید دور و دراز روی آن نه بهرای سی سیله دست کمر قلیب توپ دور و دراز
دور و دراز بیدا و اسفلی ایاق نیک قاه او چون فرنه نظیر بیک ایکو چک ایاق قی
هر بید دور و دراز بیک رایه اول بیک و ذای سی نیک قصاصی فرنه تیغ اقتام سیله ایک
قلیب دور و دراز و لکو فی القصاص حیات یا اولو الالباب له لولی سیله حیات تا
تا بید دور و دراز بیکه کولی قو کرات نیک اکا بر بدین اوتاف بای قرنی
آغوز با شلیغ آلتین کیشی لی گیسم صوفر نیک دو لخواهی دور و دراز ای
و سیر بنه نیک آتا سی قرا بیم بیک سولیان با نیک متعلقات و اقربای سیار
بله محرره حوازم ارم زم گو توروب دور و دراز لوروسولان و العبی بهادر دار آیسم
آرال الطراف دین صوفر نیک هر غه ملازم فقد مکان دور و دراز بدار شن سلطان کشن قو توره بیک
قیات وضای روی قیق حوز ایلی و جمعه بازار دور ن و غیر هم عبد نیک او ن

آلارنیکین

عنایا تدین لرفه از ترتیب فی قلب الاهره و اخوای سیله طن و کی غا
مرحله بای نجیب تلدی اول جمله دین محترم شاه بای گیسم لوری قلعه سی نیک
اکابر مدین دور و دراز سیل دور و دراز گیسم ای الظالم به کردار غه سیر لوا نیک نه کوشه
نشینی دور و دراز ای و چوکه قوه با لکنک نیک یکا اولی گیسم شیر سیله بیر هری
مفول محبوب دور و دراز ای و حسنا بار بیک نیک یکا نیسی و ن تو نا اوچ سل دین
هری اول غه بلد مستلد دور و دراز ای دیار لو طرافه داخضر ر دیر بیک شه بلد نیک حرم
محترم سا وجودی گیسم اکا قو رات نیسی بار دور و دراز ای و نیه ضعیفه لار سیله لو نیو دوط
غل و ایاق لاری دگیشان از نده ام محتلد امجو سر دور و دراز ای بار ص
قو محبر لو سیدن فارس لو لوب عوطف حسن و از نه فخر قصاص نه بیب او ز
قرنیاش لار نفه تا لوروب دور و دراز نظم صفنا گیسم سیر ندی ای ده تو لار ام
مستلد ای دی به کو کو زو شاه التفات آخره تا بچی لار سیدن دین بحات آخره
و صوفر نیک بیسکام قیق دا بعضی مدای دو گیسم کن بهر کو بر اک دور و دراز ای
سیدای عجب و هر سر دین بن بحا بر اسه فقد بح قصیدین غنیمت لب
فن طرافه سی سیله کا بلد اد منشر اطرافه متفرق بولوا لی الجلدین
دوت بیک اله تره مراد صوفر تورت کیشی سیله و سلطان بیک و سو بر تو توره بیک اله توره مراد
منوه لار ا شلیغ حاجک کو روغدای سروی وان و الله تا گیم لوا و جاوی تو بوسیه
دور و دراز ای صوفر نیک تورت بش لدی سیله اوچ لو ارک قیب دور و دراز ای

آلارنیکین

359

طلب تلدی هم اول کون اعانت همدم و دست یکا نه قلیچ غنیمه
ما صوفر تلیبه دور و دراز عاقبت الامر مغلوب او طلب آرال نیک رعایا سیه
قلعه کا تین معتوم حصه صوفر و سی شکوه تلقه نیه تیکور و دو ای ده ای دوا
آسیا نیک یک قلعه کا تین سیدن ایکه نیک او یک ایل آرکا نجا ب فیر دور و دراز ای
خراب او یران قلیب آنیک صورت حاجین عا لمهیات فلها مضمون نیه نوقی
دیتلد اتفاقات حسنه دین تو توره بیک گیسم توره صوفر نیک او محمود دیر
اولادی دور و دراز ای آت و بار قدیمدن آریلیغان دین سو کو لی آتا سی
حقیب همراه لاری سیله هر بیر سر کردانیغ حقیب عاقبت الامر غلبه و حشتیدین
لوا لاشکر دینه نه تقه تو توب هیچ طرفه دیل ثقه آلای قصاصی ای
نیک غنیمت کثیر سیله لو لار ینه استقرار و ب طلعه نیک سیدیه حقیقی
غایت عجب و هر سر و ضطرار دین خلوصه دو دمان سا بلد حقیقه خوص
نیک نشر اک بین او رنیه شاه فتحیلدی جناب سیاد تاب لوده قه دین
عبد الله ایاق نا حضور ار حضور نیه بیدو دور و دراز لو و اتعه سر شنه کیچه سیدو دور و دراز ای
عنف سلطان آنیک سیدیه عمر نیک ایمه سی اغا خاصم لوتوب و سلطان
مراد بیک ایله یا زیر بیک نیک قصاصی او چون گیسم اول حوز اجرا نیک قیسیدین
سو کو لی حضرت خلافت بیتی نیک دعوتلا او چون قو کرات نیه سنیه یا ر ب

طلب

اول که او را ونک دولت او در اسطبل بلخ تا بارنه و ماه مبارک ینگک ان تورد بحی بنی
چهار شنبه کوه دوردر ایردی حمایت یزدان کنفر دا کمال دولت و کام از بلخ بیله تو کرات
دین رهبت افراز نهضت باد اعنه نهاد تحقیق مرحبت طرتقریر نه معطوف فیلدی
و پیش دین سوکرا آه مارلی منصوبین نزول سرت و صولی بیله نخو منازل فیلدی لو
مرتبع دا سو یولی خاک بوسلیخ شرتینه فایز بولوب جریده جریده قرشیقلیدی
بو دا قعه کیشی اول دوردر سیوتی آت و یارا قدین آریعلیان دین سوکرا
قوزه کلین جلا تو توب بیچ طرفنه یول باشقا رالامین سرسیه و تحریر بولوب
هر حرز بر غاور نه میتکلو وب محشر بولوب دوردر اول ثماد آشقا لاری دین
هر او صردن تشنه تیب سیوتی آنه استقطاع طهاری بیله قتلیخ ایاق ینگک
مدرسینه بیاریدوردر لار قتلیخ ایاق آینگک خبر بزلر یشیکلی زنه بر سوکرا
او دوغ دا سلیق رعایه سین عمر کر تو توب درکاه مکانی بیله سنا دین ینگک کاه امین
تو یوب استمالت نامه لار احمال تیب آنه کلیسو تورز نه معتمد علیه کیشیلر دین
جا بجا یدوردر لار اتفاقات دین لار تیمسر دینه بو یون سوریر یلر ینگک کاه لاری
کیسه لار دا غیر قاز و غوچی لیق نه ماموریو لو بردوردر لار دیوسیوتی نه او یو توب
آنه معتمد علیه بیاردوتو شینه کیسو توب بیر ترو شضمیر شاد و بار آنه لیق دین
اسجاز دقلیه یاز کیسه آنه سوریر یلر ینگک قصاصی او چون او لتورکاکی لار آنه لیق
آلدنا حضرت خدیو کاکار ینگک اخ استمالت نامه سی بار کاه دین تنبیه آیتیب اقتباس

362

وشهقام دین مخالفت کو کوزوب دوردر و آنه آلار ینگک و لیه دین ایب مقتلیخ
ایاق ینگک ملازینه نه یاریب دوردر و قتلیخ ایاق آنه نامراد بر زاده سی
شجاع الدوله محمد چاپنه سکیب ینگک مصاحبی دار کاه مخالفت پناه غه ضیاریب حضرت
اعلا طاغا آنه منظور نظر عطوفت قلیب چاپین باغشلادی هم بو صنع دا
محمد نیاز کیکیب وردی بها دربا نامراسم عدل و داد و قوانین نفع فنا قامتینه
امر قلیب و کرات نه قاچاریب دوردر و آلار ینگک کو کلارین محمد کریم قوی حی
آنا لیق فاکیم حروب نه کردا جا شیاریخ کو کوزوب دوردر ایردی رحمت آیت
سیدالبلغ منصبین آرزو نامتی و آرمان قیاتا ینگک کاه برزاده لارمین اوزمن
بها در کیسه کو بت تیرین بری سوفیدین رو کیردین لو یاب سده مخالفت خاک
بوسیر غه فایز بولوب دوردر ایردی آنه دا غیر حرب شیاریخ نامه و خطاب حمزه دین بنده
قلیب سیوتی ینگک اد نیه نامه لاکب منصبی غه نصب قلیب آرالغه چاپاردی و یکلاری
کیشینیم کو یندوردر ایردی تو مار لیمین کو چاپ ایزدو متعال ینگک چیرچیاچی
ینگک سایی دا شکر کون عزت تم سیدالبلغ سیر دیک قطع منازل قلیب دینه
کو نه آی ینگک سیکر سی دا ستقر خلافت نه نزول قلیب دار السلطنه الهای ینگک
دیده و شهار لارینه شحشه آنه ایب صول سیدالبلغ سوتیلی آواز تهنیت و غلغله سکیاد
صواسع مدار الاعلی مکتف لاری ینگک قالاین آغیر قیلی دی یا ی یوزتر کرکه شاه قیلی
نصرت سیدالبلغ نه قویدی مقرد و لتی نه هایی ثبات نه دیاری بها دری ملکت کشای

غزت چنین هر سر آچتی بیهات نه فصاری مدار و شعرای بو غزت شعار بو دوقایع
کثیر لیه ایچون تقصایه غزا و تواریخ لطافت اشعار و تهنیت نامه لار نظم سلکیکه نادر
بو غزت و فصاحت اظهاری دایره سیعیا کو کوزوب موقف خلافت دین صدارکه مسند
الهامات حاطر السند بیله رهنمون لینج تا بیسه دوردر لار اول حمیده دین
میرزا سیحی ینگک بار مینگک قصیده سیله تهنیت و دولو سیوتی زیرک مکاتبه
قصیده سین کیم تو توب تیغ بیشتی دا لاف قتلیب دوردر ایردی بو مورد دا لیاقت قصاید
مناسب و لازم کر دوزوب دوردر قصیده سیوتی زا سیحی بو دوردر کیم سطیره نامه ایر
ایدل چرار سکر کاه نو خصال نه دار ری تخت کیر شنه نه دو کهال نامه زدیم
چو مهر دار دک سروری نه روشن مود بج شرف از و جهان خور شید کنی که فلک شن قرار
حمگر ده قامت از پی تعظیم چون هلال نه تشیر او بر دوز و عاجگر آر دی نه بحث بیاغ
فتح بو دو دک نهال نه مهر سپهر نصرت آرنج ظفر نه تیغ طراز مخمل اقبال بی زوال نه
قوت و رجگر روز هی از نهیب او نه ضیغم و لانه زیسه و نه پلنگ چون غزال نه ای فلک
جناب محمد جهم خان نه بر فرق خلق سایه سلطنه بود الجلال نه هر سنبل کو ترش
ساحت عتصام نه کر دو سوی دولت او نه تهنیت دال نه از دعوت لهاف روشنتر
ارقام بهر تخت بهم داده و بال نه بنیاد مملکت زدولت اساس یافت نه بر کنه تیغ طاق
زیر دو ابروی جمال نه تا شه کرفت شان کف دست عنایتش نه مکر کرده سایه لاین بهم ادیشه
سوال خلق جهان بیا بیه جمع جوابش نه آسوده تر چو آب در آسینه از ملال از خوف

363

تیغ جرات او کرکه تیز خشم نه در پیش شیر بیشه نجنبد کری دوال نه فرصت کذار
دولت او بنده روز دشب نه کر کشه حجت او بنده ماه سال نه تیغ سیاستش ضبط
حدود ملکت نه بر صفات ان فتنه کران داده کو شمال نه افتنده چو که از در تخت نه بتا
ابجد بر بزد و چو دوازدهم شمال نه تا قند زال که مکان نبض بنده نه تخت نشست بجز در او نه پیوسته
بر تافت کردن از ره فرمان نه بیشتر نه سر کرد نه کاری از اندیشه مال نه فارغ
ریخته بر کو کنار ظفر نه بیشانه هر طرف نشسته بروی تعال نه فال زبن کرسیاه سر کشه
بچرخ نه در شب لیلی بلی هیت هلال نه سازد مکر بخیر شر چو دعوی ابال پر
باشه بر پیش سطوت عنقا شکسته بال نه بخت کر ایراوج فلک آشیانه
بنوه بیاز مهر شیر بیچ احمال نه هر چنبه خورند ده براه الاعشر نه تا در دهد زمانه
لطف خود نوال نه کیک آسیمه ماند از سر طیبه نهاد خویشتر نه اعراض کرد زه
حکم قضا مثال نه چون رشته مخالفتر مستعد ادا فیت نه و جب نمود قطع
وی از مکر خیال نه خورشید وار شته بیزدی ابروی غلطف خدا نمود سوی
آن جا مجال نه چون جلوه کاه نه تهب تخت آمکان نه دشمن سوی حصار هم
یافت انتقال نه مدروس ساخت بر شتر الواب صیح اوبکت دیجهت در خراب
جبال نه تا که زمانه از پی خدمت کذار بش نه هر کنده تیغ کین زپی دفع فتال نه آیه بهر
منشاء مدرسته غزه و بهر بیچه کر بخدام ملک مال نه از بانشست آشکر نه قرقه
تسکین کرفت نوشتر بیچ خیال نه آخر نصیب کرد بخدام درکش حق نخدکاه

364

365

ی شود وی پرستی شاهد نازکشته عرض نسیم کبوتر تا کرد و رنج شد بدمود
او محل پنجم تاریخ بود و در بار ایردی آرال آمد سیکه ی عمر او پرستار انگیزه هوار
فرد ای پرشاری که کردار اسد پرستار آمیزش رهبر نیک الشید ایردی جاریه
بحار نه تنج ظلم ایب تیز موس صفتی بود و سهام نمود الغیر پرهیز
ناشته نم کیب سراطاعت نامیندگی عبادتیه حیث کفر نهی و شیوه پرهیز
ایردی بیسان عنا او اگر امهینه گاه شه یگانه آنیک نصف سیاسیا
خوزیزه اقبال شاه او بنه قوی لنج نادبار او اب آن کنا حادثه پرهیز ماه در میان نیک
او ذا هجرا بشه کو نا بولدی مثل چهره تاریخی مو نسن سنج رامید صفت
او اب شکر ریزه صور فراوه مراد نعشه با پسر رکم ایلا آنا تمیزه از او پنجر تاریخ بو
دور در توره ما مه بر طاعیسکه یل لایه فضلت امر مرد الصرار سکیله فوری وهی لیر سیاسی
دین نا او اسر نصر نشته نا او با آنا سکیله آنیک هر یاکری که حکیم بیشه
کیسی شه آلایه کیسکیله جو نا پنجر ما سود دم دیدی ها لقه که راسیر بر طاعیسکیله
فتح او چون او ج تاریخ آیلیه ی او نی تاریخ بود و در حسن و آفاق محمد سینه کا فصاد تاج
جلال آمد نه نظرت فتح تر سنه شاه آرال نه کامل فرخنده خصال آمد نه کاه عطا محمد نا او
ارکم بحر نوال آمد نه بر سر جنبل فقرا دات او دیسا چیر متوال آمد نه بهر حسب شی سکیله
جمعیتی محمد نشر معرکال آمد نه بر شتم بر نهم بر دو لشکر شه از تعلیم چو زال آمد نه آن شه
فتح سه شیر دل نه آرال تمر دبدل آمد نه بر لشکری آورد و بقصد آرال چو شیر شکار آل آمد نه

فتح شد

اول فقیه نه غزا بود و در کیسم تطیر نا نمود سید و در عید او لدی کیر دی دو فرخ
جام طرب فزا او سیاسی نه ط ایر دی نم او لدر دیکه شاه اقدر چ هر سه ر بولدی آل
وار غرق محیط راح شقلون غمز دانه زینت فرستا نه الیچ ایلد جهنم بحر ابولدی مغم
نا دکشا قالین نظر فرخه کبرا رموجه جنا نا ایوان قصر لار نه بر لسیب ایله بلنا نه دا یکیم لار کی
نا چی در با م نا چا نا محفل لار او لدی رو نه نم آرصفوری دین نه بر یکه نه ستر نچی تو ر
خلاشکا بر عید ایلی لنه ر ربت ایب صحن عیدگاه نا او لنوع کیم خوم هجوی ایله
سماه نچی نهار بشه ر اکیدیکل لنا ط نا محزونه کو کول لار او لدی فرح دین آرمغا
کلهره لار چن کپی هر سکی حلوه کر نا بشقبل لشه نقطه لار دستا سه نهر سه ر او لب ر بر
فیض بولد ر حهنم جامع عیشه ر یکه عشرت ایلیکه قفل سینما او روب صلاح تو لدی
کو درت غم دو رهم کنا ره کیمه نا نعه قو یه تخلص سرت فرخ صفا یکیسکی ر بر و چشتی رفع
او لدر سر جنبل لنه شم نا ع ط ظهر ایکیسکی سر عنا نا جزم لیتی او لدر نی نا ب غم
نا چی انهزام نه ستوی او لدر سر حبت سه ستقال استلاه نا قر سبحت اهل مجالس تو دی
می جنا نا طرب تو زه نا ی ر شغنا قانون عشر کو کو زوب آ هنگ انتهاج نه
نا چی حزین کو نول لار او لن آ هنگلین نوا نا کو تاه دست لار تو تو یا نه دا مسن طرب نی نا ط
نشر لنه ه بر کسته نا نا چی سرو ر نا شه سه یدین کا میا بلنج بهر نجه کیم طلاع خلق ای نچی
فضا نا عشرت عود سینه فقرا دا غم سرا بدی دست نا بلغو زنه عشر شنا نه ر قو صدر غلبا نا
فاغ نا ط دین نه محاری نا نا ده خاکسر و دین نه نو احی نه قرا عید او لدر غاصه فرخ

مبارک نا نا

مبارک بشا ره نا عیشه ر ای حاصل او لب هر نه دعا یچه سر کی عید و دولت سلطا نه
کا مکا ر عیشی که عیشه نصفت شا و جهنم کشا نا شاه قدر کاب فضلو فلک
جناب نا سلطان عدل پرور و خاقان نکب را یخور شید تاج فرخ سر پرو
جمشتم ایر دور نا دل و کشا ده همیر و ملک لقا نا نصفت ما ب عفو شعار و کرم نما
رأفت د ثار عدل فن شفقت ا ثما ر نا د رفق فزای ملت اسلام سر دین
محیی سنت نبی شرع مصطفا نا صدق صفا طر القرا صدیق نبوت نا عدل سیاست
امری دا ما رو ق فتح ا جلم و جا سر بری و بخت نفه خا شین علم دار ب تعالیه
نا نا مر قضا نا شاه فلک شکوه محمد حسیم خان نا فرخنده پیم رزفه بولوب جهنم
شا هنشیه یکه مار صلا لین مم دار نا در کاه فرخ منزلت سید ا یرو ر له ا ه فرما نده یکه
حکم همایونا یر سه بر علم ا لینه نا فدا یرو ر ا یکر یسم قصا نا ای دولتلی خرم سید
اقبال پسند نا شه شکوه شیکه حق سید ا اصدال جهنم نا جا و دش در کیک فلک سنر
ایرو ر نا چ دو ر نشا ن نا کا ای نظیر دین آرکا نا بر سنه نه ملک سر و ر عرصه ا
او لنوع کیم محمد ا یرو ر خ شه نیا نا ا یرد ب بیر بر ملک سیا یات مقدمه نیک نا چ
بتو ر و ر نا یه علا چیر علا ا ستینک د و ر او ل قدر نا یلو ر نیل لنیلیه دین شرف نا سه
همه نا کلیل سلطنت شرف نا ر کینک سپله بخور شید جبین او تو ر و رفق اعتلا
هر تو نسه که زم خاص تو ر ا ر سنه نشا ط او چون نه ای مغلی نا مرخ نا ما ج علیسنک کرا ه
کر دون او ر اخطا ر دین قسم ا مرام نه دیو ا نیک ا ر زو سیله د و ر جهر شا شنا

چون قبله‌نیک از کتاب ثبات دین ایلخانی بلیسون اوزدی زهره چنگ ادبی منوال
یا وقت آن نبذه حکمای اسمان قادر شرف آنکنی کلیسنیک اقتدی جاه بهرام دیر
کمین جا کزیکه دوره اعدا دولیسنیک اولوب نکسه الله القاب فرخنیک عنه
او وقت خطیب شتری نه بایه اوزداسپهیک قبله آرد کر قلب اردو خاک خطاب
بورسکاه یکیوانفه میکای ایردی سعادت دین انخلاه عیسی سپهر نقره انجم هر
بوسته دوکنیکر قبلور صدقدین دعا انجسم اولوک عبارتی کونیقه عمل یاره
سورکشتا نزیت سیکتا اهرسادی اوباه ناخذ نیک طوع سرصدیر حسنیاره
کردون هلیله منطقه دوخط استوا روشنکری ایردرا ثر عدل رانفنیک
اسیبنه زانه غذه هرزم هرو جلاه نوشیروان دیم سی باهن محت که باره انصاف عدل
روح فرانیک لیکی کواه نوق نوق خطا دیم که انوشیروانسم قاچاسنه الطوار عدل داد فیلیورا
میتارسکتا بس ایردونیک دالت ایلدرخ ناقوی نه آین شرع هرله هرمیعیله لغه
قواه اول محض عدل اصلیدی هرون روح شرع ایلاب ظلام کفر سوی نه فرصت اه عدنکی
الفه رشه کامل ایسه اولور کیم کوکوزدرستم ایفینه سلک طرا فیح ایدرباسم سپاهیک
آمن اختلاف سپهر هردایر شغال سایه شیر باشتا اهل احتیاجه مایل اولوب اراحتیک
سینیک پیچاره لار رضای خاطبلنج سکتا رضا هرکیمکه ظلم دین ایدی محو روح اولور نیک
دانشهای حمر شنکلدین ارکلی دواد آناد مهم اولوب شرفنکله بیشه سپهر دانکشتر عدیلیک
ممالک اطینه دورحمت حضرا اردشیر شهر قویاسر دیک مدام ایرور نه مرا

368

خاطر کیلا ایفیسه سورت بصفا نه صورت دانشاه لارشهی سنه رکب سیر نیک نه دور بلیسون لیک قوی
اسرار کبریا نه فرقنیکلر آماج نظر نه شنیکلا هوای قصه کورنکلو کدا ذوق دولت ایکنیک کنجا
منظر نیک لدی تخت قبا نه اوق ایرسه یوق ایرد آلدیکلدا ایکی تاج اولوق طلبس طلاتا نیک
ایردو علوم و احتمال مشکلات نه فکر نیکه دور مرموز دانک ف نه هر خفا نه انیکنه حصر ارضه فضای
ملک دین شاحیت ایلیس صنیر سیکتا یام جهانسنه نا نه قیم سرخنیک قای ذرا قالدی سر شار نه
تا اچدی دست مکر تنیک پنجه عطاه دریا نه توشدی شورش معدنه کاه وشی نه آیدیکنیک
کرفتا تلمیح اوچون چون کف سخا نه اقبال دولتیکنه که بلسون بقا پذیره اولیخ
حق مثابتی دین تمیزش ارتقا کیم دسعدم حصول نه ایکام مقصد نیک نه هرم اولدیکنیک
اولسه فلکدین بلور دوا نه هرکیم سکتا می لقمی طاهر ایلیسه دورسم آنیک سینی نه دیکار
بنیکور وب چراغ فلیکنیک رکب چوهر نصرت بلور نثار نه آیکن نزول اشخص سعادت
بلور فذا نه اقصر نفسیی چرخ نیکنیک ساری اسپار نه هریه کا تارکنا سبقه نصرت التعالی
ایروب تنیکیر نه فتح سکندر دیک بلدونیک بحر اراضا نه ساکن ماه و اسپین علیه اجون
لقات جهانکیر ساری نه فلیکنیک رکوب زارزاله سالدیک جنبش ارانه هریه سپاه
چیکیک اولوب کرد امیدین نه اهل عنادکو زنیه روشن جهنسنه قرا نه وشن لارکنی ایردیکل
ایردی جهانسنه کیم عیتبار نه چای دشمن ایماس یانا یعضی غذا و آیاتا سیله کیلتیوروب اصل
هر درسی سینیک فلیخ بر نه دین جزا نه یعضی نوع تمکنای حصار اچرا خوار ایتیوب
اوزه کاری قوله داباشین ایردی جدا نه یعنی جهنسنه کین توزه صوفی کچ نها وه کیم اغلار

امیر ایردی کمک آل ارانه نفس حرون غرور سلیه حد دین آیشه حکمتی معاونت
یقاسیه سپهر اولوب کاه چرخ پایه جودی غذا کیماوی نه اولیب دیکیه بنی نا عیش ایردی نا نه
تورخ نصاب دهر ممالک دانقنه لار نه کیتسه ور دسعدم قصدا بنی نه بلاه اولوب دوجه دین ارادا نسی
قان اولوب بدیه کوبش لار اولدی سرچهر کلکه کو بدین جهانا نه سیتال سکتا لار الک
آرال ساری نه چکیدیک تخت قهر لیسپاه ظفر اواه نه پنجه کون فلک تخت نشین فلیکنیک آیله
اوزمنزه اولدیکه ایردی سرزنه نشه نه تصفیح چیکامین سپینیک قتل اولنا نه
اولور قتیل عاقبت اول ارشقا نه شیر کرقاب اولدی ستیزه کاه نه اولدیک
هول ستیزه وای قت باشی غذه بلاه فیح ایلدیک حاصل یکتا یلدن ملک ایفینیدن نه اخذ نیک
باغ داچین بحت بهاه قیلدیک عدالتینیک بلده امانی عیتکاه نه بیصایم شدیکه بحت
قصه نشانه کهربه کیکلدی دوستلیفینیک خطه یدن قدم نه دهر آرای قیلدی کرم دودادی
فتاه اجابیک اولدی کاه مروت شیر سوز دلین نه دکن لیک نصیبی اولوب کلفت عزا نه
وصفنیک نه شرح ایلدیکا صل صفت ایرور نه کیم دیرلار آفتاب دور دور مصدر رضا نه
یوز سل بدکر دیکیچه اولسام کم فتان نه باد دور نهوز اول عهد تیدا نه شاه بابهنیه منور
دهر چرخ ایده نه اقبال دولتینیکنه او بایکنیچ قیلور دعا نه خاکی صیه سیدا ارزو نه اشتر
تاچرخ صفحه سیدا ایرور صور نفخ نه اسپون نرفعه دولتیکنه ایلان ارلا کیم نه بوانای بوجود
خرد عقل رسا نه هر کو نیک نشطریه عیه اولسون ایلیا یان نه دوات سیر اب
کام ایده نیکنیک ذلکشا نه کا برارال و بهادر لارسیم پهلوان نه کلوب اولدیک طلاس اکا

369

همایون لوایوب دوره ایردی لارآل ارانیک هرقایسی غذا ارانی فی حصه سلطنا
دین مزرعه وسیع حرمت کورکوزدی نا اول جماعه اول موضع نزه واسع
تعلقات فراغ خاطر سله سکتی قلیب روزکار تشریف تمیدین شوه ای ال فراغ
البال زنده کانلیغ فیلیمایلار صدر اتا کیم مستقر خلافته نزول قیلیغان اول
سوکنرا منصه وقوع داجلوه آرا ایچ کورکوزوب دوره ایردی کذارش تا یار
چون خدیو خورشید مکنت و شهنشاه کردون منزلت نیردی اجلال وی بیدارت
ایزد معدلت آرال التخیری میسر اولوب شرف نزول بین مستقر خلافت
رشک تحفه و خلد برین قیلکلدا اول واقعه کیم مجلس روزدا شبع افروزه وشع
بولدی هوا ایردی کیم صوفر نیک عنمزاد دسی حی نیاز بیک دله سیه نظر نیا کیم
صوفر نیک دقعه قیلغدا زرنیای خفقا دا استوار اولوب دوره ایردی مولد
کیمهان هوی ایرینین لطایف تحصیل سیله اوزین خواجه ایفینه کیتوروب قطب الدین
غوث الاعظم سمس الحق والدین سیدتر سون خواجه بشیان نشان نیک
استانه سین لیفه عزت شرف اولوب دوره او حضرت اینیک ستا شفای وی
ستقر غذا قعه تصفیح چکیب نه مبارک نیک یکه رسکندری دا جهانکیر نیک
حضرت خلافتمرتبت اوحضرت سیله صحبت منعقد قلیب جواهر لفظ و نصایحی اذن درج
سامعه تا یولی مولو اولوب دوره واوحضرت اینیک شفا عی سیله حی نیاز بیک
جریده سی نه رقم عفو چکیب مع عیال و اطفال آنا مور دمنن و انعام قلیب مطهوره تشریف

دهم دهم لشکری نیک لگر کو بهادر این مرد قلیدی اول تقریب سلطان وقت نظر کیم
آقایی اورنبای بی دفعه دهم دهم سرین بجارانه قاچیلی چاره بهادر
زنان تیب وحبس دور دراید ی آنیک کی این خواصه مسالیه فوت
نوازش چنده زانه مخصوص سیلدی بوطرانیه دا اول حضرت نیک سعید عالی
بارچه زمانه لار گیم ارکان فعال نامنا سبه حتی دین چاه عضب سلطانی دا
تیقصد سلاسل بلده دور دراید دیار دا زاده مطلق الغنان اولوب دور دراید بایانا اوکیم عید کوه
امرا سرعالیشان دین بکبا آنه سیراب کمور دیار محمد دیوان بیکی کیم امیر اوده بهمنیه
مرحوم جنسم دیک نور مرقوه نیک ملازم لار دین دور دراید ی قوش سلاق
هوای سلسانجه قوقوقنیک حوالیسینه کران مغربت سوروب نیک رانه ذرنج
مشغول دور دراید دیار نا گاه آلار ی نگه لصوصی قضای زناباد وین برکشی دیک میسیه
حقیب سیر بخه تقدیر قیلدی لار بو سانحه دینی اوله دور دکیم نگه جاید ی
نیک اهل غنا دوار اینیاد لاری کیم مروذ آرام گاه قیلیب اولتور میسر دور
ایردیلر اول این بعضی حرای لار قرابایزید چی نیک تخت وتخریصی سلیه توزار زم ارم
سمطرغره زنه نیک نیتیسه دین رهب افراغرمت اولوب دور دراید ساغه خدوده
اول سکان رفته چقیلار نا سکان سرداراقیلیسه جناح ستعیال سلیه مرحبت کوکوزنه ذرنج
دار دولنا نجه مجمع میرداتوقف قیلیسکه لار دولوحادثه خبر عید دیسه اوج کوکیسه سوکار تحقیق اولدکه
چون حادثه مستحیه میسه پس کوان آرادین مهم تقاب فتی نه کیشی بولور طاقه فاید ه تمر زیاده

ایردی بوجهتی این کیشی بولوب دولای دور دراید ی چون نا فعه دایان سکی نیک اصل
تا مودی دا پرنیه کدورت دا قعه دور دراید ی بعضی نفساط فرت بزید ین آنیک
اسیر بولغان دا قعه سی غنه به کل میر کرشه نا نج ته بیسه دور دلار دیانا اوله دور دکیم حضرت
خاقان کردون جناب عیسه کور نوشید انجا را انجی اری اوراقی میلیر خوروغ
لیا لهاشی فی شرف اندور تقبیل بساط قلیب هر قاسینه طابع کرا غایه دکر طلا میر ایلر
مرتبه دوحمت کوکوزنه ذرنج لار دا اوتوب بهادر تاری نیک تهتی اوچون حسن مرادآ
وفتح بنا ترنیه فتنه م مرداز نا فتحانه دتهنیت امه سیله نوکه اکر چه لار دا بعضی خوب سیکی دیکه
مرسول قوتوب دور دلار دعیه لرنقضای سیدین سوکرا لار اشل وشتی آباد دقیلیب
رباط داعی نگه غنه تقلید قلاده اطاعت دور دراید دیار آه اخلاص نیک کیای فی اوالجی
قلیب فتحانه لار ارسال قیلدی وطرلان ومرغات دمرخز نیک یاحی سی دا اولتورغان آکیسه
کیسم دیوغنه وروسوسی سیله هرزه کرلیک آقین اراب دا بنی این چاچاوب
رتبه اطاعت دین کرشر لیک هوای سلب جنبش کیرش دور دراید دیار بوسکرشر لار آراده
سالوروسار دقطلق بار دور دلار دمروکه کی غرسه ستالیه دور دلار دراید دیار آلار نیک
تادیه قتنبی اوچون سیدجوان مروخواجه نا کیم حضرت سیدآ ناعیه الرحمه نیک کولالار ی
دین دور دراید دیار الحجر قلیب فتحانه دستیاه لار ارسال قلیب دور دلار تا قوسیه
اکر چه آلار نیک بیسین اطاعت دفرمانه برلیک نه بسی بولوب لرقیلیب دیانا اوله دور دکیم
بحر بیه معنوی دیه لار نیک تاک دن نه قیم کوکوزلکای قطعه اولکه کرسر نیک آلیق آلیق آلیکاه

اوزقلعه سینه کوحدوب لرالحجابه جهت قیم دوحمت نا کولالام سیله وطن نا اولغان دیغه
متوجه بولوب دور دراید دیار ماه نا مکور نیک اوان پشید دیچشنبه کونا دوسیم دا
یکشنبه کرکزیده لار آلیق آلیق آلیق

مرحمت و مروت قبلیه و کعبه خلایق سلسله مرسله و ذریه طیبه طاهره او صلوات الله علیهم اجمعین
سلسله لولوی سلوت و ابر گهربار دوردری از فرقت آباء و ابنای فیضی این
روضه انوای بساتین ارم و لولوب رفاهیت تمام تا پدری لار عظیم زی حضرت و مکرمت گاه
ملک عشیر کشور پناه و کهف قبلیه عدد لیسیک توجه قابلین و آمال و فضی این سریر
کلستان و دیار اول دودکیم چون همیشه حضرت سلطنه و معاقل ان بنیک خاطر
سعادت مآثری امور شهریور و مصالح دینی تهریری بنیک اقتی نه مشروف دوردار دری
لاجرم مسئول ی مذکور ان بعضی اهل علم و تقوی لی کیم مزینه ورع و تقوی غامو موم الزی
همیشه ارتباب مناصب اجتهاد شرعیه سلسله مرتبه قبلیه بهر مرضیه مسالک تقرب ایک
بنیک هر قطر فیه نامزد قبلیه دوردر تا کیم الی الحال بنده اجرای شریعت غرا و اقامت
ملت بیضا نک حقه ساعی مشکوره بقدر کیم نه میتکه روب اهتمام کرات
و مضای مهمات دینیه کما ینبغی و کوشش لار کرکوزک یار و جهت عامه ابرا یا و کافه
رعایا کیم دوام سنه دیکار دوردر مانع اهوال و دفع محال زنده کانی نج کیم رکی لار قطعه
ایردوردوام مزدهم عنایت فقرا ان لار بیشینه شما سایه عدالت سال بسال یوق بر قطعه کوکون
اول و دوام نی نه آلور نه قاری اس و دوموار دوستمال او لمجلدین فضا تمام کاب رات
انتساب سمیه لار مینه خواجه نامیکیم خواجه ایلی بنیک ساداته دین قبلیه خواجه نک مهیا
دودمان سیادت بنیان معاقت تو تمبردولار و خواجه ایلی بنیک مفتی الغیر م آنی قدر مت
قبلیه مهیشه الله والدین سایه صفر خواجه مزدار ذاهبه حضرت قطب الاتقیا

372

هر یم خواجه ایشان بنیک مدرسینه کیم مسئول آی بنیک سرمزار فایض الانواری دار با
قلیب دوردر ایردی مدرسلری و آنیک او نینه فضیلت شعار با محمود نه کیم
حضرت عزت الاعظم عجله ارشیان بلده ارحمه بنیک نهیرو سیده دوردر نهر ایکی بنیک
ریاسینه منصوب قیلدی و دار السعاده نظر و کرات و مشکور بر دکیم ترکیه ایرش قرطی
دار القضای مع الرابیت بنیک دجوی سلسله مزین دوردر ایردی آنا و نظرات ریاستی سلسله تمنا
و لر مسند ارتهب خواجه لی باز محمد آخوند نا کیم شاه آباد بلده سیده احتساب امر نهیه
مشغول دوردر ایردی آرال دار القضای نفه نامزد قلیب دوردر لار و آلار او ردو نهیه
دار لار عیت قضیه مرتبه ایرش قوجری بنیک منصب قضا و ریاستی سلسله سر مرتبه ایرت آباد
ریاستی سلسله دار لار محمد شریف نهر ارسی سلسله لر فسنه ارزنج عنایتلو دی بلده محمود سه
او زنج و مفاتاه ریئیس لاری سلسله این مخدوم ابن محمد زاهد آخوند مرحوم مرحوم دار لار محمد
جنوب قبر کیم قبر آلار بنیک معاصره سیده ناجوشنوده دوردر ایردی رحمة الله علیه
منصب لار بن معزول لو لوب آلار بنیک علومی نفه نامیتی شعار محمد غفر آخوند او زنج
او زنج ریاستی سلسله و هر عنت و مکار دار لار سلسله نزدی مفاتاه ای مفاتاه ریاستی سلسله منور
لو لوب دوردر لار مرتبه عنیه سلسله آخوند کیم علومی معقول مسئول دوردر آنا مرتبه
او لای نفه ی دینی و نیز تدریسلری لار حرمین شریفین عالم قرآن کیم فرایض عینیه و حدودیه
و نیز نیه دین دوردر نیو جون کیم تمام صلوات کیم سلسله بنای بنیک ریاستی اعظمی
دوردر مون سیز صورت تحقیق با دوردر و لوزمان دار اکثر ایام دفاتی قرات عشر مرتبه

قلیب بیچ کیم مجدیه کبیر با نینه عزت کورکوزناک دوردر ایردی حضرت فدر کی لار یکه
توجه عینیه انوری لو عالم شریف تردی حضرت مشروف لو لوب فضا تمام کاب لار کتب
جامع علوم مشتمله حاوی فنون متنوعه شرف الدنیا والدین ابو المفاخر محمد شریف قاری
کیم علم تجویده فرید عصر و یکانه دهر دوردر ایردی بلده اوزنج دین کیم سکنا و قرار
کیلتوروب دار السلطنه خوارزم دارالعلم زمزم بنیک مسجد جامعی بنیک مصدر تکیه و مقصد
اتباب امر تکیه لار اول عصر نزیه هر کون کلام ربانیا تلاوت بنیک سکوز اهم علم تجوید
قواعدی بنیک تعلیم غا اشتغال کورکوزوب حسن آدای مخارج دین طلاب
بهره مند ایتکای دنیا و فوقتم مجیده حافظ لار حرز سینه کروه و انشر ذره نامقدر کاه
دودو حضرت یحیی لوان محمود قدس الله سره نینک سرمزار فایض الانواری دایم او حضرت
نینک حضیره مقدسه سیده حضرت اعلاح قانی او دار المولی حامد سیبنه زیارتکاه و
وظائفه عالی اصه ثبت قلیب بهول او جود ذاتهم نزدیب دوردر ایردی تعیین میتدی تا
اول جماعه او لوضع مبارک کلام ربانا بنیک تلاوتینه قیام کورکوزوب آنیک متوالیه دین
جناب لار بت مآب نینک روح پر فتوح لار این مشاکام قلینای لار و آلار نینک حیات حاج
و ضروریاتین با تفویض و تصریح اخبار نه غامه دین مقتدر سیکه لار و قدوه
الافاضل جامع الفضایل مقتدا الفقرا افضل العرفا شیخ الادب حاجی محمد ری نام کم
علم تجوید و قواعد قرات دا قایم مقام امام عاصم و نامیتیب حضرت نافع رحمهما الله یروی
آما باو خود طریق لینج حوادث آیام دین کمال ناکام لینج سلسله روزگار کیم دوردر ایردی سنوب

373

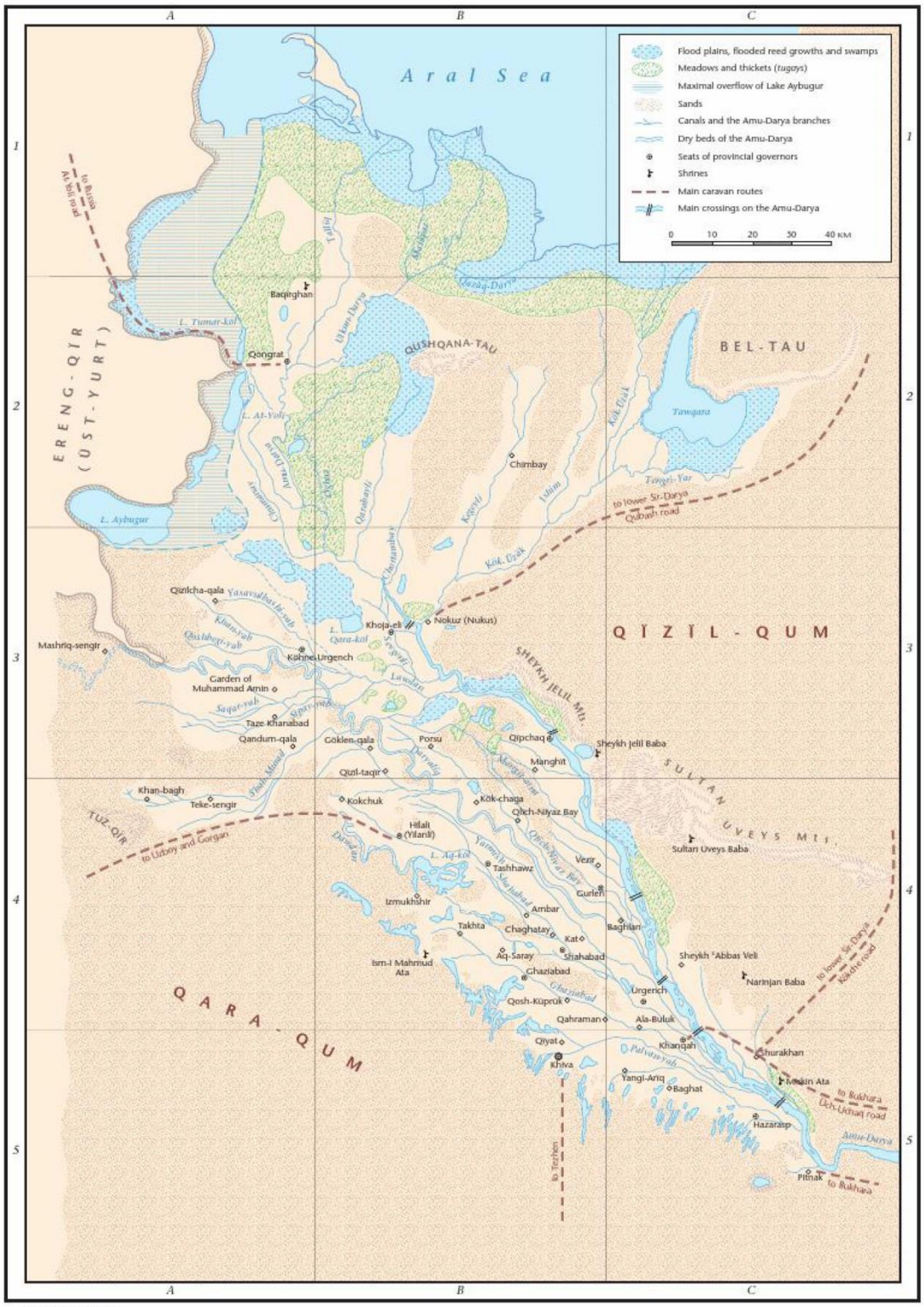
در یکه کم دوران نا پایدار فسیلدار دیم ایل نفیلت لی خوار قلیب با یوز نیک کافت نما هر
فو یار دسیده مرکای غا جام زهر شهادت بیخت و معاونت طالع ایران منظور نظر عنایت
خاقانی مورد مرحمت تو لطفت صحت بقرآن قلیب سمع اتباع و اولاد و جمیع عزوبات زیر دینه
بی نیاز ایتکی کمال مرحمت و نیابت مکرمت بن ارکه حصاری دا او دردی ها یون
محله تعین محمود آکیم مسجد شریف جواری دا او نمقدور و نمنال سکنی تعیین قلیب
ذو القعده آیی نینک اکیی ای او چمار شنبه کون ای او لحضرت او نعشر نفیسی سیده اول
جناب بنیک الله تکوه کیتسه ایله مشتعال کورکوزوب آنر رحمت دا او ل علم تجوید
نهایت کامل نه میتکه روب دوردر و قرائات حرز فت حسنه آدا اهل او زمان حیقاره دو آقرای سبعه نفه نکمت تحریر میتدی تا جهتدین الناس عمدة الدین ملکم
مؤدای سلسله حسین شهزاده لار و امرای صالحیه و وضاعم درکاه و دنیسیع و شریف
تمام جمیع اتهام سلسله بو علم تحصیلینه قدیم کورکوزوب دوردر لار اول جهتدین قلیب و کم
اول معارل و مساکن مساجد و مدارسه دیکه تلاوت کلام مجیده قواعدی بنیک
تکرار دین لبز فیض لو لوبردر دوردر شهر مجوز او قواعد مجوده یکانه ای بنیک فاضلنه کسی طلاب علم
نیب سبع و اقرای سبع لار نیه جلاوت عنیشیلاری تربیت بناه تقوی دار سکه
وضا یاب کمالات کسب دا محمد صفا کیم مدرسیه دردرسه جوین و منصب جسام دار
آکا متعلق دوردر و جمیع الاخیر ماه لولوین محدث دکیت لار دا ساعده و نوافق نصاب
توقوف قاری لار تعیین قلیب کافه برایا و عماد رعایا کیم بعد رفت و لوازم روزکار

380

381

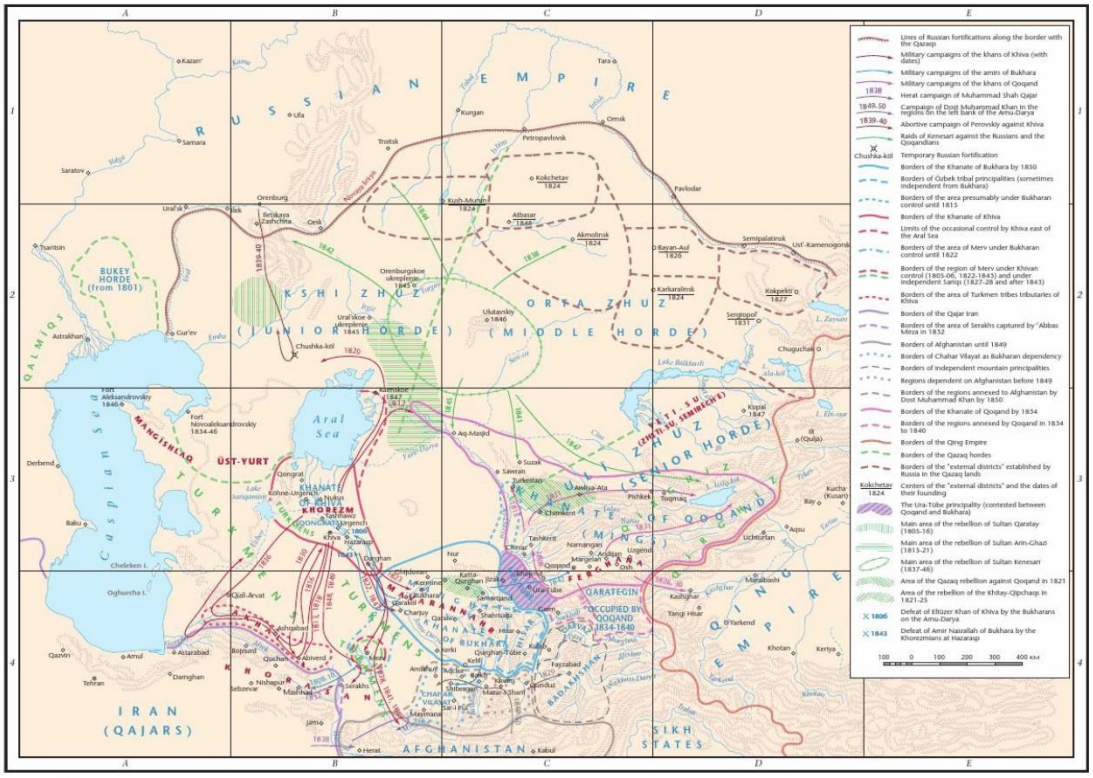
EKLER

EK-1

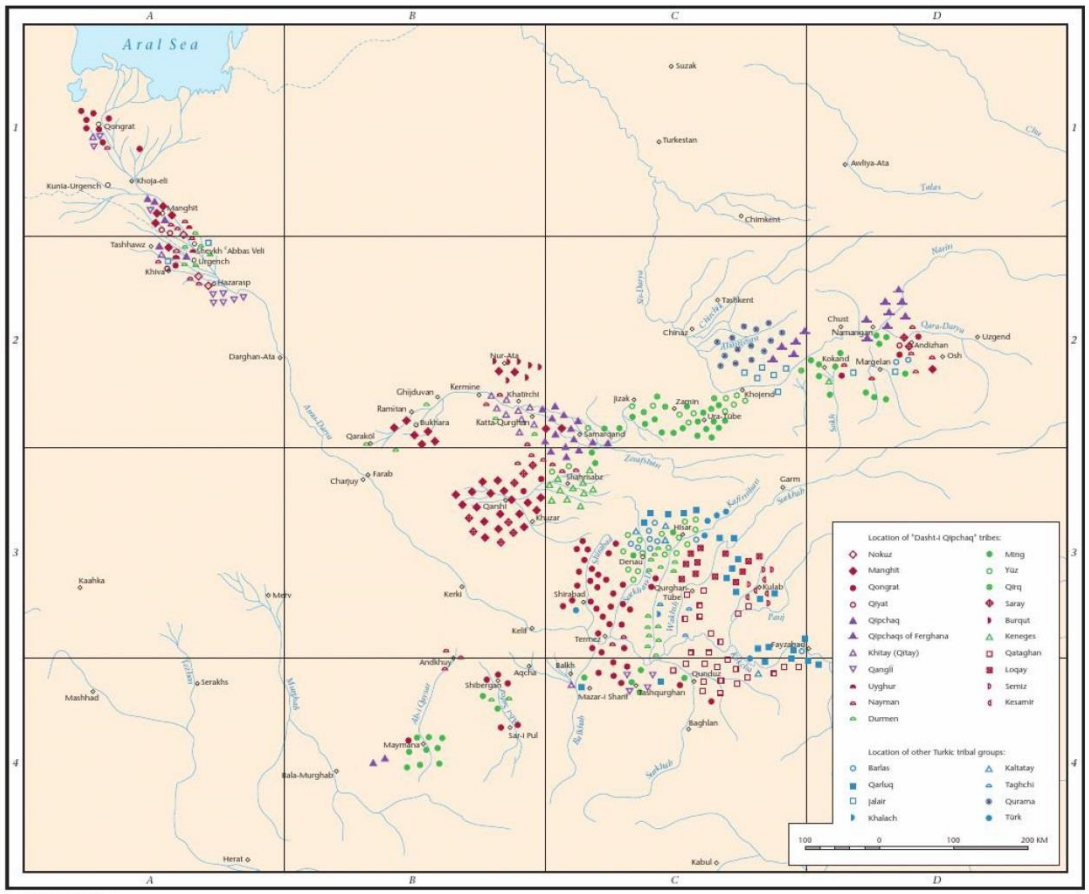
XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Harezm

EK-2

XIX. yüzyılın ilk yarısı: Buhara, Harezm, Hokand, Kazaklar ve Rus yayılması

EK-3

XIX. yüzyılda Özbek Kabileleri

ÖZGEÇMİŞ

Alper BAYINDIR, 1972 yılında Konya'nın Beyşehir ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'nın çeşitli okullarında tamamladıktan sonra 1990 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde başladığı yükseköğrenimini, birinci sınıfın sonunda yatay geçiş yaptığı Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümünde 1994'te tamamladı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra Konya ve İstanbul'da çeşitli özel öğretim kurumlarında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak görev yaptı. Yüksek Lisans öğrenimini, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Programı'nda 2011 yılında tamamladı. 2012 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Programına başladı. Hâlen bir yayınevinde editörlük yapmaktadır.